LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.266

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
1
ԱՊՐԻԼ
1931

1 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1533 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

«ՏՐԱՆԿ ՆԱԽ ՕՍԹԷՆ»!

Տեղական մամուլը կը շարունակէ փրփուր տեղալ գերմանաւստրիական համաձայնութեան առթիւ։

Երբ առաջին անգամ հրապարակ դրուեցաւ լուրը, թերթերը ծանուցին թէ Ֆրանսա, Իտալիա եւ Չեխոսլովաքիա բողոքներ ուղղած են թէ՛ Գերմանիոյ եւ թէ Աւստրիոյ։ Եւ կը սպասուէր որ Անգլիան ալ միանայ բողոքողներուն։

Լոնտոն վերապահ դիրք մը բռնեց։ Հէնտըրսըն անձամբ այստեղ եկաւ, «լուսաբանութիւններ» ստանալու համար։

Յետոյ, երբ Ֆրանսացիները կը սաստկացնէին աղմուկը, Իտալիա յանկարծ ամփոփուեցաւ իր պատեանին մէջ, եւ միւսներն ալ սպասողական դիրք մը բռնեցին։ Իսկ Անգլիոյ արտաքին նախարարը, առանց կորսնցնելու իր պաղարիւնը, հարցին մօտեցաւ բոլորովին տարբեր ուղղութեամբ։ Առաջարկեց որ խնդիրը յանձնուի Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին քննութեան, յառաջիկայ մայիսին։

Այս նախաձեռնութիւնը պաղ ջուր լեցուց Ֆրանսայի անհամբերութեան վրայ։ Հէնտըրսըն յանձն չառաւ գոնէ արտակարգ նիստի հրաւիրել Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը, այլ յանձնարարեց սպասել անոր հերթական նստաշրջանին։

Միւս կողմէ, աւելի քան ամուր է Աւստրիոյ եւ մանաւանդ Գերմանիոյ դիրքը՝ այս հարցին մէջ։

Պերլին ակներեւ չկամութեամբ լսեց Անգլիոյ առաջարկը՝ խնդիրը Ժընեւ տանելու մասին։ Այն աստիճան որ, Մաքտոնըլտի օրկանը հարկադրուեցաւ կծու սաստ մը ուղղել Գերմանիոյ, միեւնոյն ատեն մեղադրելով Փարիզը որ միայն իր իրաւունքներու մասին կը խորհի, եւ միշտ պարտական կը համարէ Գերմանիան։

Գործերու այս վիճակին մէջ, հետզհետէ աւելի կը ջղագրգռուին Ֆրանսայի աջակողմեան շրջանակները։

Անոնք այլեւս չեն հանդուրժեր Պրիանի չափաւոր քաղաքականութեան, եւ առտու իրիկուն կը ծաղրեն անոր միամտութիւնը։ Ա՛ն է, կ՚ըսեն, այս բոլոր չարիքներուն պատճառը, իր լոքառնոյի եւ հաշտեցարդարի քաղաքականութեամբ։ Եւ կ՚աւելցնեն,— որքան ատեն որ Պրիան կը մնայ իշխանութեան գլուխ, Գերմանիա հետզհետէ քուրջի կտորի մը պիտի վերածէ Վէրսայլի դաշնագիրը։

Իրենց այս իրարանցումը արդարացնելու համար, աջակողմեան օրկանները շռնդալից լուրեր ալ կը տարածեն։

Իբրեւ թէ Գերմանիա՝ միեւնոյն սկզբունքներով համաձայնութիւններ պիտի կնքէ նաեւ Չեխոսլովաքիոյ, Եուկոսլավիոյ եւ Ռումանիոյ հետ։ Ինչ որ կը նշանակէ շարունակել «Տրանկ Նախ Օսթէն»ի քաղաքականութիւնը,— խաղաղօրէն արշաւել «դէպի Արեւելք»։

Երեւոյթներէն դատելով, Գերմանիա ոչ միայն կը ձգտի կատարուած իրողութեան վերածել Աւստրիոյ հետ միացումը (Անշլուս), այլ եւ իր թաթին տակ առնել Միջին Եւրոպան, ինչպէս փորձեց պատերազմէն առաջ։

Արդ, այս քաղաքականութիւնը բոլորովին կը խանգարէ Ֆրանսայի հաշիւները, միեւնոյն ատեն խախտելով Եւրոպայի հաւասարակշռութիւնը։

Այս հեռանկարը ինքնին բաւական է խուճապի մատնելու Փարիզի ազգայնական շրջանակները, քանի որ կը սպառնայ մեկուսացնել Ֆրանսան։

Այդ մտահոգութեամբ ալ, անոնք փոխանակ սպասելու Ժընեւի ժողովին, կը թելադրեն որ կառավարութիւնը հիմակուընէ ճնշում բանեցնէ Աւստրիոյ վրայ, կտրէ իր վարկերը, եւ ուրիշ տնտեսական-ելմտական պատիժներ տնօրինէ։

Անոնք չեն հաւատար որ Ժընեւի ժողովը կարենայ վճռական եզրակացութեան մը յանգիլ եւ խելքի բերել Գերմանիան։

Իսկ Անգլիա, ինչպէս կը հաստատէ Հէնտըրսընի ճառն ալ, առ այժմ ուրիշ բանով չի հետաքրքրուիր բայց միայն իր առեւտրական շահերով։ Եթէ աւստրօգերման համաձայնութիւնը վնաս չի տար իր շահերուն, լաւ է. եթէ ոչ—կարելի է մտածել յառաջիկային...։

Բրիտանական քաղաքականութիւնը կը պահանջէ հաւասարակշռութեան մէջ պահել Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ յաւակնութիւնները, եւ թոյլ չտալ որ մէկը կամ միւսը սպառնան իր գերակշռութեան։

Այդ է պատճառը որ, վերջին տարիներս, Լոնտոն ընդառաջ գնաց Գերմանիոյ տրտունջներուն, եւ շօշափելի զիջումներ կատարել տուաւ Ֆրանսայի, թէ՛ հատուցումներու հարցին եւ թէ գրաւեալ գաւառներու պարպումին առթիւ։ Անգլիան էր, դարձեալ, որ ճամբայ բացաւ Գերմանիան Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ ընդունելու։ Ուրիշ խօսքով, օգնեց պարտեալի, միայն որոշումներ լսելու նուաստացումէն հանելու եւ հաւասարէ հաւասար խօսելու, խորհրդակցելու։

Ի՞նչ կ՚ապացուցանեն այս բոլոր հոլովումներն ու խմորումները։

— Անհանգստութիւն եւ մրցակցութիւն՝ Եւրոպայի սրտին վրայ։ Հին ախորժակներ՝ նոր ակռաներով։

Եւ մանաւանդ՝ Գերմանիոյ յամր այլ ստոյգ վերելքը։ Եթէ ոչ դէպի արեւելք, գոնէ դէպի Ադրիական եւ Պալքանները։

Շ.

ՅՈՒՆԱՀԱՅԵՐՈՒ ԶԻՆՈՒՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նախորդ օրուան թիւով, հաղորդեր էինք թէ կառավարական յայտարարութեան մը համաձայն, 22 տարեկանը լրացուցած յունահայ երիտասարդները պէտք է դիմեն կառավարութեան, արձանագրուելու համար։ Այս յայտարարութիւնը շփոթի մատնած ըլլալով շատերը, «Հորիզոն» հետեւեալ մանրամասնութիւնները քաղած է Սելանիկի քաղաքապետութեան զինուորական ճիւղի պետէն։

12 Օգոստոս 1927ին հրատարակուած օրէնքի մը համաձայն, քաղաքապետութեանց զինուորագրական ճիւղը ներկայանալով արձանագրուելու պարտաւորուած են Թուրքիա ծնած եւ այժմ Յունաստան բնակող այն բոլոր հայ տղաքը, որոնք լրացուցած են իրենց 22րդ տարիքը։

Սելանիկի մէջ, 1927էն մինչեւ այսօր, շատ քիչերն են որ ընթացք տուած են այս հրամանին, որ ամէն տարի յայտարարուած է մամուլով։ Զինուորագրական պիւրօն, այժմ, այդ միեւնոյն յիշեցումն է որ կ՚ընէ։

Հետեւաբար, պարտաւոր են զինուորական իշխանութեանց ներկայանալով յայտարարագրեր յանձնել արտասահման ծնած այն հայ տղաքը, որոնք այսօր կը գտնուին իրենց 22րդ տարիքի լրումին մէջ (այսինքն ծնած են 1909ին) եւ կամ այդ տարիքէն վար են, 1906, 1907 եւ 1908 տարիներու ծնունդները։

ՄԱՔՍԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐ. ԾԵՐԱԿՈՅՏԻՆ ԱՌՋԵՒ

Ֆրանսական Ծերակոյտին մէջ, արտաքին նախարարութեան ելեւմուտքի քուէարկութեան առթիւ, մէկ քանի ծերակուտականներ, հարց ուղղեցին արտաքին նախարարին աւստրօգերման մաքսային համաձայնութեան մասին։ Պ. Պրիան պատասխանելով հարցերուն յայտնեց ի միջի այլոց.—

Եթէ այս դէպքը ունենար արդի կարելիութիւնները յեղաշրջելու չափ կարեւորութիւն, պիտի արժէր որ անոր դէմ մասնաւոր եւ աւելի ազդու միջոցներու դիմէինք, փոխանակ պարզ զեկոյց մը տալու, ելեւմուտքի վիճաբանութեան ընթացքին։ Ֆրանսայի դիրքը կը նշանակէ փոքրացնել, եթէ կարծենք թէ ան կը վստահի դիւանագիտական որեւէ վատ միջոցի մը հետեւանքով։ Մեր քաղաքականութեան հետապնդումը չի ժխտեր կարգ մը երաշխիքներ եւ ազդու միջոցներ։

«Այս գործին մէջ, ամէնէն աւելի ծանրը կիրարկուած եղանակն է որ մտահոգիչ է։ Այն պահուն որ Ժընեւի եւ Փարիզի մէջ հանդիպումներ ունենանք խորհրդակցելու համար կեդրոնական Եւրոպայի տնտեսական կացութեան մասին, լաւ չէ որ մէկ քանիներու մտքին մէջ այս տեսակ բան մը բոյն դրած ըլլայ»։

Պ. Պրիանի ճառը մեծ տպաւորութիւն գործած է Վիէննայի քաղաքական շրջանակներուն վրայ։ Օրաթերթերը կը գոհանան արտագրելով Պրիանի ճառին գլխաւոր հատուածները առանց որեւէ մեկնաբանութիւն տալու։ Միայն կէս-պաշտօնական «Ռայխսփոսթ»նէ որ երկչոտ ընդդիմախօսութիւն մը կը փորձէ եւ հակասութիւններ կը գտնէ Պրիանի ճառին մէջ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Մաքսային դաշինքը եւ Անգլիա

Անգլիոյ խորհրդարանին առջեւ, արտաքին նախարար Հէնտըրսըն, ճառի մը մէջ յստակօրէն յայտնեց թէ, «իրենց տնտեսական դաշինքին հիմերը հաստատելու համար, Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ ընտրած եղանակը կոչուած է կասկածներ արթնցնելու եւ ջնջելու այն առաւելութիւնները որոնք կը բխէին Ժընեւի մէջ կարծիքներու ազատ փոխանակութենէն»։

Ու յայտնելէ վերջ, իր կողմէ Պերլին կատարուած դիմումներուն արդիւնքը՝ մաքսային համաձայնութեան յայտնումէն ի վեր, Հէնտըրսըն շարունակեց.— Մտադիր եմ յայտնելու Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարութեան թէ կը փափաքիմ Խորհուրդի յառաջիկայ նիստին վիճաբանութեան դնել նախատեսուած համաձայնութեան արժէքը, նկատի ունենալով Աւստրիոյ նախկին յանձնառութիւնները»։

Յետոյ անդրադառնալով վերջին դէպքերուն. Անգլիոյ արտաքին նախարարը եզրակացուց.— Այս դէպքերէն կը բխին չորս կարեւոր եւ շահեկան կէտեր, որոնց մասին անշուշտ խորհրդարանը պիտի ուզէ լուսաբանութիւններ ստանալ։

1) Հարց տրուած է թէ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը կրնա՞յ ըլլալ այն կրկէսը ուր նախնական քննութիւնն ու վիճաբանութիւնը կատարուի մտադրուած մաքսային համաձայնութեան։ Լաւագոյն պատճառներն ունիմ հաստատելու թէ Ազգերու Դաշնակցութեան կազմական կանոններն ու կանոնադրութիւնները կը պահանջեն որ այդ կրկէսը դառնայ Խորհուրդը որուն հովանաւորութեամբ էր որ բանակցութիւնները կատարուեցան 1922ի փրոթոքոլին։

2) Խնդրոյ առարկայ իրաւական զանազան կէտերու հանդէպ՝ կայ նաեւ անգլիական կառավարութեան դիրքի հարցը։ Այս հարցերը ենթարկուեցան իրաւագէտ խորհրդականներու քննութեան։ Արդէն հաղորդած եմ Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ վարչապետներուն թէ Անգլիա ամբողջովին վերապահ ընթացք մը պիտի բռնէ։

3) Կան նաեւ մաքսային այս մտադրուած միութեան եւ Աւստրիոյ ու Գերմանիոյ հետ Անգլիոյ կողմէ՝ «ամենէն նպաստաւորեալ ազգի» սկզբունքի հիման վրայ կնքուած դաշնագրերու միջեւ յարաբերութեան հարցը,

4) Պարտաւոր ենք գիտնալ նաեւ թէ ի՞նչ չափով պիտի վնասուի անգլիական առեւտուրը, եթէ մաքսային այս համաձայնութիւնը իրագործուի եւ կիրարկութեան դրուի։ Առ այժմ սակայն, այս հարցին պատասխանը միայն ենթադրական կրնայ ըլլալ։

Վերջացնելով, Հէնտըրսըն յայտնեց թէ Անգլիոյ առաջարկը կը ներկայացնէ լուծման լաւագոյն եղանակը հարցին, որ արդէն բաւական խռովեց Եւրոպան։

Պուլկարիա եւ Պալքանեան միութիւնը

Պալքանեան միութեան Բ. Խորհրդաժողովը պիտի գումարուի Պոլսոյ մէջ, այս տարի Հոկտեմբերին։ Գրեր էինք նախապէս թէ պուլկար պատուիրակութեան անդամները բոլորովին փոխուած են եւ անոնց տեղ նշանակուած են աւելի անհաշտ տարրեր։ Այս առթիւ, նոյն պատուիրակութեան դիւանը կը հաղորդէ հետեւեալ զեկոյցը՝ պուլկար պատուիրակութեան դիրքին եւ ընթացքին մասին.—

«Դիւանը պարտք կը սեպէ բացարձակապէս հերքել այս մասին շրջող որ եւ է լուր եւ կը յայտնէ թէ մշակելու վրայ է կարգ մը յիշատակագրեր, որոնք պիտի ներկայացուին յառաջիկայ խորհրդաժողովը պատրաստելու պաշտօն ունեցող 12 հոգինոց յանձնախումբին։ Պուլկար պատուիրակութիւնը կը ներշնչուի միջպալքանեան համաձայնութեան եւ գործակցութեան գաղափարէն, վերցնելով ամէն խոչընդոտ որ կրնայ արգիլել անոր իրականացումը։

Խորհրդ. վաճառամարտը Թուրքիոյ մէջ

Թուրքիոյ ազգ. խորհուրդին մէջ, երեսփոխան մը հարցուցած ըլլալով թէ կառավարութիւնը կը մտածէ՞ միջոցներ ձեռք առնել ընդդէմ խորհրդ. վաճառամարտին, ստացաւ հետեւեալ պատասխանը։ «Կառավարութիւնը կը պահէ իր իրաւունքը շարժելու ընդդէմ այն ձեռնարկներուն, որոնք Թուրքիոյ մէջ կը խափանեն մրցակցութիւնը։ Այս իրաւունքը սահմանափակող ոեւէ դաշնագիր չէ կնքուած։

«Կարգ մը լուրեր հրատարակուեցան չափէն աւելի աժան ապրանքներու վաճառման եւ զանազան երկիրներու կողմէ, անոր դէմ առնուած միջոցներու մասին։ Կատարուած քննութիւնները յայտնեցին թէ առայժմ փոխադարձ միջոցներու դիմելու պէտք չկայ։ Միւս կողմէ, կառավարութիւնը չի տեսներ թէ ո՞ր երկիրն է որ բռնի աշխատանքով արտադրուած ապրանք կը ներածէ Թուրքիա։

Այս կերպով ուրեմն, մինչ Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ մէկ քանի կրաղիսի գործարաններ չտոկալով խորհրդային վաճառամարտին, ստիպուած են փակել իրենց դռները, կառավարութիւնը կ՚անգիտանայ վաճառամարտը եւ կը ժխտէ «բռնի աշխատանք»ի կիրարկումն ու գոյութիւնը։

Պուլկար քոմիթէճիները եւ Յունաստան

Յոյնեւպուլկար սահմանագլուխէն տրուած լուրերու համաձայն, պուլկար քոմիթէճիները յայտարարած են թէ մօտերս կարեւոր գործունէութեան մը պիտի ձեռնարկեն Մակեդոնիոյ մէջ։ Այս լուրին վրայ, յոյն կառավարութիւնը զանազան խիստ միջոցներու դիմած է արդէն, որեւէ խռովարար ձեռնարկի առաջքն առնելու համար։

«ՄԱՄՈՒԼ»

Օրուան լուրերուն աւելի լայն տեղ տալու համար, այսուհետեւ մեր *Մամուլի* բաժինը պիտի հրատարակենք երկրորդ էջին վերջին երկու սիւնակներուն վրայ։ Փոխն ի փոխ հայկական եւ միջազգային։

ԹՈՒՐՔ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ՓԱԿՈՒԱԾ

ԱՄԷՆ ՄԱՐԴ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ...

Էնկիւրիի խորհրդարանը վերջացնելով իր օրակարգի ստիպողական հարցերը, փակեց իր նստաշրջանը։ Այս առթիւ հետեւեալ վիճակագրութիւնը պատրաստուած է Ազգ. Ժողովի դիւանին կողմէ։

Ժողովին առաջին շրջանին 437 երեսփոխան մասնակցած են։ Ասոնցմէ 25ը մեռած են, 80ն ալ հրաժարած։ Երկրորդ Ժողովը 333 երեսփոխան ունեցած է, որոնցմէ 24ը մեռած, 23 ալ հրաժարած են։ Երրորդ շրջանին, երեսփոխաններուն թիւը եղած է 316, որոնցմէ 16ը մեռած, 12ն ալ հրաժարած են։

Առաջին շրջանին վերընտրուած երեսփոխանները եղած են 72, երկրորդին 122 եւ երրորդին 134 հոգի։

*** Ամէն օր բազմաթիւ դիմումներ կը կատարուին երեսփոխանական թեկնածութեան համար։ Այս առթիւ *Սոն Փօսթա* կը գրէ.—

«Կուսակցութեան կեդրոնին առջեւ մրլոն գլխարկով եւ ֆրաքով այցելուներ լեցուած են։ Երեսփոխաններուն մէջտեղ, այս այցելուները կը նմանին այն հին ձեւով նշանուածներուն որոնք իրենց սիրած աղջկան շուրջը կը դարպասեն»։

ԽԱԼՔ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Էնկիւրիի շրջանակները մեծ շահագրգռութեամբ կը սպասեն խալքի համաժողովին, որ նոր ճամբաներ պիտի բանայ եղեր վարչական ու տնտեսական գետիններուն վրայ։

Հաւանական է որ համաժողովը բացուի Մայիս 4ին։ Ժողովը, քննելէ յետոյ Մուսթաֆա Քէմալի կողմէ ճշդուելիք սկզբունքները, պիտի զբաղի գիւղացիին, վաճառականին եւ հանրութեան հոգերով։

Կ՚ըսուի թէ Մ. Քէմալի տեղեկագիրը ամէնէն աւելի ընդհանրական հարցեր պիտի շօշափէ։ Ժողովրդապետութեան ամրացման եւ վարչական անկանոնութիւններու վերացման տեսակէտով ալ, Մ. Քէմալ նոր յեղափոխութիւն մը առաջ պիտի բերէ եղեր...։

ՑՈՐԵՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՎԱՃԱՌԱՄԱՐՏԸ

Ցորենի միջազգային խորհրդաժողովին մէջ որ կը գումարուի Հռոմ, Արժանթինի ներկայացուցիչը հարց տուաւ թէ պետութիւնները պիտի շարունակե՞ն գնել խորհրդային ցորեն եւ Ռուսիա պիտի շարունակէ՞ ցորենի վաճառամարտը։

Արժանթինի ներկայացուցիչը չկրցաւ յստակ պատասխան մը ստանալ խորհ. ներկայացուցիչէն որմամուլին ներկայացուցիչներուն ըրաւ հետեւեալ յայտարարութիւնները.

«Տագնապը ընդհանուր կերպարանք ստացած է։ Ոչ ոք կրնայ հակառակը պնդել թէ այն նիւթերը որոնք Ռուսիոյ մէջ չեն արտադրուիր, հետեւաբար չեն կրնար Ռուսիայէն արտածուիլ, ինչպէս սուրճ, շաքար, բամպակ եւ նոյնիսկ քաուչու, շատ աւելի ծանր տագնապի մատնուած են քան ցորենը։ Ներկայիս Ռուսիա ցորեն կ՚արտածէ ցարական կառավարութեան արտածման 50 առ հարիւր համեմատութեամբ միայն, եւ ամբողջ խորհ. միութեան ցորենի արտադրութեան 10րդն է միայն որ կ՚արտածուի։ Իրականութեան մէջ, ցորեն կ՚արտածենք ինչ չափով որ պէտք է միայն վճարելու համար մեր ներածումները։

ՃԱՐ ՄԸ, ՃԱՐ ՄԸ...

Հին խաչ մը, մէջէն զոյգ մը
կեղտոտ մոմ,
Երկու խեղճ տէրտէր ամբողջ
օրը ծոմ,
Սոցա հետքով ալ չորս պան-
դուխտ խեղճուկ.
Առեր կը տանին դագաղ մը
անշուք..·

Այսպէս, մօտ քառասուն տարի առաջ: Այսօր նոյնը հազար-հազար ծագերն աշխարհի. ամբողջ ժողովուրդ մը գաղթական ու անտէր: Լուռ ցաւերով անճրկող դժբախտ ազգ մը, որուն շատ մը բեկորները թերեւս չունին, այդ «հին խաչն» ալ կամ սփոփանքը իրենց վերջին յիշատակին: Ոչ ոք գիտէ իրենց ըլլալն ու չըլլալը: Ոչ մէկ յիշատակութիւն: Անծանօթ երբ...

Յաճախ կը պարծենանք թէ հակառակ Ասիայէն գալուն, հայ ժողովուրդը ունի բարձր մշակոյթ, յատկանշական կիրք եւ գովելի ձգտումներ դէպի քաղաքակրթութիւն եւն.: Բայց չենք ուզեր տեսնել թէ չունինք իր գոյութիւնն իսկ ցոյց տուող գէթ պարզ մէկ պաշտօնական մարմին:

Բացի քաղաքական կարեւոր հարցերէ, զորս առ այժմ կրնանք մէկ կողմ դնել, կան ազգային կեանքի բազմազան պահանջներ, մշակութային եւ համայնական, որոնց գոհացում տալ անհրաժեշտ է: Մեր անգլուխ իրականութեան մէջ, ուրախառիթ է կարենալ ըսել թէ գէթ այս կէտը ամէն ոք կ'ընդունի: Ընդգծենք. արեւմտահայ դատը անկարելի է մոռնալ, բայց այժմ խօսքը ներքին կազմակերպութեան մասին է:

Պալքանեան, ամերիկեան եւ արեւելքի զանազան շրջաններու հայ գաղութները ունին իրենց տեղական կազմակերպութիւնները հինէն ի վեր, թէեւ ոչ այնքան յաջող եւ արդի պահանջներուն յարմարելու ատակ: Իսկ արեւմտեան եւ կեդրոնական Եւրոպա, իր մօտ 80,000 հայութիւնով կ'ապրի բոլորովին անկազմակերպ: Տեղ-տեղ կան փոքրիկ կայծեր կրակը վառ պահելու չափ: Մինչայն փարիզը իր դիրքով կը ներկայացնէ ուրիշ կարեւոր հանգամանք, զոր երբեք չէ իրականացուցած ըլլալով երկու նախկին պատուիրակութեանց եւ հայ կուսակցութեանց կեդրոնատեղին, ըլլալով մեր մտաւորականութեան մեծ մասին ժամադրավայրը, ըլլալով մանաւանդ համաշխարհային քաղաքականութեան որոշ կեդրոն, փարիզ իր վրայ կը պահէ դեռ ամբողջ գաղթական հայութեան աչքը: Ինչպէս զինադադարի օրերուն, այսօր ալ ամէն ծագէ Փարիզէն բան մը կը սպասեն:

*** Կ'ընդունինք որ նենգ քաղաքականութիւնը, անոր պսակ Լօզանի դաշնագիրը, շատերը յուսախաբ ըրաւ: Բայց ո՛չ մեր պատուիրակութիւնները, ո՛չ ալ կուսակցութիւններն ու մտաւորական դասը իրաւունք ունէին լքելու ազգը իր բախտին...

Անունններն ու ձեւերը կրնային փոխուիլ, բայց դատը շարունակելը այլ մանաւանդ ինքնապաշտպանութեան ճակատը պահելը իրենց ճիտին պարտքն էր: Արդէն ժողովուրդը շուտով պիտի հետեւէր վերին ուղղութեան, անգամ մը որ իր հացին ճամբան գտնէր իր նոր միջավայրին մէջ: Որովհետեւ ազգային աշխատանքի լծուելու անպատրաստ ժողովուրդ մը չէ այս: Վկայ 1925-29ին կազմուած Միութիւններուն շարքը՝ ի հեճուկս քնացող վերին իշխանութիւններուն: Իսկ այսօ՞ր: Թմրեր է դարձեալ ամէն տեղ, նոյնինքն այդ կեդրոնի պակասէն:

Ժամանակին, երբ այս նիւթը կ'արծարծէի, դարձեալ «Յառաջ»ի մէջ, կը դնէի պարզ եւ թանձրացեալ ծրագիր սկզբնական քայլերու համար: Այսօր աւելի շատ ծեծուած է արդէն հարցը. շատեր կը զբաղին անով եւ կը մնայ... սկսիլը:

«Յառաջ» վերջերս յաճախ անդրադարձաւ «սկսել»ուն եւ կը թուի թէ զինք հետաքրքրողը իսկապէս եւ միայն գործն է, փոյթ չէ թէ որո՞ւ կողմէ սկսի ան: Գավալայի դէպքին առթիւ կ'ըսէր.

— «Այս «պաշը-պոզուք» արշաւը դէպի խորխորատ չի՞ տանիր մեզ: Եւ ինչո՞ւ կը մեղադրենք օտարը, երբ հետզհետէ կը պրկէ օղակները, ամէն տեղ ցոյց տալով իր թաթը: Օտա՞րն է յանցաւոր, երբ մենք մեր ձեռքով կը կը կտրենք ընդհ, կապերը: Ահա Երուսաղէմը իր ափ մը պորտաբոյծներով: Պուլկարիան, Յունաստանը, Սուրիան եւ Միջագետքը իրենց ներքին յուզումներով: Հարիւրին իննսուն հայկական խելագարութեամբ ստեղծուած միջադէպերով: Չպիտի գտնենք արդեօ՞ք բանաձեւ մը..·»

Ուրեմն ցաւը անգամ մըն ալ դրուած է մէջտեղ, ու դարման մը, «ճա՛ր մը, ճա՛ր մը...» կը խորհուի: Այսքանը բաւական է արդէն գաղափար մը կազմելու համար «Յառաջ»ի, եւ իրեն հետ անշուշտ ամբողջ կուսակցութեան, անխտրն տրամադրութեանց, այս հարցին մասին:

***

Բայց, լսենք Վահան Մալէզեանն ալ, իբր ուրիշ կուսակցութեան մը պետերէն մէկը եւ մանաւանդ իբր մեր ամէնէն մեծ Միութեան, Բարեգործականի, վարիչ-տնօրէնը, որ «Հայաստանի Կոչնակ»ի Երեսնամեակին թիւին մէջ կը գրէ, խորհրդածելով համերաշխութեան շուրջ.

... — Համերաշխութի՛ւն, ամէնուն ուզածը: Գեղեցիկ բառ մըն է, բայց բառերուն ամէնէն անամէջ եւ ամէնէն ալ խաբեպատիրը: Որովհետեւ ի՞նչպէս կրնան համերաշխ գործել հակոտնեայ տարրեր, ինչպէս են ընկերվարականն ու ռամկավարը, պահպանողականն ու համայնավարը: Հող համերաշխութիւնը կեղծ պիտակ մըն է: Ի՞նչպէս կարելի է եւ ներելի որոշ ծրագրի մը հետապնդումը, յանուն համերաշխութեան յանձնել տրամագծօրէն հակոտնեայ սկզբունքներու վրայ կանգնող երկու ծայրայեղ հոսանքներու: Ասիկա անսահման միամտութիւն է եւ ոչ նուազ տհասութիւն կամ անհեռատեսութիւն: Մեր ազգը դառն փորձառութեամբ ճաշակեր է անասելի բարիքները «ամէն գին»ով համերաշխութեան: Այդ գեղեցիկ բառը կախարդի դեր կը կատարէ մեր կոտորակուած ազգին մէջ: Վէրքը ուրիշ է: Առանց ծեծկուուքի ընտրութիւն մը չունինք: Հայ թերթերը իրար կը բզկտեն: Մեր ժողովուրդին մէջ կարգ չկայ, կիրք կայ: Ամէն բանէ առաջ օրուան կարգախօսը ըլլալու է պայքար՝ այդ կրքոտութեան դէմ: Երբ այդ կոյր կիրքը թեթեւնայ եւ ամէն ոք սորվի իր տարակարծութիւնը քաղաքավարօրէն յայտնել, այն ատեն թերեւս համերաշխութիւն ըլլայ...

Այսքան մէջբերումը անոր համար խնդրեցի «Յառաջ»էն երկու կարծիքներուն մասին, որպէս զի, երբ չէզոք մէկը, կարենամ ընթերցողին ցոյց տալ խորհրդածելի առարկան երկու կողմէ տեսնուած...: Եւ առանց վերլուծումի կարելի՞ է հարց տալ՝

Մինչեւ ե՞րբ պիտի սպասեն մարդիկ, որ կուսակցութիւններու կիրքերը խաղաղած ըլլան, ըստ կարծեաց ամենայնի...

Չէ՞ որ կրնայ այնինչը «խաղաղած» կարծել, բայց ուրիշ մըն ալ կրնայ նոյնպէս չխորհիլ... եւ ապահովաբար: Եթէ մանուկի դէպքերու կամ քուէտուփի կռիւներու վրայ ենթադրութիւն ընելով, ամբողջ ազգի մը գործը սպասման ու ճակատագրի պիտի ձգենք, «վա՛յ քեզ քաղաք»...

***

Բայց իրականութիւն է որ մեր կուսակցութիւնները մէկ կերպ չեն կրնար գործակցիլ, որքան ալ հարցը լուրջ ըլլայ: Տասը տարուան վերջին մեր թշուառ պատմութիւնը աւելի եւս ցոյց տուաւ հաւաքական կեանքի մասին ունեցած մեր թոյլ կողմը: Ո՛չ կուսակցութիւնները առանձին իրենցմով, ո՛չ ալ ժողովուրդը ինքնիրմէն կրնայ սկսիլ եւ յաջողիլ: Ուղեցոյցնե՛ր անհրաժեշտ են: Եւ մէկ ելք կայ:

1.— Եթէ կուսակցութիւնները գէթ կամք ունին, ոչ-շեշտուած գործիչներու առաջարկով կոչ կ'ուղղեն անկուսակցական աւագանիի մը, սրտցաւ մարդոց (ոչ-անպատճառ հարուստի):

2.— կազմել կուտան առժամեայ ժողով մը եւ կը դնեն սկիզբը «խորհրդակցական մարմին»ին:

3.— Որմէ երեք ամսուան պաշտօնով ընտրուած յանձնախումբ մը հրաւէրներ կ'ուղղէ գաղութներուն եւ կը գումարէ համագաղթային ժողովը:

Եւ ահա այդ համագաղթային ժողովն է որ իր կարգին պիտի տայ մեզի Նոր Սահմանադրութիւնը: Ուրիշ խօսքով պիտի մշակէ ծրագիր, պիտի որոշ լուծում տայ համայնական կրօնական եւ ընտանեկան հարցերու. վերջապէս օրէնք եւ ուղղութիւն հայրենի երկրէն դուրս գտնուած հայ գաղութներուն:

...Հին խաչ մը, մէջէն զոյգ մը
կեղտոտ մոմ
Երկու խեղճ տէրտէր ամբողջ
օրը ծոմ
Սոցա հետքով ալ չորս պան-
դուխտ խեղճուկ
Առեր կը տանին դագաղ մը
անշուք...

Այլապէս, տասնեակ մը տարիէն այդ ալ պիտի փնտռենք:

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

Պերլին

Ի՞ՆՉ ԱՐԺԵՑ 1914 - 1918 Թ. ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԻՍԿ ՎԱՂՈՒԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ...

Քանի մարդկութիւնը հեռանում է համաշխարհային պատերազմից, որպէս պատմական հիւանդագին, խռշորագոյն երեւոյթ, այնքան աւելի է զգում նրա ահաւորութիւնը:

Վերջին տասը տարուայ համաշխարհային գրականութիւնը, գեղարուեստը, մամուլը եւ առհասարակ մշակութային հիմնարկութիւններովը անդրադառնում են չորսամեայ համաշխարհային սպանդի հետեւանքներին, բայց դեռ չեն կարողացել հեռաւոր պատկերացումը տալ այն կորուստներին — մարդկային եւ նիւթական, — որ տակաւին մնում են անդարմանելի: Եւ մարդկութիւնը, ի տես այս ամենի, վերագնահատութեան է ենթարկում անցեալ, ձգտում է պատկերացնել այն սարսռազդեցիկ գժոխքը, որի մէջ ապրեց չորս ամբողջ տարի, գործեց եւ պայքարեց իբր թէ յանուն ազատութեան, հաւասարութեան եւ եղբայրութեան գեղեցիկ սկզբունքների:

Լատին առակը — Մարդը՝ մարդուն գայլ — դեռ պահում է իր իմաստն ու բովանդակութիւնը: Փոխուել են միայն նրա գործադրութեան ձեւն ու եղանակը:

Վերջերս, Փարիզում, Ռասփայլ փողոցի վրայ, «Երիտասարդ Հանրապետութեան» տան մէջ ցուցադրուած են պատերազմի բարիքները, որոշ վիճակագրական տեղեկութիւններով:

Ռուս թերթը, այդ առթիւ, հաշիւ է ներկայացնում իր ընթերցողներին, որից կարելի է միայն զարհուրանք զգալ:

Ըստ այդ ցուցահանդէսի տուեալներին, համաշխարհային պատերազմին զօրակոչի են ենթարկւած 60 միլիոն մարդ, որից 12 միլիոն սպանւած է կամ մեռած՝ ռազմադաշտում ստացած վէրքերից:

Պատերազմի ընթացքին, ռմբակոծութիւնից, տարափոխիկ հիւանդութիւններից, գնդակահարութիւններից եւայլն, մեռած են 60 միլիոն քաղաքացիներ թիկունքում, այսինքն՝ հինգ անգամ աւելի, քան կռիւներում ընկածները: Համաշխարհային պատերազմը վարելու համար՝ ծախսւած է 337 միլիառ տոլար: Այս թւերը առնւած են զօրավար Դենվինիանօի գրքից, հաւանաբար աւելի պակաս քան իրապէս մխսւած գումարը: Չնայած անցել է տասը տարի բայց դեռ մինչեւ հիմա էլ բազմաթիւ մեռնողներ կան, պատերազմի մէջ ստացած վէրքերից կամ թունաւորումից:

Դեռ երէկ էր, որ ֆրանսական խորհրդարանը որոշեց 50 միլիոն ֆրանք յատկացնել թաղման այն զինւորների, որոնք ինկած էին Ֆրանսայի հողի վրայ եւ որոնց կմախքները դեռ մնում են բաց երկնքի տակ:

Եթէ բոլոր սպանւածների դիակները փռէին գետին, կողք-կողքի, պիտի բռնէր Եւրոպայի ամբողջ ցամաքամասը եւ Ասիայի մի մասը, սկսած Փարիզից մինչեւ Պոմպէյ:

Ուրիշ համեմատութիւն:

Փարիզի յաղթական կամարը ունի 49 կանգուն բարձրութիւն, իսկ սպանւածների ոսկորներից կարելի է կանգնել 70 այդպիսի յաղթական կամարներ:

Իսկ 337 միլիառ տոլա՞ր... Կատակ չէ: Եթէ այդ գումարը ոսկիի վերածէինք, փոխադրութեան համար անհրաժեշտ կը լինէր 400 կառաշար, իւրաքանչիւրը բաղկացած 30 վակոնից:

Սակայն վերջին պատերազմի պատճառած մարդկային եւ նիւթական վնասները ոչինչ են, բաղդատմամբ ապագայ պատերազմի աղէտներին:

Հետագայ պատերազմը,— շարունակում է թերթը,— պիտի լինի անողոք, չպիտի գոռան թնթանօթներն ու գնդացիրները անպէտ պիտի լինեն հրացաններն ու սւինները. անհրաժեշտ պիտի լինեն միայն օդանաւերը լի քիմիական հեղձուցիչ նիւթերով: Ֆրանսացի հռչակաւոր գիտնական Լանժըվէն հաստատում է, որ ամբողջ Փարիզը, իր միլիոնաւոր բնակչութեամբ, թշնամին կարող է ոչնչացնել մէկ ժամուան մէջ:

Այդ անելու համար անհրաժեշտ է ոչ աւել, քան 100 օդանաւ, 100 թոնօնոց հեղձուցիչ կազերով ռումբեր: Պաշտպանողական ոչ մի դիմակ, ոչ մի գետնայարկ չպիտի կարողանան պահպանել բնակչութիւնը թշնամու աւերումից:

Նկարչութիւնը նոյնպէս մտահոգ է այս չարիքներէն, որ սպասում է անուղղայ մարդկութեան:

Մի նկարիչ ներկայացրել է Փարիզը յարձակման պահուն: Նկարը բաժանւած է երկու մասի — առաջինը պատկերացնում է համաշխարհային մայրաքաղաքը խաղաղ ժամանակ — «Փարիզը կէսօրին», երկրորդ մասը, Փարիզը յարձակման ժամանակ — «Փարիզը ցերեկուան ժամը 12.30ին»:

Առաջին մասում պայծառ արեւ, գեղեցիկ եղանակ, կենդանի, աշխոյժ քաղաք, որ ապրում է իր առօրեայ, աշխատաւոր կեանքը:

Երկրորդ մասում քաղաքը անհետացած է, ամէն կողմ ըսպիտակ ամպ-ծածկոյթ, որի միջից հազիւ նշմարելի են «Նոտր-Տամի», «Էֆէլի» եւ «Պանթէոն»ի գագաթները:

Իսկ վերեւ սաւառնում է օդատորմիղը, մէկը միւսի ետեւից ռումբեր ձգելով:

Նոյն մտահոգութիւնը ունի ժամուլի ներկայացուցիչները:

Փարիզի «Վիւ» պատկերազարդ թերթը յատուկ համար է նուիրել քիմիական պատերազմին:

Պատկերացնում է խորհրդարանը, ուր պատգամաւորները դիմակներով նստած, տնօրինում են երկրի ճակատագիրը: Նոյն արգելիչ դիմակներով երեխաները խաղում են փողոցներում, ինչպէս եւ մայրերը դիմակներով դիեցնում են ծծկերները:

Սարսափելի է տեսարանը:

Ժամանակակից մարդկութիւնը իր իսկ ձեռքով ստեղծած մշակոյթով, քաղաքակրթութեամբ եւ մանաւանդ ճարտարաբուեստական անբրեւակայելի թռիչքով, դիմում է դէպի ոչ[...] չացումը:

Ո՞ւր են մարդկութեան կ[...] կանները, երբ 19րդ դա[...] յայտարարում էին, թէ քա[...] քակրթութիւնը կեղծ է, ... սաբեր, նրա բարիքները ար[...] մարհելի են, համեմատած ... գործած ու գործելիք չար[...] ներին:

Նրանք չկան, բայց նրա[...] մարգարէաշունչ խօսքերը կ[...] տարւում են, համայն մարդկ[...] թիւնը մատնելով սարսափի ... զարհուրանքի:

Ռուսօն եղաւ առաջին ... զանգ տուողը:

«Գեղեցիկ է ամէն բան, ստեղծւում է Արարչի ձեռ[...] բայց փճանում եւ այլանդ[...] ւում է մարդու ձեռքով»:

Ռ. Կ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅԵՒՀԱՅ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անդրադառնալով ընկ. Մ. Վարանդեանի յօդուածին՝ հայ դատի եւ հայ ժողովուրդի իրաւունքներու պաշտպանութեան հանդէպ ունեւորներու անտարբերութեան, «Յուսաբեր» կը գրէ (19 Մարտ).—

Մենք հայ ունեւոր խաւին հանրային արժէքը միշտ փորձած ենք չափել իր գրպանին վրայ, փոխանակ սրտին վրայ չափելու: Միշտ մոռցած ենք այն հին ու մեծ ճշմարտութիւնը, թէ լեցուն գրպանն իսկ դատարկ է՝ երբ սիրտը պարապ է, ու դատարկ գրպանն իսկ լեցուն է՝ երբ սիրտը ջերմ է, մեծ, զգացումներով հարուստ ու փարթամ:

Հայկական հարստութիւնը արտասահմանի մէջ անթիւ միլիոններու կը հասնի: Գաղութամինակ հայութեան ունեւոր խաւը տէր է առասպելական հարստութեանց: Այս ոսկիներու հսկայ դէզերէն ան փշրանքներ իսկ բաժին չի հաներ հանրային անթիւ կարօտութեանց: Ու ոչ միայն անոր համար՝ որ հայ կրեսոսը հեռու է իր ժողովուրդէն գրպանով, այլ եւ անոր համար՝ որ ան անկէ հեռու է սրտով:

Եթէ կ'ուզենք, որ այս խաւին գրպա՛նը բացուի հայ կարօտութեանց ու Հայ Դատին առջեւ, ապա ջանանք անոնց առջեւ նախ անոր սիրտը բանալ:

Երբ չէ եղած այս վերջինը, զուր է ակնկալել առաջինը:

ՏՕՔԹ. ՆԱԶԱՐԲԷԿԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Տօք. Նազարբէկեանի մահուան առթիւ «Հայրենիք» կը գրէ) 8 մարտ).—

Հակառակ անոր, որ Տօք. Նազարբէկեան հազիւ հայերէն կը խօսէր եւ իր կեանքի միայն իրիկնամուտին հաղորդակից եղած էր հայ ժողովուրդի պայքարին, ազգային ոգին իր մէջ մեռած չէր եւ Հայաստանի Հանրապետութեան օրերուն գմայլելի հայրենասիրութիւն կրցաւ հրապարակ բերել: Հակառակ իր ոչ փայլուն առողջական վիճակին ու առաջացած տարիքին, իր զինուորական ամբողջ փորձառութիւնը եւ տաղանդը ի սպաս դրաւ իր մայր հայրենիքին, անսպառ եռանդ եւ աննկուն արիութիւն ցոյց տուաւ հայ ժողովուրդի ֆիզիքական գոյութեան սպառնացող մահացու վըտանգի օրերուն:

Ճիշդ է, հայ-թրքական պատերազմի ատեն, իբրեւ հայ բանակի սպարապետը, ան չկրցաւ փրկել Հայաստանի Հանրապետութիւնը, սակայն իր լաւագոյնն ըրաւ՝ հայ ժողովուրդը նուազագոյն կորուստներով դուրս բերելու համար ճակատագրական ... բախումէն:

Տօք. Նազարբէկեան որ ... կուսակցութեան չէր պատկա[...] եւ մեր ներքին քաղաքա[...] պայքարներէն հեռու էր մ[...] պարկեշտ եւ առաքինի հայ մ[...] մըն էր, որ օտար մեծ բա[...] մը մէջ ձեռք բերած իր զին[...] րական բովանդակ փորձառութի[...] նը իր կեանքի վերջին շրջ[...] նուիրեց հայ ժողովրդին եւ կ[...] անգնահատելի ծառայութիւ[...] մատուցանել իր մայր հայր[...] քին՝ անջնջելի յիշատակ մը թ[...] լով ազատասէր հայութ[...] սրտին, ինչպէս եւ Հայոց նո[...] գոյն պատմութեան էջեր[...] մէջ:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԸ
(ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹ[...])

Հ. Կ. Խաչի քսանամե[...] առթիւ, Պուլկարիոյ «Նո[...] րաքս»ը կը գրէ (19 մարտ).—

Եթէ կարմիր խաչի ա[...] ու գաղափարը բնաւ գոյու[...] չունենային աշխարհի վրայ մարդոց մտքին մէջ, հայ ժո[...] վուրդը ի՛նքը պիտի ստեղծէր[...] կարմիր խաչը եւ գուրգուրա[...] պիտի սփոփանացնէր զայն[...] աշխարհի բոլոր ժողովուրդն[...] պահ մը հրաժարէին կար[...] խաչեր կազմակերպելու եւ ք[...] լերելու միտքէն ու գործէն, [...] ժողովուրդը դարձեալ բախ[...] պիտի համարէր ինքզինքը, բացառութիւն մը կը կազմէ [...] մոլորակին վրայ եւ իր հա[...] զումի ու եռանդի ամբողջ ուժ[...] կարմիր խաչ կը կազմակեր[...] կ'օգնէ անոր, կ'օգտուի անկէ, քաջալերէ եւ իր աչքի լոյսին[...] կը պահէ զայն:

Հայ կինն է, որ կը պատ[...] դարաւոր չէզոքացման գերեզ[...] նային պատանքը եւ հանրա[...] բեմ կը նետուի ահա, Հայ կ[...] միր Խաչի անունով եւ գաղա[...] րապաշտ ու գերազանցօրէն հ[...] րենանուէր առաքելութեամբ [...] իր առաջին երկու տասնամեակ[...] րու բեղմնաւոր գործունէութեամ[...] իսկ, հայ կինը ցոյց կուտայ, [...] կենդանի աշխատանքի, գոհա[...] րութեան եւ նիւթական ու հո[...] կան բարձրարժէքներու ստեղծ[...] ի՛նչ հսկայական կարելիութի[...] ներ ունի ինք:

ԾԻԾԱՂ

Զաւզայեցի մը պանծ[...] մը հիւր կ'երթայ գիւղացիի[...] տունը: Տանտիկինը ուտիքի [...] րակուր կ'եփէ հիւրին համար[...]

— Եթէ միայն ինծի հա[...] կ'եփես շատ է, կ'ըսէ հիւրը[...]

— Մի՛ վախնար, կը մ[...] տասխանէ տանտէրը: [...] չես, մեր շունն ալ պահ[...] պահեր, ինչ որ աւելնայ, կ'ուտ[...]

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԲԱՄԲԱՆԷԼ ՑՐԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ծովահայեաց գեղեցիկ ու բարձր բլրակի մը վրայ ազդւած կառուցուած պըզտիկ տնակներ։ Գաղթական հայերու արդար քրտինքի արդիւնքը։

Անոնք՝ ալդ չարքաշ բանուորները ոչինչ ժառանգած են, պապենական հայրերէն ու եղէն ժառանգած են, Թուրք բռնակալութեան խլած է ամէն բան, տուն, արտեր, այգի ու անհաշիւ կահկարասիներ, վանքեր, դպրոցներ եւ եկեղեցիներ, բոլորը «կեանք» գոյք։

Թուրքը անպատկառօրէն մեզ հալածելէ վերջ, վտարած է իր երկրէն դուրս, միանգամ ընդմիշտ ազատելու համար հայկական մղձաւանջէն։ Սակայն սխալած է չարաչար։ Ահա անհերքելի վկայ մը եւս, Ցրէզի մատուռը եւ գիւղին հայ ժողովուրդը իր պզտիկ անպաճոյճ տնակին մէջ, ազատ օդի եւ արեւի տակ, յարատեւ աշխատանքի լծուած։

Ուրեմն Թուրքը չէ կրցած սպաննել «հայու ազատագրական ոգին անոր ձեռներեցութիւնն ու տոկունութիւնը»։

Բամբանէլ Ցրէզի մեր հայրենակիցները 5-6 տարի առաջ Սէն Օտոռյի տախտակէ տաղաւարներուն, մէջ պատսպարուած եւ օրուան ապրուստը հազիւ հոգացող ընտանիքներ էին. իսկ այժմ ալդ նոյն ընտանիքները հայ եւ օտար վարձուորներ ունին իրենց սեփական տուներուն մէջ։

Այս գիւղի բաձր դիրքէն եւ միւս գեղեցիկ տեսարանէն հըմայուած, քաղաքին մէջ բնակող բարեկեցիկ ընտանիքներ եւս հոն հաստատուելով, հայ տանտէրերու թիւը կը հասնի 80ի։

Հայկական տուներու ճիշտ մէջտեղ աչքի կը զարնէ մեծ շէնք մը, ներկայանալի եւ ձեւաւոր։ Ցրէզցիներու Մատուռ-մանկապարտէզն է այդ, կառուցուած 1928ին։ Անոր ամէն մէկ քարն ու աղիւսը բան մը կ'ըսեն Ցրէզցի երկսեռ ժողովուրդին, որովհետեւ անխտիր բոլորն ալ մեծով պզտիկով, ջուր ու կիր, քար ու կղմինտր կրած են բլուրն ի վեր, բլուրն ի վար երթեւեկելով։

Երկու տարի առաջ, մասնաւոր թղթակցութեամբ մանրամասնօրէն նկարագրեր էի Ցրէզի մէջ սկսած ազգային շարժումը ու գնահատական տողեր էի նուիրած։ Այսօր քանի մը դիտողութիւններ ունիմ։

Մատուռ-մանկապարտէզի շէնքին զուգընթաց գաղտնի քուէարկութեամբ եւ Մարսէյլի կեդրոնական վարչութեան հովանաւորութեամբ ընտրուած էր թաղականութիւն մը, մէկ տարուան պայմանաժամով։ Ամէն տարի ընդհ. ժողովի մը մէջ թաղականութիւնըիրգործունէութեան զեկուցումը տալէ վերջ, գնահատութեան կ'արժանանար եւ վստահութեան քուէ կը ստանար, շարունակելու համար իր պաշտօնը։ Առաջին տարին 50, ապա 80, իսկ այս տարի 90ի մօտեցած էր երկսեռ աշակերտութեան թիւը

Մարդ խսկապէս կը սքանչանար, տեսնելով իր ցեղին պզտիկները որոնք ոտանաւորներ կ'արտասանէին, հայերէն երգեր կ'երգէին այս օտար ու փարթամ նաւահանգիստին վրայ, իրենց սեփական դպրոցի շէնքին մէջ։

Բայց ափսոս հոս ալ գտնուեցան խամաճիկներ, որոնք իրենց եսին յագուրդ տալու համար տունէ տուն ման եկան, միտքեր պղտորեցին եւ անձնական հաշիւները ազգային գործի վերածելով, սկսան անիմաստ ու տգեղ պայքար մը ազգային կեդրոնական վարչութեան, առաջնորդարանի եւ նոյնիսկ իրենց քուէներով ընտրուած թաղականութեան դէմ։ Մինչդեռ այս մարմինը երեք տարի անձնական զոհաբերութիւններով պահած է մատուռն ու մանկապարտէզը։ Ըմբոստները, որոնք որոշ հոսանքի մը թելադրանքով կը գործեն, չեն վարանած ամէնէն ստոր միջոցներով փակել տալ մատուռ-մանկապարտէզը ու իրենց պզտիկներուն համար առանձին շէնք մը վարձելով, առանձին վարժուհի մը պաշտօնի կոչել։ Իսկ թաղականութիւնը իր կարգին շէնք մը վարձելով, իրեն եւ համախոհներուն պզտիկները կը կրթէ։

Ուրեմն, Ցրէզի մատուռ մանկապարտէզի շէնքը կը մնայ թափուր, խոշոր կղպանք մը դուռին վրայ։ Անդին, վերի եւ վարի թաղերուն մէջ երկու մանկապարտէզներ կան, 25ական աշակերտներով։

Վերջին պահուն լսեցինք թէ խառնակիչներու պարագլուխները տան մը մէջ ժողով գումարելով, իրենք զիրենք թաղական հռչակած եւ կառավարութենէն ալ վաւերացնել տուած են ու ոստիկանութեան դիմելով աշխատած են մատուռը գրաւել։

Ո՞ւր կ'երթանք այսպէս...

Եթէ առաջնորդն ու քահանաները չեն կրնար հաշտեցնել ձեզ, գոնէ ներշնչուեցէք մեր որբ ու պզտիկ սկաուտներու նշանաբանէն.— «Բարձրացի՛ր, Բարձրացուր»։ Եւ անոնց նալուածքէն։

Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

ԾԻԾԱՂ

Ջաղացպանի մը կը հանդիպի գեղջուկի մը որ էշը մօտը կապած, կլկլակ (նարկիլէ) կը ծխէր։

— Քեռի, ինչո՞ւ ընկերոջդ կլկլակ չես տար որ ծխէ։

Գիւղացին.— Ընկերս Ջաղացպան է, քթախոտ կը քաշէ։

ՀԱՅԵՐԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Կիրակի կէս օրէ վերջ, Սէվրի Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին մէջ տեղի ունեցաւ հաւաքոյթ մը, որուն նպատակն էր սերտ մերձեցում մը փորձել հայ գաղութին եւ հիւրընկալ ժողովուրդին միջեւ։

Գործադրկութեան ներկայ տագնապին առթիւ, Մխիթարեան Հայրերը գաղափարը յղացած էին հրաւիրելու Ֆրանսայի Աշխատանքի Նախարար Պ. Լանտրին եւ Լիոնի ծերակուտական Պ. Ժիւսթէն-Կոտառը, անոնց առջեւ պարզելու համար հայ-ֆրանսական յարաբերութեանց դարաւոր պատմութիւնը, հայ տարրին օգտակարութիւնը իբրեւ աշխատաւոր Ֆրանսայի եւ Սուրիոյ մէջ եւ խնդրելու համար, որ հանրապետական կառավարութիւնը իբրեւ օտար չնկատէ հայ. աշխատաւորները եւ թոյլ չտայ որ գործատէրերը ճամբայ տան իրենց հայ գործաւորներուն իբրեւ օտար։

Հանդէսը սկսաւ «Մարսէյեզ» եւ «Բամ Բորոտան»ով, զորս երգեցին դպրոցին սաները։

Ցետոյ Նախագահ Պ. Ժիւսթէն-Կոտառ յայտնեց թէ Աշխատանքի Նախարարը Պ. Լանտրի կցաղումի պատճառով չպիտի կըրնայ ներկայ ըլլալ հանդէսին, սակայն սրտովին կը համակրի Հայերուն եւ իր ողջոյնները կը ղրկէ։ Համակրանքի նամակ ղրկած էին նաեւ Քուրպըվուայի քաղաքապետը, որուն կողմէ ներկայացուցիչ մըն ալ կար։ Վենետիկի աբբահայր Հ. Ցովհ. Աւգերեան ալ երախտագիտական հեռագիր մը, ուղղած էր։

Պ. Ջատիկ Խանզատեան դըպրոցին քաղաքային տնօրէնը, ֆրանսերէն գրաւոր ճառով մը եւ պատմական փաստերով, ցոյց տուաւ թէ ի՛նչպէս հին դարերէ ի վեր Հայեր եւ ֆրանսացիներ յարաբերութեան մէջ գտնուած են։ Մասնաւորաբար ծանրացաւ Խաչակիրներու շրջանին վրայ, երբ ֆրանկներ ու Հայեր կը տիրէին Սուրիոյ, Պաղեստինի ու Կիլիկիոյ վրայ։ Բացատրեց թէ նոյնիսկ Թուրքիոյ մէջ Հայերն էին որ ֆրանսական ապրանքները կը նախընտրէին ուրիշ երկիրներու նման ապրանքներէն։ Ցետոյ ըսաւ թէ Մխիթարեան Հայրերը, ֆրանքօ-հայկական յարաբերութիւններուն մշակութային գետնի վրայ եւս զարկ տալու համար, որոշած են Ս. Ղազարոս Ակադեմիային անդամ արձանագրել ֆրանսացի ականաւոր դէմքեր, ինչպէս Պ. Պ. Լուիմարթու, Հանրի Ռոլէն, Ժան Քիափ, փրոֆ. Մէյեէ, Կուայեօ Եւայլն։

Վերջացնելով, խնդրեց որ ծերակուտական Պ. Ժիւսթէն-Կոտառ բարի ըլլայ Ֆրանս. կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրելու Հայերուն վրայ, որպէսզի մեր հայրենակիցները ո եւ է ձեւով չտուժեն գործազրկութեան տագնապէն։

Պ. Ժիւսթէն-Կոտառ խօսեցաւ խիստ գեղեցիկ ճառ մը։ Պատրաստակամութիւն յայտնեց Ջատկի արձակուրդէն ամիջապէս վերջ, Ծերակոյտին մէջ, ի հարկին հարցապնդումի ձեւին տակ, կառավարութեան լուրջ ուշադրութիւնը հրաւիրել հայ գործաւորներուն վրայ։ Ու ինք ալ, իր կարգին, պատմական տեղեկութիւններ տուաւ ֆրանքօ-հայկական յարաբերութեանց մասին, սկսեալ Ժ. դարէն, երբ Հայեր կային արդէն Ֆրանսայի մէջ. վկայ այն հայելատին խօսակցութիւնը, որ գտնուած է Ֆրանսական Մատենադարանի մը մէջ։

Խօսեցաւ նաեւ Մարսիլիա Մոնփէլիէ Նարպոն Աւինեոն եկող գացող հայ վաճառականներու մասին։ Յիշեց Երեւանցի Ոսկան վարդապետը, որ տպարան հաստատած էր Մարսիլիոյ մէջ, Ցովհ. Ալթունը, որ Աւինեոնի մէջ տորոնի մշակութիւնը մտցուց եւ այսօր արձան մը ունի հարաւային Ֆրանսայի այդ քաղաքին մէջ։

Անդրադառնալովներկայ շըրջանին, ըսաւ թէ ներկայիս 75 հազար Հայեր կան Ֆրանսայի, 150,000 ալ՝ Սուրիոյ մէջ։ Պատմեց թէ ի՛նչպէս, երբ ինք Աշխատանքի Նախարար էր, Սուրիա ղրկած էր Պ Ցիւկէն, որ հայկական գաղթականներուն վրայ հսկելու պաշտօն ունէր։ Պ. Ցիւկէ, որ օրը օրին կը հետեւէր հայ գաղթականներու շինարարական աշխատանքներուն, երբ անոնց հող տուած էին եւ տուն շինելու կարելիութիւն, հիացումով կ'արտայայտուէր մեր հայրենակիցներու աշխատասիրութեան եւ ձեռներէցութեան մասին։

Յիշեց թէ 1929ի վիճակագրութեան համաձայն, Փարիզի մէջ կային շուրջ 13 հազար Հայեր։ Ասոնցմէ հարիւրին 30ը գործատէրեր են, հարիւրին 4ը ազատ ասպարէզի հետեւողներ, հարիւրին 30ը պաշտօնեայ եւ հարիւրին 30ը գործաւոր։ Չկայ ո եւ է ազգ, ըսաւ Պ. Կոտար, որուն մէջ գործատէրերը (patron) այսքան մեծ համեմատութիւն ներկայացնեն։ Ասիկա ցոյց կուտայ թէ Հայերը ո՛րքան ձեռներէց են եւ գիտեն ապահովել իրենց տընտեսական անկախութիւնը։ Ա՛յնքան տառապանքներէ եւ զրկանքներէ վերջ, երբ հանգիստ շունչ քաշելու հնարաւորութիւն ունենան Հայերը ինքնարաւ եւ բարեկեցիկ կը դառնան։

Հայկական Դատը, ըսաւ, անցեալին մէջ պաշտպաններ ունեցած է Ֆրանսայի մէջ — ինչպէս Ժ. Քլէմանսօ, Անաթոլ Ֆրանս Ժան Ժորէս, Փրէսանսէ, Փիէռ Քիյեառ եւայլն. —, ներկայիս ալ նոր փաղանգ մը պիտի կազմուի։ Լօզանի մէջ Հայկական Դատը մոռցուեցաւ։ Շատ ցաւալի է։ Սակայն հայ ժողովուրդը երբեք պէտք չէ յուսահատի, իր դատը պիտի յաղթանակէ անպատճառ։

Յիշեց 1860ի ազգային Սահմանադրութեան մէկ յօդուածը, ճշդուած են ազգին եւ անհատին փոխադարձ պարտականութիւնները։ Ջատագովեց անոր մէջ բովանդակուած միտքերը, իբրեւ խիստ ժողովրդավարական։

Ի վերջոյ, յուզուած շեշտերով, կոչ ուղղեց Հայ մնալ, պահել ազգային ինքնուրոյնութիւնը։ Ֆրանսա երբեք միտքէն չանցըներ, ըսաւ՝ ձուլել հոս գտնուող 75,000 Հայերը։ Եթէ կ'ուզէք, Ֆրանս. քաղաքացի դարձէք, բայց երբեք մի՛ կորսնցնէք ձեր հայութիւնը, այդ ձեւով աւելի օգտակար կ'ըլլաք թէ՛ ձեզի եւ թէ քաղաքակիրթ աշխարհին։ Իր այս խօսքերը բուռն ծափերով ընդունուեցան։ Ուրիշ յուսադրիչ խօսքերէ վերջ, Պ. Ժիւսթէն Կոտառ վերջացուց իր ճառը՝ մեծ խանդավառութեան մէջ։

Սաները քանի մը քառաձայն խմբերգներ երգեցին, Պ. Ալէմշահի ղեկավարութեամբ։ Հանդէսէն վերջ հիւրերը պատուասիրուեցան յարակից սրահին մէջ։

Շրջուն Թղթակից

ԾԻԾԱՂ

Ջաղացպանի մը խնջոյք կը սարքէ եւ ծաղրելու եւ զուարճանալու համար կը հրաւիրէ նաեւ գիւղացի իշապան մը։

Այս վերջինը հասկնալով որ զինքը ծաղրելու համար բերած են, երբ հիւրերը գաւաթները բռնած թէյ կը խմեն, կը սկսի սուլել եւ էշ քշելու ղղթան շարժել։

— Քեռի, ալդ ի՞նչ է կ'ընես։

Գիւղացին. — Ոչինչ, էշերու ջուր կուտամ։

*** Ջաղացպանի մը կը հանդիպի գիւղացիի մը որուն քթին վրայ վէրք էր ելած։

— Քեռի, քիթդ ի՞նչ է եղեր։

Գիւղացին. — Պարոն, կնոջդ թուշը պագի, քիթս խածաւ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18»Ը ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՆԻՍ (Սեփ. Թղթ.).— Մարտ 21ին, Մոտլէնի Սիկալ սրճարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Փետրուար 18ի առթիւ հրապարակային բանախօսութիւն մը Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» խումբի Նախաձեռնութեամբ։

Հակառակ երեք օր անընդհատ տեղացող անձրեւին եւ տեղի հեռաւորութեան, ճիշտ ժամանակին կոկիկ բազմութիւն մը փութացած էր սրահ։ Այս անգամ եւս տարբեր հոսանքներէ, նոյնիսկ հօկէն երիտասարդներ կային։

«Անդրանիկ» խումբի կողմէ բացման խօսքն ըրաւ ընկ. Հմայեակը։ Օրուան տարեդարձին մասին մէկուկէս ժամ խօսեցաւ ընկ. Աբօյեանը, իբրեւ ականատես։

Ընկ. բանախօսը մանրազնին փաստերով վերլուծեց Հայաստանի տնտեսական ու քաղաքական պայմանները բոլշեւիկեան իշխանութեան նախօրեակին, երբ ժողովուրդը իր փրկութիւնն ու բարօրութիւնը կը սպասէր ռուսական ուժէն, որով եւ անվերապահ անկեղծութեամբ իր բախտը կապեց բոլշեւիկեան իշխանութեան հետ։

Ուրեմն ի՞նչն էր պատճառը որ չուկէս ամիս յետոյ այս ժողովուրդը անտեսելով ամէն ինչ, կը ըմբոստանար իշխանութեան դէմ, պատասխանը կարճ է «Թալան թալան, բռնագրաւումը, կիսամերկ ժողովուրդի իսպառ մերկացումը, անօրինակ ահաւսարսափը։ Ցարերային ձերբակալութիւններն ու անհասկնալի աքսորները»։

Առանձնապէս յուզիչ էր բանտին մէջ կատարուած բարբարոսութիւններու նկարագրութիւնը, Համազասպի, բանուոր Սերգոյի, Արտաշխանի, Ալեքսանդրապոլցի Աղասիի գազանաբար կացնահարումը Աւխեներու ներկայութեամբ՝ Թուրք «չասաբ»ներու ձեռքով։

Բանախօսութիւնը վերջացաւ ժամը 11ու կէսին, որմէ վերջ ընկ. Գեղամ Շէհրէրեան երգեց քանի մը ազգային երգեր։

Հանդէսը այնքան ոգեւորիչ էր որ երիտասարդները ինքնաբերաբար կազմակերպեցին եւրոպական պարեր։ Ընկեր Հմայեակ մաղթեց որ այս տօնն ալ մեր հայրենիքին մէջ տօնելու բախտ ունենանք։ Ժողովուրդը ցրուեցաւ գոհ տպաւորութեամբ։

Հ. Անդրունի

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

ՈՒՐԻՇ ՏԱԳՆԱՊՆԵՐ

Անմիջապէս Սուլթանի ներկայութեան կանչուեցայ։ Պաշտօն տուաւ ինձ Օսման փաշան ետ բերելու համար։ Հեռագրի գլուխը բանակցութեան սկսայ։ Օսման փաշան յամառօրէն կը պնդէր։ Մինչեւ առտու շարունակուեցաւ մեր խօսակցութիւնը։ Հետեւեալ օրը ուրբաթ էր։ Համիտ Օսման փաշային համաձայնութեան լուրը չառած, չուզեց կառքը ոտք կոխել։ Ոչ մէկ կապ ունէր Օսման փաշայի պատասխանը Սէլամլըքի արարողութիւններուն հետ։

Միայն թէ կացի Օսման փաշայի պէս, Սուլթանի կառքին մէջ անոր դիմացը նստող մարդու մը Եւրոպա փախած ըլլալու լուրը Սուլթան Համիտի չսիրած բանն էր։ Ճամբու երկայնքին զինուորներ պատրաստ կը սպասէին եւ ամէն ոք կը զարմանար թէ ինչո՞ւ Սուլթանը Սէլամլըք չէր երթար։ Համիտ կը յամառէր ոտք չդնել կառքը, մինչեւ որ Օսման փաշայէն համակերպութեան հեռագիրը գար։

Վերջապէս Օսման փաշայէն համակերպութեան եւ դէպի Պոլիս մեկնումի լուրը առի եւ իսկոյն հաղորդեցի Համիտին։ Շատ գոհ մնաց եւ կառք նստաւ։

Սուլթան Համիտի այսքան կասկածոտութիւնն ու վախկոտութիւնը որքան որ զարմանալի է, իր այս վիճակը գիտցող պաշտօնատարներուն կամ զինուորականներուն երկուքէն մէկ Եւրոպա փախչելու սպառնալիքներնալ նոյնքան եւ աւելի տգեղ ու զարմանալի էին։ Այս Եւրոպա փախչելու խնդիրը Սուլթան Համիտի շրջանին չհինցող նորոյթի պէս շարունակուած է։

Ցունական պատերազմի միջոցին, բանակի բոլոր պէտքերն ու զինամթերքը ցամաքի ճամբով կը ղրկուէին։ Պուլկարները այս առիթէն օգուտ քաղելով, կրնային բազմաթիւ դժուարութիւններ պատճառել Թուրքիոյ։ Սուլթան Համիտ հասկցաւ ասոնք կառավարելու անհրաժեշտութիւնը։

Ալի փաշայի մեծ Եպարքոսութեան ժամանակ Րումէլիի կարգ մը շրջաններու մէջ մետրապոլիտութեանց կազմութիւնը արտօնող հրովարտակներ ստորագրեց, որ հաղորդուեցաւ Պուլկարներուն, իրենց Պոլսոյ ներկայացուցիչ Պ. Մարքօֆի միջոցաւ։ Ան, սակայն, այդ հրովարտակը իբրեւ քաղաքական յաջողութիւն մը հաղորդեց իր կառավարութեան։ Ցոյները այս արտօնութենէն շատ դժգոհ էին ու չէին ուզեր որ Պուլկարները կրօնական այնքան գերակշռութիւն ունենային։

Պուլկարները սիրաշահելու եւ Ցոյներուն հետ անոնց հաւանական միացումը արգիլելու նպատակով, իրիկուն մը, Թատրոնին մէջ, Սուլթան Համիտ զիս քովը կանչեց եւ հրամայեց Սկիւպի մէջ գտնուող Պուլկարներու թիւին ճշդումը։

Սկիւպի մէջ Հաֆըզ փաշա անուն կուսակալ մը կար։ Իսկոյն զայն հեռագրի գլուխ կանչելով, հաղորդեցի Սուլթանական հրամանը։ Հետեւեալ առաւօտ պատասխան եկաւ։ Սկիւպի մէջ 3000ի մօտ պուլկար ընտանիքներ կան եղեր։ Ասոր վրայ, Սկիւպի Մետրապոլիտութեան իբրեւ փոխանորդ, Ֆէրմէլիա անուն պուլկար մը նշանակուեցաւ։

Ասոր վրայ յոյն Պատրիարքարանը աղմուկի սկսաւ։ Բողոքներ, դիմումներ, միջամտութիւններ իրարու կը կը յաջորդէին։ Գործին խառնուեցաւ նաեւ Գարատաղի իշխանը, մինչեւ անգամ Փեթերպուրկէն ալ դիմումներ տեղի ունեցան։ Բայց բոլորին ձեւով մը պատասխանելով, Ֆէրմալիան երեք տարի պաշտօնի վրայ մնաց։

Իրականին մէջ պուլկար ժողովուրդը Թուրքերու հանդէպ անկեղծ եւ վստահելի է եւ իրենց մէջ ճշմարիտ թրքասէրներ կային. այս պատճառով, պուլկար քաղաքականութեան ի նպաստ Թուրքիոյ դառնալը կարելի էր։ Երկու երկիրներու միջեւ հասկացողութեան գալու որոշ կէտեր կային։

Մինչեւ անգամ ատեն մը այս ուղղութեամբ բանակցութիւններ ալ տեղի ունեցան։ Նոյնիսկ Պուլկարիոյ իշխանին կողմէ ստորագրուած պայմանագրութիւն մը գոյութիւն ունէր մեր քով, ի հարկին զինուորական օգնութիւն ընելու համար Թուրքիոյ։ Սակայն այդ միջոցին Ներքին Նախարար Մէմտուհ փաշայի կողմէ Սուլթանին ներկայացուած կարգ մը բացատրութիւններու պատճառով, այդ պայմանագրութիւնը անգործադրելի մնաց։

*
**

Սուլթան Համիտ գլխաւորաբար երկու պետութիւններէն վերջին ծայր կը վախնար, մէկը Անգլիա միւսը Ռուսիա։ Թուրքիոյ գլխէն փորձանքներու անպակաս ըլլալուն եւ միշտ տկար մնալուն պատճառը անոնք էին։

(Շար.)

ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ — ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ
ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր ընկերները այսօր Զորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Փլաս Շաթլէ Սառա Պէռնարի քովի սրճարանը:

Կը խօսի՝ Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ. Նիւթ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը քառասնամեակի ընթացքին եւ յետոյ: Կը վիճաբանին ընկերներ ԵՐԻՑԱՆՑ, ԳԵՒՈՆԵԱՆ, ՄՕՋԵԱՆ ԵՒ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ:

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ռոստոմ ենթ.ընդհ. ժողովը այսօր Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: կարեւոր օրակարգ, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԼԻՈՆԻ Պատ. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Դրադարանի սրահը, 11 Rue Dunoir.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի վահագն գրադարանին դասախօսութիւնը վաղը հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ: Կը դասախօսէ Պ. Մ. Տէր-պէտէրեան Այնշթայնի մասին (շարունակութիւն նախորդ դասախօսութեան): Մէկ ժամ սինէմա: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ՓԱՐԻԶԻ եւ արուարձաններու մէջ բնակող «Սուրիոյ եւ Լիբանանի» հպատակ բոլոր Հայերը կը հրաւիրուին 12 Ապրիլի, կէսօրէ վերջ ճիշդ ժամը 2.30ին Փլաս Սէն Միշէլի Թիւ 8, Պիւրօ Թապայի վերնայարկը, զիրենք հետաքրքրող խիստ կարեւոր խորհրդակցութեան մը համար:

ԱԶԴ

Հրաշափառ Ս. Յարութեան կիրակին 5 Ապրիլ ժամը 11ին, Սէն Ռըմի եկեղեցւոյն մէջ (Bld. du Jubilé, Bruxelles), իսկ Զատկի Երկուշաբթին, 6 Ապրիլ ժամը 10ին Սէն Ժագ տաճարին մէջ (Rue Saint Jacques, Anvers) հանդիսաւոր Պատարագներ պիտի մատուցուին: Երգեցողութիւնները եռաձայն եւ Եկմալեան եղանակաւ պիտի կատարուին պելժ երկսեռ երգչախումբերուն կողմէն:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Ռանշոս, Յ. Գ.— 329 ֆր.:
Ռանկուն, Ch. Ar.— 250:
Տէսին, Գործ.— 750:
Փարիզ, Գ. Զ.— 50:
Անվէրս, Մ. Ի.— 200:
Վարշավիա, Ա. Ա.— 50:
Լապլաշէտ, Տ. Փ.— 35:
Լա Թուր Փէն, Պ. Հ.— 105:
Պուէնոս Այրէս, Մ. Զ.—10 տոլ.:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարսի: Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

Այրի Տիկ. Աննա Նաթանեան, Օր. Վանուհի Մ. Նաթանեան, Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Նաթանեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Թէլեան, Այրի Տիկին Վասիլիկ Մելիքեան եւ զաւակունք (Պոլիս), Պետրոս եւ Շուշանիկ Նաթանեան (Խարկով), Տէր եւ Տիկ. Ասքանազ Նաթանեան (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Հայկ Աճէմեան (Թաւրիզ), Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ջանօեան (Ռոստով), Այրի Տիկին Քենովաբէ Մանդակունեան եւ զաւակունք (Թիֆլիս), Տէր եւ Տիկ. Բաբունակ Սուրէնեան եւ եղբայրք, ինչպէս նաեւ Ճիտէճեան եւ Արապեան ընտանիքները, ցաւով կը ծանուցանեն

ՄԱՐԿՈՍ ՆԱԹԱՆԵԱՆԻ
(ՌՈՒՍՈՒՑԻՉ եւ ՆԱԽԿԻՆ ԱԶԳ. ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ)

յանկարծական եւ դառնաղէտ մահը որ տեղի ունեցաւ 29 Մարտ առաւօտեան ժամը 6.30ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Զորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ:

Հանգուցեալոյն յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ եւ ներկայս իբր մահազդ ընդունիլ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Տիկին Սրբուհի եւ Աւետիս Խլղաթեաններ կը փնտռեն Խոյի Սէյդավար գիւղացի Աբրահամ Եղիաեան, որ Թուրքերու կողմէ 1918ին գերի է տարուած: Իմացնել Աւետիս Խլղաթեանի «Շիր» ոսկերչատուն Թաւրիզ, Պարսկաստան:

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

— Սուրէն Փանոսեան կը փնտռէ իր եղբայրները՝ (Տէրէնտեցի. Սեբաստիա) Սիմօն (Ճանօ), Արիստակէս եւ քոյրերը՝ Զմրուխտ եւ Մարգրիտ Փանոսեան, որոնք ընդհ. պատերազմին անյայտացած են: Իմացնել Յառաջի վարչութեան:

Վաճառելի 1.—Փորթ տ'Օր լէանէն 10 վայրկեան հեռու եւ 88 Թիւ հանրակառքի կայարանին մօտ օդասուն յարկաբաժին մը երկու սենեակ, խոհանոց W. C. սալ տը պէն, մառան (cave).

2.— Խանութ մը որ ունի մէկ սենեակ, W. C. եւ մառան (Cave). Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն: Գիները դիւրամատչելի: Դիմել ամէն օր տեղւոյն վրայ Պ. Մ. Տէր Յակոբեանի, 13 Rue Lavoisier, Cachan, (Seine).

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, Փարիզ, Մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդ. տարրալուծ.: Կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները:

EMPIRE Մեւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՉԷՕՐԷԿՆԵՐ
Ուղղակի մեր կողմանէ անարատ իւղով պատրաստուած եւ ամենադժուարահաճներն անգամ գոհացնելու երաշխաւորութեամբ
ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՉԷՕՐԷԿՆԵՐ (շաքարով եւ առանց շաքարի) եւ ԽԱԼԱՆՃԻ ՏՕԼՄԱ:
ՆՄԱՆԱՊԷՍ ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ԶԵՂՋԵԱԼ ԳԻՆԵՐՈՎ
ԱՐԱՊԵԱՆ ԵՒ ՀԱՃԻ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
30 rue Bouret Paris (19), Tél. Botzaris 22—12 Métro: Jaurès կամ Bolivar
Ապսպրանքները կ'ընդունուին այժմէն

Կ'ուզուին entrepreneuseներ (անթրըփրընէօզներ) եւ վարժ կարուհիներ ռոպի եւայլնի համար: Դիմել Խուպէսէրեանի 96 Ave. Mozart. Փարիզ: Հեռաձայն Auteuil 96—46:

ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ
AMERICAIN LLOYD PALESTINE & ORIENT LLOYD
13 Bld. Malesherbes, Paris (8)
Tél. Anjou 07-45 Adr. Télég. Palestloyd
Տոմսակներ ամէն երկիրներու համար:
Արժանթին, Պրազիլիա, Ուրուկուէյ, Չինաստան, Եգիպտոս, Սուրիա, Պաղեստին, եւայլն:
Մասնաւոր կարգադրութիւններ եւ զեղչ Հայերու համար.

Հայրենակից գնէր, օգտուեցէք առիթէն
ՀԱՐԻՒՐԻՆ 25 ԶԵՂՉ
Փարիզէն վկայեալ եւ Պոլսոյ հրապարակին ծանօթ դերձակ
ԺՈՐԺ ՃԷՊԷՅԵԱՆԻ. "Օ'ՄԻԶՕ Տ'ՕՐ,,
դերձակատան մէջ, 20 Ավընիւ Քամիլ Փէլթան, Մարսէյլ, կը գտնուին անգլիական եւ ֆրանսական ամենալաւ կերպասներ: Արանց եւ կանանց հագուստներ կը ձեւէ եւ կը կարէ վերջին նորաձեւութեանց վրայ: Առաջին իսկ այցելութիւնով, պիտի տեսնէք եւ համոզուիք մեր յայտարարութեան ճշմարտութեան:
20 Ave. Camille Pelletan, Marseille, Հեռաձայն Քոլպէռ71—10

CORDONNERIE «AKAP»
Maison A. KAPIKIAN
17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89
Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ
Զափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն Բռէֆ տը Շինի: Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորհրդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:
Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՀՈՂԻ ԵՒ ՇԷՆՔԻ ՎՐԱՅ ՓՈԽԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ
ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ
Հողի եւ շէնքի այն բոլոր սեփականատէրերը, որ անմիջական պէտք ունին դրամի, կրնան դիմել Պ. ՄԱԹՈՍԵԱՆԻ, 11bis rue du Chemin de Fer, Clamart, Բշ. Դշ. եւ Շբ. օրերը իրիկուան ժամը 6.30էն 9, Կիրակի՝ առտուընէ կէսօր:

ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
M. HABIAN
31 rue Cramme 31, Bois Colombes Tél. Charlebourg 16-29
Թրամ. 40, 45 օթօպ.
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններու թարմ եւ ճոխ մթերք: Ամանաղժուահաճներն իսկ գոհ կը ձգենք: Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում: Գիները անմրցելի: Ապսպրանքները արագ կը յանձնուին բնակարանները

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ
TAILOR
Georges Cherbetian
Métro Poissonnière 94 RUE LAFAYETTE - PARIS

Phonos & Disques Columbia
Agence exclusive
POLYDOR
REGISTERED TRADE MARK
H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85
1931ի Հայերէն, յունարէն եւ Թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ: Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.: Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.: Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maîtreի Courant continuն, գին՝ 478 ֆր. 75: Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են: Ծախուածները ետ չենք առներ: Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9:

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ
ՎԱՀԱՆ ԶՕԼԱՔ (SCHOLAK)
ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ՝ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ ԸՆԴՈՒՆՈՒԱԾ
ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1906ԻՆ ՓԱՐԻԶ
6 rue Adolphe Focillon, Paris Tél. Gobelins 19—
Ներկայիս՝
1. Brunoyի մէջ՝ վարձու երկու յարկաբաժիններ 2—3 սենեակնոց, լոգարան, նոր շէնք:
2. Brunoyի մէջ՝ ծախու երկու հողեր շահաբեր կալուածներու շինութեան յատուկ, խանութով, քառակ. մէթրը 90 ֆ
3. La Bauleի մէջ՝ ծախու ծովեզերեայ արդիական villa շինուած 1930ին:
4. Հարիւրին 5 տոկոսով փոխառութիւն՝ այն յաճախորդներուն որոնք կ'ուզեն շահաբեր կալուածներ կամ վիլլա շինել: Շինութիւններու համար վերջին գին:
5. Փորթ տ'Օրլէանի մօտ 10 պզտիկ հողամասեր փոքր տ ներու շինութեան համար. վճարման դիւրութիւններ, լ պատեհութիւն:

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵ
Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մ թոտներով:
Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵ
Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 3
(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—4
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

GRANDE EPICERIE INTERNATIONALE
ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
215 Rue Vendôme (Լիոն). Փլաս կիշառի մօտիկը
ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵ
Մեր վաճառատան սկզբունքն է ծախել աժան գնով եւ շահիլ արագ շրջանառութենէն:
Այս երկրորդ անգամն է, երկու ամսուան ընթացքին, որ մեր ծախած արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններու վրայ զգալի զեղչ կ'ընենք:
Մեր սկզբունքն է աժանութիւն, մաքրութիւն, ուղղամտութիւն: Այս պատճառով մեր գիները անմրցելի են, ապրանքլաւ եւ սպասարկութիւնը անթերի:
Ծանօթացէք մեր նոր գեղչերուն եւ բաղդատեցէք ուրիշներու գիներուն եւ մեր նախորդ գիներուն հետ:
Կրնաք համոզուիլ միայն փորձելով եւ գոհ պիտի մնաք:
ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Նախկին բժշկապետ մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մէտայլ ֆրանս. առողջապահ. Նախարարութենէն
Բաց է ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3.50էն 7.50: Կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde) նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ գործնական աղդակներն են:
Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն: Հակաշնչափողային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարեալ անվտանգ):
Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քննէածական, ելեկտրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ:
Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:
Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք
Դարմանատան տարածաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն:
Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն:
Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42
Métro: Place de Clichy—La Fourche, Autobus H. R. Rbis
Tramway 39, 40, 42, 5:

ՌԱՖԱԷԼ ՉԱՐԴԱՐԵԱՆ
ՊԱՐԻ ԴԱՍԵՐ
Գրել՝ 2 rue d'Alsace. ASNIÈRES, (Seine)

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ALIMENTATION TURENNE
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
112 Rue de Turenne. Փարիզ (3) Մէթրօ՝ République
Թելեֆօն՝ Archive 50—61
Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

ՄՈՒՇՏԱԿԱՎԱՃԱՌ Ն. ՊՈՒՏԱՊԵԱՆ
Պոլսոյ ծանրածանօթ ԵՓՐԵՄ տան մէջ տարիներով աշխատելէ վերջ, Փարիզի մէջ կատարելագործած է արհեստը եւ այժմ ունի իր սեփական վաճառատունը
ԿԸ ՇԻՆԷ ՉԱՓՈՒ ՎՐԱՅ ԵՒ ԿԸ ՆՈՐՈԳԷ
ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԹԻՒ ՀԱՍԱԾ ԱՂՈՒԷՍՆԵՐԷՆ
ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ
15 Rue Henri Monnier, Paris (9e)
Métro Pigalle Հեռաձայն Trudaine 07—90

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵւՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
2
ԱՊՐԻԼ
1931

2 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1534

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԵԼՔ ՄԸ, ԵՒ ՍԱԿԱՅՆ...

Պերլինի մեր անկուսակցական աշխատակիցը երէկ, իր կարգին արծարծելով գաղութներու կազմակերպութեան խնդիրը, կ'առաջարկէր հետեւեալ ելքը.

1.— Եթէ կուսակցութիւնները գէթ կամք ունին, ոչ-չէզոքացած գործիչներու առաջարկով կոչ կ'ուղղեն անկուսակցական աւագանիի մը, սրտցաւ մարդոց (ոչ անպատճառ հարուստի):

2.— կազմել կուտան առժամեայ ժողով մը եւ կը դնեն սկիզբը «խորհրդակցական մարմին»ին:

3.— Որմէ երեք ամսուան պաշտօնով ընտրուած յանձնախումբ մը հրաւէրներ կ'ուղղէ գաղութներուն եւ կը գումարէ համագաղթային ժողովը («Յառաջ», 1 ապրիլ):

Ահաւասիկ առողջ ձայն մը, հարեւան Պերլինէն, ուր ոչ խոշոր գանգուած ունինք, ոչ ալ կուսակցական վէճեր:

Անշուշտ ամէն գաղութի մէջ ալ կան շատ սրտցաւ մարդիկ, այս հասկացողութեամբ: Կան տարրեր որ չեն հանդուրժեր մեր այս անկերպարան, անիշխանական, «պաշըպօզուք» վիճակին, եւ ելք մը կը փնտռեն:

Դժբախտաբար, ամէն սրտցաւ մարդ հրապարակ չիջներ, եւ իր իմաստութեան գոհարները կը ցանէ չորս պատի մէջ, մտերիմներու առջեւ, եւ կը քաշուի անկիւն մը: Այսպէս, մենք պատճառ չպիտի ունենայինք տարին տասներկու ամիս անհանգիստ հնչեցնելու, եւ ճար մը փնտռելու:

Խելքը չէ որ կը պակսի, այլ կամքը: Սիրտերը բոլորովին չեն ցամքած: Մարդիկ բաներ մը կ'ուզեն ընել: Բայց, կը պակսի քաջութիւնը հրապարակ իջնելու, նախաձեռնութիւն մը ստանձնելու, ճամբայ մը բանալու:

Պերլինի առաջարկին մէջ ալ, կը նշմարենք վարանում, եթէ ոչ ամերիկեան ղետողի դիրք:

Մեր չէզոք բարեկամները ինչո՞ւ կ'ուզեն որ անպատճառ կուսակցութիւններն ստանձնեն այս տարրական գործին նախաձեռնութիւնը: Գործ մը որ կապ չունի քաղաքական ծրագիրներու կամ դաւանանքներու հետ:

Մեզի համար ալ ցանկալի էր որ քաղաքական կուսակցութիւններն ստանձնէին այդ նախաձեռնութիւնը, այո՛, ոչ-չէզոքացած գործիչներու միջոցաւ: Այդպէսով, կարելի կ'ըլլար քանի մը հոսանքներու ետեւէն քաշել ուրիշ օրկաններ, եւ հիմը դնել գաղութներու կազմակերպութեան:

Բայց,— կը տեսնենք իրականութիւնը: Ինչ որ Դաշնակցութիւնը կ'ուզէ, ռամկավարները կը մերժեն: Կը մերժեն քինախնդրութեամբ: Կը մերժեն կանխակալ կարծիքներով: Կը մերժեն՝ վախնալով որ տհաճութիւն կը պատճառեն Երեւանի, ուր կը գտնուի իրենց գօտին:

Եւ մերժելով մէկտեղ, յանդգնութիւնն ունին բոլորովին անմեղ ձեւանալու, ամէն մեղք նետելու մեր վզին:

Հարցուցէք անգամ մը թէ, որո՞նք էին որ, 1926ին, երբ նախնական փորձ մը կը կատարուէր Փարիզի մէջ, «Երեւան»ի խմբագրին հետ գացին եւ սպառնալիք տեղացին կաթող. պատուիրակին: Եւ բոլոր աններելի միջոցներով հասան իրենց նպատակին, Փարիզի եկեղեցին ալ վերածել տալով կրօնական ընկերակցութեան, մենաշնորհ՝ 50-60 հոգիի (այժմ (147):

Արդեօք խելքի եկա՞ծ են հիմա: Դժուար է պատասխանել:

Ճիշդ ատոր համար ալ, մենք պիտի նախընտրէինք որ չէզոքները իրենք ստանձնէին խորհրդակցական ժողովի նախաձեռնութիւնը, Պերլինի առաջարկին հիման վրայ, կամ ուրիշ ձեւով մը:

Եւ ինչպէս պէտք չկայ անպատճառ հարուստներ նկատի ունենալու, նոյնպէս աւելորդ է «աւագանի» կամ «երեւելեաց ժողով» կազմելու: Այս գործը կը պահանջէ գիտակցութիւն, զգալու եւ գործելու ընդունակութիւն: Ժողովուրդի զաւակներուն մէջ հարիւրներով կարելի է գտնել այդ շարքէն մարդիկ: Պոլսոյ «էսնաֆ»ներն էին որ ճամբայ բացին ազգ. սահմանադրութեան, սահման դնելով ամիրաներու եւ Դրան էֆէնտիներու կամայականութեանց:

Ուրեմն, անհրաժեշտ է կազմել ընդունակ եւ ուղղամիտ չէզոքներէ յանձնախումբ մը, որ հրաւէր կ'ուղղէ ոչ միայն կուսակցութեանց, այլեւ ուրիշ բոլոր հաստատութեանց, խորհրդակցական ժողով կազմելու եւ գործը կազմակերպելու համար:

Առանց այս նախաձեռնութեան, կը կարծենք թէ տակաւին երկար պիտի տեւէ քաշքշուքը, եւ իւրաքանչիւր գաղութ պիտի հարկադրուի իր գլխուն ճարը նայիլ աւելի քան երբեք:

Ցաւը այնքան խոր է որ, Դաշնակցութիւնը ինքն ալ կրնար ստանձնել նախաձեռնութիւնը, արհամարհելով աջէն եւ ձախէն տեղացող փսփսուքները:

Բայց լա՛ւ է որ այս մէկ փորձն ալ կատարուի: Կատարուի անկեղծօրէն եւ հաւատքով:

Չէզոքները այս ժողովուրդին 100ին 90ը կը կազմեն: Երկու երրորդը ջուրին տալով, անոր կը մնայ 100ին 30ը, որ ՊԱՐՏԱՒՈՐ է շարժիլ վերջապէս, եւ ապացուցանել իր գոյութիւնը:

Չի բաւեր օրն իրիկուն ընել խելք ծախելով կամ կուսակցութիւնները մեղադրելով:

Հարկ է ասպարէզ իջնել եւ գործ ստեղծել: Մանաւանդ որ, ոչ բարոյական կարողութիւնը կը պակսի, ոչ ալ նիւթականը:

Շ.

ՔԻՒՐՏԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐԺԻՆ

Թէհրանէն առնուած լուրերու համաձայն թուրք-պարսկական սահմանին վրայ սկսած են քրդական շարժումները եւ շուտով տարածուած ամբողջ սահմանի երկայնքին: Արարատի առջեւ մեծ ուժեր հաւաքած են Քիւրտերը եւ իրենց կեդրոնատեղին ըրած Էղրին:

«Էլ Ահրամ»ի տեղեկութեանց համաձայն դեռ գարունը չհասած, քրտական այս շարժումները Պարսկաստանի եւ Թուրքիոյ մէջ մեծ մտահոգութիւն յառաջ բերած են եւ ցնցած մտքերը: Շատ հաւանական կը նկատուի որ կը գրէ «Էլ Ահրամ», այս նոր շարժումներու եւ հետզհետէ ծաւալող դէպքերու հետեւանքով խզում յառաջ գայ Թուրքերու եւ Պարսիկներու միջեւ:

«Էլ Ահրամ» կը տեղեկանայ նաեւ որ ապստամբութիւն մը ծագած է Թաւրիզի մէջ: Այս ապստամբութեան բնոյթն ու պատճառը դեռ յայտնի չէ եղած:

Իրաքի սահմաններուն վրայ գործող քիւրտ շէյխ Մահմուտ օրէ օր աւելի կը զօրանայ եւ նորանոր շարժումներ եւ դէպքեր կը յարուցանէ: Բազմաթիւ քիւրտ աշիրէթներ միացած են անոր եւ սկսած կազմակերպուելու: 10,000է աւելի զինուած ուժեր կը գտնուին ներկայիս շէյխ Մահմուտի ձեռքին տակ, որոնք յարաբերութեան մէջ կը գտնուին Պարսկաստանի ապստամբներուն հետ:

Անախընթաց դէպքեր եւ սոսկալի կռիւներ կը նախատեսուին յառաջիկայ ամրան սկիզբները: Թուրքիա եւս սկսած է զինուորական կեդրոնացումներ ընել Անատոլուի ներքին գաւառներուն մէջ:

ԳԱՐՆԱՆ ՔՐԴ. ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐՈՒ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻ

Մուսուլէն հետեւեալը կը գրեն Սօն փօսթային.— Այսօր Միջագետքը մտահոգող խնդիրներէն մէկն ալ քրտական հարցն է: Այս գործը ծնելուն պատճառ եղած են վերջին ընտրութեանց միջոցին Սիւլէյմանիէի մէջ պատահած կարգ մը դէպքեր, որոնց ընթացքին քանի մը քիւրտեր սպաննուած են,

Առիթը շահագործող կարգ կը օտարականներ ձեքիտակէ Քիւրտերը գրգռած եւ վերջին վիճակը առաջ բերած են: Ներկայիս, Սիւլէյմանիէի շրջանակին մէջ եւ մօտերը տեւական շարժումներ եւ ընդհարումներ կ'ըլլան: Այս շրջանակի ապահովութեան համար բանակին կէսէն աւելին այդ կողմերը հաւաքուած է:

Գարնան սկիզբէն իսկ, կը սպասուի որ այս կողմերը զինուորական կարեւոր շարժումներ ըլլան: Կարելի է ըսել թէ այս շարժումին արդիւնքին ստոյգ ճանը կապ ունի օտարներու ունենալիք դերին կարեւորութեան հետ: Ստոյգ իրողութիւնը այն է որ Քիւրտերը տեւական վրդովանք մըն են Արեւելքի մէջ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նոր Ազգ. Ժողովի կազմութեան մասին Էնկիւրիի մէջ շրջան ընող վերջին զրոյցներուն համաձայն, երեսփոխաններու թիւը 322 պիտի ըլլայ, որոնց 150ը նորեր պիտի ըլլան: Այս հաշուով ներկայ երեսփոխաններէն 150ը վերընտրելի չեն: Նոր երեսփոխանները բոլորն ալ երկրագործներ պիտի ըլլան: Դիմում կատարող հազարէ աւելի թեկնածուներուն մէջէն ամէնէն աւելի հետաքրքրութիւն արթնցուցած են երկրագործութեամբ զբաղողները:

Պոլսէն, Իզմիրէն եւ Ատանայէն ներկայացուելիք թեկնածուները առեւտուրով եւ երկրագործութեամբ զբաղող անձեր պիտի ըլլան:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՒՍՏՐԵՒԳԵՐՄԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ

Աւստրեւգերման համաձայնութեան առթիւ, զանազան պետութեանց առարկութիւններուն եւ ընդդիմութիւններուն անդրադառնալով, գերմանիոյ արտաքին նախարարը Քուրցիուս ճառ մը արտասանեց պետական խորհուրդին առջեւ,

Յայտնելէ յետոյ թէ մաքսային համաձայնութեան շուրջ միջազգային վիճաբանութիւնը նոր փուլի մէջ մտած է, այն պահէն ի վեր որ յայտնի եղաւ թէ Ազգերու Դաշնակցութիւնը պիտի զբաղի անով, մի առ մի քննեց հետեւեալ հարցերը.—

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

«Այս վերջին տարիներս, յաճախ պարզուեցաւ թէ Եւրոպայի տնտեսական թշուառութիւնը պէտք է վերագրել անոր բաժանման, որուն հետեւանքով տնտեսապէս փոքր երկիրները ստիպուեցան իրենք իրենց մէջ ստեղծել երկրագործական եւ ճարտարարուեստական ուրոյն գոյավիճակ մը: Ասկից, առաջ եկան շատ բարձր մաքսային տուրքեր եւ առեւտուրի արգելքներ: Այս բաժանումը արգիլեց եւրոպական տնտեսութեան բանաւոր կազմակերպումը: Անհրաժեշտ է միանալ տնտեսական աւելի մեծ շրջանակներով, ցարդ իրարմէ բաժնուած տնտեսական զանազան դրութիւններու միջեւ, խորտակել մաքսային պատնէշները եւ ստեղծել՝ ներքին աւելի մեծ եւ աւելի տոկուն շուկաներ:

ՏԵՂԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Քուրցիուս յիշելէ վերջ տնտեսական համաձայնութեանց համար սահմանափակ շրջանակներու միջեւ կատարած փորձերը, որոնք այս վերջին տարիներու ընթացքին, յաճախադէպ էին, ըսաւ.—

«Գերման և աւստրիական կառավարութիւնները վստահ են թէ իրենց ծրագիրը կը զարգանայ այս ճամբով: Եթէ անոնք պատրաստ են նման համաձայնութեանց համար բանակցելու նաեւ ուրիշ պետութեանց հետ, պատճառն այն է որ համոզուած են թէ այս կերպով կը հետեւին եւրոպական տնտեսութեան օրէնքներուն: Մեր ծրագրերը նուազ մխտական են քան չեխօսլովաք նախարարին ծրագրերը, որոնց համաձայն, ան կանխաւ մերժեց մեր առաջարկը եւ կը ձգտի փոքր համաձայնական մաքսային միութեան մը, մէջն առնելով Աւստրիան եւ դուրս ձգելով Գերմանիան:»

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏԸ

«Բանակցութեանց սկիզբէն իսկ, գիտէինք թէ Սուրիոյ անկախութեան բռնաբարման ամենալուրջ երեւոյթէն անգամ պէտք է խուսափինք:

«Ահա թէ ինչո՞ւ նախատեսուեցաւ դաշնագիր մը, որուն մէջ երկու պետութիւնները երեւան կուգան իբր հաւասար իրաւունքի տէր կողմեր, դաշնագիր մը որ երկու կողմերու պետական գործունէութեան ազատութիւնը ո՛չ մէկ կերպով կը սահմանափակէ եւ կը բովանդակէ հաշտութեան պայմաններ, որոնք պիտի կրնային յարմարիլ որեւէ առեւտրական պարզ դաշնագրի:

«Ըսողներ կան թէ ծրագիրը հակառակ է դաշնագրերու, բայց դեռ այս խօսքը փաստելու որեւէ փորձ չեղաւ: Դեռ չլսեցինք թէ աւստրեւգերման ծրագրին ո՞ր կէտերը կը նկատուին ոտնակոխում ժընեւի փրոթոքոլին»:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏԸ

Պարզ է թէ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ, 1922ի փրոթոքոլը ստորագրող կողմերուն վիճաբանութենէն չենք խուսափիր: Որեւէ կերպով վախնալու պատճառ մը չունինք, միայն կ'առարկենք անոր համար որ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին մէջ, մեր տնտեսական համաձայնութիւնը կ'ուզեն վիճաբանութեան ենթարկել քաղաքական ըմբռնումներով եւ զայն ցոյց տալով իբր խաղաղութեան դէմ վտանգ մը»:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆՊԱՏԱԿԸ

«Դաշնագրերու սահմանին մէջ եւ կարելի արագութեամբ, կ'ուզենք տնտեսական շրջանի զարգացման առաւելութիւնները ապահովել մեր երկու երկիրներուն, որոնք ծանր թշուառութեան մատնուած են: Միեւնոյն ատեն, կ'ուզենք մղում տալ այն ճիգերուն, որ կը կատարուին եւրոպական նոր տնտեսութեան կազմակերպութեան համար:

«Եթէ հակառակ ատոր, աւստրեւգերման ծրագիրը յուզում առաջ բերաւ, պատճառը Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մտադրութիւնները չէին: Տնտեսական պատճառները շեղեցուցին եւ փնտռեցին քաղաքական պատճառներ, որոնց հետ ո՛չ մէկ կապ ունի ծրագիրը:

«Աշխարհի մէջ, ո՛չ մէկ երկիր այնքան շահագրգռուած է Եւրոպայի խաղաղութեամբ եւ անոր բարձրացումով, որքան Գերմանիան, ինչպէս նաեւ Աւստրիան: Եթէ աւստրեւգերման ծրագիրը դատուի եւ հասկցուի այնպէս, ինչպէս յղացեր են երկու կողմերը, պիտի հասկնան ի վերջոյ թէ ան յարմար է Եւրոպայի ճիգերուն:»

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԴԱՐՁԵԱԼ ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ

Լիբանանի ընդհ. ապահովութեան պետը կը շարունակէ իր խուզարկութիւնները՝ երեւան հանելու համար համայնավար բջիջները: Կարգ մը համայնավարներ ձեռք անցուցեր էին ֆրանսական զինուորական համազգեստներ եւ այդ կերպով, ծպտուած կը գործէին, Ոստիկանութիւնը իր քննութեան ընթացքին, երեւան հանեց որ անոնք կը պատկանին Յակոբ Տէր Պետրոսեան անուն հայու մը, որ իբր օժանդակ զինուոր կը ծառայէ Պէյրութի զինուորական ինքնաշարժի կայքին մէջ: Տէր Պետրոսեանի հետ ձերբակալուած է նաեւ Ծովային դիւանատան պաշտօնեաներէն Միսաք Երամեան անուն մէկը: Ասոնց երկուքին ալ դատավարութիւնը տեղի պիտի ունենայ զինուորական ատեանին առջեւ:

ՎԱՃՌԱՄԱՐՏԸ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

Բոլշեւիքները սկսած են գործել նաեւ Իրաքի մէջ ուր առեւտրական գրասենեակ մը հաստատելով ծախած են 40 հազար պարկ ռուսական շաքար, մեծ քանակութեամբ շինութեան տախտակ եւ պէնզին, շատ ցած գիներով: Այս ապրանքներու ներածումով Անկլօ-Պարսիկ քարիւղի ընկերութիւնը պիտի ստիպուի զեղչել գինները:

Կ'ըսուի նաեւ որ Օտէսա-Պուշիր խորհրդային գիծը պիտի երկարի մինչեւ Պասրա, փոխադրելով ապրանք եւ ճամբորդներ աժան գիներով, այս կերպով, մեծ մրցում մը պիտի սկսի անգլիական շոգենաւերու դէմ:

ՑՈՐԵՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Հռոմի մէջ գումարուող ցորենի համաշխարհային խորհրդաժողովին կողմէ կազմուած յանձնախումբը քննեց ցորենի արտադրութեան եւ առեւտուրի հարցը: Քանատայի պատուիրակը առաջարկեց բանաձեւ մը, որուն համաձայն, ցորեն արտադրող բոլոր երկիրներու ներկայացուցիչները, մէջն ըլլալով անգլիական Հնդկաստանն ու Ռուսիա, պէտք է հաւաքուին որոշելու համար 1031-32ի ընթացքին կիրարկելի ուղեգիծ մը: Յանձնախումբը ընդունած ըլլալով այս առաջարկը, հարցը պիտի ներկայացուի խորհրդաժողովին:

ՔԱՂԱՔ ՄԸ ՔԱՐՈՒՔԱՆԴ

Ուժգին երկրաշարժ մը քարուքանդ ըրաւ Նիքարակուայի մայրաքաղաքը՝ Մանակուա, որ 60,000նոց քաղաք մըն է: Առաջին ցնցում մը աւերեր էր քաղաքին մեծ մասը, երբ կեդրոնէն հրդեհ ծագեցաւ. հրդեհը տարածուեցաւ եւ լրացուց երկրաշարժին պակասը:

Կը կարծուի թէ մօտ 2500 անձեր մնացած են աւերակներուն տակ:

Լուրը առնուելուն, ամերիկեան կառավարութիւնը սկսաւ օգնութիւններ կազմակերպել: Նախագահ Հուվըրի հրամանով 4 պատերազմական նաւեր օգնութեան փութացին:

Նիւթական վնասները կը գնահատուին մէկ միլիառ:

12,000 ՔԻԼՕ ՁՈՒԿ ՓՃԱՑԱԾ

Զարկամութեան մը հետեւանքով Փարիզի Հալերուն մէջ, 12,000 քիլօ իշխանաձուկ (սաղան պալըղը) փճացան հետեւեալ պարագաներով: Ձուկի երկու վաճառականներ, հրէական զատկի առթիւ, ողջ ձուկ բերել տուած եւ յատուկ ընդունարաններու մէջ պահեր էին: Իսկ հակառակորդներ խայծղան լեցուցեր էին ընդունարաններու ջուրին վրայ: Խայծղանի այս խաւին տակ, ձուկերը շնչահեղձ եղեր էին:

ԹՈՒՐՔԻԱ ՆԵՐՍԷՆ ԵՒ ԴՈՒՐՍԷՆ

"ԹԻՒՐՔ ՕՃԱՂԸ"ՆԵՐԸ ԿԸ ՋՆՋՈՒԻՆ

Օրուան կարեւոր լուրն է «Թիւրք Օճաղը»ներու ջնջումը։

Շաբթուս Էնկիւրիի մէջ պիտի գումարուի «Օճախ»ներու արտակարգ համագումարը եւ պիտի որոշէ համաթուրանականութեան այս բոյներուն ձեւափոխումը։

Ինչպէս ամէն բան Թուրքիոյ մէջ, այս կարեւոր դէպքն ալ անակնկալ եւ արագ կերպով տեղի կ'ունենայ։

«Թիւրք Օճաղը»ները կը պատրաստէին իրենց հիմնարկութեան տարեդարձը հանդիսաւորապէս տօնել Էնկիւրիի մէջ մարտ 26ին, սակայն յանկարծական այս որոշումին պատճառաւ, յետաձգուած է այդ հանդէսն ալ անորոշ պայմանաժամով։

Այս առթիւ Թուրք թերթերը զանազան հրատարակութիւններ կ'ընեն։ Այսպէս, կը գրեն թէ ամբողջ Թուրքիոյ մէջ «Թիւրք Օճաղը»ները 300,000 անդամ ունին։ Ասոնք բոլորն ալ «Խալք» կուսակցութեան մէջ պիտի մանեն։ Մէկ խօսքով, նոր Թուրքիան կառավարող միակ կուսակցութիւնը իր մէջ պիտի ձուլէ երիտասարդական այս կազմակերպութիւնը, որ ցարդ անկախ էր եւ կը կառավարուէր առանձին վարչութիւնով, առանց հաշիւ տալու որեւէ ուրիշ մարմնի։

«Խալք» կուսակցութեան պիտի փոխանցուին նաեւ «Օճախ»ներու բոլոր գոյքերը։

Յետոյ, «Թիւրք Օճաղը»ները ձուլուելով հանդերձ «Խալք»ի մէջ, պիտի պահեն իրենց ուրոյն կազմակերպութիւնը, իբրեւ «մշակութային մասնաճիւղերը քաղաքական այդ մեծ կուսակցութեան։ «Թիւրք Օճաղը»ներու կեդրոնատեղիներուն մէջ «ժողովուրդին մտաւորական, ընկերային եւ տնտեսական բարձրացման համար անհրաժեշտ միջոցները ձեռք պիտի առնուին»։

Ուրիշ տեղեկութեան մը համաձայն («Ազդամ», 22 մարտ), «Օճախ»ներու ջնջումէն վերջ, «Խալք» կուսակցութիւնը երկրին մէջ փաշիստ կազմակերպութեան պէս բաներ մը պիտի ընէ։

Այս ենթադրութիւնը կը հերքուի եւ կ'ըսուի թէ՝ «Խալք» երկու պատճառներով կ'ուզէ կլանել Օճախները։ Նախ՝ կուսակցութիւնը որոշած է մօտէն հետաքրքրուիլ երիտասարդներով եւ առաջնորդ հանդիսանալ անոնց մտաւորական եւ քաղաքական դաստիարակութեան։ Երկրորդ՝ կուսակցութիւնը արդէն իր Ծրագրին մէջ ունի մշակութային այն կէտերը, որոնք «Թիւրք Օճաղը»ներու նպատակները կը կազմեն։ Այժմ կ'ուզուի մէկ կեդրոնէ ղեկավարել միեւնոյն նպատակներու գործադրութիւնը։

Ձուլումէն վերջ, կուսակցութիւնը իբրեւ խնամակալ, պաշտօնապէս իր հովանիին տակ պիտի առնէ երիտասարդութիւնը։ Ամէն տեղ որ կուսակցութիւնը մասնաճիւղ ունի, իր կողքին պիտի ունենայ նաեւ երիտասարդական կազմակերպութիւն մը («Կէնճլիք Եուրտու»)։ Այստեղ մեծ խնամք պիտի տարուի երիտասարդներու «ազգային, քաղաքական եւ մարմնական կրթութեան»։ Այս մասին ո՛չ մէկ զոհողութեան առջեւ կանգ պիտի առնուի։ Կուսակցութեան նպատակն է հանրապետական վարչաձեւի հիմունքներուն սահմանին մէջ, ապա թռիչք տալ երիտասարդութեան զարգացման։

Այս բոլորը ցոյց կուտան թէ ...ան մը փոխուելու վրայ է Թուրքիոյ ներքին կեանքին մէջ։ Փոփոխութիւն մը, որ առաջին ակնարկով ...ւնուածէն աւելի խոր է ու կա...ւոր։

«Թիւրք Օճաղը»ները նոր դարաշրջան մը բացին մեր հարեւաններու պատմութեան մէջ։ Դարաւոր «օսմանցին» համաթուրանական այդ ...աւարաններուն պատճառով է որ ...էկ օրէն միւսը դարձաւ «Թուրք»։

Այս վերջին անուանակոչումը, որ մինչ այդ անարգական կը նկատուէր, քսան տարի առաջ, «Թիւրք օճաղը»ներու կազմութեան վաղորդայնին, դարձաւ պատուանդան մը, փառքի ու պարծանքի տիտղոս մը՝ տաճիկ երիտասարդութեան համար։ Այդ «օճախ»ներէն ծնաւ «Թուրան»ը, որ քաղաքական նոր ուղեգիծ մը բացաւ Թուրքիոյ ներքին քաղաքականութեան մէջ։ Դարձեալ այդ «օճախ»ներու կրակն է որ մեր տունը այրեց։

Ի՞նչ է պատճառը այս անակնկալ որոշումին։

Ներկայ Թուրքիոյ մէջ ամէն բան վերէն կը տնօրինուի։ Եւ ինչ որ կը հրամայուի, անմիջապէս կը գործադրուի։ Այնպէս որ «քուրուլթայ»ը չգումարուած, արդէն ստոյգ է «օճախ»ներու ջնջումը։ Իսկ համագումարին պիտի ներկայացուի նոր ծրագիրը, որուն կանխաւ ընդունուիլը ապահովուած է արդէն։

Ուրեմն այս կարեւոր որոշումին հեղինակներն են Մուսթաֆա Քեմալ եւ իր կառավարութիւնը։ Կը կարծենք թէ ասոնք ո՛չ մէկ պատճառ ունէին Թուրանական այս կազմակերպութիւնը ջնջելու «ինքնաբերաբար»։ Ցարդ իրեն հետապնդած քաղաքականութեան նոր հակասութիւն մը կը կազմէ այս քայլը։

Այդ իսկ պատճառով կը տարուինք մտածելու թէ այս որոշումին իսկական հեղինակները իրենք չեն։ Պարզապէս պարտադրութիւն մըն է այս, զոր իրենք ստիպուած են գործադրել ակամայ։

«Թիւրք Օճաղը»ներու արտակարգ համագումարին այս յանկարծական հրաւէրը, տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը, տեղի կ'ունենայ ռուսեւթուրք նաւային եւ առեւտրական դաշնագրերու կնքումի վաղորդայնին։ Անկարելի է կապ չտեսնել այս վերջիններուն եւ ջնջումի որոշումին միջեւ։ Թերեւս յիշեալ դաշնագրերու գաղտնի պայմաններէն մէկն ալ «Թիւրք օճաղը»ներու ջնջումն էր։

Որովհետեւ այս կազմակերպութիւնը, իր ծրագրով ու գործելակերպով կը ձգտի համաթուրանականութեան։ Թուրք երիտասարդութիւնը այդ «օճախ»ներուն մէջ կը պատրաստուի համաթրքական մեծ կայսրութիւն մը հիմնելու երազներով։ Կայսրութիւն՝ որուն մաս կազմելիք հողամասերն ու ցեղերը մեծ մասամբ կը գտնուին ռուսական տիրապետութեան տակ։ «Օճախ»ները երբեք չեն դադրած պրոպագանտիստներ ղրկելէ այդ ցեղերուն մէջ, անոնց մէջ ազգայնական ջիղը արթնցնելու եւ զանոնք շարժման մէջ դնելու համար։ Բոլշեւիկ Ռուսիա, որքան ալ բարեկամ ըլլայ քեմալական Թուրքիոյ, երբեք թոյլ չի տար նման վտանգաւոր խաղեր։

Այդ էր պատճառը, որ երկու տարի առաջ, անկասկած Մոսկուայի ստիպումին տակ, «Թիւրք Օճաղը»ները կարեւոր սրբագրութիւն մը կատարեցին իրենց ծրագրին մէջ, այն իմաստով թէ՝ «իրենց գործունէութիւնը կը սահմանափակուի միայն Թուրքիոյ մէջ»։ Այսինքն թէ՝ կը հրաժարին Թուրանական ձեռնարկներէն...

Կը թուի թէ ծրագրային այս սրբագրութիւնը յուսացուած արդիւնքը չէ տուած, քանի որ այս անգամ արմատական քայլ մը կ'առնուի, միանգամ ընդ միշտ հրապարակէն քշելով այդ կազմակերպութիւնը։ Ուրեմն Մոսկուա աչալուրջ կը հսկէ Էնկիւրիցիներու վտանգաւոր խաղերուն վրայ եւ սանձը կը քաշէ, երբ կը տեսնէ թէ ասոնք վտանգաւոր հանգամանք կը ստանան։

Ո՛չ մէկ երաշխիք՝ թէ Թուրքերը անուն ջնջելով, պիտի հրաժարին իրենց ա՛յնքան քնքշօրէն փայփայած երազներէն։ Տարբեր եղանակներով եւ անմեղ անուններու տակ պիտի շարունակեն անշուշտ նոյն խաղը։ Սակայն պիտի գիտնան միշտ թէ հիւսիսի Արջին աչքը շարունակ իրենց վրայ է եւ անոր ահարկու թաթը յարձակողական սարսափի մէջ պիտի պահէ զիրենք։

Հայկական տեսակէտէ, խիստ կարեւոր է այս հարցը եւ լուրջ խորհրդածութիւններ կը ներշնչէ։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ ՍԵՒԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Սեւան լճին հարցը այնքան կարեւոր է, որ ռուս գիտական յանձնախումբ մը կ'ուսումնասիրէ զայն երկար ատենէ ի վեր։ Հարցը նկատի առնուեցաւ նոյնիսկ Հայաստանի խորհուրդներու համաժողովին մէջ։

Երկու գլխաւոր տեսակէտներ կան Սեւանի մասին,— չորցնել լիճը եւ օգտագործել իր հողը, կամ ջրաբաշխական նոր մեթոտներով օգտագործել ջուրը։

Ս. Տէր Գաբրիէլեան եւս, իր «Նախագահական ճառ»ին մէջ անդրադառնալով այս հարցին, կողմնակից կը թուէր Սեւանի ջուրին օգտագործման։ Այսուհանդերձ զրոյցներ կան թէ պիտի չորցուի այս գեղեցիկ լիճը, «կապոյտ հրեհ»՝ հայ երիտասարդ բանաստեղծի մը բացատրութեամբ։

«Յառաջ» շատ է գրած Սեւանի լճին շուրջ կատարուած ուսումնասիրութիւններու մասին։ Քաղուածքներ կատարած է լոյս տեսած կարծիքներէ։ Այս անգամ, կարդալով ճարտարագէտ Գրիգոր Շիրմազեանի կարճ ուսումնասիրութիւնը («Խորհ. Հայաստան»), կ'առնենք անոր գլխաւոր տեսակէտները.—

Սեւան իր առանձնայատուկ աշխարհագրական դիրքով, իր ջրային հսկայ պաշարով, ու բնական գեղեցկութեամբ հին հին դարերէ ի վեր գրաւած է թէ մեր երկրի բնակչութեան եւ թէ ճանապարհորդներու եւ գիտականներու ուշադրութիւնը։

Սեւանի լճին երկրաբանական ծագման մասին կան քանի մը տեսակէտներ։ Մէկն այն է թէ Սեւանը աւազան մըն է, որ կազմուած է Աղմաղան լեռներէն հոսած լաւայով։ Երկրորդ տեսակէտն այն է թէ Սեւանը կազմուած է շնորհիւ ընդերկրեայ փլուզումներու։ Երրորդ տեսակէտի մը համաձայն, Սեւանի աւազանը հրաբխային ծագում ունի։

Սեւան կը գտնուի բարձրաւանդակի մը վրայ, հարաւային կողմը կ'իյնայ Արաքսի ցած հովիտը, իսկ հիւսիսային կողմը՝ Կուր գետին հովիտը։

Այս դիրքն իսկ կը թելադրէ Սեւանի ջրի պաշարն օգտագործել՝ ոռոգելու համար այդ երկու հովիտները, նոյն ատեն դարձնելով ելեկտրական ուժի աղբիւր։

Լիճը կարեւորութիւն ունի նաեւ իր ձուկի պաշարով եւ շրջակայ լեռներու հանքային հարստութիւններով։

Ահա այս կարեւոր լիճը, ուսումնասիրուած չէր մինչեւ հիմա, միայն նկարագրութիւններ ու պատմական տեղեկութիւններ։ Գիտական ուսումնասիրութեան առաջին փորձը կատարուեցաւ 1889 - 1890 թուականներուն, երբ պէտք եղաւ ստուգել Գեառնի Բասարի հողերը։ Զօրավար Քեյլինկիի նախագահութեան տակ մասնաւոր մարմին մը գիտական քննութիւններ կատարեց։ Յիշենք նաեւ Մխոդեյի փոքրիկ աշխատութիւնը (1896), Ե. Ս. Միրկովի գործը (1911), Անգլիացի ճարտարագէտ Զ. Սկուարսի ծրագիրը, որ կը թելադրէր լիճին ջուրը տանիլ մինչեւ Կուրի աւազանը (Թարտար չայ), այնտեղ կանգնելու համար ջրաելեկտրակայան մը, լոյս տալու համար Անդրկովկասեան քաղաքներուն։

Սեւանը ոռոգման աշխատանքներու համար օգտագործելու առաջին ծրագիրը կը պատկանի ճարտարագէտ Մանասերեանի, որ 1909ին կ'առաջարկէր լիճը իջեցնել մօտաւորապէս 55 մեթր, ոռոգելու համար 130,000 հեկտար հող։ Յետոյ ճարտարագէտ Զավալիշինի ծրագիրը, որ ոռոգման հետ կ'ուզէր ստանալ նաեւ ելեկտրական ուժ։ Եւ դեռ կան ուրիշ ծրագիրներ ալ, որոնք անհետեւանք մնացին։

Ներկայիս նախընտրութիւն կը տրուի ոռոգման հետ ելեկտրական ուժ տուող ծրագրին։

1924 — 1925ին ծրագրուեցաւ Զանգուի (Հրազդան) ակունքին վրայ ջրարգել (vanve) մը դնելով, ձմեռուան ջուրը պահել եւ ամառը օգտագործել ոռոգման համար։ Թէեւ այդ նպատակով կատարուեցան կարգ մը աշխատանքներ, բայց յետոյ հրաժարեցան։ Այստեղ յիշենք, որ պատմական տեղեկութիւններու համաձայն, Զանգուն եւս փորուած է արհեստական եղանակով։

1926ին լճին ուսումնասիրութիւնը յանձնուեցաւ Մոսկուայի գիտութեանց կաճառին, որ ակադեմիկոս Ֆ. Լեվինսոն-Լեսինգի նախագահութեան տակ յանձնախումբ մը ղրկեց Հայաստան, ուսումնասիրելու համար թէ Սեւանը եւ թէ Արագածը։ Արդէն երեք տարի է, որ կ'աշխատի այս յանձնախումբը։ Աշխատանքին մեծ մասը աւարտած եւ որոշ եզրակացութեան հասած կը թուի ան։ Այդ մասին հրատարակեց 500 էջնոց ուսումնասիրութիւն մը։

Սեւանի մակերեսը ծովէն բարձր է մօտ 1925 մեթր։ Սակայն կը ներկայացնէ տարեկան եւ ամսական ելեւէջներ։ Սովորաբար գարնան ամբողջ ջուրը կը բարձրանայ, իսկ ձմեռը կ'իջնէ։ Տարեկան ելեւէջները երբեմն կը հասնին մեծ չափերու։ Առեն մը ցած մակերեսին տարբերութիւնը հասաւ մէկ մեթրի։ Վերջին տարիներուն, լիճը կը ցածնայ։ Ցածնալուն պատճառը երկուք է, — մակերեսէն ջուրը կը պակսի Զանգու գետին բերնով։ Բայց յատակային ճամբաներ ալ կան, որ ջուրը կը քաշեն։ Այս պատճառով էր, որ տարի մը Զանգու գետին բերանը բոլորովին կորսուեցաւ լճին մակերեսէն։ Եւ Սեւանի վանքն ու գիւղերու բնակչութիւնը միջոցներ ձեռք առին օգտուելու համար ջուրէն։

1925ին, երբ Սեւանի ջրարգելին շինութիւնները կը կատարուէին, մէկ մեթր խորութեան մէջ երեւան ելաւ քարահիւս պատ մը, որ շինուած էր ուրարտական թուականներուն։ Այդ պատը ծածկուած էր կարծր աւազի հաստ խաւով մը։ (Սեւանի եզերքները միշտ այսպէս ծածկուած են տեսակ մը կարծր աւազով, որ կը կոչուի travertin)։

Սեւանայ լճին մակերեսը 1413 քառակուսի մեթր է։ Լճին երկարութիւնը 70 քիլոմեթր, ամենալայն տեղը լայնութիւնը կը հասնի 40 քիլոմեթրի։ Եզերքները չորս կողմէն շրջապատուած են լեռներով, որոնք հիւսիսէն եւ հիւսիս-արեւելքէն կ'իջնեն, կը հասնին մինչեւ լճին եզերքը։ Իսկ միւս կողմէն 20-40 քիլոմեթր բարձր կը մնան։ Շրջակայքը այժմ բոլորովին զուրկ է բուսականութենէ, առենօք տեղ տեղ ծածկուած էր խիտ անտառներով։ Սեւանի շրջակայքը պեղումներու ընթացքին գտնուեցան ազնիւ եղջերուներու ոսկորներ, կը նշանակէ թէ այդ անտառներուն մէջ կը բնակէին այսպիսի ազնիւ կենդանիներ։ Յետոյ Սեւանի ջրարգելը փորուած ատեն երեւան ելաւ վայրի ցուլի կմախք մը։ Ապացոյց մը եւս թէ շրջակայքը անտառներ կային։

Սեւան կը թափին 28 գետեր։

Գիտական յանձնախումբին տեղեկագրին համաձայն, մէկ վայրկեանի ընթացքին Սեւան կը թափի մօտ 23,02 խորանարդ մեթր ջուր։ Զանգուէն դուրս կը հոսի մէկ վայրկեանի մէջ 20 խորանարդ մեթր։

Ակադեմիկոս Լեվինսոն-Լեսինգ պատրաստած է հետեւեալ ցուցակը՝

Մուտք	տարեկան
գետերէ	638 միլ. խոր. մեթր
անձրեւներէ	542 » » »
	1180 միլ. խոր. մեթր

Ելք	
Շոգիացում	1040 միլ. խոր. մեթր
Ոռոգում	58 » » »
	1008 միլ. խոր. մեթր.

Ուրեմն կը մնայ 85 միլ. խոր. մեթր։ Լեվինսոն-Լեսինգ այս թիւերէն կ'եզրակացնէ թէ ոռոգման համար առանց լճին պաշարին ձեռք դպչելու կարելի է վերցնել մօտ 143 միլ. խոր. մեթր։ Այսքան ջուրով կարելի է ոռոգել 26,006 հեկտար։

Ճարտարագէտ Տէր Աստուածատրեան եւս ծրագիր մը ներկայացուցած է պատկան մարմնին։ Այս ծրագիրը ուշադրութիւն գրաւեց։ Այդ ծրագիրը եւս կը թելադրէ Սեւանը օգտագործել թէ ոռոգման (Արարատեան դաշտը եւ մեծ Սարդարաբադը), թէ ելեկտրական ուժի ստացման համար։

Ըստ Տէր Աստուածատրեանի ծրագրին, լիճը պէտք է աստիճանաբար իջեցուի մօտ 50 մեթր (50 տարուան աշխատանք)։ Վերի ցուցակը կը բացատրէ թէ ի՛նչ մեծ քանակութեամբ ջուր կը շոգիանայ մակերեսին լայնութեան պատճառաւ (գրեթէ 10 անգամ աւելի քան ոռոգման համար անհրաժեշտ ջուրը)։ Երբ լիճին մակերեսը իջեցուի, լայնութիւնը պիտի նուազի, հետեւաբար շոգիացումն ալ աւելի քիչ տեղի պիտի ունենայ։ Այս ձեւով լիճին մեծ մասը պիտի չորնայ, եւ ջուրէն պիտի ազատուի 100,000 հեկտար հող։ Առաջին տասնեակ մը տարիներուն, երբ դեռ կարելի է օգտուիլ լճի ջուրին դարաւոր շարէն, կարելի է Զանգուի վրայ կառուցանել վեց ելեկտ... յաններ։

Յարմար կը նկատուի ջուր... նել փապուղիով, վրան հիմն... ուժին ելեկտրակայանը։ Ն... Քաղաքի գիւղին մօտ, ուրկէ... սկսի Մեծ-Սարդարաբադի ... Յետոյ Սուլակինը, Քանաքեռին... րեւանինը։

Երբ կը սպառի լճին դարաւոր պաշարը եւ լճին մէջ մնայ ներկայ մակերեսէն 50 պակաս ջուր, այդքանը կը ... միայն ոռոգելու 120,000 հող, այլ տալու 50,000 ... ելեկտրական ուժ։

Տէր Աստուածատրեանի ջարկած ձեւով, ելեկտրական աւելի աժան կը նստի, եւ այն առաւելութիւնը որ եթէ ... ունին բոլոր կայանները, կարելի ըլլայ ստանալ մեծ ... կութեամբ ելեկտրական ... ուժը կարելի է տալ նոյնիսկ ... գուի, որ ելեկտրական ուժի մեծ ... հանջ կը զգայ։

Ոմանք կը գանգատին, որ ... ծրագիրները կը փճացնեն ... գեղեցկութիւնը եւ կը պակ... ձուկի պաշարը։ Մասնագէտներ ... պնդեն որ ձկնաբուծութիւնը ... ժեր, բայց Սեւանի գեղեցկութ... կը զոհեն երկրին արդիւնաբ... թեան։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՄՈՒԼ

Ի ՆՊԱՍՏ ԱՆՇԼՈՒՍԻ

Յայտնի չէ տակաւին թէ Ֆրանսայի արտաքին նախարարին Պրիանի ճառը Ծերակոյտի մէջ՝ աւստրեւգերման համաձայնութեան մասին, ինչ գործնական հետեւանքներ պիտի ունենայ։ Մինչ այդ՝ Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան մասնագէտները այդ համաձայնութեան մէջ չեն գտներ որեւէ կէտ որ կարենայ արդարօրէն բողոքի տեղի տալ, եւ ոտնակոխէ նախկին յանձնառութիւնները, իսկ մամուլի մէկ մասը գրեթէ ի նպաստ կ'արտայայտուի աւստրեւգերման ձեռնարկին։

Սփէքթաթօր կը գրէ.—

— Թող Գերմանները քիչ մը աւելի ճկունութիւն ցոյց տան եւ ո՛չ միայն պիտի շահին խաղը, այլեւ Ֆրանսա պիտի փրկուի վախի սատանայէն, որ իր մէջը կը բանի.

Թերթը կը յուսայ թէ անգլ. կառավարութիւնը չպիտի միանայ Ֆրանսայի եւ Չեխօսլովաքիոյ բողոքներուն. այլ պիտի ջանայ հաշտեցնել Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ այս շատ բնական հակումները՝ ուրիշ երկիրներու անհրաժեշտութեանց եւ ֆրանսական ապահովութեան նկատումներուն հետ։

Իսկ ելեւմտական մեծ հանդէսը *Էքոնոմիստ* կը գրէ.

— Ամուր պատճառներ կան կարծելու թէ Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ ինչպէս քաղաքական, նոյնպէս եւ տնտեսական միացումը ո՛չ միայն Աւստրիոյ, այլ եւ ամբողջ Եւրոպայի համար ալ լաւ պիտի ըլլայ։

Օպզէրվըր բացէ ի բաց համակրութիւն կը յայտնէ մաքսային համաձայնութեան։ Իսկ *Մանչեսթըր Կարտիըն* կը գրէ.

— Գերմանիա Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ է միայն կարգ մը իրապաշտ պատճառներու համար։ Եթէ ընդունի որ Ազգերու Դաշնակցութեան իր մասնակցութիւնը իրեն համար օգտակար չէ, չպիտի վարանի հրաժարելու։

Այս թերթը կը գտնէ նաեւ թէ որեւէ գերման կառավարութիւն ուրիշ կերպ չպիտի գործէ, եթէ Աւստրիոյ հետ իր համաձայնութեան ծրագիրը փճանայ արտաքին ճնշումներով, ու կը հաւատայ թէ մաքսային համաձայնութեան պահպանումը նուազ վտանգաւոր պի... լայ Եւրոպայի խաղաղութ... համար, քան անոր ջնջում...

ՊՐԻԱՆԻ ՃԱՌԸ

Պերլինի բոլոր թերթերը ... տեղ տուին Պ. Պրիանի ճառ... առանց մեկնաբանութիւ... տալու։ Միայն Գերմանիա թ... որ կընկատուի վարչապետ... նինկի բերանը, կուտայ ... եալ մեկնաբանութիւններ...

— Երկար ատեն կայ... նման խօսքեր չէին լսուա... մեզ Փարիզէն եւ կը ցաւի... լաւագոյն յարաբերութիւ... որոնք զանգաղօրէն հաս... ուէր էին Ֆրանսայի ու Գեր... նիոյ միջեւ, նման հարուա... ստանան։ Ատոր պատասխա... տուութիւնը չենք ստան... մենք հետապնդեցինք ին... սկսեր էին Ժընեւի եւ Փա... մէջ, յետոյ սակայն ընդհ... անյաջողութեան հետեւան...

«Պ. Պրիան չվախցաւ ... նալէ իր համեւրոպական ... գիրը, երբ ուրիշներ սկսան ... ջօրէն նայիլ անոր։ Մենք ... ոչ-հետեւողական յանցանք ... ծած պիտի ըլլայինք, եթէ ... տայինք եւ կամ ուշացնէինք ... ինչ որ սկսեր ենք ընել ... յետին մտքի։»

Իսկ *Պերլիներ Թակէպլա...* տնօրէնը, կրկին անդրադառնալով գերմանեւաւստրիական ... համաձայնութեան, կը գրէ.— *... քաղաքականութիւն որ կը ... Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ ք... քական կամ տնտեսական ... ձացման, անշուշտ կը ... շատ կողմնակիցներ, մանա... Գերմանիոյ մէջ։ Իրակա... թեան մէջ, անոնք որ այս ... ղաքականութեան յաջողութ... մասին թերահաւատ կը գտն... բազմաթիւ են, առանց ... ընելու անոնց որ այժմէն ... հակառակ են Աւստրիոյ ... մաքսային ամէն համաձայն... թեան։*

«Գերմանիոյ համար նախընտ... րելի պիտի ըլլար որ Ազգեր... Դաշնակցութեան խորհուրդ... նիստէն առաջ, կարգադրութ... մը փորձէր Ֆրանսայի ... Եթէ նման կարգադրութիւն ... կարելի չէ, գերման կառավա... րութիւնը պարտաւոր է յետ... ձգել իր վերջնական որոշու... արժեցնելով տնտեսական ... ճառներ, որպէսզի Ֆրանս... ... բացարձակ արգելքին ... ւնքով, չձախողին ... բանակցութիւնները»։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԾՆՈՒՆԴՆԵՐԸ

Հետաքրքրական է գիտնալ թէ պատերազմը ի՞նչ վնաս հասցուց ժողովուրդներու աճման։ Նախ սպանդանոցներու երիտասարդութիւնը եւ նուազեց ժողովուրդներու թիւը։ Մասնաւորաբար Ֆրանսայ 1914 1918ին կորսնցուց 1,500,000 հոգի, որ նախապատերազմեան բնակչութեան թիւին համեմատութեամբ 3,6ը։

Այս ուղղակի կորուստն է միայն։ Հապա անուղղակի կորո՞ւստը։

Պատերազմէն առաջ, Ֆրանսայի ծնունդներու տարեկան թիւը միշտ աւելի կ'ըլլար մահերու թիւէն։ Արդ, 1914էն ի վեր Ֆրանսայի բնակչութիւնը ոչ թէ դադրած է աճելէ, այլ պակսած է նուազիլ։ Այսպէս 78 նահանգներու մէջ մահերու թիւը ծնունդներու թիւէն աւելի էին՝

1914ին	30,000
1915ին	230,000
1916ին	262,000
1917ին	241,000
1918ին	323,000
1919ին	214,000

արեմն 1914-1919 մահերուն թիւը ծնունդներու թիւէն 1,300,000 աւելի եղած է։

Այսպէս Ֆրանսայի մարդկային կորուստն է մօտ 3 միլիոն։ Բարեբախտաբար Ալզաս-Լորէնի դրաւումով շահեցաւ 1,710,000 հոգի։ Յետոյ 1920էն սկսեալ ծնունդները սկսան շատնալ։ 90 նահանգներու մէջ ծնունդներու թիւը մահերու թիւէն աւելի էին՝

1920ին	162,500
1921ին	118,600
1922ին	72,100
1923ին	95,600
1924ին	74,600
1925ին	62,200
1926ին	54,700
1927ին	68,300
1928ին	70,200

իսկ 1929ին ծնունդներուն թիւը մահերուն թիւէն պակաս էին 12,600։ Այս հաշիւով, 1920-1929ին աճում 766,200։

Սակայն այս աճումը եւս նկատի առնելով, Ֆրանսա տակաւին 320,000 հոգի պակաս ունի 1913ի բնակչութեան թիւէն։

Քանի՞ տարի պէտք է, լեցնելու համար այդ բացն ալ։ 1924-1929 հրջանը ցոյց կուտայ միջին հաշիւով տարեկան 53,000 աճում։ Եթէ այսպէս շարունակուի, 6 տարի յետոյ միայն Ֆրանսա կրնայ գոցել պատերազմի բացը։ Իսկ ընդհանուր հաշիւով մը, մեծ պատերազմը 25 տարուան չափով կեցուց Ֆրանսայի աճումը։

Օտարականներու ներգաղթը օգտակար պիտի ըլլա՞յ Ֆրանսայի աճման, տարբեր ուսումնասիրութեան տարբեր նիւթ մըն է։

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋը

ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Բանկալթիի Հայոց գերեզմանատան խնդրին առթիւ, Թրքական Ազգամկը գրէ.— Հայոց Պատրիարքարանը կը պնդէ թէ մինչեւ մօտերս մեռել կը թաղուէր Բանկալթիի գերեզմանատան մէջ։ Մինչդեռ Քաղաքապետութիւնը ստուգած է 1292ին կառավարութիւնը թաղումի կանոնագիր մը պատրաստած եւ անով արգիլած է քաղաքին մէջ մեռել թաղելը։

Ասոր վրայ, Ս. Յակոբի (Բանկալթի) գերեզմանատան մէջ մեռել թաղելն ալ խստիւ կ'արգիլուի։ Միւս կողմէ, կառավարութիւնը ինչպէս Հայերուն, նոյնպէս ալ միւս համայնքներուն համար գերեզմանատուններ կը հաստատէ Շիշլի, Պէօյիւք Տէրէի ճամբուն վրայ, Ազատութեան բլուրին մօտերը։

Մինչեւ Սահմանադրութեան հռչակումը, կայսերական իրատէով կարելի էր մեռել թաղել քաղաքամիջի գերեզմանատուններուն մէջ։ Սահմանադրութենէն յետոյ, այդ իրաւունքը վարչապետներուն (սատրազամ) տրուեցաւ, իսկ նոր կանոնագրով՝ նախարարական խորհուրդին։

Ս. Յակոբի գերեզմանատունը փրկելէ յետոյ, Քաղաքապետութիւնը զայն հողի պիտի վերածէ եւ մաս մաս պիտի ծախէ։ Թէեւ նախապէս մտադրած էր հողին մէկ մասին վրայ շինել քաղաքապետական թատրոնը, բայց յետոյ մէկ կողմ թողած է այս ծրագիրը, նկատելով որ թատրոնը կեդրոն տեղ մը գտնուելու է, մինչեւ թաքսիմ վայր մը։

Բանկալթիի գերեզմանատունը ծախելէ յետոյ, Քաղաքապետութիւնը անոր փոխարժէքով արդիական գերեզմանատուններ պիտի շինէ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

ԻՐԵՆՔ ԻՐԵՆՑ ԲԵՐՆՈՎ...

Աթէնքի Նոր Շարժում համայնավարական շաբաթաթերթը, Մարտ 22ի իր թիւով կը գրէ.—

«Լիփազմայի մէջ երբ Թուցիկ կը բաժնէր, կը ձերբակալուի ընկեր Մուրատ Մակարեան, որ դատարանի կողմէ դատապարտուած է 6 ամիս բանտարկութեան եւ 6 ամիս աքսորի Անաֆի կղզին։

Լիփազմայի մէջ Թռուցիկ բաժնած ատեն, կը ձերբակալուին երկու բանուորներ, եւ լուրջ չարչարանքներու կ'ենթարկուին։ Ասոնք տեսնելով, բանուոր Խորէն Ծիլզեան կը բողոքէ ոստիկանութեան վանտալիզմին դէմ։ Ոստիկանները կը ձերբակալեն զայն եւ լուրջ չարչարանքներու կ'ենթարկեն։ Դատարանի կողմէ ազատ կ'արձակուի»։

ԱՄԵՐԻԿԱ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՕՏԱՐ ԴՊՐՈՑՆԵՐԷՆ ՆԵՐՍ

Փրովիտէնսի գաղութի մասին «Հայրենիք»ի թղթակիցը կը գրէ.

«Ամէն անգամ, երբ առիթ կ'ունենամ ներկայ ըլլալու օտար դպրոցներու հանդէսներուն, յուսախաբութիւնս մեծ կ'ըլլայ, թէ ծանօթ հայ աղջիկ մը կամ տղայ մը բեմ կուգայ Ճանըն, Թամսըն, Հէյզըլ, Ռոզ, Էթըլ անուններով։

Զարմանալի չէ այս։ Պատահմամբ հետեւեալ խօսակցութիւնը օր մը ականջիս հասաւ հանրակառքին մէջ։ 3 տարեկան փոքրիկ մը անուշ հայ լեզուով հարցումներ կ'ընէր իր մօր՝ օրուան տեսածներուն մասին։ Հայ մայրը պատասխանեց. «Փուպրիկս, անգլիերէն խօսիր, հայերէն մի խօսիր»։

ՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐ

Երկու խօսք ալ հայ դպրոցներու մասին։ Ունինք երկու դպրոցներ հովանաւորութեամբ Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ։ Քրէնսթընի կողմը ուր աշակերտութեան թիւը կը հասնի 67ի, իսկ Տուկլէզի եկեղեցւոյ սրահին մէջ 130 աշակերտութիւն՝ 6-17 տարեկան, որուն մեծագոյն թիւը կը կազմեն 6 10 տարեկանները։

Օրուան դասերուն կը մասնակցի հայրը ռուս, մայրը լեհացի փոքրիկ աղջիկ մը։

Դպրոցը ունի երկու պաշտօնեաներ՝ աւագ ուսուցչուհին եւ օգնական մը։ Բաժնուած է 3 կարգերու։ Կ'աւանդուին հայերէն լեզու, Հայոց պատմութիւն։ Ունին նաեւ կիրակնօրեայ դպրոց։

Այս աշակերտութիւնը կը հաւաքուի սրահին մէկ անկիւնը բաժնուած սենեակի մը մէջ, ուր միեւնոյն ժամուն կը դասախօսեն թէ՛ ուսուցչուհին եւ թէ ուսուցիչը։

Վերջերս հայ դպրոց մըն ալ բացուած է Իսթ Փրովիտենս 30 աշակերտներով։

ԵԳԻՊՏՈՍ

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԹԻՒԸ

Եգիպտական կառավարութիւնը հրատարակած է իր կատարած մարդահամարին արդիւնքը։ Ատոր մէջ տեղական հպատակ Հայերուն թիւը արձանագրուած է 13,833։ Օտարահպատակներու կամ ոչ եգիպտահպատակներու կարգին Հայերուն համար մասնաւոր գլուխ մը չկայ, բայց հաւանօրէն իբր Թրքական հպատակ նշանակուած 9284 հոգիին կարեւոր մէկ մասը նոյնպէս Հայեր ըլլալու են։

Վերոյիշեալ 13 833 տեղական հպատակ ցոյց տրուած Հայերը կը բնակին հետեւեալ վայրերուն մէջ. — Գահիրէ՝ 7866, Աղեքսանդրիա՝ 4964, Սուէզ՝ 35, Փոր Սայիտ՝ 100, Կիզէ՝ 212, Պէնի Սուէֆ՝ 8, Մէնուֆիէ՝ 2, Կալիուպիէ՝ 17, Տաքահլիէ՝ 96, Ղարպիյէ՝ 141, Պէհէրա՝ 57, Կարմիր Ծովի շրջանակը՝ 9, Ասուան՝ 7, Քէնէհ՝ 13, Արեւմտեան անապատը՝ 1, Կիրկէ՝ 2, Ասիութ՝ 37, Մինիէ՝ 50, Ֆէյում՝ 30 եւ Շարքիէ՝ 183 հոգի։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԷԿ ՃԱԿԱՏ

ՎԱԼԱՍ.— Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէն համաձայնութեան եկած էր Պ. Կօրգանեանի հետ, «Երգն Հայաստանի» ֆիլմին ներկայացումէն անմիջապէս յետոյ հրապարակային բանախօսութիւն մը տալու համար։

«Երգն Հայաստանի» ֆիլմը տեսնելու փափաք չունէի, «Անդրանիկ» շարժանկարին անյաջողութիւնը տեսնելէ վերջը։ Աւելի լաւ բախտ մը չէի երեւակայեր «Երգն Հայաստան»ի համար որ առնէ մը ի վեր կը ներկայացուէր։ Աւելի շատ պարտաղրապէս գացի, որովհետեւ, Վալանսի մեր կոմիտէին ձեռնարկը միացուած էր Պ. Կօրգանեանի բեմադրութեան։

Ինծի համար խիստ հաճելի անակնկալ մը եղաւ հաստատելը որ կանկախակալ կարծիքը լաւ չէ, արդար չի կրնար ըլլալ։ Բարեբախտաբար սխալած էի։ «Երգն Հայաստան»ի շարժանկարը յաջողած է պատմական տեսակէտով, յաջողած է իբրեւ յղացում, իբրեւ մեր տարագիր պայմանները խորապէս ըմբռնող շարայարող։ Ան յաջողած է գաղթահայ շինարարական զանազան ձեռնարկներու միջեւ հաստատուն կապ ու տրամաբանութիւն ստեղծելով, գաղութներու մէջ տեւելու մեր պայքարին, ցեղային մեր կորովին մէկ ամբողջական պատկերը տալ։ Մեր կեանքէն ընթացիկ պատկերներ վերցնելով, մանաւանդ ծառայած է ոչ միայն շուգեղին ներկային, այլ մանաւանդ գալիքին։

Եթէ Պ. Կօրգանեան քաջալերուի եւ ուրիշներ ալ գտնուին, ան պիտի կրնայ պատրաստել փրոփականտ ուրիշ ֆիլմեր։

Անմիջապէս յետոյ խօսք առաւ ընկեր Ա. Հանըմեան։ Նիւթն էր՝ Ազգ. Միութեան անհրաժեշտութիւնը։ Զափազանց ժուժկալ լեզուով ան պատկերացուց մեր գաղութներու ներկայի ցրուած, փոխադարձ կապէ զուրկ, պառակտուն վիճակը։ Այս վիճակի հետեւանքով այլասերման ուծացման թափը։ Մշակութային ասպարէզին վրայ տիրող խի՛ստ ողբալի անտարբերութիւնը ցոյց տալէ յետոյ, աւելի ողբալի եւ աւելի կսկծալի գտաւ մեր քաղաքական պահանջներու խնդիրը։ Մենք Թուրքիայէն առնելիքներ ունինք, Թուրքիոյ հետ դատ ունինք։ Երեւանը տէրը չէ այս դատին եւ չի կրնար ըլլալ, գաղութները անկազմակերպ են ու իրենց գլուխը կորսնցուցած, ո՞վ պիտի ըլլայ տէրը մեր արդար դատին։

Այնպէս ինչպէս որ են մեր գաղութները, ներկայիս մենք մեր դատին տէր չունինք։ Անտէրութիւն եւ անիշխանութիւն կը տիրէ ամենուրեք։ Ինչ որ ալ ըսեն, ինչ որ խօսին, փաստ է որ Թուրքիոյ քայքայման գործողութիւնը որ սկսաւ 19րդ դարուն, կը շարունակուի յամրաբար։ Այսքանը սակայն բաւական չէ։ Մեզ չի կրնար մխիթարել, որովհետեւ գրեթէ նոյն թափով կը շարունակուի մեր ազգային քայքայումը։ Տրամաբանօրէն այս երկու թշնամիներու միջեւ (մեր ու Թուրքերու) աւելի դիմանալու կռիւն է որ կը շարունակուի։ Պիտի յաղթէ ան որ քառորդ ժամ աւելի կը դիմանայ, կը տոկայ։

Թուրքիան իր պետականութեամբ կատաղի դիմադրութիւն ցոյց կուտայ, վերանորոգուիլ եւ ապրիլ կ'ուզէ։ Մենք ենք որ բացարձակապէս թոյլ ու անուշադիր ձգած ենք մեր ազգային դիմադրութեան ճակատը։ Ցոյսեր եւ հեռանկարներ շատ կան։ Դիմանալ պէտք է, դիմանալու համար անհրաժեշտ է որ գաղթահայութիւնը մէկ ճակատ կազմէ, Ազգային միութիւն ստեղծէ։

Մ. Գ.

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Պատասխան «Յառաջ»ի հարցարանին՝ Թիւ 3)

Այլասերման դէմ դիմանալու գլխաւոր միջոցն է ամուսնութիւն՝ տոհմակիցներու միջեւ։ Իսկ միւս գործնական եւ ընդհանուր միջոցներն են.—

1 — Օտար ստնտուի (նուրիս) չտալ երախաները։

2 — Ամէն ընտանիք որ զաւակներ ունի, պարտաւոր է տանը մէջ հայերէն խօսելու։

3.— Թարգմանչական պէտք է աւելցնէ իր դասընթացքներու վայրերը եւ փոխանակ միայն հինգշաբթի օրերը դաս տալու, պէտք է կիրակի օրերն ալ երկու ժամ յատկացնէ պատմութեան դաս տալու համար։

4 — Պէտք է ամէն ծնողք իր զաւակը 5 6 տարեկան հասակին յանձնէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, գայլուկներ պատրաստելու համար։

5 — Մեր մտաւորականները պարտաւոր են, իրենց շրջանը գտնուած երիտասարդներն ու պատանիները հաւաքելով կազմել երիտասարդական եւ պատանեկան միութիւններ եւ անոնց մէջ վառ պահել հայրենիքի եւ ազգութեան սէրը։

6.— Հայրենակցական Միութիւնները պէտք է ջանան ամէն գնով իրենց հայրենակիցները ամփոփելու, որովհետեւ Թարգմանչականը ամէն մէկ ընտանիքի համար ուսուցիչ մը չի կրնար տրամադրել։

Եթէ ամէն մէկս մեր վրայ ինկած պարտականութիւնները կատարենք, վստահ եմ որ յառաջիկային պիտի կրնանք ունենալ թէ մտքով եւ թէ կազմով առողջ երիտասարդներ։

Յ. Գույումճեան

ԽՄԵԼՈՎ ՄԵՌԱՆ

Նիւ-Եորքի առողջապահական տնօրէնին տուած վիճակագրական տեղեկութեանց համաձայն, 1930ին Նիւ-Եորքի մէջ մեռած են 1295 հոգի, ալքոլամոլութեան պատճառով։

ԿԵԱՆՔԸ ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ

ՌՈՄԱՆ, 28 Մարտ.— Ահա թէ ի՛նչ ստորին միջոցներու դիմելով, կարելի է խառնակել գաղութը ու պղտորել տեղական իշխանութեանց տրամադրութիւնները՝ հանդէպ հայութեան.

Տեղւոյս Զ. Ե. Ռ. Միութեան մասնաճիւղը ձեռնարկած էր Զատկի առթիւ հանդէս մը տալու, ի նպաստ տեղւոյն փոքրիկներու դպրոցին։

Վարչութիւնը սրահի համար դիմում կատարած էր տեղիս կրօնաւորներու դպրոցի տնօրէնին։

Սակայն դեռ պատասխանը չստացած, քանի մը կոմբջիջներ... ալ դիմում կը կատարեն Զ. Ե. Ռ. Միութեան անունով։ Եւ տնօրէնը կը զարմանայ թէ նոյն միութեան անունով քանի՞ հոգի դիմում կը կատարեն։ «Դուք իրարմէ լուր չունի՞ք» կը հարցնէ։ Այս պարոնները կը հաւատեն թէ նոյն միութեան կողմէ է որ կուգան։ Ասոր վրայ տնօրէնը, սրահը կը խոստանայ այս վերջիններուն, կարծելով որ Զ. Ռ. Միութեան է որ կը տրամադրէ։ Խնդիրը սակայն երեւան կ'ելլէ անշուշտ։

Տնօրէնը ցաւյայտնելով մէկտեղպատահարին համարկը հաղորդէ նաեւ թէ Վալանսի կեդրոնէն, նահանգապետութենէն հրահանգ տրուած է որ Հայերուն սրահ չտրուի։

Չենք գիտեր թէ ո՞ւր պիտի հասնի այս խառնակչութեան վերջը։

*** Տեղւոյս Կարմիր Խաչի մասնաճիւղը խորհրդակցական ժողովի հրաւիրած է բոլոր կազմակերպութիւնները եւ Միութիւնները, նպատակ ունենալով խորհրդակցիլ տեղիս մատաղ սերունդի դաստիարակութեան մասին։

Խ. Ջաթրեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

ՈՒՐԻՇ ՏԱԳՆԱՊՆԵՐ

Յայտնի էր որ ամէն գործի մէջ Ռուսիոյ մատը կար եւ ռուս մարտանաւերու Վոսփոր գալու սարսափը կը տիրէր։ Իսկ Անգլիացիները Եգիպտոսի եւ Հնդկաստանի իրենց տիրապետութեան ապահովութեան համար միշտ կը փափաքէին որ Թուրքիա տկար եւ շարունակ զբաղած մնայ։

Սուլթան Համիտ Անգլիան աւելի վտանգաւոր կը տեսնէր։ Մինչեւ անգամ ատեն մը, Անգլիացիներու հետ համաձայնութեան գալու համար, արտաքին նախարար Թէվֆիք փաշա Անգլիոյ դեսպան Սըր Օքօնըրի հետ տեսակցութիւն ունեցաւ։ Թէվֆիք փաշա շատ զգանի կերպով, քանի մը անգամ անգլիական դեսպանին հետ տեսակցեցաւ, սակայն արդիւնք մը չգոյացաւ։

Այս կացութեան առջեւ, Սուլթան Համիտ տեսաւ որ Գերմանիոյ հետ համաձայնութեան գալէն զատ միջոց չմնաց։ Գերմանիոյ օժանդակութեամբ Թուրք զինուորականութեան բարձրացման վստահ էր Համիտ։ Գերման քաղաքականութեան Պոլսոյ մէջ տիրելը եւ գերման տնտեսութեան առանց մրցումի Թուրքիոյ մէջ տարածուիլը Համիտի այս մտածման արդիւնքն է։

Իրապէս շատ կարող եւ քաղաքագէտ դեսպան մը, Պարոն Մարշալը այս գործին մէջ մեծ դեր ունեցաւ։

Թուրքիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ տիրող բարեկամութեան աւելի ամրապնդման կարեւոր պատճառ մը եղաւ գերման կայսեր Պոլիս կատարած երկրորդ այցելութիւնը։ Սուլթան Համիտ գերման քաղաքականութեան հետեւելու որոշումը տալուն պատճառով, կայսեր այցելութիւնը շատ փայլուն անցած էր։

ՎԻԼՀԵԼՄ Բ. ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Գերման կայսեր Պոլիս այցելութիւնը տեղի կ'ունենար Խալիլ Րիֆաթ փաշայի Եպարքոսութեան օրով։ Որպէսզի կայսրն եւ կայսրուհին այս ճամբորդութենէն զոհ մնան ոչ մէկ զոհողութիւն կը խնայուէր։ Սուլթան Համիտ կրկնակի հրամաններ տուած էր որեւէ ծախք չխնայելու ընդունելութեան համար։

Սուլթան Համիտ իր մեծ հիւրերը Տոլմա Պաղչէի ծովեզերքը դիմաւորած եւ անոնց բնակութեան համար յատկացուցած էր Եըլտըզի պարտէզներուն մէջ վերջէն Եըլտըզի կազինօ եղած շէնքը, զոր մասնաւորաբար գերման հիւրերը հիւրասիրելու նպատակով շինել տուած էր։

Գերման կայսերը, իր այս ճամբորդութեան քաղաքական գոյն մը տալու համար արտաքին նախարարն ալ հետը բերած էր։

Կայսեր Պոլիս գտնուած միջոցին ամէն օր քաղաքի բոլոր նշանաւոր եւ հետաքրքիր մասերը պտտելով, կէսօրները կայսրուհիին հետ կը ճաշէր։ Անոր այս պտոյտներուն եւ ձեռք առնուելիք միջոցներուն հսկելու պաշտօնը ինծի յանձնուած էր։

Կայսեր թարգմանը իրիկուընէ ինծի կը տեղեկացնէր անոր պտտելիք տեղերը եւ ես ալ իմ կարգիս պէտք եղած հրամանները կուտայի։

Կայսրը իր այս այցելութեան ընթացքին բազմաթիւ անգամներ տեսնուեցաւ Սուլթան Համիտի հետ։ Այդ խօսակցութեանց ընթացքին միշտ քաղաքականութեան, երկու երկիրներու բարեկամութեան ամրապնդման եւ Թրքական բանակի կազմակերպութեան կարեւորութեան մասին կը խօսուէր։

Օր մը կայսերը Սուլթան Համիտին ըսած էր որ ռուս բանակը օրէ օր կը զօրանայ, հետեւաբար Թուրքիան հիմակուընէ պէտք է մտածէ եւ միջոցներ ձեռք առնէ եւ ի հարկին Ռուսերը պէտք է փակէ անոնց առջեւ։ Ուրիշ խօսակցութեան մը ընթացքին, Սուլթան Համիտ կայսեր պարզած էր Կրետէի խնդիրը եւ յայտնելով Ռուսիոյ այդ խնդրին մէջ Յոյներուն ի նպաստ ընթացքը, խնդրած էր օժանդակութիւնը։ Վիլհելմ կայսր, որ Թուրքիոյ հանդէպ տնտեսական նկատումներ ունէր եւ զանոնք գործադրութեան դնել կ'ուզէր եւ իրականին մէջ այդ նպատակով կը ճամբորդէր, Սուլթան Համիտի այս պահանջը սիրով ընդունեց եւ միեւնոյն օր նամակ մը գրեց Ռուսիոյ կայսեր որ իր քրոջ որդին էր։ Այս նամակը Պոլսոյ ռուսական դեսպան Զինովիեվի միջոցաւ Ռուսիա ղրկուեցաւ։

Ինչպէս շատ բնական էր, այդ նամակէն որեւէ արդիւնք առաջ չեկաւ։

Գերման կայսեր այս ճամբորդութեամբ շահած ամենակարեւոր յաջողութիւնը Պաղտատի երկաթուղագծին գերման ընկերութեան մը տրուիլը ապահովելն էր։ Կայսրը, այս գծին շինութեան Գերմաններուն տրուելէն գերման ժողովուրդին շատ գոհ մնալը եւ երկու պետութեանց յարաբերութեանց եւ բարեկամութեանց անխզելի ըլլալը յայտարարելով, ըսած էր թէ այս կերպով Գերմանները Թուրքիոյ քաղաքական ճակատագրով պիտի հետաքրքրուին եւ անոր բանակը պիտի կազմակերպեն։

Սուլթան Համիտ համոզուած էր եւ հաւատացած։ Օր մը գլխ իր ներկայութեան կանչելով ըսաւ.

— Հիմա կայսեր քով գացէք եւ ըսէք որ Անատոլուի երկաթուղագծի Գերմաններու տրուիլը հրահանգեցի Բ. Դրան։ Մէկ ալ Ն. վեհափառութեան կայսրը Երուսաղէմի մէջ բողոքականներու համար եկեղեցի մը շինել տալ կ'ուզէր, անմիջապէս հեռագրեցէք Երուսաղէմի կառավարիչին եւ հասկցէք թէ յարմար տեղ մը կը գտնուի՞ այդ նպատակին համար։ Այս կէտն ալ հաղորդեցէք կայսեր։

(Շար.)

Ն. ԿՈՐԳԱՆԵԱՆԻ ԲԵՄԱԴՐԱԾ

"ԵՐԳԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ„

ՖԻԼՄԸ ԿԸ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԻ 4 ԱՆԳԱՄ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Salle Dom Basco, 78 Rue Stanislas Torrents, (Հայոց մատուռին եւ առաջնորդարանին կից)

1.— 5 Ապրիլ Զատկին կիրակի օրը կէսօրէ վերջ ժամը 3ին
2.— » » » » ժամը 5.15ին
3.— 6 Ապրիլ Երկուշաբթի օր կէսօրէ վերջ ժամը 3ին
4.— » » » » ժամը 5.15ին

Հաղորդակց. միջոցներ.— Հանրակառք, թիւ 41, 42, 43, 44 եւ 88

ԳԻՆԵՐԸ 10, 7 ԵՒ 5 ՖՐ., ԼՕԺ 20 ՖՐԱՆՔ

Ռումանիա եւ մախմային համաձայնութիւնը

Հոռմի թերթերը կը հրատարակեն Ռումանիոյ պատուիրակութեան հետեւեալ զեկոյցը.— Աւստրիոյ վարչապետին Շուշնիկի յայտարարութիւնները, որոնք լոյս տեսան մամուլին մէջ, պարզապէս կը հաստատեն թէ, տեւնէ մը ի վեր առեւտրական դաշնագրի մը կնքման համար Ռումանիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ բացուած բանակցութիւնները, վերսկսած են Վիեննայի մէջ, երկու երկիրներու պատուիրակներուն կողմէ: Այս հաստատումը որեւէ կապ չունի աւստրեւգերման մաքսային համաձայնութեան հետ եւ չարդարացներ այն զրոյցը թէ Ռումանիա պիտի կապուի այդ համաձայնութեան:

Ռուսեւգերման յաւիտենական դաշինք

ԼՈՆՏՈՆ, 31 Մարտ.— Ստոյգ աղբիւրէ, Մոսկուայէն առնուած լուրերու համաձայն, Գերմանիա կը պատրաստուի, ո՛չ միայն վերանորոգել Խորհրդ. Միութեան հետ կնքած չէզոքութեան դաշնագիրը, այլ առաջարկել Մոսկուայի որ այդ դաշնագիրը դառնայ «յաւիտենական չէզոքութեան դաշինք մը»:

Ռուս պաշտօնական կարգ մը շրջանակներու մէջ, չեն ծածկեր կարեւորութիւնը այս առաջարկին, որ եթէ ընդունուի, Գերմանիա առ յաւէտ դուրս կը մնայ հակախորհրդային ռ եւ է խմբակցութենէ:

Մոսկուայի գործավարներու խորհուրդը, պատճառներ ունի կարծելու թէ արտաքին գործերու մարզին մէջ, Գերմանիոյ վերջին գործունէութիւնը ուրիշ նպատակ չունի, եթէ ոչ համոզել դաշնակից պետութիւնները որ աւելի հաշտ ընթացք մը բռնեն իրեն հանդէպ, մանաւանդ հատուցումներու եւ գինաթափութեան հարցերուն մէջ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԻ

պատմական նոր մէկ վէպը՝ (Մարիամ Մագթաղինացիի կեանքէն)

ՌԱՊՊԻ

խորհրդանկարուած ՄԵԼՔՈՆ ՔԷՊԱՊՃԵԱՆԷ

գին՝ 15 ֆր. դիմել միայն հեղինակին՝ 208bis Rue Lafayette, Paris (10)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԻՍԻ-ԼԷ-ՄՈՒԼԻՆՈ Պիյեանքուրի «վռամեան» խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Պատ. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը, 11 Rue Dunoir.

ԱՆԻԷՌԻ Զէյթուն կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ, եռագոյն, փոթորիկ, վիշապեան խումբերը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 142 rue du Ménil (Asnières): Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Սուրէն Փանոսեան կը փնտռէ իր եղբայրները՝ (Տէրէնտեցի. Սեբաստիա) Սիմօն (Ճանօ), Արիստակէս եւ քոյրերը՝ Զմրուխտ եւ Մարգրիտ Փանոսեան, որոնք ընդհ. պատերազմին անյայտացած են: Իմացնել Յառաջի վարչութեան:

— Սեւերեկցի, Յակոբ Հազարվարդեան, Սեւօ վանէսի որդին, կը փնտռէ իր եղբայրը Կարապետ Հազարվարդեան, որ 23 տարիէ ի վեր կորսուած է: Կը կարծուի ըլլալ Լիվրբուլ, ամուսնացած անգլիուհիի մը հետ եւ ունի երեք զաւակներու կը խնդրուի լուր ունեցողներէն տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին, Bakkal Agop Hazarvartian, Arabe Pounar, Alep, (Syrie).

— Տիկ. Արշալոյս Փէնտիքեան կը փնտռէ իր ազգականներէն Տիկ. Մարիամ Փենտիկեան եւ զաւակները՝ Կարապետ, Մանուկ եւ Թագւոր, որոնց Փարիզ ըլլալը կ՛ենթադրուի: Կը խնդրուի գրել Archaluysse Pendikian, Karagheuzian Home, La Gaudinière, Ville aux-Clercs, (Loir et Cher), France.

— Կը փնտռուի Մարաշի Զավուշլու Թաղէն Լուսնթագ Սահակեան, հօր անունը՝ Յարութիւն (կառավարական պաշտօնեայ), մօր անունը՝ Խաթուն (վարժուհի), եղբօր անունը՝ Սամուէլ, Տէրզօրի ջարդին 9—10 տարեկան էր եւ կը գտնուէր Շէտտատիյէ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել M. Fernezlian, 36 Rue de la Part Dieu, Lyon, (Rhône). France.

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի Վահագն գրադարանին դասախօսութիւնը այսօր հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ: Կը դասախօսէ Պ. Մ. Տէրպէտէրեան Այնշթայնի մասին (շարունակութիւն նախորդ դասախօսութեան): Մէկ ժամ սինէմա: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

Զ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Զատկին երկուշաբթի օրը, երեկոյեան ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Վարձուի 1.— Փորթ տ՛Օրլէանէն 10 վայրկեան հեռու եւ 88 թիւ հանրակառքի կայարանին մօտ օդասուն յարկաբաժին մը երկու սենեակ, խոհանոց W. C. սալ տը պէն, մառան (cave).

2.— Խանութ մը որ ունի մէկ սենեակ, W. C. եւ մառան (Cave). Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն: Գիները դիւրամատչելի: Դիմել ամէն օր տեղւոյն վրայ Պ. Մ. Տէր Յակոբեանի, 13 Rue Lavoisier, Cachan, (Seine).

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Փարիզ, Տքթ. Ք.— 140,
Սէն Շամոն, Թաշ.— 201.75:

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

8, RUE CHATEAUDUNԻ

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՉԷՕՐԷԿՆԵՐ

Ուղղակի մեր կողմանէ անարատ իւղով պատրաստուած եւ ամենադժուարահաճներն անգամ գոհացնելու երաշխաւորութեամբ ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՉԷՕՐԷԿՆԵՐ (շաքարով եւ առանց շաքարի) եւ ԽԱԼԱՆՃԻ ՏՕԼՄԱ:

ՆՄԱՆԱՊԷՍ ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ՋԵՂՋԵԱԼ ԳԻՆԵՐՈՎ

ԱՐԱՊԵԱՆ ԵՒ ՀԱՃԻ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

30 rue Bouret Paris (19). Tél. Botzaris 22—12 Métro: Jaurès կամ Bolivar

Ապսպրանքները կ՛ընդունուին այժմէն

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՀԱՆԴԷՍ

վանի Ապրիլեան հերոսամարտի 16րդ տարեդարձի առթիւ Նախաձեռնութեամբ Տէսինի Վասպ. Հայր. միութեան եւ մասնակցութեամբ «Կոմիտաս» երկսեռ երգչախումբին 6 Ապրիլ երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Սինէմա Նովէլթի մէջ

կը խօսի՝ Պ. ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

մեներգ, արտասանութիւն, ջութակ եւ զաւեշտ

Մուտքը ազատ է

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շապին Գարահիսարի եւ շրջանի «Ռազմիկ» Հայրենակցական Միութեան կողմէ: 4 Ապրիլ Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ Société Française de Photographieի սրահներուն մէջ, 51 Rue de Clichy, Paris, (Casino de Parisի դիմացը), մէթրօ Place Clichy կամ Trinité.

Կը ներկայացուին՝ ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ եւ ԱԶԳԻՍ ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐԸ (զաւեշտ)

ԱՔՍՈՐԷՆ ՎԵՐՋ (ողբերգութիւն)

Եւրոպական պար, ճազ պանտ, հայկական պարեր կովկասեան նուագով մասնաւոր սրահներու մէջ:

Հաւկթախաղ, attraction եւայլն, ճոխ եւ աժան պիւֆէ

Մուտք 10 Ֆրանք

BOURSE Benéfices intérêts

peuvent être réalisés par opérations journal. avec provis. (titres espèces) déposés chez banquier membre du syndicat. Notice et culaire hebdomad. sur demande. R. Lorilleux, remisier accrédité rue Drouot. Paris, Téléph.: Provence 49-76.

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

Տիաթէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31...

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ՛էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—...

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

M. HABIAN

31 rue Cramme 31, Bois Colombes Tél. Charlebourg 16-...

Թրամ. 40, 45 օթօպ.

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ թարմ եւ ճոխ մթերք: Ամանորդհատներն իսկ գոհ կը ձգենք: Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում: Գիները անմրցելի: Ապսպրանքները արագ կը յանձնուին բնակարաններ...

ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ ԵՒ ՄԱՌՇԷԻ ՀԱՅ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐ

կանացի գլխարկներու մեծաքանակ գնումներու համար դիմեցէք

ETABLISSEMANT

Օ. ԵՒ Ա. ԵԱԶՄԱՃԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

37 Rue Eugène Martin, Fontenay s)Bois, Seine

փոքրաքանակ գնումնրու համար դիմեցէք մեր մասնաճիւղերուն՝ MAISON ԼՈՒԻԶ.— 12 Rue Ronde Point Montfermeil Le Raincy.

MAISON MARCELLE.— 41bis Rue Paul Cavaré, Rosny s)Bois, ուր պիտի գտնէք վերջին նորաձեւութեամբ ամէն տեսակի կանանց եւ արանց գլխարկներ եւ maroquinerie:

կ՛ուզուին ներկայացուցիչներ արտասահմանի մէջ:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ (ՊԱԼԵՆՑ)

51 Rue Monsieur - le - Prince, PARIS (VIe)

Հեռաձայն՝ Danton 88—65 մէթրօ՝ Odéon

ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՔԵՐ, ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ եւ ԿԱԶՄԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ: ՏՊԱՐԱՆ

ՆՈՐ ԳՐՔԵՐ.— Մ. Կիւրճեան (Հրանդ)՝ Պանդուխտի Կեանքէն (20 ֆր.), Կ. Զարեան՝ Երեք երգեր (60 եւ 75), Վ. Շուշանեան՝ Ամրան գիշերներ (25), Սմէնուն հասցէն (6), Կ. Սասունի՝ Ապրիլեան եղեռնը (5), Ղ. Մելոյեան՝ Երեք ընկերները (10), Սայեաթ Նովայ (6):

Գրատանս մէջ կան Հայաստանի Պետհրատին բոլոր գործերը: Հայաստանէն հասած են մեծ քանակութեամբ երաժշտական կտորներ: Ունինք Ահարոնեանի, Վարանդեանի, Րաֆֆիի եւայլ ծանօթ հեղինակներու բոլոր երկերը: Կոմիտաս վրդ.ի, Սպենդիարեանի, Ռ. Մելիքեանի եւն. երաժշտական գործերը:

ՎԱՐՁՈՒ ԿԸ ՏՐՈՒԻՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ՎԻՊԱԿԱՆ ԳՐՔԵՐ

ընդարձակ գրացուցակը լոյս կը տեսնէ շուտով

"ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ„ ՀԱՏՈՐ ԹԻՒ 3

Մայիսի վերջերը լոյս կը տեսնէ

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

(ՄՇՈՑ ԳԵՂԱՄ)

պատկերներ եւ պատմուածքներ գեղջկական կեանքէ

գին 20 ֆր. ուրիշ երկիրներ (բացի Ամերիկայէ) 25 ֆր. կամ 1 տոլար

Դիմել՝ L. Kévonianի 235 Fg. St. Martin Paris (10e)

Կ՛ՈՒԶՈՒԻՆ ԹՐԷՍԷ ԿՕՇԻԿ ՇԻՆՈՂ ԿԻՆԵՐ ԱՐՀԵՍՏԸ Կ՛ՈՒՍՈՒՑՈՒԻ ՉԳԻՏՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

դիմել՝ «CHAUSSURES FAVEUR» 2 rue Repenties, Marseille.

Կ՛ուզուին entrepreneuseներ (անթըրփրընէօզներ) եւ վարժ կարուհիներ ռոպի եւայլնի համար: Դիմել Խուպէսէրեանի 96 Ave. Mozart. Փարիզ: Հեռաձայն Auteuil 96—46:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւդ. եւ վարփսի: Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, Փարիզ, Մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդ. տարրալուծ.: Կ՛ընդունին ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները:

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

ՏԱՆՏԷՐ ԸԼԼԱԼ ԵՒ ՎԱՐՁՔԷ ԱԶԱՏԻԼ

Ամենադիւրին եւ նպաստաւոր պայմաններով, Պէքոնի մէջ Սէն Լազարի կայարանէն 8 վայրկեան, ելեքտրական գնացքով, ժամը 10 թրէն, երթեւեկ 0.90 սանթիմ օրական, 2, 3 եւ 4 սենեակով ափարթըմաններ, ամենավերջին Confortով, ամառ ձմեռ տաք եւ պաղ ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ, կեդրոնական ջերմութիւն եւ վերելակ (ascenseur): 50 հազարէն 100 հազար ֆրանք —միայն մէկ քառորդը կանխիկ, մէկ քառորդը մէկուկէս երկու տարիէն, իսկ մնացեալ կէսը 5, 10 կամ 15 տարիէն վճարելի, ըստ կամս, պետական տոկոսի սակով, հարիւրին 7: Դիմել Archambault et Delacourt, 14 Rue de la Pépinière, Կամ Սէն Լազարի մօտ: Ամէն հինգշաբթի ժամը 4էն 6 հայ թարգման մը պիտի տայ պէտք եղած բոլոր բացատրութիւնները:

GRANDE EPICERIE INTERNATIONALE

ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

215 Rue Vendôme (Լիոն), փլաս Կիշառի մօտիկը

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր վաճառատան սկզբունքն է ծախել աժան գնով շահի արագ շրջանառութենէն:

Այս երկրորդ անգամն է, երկու ամսուան ընթացքին, որ մեր ծախած արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններու վրայ զգալի զեղչ կ՛ընենք:

Մեր սկզբունքն է աժանութիւն, մաքրութիւն, ուղղամտութիւն: Այս պատճառով մեր գիները անմրցելի են, ապրանքը լաւ եւ սպասարկութիւնը անթերի:

Ծանօթացէք մեր նոր զեղչերուն եւ բաղդատեցէք ուրիշներու գիներուն եւ մեր նախորդ գիներուն հետ:

Կրնաք համոզուիլ միայն փորձելով եւ գոհ պիտի մնաք:

ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ
3
ԱՊՐԻԼ
1931

3 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1535

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Ընկեր Մ. Վարանդեան շատ անուշ յիշատակներ ունի անցեալէն։ Եւ կը սիրէ ոգեւորել ու ոգեւորուիլ այդ օրերու դէպքերով ու դէմքերով, որոնց հետ սերտ կապ ունեցած է։

Իր գրութիւններուն մէջ ալ, այդ անցեալն է որ կը տիրապետէ դառնութեան, բայց մանաւանդ քաղցրութեան եւ կարօտի զգացումներով։

Այդ զգացումները կրնան խանդաղատել մեզ, բայց չեն կրնար կախարդել։ Պէտք չէ որ կախարդեն։

Մեր վաստակաւոր ընկերը վերջերս շարք մը յօդուածներ գրեց «Հայրենիք»ի մէջ, առօրեայ նիւթերու մասին,— հայկական դատի քարոզչութիւն, հայանպաստ օրկան, ընկերվարութիւն եւն.։

Յօդուածի մը մը մէջ, որ կը կրէ «Նոր Պրօ Արմենիա» խորագիրը, ընկ. Վարանդեան կ'ողբայ.

—«Ֆրանսերէն թերթի մը հրատարակութիւնը փարիզի մէջ մեր ամենէն այժմէական պահանջներէն մին է. վաղուց չկայ «Պրօ Արմենիա»ն։ Ոչ իսկ ողբացեալ Ջերազի «Լ'Առմէնի»ի պէս թերթ մը։

«Որքա՜ն. սակայն անհրաժեշտ է։ եւ քանի գնայ, այդ պակասը պիտի զգացուի աւելի եւ աւելի սուր կերպով։ պատկառելի գաղութ մը ստեղծուեցաւ Ֆրանսայի մէջ. 60—70,000ի կը հասնի անոր համրանքը. Աւելի խոշոր գաղութ մը ունինք Սուրիոյ մէջ, նոյն ֆրանսայի հովանիին տակ։ Հարիւրաւոր հարցեր կը ծագին հոս ու հոն, մեր եւ ֆրանսայի, մեր եւ արաբ կառավարութեանց ու ժողովուրդի միջեւ, ստէպ ծանր թիւրիմացութիւններ յառաջ կուգան...

Իսկ, իբրեւ եզրակացութիւն.

—«Ո՞ր օրուան արդեօք կը սպասեն մեր ունեւոր ազգայինները՝ նոր *Պրօ Արմենիա* ստեղծելու համար. խոշոր եւ լուրջ օրգան մը՝ հայ դատը արծարծելու, կամ գէթ հայ տարագիր զանգուածներու առօրեայ շահերը պաշտպանելու, հայկական մշակոյթի արտադրութիւնները ցուցահանելու համար։

«... Մի՞թէ դարձեալ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը դատապարտուած պիտի լինի ստանձնելու այդպիսի աշխատանք մը։ *(Հայրենիք, 26 փետրուար)*.

Եւ յետոյ կարգ մը փաղաքշական խօսքեր՝ Պ. Գ. Կիւլպէնկեանի մասին, «որ լաւ «տէպիւ» մը ունեցաւ, իբրեւ Բարեգործականի նախագահ», որուն «ընտրութիւնը գոհունակութիւն պատճառեց նաեւ մեր շարքերուն եւ Գ. Կիւլպէնկեան յայտնուեցաւ տեսակ մը մարդ, ազգի ընտրեալը», Բարեգործականի «մաքրագործման աշխատանքի ակնկալութեամբ»։

Ինչպէս կը տեսնէք, նորէն անցեալն է որ կը խօսի մեր աշխատակից ընկերոջ մէջ։

Եւ արդէն, ուրիշ յօդուածներով, կ'ոգեկոչէ Փիէռ Քիյեառները, Փրէսանսէները, Ժոռէսները, Քլէմանսօները, Տընի Քօշէնները,— փաղանգ մը փայլուն դէմքերու որ այսպէս կամ այնպէս հետաքրքրուեցան հայ ժողովուրդի տառապանքով։ Անոր բաղձանքներով եւ մարտնչումներով։

Ուրեմն, ընկեր Վարանդեան տարբերութիւն չի գտներ երէկուան եւ այսօրուան միջեւ։ Կը մոռնայ պատերազմը եւ կը հաւատայ թէ նոյն միջոցները նոյն արդիւնքը կուտան ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ։

Տակաւին ուրիշ խնդիր թէ, պատերազմէն առաջ վատնուած այդ ճիգերը ո՛րքան համապատասխանած են մեր ակնկալութեանց։

Տարիներով քանի մը հարիւր օրինակ «Լ'Առմէնի» կամ «Պրօ Արմենիա», բաժնուած են չափազանց սահմանափակ, միանման շրջանի մը մէջ։ Յաճախ սեղանի վրայ, գրադարանի մը անկիւնը մնալու դատապարտուած։ Եւ մանաւանդ բաժնուած այնպիսի դէմքերու, որոնք քաղաքական կեանքի գեղապաշտներն են, եւ կը խորհին ու կը խօսին իբրեւ մարդասէրներ։ Իբրեւ փիլիսոփաներ կամ ուսումնասիրողներ։

Ըսել կ'ուզենք թէ՝ անմիջական, իրական օգուտ մը չկայ այդ փորձուած ճամբան նորոգելուն մէջ։

Չենք ուրանար քարոզչութեան արժէքը, բայց, ներկայ պայմաններուն մէջ, ուժերու անօգուտ մսխում է այդ։ Իսկ ընկ. Վարանդեանի երազած «խոշոր եւ լուրջ օրգանը» միլիոններու գործ է։ Բոլորովին վեր՝ մեր ուժերէն։

Մենք միամտութիւններ չունինք մեր ունեւորներու հասկացողութեան եւ բարեհաճութեան մասին։ Անոնք «Etudes Arméniennes»*ը անգամ երեսի վրայ ձգած են (պարբերական մը որ կը հրատարակուէր տարին երկու անգամ, եւ 15—20,000 ֆրանքի կը կարօտի)։ Անոնց սրտին չի խօսիր քաղաքական որեւէ գործ։ Ո՛ւր կը մնայ որ դրամ տան թուղթի համար, եւ թուղթի վրայ մնալու սահմանուած գործերու։*

Եւ թող ընկեր Վարանդեան միամտութիւնը չունենայ թէ օտարները ձրի կը տրամադրեն իրենց գրիչը, Հայոց ազգի սեւ աչքերուն համար։ Ինք շատ աւելի պերճախօս դրուագներ գիտէ, այսպէս կոչուած «հայասէր»ներու, նոյնիսկ ընկերվարականներու մասին։

Ուրեմն այսպէս երեսի վրա՞յ ձգենք հայկական պրոպականդի գործը։

Ոչ։ Փորձենք բացատրել թէ ի՛նչ կրնանք ընել։ Թէ ո՛րն է աւելի գործնականն՝ այդ ճակատին վրայ, համաձայն օրուան պահանջներուն, եւ աչքի առջեւ ունենալով անցեալը։

Շ.

ԱՐԱՐԱՏԻ ՇԱՐԺՈՒՄԸ Ի՞ՆՉ ԱՐԺԵՑ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Արարատի ըմբոստութեան պատճառով եղած պարտքը վճարելու համար, քէմալական կառավարութիւնը Ազգ. Պաշտպանութեան պիւտճէին մէջ 450 հազար ոսկի յատկացուցած է։ Յամաքային փոխադրութեան համար ժողովուրդին եղած պարտքին եւ պետական ու օտար երկաթուղիներուն ու Սէյրը Սէֆայինի պահանջները խսկոյն պիտի վճարուին։

ԽՈՐՀՐԴ. ՎԱՃԱՌԱՄԱՐՏԸ ԵՒ ՑՈՐԵՆԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Թուրք Առեւտրական սակարանին քաղած տեղեկութեանց համաձայն, խորհրդային ցորենները կեղր. Եւրոպայի հրապարակը բռնած են։ Մէկ շաբթուան միջոցին, բազմաթիւ նաւեր Վոսփորէն անցած են, Իտալիա եւ Յունաստան ցորեն տանելով, նորվեկիական շոգենաւ մը Նաբոլիի նաւահանգիստը քիլօն 5 ղրուշէն ռուսական ցորեն յանձնած է։

Միւս կողմէ, Ռէվալի հրապարակն ալ ռուսական ցորենի մատուցում եղած, ու Ամերիկա արտածումը աւելցած է։ Մէկ շաբթուան մէջ միայն Մեքսիկայի 34,800 թօնօ ցորեն ծախուած է։

Այս վաճառումները, որոնք միջազգային հրապարակը կը կոտրեն, թրքական ցորենին վաճառման վրայ ալ ազդած են։ Բոլշեւիկները Յունաստանի մէջ քիլօն 5 ղրուշէն [illegible] խեցին եւ այս պատճառով Պոլիս եւ Իզմիր եղած ապսպրանքները դադրած են։

Յունաստանի շուկային փակումը պատճառ եղած է որ ցորենին գինը 10 փարա իջնայ առեւտրական սակարանին մէջ։ Սակարանին մէջ գրոյց ելած է թէ բոլշեւիկները Իզմիր ցորեն պիտի բերեն, բայց քննութեամբ յայտնի եղեր է որ այս լուրը ճիշդ չէ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Խալք կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարութիւնը երեսփոխանական թեկնածութեան համար դիմող անձերուն առաջին մասը դասաւորած է։ Բայց, նկատելով որ դիմումները դեռ չեն վերջացած, հաւանական է որ երկրորդ եւ երրորդ ցուցակներ ալ պատրաստուին։

Ցուցակները պատրաստելէ վերջ Մ. Քէմալի պիտի ներկայացուին։ Կուսակցութեան թեկնածուներուն ցանկը շատ հաւական է որ ապրիլ 21ին ամբողջ երկրին մէջ միեւնոյն ատեն հրատարակուի։

Թեկնածութեան համար դիմումները անդադար կը շարունակուին։ Դիմողներուն մէջ շատեր կան որ մինչեւ հիմա անծանօթ մարդիկ են, եւ այն տպաւորութիւնը առաջ եկած է թէ ասոնք Ազգ. Ժողովը գրօսավայր կը նկատեն։

Հետզհետէ կը զօրանան այն գրոյցները թէ նոր ժողովին մէջ կարեւոր թիւ մը պիտի կազմեն երկրագործական ու առեւտրական դէմքեր։ Այս առթիւ կ'աւելցուի թէ Իզմիրի երեսփոխան Վասըֆ պէյ երկրագործական նոր հոսանքին գլուխը պիտի գտնուի։

ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄՈՐՖԻՆԸ

Ապրիլ 13ին, Ժընեւի մէջ ափիոնի մնայուն յանձնախումբին 9րդ նիստը պիտի բացուի, զբաղելու համար Թուրքիոյ վիճակով եւ Թուրքիոյ մէջ, մեծ քանակութեամբ մորֆինի պատրաստութեան վտանգաւոր հետեւանքներով։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Մաքսային դաշինքը եւ Իտալիա

Յայտնի եղաւ որ Իտալիա ուղղակի չպիտի միջամտէ աւստրեւգերման մաքսային համաձայնութեան գործին։ Արդէն վէճը Ազգերու Դաշնակցութեան տանելու համար Անգլիոյ առաջարկը, թոյլ կուտայ որ Իտալիա սպասէ, աւելի յստակօրէն ճշդել կարենալու համար իր դիրքը։

Օտար քաղաքական ու դիւանագիտական շրջանակները զանազան ենթադրութիւններու կը մղուին Իտալիոյ այս վերապահ ընթացքին հետեւանքով, որովհետեւ, ցարդ այն կարծիքը կը տիրէր թէ Անգլիոյ իրականացումը փութացնող որեւէ դէպք պիտի մղէր զայն միջամտելու։ Իտալիոյ այս ընթացքը, կարգ մը շրջանակներ կը մեկնաբանեն անով որ աւստրեւգերման մաքսային համաձայնութիւնը կրնայ տկարացնել Փոքր-Համաձայնութիւնը, ուր Ենկոսլաւիա մեծ ազդեցութիւն կը գործէ եւ, ինչ որ ուրեմն կը նպաստէ Փոքր-Համաձայնութեան տկարացման, հաշտ աչքով կը դիտուի Իտալիոյ կողմէ։

Հռոմի մէջ, այն կարծիքը կը տիրէ թէ աւստրեւգերման համաձայնութիւնը պիտի հմայէ նաեւ Հունգարիան, եւ թերեւս Ռումանիան ալ, եւ արդէն, երէկ իրիկուն լուր կար թէ Հունգարիա կը պատրաստուի համամտութիւն յայտնելու մաքսային համաձայնութեան։

Պէտք չէ մոռնալ թէ Փոքր Համաձայնութեան ուժը կոտրելու համար էր որ հետապնդուեցաւ Իտալիոյ, Հունգարիոյ եւ Պուլկարիոյ միջեւ մերձեցման քաղաքականութիւնը եւ փորձ կատարուեցաւ նոյն մտքով ազդելու Ռումանիոյ եւ Յունաստանի վրայ։

Հնդկաստան անկախութիւն կ'ուզէ

Հնդիկ համագումարը որ տեղի կ'ունենայ Քարաչիի մէջ, քուէարկեց կարգ մը որոշումներ որոնք համազօր են անկախ[illegible] յայտարարութեան։ Համագումարը ո՛չ միայն կը պահանջէ երկրին կատարեալ անկախութիւնը՝ բանակի, ելեւմուտքի եւ արտաքին գործերու ազատութեամբ, այլ նաեւ կը թելադրէ որ անգլիական բանակի ծախքերը գեղչուին հարիւրին 50 առնուազն։ Անկախ Հնդկաստանի մէջ, կառավարական ոչ մէկ պաշտօնատար պիտի ստանայ տարեկան 62500 ֆրանքէն աւելի։ Փոխ-արքան իսկ, յայտարարեց կանտի, պէտք չէ ստանայ 500 ռուփիէն աւելի (4,600 ֆրանք) ամսական։

Քուէարկուած որոշումները կը պահանջեն նաեւ դադրեցնել ժողովրդային զանգուածներու շահագործումը, պետութեան կրօնական չէզոքութիւնը, սէնտիքաներ կազմելու իրաւունք, վարձքերու եւ տուրքերու վրայ զեղչ, նախնական ձրի կրթութիւն, եւայլն։

.. Կանտի կը հերքէ այն լուրը թէ յունիսին Լոնտոն պիտի երթայ պատուիրակութեան մը հետ եւ կը հաւաստէ թէ Լոնտոնի նոր խորհրդաժողովին մասնակցութեան մասին, հնդիկ համագումարը որեւէ վերջնական որոշում չէ տուած։*

Նահաս փաշա միշտ Սըտքըի դէմ

Եգիպտական Վաֆտ կուսակցութեան պետը Նահաս փաշա եւ Մուհամմէտ Մահմուտ փաշա՝ ազատականներու կողմէ կնքեցին դաշինք մը, որուն համաձայն, երկու կուսակցութիւնները յանձն կ'առնեն գործակցիլ՝ վերահաստատելու համար 1923ի սահմանադրութիւնը, ինչպէս նաեւ լուծելու համար անգլեւեգիպտական հարցը։ Ըստ այս դաշինքին երկու կողմերը չպիտի ճանչնան Անգլիոյ եւ Եգիպտոսի արդի վարչապետին Սըտքը փաշայի միջեւ կնքուած որեւէ համաձայնութիւն, միասին պիտի պայքարին ընդդէմ Սըտքը փաշայի պատրաստած Սահմանադրութեան եւ պոյքոթի պիտի ենթարկեն երեսփոխանական եւ նահանգային ընտրութիւնները՝ որոնց յաջողութեան համար՝ մեծ ջանք կը թափէ Սըտքը փաշա։

Երկու կողմերը յանձն կ'առնեն նաեւ, 1923ի սահմանադրութեան վերահաստատումէն յետոյ, բարեփոխել 1924ի ընտրական օրէնքը եւ դաշինքին քաղաքական ծրագիրը վաւերացնելու համար պիտի հրաւիրեն ազգային մեծ համագումար մը։ Նախատեսուած է նաեւ գաւառներու մէջ փրոփականտի մեծ գործունէութիւն մը։

Կ'ըսուի թէ Սըտքը-փաշա զինուորական եւ ոստիկանական ուժեր ղրկած է Պէնի-Սուէֆ, ուր ընդդիմադիրները կը պատրաստուին բանալ փրոփականտի շարքը։

Աշխատանքը Ռուսիոյ մէջ

Խորհրդ. կառավարութիւնը որոշեց մշակել բանուորներու օրավարձքերու յատուկ նոր քաղաքականութիւն մը՝ ամբողջ խորհրդային ճարտարարուեստին համար։ Միօրինակ օրավարձքի եղանակը բոլորովին պիտի լքուի։

Օրավարձքը պիտի աւելնայ արտադրութեան յաւելման համեմատութեամբ. խնամուած աշխատանքներու յատուկ նիշեր պիտի պատրաստուին եւ այս նիշերուն վճարման համար, 6 միլիոն ռուպլիի պահեստի գումար մը պիտի հիմնուի։

ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄԸ

Երէկ գրեր էինք թէ Պէյրութի մէջ ձերբակալուած են երկու հայ կարմիրներ, որոնց մէկը զինուոր, վերջերս Լիբանանի ոստիկանութիւնը խիստ պրպըտումներու ձեռնարկեր էր եւ կատարուած խուզարկութեանց հետեւանքով է որ երեւան ելած են երկու Հայերը։ «Ազդակ» այս մասին կուտայ հետեւեալ մանրամասնութիւնները։

Խուզարկութեան ընթացքին, որ յանգեցաւ բազմաթիւ համայնավարներու ձերբակալման, Ապահովութեան Տնօրէնը զարմանքով նշմարեց բջիջին մէկ անկիւնը, ֆրանսական զինուորներու քանի մը համազգեստներ։

Համազգեստները հոն ձգեց դիտմամբ, մինչդեռ ձերբակալուած համայնավարները բանտին ճամբան կը բռնէին։

Բայց հսկողութիւնը կը կրկնապատկուէր։

Վախնալով իր գլխուն գալիքէն, անծանօթ զինուորը — վասն զի խնդիրը զինուորի մը շուրջ կը դառնար — կ'ուշանար երեւան գալու։ Վերջապէս, մեղուած անտարակոյս պարտականութենէն, եկաւ կասկածելի դրասենեակը ուր զինքը ձերբակալեցին ընդհ. ապահովութեան պաշտօնեաները։

Այս անձը Յակոբ Տէր Պետրոսեան անուն հայ մըն է, ինքնաշարժի կայքին մէջ աշխատող օժանդակ զինուոր մը, որ մտած է այս երկրի համայնավարներու շարքերուն մէջ եւ որ կը խաղայ առաջին կարգի դեր [illegible] եւ իր քով կը պահէ մեծ մասը քարոզչութեան համար յատկացուած դրամին։ Իրեն հետ միաժամանակ ձերբակալուեցաւ իր ընկերներէն մէկը, նաւալինդիւանի պաշտօնեաներէն Միսաք Երամեան որ իրեն կ'ընկերանար։

Այս զոյգ ձերբակալումը, կրնայ լոյս սփռել Սուրիոյ եւ Լիբանանի համայնավար կուսակցութեանց օգտագործած դրամի ծագումին ու քանակութեան վրայ։

Այս երկու անձերն ալ զին. արդարութեան պիտի յանձնուին Յակոբ Տէր Պետրոսեանի զինուորական հանգամանքին պատճառաւ։

Ասկէ զատ, աւելորդ չըլլար ընդգծել որ այս վերջինը, ժամանակ չկորսնցնելու համար, իր պարապ ժամերը կը գործածէր կարմիր աւետարանը քարոզելու իր ընկերներուն։

ԻՐԱՔԻ ՔԱՐԻՒՂԻՆ ՇՈՒՐՋ

Երուսաղէմէն հեռագիր մը կը հաստատէ այն լուրը թէ Իրաքի կառավարութեան եւ քարիւղի ընկերութեան միջեւ համաձայնութիւնը կնքուած է։ Համաձայնագիրը հրատարակութեան պիտի տրուի Իրաքի վարչապետին վերադարձէն յետոյ։ Նուրի փաշա ներկայիս կը գտնուի Հիճազ, մասնաւոր պաշտօնով։

Մաթէն այս լուրը հաղորդելով, իր կողմէն կ'աւելցնէ.— Հաւանական է որ այս համաձայնութիւնը իր կարգին դիւրացնէ ֆրանքեւանգլիական համաձայնութիւն մը՝ քարիւղի երկու ճիւղերու շինութեան եւ շահագործման մասին։

Յայտնի է թէ խողովակներէն մէկը պիտի յանգի Տրիպոլի (Սուրիա), միւսը՝ Խայֆա (Պաղեստին)։

ՌԻՖՔԻ ՊԱՇՏՕՆԻ ԿԸ ԿՈՉՈՒԻ

«Թաս» գործակալութիւնը կը յայտնէ թէ Գործավարներու Խորհուրդին նախկին նախագահ Ռիքով, նշանակուեցաւ թղթատարական գործավար, Անթիփոֆի տեղ, որ նշանակուեցաւ փոխ-գործավար ուրիշ ճիւղի մը մէջ։

ԿԱՐՄԻՐ ԳԻԾԷՆ ԴՈՒՐՍ

ՏԵՂԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

«Եւ այսպէս անցաւ Ներոնը. ինչպէս կ՚անցնի սովը, փոթորիկը, պատերազմը, ժանտախտը կամ քոլերան»։

Սենկեւիչի այս խօսքերը, ասուած Ներոնի մասին, այժմէական են եւ յարմար նաեւ մեծամասնականների համար։

Երջանիկ մի ժամանակ կար, երբ ժողովուրդներն ու դասակարգերը, որոնք դեռ չէին ճաշակել բոլշեւիզմի ազէտալի պտուղները, անհամբեր սպասում էին մեծամասնականների գալուն, ինչպէս ծովում խեղդուողը սպասում է փրկարար ձեռքի։

Այդպէս էր ռուս ժողովուրդը, այդ կերպ էին մտածում փոքրիկ ու ճնշուած ազգերն ու ժողովուրդները։

Սակայն այդպէս չէ հիմայ, խղճացած Ռուսները վայ են տալիս իրենց գլխին ու երազում ցարական օրերը. գետից դուրս գալով ծովի հանդիպեցին։

Այդ նոյն միամտութիւնն ունէին արեւմտեան համարեա բոլոր ժողովուրդները, մանաւանդ պարտուած երկիրները։

Այդ լաւագոյն առիթն էր, որ մեծամասնականները ուժեղացնէին քարոզչութիւնը Ռուսաստանի սահմաններից դուրս, առաջ բերելով խռովութիւնները, ցոյցեր եւ զինուած ապստամբութիւններ, համաշխարհային յեղափոխութեան ճանապարհ հարթելու ցնորամտութեամբ։

Ոչ մի երկրում, ոչ մի ժողովրդի ծոցում յաջողութիւն չունեցան, մեծամասնականները, չնայած միլիոնաւոր գումարների վատնման, հազարաւոր մարդկային կորուստների։ Եւրոպայի՝ մանաւանդ գերման ժողովրդի համար անարգանք էր՝ իր ուղեղից դուրս եկած, իր ծոցում սնած ու մեծցած գաղափարները երկրորդ ձեռքից առնել եւ կիրառել։ Մի գաղափար, որ նա դուրս բշել է իր երկրից,վատնելով համարելով նրա գոյութիւնը եւ գործադրութիւնը։

Առաջին տարիներին, մեկ շօշափումով, եւրոպական ժողովուրդները լիապէս ըմբռնեցին, որ բոլշեւիզմը սիրտ խառնող մի պտուղ է, յետոյ՝ նա սպառնացող վտանգ չէ, ո՛չ իր բովանդակութեամբ եւ ո՛չ էլ իր գործելակերպով։ Կռուել նրա դէմ վիշապային միջոցներով՝ չարժէ, ճանչնալ նրա գոյութիւնը, իբրեւ պետական նոր մեքենայի, վաղաժամ է։ Թողնել որ նա ինքն իր վրայ փուլ գայ, ինքը իր գործունէութեամբ, սխական իր հազար ու բազմական նկարագրով վարկաբեկելի թէ ժողովուրդների եւ թէ՛ մանաւանդ ընչազուրկների աչքին, որոնք, դեռ չճանչցած բոլշեւիզմը, մեծ ակնկալութիւններ ունէին

Խաղաղ մաքառման այս գործելակերպի հռչակաւոր հեղինակն է Չեխօսլովաքիայի հանրապետութեան նախագահ Թոմաս Մասարիկը։ Մասարիկը որպէս Մարքսի ջախջախիչ քննադատ, հմուտ ռուս ժողովրդին, նրա գրականութեան, հոգեբանութեան, կենցաղին, յատկօրէն տեսնում էր, որ օրէնքից դուրս հռչակել բոլշեւիկները՝ նշանակում է բարձրացնել նրանց վարկը, առանձին շէշտ, դնել նրանց վրայ, եւ ժողովուրդին պահել սպասողական վիճակի մեջ, միշտ ակնկալիքներով, միշտ գաղափարական կապով դէպի բոլշեւիզմը։

Ու նա,լայնօրէն ազատութիւն տուեց մեծամասնականներին։Թող տաեց որ նրանք գործեն, խօսեն ու գրեն այնպէս ազատ ու անկախ, ինչպէս միւս քաղաքական կուսակցութիւնները։

Ու արդիւնքը պերճախօս է։

Կարճ ժամանակում ժողովուրդը տեսաւ, լսեց ու շօշափեց բոլշեւիզմը իր բովանդակ այլանդակութեամբ, իր ախտաւոր երեւոյթներով։

Առաջին տարիներում մեծամասնականները կարողացան խորհրդարան մտցնել մօտ 40 պատգամաւոր։ Ամէն տեղ կազմեցին կոմիտէներ, բջիջներ, հրատարակեցին թերթեր, գրքեր, բացայայտօրէն հայհոյելով Մասարիկին եւ նրա կառավարութեան ու պետութեանը։

Բայց ծերունի մարդասէրը, պետական մեծագոյն մարդը չյուսահատուեց ու ոչինչ համարեց այդ բոլորը։ Նա իր գրչով խախտել էր Մարքսի վարդապետութեան գաղափարական հիմունքները, կամեցաւ հալածել նաեւ նրան փորձնականապէս, իրականութեան մէջ։ Եւ այդ փառաւոր օրը չուշացաւ։

Չեխօսլովաքիոյ կոմունիստ կուսակցութիւնը, չնայած Ռուսաստանի վճառաւմարտին, որ հեռաւոր յոյսի փարոս կարող էր լինել նրանց, չընայած անգործութեան ծաւալման, մանաւանդ Չեխիայում, ապրում է իր քայքայման եւ կործանման օրերը։

Չեխական թերթերը հետաքրքիր մանրամասնութիւններ են հաղորդում, օգտուելով մեծամասնական համագումարից յետոյ հրատարակուած վիճակագրութիւնից։

Այսպէս, օրինակ, 1928 թուին, մեծամասնականները ենթադրում էին, որ Պրագայում եւ նրա շրջանում ունեն 166 բջիջներ, կազմուած գլխաւորապէս գործարաններում, եւ 553 «թաղամասային բջիջներ», ընդհանուր գումար՝ 17541 մարդ, որոնց 5721ը կին։ Իսկ այս տարի, գարնան վիճակագրութեամբ, բջիջների թիւը իջած է 353ի, 6416 անդամով, որոնց 1449 հոգի կանայք են։

Եւ այս ամէնը միայն երկու տարւայ մէջ, եւ այն էլ մեծամասնականների տուած վիճակագրութեամբ։ Երիտասարդ կոմունիստները (կոմսոմոլ) նոյնպէս պառալիք են դառնում։

1927 թ. Պրագայի կոմսոմոլների միութեան մէջ կային 1547 հոգի, 86 բջիջներով, իսկ 1930 թ. վերջը անդամների թիւը իջել է 859ի. իսկ 86 ջբիջներից մնացել են միայն 10։

Սակայն, ինչպէս ասացինք, համայնավարների վիճակագրութիւնը հեռաւոր պատկերն անգամ չի կարող տալ իրենց կուսակցութեան քայքայման։ Ներկայացուած անդամների կէսը չի մասնակցում կուսակցական աշխատանքներին եւ հետեւաբար հրաժարում է անդամավճար տալուց։

Իրական պատկերը տալիս է նրանց մամուլի անկումը։

Պրագայում հրատարակուող Չեխիոյ կոմունիստ, կուսակցութեան պաշտօնական օրգանը — «Կարմիր Իրաւունքը» եւ իր յաւելուած «Երեկոյեան» թերթը, որոնք 1927 թւին տարածւում էին ամէն օր 12,000 եւ կիրակիներ 15,000 օրինակ։

Երեք տարի յետոյ տարածւում են, երկուսը միասին, հազիւ 7500 օրինակ։ Այս թիւերից էլ կարելի է պակասեցնել 50 առ հարիւր, որովհետեւ, մեծամասնականները իրենց հրատարակած թերթերի եւ գրքերի կէսը բաժանում են ձրի, ինչպէս անում են բողոքական պատուէլները եւ «Փրկութեան Բանակի» անդամները։

Տոկոսային ճիշդ յարաբերութեամբ, բոլշեւիկների իսկ հրատարակած վիճակագրութեան տւեալներով, Չեխօսլովաքիոյ կոմունիստ կուսակցութեան անդամների թիւը իջել է 65 առ հարիւրի։ Մի սարսափելի անկում, որ կատարել է ընդամենը երկու եւ կէս-երեք տարւայ ընթացքում։

Այս ցոյց է տալիս, որ բոլշեւիկները, արեւմտեան Եւրոպայում ընդհանրապէս, նրա սիրտը կազմող Չեխիայում մասնաւորապէս, ապրում են իրենց բնական, եւ ոչ ոքի չզարմացնող անկումը, հետեւաբար մահը։

Բռնութիւն չփրոցը՝ ազատութեան մէջ չի կարող ապրել...

Ռ. ԿԱՐԱՊԵԱՆ

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋը

ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՀԱՆՋԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ԵՒ ՄԻԱԿԱՄ ՃԻԳ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Սեփ. Թղթ.).— 29 Մարտ, կիրակի կէս օրէ առաջ, Սինեմա Ռուայեալ Պիօի մէջ խօսեցաւ ընկեր Ա. Հանըմեան, նիւթ ունենալով՝ «Համազգային կազմակերպութեան անհրաժեշտութիւնը»։

Բանախօսը, մեղմ եւ մտածելի լեզուով ներկաները պահեց նիւթին վրայ, որուն էական կէտերը կը փութամ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն եւ տալ։

— Շատ՝ Տէր, որ Հայերը մօտէն կը ճանչնայ, զարմանքով կը հարցնէ որ մենք Բիւզանդական կայսրութեան թագաւորներ եւ ականաւոր դէմքեր տուած ենք, որ իմացականութիւն ունեցող ազգ ենք, ունինք համապատասխան ուժեր, բայց մինչեւ հիմա չենք կրցած ստեղծել հայ պետութիւն մը, լաւ եւ հաստատուն հիմերու վրայ։

«Այո՛, ունինք անցեալ մը շքեղ ու հերոսական, ունինք պատմութիւն մը, դէպքեր ու դէմքեր որ միեւնոյն ատենը կը ներշնչէն մեզի։ Բայց մենք ունեցած ենք խոշոր թերութիւն մը որ վտանգաւոր եղած է մեզի եւ շատ մը պարագաներու մէջ կատարած են բախտորոշ դեր. այդ մեր «անմիաբանութիւնն է եւ կարգապահութեան պակասը»։ Այս երկու պատճառներն են որ կը հալածեն, կը ոկարացնեն մեր ազգային յատկութիւններն ու արժէքները։

Այսօր շատ ցաւեր ունինք։ Անկազմակերպ ենք, անդեկ, ցիրուցան, առաջին անգամ չէ որ Հայը պանդուխտ է։ Ուրիշ ժամանակներ ալ ճանչցած ենք պանդխտութիւնը։ Իսկ այսօր ժողովուրդ մը ունինք, 700 հազար թիւով, թափառական, այս անհիւրընկալ ափերուն վրայ, կէսը մեր ժողովուրդին, որ պիտի կորսուի, պիտի կործանի։

«11րդ դարէն վերջ որ Հայերը Պարսկաստանի ճամբով անցան Հնդկաստան, Խրիմի վրայէն՝ Ռումանիա, Լեհաստան։ Ճշմարիտ թուերը չունինք, սակայն անոնք շինած են քաղաքներ, դպրոցներ, եկեղեցիներ, ապրած են ատեն մը եւ հետզհետէ մարած։ Ոչինչ կը մնայ անոնցմէ այսօր մեզի, բացի քանի մը պատմական յիշատակներէ եւ աւերակներէ։

Նոյն գծերով պիտի սպառինք նաեւ մենք. չկայ փրկութիւն առանց հայրենիքի։ Թէեւ ունինք կազմակերպութիւններ, Հայր. միութիւններ, սակայն անոնք անզօր են եւ սահմանափակ, միլղաւորուած։

Ցրուած ջանքեր չեն բաւեր կենդանացնելու համար գաղթահայ զանգուածը։ Անհրաժեշտ է ուժեղ՝ բոլորին խօսող մարմին մը, ներկայացուցչութիւն մը որ արժեցնէ մեր ձայնը, մէկ ձայնով խօսի, մէկ բերնով խօսի։

Այդ գաղթահայ համազգային մարմինն է, որուն մասին կը գրեն ու կը խօսին մեր մամուլի մէջ ամէն օր եւ որ հրամայական եւ հրատապ դարձած է այլեւս։

Երկու գլխաւոր ազդակներ կան, մէկը նպատակն է, միւսը յոյսը։

Նպատակը.— Սաեղծել հայրենիքը, կազմակերպելով,հայը հայ պահելով գաղութներու մէջ։ Աշխատինք 10 տարի է ի վեր կը քարոզենք, կը գրենք, կը խօսինք թէ Թուրքիա կը քայքայուի, Թուրքիա այսօր կայ վաղը չպիտի ըլլայ, բայց փաստօրէն այսօր կ՚ապրի։ Միայն մեր մէջ չէր որ գոյութիւն ունէր այս կարծիքը. եւրոպական ազգերն ու մասնագէտներն ալ կը խոստովանէին որ Թուրքիան ապագայ չունի։

Նախկին վիճակը հիմնովին փոխուած է այսօր, նոր երեւոյթներ կուգան անդրադառնալու Թուրքիոյ վրայ։ Պիտի ըսեք, հապա ի՞նչպէս պիտի մնայ իր փոխանով։

Դիմացաւ որովհետեւ նոր կառավարութիւնը եկաւ եւ նստաւ անհաստատ կայսրութեան մը հաստատութիւններուն վրայ։ Մեծ պետութիւն մըն էր որ տարիներու ընթացքին մաս-մաս գնաց քայքայուեցաւ։ Այսօր իր ձեռքին մէջ չեն ափրիկեան հողամասերը, եւրոպականը, դարձած է ասիական։ Իր հողէն դուրս հանեց երկու միլիոն Հայեր եւ Յոյներ, եւ տիրացաւ անոնց հարստութիւններուն։ Պաշար ունեցաւ. ուտելիք։ Լքուած գոյքերը կարգով, յաջորդաբար 100ներով ծախուեցան։ Բայց պատրաստ ապրանքն ու դրամը շուտ կը հատնի։ Սպառեցաւ։ Հիմա ալ նոր կալուածներու վրայ դրած են յոյսերը։

Գլխաւոր վտանգը տնտեսական հողի վրայ է։

Պետութիւն մը որ աղբիւրներ չունի, կը սնանկանայ։ Ըսենք որ առաջ կրնար եւ հիմա չի կրնար ապրիլ եւ ապրեցնել։ Ինչո՞ւ։ Պատերազմէն վերջ Թուրքերը մեծ յիմարութիւնը գործեցին իրենց երկրէն վտարելով քրիստոնեայ աշխատունակ տարրերը։ Հեռացող տարրն էր ստեղծագործողը, շինողը, հերկողն ու գլխաւոր արտադրողը։ Ջարդեցին օտարները, վռնտեցին մնացեալ մասն ալ եւ ունեցան տարամերժօրէն Թուրք պետութիւն մը, իրենց միակ ձգտումը։

Իշխող տարրերը մնացին անսահման տարածութիւններու վրայ, պակսեցան արտադրող ձեռքերը եւ պետութիւնը մեկէն չէր կրնար արտադրողներ ստեղծել։ Վաճառականութիւնը ոկարացաւ, վարկերու պակասէն, մենաշնորհներ ստեղծեցին. սակայն հրապարակը եւ տնտեսական տագնապը մնացին անդարման, եւ առին հետզհետէ սուր հանգամանք։

Այս վիճակին նպաստեցին հեռացող տարրերը որոնք իրենց ձեռքին մէջ առած էին գլխաւոր աղբիւրները։ Անոնք հաստատուեցան ուրիշ երկիրներու մէջ, ու քանի մը տարիներու նեղութենէ վերջ գործ ստեղծեցին, սկսան արտադրել։ Տուժեց Թրքական հրապարակը եւ օդակը սեղմուեցաւ, արտաքին մրցակցութենէն։

«Թուրքերը ուզեցին Թուրք «մուհաճիր»ներով մեղմել հողերու ամայութիւնը, սակայն անոնք աննպաստ պայմաններու տակ փճացուցին ինչ որ կար։ Վառեցին տուներու մէջ գտնուած փայտերը, պտղատու ծառերը կտրեցին ցուրտին դէմ պատսպարուելու համար։

«Այս կացութիւնը ի հարկէ չի կրնար տեւել երկար, եւ վերջի վերջոյ պիտի գայ ուրիշ կառավարութիւն մը եւ ըսէ.— Դուն չես կրնար կառավարել։

Քաղաքական ճակատի վրայ եւս ծանր է Թուրքիոյ վիճակը։ Քրտական ապստամբութիւնը նոր էջ մը բացաւ։ Իր եւ քրիստոնեայ տարրերը չկային խլրտումներու համար, սակայն այժմ ալ Քիւրտերը նիւթապէս եւ մարդերով սուղի նստան։ Դիտէք, Դոնիայէն հասած թէթեւ արձագանգները եւ Մէնէմէնի դէպքերը որ դեռ թարմ են եւ վտանգաւոր խմորումներու ազդանշաններ։ Այս ներքին հիւծումը պիտի խորանայ հող գտնէ, որքան ալ լուծը ճնշող եւ ծանր ըլլայ եւ բռնութիւնը սիրապետող։ Կան նաեւ արտաքին գործիները։ Թուրքերու համար միշտ տաեւ միձաւանջ է Իտալիոյ դէպի արեւելք մղումը, խաղաղ թափանցումը։ Մտահոգ է Ֆրանսան որ մարդ չունի գետեղելիք։ Պիտի հասնի օր մը, ուր Թուրքիոյ դասը պիտի գայ սեղանի, որուն կոչքին նաեւ հայկական հարցը։

Սակայն այս ժողովուրդին անունով ո՞վ պիտի ներկայանայ եւ ըսէ որ ես եմ տէրը այս հողերուն, իրական տէրը։

Ո՞վ սեղանի պիտի բերէ թրքական դատը։ Ե՞րբ։

Ըսողներ կան որ չսպասուած ժամուն կրնայ գալ։ Ե՞րբ պիտի գայ չենք գիտեր. կրնայ վաղը գալ կամ աւելի ուշանալ։ Ու որպէսզի ներկայանանք օր մը մեր իրաւունքներուն համար պէտք է որ տեւենք։ Մրցակցութիւն մը բացուած է մեր եւ Թուրքիոյ միջեւ եւ միջոց մը պիտի գտնենք որ կազմակերպուինք։ Դիմաւորելու համար ճակատ կազմենք։

Այդ համազգային կազմակերպութիւնն է։ Մարմին մը որ իրար պիտի կապէ այս անկանոն բազմութիւնները, իրար պիտի շղթայէ, պիտի դրաղի անոր ցաւերով. ներկայովն ու ապագայովը, տնտեսական, կրթական վիճակով, բոլոր հոգերովը։

Եւրոպական պետութիւններու առջեւ մէկ ճակատ պէտք է կազմել։

Դաշնակցութիւնը մենատիրութիւն չունի։ Մենք խորապէս մտահոգ ենք ժողովուրդով ու այս գետնի վրայ մեր բոլոր կարելին ու անկարելին կը միացնենք, միայն թէ գոյութիւն առնէ բաղձացուած կազմակերպութիւնը։

Մինչեւ հիմա վերի հոսանքէն սկսած են առնուիլ նախաքայլերը, այս անգամ այլեւս անօգուտ է եւ դժուար։ Վերէն անհնար է։ Վարէն պէտք է սկսի այս անգամ, վարէն։

Պէտք է կազմակերպել կան ազգային միութիւններ, գիմեն, պահանջեն։ Մեծերը տաւրուած գլուխ պիտի կա[…] միացնեն այս միութիւնները[…] մելով վերին մարմինը, համա[…] միութիւնը։

Նոյն ուղղութեամբ [...] նաեւ ընկ. Մ. Գույումճեան բաղդատելով այն խոշոր նիւ[…] եւ բարոյական հնարաւորութի[…] ներուն վրայ որ կան արտասա[…] մէջ, պարզելով նաեւ այն [...] արգելքներն ու հիմնական կարծութիւնները որ կը [...] զանազան հոսանքներու եւ ներ[…] վարիչներու կողմէ։ Շեշտեց որ [...] ժումը պէտք է ծնի խոնարհ խա[…] ստեղծելով ուժեղ հանրային կարծ[…] որ մինչեւ այժմ գրեթէ գոյ[…] չէ ունեցած։

Պ. ՄԻՆԱՍԵ[…]

ՀԱՅԵՐՈՒ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒՄԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ԳԱՂԹԱԿԱՆԱՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

ՍՕՈՒԿ—ՍՈՒ

Գըրգխանէն չորս քիլօմէթր դէպի արեւմուտք, Գըրգխան-Ալէքսանտրէթ ճամբուն վրայ, մէկ կողմը Պէյլանի լեռները եւ միւսէն Ամքը մեծ դաշտը, բլրակի մը վրայ տեղաւորուած է Սօուք-Սու գիւղը։

Բնակուած ամբողջութեամբ Տէօրթ-Եօլցիներէ, Սօգու-Սու հիւսիսային Սուրիոյ նորահաստատ հայկական գիւղերու ամենահիներէն է եւ ունի 40 բնտանիք՝ 165 հոգի։ 46 բնակարաններ, 10 ախոռ եւ մէկ դպրոցի շէնք մը, շինուած Գաղթականաց Յանձնախումբի կողմէ։ Դպրոցը այժմ ունի 45 աշակերտ, 25 մանչ, 20 աղջիկ եւ վկայեալ կարող ուսուցչուհի մը։

Այս գիւղը արդէն բնականոն վիճակ մը ստացած է եւ գիւղացիները դարձած ինքնապահ։ Պարտիզպանութիւնը շատ յառաջ գացած է, շնորհիւ Տէօրթ-Եօլցիներու այդ գործին մէջ ունեցած փորձառութիւններուն։

Տնկուած են 7,300 պտղատու ծառեր ու թթենի եւ 4000 բարտի։ Այժմ կը փորձեն նարինջենիի մշակութիւն. ցարդ տնկուածները արդիւնք չեն տուած։ Եթէ նարինջի մշակութիւնը եւ [...] ջուրը նպաստաւոր ըլլան անոր [...] փայլուն ապագայ մը պիտի [...] նայ Սօուգ-Սուն, որովհետեւ Տէ[…] Եօլցիներ իրենց հայրենիքին մէ[…] միայն նարինջի մշակութեա[…] զբաղէին եւ իրենց ապրուստի [...] աղբիւրը նարինջի բերքն էր։

Սօուգ-Սուի հողը շատ [...] բեր է եւ ջրառատ։ Տնկուած [...] ռերը քանի մը տարուան ընթա[…] սկսած են պտուղ տալ։ 1930ին [...] ղացիները արտադրած են հետեւ[…] քանակութեամբ պտուղներ.

Միրան	600
Խնձոր	35[…]
Սալոր	15[…]
Դեղձ	2[…]
Գումար	13[…]

Այս յառաջիկայ եղանակին [...] յուսացուի որ այս բերքը կրկ[…] պատկուի։

Բանջարանոցները եղական [...] Հայ բնակիչները մեծ կարեւո[…]

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

«ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»

ԱԹէնքի «Նոր Օր»ը կը գրէ իր խմբագրին ստորագրութեան տակ (27 մարտ).

Քաղաքական տրամադրութիւնը Դաշնակցութեան ներկայ գործունէութիւնը կ՚որդարացնէ։ Հաշիւի եւ չափուած ուժերու քաղաքականութիւն է այդ գործունէութիւնը, զոր պէտք է շարունակել՝ մինչեւ որ ստեղծուին նոր պատեհութիւններ ու առիթներ գործունէութեան սահմանը ընդարձակելու տարբեր ուղղութեամբ։

Առարկայական վերլուծումը իրողութիւններու լոյսին տակ՝ մեզ կը բերէ մէկ եզրակացութեան, պրկել ջիղերը, լարել ուժերը, մութ վարագոյրներու ետին տեսնել լուսաւոր ապագան ու մանաւանդ՝ գիտնալ համբերել ու համբերելով՝ մտածել միջոցներ՝ տոկալու համար ժամանին։

Կը ձուլուինք, կը հալինք ու կը սպառինք աղաղակելը ոչ մէկ օգուտ ունենալէ զատ, մեր տոկալու կարողութեան կը հարուածէ։

Ո՛չ ուղեգիծի փոփոխութիւնը, ո՛չ ծրագրի վերաքննութիւնը, ոչ ուժերու վերակազմութիւնը չեն տար մեզի այն՝ ինչ որ կ՚ուզենք։ Բայց հետեւողական ու յարատեւ պայքարը շահուած իրաւունքները պահելու համար, կրնայ արդիւնաւոր ըլլալ եթէ ոչ այսօր, գոնէ վաղը՝ տարիներ յետոյ։

Դաշնակցութեան եւ դաշնակցականներուն ընելիքը այս է, Ամուր կենալ մեր քաղաքական նպատակներուն վրայ, պաշտպանել ժողովուրդը վաղուան համար, մեր ունեցած յատկութիւններուն վրայ աւելցնել նո[…] համբերելու եւ տոկալու յա[…] կութիւնը ու կամաց կամ[…] քայլ առ քայլ մօտենալ [...] ցանկութիւններուն ու նպ[…] տակներուն։

ՀԵԼԼԵՆԱԿԱՆ ԱԶԱՏԱՄԱՐ[…]

Մարտ 25ի տարեդարձին [...] թիւ, որ խորհրդանշանն է [...] լենական ազատագրութեան, [...] յանիկի «Հորիզոն»ը կը գ[…] (25 մարտ).

— *«Յոյն ժողովուրդը [...] կողմէն յուսահատիլ չգիտցա[…] Ամբողջ երեսնամեակ մը տեւեց յեղափոխական շարժումը (179[…]-1821), բայց այդ երեսուն տարիները, երեսուն կաթիլ յուսալքման թոյն իսկ չկրցան կաթեցնել ժողովուրդի սրտին մէջ որ պահեց միշտ իր կորովն ու կենսունակութիւնը։*

Այսքան առնական յատկութիւններով օժտուած ժողովուրդի մը պայքարը չէր կրնար ձախողութեան մատնուիլ։ Բարբարոս թշնամիին սուրը դատապարտուած էր փշրուելու ըմբոստացած ժողովուրդի ժայռանման կամքին վրայ։ Եւ փշրուեցաւ։ Կատարուեցաւ անխուսափելին։ Գրուեցաւ հելլէն անկախութեան հերոսամարտի հոյակապ պատմութիւնը։

Ի՛նչ խօսք որ այդ պատմութիւնը միշտ միեւնոյն ձեւով կը գրուի ամէնուն համար։ Եւ միեւնոյն ազդակներն են որ իրենց ճակատագրական դերը կը խաղան միշտ, վերջնական յաղթանակներու խմորման ու ձեւաւորման մէջ։ Այսպէս պիտի գրուի պատմութիւնը եւ մե՛ր ժողովուրդին, որ քառասնամեայ գոյամարտի մը հերոսական փառաւոր տաժանքը ունի իր ուսերուն վրայ»։

...մը ամ կուսան բանջարեղէն... մշակութեան: 1930 տարուան ... արտադրած են 7000 օխա ... 5000 օխա սոխ, 1500 օխա ... 1000 օխա վարունգ, 300 ... լուբիա եւ ուրիշ զանազան ... բանջարեղէններ:

... բոլոր տեղեկութիւնները քա... են գիւղացիներէն եւ միջտ ... թիւերը նկատի առած:

ԲՆԱԿԻՉՆԵՐՈՒ ԹԻՒԸ

Սուէյ-Սուէյ բնակիչները միւս ... պէս, ունին լծկան կեն... Գիւղացիները կ'աշխատին ... չատցնել իրենց կենդա... թիւը:

Այժմ գիւղը ունի հետեւեալ կեն... ները.

	Հատ
կով	62
եզ	40
Հորթ	42
էշ	15
Ջի	4
Գումար	163

Ինչպէս բոլոր Ջուրը առատ է, ... մէջէն կ'անցնի առու մը, ... կուզայ մօտակայ Ջրաղացներէն: ... Գէորգ-Խանի անմիջական ... հոգեւոր միխիթարու... կանոնաւոր կերպով տեղի ... ունենայ:

ԳԷՈՐԳ-ԽԱՆԻ ԿԱԹՈԼԻԿ ԳԱՂՈՒԹԸ

Ինչպէս կը յիշեն մեր ընթերցող... լառին հայերը իրենց ... Գէորգ-Խանի մօտ գտնուող բնակա... հողը տրամադրած էին Ազգերու ... Դաշնակցութեան Գաղթականաց Տե... Ցանձնախումբին, պայմա... որ անոր վրայ մի միայն հայ ... կաթոլիկ ընտանիքներ բնակեցուէին:

Ցանձնախումբը ընդունելով այդ ... պայմանը, 35 հայ կաթոլիկ բնտա... նիքներ տեղաւորած էր այդ հողին ... վրայ, որոնք կը բաղկանան 152 ... հոգիէ:

Իւրաքանչիւր ընտանիքի տըր... ուած է 12 տեօնիւմ հող՝ պարտէզի ... մշակութեան համար: Անոնք գրեթէ ... բոլորն ալ արհեստաւորներ են եւ քա... ղաքի մէջ զանազան արհեստներու ... միջոցներով կը հոգան իրենց ապ... րուստը:

Մինչեւ թէ մինչեւ որ տեղաւոր... ուին եւ իրենց գիւղը չունէին, Տե... ղաւորման Ցանձնախումբը հոգացած ... է իրենց ապրուստը եւ տրամադրած ... բնակարաններու շինութեան ծախ... քերը:

Այժմ բոլորն ալ ինքնապահ դար... ձած են եւ հանգիստ կ'ապրին: 1930ի ... ընթացքին ունեցած են 13 ծնունդ ... եւ 3 մահ: Կրթական եւ հոգեւոր ... պէտքերնին կը հոգացուին շնորհիւ ... Գէորգ-Խանի լատին հայերու գո... յութեան: Ունին նաեւ բանջա... րանոցներ, որոնք լաւ բերքեր տուած ... են:

(3)

(Շար.)

ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ազգերու Դաշնակցութեան խոր... հուրդի 63րդ նիստը պիտի բացուի ... Մայիս 18ին: Անկէց առաջ, Մայիս ... 15ին, պիտի բացուի Համեւրոպայի ... ուսումնասիրական յանձնախումբին ... նիստը:

ԲԱԶՄԱԾՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Ֆրանսական քաղաքական շրջանակներու մեծագոյն հոգն է ծնունդներու հարցը. — ինչո՞ւ քիչ կը ծնին Ֆրանսացիները: Արդարեւ ծնունդներու թիւը միշտ քիչ է Ֆրանսայի մէջ: Ընդհակառակն մահերու թիւը շատ: Երբեմն կը պատահի, որ ծնունդները կ'աւելնան, ինչպէս պատահեցաւ քանի մը անգամ վերջին տարիներուն:

Սակայն ընդհանուր առմամբ, ծնունդները քիչ են Ֆրանսայի մէջ: 1929ին մահերու թիւը 13.000 աւելի էր ծնունդներու թիւէն:1928ին մահերու թիւն էր 675.000, իսկ 1929ին՝ 741.000: Ուրեմն մահերու թիւը աւելցած էր 66.000: Ծնունդներու թիւը 1928ին 745.000 էր, իսկ 1929ին՝ 728.000, ուրեմն 17 հազար պակաս:

Ֆրանսացի քաղաքագէտին համար անհաւոր է տեսնել այս թիւը, երբ միւս կողմէ կը յիշէ թէ 1863ին Ֆրանսայի ծնունդներու թիւը կը հասնէր 1012000ի: Եւ դեռ պէտք է նկատի ունենալ, որ 1935ին Ֆրանսա աւելի եւս քիչ պիտի ծնանի, իբրեւ անդրադարձ պատերազմի ընթացքին ծնած երիտասարդներու նուազութեան:

Ի՞նչ ընել: Չի բաւեր միայն պակսեցնել մահերու թիւը: Անհրաժեշտ է գտնել բազմածնութեան ազդակներ: Քաջալերել բազմածնութիւնը, նպաստ յատկացնել բազմանդամ ընտանիքներու: Եւ մանաւանդ չմոռնալ բնակարան տալ նոր ամուսնացող զոյգերուն: Արդարեւ բնակարանին յարմարութիւնը կարեւոր ազդակ մըն է ծնունդներու յաւելման: Առողջարար, օդասուն եւ արեւոտ բնակարանները բոյներ են, ուր զոյգերը կը մղուին զաւակ ունենալու:

Այս պարագան նոր չէ, որ նկատի կ'առնուի: Ֆրանսական օրէնագիծ մը (5 դեկտ. 1922) իր 57, 58, 59 յօդուածներով կը թելադրէ նիւթական կարեւոր գումար մը յատկացնել աժան բնակարաններու շինութեան, միայն ու միայն բազմանդամ ընտանիքներու համար: Ըստ այս օրէնագիծին, ուրեմն, օժանդակելու համար բազմածնութեան, պէտք է ոչ միայն կենսապարգեւ բնակարաններ շինել, այլ նաեւ աժան շինել, որպէս զի ամուսնացող զոյգը չխորհի ծնողերախաներուն սենեակ մը եւս գտնելու հոգով: Եւ ուրիշ օրէնագիծ մը (13 յուլիս 1928) կը թելադրէ 11րդ յօդուածով 2,50—15,000 Ֆր. նպաստ տալ այն բազմանդամ ընտանիքներուն, որոնք կ'ուզեն բնակարան շինել: Նոր կարգադրութեամբ մը, բազմածնութեան ի խնդիր փոխանակ նոր ամուսնացողներուն նպաստ յատկացնելու, որպէս զի անոնք տուն շինեն, յարմար նկատուեցաւ պատրաստ եւ հանգստաւէտ բնակարաններ շնորհել՝ անշուշտ փոքրիկ վարձքի մը փոխարէն:

Կը թուի թէ այս օրէնագիծը լաւ արդիւնք ցոյց տուած է: Այսօր այդ տրամադրութիւններէն օգտուողներուն թիւը շատցած է արդէն: Սակայն պէտք է գիտնալ, որ այդ օրէնքէն օգտուելու համար պէտք է ունենալ առնուազն 3 զաւակ, ամէնէն մեծը 18 տարեկանէն վար: Երբ ընտանիք մը 3 զաւակ ունի, իր բնակարանի վարձքին վրայ կը կատարուի 20 առ հարիւր զեղչ մը, 4 զաւակ ունեցողին՝ 30 առ հարիւր, 5 զաւակ ունեցողին՝ 40 առ հարիւր, 6 զաւակ ունեցողին՝ 50 առ հարիւր, 7 զաւակ ունեցողին՝ 60 առ հարիւր, 8 զաւակ ունեցողին՝ 70 առ հարիւր:

Դարձեալ որոշուած է, որ այսպիսի դասակարգներու մէջ 6 անդամէ բաղկացած ընտանիք մը ունենայ բնակարան մը 4 սենեակով, եւ այսպէս աւելցնելով մէկ սենեակ 2 անդամի դէմ:

Այս ամէնը օտարականներուն համար չէ սակայն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՔԱՂԱՂՆԵՐԸ

Մարդկային մի դասակարգ կայ, որ մեղանում բաւական մեծ տոկոս է ներկայացնում: Այդ մարդկանց հնում ժողովուրդը ասում էր «խոռոզլամիշ» եղող: Անգամ հէքեաթներ ու սուր ծաղրող պատմուածքներ էին յօրինել նրանց շուրջը: Անծաշ է մնացել այդ կարգի պատմուածքներից օրինակ յայտնի «Քաջ Նազարը»:

Այսօր այդ տիպը նոր կեանքի ֆոնի վրայ մի փոքր գունափոխուել է, բայց էութիւնը յաճախ աւելի է խտացել:

Մտնում ես հիմնարկ, առաջին պատահած սեղանին դէմ առնում: Վերեւը գրած կայ, կարդում ես. «գործերի վարիչ՝ Մ. Սեդրակեան»: Սա է, մտածում ես:

Այդ իմ գործը չի, չէ՞ք տեսնում, ո՞վ եմ ես (ցոյց է տալիս գլխավերեւի գրածը): Գործավարին դիմեցէք, մի խանգարէք եւ առհասարակ իմացէք՝ ում հետ գործ ունէք...

Այսպէս «խորոզլամիշ» լինում են Երեւանի պաշտօնական ծառայողները:

Մի փոքր իրաւունք տուր փոքրիկ սահմաններում «խորոզլամիշ» եղողին: Պրծաւ, վերջացաւ: Նա դառնում է մի տեսակ ինքնակալ, արտառոց պահանջներ է սկսում ունենալ ու արտակարգ յանառութիւն է ձեռք բերում բոլոր այլանդակ ցանկութիւնները գործադրելու համար:

Ներեցէ՛ք, ճանաչո՞ւմ էք Մարտիրոսեանին...: «Ի՞նչպէս թէ ո՞ր Մարտիրոսեանին...»: Ի հարկէ ոչ Երեւանի Քաղխորհրդի Մարտիրոսեանին, եւ ոչ այլ Մարտիրոսեաններին մասին է խօսքս...: Եթէ անունը չեմ յիշատակում, այլ եւս պարզ պիտի լինի, որ խօսքս շա՜տ յայտնի, վարիչ քաջ, «ծով խելաց, բերան ճշմարտութեան, կենտրոն տիեզերաց, քիմք նրբաճաշակութեան, փոթորիկ բարկութեան, պատկեր գեղեցկութեան, գագաթ իմաստութեան, շեփոր հրամանի» Մարտիրոսեանի մասին է: Հանգստեան տան վարիչ՝ ամենակարող Մարտիրոսեանի մասին է... Ի՞նչ, է՞լի չէք ճանաչում...: Օ՛յ, օ՛յ, օ՛յ... Այժմ արդէն աններելի է այդ, եթէ կ'ուզէք՝ քաղաքագրագիտութիւն է, եթէ կը հաճիք օպորտունիզմ է, մեղմ տրտայայտուած՝ պասսիվութիւն է, քաղքենիութիւն է...: Ի՞նչպէս կարելի է չճանաչել իրեն, նորին մեծութեան մեծ վարիչ՝ մեծ Մարտիրոսեանին, որ ի Ղարաքիլիսա, ի տիրակալութեանն իւր՝ ի հանգստեան տան:

Արդ ուրեմն, անծանօթներդ հաճեցէք ծանօթանալ նրա հետ, լսելով նրա փառաշուք կեանքից մի պատմութիւն:

Յունուարին Լուսաշխի Միութիւնն Առժողկոմատից 3 արտօնագիր է ստանում եւ յատկացնում Համալսարանի Թոշակառու ուսանողներին: Ուսանողները մեկնում են հանգստեան տուն: Ներկայանում են ինքնակալ տէր, նորին «խորոզութիւն» Մարտիրոսեանին:

— Ձեզ տալիս եմ մի օր ժամանակ. ներկայացէք ինձ ուսանողական արտօնագրով:

— Ուսանողական առանձին արտօնագիր գոյութիւն չունի եւ չի ունեցել:

— Չգիտեմ:

— Միշտ այս թուղթերով ենք...

— Էք, հիմա չէք լինի. չի եղել, հիմա պիտի լինի:

— Բայց ի՞նչպէս մի օրում Երեւան գնանք, նոր տեսակի արտօնագիր հանենք վերադառնանք:

— Չգիտեմ, իմ իշխանութիւնից դուրս է երկաթուղին:

Ուսանողները հեռագրերով են ուզում խնդիրը հարթել: Չի յաջողւում: Էլի են ներկայանում նորին «խորոզութեան»:

— Եթէ Լուսաշխից ուղարկած չլինէիք, ես ձեզ կ'ընդունէի. յետ եմ ուղարկում, որովհետեւ Լուսաշխում Գէորգ Քալախեանն է աշխատում: Երեւի նա կարծում է, որ ես այստեղ ոչինչ եմ: Ձեզ յետ կ'ուղարկեմ...

— Բայց մենք ի՞նչ...

— Սո՛ւսս... եւ թող նա իմանայ, որ հանգստեան տան վարիչը Մարտիրոսեանն է եւ որ նա կայ...,

Երեք ուսանողները չորս օր Ղարաքիլիսայում թափառելուց յետոյ ստիպուած են վերադառնալ նորին «խորոզութիւն» Մարտիրոսեանի քմահաճոյքով:

«Խորհ. Հայաստան»

ՄԱՐԿՈՍ ՆԱԹԱՆԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հանգուցեալ վաստակաւոր ուսուցչին յուղարկաւորութիւնը երէկ, Դշ. կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին տեղի ունեցաւ Հայոց եկեղեցիին մէջ, ուր ընտրեալ բազմութիւն մը հաւաքուած էր ամէն դասակարգէ: Դուռնէն շարժուելով մը եկեղեցիի վարչութիւնը ինք սահմանած էր յուղարկաւորութեան բովանդակ ծախքը: Վռամշապուհ եպ. իր դամբանին մէջ ամփոփեց հանգուցեալին կենսագրութիւնը: Վաթսուն տարի նուիրուած էր, ըսաւ, ազգային դաստիարակութեան գործին, սկսեալ Վասպուրականէն, ուր ծնած, սնած եւ կրթութիւնն էր ստացած, յամառ աշխատող մը ըլլալով հեռզհետէ աւելցուց իր հմուտ պատմաբանի պաշարը, զոր կը գործածէր միշտ յօգուտ հանրութեան, գրեթէ բոլոր ծանօթ թերթերուն մէջ հրատարակելով հին ու նոր պատմութեան էջեր: Դամբանախօս եպ.ը շեշտեց նաեւ Նաթանեանի բնած գիրքը ի նպաստ Խրիմեանի Վասպուրականի մէջ, ուր Հայոց մեծ Հայրիկը առեն մը նշանակ եղած էր խմբակի մը հակառակութեան: Պոլսոյ գրեթէ բոլոր ազգային եւ մասնաւոր վարժարաններուն մէջ երկար տարիներ պաշտօնավարած եւ ունեցած է բազմաթիւ աշակերտներ թէ՛ գաւառի եւ թէ մայրաքաղաքի մէջ:

Դամբանականներ խօսեցան նաեւ ի դիմաց հայ ուսուցչութեան Պ. Եր. Տ. Անդրէասեան, եւ Պ. Ա. Զօպանեան յանուն իր կուսակցութեան յարգանքի խօսք ուղղեց հանգուցեալին, որ կը պատկանէր նոյն կուսակցութեան: Ցետոյ բոլոր ներկաները իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին վշտահար այրիին եւ աղջկան՝ Օր. Վանուշին եւ պարագաներուն:

Մարմինը փոխադրուեցաւ Պանթէոյի գերեզմանատունը, ուր կը հանգչի արդէն ողբացեալին վաղամեռիկ զաւակը՝ Անուշաւան: Տ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՐՏԱՆ.-(29 Մարտ.) Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակ. Կարտանի ենթակոմիտէի, կիրակի օր տօնուեցաւ Փետրուար 18ի ժողովրդային ապստամբութեան 10րդ տարեդարձը՝ Հ. Յ. Դ. Կարտանի Տան մէջ:

Ժամանակէն առաջ սրահը լեցուած էր հոծ բազմութեամբ մը: Բեմը զարդարուած էր հայկական եւ ֆրանսական եռագոյններով եւ պատշաճ նկարներով:

Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք»ով որմէ յետոյ ընկեր Յով. Չէրճեան քանի մը խօսքով բացատրեց թէ ինչո՞ւ կը տօնենք Փետրուար 18ը:

Արտասանութիւններ ըրին ընկեր Հ. Ներկարեան, Վ. Ալապրի շրջանաւարտներէն Նահապետ Լօքմիզեան եւ ուրիշներ, մեներգեցին Տիկին Դեղձանիկ Ղուկասեան «Լռեց Ամպեր»ը, Օր. Մանուշակ Մարտիրոսեան «Լօրիկ»ը, «Զինչ ու զինչ տամ»ը:

Բանախօս ընկեր Ազգին Մարտիրոսեան ցոյց տուաւ այն բոլոր դէպքերը, որոնք ծնունդ տուին ժողովրդային պոռթկումին:

Հանդէսը փակուեցաւ «Մշակ Բանուոր»ով եւ հանդիսականները ցրուեցան գոհ տպաւորութեամբ եւ ազատութեան վեհ գաղափարը միշտ վառ իրենց սրտերուն մէջ:

Կարտանցի

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻՆ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Փարիզի Աղքատախնամ Ընկերութեան 40 ամեայ գործունէութեան Յոբելեանի հանդիսաւորութիւնները տեղի պիտի ունենան 1931 Մայիս 17 Կիրակի օրը:

Ա. — Յոբելեանի նախորդ օրը (շաբաթ գիշեր) Լնժէնէօր Սիվիլի սրահներուն մէջ մասնաւոր հանդէս մը (պարահանդէս երեկոյթ) պիտի տրուի որուն բո՛ւն նպատակը պիտի ըլլայ երախտագիտութեան եւ մեծարանքի արտայայտութիւն մը ընծայել Աղքատախնամ Բարեգործական Ընկերութեան հիմնադիրներուն, բարերարներուն եւայլն:

Բ. — Փարիզի հոգեւոր հովիւ եւ Ընկերութեան պատուակալ նախագահ Վռամշապուհ Եպ. Կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ, պիտի նախագահէ ընկերութեան հանգուցեալ հիմնադիրներուն հոգեհանգստեան: Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Դպրոցասէրի Սանուհիներուն կողմէ քառաձայն եւ երգեհոնի մասնակցութեամբ:

Գ. — Եկեղեցական արարողութիւններէն վերջ Օրհնութիւն պիտի կատարուի եկեղեցւոյ խորհրդարանին մէջ եւ յետոյ պիտի բաշխուի ժողովրդեան:

Դ. — Երեսունէ աւելի կարօտեալներու հոգեճաշ պիտի տրուի:

(կնիք)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՍԹԱՆՈՋՑԻՆԵՐՈՒ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Սթանոզի Երիտ. Միութեան ֆութպոլի խումբը, Կիրակի օր մրցում մը ունեցաւ 18րդ թաղամասի ՍԹատ Օլէնփիք խումբին հետ, (Երկրորդ Jūnior): Սթանոզցիները յաղթեցին 9 0 ով:

Յառաջիկայ կիրակի կրկին կը մրցին նոյնին Ա. խումբին դէմ մասնաւոր հրաւէրով:

Սթանոզցիներու այս խումբը ասկէց առաջ եւս նման մրցումներ ունեցած է ինչպէս Լափէքանս Ռէօյեիի պահեստիին հետ, յաղթած՝ 6 1ով (8 մարտ): Ինչպէս նաեւ U. S. Թրամպլէյի պահեստին հետ 5 3ով, (15 Մարտ), A. C. S. Էփինէի հետ, 2 1ով, (22 մարտ):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

ՎԻԼՀԵԼՄ Բ.Ի ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Հետեւեալ օրը, Պոլսէն պիտի մեկնէր կայսրը: Իրիկուան խնջոյքէն ..., կայսեր քով գացի եւ իր քարտուղարին միջոցաւ ընդունուեցայ: ... Ա. Թարգման Պարոն Նէօթա թարգմանութեան պաշտօնը ...եց: Սուլթան Համիտի հրամանը հաղորդեցի: Կայսրը շատ գոհ եւ ... ... եւ խնդրեց որ Սուլթանին հաղորդեմ թէ այս խնդիրը ... լաւ ընդունելութիւն պիտի գտնէ Գերմանիոյ մէջ:

Հետեւեալ օր երկաթուղիի գծին շուրջ Սուլթանին հրամանը Բ. Դուռ ... ...ելով հանդերձ, պալատ կանչեցի հանրօգուտ շինութեանց նախարար ... փաշան: Համիտի հրամանին համաձայն, անոր թելադրեցի որ պայ... ...գրութեան մէջ չմոռնայ աւելցնել թէ Օսմանեան կառավարութիւնը ... առեն ծախքը վճարելով կրնար տիրանալ գծին: Եւ թելադրուեցաւ ... այս մասին գերման կայսեր կողմէ երաշխաւորագիր մը ստացուի:

Այս երաշխաւորագիրը առնուած էր: Եւ վերջին անգամ այդ գծին ... հանրապետութեան կողմէ գնուիլը այս փաստաթուղթն էր որ յա... ...ցուց:

*
* *

Պաղտատի երկաթուղագծին վերջին կայարանը պիտի ըլլար Քովէյթը, ... Ծոցի նեղուցին մէջ: Հոս Մպարէք Իսսէպամէն անուն շէյխ մը կար: ... ծարը Անգլիացիներու պաշտպանեալն էր: Ինչ որ կը նշանակէր թէ ... գրաւման պատրաստութիւն շինուած գծի մը վերջին կայարանը Անգլիացիներու հակակշռին տակ պիտի մնար: Գերմանները այս կէտին շատ կարեւորութիւն կուտային: Կայսրը Սուլթանէն շատ խնդրած էր որ Քովէյթը Մպարէք Իսսէպամէն, այսինքն անգլիական ազդեցութենէն ազատուէր: Կայսրն ալ իր դեսպաններուն հետ, Սուլթան Համիտի պէս, գաղտնի ծածկագիրներ ունէր, որով իր դեսպանին միջոցաւ երկար առեն աշխատեցաւ Մպարէք Իսսէպամէնի զինուորական ուժով Քովէյթէն հեռացման համար:

Սուլթան Համիտ անգլիական քաղաքականութիւնը ի վնաս մեզի դարձնելէն շատ վախնալով հանդերձ, խաբուեցաւ Գերմաններէն եւ այդ թուականին Հայէլ գտնուող Նէճտի էմիր Իպնիւր Րէշիտին գաղտնի հեռագիր մը ղրկեց եւ թելադրեց յարձակիլ Քովէյթի վրայ: Իպնիւր Րէշիտ Ճէզիրէթ Իւլ Արապի ամենէն զօրաւոր էմիրներէն էր եւ Սուլթան Համիտին հաւատարիմ:

Հրամանը առնելուն պէս շարժման ձեռնարկեց Իպնիւր Րէշիտ եւ քիչ ժամանակէն Քովէյթին մօտեցաւ: Միայն թէ այս շարժումը Անգլիոյ մէջ շատ դէշ ազդեցութիւն յառաջ բերաւ: Լոնտոնի մամուլը կրակ կը ժայթքէր: Կայսրը այս վիճակէն շատ մտահոգուելով, Սուլթան Համիտէն խնդրեց որ ետ կանչէ Իպնիւր Րէշիտը:

Այդ թուականներուն գերման կայսրը մեծ կարեւորութիւն կուտար ծարատանաւերուն: Ապագայ պատերազմին գերման նաւերը առանց ածուխի չձգելու համար, հեռաւոր ծովերու մէջ ածուխի մթերքներ կը փնտռէր: Եւ Սուլթան Համիտէն պահանջեց Թասիւր կղզի մը՝ Հասիտէի մօտերը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ՌՈՒՄԲ ՄԸ ԿԸ ՊԱՅԹԻ ԵԼԼՏԸԶԻ ՄԷՋ

Գերման դեսպանը բազմաթիւ անգամներ այդ մասին Բ. Դուռ դիմելէ վերջ, օր մըն ալ, ուրբաթի արարողութիւններէն վերջ Սուլթանին ներկայութեան ընդունուելով, կրկնեց այդ կղզիի պահանջը: Սուլթան Համիտ գլուխը կանչելով ըսաւ.

— Եէմէնի կուսակալ Ֆէյզի փաշային հիմա հեռագրեցէք որ այդ կղզիին վրայ բաւականաչափ զօրք կեդրոնացնէ եւ պէտք եղած ամրութիւնները հաստատելէ վերջ մեզի իմացնէ արդիւնքը:

Երկու օր վերջ, Ֆէյզի փաշային պատասխանը եկաւ: Գերման դեսպանին հաղորդուեցաւ որ Հասիտէի կողմերը պարապ կղզի չկայ, միայն մէկ կղզի կայ որ զինուորական ամրութեանց յատկացուած է: Դեսպանը չհամարձակեցաւ պարպեցէք ըսելու:

321 (1905) տարուան օգոստոսին ուրբաթ օր մը, Սուլթան Համիտի մզկիթէն պալատ վերադարձին սարսափելի բոցերով ռումբ մը պայթեցաւ որ 23 հոգիի մահուան եւ 58 հոգիի ալ վիրաւորուելուն պատճառ եղաւ:

Սուլթան Համիտը մեռցնելու նպատակով գործուած այս մահափորձը, հասկցուեցաւ որ հայ յեղափոխականներու կողմէ կազմակերպուած էր: Այդ մահափորձի քննութեան համար կազմուած յանձնաժողովը կարելի է հազար էջէ բաղկացած տեղեկագիր մը պատրաստած էր, որմէ կը հասկցուէր որ յեղափոխականները Ելտըզի մէջ Սուլթան Համիտը պիտի սպաննէին, անկէ վերջ ծագած խառնակութենէն եւ կառավարական ուժերու շփոթութենէն օգտուելով Բ. Դուռը, դրամատուները, ակումբները, թիւնելը, կամուրջը եւ անոնց նման ուրիշ պաշտօնական եւ հանրային հաստատութիւնները օդը պիտի հանէին եւ երկրի մէջ ապահովութիւնն ու կարգապահութիւնը խանգարուած պիտի ներկայացնէին օտարներու, յաջողցնելու համար իրենց երեւակայած ծրագիրները:

Թուրքիոյ մէջ հայկական խնդիրը շատ հին է: Հայերը հանգուցեալ Ալի փաշայի օրերէն ի վեր, արտաքին աղբիւրներէ երես առած եւ խափուած մանաւորաբար մէկ երկու պետութեանց գրգռութիւններէն, հայկական թագաւորութիւն մը ստեղծելու երեւակայութեամբ տարուած էին: Եւ այդ երազը իրականացնելու յոյսով, տարիներ շարունակ խառնակչութեամբ զբաղած էին:

(Շար.)

Ն. ԿՈՐԳԱՆԵԱՆԻ ԲԵՄԱԴՐԱԾ

"ԵՐԳԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ„

ՖԻԼՄԸ ԿԸ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԻ 4 ԱՆԳԱՄ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Salle Dom Basco, 78 Rue Stanislas Torrents, (Հայոց մատուռին եւ առաջնորդարանին կից)

1.— 5 Ապրիլ Զատկին կիրակի օրը կէսօրէ վերջ ժամը 3ին | 3.— 6 Ապրիլ Երկուշաբթի օր կէսօրէ վերջ ժամը 3ին

2.— » » » » ժամը 5.15ին | 4.— » » » » ժամը 5.15ին

Հաղորդակց. միջոցներ.— Հանրակառք, թիւ 41, 42, 43, 44 եւ 88

ԳԻՆԵՐԸ 10, 7 ԵՒ 5 ՖՐ., ԼՕԺ 20 ՖՐԱՆՔ

ԽՆՃՈՅՔ ԶԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՎԻԷՆԻ ԿՈՄԻՏԷԻՆ

Վաղը իրիկուն ժամը 7ին «Խաժակ» ակումբին մէջ

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շապին Գարահիսարի եւ շրջանի «Ռազմիկ» Հայրենակցական Միութեան կողմէ. 4 Ապրիլ Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ Société Française de Photographieի սրահներուն մէջ, 51 Rue de Clichy, Paris, (Casino de Parisի դիմացը), մէթրօ Place Clichy կամ Trinité.

կը ներկայացուին՝ ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ եւ ԱԶԳԻՍ ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐԸ (զաւեշտ)

ԱՔՍՈՐԷՆ ՎԵՐՋ (ողբերգութիւն)

Եւրոպական պար, ճազ պանտ, հայկական պարեր կովկասեան նուագով մասնաւոր սրահներու մէջ.

Հաւկթախաղ, attraction եւայլն, ճոխ եւ աժան պիւֆէ

Մուտք 10 Ֆրանք

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Տէսինի Եկեղեցաշէր Տիկնանց Միութեան կողմէ

ի նպաստ կիսաւարտ հայ մատրան

ԼԻՈՆ.— 11 Ապրիլ Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

էմիլ Զօլա սրահին մէջ 127—9 Rue Boileau, Lyon

ՏԷՍԻՆ.— 12 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին

Սօսիէթէ Լիոնէզի սրահին մէջ

ՎԻԷՆ.— 19 Ապրիլ կիր. ժամը 2.30ին, 150 Րիւ Լաֆայէթ

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԻՍԻ-ԼԷ-ՄՈՒԼԻՆՕ Պիյեանքուրի «վռամեան» խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԳԱՐԱՌ

Անիէռի Զէյթուն կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ, եռագոյն, փոթորիկ, վիշապեան խումբերը այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 142 rue du Ménil (Asnières): Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ո. Միութեան փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Զատկին երկուշաբթի օրը, երեկոյեան ժամը 9ին ֆլորիայի մէջ: կարեւոր օրակարգ: ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Վարձու են 1.—փորթ տ'Օրլէանէն 10 վայրկեան հեռու եւ 88 թիւ հանրակառքի կայարանին մօտ օդասուն յարկաբաժին մը երկու սենեակ, խոհանոց W. C. սալ տը պէն, մառան (cave).

2.— խանութ մը որ ունի մէկ սենեակ, W. C. եւ մառան (Cave). Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն: գիները դիւրամատչելի: Դիմել ամէն օր տեղւոյն վրայ Պ. Մ. Տէր Յակոբեանի, 13 Rue Lavoisier, Cachan, (Seine).

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՉԷՕՐԷԿՆԵՐ

Ուղղակի մեր կողմանէ անարատ իւղով պատրաստուած եւ ամենադժուարահաճներն անգամ գոհացնելու երաշխաւորութեամբ

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՉԷՕՐԷԿՆԵՐ (շաքարով եւ առանց շաքարի) եւ ԽԱԼԱՆՃԻ ՏՕԼՄԱ:

ՆՄԱՆԱՊԷՍ ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՊԱՐԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ՉԵՂՉԵԱԼ ԳԻՆԵՐՈՎ

ԱՐԱՊԵԱՆ ԵՒ ՀԱՃԻ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

30 rue Bouret Paris (19), Tél. Botzaris 22—12 Métro: Jaurès կամ Bolivar

Ապսպրանքները կ'ընդունուին այժմէն

ԾԱԽՈՒ ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ 120 ՄԵԹՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ փարիզէն 15 վայրկեան եւ կայարանէն 4 վայրկեան հեռու, հաղորդակցութեան բազմաթիւ եւ արագ միջոցներ: վճարելի 5 տարիէն, կարելի է պայմանաժամը երկարաձգել: Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն եւ կոյուղի պատրաստ: Մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—6.30, իսկ կիրակի օրեր մինչեւ կէսօր Պ. GUERYի, 1 ROUTE D'ORLEANS, CACHAN.

Հաղորդ. միջոց.— փորթ տ'Օրլէանէն առնել 88 թիւ թրամուէյը եւ իջնել GRANGE ORY կայարանը: Ձեր տրամադրութեան ներքեւ կը գտնուի հայ թարգման մը պէտք եղած բացատրութիւնները տալու համար:

ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

M. HABIAN

31 rue Cramme 31, Bois Colombes Tél. Charlebourg 16-29

Թրամ. 40, 45 օթօպ.

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններու թարմ եւ ճոխ մթերք: Ամանաղժուաճներն իսկ գոհ կը ձգենք: Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում: Գիները անմրցելի: Ապսպրանքները արագ կը յանձնուին բնակարանները

ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱՐԱՏ

39 Rue de Trévise, Paris (9), մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05 91

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում:

Յաճախորդներու փափաքին գոհացում տալու համար մեծ խնամքով սկսած ենք պատրաստել ամենավերջին սիսթէմի գերմանական մեքենայով անարատ եւ թարմ սուրճ:

Ապրանքներուն ամենալաւը՝ անմրցելի գիներով:

Կ'ուզուին entrepreneuseներ (անթրըփրընէօզներ) եւ վարժ կարուհիներ ռոպի եւայլնի համար: Դիմել Խուպէսէրեանի 96 Ave. Mozart. փարիզ: Հեռաձայն Auteuil 96—46:

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-…

(կառ. տիւ նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՀՈՂԻ ԵՒ ՇԷՆՔԻ ՎՐԱՅ ՓՈԽԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

Հողի եւ շէնքի այն բոլոր սեփականատէրերը, որ … կան պէտք ունին դրամի, կրնան դիմել Պ. ՄԱԹՈՍԵԱՆի … rue du Chemin de Fer, Clamart, Բշ. Դշ. եւ Շբ. օրերը … ուան ժամը 6.30էն 9, կիրակի՝ առտուընէ կէսօր:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38-…

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ԲԺՇԿ. ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

10 Rue Beaugrenelle, Paris (15)

Մէթրօ՝ Beaugrenelle

Միզանցքի, փրոսթաթի, մորթի, արիւնի, կանանց հիւանդութիւններ եւ ֆրանկախտ: Ամէն օր ժ. 10—12 եւ 3-9: կիր. եւ տօն օրեր 10-12:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարխախ: Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, Փարիզ, Մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդութ. տարրալուծ.: Կ'ընդունին ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները:

EMPIRE Մեւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ

AMERICAIN LLOYD PALESTINE & ORIENT LLOYD

13 Bld. Malesherbes, Paris (8)

Tél. Anjou 07-45 Adr. Télég. Palestloyd

Տոմսակներ ամէն երկիրներու համար:

Արժանթին, Պրազիլիա, Ուրուկուէյ, Չինաստան, Եգիպտոս, Սուրիա, Պաղեստին, եւայլն:

Մասնաւոր կարգադրութիւններ եւ զեղչ Հայերու համար.

LE COMPTOIR DE PROVENCE, 37 RUE PARADIS, MARSEILLE

1. կը ծանուցանէ իր հայ յաճախորդներուն թէ' կը ծախէ բազմաթիւ տուներ, հողեր, ինչպէս նաեւ կալուածներ արուարձաններուն մէջ նպաստաւոր գիներով:

2. խորհրդակցութիւն ամէն տեսակ շէնքերու կառուցման եւ գրաւականով փոխառութեանց համար:

3. փոխատուութիւն դրամական որեւէ գումարի:

4. կը կատարէ ամէն տեսակի քննութիւններ (expertisses) եւ կը կարգադրէ ամէն տեսակ վիճելի գործեր:

5. փոխատուներու միջոցաւ le Comptoir de Provence, իր յաճախորդներու համար, կը ստանձնէ ձեռնարկել մեծ արժէքով գործեր, գնում եւ վաճառում հողերու, կառուցում տուներու, գիւղերու մէջ, գրաւականով փոխատուութիւն՝ (hypothèque) պանդոկներու եւ վաճառատուններու համար:

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne. փարիզ (3) Մէթրօ' République

Թէլիֆօն' Archive 50—61

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

GRANDE EPICERIE INTERNATIONALE

ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

215 Rue Vendôme (Լիոն), փլաս կիշառի մօտիկը

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր վաճառատան սկզբունքն է ծախել աժան գնով շահիլ արագ շրջանառութենէն:

Այս երկրորդ անգամն է, երկու ամսուան ընթացքին, մեր ծախած արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններու վրայ զգալի զեղչ կ'ընենք:

Մեր սկզբունքն է աժանութիւն, մաքրութիւն, ուղղամտութիւն: Այս պատճառով մեր գիները անմրցելի են, ապրանքը լաւ եւ սպասարկութիւնը անթերի:

Ծանօթացէք մեր նոր զեղչերուն եւ բաղդատեցէք ուրիշներու գիներուն եւ մեր նախորդ գիներուն հետ:

կրնաք համոզուիլ միայն փորձելով եւ գոհ պիտի մնաք:

ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

«THE SEVA VOICE» MONOPOLE

ԱՄԷՆԷՆ ՇՔԵՂ ՖՈՆՈՆ ՈՐ ՄԻԱԺԱՄԱՆԱԿ ՍԻՐՈՒՆ ԿԱՐԱՍԻ Է ԵՒ ՓՈԽԱԴՐԵԼԻ

ՄԻԱԿ ՖՈՆՈԿՐԱՖԸ ՈՐ ԶԱՐՄԱՑՈՒՑ ԱՇԽԱՐՀԸ

AJOUTEZ A L'ELÉGANCE DE VOTRE FOYER L'APPAREIL MODERNE

REGISTERED TRADE MARK

APPAREIL DÉPOSÉ

ՓՆՏՌԵԼ ԲՈԼՈՐ ԼԱՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԿԱՄ

MANUFACTURE GÉNÉRALE DE MACHINE PARLANTE

ETABLISSEMENTS SEVA

206, RUE LAFAYETTE, 206, PARIS, Մէթրօ՝ LOUIS-BLANC

Հաստատութիւնը բաց է ամէն օր ժամը 9էն մինչեւ 19, փակ է կիրակի օրերը

AGENT PARTOUT LA MARQUE MONDIALE

DÉPOSITAIRE GENÉRAL.— PARIS - SUISSE - LONDRES - AMSTERDAM ET SUD - AMÉRIQUE

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 4 ԱՊՐԻԼ 1931

4 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1536

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հայկական դատի եւ մշակոյթի քարոզութիւնը (պրոպագանդ) Եւրոպայի մէջ — խնդիր մըն է որ յաճախ զբաղեցուցած է զանազան շրջանակներ։

Ինչ որ եղած է Մեծ պատերազմէն առաջ, այլեւս չի կրնար կրկնուիլ միեւնոյն ձեւերով։ Մանաւանդ այնքան աշխարհասասան ցնցումներէ եւ սթափումներէ յետոյ։

Եւ սթափողներու առաջին կարգին վրայ պէտք է գտնուինք մենք, Դաշնակցականներս։

«Քրիստոնեայ աշխարհ», «քաղաքակիրթ մարդկութիւն», «հայասիրական» տրամադրութիւններ, մարդկային խիղճ,— այս բոլոր բացատրութիւնները կը ծառայեն — միայն թանգարանները ճոխացնելու։

Աւելի քան ո՛րեւէ ատեն, կ՚ապրինք չափազանց արձակունակ աշխարհի մը մէջ, ուր զգացումները կը սակարկուին դրամագլուխներով եւ դատերն ու իրաւունքները իմաստ կ՚առնեն մրցակցութեամբ եւ պայքարով։ Փոխանակութեան օրէնքով։ Ի՞նչ կուտաս եւ ի՞նչ կ՚առնես։— Ես երկաթ եւ բամպակ ունիմ, իսկ դո՞ւն... Կը տրամադրե՞ս բազուկդ, պարկ մը շաքար հանելու ինծի համար, այն ատեն տասը հատ ալ քեզի կուտամ... Քու թափած արիւնդ գին չի հետաքրքրեր. քարիւղ ունի՞ս...

Անշուշտ մարդկութիւնը չի կրնար ապրիլ առանց գաղափարական թռիչքներու, առանց բարոյական շաղկապի եւ խիղճի։ Եւ մենք այնքան ալ յոռետես չենք այս տեսակէտէն։

Բայց, այդ բոլորը դեր չունին քաղաքական կեանքին մէջ։ Եւ այդ առաքինութեամբ օժտուած մարդիկը չեն որ կը վարեն միջազգային կեանքը,

Ի՞նչ արժէք ունի հայկական պրոպագանդի օրկան մը Փարիզի մէջ, օրուան այս ժամուն։

Որո՞ւ համար այդ քարոզութիւնը։ Այսպէս կոչուած հանրային կարծիքի՞ն որ պսպղուն պատրանք մըն է,թէ՞ «ի պէտս զարգացելոց», որոնք եւ՛ «Պրօ Արմենիա» կը կարդային, եւ՛ միթինկներու մէջ ճարտասանական շանթեր կ՚արձակէին, եւ՛ Սէվրը տեսան ու կարդացին, եւ սակայն...

Իսկ մեր հիմնական մէկ սխալն եղաւ այն, որ մենք վարդագոյն յոյսեր կապեցինք այդ կարգի երեւելիներու։ Կարծեցինք թէ քանի որ անոնք մեզի հետ են, ուրեմն ամբողջ աշխարհը մեզի հետ է։

Եւ չմոռնանք որ այն ատեն կը գտնուէինք ոչ թէ Փարիզի պողոտաներուն վրայ, այլ խաւարակուռ եւ բարբարոս երկրի մը մէջ որ կը կոչուի Թուրքիա։

Մնաց որ, հայկական պրօպագանդի ո՛րեւէ օրգան, այս քաղաքին մէջ, հազիւ թէ պիտի տարածուի քանի մը հարիւր, ըսէք հինգ հարիւր կամ հազար օրինակ։ Այն ալ ձրի բաժնելու պայմանով,և միեւնոյն շրջանակին համար։ Պաշտօնատարը, վարիչը չի կարդար, գոտին անգամ չի քակեր. իսկ անպաշտօնը, «հայասէր»ը թերեւս պիտի թղթատէ եւ հառաչէ։

Աւելի գործնական կ՚ըլլար, այդպիսի օրկանի մը ծախքը յատկացնել ֆրանսական տարածուն թերթի մը, եւ պարբերաբար հրատարակութիւններ ընել տալ հայկական, առ հասարակ արեւելեան անցուդարձերու մասին։

Գործ մը, որ դարձեալ կը պահանջէ մեծագումար դրամ։ Եթէ չենք սխալիր, հայկական անկախութեան օրերուն, Փարիզի կէս պաշտօնական օրկանը մէկ երկու տասնեակ հազար ֆրանքի սակարկած էր համեստ զեկոյցի մը հրատարակութիւնը։ Նոյնը՝ Անգլիոյ մէջ, ուր այսօր իսկ թրքական դեսպանատունը 4—5000 ոսկերլին կապած է տիրապետող թերթերուն, որպէսզի «անուշ ընեն» եւ տեղ չտան հակաթուրք հրատարակութեանց...

Քանի մը ամիս առաջ, մենք էինք որ կը գանգատէինք մեր կղզիացումէն, ամէն երկրի մէջ։ Այդ կղզիացումը շեշտուած երեւոյթ է նաեւ այստեղ, եւ մենք պարտաւոր ենք մտածել դարմանի մասին։ Այնքան ընելիքներ ունինք, ֆրանսերէն «խոշոր եւ լուրջ օրկան»ի մը հրատարակութենէն առաջ։

Իսկ տասն անգամ աւելին ընելու պարտականութիւն՝ Եւրոպայէն դուրս։ Արեւելքի մէջ։ Պալքաններէն մինչեւ Պարսկաստան, անցնելով Սուրիայէն եւ Միջագետքէն։

Աւելի յստակ խօսելով, մենք այստեղ կը բաժնուինք ընկ. Վարանդեանէն, եւ կը կարծենք թէ մեր աչքերը պիտի ուղղենք դէպի մեր դրացի, սահմանակից երկիրները։ Մեր պրոպագանդի եւ քաղաքական աշխատանքի կեդրոնը պէտք է դարձնենք «արեւելեան կողմն աշխարհի»։

Մնաց որ, ընկեր Վարանդեան ինքն ալ կ՚ափսոսայ.

—«Ամօթանք մըն է որ մինչեւ օրս չունինք Պէյրութի մէջ—120 հազար հայ գաղութի կեդրոնում—գէթ համեստ օրգան մը ֆրանսերէն լեզուով, զոր, անշուշտ, պիտի կարդային Հայոց գործով հետաքրքրուող Սիւրիայի, նոյնիսկ Եգիպտոսի ու Պաղեստինի արաբ, հրեայ ու այլ մտաւորական ղեկավար տարրերը... Չկայ ֆրանսատառ հայ մամուլ ամբողջ Արեւելքում»։

Կը խօսինք այդ մասին ալ։

Շ.

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՎԱՃԱՌԱՄԱՐՏԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Մէկ քանի օր առաջ, հաղորդեցինք Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին մէջ՝ առեւտրական գործավարին տուած բացատրութիւնները՝ խորհրդային վաճառամարտին մասին։ Այս առթիւ Թրքական «Աքշամ»ը կը գրէ.—

«Ռուսական վաճառամարտին շուրջ Ազգ. Ժողովին մէջ տրուած վերջին բացատրութիւնները մեծ հետաքրքրութիւն արթնցուցած են շահագրգռուող շրջանակներուն մէջ։ Տրուած տեղեկութեանց համաձայն, խորհրդային արտածումը Թուրքիոյ ներքին հրապարակին վրայ ամէնէն աւելի վնաս պատճառած է կրազիւսի (չիմէնթօ) եւ ածուխի առեւտուրին։ Ռուսական աժան կրազիւսը պատճառ եղած է որ տեղական կրազիւսի վաճառումը կէսի իջնէ։ Ասոր հետեւանքով գործարաններէն մէկ քանին ատենէ մը վեր դադրեցուցած են իրենց գործունէութիւնը։

«Ռուսական ածուխին մեր հրապարակին վրայ վաճառումը նոր դէպք մը չէ, որովհետեւ ռուսական ածուխները երկու տարիէ ի վեր կը մրցին Զօնկուլտաքի արտադրութեան դէմ։

«Ասկէ զատ, ռուսական փոշի շաքարն ալ տեղականին դէմ մրցումի սկսած է։ Բոլշեւիկները, հրապարակը բռնելու համար, մէկ քիլօ փոշի շաքարին գինը 7 ղրուշ իջեցուցած են։

«Անոնք ասկէ առաջ ոսպ ա՛լ բերին, բայց իրենց յուսացած արդիւնքը չունեցաւ ոսպի վաճառամարտը։

«Հրապարակի վրայ միւս օտար ապրանքներուն դէմ կը մրցին նաեւ խորհրդային կրկնակօշիկներն ու մանիֆաթուրայի վերաբերեալ ապրանքները։

«Օտար շուկաներու վրայ խորհրդային ապրանքները խիստ մրցակցութիւն մը կ՚ընեն Թուրքիոյ ծխախոտին, օտար կենդանիի մորթերուն եւ ողջ կենդանիներու վաճառման դէմ։ Այս առթիւ կը յիշուի որ Ռուսերը Գերմանիոյ մէջ 31 ղրուշէն 5 միլիոն քիլօ ծխախոտ ծախած են։ Իսկ ցորենի մրցակցութիւնը ամէնէն աւելի զգալի եղած է Յունաստանի մէջ ուր Ռուսերը առատ ապրանք տարած են վերջերս։»

*** «Սօն Փօսթա» ալ հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ.—

Հակառակ բարձր մաքսատուրքին, ռուսական կրազիւսը 50 ղրուշ պակաս կը ծախուի մեր տեղական կրազիւսէն։

«Ասկէ զատ Ռուսերը Սեւ Ծովի եզերքի շրջանակներուն մէջ սկսած են ծախել տեսակ մը ամերիկեան կտաւ, մեթրը 15-20 ղրուշի։ Կ՚ըսուի թէ Ռուսերը մօտ ատենէն Պոլիս ալ պիտի բերեն այս կտաւէն։

«Արտաքին առեւտուրի դիւանը կ՚ըսէ թէ ռուսական ծխախոտը չի վնասեր Թրքականին, քանի որ աւելի վար տեսակ է։

«Ռուսերը հանքածուխ կ՚արտածեն Յունաստան, բայց սակայն ամէնէն աւելի անգլիական ածուխին կը վնասէ, որովհետեւ ռուսական ածուխը շատ կը նմանի անգլիականին։

«Կ՚ըսուի թէ Ռուսերը կը շինեն նաեւ Պրուսայի մէջ շինուող գեղջկական քառանիւ կառքերը, եւ կտոր կտոր Թուրքիա բերելով պիտի ծախեն աժան գինով։ Այս գրոյցի մասին քննութիւն կատարեցինք, բայց հիմնական տեղեկութիւն մը չկրցանք առնել։»

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ ԷՆԿԻՒՐԻԻ ՄԷՋ

Էնկիւրիի մէջ Համալսարանի հիմնադրութիւնը որոշուած է։ Առաջին առթիւ պիտի հաստատուին բժշկական եւ իրաւաբանական համալսարաններ, որոնք ապագայ ընդարձակ համալսարանին հիմը պիտի կազմեն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Աւստրօ-գերման համաձայնութիւնը

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐՈՒԻՆ

Վիեննայի Առեւտրական Սենեակի ներկայացուցիչները Պերլին գացին, բանակցութեան մտնելու համար այնտեղի Առեւտրական Սենեակի ներկայացուցիչներուն հետ, գլխաւորաբար խորհրդակցելու համար մաքսային համաձայնութեան կապուած գործնական հարցերու շուրջ։ Առեւտրական երկու սենեակները նշանակեցին յանձնախումբ մը որ պիտի լուծէ կարգ մը նախնական հարցեր։

Միեւնոյն ատեն վերաքննութիւնը կը կատարուի մաքսատուրքերու, մենաշնորհներու օրէնքին, եւայլն։

ԾՊՏՈՒԱԾ ԱՆՇԼՈՒՍԸ

ՎԱՐՇԱՒԻԱ, 2 ապրիլ,— «Կազէթա Փոլսքա» թերթը «Տընտեսական համաձայնութեան դիմակին տակ՝ Անշլուսը» խորագրով յօդուածի մը մէջ կը գրէ.— Գերմանական եւ աւստրիական փաստերը թէ մաքսային համաձայնութիւնը դուրս չելլեր դաշնագրերու գծած սահմանէն,անհիմն են», եւ կը մերժէ այն տեսակէտը թէ տեղական սահմանափակ բնոյթ ունեցող ձեռարկի մը շուրջ կը դառնայ հարցը։ Ամէնէն ճարտար սոփեստութիւններն իսկ կը գրէ թերթը, չպիտի կրնան ծածկել այս համաձայնութեան քաղաքական նպատակները, իսկ այդ համաձայնութիւնը չի յարմարիր համեւրոպական միութեան իմաստով միջազգային գործակցութեան գաղափարին։

Իսկ Փրակա հրատարակուող թերթ մը, յօդուածի մը մէջ կը յայտնէ թէ աւստրօ-գերման համաձայնութիւնը ճշգրիտ ընդօրինակութիւնն է մաքսային միութեան պայմանագրութեան որ 1828ին կնքուեցաւ Փրուսիոյ եւ Հէսսէ-Տարմշթատի իշխանութեան միջեւ եւ որ կազմեց հիմը Ցոլֆէրայնի, ուրկէ ծնաւ Պիզմարքի գերմանական կայսրութիւնը։

Հիթլէրեաններ կը պառակտին

Ատոլֆ Հիթլէրի եւ Պերլինի, արեւելեան եւ հիւսիսային Գերմանիոյ մարտական միութիւններու միջեւ ծագած՝ վէճը հասաւ իր գագաթնակէտին։ Հիթլէր իր կուսակցութենէն վտարեց մարտական այս միութիւններու պետը Շթէննէս եւ բոլոր սպաները որոնք այս վերջինին կուսակից էին։ Այս միութեանց 16 հրամատարները որոնք իրենց տրամադրութեան տակ ունին 18000 մարդեր, հրապարակաւ մերժեցին հպատակիլ Հիթլէրի զոր կը մերժեն ճանչնալ իբրեւ իրենց գերագոյն պետը։

«Ըմբոստները» գրաւեցին Պերլինի կուսակցութեան կեդրոնատեղին, ինչպէս նաեւ պաշտօնաթերթը։ Ասոնք Հիթլէրը կը մեղադրեն իբրեւ ուխտադրուժ։

— Խորհրդարանական բարքերն ու սովորութիւնները զորս ցեղապաշտ շարժումը այպաներ էր ցարդ, կը գրեն ըմբոստները իրենց կոչին մէջ, կուսակցութեան պետերուն համար, հիմա, բնական բաներ դարձած են։ 1918ի, 21ի եւ 23ի մարտիկներէն խլեցին իրենց յաղթանակներուն պտուղները, բայց ալ, կը բաւէ։ Աչքերնիս բացած ենք։

Հիթլէր այս կոչին պատասխանեց, պաշտօն յանձնելով իր տեղակալին՝ երեսփոխան Կէօպպէլսի որ մաքրագործէ կուսակցութիւնը։ Հիթլէր կը մեղադրէ ըմբոստները թէ բոլշեւիկեան եւ հակադրամատիրական փրոփականտ կատարած են, որուն հետեւանքով, դրամատուները եւ գործատէրերը խրտչած են, մինչ նախապէս, իրենց լայն նպաստներով կ՚օժանդակէին շարժումին։ Ասկից զատ, Հիթլէր Միւնիխի իր թերթին մէջ կը յայտնէ թէ ատենն եկած է որ ցեղապաշտները հրաժարին պարզ ընդդիմութենէ եւ ձեռք առնեն կառավարութեան ղեկը։ Մինչ ցարդ, մարտական միութիւնները դէմ եղած են այս ձգտումին։

Միւս կողմէ սակայն, կ՚ըսուի թէ աջ ու ձախ ծայրայեղներու դէմ կառավարութեան ձեռք առած խիստ միջոցները վախ ազդած են Հիթլէրի, որ կուսակցութենէն վտարելով Շթէննէսը եւ լուծելով մարտական միութիւնները, կը փորձէ փաղաքշել Պրիւնինկը որ տէրը կը մնայ կացութեան։

Հնդիկ ազգային խորհուրդը

Հնդիկ ազգային խորհուրդը որ կը գումարուէր Քարաշիի մէջ, ընտրեց 15 հոգիէ բաղկացած նոր գործադիր մարմին մը, որուն մէջ է նաեւ Կանտի։ Գործադիրի անդամներէն շատերը պիտի մասնակցին պատուիրակութեան որ պիտի մեկնի Լոնտոն, նոր կլոր Սեղանի խորհրդակցութեան համար։

Կանտի կրկին հերքեց այն լուրը թէ Յունիսին Լոնտոն պիտի մեկնի իբր հնդկական պատուիրակութեան պետ եւ յայտնեց թէ կանխահաս է ըսել թէ ե՞րբ որ եւ է պատուիրակութիւն պիտի մեկնի Լոնտոն։

Անգլիա պիտի օժանդակէ Ռուսիոյ

Մոսկուայի բոլշեւիկեան թերթերը կը հրատարակեն Լոնտոնէն հեռագիր մը, որուն համաձայն Անգլիոյ կառավարութիւնը որոշած է հիմնել միջազգային դրամատուն մը՝ նիւթապէս օժանդակելու համար խորհրդային Ռուսիոյ հետ առեւտուրին։

Ըստ բոլշեւիկեան թերթերու, իբր թէ Անգլիոյ Դրամատան տնօրէնը մեկնած է Ամերիկա, բանակցելու համար այս ձեռնարկին իրագործման մասին։

ՆԻՔԱՐԱԿՈՒԱՅԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ 5000 ԶՈՀԵՐ

Հետեւեալ նոր տեղեկութիւնները կը տրուին Նիքարակուայի երկրաշարժին մասին, որ քարուքանդ ըրաւ մայրաքաղաքը Մանակուան եւ 5000 զոհեր արձեց.— Երկրաշարժին եւ հրդեհին զոհ գացող անձերու թիւը կը գնահատուի 5000։ 1000է աւելի դիակներ արդէն գտնուած են միայն քաղաքի շուկային աւերակներուն տակ։ 700 անձեր որոնք երկրաշարժի պահուն կը գտնուէին հիւանդանոցին եւ բանտին մէջ, մնացած են փլատակներուն տակ։ Նախագահական պալատէն փլելու մօտ աւերակները միայն մնացած են։

Նոր ցնցումներ եւս տեղի կ՚ունենան պարբերաբար։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Էնկիւրիէն կը հաղորդուի թէ երեսփոխանական թեկնածութեան համար դիմումները վերջացնելու միջոցներ ձեռք առնուած են։ Մինչեւ հիմա դիմողները 1100 հոգիի հասած են։

Թեկնածուներու ցանկի պատրաստութեան աշխատանքները սկսած են քեմալի ներկայացուելու համար։

ԲԱՆՈՒՈՐ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ

Խալք կուսակցութիւնը իր վերջին ընդհ. ժողովին մէջ բանուորներու վիճակով մօտէն հետաքրքրուելու որոշում տուած է։ Այս պատճառով, կուսակցութեան երեսփոխան թեկնածուներու կարգին բանուորներու անուններ ալ պիտի գտնուին։

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԱՏԵԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Գրեր էինք թէ Ուսթրիքի գայթակղութեան քննութեան համար կազմուած քննիչ յանձնախումբին պահանջին վրայ, որոշուեր էր Գերագոյն Ատեանի յանձնել նախկին նախարարներ Ռաուլ Փէրէն, Ռընէ Պէնարը եւ նախկին փոխ-նախարարներ Կասթոն Վիտալն ու Ալպէռ Ֆավրը։ Այս որոշումը քուէարկեր էր Երեսփ. Ժողովը կողմէ մարտ 25ին։

Ծերակոյտը իբր Գերագոյն Ատեան բացուեցաւ նախօրդ օր. Նախագահը կարդալ տուաւ մեղադրագիրը, որմէ յետոյ, կատարուեցաւ ծերակուտականներու ներկայութեան ստուգումը։

Երեսունի չափ ծերակուտականներ կը բացակայէին։ Ստուգումէն յետոյ, ներս մտան դատական պաշտօնատարները, որոնց յանձնուեցաւ Երեսփ. Ժողովի որոշման բնագիրը։

Ծերակոյտը՝ վերածուած գերագոյն ատեանի, պիտի վերաբացուի մայիս 19ին, լսելու համար ընդհ. դատախազին նախաքննական ամբաստանագիրը։ Ընդհ. դատախազին եզրակացութիւնները եւ ամբաստանեալներուն ու անոնց պաշտպան փաստաբաններուն դիտողութիւնները լսելէ վերջ է, որ ծերակոյտը պիտի որոշէ թէ իրաւասո՞ւ է եւ կրնայ ընթացք տալ Երեսփ. Ժողովի որոշման։

ՖՐԱՆՍԱ, ԻՏԱԼԻԱ ԵՒ ՄԱՔՍԱՅԻՆ ԴԱՇԻՆՔԸ

Տէյլի Թէլէկրաֆի քաղաքական խմբագիրը կը գրէ.— Երբ Ազգերու Դաշնակցութիւնը հաւաքուի քննելու համար աւստրօ-գերման մաքսային համաձայնութիւնը, Պ. Պրիան, Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ պիտի ներկայացնէ հակառաջարկ մը՝ տնտեսական աւելի լայն դաշնակցութեան մը համար, որուն մէջ պիտի կրնան մտնել այս երկու երկիրներուն հետ նաեւ ուրիշներ եւ Ֆրանսա։

Փարիզի մէջ, կը վախցուի որ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ իր շուկաները չկորսնցնելու համար, Իտալիա ի նպաստ աւստրօ-գերման համաձայնութեան արտայայտուի։ Կարգ մը շրջանակներու մէջ, կը կարծեն նոյնիսկ թէ, այդ պարագային, Իտալիոյ ընթացքին դէմ իբր փոխ վրէժ, Ֆրանսա պիտի խզէ Իտալիոյ հետ իր բանակցութիւնները համաձայնութեան մը համար։

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՆԵՐՍ ԵՒ ԴՈՒՐՍ

„ԱՀԱԶԱՆԳՈՂ ՃԵՂՔՈՒԱԾՆԵՐ„

«Խորհրդային Հայաստան»ը Խ. Ս. Հ. Մ. գործավարներու խորհրդի նախագահ՝ Պ. Մոլոտովէն փոխ առած, կը կրկնէ օրուան նոր կարգախօսքը — սոցիալիզմի յաղթանակն ապահովուած — խորհրդային դրախտին մէջ։

Ներքին գոհունակութենէն տարբեր զգացմունք մը դժուար թէ ունենար հայ մարդը, եթէ իրապէս «սոցիալիզմի յաղթանակ»ը ի վերջոյ ապահովուէր այն հսկայածաւալ երկրին մէջ, որու մէկ փոքրիկ մասը կը կազմէ մեր հայրենիքը։ Որովհետեւ այդ յաղթանակով ոչ միայն ոչինչ ունի կորսնցնելիք Հայաստանը, այլ ընդհակառակն շահ ունի եւ ապահովութեան երաշխիք իր պահպանման համար։

Բայց արդեօք ճի՞շդ են շրջանառութեան տրուած այս նոր նշանախօսքերը եւ ուղի՞ղ է այն բացատրութիւնը թէ «սոցիալիզմ»ը յաղթանակած է։

Վերապահում մը ե՛ւ առաջին ե՛ւ երկրորդ հարցերու մասին կը դառնայ բնական ու անխուսափելի, ոչ միայն անոր համար որ նշանախօսքերու դասական երկրին մէջ ծրագիրն ու իրականութիւնը ընդհանրապէս կը նոյնացուին, այլեւ անոր համար, որ «սոցիալիզմ»ը այնպէս ինչպէս ծանօթ է արեւմտեան մտքի համար, դժբախտաբար աղճատուած ու փոխուած է իր բովանդակութեամբ։

Բայց հարցին այս կողմը չէ մեզ հետաքրքրողը, այն բնական պատճառով որ մենք չկրնար փոխենք դէպքերու ընթացքը հսկայածաւալ այն երկրին մէջ, ուր տասնեակ մը տարիներէ ի վեր շարունակական փորձարկութեան են տրուած նոր կեանքի համաշխարհային ծրագիրները։

Կարեւորը սակայն այն է թէ, այն ժամանակ երբ Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան մէկ շունչով կ'աղմկեն հաւանական եւ ենթադրեալ «յաղթանակ»ի մասին, հիմք ընդունելով Հնգամեակի անցած երկու տարիներուն «ձեռք բերուած աննախընթաց յաջողութիւնները», ճիշդ այդ նոյն աղմուկի մէջէն կը լսուին «ահազանգ»ի ազդակներ։

Այսպէս օրինակ, մարտի սկիզբները Թիֆլիսի մէջ գումարուած Անդրկովկասեան Խորհուրդներու Համագումարի համայնավար հատուածի ? նիստերէն մէկուն մէջ, Անդրերկրոմի քարտուղար Բարթիկեաշվիլին խօսելով 1931 առաջին ամիսներու ճեղքուածքներու մասին, կը յայտարարէր.

«Մենք արդէն բոլորեցինք հնգամեակի 3րդ, վճռական տարւայ երկու ամիսները եւ մեր աշխատանքն այնպիսի խայտառակ արդիւնքներ է տուել, որ անյապաղ պէտք է ահազանգ տանք»։

(«Խորհ. Հայաստան Մարտ 10)։

Մտքերու վրայ ազդելու համար չեն անշուշտ այս խօսքերը։ Այլ իրենք արդիւնք դառն եւ ճշմարիտ իրողութիւններուն։ «Խորհ. Հայաստան»ի մարտ 11ի մէջ տպագրուած պաշտօնական հաղորդագրութիւն մը կը հաստատէ ամբողջութեամբ ահազանգ հնչեցնելու անհրաժեշտութիւնը։ Փոխանակ ծրագիրներու գերակատարման «բոլշեւիկեան մարտական հրահանգին»բոլոր ձեռնարկներու մէջ թերակատարման փաստերն են արձանագրուած։

Հայաստանի Ժողովրդային Տնտեսութեան Խորհուրդի 12 ձեռնարկները (տնտեսական) նախատեսուած ծրագիրը գործադրած են 20,5 տոկոս թերակատարումով։

—«կրի եւ գաճի նոր գործարանները փետրուարի պլանները թերակատարեցին կրինը՝ 41,7 իսկ գաճինը՝ 7.2 տոկոսով։ Լեռշինարդն իր ծրագիրը թերակատարեց 17,5 տոկոսով։

... Հայպեմզան փետրուարի պլանը թերակատարեց՝ 4.5 տոկոսով։

կարբիդի գործարանը փետրուարի պլանը թերակատարեց 23.8 տոկոսով. կաշեգործարանը 74 8 տոկոսով։»

Այս թերակատարումներէն Հայաստանի տնտեսութիւնը 1,031,600 րուբլի փոխարէն ստացած է 819,800 րուբլի եկամուտ. պակաս 211,000 րուբլի։

Աւելի մխիթարական չէ պատկերը «փետերատիւ գործարաններու» մէջ։ Այսինքն այն ձեռնարկները որոնք Հայաստանի մէջ ըլլալով հանդերձ, կը պատկանին Անդրկովկասեան միութեան։

—Երգէս, Լէնգէս, Հայանտառտրեստ փետրուարի ծրագիրն ընդհանուր առմամբ կատարել են 94,7 տոկոսով։ Դրանցից զգալի թերակատարում ունեցել են Լենտեքստիլի գործւածքային եւ մանւածքային գործարանները 7,5 տոկոս, Հայանտառտրեստ՝ 8.5 տոկոս, Երեւանի հիտրոկայանը՝ 22.1 տոկոս։»

Մանր արդիւնաբերութիւնը կամ ինչպէս իրենք կ'ըսեն, միութենական նշանակութիւն ունեցող գործարանները շատ աւելի խոշոր թերակատարման տոկոսներով են փակած իրենց հաշիւները։

—«Հիմնականում իրենց փետրուարի պլանը թերակատարել են Զանգեզուրի պղնձահանքերը 28 տոկոսով, Ալլահվերդու պղնձաձուլարանը՝ 18 տոկոսով, Զանգեզուրի ձուլարանը՝ 61 տոկոսով, իսկ բամբակազտիչ գործարանը 66.6 տոկոսով։»

Այսքանով չի վերջանար բուն տագնապը։ Նոյնքան եւ աւելի լուրջ մտահոգութիւններ կը ծագին, երբ նկատի ունենանք այն բազմաթիւ բացերը, որոնք կը նուազեցնեն բուն արտադրութեան արժէքը։

—«Պլանների թերակատարման զուգրնթաց՝ իջել է նաեւ բանւորների արտադրողականութիւնը։ Բանւորի մի ամսուայ միջին արտադրողականութիւնը 750 ռուբ. 70 կոպեկից իջել է 601 ռուբ. 90 կոպ. Թերակատարում 14 4 տոկոս։»

Արտադրութեան որակական արժէքը նոյնպէս կ'իյնայ արագօրէն՝

Այս առթիւ դեռ անցեալ տարուընէ շատ փաստեր արձանագրուեցան, որոնք բոլորը մէկ ցոյց կուտային թէ մարդիկ շահագրգռուած են քանակը բարձրացնելու ի հաշիւ որակին անկման։ Եւ ճիշդ այս պատճառով ալ, համայնավար 16րդ համագումարը անհրաժեշտ կը գտնէր կրկնել.

—«Որ արտադրութեան որակի վերաբերեալ պէտք է սահմանւեն տնտեսական օրգանների համար ոչ պակաս պատասխանատւութիւն, քանակական ցուցանիշների թերակատարման համար։»

«Ինքնաքննադատութեան»ճամբով յայտնաբերուած այս իրողութիւնները դժբախտաբար չեն դարմանուիր։

Վերը ծանօթացուցած Բարթիկեաշվիլին իր զեկոյցին մէջ իրաւամբ դիտել կուտայ.

—«Մենք չենք սովորել մեր տնտեսական քաղաքական կամպանիաները շաղկապել եւ դարձնել մարտական գործողութեան միասնական պլան, եթէ այդ հիւանդութիւնն ունեն մեր կենտրոնական կազմակերպութիւնները, ապա նա քրոնիկական բնոյթ է ստացել շրջաններում։ Շրջանային աշխատողները կարծում են տենդօրէն, ոչ պլանաչափ. նրանք այս կամ այն կամպանիայում զբաղւում են այնչափ, որչափ հուպ են տալիս վերեւից։»

Ընդհատենք մէջբերումներու այս շարքը, որքան ալ անոնք ըլլան հետաքրքրական, մանաւանդ նկատի ունենալով զեկուցանողի պատասխանատու հանգամանքը։

Հիմնական կէտ մը, որ առանձնապէս կը շեշտուի, այդ «արմատական վերակառուցման» անհրաժեշտութիւնն է վերէն վար. «կենտրոնի եւ շրջանների խորհրդներից սկսած մինչեւ գիւղխորհուրդները»։

Իսկ մինչ այդ, փաստը կը մնայ փաստ. այն իմաստով որ հնգամեակի երրորդ տարուան առաջին երկու ամիսները Հայաստանի տնտեսական բոլոր ձեռնարկներուն մէջ թերակատարումը կը կազմէ 20,5 տոկոս։

Այս չարիքը դարմանելու համար որոշուած է «Մարտը ճեղքուածքներու վերացման ամիս» յայտարարել։

«Խորհ. Հայաստան»ը իր թիւ 58ի խմբագրականը նուիրելով այս հարցին, հետեւեալ ձեւով կը բացատրէ մարտ ամսուան նշանակութիւնը։

«Այսահազանգող ճեղքուածքները վերացնելու համար մեզանում մարտ ամիսը պէտք է դարձնել արժէքի մաքսիմալ լարման, յուն. փետրուար ամիսների ճեղքուածքների վերացման առաջին եռամսեակի ծրագրերի լրիւ կատարման ամիս»։

Թէ որչափո՞վ կիրականացուի մարտ ամիսը, այդ մասին տակաւին փաստեր ու չափանիշներ չունինք։ Սակայն դատելով նախընթաց փորձերէն, կասկածելի է դժբախտաբար յաջողութիւն սպասել։

Նոյն կասկածը չէ՞ արդեօք որ կը մղէ Բարթիկեաշվիլին յայտարարելու.

—«...յուն. եւ փետրուար ամիսներին մեր կատարած աշխատանքի խայտառակ ցուցանիշները վկայում են, որ մենք *շարունակ զբաղւած ենք վերակառուցման խօսակցութիւններով* եւ աւելի քիչ մեր առաջադրանքները կատարելու գործնական աշխատանքով»։

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԴՊՐՈՑԸ ՊԻՏԻ ԳՆՈՒԻ, ԵԹԷ...

(ԿՈՉ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ)

Հայրենակիցներ,

Ծանօթ է ձեզ, որ Մարսէյլի հայաշատ կեդրոնին մէջ, ազգային սեփական դպրոց մը ունենալու եւ մեր մատաղ սերունդը փողոցներու թափառական վիճակէն ու այլասերումէն փրկելու համար ձեռնարկած էինք հանգանակութեան մը։

Հպա՛րտ ենք յայտնելու որ, Մարսէյլի բոլոր Հայրենակցական Միութիւնները, մեր առաջին կոչին ու հրաւէրին պատասխանեցին խանդավառութեամբ, ու մեզի հետ գործին կապուելով բարոյական կողմին հետ եւ նիւթական արդիւնքը հասցուցին այնպիսի վիճակի մը որ որեւէ նման գաղութի պատիւ պիտի բերէր։

Քանի մը շաբթուան ընթացքին մէջ էր, որ կրցանք կազմակերպել այն սիրո՜ւն հայրենասէր - յիշատակարան հանդէսը ու հանգանակութիւնը՝ որոնք ապահովեցին մեզ մօտ 40,000 փրանք. այն ալ միայն մեր համեստ աշխատաւոր ժողովուրդին որ դեռ երէկ հալածական՝ բարձ մը չունէր իր դալուկ գլուխը հանգչեցնելու։

Հոս պէտք է երախտագիտութեամբ յիշենք սակայն որ, դպրոցի հանգանակիչ յանձնախումբիս կազմուելուն, ու մանաւանդ գործելու եռանդ ու հաւատք ներշնչող պարագան եղաւ ա՛յն որ, նախապէս երկու բարեսէր հայրենակիցներ,սոյն նպատակին՝ դպրոցի շէնքի մը գնման համար նուիրած էին՝ — Պ. Ներսէս Կիւլպէնկեան 60,000 փրանք, բարեյիշատակ հանգուցեալ տիկին Ա. Կիւլպէնկեան (ծնեալ Հայկուհի Թիւրապեան) 50,000 փրանք։

Ու յետոյ — ինչպէս առաջնորդ Պալաքեան եպսկ. եւս, դպրոցի շէնքի գնման առթիւ իր հանած երկու բացառիկ կոչերուն մէջ յիշատակած էր — Փարիզէն ուրիշ կրթասէր հայրենակից մը, դարձեալ նոյն նպատակին համար 100,000 Փր.ի խոստումը, եթէ նոյնքան գումար մը Մարսէյլի հայ ժողովուրդը հանգանակէր։ Այսինքն կը խոստանար տալ 100,000 փրանք, պայմանաւ որ ժողովուրդը եւս, եւ նախապէս 100,000 փրանք հանգանակէ «իր դպրոցի» գնման համար։

Յանձնախումբս քաջալերուած այս երեք բարեսէր հայրենակիցներու ազգասիրական ոգիէն, ու նա՛եւ այն ջերմ խանդավառ վերաբերումէն որ ցոյց տուաւ Մարսէյլի մեր գաղութը, արդէն իսկ առաջին օրէն գործին մօտեցաւ բոլորովին վստահ եւ ապահով։

Այժմ արդէն շէնքին տիրոջ հետ ամէն սակարկութիւն վերջացած եւ գնումի գործողութեան սկզբնական համաձայնագիրը ստորագրուած՝ եւ առ այդ 20,000 փրանք ալ կանխավճար եղած է, յառաջիկայ 30 Ապրիլ 1931ին վերջնական կերպով գնման պաշտօնական գործողութիւնը լրացնելու եւ շէնքին տիրանալու համար։

Յանձնախումբս, ինչպէս եւ մանաւանդ մեր երեք բարերար հայրենակիցները, նախանձախնդիր օրինական եւ պաշտօնական ձեւակերպութեանց, ահա շուրջ երկու ամիս է, որ մեր դուրսի հանգանակութեան գործին դադար տուած, աշխատանք կը տանէինք շէնքի բարոյական, անունի եւ այլ իրաւական խնդիրներու կարգադրութեան, ապագային ո՛ եւ է անհաճոյ եւ դիւրագգածութիւն վիրաւորող դէպքի տեղի չտալու համար։

Այժմ ի վիճակի ենք յայտարարելու որ այս փափուկ պարագան եւս հարթուած է։

Ու թող ներուի մեզ, երբ գերագոյն խանդավառութեան անձնատուր, աճապարենք յայտնելու կրկնակի երախտագիտութեամբ որ Փարիզէն 100,000 փրանք նուիրող անծանօթ բարեսէրը, նորակառոյց եկեղեցւոյ ծանօթ բարերար Պ. Վահան Խորասանճեանն է, որ ահա այս կերպով, դէպի Մարսէյլի հայ գաղութը տածած իր համակրանքին երկրորդ ու փառաւոր ապացոյցը կուտայ, այնքան համեստ ու փայլուն ձեւով։

Սիրելի հայրենակիցներ, Մարսիլահայեր.

Հերթը ձերն է այժմ ապացուցանելու որ, արժանի էք իրաւամբ դէպի ձեզ եւ դէպի ձեր մատաղ սերունդը տիրող այս համակրանքին ու բերուած զոհողութեանց։ Մեզ բոլորիս, Մարսիլահայութեան կը մնայ այժմ արագ կերպով, ներկայ Ապրիլի ընթացքին, մեր մասնակցութիւնը բերելու այս կենսական ձեռնարկին, որուն ընդհանուր արժէքէն միայն մէկ չորրորդ բաժինն է մեր բաժինը, 100,000 փրանք, որով պիտի կարենանք տիրանալ շէնքին մինչեւ 1 մայիս։

Մենք վստահ ենք մեր ժողովուրդին, մեր համեստ եւ աշխատասէր գործունեայ ժողովուրդին զոհողութեանց ու կամքին, այն ոգին որ զինքը հորիզոնէ հորիզոն, անծանօթէ անծանօթ, անլուր եւ անպատմելի եղեռներէն փրկած՝ եւ ապրեցուցած է դարձեալ։ Այո, մեր ժողովուրդի այն կրանիթեայ կամքին եւ եւ կամեցողութեանը վստահ, մենք կը կրկնենք թէ Մայիս 1ը Մարսէյլի մեր «Հայ Դպրոցի» գնման կամ սեփականացման օրը պիտի ըլլայ։

Արդէն, ինչպէս ըսինք, 40,000 փրանքի արձանագրութիւնը կատարուած է. Մնացածին համար՝ հայրենակիցներ, ահա մեր այս զեկուցումը եւ կոչը միանգամայն, որպէս զի գոտեպնդուին ու միակամ նոր եռանդով մը ցոյց տանք այս՛, որ մենք արժանի ենք մեզի եղած համակրանքին։ Ցոյց տանք որ մեր բարերարներուն հաւասար, եթէ ոչ աւելի, մտահոգ ենք մեր իսկ հոգեհատոր զաւակներուն մայրենի դաստիարակութեան, հայեցի կրթութեան։

Բարի՛ ծնողներ, ազնի՛ւ Հայեր, ահա՛ սրտաբաց կո՛չ մը, աղաղա՛կ մը ի դիմաց 500—1000 մատաղ պատանիներու, ի դիմաց ձեր զաւակներուն։ Մինչեւ 30 Ապրիլ, ձեր բոլոր տրամադրելի խնայողութիւնը, ի խնդիր ձեր իսկ զաւակներուն կրթութեան։

Այսպէս, մեր ձեռք բերած այս վերջին պայմանաժամին, 30 Ապրիլին, եթէ չգոյացնենք պահանջուած գումարը պիտի կորսնցնենք ո՛չ միայն շէնքը —որ այդ պարագային ուրիշի պիտի ծախուի, այլ ե՛ւ շէնքին համար մեր տուած 20,000 Փր. կանխավճարը։

Պէտք կա՞յ յիշեցնելու եւ կրկնելու թէ ձեր մանուկները ահա տարի մըն է շէնքի չգոյութեան պատճառաւ փողոցները միացած են թափառական... ու եթէ այս վերջին լաւագոյն պատեհութիւնն ալ չօգտագործենք, այն ատեն մեր ա՛յսքան փրկարար ձեռնարկը ընդմիշտ պիտի վիժի, պիտի մեռնի խորունկ հիասթափութեան ու անօգուտ զղջումի մատնելով մեզ վաղը, ու անօթահար թողլով մեզ մեր զաւակներուն, մեր գալիք սերունդին առջեւ...

Ո՛Ն, հայրենակիցներ, տուէք ապացոյցը ձեր հայրական, ձեր հայու նուիրաբերող զգացումներուն։

Բերէք ձեր բաժինը, հայ խօսքի, հայ երգի՛, հայ գիրի՛ տաճարին՝ մեր ազգային դպրոցի վերաբացման նուիրական ձեռնարկին։

Մարսէյլ, 29 Մարտ

Դպրոցի շէնքի գնման կեդր. հանգանակիչ յանձնախումբ

Նախագահ՝ Գ. եպիսկ. Պալաքեան, *ատենապետ*՝ Գ. Խաչիկեան, *ատենադպիր*՝ Պ. Ջամարեան, *գանձապետ*՝ Ա. Կիւլպէնկեան։

ԹԺՇԿԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԿԵՑՑԷ՛ ԳԻՆԻՆ, ԱՆԿՑԻ՛ ԳԻՆԻՆ

Արբէք ի դմանէ ամենեքին, զի այդ է արիւն իմ նորոյ ուխտի.
Մատթ. (Գլ. ԻԶ. 28)

— Խմէ՛։

— Մի՛ խմեր։

— Եղբա՛յր, որո՞ւն հաւատաս, մէկը «խմէ՛» կ'ըսէ, միւսը՝ «մի՛ խմեր»։

— Վաղը Զատիկ է, առանց գինիի Զատիկ չեն տօներ։ Յիսուս անգամ, Բաղարջակերաց այս տօնին՝ գինի հրամցուց իր աշակերտներուն։ Ուրեմն, խմէ՛։

Կ'ըսեն թէ Յիսուս Էւէլ-Էւէլօք կը խմէր, ահա թէ ինչո՛ւ «այր արբեցող» կ'անուանէ զայն Մատթէոս Աւետարանիչը (Գլ. ԺԳ. 18)։ Ճշմարիտն այն է, որ ոչ միայն Յիսուս, այլ բոլոր Հրեաները կը խմէին։ Յիսուսի ծննդավայրը, Նազարէթ, աւան մըն էր ճերմակ տուներով, ձիթենիի, թզենիի, նռնենիի պարտէզներու մէջ ծփուն։ Բնակիչները, մեծով պզտիկով, վկայեալ խմաններ էին։ Իրենց հարուստ այգիներէն, բարկ գինի մը կը պատրաստէին։ Ընթրիք մը ունէին, զոր կ'անուանէին «մեշթէ» թարգմանի «արբեցում»), երբ աւելի ըմպելիներով կը տկռէին քան թէ ճաշ կ'ընէին։ Գինիէն զատ կը խմէին «շէշար», որ օղի մըն է պտուղէ մը պատրաստուած։ Կանայի հարսնիքին կը յիշուի, որ կոչնականներէն իւրաքանչիւրը վեց կուժ գինի խմած էր։

Այսպէս ուրեմն գինեմոլութիւնը սովորական երեւոյթ մըն էր Հրէաստանի մէջ, մարգարէները յաճախ կը խօսին այդ մասին։ Ղեւտական գիրքը կ'արգիլէ խորանին մօտենալ գինովցած քահանաներուն։ Եւ կը թուի թէ Աստուած երբեմն քահանաներուն բերանը կը հոտըտար, հասկնալու համար թէ խմա՞ծ են։ Տեղ մը կը հարցնէ. «Պատանեակն Հեղեայ, մինչեւ յե՞րբ կայցես յարբեցութեան, թափեա ի քէն զգինիդ քո, եւ գնա յերեսաց Տեառն» (Թագ. Ա. Գլ. Ա. 14)։

Հրէաստանի գինին բարկ էր, երբեմն լեղի կամ զմուռս կը խառնէին։ Այս «խառնեալ գինին» շուտով կը թմրեցնէր, այդ պատճառով մահապարտներուն կու տային։ Սովորաբար ջուր չէին խմեր, բայց գինին ջրախառն կ'ընէին. «Այսուհետեւ մի՛ ջուր եւ եթ ըմպեցես, այլ սակաւիկ մի եւ գինի խառնեսջիր վասն ստամոքսի եւ ստէպ հիւանդութեանց» (Թուղթ առ Տիմոթէոս Ա. Գլ. Ե. 28)։

Այսպէս քրիստոնէութիւնը եւս չարգիլեց գործածութիւնը «ուրախարար գինիին», «արի՛ւն խաղողի», որուն գովքը կը հիւսուի նաեւ շարականներուն մէջ։

Արդէն Հայաստան աշխարհը կը ծանչնար գինին, քրիստոնէութենէն առաջ։ Նոյ նահապետը տնկեց իր այգին, կ'ըսէ աւանդ… թիւնը։ Եւ մեր գինիի բառէն… րին ուրիշ կարգ ազգերու… գինիի մասին։ Հայ մեր լեզուն… քա՛ն հարուստ է խաղողի… ներու անուններով, կը նշանակ… լաւ գինին ալ Հայաստանէն կ'… Վաստակոց գիրքին մեծ մաս… ուած է գինիի մասին։ Եւ… պէս մեր երգիչներն ալ հիւսէ… գովքը կ'երգեն գինիին։ Երբ… կու գար, մատղաշ գառները կը… թէին եւ գարնան հոտերէն,… խաղալէն զգայազրգիռ՝ հայ գի… ցիները կ'երգէին աշուղ Նաղաշ… նաթանին հետ.

Ժամանակ է Թազայ գառան,
Անուշ հոտ կուգայ ամռան,
Մէջլիսըն ծըգեցէք տուզան,
Կարմիր գինով լըցէք քուզան,
Պինդ լըցէք տօլու ի Թասըն,
Ջըլնի մարդոյ տաք վընասըն,
Քուփթան պիպարով համ…
Ուրախացէք տեղով տանով,
Աճէ՛ք խմէք կարմիր կթ…
Գնա լից բեր գինու շուշան։

Եւ ահա գեղեցիկ անտու… որ կը նկարագրէ թէ ի՛նչպէ… նուշ անուշ կը խմէին գինի… երկրին սիրահար երիտասարդ…

Զարդարեց ոսկուն սեղան,
Հաւ խոռված, կաքւուկն ի փ…
Շարեց փէրփրու փինճան
Մէջն ի կայ նռան հատ գինի,
Ուր գունը գունըս կու մանի,
Սէրը սիրողին վայելէ,
Աս գինին անուշ խմողին,
Խմէ՛ ուր ըսեմ անո՛յշ,
Ես մէվգա բռնիմ քեզի նու…
Անտունի մ'ըսեմ ուշէ ուշ,
Ինչե՛ղ անտունի մ'ըսեմ,
Ուր Թնտայ խէտէհն ի ափի…
Խէտէհն ի ափիդ Թնտայ,
Սըրմաթել պըրըխն' երեսի…

Մեր դրացին, Պարսիկն ալ… գիտէ։ Եւ ի՛նչ հրաշալի… տեղծութիւններ տուած է… փա՛ռս գինիին։

Բանանք Հաֆըզը.

Աճա նորէն գինին գի… ըեց։ Նորէ՛ն գինին յաղթեց… ծի՝ իր քաղցրութեամբ։

Հազար անգամ օրհնեա՛լ… լայ կարմիր գինին, որ իմ… սիս կու տայ ուրախութ… գոյնը։

Օրհնեա՛լ ըլլայ ձեռքը… խաղող քաղեց։ Թող երբե՛ք… թի ոտքը, որ խաղողը ճզմ…

Եւ բանանք Օմար-Խայեամ…

Գինի՛ տուէք։ Հիւանդ… գինի կ'ուզէ իբրեւ դեղ։… մշկահո՛տ գինի։ Գինի՛, վա… կարմիր գինի։

Գինի՛ տուէք, որպէս զի… ըեմ տխրութեանս հրդեհը… նի՛, գինի՛, եւ քու տալի՛ք… մետաքսէ լարերով, ո՛վ իմ… րականս։

Ինչո՞ւ կ'արգիլեն ուրեմն գի… սա բժիշկները։

* *

Կլատսթոն կ'ըսէր թէ գին… թիւնը աւելի շատ աւեր կը… քան ժանտախտն ու պատ… միասնաբար։

Ժամանակէ մը ի վեր… կը հաւատայ թէ ճիշդ է այ… քը։ Բժշկական պաշտօնակա… ջանակները իրենց քննութ… եւ վիճակագրութիւններով… տառեն ահազանգը։ Արդարեւ… սայի մէջ ալքոլամոլութիւնը… րակ երեւոյթ մըն է։ Զարմ… գինի կը խմեն Ֆրանսացիները… սէինք ու կը զարմանայինք։ Ֆրանսա եկանք, եւ գինիի… կը խմէինք, իրենց կարգին… կը զարմանային մեր վրայ եւ կ… «Մէն գետը պիտի յամբեցնէ…

Այսօր ալքոլամոլութեան…

…ը չափազանց սաստկացած է, …փոանգը կը մնայ նոյնը։ Ցի…րանոցները լեցուն են ալքոլամո…թեան զոհերով եւ բանտերը խը…ցուած են ալքոլամոլ ոճրագործ…ներով։ Ու մինչ ալքոլամոլութեան …ներուն պատերազմ է յայտարարուած, …ճարտարարուեստը հսկայա…ել կը յառաջդիմէ։ Այդ ճարտար…ւթեան կ'օժանդակեն երբեմն …կներ ալ։ Այսպէս, ոմանք գինիին …մասին կը խօսին, ու… բարիքներուն մասին։ Ցու… հարց մըն է այս։ Ժո…կը հարցնէ.— «Տոքթէ՛օ՛ր, …խմե՞նք»։ Բժիշկ մը կը պա…նէ.— «Մի՛ խմեր»։ Ուրիշ …մը կը Թելադրէ.— «Խմէ՛»։ …Լէֆէր նախագահն է «Ֆրան…գինիի բարեկամներ» ընկերու…, փոխ-նախագահն է տոքթ. …, 99 տարեկան, որ կը յանձ… 100 տարի ապրելու հա… գինի խմել։ Այդ ընկերութեան …նաեւ փրոֆ. Շ. Ֆի…, ականաւոր բժիշկ, որ կը …։

— «Իմ ուսուցիչներս են յաճա…դներս։ Զանոնք քննելով, եկայ …ն եզրակացութեան Թէ գինին կը …ատէ ներծոր գեղձերու, մասնա…րաբար փաղանագեղձին գործունէ…թեան։ Արդ, փաղանագեղձին դերն է օժանդակել սնունդներու ձգած …ելորդ եւ վնասակար տարրերու …ջնջացման։ Մտաւորական մը պէտք է օրական խմէ 60 սանթիլիթր գինի, …աշխատաւոր մը՝ մէկ լիթր, եւ ոչ …։ Կը կարծեմ Թէ 45 տարեկանէն վեր ամէն մարդ պէտք չէ …կուի գինիէն, քանի տարիքը յառաջանայ, գինին պահանջ մը կը դառնայ։ Գինին ծերերուն կաթն է։ Ամերիկայի մէջ գինիի գործածութիւնը արգիլեցին, եւ այդ օրէն ի վեր յաճախակի դարձած են արիւնահոսութիւնները ուղեղին մէջ, հետեւաբար կաթուածի դէպքերը»։

Կարծ չընենք։ Ներկայացնենք …թը ու դէմ կարծիքները։ Եւ պատկերացնելու համար այս յօդուածը, …ոփենք գինովութիւնէն, որ կապուած է ալքոլամոլութեան։ Արտատպենք «գինովին երգը». ևս աւելի գեղեցիկ …չպիտի կարենայի նկարագրել խը…ծան մը.

Ուղիղ գինետունից ես տուն եմ, գնում,
Փողո՛ց, ա՛յ փողոց, էդ ի՞նչ եմ տեսնում,
Այ գնամ Թէ ծախ՝ ծռ ռ են երկուսն էլ,
Փողո՛ց, տեսնում եմ դու էլ ես հարբել։
Բա՛, էստեղ, էստեղ տե՛ս լապտերներն էլ,
Չեն կարող ուղիղ ոտքի վրայ կանգնել,
Մէկ՝ պարզ են կանգնում, մէկ՝ սաստիկ խաւար,
Կամ Թէ պատից պատ կպչում անդադար,
Աղբէ՛ր, էս գիշեր ամէնքն են հարբել,
Ի՞նչ բան է մենակ մենակ ծոմ պահել.
Չէ՛, էդ կը լինի իստակ գիժութիւն,
Ուրեմն նորից դառնամ գինետուն։

Ու գինովը կը վերադառնայ գինետուն,

Հազա՛ր ապրիս, Թօփալ եօրկի,
Որ ինծ կուտաս կրամբանքուլի։
Ու կը խմէ՛, կը խմէ՛.

Թող բժիշկներ մեզ պատուիրեն,
Եւ օղիին արգելք դընեն,
Գաւաթ մ'էլ պէտք է տնկենք,
Իրենք մեզմէ շատ կը խմեն։

Եւ կը սկսի ողբերգութիւնը.

Թէ կինս, տղաքս, բոլոր օրը
Ջրլլան պատառ մ'հաց կերած,
Ցաւ չեմ զգար, զի իմ փորը
Շաբաթով հաց չէ մտած,
Առանց հացի Թող սովորին
Տղաքս խմել կրամբանքուլին։

Կինս աշխատի ու տայ ինծի
Տիշ մ'օրական կրամբանքուլի։

Դեղ է, կ'ըսեն ու կը խմեն.

Պատիւ չընենք դեղագործին
Խմենք, չփենք կրամբանքուլին։

Ու կը խմեն մոռնալու համար տխրութիւնը կամ սուգը, շահելու համար … ազգին գործերը։ Ի՞նչ կը պատահի ի վերջոյ։

*

Նպատակ չունիմ ուսումնասիրութիւն մը գրելու։ Կարելի է հատորներ գրել գինիին գործածութեան դէմ։ Կամ բոլորովին Թէր։ Ցանուն արդարութեան, Թուելէ առաջ ալքոլամոլութեան վնասները, կ'ուզեմ յիշել արդի բժշկութեան խօսքը։ Ալքոլը Թոյնի դեր կը կատարէ, եւ ալքոլամոլութիւնը Թունաւորման մը ախտանշաններուն ամբողջութիւնն է, լա՛։ Բայց այդ Թունաւորման մէջ գերունինկենսաբանական ներքին ազդակներ եւս։ Ահա Թէ ինչո՛ւ ալքոլը նոյն վնասակար դերը չի կրնար կատարել ամէն մարդու մէջ հաւասարապէս։ Ինչպէս Քլոտ Պէրնար կ'ըսէ Թէ «մանրէն արժէք չունի, գետինն է կարեւորը», այնպէս ալ ալքոլը արժէք չունի, մարդուն կենսաբանական վիճակն է կարեւորը։

Պոնտացի Միհրդատ կրնար գործածել կարգ մը բուսական Թոյներ։ Եւ այսօր մարդիկ կան, որ միհրդատականութիւն մը կրնան ստանալ որոշ Թոյներու դէմ։ Բայց ոչ ամէն մարդ։ Կը նշանակէ Թէ ներքին դիմադրութեան աստիճանները կը տարբերին անհատէ անհատ, անկախ՝ իրենց վարժութեան փորձերէն։ Ուրեմն, իմ կարծիքովս, կենսաբանական Թաքուն ուժեր կան, որ անհատներուն կուտան դիմադրութեան ուժեր ինչպէս այս կամ այն հիւանդութեան հանդէպ, նոյնպէս ալքոլի ազդեցութեան դէմ։ Կան զօրաւոր մարդիկ, որ կը դիմադրեն կարգ մը ախտածին պատճառներու, կան դիւրաբեկ մարդիկ, որ առաջին իսկ առթիւ զոհ կ'երթան։

Այսպէս են ալքոլամոլները։ Բայց ո՞վ կրնայ պնդել Թէ ալքոլը չի վնասեր իրեն։ Վտանգաւոր փորձ մըն է Թոյներու հետ խաղալը։ Եւ ալքոլը Թոյն մըն է։ Ճիշդ է, ալքոլը նկատուած է խնայողական ազդակ, որովհետեւ շնորհիւ ալքոլին սնունդները կը մարսուին մինչեւ իրենց յետին տարրերը։ Սակայն կամաց կամաց կը խաբէ եւ կ'առաջնորդէ իր… դրախտը։ Այլեւս զոհը չի կրնար հեռանալ այդ հաճոյքներէն։ Եւ ալքոլը հետզհետէ կը քայքայէ մարմինը եւ բնախօսական կշռոյթը։ Ահա այս ձեւով է, որ դուռ կը բանայ բազմաթիւ հիւանդութիւններու.

1.— Ստամոքսի եւ լեարդի հիւանդութիւններ, (ամէն մարդ ծանօթ է)։

2.— Դեռին կը պատրաստէ հիւծախտի, (զրկելով սնունդէ եւ տկարացնելով կազմը)։

3.— Կազմախօսութեան մէջ ժառանգ կը ձգէ ցեղային վատասերման ախտաբանական հետքեր։ (Ալքոլամոլներու զաւակները հարիւրին 15-20 պալուշ կ'ըլլան, 3-4ը լուսնոտ, 40-45ը տկարամիտ, մեծ մասը սեռային ախտաւոր հոգեբանութեան մը ենթարկուած, ամլութեան դատապարտուած, ոճրագործութեան պատրաստ, անձնասպանութեան մղեալ)։

4.— Ցիմարութեան կ'ենթարկուին։ (Ցիմարութեան զանազան տեսակներ կան, որոնց իբրեւ պատճառ ցոյց կը տրուի միշտ ալքոլամոլութիւնը)։

Բժիշկներ կան, որ ալքոլի իւրաքանչիւր տեսակին կը վերագրեն մասնաւոր գինովութեան ձեւ մը։ Կարեւորն այն է, որ բոլոր ըմպելիները, երբ ալքոլ կը պարունակեն, նոյն վախճանին կը հասցնեն ենթական։ Ուրիշ առթիւ մը պիտի տամ ալքոլամոլութեան պատճառած զանազան հիւանդութիւններուն նկարագրութիւնը առանձնակի։ Այժմ, յիշեցնեմ միայն, որ ալքոլամոլութեան սարսափելի մէկ վախճանն է «տելիրիոմ թրեմէնս», որուն մասին պատմութիւն մը ունի Ռուբէն Սեւակ իր «Բժիշկին գիրքէն փրցուած էջեր»ուն մէջ։ Կարդացէք անգամ մը, անպայմա՛ն, եւ պիտի դողաք։

ԲԺ. Շ. ԱՑՎԱԶԵԱՆ

Ց. Գ.— Այս անգամ «բժշկական այս ասուլիս»ը շատ երկար ըլլալով, կարելի չեղաւ պատասխանել կարգ մը հարցումներու։ «Բժշկական Նամակատուփ»ը, ուրեմն, յաջորդ անգամ։

ՊՐԻՒՍԷԼԻ Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՊՐԻՒՍԷԼ, 1 ապրիլ.— Հ. Կ. Խ.ի տարեկան պարահանդէսը տեղի ունեցաւ Մարտ 28ին, Résidence Palaceի շքեղ սրահներուն մէջ։ Պրիւսէլէն, Անվէրսէն, Փարիզէն եւ Լոնտոնէն ծանօթ հայրենակիցներ փութացած էին ներկայ ըլլալ հաւաքոյթին, որ սկսաւ ժամը 10ին եւ շարունակուեցաւ մինչեւ առաւօտ, տաք ու ոգեւորեալ մթնոլորտի մը մէջ։

Եղան հայկական տարազով երգեր, զուգերգեր, պարեր, վիճակահանութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։

Կարգադիր Մասնախումբին անդամուհիները ջանք չէին խնայած երեկոյթը փայլուն ու հաճելի ընծայելու համար։ Մասնաւոր գնահատութեան արժանի են Միութեան ատենապետուհի՝ Տիկին Արմենուհի Մսրեանի եռանդուն եւ անձնուէր ջանքերը։

Պարահանդէսը կարեւոր հասոյթ մը ապահովեց Միութեան սնտուկին։

Վերջերս տրուած որոշման մը համաձայն, Պրիւսէլի Հ. Կ. Խաչը իր հասոյթին մեծագոյն մասը պիտի յատկացնէ տեղական կարիքներու, ինչ որ աւելի նպատակայարմար է, նկատի առնելով որ Պրիւսէլի պէս փոքր գաղութ մը պարտաւոր է իր նպաստները յատկացնել նախ՝ տեղացի հիւանդներուն ու կարօտեալներուն, եւ ապա իր եղբայրական աջակցութիւնը նուիրել Հայաստանի։

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ՕՐ. ԶԱՊԷԼ ԲԱՐԱԿԵԱՆ
ԵՒ
Պ. ԱՐԱՄ ԵՐԿԱՆԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱԾ

15 Փետր. Պուէնոս Այրէս

ՌՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՒԱՔՈՅԹ ՄԸ ՊՈՒԼՎԱՌ ՕՏՏՈՅԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 29 մարտ.— Անցեալ կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 2ին, «Սալոն Վէնսան»ի ընդարձակ սրահին մէջ, Հ. Յ. Դ. Վռամեան ԵնԹակոմիտէին նախաձեռնութեամբ, տրուեցաւ հրապարակային բանախօսութիւն մը։

Սրահը լեցուած էր կոկիկ բազմութեամբ մը։ Բեմին երկու եղերքները կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական եռագոյնները։ Ճիշտ դիմացը կախուած էր «Մայր Հայաստան»ի մեծադիր նկարը շրջապատուած եռագոյն պրօշակներով։

Հանդէսը բացուեցաւ յոտնկայս «Մեր Հայրենիք»ով։ Օրուան բանախօս յայտարարուած էր ընկեր Արտաւազդ Հանըմեանը, որ, դժբախտաբար կը բացակայէր, անհանգստութեան պատճառաւ։ Բեմ բարձրացաւ գաղութիս հայութենէն շատ սիրուած ընկեր Մեսրոպ Գույումճեան, որ ըսաւ, եթէ բոլոր կուսակցութիւնները «կլոր սեղանի մը շուրջ» հաւաքուելով կազմեն գերագոյն մարմին մը, և եղբայրաբար գործեն, առանց կուսակցական որեւէ խտրութեան, մենք յետագային չպիտի ունենանք ներկայի անտանելի կացութիւնը։

Բանախօսութենէն վերջ արտասանութիւններ ըրին ընկերներ Աշոտ Յակոբեան եւ Գր. Քէնտէրեան։

«Մշակ Բանուոր»էն վերջ, հասարակութիւնը ցրուեցաւ գոհ տպաւորութեամբ։

Գ. Քէնտիրեան

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Փարիզէն գորգավաճառ Պ. Արշաւիր Մինասեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Մուսուլի Ազգային վարժարանին։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Պատասխան «Յառաջ»ի հարցարանին՝ Թիւ 4)

ԼԻՈՆ.— Զուր չէ երբ ըսենք որ «Յառաջ»ը ֆրանսահայ գաղութին մտաւոր արօրն է, եւ իր խոփին տակէն անսպասելի բաներ դուրս կուգան… «Ես եկայ աւելի մոլորեալները փըրկելու», պարծանքով կրնայ ըսել «Յառաջ»ը իր ընթերցողներուն։

Նոր սերունդը փրկելու «գործնական եւ ընդհ. միջոցներ»ն են.—

1.— Նախ եւ առաջ քաղաքական երբեակ հոսանքները իրար կապել, որոնք եթէ գիտակցին Թէ այս վտանգը համազգային բնոյթ ունի եւ ո՛չ Թէ այս կամ այն դասակարգին, իրենց համերաշխութեան գլանին կրնան կապել նոյնիսկ սա բազմաթիւ Միութիւնները, որոնց անդամները առհասարակ կուսակցականներ են եւ լոկ գաղափարի տարբերութեամբ յաճախ իրարու դէմ կ'ելլեն։

2.—Անշուշտ, եթէ մեր հարուստները ազգային այս հրատապ խնդիրը խորապէս ուսումնասիրէին եւ նիւթապէս օգնէին, կարելի էր հայկական պատմութիւնն ու դասագրքերը Թարգմանութեան ենթարկել եւ պզտիկներուն ստիպել, որպէս զի շաբթուան երկու օրերն ալ հայերէն դասաւանդէին, բայց քանի որ կուզենք մենք մեր իղձով տապկուիլ, հինգշաբթի օրերը ֆրանսական դպրոցները փակ կ'ըլլան, կրնանք օգտագործել, քանի մը ֆրանք տրամադրելով։ Վստահաբար կարելի է ըսել, որ մէկ տարուան ընթացքին որեւէ հայ պզտիկ որ ֆրանսերէն կ'ուսանի, կրնայ հայերէն ալ սորվիլ երբ պզտիկներուն տէրերը քիչ մը հոգ տանին անոնց։

3.— Կը պատահի որ «այր եւ կին գործի կ'երթան», իրենց երախաները փոխանակ փողոց ձգելու, երկու երեք հայ դրացիներ իրարու Թող խորհրդակցին, իրենց մէկին սենեակը տրամադրելով պզտիկներուն, անոնց առնելով մատիտ, Թուղթ, գրենական զանազան պիտոյքներ։

- Պիտի պատուիրեն իրենց զաւակներուն որ, դուրս չելլեն այլ տանը նստին։ Հայկական որ եւ է նկար անոնց առջեւ դնել ու ըսել որ գծեն Մասիսը, Մայր-Հայաստանի նկարը եւ մեր Թագաւորներուն նկարները, որոնց կարգին փոքրիկը սովորած է Մեսրոպեան տառերն ալ գծել, երբ հարկ ըլլայ Թագաւորի մը անունը տալ։ Այսպիսով, Թէ՛ խօսակցութիւնը հայերէն կ'ըլլայ, եւ Թէ տառերու գծագրութեամբ հայկական տառերուն կը ծանօԹանան, Թէեւ դժուարին գործ է, բայց քանի որ մեր խօսքը սերունդի մը փրկութեան համար է, ներելի չէ գործը մեծ ներկայացնել եւ խուսափիլ աշխատանքէ։

4.— Հայ Թերթերը, օրինակ՝ կրնան իրենց «Թերթօն»ներուն տեղ, բացառաբար տեղ տալ մանկական պատմուածքներու, աւանդութիւններու, հէքեաթներու, եւ զանազան վէպիկներու, զորս յղկելով կարելի է պատշաճեցնել փոքրիկներուն համար։ Այդ պատմուածքները փոքրիկներուն տէրերն են որ պիտի պատմեն իրենց զաւակներուն,

5.— Հայկական զանազան Միութիւններէն Բարեգործականը միայն կրնայ այս գործը գլուխ հանել։ Գործին բուն առանցքը պիտի կազմէ Բարեգործականը, իրեն գործօն աջակից ունենալով քաղաքական կազմակերպութիւնները եւ Հայրենակցական Միութիւնները։ Անկից զատ, Բարեգործականը կրնայ ծաղկոցի մը պահպանման ի նպաստ անդամ արձանագրել որեւէ հայ, առանց սեռի խտրութեան, ամսական 5 ֆրանք տուրք գանձելով։ Եթէ այս միջոցները կիրարկուին Բարեգործականի կողմէ, առանց տատամսելու կարելի է պնդել, որ գործը ինքնին կը քալէ, եթէ մանաւանդ նկատի ունենանք որ բոլոր հայ օրկանները հաւաքականօրէն պիտի աջակցին այս անյետաձգելի գործին։

6.— Արդէն հինգերորդ կէտին մէջ որոշակի ճշդեցինք մեր «Թելադրութիւնները»։ Միայն պէտք է բոլոր կարծիքները, այս ու այն հատուածին համոզումը իրար զօդել, գտնել գործելու բուն ճամբան եւ անյապաղ ձեռնարկել աշխատանքի, երբ բոլորս ալ գիտենք որ մեր պզտիկներուն սրտին ու հոգիին վրայ օտար պատմուածն է որ կը հազցնեն…։

Թ. Հէրոյեան

ԱԼՔՈԼԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆ

Զ. Ե. Օ. Միութեան Փարիզի Վահագն գրադարանին պարբերական վերջին դասախօսութեան նիւթն էր «Ալքոլամոլութիւնը իբրեւ ընկերային աղէտ»։ Դասախօսը, տոքթ. Գ. Ամատեան, յատկութեամբ ներկայացուց ալքոլամոլութեան ազդեցութիւնը աշխատանքին վրայ, վիճակագրական պատկերներով ցոյց տուաւ Թէ ի՛նչպէս ալքոլի ազդեցութեան տակ աշխատաւորները աւելի նուազ կ'արտադրեն։ Յետոյ խօսեցաւ ալքոլամոլութեան այն ազդեցութիւններուն մասին, որ կը տեսնուին միտքին վրայ։ Արդարեւ յիմարանոցներու բնակչութեան, ոճիրներու Թեկնածուներուն, եւ ապասերած ծընունդներու մեծամասնութեան պատճառը նկատուած է ալքոլամոլութիւնը։

Այս հետաքրքրական դասախօսութիւնը արթնցուց կարգ մը հարցեր, մասնաւորաբար գինիի գործածութեան դէմ, զոր բժիշկ դասախօսը արգիլեց։

Ա.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

ՌՈՒՄԲ ՄԸ ԿԸ ՊԱՅԹԻ ԵԸԼՏԸԶԻ ՄԷՋ

Հայերը եւրոպական կարգ մը շրջանակներէ պաշտպանութիւն եւ գթութիւն տեսնելէ զատ, իրենց ստացած առատ նիւթական օժանդակութեան շնորհիւ, Թուրքիոյ մէջ Թէ դուրսը կոմիտէներ կազմելով, ամէն տեսակ ձեռնարկներու եւ հրատարակութիւններու սկսած էին։ Անոնց ծրագիրն էր Թուրքիոյ մէջ դէպքեր եւ խառնակութիւններ յառաջ բերելով, Եւրոպայի միջամտութիւնը ապահովել եւ յառաջ քշել իրենց բուն նպատակները։ Հայ յեղափոխականները գլխաւոր քաղաքական շրջանակները համոզուած էին որ իրենց ազգային նպատակները ապահովելու համար տարբեր միջոց չէր մնացած։

Հայերը ամենաշատ պաշտպանողները կը գտնուէին Անգլիոյ մէջ։ Յեղափոխական կոմիտէներու ամէնէն ազդեցիկ պետերն ալ Լոնտոնի մէջ կը գտնուէին։ Այս մասին եւրոպական կարգ մը Թերթեր հայ յեղափոխութեան շատ օգնած են եւ եւրոպական հանրային կարծիքին մէկ մասը ի նպաստ անոնց դարձնելու յաջողած էին։ Հայ յեղափոխական կոմիտէն տրտասահմանի մէջ այսպէս աշխատելով հանդերձ, Թուրքիոյ մէջ տեղ տեղ Հայերը ապստամբութեան մղելու համար ալ պէտք եղած աշխատանքները չէր պակսեր, եւրոպական Թերթերու մէջ մեզի աննպաստ հրատարակութիւններ ընել տալու համար։ Մարզուանի, Սիսի, Զէյթունի եւ Սասոնի ապստամբութիւնները այս նպատակով կազմակերպուած էին։ Գում Գափուի դէպքը, Բ. Դրան դէպքը, Օսմանեան Դրամատան վրայ գործուած յարձակումը միեւնոյն նպատակով կազմակերպուած էին։

Հնչակ եւ Դրօշակ կոմիտէները, հակառակ մեր արգելքներուն, կը յաջողէին իրենց գրգռիչ Թերթերը մեր սահմաններէն ներս մտցնել եւ հայ ժողովուրդին բաժնելով անոնց միտքերը Թունաւորել։

Հայ յեղափոխականները իրենց Եըլտըզի մէջ պայթեցնելիք ռումբին հետ, միեւնոյն ժամանակ Պոլսոյ մէջ կարգ մը հասաստատութիւնները օդը հանելով, մեծ խառնաշփոթութիւն մը յառաջ բերած պահուն, արտասահմանի մէջ մասնաւոր ժողովներ գումարած էին, օտար պետութեանց միջամտութիւնը ապահովելու համար։

Յեղափոխականութեամբ եւ անիշխանութեամբ ծանօթ գրագէտներէն Փիեռ Քիյառ եւ ուրիշ կարգ մը հայ յեղափոխական պետեր կը մասնակցէին այդ ժողովներուն։ Փիեռ Քիյառ Հայերու խռովարարական միտքերը հրատարակելու եւ տարածելու նպատակով «Փրօ Արմենիա» անունով խըմբագրած Թերթին մէջ, այդ ժողովի որոշումներուն վճռական եւ վերջնական ըլլալը կը գրէր։ Հայերը ամէն տեղ զէնքի պիտի դիմէին եւ երկիրը արիւն եւ կրակի մէջ ձգելով, իրենց նպատակները յառաջ պիտի տանէին։

Եըլտըզի մէջ ռումբը պայթելէն վերջ, Սուլթանին հրամանով կազմուեցաւ քննիչ յանձնախումբ մը, մասնակցութեամբ վճռաբեկ ատեանի ընդհ. դատախազ Նէճէմէտտին Մոլլա պէյի եւ Նէճիպ Մէլհամէ փաշայի։ Այս յանձնախումբին Եըլտըզի մօտ պաշտօնատեղի մը յատկացուեցաւ։

Յանձնախումբը երկար ատեն աշխատեցաւ, բազմաթիւ մարդիկ բանտարկեց եւ հարցաքննեց եւ հազար էջնոց տեղեկագիր մը պատրաստեց։ Այդ տեղեկագիրը հայ յեղափոխականներու Եըլտըզի դէպքէն առաջ հետապնդած նպատակները, երկրէն դուրս եւ ներս անոնց ունեցած գործունէութիւնները եւ ուրկէ անոնց օգնութիւն եւ քաջալերութիւն ստանալը մանրամասնօրէն կը բացատրէր։

Յանձնախումբին տեղեկագիրը այնքան ընդարձակ եւ մանրամասն է որ կարելի չէ հոս հրատարակել եւ պէտք ալ չկայ։ Այսու ամենայնիւ գաղափար մը ունենալու համար այդ խնդրին շուրջ, աւելորդ չէ քանի մը խօսքով բացատրել այդ մերկացումները։

Եըլտըզի դէպքը կազմակերպելու եւ պէտք եղած կարգադրութիւնները ընելու համար 321 (1904) հոկտեմբերին Պոլիս եկած էին երեք Հայեր։ Ասոնց մէկը Պագուի Հայերէն եւ Դրօշակ կուսակցութեան կեդրոնական մարմնի պետերէն Քրիստափոր Միքայէլեանն էր որ Սամուէլ Ֆայն կեղծ անունով կը կոչուէր։ Երկրորդը ռուսահայ մը՝ Կոստանդին Գապուլեանն էր որ Սաֆօ անունով մը ճանչցուէր, իսկ երրորդը իբր Թէ Քրիստափորի աղջիկը՝ Ռուբինան էր։

Ասոնք Պոլիս եկած ատեն, Բերայի մէջ Մօրավիչ ափարթմանը վարձած եւ մէկ ամսու չափ մնացած էին։

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ԵՒ ՌՈՒԲԻՆԱ ՊՈԼԻՍ ԿՈՒԳԱՆ

ՊԵԼԺԻՔԱՑԻ ԺՕՌԻՍ ԿԸ ԽՈՍՏՈՎԱՆԻ ԱՄԷՆ ԲԱՆ

Այս երեք հայ յեղափոխականներուն, որոնք իրենց ինքնութիւնն ու անունները կեղծած էին, միացած էր պելժիքացի անիշխանական մը, Սինկեր ընկերութեան պաշտօնեաներէն Ժօռիս։

Այս Ժօռիսը ռումբի դէպքին հոգին, բուն գործակատարը եւ գործին հնարիչն էր։ (? «Յառաջ»)

Արտասահմանէն եկած երեք Հայերը եւ Պոլիս իրենց միացող Ժօռիս ամիս մը Պոլսոյ մէջ գաղտնի խորհրդակցութիւններ ընելով, աշխատած են եւ պատրաստելէ վերջ իրենց ծրագիրներուն ծառայելիք անձերը, մեկնած են եւ երկու ամիս վերջ նորէն վերադարձած։

Ժօռիսի եւ իր ընկերներուն Պոլսոյ մէջ պատրաստած եւ նշանակած կոմիտէն կը բաղկանար հետեւեալներէն.—

(Շար.)

Ն. ԿՈՐԳԱՆԵԱՆԻ ԲԵՄԱԴՐԱԾ

"ԵՐԳՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ„ ՖԻԼՄԸ ԿԸ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԻ 4 ԱՆԳԱՄ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Salle Dom Basco, 78 Rue Stanislas Torrents, (Հայոց մատուռին եւ առաջնորդարանին կից)

1.— 5 Ապրիլ Զատկին կիրակի օրը կէսօրէ վերջ ժամը 3ին
2.— » » » » ժամը 5.15ին
3.—6 Ապրիլ Երկուշաբթի օր կէսօրէ վերջ ժամը 3ին
4.— » » » » ժամը 5.15ին

Հաղորդակց. միջոցներ.— Հանրակառք, Թիւ 41, 42, 43, 44 եւ 88

ԳԻՆԵՐԸ 10, 7 ԵՒ 5 ՖՐ., ԼՕԺ 20 ՖՐԱՆՔ

ԽՆՋՈՅՔ ԶԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ
ՆԱԽԱԶԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՎԻԷՆԻ ԿՈՄԻՏԷԻՆ
Այս իրիկուն ժամը 7ին «Խաժակ» ակումբին մէջ

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շապին Գարահիսարի եւ շրջանի «Ռազմիկ» հայրենակցական Միութեան կողմէ: Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ: Société Française de Photographie*ի սրահներուն մէջ,* 51 Rue de Clichy, Paris, (Casino de Paris*ի դիմացը), մեթրօ* Place Clichy *կամ* Trinité.

Կը ներկայացուին՝ ԴԴՈՒՄԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԸ
եւ ԱԶԳԻՍ ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐԸ (զաւեշտ)
ԱՔՍՈՐԷՆ ՎԵՐՋ (ողբերգութիւն)

Եւրոպական պար, ճազ պանտ, հայկական պարեր կովկասեան նուագով մասնաւոր սրահներու մէջ:

Հաւկթախաղ, attraction եւայլն, ճոխ եւ աժան պիւֆէ

Մուտք 10 Ֆրանք

ԿՈՉ ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

վաղը կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, փութացէք Սալոն Շափ վայելելու համար աննախընթաց ցերեկոյթ մը, կազմակերպուած Քէօթահիոյ հայրենակցական երկսեռ միութեան կողմէ:

40 հոգիէ բաղկացած երեսեռ երգչախումբը պիտի երգէ քառաձայն երգեր:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՀԱՆԴԷՍ

վանի Ապրիլեան հերոսամարտի 16րդ տարեդարձի առթիւ
Նախաձեռնութեամբ Տէսինի Վասպ. Հայր. միութեան
եւ մասնակցութեամբ «Կոմիտաս» երկսեռ երգչախումբին
6 Ապրիլ երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Սինէմա Նովելթի մէջ
Կը խօսին՝ Պ. ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ եւ Պ. ՌԷՆ
մեներգ, արտասանութիւն, ջութակ եւ զաւեշտ
Մուտքը ազատ է

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԵՆՈՒՆ ՀԱՍՑԷՆ

ՀԱՍՑԷՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱՐՆԱԿ ՀԱՅԵՐՈՒ, 176 էջ
գինն է 6 ֆր., փոստի ծախքով 7 ֆր., contre remboursement 7.50 ֆր.
փնտռել բոլոր գրավաճառներու մօտ
կեդրոն.—«Արփի»գրատուն, L. Mozian, 5 rue Champlaine, Paris (20).

Լիոնի շրջանին համար դիմել Պ. Սահաթճեանի, 4—6, Rue de la Part-Dieu, Lyon.

Մարսէյլի շրջանին համար դիմել Ծերիկեանցի: Կը գտնուի նաեւ Լ. Գեւոնեանի մօտ, «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

Հ. Յ. Դ.

ԳԱՒԱՌ

Լիոնի կայծակ խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին Հ. Յ. Դ. Գրադարանին մէջ:

COUSSAINVILLE, Gare du Nord*էն երկաթուղիով 20 վայրկեան: Հող գնելէ առաջ անգամ մը այցելեցէք վերոյիշեալ գիւղը կայարանէն 3 վայրկեան, մաքուր օդ, Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն: Բնակարանի եւ խանութի յարմար հողեր: 200 ֆրանք ամսավճարով: Կանխիկ վճարում չկայ: Դիմել կիրակի եւ տօն օրերը Կուսէնվիլի կայարանին մօտ «Կրան Փրէ»ի գրասենեակը:*

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Շավիլ, Վ. Տ.— 70 ֆր.:
Ռէթէլ, Աղ.— 35:
Քլամառ, Գ. Ա.— 35:
Մարսէյլ, Գործ.— 1246.60:
Ռուան, Գործ.— 116.40.
Փարիզ, Մ. Ուն.— 35:
Իսի լէ Մուլինօ, Յ. Տ. Թ.— 35:
Քրիւաս, Գ. Խ.— 35:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մեթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարիսի: Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12:*

EMPIRE Սինեմա-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, *Փարիզ, Մէթ.* Réaumur. *Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդ. տարրալուծ.: Կ'ընդունին ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները:*

Կ'ուզուի լուսանկարչութեան համար 17—20 տարեկան աշկերտ (apprenti) մը որ գիտնայ ֆրանսերէն: դիմել Samand, 16 Rue Geoffroy Marie, փարիզ:

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ՌԱՖԱԷԼ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

ՊԱՐԻ ԴԱՍԵՐ

Գրել՝ 2 rue d'Alsace. ASNIÈRES, (Seine)

69 rue d'Angoulême Paris (11)
Tél. Ménilmontant 76—71

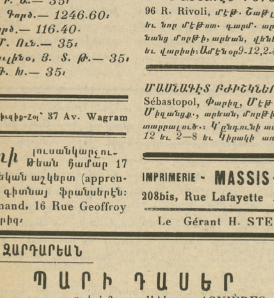

Autobus: AY, BC
Métro: Couronnes ou Parmentier

Ցնցուն, ճաշակաւոր եւ ամէն քսակի յարմար կօշիկներ պատրաստուած մեր արհեստանոցին մէջ: Կիր. մինչեւ կէսօր բաց է:

8, RUE CHATEAUDUNԻ

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ՎԱՐՁՈՒ Է յարկաբաժին մը Սիթէ Ժիլէի մէջ (Ռոան, Լուարի նահանգ), տակը 2 խանութ, մէկը՝ սրճարան, միւսը՝ սափրիչի խանութ, ետեւի կողմը երկու սենեակ, իսկ վրան 5 հատ սենեակներ: մեծ մառան (cave), օթոյի կարաժ մը եւ պարտէզ, ելեկտրականութիւն, ջուր եւայլն: Պայլ՝ 8 տարի: գինը դիւրամատչելի:

Յարկաբաժինը կը գտնուի հայաշատ կեդրոնին մէջ գործարանին մօտ: դիմել՝ Khedichian Ohannès*ի*, Rue Président Wilson, Cité Gtllet, Roanne (Loire):

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑՆԵՐԸ

1 Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.) Tél. Raincy 172

կը գոհացնեն ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները, դիւրամատչելի պայմաններով:

Հագուստեղէններ եւ ճերմակեղէններ, նուրբ ձեռագործի աշխատանքներ, օժիտի պատրաստութիւն: վարիչ խնամակալուհին այցելութիւններ կ'ընդունի երեքշաբթի օրերը:

Օգտուեցէք առիթէն:

ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ ԵՒ ՄԱՌՇԷԻ ՀԱՅ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐ
կանացի գլխարկներու մեծաքանակ գնումներու համար դիմեցէք
ETABLISSEMANT

Օ. ԵՒ Ա. ԵԱԶՄԱՃԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

37 Rue Eugène Martin, Fontenay s)Bois, Seine

փոքրաքանակ գնումներու համար դիմեցէք մեր մասնաճիւղերուն՝ MAISON ԼՈՒԻԶ.— 12 Rue Ronde Point Montfermeil, Le Raincy.

MAISON MARCELLE.— 41bis Rue Paul Cavaré, Rosny s)Bois, ուր պիտի գտնէք վերջին նորաձեւութեամբ ամէն տեսակի կանանց եւ արանց գլխարկներ եւ maroquinerie,

կ'ուզուին ներկայացուցիչներ արտասահմանի մէջ:

Հայրենակից, օգտուեցէք առիթէն
ՀԱՐԻՒՐԻՆ 25 ԶԵՂՉ
փարիզէն վկայեալ եւ Պոլսոյ հրապարակին հանրածանօթ դերձակ

ԺՈՐԺ ՃԷՊԷՅԵԱՆ. "Օ'ՄԻԶՕ Տ'ՕՐ„

դերձակատան մէջ, 20 Ավընիւ Քամիլ Փէլթան, Մարսէյլ, կը գտնուին անգլիական եւ ֆրանսական ամենալաւ կերպասներ: Արանց եւ կանանց հագուստներ կը ձեւէ եւ կը կարէ վերջին նորաձեւութեանց վրայ: Առաջին իսկ այցելութիւնով, պիտի տեսնէք եւ համոզուիք մեր յայտարարութեան ճշմարտութեան:

20 Ave. Camille Pelletan, Marseille, *հեռաձայն Քոլպէր 71—10*

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մեթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ   Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մետայլ ֆրանս. առողջապահ. Նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3.50էն 7.50: Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12: Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), *գեր-մանուշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde), *նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:*

Թոքախտաւորներու համար pneumothorax*ի գործողութիւն: Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ):*

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քննէածական, թեւլադրական եւ ֆրէօյտեան մեթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Sociale*ի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:*

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դուրս հիւանդներուն:

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17)   Tél. Marcadet 07—42

Métro: Place de Clichy—La Fourche, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ՎԱՀԱՆ ԶՕԼԱՔ (SCHOLAK)

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ՝ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ ԸՆԴՈՒՆՈՒ…
ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1906ԻՆ ՓԱՐԻԶ

6 rue Adolphe Focillon, Paris   Tél. Gobelins 19-…

Ներկայիս՝

1. Brunoy*ի մէջ՝ վարձու երկու յարկաբաժիններ 2—3 …եակնոց, լոգարան, նոր շէնք:*

2. Brunoy*ի մէջ՝ ծախու երկու հողեր շահաբեր կալուածներու շինութեան յատուկ, խանութով, քառակ. մեթրը 90 …*

3. La Baule*ի մէջ՝ ծախու ծովեզերեայ արդիական* villa *շինուած 1930ին:*

4. Հարիւրին 5 տոկոսով փոխառութիւն՝ այն յաճախորդներուն որոնք կ'ուզեն շահաբեր կալուածներ կամ վիլլա… շինել: Շինութիւններու համար վերջին գին:

5. փոքր տ'Օրլէանի մօտ 10 պզտիկ հողամասեր փոքր …ներու շինութեան համար. վճարման դիւրութիւններ …պատեհութիւն:

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹ…

Varices*ի (վարիս) եւ* hémorroides*ի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին …թոտներով:*

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵ…

ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ … օրեր 10—12:   142 Fbg. St. DÉNIS   Tél. Nord 31-…

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'էսդի մէջտեղը)

GRANDE EPICERIE INTERNATIONALE

ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

215 Rue Vendôme (Լիոն), փլաս կիշառի մօտիկը

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹ…

Մեր վաճառատան սկզբունքն է ծախել աժան գնով … շահիլ արագ շրջանառութենէն:

Այս երկրորդ անգամն է, երկու ամսուան ընթացքին … մեր ծախած արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ… վրայ զգալի զեղչ կ'ընենք:

Մեր սկզբունքն է աժանութիւն, մաքրութիւն, ուղղամտ…թիւն: Այս պատճառով մեր գիները անմրցելի են, ապրանքներ… լաւ եւ սպասարկութիւնը անթերի:

Ծանօթացէք մեր նոր զեղչերուն եւ բաղդատեցէք ուրիշներու գիներուն եւ մեր նախորդ գիներուն հետ:

կրնաք համոզուիլ միայն փորձելով եւ գոհ պիտի մնաք:

ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲ…

ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

M. HABIAN

31 rue Cramme 31, Bois Colombes   Tél. Charlebourg 16-…

Թրամ. 40, 45 օթօպ.

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ… թարմ եւ ճոխ մթերք: Ամանորժուահաճերն իսկ գոհ … ձգենք: Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում: Գիներ… անմրցելի: Ապսպրանքները արագ կը յանձնուին բնակարաններ…

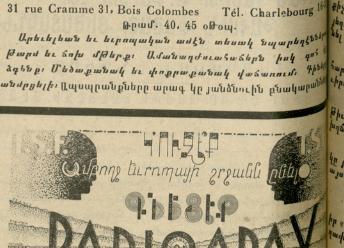

ՌԱՏԻՕ ՄԱՍՆԱԳԷՏ Պ. Ա. ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ
2 rue des Fossés St. Jacques. Paris (5)

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ 3 ամս. 6 ամս. Տարի
ՖՐԱՆՍԱ 35 ֆ. 70ֆ. 140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ 20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ » »
ԽՍՀՄ-Ն 250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ 6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ 100 ֆ. 200ֆ.

"HARATCH"
Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St-Martin PARIS (10e)
MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 5 ԱՊՐԻԼ 1931
5 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1537
ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱ ԿԸ ՊԱՏՄԷ...

Մեր ժամանակակից պատմութեան համար շատ հարուստ նիւթեր կը պարունակեն Թահսին փաշայի Յիշատակները, որոնք մեծ հետաքրքրութիւն շարժած են։

Թուրք թերթերը, զանոնք իրենց լեզուով տպելէ յետոյ, այժմ ֆրանսերէնն ալ կը հրատարակեն։

«Յիշատակները» ուշագրաւ են ոչ միայն իրենց բովանդակութեամբ, այլ եւ արտայայտութեան ձեւերով։ Համիտի Ա. քարտուղարը դէպքերը կը վերլուծէ բաւական լրջութեամբ, և կարգ մը դէմքեր կը ներկայացնէ յաջող գիծերով։

Այս տեսակէտէն, աչքի կը զարնեն իր մեծաւորին՝ Համիտի դիմագիծը, իրարու յաջորդող մեծ—եպարքոսներու կերպարանքը, Եըլտըզի անմիջական շրջապատը եւ մանաւանդ օտար տիպարները։

Տեղ մը, նկարագրելով հայ յեղափոխականներուն ազդած սարսափը, կը մերկացնէ հռչակաւոր Սայիտ փաշայի էութիւնը.

— «Երբ հայկական ապստամբութիւնը տարածուեցաւ Պոլսոյ զանազան մասերուն մէջ, արիւնալի ընդհարումներով, Սայիտ փաշա փախցաւ Բ. Դուռ երթալէ։ Իր կեանքն ու հոգին շատ սիրող Սայիտ փաշան, օր մը ինծի յայտնեց թէ հայ յեղափոխականներու կողմէ իր անձին դէմ մահափորձ մը հաւանական ըլլալով, հարկ է զգոյշ մնալ։ Հետեւաբար խնդրեց որ Սուլթանին հաղորդեմ եւ կայսերական թիկնապահներէն մէկ-երկու հոգի իրեն ընկերանան, Բ. Դուռ երթալ-գալու ատեն»։

Խնդիրը կը կատարուի եւ Թուրքիոյ Մեծ—Եպարքոսը այնուհետեւ Բ. Դուռ կ'երթայ... երկու կառքերով շրջապատուած։ Սուլթանին թիկնապահն է որ կը պատմէ.

— «Սայիտ փաշա ապարանքէն ելաւ եւ դուրսէն վարձու կառք մը բերելով նստաւ. խոկ մեզի ալ հրամայեց որ իր պաշտօնական պարապ կառքին հետեւելով երթանք։ Այսպէս ինք վարձուած կառքով առջեւէն գնաց, խոկ մենք ալ պարապ կառքը հետապնդելով Բ. Դուռ գացինք»։

Թահսին փաշա կը նկարագրէ Օսմ. Դրամատան գրաւումը հայ յեղափոխականներուն կողմէ, եւ կարճ գիծերով կը ներկայացնէ հայ յեղափոխականի տիպարներ.

— «Տնօրէն Սըր Էտկար Վինսընտ սարսափի մատնուած՝ ելաւ պա[illegible] եւ հասկցուց խնդիրը։ Սուլթան Համիտ խուլոյն պալատ հրաւիրեց դաշ[illegible] անդամները։ Բոլորն ալ կը պահանջէին զինուորական ուժերով պատժել յեղափոխականները։ Այդ ալ կէս ժամուան խնդիր էր։ Միայն թէ կը փոխնային դրամատան օդը հանուելէն։ Հայ յեղափոխականները անձնատուութենէ չէին քաշուեր։ Բերայի մէջ պահուած յեղափոխականներէն մէկը, երբ տեսաւ որ իրենց վրայ զինուորներ կուգան, անոնց ձեռքը չիյնալու եւ իրենց գաղտնիքները խոստովանելու ստիպման չենթարկուելու համար, անձնասպան եղաւ ոստիկաններու աչքին առջեւ»։

Իսկ ո՛րքան յաջող է պատկերացումը հրէշային տիպարի մը, ցարական դեսպանատան Ա. քարտուղար Պ. Մաքսիմօֆի։

Եըլտըզը շփոթութեան մատնուած է՝ Օսմ.Դրամատան գրաւման հետեւանքով։ Մաքսիմօֆ պալատ կ'երթայ, անտեղեակ ձեւանալով ամէն բանի։ Կ'առաջարկեն որ Դրամատունէն հանէ հայ յեղափոխականները.

— «Մաքսիմօֆը սիրաշահել շատ դժուար բան չէր։ Անոր հետ շատ բաներ կրնար խօսուիլ։ Առաջին անգամ չուզեց ընդունիլ մեր առաջարկը, սակայն երբ իր հասկցած լեզուով խօսեցաւ... ընդունեց»։

×

Ինչո՞ւ կը կատարենք այս մէջբերումները։

— Թարմացնելու համար յիշողութիւնները։ Աւելի ճիշդ, լուրջ խորհրդածութեան մղելու համար մենք մեզ, զանազան դէպքերու եւ դէմքերու մասին։ Իրագիտական դասեր են այս «Յիշատակները», իրենց թրքաբարոյ շարադրութեան մէջ իսկ։

Ահաւասիկ թուրք պաշտօնատար մը, կարմիր Սուլթանին քարտուղարը, որ աւելի յստակօրէն կը ներկայացնէ հայկական յեղափոխութեան դրուագները, քան մեր շատ մը բանգէտները։ Աւելի խորութեամբ կ'ըմբռնէ անոր արժէքը, քան շատերը մեր մէջ։

Մենք «բանիմաց» դասակարգ մը ունինք, որ կը սիրէ՛ քիչ մը շատ վերէն, գրեթէ արհամարհանքով նայիլ հայկական յեղափոխութեան հերոսական անցքերուն։ Կը սիրէ՛ փառաբանել ո՛ր եւ է օտար արժէք, բայց ոչ հայկականը։

Գոնէ այս «Յիշատակները», Թուրքի մը բերնով եւ անոր հարազատ արտայայտութեամբ, պիտի օգնե՞ն յարգանքի հրաւիրելու այդպիսիները։

Գոնէ Եըլտըզի դէպքին այնքան մանրամասն նկարագրութիւնը, որ պիտի երեւայ հետզհետէ, պիտի արթնցնէ՞ թմրած խղճմտանքները։

Աննախընթաց դէպքեր, հերոսական դէմքեր են որ իրարու կը յաջորդեն շարժանկարի արագութեամբ։ Աւելի կենդանի քան այսօրուան խօսուն, հնչուն շարժանկարը։

Հպարտանալու իրաւո՞ւնքն ալ դաշնակցական մենաշնորհ է...

Եւ պատմողը Թահսին փաշան է, նոյնքան հակահայ որքան իր «փատիշահ»ը, կամ անոր յաջորդները։ Աւելի քան հակայեղափոխական եւ հակադաշնակցական։

Ոչ բռնի խանդավառութիւն, ոչ ալ քարոզ՝ այս «Յիշատակներ»ուն առթիւ։

Բայց, իրաւունք չունի՞նք սպասելու գոնէ այնքան լրջութիւն, մեր ազատագրական պայքարի դէպքերը եւ դէմքերը դատած ատեն, որքան կ'երեւայ Թուրք փաշայի մը պատմութեան զանազան դրուագներուն մէջ։

Մեզ վարկաբեկելու և հարուածելու տրամադրութեան տակ ալ, Համիտի քարտուղարը աւելի ճիշդ կը տեսնէ շատ մը բաներ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՅԱԽԱԼԻ ԴԷՊՔ ՄԸ ԹԷՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

ՀԱՅ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆԻ ՄԸ ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Թէհրանէն կը գրեն մեզի Մարտ 21 Թուականով.—

Մարտ 15ի կէս գիշերին, տուն դարձած ատեն, իր բնակարանի նախասենեակին մէջ սպաննուեցաւ կարնեցի վաճառական Պ. Գառնիկ Ասլանեան, դանակի չորս հարուածներ ստանալով երկու անծանօթներու կողմէ։

Կառավարութեան հրամանով, ոստիկանութիւնը խիստ քննութեան ձեռնարկած է եւ գործը կը հետապնդէ քանի մը ուղղութեամբ։ Կասկածի վրայ ձերբակալուած են 20—30 հայ տարագիրներ եւ 40—50 Ռուսեր եւ Վրացիներ։

Կը կարծուի թէ ոճիրը կատարուած է առեւտրական-դրամական շարժառիթներով։

ԱՒՍՏՐԵՒԳԵՐՄԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ԵՒ ԱՆՇԼՈՒՍԸ

Խորհրդարանական նստաշրջանի փակման հետեւանքով, ֆրանսական խորհրդարանը չկրցաւ վիճաբանութեան դնել աւստրեւգերման մաքսային համաձայնութիւնը։ Այս պատճառաւ ալ, կարգ մը ծերակուտականներ եւ երեսփոխաններ հաւաքոյթներ ունեցան խորհրդակցելու համար։ Այս խմբակին կողմէ պատուիրակութիւն մը ներկայացաւ վարչապետին եւ արտաքին նախարարին ու պահանջեց որ կառավարութիւնը չգոհանայ բացասական դիրք մը բռնելով, այլ Անշլուսին դէմ դնէ Եւրոպայի տնտեսական կազմակերպութեան ի նպաստ դրական քաղաքականութիւն մը։

Վարչապետ Պ. Փիէր Լավալ, խորհրդարանի մաքսային յանձնախումբի նախագահին ուղղած նամակով մը կը յայտնէ թէ աւստրեւգերման մաքսային համաձայնութեան շուրջ Խորհրդարանին մէջ վիճաբանութիւններ տեղի պիտի ունենան նստաշրջանի վերաբացման։

ԱՒՍՏՐԻԱ ԿԸ ԳՈՐԾԷ

Ֆրանսական թերթ մը կը տեղեկանայ թէ, Աւստրեւգերման մաքսային համաձայնութեան շուրջ, ժընեւի վիճաբանութիւնները եւ անոնց արդիւնքը տկարացնելու համար, Զատկուան արձակուրդէն անմիջապէս յետոյ, Աւստրիոյ կառավարութիւնը մտադիր է պաշտօնապէս հրաւիրել Ռումանիան, Հունգարիան եւ Չեխօսլովաքիան որ միանան մաքսային դաշինքին։ Նման հրաւէր մը պիտի ուղղուի Լեհաստանի՝ Պերլինի կառավարութեան կողմէ։ Հաւանական կը նկատուի որ եթէ հրաւիրուած կառավարութիւններէն մէկը ընդունի առաջարկը, միացեալներն ալ ստիպուին հետեւելու անոր օրինակին, տնտեսապէս չվնասուելու համար։ Կը յիշուի թէ դեռ երկու օր առաջ, Աւստրիոյ վարչապետը Շօպէռ յոյս կը յայտնէր թէ Հունգարիա պիտի միանայ մաքսային դաշինքին։ Այս կէտը կը մտահոգէ Փոքր-Համաձայնականները։ Եւ այս պայմաններուն մէջ, հարց կը ծագի թէ ի՞նչ կրնայ ըլլալ կացութիւնը Լեհաստանի եւ Չեխօսլովաքիոյ, որոնք ամենէն աւելի, ուղղակի կրնան վնասուիլ։

Այս տեղեկութիւնները տալէ յետոյ, թերթը կ'եզրակացնէ.

— Եթէ գերմանական փորձը յաջողի, հետեւանքը պիտի ըլլայ նեղը. Եւրոպայի պետութեանց տնտեսական խմբակցութեան կազմութիւնը՝ Գերմանիոյ հովանիին տակ, իբր առաջին հանգրուանը՝ դէպի քաղաքական խմբակցութիւն։

«Գերմանիոյ միւս նպատակն է յաւիտենական համաձայնութիւն մը կնքել Ռուսիոյ հետ։

«Վտանգը՝ Փոքր- Համաձայնութեան համար նշմարելի է. գերմանեւխորհրդային երկու գլաններուն միջեւ պիտի ճզմուի»։

Իսկ «Էնթրանսիժան» հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ մաքսային համաձայնութեան կնքման մասին և կը հաւաստէ թէ Աւստրիա՝ համաձայնութիւնը կնքած է ելեւմտական ուժեղ խմբակցութեան մը ճնշումով։

— կառավարութեան եւ քաղաքական մարդոց, դեսպանութեանց եւ ժողովներուն ետեւը, կը գտնուի աճարկու զօրութիւն մը, որ իր ձեռքերուն մէջ բռնած է նախկին Հապսպուրկեան կայսրութեան մնացորդ այս երկրին ճակատագրին թելերը։

«Տնտեսական տեսակէտով, Աւստրիան, թերեւս աշխարհի միակ երկիրն է ուր կը տիրապետէ — գրեթէ բացարձակ կերպով — ելեւմտական խմբակ մը։ «Էօսթէրրայխիշէ Քրէտիթանշթալթ» հաստատութիւնն է որ ներկայիս, իր հսկողութեան ու հակակշռին տակ ունի աւստրիական դրամատուններու եւ ճարտարարուեստի կէսէն աւելին, 10 միլիառ 92 միլիոն ֆրանք դրամագլուխով (պաշտօնական գումար)։ Նիւթական, քաղաքական ու բարոյական զօրութիւն մը, որուն նմանը եւրոպական ո՛չ մէկ արքայական տուն, ո՛չ մէկ թագաւոր, ո՛չ մէկ իշխան ունի»։

Ըստ «Էնթրանսիժան»ի թղթակցին, այս հաստատութիւնն է որ կը հովանաւորէ մաքսային համաձայնութիւնը, որուն մէջ կը տեսնէ «յայն կարելիութիւններ»։

Եգիպտոսի կացութիւնը

Վերին-Եգիպտոսի մէջ կատարած իր ուղեւորութեանց ընթացքին, վարչապետ Սըտքը փաշա, քաղաքական պայմանները նպաստաւոր գտած ըլլալով, որոշեց մայիսին կատարել ընտրութիւնները՝ համաձայն ընտրական նոր օրէնքին եւ վերամշակուած սահմանադրութեան։ Այս որոշումը գրգռած է Վաֆտ կուսակցութիւնը որ իր կարգին ձեռնարկած է պոյքոթի ենթարկելու ընտրութիւններն ու սահմանադրութիւնը։

Սըտքը փաշա Պէնի-Սուէֆի մէջ պարզեց իր քաղաքականութիւնը եւ յայտնեց թէ ի՞նչ դիրք պիտի բռնէ Վաֆտի հանդէպ եթէ փորձէ խափանել ընտրութիւնները։ Յայտնեց թէ կը փափաքի կարելի եղածին չափ շուտ վերահաստատել խորհրդարանական կարգերը եւ թէ, տրամադիր է նպաստելու ընտրական ամէն անկեղծ պայքարի եւ սակայն ամէն կերպ պիտի ջանայ զսպել յեղափոխական գրգռութիւնները եւ պաշտպանել քաղաքական ազատութիւնը։

Անգլիա եւ Պալքանները

Սոֆիայի անգլիական դեսպանը որ երկու օր առաջ, Զատկուան արձակուրդով մեկներ էր դէպի Լոնտոն, վերադարձաւ Սոֆիա, միայն մինչեւ Պելկրատ ճամբորդելէ յետոյ։ Պելկրատի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցած է արտաքին նախարարին Մարինքովիչի հետ։

Սոֆիայի մէջ, անգլիական դեսպանը երկու ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պուլկարիոյ արտաքին նախարարին Պ. Պուրոֆի հետ։ Կը կարծուի թէ Անգլիոյ դեսպանին այս յանկարծական վերադարձը հետեւանքն է Անգլիոյ փափաքին՝ մերձեցում մը ստեղծելու Պուլկարիոյ, Եուկօսլաւիոյ եւ Յունաստանի միջեւ։

Սէրպէսթի 150 անդամներ կը դատուին

Քէմալ կը գործէ։ 150 հոգինոց խումբ մը, որ Սէրպէսթ կուսակցութեան ի նպաստ ցոյց ընելու ամբաստանութեան տակ կը գտնուի, Անթալիայէն Տէնիզլի ղրկուեցաւ, այնտեղ դատուելու համար։

Ձերբակալուածներուն մէջ կը գտնուին լուծուած Սէրպէսթ կուսակցութեան Անթալիոյ անդամները եւ այն անձերը որոնք ամբաստանուած են թէ թաղապետական ընտրութեան միջոցին անդորրութիւնը խանգարելու ձգտող գրգռութիւններ ըրած են։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒԸ

Զատկական տօնին առթիւ, տպարանը փակ ըլլալով, «Յառաջ»ի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ Չորեքշաբթի օր։

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

«Էնթրանսիժան»ի մէկ աշխատակիցը պարզելով օտար աշխատաւորներու Ֆրանսա մուտքի պայմանները կը գրէ.—

Ամէն տարի Ֆրանսա կը մտնեն բազմաթիւ օտարականներ, որոնք նախապէս չեն ստացած աշխատանքի արտօնութիւն։ Բայց անգամ մը որ Ֆրանսա մտնեն, տեղական իշխանութիւններուն կը դիմեն, աշխատաւորի ինքնութեան թուղթ ստանալու համար։

«Այս կերպ դիմում կատարող օտարականը պէտք է ներկայացնէ գործատիրոջ մը կողմէ տրուած աշխատանքի պայմանագիր մը, որ կ'ենթարկուի աշ[illegible]

«Էնթրանսիժան»ի [illegible]

[illegible] 1927ին 19243, — 1928ին 21505, — 1929ին 43928, — 1930ին 70000։ Մինչ նոյն շրջաններուն, [illegible] 1927ին 18778, — 1928ին 36055, — 1929ին 110871, — 1930ին 125000։

«Էնթրանսիժան» [illegible]

ՎԵՐՋԻՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մարտ 28ին, պաշտօնապէս արձանագրուած, այսինքն կառավարական սնտուկներէ նպաստ ստացող անգործներու թիւն էր 50,815, որոնց 10,516ը կիներ։ Այդ թուականէն մէկ շաբաթ առաջ, անգործներու թիւը ցոյց կը տրուէր 50,744, ուրեմն մէկ շաբթէն միւսը միայն 71 հոգիի յաւելում մը, ինչ որ կը նշանակէ թէ, անգործութիւնը սկսած է կայունութեան շրջան մը բոլորել։

Անցեալ տարի նոյն այդ շրջանին ընդամէնը 1630 անգործներ կային։

1926 1927ի մեծ տագնապի ընթացքին, նոյն այս շրջանին Ֆրանսա կը համրէր 75,159 անգործ։

Մարտ 28ին Փարիզ քաղաքին անգործներու թիւն էր 22,172 (5588 կիներ)։ Սէնի նահանգի մնացեալ վայրերուն անգործներու թիւն է 14,396, ընդհ. գումար Սէն նահանգի անգործներու 36,568, անցեալ շաբթուան 36,502ին դէմ։ Մէկ շաբթուան մէջ յաւելում 66 հոգիի։

Ֆրանսայի մնացեալ նահանգներուն մէջ անգործներու ընդհ. թիւն է 14,247, անցեալ շաբթուան 14,242ին դէմ։ Ամէնէն աւելի անգործներ կը համրեն Ռոնի նահանգը 3679, որոնց 2799 Լիոն քաղաքին մէջ, Նորի նահանգը՝ 1851, Հոթ վիէն 1310 հոգի։ Մարսէյլի նահանգ 1128, որոնց 1113ը միայն Մարսէյլ քաղաքին մէջ, Լուառի նահանգը 842, եւլն.։

Մարտի 23-28, մէկ շաբթուան ընթացքին Ֆրանսա մտած են 756 օտար աշխատաւորներ, իսկ Ֆրանսայէն իրենց երկիրները մեկնած են 1723 օտարականներ։

***. Ռընոյի գործարանը սկսած է վերստին ընդունիլ ասկէ առաջ ճամբած բանուորները։

***. Մարտ 24ի հրատարակուած պաշտօնական վիճակագրութիւնները Գերմանիոյ մէջ անգործներու թիւր մարտ 15ին ցոյց կուտան 4 միլիոն 980 հազար, ուրեմն, փետր. 28էն ի վեր 8000ի յաւելում մը։

ՆՈՐ ՁԳՏՈՒՄՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՎԷՊԻՆ ՄԷՋ ԵՒ "ՏՐԱՊԻԶՈՆՑԻ ԱՆԹԱՌԱՄ"

Հոգեբանական վէպը ֆրանսական գրականութեան մէջ ազգային բնազդի մը արտայայտութիւնն է։ Մարդն է անոր հերոսը իր ներքին խորունկ կեանքով։

Բնութիւնը կը բացակայի դասական գրականութենէն, որովհետեւ ան ենթակայ է տեւական բնաշրջումի։ Մարդն է յաւիտենական ճշմարտութիւնը։

18րդ դարու մէջ, գրագէտ մը որուն համար այսօր գիտուններն ու հոգեբանները խենդ է, կ'ըսեն, յեղաշրջեց այս գրական աւանդութիւնը «բնութեան զգացումով։

Ռուսօ սիրեց բնութիւնը, որովհետեւ իր հոգեկան առանձնութեան մէջ, հոն գտաւ մտերիմ մը, խորհրդակից մը՝ Իր «La Nouvelle Héloïse» վէպը գետեղեց ան զուիցերական լեռներու եւ լիճերու գեղեցիկ «տեքոր»ի մը մէջ, ուր բնութիւնը ներկայացուց իբրեւ հոգեկան վիճակ մը, որ կ'ազդէ վէպի հերոսներուն վրայ ու կը կաղապարէ անոնց հոգին իր գիծագծով։

Ուստի այս գործով լեռը կը յայտնուի ֆրանսական գրականութեան մէջ։ Ալպեանները կը դադրին ըլլալէ մենաւոր ու վայրի հսկաներ, որոնք սարսուռ եւ յուսահատութիւն կուտան դասական մարդուն, ու կը դառնան ներշնչումի նոր աղբիւրներ։ Ֆրանսացին պիտի սիրէ լեռներու առանձնութիւնը, անոնց մէջ պիտի փնտռէ ուժգին եւ մելամաղձիկ յուզումներ։

Բայց սահմանափակ է Ռուսոյի բնութիւնը։ Լեռներու մէջ կծկուած հովիտներու կամ ժայռերու ետին կորսուած լիճերու սեղմ հորիզոնն ունի ան։ Անոր յաջորդները պիտի ընդարձակեն զայն, ընդարձակելով նաեւ վէպի սահմանները։ «Հերիք մեր բանաստեղծները իրենց սիրահարները հանգչեցնեն գետակներու ափը, դաշտերու մէջ, փեկոններու տերեւներուն տակ», կ'ըսէ Պեռնարտէն տը Սէն Փիեր։ «Ես ուզեցի զանոնք նստեցնել ծովուն եզերքը, ժայռերու ստորոտը, հնդկական ընկուզենիներու, պանանիներու եւ ծաղկած լիմոնի ծառերու շուքին տակ», ակնարկելով «Paul et Virginie» հովուերգութեան, հասարակածային գօտիին մէջ։

Այս վէպով «ծովը» կը յայտնուի ֆրանսական գրականութեան մէջ, անհուն ծովը՝ անծանօթ հորիզոններու, կոյս աշխարհներու հեռանկարով։ Բայց ֆրանսացի վիպասանը կը գիտէ ու կը նկարագրէ բնութիւնը իր եւրոպացիի աչքերով, եւրոպացիի հոգեբանութիւնով։ Անոր հերոսները պիտի ըլլան Եւրոպայի առանձնաշնորհեալ բնակիչները, դեսպանատան քարտուղարներ, զինուորական կցորդներ, ծովային սպաներ, գաղթային զինուորներ, զբօսաշրջիկներ եւլն.։ Ու այսպէս մինչեւ 1914։

Նափոլէոնեան պատերազմները ազգային գրականութենէն վեր ստեղծած էին եւրոպական գրականութիւն մը։ Stendhal, Gobineau, Mérimée թարգմաններն էին եւրոպական հոգիին։

Ու դար մը ետքը, պատմութիւնը կը կրկնուի քաղաքական ու ընկերային նման պայմաններու մէջ։ Ընդհ. Պատերազմը կը ստեղծէ միջազգային գրականութիւն մը, սրբելով աշխարհագրական սահմանները երկրագունդին հինգ մասերուն մէջ։ Եւրոպան, երկրի այս առանձնաշնորհեալ մասը, կը կորսնցնէ իր նախկին հրապոյրը, ուժը եւ Եւրոպացին՝ իր առաջնորդի դերը։

Եւրոպան ծերացեր է, կ'ըսէ Իպանեզ Տըրքէն ու կը մեկնի Ռուսիա։ Եւրոպան հիւծեր է, կը յայտարարէ Փիրանտէլլօ, ու կը պատրաստուի մեկնիլ Ամերիկա, հաստատուելու համար առողջ ու երիտասարդ ժողովուրդի մը մէջ։ Զզուած է Փօլ Մորան Եւրոպայի նիւթապաշտ քաղաքակրթութենէն, որ չի ճանչնար մեր հոգեկան կեանքի խորունկ պահանջները ու կ'երթայ հագուելու Արեւելքի ժողովուրդներու միթիք իմաստասիրութիւնով։ Զգոյշ, կը յայտարարէ Քայզերլինկ, իր «Ամերիկայի հոգեվերլուծումը» գործով, վտանգ կը սպառնայ Եւրոպայի, եթէ ան չվերանորոգէ ինքզինքը։

Փօլ Վալէրի կը խօսի պատերազմի աւերներուն մասին, կը վերյիշէ Նինուէններու եւ Բաբելոններու կործանումը ու կ'եզրակացնէ իմաստասէրի մը դառնութիւնով։

— «Մենք, քաղաքակրթութիւններս, հիմա գիտենք որ մահկանացու ենք... կը զգանք որ քաղաքակրթութիւն մը կեանքի մը դիւրաբեկութիւնն ունի»։

Բայց, կը հարցնէ անձկութեամբ, պիտի թո՞յլ տա՞նք որ «Եւրոպան դառնայ ինչ որ է իրականին մէջ, այսինքն ասիական հողամասին մէկ փոքրիկ հրուանդանը։— Եւ կամ Եւրոպան պիտի մնա՞յ ինչպէս որ յայտնուած է, այսինքն երկրային տիեզերքի թանկարժէք մասը, հողագունդին մարգարիտը, հսկայ մարմինի մը ուղեղը»։

Բայց շարժումը զօրաւոր է ու կարելի չէ ետ դառնալ։ Ու կը մեկնին բոլորը եւ երկրախոյզը եւ իմաստասէրը, եւ գիտունը եւ արուեստագէտը, կոյս աշխարհներու, առողջ ժողովուրդներու, անծանօթ բարքերու եւ քաղաքակրթութիւններու տեսիլքովը յափշտակուած։

* *

Փօլ-Անրի-Պորտոյի վէպը, «Տրապիզոնցի Անթառամ»ը, ֆրանսական վէպի այս նոր ձգտումը կը ներկայացնէ։ «Ողորմելի է Եւրոպան», կ'ըսէ անոր հերոսներէն մէկը։ «...Արեւելքը պահած է իր զարմանալի հրապոյրը բոլոր անոնց համար որ ունին փտանգին ճաշակը, սովորական ճակատագիրներու արհամարհանքը, ստեղծելու հպարտութիւնը... բոլոր անոնց համար որ ունին քաջութիւնը իր ամենէն հազուագիւտ ձեւին մէջ... մենակեացներու քաջութիւնը։ Անոնց համար անհրաժեշտ է անապատը, ուր անոնք կարենան ձեւել թագաւորութիւն մը, իրենց երազներու չափովը։ Պատերազմը վերակենդանացուց բոլոր այս քնացող փափաքները»։

Բայց ինչպէ՞ս Փօլ-Անրի Պորտո իր վէպին միջավայրը կազմեց Հայոց աշխարհով, այսինքն այն երկիրներով ուր թափառական Հայը իր պատմութիւնը թափեց։

Սէվրի Սամուէլ-Մուրատ վարժարանին մրցանակաբաշխութեան հանդէսին կը նախագահէր ֆրանսացի ակադեմական ու վիպասան Անրի Պորտո, հայրը «Տրապիզոնցի Անթառամ»ին հեղինակին։ Ան կարդաց գեղեցիկ ճառ մը, ուր կը յայտնուի վէպին ծնունդը։ «Պատմական ոեւէ ծանօթութենէ առաջ, հայկական տխրութիւնն ու թախիծը ինծի եկան Լամարթինի մէկ հատուածէն, ըսաւ ան։ Զիս Սուրիա տանող շոգենաւին մէջ հետս առած էի անոր «Արեւելքի մէջ ճամբորդութիւն»ը։ Աղջիկս ինծի կ'ընկերանար։ «Տրապիզոնցի Անթառամ»ին ապագայ հեղինակը որ այն ատեն տասնը ութ տարուններ միայն կը հաշուէր, յափշտակեր էր գիրքը։ Օր մը «Լօթիւս»ի կամրջակին վրայ ինծի կարդացուց սա էջը, ուր բանաստեղծը, Դամասկոսի մէջ, կը նկարագրէ ձեր ցեղի աղջիկներուն գեղեցկութիւնը։

«Գրեթէ ամէն տեղ, մենք գտանք դէմքեր, զորս եւրոպացի վրձինը երբեք չէ գծած. աչքեր ուր ծոցին խաղաղ լոյսը կը վերածուի մութ կապոյտ լոյսի մը ու կ'արձակէ խոնաւ թաւշային ճառագայթներ, որոնց փայլիը երբեք չեմ տեսած կնոջ աչքերու մէջ, դիմագծեր այնպիսի նրբութիւնով մը եւ այնքան քնքուշ ողորկութիւնով մը, որ ամէնէն թեթեւ, ամէնէն նուրբ ձեռքը պիտի չկրնար օրինակել. Թափանցիկ դէմք մը, երանգաւորուած միեւնոյն ատեն այնքան կենդանի գոյներով որ վարդի թերթին ամէնէն փափուկ երանգներն անգամ չեն կրնար արտայայտել անոր տժգոյն թարմութիւնը. ակռաները, ժպիտը, ձեւերու եւ շարժումներու բնական փափկութիւնը, ձայնին մետաղեայ, ճնչուն եւ ջինջ շեշտը. ամէն ինչ ներդաշնակ է այս հիանալի յայտնութիւններուն մէջ...»։

Ով քաղցրութիւն երգող քանի մը վանկերու, որոնք այլեւս պիտի չհեռանան յիշողութենէ։ Մշուշապատ և դեռ անորոշ Անթառամը կը յայտնուէր իր ապագայ Արարչուհիին։

Փօլ-Անրի Պորտո պիտի արտադպէ իր վէպին մէջ Հայոց աղջիկներու գեղեցկութիւնը խորհրդանշող այս հատուածը եւ իր հերոսուհին, Անթառամ Ճիվանեանի աչքերուն մէջ պիտի փնտռէ այն «թաւշային խոնաւութիւնը», զոր Լամարթին կը նկարագրէ սիրահարի մը յափշտակութիւնով։

Ռոմանթիք բանաստեղծին ազդեցութիւնով կը կաղապարուի ուրեմն Հայոց պատմութեան եղերական մէկ էջը խորհրդանշող այս վէպը, անոր առաջնորդութիւնով վիպասանուհին կ'այցելէ Արեւելք, կը ճանչնայ ու կը սիրէ հայ ժողովուրդը։ «Ես ալ անոր կը պարտիմ այն հրապոյրը, որ զիս դէպի ձեզ կը քաշէ» կ'ըսէր Անրի Պորտո, իր ճառին մէջ։

Ու այս ազդեցութիւնը իր վիպական շունչով պիտի խմորէ։

ԱՐԱՔՍԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԹԱՄԱՐ

(ՊԱԼԱՔԻՐԷՎԻ ՀԱՄԵՐԳԻՆ ՎՐԱՅ)

Ա.

Տարիալի նեղ ու մշուշապատ կիրճին մէջ դղեակ մը կար ժամանակին, ուր կ'ապրէր Թամար, իշխանուհի մը հրեշտակային գեղեցկութեամբ ու հրէշային մտածումներով։ Անգութ, տարփալի եւ նուիրական էր ան միեւնոյն ատեն։ Իշխանուհին կոյս էր մնացած, սակայն շատեր եկած էին արդէն այդ մեղքէն տաճարին առջեւ իրենց սիրոյ երդումն ընելու։ Ու Թամարին կուրծքը խորանի մը պէս, նուիրական մնաց երկար ատեն։

Տարիներու հետ սակայն, տարփանքը ծաղկեցաւ Թամարի մարմնին մէջ, ու ան՝ դղեակին լաւագոյն սենեակը մեղրալուսնի գիշերներուն յատկացուց...։

Ու հէքեաթային կեանքը սկսաւ։

Ամէն անցորդ, ըլլար զինուորական, հովիւ թէ վաճառական, հրապուրուած անբացատրելի գեղեցկութենէն, կ'երթար դղեակ, չկրնալով մերժել զիւթիչ հրաւէրը իշխանուհի Թամարին։ Իրիկուան դէմ կրքոտ ճիչեր կը լսուէին դղեակէն, ուր կեանքն ու մարմնային անզուսպ խենդութիւնները իրենց լրումին կը հասնէին։

Կիներ ու մարդիկ, գինովցած հացկերոյթի սեղաններուն առջեւ, կը փաթթուէին իրարու իրենց ծոցերը իրար փակցնելով, մինչ գինիի բաժակները կը լեցուէին անընդհատ կենսատու ըմպելիքով։ Իշխանուհին սեղանին գլուխը կը նստէր, եւ իր լեցուն մարմնով, հոլանի կուրծքին հմայքով կ'այրէր կոչնականներուն փրփրոտ շրթները։

— Խմեցէ՛ք, կը պոռար իշխանուհին, խմեցէ՛ք որչափ կրնաք։ Աշխարհի ցաւը չպիտի կրնաք երբեք փոխարինել։ Սիրոյ ժամերը շուտ կ'անցնին ու մեր կեանքը գարնանային օրուան մը նման կը վերջանայ շուտով, Խմեցէ՛ք Թամարին անունով, Թամարին կեանքին համար։

Ու բաժակները յորդահոսան, կը պարպուէին շողշողիւն աղմուկով։

Երբ կոչնականները կ'արբենային ու յոգնած մարմինները անկարող կ'ըլլային շարժելու, Թամար կը գտնէր է՛ն գեղեցիկ հրաւիրեալներուն ու կ'առաջնորդէր իր սենեակը։ Ժանեկազարդ անկողնին վրայ կը փռուէին միասին ու Թամար կը քամէր գինով երիտասարդին ամբողջ ջերմութիւնը։ Յետոյ կը պառկեցնէր զայն անկողնին մէջ ու կ'երթար մեռելային հեղուկը բերելու։ Երիտասարդը արդէն քնացած կ'ըլլար։ Բոզ կինը կը քակէր մէջքի գօտին, կը հանուէր ու մերկ մարմնով կը մտնէր վերմակին տակ, ի խնդիր նորանոր սարսուռներու։

Ու գիշերը կ'անցնէր։

Երբ առտուն կանուխ, արշալոյսը հագիւ լեռներուն գագաթները կ'ոսկեզօծէր ու ամէն ինչ խորունկ լռութեան մէջ թաղուած կը մնար, Թէրէքի ջուրերուն թախծագին շառաչիւնը կը լսուէր միայն, որ անշունչ դիակ մը կը տանէր դէպի ծով...

Այն ատեն կ'երեւար դղեակին պատուհանէն սպիտակ ստուեր մը, որ վերջին հրաժեշտը կը զրկէր իր թշուառ սիրածին։

Բ.

Երկար ժամանակ, Թամար այսպէս ցոփ կեանք մը վարեց։ Իր դղեակը միեւնոյն ատեն հանրատուն եւ գեհեն եղաւ։ Իսկ իշխանուհին՝ բոզ եւ մարդասպան։ Հանրութիւնը գիտցաւ թէ խորհրդաւոր, արտակարգ բան մը կ'անցնէր այդ դրախտին մէջ, սակայն անցորդը միշտ հրապուրուած մնաց ու հաւանեցաւ ամէն անգամ իշխանուհիին հրաւէրին։

Անցորդը ըլլար զինուորական, հովիւ թէ վաճառական, կը մտնէր ներս ու կը մասնակցէր գիշերային խրախճանքին։

Թամար մնաց միշտ գեղեցիկ, միշտ լեցուն տաք արիւնով, զոր անհամար սիրահարներ ժանեկազարդ մահճակալներու վրայ իրեն ներարկեցին։ Թամար եղաւ նախանձոտ ուրիշներու գեղեցկութեան ու մինչեւ վերջին օրը, անգութ, բոզ եւ մարդասպան։

Գ.

Տարիալէ կիրճէն աշուղ մը անցաւ այդ օրերուն։ Վերջալոյսի ժամանակ էր։ Աշուղը յոգնած, նստաւ դղեակին մօտ, ծառի մը տակ ու վաղեմի սիրահարական երգ մը թրթռացուց կիթառին լարերուն վրայ։ Այնքա՛ն լաւ կը հնչէր այդ մեղեդին իրիկնային խաղաղութեան մէջ։

Իշխանուհին զարմացած, պատուհանէն դուրս կախուեցաւ։ Տեսաւ ծառին տակ նստած հրաշագեղ աշուղը ու այդ չնաշխարհիկ գեղեցկութեան առջեւ պահ մը արձանացած մնաց։ Ի՛նչ աղուոր աչքեր են, մտածեց Թամար։ Մարմնին վրայէն սարսուռ մը անցաւ։ Ու ներս կանչեց չքնաղ տղան։

Աշուղը անշարժ մնաց առաջին հրաւէրին վրայ։ Տեսաւ պատուհանէն կախուած իշխանուհին, անոր կուրծքը հասուն, լեցուն աղուոր ծիծերով, որոնք կը թրթռային բարակ, մետաքսեայ հագուստին տակ։ Նախ երազ կարծեց։ Աչքերը ուժով մը շփեց շապիկին ծայրով։ Չէ՛, իրականութիւն էր, բացարձակ իրականութիւն։ Ոտքի ելաւ, պահ մը վարանումէ վերջ մտաւ դղեակ։

Թամար պատուհանէն կախուած իրեն կը սպասէր։

Գիշերային խրախճանքը սովորականէն աւելի փայլուն անցաւ։ Աշուղը երգեց անդադար՝ կինը, սէրն ու գինին, ու գրեթէ սատուածացուց Թամար իշխանուհին։

Ուշ ատեն գացին միասին անկողին։

Լիալուսին էր։

Անսահման լռութեան մէջ, Թէրէքին ձայնը կը լսուէր միայն որ շառաչելով կը վազէր կիրճին մէջ, սատղերու խորանին առջեւ։

Թամար եւ աշուղ պառկած էին միասին, փաթթուած իրարու տարփալի մարմիններով։ Իշխանուհիին շրթները ճեղքուած ձմերուկի կարմրութեամբ, մեղր կը կաթեցնէին անոր բերնէն ներս ու սէրը իր լրումին կը հասնէր։

Յետոյ աշուղին քունը տարաւ։

Թամար ելաւ անկողնէն, գնաց բերաւ հեղուկը։ Ամբողջ մարմինով կը դողդղար։ Մօտեցուց զայն քթին, սակայն ձեռքը երերաց։ Զկրցաւ շիշը բանալ։ Սիրտն ու միտքը պայքարի մէջ էին։

— Մեռցնե՞լ, թէ չմեռցնել։

Վարանեցաւ։ Մեռցնել այդքան ծաղկատի մարմին մը։ Ո՛չ, կարելի չէր։ Ու առաջին անգամ ըլլալով, հանրակինը պարտուեցաւ իր մտածումներէն։

Մտաւ անկողին ու քնացաւ։

Երկրորդ գիշերը նոյն հոգեբանական պայքարը տեղի ունեցաւ։ Իշխանուհին խնայեց տղուն։

Երրորդ գիշերն էր։

Թամար խորհեցաւ մեռելային լռութեամբ։ Կռուեցաւ։ Ինչպէ՞ս, ինք, այդքան գեղեցիկ կին, կը պարտուէ՞ր աշուղին հմայքին առջեւ։ Այս մտածումը տանջեց զինք, Իսկ բոզ կին, ամէն գիշեր տարբեր մէկը պէտք էր ունենար իրեն հետ. այս էր իր սկզբունքը։

Ու սպաննեց անմեղ աշուղը։

Առտուան դէմ, Թէրէքին ջուրերը կը տանէին շառաչելով, անշունչ դիակ մը դէպի ծով։

Դ.

Վերջին ողբերգութիւնը կատարուած էր։

Իշխանուհին տառապեցաւ խղճի խայթէն, ու առաջին անգամ ըլլալով կեանքին մէջ սրտի խորէն լացաւ։ Փոխեց հիմնովին կեանքին ուղեգիծը, գոցեց դղեակը անցորդներուն առջեւ ու խրախճանքը վերջացաւ ընդմիշտ։

Փոխարէն՝ վանքի վերածեց այդ փառայեղ ապարանքը եւ ինք ճգնաւորի նման ապրեցաւ։

Աստուածավախ ճգնաւորներ կ'աղօթէին ամէն իրիկուն փայլփլուն մոմերուն առջեւ, ու խնկարկուած խորանին քով Թամար, ծնրադիր, իր մեղքերը կը քաւէր։

Ու առտու իրիկուն, կանոնաւորաբար, վանքին հսկայ զանգակները կը ղօղանջէին յամրօրէն, երկար ու երկար, մառախլապատ կիրճին մէջէն, աստուածային մեղեդի մը սփռելով անհունութեան մէջ տիեզերքին...։

Ժընեւ Յ. ԳՈՒՄՐՈՒԵԱՆ

ՆՇԽԱՐԸ

(Զատկի պատմութիւն)

Յարութեան առաւօտուն, Տիրան տունէն դուրս չելած՝ ձեռքերը գրպանին տարաւ անգամ մը։ Թէեւ սովորական օրերու փոխս պարունակութենէն տարբեր՝ լեցուն ու պարարտ գտաւ զայն, բայց ի՞նչ կ'ըլլայ, ի՞նչ չըլլար մտածեց, ու վճարումի գացող պարտատէրի մը պէս սկսաւ հաշուել,

— Ա՛ս պատարագիչ առաջնորդ հայր սուրբին։ ա՛ս ժամուն, ա՛ս ժամկոչին, ա՛ս աղքատներուն... Ու տեսաւ թէ դեռ անդին կը մնայ գումար մը, ամէն պատահականութեան հանդէպ։

Տալիք օրեր, որ կուգար տարին քանի մը անգամ միայն։ Ու պէտք էր որ ինքն ալ տար անպայման։ Գոնէ ա՛յսպէս լսած, տեսած ու վարժուած էր իր պապերէն, հին ունեւոր օրերէն մինչեւ նոր ու նեղ չքաւոր օրերը։ Բայց որչա՞փ,,, Այդ մէկը համեմատական չէր իր սրտին ու քսակին։ Մէկը՝ հարուստ ու լեցուն, միւսը՝ նիհար ու պարպուած, որ իր թեթեւութեամբը կը ճնշէր սակայն միւսին վրայ. մեծ բեռան մը պէս ծանրակշիռ։ Բայց օրը սուրբ էր ու հոգեկան մխիթարութիւններով բեռնաւոր։ Չէ՞ որ Քրիստոսն ալ իր ունեցածն էր տուած աշխարհին — միսն ու արիւնը։ Հետեւաբար ինքն ալ կը տրամադրէ իր ունեցածը, սիրտը բրած բերան հոգին հանգոյց իր համեստածալ քսակին։

Այս բոլոր սրտայոյզ […] ձումները պզտիկ Հրջան մը […] իր մէջ։ Աւելի կարճ քան […] Հրջանը իր ճմլուած […] զգաց թէ քանի մը կաթիլ […] թիւն հոսեցաւ իր կեանքէն։ […] զուարթ առաւօտ մը՝ որ իր […] անհունօրէն բացած՝ կը […] խորհուրդը տիեզերական […] Եկեղեցիին զանգակը կը […] վորականէն աւելի ուժեղ, […] զօռ ու երկար, որուն […] արձագանգը նման էր […] կաթապատ զանգերուն […] խորտակած ու փշրած՝ […] եալը, յարութիւն առած էր […] ներէն, միաշաբաթի […]

Բայց գմոլքին […] կը բացուին ու կը գոցուին […] ւորներու ետեւէն։ Ամէն օր […] ժամ եւ ժամահարութիւն։ […] ւարանութիւնը յարութեան։ […] ինչո՞ւ այսօրուանը թնդանօթ[…] պէս կը պայթէր զանգակ[…] երկար, երկար ու […] Յանկարծ յիշեց թէ պատա[…] առաջնորդ հայր սուրբն էր, […] համար պէտք կար սովորա[…] տարբեր հանդիսութեանց։

Եւ սակայն Տիրան […] քաշեց փարագոյրը պատկերի[…] որ կրնար մտածումէ մտածու[…] ցումէ զգացում, առաջնորդ[…] խաչաձեւուած ուղիներու վրայ […] պատրաստուեցաւ իր պարտա[…] թեան հատուցումին։ Քայլեր[…] գիւ թէ սեմէն դուրս դրած […] գունէն դառնալով, կեցաւ […] ու յանկարծ հարցուց իր կնոջ […]

— Հայր սուրբերէն նշխար […] կա՞ւ թէ ոչ...

— Դեռ չեկաւ... մոռցած […] լալու է.

Բայց դուն քովը գնա՛ […]

Տիրան լսեց։ Բայց ճակա[…] ճիւներ կապեց ու գլուխը […] կասկածանքի փուշերուն վրայ […] առաջնորդը կրնար ամէն ինչ […] սխալիլ ու մեղանչել նոյնիսկ […] սա մէկը ո՛չ մոռացում կրնա[…] ո՛չ ալ թիւրիմացութիւն։ Ն[…] նշխարին առաքումը՝ ամէն […] Ծնունդին ու Զատկին՝ հայր […] կը կատարէր մասնաւոր […] ցանկի մը վրայէն, ուր իր […] նունը կար։ Երկրորդ՝ եղածը […] խարդաւանութիւն մըն էր […] իր մասնակցութեան համեմա[…] նը բերած էր ամէն տարի […] գնորդ։ Աւելին։ Ոչ թէ առաջ[…] րանի, այլ առաջնորդի […] միայն։

Ամէն անգամ որ Աստ[…] գար, հայր սուրբը Առաջնորդ[…] գունները փակած՝ պիտի լծուէր […] աշխատանքի։ Առաջին գործը […] ծաքանակ նշխարի-պատրաստ[…] որուն ալիւրը Աստուած գիտէ […] ո՞ւրկէ կուգար։ Երկրորդը՝ […] ւորական քարտերու […] իր անունին ու պաշտօնին […] գակ տխտղոսաւոր […] լեցուած։ Յետոյ՝ կանանչ […] վրայ, նշխարներու բրգացած […] քերուն, քարտերու տրցակին […] հարաններու կապոյտ […] փռուած անուանացանկը իր […] րանի յաճախորդներուն, զոր […] սունքի պէս պահած կ'ըլլար իր […] րոցին մէջ, միայն Ծնունդի […] Զատկին դուրս հանելու […] Իւրաքանչիւր պահարանի մէջ […] նշխար, շնորհաւորական քարտ […] վրան հասցէները […] կը մնար ցրուումը անոնց։ […] բարապանը եւ գլրոցին […] մնային. խթումի երեկոյին […] տեղաւորուած կ'ըլլային […]

Դեռ կար աւելի կարեւոր […] անյետաձգելին.— «Յառաջ[…] Յարութեան առաւօտուն, […] բարեջան Առաջնորդ Ա...Ս. […] գալստ հանդերձեալ է ի Ս. […] տարագի, քաղաքիս […] նիստ եկեղեցւոյ մէջ...» […] տառ յայտարարութիւնը՝ […] ծամուլին էջերէն մինչեւ […] պատերուն վրայ փակցուած։ […] Ս. Պատարագէն վերջ՝ […] կան ընդունելութիւն Առաջնորդ[…] նի մէջ։ Աջ համբոյր եւ նշ[…] րուն փոխարէնը ցնծալ «միայն[…] ընկրապատիկ ու հազարապատիկ […]

Տիրանին աչքերուն առջեւէն այս բոլորը շարժապատկերի մը պէս անցա՜ն, ու անցան, ու այն եղրակացութեան յանգեցաւ թէ՝ Առաջնորդ Սուրբը յաճախորդներուանհայր մանապանկէն դուրս ձգած էր զինք բոլորովին։ Պատճա՞ռ...։ Յանկա՛րծ, աչքերը ինքն ի մէջ դարձան, գիտակցութիւնը արթնցաւ ու յիշողութիւնը օգնութեան։ Բայց կինը քինը հասաւ անոր աչքերուն մէջ կարմրաց խռովքը անոր աչքերուն մէջ ու յուզումը՝ դիմագծին վրայ եւ ա-ժեցաւ.

— Անպատճառ Առաջնորդին անպատշան բան մը գրած ըլլալու ես թերթերուն մէջ...

— Վա՜յ...։

— Բայց յաջորդ բառը — բուն ամպերը ակռաներուն տակ առած ամփոփ, ո՜րքան սեղմեց, փշրեց ու կոտր, կոտր ըրաւ որ միայն ծնօտներն ու ...քները շարժեցան անձայն ու լռին ու կինը չլսեց զայն մինչեւ անգամ գիտցաւ։

Յունէն եկեղեցի՝ ճանապարհը երկարեց Տիրան, խռոված ու սասանած։ Մէջը էր։ Այդ տարուան լոյս ...ած տարեցոյցներէն մէկին մէջ, մարեկան ընդհանուր տեսութեան մը ընթացքին, համառօտ անդրադարձում մը ըրած էր Առաջնորդի մասին։

Ա՛յսքան միայն։ Ու այսքանն իսկ բաւական եղած էր զրկելու զինք օրհնած նշխարէն, որ անգամ մըն ալ կը մերկանար իր սրբութենէն ու խորհրդաւորութենէն, քինախնդիր վեղարաւորի մը չորցնուած ձեռքին տակ։ Կը քալէր ա՛ն դէպի տաճարին հաւաքին, Զատկի առաւօտուն, բայց իր մէջ հաւաքին սիւները ցնցուած ու լոյսին եւ երկայնքին ճեղքուած։ Նախկա այն նշխարը չէ՞, զոր բա-րեպաշտները երկիւղած աչքհամբոյ-րով մը միայն կ'ընդունէին բարեհամբոյր քահանաներէն եւ զայն երկուքի բաժնած՝ կտորներէն մին կը գնէին ալիւրին տոպրակը, իսկ միւս՝ խղին ամանը, որպէսզի Կառուած անսպառ պահէ ալիւրն ու խղը իրենց օճախին։ Հիմա՞։ Վաճառք մը աշխարհիկ՝ որուն շրջաբերութիւնը դարձած է մենաշնորհը պաշտօնարգի մը, որ ուզածին կը վաճառէ, իսկ չուզածին կը մերժէ բացէ ի բաց։

Տիրան շարունակեց իր ճամբան մինչեւ ժամուն բակը, պատրանաթափ ու հիասթափ, այս մտուր խոհերուն տակ ամփոփուած։ Բայց յանկարծ սիրտախրկ հով մը, որ սովոր է փչել ուժգին, արշամարանքի ակերէն, բռնեց, կեցուց զինք բակին մէջ, փակելով ժամուն դուները իր առջեւ ու փարագուրելով պատարագն ու պատարագիչը իր աչքերէն։ Ու պարպէ եւ իր գլխանը ժամուն շըր-ջափակը դրուած պնակներուն մէջ, վերադարձաւ տուն, նշխարին իրաւունքը աղքատներու փանձանակին մէջ նետած։

Ու որպէս թէ հոգեկան բեռնաւորումէ մը թեթեւցած ու մխիթարուած։

ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ

Մարսէյլ

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱԽՈԽԵԱՆԻՆ

Ծովերուդ քովն էի, ծովերուդ
 մէջն էի քիչ մ'առաջ.
Իսկ հիմա,
Անզրջանակ ծովին մօտն եմ
 նորէն ես։
...Դեռ ջուրերուդ խոնաւութիւնը
 կը մնայ
Ճակտիս վրայ։
Դեռ կը լսեմ ձայնըդ անվերջ
 փոթորիկիդ,
Սպառնական փոթփոթումը ա-
 լիքներուդ
Խռովայոյզ։
Կը տեսնե՛մ,
Աղջամուղջը, վ ազքն ամպերուդ
 կայծակնաբեռ,
Ուր բանտուած լոյսի շերտեր
 շուարուն,
Կոհւին մէջ տարերքներուն
Կը հեւան։
Ուր ժայռերուդ ծանրութիւնը
 հաստատ ու վէս,
Անհունութեան սեւեռաբիբ՝ ան-
 պարտելի ուժի պէս
Սահմանն է անհունին...
Երեւակայութիւնս շշմեցուցիր,
 դեռ կը զգամ,
Պիտի զգամ տիրող յուզումն
 արուեստիդ։
...Արեւներդ ոսկելոյս, արեւներդ
 վարդալոյս,
Արեւներն հուր ժպիտէ, արեւ-
 նախանդ հրճուանքէ,
Արեւ տուին, սրսկեցին նոր
 գոյներ
Մտածումիս երկնքին...
... Լուսինններդ սիրաթաթաւ,
Որ շղարշին մէջէն նրբին ամ-
 պերուդ,
Հորիզոնէն մեղեսիկ,
Դէպի ծովին խաղաղութիւնն
 անսահման,
Ալեակներուն քնաթաթախ, շը-
 շուկներուն, շուքերուն,
Դէպի քունը գիշերին
Համբոյրի պէս, օրհնութեան
 պէս, աղօթքի պէս
Կ'երկարի՛ն, կ'արծաթե՛ն...
— Ի՛նչ երգ էր ան. ի՛նչ մեղեդի,
Դեռ կ'ապրի, պիտի ապրի սր-
 տիս մէջ...։
Անըրջանակ ծովին մօտն եմ նո-
 րէն ես,
Ուխտի եկեր եմ այս անգամ,—
 Օտարական ու մինակ...
Շատ բան ունիմ ազատօրէն,
 առատօրէն
Ոտքերուս քով, աւազին հետ
 խոհ ու խորհուրդ դաշնակող
Փրփրասպիտակ ալիքներուն
 խառնելու։
Կուրծքիս վրայ, կուրծքիս տակ
Իր պարուրող գուրգուրանքն է,
 —Ուժեղ բուրմունքը աղի,—
Որ կ'օրօրէ,
 — Բով մը վշտի, յոյսի,
 տենչի, զգայութեանց բո-
 ցարձարձ
 Էութիւնս...
Մօրս անուշ ձայնն է կարծես,
 երազանքին կանչն է կարծես
Մահուան դուռը՝ յարութեան
 մը լուրն է կարծես...
Ծո՛վ կայ,
Աչքերուս մէջ ծո՛վ մը կայ...
Հպարտութեան, երախտիքի,
մեծ սիրոյ մը արցունքներն են՝
Ծովի՛ն համար
Որ իր հոգին, մութ ծալքերն ու
 գաղտնիքներն իր կեանքին,
Կիրքերն անզուսպ,
Անչափելի գեղեցկութիւնն իր
 վեհութեան
Գիտցաւ միայն հայ հանճարին
Վստահիլ...
— Չէ՞ նմաններն են որ կուգան,
 կը միանան
Մէկզմէկով կ'ամբողջանան,
 Լոկ ովկէան մը
 կրնայ ովկեան մը ցոլանալ...,
Ո՛ վարպետ.
Աստուածային գործիդ առջեւ,
 Թո՛ղ խոնարհին.
Փառ՛ք, պաշտամու՛նք,
Եւ աշխարհին որ քեզ ծնաւ,
Ե՛ւ ծովերուդ, ե՛ւ հոգիիդ, ե՛ւ
 անունիդ
Յաւերժական...։

ՓԱՅԼԱԿ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Նիս

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՆՈՐԱՀԱՍ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ

La Nouvelle Revue Françaiseի մէջ Մաքս Ժաքոպ նոր կեղծ անունով մը (Մորվէն լը Կայէլ(ի՞)) կը ստորագրէ հետեւեալ ոտանաւորը, որ կը պատկերացնէ Ֆրանսացի նորահաս աղջիկներուն հոգեբանութիւնը։

Դպրոցականի մեր վկայական
 նեըը
մեզի ծուկով հաց չեն տար
 այլեւս,
եթէ տիկնութիւն չընենք.
երթաք բարով նեղ գլխարկներ
 եւ կարմիր գոգնոցներ,
ես քաղաքապետին կնոջ պէս
 պիտի ըլլամ։
ես բժիշկին կնոջ պէս պիտի
 ըլլամ,
ես գործարանատէրին կնոջ պէս
 պիտի ըլլամ,
ես ալ ծովագնաց աղջիկներու
 շըշագգեստ կ'ուզեմ,
եւ ափոցներ թէնիս խաղալու,
քովիկս սիրահար մը կամ երկու,
եթէ հարուստ են՝ կը նստիմ ի-
 րենց ինքնաշարժին մէջ։
իսկ մինչ այդ կը ծառայեմ
 իբրեւ գրագիր,
կամ իբրեւ հիանդապահուհի,
կամ իբրեւ վարժուհի գիւղի մը
 մէջ.
Ագարակէն՝ իրկունը պարահան-
 դէս կը փախչիմ.
Հիմա մինակ եմ, մեն մինակ,
Հայելիիս եւ գլխարկիս հետ։
Ափսո՛ս, սիրտս չէ փոխուած
 երբեք,
կը բաբախէ՝ երբ մանչ մը
 կ'անցնի,
կամ կը դողայ՝ երբ հովը կը փչէ։

ԺԻՏԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Շարունակութիւն ծանօթ հարցարանին պատասխաններուն։ Այս անգամ Անգլիացիները եւ Ռումանացիները։ Պէրնըրտ Շօ կը գրէ.—

«Ափսո՛ս, ժիտի գործերէն ոչ իսկ տող մը կարդացած եմ։ Սակայն կը տեսնեմ որ ուշը մնացեր եմ, եւ պէտք է աճապարեմ կարդալ, հակառակ ծերութեանս»։

Մարդ չի գիտեր թէ Պէրնըրտ Շօ ի՞նչ կարծիք ունի Ժիտի մասին։ Հեգնանքը ծածկած է զայն։

Առնենք ուրիշ գրողի մը կարծիքը, Փանֆիլ Սայքարու, որ տնօրէնն է Քուրանթուլ օրաթերթին.—

«Ժիտի ազդեցութիւնը մեր սահմաններէն ներս զերօ է։ Այս վիճակը չեն կրնար փոխել ոչ գովասանական յօդուած մը՝ խմբակի մը պարբերականին մէջ, ոչ ալ փառաբանական ելոյթ մը՝ հիմակիրներու մէկ վիճաբանութեան մէջ։ Ո՛չ մէկ գործ, ձեզի կ'ըսեմ ո՛չ մէկ գործ, առանց երբեք ըսելու «արժէքաւոր գործ», կը ճանչնամ ռումանական գրականութեան մէջ, որ ազդուած ըլլայ Անտրէ Ժիտէն։ Երբ փարիզեան խմբակցական կամ պաշտօնական պարբերականներու մէջ կը կարդանք թէ Ժիտ ճանցուած է իբրեւ վարպետը ֆրանսական նոր սերունդին, կը մղուինք զարմանքի եւ ծիծաղի արտայայտութիւններու, իսկ երբ նոյն սաղմոսերգուներէն կ'իմանանք թէ Ժիտ ճանչցուած է իբրեւ գլխաւոր ներկայացուցիչը ֆրանսական մշակոյթին յարտասահման, կը ստիպուինք սուլել»։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԵՂԵՂԻ ՎՏԱՆԳԸ

Գարնան զուլներն ենք։

Ինչպէս ամէն տարի, ահա նորէն Հայաստանի գետերը հեղեղեալ կ'ուռին, սպառնալով յորդիլ եւ աւերել ցանքերն ու գիւղերը։

Ղամարլուէն կը հեռագրեն «Խորհ. Հայաստան»ի (22 մարտ) թէ Արաքս գետը բարձրացած ըլլալով, կը սպառնայ հեղեղել Սարաջալար գիւղը։ Մարտ 20ին, երեկոյեան Սարաջալար ղրկուեցաւ երեք նաւակ, գիւղին բնակչութիւնը փոխադրելու համար Սարունջի։ Միջոցներ ձեռք առնուեցան՝ վտանգէն ազատելու համար Կաֆարլուի ջրհան մեքենաները։

Թալինի շրջանին մէջ Մաստարա գիւղին բնակչութիւնը մէկ սիրտ մէկ հոգի աշխատեցան եւ մաքրեցին առուն։

ՈՌՈԳՄԱՆ ՀԱՐՑԸ

Հայաստանի գիւղատնտեսութեան վարիչները նկատի ունին այն տեսակէտը թէ երկրին շրջանները պէտք է մասնագիտականացնել համաձայն իրենց մշակոյթի կարելիութիւններուն։ Այս ձեւով կը կատարուի նաեւ ջրային հարստութեան խնայողութիւն մը։

Միւս կողմէ անհրաժեշտ կը համարուի մեքենայականացնել ոռոգման դրութիւնը։ Այդ նպատակով, լծուած են ջրաբաշխական մեծ շինարարութեան գործին։ Արդէն կատարուած են հետեւեալ ջրաբաշխական շինարարութիւնները.— Այղր լիճին ջրհանի կայանը, փոքր Սարդարաբադը, կարճեւանի ջրանցքը։ Արազդայանի, Լամբալուի, Ղարա-Սուի, Զանգիբասարի աշխատանքները։

Դժբախտաբար, ինչպէս ջրային տնտեսութեան պետը, Այվազեանն ալ կը խոստովանի, երբեք ուշադրութիւն չեն դարձուցած տեղական ոռոգման գործին, այսինքն փոքր ջրաբաշխութեան։

Նոյն ատեն ուժի աւելորդ սպառումներ։ Այսպէս Իջեւանի շրջանին մէջ Ջողազ գիւղը ընկերութիւն մը կազմելով, ծրագրած էր բանալ ջրանցք մը, ոռոգելու համար 300 հեկտար հող։ Աշխատանքներ կատարուեցան 1927-1928։ Պեղումի գործերը աւարտած էին արդէն, գընեցին նաեւ 14 խողովակ։ Սակայն յանկարծ հրահանգ տրուեցաւ դադրեցնել աշխատանքները։

Այստեղ ծախսուած էր 4000 րուբլի, 3800 բանուորական օր։ Այս ամէնը պարապը երթալէն զատ, խողովակներն ալ կը փտին փոսերուն մէջ։

ԳԵՏԵՐՆ ՅՈՐԴԱԾ ԵՆ ԱՐԴԷՆ

Համաձայն վերջին տեղեկութիւններու, Հայաստանի կարգ մը գետերը յորդած են արդէն, սովորական եղանակէն առաջ։ Ճարտարագէտ Դր. Տիրմադեան կ'ըսէ թէ Հայաստանի մէջ ողողումները կը սկսէին ապրիլի առաջին շաբթուան վերջը։

Այս տարի սակայն կանուխ յորդեցան, որովհետեւ ձիւնը թանձր նստած էր այս ձմեռ, եւ ձիւնհալը կանուխ սկսաւ։ Զանգու, Քասախ, Արաքս բաւական բարձրացած են։ Մարտ 15ին Քասախ մէկուկէս մեթր բարձրացած էր արդէն։

Դօխս գիւղը կը գտնուէր վտանգին առջեւ, բայց ձեռք առնուած միջոցներու շնորհիւ, կարելի եղաւ վտանգը փարատել։ Առաջները Քասախը կ'աւերէր Հայ-Ջէյվայի շրջակայքը։ Այղր լիճին կամուրջներուն եւ գետին եզերքներուն վրայ կատարուած աշխատանքներուն շնորհիւ, այս տարի Հայ-Ջէյվա ապահով մնաց։ Բայց Սեւ ջուրն ու Քասախը իրարու խառնուած տեղը, հեղեղը ջուրով ծածկեց Հայ-Ջէյվայի հողերը եւ ներքին Այնալուի շրջակայքը։

Զանգու գետը եւս բարձրացած ըլլալով, կը սպառնայ Արզնիի պատնէշի աշխատանքներուն եւ Զանգիբասարի գիւղերուն։ Աշխատանքներ կը կատարուին հեղեղէն ազատելու համար Շուլու-Դէմիրջի եւ Բիալարա գիւղերը։ Զանգու գետը քանի մը անգամ պատռեց թումբերը եւ Թըրջեց յիշեալ գիւղերուն հողերը, բայց հալածելով վերականգնուեցան թումբերը։

Արաքս գետը բարձրացած է մէկուկէս մեթր։ Կը սպառնայ կարգ մը գիւղերու։ Արդէն ջուրը ծածկած է Զլխանլու եւ Կաֆարլու գիւղերուն մօտ գտնուած ջրհան կայաններուն աւազաններն ու մեքենաները։ Դեռ վնաս չէ պատճառած։ Սարաջալար գիւղը կղզիացուած է եւ կտրուած շրջակայ գիւղերէն։

Գեառնի եւ Վէդի գետերը չեն բարձրացած։ Սակայն անոնց ափերուն վրայ եւս վտանգ կը նշմարուի։

Թէեւ կարեւոր աշխատանքներ են կատարուած ջուրի վտանգին դէմ, բայց ատոնք բաւական չեն համարուիր։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ե. Ե. Մ. ՇԱՎԻԼ

Անցեալ կիրակի ինչպէս տեղեկացուցած էինք, Վիռոֆլէյի դաշտին վրայ տեղի պիտի ունենար S. S. Saisy 1er եւ Ե. Ե. Մ. Շավիլի գնդախաղի մրցումը։ S. S. S.ի խումբը բացակայած ըլլալով, Շավիլցիք յաղթական կը նկատուին «ֆօֆէ»ով։

Ամսոյն 12 կիրակի օր Վիռովլէյի դաշտին վրայ հայ մարզիկները կը մրցին U. S. Kutch 1erի դէմ։

Կ. Թ.

«ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄ»

Բոլշեւիկները կը շարունակեն մաքրագործել ոչ միայն շարքերը, ոչ միայն խորհրդային պետական մեքենան, այլ նաեւ թերթերը։ Կը նշանակէ թէ խիստ գրաքննութիւն մը կը տիրէ բոլշեւիկ թերթերուն վրայ։

Այսպէս «Պօդ Զնամինիմ Մարքսիզմա» թերթին խմբագրութիւնը պատասխանատուութեան կանչուած է արդէն։ Համաձայն բոլշեւիկ աղբիւրներու, կոմունիստ կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէն նկատած է, որ այդ թերթին խմբագիրները, Կարեւ, Ստին եւ Դեբորին, լենինիզմի օրկանը դարձուցած էին իրենց խմբակցութեան օջախը։ Այդ խմբագիրներուն կը վերագրուի փորձ մը դէպի Բ. Միջազգային նոյնիսկ դէպի մենշեւիկեան վարդապետութիւն։

Ի՞նչ են ըրած ամբաստանեալները, — խզած են տեսաբանութեան եւ գործնաբանութեան կապը, անջատած են փիլիսոփայութիւնը քաղաքականութենէն, եւ բնագիտութեան ու փիլիսոփայութեան մէջ կուսակցականութիւն չեն կատարած։ Այդ խմբագիրները չէին հասկցած «մարտընչող մատերիալիզմի նշանակութիւնը»։

Ուստի, կեդր. կոմիտէն վտարելով այդ երեք խմբագիրները, նոյն թերթին խմբագրութեան կը կազմէ Պակրովսկիյ, Ադորատսկից, Միտին, Կոլման, Եուդին, Մաքսիմով, Տիմիրեազեւ, անոնց տալով պայքարի հետեւեալ ուղղութիւնը.—

Թերթը դարձնել մարքսիզմ-լենինիզմի մարտական օրկանը, փիլիսոփայութեան մէջ ցոյց տալ կուսակցականութիւն, առաջնորդել պայքարը թէ «մարքսիզմի մեխանիստական ռեվիզիայի դէմ» եւ թէ «մարքսիզմի իդէալիստական խեղաթիւրման դէմ», մշակել «դիալեկտիկական մատերիալիզմի զարգացման լենինեան էտապը», քննադատել հակալենինեան բոլոր «դրոյթները փիլիսոփայութեան եւ հասարակական-բնագիտական բնագաւառներում, ինչով էլ քօղարկւած լինեն նրանք»։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ԵՒ ՌՈՒԲԻՆԱ ՊՈԼԻՍ ԿՈՒԳԱՆ
ՊԵԼԺԻՔԱՑԻ ԺՕՌԻՍ ԿԸ ԽՈՍՏՈՎԱՆԻ ԱՄԷՆ ԲԱՆ

Արնավուտքէօյցի Վռամշապուհ Քէնտիրեան, կառապան Ժօրժ Փէթրի Վարշամոֆ՝ (բուն անունը Գրիգոր Վարշամ), Շարլ Եուվանովիչ Աշոտ (կապիտէն Յովհաննէս), Թրասս Եուվանովիչ Թորգոմ (Արտաշ Խաչիկ Քարթանեան), Թիֆլիսցի մատամ Անձուլա, Սիլվիօ Րիչի (Քէօսէ Արիսթիտի, Քարլօ, Ալֆօնս Վոլկան), կառապան Մկրտիչ Ղարիպեան, Երուանդ Ֆրանկիւլեան, Սէրքըը տ'Օրիանի ծառայողներէն Պիթլիսցի Մանուկ, եւայլն։

Ասոնց բուն կազմակերպիչը Քրիստափոր Միքայէլեան եւ իբրեւ աղջիկը ներկայացուցած Ռուբինա, Լիզա Ռիփս եւ ախկինը Մատամ Սոֆի, Լիզա Րիփս դէպքէն առաջ երկու անգամ, չափազանց լաւ հագուած եւ ներկայանալի երեւոյթով, օտար մեծահարուստներու նման ուրբաթի Սելամլըքին եկած եւ օտարներու յատուկ տեղէն դիտած էին արարողութիւնները ու Համիտը։ Իրենց յայտարարութեանց համաձայն, այս երեք յեղափոխականները հետեւեալ եզրակացութեան եկած էին.—

Սուլթան Համիտ Պինէք Թաշըէն կառք նստելէն մէկ վայրկեան եւ 42 երկվայրկեան վերջ, մզկիթի դուռի դրան առջեւ կը հասնէր, հետեւաբար ժամով գործող ռումբի մեքենան Սուլթան Համիտի Պինէք Թաշըէն կառք նստած վայրկեանին շարժման մէջ դրուելով, մէկ վայրկեան եւ 42 երկվայրկեան վերջ ժամացոյցի սանդին կրակ առնելիք կէտին գալով, Սուլթան Համիտ ճիշդ այդ պայթումին մօտ եկած կ'ըլլար եւ իր բոլոր հետեւորդներով օդը կը հանուէր։

Յեղափոխականները այս քննութիւնները կատարելէ եւ երկրորդ անգամ Սելամլըքի ձեւակերպութիւնները դիտելու պատրուակին տակ, միեւնոյն տեղ գալով իրենց փորձերը կրկնելէ եւ համոզուելէ վերջ, Վիեննա գացած էին։ Հոն «Նէսէլտօֆէր» կառքի գործատունը երթալով, Մէյլօր կառքի տեսակէն եւ իրենց յատակագծին համաձայն կառք մը ապսպրած էին։

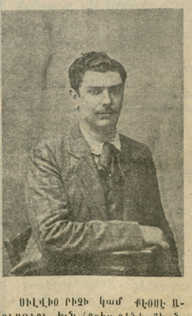

ՍԻԼՎԻՕ ՐԻՉԻ կամ ՔԷՕՍԷ ԱՐԻՍԹԻՏԻ, եւն. (Քրիս Ֆէնէրճեան, որ Թոքախտէն մեռաւ Փարիզի մէջ, 1926ին եւ թաղուեցաւ Ֆոնթէնէպլոյի գերեզմանատունը).

Կառքի Պոլիս հանուելու պաշտօնը Պոլսոյ կոմիտէճիներուն մէջ ծանօթ եւ վեց տարբեր անուններ կրող եւ տեսակ տեսակ ձեւեր եւ դիմակներ ունեցող Սիլվիօ Րիչիի յանձնուած էր, որ շատ յաջողութեամբ կրցաւ կատարել իրեն յանձնուած պաշտօնը։

Վիեննայի մէջ շինուած կառքին բեռնագիրը ֆրանսական նաւակատան միջոցաւ Րանթէր անունին արձանագրուելով, անոր հասցէին ղրկուած էր։ Վիեննայի մեր գեսպանատունը հաղորդած էր կառքի որոնց կողմէ ապսպրուած եւ ի՛նչ կերպով շինուած եւ ո՛ր անունին ղրկուած ըլլալը։

Վերջէն հաստատուեցաւ որ Սիլվիօ Րիչիի եւ իր նշանածին՝ Մարի Փաուքալի նստած տան մէջ տինամիթով լեցուն ծրարներ կը գտնուին, որոնք կառքը մաքսատունէն հանուելէն վերջ Մկրտիչի եղբօր Յովհաննէսին տրուած էին։ Յովհաննէս եւ Յովսէփ կառքը Շիշլիի մէջ ախոռ մը դրած էին։

Ռումբի դէպքէն առաջ յեղափոխականները Պելճիքացի Ժօռիսին տան մէջ կրկին ու կրկին ժողով գումարած էին։

Ժօռիս ի ծնէ անիշխանական մը ըլլալով, քննիչ յանձնախումբին առջեւ ամէն բան խոստովանած եւ պարզած է։ Ժօռիս բռնապետ կառավարութեանց եւ թագաւորներուն դէմ ապստամբող ոգի մը ունենալուն պատճառաւ, ուրախութեամբ ընդունած է բռնապետ Սուլթան մը մեռցնելու համար իրեն եղած դիմումը եւ յանձն առած է տրամադրել իր ձեռքէն եկած օգնութիւնը։

Ժօռսի կինն ալ այս գործին մէջ մեծ դեր մը ունեցած է։

Եըլտըզի դէպքը կազմակերպող եւ կառքը Եըլտըզ պէտք եղած տեղը տանելէ վերջ, ռումբի մեքենան լարող Երուանդ, Ժօրժ Թէբրի, Վարշամոֆ, Լիզա Րիփս, Մատամ Սոֆի, օրիորդ Ռուբինա եւ Մկրտիչ նախապէս պատրաստուած անցագիրներով կրցած էին փախչիլ, ոմանք ծովու ճամբով եւ ոմանք ալ ցամաքէն։

Կառքին մէջ գտնուող ժժմխային մեքենային հրձիգ նիւթերը ամենազօրաւոր տինամիթէն շինուած էին։ Յեղափոխականները յաջողած էին 140 քիլօ Պոլիս մտցնել։ Արտասահմանէն բերուած այդ տինամիթներուն մէկ մասը աւստրիական հիւանդանոցի դռնապան Առաքելի սենեակին մէջ եւ Միացեան ալ Բերա, Սէրքըը տ'Օրիան եւ Քրօքէր պանդոկներուն սարքերկրեայ մասերուն մէջ դրուած էին։

Յեղափոխականներու Օսմանեան Դրամատունը, Թինէլը, Սէրքըը տ'Օրիանը եւ Կալաթայի կամուրջը օդը հանելու համար պատրաստուած ծրագիրը հաստատուեցաւ քննիչ յանձնախումբին կողմէ։

(Շար.)

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

18 Ապրիլ Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին
Pleyel Յան, Salle Chopinի մէջ, 8 Rue Daru. (Métro: Ternes)
կը մասնակցին՝ Paul Fauchet, ուսուցիչ պետական երաժշտանոցի, Roger Boulmé, (violoncelliste), Արա Պարթեւեան, Julien Brun (flûtiste).

Տոմսերու գինը՝ 50, 30, 20, 10 եւ 5 ֆրանք

դիմել.— Maison Pleyel, 252 Rue du Fbg. St. Honoré, M. Mʼ Weiler, 111 Bld. Saint Michel, Հրանդ Սամուէլ, 51 Rue Mr. le Prince. եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը.

ԾԱՆՕԹ.— Սրահին դուռները կը փակուին ժամը 9ին.

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ՋՐԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ, ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ցոյց կը տրուին մեր գրասենեակին կողմէ՝
1.— փարիզի շրջակաները ամէն ուղղութեամբ հողաբաժիններ գնելու.
2.— Ամսավճարով տունաշինելու ամբողջութեամբ կամ մասամբ վճարուած հողամասերու վրայ:
3.— վիլլաներ, տուներ եւ բնակարաններ գնելու եւ վարձելու.
4.— Յուներու եւ ամէն տեսակ fonds de commerceներու վրայ գրաւականով փոխառութիւն ստանալու:
5.— Ամէն տեսակ ապահովագրութեանց մասին դիմեցէք

ՏԱՐԱՍՈՎ ՏԷՐ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Գրասենեակը, 18 Rue Chaussé d'Antin, Métro Opéra եւ Chaussée d'Aantin, ամէն օր ժամը *10—12* առաւօտները եւ *4—7* կէսօրէ վերջ, կիրակի եւ տօն օրեր ժամը *10*—1: Հեռախօս Provence *87—32 եւ 82—48.*

BOURSE Benéfices intérêts ՊՈՒՐՍ

peuvent être réalisés par opérations journal. avec provis. (titres ou espèces) déposés chez banquier membre du syndicat. Notice et Circulaire hebdomad. sur demande. R. Lorilleux, remisier accrédité. 16, rue Drouot. Paris, Téléph.: Provence 49-76.

ԴԵՐՁԱԿ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽԱՆՋԵՐԵԱՆ

71—73 Route d'Orléans. Cachan, (Seine)

ԾԱՆՕԹ.— Պանթօյի 88 թիւ Հանրակառքին կայարանին ճիշդ դիմացի ափարթըմանին երկրորդ յարկը:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1920ին

INSTITUT POLYTECHNIQUE

66 Bld. Exelmans, Paris (16)

Արհեստագիտական բարձրագոյն վարժարան որ կ'ընդունի ուսանողներ հետեւեալ մասնագիտութեանց համար.

ԵԼԵՏՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
Մոնթէօր, օգնական ճարտարապետ և ճարտարապետ պատրաստելու ծրագրով.

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
(Շէնքերու շինութիւն, եւն. *Ճարտարապետ և օգն. ճարտարապետ պատրաստելու ծրագրով*

Դասընթացքը աւարտողներուն կը տրուին համապատասխան վկայականներ. Այն ուսանողները որոնք կը փափաքին ունենալ համալսարանական վկայական, կ'ընդունուին ֆրանսական արհեստագիտական ֆաքիւլթէի վերջին դասարանը. Ծրագիրը եւ պայմանները կը ղրկուին ձրի. Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան ռուսերէն լեզուով.

ԾԱԽՈՒ ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ 120 ՄԵԹՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

փարիզէն 15 վայրկեան եւ կայարանէն 4 վայրկեան հեռու, հաղորդակցութեան բազմաթիւ եւ արագ միջոցներ. վճարելի 5 տարիէն, կարելի է պայմանաժամը երկարաձգել. Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն եւ կոյուղի պատրաստ. Մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—6.30, իսկ կիրակի օրեր մինչեւ կէսօր Պ. GUERYի, 1 ROUTE D'ORLEANS, CACHAN.

Հաղորդ. միջոց.— փորթ տ'Օրլէանէն առնել 88 թիւ Թրամուէյը եւ իջնել GRANGE ORY կայարանը: Ջեր տրամադրութեան ներքեւ կը գտնուի հայ Թարգման մը պէտք եղած բացատրութիւնները տալու համար:

ԻՆՉՊԷՍ ՊԱՀԵԼ ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՇԽԱՏԵԼՈՒ ԸՆԴՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Երբ մարդու մը գործարանները կը ստանան կանոնաւոր սնունդ եւ օդ, արեան շրջանառութիւնը կ'ըլլայ կանոնաւոր. Տկարութեան եւ հիւանդութեան ատեն մարդու եռանդը կը պակսի եւ արեան մէջ յառաջ կուգան թոյներ, որոնք պատճառ կը դառնան անժամանակ ծերացման եւ երբեմն մահուան. Յայտնի գիտնականներ Պրաուն, Սեկար, Քարնօ *եւայլն հաստատած են, որ արեան մաքրումէն վերջ, տկար եւ թոյլ գործարանները կը վերստանան իրենց բնականոն վիճակը եւ բարձրանայ հիւանդին եռանդը.*

Այս պատճառաւ Kalefluide*ը կը ծառայէ հիմնական միջոց մը եւ արեան մաքրութեան եւ ջիղերու ուժեղացման. Պահանջեցէք գրքոյկները (ձրի).*

Kalefluide*ը կը ծախուի ամէն տեղ, եթէ չգտնէք, դիմեցէք մեր հասցէին՝ ստանալու համար* contre remboursement Sté. KALEFLUID, 49 rue Balagny, Bureau *21*, Paris (17).

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:
Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49
(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

38 Rue Rochechouart Մէթրօ Cadet և Anvers Autobus J. JB.
Tél. TRUDAINE 56 - 58
Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ *Աղիքի* հիւանդութիւններ յատուկ յարկաբաժին *Վեներական* եւ *Մորթի հիւանդութեանց* ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ *Ոսկորի*, Ջղային, Արեան հիւանդութիւններ եւ Յօդացաւ:
ինչպէս նաեւ Assurances Socialesի հիւանդներ.
կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօր:

ETUDE DE Mᴱ BERNARD WAHÉ (ՊԷՕՐԷՎԱՀԷ)

(11e année)
Licencié en Droit de la Faculté de Paris
Ancien élève de l'École des Hautes Etudes Sociales
JURISCONSULTE
Conseil juridique à la Défense Automobile et Sportive de Paris et à la Mutuelle Militaire
18. Rue Dauphine, Paris (6e) Tél. Danton 73-97

կը ստանձնէ ամէն տեսակ դատական խնդիրներ, ինչպէս նաեւ փողոցի արկածներ, անձամբ կը պաշտպանէ ատենական եւ հաշտարար դատարաններու առջեւ. կուտայ certificats de coutumesներ. կը կատարէ ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման վերաբերեալ բոլոր գործողութիւնները. կուտայ խորհրդակցութիւններ ֆրանսական եւ միջազգային օրէնքներու մասին — ամէն օր, բացի կիրակի եւ տօն օրերէ, երեկոյեան ժամը 6 ուկէսէն 7 ուկէս — եւ անկէ դուրս ժամադրութեամբ.

ԾԱՆՕԹ.— Նկատի առնելով ներկայ տնտեսական հանգամանքները, հայերու համար խիստ դիւրամատչելի պայմաններ կ'ընծայուին:

ՀՈՂԻ ԵՒ ՇԷՆՔԻ ՎՐԱՅ ՓՈԽԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

Հողի եւ շէնքի այն բոլոր սեփականատէրերը, որ անմիջական պէտք ունին դրամի, կրնան դիմել Պ. ՄԱԹՈՍԵԱՆԻ, 11bis rue du Chemin de Fer, Clamart, *Բշ. Դշ. եւ Շբ. օրերը իրիկուան ժամը 6.30էն 9, կիրակի՝ առտուընէ կէսօր.*

ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ

AMERICAIN LLOYD PALESTINE & ORIENT LLOYD

13 Bld. Malesherbes, Paris (8)
Tél. Anjou 07-45 Adr. Télég. Palestloyd
Տոմսակներ ամէն երկիրներու համար.
Արժանթին, Պրազիլիա, Ուրուկուէյ, Չինաստան, Եգիպտոս, Սուրիա, Պաղեստին, եւայլն:
Մասնաւոր կարգադրութիւններ եւ զեղչ Հայերու համար.

ԴԵՐՁԱԿ Հեռաձ. Provence 67—07

ՈՒՆՃԵԱՆ

66 Rue d'Hauteville PARIS (10e)

ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

M. HABIAN

31 rue Cramme 31, Bois Colombes Tél. Charlebourg 16-29
Թրամ. 40, 45 օթօպ.
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ թարմ եւ ճոխ մթերք. Ամանադժուահաճերն իսկ գոհ կը ձգենք. Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում. Գիները անմրցելի. Ապսպրանքները արագ կը յանձնուին բնակարաններ.

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ
TAILOR
Georges Cherbetian
Métro Poissonnière 94 RUE LAFAYETTE – PARIS

GRANDE EPICERIE INTERNATIONALE

ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

215 Rue Vendôme (Լիոն), փլաս կիշառի մօտիկը
ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
Մեր վաճառատան սկզբունքն է ծախել աժան գնով եւ շահիլ արագ շրջանառութենէն:
Այս երկրորդ անգամն է, երկու ամսուան ընթացքին, որ մեր ծախած արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններու վրայ զգալի զեղչ կ'ընենք.
Մեր սկզբունքն է աժանութիւն, մաքրութիւն, ուղղամտութիւն. Այս պատճառով մեր գիները անմրցելի են, ապրանքը լաւ եւ սպասարկութիւնը անթերի.
Ծանօթացէք մեր նոր զեղչերուն եւ բաղդատեցէք ուրիշներու գիներուն եւ մեր նախորդ գիներուն հետ:
կրնաք համոզուիլ միայն փորձելով եւ գոհ պիտի մնաք:
ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne. փարիզ (3) Մէթրօ՝ République
Թէլիֆօն՝ Archive 50—61
Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

COUSSAINVILLE, Gare du Nordէն *երկաթուղիով 20 վայրկեան. Հող գնելէ առաջ անգամ մը այցելեցէք վերոյիշեալ գիւղը կայարանէն 3 վայրկեան, մաքուր օդ, Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն. Բնակարանի եւ խանութի յարմար հողեր. 200 ֆրանք ամսավճարով. Կանխիկ վճարում չկայ. Դիմել կիրակի եւ տօն օրերը Կուսէնվիլի կայարանին մօտ «Կրան Փրէ»ի գրասենեակը.*

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ—ԲԺԻՇԿ
ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ
Առանց ցաւի կը քաշէ եւ կը դարմանէ ակռաները. Ոսկիէ ատամնաշար, ոսկորէ ակռաներ. Չափաւոր գին. Խորհրդակցութիւն ամէն օր ժամը 9էն 8. 3 Bld. Belleville, Métro Ménilmontant.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ. Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւդթ. եւ վարբախ. Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12.*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, *Փարիզ, Մէթ.* Réaumur. *Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդթ. տարրալուծ.: Կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները.*

Գուշակուհի
ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱ ԶԷՆԻ

կը բացատրէ անցեալը, կ'առաջնորդէ ներկային մէջ, կը գուշակէ ապագան, ըստ ձեռքի գիծերուն, աստղերու եւ քարտերու: Ամէն օր (Կիր. ալ մէջը) ժ. 3—7, բացի Եշ.է.: 62 RUE DE LA ROCHEFOUCAULD *բակին խորը, Բ. յարկ, աջ կողմ.* MÉTROPIGALLE.

BRASSERIE HAROLA

3 Rue la Vieuville
Place des Abbesses
Métro:Abbesses, Tél. Marc. 39-88
ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀՆԵՐ
Պարահանդէսի, հացկերոյթի, երեկոյթներու եւայլնի համար.
Մասնաւոր գին Հայերու

Կ'ուզուի լուսանկարչութեան համար 17—20 տարեկան աշկերտ (apprenti) մը որ գիտնայ ֆրանսերէն: դիմել Samand, 16 Rue Geoffroy Marie, փարիզ.

Կ'ուզուին անեղնագործութիւն եւ թրիքօ հիւսող գործաւորուհիներ տեւական աշխատանք: Ներկայանալ նմոյշներով, Marceline, 10 Rue Montholon, *Փարիզ.*

Phonos & Disques
Columbia
Agence exclusive
POLYDOR
REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85
1931ի Հայերէն, յունարէն եւ Թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. Նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ: Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.: Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.: Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maître*ի* Courant continu*ն, գին՝ 478 ֆր. 75: Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են: Ծախուածները ետ չենք առներ: Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9.*

EMPIRE Մեւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

ՄՈՒՇՏԱԿԱՎԱՃԱՌ Ն. ՊՈՒՏԱԳԵԱՆ

Պոլսոյ հանրածանօթ ԵՓՐԵՄ տան մէջ տարիներով աշխատելէ վերջ, փարիզի մէջ կատարելագործած է արհեստը եւ այժմ ունի իր սեփական վաճառատունը

ԿԸ ՇԻՆԷ ՉԱՓՈՒ ՎՐԱՅ ԵՒ ԿԸ ՆՈՐՈԳԷ
ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԹԻՒ ՀԱՍԱԾ ԱՂՈՒԷՍՆԵՐԷՆ
ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ
15 Rue Henri Monnier, Paris (9e)
Métro Pigalle *Հեռաձայն* Trudaine *07—90*

IMPRIMERIE - MASSIS -ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ԱՊՐԻԼ 1931
8 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1538 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԹԻՒՐԻՄԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ օր, հրատարակեր էինք ընդարձակ ամփոփումը բանախօսութեան մը, որ տեղի ունեցած է Մարսէյլի մէջ, ընկեր Ա. Հանըմեանի կողմէ։

Պարզելով գաղութներու անկերպարան վիճակը, Թուրքիոյ քաղաքական եւ տնտեսական ճգնաժամը եւ զանազան հաւանականութիւններ, ընկեր Հանըմեան ալ իր կարգին կը շեշտէ անհրաժեշտութիւնը գաղութներու կազմակերպութեան։

Բայց, մենք թիւրիմացութիւն մը կը տեսնենք իր պարզած տեսակէտին մէջ — անշուշտ ընդունելով որ թղթակիցը ճշդութեամբ գրի առած է արտասանուած խօսքերը։

Ընկեր բանախօսը կ՚ըսէ.

— «Պիտի հասնի օր մը, ուր Թուրքիոյ դատը պիտի գայ սեղանի վրայ, որուն կողքին նաեւ հայկական հարցը։

«Սակայն, այս ժողովուրդին անունով ո՞վ պիտի ներկայանայ եւ ըսէ որ ես եմ տէրը այս հողերուն, իսկական տէրը։

«Ըսողներ կան որ չսպասուած ժամուն կրնայ գալ։ Ե՞րբ պիտի գայ չենք գիտեր. կրնայ վաղը գալ կամ աւելի ուշանալ։ Եւ որպէս զի ներկայանանք օր մը մեր իրաւունքներուն համար, պէտք է որ տեսնենք։ Մրցակցութիւն մը բացուած է մեր եւ Թուրքիոյ միջեւ եւ միջոց մը պիտի գտնենք որ կազմակերպուինք։ Դիմաւորելու համար ճակատ կազմենք։

Այդ՝ համազգային կազմակերպութիւնն է։ Մարմին մը որ իրար պիտի կապէ այս անկանոն բազմութիւնները, պիտի զբաղի անոր ցաւերովը, ներկայովն ու ապագայովը, կրթական, տնտեսական վիճակով, բոլոր հոգերովը։

«Եւրոպական պետութիւններու առջեւ մէկ ճակատ պէտք է կազմենք»։ *(Յառաջ, 3 ապրիլ)*։

Ո՞ւր է թիւրիմացութիւնը։

Ընկեր բանախօսը ճիշդ կը բանաձեւէ օրուան պահանջը — կազմակերպութեան անհրաժեշտութիւնը։ Պահանջ մը, որուն համար անհա տարիներէ ի վեր մելան եւ շունչ կը սպառենք։ Բոլորս մէկ բերան։ Գրիչով եւ խօսքով։

— Համազգային կազմակերպութիւն։ «Մարմին մը որ իրար պիտի կապէ այս անկանոն բազմութիւնները, պիտի զբաղի անոր ցաւերովը» եւլն.։

Մէկ խօսքով, մեր գլխուն ճարը նայինք։ Ապահովենք մեր ինքնապաշտպանութիւնը աշխարհի պողոտաներուն վրայ։

Աւելի շեշտակի խօսելով, փրկենք արեւմտահայ վերջին զանգուածը, որ ոչ հայրենիք ունի, ոչ հովանաւոր իշխանութիւն, ոչ իրաւական հանգամանք, ոչ ալ հաստատուն վիճակ։

Այս մասին ոչ մէկ վէճ։

Եւ եթէ մեր հակառակորդներ իրենց անսպա՛ռ իմաստութեան խառնէին պուտ մըն ալ խիղճեւ կամք, շատոնց իրականացած էր այս տարրական պահանջը։

Տակաւին երէկ, Եգիպտոսի «Արեւ»ը պատասխանելով մեր մարտ 18 թուակիր խմբագրականին, կ՚ըսէր անցողակի. «Սկզբամբ մենք կը մնանք համոզուած այդպիսի ընդհանուր կապի մը եւ մարմինի մը օգտակարութեան, գաղութները իրարմով լրացնելու եւ բարոյապէս եւ նիւթապէս իրարու եւ Հայաստանի օգտակար ընծայելու համար»։ («Արեւ», 27 Մարտ)։

Այս տեսակէտը մերն է եղած սկիզբէն ի վեր։ Ոչ թէ «սկզբամբ», իբրեւ տեսական խնդիր, այլ իբրեւ իրական պահանջ եւ գործ։ Եւ ճիշդատոր համար է որ հրապարակաւ հրաւիրեցինք դէմ դիմաց նստիլ կլոր սեղանի մը շուրջը։

Բայց, մեր հակառակորդները միտք չունէին խօսքէն գործի անցնելու։ Կ՚ըսեն ու կ՚անցնին։

Արդ, ընկ. Հանըմեան ցաւը եւ պահանջը յաջողութեամբ ներկայացնելէ յետոյ, կը մոլորի եւ կը դնէ նաեւ քաղաքական խնդիր.

— «Սակայն այս ժողովուրդին անունով ո՞վ պիտի ներկայանայ եւ ըսէ որ ես իմ տէրը այս հողերուն, իսկական տէրը։

«Ո՞վ սեղանի վրայ պիտի բերէ թրքական դատը։ Ե՞րբ»։

Խոստովանինք թէ բոլորովին ուրիշ բան է այս խնդիրը, եւ կապ չունի գաղութներու կազմակերպութեան հետ։ Ընդհակառակն, կը բարդացնէ զայն։

Նախ որ, մենք այնքան ալ վարդագոյն հեռանկար մը չենք տեսներ քաղաքական հորիզոնին վրայ։

Երկրորդ, իբրեւ քաղաքական օրկան, կարգ մը հոսանքներ իրենց յոյսը կապած են Երեւանի։ Իսկ մենք ունինք առանձին տեսակէտ, եւ զուտ քաղաքական - դիւանագիտական հետապնդումներու համար ալ՝ Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը, որ աւանդապահն է Սեւրի դաշնագրին։

Արդեօք ընկեր Հանըմեան կ՚ուզէ փոփոխել, զօրացնել եւ աւելի գործօ՞ն դարձնել այդ օրկանը։

Կարելի է վիճիլ այդ մասին։

Բայց անոր հետ չկապենք ցիրուցան գաղութներու կազմակերպութեան խնդիրը, որ, ինչպէս ըսինք, բոլորովին ուրիշ բան է։ Մեր կուսակցութիւնը յատուկ բանաձեւ ունի այդ մասին, եւ մենք ո՛ր եւ է պատճառ չենք տեսներ փոխելու զայն։

Իրաւունք ալ չունինք փոխելու, առանց նոր ազդակի մը եւ նոր բանաձեւի մը։

Շ.

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՎԱՃԱՌԱՄԱՐՏԸ ԵՒ ԹՐՔԱԿԱՆ ՇՈՒԿԱՆ

«Ագշամ» կը գրէ.— Խորհրդային վաճառամարտին թրքական ապրանքներուն վրայ ըրած ազդեցութեան շուրջ քննութիւն կը կատարէ արտաքին առեւտուրի պաշտօնատունը։ Այս քննութեան մէջ սակայն, առեւտրական պաշտօնատան եւ վաճառականներու կարծիքներուն միջեւ մեծ տարբերութիւն մը կայ։ Արտաքին առեւտուրի պաշտօնատունը այն համոզումը ունի թէ խորհրդային ապրանքները արտաքին շուկաներուն մէջ թրքական ապրանքներուն վրայ ազդեցութիւն չունին։ Վաճառականները, սակայն, հակառակը կը պնդեն։ Անոնց կարծիքով, Ռուսիոյ աժան ցորենին երեսէն չպիտի կրնան Յունաստան ցորեն արտածել։ Առեւտուրի պաշտօնատունը կ՚ըսէ թէ Ռուսիոյ Գերմանիա ծխախոտի արտածումը թրքական ծխախոտներուն վրայ ոչ մէկ ազդեցութիւն չի կրնար ունենալ։ Մինչդեռ, Պերլինի Թուրք Առեւտր. Սենեակը կը տեղեկացնէ թէ Ռուսիա Գերմանիոյ մէջ անցեալ ամիս 8 միլիոն քիլօ ծխախոտ ծախած է 31 ղրուշէն։ Ասիկա պատճառ եղած է որ ծխախոտի գինները իյնան, եւ Թուրք վաճառականները մտմտուքի մէջ են։

Շահագրգռուող անձերը այնքան արժէք չեն տար արտաքին առեւտուրի պաշտօնատան կարծիքին, դիտել տալով թէ անոր տեղեկատուութեան կազմակերպութիւնը թերի է։

«Փօլիթիքա» հետեւեալ նոր տեղեկութիւնները կուտայ վաճառամարտին մասին.— Ռուսական տըմփինկին համաշխարհային հրապարակին վրայ տարածած սարսափին ազդեցութիւնը հետզհետէ կ՚աւելնայ։ Մեր երկիրն ալ բաւական ազդուած է այս տագնապէն։ Հրապարակին վրայ ելած նոր զրոյց մըն ալ Մանիֆաթուրայի վաճառականները մտահոգութեան մատնած է։ Այս վաճառականները որոշեր են կառավարութեան դիմել։

Ռուսիոյ միջազգային հրապարակը հանած ցորենը մեր ցորեններուն ալ ազդած է եւ մասնաւորաբար Թրակիոյ ցորենները եղածին պէս իրենց տեղերը մնացած են։ Ցորենին յաջորդեց կրաղիւսի (չիմէնթօ) գործը որուն հետեւանքով բազմաթիւ վաճառականներ ու գործարաններ սկսան նեղը մնալ։ Կ՚ըսուի թէ այս գործին մէջ եղած վնասը 40—50 միլիոն ոսկիի կը հասնի։

Մանիֆաթուրայի մասին եղած զրոյցներն ալ հրապարակը ուժգին ցնցած են։ Կ՚ըսուի թէ Ռուսերը որոշած են մանիֆաթուրայի վաճառումներ ընել, եւ թէ այս գործին համար Թուրք մը գործակալ նշանակած են։ Անցեալ տարի մաքսային նոր սակացոյցին գործադրութեան առթիւ, քանի մը տարուան մթերք ներածուած էր, որուն կարեւոր մէկ մասը դեռ մթերանոցները կը մնայ։ Բնական է որ այս կացութեան մէջ մեծ մտահոգութիւն առաջ կը բերէ ռուսական վաճառամարտի լուրը։ Մանիֆաթուրայի վաճառականները որոշած են էնկիւրի պատուիրակութիւն մը ղրկել, որպէս զի կառավարութիւնը զիրենք պաշտպանելու ձեռնարկներ ընէ, եթէ ճիշդ է այս լուրը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Քրտական խլրտումները Իրաքի մէջ

Պասրայէն կը հեռագրեն թէ լուրջ ընդհարումներ տեղի կ՚ունենան քիւրտ ըմբոստներուն եւ Իրաքի կառավարական ուժերուն միջեւ։ Կռիւներուն կը մասնակցին անգլիական օդանաւերը։ Կռիւները կը մղուին Սիւլէյմանիէյի շուրջը։

Իսկ Պաղտատէն «Սոն փօսթա»յի թղթակիցը հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ.—

Իրաքի սահմանին վրայ հինգ ինքնաշարժներ յարձակման ենթարկուած են 100 քիւրտ ըմբոստներու կողմէ։ Ինքնաշարժերուն մէջ կը գտնուէր անգլիացի երկրաչափ մը ինչպէս նաեւ երեք գնդացիր եւ զինուորներ։ Անգլիացիները թէեւ կրակած են, բայց ստիպուեր են ետ քաշուիլ, որովհետեւ Քիւրտերը ժայռոտ տեղեր դիրք բռնած էին։

Ետ դարձած միջոցին, ինքնաշարժին մէկը ցեխին մէջ կը խրի եւ միւսներն ալ կը ստիպուին կենալ եւ կռիւը շարունակել։ Այս միջոցին, անգլիացի յիսնապետ մը կը մեռնի, զինուոր մըն ալ կը վիրաւորուի։

Տեսնելով որ առանձին կրակը պէտք եղածին պէս չազդեր, Անգլիացիները կը փորձեն համախմբել երեք գնդացիրները։ Քիւրտերը կ՚օգտուին առիթէն եւ ճամբուն վրայ թողուած ինքնաշարժը կը քանդեն ու մէջի ապրանքները ամբողջութեամբ կը տանին։

Պաղտատէն Սիւլէյմանիէ եկող անգլիական երեք սաւառնակներ օգնութեան կը փութան եւ կը յաջողին ազատել Անգլիացիները։ Կը կարծուի թէ յարձակում գործողները Շէյխ Մահմուտի մարդիկն են։

Հրաժարում Ռումէն դահլիճին

Ռումանիոյ վարչապետը Պ. Միրոնէսքօ դահլիճին հրաժարականը ներկայացուց թագաւորին, որ ընդունեց։ Միրոնէսքօ հրաժարման պատճառ ցոյց կուտայ քաղաքական բոլոր կազմակերպութեանց գործակցութիւնը դիւրացած տեսնելու իր փափաքը։

Թագաւորը դահլիճիկազմութիւնը յանձնեց Թիթուլէսքոյի որ Լոնտոնէն մեկնելով այսօր կը հասնի Պուքրէշ, ուր անմիջապէս նոր դահլիճի կազմութեան համար, բանակցութեանց պիտի սկսի քաղաքական կուսակցութեանց պետերուն հետ, համերաշխական դահլիճ մը կազմելու համար։

Պուքրէշի քաղաքական շրջանակները կը հաւաստեն որ եթէ Թիթուլէսքօ յաջողի կազմել միացեալ ուժերով դահլիճ մը, խորհրդարանը պիտի լուծուի եւ այդ պարագային նիստի պիտի հրաւիրուի յառաջիկայ ամիս, մէկ քանի օրուան մէջ քուէարկելու համար կարգ մը էական օրինագծեր։

Գլխաւոր կուսակցութիւնները իրենց կարծիքը յայտնած են արդէն։ Ո՛չ մէկը դէմ կ՚արտայայտուի Թիթուլէսքոյի վարչապետութեամբ կազմուած համերաշխ դահլիճի մը։

Եգիպտոսի կացութիւնը

Գրեր էինք թէ եգիպտական Վաֆտ եւ ազատական կուսակցութիւնները դաշնակցած են նոր ընտրութիւնները եւ վարչապետ Սըտքը փաշայի մշակած սահմանադրութիւնը խափանելու համար։ Երկու կուսակցութիւնները որ միասին կը կազմեն ընտրողներու մեծամասնութիւնը, արդէն ձեռնարկած են գործի եւ ընտրութիւնները խափանելու իրենց առաջին քայլը առին, ի պատասխան վարչապետ Սըտքը Փաշայի՝ երկրին մէջ կատարած ընտրական պտոյտներուն եւ քարոզութեանց։

Կառավարութիւնը որոշած է արգիլել ընդդիմադիրներու եւ ժողովուրդին միջեւ ամէն յարաբերութիւն։ Հակառակ այս արգելքին սակայն, Գահիրէէն դէպի Պէնի-Սուէֆ մեկնեցաւ կառախումբ մը, ուր տեղ գրաւած էին Վաֆտի պետը Նահաս փաշա, ազատականներու պետը Մուհամմէտ Մահմուտ եւ 80 նախկին նախարարներ, երեսփոխաններ եւ ծերակուտականներ։

Գահիրէէն մինչեւ Պէնի - Սուէֆ ամբողջ երկաթուղին կը գտնուէր զինուորական հսկողութեան տակ. իսկ Պէնի-Սուէֆ քաղաքը, ուր ընդունելութիւն մը տեղի պիտի ունենար ընդդիմադիրներուն, պաշարուած է 4000նոց զօրախումբով մը։

Քաղաք մտնելու այս արգելքին առջեւ, ընդդիմադիրները որոշեցին կայարան մնալ, մինչեւ որ թոյլ տրուի իրենց քաղաք մտնել եւ կամ մինչեւ որ բռնի ուժով վտարուին։

Նահաս փաշա, եւրոպական թերթի մը թղթակցին յայտարարեց թէ ժողովուրդը ընդդիմադիրներու հետ է եւ թէ պէտք է որ ընդդիմադիրներուն թոյլ տրուի ընտրական պայքարի մէջ մտնելու։ Վարչապետ Սըտքը փաշա իր կարգին, կը յաւակնի թէ ժողովուրդը կառավարութեան հետ է. սակայն, հակառակ ասոր, աւելորդ չէ նկատած զինուորական ուժեր շարժման մէջ դնելու, ընդդէմ Վաֆտի եւ ազատականներուն։

Ընդդիմադիրները որոշեցին գիշերը անցընել Պէնի-Սուէֆի կայարանին քարափին վրայ։

ՅՈՅՑ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Պէյրութի մէջ, ելեկտրական լոյսի եւ հանրակառքի գիներու սղութիւնը չափազանց դժգոհ ձգած ըլլալով ժողովուրդը, կարգ մը խռովութիւններ ծագեցան անցեալ շաբթու։ Կառավարութեան եւ հանրակառքի ընկերութեան միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացած էր ելեկտրական լոյսի բաշխման մասին։ Սակայն այս համաձայնութեան մէջ հանրակառքի գիներու զեղչման մասին ոեւէ տրամադրութիւն չկայ, ինչ որ դժգոհ թողած է ժողովուրդը եւ ըստ պոյքոթի Կոմիտէին նախօրօք տուած որոշման պոյքոթի ենթարկուեցան հանրակառքերը։ Ոչ ոք հանրակառք կը նստի եւ բոլոր վակոնները կ՚երթեւեկեն պարապ։ Ցուցարարներու խումբեր նախատինքի կ՚ենթարկեն հեծնողները։ Կոմիտէի կողմէ կազմակերպուած ծրագրի համաձայն ամէն տեղ ինքնաշարժեր պատրաստ կ՚սպասեն ժողովուրդը փոխադրելու համար։

Այս պոյքոթը կը շարունակուի նաեւ ելեկտրական լոյսի դէմ։ Ոչ ոք իր տան մէջ ելեկտրական լոյս չպիտի վառէ, մինչեւ որ ընկերութիւնը ընդունի ժողովուրդին պահանջքը։

Անկէ զատ, ժողովուրդը յարձակում գործեց պարապ երթեւեկող վակոններու վրայ եւ քարերով ու փայտերով սկսաւ ջարդ ու փշուր ընել ապակիները [illegible] հրապարակին վրայ հարիւրաւոր ձիաւոր ժանտարմաներու եւ ոստիկաններու առջեւ ժողովուրդը կարգ մը վակոններ բոլորովին ջարդ ու փշուր ըրաւ եւ մեծ ցոյցեր կատարեց։ Մէկ քանի վիրաւորներ կան։

ՉԵԽՕՍԼՕՎԱՔԻԱ ԱՆՇԼՈՒՍԻ ԴԷՄ

Ազգ. ընկերվարական կուսակցութեան համագումարին մէջ, Չեխօսլովաքիոյ արտաքին քաղաքականութեան մասին իր տեղեկագիրը ներկայացնելով, Պ. Պէնէշ պարզեց այն պատճառները, որոնք Չեխօսլովաքիան հեռու կը պահեն աւստրօ-գերման մաքսային համաձայնութենէն։

— Ներկայ ըմբռնումով, ըստ ծրագիրը մշակուած ըլլալով միմիայն ի նպաստ երկու երկիրներու քաղաքականութեան, կրնայ վնասել եւրոպական գործակցութեան մեծ գաղափարին։

Յայտնելէ յետոյ թէ տնտեսապէս աւստրագերման մաքսային համաձայնութիւնը կը հարուածէ Չեխօսլովաքիոյ կենսական շահերը, իսկ քաղաքական տեսակէտով, կը յիշեցնէ նախապատերազմեան եղանակները եւ դէմ է Ազգերու Դաշնակցութեան ոգիին եւ 1922ի Ժընեւի փրոթոքոլին, Պ. Պէնէշ ըսաւ նաեւ.— Հանդարտօրէն եւ հաստատամտութեամբ կըպաշտպանենք մեր շահերը։ Ֆրանսայի եւ Փոքր Համաձայնութեան հետ, համաձայնութիւն գոյացաւ անմիջապէս։ Լեհաստանի հետ կը հետեւինք նոյն ուղեգծին։

Համաձայն ենք Անգլիոյ հետ թէ հարցը պէտք է լուծուի Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ, որ միայն, համեւրոպական իմաստով՝ լուծում մը կրնայ տալ։ Բայց չի բաւեր ժխտական դիրք մը բռնել։ Պէտք է նաեւ ունենալ հաւաքական գործակցութեան ծրագիր մը։ Սակայն առանց Փարիզի, Պերլինի, Լոնտոնի ինչպէս նաեւ Հռոմի կառավարութեանց միջեւ համաձայնութեան, կարելի չէ Եւրոպայի մէջ դրական գործ կատարել։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ԴՐԱՄԱՏԻՐԱԿԱՆ ԿԱՐԳԵՐՈՒ ՃԳՆԱԺԱՄԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Քանի մը տարին անգամ մը, պարբերաբար, Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու ժողովուրդը կը դիմագրաւէ տնտեսական տագնապներ։

Դրամատիրական կարգերու հետ սերտօրէն կապուած այս երեւոյթը տեսակ մը անխուսափելի հանգամանք է ստացեր այս երկրի բազմատարր բնակչութեան համար, որուն խոնարհ խաւերն անգամ յօրիներ են իրենց յատուկ տնտեսական օրէնքները։

Այսպէս, օրինակ, այս փարկածը թէ նախագահական իւրաքանչիւր ընտրութեան նախորդող տարին անպայման գործի առատութիւն եւ ճոխութիւն կը բերէ, իսկ նոր նախագահին պաշտօնի գլուխ անցնելէն քանի մը ամիս յետոյ կը սկսին գործերը թուլնալ, նոր ընտրապայքարէն առաջ կրկին կենդանութեան նշաններ ցոյց տալու համար։

Որքան ալ մանկունակ երեւի նման եզրակացութիւն մը, այնուամենայնիւ ան իր մէջ ունի ճշմարտութեան կորիզ մը այն իմաստով թէ՝ այս երկրին մէջ ալ պարբերաբար առաջ կուգան տնտեսական տագնապներ, որոնց միջոցին տիրող թշուառութիւնը համեմատական կ'ըլլայ տագնապին տեւողութեանը։

Բոլոր նշանները կը ցուցնեն որ մեր օրերու տագնապը գլած անցած է բոլոր իր նախորդները։ Անիկա ունի հարկաւ իր պատճառները։ Ամէնէն առաջ այն որ այս անգամուանը տեղական բնոյթ չունի եւ կապուած է մօտաւոր ու հեռաւոր բազմաթիւ այլ երկիրներու տնտեսական վիճակին հետ։

Ներկայ տագնապը աւելի խոր ու լայն ազդեցութիւն կ'ունենայ այս երկրի բնակչութեան վրայ նաեւ այն պատճառով որ կը յաջորդէ տնտեսական աննախընթաց բարգաւաճումի մը, որ հետեւանքն էր մեծ պատերազմէն ծանր վնասներով դուրս եկած եւրոպական երկիրներու պայմաններուն։ Մինչ ուրիշ մեծ ու փոքր երկիրներ զբաղած էին իրենց կրած վնասները դարմանելով, Մ. Նահանգներու երկրագործական ու ճարտարարուեստական արտադրութիւնները իրենց առջեւ կը գտնէին բազմաթիւ բաց շուկաներ, որոնց հրապարակներուն վրայ մրցակից գրեթէ գոյութիւն չունէր։ Պատերազմի ընթացքին ալ այս երկիրը դիզեց անհաշիւ հարստութիւն, որովհետեւ հեռու էր ռազմաճակատներէն։ Իր գործնական ծանակցութիւնն ալ եղաւ շատ կարճատեւ, որով համեմատաբար սակաւաթիւ մարդիկ զրկուեցան արտադրելու հնարաւորութենէն։

Մինչ եւրոպական երկիրները հետզհետէ կը վերագտնէին նախապատերազմեան իրենց վիճակը, այս երկիրը կը սկսէր աստիճանաբար կորսնցնել իր շուկաները։ Ռուսիոյ եւ արեւելեան այլ երկիրներու խռովայոյզ կացութիւնն ալ կը նպաստէր նահանջի արագացումին։ Այսպէս է որ պատերազմի սկզբնաւորութենէն տասնամեակ մը յետոյ, 1924-25էն ի վեր Միացեալ Նահանգներու տնտեսական կեանքը կը ցուցնէ աստիճանական անկում մը։

Առաջին տարիներուն, 1925-1927, այս երեւոյթը նկատուեցաւ տնտեսական կեանքի պարբերական վայրէջքներէն մէկը։ Հոգեբանական այս ազդակի կողքին մեծ դեր կատարեց այն փաստը որ ամէն մարդ ներ բաւականաչափ խնայողութիւն՝ մնացած բարգաւաճ տարիներէն, հետեւաբար պէտք չունէր նախկին տարիներու ընթացքին որդեգրած ապրելակերպը փոխելու։ Ժողովուրդին ստուար մեծամասնութիւնը կը պահէր իր այն համոզքը թէ՝ եղածը ժամանակաւոր բնոյթ կրող տնտեսական տագնապ մըն է եւ գործերը աւելի լաւ ընթացք մը պիտի ստանան 1928ի նախագահական ընտրութիւններէն առաջ ու յետոյ։ Որքան առեն կը տիրէր այս մտայնութիւնը, նախկին ձեւով դրամը շրջան կ'ընէր ներքին շուկային մէջ եւ սովորական դիտող մը չէր նշմարեր որեւէ փոփոխութիւն։

Խնդիրը տարբեր կերպարանք ստացաւ, երբ նախագահ Հուվըրի ընտրութենէն յետոյ ոչ միայն բարելաւում չնկատուեցաւ, այլեւ վատթարացումը ստացաւ մեծ համեմատութիւններ։ Ճարտարարուեստի կեդրոնները սկսան մեծ խումբերով փողոց նետել բանուորները։ Արեւմուտքի երկրագործական նահանգներէն ոմանք վերջին երկու տարիներու երաշտէն այնպէս ազդուեցան, որ իրենց ունեցած-չունեցածը սպառեցին։ Դրութիւնը հասաւ այն աստիճանին որ անցեալ աշնան կարմիր Խաչի նախաձեռնութեամբ տասը միլիոն տոլար հանգանակուեցաւ, երաշտահար շրջաններուն բնակչութիւնը սովի ճիրաններէն ազատելու համար։

1929ի աշնան Նիւ Եորքի սակարանին թաւալըր անկումները բացին բոլորին աչքերը։ Անկէ ի վեր սկսաւ ազդուիլ ներքին շուկան եւս։ Մարդիկ սկսան մտածել խնայողութեան մասին։ Գործազրկութիւնը մեծ չափերու հասաւ եւ միլիոնաւոր բանուորներ ձեռք զարկին տարիներու իրենց խնայողութիւններուն, որոնց գիմադրականութիւնն ալ շատ զօրաւոր չէր։

1930ի աշնան սկսաւ արագօրէն աճիլ հանրային օժանդակութեան դիմող ընտանիքներու թիւը։ Մեծ քաղաքներու եկեղեցիներու եւ հանրային այլ հաստատութիւններու առջեւ՝ գաւաթ մը տաք խմիչք եւ պատառ մը հաց ստանալու համար կազմուած «պոչ»երը օրըստօրէ երկարեցան, պարզելով ողբալի կացութիւն մը։ Եւ դեռ պէտք է նկատի ունենալ որ այս երկրին մէջ գործունէութեան ընդարձակ դաշտ մը գրաւած են ընկերային ծառայութեան (social service) նուիրուած կազմակերպութիւնները, որոնց գործը կը կատարուի հանրութեան աչքերուն անտեսանելի եղանակով մը։

Բանուորական միութիւններու վարիչ շրջանակներուն կողմէ 1930 դեկտեմբերին եղած յայտարարութեանց համաձայն՝ այս երկրի անգործներուն թիւը հինգ միլիոնը կ'անցնէր այդ միջոցին։ Անկէ իվեր աւելի աճած է անոնց թիւը։

Անկէ զատ՝ պէտք է նկատի ունենալ որ յայտարարուած այդ թիւն ալ իրականէն շատ պակաս է, որովհետեւ աչքի առաջ ունեցած է միայն արձանագրուած անգործները, որոնք կապուած են որ եւ է Միութեան։

Անոնցմէ զատ կան նման Միութիւններէ դուրս գտնուող աշխատաւորները, ծառաներու մօտ ծառայողները, ազատ արհեստներով ապրուստ ճարողները, որոնց մէկ կարեւոր մասը վերջին ամիսներու ընթացքին կորսնցուցած է իր աշխատանքը։

Այսպիսով, անգործներու ներկայ թիւը պէտք է հաշուել տասը միլիոն, ինչպէս կը հաւատեն իրազեկներ։ Այս կը նշանակէ որ ներկայ տագնապէն անմիջական ազդուողներու թիւը կը հասնի տասնեակ միլիոններու, եթէ նկատի ունենանք անգործներու ընտանիքի անդամները։

ԴՈԿՏ. Ա. ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

ԾԱՂԿԱԽՏԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Լոնտոնի հիւսիսային թաղամասին մէջ ծաղկախտ ծագեցաւ։ Դպրոցի մը մէջ 18 հոգի վարակուեցան մէկ շաբթուան ընթացքին։ Ամէն կողմ սկսան պատուաստ ընել։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

La Revue de Parisի մէջ, Լիւսիէն տը Վ.իսէք, այս խորագրին տակ ստորագրած է գրութիւն մը, որ իր շահեկանութեան համար, յաջորդաբար պիտի տանք ամբողջութեամբ՝ կարգ մը սխալ մտքերուն կ'անդրադառնանք առանձին։

Համաշխարհային պատերազմի վաղորդայնին, երբ դաշնակից պետութիւնները կը պատրաստուէին իրենց միջեւ բաժնել «Հիւանդ Մարդ»ուն մնացորդները, յանկարծ՝ զգետնուած Թուրքիոյ ներկայացաւ փրկարար մը եւ Մուսթաֆա Քէմալի հանճարեղ առաջնորդութեամբ, վերականգնեցաւ արագութեամբ մը որ զարմացուց աշխարհը։ Ամենէն բուռն հիացումը զգացած ենք միշտ մեծ հայրենասէրին, միանգամայն զինուորական եւ քաղաքական պետին հանդէպ, որ հեղինակը հանդիսացաւ «Թրքական հրաշք»ին եւ ժամանակակից պատմութեան ամէնէն նշանակելի դէմքերէն մէկը պիտի մնայ։ Բայց, խոր իրարանցման հետեւանքով որուն թատր պիտի ըլլար վերածնող երկիրը, եւ բազմազան անդրադարձումներուն միջեւ, որոնց վերջին օղակը կը կազմեն Մենեմէնի եղերական դէպքերը, ինչ պիտի ըլլայ վիճակը օտար համայնքներուն որոնք դարերէ ի վեր հաստատուեր էին օսմանեան կայսրութեան մէջ։ Անոնց մէջ են նաեւ Արեւելքի մեր հայրենակիցները, որովհետեւ սկիզբէն իսկ, Ֆրանսա հոն գրաւած է առաջին դիրքերէն մէկը, ոչ թէ թիւի տեսակէտով, այլ իր շահերուն կարեւորութեամբը։ Հակառակ մեր անկեղծ բարեկամութեանը հանդէպ Թուրքերուն, որոնցմէ պատերազմը մեզ հեռացուցեր էր առժամաբար, թող ներուի մեզ որ մտահոգուինք։

Զբօսաշրջիկը որ Պոլսոյ կը յատկացնէ կարճ բնակութեան մը ժամանակը միայն, առաւելապէս քաղաքին մէջ կը փնտռէ ինչ որ հոն կայ տարաշխարհիկ եւ կը մեկնի առանց կասկած մը ունենալու վրդովիչ ողբերգութեան մասին որ ներկայիս կը կատարուի հոն։ Ի՜նչ տարաշխարհիկ նիւթեր։ Ոչինչ այնքան տհաճելի է Թուրքերուն, որքան լսել թէ իրենց երկիրը շատ բան կորսնցուցած է արդիացումէն ի վեր։ Անոնց հոգը չէ թէ այլեւս չեն կրնար ամերիկեան խցիկները սնուցանել գեղանկարներով։ Թուրքիան Թուրքերուն։ Այս է ձգտումը բոլոր սրտերուն, պետութեան բնաբանը որ կրնայ գրուիլ բոլոր հանրային յիշատակարաններուն վրայ։

Չկայ ուրիշ երկիր մը ուր ազգայնականութեան տենդը որ գրեթէ ամէն տեղ զգացուեցաւ պատերազմի հետեւանքով, այնքան ուժգնութեամբ պայթած ըլլայ։ Բայց հոս, փոխանակ պաշտպանելու ազգային աւանդութիւնները, շարժումը ընդհակառակն, կը ձգտի զանոնք քանդելու միտումի եւ անոնց տեղը դնելու հաստատութիւններն այն երկիրներուն որոնց լուծը ուզեց թօթափել։ Այսպէս է որ իբր մեծ հիացող մը 1789ի յեղափոխութեան եւ վճռած ըլլալով անոր սկզբունքները կիրարկել իր երկրին մէջ, Մուսթաֆա Քէմալ ջնջեց Խալիֆայութիւնը, յայտարարեց կրօնքի եւ պետութեան բաժանումը, հրամայեց լատինական տառերու գործածութիւնը, զուիցերիական օրինագրքին վրայ պատրաստած քաղաքային օրէնքը հաստատեց, բարեկարգեց օրացոյցը, եւայլն։

Եւրոպայի նմանիլ, ահա հեռանկարը այս ազգին որ կը փորձէ փրկուիլ անկէ։ Միայն թէ՝ սքեմը չէ որ կրօնականը կը շինէ։ Կաղին շատ լաւ գիտէր թէ գլուխները բարեփոխելու համար, չի բաւեր գլխարկը փոխել։ Ֆէսը ջնջելով, ուզեց Թուրքը դնել արդի կեանքին հանդէպ եւ անոր ըսել.— Յարդ, օտարականը ամէն տեղ քու տեղդ բռնած էր։ Ան փարեց քու կեւումդ, շինեց քու երկաթուղիներդ ու նաւահանգիստներդ, քու հողէդ հանեց ածուխ եւ մետաղներ, փարեց նաեւ քու վարչութիւններդ։ Հիմա, կարգը եկաւ որ տեղդ դուն բռնես»։ Այնքան որ 1929ին օրէնք մը հրատարակուեցաւ որ ոչ-Թուրքերուն կ'արգիլէր բոլոր արհեստներն առանց բացառութեան, ամենէն բարձր արհեստներէն սկսեալ, մինչեւ բեռնակրութիւն եւ կօշկանորոգութիւն։ Եւ ահա, թէ ինչպէս Պոլսոյ մէջ, չկայ ո՛չ մէկ Ֆրանսացի բժիշկ որ արհեստը կիրարկէ, բացի երկու բժիշկներէ, զորս Լօզանի դաշնագիրը իրաւունք կուտայ մեզ պահելու Ֆրանսական Հիւանդանոցին մէջ։

Եթէ Բերայի բարձունքներէն իջնանք Ղալաթիա, կ'անցնինք մեծ խաներուն առջեւէն, որոնք գրաւուած են դրամատուններէ, ապահովագրական եւ նաւային ընկերութիւններէ եւայլն.։ Ոսկեղջիւրէն եթէ անցնինք, Քարաքէօյի կամուրջէն կը նշմարենք քարափներն ու մաքսային մթերանոցները եւ գործի թաղամասը կ'երկարի դէպ մինչեւ Սթամպօլ, Սիրքէճիի կայարանը։ Այս բոլոր հաստատութիւնները արդիւնք են եւրոպական դրամագլուխներու, Ֆրանսայի լայն մասնակցութեամբ։ Այս բոլոր գրասենեակները դեռ ունին պաշտօնէութիւն մը որ մասամբ օտարական է եւ այդ է որ Թուրքերը կ'ուզեն մեղմէ խլել, աստիճանաբար։

Ամբողջ դարերու ընթացքին, բացառապէս անոնք եղած են գինուոր կամ պաշտօնեայ եւ որովհետեւ կը զգան թէ կարող չեն մէկ անգամէն տեղը գրաւելու Եւրոպացիներուն, ահա թէ ինչպէս կը պատրաստուին։ Պոլսոյ մէջ գործող 80 ապահովագրական ընկերութիւններստիպեցին որ վերածուին թրքական ընկերութիւններու եւ հետեւաբար, իրենց վարիչներուն կցելու տեղացի վարիչներ, որոնք առաջիններուն տեղը պիտի անցնին երբ գործին վարժուին։

Իրօք, այս ընկերութիւնները, իրաւունքն իսկ չունին պահելու ոչ-Թուրք պաշտօնեաներ, սահմանափակ թիւով, ինչպէս իրաւունքն ունէին ըլլալու առեւօք։ Զանոնք փոխարինելու այս եղանակը կը կիրարկուէր արդէն պատերազմին։ Փերա Փալասի տնօրէնը որ Ֆրանսացի էր, որ եւ է նեղութեան չենթարկուեցաւ թշնամութեանց սկիզբները։ Թուրքերը անոր տուին փոխ-տնօրէն մը, որ վարժուեցաւ գործին, յետոյ բռնեցին անոր օձիքէն եւ արտաքսեցին։

Այս կատարեալ ազգայնականութեան յաղթանակը ապահովելու համար, բոլոր միջոցները նախատեսուած են, եթէ ոչ արդէն կիրարկուած,—հաստատուած պետական դրամատան մը, որ տեղը պիտի բռնէ Օսմանեան Դրամատան, և որուն մենաշնորհը կը վերջանայ 1935ին. ստեղծում թրքական դրամատուններու, որոնք շնորհիւ տնտեսական տագնապներու, հրապարակէն քշեցին բազմաթիւ օտար դրամատուններ, յաւելում մաքսատուրքերու, մինչեւ 75 առհարիւր, պերճանքի առարկաներու արժէքին վրայ, այսինքն՝ տուրքեր, որոնք ֆրանսական կտաւներուն, գինիներուն անուշահոտութեանց առջեւ արգելք կը դնեն, պարտադրութիւն բոլորին թրքերէն լեզուի գործածութեան։ Նամակ մը որուն հասցէն թրքերէն չէ գրուած, թղթատարը կը մերժէ տեղը հասցնել։ Լատինական տառերու իւրացումէն առաջ իսկ, դրամատուն մը չէր կրնար որեւ է պարտամուրհակ գրել օտար լեզուով։Ստիպուած էր թրքերէն գրել։ Օտարականները բաւական դիւրութեամբ կը վարժուէին թրքերէն խօսիլ, բայց շատ դժուարութեամբ կը սորվէին գրել ու կարդալ։ Սակայն ժամանակները փոխուեցան։ Պատերազմէն առաջ, պետական պաշտօնի մը մէջ մտնելու համար, Թուրքերէն կը պահանջուէր որ ֆրանսերէն գիտնան։ Հիմա, բոլոր Ֆրանսացիները պարտաւոր են թրքերէն գիտնալ։ Բայց ամէնէն վրդովեցնող հալածականութիւնը, փակումն է ֆրանսական կրօնական վարժարաններուն, 1931ի վերջերը։ Մինչեւ այսօր, իշխանութիւնները շատ խիստ հսկողութեան մը կ'ենթարկեն բոլոր օտար վարժարանները, անոնց կրթական ծրագիրը, գրքերու ընտրութիւնը եւ անոնց հանդէպ կը դիմեն պատժական կարգադրութիւններու, ինչպէս ժամանակաւոր փակում։

(1)

ՀԱՅԵՐՈՒ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒՄԸ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ԳԱՂԹԱԿԱՆԱՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

Դ.

ՄՈՒՇԱՇԷՆ

Ալէվիներու երկրին մէջ, Մասեաֆի մօտ շինուած գիւղն է այս որ կոչուած է Մուշաշէն, լեցուած ըլլալով Մշեցիներէ։

Այս գիւղը Տեղաւորման Յանձնախումբի վերջին շինել տուած գիւղերէն մէկն է, ուր կառուցուած են 52 տուներ, որոնց մէկը այժմ իբրեւ դարմանատուն կը ծառայէ։ Ունին 24 ախոռներ։ Այժմ 49 Մշեցի ընտանիքներ կը բնակին հոն (կարծեմ մէկ երկու Եօզղատցի ընտանիքներ ալ կան)։ Կանոնաւոր աշխատանքի սկսած են արդէն։ Ունին հետեւեալ կենդանիները.

Ձի	27
Ջորի	5
Եզ	17
Էշ	9
Կով	4
Ոչխար	74
Հորթ	5
Այծ	130
Ճագար	20
Գումար	291

Ունին նաեւ հարիւրաւոր աղաւնիներ, հաւեր եւայլն։ Հոս ձիերն ու ջորիներն ալ որպէս լծկան կը գործածուին։ Գիւղի դիրքն ու տեղը շատ նպաստաւորեն կենդանիներարածելու համար։

Մուշաշէն շատ հարուստ է հողի տեսակէտով։ Հազարաւոր տէօնիւմ տարածութիւն ունեցող ընդարձակ դաշտ մը տրամադրուած է իրենց եւ իւրաքանչիւր գիւղացի կը հերկէ այնքան տեղ, որքան կրնայ։ Մօտաւորապէս հարիւրական տէօնիւմ կրնան հերկել եթէ ուզեն։ Անցեալ տարի գացած ընտանիքներ, հակառակ անոր որ բաւական ուշ հասած էին հոն, իրենց քիչ մշակուած հողով ապրուստը ապահոված են։ Այս տարի արդէն կանուխէն հերկելու ըսկսած են իրենց արտերը։

Այս գիւղը դեռ դպրոցի շէնք չունի, որու հետեւանքով կրթական գործը դեռ չէ սկսած։ Յառաջիկայ գարնան ընթացքին դպրոցի շէնքը պիտի կառուցուի, որովհետեւ այժմէն պատրաստութիւններ կը տեսնուին։

ՆՈՐ ՔԷՅԹՈՒՆ

Դժբախտաբարանձամբ պըտտիլ կարելի չեղաւ այս գիւղը ձմրան հետեւանքով։ Անտիոքէն Պիթիաս եւ Նոր Քէյթուն երկարող ճամբան, որ դեռ վերջերս շինուած է, մի միայն ամրան լաւ օդերուն թոյլատու է ինքնաշարժերու երթեւեկին։ Ներկայիս մի միայն ձիով երթալ կարելի է հոն։ Մօտաւորապէս 4-5 ժամուան ճամբայ մըն է Անտիոքէն անդին։

Մեր քննութիւնները լրիւ կատարած ըլլալու համար, սակայն, յիշեալ գիւղի բնակիչներէն քանի մը հոգի, որոնք Անտիոք կը գտնուէին, գոհացուցին մեր հետաքրքրութեան եւ կրցանք ծանօթանալ Նոր Քէյթունի ընդհանուր վիճակին։

Նոր Քէյթուն հաստատուած է Սուէտիոյ շրջանին մէջ, արեւելեան ծայրը, նշանաւոր ամարանոց Պիթի, աս գիւղէն հազիւ ժամ մը հեռու։ Գաղթականաց Տեղաւորման Յանձնախումբի կողմէ հիմնուած առաջին գիւղն է այս, ուր ժամանակին ընտանիքներ գացած էին, [...] կայն վերջէն անոնց [...] մասը հեռացուած է, իսկ [...] մասն ալ իրենց կամքով [...] նած ու հաստատուած են Գ[...] խան։ Այդ հեռացումներու պ[...] ճառը անոնց գործելու անընդ[...] նակ ըլլալը եղած է։

Տեղաւորման Յանձնախումբ[...] որոշած է 25 ընտանիքէն ա[...] հպահել Նոր Քէյթունի մէջ։ Ա[...] 18 ընտանիքներ կան հոն [...] մօտ օրէն մեկնողներէն 7 [...] տանիք ալ պիտի վերադա[...] նան։ Հակառակ որ կարգ [...] թերթեր չարամտութեամբ գր[...] ցին թէ՝ մալարիան մեծ ա[...] ներ կը գործէ այս գիւղին մ[...] գիւղացիները շատ առողջ են [...] յայտնի եղած է որ մալարի[...] անոնք իրենց հետ բերած [...] Ալէքսանտրէթէն։ Ներկայիս [...] բողջ գիւղին մէջ մալարայի [...] մէկ դէպք կայ։ Կարմիր Խա[...] անդամները, որոնք նորահա[...] տատ գիւղերու առողջապա[...] կան սպասարկութիւնը կը [...] գան, երբեք պէտք չեն տես[...] Նոր Քէյթուն երթալու, որով[...] տեւ ոչ մէկ հիւանդութեա[...] դէպք պատահած է հոն երկ[...] ատենէ ի վեր։

1930ի ընթացքին, Նոր Քէ[...] թունի մէջ պատահած են [...] ծնունդ, որոնց 5ը մանչ եւ [...] աղջիկ։ Մահ չէ պատահած։ [...] ղովուրդը ընդհանրապէս [...] գեաղի պարտիզպանութեա[...] խաշնարածութեամբ, ջորեպա[...] նութեամբ։ Ունի 500 այծ [...] ուրիշ կենդանիներ։ Տարին [...] իվեր արդէն ինքնապահ դա[...] ձած են։

Դպրոցի մեծ սրահ մը ու[...] Իւրաքանչիւր ընտանիք [...] տուն մը եւ ախոռ մը ունի[...] ները քարաշէն են եւ հաստ[...] տուն։ Վարժարանի ուսուցի[...] Քէյթունի իշխաններէն Նաւ[...] րէթ Զավուշի տղան Պ. Լե[...] Նոր Աշխարհեան, որուն ամս[...] կանը կը հոգացուի տեղաւո[...] ման Յանձնախումբին կողմէ։

ՊԷՅ ՍԷՔԻ

Տակաւին կազմուելու վր[...] է այս գիւղը։ Հրաշալի տեղ[...] դիրք ունի։ Ալէքսանտրէ[...] հայ գիւղերուն եւ Սուէտ[...] հայաբնակ շրջանի միջեւ, [...] ուզ Օլուզ նշանաւոր ամառա[...] ցէն քիչ հեռու, այս գիւղը [...] օղակ մըն է Ալեքսանտրէթի [...] Սուէտիոյ հայաբնակ գիւղ[...] իրար միացնող։

Պէյ Սէքին պզտիկ գիւղ [...] պիտի ըլլայ 15 ընտանիքն[...] որոնք պիտի ընտրուին կի[...] կիոյ լեռնային շրջաններու [...] նակիչներէն։ Մինչեւ այժմ [...] ընտանիքներ հաստատուած [...] որոնց լծկան եզներ տրուած [...] Տեղաւորման Յանձնախումբ[...] կողմէ։

Այս գիւղը անտառներու [...] հաստատուած, ծովահայեաց [...] րաշալի ամառանոց մըն է. [...] առաջիկային լաւագոյն ամառա[...] նոցը կրնայ դառնալ։

ԽԵԼՔԻ ՉԱՓ

Գինին կը չափեն կուժո[...] ցորենը կը չափեն գրիւով, [...] ահա խելքին ալ չափ գտած [...] ամերիկացի խելօք գիտունները[...]

Տեսակ մը սաղաւարտ [...] գլխուդ կը դնես, եւ անմիջապ[...] վրան կ'արձանագրուի գանկ[...] գծագրութիւնը։ Համաձայն [...] արձանագրութիւններուն, [...] նագէտը պիտի ճշդէ թէ ինչպ[...] սի գանկ մը ունիք դուք եւ [...] նկարագիր կամ... ո՛րքան խել[...]

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ շաբթու Փարի[...] ոստիկանութիւնը պրպտում[...] կատարելով 2րդ, 9րդ, 16[...] 17րդ եւ 18րդ թաղամասեր[...] ինչպէս նաեւ Պուլոներ [...] ուին մէջ, ձերբակալեց 85 [...]

.. Երկու համայնավարն[...] որոնք համայնավարական կ[...] կը ցրուէին գործարանի մը [...] ջեւ, ձերբակալուեցան եւ բա[...] առաջնորդուեցան։*

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԴԷՊԻ ԲԵՒԵՌ ԸՆԴԾՈՎԵԱՅՈՎ

Եւրոպական թերթերը վեր...երս արձագանգ եղան դէպի ...եւեռ ընդծովեայով ճամբորդե...ու յանդուգն ծրագրին, զոր ...ցաւ ամերիկացի խուզարկու ...իւպէրթ Ուիլքինս:

...Հակառակ այդ ծրագրին ներ...կայացուցած ինչ ինչ դժուարու...թեանց, ձեռնարկը ինքնին ի...րագործելի է:

...հները այն սխալ համոզումն ...ունէին թէ սառուցեալ ծովերու ...թերեւային սառոյցներուն ...ստուութիւնը հարիւրաւոր մեթ...րի կը հասնի, մինչդեռ այ...օր խորաչափական հետազօ...տութիւնները հաստատած են ...թէ բեւեռային ծովին երեսը ...ծածկուած սառոյցի խաւերուն ...միջին թանձրութիւնը 5-6 մեթր ...իսկ առաւելագոյն թանձրու...թիւնը՝ 7-8 մեթր: Բնականա...բար խնդրոյ առարկայ չեն այն ...սառուցալեռները, որոնք կը ...գան Ատլանտեան ծովի հիւ...սիսային մասերուն մէջ, ասոնք ...սառոյցի վիթխարի կտորներ ...են, որոնք Շփիցպէրկի եւ Կրէօն...լանտի սառնակոյտներէն կ'ան...ջատուին եւ ծովակին հոսանք...ներէն քշուելով, ամենալուրջ ...վտանգ կը սպառնան նաւագնա...ցութեան: Թիթանիկ անդրատ...լանտեան հսկայ շոգենաւին ...կրած աղէտին սարսռազդեցիկ ...մանրամասնութիւնները թարմ ...են ամէնուն յիշողութեան մէջ:

Ուիլքինս իր ընդծովեայ ար...շաւանքը կատարելէ առաջ, օ...դային ճամբորդութիւն մը ըրաւ ...դէպի բեւեռային ովկիանիա, ...քննելու համար սառոյցի տա...րածութիւնները, այդ առթիւ քա...շած լուսանկարչական քլիշէ...ները կը ցուցնեն թէ ամառ ա...տեն սառնակոյտները միակտուր ...ու միապաղաղ չեն, այլ տեղ ...տեղ կը ներկայացնեն խոշոր ...ճեղքուածքներ, որոնց մէջէն կը ...նշմարուին չսառած ջուրի աւա...զաններ: Այնպէս որ այդ սառ...նակոյտներուն տակէն նաւար...կող ընդծովեայ մը պիտի կրնայ ...ջուրին մակերեսը բարձրանալ, ...ու հո՛ն սառոյցին վրայ ցամաք ...ելլել, քննելու համար հիւսի...սային երկիրներուն ովկիանո...սագրական, օդերեւութաբանա...կան եւ մագնիսական երեւոյթ...ները:

Այս նպատակաւ ամերիկեան ...կառավարութիւնը տրամադրած ...մասնաւոր ընդծովեայ մը, զոր ...Ուիլքինս յարմարցուցած ու կահա...ւորած է իր կատարելիք ճամ...բորդութեան պահանջներուն հա...մաձայն:

Նաւի կողերուն վրայ բաց...ուած պզտիկ պատուհաններէն ...կարելի պիտի ըլլայ ելեկտրա...կան լուսարձակներու լոյսով ...քննել շրջապատող ջուրին մէջ ...եղած դարձածը, եւ ուսումնա...սիրել ովկիանոսներու մէջ ապ...րող ծանօթ ու անծանօթ կեն...դանիներուն կեանքը:

Ընդծովեան զօրաւոր անթել ...հեռագրով մը հաղորդակցութեան մէջ պիտի դրուի հին ու նոր աշխարհի կարեւոր կայաններուն հետ: Առաքելութեան մաս պիտի կազմեն գիտական զանազան ճիւղերու մասնագէտներ: Բազմաթիւ ընկերակցութիւններ խորապէս շահագրգռուած են այս ձեռնարկով եւ տրամադրած իրենց բարոյական ու նիւթական ամենալայն աջակցութիւնը:

Ներկայիս ամէն ինչ կազմ ու պատրաստ վիճակի մը մէջ կը գտնուի:

Ընդծովեան Նիւ-Եորքի նաւահանգիստէն պիտի մեկնի ապրիլէն վերջը, երթալու համար ուղղակի Շպիցպէրկ, ուր բաւական երկար ատեն կանգ պիտի առնէ: Անկէ պիտի մեկնի յուլիս ամսուն սկիզբները, հասնելու համար հիւսիսային բեւեռ, անցնելով սառնակոյտերու տակէն եւ կատարելով յաջորդական պարենաւորումներ: Շպիցպէրկէն մինչեւ բեւեռ հեռաւորութիւնը 600 ծովային մղոն է այսինքն մօտաւորապէս 1100 քիլոմեթր: Ընդծովեայ մը ուղղակի երթալով՝ այդ տարածութիւնը կրնայ կտրել 60 ժամուան մէջ: Բեւեռին մէջ ան ջուրին մակերեսը ելլէ վերջ, կրկին պիտի խորասուզուի սառնակոյտերուն տակ եւ պիտի ուղղուի դէպի Ալասքա: Հո՛ն կրկին ջուրին երեսէն պիտի ընթանայ, պիտի անցնի Փանամայի ջրանցքէն եւ պիտի հասնի վերջապէս իր մեկնակէտը՝ Նիւ Եորք:

Առայժմ այս է ամերիկացի խուզարկուին հետեւելիք ուղեգիծը, որ կրնայ անշուշտ փոփոխութիւններ կամ յապաւումներ կրել՝ համաձայն անակնկալ դէպքերու:

ՀՐԱՉԵԱՅ ՏԷՐՈՒՍԿԻ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՆՈՐ ԺՈՂՈՎԸ ԻՆՉ ԴԻՄԱԳԻԾ ԿՐՆԱՅ ՈՒՆԵՆԱԼ

Թրքական Անատոլու գործակալութիւնը կը հաղորդէ հետեւեալը.—

Թերթերուն մէջ լուրեր եւ խմբագրականներ կը հրատարակուին այն մասին թէ Նոր Ժողովին մէջ ամէն ասպարէզէ համեմատական թիւով ներկայացուցիչներ պիտի գտնուին: Այս առթիւ, աչքի առջեւ կը բերուի 1927ի մարդահամարի պատկերը որուն համաձայն, 12 տարեկանէն վեր այր անհատները հետեւեալ համեմատութեամբ կը բաժնուին ասպարէզներուն մէջ.—

Երկրագործներ հարիւրին 32.05, արհեստաւորներ 2.20, առեւտրականներ 1.89, պետութենէն թոշակ առնողներ 1.84, ազատ արուեստի հետեւողներ 1.28, արհեստ չունեցողներ 60.74: Եթէ այս համեմատութեամբ ներկայացուցիչներ ունենայ Ազգ. Ժողովը, արհեստ չունեցողներէն 194, երկրագործներէն 103, արհեստաւորներէն 7, վաճառականներէն 6, պաշտօնեաներէն 0, ազատ արուեստի հետեւողներէն 4 երեսփոխան պէտք է գտնուին:

Իսկ եթէ արհեստ չունեցողները նկատի չառնուին, երկրագործներէն 253, արհեստաւորներէն 17, վաճառականներէն 15, պաշտօնեաներէն 15, ազատ արուեստի հետեւողներէն 10 ներկայացուցիչներ պէտք է գտնուին:

Ցրուած Ժողովը ասպարէզներու համաձայն չէր կազմուած բայց հետեւեալ դասաւորումը կարելի է ընել զարգացման համաձայն.— 54 զինուորական, 52 իրաւաբանական, 49 միւլքիյէ, 38 մասնաւոր, 23 բժշկական, 19 նախակրթարան, 18 իտատի, 14 մէտրէսէ, 8 վարժապետանոց, 8 երկրագործական, 6 ծովային, 5 գրական համալսարան, 5 լիսէ, 5 երկրաչափական, 3 առեւտրական դպրոցի մէջ ուսածներ:

Բայց եւ այնպէս պէտք է արձանագրել որ մինչեւ հիմա տրուած լուրերը բոլորն ալ ենթադրութիւններ են միայն, եւ կարելի չէ որոշ բան մը ըսել նոր Ժողովի դիմագիծի մասին մինչեւ որ թեկնածուներու ցանկը չհրատարակուի:

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՆՈՒԱԶԻՆ

Վերջերս հրատարակուած կատարեալ վիճակագրութեան մը համաձայն, ամբողջ երկրին մէջ, 1927ին 52,005, 1928ին 53,060 եւ 1929ին ալ 44,337 ամուսնութիւններ կնքուած են:

Նոյն վիճակագրութեանց համաձայն, Պոլսոյ մէջ 1924ին 260, 1925ին 223, 1926ին 444, 927ին 452, 1928ին 285 եւ 1929ին 528 հրդեհներ պատահած են:

ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

Կրթական գործավար Մահմուտ Էսատ, Խալքի խորհրդարանական հատուածի ժողովին մէջ բացատրութիւններ տուած է կրթական վիճակին շուրջ: Գործավարը յայտարարած է թէ միջնակարգ վարժարաններու մէջ խառն դասախօսութիւնը կը շարունակուի, բայց լիսէներուն մէջ ալ նոյն դրութիւնը կիրարկուելու մասին չէ մտածուած: Ինչպէս, եթէ պէտք ըլլայ, երկսեռ դրութիւնը այնտեղ գործադրելու պիտի աշխատուի: Գործավարը կը խորհի աստուածաբանական վարժարանին տեղ տնտեսաբանական վարժարան մը բանալ: Դաստիարակչական եղանակին համար յարմար կը տեսնուի որդեգրել գերման եւ անկլօսաքսոն մեթոտները, ազգային կրթութեան հիմերը պահելով:

Գործավարը ըսած է թէ ինք համաձայն է որ Թրքերէնը ազգայնացուի եւ նախադաս ու յետադաս մասնիկներով ճոխացուի: Յարմար կը նկատուի որ օտար լեզուներու ուսուցման համար մասնաւոր դպրոցներ բացուին, որովհետեւ պետական վարժարանները չեն կրնար այս ուսուցումը փափաքուած աստիճանով կատարել: Գործավարը բացարձակապէս հակառակ է այն կարծիքին թէ օտար լեզու մը օժանդակ պէտք է առնել:

Էսատ պէյ համաձայն է որ կրթական գործունէութեան համար 15ամեայ ծրագիր մը պատրաստուի, եւ ներդաշնակուի կուսակցութեանց հնգամեայ ծրագիրներուն: Կրթական ծրագրին գլխաւոր գիծերուն նպատակը պիտի ըլլան,— ազգային ոգի, բարոյական, առաքինութիւն:

ՋԱՖԱՂԱՍ ՈՐԲԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Օր. Արաքսի Թորոսեանի դասախօսութիւնը «Տրապիզոնցի Անթառամ» վէպին մասին իբրեւ յօդուած սահմանուած ըլլալով «Յառաջ»ի, կ'անցնիմ ուղղակի վերջին շաբթուան դասախօսութեան, Այնշթայնի մասին, զոր կատարեց Պ. Մ. Տէրպէտէրեան:

Դասախօսը, նախորդ անգամ ներկայացուցած էր մինչ-Այնշթայն յայտնուած գիտուններու տեսութիւնները: Այս անգամ անցաւ ուղղակի Այնշթայնի տեսութիւններուն, որ հիմն ի վեր կը յեղաշրջէին հին փորձերը: Այսպէս բանաձեւեց Այնշթայնի յարաբերականութեան վարդապետութիւնը:

*** Պանեոյի Ջ. Ե. Ո. Միութեան մասնաճիւղը եւս ձեռնարկած է պարբերական դասախօսութիւններու շարքի մը:

Անցեալ Կիրակի Շ. Նարդունի բացումը կատարելով, խօսեցաւ Որբերու Միութեան ապագայ դերին մասին: Յետոյ հրաւիրեց տեղւոյն Յառաջդիմասիրաց Միութիւնը որբերուն հետ միասնաբար լծուիլ աշխատանքի: Յառաջդիմասիրաց Միութիւնը ունի մանկապարտէզի փոքրիկ սրահ մը,— հարստութի՛ւն մըն է այդ, նկատի ունենալով գիւղին մէջ Հայերուն ամփոփ դիրքը: Ու երբ մէկ կողմէ Յառաջդիմասիրացը կ'աշխատի մանուկներուն մէջ, չափահաս որբերը պիտի աշխատին երիտասարդներուն մէջ: Եւ գաղութը չափազանց բախտաւոր պիտի զգայ ինքզինք:

Յետոյ ներկայացուեցաւ շարժանկարի քանի մը ժապաւէն, մեծ ուրախութիւն պատճառելով ներկայ մանուկներուն:

Այսպէս պարբերաբար պիտի շարունակուին դասախօսութիւնները, որոնց հետ ամէն անգամ շարժանկարի նոր ու գեղեցիկ ժապաւէններ:

Հ. Վ.

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՇՈՒՐՋ

Զրոյցներ կը շրջին թէ Յունաստանի վարչապետ Պ. Վէնիզէլօս մտադրած է առաջարկել յոյն ժողովրդական կուսակցութեան՝ զինադադար մը կնքել կառավարական վարչաձեւի շուրջ: Այս զրոյցներուն մասին, Վէնիզէլոս յայտնեց թէ տակաւին որոշ բան չկայ: Ամէն պարագայի մէջ ըսաւ, նախ պիտի խորհրդակցի հանրապետական կուսակցութեանց պետերուն հետ, եւ երբ տեսնուի թէ բոլորը համակիր են, թէ այն ատեն միայն առաջարկը պիտի ներկացնէ ժողովրդին կուսակցութեան պետին՝ Պ. Ջալտարիսի:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Պատասխան «Յառաջ»ի հարցարանին՝ Թիւ 5)

Սակայն չէ՞ որ «Յառաջ» ամէն օր կ'արծարծէ նոր սերունդին փրկութեան խնդիրը:

Ուրախալի է որ հարցը ուղղուած է այժմ բոլոր անոնց որ չեն ուզեր քար անտարբերութեամբ ականջ գոցել, այլ գլուխ գլխի, խելք խելքի տալով միջոցներ կը փնտռեն:

Նոր սերունդը փրկելու համար անհրաժեշտ է ամենուրեք ուր որ հայ կայ (անշուշտ գաղութ մը) ունենալ ծաղկոցներ եւ մանկապարտէզներ: Գոնէ ծանօթացնել հայ մանուկներուն ա. բ. գ.ը: Սակայն այդ ունենալու համար ներկայ ամէնէն փափուկ եւ դժուարին հարցը կը գտնեմ նիւթականը:

Ի՞նչպէս պէտք է ստեղծել այդ հսկայ գումարը:

1. «Յառաջ»ի միջոցաւ հրաւիրել բոլոր հոսանքներէն ներկայացուցիչներ, ըլլան Հայրենակցական Միութիւններ, Կ. Խաչեր, Բարեգործական, Ջ. Ե. Որբեր, Աղքատախնամներ: Առանց խտրութեան ու գոնէ այս մէկ խնդրի շուրջ համագործակցութեան ճամբայ մը գտնել իրարու հետ եւ կազմել լիազօր մարմին մը, կոչելով զայն «Կրթական Տեսչութիւն»: Այս հաստատութիւնը պիտի ունենայ (ամէն ուր որ կայ մարմին մը) իր ներկայացուցիչը: Տարուան մէջ օր մը կամ մշակոյթի օրը ստեղծել շարժում ի նպաստ այս գործին:

2. Հրապարակ հանել դրոշմաթուղթեր միջին գին 4 Ֆր. ամիսը, բացի մուտքի տուրքէն եւ սպառել զայն պարտաւորիչ կերպով:

Դրոշմաթուղթը կը կրէ հետեւեալ արձանագրութիւնը.— Կրթական պարտք կամ տուրք եւ կը նկարուի մեր Վարազի, Աղթամարի, Անիի եւայլն խորհրդանիշերով:

3. Մշակոյթի տօնին առթիւ հրապարակ հանել մեր հեթանոս նախնիքներու նկարները եւ սպառել:

4. Դիմումներ ընել հայասէր օտար մարմիններու, հայ հարուստներու եւ այս ամբողջ գումարը կեդրոնացնել Կրթական Տեսչութեան գրասենեակը: Տեսչութիւնը իր ներկայացուցիչներուն միջոցաւ ուր որ կարիք կայ կը բանայ ծաղկոցներ, համաձայն տեղական պահանջներուն:

5. Քննել աշակերտներու ծնողներուն նիւթական կարողութիւնը եւ որոշել ամսաթոշակ մը:

6. Կրթական Տեսչութիւնը պէտք է հայթայթէ մանկավարժուհիներ, ուսուցիչներ եւ որոշէ յատկացուելիք ամսական գումարները: Եւ որպէսզի լաւ աշխատանք տանին, անհրաժեշտ է որ Կրթական Տեսչութեան քարտուղարն ու նախագահը վճարովի ըլլան:

7. Սարքել բանախօսութիւններ ճիշդ որոշ ժամանակին հրաւիրելով բանախօսներ բոլոր հոսանքներէն եւ բանալ ժապաւիննալ տոմարի ցանկ մը, հանգանակութեան համար:

Նախաքայլի յաջողութեան պարագային լայնցնել գործը: Միայն համերաշխ ոգին է որ կրնայ այս ժողովուրդը իր բովանդակ կարողութեամբ գործի դնել եւ սպասուած գումարն ալ տալու պատրաստ է հայ ժողովուրդը:

8. Զարդարեանի «Մեղրագետ»ը Լ. Շանթի «Լուսաբեր»ը տպագրել եւ ուղարկել պահանջներուն համաձայն եւ գինը կանխիկ գանձել աշակերտներէն:

Ներկայացուցիչները պարտաւոր են գանձումները կատարել եւ դրամը ղրկել կեդրոնին:

Աւետիս Շիրոյեան

ԱՌԱՆՑ ԱՆՑԱԳԻՐԻ

Ներքին նախարարութիւնը կը հաղորդէ.—

Գաղթային ցուցահանդէսին առթիւ եւ ամբողջ տեւողութեանը, օտար զբօսաշրջիկներուն դիւրութիւն տալու համար, ֆրանսական կառավարութիւնը հրահանգ տուած է առժամապէս ջնջել անցագիրի դրութիւնը:

Ֆրանսական հիւպատոսին պարզ կնիքը, օտարականներու ինքնութեան թուղթին վրայ, առանց ծախքի եւ կանոնական ձեւակերպութիւններուն, բաւական է մտնելու համար Ֆրանսա,

Միւս կողմէ կը հաղորդուի որ ֆրանսական ոստիկանութիւնը ձեռք առած է բոլոր անհրաժեշտ միջոցները, որպէսզի անբաղձալի տարրեր ներս չմտնեն սահմաններէն:

Ֆրանսական կառավարութիւնը օտար մտաւորականներուն համար հրահանգ տուած է նաեւ ընծայել նաեւ հետեւեալ առաւելութիւնները.—

Անոնք Ֆրանսա մտնելէն յետոյ, պիտի կարենան բնակիլ լիսէներուն մէջ, ուր իրենց տրամադրութեան տակ պիտի դրուին գաղթային ցուցահանդէսին վերաբերեալ բոլոր տեղեկութիւնները:

Այս ձեւով Ֆրանսա մտած օտարականները իրաւունք պիտի ունենան մուտ գալ Ֆրանսայի մէջ ազատ եւ համարձակ: Այս կարգադրութիւնները միայն հինդ ամսուան համար են:

ԵՐԿՐԻ ԲԱՐՁՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ճափոնական կղզիներէն Բակոշիմայի վրայ հրաբուխը բորբոքեցաւ: Կղզեբնակ գիւղացիները փախան:

Արժանթինի մէջ երկրաշարժի զօրաւոր ցնցումներ եղան: Զոհերու թիւը ճշդուած չէ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

ԵԼԽՏԸԶԻ ՌՈՒՄԲԸ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԳՏԱՆ ՀԵՏՔԸ

Յեղափոխականներէն մէկը որ բոլոր գաղտնիքներուն տեղեակ էր եւ ձերբակալուած, քննիչ մարմնի կողմէ քանիցս հարցաքննուեցաւ, բայց ոչ մէկ բան ըսաւ. եւ տեսնելով որ դեռ շատ նեղը պիտի դրուի խոստովանելու համար, բանտի արտաքնոցին մէջ անձնասպան եղաւ. (Սամաթիացի ...ն Յովհաննէսեան):

Դժոխային մեքենան Եըլտըզի մզկիթին դուրսի դրան քով բերող յեղափոխականները մեքենան այնպէս մը լարած էին որ, Սուլթան Համիտի Սէլամլըգի արարողութիւններէն վերադարձին, իր մասնաւոր կառքով ճիշդ ...ը հասած պահուն պիտի պայթէր եւ Սուլթանը իր բոլոր հետեւորդներով ...օդը պիտի հանէր: Սակայն պատահմամբ այդ օր Սուլթան Համիտի աղօթատեղիէն ելած պահուն, դրան առջեւ Շէյխ իւլ Իսլամ Ճէմալէտտին ...էֆէնտիին հետ տեսակցութիւնը սովորականէն քիչ մը աւելի տեւած էր:

Յեղափոխականներու հաշիւը սխալ ելաւ: Սուլթան Համիտ իրենց ...ուած վայրկեանին մզկիթի դրան առջեւ պիտի չգտնուէր: Շէյխ իւլ Իսլամին հետ ունեցած զոյգ մը խօսակցութիւնն էր որ Համիտը ազատեց: ...ռումբի պայթած պահուն ան դեռ կառք նստելու համար դէպի սանդուղ... կ'ուղղուէր:

Թէեւ չեմ գիտեր թէ Սուլթան Համիտ ռումբի պայթած միջոցին ...ցա՞ւ թէ ոչ, սակայն արտաքնապէս շատ յանդուգն ու անվախ կը ...նուէր:

Արդ միջոցին Սուլթան Համիտը բարկացնող միակ դէպքը այն էր որ, ռումբի պայթումէն յառաջ եկած խառնակութեանց միջոցին, արաբական գունդի զինուորներէն մէկը խուճապի մատնուելով, օդին մէջ ձեռք մը զէնք պարպած էր:

Կրնամ ըսել որ Համիտը ռումբի վախէն աւելի այս դէպքը զբաղեցուցած էր: Պաշտպան գունդերու այս կերպ զէնքով խաղալը Սուլթանին երբեք հաճելի չէր երեւար: Ռումբի պայթումէն եւ առաջին իրարանցման դադրելէն քիչ վերջ, Սուլթան Համիտ ըստ իր սովորութեան կառք նստաւ եւ իր ձեռքով քշելով, ներկայ բազմութեան եւ զինուորներու ծափահարութեանց մէջ դէպի Եըլտըզ ուղղուեցաւ:

Այդ միջոցին իսկ, Սուլթան Համիտ Չիթ Քէօշկին առջեւ կենալով, դեսպանները բարեւելու սովորութիւնը չմոռցաւ:

Այդ դէպքէն անմիջապէս վերջ, բոլոր Իշխանները ու նախարարները դեսպաններն ու իրենց թարգմանները Սուլթանին մօտ եկան շնորհաւորելու համար: Օտար պետութեանց թագաւորներէն բազմաթիւ հեռագիրներ եկան այդ ուղղութեամբ:

Եըլտըզի դէպքէն անմիջապէս վերջ, իբրեւ առաջին միջոց հրամայուեցաւ դադրեցնել երկաթուղիի եւ ծովային փոխադրութիւնները եւ խուզարկութիւններ կատարել անոնց մէջ: Միեւնոյն ժամանակ քննութեանց ձեռնարկուելով կազմակերպիչներուն ձերբակալութեան համար միջոցներ ձեռք առնուեցան: Ընտրուած յանձնախումբը խելոյն գործի ձեռնարկեց:

Դէպքին հանգոյցը առաջին օրն իսկ ընդհ. դատախազն ու Նէձմէտտին Մոլա պէյ լուծած էին: Անոնք այդ օր Եըլտըզէն Պոշիկթաշ իջնելու ատեն ճամբան քառաչուի կտոր մը գտած էին: Այս քառաչուն կառքի մը անիւին կը պատկանէր, որուն նմանը մինչեւ այդ օր տեսնուած չէր: Այս ծայրէն սկսելով խնդիրը ամբողջութեամբ երեւան հանուած էր եւ ձեռք անցուած փաստերը իրականութիւնը պարզած էին:

Ֆէհիմ փաշա ի հարկէ այս տեսակ պատեհութիւն մը ձեռքէ փախցնել չէր ուզեր: Օր մըն ալ Սուլթանին «ժուրնալ» մը տալով առաջարկեց ոճրագործները ներսէն փնտռել: Մահափորձին հայ յեղափոխականներու կողմէ կազմակերպուած ըլլալը այնքան որոշ ըլլալէ վերջ, ահաբեկիչները պալատի մէջ փնտռելու առաջարկը կրնայ ցոյց տալ Ֆէհիմ փաշայի արիւնածարաւ հակումները:

Ֆէհիմ փաշա ուզեց շահագործել այս պատեհութիւնը, սակայն իր «ժուրնալ»ին կարեւորութիւն տուող չգտնուեցաւ:

ԺՕՌԻՍ ԼՐՏԵՍ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

Եըլտըզի մահափորձին մէջ ամէնէն կարեւոր դերակատարը Ժօռիս էր: Կարգ մը ուրիշ ահաբեկիչներու հետ միատեղ, Ժօռիս ալ մահուան դատապարտուած էր:

Գիշեր մը Պրիւքսէլէն Եըլտըզ հեռագիր մը եկաւ, որ կը խնդրէր ներում շնորհել Ժօռիսին: Հեռագիրը սպառնալիքով, խնդրանքով խառն էր:

Այս հեռագիրէն վերջ Սուլթան Համիտի կատարած դերը շատ ուշագրաւ է: Իր կեանքին դէմ մահափորձ ընող, ռումբը կրակող եւ վերջապէս բոլոր գաղտնիքները ու կարգադրութիւնները խոստովանող եւ մահուան վճիռ առնող Ժօռիս ոչ միայն չսպաննուեցաւ եւ չբանտարկուեցաւ, այլեւ սահմանէն դուրս ալ չաքսորուեցաւ: Ընդհակառակն ներման արժանացաւ, բանտէն պալատ բերուեցաւ, Սուլթանին հետ տեսակցութիւն ունեցաւ եւ հայ յեղափոխականներու ի վնաս աշխատելու եւ անոնց վիճակն ու շարժումները Սուլթանին տեղեկացնելու պաշտօնին կոչուեցաւ: 500 ոսկի ճամբու ծախք տրուեցաւ անոր եւ Սիրքեճիէն շոգենաւ նստելով գնաց:

Ժօռիս անկէ վերջ իբրեւ լրտես ծառայեց Սուլթան Համիտին եւ բազմաթիւ «ժուրնալ»ներ ղրկեց անոր Եւրոպայէն:

(Շար.)

Հ. Կ. ԽԱՉԻ 20ԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Հովանաւորութեամբ եւ նախագահութեամբ

Պ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Ապրիլ 19ին կիրակի օր: Մանրամասնութիւնները յաջորդով

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ (ՊԱԼԵՆՑ)

51 Rue Monsieur - le - Prince, PARIS (VIe)

Հեռաձայն՝ Danton 88—65 Մէթրօ՝ Odéon

ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՔԵՐ, ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ եւ ԿԱԶՄԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ: ՏՊԱՐԱՆ

ՆՈՐ ԳՐՔԵՐ.— Մ. Կիւրճեան (Հրանդ)՝ *Պանդուխտի կեանքէն* (20 ֆր.), Կ. Զարեան՝ *Երեք երգեր* (60 եւ 75), Վ. Շուշանեան՝ *Աւերան գիշերներ* (25), *Ամէնուն հասցէն (6)*, Կ. Սասունի՝ *Ապրիլեան եղեռնը* (5), Ղ. Մելոյեան՝ *Երեք ընկերները (10)*, *Սայեաթ Նովայ (6)*:

Գրատանս մէջ կան Հայաստանի Պետհրատին բոլոր գործերը: Հայաստանէն հասած են մեծ քանակութեամբ երաժշտական կտորներ: Ունինք Աճարոնեանի, Վարանդեանի, Րաֆֆիի *եւայլ ծանօթ հեղինակներու բոլոր երկերը:* Կոմիտաս Վրդ.ի, Սպենդիարեանի, Ռ. Մելիքեանի *եւն. երաժշտական գործերը:*

ՎԱՐՁՈՒ ԿԸ ՏՐՈՒԻՆ ՋԱՆԱԶԱՆ ՎԻՊԱԿԱՆ ԳՐՔԵՐ

ընդարձակ Գրացուցակը լոյս կը տեսնէ շուտով

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՀԱՍՑԷՆ

ՀԱՍՑԷՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱԲՆԱԿ ՀԱՅԵՐՈՒ, 176 էջ

գինն է 6 ֆր., փոստի ծախքով 7 ֆր., contre remboursement 7.50 ֆր.

փնտռել բոլոր գրավաճառներու մօտ

կեդրոն.—«Արփի»գրատուն, L. Mozian, 5 rueChamplaine, Paris (20).

Լիոնի շրջանին համար դիմել Պ. Սահաթճեանի, 4—6, Rue de la Part-Dieu, Lyon.

Մարսէյլի շրջանին համար դիմել Ծերիկեանցի: Կը գտնուի նաեւ Լ. Գեւոնեանի մօտ, «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

ՀՈՂԻ ԵՒ ՇԷՆՔԻ ՎՐԱՅ ՓՈԽԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ
ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

Հողի եւ շէնքի այն բոլոր սեփականատէրերը, որ անմիջական պէտք ունին դրամի, կրնան դիմել Պ. ՄԱԹՈՍԵԱՆԻ, 11bis rue du Chemin de Fer, Clamart, *Բշ. Դշ. եւ Շբ. օրերը իրիկուան ժամը 6.30էն 9, կիրակի՝ առտուընէ կէսօր:*

Հ. Յ. Դ.

ԴԱՒԱՌ

Լիոնի կայծակ խումբի ժողովը այսօրՉորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին Հ. Յ. Դ. Գրադարանին մէջ:

Լիոնի Համազասպ խումբի ժողովը այս իրիկուն ժամը 8.30ին, 181 Cours Lafayette, Café de la Gareի սրահին մէջ:

— կը փնտռուի Մարաշի Զավուշլու Թաղէն Լուսնթագ Սահակեան, հօր անուն՝ Յարութիւն (կառավարական պաշտօնեայ), մօր անուն՝ Խաթուն (վարժուհի), եղբօր անուն՝ Սամուէլ, Տէրզօրի ջարդին 9—10 տարեկան էր եւ կը գտնուէր Շէտտատիյէ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել M. Fernezlianի, 36 Rue de la Part Dieu, Lyon, (Rhône). France.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Աննա Տիգրանուհի Նաթանեան եւ Օր. Նաթանեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ նամակով, հեռագրով եւ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ՄԱՐԿՈՍ ՆԱԹԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

Մասնաւոր շնորհակալութիւններ նաեւ Հայոց եկեղեցիի իշխանութեան եւ ազգային կազմակերպութիւններուն իրենց աջակցութեան եւ համակրութեան համար:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ եղբայրներս Սասունի Ահարոնք գիւղացի Յովհաննէս, Կարապետ եւ Պօղոս Շահինեան, որոնք ընդհ. պատերազմէն առաջ կը գտնուէին Տիգրանակերտի Հուսայնան գիւղը: Կրտսեր եղբայրս Արմենակ 1914ին կ'աշխատէր Բէմալխի աղահանքներուն մէջ: Մինչեւ այսօր իրենց մասին լուր չկայ: Իրենց հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել Շահինեան Մկրտիչի 96 bis rue de la Tour-Billy, Argenteuil, (S. et O.) France: *Ճշգրիտ լուր տուողին 500 ֆրանք նուէր:*

ՓԱՐԻԶԻ եւ արուարձաններու մէջ բնակող «Սուրիոյ եւ Լիբանանի» հպատակ բոլոր Հայերը կը հրաւիրուին 12 Ապրիլի, կէսօրէ վերջ ճիշդ ժամը 2.30ին Փլաս Սէն Միշէլի Թիւ 8, Պիւրօ Թապալի վերնայարկը, զիրենք հետաքրքրող խիստ կարեւոր խորհրդակցութեան մը համար:

— Սուրէն Փանոսեան կը փնտռէ իր եղբայրները՝ (Տէքէնտեցի. Սեբաստիա) Սիմօն (Ճանօ), Արիստակէս եւ քոյրերը՝ Զմրուխտ եւ Մարգրիտ Փանոսեան, որոնք ընդհ. պատերազմին անյայտացած են: Իմացնել Յառաջի *վարչութեան:*

— Սեւերեկցի, Յակոբ Հազարվարդեան, Սեւօ Վանէսի որդին, կը փնտռէ իր եղբայրը Կարապետ Հազարվարդեան, որ 23 տարիէ ի վեր կորսուած է: կը կարծուի ըլլալ Լիվրբուլ, ամուսնացած անգլուհիի մը հետ եւ ունի երեք զաւակներու կը խնդրուի լուր ունեցողներէն տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին, Bakkal Agop Hazarvartian, Arabe-Pounar, Alep, (Syrie).

COUSSAINVILLE, Gare du Nordէն *երկաթուղիով 20 վայրկեան: Հող գնելէ առաջ անգամ մը այցելեցէք վերոյիշեալ գիւղը կայարանէն 3 վայրկեան, մաքուր օդ, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն: Բնակարանի եւ խանութի յարմար հողեր: 200 ֆրանք ամսավճարով:Կանխիկ վճարում չկայ: Դիմել կիրակի եւ տօն օրերը Կուսէնվիլի կայարանին մօտ «Կրան Փրէ»ի գրասենեակը:*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *Մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւդթ. եւ վարիսի:Ամէն օր9-12,2-8,Կիր,9-12:*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, *Փարիզ, Մէթ.* Réaumur. *Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդթ. տարրալուծ.: Կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները:*

Կ'ուզուի լուսանկարչութեան համար 17—20 տարեկան աշկերտ (apprenti) մը որ գիտնայ ֆրանսերէն: Դիմել Samand, 16 Rue Geoffroy Marie, Փարիզ:

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

8, RUE CHATEAUDUN

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱՐԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

Հայրենակից ընկեր, օգտուեցէք առիթէն

ՀԱՐԻՒՐԻՆ 25 ԶԵՂՉ

փարիզէն վկայեալ եւ պոլսոյ հրապարակին ծանրածանօթ դերձակ

ԺՈՐԺ ՃԷՊԷՅԵԱՆ, "Օ'ՍԻԶՕ Տ'ՕՐ,,

դերձակատան մէջ, 20 Ավընիւ Քամիլ Փէլթան, Մարսէյլ, կը գտնուին անգլիական եւ ֆրանսական ամենալաւ կերպասներ: Արանց եւ կանանց հագուստներ կը ձեւէ եւ կը կարէ վերջին նորաձեւութեանց վրայ: Առաջին իսկ այցելութիւնով, պիտի տեսնէք եւ համոզուիք մեր յայտարարութեան ճշմարտութեան:

20 Ave. Camille Pelletan, Marseille, *Հեռաձայն Քոլպէռ71—10*

LE COMPTOIR DE PROVENCE, 37 RUE PARADIS, MARSEILLE

1. կը ծանուցանէ իր հայ յաճախորդներուն թէ՝ կը ծախէ բազմաթիւ տուներ, հողեր, ինչպէս նաեւ կալուածներ արուարձաններուն մէջ նպաստաւոր գիներով:

2. խորհրդակցութիւն ամէն տեսակ շէնքերու կառուցման եւ գրաւականով փոխառութեանց համար:

3. փոխատուութիւն դրամական որեւէ գումարի:

4. կը կատարէ ամէն տեսակի քննութիւններ (expertisses) եւկը կարգադրէ ամէն տեսակ վիճելի գործեր:

5. փոխատուներու միջոցաւ le Comptoir de Provence, իր յաճախորդներու համար, կը ստանձնէ ձեռնարկել մեծ արժէքով գործեր, գնում եւ վաճառում հողերու, կառուցում տուներու, գիւղերու մէջ, գրաւականով փոխատուութիւն՝ (hypothèque) պանդոկներու եւ վաճառատուններու համար:

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն *Բոէփ տը Շինի:* Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորհրդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
ՏՆՕՐԷՆ՝ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մէտայլ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3.50էն 7.50: Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12: Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), *գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ Ռէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde), *նաեւ* ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ *բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:*

*Թոքախտաւորներու համար*pneumothorax*ի գործողութիւն: Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ):*

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, թելադրական եւ Ֆրէօյտեան մէթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Social*էի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:*

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն:

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42

Métro: Place de Clichy—La Fourche, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Columbia Phonos & Disques

Agence exclusive

POLYDOR

REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, յունարէն եւ թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ: Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.: Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.: Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maître*ի* Courant continu*ն, գին՝ 478 ֆր. 75: Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են:Ծախուածները ետ չենք առներ: Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9:*

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵ[illegible]

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատակ[illegible] դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին Թոտներով:

Ցիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՄՈՒՇՏԱԿԱՎԱՃԱՌ Ն. ՊՈՒՏԱԳԵԱՆ

Պոլսոյ ծանրածանօթ ԷՖՐԷՄ տան մէջ տարիներով աշխատելէ վերջ, փարիզի մէջ կատարելագործած է արհեստը եւ այժմ ունի իր սեփական վաճառատունը

ԿԸ ՇԻՆԷ ՉԱՓՈՒ ՎՐԱՅ ԵՒ ԿԸ ՆՈՐՈԳԷ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԹԻՒ ՀԱՍՆԱԾ ԱՂՈՒԷՍՆԵՐԷ

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ

15 Rue Henri Monnier, Paris (9e)

Métro Pigalle *Հեռաձայն* Trudaine 07–90

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ

ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ

TAILOR

Georges Cherbetian

Métro Poissonnière 94 RUE LAFAYETTE PARIS

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ALIMENTATION TURENNE
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne. Փարիզ (3) Մէթրօ՝ République

Թէլիֆօն՝ Archive 50–61

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
M. HABIAN

31 rue Cramme 31, Bois Colombes Tél. Charlebourg 16

Թրամ. 40, 45 օթօպ.

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ թարմ եւ ճոխ մթերք: Ամանաղժուահաճերն իսկ գոհ կ'ձգենք: Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում: Գիները անմրցելի: Ապսպրանքները արագ կը յանձնուին բնակարաններուն

ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ ԵՒ ՄԱՌՇԷԻ ՀԱՅ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐ

կանացի գլխարկներու մեծաքանակ գնումներու համար դիմեցէք

ETABLISSEMANT

Օ. ԵՒ Ա. ԵԱԶՄԱՃԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

37 Rue Eugène Martin, Fontenay s)Bois, Seine

փոքրաքանակ գնումներու համար դիմեցէք մեր մասնաճիւղերուն՝ MAISON ԼՈՒԻԶ.— 12 Rue Ronde Point Montfermeil Le Raincy.

MAISON MARCELLE.— 41bis Rue Paul Cavaré, Rosny s)Bois, ուր պիտի գտնէք վերջին նորաձեւութեամբ ամէն տեսակի կանանց եւ արանց գլխարկներ եւ maroquinerie: կ'ուզուին ներկայացուցիչներ արտասահմանի մէջ:

GRANDE EPICERIE INTERNATIONALE
ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

215 Rue Vendôme (Լիոն). Փլաս Կիշառի մօտիկը

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր վաճառատան սկզբունքն է ծախել աժան գնով շահիլ արագ շրջանառութենէն:

Այս երկրորդ անգամն է, երկու ամսուան ընթացքին, մեր ծախած արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններու վրայ զգալի զեղչ կ'ընենք:

Մեր սկզբունքն է աժանութիւն, մաքրութիւն, ուղղամտութիւն: Այս պատճառով մեր գիները անմրցելի են, ապրանքը լաւ եւ սպասարկութիւնը անթերի:

Ծանօթացէք մեր նոր զեղչերուն եւ բաղդատեցէք ուրիշներու գիներուն եւ մեր նախորդ գիներուն հետ:

Կրնաք համոզուիլ միայն փորձելով եւ գոհ պիտի [illegible]:

ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ
3 ամս. 6 ամս. Տարի.
Ֆրանսա 35 ֆ. 70ֆ. 140ֆ.
Անգլիա 20 շ. 40 շ.
Եգիպտոս » »
Իտալիա 250 ֆրանք
Ամերիկա 6 տլ. 10 տլ.
Եւրոպա 100 ֆ. 200ֆ.

"HARATCH"
Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)
MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
9
ԱՊՐԻԼ
1931
9 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1539
ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԾԱՆՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԸ

Երկու խօսք եւս՝ ընկեր Վարանդեանի յուզած հարցերուն առթիւ:

Ըսինք արդէն, — մեր պրոպագանդի եւ քաղաքական աշխատանքի կեդրոնը պէտք է դարձնենք «արեւելեան կողմն աշխարհի»: («Յառաջ», 4 ապրիլ):

Շատ ընդարձակ ծրագիր մըն է այս, եւ դուրս՝ մեր նիւթի սահմանէն:

Ամփոփուինք միայն պրոպագանդի կէտին վրայ, լրացնելու համար մեր դիտողութիւնները:

Ֆրանսաբարբառ համեստ օրկան մը Պէյրութի մէջ՝ խելքի մօտ է: Բայց այստեղ ալ, շատ աւելի գործնական կ՚ըլլար օգտուիլ տեղական ֆրանսերէն եւ արաբերէն թերթերէն: Եթէ ոչ բաժին մը ապահովելով, գոնէ պարբերաբար, կանոնաւորապէս տեղեկութիւններ հաղորդելով հայկական կեանքի եւ պահանջներու մասին:

Նպատակի չեն ծառայեր մասնակի, նեղ—ազգային ձեռնարկները: Արեւելքն անգամ հին Արեւելքը չէ, եւ մեր սահմանափակ հրատարակութիւնները դատապարտուած են սենեակի մը չորս պատերուն զարնուելու, մինչդեռ հազարաւոր «Լա Սիրի»ներու, «Ահրար»ներու եւ «Էլիֆպա»ներու շեփորը կը տիրապետէ փողոցներուն մէջ:

Միւս կողմէ, նոր փոփոխութիւն մըն ալ յառաջ եկած է մեր կեանքին մէջ, երբ կը բաղդատենք երէկն ու այսօրը:

Առաջ, գոնէ Եւրոպայի՝ արտասահմանի մէջ՝ ո՛ր եւ է օտարալեզու թերթ հրատարակած ատեն, գիտէինք թէ ի՛նչ կ՚ընենք, ի՛նչ կ՚ուզենք:

Այն ատեն Հայկական Դատը ամփոփեր էինք 61րդ յօդուածին մէջ, եւ կ՚աղաղակէինք ջարդերու եւ հարստահարութեանց դէմ: Բողոքելով, սրտայո՛յզ կոչեր ուղղելով: Երբեմն ողբելով, երբեմն մռնչելով:

Ըսել կ՚ուզենք թէ օտարը կը գտնուէր քիչ—շատ համեռաշխ, միացեալ ճակատի մը առջեւ:

Իսկ այսօ՞ր...: Ո՞ր տեսակէտը պիտի պաշտպանուի, օրինակ, Փարիզ կամ Պէյրութ հրատարակուած ֆրանսերէն թերթին մէջ: Եթէ թերթը գտնուի Դաշնակցութեան ձեռքը, անշուշտ Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի բանաձեւն է որ պիտի տիրապետէ, իբրեւ քաղաքական դատ, իբրեւ նշանախօսք: Իսկ եթէ հակամարտ հոսանք մը վարէ զայն, կամ տժգոյն, անուշ—ապուր խառնուածք մը, դո՛ւք երեւակայեցէք թէ ի՛նչ կ՚ունենանք իբրեւ տեսակէտ: Իբրեւ հայկական դատ:

Ակամայ կը յիշենք Նիւ Եորքի «New Armenia»ն, որ տարիներով թունդ ազգայնական էր, ծովերէ ծով քարտէս մըն ալ կողքին վրայ: Բայց քանի մը տարի առաջ հովերը փոխուեցան եւ նոր գոյն առաւ Երեւանէն, միշտ կողքին վրայ պահելով ծովերէ ծով Հայաստանը...:

Աչքի պոչեւ է, նաեւ, Լոնտոնի «Massis»ը, բոլորովին միակողմանի եւ Փարիզի «Le Foyer»ն, միականի:

Առանց հայկական օրկանի ալ, արդէն պարբերաբար կը կը փոենք մեր անկերպարան կերպարանքը՝ զանազան օտար թերթերու մէջ, շուարման մատնելով այսպէս կոչուած «հայասէր»ները — աշխարհի ամէնէն յեղյեղուկ տարրերը:

×

Այո՛, գոնէ ներկայ պարագաներուն մէջ, ամէնէն իրական ծառայութիւնը մատուցած կ՚ըլլանք մեր դատին, հետզհետէ աւելի մօտենալով, խառնուելով արեւելեան երկիրներու մտաւորական տարրերուն: Մամուլին: Ժողովուրդին: Խօսելով, լուսաբանելով, ձեւակերպելով մեր պահանջները եւ արժէքները, մեր պատմութիւնն ու դատը, մեր բաղձանքներն ու ճիգերը:

Պէտք է վերջ տանք մեր պատեանին մէջ կծկուած՝ աշխարհը մեր վրայ չափելու իմաստակութեան: Մեր դիւրավառ գլուխով աշխարհներ յօրինելու մարզանքին:

Պալքաններ, Սուրիա, Եգիպտոս, Միջագետք, Պարսկաստան, Կովկաս,—ահա այն աշխարհամասը ուր ո՛ր եւ է լուրջ աշխատանք՝ անպայման հետք մը կը ձգէ:

Եւ եթէ կը հաւատանք թէ Եւրոպան օր մը պիտի օգնէ մեզի— այդ հետքերը տեսնելէ յետոյ միայն կրնայ շարժիլ ան, այս կամ այն ուղղութեամբ:

Մեր արօրը ամէնէն աւելի պիտի բանի ա՛յն կողմ, մասնաւորապէս այս օրերուն, երբ Եւրոպան գլխուն լաչակ մը կապած՝ անձկութեամբ կը հսկէ իր դրան սեմին վրայ:

Մերձեցում եւ համակցութիւն Արաբին, Պարսիկին, Քիւրտին եւ Ասորիին հետ, փոխադարձ շահերու հիման վրայ: Աշխատանք՝ հարթելու թիւրիմացութիւնները եւ խորացնելու ծանօթութիւնները: Ճիգ՝ փոխադարձաբար տարածելու գործնական գիտելիքներ, առանց բարձր դիւանագիտութեան եւ սաւառնաթեւ ճախրանքներու:

Կարճ,—ծանրութեան կեդրոնը դարձնելով Արեւելքը, մեր երէկուան եւ այսօրուան բախտակիցները վարժեցնել մեր ճամբուն:

Եւրոպան ալ իր կարգին, բայց փոխելով մեթոտները: Այլ մանաւանդ խորապէս ըմբռնելով 1914էն յետոյ պատահած վերիվայրումները:

Շ.

«ԲՈՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ԽՐՈՂՈՒԹԻՒՆ Է»

Ռուսիոյ զանազան շրջաններուն մէջ կատարուած բռնի աշխատանքին շուրջ, շատ գրուեցաւ եւ որովհետեւ, անկարելի է տեղին վրայ քննութիւն կատարել եւ ստուգել, բոլշեւիկները միշտ ալ հերքեցին: Սակայն այս անգամ, բոլշեւիկեան հրատարակութիւն մըն է, Մոսկուայի մէկ հանդէսը Անտառներու Ճարտարարուեստն ու տնտեսութիւնը, որ կուտայ անհերքելի փաստը իր 10րդ թիւին 78րդ էջին վրայ հետեւեալ խորագրով գրութեամբ.— Անտառներու շահագործման մէջ, բռնի աշխատանքի վերաբերեալ կանոնադրութիւն»: Այս կանոնադրութիւնը հիմնուած է գործավարին մէկ հրամանագրին վրայ:

Խորհրդային քաղաքացի մը կրնայ այս տեսակի աշխատանքի դատապարտուիլ՝ ըլլայ վարչական որոշումով, ըլլայ դատական վճռով: Եթէ արդէն չի բնակիր այնտեղ ուր բռնի աշխատանք կատարելու դատապարտուած է, (այսինքն եթէ չէ աքսորուած) որեւէ օրավարձք չի ստանար, բայց կը ստանայ բնակարան, սնունդ, զգեստ, այսինքն ինչ որ խստօրէն անհրաժեշտ է իր աշխատանքը կարենալ կատարելու համար: Եթէ չի պատկանիր միջակ կամ աղքատ գիւղացիներու դասա- [illegible] պարտաւոր է ճարել իր աշխատանքին յատուկ գործիքները եւ նոյնիսկ հայթայթել գրաստ մը: Բացառիկ շնորհով մը միայն, այս տաժանակիր աշխատաւորները կրնան նուազագոյն օրավարձք մը ստանալ, համաձայն շրջանին ուր կ՚աշխատին: Իսկ այն քաղաքացիները որ արդէն տեղին վրայ կը բնակին, կը ստանան սովորական օրավարձքերու հարիւրին 50ը: «Մնացեալը կերթայ բռնի աշխատանքի դիւանի սնտուկը»: Վերջապէս, օրական աշխատանքը խստօրէն ենթարկուած է կանոնադրութեան:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մարտ 24ին Քամփուրի մէջ, Հնդիկներու եւ Մահմետականներու միջեւ ծագած խռովութիւններն իրենց նմանը չեն ունեցած 1857էն ի վեր, հնդիկ պատմութեան մէջ:

Կռիւներու մանրամասնութիւնները արգիլուած է հաղորդել գրաքննութեան կողմէ, այն վախով որ կրնան ուրիշ շրջաններ եւս վարակուիլ ու գրգռուիլ: Բայց կարելի է ստոյգ նկատել թէ կատարեալ թրքավարի ջարդ մը տեղի ունեցած է: Մօտ հազար այրեր, կիներ ու մանուկներ, անընդհատ երեք օր ջարդուեցան կանոնաւոր կերպով ու վայրագ պաշարիւնով: Իսկ վիրաւորներու թիւը անհամար է:

ՅՈՅՆԵՒՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ

ԽԶՈՒՄ ՄԸ

Աթէնքի թերթերը կը գրեն թէ յոյն կառավարութիւնը հաղորդած է ֆրանսական կառավարութեան թէ Ֆրանսայի եւ Յունաստանի միջեւ առեւտրական նոր պայմանագրութեան մը կնքումը անկարելի կը դառնայ այն պատճառով որ Ֆրանսայի մաքսային վերջին օրէնքը աւելցուցած է գինիի վրայ մաքսատուրքը:

Աթէնքի թերթերը կը կարծեն որ եթէ այսպէս շարունակուի, Յունաստան պիտի ստիպուի իր գինիներուն համար աւելի կայուն շուկաներ փնտռել:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Անգլիոյ հրաւէրը Գերմանիոյ

Անգլիոյ հրաւէրով՝ Գերմանիոյ վարչապետը Պրիւնինկ և արտաքին նախարարը Քուրցիուս մայիսի սկիզբները պիտի մեկնին Լոնտոն, խորհրդակցելու համար աւստրեւգերման մաքսային համաձայնութեան, ինչպէս նաեւ զինաթափութեան խորհրդաժողովին վերաբերեալ հարցերու շուրջ: Խորհրդակցութիւնը տեղի պիտի ունենայ մայիս 2էն 4: Վերջին հեռագիր մը որ տակաւին պաշտօնապէս չէ հաստատուած, կը յայտնէ թէ տեսակցութիւնը տեղի պիտի ունենայ մայիսի վերջերը, այսինքն՝ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդի փակումէն յետոյ:

Պերլինի քաղաքական շրջանակները չափազանց գոհ ըլլալ կը թուին այս հրաւէրէն. բայց չեն գիտեր թէ ուրիշ երկիրներ ալ հրաւիրուա՞ծ են:

Գերման թերթ մը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ այս հրաւէրին մասին.—

Քանի մը շաբաթ առաջ, երբ դեռ մաքսային համաձայնութիւնը չէր յայտնուած պետութեանց, Անգլիոյ Պերլինի դեսպանը հաղորդած էր բերանացի հրաւէր մը: Այս հրաւէրին պատճառ ցոյց կը տրուէր Հէնտըրսընի փափաքը գերման կառավարութեան մանրամասնօրէն հաղորդելու նաւային զինաթափութեան վերաբերեալ համաձայնութիւնը որ կնքուած էր Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ, որովհետեւ, Պերլինի մէջ կը գանգատէին թէ միայն պաշտօնական տեղեկութիւններ հաղորդուածեն դեսպաններու տրուած տեղեկութեանց ընթացքին:

Գերման վարչապետն ու արտաքին նախարարը այն օրէն ընդունեցին հրաւէրը որուն թուականը չէր ճշդուած: Մինչ այդ, յայտնուեցաւ գերմանեւաւստրիական մաքսային համաձայնութիւնը, որուն հետեւանքով բողոքներ ուղղեցին Անգլիա եւ Ֆրանսա: Անցեալ շաբթու Անգլիոյ արտաքին նախարարը հարց տուաւ կրկին թէ վերջնապէս կ՚ընդունի՞ն Լոնտոն երթալու համար ուղղուած հրաւէրը: Պերլին հաստատական պատասխան տուաւ եւ թուականն ալ ինք որոշեց:

[illegible] սակայն, կը գրէ ֆրանսական թերթ մը, ցաւ յայտնած է թէ նման տեսակցութիւն մը տեղի պիտի ունենայ:

Կ՚ըսուի նաեւ թէ Լոնտոնի այս տեսակցութեան ներկայ պիտի ըլլան նաեւ Մուսոլինի եւ Իտալիոյ արտաքին նախարարը Կրանտի:

Տեսակցութեան լուրը հաղորդելով մէկտեղ, «Փարի Սուար» դիտել կուտայ թէ «Եւրոպայի առանցքը հետզհետէ կը տեղափոխուի: Մինչ մէկ կողմէ քաղաքական կեդրոնները կ՚երթան դէպի արեւմուտք, միւս կողմէ ցամաքամասի կեդրոն շատ չանցած պիտի դառնայ Լոնտոնը: Մեծն Բրիտանիա իր արդի արտաքին քաղաքականութեամբ ամէն օր, քիչ մը աւելի կը ձգտի դառնալ ընթացիկ վէճերու իրաւարարը»:

Զինաթափութեան ժողովէն առաջ

Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարութիւնը խորհուրդի անդամներուն ուղղեց գերման կառավարութեան մէկ նամակը՝ զինաթափութեան ընդհ. խորհրդաժողովի պատրաստութեան համար:

Այս նամակով, Գերմանիա կ՚առաջարկէ որ Խորհուրդը պատրաստէ շատ մանրամասն եւ միօրինակ հարցարան մը, սպառազինումներու ներկայ վիճակին մասին եւ ուղղուի խորհրդաժողովին մասնակցելու հրաւիրուած պետութեանց:

Գերմանիա կ՚առաջարկէ որ այս հարցարանի խնդիրը վերաքննուի Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին կողմէ, յառաջիկայ նիստերու ընթացքին:

Ուրեմն, Գերմանիա մտադրած է կրկին հարց բարձրացնել Ազգերու Խորհուրդին մէջ՝ պետութեանց սպառազինման մասին տեղեկութիւններ հաւաքելու եղանակներուն վրայ, ինչ որ արդէն նախապէս, երկար վիճաբանութիւններու տեղի տուած էր զինաթափութեան նախապատրաստական ժողովին մէջ:

Պուլկար դահլիճը կը հրաժարի

Պուլկար կառավարական շրջանակներէ տրուած տեղեկութեանց համաձայն, վարչապետը Լիափչէֆ իր հրաժարականը պիտի տայ խորհրդարանի լուծումէն առաջ, որպէսզի թագաւորը կարենայ ազատօրէն կատարել յաջորդին նշանակումը: Պուլկար Խորհրդարանի շրջանակները կը կարծեն թէ նախ պիտի կազմուի դահլիճ մը որ պիտի կատարէ ընտրութիւնները: Հաւանական է որ վարչապետութիւնը յանձնուի ժողովրդավարներու պետին Մալինովի:

Կանտիի համաձայնութենէն վերջ

Կանտի երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ փոխարքային հետ, Լոնտոնի Խորհրդաժողովին ծրագրին մասին: Կանտի կրկին պահանջեց Հնդկաստանի անկախութիւնը ու յայտնեց թէ Հնդկաստան ոչ մէկ նմանութիւն ունի անգլիական գաղթապետութեանց, ո՛չ ցեղային, ոչ ալ մշակութային տեսակէտով: Կանտի կը նախընտրէ Անգլիոյ հետ կնքուած դաշնակցային քաղաքական վիճակ մը Հնդկաստանի համար:

⁂ Հնդիկ առեւտրական սենեակներու դաշնակցութիւնը որ պոյքոթի ենթարկած էր Լոնտոնի խորհրդաժողովը, որոշեց մասնակցիլ յառաջիկայ ընդհանուր խորհրդակցութեան եւ իր կողմէ նշանակեց երկու պատգամաւորներ:

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՎԱՃԱՌԱՄԱՐՏԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

«Ճիւմհուրիէթ» կը գրէ Ռուսերը յաջողած են գրաւել Էրզրումի եւ արեւելեան նահանգներուն հրապարակը, որովհետեւ իրենց մանիֆաթուրան թէ աւելի աժան է, եւ թէ աւելի լաւ: Մանաւանդ որ եւրոպական գործարանները սկսած են խարդախութեան դիմել, թէ՛ կտորներուն լայնքը պակսեցնելով եւ թէ երկայնքը:

«Հայ վաճառատուն մը, տեսնելով որ ժողովուրդը աւելի հակամէտ է ռուսական եւ ճափոնական ապրանքները գնելու, դիմած է Պոլսոյ խորհրդային առեւտր. ներկայացուցչին եւ բանակցութեան սկսած, մէկ միլիոն ոսկիի ապրանք գնելու համար: Հրապարակը մտահոգուած է ասկէ, նկատելով որ հայ վաճառատուն մը այս ձեւով կ՚ուզէ ներքին վաճառամարտ մը ստեղծել: Բայց եւ այնպէս, կը յուսացուի թէ այս ձեռնարկը չպիտի յաջողի, քանի որ Ռուսերը որոշ չափով մը միայն ներածում կ՚ընեն Թուրքիա»:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Ծերակուտական Պօրահ պայքար կը մղէ ստիպելու համար Ամերիկայի նախագահը, որ յատուկ նիստի հրաւիրէ խորհրդարանը, անգործութեան դէմ մաքառելու համար: Ծերակուտականը կը նկատէ որ ցարդ քուէարկուած օրէնքները անբաւական են եւ կը մեղադրէ կառավարութիւնը թէ սպասեց խորհրդարանի փակման, անգործներու թիւը յայտնելու համար:

Ներկայ տարուան համար, կը նախատեսուի 750 միլիոն տոլարի նուազում մը, եկամուտի վրայ գանձուած տուրքերէն, հակառակ տուրքի յաւելման՝ հարիւրին 1 համեմատութեամբ:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՀՐԵԱՆԵՐԸ

Մօտ 10,000 Հրեաներ ներկայ եղան յուղարկաւորութեանը կնոջ մը եւ երկու այրերու, որոնք սպաննուած էին երբ Եաֆայի մօտ հրէական Եակկուր գիւղը կը վերադառնային աշխատանքէ: Հրէական խորհուրդը խիստ բողոքներ ներկայացուց տեղական ոստիկանապետին, պահանջելով որ ամէն միջոց ձեռք առնուի ոճրագործները երեւան հանելու համար: Ոստիկանութիւնը քննութիւն կը կատարէ:

ԽՄԲԱԿԱՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄՆԵՐ ՈՒԿՐԱՅԻՆԱՅԻ ՄԷՋ

Մոսկուայէն տրուած հեռագրի մը համաձայն, ներկայիս, Ուկրայինայի մէջ կը կատարուին խմբական ձերբակալումներ: Այս վերջին օրերս ձերբակալուեցան եւ Մոսկուա ղրկուեցան 24 սպաներ եւ Խարքովի համալսարանէն 16 ուսուցիչներ եւ 150 ուսանողներ:

ՊՈԼՇԵՒԻԿ ԼՐՏԵՍՆԵՐԸ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Անցեալ հոկտեմբերին, Պուքրէշի մէջ երեւան հանուած պոլշեւիկ լրտեսական մեծ կազմակերպութեան մասին բացուած քննութիւնները վերջացան:

Հարցաքննիչ դատաւորին տեղեկագիրը կը բաղկանայ 260 մեծադիր էջերէ եւ ամբաստանուած են 65 անձեր:

Ռումէն Բ. զօրաբանակի պատերազմական ատեանը որ պիտի դատէ ամբաստանեալները, դատավարութեան բացման թուական նշանակեց ապրիլ 26ը:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ԴՐԱՄԱՏԻՐԱԿԱՆ ԿԱՐԳԵՐՈՒ ՃԳՆԱԺԱՄԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄԻ ԱՊԱՐԴԻՒՆ ՋԱՆՔԵՐ

Տիրող տնտեսական տագնապը արտակարգ ճիգերու մղեց այս երկրին բարեսիրական եւ պետական հաստատութիւնները: Առաջիններուն նպատակն էր որքան կարելի է մեղմել աղէտին հետեւանքները, մինչ երկրորդները կը փորձէին չէզոքացնել բուն իսկ չարիքը:

Թէեւ ինքնին շատ հետաքրքրական ու խրատական, այս յօդուածին հետապնդած նպատակէն դուրս է բարեսիրական հիմնարկներու կատարած կարեւոր դերը, որուն թերեւս կ'անդրադառնանք առանձինն:

Ինչ կը վերաբերի բուն աղէտը վերցնելու համար թափուած ջանքերուն, պէտք է լսել որ անոնք չանցան խորհրդակցութիւններու եւ ծրագիրներու սահմանը: Թէ՛ նահանգային մայրաքաղաքներու եւ թէ Ուաշինկթընի մէջ ուրուագծուեցան շինարարական աշխատանքներ (ճամբաներ ու շէնքեր), աշխատանքի օրերու եւ ժամերու կրճատում, գործարանային աշխատանքներու ընդլայնում, անգործներու եւ ծերերու ապահովագրութիւն եւն.։

Հանրօգուտ շինութիւններ սկսան զանազան կեդրոններու մէջ, սակայն մինչեւ այժմ անոնք շատ քիչ անցան նախորդ տարիներու սահմանը:

Աշխատանքի օրերու եւ ժամերու կրճատումը, որ հնարաւորութիւն պիտի տայ գործ հայթայթելու նոր մարդոց, դուրս չելաւ պարզ խօսքի սահմանէն, մանաւանդ որ ատոր հետ կապել փորձուեցաւ վճարումներու կրճատումը:

Ուաշինկթընի խորհրդակցութեանց յաջորդեց գործարանային աշխատանքներու կենդանացում մը, ... պէս, օրինակ, Ուաշինկթընի խորհրդակցութիւններէն մէկուն մասնակցելէ յետոյ՝ Տիթրոյիթի հռչակաւոր մեծահարուստը, Ֆորտ, կարգադրեց նոր բանուորներ առնել ինքնաշարժի իր գործարաններուն մէջ: Այս պարագան ծանուցին տեղական թերթերը, որոնցմէ առնելով նաեւ Ամերիկայի հայ թերթերը, միաժամանակ շռայլելով գովասանքներ եւ աւետելով տնտեսական կեանքի վերադարձումը, առանց հետաքրքրուելու թէ՝ նախապէս դուրս հանուածներուն ո՞ր տոկոսը կը կազմէին այդ միջոցին ներս առնուածները, ասոնք ալ շաբթուան քանի՛ օրը պիտի աշխատէին ի՛նչ օրավարձ պիտի ստանային եւ ո՛րքան ատեն: Շատ կարճ տեւեց այս շարժումը, նոր բազմութիւններ հանուեցան գործէ, բայց այս մասին որեւէ վիճակագրական տեղեկատուութիւն չեղաւ մամուլի մէջ: Այսօր փաստ է, սակայն, որ Տիթրոյիթի մէջ համատարած է անգործութիւնը:

Կասկած չկայ որ պետական պաշտօնատարները կը շարունակեն չլքանել ընկերային այս մեծ աղէտին վերջ տալու հարցով, բայց արդիւնք մը երեւցած չունի դեռ:

Նման պայմաններու մէջ կարելի ալ չէ ստանալ որեւէ դրական ու տեւական արդիւնք, քանի չարիքին արմատը՝ դրամատիրական շահագիտութեան հոգեբանութիւնը կը մնայ անփոփոխ ու տիրապետող:

Ցաւն այն է որ այդ հոգեբանութիւնը տիրական է ո՛չ միայն անհատ արդիւնաբերողներու եւ գործատէրերու, այլեւ աւելի կամ նուազ չափով պետական կամ քաղաքապետական իշխանութիւններու հակակշռին ենթակայ ընկերութիւններու, մինչեւ իսկ պետական հիմնարկներու մէջ:

Մէկ կողմ դնենք անհատական հիմնարկները: Առնենք երկու օրինակ քաղաքապետական ու պետական իշխանութիւններու հակակշռին ենթակայ շրջանակէն:

Գործերու ամէնէն գէշ շրջանին 1930 օգոստոս-սեպտեմբերէն սկսած, երբ անգործներու թիւը կ'աճէր ժամէ ժամ, Նիւ-Եորքի հանրակառքերու ընկերութիւնները սկսան կրճատել ծառայողներու թիւը՝ մեքենավարին վրայ բարդելով վճարումներուն հսկող պաշտօնեային պարտականութիւններն ալ: Եւ այս այն միջոցին, երբ Նիւ-Եորքի բոլոր կարեւոր փողոցներու անկիւնները մէկէ աւելի մարդիկ, առաւօտէ մինչեւ իրիկուն ոտքի կեցած, անձրեւին ու ձիւնին տակ կը ջանային խնձոր ու նարինջ ծախել՝ հացագին մը հանելու համար իրենց ընտանիքի անդամներուն:

Նոյն շրջանին պետական հիմնարկ մը, Թղթատարական վարչութիւնը, որուն կեդրոնը Ուաշինկթըն կը գտնուի, բոլոր նահանգներու մէջ բազմաթիւ ծառայողներ հանեց պաշտօնէ՝ անգործներու նոր բանակ մըն ալ աւելցնելով արդէն գոյութիւն ունեցողներուն վրայ,

Երբ պետական հաստատութիւն մը մէկ օրէն միւսը փողոց կը նետէ իր ծառայողներէն բազմութիւններ եւ օրէնք մըն ալ չի պաշտպաներ վերջիններուն իրաւունքները, այս կը նշանակէ որ չարիքը դարմանելու համար անհրաժեշտ են արմատական միջոցներ:

Գործիքներու կատարելագործումը փոխանակ ծառայելու նաեւ եւ ամէնէն առաջ աշխատաւոր դասակարգի շահերուն, ընդհակառակը նոր բազմութիւններ կը զրկէ աշխատանքէ եւ օրէնքը չի նախատեսեր որ եւ է պաշտպանութիւն:

Երիտասարդ աղջիկներու եւ անչափահասներու աշխատիլը պատճառ կ'ըլլայ որ ընտանիքի հայրեր միան անգործ: Խօսքը չի վերաբերիր ... րուն, որոնք հարկադրուած են աշխատիլ՝ օգնելու համար իրենց ընտանիքի գոյապայքարին, այլ անոնց՝ որ պէտք չունին իրենց շահած դրամին: Եւ ասոնց թիւը բաւական մեծ է։ Նոյնչափ սովորական է այս երկրին մէջ անչափահաս դպրոցականներու աշխատանքը: Անշուշտ, չքաւոր ծնողներու զաւակները հարկադրուած են առտուն կանուխ թերթ ծախել կամ դպրոցէն յետոյ նպարավաճառներու, դերձակներու օգնել, որպէս զի գէթ իրենց ծախքը հանեն: Բայց այսպիսի բարգաւաճ երկիր մը պէտք է նախատեսած ըլլար նման պարագաներ եւ հիմնադրամ ունենար՝ այդ նպատակին յատկացուած, ինչպէս միլիոններու հիմնադրամներ կան համալսարաններու վարչութեանց տրամադրութեան տակ:

Վերջերս Ֆորտ մամուլի ներկայացուցիչներուն տուած մէկ ունկնդրութեան միջոցին, յայտարարեց թէ՝ ինք 16 տարի առաջ հաստատած է դպրոց մը, որուն աշակերտները 12 տարեկանէն սկսած թէ՛ կը սորվին եւ թէ կ'աշխատին՝ հանելով իրենց ապրուստը: Ամերիկացի կրեսոսը տեսակ մը պարծանքով կը շեշտէ որ իր գործարաններուն մէջ կ'աշխատին մօտ 2900 աշակերտներ, առանց մտածելու թէ այդ կերպով նոյնքան, կամ գէթ այդ թիւին կէսին հաւասարող չափահասներ զրկուած կը մնան աշխատանք գտնելու կարելիութենէն:

Եւ վերջապէս, մասնաւոր գործատէրերու աշխատանքի չափազանց երկար ժամերը, որոնց համար որ և է ընդհանուր օրէնք չկայ եւ նահանգներէն շատերն ալ չեն զբաղիր այդ խնդրով: Դերձակ, նպարավաճառ, պտղավաճառ, դեղագործ, ամէն կարգի խանութպան կը բանան իրենց գործատեղիները առտուան ժամը 6-7 եւ կը գոցեն երեկոյեան 11-12: Այսինքն, ասոնցմէ իւրաքանչիւրը կը տանէ երկու մարդու գործ, որպէսզի որքան կարելի է շատ դրամ շահի, առանց խորհելու որ իր մարդկայնութիւնը եւ առողջութիւնը կը տառապին չարաչար: Կիրակի և տօն օրերու հանգիստ ալ բացարձակ պահանջ չէ:

Երբ իւրաքանչիւր նահանգի եւ մանաւանդ կեդրոնական իշխանութիւնները կը սկսին մտածել այս սանձարձակ ազատութեան պատճառած չարիքներու մասին եւ կը մշակեն համապատասխան օրէնքներ, այն ատեն անտեսական տագնապները այսքան ծանր կերպով չեն ճնշեր այս մեծ երկրին բնակչութիւնը:

ԴՈԿՏ. Ա. ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

ՍՓՈՓԱՆՔ ՄԸ ՑԱՒԱԾ ՍՐՏԵՐՈՒ

ԱՌԹԻՒ ԵՂԻՇԷԻ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԵԱՆ

Ա.

ԽՄԲ.— Ցայտնուած փափաքին վրայ, անփոփոխ կը հրատարակենք այս գրութիւնը, ամէն պատասխանատուութիւն ձգելով հեղինակին.

Լուսեղան հրապարակի վրայ պառն զանգատներ, նաեւ բուռն բողոքներ, որոնց առիթ էր տուած իմ մէկ բանախօսութիւնս ի Պարիս, յունուար 12ին, Եղիշէի անձին եւ ժամանակին մասին:

Անոնք զանգատներ էին, բղխած հայու ազնիւ սրտէն, որովհետեւ Եղիշէի համբաւը վտանգուած էր. որովհետեւ Ե. Դարու սքանչացուած մատենագիր մը խախտած էր իր ժամանակէն. Վարդանի սպասաւորն եւ գրագէտը նոյնացուած էր Թաբոր լերան վրայ, նոյնիսկ Սինայի բարձունքը աղօթող միանձնաւորին հետ, որ կը յայտնուէր հոն Է. դարու սկիզբները:

Այդ զանգատները գեղեցիկ ցոյցեր էին, թէ ինչպէս Եղիշէ նաեւ քսաներորդ դարուն կը վայելէր հայ սրտերու մէջ սէր, համակրանք եւ հիացում:

Եթէ իմ ընդդիմախօսներս այսպէս հրապարակ ելան իբրեւ հայրենասէրներ, նախանձախնդիրներ հայրենի ստացուածներու, կը յայտարարեմ, որ իմ մէջ հայրենասէր ոգին աւելի կենդանի կը խօսի, այդ ոգին է որ ինձ բարբառիլ կուտայ ու կը մղէ միջամտել ըլլալ հնադարեան հորիզոններ, հայ համատեղութեան մէջ աստղեր որոնելու, աստղե՛ր ինքնալոյս: Վտանգաւոր է ճանապարհը, առապարներու եւ գահաւանդներու վրայէն է գնացքս: Բայց թեւ կուտայ հայրենասիրութիւնս, հայրենի անաղարտ փառքին նախանձախնդրութիւնս: Կը յարգեմ, կը պաշտեմ իսկ իմ նախահայրերուս յիշատակը, անոնց չնաշխարհիկ ստեղծագործութիւնները, բայց ունիմ սուրբ երկրպագութեան հետ նաեւ գիտակցութիւնը, թէ հեռաւոր ճանապարհին վրայ կրնան այդ ստեղծագործութիւնները խաթարուած, վթարուած ըլլալ դարանամուտ յեղուզակներէ, կրնան սպրդած, մուտ գործած ըլլալ անոնց մէջ գառնազգեստ Յակոբներ, թէպէտ հայր օրհնութեան արժանացած, բայց ոչ հարազատ անդրանիկներ: Հայրենի տաճարին մէջ կ'երկրպագեմ ես ճշմարտութեան, բայց ատելի է ինձ կեղծիքը, հայրենի համատեղութեան մէջ կը փնտռեմ ինքնալոյս աստղեր, բայց կը խոտեմ աստղը, որ ուրիշ լուսավառներու ճառագայթներէն ունի իր լոյսը մուրացածոյ:

Անկեղծ պիտի չհամարիմ հայրենասէրին զգացումները, եթէ անոնք խանդավառուած են պատրանքով, եթէ կը հրճուին առարկաներով, որոնք փողփողուն կ'երեւան լուսնի լոյսին տակ, եւ կը խուսին, եթէ անոնք արեւու ճառագայթներու տակ այլագունուած տեսնուին: Հաճելի է անշուշտ երազներու աշխարհը, ցորքան թմրութիւնը տիրացած է մեր զգայարանքներուն, բայց վաղ կամ անագան պիտի երեւայ ծայրակարմիրը հորիզոնին վրայ եւ պիտի շոյեն մեր արտեւանունքը անոր նշոյլները, այն ատեն պիտի բացուին մեր աչքերը եւ պիտի տեսնենք չքացած յուշկապարիկներու պարերը:

Կ'առթեն հրճուանք մեր լսելիքներուն հին հին դարերու արձագանգները, որոնք կը բերեն իրենց թեւերու վրայ հնչիւններ հայրենի փառապանծ անցեալէն, շաչիւններ զէնքերու, գոչիւններ հերոսներու... Բայց չե՞ն բախած անոնք ճանապարհին սարերու, չե՞ն խառնուած օտար ալիքներու հետ, չե՞ն տուժած իրենց հնչականութենէն: Պիտի չըլլա՞ր ինքնախաբութիւն, եթէ առանց փորձելու այդ ձայներու հարազատութիւնը, ենթարկուէինք անոնց ազդեցութեան ոգեւորուէինք եւ ոգեւորէինք:

Եւ ո՞վ է աւելի անկեղծ հայրենասէրը, ա՞ն որ կը պարարի կեղծիքներով, հիպնոզացած է լուսնի լոյսով, թէ ա՛ն որ կը փարի հարազատին, արեգակի ճառագայթներու տակ կ'ընտրէ հայրենին:

Աղմկեցին հրապարակը նախնեաց փառքին մոլեռանդ վրէժխնդիրները. որովհետեւ Մովսէս Խորենացի, որ յարգուած էր որպէս պատմահայր Ե. դարու, հռչակուեցաւ Թ. դարու պատմագիր. որ վայելած էր ստուգաբան պատմագրի համբաւ, ձաղուեցաւ անճիշդ իր տեղեկութիւններուն մէջ: Եւ Եղիշէ որ սիրած էր բազմել նախաթոռ Ե. դարու բազմականին մէջ, հրաւիրուեցաւ իջնել իր աթոռէն եւ նստիլ Է· դարու մատենագիրներու շարքին: Հայրենի պատուին նախանձախնդիրները բողոքեցին գործուածներու դէմ, բայց չհերքեցին պատճառաբանութիւնները, աղաղակեցին բայց չուզեցին լսել: Ամբոխավարութեա՞մբ պիտի պաշտպանուի գրական դատ մը. աղաղակո՞վ պիտի խեղդուի արդարութեան ձայնը: Եւ ինչո՞ւ այսքան յուզում,, սրտացաւութիւն: Ճշմարտախօսը իր հողի՞ն վրայ միայն ճշմարտաբան է. Ե. դարո՞ւն միայն մենաշնորհն է Հայոց պատմութեան ստուգախօսութիւնը, եւ կամ Ե. դարո՞ւն միայն կրնայ ստեղծել հանճարներ: Եթէ ճշմարտախօս է Մովսէս, կրնայ էր նոյնն ըլլալ նաեւ Թ. դարուն. իսկ եթէ բանդագուշանք մըն է անոր պատմութիւնը, բանդագուշող պիտի նկատուի հեղինակը ինչպէս Ե., նոյնպէս Թ. դարուն. ժամանակի երեւառաջութիւնը չի կրնար փոխել բովանդակութեան նկարագիրը, որուն համեմատութեան եզրը տիեզերական պատմութիւնն է: Նոյնպէս Եղիշէ աւելի՞ յարգ պիտի ստանայ, եթէ նկատուի Ե. դարու հեղինակ նոյն իսկ «ականատես պատմիչ», եթէ իր տեղեկութիւններն անմիաբան կը հնչուին սքանչելի Ղազարի նկարագրութիւններուն եւ ժամանակակից ընդհանուր պատմութեան: Եթէ կեղծիք չէ իր ժամանակակցութիւնը, բայց կեղծիք է իր պատմութիւնը Ե. դարու համար. այս աւելի՞ պատիւ պիտի բերէ հայ մատենագրութեան եւ փառք հայ ազգին:

Զխաբենք մենք զմեզ: Ո՛չ Մ. Խորենացի եւ ոչ Եղիշէ տեղ ունին Ե. դարու հայ մատենագրութեանմէջ: Անոնք իրենց նկարագիրներով նախատինք միայն են դասական ժամանակի համար: Անոնք կը կողոպտեն գանձերը Փաւստոսի եւ Ղազար Փարպեցւոյ: Կը շահի՞ հայ մատենագրութիւնը, եթէ ի սէր Մովսէսի եւ Եղիշէի հրաշալին Փաւստոս կորսնցնէ իւր հրապոյրը կամ հաւատարիմն Ղազար տուժէ իւր հաւատարմութենէն: Կործանել չէ՞ այս: Բայց Մովսէս Խորենացի Թ. դարուն եւ Եղիշէ Զ. դարու երկրորդ կէսին եւ կեղծ Եղիշէն Է. կամ Ը. դարուն կը գտնեն իրենց արժէքը իբրեւ ժամանակին ծնունդներ, կ'ըլլան իմանալի. կը վայելեն պատշաճ յարգանքը:

Ոչ ազգային ինքնասիրութիւնը, այլ ուղիղ քննադատութիւնը. պիտի որոշէ մատենագրութեան պատմութեան մէջ իւրաքանչիւր հեղինակին գահոյքը: Երբ անկաշառ է դատաւորը, կը տանի արդարութիւնը յաղթութեան:

Եթէ մեր նախորդները անփոյթ եղան Հայոց պատմութեան շէնքը կառուցանել հաստատուն հողի վրայ հարազատ աղբիւրներով, եթէ իրենք միամիտ՝ փորձեցին իրենց միամտութեամբ մեր միամտութիւնը, մենք պիտի գտնուինք անարդար հանդէպ նոր եւ ապագայ սերունդներուն, եթէ նոյն տարրերով առանց աղբիւրներու քննութեան, շարունակենք բարձրացնել ազգային պատմութեան շէնքը: Անոր յանկարծական փլուզումը պիտի հիասթափէ մեր յաջորդները անոնց արդար անէծքը պիտի բերէ մեր շիրիմներու վրայ: Եթէ մենք խաբուեցանք, չմոլորեցնենք գոնէ մենք ուրիշները:

Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱ[Ր]

(Պատասխան «Յառաջ»ի հարցարանին՝ Թիւ 6)

ԱԼՊԱՆԻԱ.— Կ'ապրիմ անծանօթ անկիւն մը: Միակ երկիրը զոր կարելի չէ հայկական գաղութ կոչել: Երկիր մը ուր չկան բազմաթիւ Հայեր, որպէս զի ստեղծուէր ճակատագրական պահանջը Հայը հայ պահելու, հայ մանուկին հայեցի կրթութիւն տալու:

Բայց եթէ հոծ բազմութիւն եւ բանակներով հայ երախաներ եղած քաղաքներու մէջ կան Հայեր որոնք անտարբեր են հանդէպ օտարացման պատուհասին ու իրենց ծոխ սեղանն է իրենց մտահոգութիւնը, կան նաեւ վայրեր, ուր հայ երախաներ չունինք, բայց որդը կը կրծէ անոնց սիրտէն մինչեւ կարծր ոսկորը:

— Հայը հայ պահել: Ի՞նչպէս...

Այն գլխագիր հարցումը որ կուտայ «Յառաջ» իր ընթերցողներուն, չի նմանիր նախորդ հարցարաններուն:

Գործադրկութեան առթիւ բացուած հարցարանի մը մտահոգութեան հորիզոնը շատ-շատ մէկ երկու տարի է: Անկէ յետոյ ամէն բան կրնայ շտկուիլ: Այդ մէկ-երկու տարին անգործ գործաւորը քիչ կ'ուտէ, գէշ կը հագուի, աժան տեղ կը բնակի, թատրոն, սինեմա չերթար ու կ'ապրի: Բայց հայ մանուկի հայեցի կրթութեան մտահոգութեան հորիզոնը կը հասնի մինչեւ հայ ժողովրդի եւ հայ անուան վերջակէտը, եթէ միջոցը չգտնուի:

Ուստի, ըստ այնմ պէտք է մօտենալ այս հրամայական պահանջին:

Խաղաղ յեղափոխութեան՝ ատրճանակի, մի փոխնակ հայ պանդղականներ, առաջարկը վրայ կը դնեն «Յառաջ» Ֆր յէն, «Հայրենիք» Ամերիկայէն: մարդ պէտք է անտեսէ որ թերը Դաշնակցական թերթ Զեղի ի՞նչ, իրենց դրամ դաշնակցական հարց է՞: ոչ

Ես կը ճանչնամ մեր թ րսել կ'ուզեմ դաշնակցական թերը: Անոնք կուտան իրենց թին ամէնէն պատուաւոր տեղ հակառակորդ մտաւորական նման հանրային եւ կարեւոր մը մասին կարծիք յայտնել:

Ուրեմն հրապարակաւ ժողովրդի վկայութեամբ պարտ նութիւն կը դնեմ դաշնակցական ոչ-դաշնակցական մտաւորական թեան որ անկեղծութեամբ յայտնէ այս հարցի մասին, կամ մէկ ժամու համար դէք դնելով ամէն քէն ու ոխ:

Սա կը նմանի այն երկու րիմ եղբայրներուն որոնք ալ իրենց կարգին կաթոգին րեն իրենց երրորդ եղբայրը, եւ ողջագուրելու համար կը հանդ նոյն սենեակին մէջ հանդիպ րու:

Եւ արդէն ի՞նչ կայ աւել սական հարց մը, հայրենադարձ յերուն ըլլան անոնք դաշնակ ռամկավար, հնչակեան կամ քան հայ մանուկին փրկու հարցը: Ընդհ. հարց չէ՞ միթէ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՄՈՒԼ

ԱՒՍՏՐԵՒԳԵՐՄԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ի՞նչպէս արգիլել աւստրեւ-գերման համաձայնութիւնը՝ Ո՞րո՞նք են պատասխանատու այս ծրագրին: Ինչո՞ւ իտալիան որեւէ բողոք չի յայտներ Պերլինի եւ Վիեննայի դէմ: Եւ ինչո՞ւ Ֆրանսայի դահլիճը լուռ կը մնայ:

Այս հարցերն է որ սկսած է քրքրել ֆրանսական մամուլը:

ԿԸ ՔՆԱՑՆԵՆ

Կ'ուզեն քնացնել Ֆրանսայի հանրային կարծիքը, կը գրէ *Տէպա.*

— Կը հրաւիրեն հանրային կարծիքը որ չվրդովի. իբր յաջողութիւն կ'արձանագրեն այն իրողութիւնը թէ Պ. Քուրցիուս չի մերժեր լոկ իրաւաբանական քննութեան մը ենթարկել մարտ 19ի համաձայնութիւնը, կը հաւատեն թէ պէտք չէ մտահոգուիլ Իտալիոյ բռնած դիրքով. կը յաւակնին թէ Գերմանիա եւ Աւստրիա չեն կրնար չընդհատել իրենց բանակցութիւնները: Միակ մտահոգութիւնն է ուրեմն արգիլել ֆրանսական թերթերու ընթերցողներուն՝ դէպքերու ստոյգ ծանօթացումը: Դիւանագիտական գլխաւոր աշխատանքը կը կատարուի երկրին ներսը: Արտաքին գործունէութեան վրայ մտածող չկայ:

ՀԻՄԱ ԳԻՏԵՆՔ

Ալ հիմա գիտենք թէ ի՞նչ են գերմանիոյ մտադրութիւնները, կը գրէ *Թան.*

— Կուսակցութեանց բուռն վէճերը, որոնք ծայրայեղ բռնութիւններու ալ յանգեցան, ցոյց տուին իր նպատակներուն մէջ միացու ման ժողովուրդ մը, իր եղան նման 1914 Օգոստոսի գեր գովուրդին: Գերման բոլոր կ ցութիւնները, որոնցմէ ոմանք րատ են քաղաքացիական կ յարուցանելու, համաձայն են նագրերը պատռելու եւ վեր տատելու մեծ Գերմանիա մը նէն մեծը: Անոնց եղանակը մարքի եղանակն է, մերթ մեղ րան խօսքեր, մերթ սեղմնե նուած կռուփի ազդուկներ: յարգանք հանդէպ յանձնառու ներու, եթէ Գերմանիոյ շա պահանջէ բռնաբարել զանոնք.

ՀԱՊԱ՞ ԻՏԱԼ

Պէտք է որ Ֆրանսա հօգուի Իտալիոյ հետ իր բերութիւններով, կը գրէ *պէոթէ.*

— Այն պահուն երբ գերման համաձայնութիւնը առարկայ կը դառնէ Եւր գոյավիճակը, Մուսոլինի կ' առեղծուածային ընթացք մը դէպ Անգլիա, այն թափ մտադրութեամբ թէ, Իտալիոյ յարմար առիթ մը կը Ֆրանսան ստիպելու որ ընէ նաւային հարցին մէջ: զանցութիւն պիտի ըլլար այս աղուոր կացութեան ները՝ շնորհաւորութեան են:

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵ

Որո՞նք են պատասխան ները, կը հարցնէ *Լա Ռէփ լիք.*

— Անոնք են որ յաւակ անվերջ երկարաձգել գերման պարտութեան հետեւանքները խանակ վերակազմելու անոնք որ բնագրերու կառչ փոխանակ հետեւելու իրակա թեան եւ իրողութիւններու եւ երեւակայեցին թէ զինաթափ յաղթութիւն մը թոյլ պիտի անգիտանալու պատմութիւնը գելու տնտեսագիտութիւնը ո՛չ կրցան բոլորովին հաւասա ժին, ո՛չ ալ հաշտութեան եւ ամէն մարդու դէմ կը գժտ ցնորքներ առաջադրեցին եւ ըլլութիւններ կնքեցին:

...ւթիւն չէ՞ հետաքրքրիր որոշյալ ...ամսկավարը որչափ որոշյալ Դաշ-նակցականը:

Այս ձեւով միայն կարելի է գո-յութիւն մը ստեղծել բոլոր հո-սանքներուն միջեւ: Եւ ով որ կը ...կարծէ, պիտի ենթարկուի հայ ...տարանի, ըլլայ Դաշնակ-...կան, Ռամկավար կամ Հնչակեան:

Ընկեալները «Հայրենիք» օրա-թերթին մէջ, նոյն հարցի առթիւ, ...յրենակից մը չափազանց դժգոհ ...ւ սիրտը կոտրած ձեւով կ'արտա-...յայտէր որ ամիսներէ ի վեր, ...անեակներով գրութիւններու տակ ...նակումն չէ կրցած տեսնել յայտնի ...մտաւորականի մը կամ ուսուցչի մը, ...գաւառականի մը ստորագրութիւնը, ...այլ միայն պարզ ժողովուրդը, բան-...ւոր դասակարգն է որ առաւելա-...պէս կ'արտայայտուի:

Ահա լախտ մը, ահա խոշոր ...քար մը կ'իյնայ հայ մտաւորականի ...գլխուն:

Եւ արդէն, այս հարցարանը իր ...սպասուած արդիւնքը կրնայ տալ միայն եւ միայն համազգային ...նախաձեռնութեամբ մը, բոլոր հո-սանքներու միացումով, բոլոր ուժերը շարժման մէջ դնելով:

Մարսէյլ դպրոց մը, Վալանս ...մանկապարտէզ մը, ուրիշ տեղ նա-խակրթարան մը, կամ Սուրիա ճե-մարան մը,— ասոնք մեծ արժէքներ ...են: Այս հատուկտոր կրթարաննե-րը չեն փրկեր նոյնիսկ հայ մանուկ-ներու հինգ առ հարիւրը: Իսկ մեզի ...համար անհրաժեշտ է փրկել գոնէ 60 առ հարիւրը:

Ուրեմն գինադարձ՞ր կիրքերու, ...հակամարտութիւններու:

Ու զինակոչ հայ մանուկի փըր-կութեան համար:

Իսկ դուն, հայ ընթերցող, ամէն օր պիտի սպասես որ այս սիւնակ-ներուն մէջ ստորագրեն ոչ միայն Դաշնակցական մտաւորականները, այլեւ անոնց ամէնէն ոխերիմ թշնա-միները:

Դարերով օտարին վրայ յոյսեր դրած էիր, քիչ մըն ալ գիր քու ար-ժէքներուդ վրայ:

Յ. ՓՈԽՈՆԱՋԵԱՆ

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Հնդիկ Ազգ. Խորհուրդի Գոր-ծադիրը որոշեց որ կլոր Սեղա-նի խորհրդակցութեան ընթաց-քին իրեն միակ ներկայացուցի-չը ըլլայ Կանտի: Հաւանական կը նկատուի սակայն որ Կանտի իր հետ Լոնտոն տանի նաեւ Գոր-ծադիրի անդամները եւ իր կու-սակցութեան գլխաւոր դէմքե-րէն ոմանք, որպէսզի կարենայ անոնց հետ խորհրդակցիլ այն հարցերուն շուրջ, որոնց հաւա-նութիւն պէտք է տայ:

Համիսլամական կուսակցու-թեանց Գործադիրը նիստ գու-մարեց քննելու համար Կանտիի հետ բանակցութեանց մտնելու ծրագիրը:

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋը

ԼՈՒՐԵՐ ԿՈՎԿԱՍԷՆ

(X. քաղաք, 23 մարտ)

Ըմբոստութիւններ եւ գնդակա-հարում.— կռիւ գանձակի շըր-ջանին մէջ.— փախստական-ներուն գոյքերը կը ծախ-ուին.— Ռուսերը Հայաս-տան կուգան... ի խըն-դիր ուտելիքի.—

Նոր եկած Թաթարները պատ-մում են, որ Շարուրի եւ Ղարաբաղի շրջանում ապստամբները լեռներն են բարձրացել եւ պատահած կոմու-նիստներին գնդակահարում են: Իբր թէ Բաքուից զօրամաս են շարժել դէպի Ղարաբաղ:

Նախիջեւանի շրջանում երկու Թաթարներ, Քաբլայի Հաբիբ բէկը եւ Աղիզ բէկը (եղբայրներ) իրենց մարդկանցով մօտ մի տարի է այդ շրջանը անհանգիստ վիճակի մէջ էին պահում: Բոլշեւիկները խորամանկ միջոցների դիմելով նրանց խոս-տումներ են տալիս եւ նոյնիսկ պաշտօններ են առաջարկում, պայ-մանով, որ վար դնեն իրենց զէն-քերը եւ յանձնուեն կառավարու-թեան: Ըմբոստները հաւատում են բոլշեւիկների խոստումներին եւ իրենց մարդկանցից մի քանի հոգով անձնատուր են լինում:

Զանցած մէկ օր, Չէկան երկու եղբայրներին Նախիջեւանում հրա-պարակով գնդակահարում է: Այս դէպքը մեծ աղմուկ է առաջ բե-րում: Հաբիբի եւ Աղիզ բէկի մար-դիկ յարձակւում են Նախիջեւանից Երեւան գնացող պատասխանատու կոմունիստների վրայ եւ երկուսին խփում են:

*** Անցեալ աշնանից Գանձակի շրջանում ապստամբներ մնացել էին (թէ լեռներում եւ թէ անտառնե-րում): Հէնց որ գարունը բացւում է, նրանք գործի են անցնում եւ ահ ու սարսափ են առաջ բերում: Այնպէս որ մի գիւղից միւս գիւղը բոլշեւիկ-ները դժուարութեամբ են ճամբոր-դում: Ապստամբներից ամենայայտ-նին Օթեվլիղին իր 15 զինակից ընկերներով գնում է իրենց գիւղը եւ գիշերը մնում է իր ընտանիքի եւ ծնողների մօտ: Ինչպէս կը լինի հարեւան Թաթարները կ'իմանան եւ անմիջապէս լուր կուտան գիւղի ոս-տիկանապետին: Վերջինս էլ իր ու-ժերը հաւաքելով կը շրջապատէ Փիր-վերտու տունը, մօտ երեք ժամ կռիւ տեղի կ'ունենայ, Փիրվերտու ընկեր-ները բոլշեւիկների շղթան կը պատ-ռեն եւ կ'ազատուեն: Իսկ Փիրվեր-տին կը մնայ իր տան մէջ եւ մի-նակ մօտ մէկ ժամ կռուելէ յետոյ, երբ կը վերջանայ փամփուշտը, կը սպաննէ իր ձեռքով կնոջը եւ ապա սուրճանակը ձեռքին ճերմակ թաշ-կինակ բռնած դուրս կըգայ բակը:

Այդտեղ բոլշեւիկները այլեւս չեն կրակի եւ կը մօտենան Փիր-վերտուն, սակայն վերջինս չորս հոգու տեղն ու տեղը կը պառկեցնէ եւ յետոյ վերջին գնդակով իր կեանքին վերջ կը տայ:

*** Բոլշեւիկները Դարալագեազի շրջանից մեծ քանակութեամբ տնա-յին իրեր են բերել Շարուրի շրջանի Նախանով կոչւած գիւղը եւ շատ աժան գներով վաճառում են գիւ-ղացիներին: Այդ իրերը լեռներ ա-պաստանած կամ Պարսկաստան ան-ցած փախստականների գոյքերն են:

*** Ըստ նոյն մարդու պատմա-ծին, Ռուսաստանից մեծ թւով Ռու-սեր եկել են Հայաստան: Երբ նրանց հարց են տւել թէ ինչո՞ւ են եկել, պատասխանել են.

— Գոնէ Հայաստանում կարո-ղանում ենք ոչխարի, եզան, խոզի եւ այլ կենդանիների ոտ եւ գլուխ ճարել ու ապրել, իսկ Ռուսաստա-նում բաւական չէ որ հաց չկայ, դրանցից եւ ոչ մէկը չի ճարւում:

*** Թեհրանից գրում են որ Ռէ-շէդում, բոլշեւիկների անդրկասպեան երկրից փոխադրած բէնզինի թի-թեղների մէջ գնդացիրի մասեր են գտնել: Ամբողջ ապրանքը գրաւ-ուած է:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԳՈՐԾԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՊՕԼԷՆ.— Անգործութիւնը սկսաւ սուր հանգամանք ստա-նալ: Յունուար եւ փետրուար ամիսներուն Պ. Տը Գայեազը տագնապի մատնուեցաւ, բայց իր հանած հայ աշխատաւորնե-րուն գործ հայթայթեց քաղա-քապետարանին կողմէ կառու-ցուելիք նոր շէնքերու մէջ: Ա-մէնէն սուր տագնապի շրջանին, Ծնունդին գոհացան 9 ժամուան աշխատանքը կրճատելով 7ի, 7.30ի, նաեւ բոլորովին գոցելով 12 օր միայն գործարանը Իսկ Պ. Վիժէն իր մէկ բաժինը գո-ցեց գրեթէ երեք ամիս եւ մէկ ժամուան կրճատումով: Բայց այս վերջիններն մէջ այնքան մեր հայրենակիցները չտուժե-ցին:

Ուրեմն կը մնար միայն Պ. Ֆալապրիկը որ ունէր յարատեւ գործ: Մինչ միւսները կը վերսկ-սէին, ոչ այնքան բանուկ, Պ. Ֆալապրիէն սկսաւ ճամբել իր աշխատաւորները, որոնց մէջ նաեւ 7-8 ընտանիքի տէր Հա-յեր, որոնք երկար ատենէ ի վեր կը գործէին իր գործարանին մէջ: Ստոյգ աղբիւրէ կը տեղեկանամ թէ դեռ պիտի արձակէ 25 գոր-ծաւորներ որուն մէջ նորէն 3 4 Հայեր:

Մեր գաղութի գործերը աղւո-սի փուռեր ըլլալով, կ'ազդուի ածուխի տագնապէն: Փորձեր կատարուեցան մազութով վառել փուռերը, բայց անհնարին եղաւ St.-Paulի ածուխը չունենալով կ սրտանի ածուխի ուժը, գործատէրերու հաշուին չի գար:

«Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վի-ճակը» կը հարցնեն իրարու օրուան որ ժամին հանդիպիս, այդ է իրենց առաջին հարցումը:

«Ֆուայէ Ֆրանսէզ»ը իր բաց-ուելիք դասընթացքներու յայ-տագրերը 3 լեզուներով Հայե-րէն Սպաներէն եւ Իտալերէն փակցնել տուած է գործարանի պատը: Մեր հայրենակիցները կը հարցնեն դպրոց երթա՞լ թէ ոչ: Դասաւանդութիւնը պիտի սկսի ապրիլ 14ին:

Պ. Ֆալապրիէկը որ շատ գոհ էր իր հայ աշխատաւորներէն, նամակով մը դիմեց աշխատան-քի նախարարութեան հայ դըժ-բախտ անգործներու համար եւ ստացած է նպաստաւոր պա-տասխան, որուն պատճէնը կը տրամադրեմ «Յառաջ»ին: Երբ օտար գործարանատէր մը կը հետաքրքրուի գոնէ բարոյապէս օգնելու համար, ի՞նչ կը բանին մերոնք... Գրչամարտ (տեսակ մը տընփինկ) այն ալ այս դժ-բախտ օրերուն, երբ այնքան անհրաժեշտ է քով քովի գալ, միջոց խորհիլ մաամբ մեղմելու չարիքը: Մինչ մենք կը վիճինք, տեղացի գործաւորները (մանա-ւանդ հոս) կը պահանջեն դուրս ընել էթրանժէն եւ տեղաւորել տեղացին:

Վաղուան մղձաւանջով կ'ապ-րի երբեմն չէն ու կայտառ այս գաղութը... «Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը, ոչ տէր ունինք ոչ տիրական, հայրենիք ալ չունինք որ երթանք»: Ահա պատառ մը հացի համար տառապող ժողո-վուրդին վիճակը:

Մինչեւ ե՞րբ այս անիշխա-նական եւ անկազմակերպ վի-ճակը:

Աւետիս Շիրոյեան

ԿԵԱՆՔԸ ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

ԼԱ ՍԻՕԹԱ.— Մեր գաղութը մտաւորապէս վեց տարուան կեանք ունի: Թէեւ տնտեսապէս լաւ են եւ չեն ապրած գործազրկութենէն, բայց ազգային որեւէ մէկ շարժում չկայ: Երկու տարի առաջ, շնորհիւ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ջանքերուն, բացուած էր մանկապարտէզ մը, իր շուրջը բոլորելով ամբողջ գաղութին գիտակից հասարակութիւնը: Մէկ տարուան մէջ բաւական հայերէն գրել-կարդալ սորվեցուցած էին փոք-րիկներուն: Դժբախտաբար վարժուհին եւ կարգ մը խառնակիչներ խափա-նեցին այս գործը:

Ներկայիս վարժուհին իրիկունне-րը մէկ ժամ դաս կուտայ յատկապէս գատուած Հայերու զաւակներուն:

Լասիօթան ըլլալով ծովափ, ունի գեղեցիկ տեսարաններ: Գործաւորնե-րը կ'աշխատին նաւերու շինութեան մէջ: Ոչ միայն գործազրկութիւն չե-ղաւ այլեւ մարտ 15էն 25 բաւական թիւով գործաւորներ առին:

Փ.

ՍԱՄԱՐՂԱՆԴԻ ՄԷՋ

Բագուի «Կոմունիստ» թեր-թին համաձայն, Սամարղանդի կոմունիստ կուսակցութեան շար-քերուն մէջ կան 75 Հայուհի-ներ, 40ը շատ գործունեայ: Ա-նոնք պետական փոխառութեան տուին 250 րուբլի: Յաճախ կիշլակ կ'երթան, բերք հաւա-քելու: Աշնան հաւաքեցին 80 փութ բամպակ: Գիւղէ գիւղ քա-րոզութիւն կը կատարեն հաւա-քական գիւղատնտեսութեան մասին:

ԹՈՒՐՔԻԱ

«ՊԱՐԱՊ ՆԱՒԱՀԱՆԳԻՍՏԻՆ ՊԱՐԱՊ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌԸ»

«Ճիւմհուրիէթ» կը գրէ այս վերնագրին տակ.—

Պոլսոյ Նաւահանգիստի Ըն-կերութեան ընդհ. ժողովին մէջ, նաւահանգիստի գործառնու-թեանց համար հետեւեալ տե-ղեկագիրը կարդացած է.

— 1930 տարուան մէջ, նա-ւահանգիստի գործերը զգալի-օրէն պակսած են: Մասնաւորա-պէս 1929ին մաքսային նոր կանոնագրին գործադրութեան պատճառով եւ շատ ներածման ազդեցութեամբ, 1930ի ներա-ծումները, մէկ տարուան առաջ-ուան հետ բաղդատմամբ, հա-րիւրին քառասուն պակաս են գրեթէ:

Այս կացութիւնը, ընկերու-թեան հասոյթին վրայ բա-ցասական ազդեցութիւն ըրած ըլլալու է որ մաս մը պաշտօն-եաններու ամսականներէն հա-րիւրին հինգ զեղչուած է:

Ընկերութեան Իշ դրամատան ունեցած 500,000 ոսկիի պարտ-քին այս տարուան մասնավճա-րին վճարումը յետաձգուած է:

1930ին ընկերութեան ձեռքը գտնուած փոխադրութեան մի-ջոցներն են.— 433 մաւունա, 31 տուպ'ս մօթէօր ըրմօրքէօր-ներ, նաւակներ, ընդամէնը 514 կտոր:

1930ին, օտար նաւահան-գիստներէն մեր նաւահանգիստը 276,156 թօն ապրանք եկած է, օտար նաւերով եկած ապ-րանքներու ընդհ. գումարին վրայ, 1929ի բաղդատմամբ, հարիւրին41,եւ1928ի բաղդատ-մամբ հարիւրին 35 պակաս կայ՝ Ընդհակառակն աքթար-մայի գործերը 1929ի բաղդատ-մամբ հարիւրին 12, եւ 1928ի բաղդատմամբ հարիւր 28 ա-ւելցած են: 1930ի ընթացքին պարպուած հանքածուխի քա-նակը 433,674 թօն, իսկ բեռ-ցուած քանակը 213,024 թօն է: 1928 եւ 1929 տարիներուն հետ բաղդատմամբ 45 պակաս է:1930ին, ջուրի բաշխումը 238,410 թօն եղած է, որ1928ի եւ 1929ի բաղդատմամբ պա-կաս է:

Ընկերութեան ընդհ.հասոյթը 1,513,157 ոսկի 67 ղրուշ է, որ 929ի հասոյթի բաղդատմամբ 667,551 ոսկի 93 ղրուշ պա-կաս է: Հասոյթները նուազ ըլ-լալուն պատճառով, միայն հա-րիւրին վեց տոկոս պիտի տրուի:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Չէ հաստատուած այն լուրը թէ երեսփոխաններէն 150 հո-գին չպիտի վերընտրուէին եւ անոնց տեղ մեծ մասով առեւ-տրականներ եւ երկրագործներ պիտի ընտրուին: Ասոնցմէ 14ը Սէրպէսթի անդամ են, մնացեալ 46ն ալ իրենց նախկին պաշ-տօններուն պիտի վերադառնան: Այս 60 հոգիին տեղ առնուելիք-ները մեծ մասով երկրագործ եւ առեւտրական պիտի ըլլան:

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՆԵՐԸ ԲԺԻՇԿ

Գրած էինք թէ այս օրերուս վէճ մը կայ ֆրանսական բժշկա-կան շրջանակներուն մէջ:

Փրօֆ. Պրումփթ այն տեսակէտը կը պաշտպանէ թէ պէտք է այսու-հետեւ բոլոր ատամնաբուժական ու-սանողներէն պահանջել բարձրագոյն կրթութեան վկայական (պաշօ) եւ ոչ թէ միայն երկրորդական կրթու-թեան վկայական (պրէվէ): Ասկէ ա-ռաջ ատամնաբոյժները միայն «պրէ-վէ»ով եւ պարզ ատամնաբուժական ուսում մը ստանալէ յետոյ իրաւունք կ'ունենային հիւանդ ակռաները դարմանելու: Բժշկութեան մասին ատամնաբոյժներուն տգիտութեան պատճառով, շատ մը բարդութիւն-ներ ստեղծուած են: Ահա թէ ինչո՛ւ փրոֆէսէօրը կը պահանջէր, որ ամէն ատամնաբոյժ նախ բժիշկ դառնայ:

Այս տեսակէտին դէմ արտա-յայտուեցան կարգ մը փրոֆէսէօր-ներ:

Փրօֆ. Հայէմ կ'առարկէր, որ Ֆրանսայի մէջ ներկայիս կան 7000 ատամնաբոյժներ: Ասոնց մեծամաս-նութիւնը բժշկական ուսանողութիւն չէ ըրած: Այսպէս 2000 բնա-կիչի դէմ կ'ունենանք մէկ ատամ-նաբոյժ: Արդ, երբ ատամնաբոյժներէն «պաշօ» պահանջուի կամ բժշկական ուսանողութիւն մը, այն ատեն ա-տամնաբոյժներուն թիւը աւելի եւս պիտի նուազի, միւս կողմէ ակռայ-քաշողները պիտի շատնան, նախկին անօրինական ձեւերը պիտի բազմա-պատկուին:

Փրօֆ. Հարթման պաշտպանեց այս տեսակէտը, աւելցնելով թէ պէտք է բժշկական ուսանողներուն տրուին ատամնաբուժական դասեր եւ շրջանաւարտ բժիշկներուն՝ ա-տամնաբոյժի իրաւունք:

Փրօֆ. Ռոժէ եւս համամիտ գըտ-նուեցաւ այն տեսակէտին թէ պէտք չէ դժուարացնել ատամնաբուժական ուսանողութիւնը: Պարզ «պաշօ» մը պահանջելն իսկ 90 առ հարիւր պի-տի նուազեցնէր ատամնաբոյժներու թիւը, մինչդեռ երկիրը պէտք ունի ատամնաբոյժներու:

Վիճաբանութիւնը դեռ պիտի շարունակուի Ակադեմիային մէջ:

ՀԻՒԾՈՒԽՏԻ ԴԷՄ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ

Այս օրերուս Պորտոյի մէջ տեղի կ'ունենայ հիւծախտի (վէրէմ) հա-մաժողով: Չափազանց հետաքրքրա-կան էին վիճաբանութիւնները հիւ-ծախտի դարմանման նոր մեթոտնե-րուն մասին: Մասնաւորապէս գնա-հատուեցան ոսկիի աղերով դարմա-նումի փորձերը, «փնէօմոթօրաքս»ը, «թօրաքօփլասթի»ն, «ֆրէնիսէքթօ-մի»ին: Այս մեթոտները սուղ ըլլալով, խորհրդակցութիւններ կատարուեցան աւելի ժողովրդական գիներով կատա-րելու համար դարմանումը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

«ԺՈՒՌՆԱԼ»ՆԵՐՈՒ ՏԵՂԱՏԱՐԱՓԸ

Իմ յուշերուս մէջ Եըլտըզի դէպքերուն քննիչ յանձնախումբի կողմէ տրուած տպագրուած տեղեկագրին մէջ մահափորձի որոնց ձեռքով եւ ինչ նպատակով գործադրուած ըլլալը պարզուած է:

Սակայն դէպքին բուն ներքին մասը եւ ամէնէն կարեւորը անծանօթ մնացած է: Որովհետեւ այդ թուականներուն ներքին գաղտնիքները երեւան հանել անկարելի էր:

Ես պաշտօնիս բերումով տեղեկացած ճշմարտութիւններս գրելու մէջ որեւէ անպատեհութիւն չեմ տեսներ: Որով առանց վերապահութեան ըն-թերցողները տեղեակ կը պահեմ այդ իրադարձութիւններուն:

***

Այդ օրերուն իբրեւ փախստական Եգիպտոս գտնուող նախկին գլխա-ւոր լրտես Աչմէտ Ճէլալէտտին փաշա, Ա. քարտուղարութեան միջոցաւ Սուլթան Համիտին կը ղրկէր հետեւեալ «ժուռնալ»ը, որուն մէջ յիշուած է թէ հայ կոմիտէները մահափորձի պիտի ենթարկեն Սուլթանը:

— «Ձեր ծառան որքան ալ Սուլթանական ճամակրանքէն զըր-կուած եւ կարգ մը մարդոց երեսէն անիրաւուած եմ, սակայն շատ փոքր տարիքէս ի վեր Սուլթանական շնորհներով մեծցած եւ ապ-րած ըլլալուս համար, կը ստիպուիմ տեղեկացնելու որ ժէօն Թուր-քերու եւ Հայ կոմիտէներու միացման հետեւանքով, ժընեւի մէջ որոշում մը տրուած է մահափորձի ենթարկել Սուլթանը: Այս լուրը հաղորդելու պարտականութիւնը վրաս կը դնէ իմ տեսած շնորհներս եւ երախտագիտութիւնս: Այս լուրը կը հաստատէ նաեւ ձերդ Սուլթանութեան ծառաներէն տիրան էֆէնտի Քէլէկեան»:

1321 մայիս 17, Գահիրէ

Գերման ընկերվարականներէն Հէնրի Աոոլֆին «ժուռնալ»ը.

— «Որքան ալ Օսմանեան կայսեր Սուլթան Համիտ խան հազ-րէթլերի ընկերվարական վարդապետութեան հակառակ է, սակայն գերմանիոյ շահերուն հետ իր կեանքին ունեցած կապակցութեան հետեւանքով, պարտականութիւն կը համարեմ իրեն իմացնելու որ ժէօն Թիւրքերը եւ հայ եւ պուլկար կոմիտէները կը ծրագրեն մօտ օրէն մահափորձի ենթարկել զինք»:

Հէնրի Աոոլֆ

Ռուսական եւ ֆրանսական դեսպանատունէն Հաճի փեհառ է-ֆէնտիի տեղեկութիւնները.—

Հաճի Փեհառ էֆէնտի գրաւոր «ժուռնալ»ներ ներկայացնելէ կը խուսափէր, սակայն երբեմն բերանացի տեղեկութիւններ տալով Սուլթանին համակրանքը միշտ վառ կը պահէր իր վրայ:

Ռումբի դէպքէն երկու ամիս առաջ, Հաճի Փեհառ էֆէնտի հանրօ-գուտ շինութեանց նախարար Զիհնի փաշային յայտնած էր որ ժէօն Թուր-քերը մօտ ատենէն Պոլսոյ մէջ դէպքեր պիտի յարուցանեն: Աւելցուցած էր նաեւ որ դեսպանատուններու հաղորդուած լուրերէն տեղեկացած է ինք այդ դէպքերու մասին:

Աթէնքի դեսպանատան գործակատարին 8 սեպտ. 1905 թուա-կիր գրութեան պատճէնը.—

— «Օսմանեան կայսրութեան սահմաններուն մէջ ընդհանուր անդոր-րութիւնը խանգարելու նպատակով, հայ կոմիտէներու կողմէ կազմակերպուած գաղանի դաւադրութեան մը երեւան հանուելուն օգնելու համար, Տիմիթրի Անաղնօսթի անուն Յոյնի մը դէպի Պոլիս ղրկուիլը անցած օգոստոս 6ին հե-ռագրով իմացուցած էի: Յիշեալին այս մասին մեզի տուած տեղեկութիւն-ները տեղական ոստիկանութեան հաղորդած էի: Ասոր վրայ Աթէնք եւ Պիրէոն գտնուող կասկածելի մարդիկ հետապնդուած էին:

Այդ միջոցին Իզմիրի մէջ երեւան հանուած ռումբերը, յոյն կառա-վարութիւնը աւելի խիստ միջոցներու մղած էին:

Տեղական ոստիկանութիւնը իր քննութեանց եւ հետապնդումներու ար-դիւնքը շատ չանցած տեսաւ: Անցած ուրբաթ օր Պիրէոնի ոստիկանութիւնը ածուխի վաճառատան մը մէջ պահակութիւն ընող Հայու մը, Փրէմեանի բնակարանին մէջ ռումբերով լեցուն չորս պայուսակներ ձեռք անցուցած եւ ձերբակալած է Փրէմեանը եւ ուրիշ երկու Հայեր: Ասոնց մէկը այս պայուսակները Փրէմեանին յանձնողն է եւ կը զբաղի նաւավարութեամբ, իսկ երկրորդը փոխադրողն է:

Ոստիկանութիւնը այս կերպով հետք մը գտնելէ վերջ կրկնապատկեց իր հետազօտութիւնները եւ հետեւեալ օր Աթէնքի մէջ ալ կարգ մը Հայեր ձերբակալեց: Այս Հայերու բնակարաններէն գտնուած են բազմաթիւ պայու-սակներ լեցուած ելեկտրական գործիքներով, զէնքերով եւ ռումբերով, եւ կարգ մը վնասակար հրատարակութիւններով եւ նամակներով: Քանի մը օր այս ձերբակալութիւնները շարունակելով 30ի չափ Հայեր ձերբակալուեցան, որոնց մէջ կը գտնուին հայկական կոմիտէի գործօն անդամներէն շատերը:

«... Այս ձերբակալութիւնները մեծ տպաւորութիւն գործեցին Աթէնքի մէջ: Յոյները զայրոյթ կը յայտնեն որ մեծ քանակութեամբ պայթուցիկներ մտցուած են իրենց մայրաքաղաքին մէջ: Այդ զայրոյթը կը սաստկանայ այն ենթադրութեամբ թէ Պուլկարներն ալ մաս ունին գործին մէջ: Ամէ-նէն ազատական թերթերն ալ շանթեր կը տեղան խռովարարներուն դէմ եւ կը պահանջեն որ ամենախիստ միջոցներ ձեռք առնուին անոնց դէմ:

(Շար.)

ԸՆԿԵՐԱ—ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան կողմէ
Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Նիկողոսեանի ճաշարանը
14 Rue François Garcin
Նուագ, երգ, արտասանութիւն — ճոխ պիւֆէ
Մուտքը ազատ է

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԻ

պատմական նոր մէկ վէպը՝ (Մարիամ Մագթաղինացիի կեանքէն)

ՌԱՊՊԻ

խորհրդանկարուած ՄԵԼՔՈՆ ՔԷՊԱՊՃԵԱՆԷ
գին՝ 15 ֆր. դիմել միմիայն հեղինակին՝ 208bis Rue Lafayette, Paris (10)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԶԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէն դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ Վռամեան, Մշօ, Մուրատ եւ Արղութեան խումբերու բոլոր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 186 Ave. Verdun, Իսի լէ-Մուլինօ: Կը խօսի ընկ. Վահան Փափազեան:

ԳԱՒԱՌ

ՍԷՆ ԼՈՒԻ (Մարսէյլ) ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԼԻՈՆԻ Պատ. Միութեան ժողովը այս իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ստորագրեալս, Իշխանեան Օհաննէս, որ կը դարմանուիմ Թոքախտէ «Օթէլ - Տիէօ» հիւանդանոցին «Սէնթ Օկիւսթէն» սրահին մէջ, կուգամ յայտնել ներկայիս իմ եւ իմ հիւանդ ընկերներուս կողմէ մեր սրտագին շնորհակալութիւնները այն քանի մը բարեսիրտ հայրենակիցներուն՝ որոնք մեզ օգնած են, ինչպէս նաեւ Փարիզի Հայ Կարմիր Խաչի ժրաջան անդամուհի, ազնիւ Օրիորդ Գալֆաեանի որ յաճախ մեզի կ'այցելէ եւ նիւթապէս կ'օգնէ:

Իշխանեան Օհաննէս
Salle St. Augustin, lit 27, Hôpital de l'Hôtel Dieu, Paris (4).

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Կ. Խաչի, Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան եւ Փարիզի Հայ Բժշկական Միութեան կողմէ կազմակերպուած Salle des Sociétés Savantesի մէջ, 28 Rue Serpente, Paris (6).

Վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Salle F.ի մէջ:

Նիւթ՝ Բժշկական միութեան տասնամեակը, կը խօսին՝ Պ. Պ. Տոքթ. Վ. Թորգոմեան, Տոքթ. Պ. Քօլօլեան եւ Տոքթ. Ե. Մինասեանց:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ձ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի Վահագն գրադարանին դասախօսութիւնը այսօր Հինգշաբթի ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ: Կը դասախօսէ Պ. Բենօ, «ընկերվարութիւնը եւ հայ կուսակցութիւնները» նիւթին շուրջ: Դասախօսութենէն յետոյ մէկ ժամ սինէմա: Կը հրաւիրուին անդամները եւ համակիրները:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ նորակազմ Երիտասարդ միութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ նախկին Երիտասարդաց միութեան անդամները եւ նոր անդամակցիլ փափաքողները վաղը իրիկուն ժամը 8ին 29 Rue Etienne Dolet, Պ. Մինասի սրճարանը:

Այրի Տիկ. Օլիմփիա Սինանեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Սինանեան, Պ. Պ. Սրապիոն եւ Յարութիւն Սինանեան, Տէր եւ Տիկին Միհրան Սինանեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկին Քարլօ Ազեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Մանտիկեան եւ զաւակունք, Այրի Տիկին Ֆիլօմէն Պապաճանեան եւ զաւակունք, Պ. Պ. Ֆէրտինանտ, Գէորգ եւ Սրապիոն Ճըլըզեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Սէօյլէմէզեան, Տէր եւ Տիկին Աւետիքեան, Տէր եւ Տիկին Ահնամեան, ինչպէս նաեւ իրենց պարագաները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, աներհօր, եւ ազգականին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՍԻՆԱՆԵԱՆԻ

(կուտինացի)

դառնաղէտ եւ անակնկալ մահը՝ որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 6ին 67 տարեկան հասակին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 1ին Քոլոմպի Saint Pierre Saint Paul եկեղեցիին մէջ,

(Յուղարկաւորներու թափորը տունէն (21bis rue des Avants, Colombes) կը մեկնի ժամը 12.45ին):

Հանգուցեալոյն մարմինը պիտի ամփոփուի Քոլոմպի գերեզմանատունը:

ՎԱՐՁՈՒ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Երկու սենեակ եւ խոհանոց. Ջուր, կազ, ելեկտր. աշխատանոցի յարմար: Մէթրօի եւ մարշէի մօտիկ: Պայլ 7 տարի: տարեկան վարձք 2500: Դիմել Պ. Անանիկեանի, 48 Rue Compans Մէթրօ Place des Fêtes.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ եղբայրներս Սասունի Ահարոնք գիւղացի Յովհաննէս, Կարապետ եւ Պօղոս Շահինեան, որոնք ընդհ. պատերազմէն առաջ կը գտնուէին Տիգրանակերտի Հաւայնան գիւղը: Կրտսեր եղբայրս Արմենակ 1914ին կ'աշխատէր Քէմախի աղահանքներուն մէջ: Մինչեւ այսօր իրենց մասին լուր չկայ: Իրենց հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել Շահինեան Մկրտիչի 96 bis rue de la Tour-Billy, Argenteuil, (S. et O.) France: Ճշգրիտ լուր տուողին 500 ֆրանք նուէր:

— Սուրէն Փանոսեան կը փնտռէ իր եղբայրները՝ (Տէքէնտեցի. Սեբաստիա) Սիմօն (Ճանօ), Արիստակէս եւ քոյրերը՝ Զմրուխտ եւ Մարգրիտ Փանոսեան, որոնք ընդհ. պատերազմին անյայտացած են: Իմացնել Յառաջի վարչութեան:

— Սեւերեկցի, Յակոբ Հազարվարդեան, Սեւօ վանէսի որդին, կը փնտռէ իր եղբայրը Կարապետ Հազարվարդեան, որ 23 տարիէ ի վեր կորսուած է: Կը կարծուի ըլլալ Լիվրբուլ, ամուսնացած անգլիուհիի մը հետ եւ ունի երեք զաւակներու: Կը խնդրուի լուր ունեցողներէն տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին: Bakkal Agop Hazarvartian, Arabe Pounar, Alep, (Syrie).

— Կը փնտռուի Մարաշի Զավուշլու Թաղէն Լուսնթագ Սահակեան, հօր անունը՝ Յարութիւն (կառավարական պաշտօնեայ), մօր անունը՝ Խաթուն (վարժուհի), եղբօր անունը՝ Սամուէլ: Տէրզօրի ջարդին 9—10 տարեկան էր եւ կը գտնուէր Շէյտատիյէ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել M. Fernezlianի, 36 Rue de la Part Dieu, Lyon, (Rhône). France.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, Մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարսի: Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, Փարիզ, Մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդ. տարրալուծ.: Կ'ընդունին ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները:

Փարիզի ամէնէն գեղեցիկ գլխարկները F. Sorbier տուն, 11 rue Lafayette եւ 11 Place de la Madeleine. Գինները անմրցելի:

EMPIRE Սինեմա-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ԴԵՐՁԱԿ — Հեռաձ. Provence 67—07
ՌԻՆՃԵԱՆ
66 Rue d'Hauteville — PARIS (10e)

BOURSE — Benéfices intérêts peuvent être réalisés par opérations journal. avec provis. (titres espèces) déposés chez banquier membre du syndicat. Notice et circulaire hebdomad. sur demande. R. Lorilleux, remisier accrédité rue Drouot. Paris, Téléph.: Provence 49-76.

ՏԱՆՏԷՐ ԸԼԼԱԼ ԵՒ ՎԱՐՁՔԷ ԱԶԱՏԻԼ
Ամենադիւրին եւ նպաստաւոր պայմաններով, Պէքոնի մէջ Սէն Լազարի կայարանէն 8 վայրկեան, ելեքտրական գնացքով ժամը 10 թրէն, երթեւեկ 0.90 սանթիմ օրական, 2, 3 եւ 4 սենեակով ափարթըմաններ, ամենավերջին Confortով, ամառ ձմեռ տաք եւ պաղ ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ, կեդրոնական ջերմութիւն եւ վերելակ (ascenseur): 50 հազարէն 100 հազար ֆրանք —միայն մէկ քառորդը կանխիկ, մէկ քառորդը մէկուկէս երկու տարիէն, իսկ մնացեալ կէսը 5, 10 կամ 15 տարիէն վճարելի, ըստ կամս, պետական տոկոսի սակով, հարիւրին 7: Դիմել Archambault et Delacourt, 14 Rue de la Pépinière, Կառ Սէն Լազարի մօտ: Ամէն հինգշաբթի ժամը 4էն 6 հայ թարգման մը պիտի տայ պէտք եղած բոլոր բացատրութիւնները:

ԴԵՐՁԱԿ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽԱՆՋԷՐԵԱՆ
71—73 Route d'Orléans. Cachan, (Seine)
ԾԱՆՕԹ.— Պանեօյի 88 թիւ հանրակառքին կայարանին ճիշդ դիմացի ափարթըմանին երկրորդ յարկը:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—..
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵ..
Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:
Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31..
(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՃԻՃԵԱՆ
Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մէտայլ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէ
Բաց է ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3.50էն 7.50: Կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ.կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻի բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ անդամութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ բաւոր ազդակներն են:
Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն: Հակաճախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարեալպէս անվտանգ):
Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քննական, ..ւադրական եւ ֆրէօյտեան մեթոտներ:
Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քիթ ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:
Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք.
Դարմանատան ապահովագրութեան կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն:
Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն:
Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07-..
Métro: Place de Clichy—La Fourche, Autobus H. R. Rh.. Tramway 39, 40, 42, 5:

CORDONNERIE «AKAP»
Maison A. KAPIKIAN
17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89
Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ
Ձափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն Բռէփ տը Շինի: Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:
Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

GRANDE EPICERIE INTERNATIONALE
ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
215 Rue Vendôme (Լիոն), փլաս կիշառի մօտիկը
ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
Մեր վաճառատան սկզբունքն է ծախել աժան գնով եւ շահիլ արագ շրջանառութենէն:
Այս երկրորդ անգամն է, երկու ամսուան ընթացքին, որ մեր ծախած արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններու վրայ զգալի զեղչ կ'ընենք:
Մեր սկզբունքն է աժանութիւն, մաքրութիւն, ուղղամտութիւն: Այս պատճառով մեր գիները անմրցելի են, ապրանքը լաւ եւ սպասարկութիւնը անթերի:
Ծանօթացէք մեր նոր զեղչերուն եւ բաղդատեցէք ուրիշներու գիներուն եւ մեր նախորդ գիներուն հետ:
Կրնաք համոզուիլ միայն փորձելով եւ գոհ պիտի մնաք:
ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
M. HABIAN
31 rue Cramme 31, Bois Colombes Tél. Charlebourg 16-..
Թրամ. 40, 45 օթօպ.
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ թարմ եւ ճոխ մթերք: Ամանադժուահաճներն իսկ գոհ կը ձգենք: Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում: Գիները անմրցելի: Ապսպրանքները արագ կը յանձնուին բնակարաններ..

«THE SEVA VOICE» MONOPOLE
ԱՄԷՆԷՆ ՇՔԵՂ ՖՈՆՈՆ ՈՐ ՄԻԱԺԱՄԱՆԱԿ ՍԻՐՈՒՆ ԿԱՐԱՍԻ Է ԵՒ ՓՈԽԱԴՐԵԼԻ
ՄԻԱԿ ՖՈՆՈԿՐԱՖԸ ՈՐ ՋԱՐՄԱՑՈՒՑ ԱՇԽԱՐՀԸ
AJOUTEZ A L'ELÉGANCE DE VOTRE FOYER L'APPAREIL MODERNE

REGISTERED TRADE MARK
APPAREIL DÉPOSÉ
ՓՆՏՌԵՑԷՔ ԲՈԼՈՐ ԼԱՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԿԱՄ
MANUFACTURE GÉNÉRALE DE MACHINE PARLANTE
ETABLISSEMENTS SEVA
206, RUE LAFAYETTE, 206, PARIS, Մէթրօ՝ LOUIS-BLANC
Հաստատութիւնը բաց է ամէն օր ժամը 9էն մինչեւ 19, փակ է կիրակի օրերը
AGENT PARTOUT — LA MARQUE MONDIALE
DÉPOSITAIRE GÉNÉRAL.— PARIS - SUISSE - LONDRES - AMSTERDAM ET SUD - AMÉRIQUE

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin PARIS (10e)
MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 10 ԱՊՐԻԼ 1931
10 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ Թիւ 1540

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

«ԼԱՑԻ ԵՒ ԿՈՒԼԱՄ ԻՐԵՆՑ ՀԵՏ...»

Նոր նամակ մը՝ Մակեդոնիայէն, որբերու շրջանէն։ Թուականը՝ 4 ապրիլ։

— «Պէտք է անբան եւ անսիրտ ըլլալ տիրող պատկերին առջեւ։ Որբերը անօթի են բառին կոպիտ, գռեհիկ իմաստով։ Նուսքան (ցաֆնուդի) եւ Ցովիսդան, ուր բաւական հիմրանք ունէին, ցիրուցան եղան ամբողջովին։ Իջած են Գավալա, Տրամա եւ զանազան գիւղեր, *փապրիքա*ներու մէջ եւ այլուր գործ մուրալու։

«Գիւղացիները ծախեցին ծխախոտները եւ *պարտական* մնալով դրամատուններուն՝ դարձան իրենց տեղերը։ Որբերը երկու երեք տարիէ ի վեր կը սպասէին այս ծխախոտներուն ծախուելուն, իրենց երկու-երեք տարուան արիւն-քրտինքի արդիւնքը գանձելու համար (300էն 30,000 տրախմի = 100էն 10,000 ֆրանք)։ Կրնաք երեւակայել խեղճ տղոց յուսախաբութիւնը։ Հայու խմորը, այն ալ անապատին մէջ եփած խմորը միայն կրնար չյուսահատիլ եւ յիմարութիւններ չգործել»։

Եւ դեռ ուրիշ ողբերգութիւն մը.

— «Տղոցը երեսը գոյն չէ մնացած։ Շատերը Թոքախտ են արդէն։ Մէկ ագարակ, մէկ արհեստանոց կրնար փրկել բոլորը»։

Առաջին անգամ, երբ զբաղեցանք այս կսկծալի տագնապով, կը հարցնէինք.

— *«Ի՞նչ պիտի ըլլայ այս տղոց վախճանը,— պատասխանեցէ՛ք, պատասխանենք բոլորս մէկ, Փարիզէն մինչեւ Երեւան, քաղաքական կուսակցութիւններէն մինչեւ Բարեգործականը, Հայր. Միութիւններէն մինչեւ առաջնորդարանները, կարմիր խաչերն ու զանազան խնամակալութիւնները։* (Յառաջ, 14 մարտ)։

Իսկ յաջորդ օրը.

— *«Ի՞նչ կարելի է ընել։— Հայաստան ղրկենք, պիտի ըսեն բարեմիտներ։*

«Ղրկե՛նք։ Մանաւանդ որ «որակեալ» բանուորներ, ծխախոտի մշակութեան մասնագէտներ են։ Քաջավարժ գործին բոլոր մանրամասնութիւններուն։ Զարգաց եւ կրակ ու բոց։ Ուրեմն, երկիրը պիտի օգտուի թէ՛ ֆիզիքական եւ թէ ձարտարագործական նոր ուժէ մը։

«Բայց, մեր բարի կամքէ՞ն կախում ունի Հայաստան ղրկելու որոշումը։ Կրնա՞նք, ինչպէս երկիր ունեցող բանուորներ, քանըչորս ժամէն անցագիր հանել եւ ղրկել։

«Նուպարաշէն պիտի շինուի։ Ե՞րբ, նոյն իսկ շինութեանց օգնելու համար, կարելի՞ է գոնէ կէսը փոխադրել անմիջապէս։

«Մեր ուժէն վեր է որեւէ բացորոշ պատասխան տալ այս հարցումներուն։

«Խաբած պիտի ըլլանք, եթէ հաւաստիքներ տանք, ինչպէս կ՚ընեն ուրիշներ, իրենց կարկամ ձեռքերը լուալու համար։

«Ուրեմն, խորհինք տեղական միջոցներու մասին...»։ (Յառաջ, 15 մարտ)։

Եւ իբրեւ անճար միջոց, կ՚առաջարկէինք հողին կապել այս չարակոչկոճ տղաքը՝ «այն գաղութներուն մէջ ուր հնարաւորութիւն կայ»։

Ո՛չ մէկը պարտք սեպեց լրջօրէն մտենալ այս հարցին,— 600 երիտասարդներու փրկութեան գործին։

Չհետաքրքրուեցան մինչեւ իսկ Հայր. Միութիւնները, որոնք այնքան ջերմութիւն եւ կամեցողութիւն կը ցուցնեն ուրիշ պարագաներու մէջ։

Չենք խօսիր Բարեգործականի մասին, որճիշդ այս միջոցին յոբելեան տօնելու կը պատրաստուի, եւ որ ինչպէս կը հաղորդեն մեզի, 150,000 ֆրանք յատկացուցած է յիշատակարան ալպոմի մը տպագրութեան։

Այդ գումարին կէսն իսկ պիտի բաւէր փրկելու այս տղաքը։ Գոնէ ամէնէն թշուառները։ Ինչ որ կը նշանակէ մեծամասնութիւնը։

Դո՛ւ միայն կաս...

Եւ մեր մէջ միամիտներ գտնուեցան որ շնորհաւորեցին Բարեգործականի Նոր Նախագահին «տէպիւ»ն, «մաքրագործման աշխատանքի ակնկալութեամբ»...

Մինչդեռ Պ. Գ. Կիւլպէնկեան ինք իսկ մէկ չէքով կրնար փրկել այս տղաքը։

Փակե՛նք, փակե՛նք այս քստմնելի էջը, եւ մեր խօսքն ուղղենք նորէն հասարակ մահկանացուներուն, շեշտակի դնելով հարցը.

— *Չկա՞յ ո՛ր եւ է Հայր. Միութիւն, Միութիւններու խմբակցութիւն մը, որ ստանձնէ այս տղոց հոգատարութիւնը։*

Նպաստ չեն ուզեր անոնք, այլ գործ։ Աշխատելու տեղ։

Զօնի՞ք փափաք շինելու Նոր «շէն» մը, Որբաշէն, Ազգաշէն, Հայկաշէն — կոչեցէք ի՛նչպէս որ կ՚ուզէք։

Ձեր սրտին բան մը չի՞ խօսիր Սուրիոյ մէջ կատարուած աշխատանքը, գաղթականներու տեղաւորման ձեռնարկը, որուն մանրամասնութիւնները հրատարակեցինք «Յառաջ»ի մէջ։

Ձեր ուժէն վե՞ր է, ձեռք ձեռքի տալով, գնել հող մը, քանի մը ագարակ. եւ անմիջապէս տուն—տեղ դարձնել այս տղաքը։ Մանաւանդ որ, արհեստ ալ ունին։

Եւ կամ, ունի՞ք աւելի գործնական ծրագիր մը, Հայաստան ղրկելն ալ գլուխն ըլլալով։

Բայց շո՛ւտ, ի սէր ձեր բոլոր սրբութիւններուն...։

Շ.

ՌՈՒՄԷՆ ԴԱՀԼԻՃԸ

Ռումանիոյ հրաժարեալ վարչապետը Միրոնէսքօ ժամուլի ներկայացուցիչներուն հետ տեսակցութեան մը ընթացքին, ըսաւ թէ երկրին բոլոր քաղաքական ուժերուն միացումը, հիմնական պայմաններէն մէկն է արտաքին եւ ներքին հարցերու նպաստաւոր լուծման համար։

Հակառակ քաղաքական կուսակցութեանց կողմէ յարուցուելիք գժուարութեանց, Միրոնէսքօ կը յուսայ թէ Թիթուլէսքօ պիտի կրնայ դահլիճը կազմել բոլոր կուսակցութիւններու հետ համերաշխաբար։

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Թէեւ պաշտօնական վիճակագրութիւնը տակաւին չէ հրատարակուած, սակայն ստուգուած է որ Գերմանիոյ անգործներու թիւին մէջ արձանագրուած է 200000ի նուազում մը վերջին կիսամսեակէն ի վեր։ Ինչպէս կը յիշուի, Գերմանիոյ անգործներու վերջին թիւն էր 4 միլիոն 980000։

Իսկ Անգլիոյ մէջ, Մարտ 30ին, անգործներու թիւը ցոյց կը տրուի 2 միլիոն 581030. ըսել է 912 աւելի քան նախորդ շաբաթը եւ 903558 աւելի՝ բաղդատմամբ անցեալ տարուան նոյն շրջանին։

[illegible]

Ընկիւրիի Ֆրանսական դեսպանը տեսակցեցաւ արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտիի հետ։ Անմիջապէս բանակցութեան սկիզբը խնդրոյ առարկայ չէ, որովհետեւ բաժնետէրերու համակին կառավարութեան կողմէ տրուելիք պատասխանը դեռ յայտնի չէ։ Կը կարծուի, սակայն, որ այս մասին նախ շփումներ պիտի ըլլան դեսպանին հետ։

Դեսպանը պիտի աշխատի համաձայնութիւն առաջ բերել կառավարութեան եւ բաժնետէրերուն միջեւ, ու կառավարութեան պատասխանէն վերջն է որ պատուիրակներու հետ բանակցութիւնը պիտի սկսի։

Կ՚ըսուի նաեւ թէ ֆրանսական դեսպանին եւ արտաքին գործավարին տեսակցութենէն վերջ կտրօններու խնդիրը նոր փուլի մը մէջ մտած է։ Հաւանական է որ գործավարներու առաջին նիստին մէջ խորհրդակցութիւն կատարուի այս մասին։ Կառավարութիւնը պատրաստ է նոր բանակցութիւններ ունենալու արտաքին պարտքերու մասին։

Վերջին կացութեան համաձայն, բաժնետէրերը համոզուած գոյացուցեր են թէ 1928ի պայմանագրութիւնը պէտք է փոփոխութեան ենթարկել։ Բանակցութիւններուն արդիւնքով ճշդուելիք ձեւը յայտնի չէ թէեւ, բայց խնդրոյ առարկայ կացութիւնը այն է որ կառավարութիւնը չի կրնար մասնաւճարնեւումէկ երրորդէն աւելի վճարել։

ԸՆԿՈՅԶԻ ՄԵԾՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐԿՈՒՏ ԱՏԱՆԱՅԻ ՄԷՋ

Ատանայի մէջ, մէկ քանի ժամ անձրեւելէ վերջ կարկուտի տարափ մը սկսաւ։ Կարկուտը ընկոյզի մեծութեամբ էր. բազմաթիւ տուներու ապակիներն ու կղմինտրները ջարդփշուր եղած են։

Կարկուտի տարափը կէս ժամ տեւելէ վերջ, անձրեւը վերսկսաւ ու մեծ թափով կը շարունակուի։ Ճամբաները հեղեղներու մէջ են. Սիհունի յորդումէն կը վախցուի։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Պրիւնինկի Լոնտոն այցելութիւնը

Երէկ գրեր էինք թէ համաձայն «Ռէօյթէր» գործակալութեան մէկ լուրին, հաւանական կը նկատուի որ Գերմանիոյ վարչապետին Պրիւնինկի եւ արտաքին նախարար Քուրցիուսի Լոնտոն այցելութիւնը յետաձգուի Մայիսի վերջերուն։ Իսկ վերջին լուրի մը համաձայն տեսակցութիւնը ձգուած է յունիս 5ին։

Այս լուրը, Պերլինի մէջ մեծ զարմանք պատճառեց, որովհետեւ մինչեւ այդ ատեն կը կարծուէր թէ առաւելն տեղի պիտի ունենայ Մայիսի առաջինկամերկրորդկիրակի օրը եւ կը վախցուէր որ այս յետաձգումը կորսնցնել տայ տեսակցութեան կարեւորութիւնը։

Գերման իրաւասու շրջանակներ կը յայտնեն թէ Թուականի յետաձգման մէջ՝ քաղաքական պատճառներ չկան։ Պարզապէս Թուականի ճշդման շուրջ խորհրդակցութիւններ են որ տեղի կ՚ունենան։ Նախապէս, նկատի ունեցած էին մայիսի առաջին կիրակին. բայց այդ պարագային՝ Անգլիոյ վարչապետը զբաղած ըլլալով, չպիտի կրնար ներկայ ըլլալ տեսակցութեան. առաջարկուեցաւ երկրորդ կիրակին որ սակայն, զանազան պատճառներով չէր յարմարեր գերման վարչապետին եւ արտաքին նախարարին, մանաւանդ որ այդ Թուականը կը զուգադիպէր Համեւրոպայի ուսումնասիրական յանձնախումբին նիստին, որ տեղի պիտի ունենայ մայիս 15ին Ժընեւի մէջ։ Այս պայմաններու հետեւանքով էր որ Անգլիա առաջարկեց յետաձգել տեսակցութիւնը յունիս 5ին։

Պերլինի թերթերը ցաւով կը հարցնեն թէ այս պայմաններու մէջ ի՛նչ կարեւորութիւն կրնայ ունենալ Գերմանիոյ եւ Անգլիոյ պետական մարդոց տեսակցութիւնը։ Թերթերը չեն ծածկեր թէ ինչ որ ամենէն աւելի գիրենք կը շահագրգռէր, Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդի գումարումէն առաջ [illegible] տեղի ունենալն էր եւ տեսակցութեան այս յե[illegible] սադրանքներու»։

Մէկ քանի օրէ ի վեր պերլինեան թերթերը շատ գէշ կ՚արտայայտուին հանդէպ Ֆրանսայի արտաքին նախարարին՝ Պրիանի, որուն կը վերագրեն անգլեւգերման տեսակցութիւնը սայթաքեցնելու մտադրութիւն։

Քրտական ըմբոստութիւնները

ՊՈԼԻՍ, 8 ապրիլ.— Տեղական մամուլը կը հաղորդէ թէ Քիւրտերը որ Արարատի գրաւումէն յետոյ ապաստանած էին պարսկականհող,վերսկսանխլրտիլ Ատրպատականի Քիւրտերուն օժանդակութեամբ։

Խռովայոյզ Պաղեստինը

Վերջին դէպքերուն հետեւանքով, թէեւ կացութիւնը խիստ փափուկ է Պաղեստինի մէջ, սակայն կը հերքուի այն լուրը թէ պաղեստինեան կառավարութիւնը պահանջած է որ անգլիական օժանդակ ուժեր ղրկուին Եգիպտոսէն։

Բազմաթիւ ձերբակալումներ Ռուսիոյ մէջ

Ստալին կրկին ձեռնարկած է մեծ գործունէութեան։ 35 հազար ճարտարագէտներէն 7000ը ձերբակալել տուած է Չեկայի միջոցաւ։ Բոլորը կը մեղադրուին ճարտարարուեստի խափանարարութեամբ եւ հակայեղափոխական գործունէութեամբ։

Միւս կողմէ վեց գիւղացիներ դատապարտուեցան մահուան եւ 92 ուրիշներ ալ երկարատեւ բանտարկութեան, Վոլկայի հիւսիսային շրջանին մէջ ցորենի հաւաքումը սայթաքեցնելու մեղադրանքով։

Հնդկաստանի խռովութիւնները

Պէնկալի հնդիկ ահաբեկիչները կը շարունակեն դաւել անգլիական պաշտօնատարներուն դէմ։ Միտնափուրի (Պէնկալ) դատաւորներէն մէկը յարձակման ենթարկուեցաւ անծանօթի մը կողմէ որ յաջողեցաւ փախուստ տալ։ Հինգ կողմէ վիրաւորուած, դատաւորը անմիջապէս փոխադրուեցաւ հիւանդանոց. վիճակը շատ ծանր է։

Ոճրափորձ մը եւս կատարուեցաւ Փէշավէրի փոխ-ոստիկանապետին դէմ։ Ահաբեկիչները գիշերանց մտան անոր բնակարանը։ Բայց նշմարուած ըլլալով պահնորդի մը կողմէ, փախուստ տուին։

Հնդիկ կամաւորները վերսկսան խափանել ոգելից ըմպելիներու վաճառումը՝ Սուրաթի շրջանին մէջ։ Զինեալ ցուցարարներ քանիցս յարձակում գործեցին ալքոլի վաճառականներու վրայ եւ կրակի տուին անոնց խանութները։

Պոմպէյի մէջ, խռովութիւնները կը շարունակուին հնդիկներու եւ մահմետականներու միջեւ։ Հրապարակային հաւաքոյթի մը ընթացքին, մէկ հոգի սպաննուեցաւ եւ 9 հոգի ծանրօրէն վիրաւորուեցան։ Քաղաքին մահմետականներու թաղին մէջ, ոստիկանական ուժեր պահակ կը սպասեն։ Այդ կռիւներուն պատճառն այն է որ իսլամական աղանդի մը պատկանող երիտասարդ մը յայտնած է թէ մահմետականները կը պաշտպանեն անգլիական տիրապետութիւնը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԻԴԼԷՐԵԱՆՆԵՐՈՒ ՊԱՌԱԿՏՈՒՄԸ

Հիդլէրեանները երկուքի բաժնուած են.— Հիդլէրի եւ մարտական միութեանց պետին՝ Շթէննէսի կուսակիցները եւ կատաղի պայքար կը մղեն իրարու դէմ։ Երէկ, Հիդլէր միայն Պերլինի կազմակերպութենէն վտարեց 1080 անդամներ։

Հարիւրապետ Շուլց որ Շթէննէսի տեղը գրաւած է, վստահ ըլլալով որ պիտի կրնայ վերակազմել մարտական միութիւնները. կը մտածէ զանոնք կազմալուծել ու ցրուել։

Կարգ մը զրոյցներու համաձայն, Շթէննէս կրցած է նիւթական միջոցներ ապահովել, զորս պիտի յատկացնէ իր հաւատարիմ կուսակիցներու վերակազմութեան։

Հիդլէր Միւնիխի մէջ բանախօսութեան մը ընթացքին յայտնեց թէ եթէ նոյնիսկ ամբողջ աշխարհ իրմէ հեռանայ եւ իր դէմ շարժի, ինքը մինակը պիտի շարունակէ։

ԳԵՐՄԱՆԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Խորհրդային Միութեան տընտես. գերագոյն խորհուրդի վարիչ անդամներէն Փիաթաքոֆ՝ Պերլին հասաւ, մասնակցելու համար այն բանակցութեանց, զորս որոշուած էր կատարել գերման ճարտարագործներու Մոսկուա այցելութեան ընթացքին։

[illegible] Պերլին պիտի հասնին շաբթու մէջ։

ՅՈՅՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ՕՐԷՆՔԸ

Յունաստանի մամուլի նոր օրէնագիծը ներկայացուեցաւ Խորհրդարանին եւ յանձնուեցաւ յանձնախումբի մը, որուն պիտի մասնակցին նաեւ մամուլի ներկայացուցիչներ, իրենց կարծիքները յայտնելու համար։

Նոր օրէնագիծը կը սահմանափակէ մամուլին ազատութիւնը, զայն ենթարկելով որոշ սեղմումներու։

Այսպէս, սուտ լուրերը տարածող, անձերու արժանապատուութիւնը վիրաւորող, օտար պետութիւնները անարգող թերթերը, պիտի դադրեցուին և տպարանները պիտի գրաւուին կառավարութեան կողմէ մինչեւ պատիժներու գործադրութիւնը։

Յոյն թերթերը իրենց դժգոհութիւնը կը յայտնեն օրինագծին դէմ։

ՍԻՆԱԿՈԿԻՆ ՄԷՋ

Պուտափէշթէն կը հեռագրեն թէ արիւնահեղ կռիւներ տեղի ունեցան սինակոկին մէջ, հրէական Զատիկին առթիւ։

Ծիսակատարութեան ընթացքին, երբ ամէնքը խոր երկիւղածութեան մէջ էին, մարդ մը, որ խռովահար վիճակ մը ունէր, յանկարծ հանեց ատրճանակը եւ կրակեց աջ ու ձախ։ Յետոյ նորէն լեցուց ատրճանակը եւ կրակեց առաջին հանդիպողին վրայ։

Քանի մը հոգի վիրաւորուեցան գնդակներէն։ Խուճապ մը սկսաւ բազմութեան մէջ, եւ քանի մը մանուկներ ոտնակոխ եղան։ Երկու Հրեաներ ծանրապէս կոխկռտուեցան։

Ոստիկանութիւնը հասաւ եւ ձերբակալեց ոճրագործը, որ անգործ հունգարացի մըն է։ Յուսահատած ըլլալով, ուզեր է անձնասպան ըլլալ եւ այդ առթիւ ժողովուրդին ուշադրութիւնը հրաւիրել։ Յետոյ մոռցեր է սակայն ինքզինքն ալ սպաննել...

ՍՓՈՓԱՆՔ ՄԸ ՑԱՒԱԾ ՍՐՏԵՐՈՒ
ԱՌԹԻՒ ԵՂԻՇԷԻ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Կ'ամբաստանեն զիս, թէ տարաժամ կը խոստովանիմ ճշմարտութիւնը: Այսինքն թէ որովհետեւ վերջին մեծ աղէտը շատ կորուստներ պատճառեց հայութեան, ցրուեց վտարանդի հայութեան բեկորները, պէտք է այժմ մխիթարութիւն ջամբել վտարանդի ժողովրդեան, խրախոյս՝ հայութեան անցեալ փառքէն եւ յոյս՝ ապագայ աստղալից երեկոյին եւ պայծառ առաւօտեան: Բայց խոստովանելով ճշմարտութիւնը՝ կը բարձրուի մխիթարութեան ակնաղբիւրի: Անշուշտ կարմիր Վարդանի պատմութիւնը Եղիշէի հրաշալի գրչով կուտայ այդ խրախոյսը. բայց Եղիշէի ձայնի հրապուրիչ չէ՞ նաեւ Է. դարէն: Եթէ Եղիշէ խմացուի իր հարազատ ձայնով, եթէ Եղիշէի Քաջ Վարդանը ցցուի իր հարազատ մեծութեամբ մանաւանդ այժմեան վտարանդի հայութեան առջեւ, աւելի խրախոյս պիտի չներշնչէ՞ն անոնք, որովհետեւ աւելի նմանադէպ են բախտին խաղերը:

Բայց եւ այնպէս չեմ տեսներ ես վտանգ ճշմարտութեան ձայնին առջեւ:

Ոչ Հայաստանի անլոյս խորաձորերու մէջ, այլ լուսաւոր աշխարհի կեդրոն Պարիսի մէջ խօսեցայ ես: Այն երկինքի տակ, ուր կը պեղէ բըրիչը հնադարեան խաւեր, ուր մանրէադէտը կը խուզարկէ մանրէները, ուր ելեկտրոնը կը ճառագայթէ եւ սաւառնակը կը ճախրէ: Կ'ենթադրէի լուսամիտ ունկնդիրներ, որոնց կարելի էր խօսիլ աներկիւղ ճշմարտութիւններ: Սխալա՞ծ էի արդեօք: Պիտի շահավետէ՞ դեռ խաւարը անդունդներուն վրայ:

Քարկոծուեցայ յախուռն, հռչակուեցայ մեհենակապուտ տաճարակողոպուտ, որովհետեւ ձեռնամուխ եղած էի Եղիշէի անդրին հեռացնել ոսկեձոյլ անահտական տաճարէն եւ տանիլ զետեղել զայն Վահագնի մեհեանը: Ոչ ոք չուզեց լսել փոխադրութեան պատճառը. խոստացած էի բացատրութիւն. չեղաւ ականջ տուող: Աւելորդ է վիճիլ այնպիսիներու հետ, որոնց թուին մէջ նկատելի էին ինչպէս դպիրներ, նոյնպէս քահանաներ եւ քահանայապետներ, թէպէտ դիմակաւորուած:

Բայց հայրենակիցներ, ինչո՞ւ այդքան անողոք, ինչո՞ւ այդքան այլայլած: Երկի՞ւղ կը տածէք, թէ Հայ Պանթէոնէն պիտի հեռացնեմ կարմիր Վարդանը. ո՛չ, պիտի կանգնեմ աւելի կարմիր Վարդանի անդրին Քաջ Վարդանի: Կը պահանջէ՞ք ականատես Եղիշէ մը, պատմաւոր մը եւ գրագէտ մը Վարդանի, ահա ձեզ նոյնպիսի մը Զ. դարու երկրորդ կէսին: «Հայոց պատերազմի» անձնուէր հերոսախմբին քայլե՞րգն կ'ուզէք լսել, ահա ձեզ կրկին եւ երեքկին հերոսախմբեր, նոյնքան ոգեւորուած հայրենիքի եւ կրօնի ազատութեան իտէալներով: Կարմիր դաշտերու վարդագոյն ծաղիկնե՞ր կը փափաքին ձեր սրտերը, ահա ձեզ կրկին ռազմադաշտեր, որոնց վրայ հայ արիւնն է հոսած, հայրենիքի եւ կրօնի ազատութեան համար:

Ոչ ապացոյցներս, այլ քննութիւններուս արդիւնքը պիտի ներկայացնեմ ձեզ, համառօտիւ, որովհետեւ ընդարձակը «Հանդէս Ամսօրեայ» պիտի ընծայէ ձեզ իր սիւնակներուն մէջ:

Արդ լսեցէք, հայրենակիցնե՛ր, պատմեմ ձեզ Եղիշէի գաղտնիքը:

572ին Հայաստան ճնշուած Խոսրով Ա. Անուշրուան, Պարսից թագաւորի քաղաքական բռնադատութիւններէն եւ կրօնական հալածանքներէն, բարձրացուց ապստամբութեան դրօշը Վարդան Մամիկոնեանի սպարապետութեան տակ: Սիւնիքը չմասնակցեցաւ այս ընդվզումին: Սպաննուեցաւ Օռնի պարսիկ մարզպանը՝ Սուրէն. քանդուեցան կրակարանները. սրախողխող կոտորուեցան մոգերը. կոտորուեցաւ նաեւ պարսիկ բանակը: Բիւզանդիոն որ գժտուած էր 562ի խաղաղութեան դաշինքէն, տուած էր իր համաձայնութիւնը Հայոց եւ խոստացած զինուորական օգնութիւն: Կատաղած Պարսիկը հանեց Հայաստանի վրայ Միհրան Միհրեւանդակը անթիւ զօրքով եւ շատ փիղերով: Վարդան բախեցաւ թշնամւոյն հետ եւ խորտակեց անոր բանակը: Եկաւ ինքնին Խոսրով, բայց կրեց նոյնպէս պարտութիւն Մելիտինէի առջեւ, ոչնչացուց Վարդան զուող արքային զօրագունդերը: Պատերազմի ռազմադաշտը փոխադրուած էր այժմ Միջագետքէն Բարձր Հայք, յունական հրամանատարութեան տակ: Հայաստան հարկադրուած զգաց պարսիկ վրէժխնդրութեան առջեւ տեղի տալ. նախարարները, ինչպէս եւ կաթողիկոսն Յովհաննէս եւ բազմաթիւ եպիսկոպոսներ ապաստան փնտռեցին բիւզանդական հողին վրայ: Կայսրը հիւրասիրեց իր դաշնակիցները Կ. Պոլիս: Անոնց թուին մէջ էր եւ Սպարապետն Վարդան:

Ահա այստեղ հրաման կը հասնի Եղիշէին գրել պատմութիւնն «Հայոց պատերազմին», որ իբրեւ այսպիսի հռչակուած էր ինչպէս արեւելք, նոյնպէս Կ. Պոլիս, նոյնիսկ Գաղղիա: Հրամանատուն Վարդանն էր, եւ Եղիշէ յանձն կ'առնէր ճառագրել. ոչ ի փառաբանութիւն Սպարապետին, այլ ի յիշատակ այն անթիւ հերոսներու, որոնք մնացած էին պատուի դաշտին վրայ: Եղիշէ գրեց իր յիշողութիւնները իբրեւ «ականատես» վկայ, սկսեալ 540 թուականէն. եւ հասցուց մերձաւորապէս 580-90 (այսինքն՝ «յերկարումս իրայն խռովութեան»), եօթը գրքերու կամ «յեղանակներու» մէջ, ներշնչուած կրօնի եւ հայրենիքի ոգեւորութեամբ:

«Հայոց պատերազմի» այս պատմութիւնը ժամանակ մը յետոյ ենթարկուեցաւ փոփոխութեան: Զախ ձեռք մը վերածեց զայն Վարդանանց պատերազմի պատմութեան: Կա՛մ վասնզի 572ի Հայոց պատերազմը իր աղխաբեր հետեւութիւններովը տեղ չգտաւ հայ սրտերուն մէջ, կամ վասն զի այն ատեն կը բերէր 451ի պատերազմի հերոսին, եւ կամ վասն զի Մամիկոնեան սպարապետը թշուառութեան մատնած իր հայրենիքը՝ գնաց Կ. Պոլիս իւրայիններու հետ փնտռելու հանգստութիւն: Որչափ ալ անյայտ մնայ այսօր մեզի Եղիշէի գործին խանգարման պատճառը, իրողութիւնը կը բողոքէ յայտնաբար գործուած անարդարութեան դէմ: Պատմութեան դէպքերը կը ներկայացնեն Պարսկաստանի եւ Հայաստանի քաղաքական կացութիւնը Խոսրով Ա. Անուշրուանի օրով (532-579). փոխուած են միայն պատմական դէմքերու անունները. յաւելուած են ինչ ինչ մանրամասնութիւններ, փոխարէն մուծուած յաւելուածներ՝ հետեւողութեամբ Ղ. Փարպեցւոյ Բ. Դրուագի:

Ցաւալի է թերեւս Եղիշէի գաղտնիքին այս ձեւ լուծումը: Քննութիւններուս արդիւնքը կարող է հաճելի երթալ կամ ոչ: Բայց ես ուրախ եմ որ Ե. դարը կը զտուի, կը մաքրուի իր անհարազատ տարրերէն. հայ լեզուի զարգացման եւ անկման ընթացքը կը գտնէ իր բացատրութիւնը: Ե. դարու քաղաքական պատմութիւնը կ'ազատի Եղիշէի կախարդական շղթաներէն. եւ Զ. դարու Հայոց եւ Պարսից պատմութեան համար կը բղխէ նոր աղբիւր, թէպէտ պղտոր տակաւին: Ղ. Փարպեցի կը մնայ միակ ստուգապատում պատմիչը Վարդանանց համար: Եւ վերջապէս Եղիշէ իբրեւ ականատես կը գտնէ հաւատարմութիւն, մատենագիրն՝ իր պատիւը, դարն՝ իր պատմիչը:

Երբ ապացոյցները կ'աղաղակեն, ես չեմ կարող լռել:

Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆ

Վիեննա, 31 Մարտ

ՈՒՐՄԻԱՆ ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԱԾ

(Ճամբորդի պատմածներից)

ԹԱՒՐԻԶ, 21 Մարտ.— Նախ քան պատերազմը, Ուրմիան իբրեւ արտահանող մի շրջան, միշտ էլ Ատրպատականի մէջ աչքի է զարկած:

Ուրմիայից մեծ ծաւալ արտահանւել են չամիչ, սալոր, ծխախոտ, բուրդ, դոշաբ, կաշի, աղիք, մաղեդէն, բրինձ (բամպակ 40 տարի է չի արտահանւում) եւ այլ կենսամթերքներ: Սալոր - քիշմիշը որպէս արտաքին շուկայի նիւթ, մեծ քանակութեամբ արտահանւել է Ռուսաստան. միջին հաշւով տարեկան 500 - 750 հազար փութ: Իսկ յաջող պայմաններում մինչեւ անգամ մէկ միլիոն փութ:

Ներքին շուկայում սպառող մթերքներից, ծխախոտը (խաշայի) ամենակարեւոր տեղն էր բռնում, որ տարեկան 40 - 50 հազար փութ ծախւում էր: Միւս մթերքներն էլ համեմատական չափով սպառւում էին երկրի զանազան շրջաններում եւ այդպիսով Ուրմիան իբրեւ գիւղատնտեսական բնական արտադրութիւնների արտածութեան վայր, խոշոր տնտեսական նշանակութիւն ունէր:

Պատերազմի շրջանում 1914-18 Ուրմիան իբրեւ թատերաբեմ պատերազմող կողմերի (Թուրքիայի եւ Ռուսաստանի) միանգամից ինկաւ իր գիւղատնտեսական արտադրութիւններից եւ հետզհետէ իր արժէքը կորցրեց, մանաւանդ 1918 թւի ներքին կռիւներից, գաղթից, տիրող անիշխանութիւնից ու սովից: Ուրմիան իր ամբողջ շրջաններով ամայութեան վերածւեց: Իսկ քաղաքը իր արւարձաններով ներկայացնում էր աւերակների մի կոյտ:

Այդպէս տեւեց ամբողջ չորս տարի, որից յետոյ 1922 թւականից սկսած կեդրոնական կառավարութեան ձեռք առած կարուկ միջոցների շնորհիւ, Ուրմիան կամաց-կամաց սկսեց վերակենդանանալ: Գաղթող ազգաբնակչութիւնը հետզհետէ սկսեց վերադառնալ եւ իր քանդւած օջախը վերաշինել ու տնտեսական աշխատանքին լծւել:

Շատ չանցած այդ նոյն տնտեսապէս քայքայւած ժողովուրդը աստիճանաբար իր տնտեսութիւնը նախկին վիճակի մէջ դրեց: Աւերւած քաղաքը արդէն կանոնաւոր ծառուղի փողոցներով եւ գեղեցիկ շինութիւններով զարդարւում է նա իր նախկին ասիական տեսքից դուրս է եկել եւ այժմ եւրոպական գեղեցիկ ոճ է ստացել: Նոյն թափով շէնցած են նաեւ աւերւած գիւղերը եւ ամայացած այգիներն ու դաշտերը: Շատ չի տեւի, որ Ուրմիան նորէն իր նախկին տնտեսական վիճակը ստանայ: Իսկ եթէ այդ բոլորի վրայ աւելացնելու լինենք Ուրմիա-Ռեւանտուզ-Մուսուլ գծի բացումը եւ սովետական առեւտրական ոտնձգութիւններից խալաս ազատագրումը, այն ժամանակ Ուրմիան որպէս առեւտրական եւ տնտեսական հնոյթի (հում նիւթ) շուկայ, թերեւս առաջին տեղը բռնի Ատրպատականի մէջ:

Այսօր մխիթարականը այն է, որ Ուրմիայի ազգաբնակչութիւնը ներկայ քաղաքական խաղաղ վիճակից գօտեպնդւած, կառչած է իր հողին եւ մրջիւնի աշխատանքով իր քայքայւած տնտեսութիւնն է բարեկարգում, նկատի առնելով ապագայի գերակշիռ տնտեսական հեռանկարները: Այս անցեալ 1930 թիւը Ուրմիայի համար բնական փորձանքների մի տարի եղաւ: Մի կողմից երկրաշարժը, միւս կողմից մարախը, երաշտը եւ ցրտահարութիւնը, որոշ բերքերի՝ ժողովրդին բաւականին վնասեցին: Սակայն նա այդ բոլորից բարեբախտաբար զգալի վնասներ չունեցաւ: Այս տարւայ թէեւ ձմեռից յետոյ, նոր բացւող գարնանային նշանները ցոյց են տալիս, որ տարին բարեյաջող է լինելու, եթէ ի հարկէ երկնային եւ երկրային անողոքելի փորձանքների չհանդիպէ:

* * Անցեալ տարւայ երկրաշարժից յետոյ, Ուրմիոյ լճի ջրի նուազում է նկատւում: Մասնագէտների նայելով, Ուրմիոյ լիճը, իր նախկին ջրի մակերեւոյթից մօտ 70 սանթիմեթր իջել է եւ այդ բացատրում են նրանով, որպէս թէ Սալմաստի շրջանում ստորերկրեայ մի պատռւածք է առաջացել եւ պատռւածքով ջուրը քաշւում է անգամ գիւղացիները լճի հիւսիսային ուղղութեամբ (դէպի Սալմաստ) ստորերկրեայ հոսող ջրի ուժեղ ձայներ են լսում:

Շրջանի ազգաբնակչութիւնը այդ ջրի զգալի նւազումից մտահոգ է որ կլիմայական խոշոր փոփոխութիւն կարող է առաջ գալ:

Ք.

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«Թուրքիան գէշ յօրինուած խըճանկար մըն է», ինչպէս ըսուեր է շատ իրաւամբ: Բերայի Մեծ Փողոցը, որուն անընդհատ կենդանութիւնը քիչ մը կը յիշեցնէ մեր մեծ պողոտաները, լաւ անկիւն մըն է ըմբռնելու համար այս ճշմարտութիւնը: Մեր աչքերուն առջեւէն անցնող տեղացիներու այլազանութիւնն այնքան աւելի ուշագրաւ է որ, Պոլիս, ոչ-Թուրք փոքրամասնութեանց համար, հանդուրժելի միակ ապաստանը դարձած է: Հոն կրնաք հանդիպիլ արեւելեան ցեղերու բոլոր նմոյշներուն, սկսեալ Սուրիացիէն եւ կարմիր փէսով Եգիպտացիէն, մինչեւ սեւ փէսով Պարսիկը եւ Քիւրտը, մինչեւ Սպիտակ Ռուսը, եւ եւրոպական ցեղերը՝ Սկանտինաւիացիէն սկսեալ մինչեւ սպանիականծագումով Հրեան: Կողք կողքի ապրելով այս ցեղերը իրարու խառնուած են եւ կարգ մը ընտանիքներ, զաւակներու ամուսնութեան հետեւանքով, այնքան կը խառնուին իրարու, որ մարդ կը շփոթի թէ ի՞նչ ազգութիւն վերագրէ անոնց, Զգենք որ կրօնքի տարբերութիւնը, մահմետական մոլեռանդութիւնը կ'արգիլէին այս ընտանիքներուն Թուրք դառնալ: Ասոնք ուրեմն պետութեան մէջ պետութիւն մը կը կազմէին:

Մուսթաֆա Քէմալ ըմբռնեց վըտանգը եւ 1929ին կիրարկութեան դրուած օրէնքի մը համաձայն, Թուրք հպատակութիւնը պարտադրուած է այն տղոց, որոնք Թուրքիոյ մէջ ծնած են օտար ծնողներէ:

Կը թուի ուրեմն թէ՝ փոքրամասնութեանց հանդէպ ազգայնութեան արգելքը՝ պիտի կրնայ դիւրաւ վերնալ: Որպէսզի վերագրուեն այն դիրքերը ուրկէ վտարուած են, չի՞ բաւեր որ շահագրգռուածները ընդունին թրքական ազգութիւնը: Ո՛չ: Եթէ մահմետական կրօնքի ընդդիմութիւնը վերցած է այլեւս, դարաւոր ոխերը կը մնան սակայն: Հայերու ոխը: Թերեւս սրտերու խորը կը մրափէ նոյն սաստկութեամբ եւ եթէ ջարդերը դադրած են, պատճառն այն է որ այլեւս պէտք չէ մնացած ջարդելու: Յոյներու ոխը: 1929ի ձմրան ընթացքին, մեծ հրդեհ մը աւերեց Թաթավլայի թաղամասը, ուր գլխաւորաբար Յոյներ կը բնակին: Ջուրի ընկերութեան խողովակները, որոնք սառով պատած էին, կարելի չեղաւ օգտագործել, 500 ընտանիքներ բացը կը մնային: Մամուլը ուժգնօրէն յարձակեցաւ Անգլիոյ դեսպանին վրայ, որովհետեւ դեսպանուհին հետաքրքրուած էր աղէտեալներով, ինքն իսկ նպաստ բաշխելով անոնց: Ուրիշ օրինակ մը: Կալաթա Սէրայի մէջ, ֆրանսացի ուսուցիչ մը աշակերտ մը հաներ էր գրատախտակին առջեւ եւ ըսեր էր անոր որ գրէ.— «Կեցցէ՛ Թուրքիան»: Յետոյ ըսեր էր որ հակառակն ալ գրէ: Աշակերտը գրեց «Անկցի՛ Յունաստան»: Ուսուցիչը հայհոյչի բռնուեցաւ ամբողջ դասարանին կողմէ եւ վտարուեցաւ դըպրոցէն եւ քիչ մնաց նոյնիսկ որ Թուրքիայէն արտաքսուէր:

Այլատարր փոքրամասնութեանց հանդէպ իրենց պայքարին մէջ, Թուրքերը ծնունդին կը նային անոնց ազգութիւնը ճշդելու համար եւ ծնունդով պէտք է հասկնալ, կրօնքը: Զարմանալի չէ՞ վարչաձեւի մը համար որ իսլամութեան հետ խզած է կապերը եւ աշխարհականացուցած պետութիւնը: Տակաւին Թուրքիոյ մէջ ունինք մենաշնորհի ընկերութիւններ, ինչպէս Օսմանեան Փարոսի ընկերութիւնը, Պոլսոյ Քարափներու ընկերութիւնը, Ջուրի ընկերութիւնը, Ճամբաներու ընկերութիւնը, Արեւելեան երկիրներու դրամատունը եւ Իզմիր—Քասապա երկաթուղին, եւայլն: Հազար դժուարութիւններով եւ հնարքներով, ու լաւագոյն օրերու յոյսերով եթէ անոնք կը շարունակեն շահագործումը —շատերը կորուստով— պատճառն այն է որ Սուլթաններու օրով անոնք մենաշնորհը ստացած են երկար պայմանաժամով, 50, 75, 90 տարի: Հակառակ ասոր, սկզբունքով ստիպուած են բացարձակապէս Թուրք պաշտօնէութիւն գործածել, ինչ որ կռուի պատճառ կը դառնայ իշխանութեանց հետ, որոնք նկատի չեն առներ վերջէն ստացուած հպատակութիւնը:

Ով որ մահմետական չէ ծնած, Թուրք չէ: Ծայրայեղ ազգայնականութիւն, որ շատ զոհեր տուած է: Ահա օրինակ մը: Յոյն մը, որուն հայրը հաստատուած էր Թրակիա, իր կարգին դարձեր էր հողային մեծ կալուածատէր մը: Ծառայեր էր Մարոքի ֆրանսական օտար լեգէոնին մէջ եւ իր լաւ վարմունքը ուշադրութիւն գրաւած ըլլալով, պատերազմէն մէկ տարի առաջ, ստացաւ ֆրանսական հպատակութիւնը:

1924ին, Թուրքիայէն՝ ոստիկանութեան կողմէ վտարուեցաւ քմահաճ կերպով եւ իր կալուածները բռնագրաւուեցան: Պոլսոյ ֆրանսական հիւպատոսը միջամտեց առանց արդիւնք ստանալու: Թուրքերը մերժեցին ճանչնալ այս Ֆրանսացիին ազգութիւնը, որ ըստ իրենց ըմբռնումին կը մնար յոյն՝ Թրքական հպատակ եւ հետեւաբար փոխանակ[illegible] Բայց փոխանակութեան Ցանձ[illegible] խումբը ինքզինքը իրաւատէ[illegible] Յոյն պատուիրակութիւնը զայն ընդունէր իբր փոխանակելի, [illegible] որ ֆրանսական քաղաքացի [illegible] Գործը չէր կրնար իյնալ Խառն [illegible] տարանին առջեւ, քանի որ ան [illegible] գտնէր դաշնակից պետութ[illegible] հպատակներու պահանջները՝ [illegible] Թուրք կառավարութեան: Կը [illegible] Գնահատման Ցանձնախումբը, [illegible] գործն էր Արեւելքցի աղէտեալ[illegible] րուն վնասները գնահատել: [illegible] Լօզանի դաշնագրին կիրարկ[illegible] յետոյ առաջ եկած վնասները [illegible] հատել՝ դուրս կը մնար անոր [illegible] ւասութենէն: Ահա ուրեմն, մար[illegible] որ կատարելապէս փճացաւ, [illegible] օրէնքներու անհամաձայնութեան [illegible] տեւանքով:

* *

Ի՞նչպէս բացատրել նման [illegible] գայնականութիւն մը եւ բուռն [illegible] փը որ ստացաւ նոր վարչաձեւ[illegible] ռաջին օրէն իսկ: Եթէ նկատի [illegible] նենք նախապատերազմեան Թ[illegible] քիան, բացառիկ մենաշնորհն[illegible] զորս մեզի կուտային «քափիթ[illegible] սիոն»ները դիւրաւ կրնանք [illegible] հանել անոր ծագումը.— [illegible] կում, բացարձակ անձեռնմխել[illegible] թիւն, մեր ապրանքները ենթարկ[illegible] շատ աննշան մաքսատուրքի:

Ունէինք մեր հիւպատոս[illegible] դատարանները եւ մինչեւ իսկ [illegible] նամակատունը: Մեր ձեռնարկ[illegible] կը հաստատէինք իբր թէ նուա[illegible] երկրի մը մէջ ըլլայինք: Կարծ[illegible] թէ, մեր տան մէջ էինք: Այս [illegible] տին մէջ՝ ապրուստը ոչինչ էր [illegible] հը դիւրին եւ առատ: Թուրք[illegible] սուլթաններու մականին տակ [illegible] ժուած էին, սարսուռ նկատ[illegible] մեզ կը խօսէին քիթերնին կախ [illegible] մեր ոտքերը կը համբուրէին [illegible] անոնք որ ճանչցան այս փ[illegible] շրջանը, պահած են յուշ[illegible] յիշատակներ եւ Պոլսոյ մա[illegible] խօսին՝ իբր թէ կատարեալ [illegible] մը ըլլար:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

«ԱԼԻՔԸ»

Ստացանք առաջին թիւը «Ալիք» թերթին, որ սկսած է հրատարակուիլ Թեհրանի մէջ (Պարսկաստան):

Ստորեւ, ներկայացնելով հատուած մը իր առաջին խմբագրականէն, յաջողութիւն կը մաղթենք մեր պաշտօնակցին.—

—Գիտենք, եւ այն, որ ոչ մի հայ հրապարակագիր չի պակսել մեզնում դափնիներով...

Սակայն եւ այնպէս խոր համոզմունք ու անկեղծ հաւատ ունենք, որ մեր ծանր պայմաններում էլ «Ալիք»ը պիտի կարողանայ գոյգն ինչ չափով օգտակար լինել պարսկահայութեան կուլտուրական յառաջխաղացութեան:

Եւ մեր այս համոզմունքն ու հաւատը չեն կրում սոսկ բնազդական բնոյթ, այլ պայմանաւորուած են միանգամայն իրական պահանջներով ու բղխում են այն պահանջներից, որ առաջադրում է ընդհանրապէս իրանի եւ մասնաւորապէս պարսկահայութեան ժամանակակից իրականութիւնը:

ԼՔՈՒԱԾ ՃԱԿԱՏ ՄԸ

Սոֆիայի «Նոր Արաքս»ը կը գրէ (28 մարտ).—

Ինչո՞ւ լքեցինք Քրիստափորներու հզօր ձեռքով այնքան ամրօրէն յարդարուած արտաքին պրոպագանդի ճակատը, զոր գրուած էինք քար առ քար, անհնարին զոհողութիւններով, եւ որ այսօր թողած ենք ի սաստ ճակատագրի:

Այսօր հայ դատը ոչ միայն լուծուած չէ, այլեւ երէկի իր մէկ շեշտուած թշնամիի փոխարէն երկու խիստ որոշ թշնամիներ ունի: Թշնամիներ, որոնք ոչ միայն հաւասար եռանդով ընդմիշտ թաղել կ'ուզեն մեր արդար դատը, այլեւ երկար տարիներէ ի վեր դաշնակից ուժեր են իրարու: Հերիօյի միջոց բնորոշումով՝ այսօր հայկական դատին վրայ դրուած է երկու ծանր տապանաքար — Քէմալական եւ Բոլշեւիկեան:

. . . Ու այս հիմնապէս փոխուած աշխարհին մէջ, ու մեր անցեալի արիւնով, ներկայի [illegible] ոչնչացումով ու ապագայի [illegible] սահելի մահացումով հիւա[illegible] տով մենք իրօք կրնայինք ա[illegible] ցնցել արտաքին պրոպագանդի [illegible] զար ու մէկ եղանակներով:

Բայց…բայց ոչինչ ըրինք [illegible] մէկը հազարէն, ոչ իսկ երէկ[illegible] քար-պրոպագանդի ձեւերէն: [illegible] բերգութիւնը հոն է, որ [illegible] աւելի տարիներ անցնելէն [illegible] այսօր, այս տարաժամուն, [illegible] իսկ մէկը կը մտածէ նախա[illegible] լու արտաքին պրոպագանդի [illegible] ճակատին յարդարումը նոր [illegible] եւ նոր միջոցներով:

ՎԱՐԷՆ ՎԷՐ

«Կուսակցութիւններու [illegible] վար մարմինները եւ Թե[illegible] չկրցան իրականացնել համ[illegible] խութեան ցանկութիւնը, [illegible] կը սպասէ տարիներէ ի վեր [illegible] ղովուրդը»

Ի՞ՆՉ ԸՆԵԼ ՈՒՐԵՄՆ

«Վերէն վար ծախողեց[illegible] այժմ փորձենք վարէն վեր [illegible] կեղծ ու լուրջ աշխատ[illegible] կը կարծէ Աթէնքի «Նոր [illegible] (4 ապրիլ):

— «Մեր ընկերները պ[illegible] նախաձեռնարկ ըլլան վերա[illegible] տելու համար ազգային ներ[illegible] կութիւնը, գոնէ ընկերային կ[illegible] մէջ: Մէկ օրէն միւսը կ[illegible] փոխել մտայնութիւնները եւ [illegible] թիւրիմացութիւնները. բայց [illegible] ճանաբար, դիւրին է հանել [illegible] ջադրուած նպատակին եւ [illegible] միացնել կուսակցութենէ կ[illegible] թիւն: Առաջին քայլը համե[illegible] թեան՝ թող ըլլայ մերձեցում[illegible] սակցականէ կուսակցական: [illegible] մը որ Դաշնակցականն ու [illegible] վարը, Հնչակեանն ու Դաշ[illegible] կանը, Ռամկավարն ու Հնչ[illegible] թեւ թեւի մտնեն ու եղբայ[illegible] պէս ապրին իրարու հետ, [illegible] կ'ընեն տարբեր ազգերու կ[illegible] կանները, ընդհանուր համեր[illegible] թեան մտեցուած կ'ըլլայ [illegible] սայի ճնշումին տակ կուսակց[illegible] ներու ղեկավար մարմիննե[illegible] թերթերը ստիպուած կ'ըլլան [illegible] կուսակցական նկատումները»

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ ՄԸ

Հայաստանի հրաձիգ զօրաբաժնին հրամանատար նշանակուեցաւ Ա. Աթոյեան: Նախորդը, Գ. Մելիք-Շահնազարեան, պաշտօնով փոխադրուեցաւ Մոսկուա:

Աթոյեան ծնած է 1895ին, Իգդիրմաւա գիւղին մէջ: 1916ին կը զինուորագրուի, 1917ին կը մտնէ կոմունիստ կուսակցութեան շարքերուն մէջ: Պահ մը կը հետեւի Վլադիկաւկասի դպրոցը: Յետոյ կը մտնէ Հայաստանի հանրապետական բանակին մէջ, 3րդ հետեւակ գունդը: Ընկեր Բ. Բուտիկեանի հետ գաղտնի աշխատանք կը կատարէ զինուորներուն եւ սպաներուն մէջ, կապ հաստատելով ռուսական 11րդ բանակին հետ:

Մայիսեան ապստամբութեան ճնշումէն յետոյ, Աթոյեան կապ կը պահէ բանի բոլշեւիկներուն հետ: Իր գունդը արդէն պատրաստած էր կռուելու համար յանուն բոլշեւիկներուն: Այսպէս յետագային կը դառնայ այդ գունդին հրամանատարը, յետոյ կը մտնէ ռազմական կոմիտէին մէջ, եւ բանակին Զեկային հրամանով դարձեալ 3րդ գունդին հրամանատար կը նշանակուի: 1923ին «Տամանոր» զօրամասերու հրամանատար: 1925ին կը մտնէ պատերազմական Ակադեմիա:

ԴԱՍԱԳԻՐՔ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԵՆ

Հայաստանի Պետական Հրատարակչականը մրցման կը հրաւիրէ մանկավարժները, պատրաստելու համար նախակրթարանի դասագիրքեր: Այդ դասագիրքերը պէտք է համապատասխանեն քաղաքի եւ գիւղի պատանիներուն հաւասարապէս: Պիտի ունենան երկու բաժին, այբենարան (64 էջ) եւ ընթերցարան (48 էջ):

Այբենարանին մէջ գրաճանաչութիւնը պիտի հետեւի վանկային եղանակին, այսինքն ամբողջական բառերուն վերլուծական եւ համադրական մեթոտով:

Դրավարժութիւնը՝ ձեռագրի վրայ, տպագիրն ու մեծատառերը այբենարանին վերջը, գիրերը անջատ, ուղղահայեաց եւ առանց հեռաձեւ վերջաւորութեան:

Այս դասագիրքերը պիտի ըլլան պատկերազարդ, նիւթը պատկերին հետ համերաշխ: Նիւթերու մշակումը կատարել արշաւագրական եւ արդիւնաբերական գործերու վրայ:

Յաջող դասագիրքը պիտի վարձատրուի 500 րուբլի մրցանակով:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Զատկի առթիւ Հայաստանի Պետական Հրատարակչականը լոյս ընծայեց հետեւեալ թարգմանածոյ գիրքերը.—

Հէքեաթ Քրիստոսի մասին (Ամօսով), կրօնքը եւ վարակիչ ֆիւանդութիւնը (Կիսիլեով), Ո՞վ է Թաքնած կրօնի տակ (Օրբէլին), կրօնական բառոյագիտութիւն եւ անաստուածեան բարոյագիտութիւն (Ռիբեկին), մարդու եւ կենդանիներու հոգին (Լոյրոցկիներ), Աստուծոյ եւ աստուածապաշտութեան մասին (Եազ/ֆեկի):

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ռուսիոյ կարմիր Խաչի եւ կարմիր Մահիկի ընկերութիւններու կեդրոնական կոմիտէն շրջաբերութեան հանած է 10,000,000 րուբլի արժէքով վիճակահանութեան տոմսեր: Հայաստանի մէջ հրահանգուած է յանձնախումբեր կազմել, սպառելու համար այս տոմսերուն մէկ մասը:

ԲՈՒՔ ՈՒ ԲՈՐԱՆ

Մարտ 26 թիւով կը հեռագրեն «Խորհ. Հայաստան»ի թէ աննախընթաց բուք ու բորանի մը պատճառով, որ տեւեց 24 ժամ, ցանքի աշխատանքները դադրեցան: Հաւաքուած 20,000 ոչխարները միացին առանց կերի: Տաւարը վիժում ունեցան:

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՏՐՏՈՒՆՋՆԵՐ

«Խորհ. Հայաստան» սովորական ձեւով կը գանգատի.—

Արղնիի, Քեթրանի, Քանաքեռի եւ Արաբկիրի բանուորները իրենց ապրուստը կը ստանան Դուերու Բանկոպէն, որ իր պարտականութիւնը կը կատարէ չափազանց գէշ:

Արղնիի մէջ կ'աշխատին 400 բանուորներ, որոնք ունին թէյարան մը, բայց ստիպուած են պոչ կալելու գաւաթ մը թէյ խմելու համար, այս պատճառով երկար ժամեր կը կորսնցնեն:

Արղնիի անուղի մատակարարը վարպետ խնամի մըն է: Զեղծարարութիւնը լայն ծաւալ գտած է: Քաղաքէն Արղնի պանիր տանող կառավարը 6 գլուխ պանիր կը թաղէ ինքնաշարժին յատակը եւ կը տանի իր տունը: Բանուորները այս թաղման գործը մէջտեղ հանեցին, բայց ոչ ոք զբաղեցաւ յանցաւորին պատիժով:

11 քիլոմեթրի մատակարարն ալ իր բանուորներուն պանիր բաշխած ատեն մէկուն 30 քիլօ կուտայ, միւսին 20, եւ երրորդին ոչինչ:

Քեթրանի մէջ Ռուսիայէն եւ ուրիշ տեղերէ եկած բազմաթիւ բանուորներ կան, որոնք անկողին չունին:

*** Արտասահմանի բոլշեւիկ բանտարկեալներուն համար միացեալ բանուորական ակումբը տուաւ 30 րուբլի, Երեւանի Թատրոններուն բջիջը՝ 150 րուբլի, Երեւանի կայարանին բջիջը, 265 րուբլի, բանուորական համալսարանի բջիջը՝ 260 րուբլի, շինութեանց բջիջը՝ 112 րուբլի, գումար 817 րուբլի:

ՎԵՐՍՏԻՆ ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

Տրտունջներու շարքին իբրեւ յաւելուած.—

Թալինի «Արագած» մատակարարութիւնը իր խնամիներուն բաշխած է 9717 րուբլիի ապրանք:

Շրջանի գիւղացիները ոտքով 25—35 քիլոմեթր ճամբայ կը կտրեն Ղարաքուրուն կայարանէն նաւթ բերելու համար, որովհետեւ տեղական մատակարարութիւնը քարիւղ չուզեր հայթայթել:

Զեղծումներուն չափը հասաւ 9652 րուբլիի: Հաշիւ տուող չկայ նաեւ Ճաշարանին մէջ, ուր զեղծումները նոյնպէս մեծ թիւ մը կը կազմեն:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՎԱՃԱՌԱՄԱՐՏԸ «Վ.ՏԱՆԴԸ ՉԸ՞Ք ՏԵՍՆԵՐ»

Այս խորագրին տակ, Թրքական «Ելմազ» թերթը կը գրէ.—

Մեզի կ'ըսեն թէ Ռուսերը վաճառամարտ չեն ըներ Թուրքիոյ մէջ, եւ նոյնիսկ այս գետնի վրայ ո եւ է ձեռնարկ չպիտի ընեն:

Այսօր մեր հրապարակը ողողուած է ռուսական ածուխով, կրագիւսի (չիմէնթօ) մեր հինգ գործարանները դադրեցուցած են իրենց գործունէութիւնը եւ բանուորները գործ չունին: Կրագիւսի բաժնեթուղթերը կէս առ կէս ինկած են եւ գեռ յայտնի չէ թէ ո՞րքա՛ն պիտի իյնան: Չենք կրնար ծխախոտ ծախել Գերմանիոյ, եւ ցորեն Ցունաստանի: Մանիֆաթուրայի մեր վաճառականները վրդովուած են, իսկ Ռուսերը սկսած են ընդեղէնի ալ վաճառամարտ ընել:

Հակառակ այս բոլորին, պոլշեւիկները կ'ըսեն թէ վաճառամարտ չեն ըներ Թուրքիոյ մէջ: Ասիկա բնական է ու հասկնալի: Բայց մենք պէտք չէ խաբկանքի գոհ երթանք: Մէջտեղն է աչառոր ցընցումը որուն ենթարկուած է մեր հրապարակը: Տահագրգռուող առեւտրականները արիւն կուլան: Այս ճամբան գէշ է, երկրին անտեսութեան եւ բոլորիս համար գէշ ու ծանրակշիռ: Ամէն անոնք որ չեն տեսներ վտանգը, թող կարդան Առեւտրական Սենեակի նախագահին յայտարարութիւնները:

ԲՈԼՈՐ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐԸ Կ'ԱՇԽԱՏԻՆ ՎԱՃԱՌԱՄԱՐՏՈՎ

Պոլսոյ Առեւտրական Սենեակի Նախագահ եւ ծանօթ վաճառական Նէմլիզատէ Միտհաթ պէյ, վաճառամարտի մասին հետեւեալը յայտարարած է «Ելմազ»ի.

— Իրենց վաճառամարտով, Ռուսերը աչառոր («տէչշէթլի») ցրցում մը կ'ընեն մեր ապրանքներուն դէմ: Երկրագործական երկիր մը ըլլալով, մեր երկիրն ալ Ռուսիոյ նման ծխախոտ, ցորեն եւ կարգ մը ուրիշ նիւթեր կ'արտածէ:

Բայց Ռուսերը շատ վար գինով կրնան ծախել իրենց ապրանքները, որովհետեւ նախ չափազանց աժան կ'առնեն երկրագործէն, եւ յետոյ շատ քիչ վարձք կուտան բանուորներուն:

Ոչ մէկ կասկած որ Ռուսերը այս ձեւով վնաս կ'ընեն, բայց վնասը ընդհանուր ռուս ազգին կը պատկանի:

Դալով մեզի, չեմ կրնար երեւակայել մէկը որ պնդէ թէ ռուսական վաճառամարտը չէ վնասած մեր առեւտուրին: Մեր երկրին ներկայ տնտեսական տագնապին պատճառներէն մէկն ալ կարելի է ռուսական վաճառամարտը նկատել:

Մասնաւորաբար ծխախոտին անբնական տագնապը արդիւնք է ռուսական մրցումին: Հետեւաբար, մեր առեւտուրը վնասուած է վաճառամարտէն եւ հարկ է ճար մը գտնել ասոր: Իսկ թէ ո՞րն է ճարը, ասիկա արդէն կառավարութեան գործն է:

«Միլլիէթ» ալ կը գրէ, «Ռուսական ապրանքները արժէքէ կը ձգեն մեր ապրանքները» խորագրին տակ.—

Տնտեսական գործավարութիւնը որոշած է միջոցներ ձեռք առնել, որպէս զի մեր ապրանքներուն արժեգինը աւելի քիչ ըլլայ: Ասոր նպատակն է տեղի չտալ վաճառամարտին:

Իրենց վերջին արտածումներով, Ռուսերը ծանր հարուած տուին մեր արտածած եւ սպառած գլխաւոր ապրանքներուն: Մեր հանքածուխը թէեւ մասամբ կրցաւ պաշտպանուիլ, բայց Պոլսոյ կրագիւսի («չիմէնթօ») գործարանները դադրեցան բանելէ: Միւս կողմէ, Տնտեսական գործավարութիւնը Առեւտրական Սենեակէն տեղեկութիւններ ուզած է կրագիւսի շուկային մասին:

Կ'ըսուի թէ Ռուսերը կը պատրաստուին վաճառամարտ ընելու նաեւ մանիֆաթուրայի ճիւղին մէջ:

Պոլսոյ սովիէթական հիւպատոս Մլիկին այս առթիւ հետեւեալը յայտարարած է «Միլլիէթ»ի խմբագրին.—

«Մենք ամէնէն աւելի Թուրքիա կը ներածենք քաուչուքի եւ քարիւղի նման նիւթեր, որոնք չկան ձեր երկրին մէջ: Այսինքն ո եւ է մրցում չունինք թրքական առեւտուրին եւ ճարտարարուեստին դէմ: Լաւ չունիմ թէ ռուսական կրագիւսը նեղ կացութեան մատնած է թրքական կրագիւսը: 1930ի ընթացքին, Ռուսիայէն շատ քիչ կրագիւս եկած է Թուրքիա: Մենք մէկ հատիկ իսկ ցորեն եւ փայտի խիւս չենք ներածած Թուրքիա: Անկարելի է որ Ռուսիա այնպիսի քայլեր առնէ որոնք նեղութեան մատնեն Թուրքիոյ նորահաստատ ճարտարարուեստը»:

Հիւպատոսը յետոյ խօսած է Թուրքեւռուս բարեկամութեան մասին, շեշտած է թէ բարեկամութեան հակառակ բան մը չէ եղած իրենց կողմէ, եւ աւելցուցած որ Ռուսիոյ պայքարը Արեւմուտքի աշխարհակալութեան դէմ է:

Կարդացէք և Տարածեցէք

ՅԱՌԱՋը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐԼԻ ՄԷՋ

ԱՐԼ, 4 Մարտ.— Արլ գեղեցիկ պզտիկ քաղաք մըն է հինէն ի վեր, նշանաւոր է հնութիւններով, ունի գեղեցիկ կիրճ մը ուր կը խաղցնեն, գրեթէ ամէն կիրակի, վայրի եզներ, խոզեր: Մեծ բազմութիւն մը ներկայ կ'ըլլայ ամէն անգամ: Ունի նաեւ հինէն մնացած ներկայացումի տեղ մը որ իր ճարտարապետութեան գեղեցիկ ձեւերով հիացում կը պատճառէ: Այս գեղեցիկ քաղաքը երկուքի բաժնուած է Ռոն գետի միջոցաւ:

Այս փլատակները տեսնելով կը յիշենք Անին, եւ գետը տեսնելով Տիգրիսը կամ Եփրատը: Այստեղ կը գտնուին ամէն ազգէ մարդիկ: Հայոց թիւը 60է աւելի է: Քաղաքին գլխաւոր գործը հողագործութիւնն է իր ճոխ այգիներով: Ժողովուրդը շատ բարի եւ սիրալիրէ, մաքուր եւ քաղաքավար, հայ գաղթականները մասով կը ցուցուին այստեղ, միշտ մաքուր հագուած եւ լաւ կրթուած կ'երեւին ժողովուրդին աչքին: «Սալ Արմէնիէն» խօսքը լսած չունինք: Միայն կը ցաւիմ, որ հայկական միութիւն մը չունինք, մեծ ճիգերով յաջողած էինք պատանեկան միութեան մասնաճիւղ մը կազմել, առաջին ժողովներուն տասնեւհինգ ընկերներ էինք, բայց յետոյ վեց հոգի մնացինք եւ ի վերջոյ բոլորովին քանդուեցաւ:

Ամէն ինչ կորսուած է, մեր պատանիները դարձեալ սրճարանէն դուրս ուրիշ տեղ չունին: Ունինք 20-30 երիտասարդներ որոնք կրնամ ըսել թէ բոլորն ալ, համակիրներ են Հ. Յ. Դաշնակցութեան, բայց չունին իրենց մէջ կարող ընկեր մը կամ գործիչ մը, որ այս պատանիները իրարու միացնէ եւ ակումբ մը մէջտեղ բերէ՝ Մեր մէջ ունինք քանի մը Թրքախօս գինեմոլներ: Բոլոր ասոնք ընկերային աղէտներ են, եւ միութիւն մը չունինք որ դարման մը ցոյց տայ, պէտք եղած քարոզութիւնը ընէ: Եթէ մենք ալ ունենայինք հայրենիք մը կամ կտոր մը հող, անշուշտ այս մեծ չարիքները պիտի չպատահէին: Այդ պատճառով ալ մեր աշխատաւորները իրենց ունեցածը ուտելէն վերջ օրական ցած գինով մը կ'աշխատին, 20-25 ֆր.: Հոս կայ Ֆրանսացիներու «Ժէօնէս» միութիւնը 15-18 տարեկան տղաքներ են, գոնէ մեր տղաքը դաս առնէին եւ անոնց օրինակին հետեւէին: Մեր տղաքը գիտցած չգիտցած ֆրանսերէն կը խօսին: Մանաւանդ պզտիկ տղաքները եւ աղջիկները, որոնք ֆրանսական դպրոց կ'երթան եւ արդէն փողոցներուն մէջ իրարու հետ միշտ ֆրանսերէն կը խօսին եւ շուտով պիտի կորսուին: Տնողքներ ալ կան որ երբեք չեն գիտեր հայերէնը տղաքը մէկ լեզուով ծնողքները ուրիշ լեզուով:

Ե՞րբ պիտի գան մեր լաւ օրերը:

Արմենակ

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Պուլկարիոյ Ազատ Սէնտիքաներու Միութեան կողմէ պատուիրակութիւն մը ներկայանալով Աշխատանքի նախարարին և Խորհրդարանի փոխ-նախագահին գրաւոր զեկոյցով մը պարզած է Պուլկարիոյ մէջ տիրող անգործութիւնը, իր հայեցակէտով կարգ մը դարմաններ ժամանանշելով:

Այս զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ յատկանշական թիւերը.—

Ա.— Սօֆիայի Քալփաքճիէվ մետաղագործարանին մէջ կ'աշխատէին 1927ին 480 բանուոր, 1929ին՝ 160 բանուոր, 1931ին՝ 16 բանուոր միայն:

Բ.— Վագոններու գործարանին մէջ, 1927ին աշխատած են 260 բանուոր, 1929ին՝ 180, իսկ 1931 յունուարին՝ 38 բանուոր:

Գ.— Ռուսճուքի Մեհտուրթ մետաղագործարանին մէջ 1927 տարուան ընթացքին կ'աշխատէին 328 բանուոր, 1929ին՝ այս թիւը իջած է 194ի, իսկ ներկայիս կ'աշխատին 65 բանուոր:

Դ.— Մետաղագործարան Մանուկեան, Ռուսճուք, 1927ին՝ 200 բանուոր, 1929ին՝ 94 բանուոր, իսկ 1931 յունուարին՝ 8 բանուոր միայն:

Ե.— Կաշեգործարան «Աբիս», Սօֆիա, 1927ին՝ 86 բանուոր, 1929ին՝ 94, իսկ ներկայիս՝ 22 բանուոր:

Զ.— Կաշեգործարան «Քրօս-Շէվրօ», Սօֆիա, 1927ին՝ 60 բանուոր, 1929ին՝ 38, իսկ 1931 յունուարին՝ 14 բանուոր միայն:

ՀԵՂԻՆԱԿԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔ

Ներկայացուցչական ժողով մը Ուօշինկթընի մէջ, վաւերացուց օրէնք մը, որուն համաձայն, այսուհետեւ Միացեալ-Նահանգներն ալ կը միանան Պերնի դաշնագրին, հեղինակներու իրաւունքին պաշտպանութեան մասին:

Ամերիկեան կառավարութիւնը 1886ին մերժած էր միանալ Պերնի դաշնագիրը կնքող ազգերուն, որովհետեւ Ամերիկա այն ատեն չունէր ազգային արժէքաւոր եւ փնտռուած գրականութիւն մը եւ բան մը չէր կորսնցներ: Վերջերս հարկ տեսնուեցաւ միանալ այդ դաշնագրին, պաշտպանելու համար ամերիկացի հեղինակներու իրաւունքը:

ԹԱՒՐԻԶԻ ՀԱՅԵՐԸ

1930ի վիճակագրութեամբ, Թաւրիզի հայ գաղութը կը բաղկանայ 1400 ընտանիքէ (7500 հոգի):

Գաղութը տարեկան միջին հաշիւով 40,000 տոլար կը վճարէ ազգային, կրթական եւ հանրային ձեռնարկներուն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

«ԺՈՒՌՆԱԼ»ՆԵՐՈՒ ՏԵՂԱՏԱՐԱՓԸ

«Էմպրոս», որ Աթէնքի ամէնէն տարածուած թերթն է, ուժգնօրէն կը յարձակի Հայերուն եւ Պուլկարներուն դէմ, մեղադրելով զանոնք թէ «մարդկութեան շրջանակէն դուրս ձգած են իրենք զիրենք, քանի որ այդպիսի միջոցներու կը դիմեն»: Թերթը շեշտելով թէ «Իսլամները եւ Յոյները խաղաղութեան ազդակներն են Արեւելքի մէջ» կը յորդորէ որ «անոնք միանան խելքի բերելու համար այս անխիղճանականները»: Յուզումը այնքան մեծ է այստեղ որ կարգ մը թերթեր կ'ըսեն թէ Հայերը ուզած են օդը հանել Պարթենոնը: Ես չփորձեցի խաղաղեցնել այս քիչ մը չափազանցուած երկիւղը եւ մտահոգութիւնը: Ո՛րքան բուռն ըլլայ հանրային կարծիքին գայրոյթը Հայերուն հանդէպ, այնքան խիստ միջոցներ ձեռք առնելու պիտի հարկադրուի հելլենական կառավարութիւնը»:

Ձերբակալուած Հայերու գլխաւորներուն անունները, հասցէները եւ անոնցմէ մէկուն պատկերը պարունակող տեղեկագիրը որ Նամակատան մէջ գրուած էր, այս անգամ նորէն ներփակ կը ղրկեմ. կը յուսամ որ անոնք մեր ոստիկանութեան օգտակար կրնան ըլլալ: Գրաւուած նամակներէն մէկուն մէջ գրած էր որ Ժան Ժաքօպ անուն յեղափոխականը կարելի չէ եղած ձերբակալել: Կը կարծուի որ ան յեղափոխական կոմիտէի պետն է եւ կազմակերպիչը դաւադրութեան մը: Կ'ըսուի թէ ան դէպի Իզմիր մեկնած է:

Սակայն ոստիկանութեան Պիրէոսի մէջ ռումբերը երեւան հանած օրէն 34 ժամ վերջ, անգլիական անցագիրով Հայ մը կրցած է Եգիպտոս փախչիլ: Անոր բացակայութենէն վերջ, Քրիսթ անունով յիշուած Լեւոն Քէրքինեան ծանր ամբաստանութիւններ կ'ընէ անոր հասցէին:

Ձերբակալուած Հայերու վրայ գտնուած թուղթերու քննութենէն եւ կարգ մը մասնաւոր տեղեկութիւններէն կը հասկցուի որ այստեղի կոմիտէն Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մեծ կեդրոններու մասնաճիւղն է եւ Օսմ. կայսրութեան հետ ունեցած մօտիկութեան շնորհիւ, ես կը կարծեմ որ Իզմիր փոխադրուած ռումբերուն բոլորը ասկէ ղրկուած են: Այդ ռումբերուն հոս պատրաստուած ըլլալը հաստատուած է: Մինչեւ այսօր ձեռք անցուած ռումբերուն թիւը 400—450ի հասած է: Այս խնդրին ամէնէն աւելի կարեւորութիւն տուող վարչապետը խիստ հրահանգներ տուած է ոստիկանութեան:

Երբ մանրամասնութիւնները երեւան հանուին, կը տեղեկացնեմ»:

Յ. Գ.— Ճիշդ այս վայրկեանիս կը տեղեկանամ որ ոստիկանութիւնը իր քննութիւնները աւարտած է եւ թուղթերը յղուած են ընդհ. դատախազին: Անոնք պիտի դատուին պայթուցիկներ պահած եւ գաղտնի ժողովներ գումարած ըլլալու ամբաստանութեամբ: Օրէնքը մէկ ամիսէն մէկ տարի բանտարկութիւն կը նախատեսէ այս յանցանքներուն համար: Բայց ես յոյս ունիմ որ կառավարութիւնը պիտի ազդէ դատական իշխանութեան վրայ, որպէսզի աւելի խիստ պատիժներ տրուին: Ոստիկանական վերատեսուչը ինծի պատմեց թէ Լեւոն Քէրքինեան ուզած է կաշառել իրեն իբրեւ պահակ նշանակուած սպան, առաջարկելով հարիւր հազար տրախմի բերել Պաթումի կոմիտէէն, իրեն եւ իր ընկերներուն համար: Այս իրողութիւնը կ'ապացուցանէ թէ Հայերը ի՛նչքան մեծ կարեւորութիւն կուտան Աթէնքի կոմիտէին:

Ոստիկանութիւնը հաղորդած է Աթէնքի եւ Պիրէոսի մէջ ձերբակալուած անձերուն ցանկը, որ աչքատեսիկ.—

1.— Սիմոն Քրինիքոս կամ Փրէմեան, որուն բնակարանէն երեք ռումբ եւ տինամիթով լեցուն չորս պայուսակ գտնուած է:

2.— Միշէլ Փասքալի, նաւավար, որ պայուսակները Փրէմեանին յանձնած է:

3.— Յակոբ Քաքմաճեան, որ անցեալ յուլիս 23ին փախուցած էր Պոլսէն:

4.— Լեւոն Քէրքինեան, որուն բնակարանին մէջ Նիւ-Եորքէն ղրկուած կարգ մը թուղթերէն եւ նամակներէն զատ, անիշխանութիւն քարոզող գիրքեր գտնուած են. ինչպէս եւ պայուսակ մը լեցուն պատկերներով, թերթերով եւ ելեկտրական գործիքներով:

5.— Պալդասար Տոքթորեան, որ կը կարծուի թէ Աթէնքի հայկական կոմիտէին պետն է, որուն բնակարանէն գտնուեցաւ Ժընեւ հրատարակուող «Դրօշակ» թերթը, վառօդ, պատրոյգներ, կոմիտէի ծրագիր եւ ուրիշ յեղափոխական նկարներ:

6.— Սալոմօն Եարկոփուլօ (Իլիաս Տօրեան), որու բնակարանէն 100 քիլօ տինամիթ պարունակող պայուսակ մը եւ գործիքներ, ելեկտրական լապտերներ եւայլն գտնուած են:

7.— Զատիկ Մատօեան, որ Սալոմոնէն երկու պայուսակներ եւ փամփուշտ առած է, որոնք յետոյ գտնուեցան Փրէմեանի մօտ:

8.— Դաւիթ Աւետխեան կամ Տավլիտխ, հայ քահանայ մը որ ձերբակալուած է դէպի Վօլօ մեկնած միջոցին: Հայ եկեղեցիի ստորերկրեայ մասին մէջ «C» ձեւով չորս տինամօ եւ ռումբի կաղապարներ գտնուած են. պայուսակ մը լեցուած 5 ռեվոլվերով, ելեկտրական գործիքներով, դրօշակներով, փամփուշտներով եւ պատրոյգներով:

9.— Ժան Նիքոլատ, որուն բնակարանէն երկու պայուսակ լեցուն տինամիթ եւ նամակներ գտնուած են:

10.— Ժան Օսիխեան, որ նմանապէս տինամիթով լեցուն պայուսակներ եւ վնասակար նամակներ ունէր իր տան մէջ:

(Շար.)

Եգիպտական ընտրութիւնները

Դիրք էինք թէ եգիպտական Վաֆտ եւ Ազատական կուսակցութեան պետերը իրենց հետեւորդներով մեկներ էին Պէնի-Սուէֆ ընտրական փրոփականտի համար, սակայն զինուորական կարեւոր ուժերու արգելքին առջեւ, չէին կրցեր դուրս ելլել կայարանէն։ Վերադառնալու համար իրենց տուած հրամանին վրայ, Նահաս եւ Մահմուտ փաշաները նախ բողոքագիր մը խմբագրեցին այս կարգադրութեան դէմ, յետոյ, բռնի վերադարձուելու սպառնալիքին առջեւ, ստիպուեցան շոգեկառք մտնել եւ իրենց հետեւորդներով վերադառնալ Գահիրէ։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու
Պատուոյ մետայլ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3.50էն 7.50։ Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։ Հոն կը կատարուին Բ. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են։

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն։ Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քննէածական, ելեկտրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ։

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար։

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ՚ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ՚այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42

Métro: Place de Clichy—La Fourche, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne. փարիզ (3) Մէթրօ՝ République

Թէլէֆօն՝ Archive 50—61

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ ԹՐԷՍԷ ԿՕՇԻԿ ՇԻՆՈՂ ԿԻՆԵՐ ԱՐՀԵՍՏԸ Կ՚ՈՒՍՈՒՑՈՒԻ ԶԳԻՏՑՈՂՆԵՐՈՒ,

դիմել՝ «CHAUSSURES FAVEUR» 2 rue Repenties, Marseille.

ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ ԵՒ ՄԱՌՇԷԻ ՀԱՅ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐ

կանացի գլխարկներու մեծաքանակ գնումներու համար դիմեցէք

ETABLISSEMANT

Օ. ԵՒ Ա. ԵԱԶՄԱՃԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ

37 Rue Eugène Martin, Fontenay s)Bois, Seine

փոքրաքանակ գնումներու համար դիմեցէք մեր մասնաճիւղերուն՝ MAISON ԼՈՒԻԶ.— 12 Rue Ronde Point Montfermeil, Le Raincy.

MAISON MARCELLE.— 41bis Rue Paul Cavaré, Rosny s)Bois, ուր պիտի գտնէք վերջին նորաձեւութեամբ ամէն տեսակի կանանց եւ արանց գլխարկներ եւ maroquinerie,

կ՚ուզուին ներկայացուցիչներ արտասահմանի մէջ։

GRANDE EPICERIE INTERNATIONALE
ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

215 Rue Vendôme (Լիոն), փլաս կիշառի մօտիկը

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր վաճառատան սկզբունքն է ծախել աժան գնով եւ շահիլ արագ շրջանառութենէն։

Այս երկրորդ անգամն է, երկու ամսուան ընթացքին, որ մեր ծախած արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններու վրայ զգալի զեղչ կ՚ընենք։

Մեր սկզբունքն է աժանութիւն, մաքրութիւն, ուղղամտութիւն։ Այս պատճառով մեր գիները անմրցելի են, ապրանքը լաւ եւ սպասարկութիւնը անթերի։

Ծանօթացէք մեր նոր զեղչերուն եւ բաղդատեցէք ուրիշներու գիներուն եւ մեր նախորդ գիներուն հետ։

կրնաք համոզուիլ միայն փորձելով եւ գոհ պիտի մնաք։

ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

Columbia

Phonos & Disques

Agence exclusive

POLYDOR

REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, յունարէն եւ Թուրքերէն ամենավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.։ Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.։ Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maîtreի Courant continuն, գին՝ 478 ֆր. 75։ Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են։ Ծախուածները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ԸՆԿԵՐԱ—ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան կողմէ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Նիկողոսեանի ճաշարանը

14 Rue François Garcin

Նուագ, երգ, արտասանութիւն — ճոխ պիւֆէ

Մուտքը ազատ է

Հ. Կ. ԽԱՉԻ 20ԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

19 Ապրիլ կիրակի օր Salle Washingtonի մէջ

Հովանաւորութեամբ եւ նախագահութեամբ

Պ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Ճոխ գեղարուեստական բաժին

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.0ին Ste. Byothéraphitique, 131 Rue Cambronne, մէթրօ Vaugirard.

Կը խօսի՝ Ռ. ԿԱՐԱՊԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ «Հրանդի (Մելքոն Կիւրճեանի) գրականութիւնը»։

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու ծնողքներու կողմէ

Ի ՆՊԱՍՏ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒ

Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9.30ին

ԺԱՆ ԿՈՒԺՈՆԻ սրահներուն մէջ, 8 Rue Jean Goujon

Մէթրօ՝ Rond Point des Champs-Elyssées

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Պ. Հ. ՄԱՐՄԱՐԵԱՆ

ՍԵԼԵՔԹ ՃԱԶ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՔՕԹԻՅԵՕՆ — ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ

ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ

ՄԱՄԼՈՅ ՏԱԿ Է «ԱԳ — ՏԱՂԻ ՔԱՌԱՄԵԱՅ ԳՈՅԱՄԱՐՏԸ»

1914—1918 մեծ եղեռնի շրջանին Եոզկատի եւ Սեբաստիոյ միջեւ գտնուող Ազատ լերան վրայ մղուած չորս տարուան գոյամարտի պատկերալից պատմութիւնը լոյս կը տեսնէ մօտ ատենէն։ Գիրքը պիտի բաղկանայ 300է աւելի մեծադիր էջերէ, որուն վեց պրակները լոյս տեսած են ընտիր թուղթի վրայ մաքուր տպագրութեամբ։ Կը խնդրուի սոյն գոյամարտէն վերապրողներուն նահատակներուն նկարները փութացնել հետեւեալ հասցէին։ A. Arabian, 36 rue des Dominicains, Marseille.

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԶԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէն դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ Վռամեան, Մշօ, Մուրատ եւ Արզումեան խումբերու բոլոր ընկերները այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 186 Ave. Verdun, Իսի՝լէ-Մուլինօ։ Կը խօսի ընկ. Վահան Փափազեան։

ԳԱՒԱՌ

ՍԷՆ ԼՈՒԻ (Մարսէյլ) ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՎԻԷՆԻ կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Ապառաժ, Ռոստոմ խումբերու բոլոր ընկերները այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին «Խաժակ» ակումբին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Իշխան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Արամ, Աղբիւր Սերոբ, Եփրեմ Խան, Համազասպ եւ Վարդգէս խումբերը այս կիրակի ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ նորակազմ Երիտասարդ միութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ նախկին Երիտասարդաց միութեան անդամները եւ նոր անդամակցիլ փափաքողները վաղը իրիկուն ժամը 8ին 29 Rue Etienne Dolet, Պ. Մինասի սրճարանը։

ՓԱՐԻԶԻ հարաւային շրջանի Յառաջդիմասիրաց միութեան դասախօսութիւնը վաղը շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Պանեչօի դպրոցի շէնքին մէջ։ Կը խօսի Պ. Ս. Գարակէօզեան «Տրապիզոնցի Անթառամ» գրքի մասին։ Կը հրաւիրուին անդամները եւ համակիրները։

ՇԱՎԻԼԻ Երկ. Երիտ. Միութեան եռամսեայ ընդհ. ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Նկատի ունենալով օրակարգի կարեւորութիւնը, բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Կ. Խաչի, փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան եւ փարիզի հայ բժշկական միութեան կողմէ կազմակերպուած Salle des Sociétés Savantesի մէջ, 28 Rue Serpente, Paris (6).

Վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Salle F.ի մէջ։

Նիւթ՝ Բժշկական միութեան տասնամեակը, կը խօսին՝ Պ. Պ. Տօքթ. Վ. Թորգոմեան, Տօքթ. Պ. Բօլօլեան եւ Տօքթ. Ե. Մինասեանց։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի Վահագն գրադարանին դասախօսութիւնը այսօր Հինգշաբթի ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ։ Կը դասախօսէ Պ. Բենօ, «ընկերվարութիւնը եւ հայ կուսակցութիւնները» նիւթին շուրջ։ Դասախօսութենէն յետոյ մէկ ժամ սինէմա։ Կը հրաւիրուին անդամներն եւ համակիրները։

ԲԺՇԿ. ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

10 Rue Beaugrenelle, Paris (15)

Մէթրօ՝ Beaugrenelle

Միզանցքի, փրոսթաթի, մորթի, արիւնի, կանանց հիւանդութիւններ եւ ֆրանկախտ։ Ամէն օր ժ. 10—12 եւ 3-9։ կիր. եւ տօն օրեր 10-12։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—4[illegible]

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵ[ԱՆՑ]

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

Ցիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31.4[illegible]

(կառ. տիւ նօռի եւ կառ. տը լ՚էսդի մէջտեղը)

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑՆԵՐԸ

1 Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.) Tél. Raincy 17[illegible]

Կը գոհացնեն ամենէն դժուարահաճ յաճախորդները, դիւրամատչելի պայմաններով։

Հագուստեղէններ եւ ճերմակեղէններ, նուրբ ձեռագործ աշխատանքներ, օժիտի պատրաստութիւն։ Վարիչ խնամակալուհին այցելութիւններ կ՚ընդունի երեքշաբթի օրերը։

Օգտուեցէք առիթէն։

ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

M. HABIAN

31 rue Cramme 31, Bois Colombes — Tél. Charlebourg 1[illegible]

Թրամ. 40, 45 օթօպ.

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ թարմ եւ ճոխ մթերք։ Ամանորդուահաճերն իսկ գոհ կը ձգենք։ Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում։ Գիները անմրցելի։ Ապսպրանքները արագ կը յանձնուին բնակարաններ[ուն]

ՀՈՂԻ ԵՒ ՇԷՆՔԻ ՎՐԱՅ ՓՈԽԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ
ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

Հողի եւ շէնքի այն բոլոր սեփականատէրերը, որ անմիջական պէտք ունին դրամի, կրնան դիմել Պ. ՄԱԹՈՍԵԱՆԻ, 11bis rue du Chemin de Fer, Clamart, Բշ. Դշ. եւ Շբ. օրերը իրիկուան ժամը 6.30էն 9, կիրակի՝ առտուընէ կէսօր։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Վալանս, Գործ.— 416.80։
Շաթու Բ. Չէն.— 50։
Փարիզ, Մ. Գ.— 70։
Փարիզ, Մ. Ս.— 35։
Կրընոպլը, Ս. Գ.— 10։
Սէն Շամօն, Գործ.— 196.50։
Իսի լէ Մուլինօ, Պ. Պ.— 25։
Անկիէն, Մ. Հ.— 70։
Սէն Թրօփեզ, Հ. Զ.— 35։
Թուլուզ, Մ. Մ.— 35։
Մարսէյլ, Ի. Թ. 35։
Պրօնքս, Ամիր.— 10 տոլ.։
Փարիզ, Տիկ. Ա.— 25։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ Սեբաստիոյ Եարասար գիւղացի Պետրոս Ղարաղըզեան, հօր անուն՝ Նշան, մօր անուն՝ Էլմօն։ 1923ին կը գտնուէր Փարիզ։ Իր մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել իր հօրեղբօրորդւոյն Հայկ Ղարաղըզեանի 43 Rue St. Barbe, Marseille.

— Կը փնտռուի Տիկին Սրբուհի Ֆէնէրճեան։ Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի Պոլիս։ Իմացնել Երուանդ Պէօրքճեանի, 16 Rue Lainerie, Lyon, France.

— Սուրէն Փանոսեան կը փնտռէ իր եղբայրները՝ (Տէրէնտեցի. Սեբաստիա) Սիմօն (Ճանօ), Արիստակէս եւ քոյրերը՝ Զմրուխտ եւ Մարգրիտ Փանոսեան, որոնք ընդհ. պատերազմին անյայտացած են։ Իմացնել յառաջի վարչութեան։

— Սեւերեկցի, Յակոբ Հազարվարդեան, Սեւօ Վանէսի որդին, կը փնտռէ իր եղբայրը կարապետ Հազարվարդեան, որ 23 տարիէ ի վեր կորսուած կը կարծուի ըլլալ Լիվըրփ[ուլ] մոււնացած անգլուհիի մը [հետ] եւ ունի երեք զաւակներու [...] խնդրուի լուր ունեցողներէն [...] ղեկացնել հետեւեալ հասցէ[ին] Bakkal Agop Hazarvartian [...] rabe Pounar, Alep, (Syrie).

— Կը փնտռուի Մարաշի [...] վուշլու Թաղէն Լուսնթագ [...] հակեան, հօր անուն՝ Յարութ[իւն] (կառավարական պաշտօնեա) մօր անուն՝ Խաթուն (վարժուհի) եղբօր անուն՝ Սամուէլ, Տեր[...] ջարդին 9—10 տարեկան էր [...] կը գտնուէր Շէտտատիյէ։ Լ[ուր] ունեցողներէն կը խնդրուի [իմա]ցնել M. Fernezlianի, 36 Rue la Part Dieu, Lyon, (Rhône) France.

ՎԱՐՁՈՒ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Երկու սենեակ եւ խոհանոց [...] Ջուր, կազ, ելեկտր. աշխատ[...] նոցի յարմար։ Մէթրօի եւ [...] շէի մօտիկ։ Պայլ 7 տարի[...] րեկան վարձք 2500։ Դիմել [...] Անանիկեանի, 48 Rue Comp[...] Մէթրօ Place des Fêtes.

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wag[ram]

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Ա[...] եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ [կա]նանց մորթի, արեան, վեներ. հի[ւ...] եւ վարխի։ Ամէն օր 9-12, 2-8, կիր. [...]

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 [...] Sébastopol, Փարիզ, Մէթ. Réaum[ur] Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդ[...] տարրալուծ.։ Կ՚ընդունի ամէն օր [...] 12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտ[...]

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITION[S]
208bis, Rue Lafayette Paris (1[...])

Le Gérant H. STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 11 ԱՊՐԻԼ 1931

11 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1541

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆՃՐԿԱԾ ԵՒՐՈՊԱՆ

Անգամ մը եւս շեշտուեցաւ փոխադարձ կասկածի մթնոլորտը, Լոնտոնէն Պերլին ուղղուած հրաւէրին առթիւ:

Փարիզ այս ձեռնարկին մէջ չ'ուզեր տեսնել գերմանական դաւ մը, կամ «Նենգ Ալպիոն»ի մէկ խաղը: Մանաւանդ որ, Անգլիա ոչ միայն որոշ դիրք չբռնեց աւստրեւգերման համաձայնութեան առթիւ, այլ եւ զարմանք յայտնեց Ֆրանսայի ջղագրգռութեան համար:

Լոնտոնի հրաւէրին կասկածելի հանգամանքը փաստելու համար, Ֆրանսայի աջակողմեան թերթերը դիտել կուտան թէ՝ Անգլիոյ և Գերմանիոյ նախարարներուն տեսակցութիւնը տեղի պիտի ունենար Ժընեւի ժողովէն առաջ: Իբրեւ թէ Հէնտըրսըն ալ այդպէս նախատեսած էր:

Բայց Պերլին «անփափկանկատութիւն»ն ունեցաւ առաջարկելու որ աւելի կանուխ տեղի ունենայ տեսակցութիւնը, եւ Հէնտըրսըն ու Մաքտօնըլտ նեղսրտելով, մէկ ամիս յետաձգեցին: Այսինքն, Գերմանիան կորսնցուց Ժընեւի ժողովէն առաջ միտքերը պատրաստելու պատեհութիւնը...

Միւս կողմէ, կը պատմեն թէ Անգլիա իր մտքին մէջ դրած է միասին լուծել աւստրեւգերման համաձայնութեան եւ նաւային պայմանագրութեան խնդիրները:

Աւելի որոշ խօսելով, Անգլիա իրարու հետ կը կապէ երկու խնդիրները՝ որպէս զի Ֆրանսա հարկադրուի ստորագրել նաւային պայմանագիրը:

Այս քաղաքականութեան մէջ, Լոնտոն իրեն հետ ունի Հռոմը, որ նմանապէս վերապահ, եթէ ոչ բարեացակամ դիրք բռնած է աւստրեւգերման համաձայնութեան հանդէպ: Մուսոլինին կ'ուզէ նեղը դնել Ֆրանսան, որպէս զի աւելի լայն զիջումներ ընէ նաւային սպառազինութեանց հարցին մէջ: Եթէ Ֆրանսան յամառի չճանչնալ Իտալիոյ հաւասարութեան իրաւունքը — հոգ չէ թէ սատիճանաբար — Հռոմ աչք պիտի գոցէ Պերլինի եւ Վիեննայի միջեւ գոյացած համաձայնութեան: Ինչ որ կը նշանակէ աւելի բարդացնել կացութիւնը եւ վտանգել նաւային պայմանագիրը:

Ահա այս կասկածելի մթնոլորտին մէջ է որ Անգլիոյ արտաքին նախարարը Լոնտոն կը հրաւիրէ Գերմանիոյ իր պաշտօնակիցը եւ վարչապետը: Ֆրանսան նկատի չունին այս հրաւէրին մէջ — գոնէ առ այժմ — եւ Պոլիան տրամադիր չէ ընդունելու ո՛ր եւ է հրաւէր՝ այս պայմաններուն մէջ:

Ուրեմն, Լոնտոն իրեն կը վերապահէ միջազգային իրաւարարի դեր մը: Գերակշռութեան հինաւուրց միտումը, որ հետզհետէ կը շեշտուի, շուքի մէջ ձգելով Ֆրանսան:

Չափով մը, արդար է ֆրանսական թերթի մը կարծիքը թէ Եւրոպայի քաղաքական առանցքը հետզհետէ կը փոխադրուի Լոնտոն:

Մէկ խօսքով, ուշագրաւ խմորումներ տեղի կ'ունենան ցամաքային Եւրոպայի մէջ, խախտելով հազիւ հաստատուած հաւասարակշռութիւնը:

Եւ կարելի չէ ժխտել թէ՝ այս բոլոր անցուդարձին մէջ, Ֆրանսան է տուժողը:

Նախ որ, հետզհետէ կը խախտին Վերսայլի հիմքերը: Գերմանիան թէեւ յանցաւոր է թուղթի վրայ, եւ գիտակցօրէն կը համակերպի զանազան կաշկանդումներու, բայց աստիճանաբար գլուխ կը վերցնէ, միշտ հաւասարէ հաւասար խօսելով:

Երկրորդ, խախտած է արդէն Ֆրանսայի դիրքը՝ Պալքաններուն մէջ, իբրեւ հետեւանք Իտալիոյ գործօն աշխատանքներուն: Հռոմի հմայքը հետզհետէ կը զօրանայ Պուլկարիոյ եւ Յունաստանի մէջ: Իսկ Եուկօսլաւիան, Ֆրանսայի այս հովանաւորեալը, կը գտնուի յայտնի սպառնալիքի մը տակ, որուն հանդէպ իր երկիւղը յայտնեց քանիցս՝ քաղաքական եւ տնտեսական շրջանակներէ բխած արտայայտութիւններով:

Եւ վերջապէս, անակնկալներու շարք մը կրնայ ստեղծել աւստրեւգերման համաձայնութիւնը, առ այժմ առեւտրական — մաքսային, բայց ընդունակ՝ վերածուելու քաղաքական ազդեցութեան պայքարի մը:

Եւ արդէն, այս հաւանականութիւնը չէ՞ որ ամէնէն աւելի կը մտատանջէ Ֆրանսան:

«Անշլուս»ը դատարկ խօսք չէ: Գերմանիոյ բոլոր հոսանքները փրկութեան գօտի մը կը համարեն Աւստրիոյ հետ միացումը: Թերթերէն զատ առանձին միութիւններ կան, յատկապէս այդ գաղափարին տարածման, գործնականացման համար: Այդ միութիւններէն մէկուն նախագահն է Պ. Լէօպէ, Րայխստակի ընկերվարական նախագահը, որ շռնդալից ճառեր խօսեցաւ երկու տարի առաջ, Վիեննայի մէջ, եւ կը շարունակէ ջերմօրէն քարոզել: Պերլինի մէջ հրատարակուեցաւ տեսակ մը ձեռնարկ-ուղեցոյց, որ գործնական գիտելիքներ կը քարոզէ «Անշլուս»ի մասին:

Բացորոշ է որ, յաղթական Եւրոպան կը գտնուի անճրկած վիճակի մը մէջ եւ անընդհատ ելքեր կը փնտռէ, գոնէ «իրաց վիճակը» պահպանելու համար:

Կը գտնուինք հարցականներով շրջապատուած կացութեան մը առջեւ:

Շ.

«ՄԻԱԿ ԵՒ ԱՄՈՒՐ ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ»

Ֆրանսայի վարչապետը Պ. Փիէռ Լավալ եւ արտաքին նախարարը Պրիան տեսակցութիւն մը ունեցան, մասնաւորաբար աւստրեւգերման համաձայնութեան մասին:

Գրեր էինք թէ անցեալ ուրբաթ օր, խորհրդարանական պատգամաւորութիւն մը ներկայացեր էր վարչապետին եւ արտաքին նախարարին, եւ կարգ մը բաղձանքներ էր ներկայացուցեր ընդդէմ մաքսային համաձայնութեան: Թելադրեր էր մանաւանդ որ կառավարութիւնը չգոհանայ Անշլուսի հանդէպ որդեգրելով բացասական ուղեգիծ մը, ընդհակառակն դրական քաղաքականութիւն մը վարէ, ուժ տալով Եւրոպայի տնտեսական կազմակերպութեան ձեռնարկին:

Պատգամաւորութեան յայտնած բաղձանքներն էին որ նիւթ կազմեցին վարչապետին եւ արտաքին նախարարին խորհրդակցութեան: Այս տեսակցութեան ընթացքին, որոշուած է գործակցութիւն մը ստեղծել ֆրանսական մեծ շահերուն միջեւ, որպէսզի կարելի ըլլայ ֆրանսական տեսակէտին տալ «միակ եւ ամուր ուղղութիւն մը»:

Խորհրդարանի փակման հետեւանքով, կարելի չէր եղած գոհացում տալ մաքսային համաձայնութեան մասին հարցապնդում ուղղելու առաջարկներուն: Վարչապետը հաղորդած է շահագրգռուողներուն թէ հարցապնդման հեղինակներուն տրամադրութեան տակ է թուական նշանակելու համար:

ՀՈՂԸ ԿԸ ԿԹԻ

Ժընեւէն հեռագիր մը կը յայտնէ թէ երկու օրէ ի վեր Սթօքպէրկ լերան ստորոտը Լինթէնուիլի մէջ հողը շարժելու վրայ է եւ հողային փլուզումի նոր վտանգ մըն ալ այդտեղ կը սպառնայ:

800 մեթր երկարութեամբ եւ 250 մեթր լայնութեամբ հողը ճեղքուած է: Անընդհատ, ճաթռտուքի ձայներ կը լսուին: Կարգ մը վայրերու մէջ՝ հողը լայն ճեղքուածներունի. 500000 խորանարդ մեթր հողի փլուզման կը սպասուի մէկ վայրկեանէն միւսը՝ արդէն շրջակայքը բազմաթիւ շէնքեր փլած են: 2 գիւղեր, որոնք Վալէյի շրջանին մէջ կը գտնուին 700 մեթր բարձրութեան վրայ, պարպուեցան արդէն:

ՎԱՃԱՌԱՄԱՐՏ ԻԶՄԻՐԻ ՄԷՋ

Իզմիրի մէջ հրապարակը իբար անցած է քանի մը օրէ ի վեր շրջան ընող զրոյցներու եբեսէն: Զրոյցը այն է որ Ռուսիայէն շոգենաւերով մանիֆաթուրա, կօշիկ, կերպաս եւ կրագիւս կը ղրկուի Իզմիր: Խորհրդային հիւպատոսը այս զրոյցներուն առթիւ ըսած է թէ անոնք շատ հեռու են ճշմարտութենէ: «Այս օրերս, ըսաւ հիւպատոսը, «Խրիմ» շոգենաւը Իզմիր պիտի գայ, բայց մանիֆաթուրայի վերաբերեալ ապրանք չկայ մէջը, միայն կրագիւս կայ:

Նոյն խնդրին մասին Ռուսիոյ առեւտրական ներկայացուցիչն ալ հետեւեալը ըսաւ. «Կրնաք հերքել յանուն իրբ թէ Ռուսերը Իզմիրի մէջ վառառամարտ պիտի ընեն: Այս քաղաքականութիւնը միայն Եւրոպայի մէջ կը գործադրուի»:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Անշլուսը եւ Չեխոսլովաքիան

Չեխոսլովաք առեւտրական սենեակներու ընդհ. ժողովը գումարուեցաւ Փրակայի մէջ, ուր կորովի կերպով, իր դիրքը ճշդեց ընդդէմ աւստրեւգերման մաքսային համաձայնութեան: Բանաձեւով մը, ժողովը կը յայտնէ թէ —«Այս միութեան հետեւանքը պիտի ըլլայ մաքսային տուրքերու յաւելումը ի վնաս այն երկիրներուն, որոնք միութենէն դուրս կը մնան եւ այսպէս, ո՛չ միայն պիտի վնասէ չեխական տնտեսութեան, այն ամբողջ կեդրոնական Եւրոպայի»:

Յատուկ յանձնախումբ մը նշանակուեցաւ հարցը խորապէս ուսումնասիրելու համար այս ուղղութեամբ, ինչպէս նաեւ, ամէն պատահականութեան հանդէպ պատրաստ գտնուելու համար, որովհետեւ, ժողովականները այն համոզումն ունէին թէ Չեխոսլովաքիա չի կրնար չէզոք մնալ վտանգին հանդէպ:

Լոնտոնի հրաւէրին շուրջ

Գերման նախարարներու Լոնտոն այցելութեան թուականի փոփոխութեան առթիւ, «Ռէօյթէր» գործակալութիւնը կը հաղորդէ հետեւեալ տեղեկութիւնները.— Լոնտոնի մէջ, մէկ քանի շաբաթ վերջ, 3—4 պետութեանց ներկայացուցիչներուն միջեւ տեղի ունենալիք խորհրդակցութեան մը մասին, կարգ մը երկիրներու կրած տպաւորութիւնը արդիւնք է շփոթութեան մը, որուն տուն տուած են երկու շատ յստակ ու անջատ հարցեր,— Լոնտոնի կողմէ գերման նախարարներուն ուղղուած հրաւէրը եւ Հռոմի նաւային եռբեակ համաձայնութեան ստորագրման առթիւ, արտաքին նախարարներու Լոնտոն այցելութիւնը:

«Գերման յաւատեղեակ շրջանակներ կը յայտնեն թէ, անգլիական կառավարութեան կողմէ գերման նախարարներուն ուղղուած հրաւէրին վրայ՝ մարտի կէսերուն մէկ քանի օր Լոնտոն անցնելու համար, թղթակցութիւններ փոխանակուեցան Լոնտոնի եւ Պերլինի միջեւ միանգամայն երկու կողմերուն յարմարող թուական մը ճշդելու համար: Ահա, այս այցելութեան թուականն է որ ճշդուեցաւ:

«Գերման Նախարարները Լոնտոն պիտի հասնին յունիս 5ին ուրբաթ երեկոյ. շաբաթ եւ կիրակի օրերը պիտի անցընեն Չեքըրսի մէջ: Երկուշաբթի օր 8 յունիս, խնջոյք մը պիտի տրուի Լոնտոնի գերմանական դեսպանատան մէջ՝ ի պատիւ անգլիական կառավարութեան եւ դիւանագիտական մարմնին, որուն պիտի յաջորդէ ընդունելութիւն մը: Գերման նախարարները պիտի վերադառնան Պերլին յունիս 9ին:

Հակառակ այս ճշդումներուն սակայն, գերման թերթերը միշտ կը յամառին կարծել թէ այցելութեան թուականի փոփոխումը արդիւնք է Ֆրանսայի արտաքին նախարարին Պ. Պրիանի «սադրանքներու»նեւ կը յայտնեն թէ 48 ժամ անընդհատ Անգլիացիները Գերմանիան ենթարկեցին ծիծաղելի կացութեան մը, եւ թէ նահանջելով Ֆրանսայի արտաքին նախա) րարին առջեւ, իրենց անճարակութիւնը մատնեցին:

Լեհաստանի ռուս գաղթականները

Հողերու համայնացման համար, Ռուսիոյ մէջ կատարուած վերջին ճնշումներուն հետեւանքով, Լեհաստանի մէջ կը նշմարուին բազմաթիւ ռուս նոր գաղթականներ, որոնք փախուստ կուտան իրենց մայր հայրենիքէն: Լեհ կառավարութիւնը ստիպուեցաւ Թուլչինի մէջ հաստատել մեծ գաղթակայան մը 1200 հոգինոց, այս գաղթականներուն համար:

Ռումանիոյ նախարարական տագնապը

Պ. Թիթուլէսքօ որ կարոլ թագաւորին կողմէ հրաւիրուած էր կազմելու նոր դահլիճը, Լոնտոնէն հազիւ Պուքրէշ հասած, յարաբերութեան մտաւ զանազան անձնաւորութեանց հետ:

Դահլիճի կազմութեան բանակցութիւնները պիտի տեւեն քանի մը օր, նկատի ունենալով դժուարութիւնները որոնց կրնայ բախիլ Պ. Թիթուլէսքօ, կուսակցական հակամարտութեանց հետեւանքով: Յոյս կայ որ յառաջիկայ շաբթու դահլիճը կազմուի:

Կանտի եւ մահմետականները

Անգլիական Հնդկաստանի մահմետականները իրենց համագումարին մէջ, խիստ քննադատութիւններ ուղղեցին Կանտիի, անոր համար որ այս վերջինը յայտարարեր էր թէ կը մերժէ իսլամ պետերուն հետ բանակցիլ՝ ի նպաստ մահմետականներու սահմանադրական երաշխիքներու հարցին շուրջ:

Մահմետականներու համագումարը կոչի մը մէջ կը յայտարարէ.

«Համագումարը կը ներկայացնէ եօթանասուն միլիոն մահմետական ժողովուրդ եւ բացարձակապէս կը մերժենք ենթարկուիլ Կանտիի բռնատիրութեան, քանի որ ան կը մերժէ բանակցիլ մեզ հետ: Կը մեղադրենք Կանտին որ երկպառակութեան սերմերը ցանած է, անցեալ ապրիլին, բանալով անհնազանդութեան պայքարը, որ տեղի տուաւ ջարդերու եւ վայրագութեանց»:

Կանտի տենդէ կը տառապի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (յապաղած). — Մարսէյլի Գաւառական ժողովը երկար աշխատանքէ վերջ, կազմեց իր վարչութիւնը հետեւեալ անդամներէ.—

Պ. Պ. Գ. Շահլամեան, Վ. Ղազարեան, Յ. Շալճեան, Ա. Արզումանեան, Կ. Տէր Պօղոսեան, Ա. Վառնաճեան, Շ. Թաշճեան:

ԴՊՐՈՑԻ ՇԷՆՔԸ.— Չատկի կիրակի օրը, առաջնորդ Պալաքեան եպիսկոպոսի տուած ընդարձակ եւ ոգեւորիչ տեղեկութիւններէն եւ կացութեան պարզաբանումէն յետոյ, հանգանակուեցաւ 10,000 ֆրանք մէկ ժամուան մէջ:

Պ. Խօրասանճեանի 100,000 ֆրանք նոր նուիրատուութիւնը, անօրինակ խանդավառութեամբ ծափահարեց հայ գաղութը:

Արթնցան բոլոր թմրած զգացումները եւ քնացողներն ու քնացնողները: Այս յուզիչ մէջը եւ հանրութեան ունեցած գոհաբերութեան ոգին ցնցեց բոլորը: Մանաւանդ անհաւատները, նաեւ անոնք որ սկսած էին շփոթի մէջ ձգել հանրային կարծիքը ու կրթական գործին հանդէպ ցոյց տրուած բոլորանուէր աշխատանքը:

Խուռներամ բազմութենէն գոյացած 10,000 ֆր.ի արդիւնքը եւս ցոյց տուաւ որ այս ժողովուրդը կը գնահատէ գործը, կը սիրէ դպրոցը, կը գուրգուրայ իր զաւակներուն վրայ:

Հանգանակութեան մասնակցեցան 5, 10, 100, 200, 500, 1000ով, ծերն ու մանուկը, կինն ու երիտասարդը, բոլորը անխտիր ջերմ մթնոլորտի մէջ, ոգեւորուած եւ հպարտ: Պ. Մ.

ԵՈՒԿՕՍԼԱՒԻՈՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Զագրէպի ճարտարարուեստական սէնտիքան կառավարութեան ուղղեց յիշատակագիր մը ուր կը հաստատէ աշխատանքի ժամերու կանոնադրութեան մէջ, փոփոխութիւններ մտցնելու անհրաժեշտութիւնը:

Այս յիշատակագիրը կը նախատեսէ Եուկօսլաւիոյ մէջ շաբաթական հնգօրեայ աշխատանքի կիրարկումը:

Ճարտարարուեստական մեծ ձեռնարկներ կը մտածեն արդէն կարճ ժամանակուան մէջ որդեգրել աշխատանքի այս ձեւը:

ԹՐՔՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ

Թրքուհիներու միութեան կողմէ պատգամաւորութիւն մը դիմում կատարած է կառավարութեան, որպէսզի Թրքուհիներուն տրուի ընտրութեան բոլոր իրաւունքները:

Էնկիւրիի քաղաքական շրջանակները կը յայտնեն թէ այս դիմումներուն հետեւանքով օրինագիծ մը պիտի ներկայացուի յառաջիկայ Ազգ. Ժողովին, ապահովելու համար կիներու ընտրող եւ ընտրելի ըլլալու իրաւունքը յառաջիկայ ընտրութեանց ընթացքին:

Թրքուհիներն արդէն թաղապետական ընտրութեանց մասնակցելու իրաւունքն ունին:

ԽՌՈՎԱՅՈՅԶ ՊԱՂԵՍՏԻՆԸ

Անծանօթներ կրակ բացին Հայֆայի մօտերը գտնուող հրէական Լաթալալ գիւղին վրայ: Գիւղացիները իրար անցան: Գիւղին պահնորդը միայն վիրաւորուեցաւ: Ոստիկանութիւնը հետապնդեց յարձակողները որոնցմէ շատերը ձերբակալուեցան արաբական գիւղի մը մէջ:

ԿԱՐՄԻՐ ԳԻԾԷՆ ԴՈՒՐՍ

ՅԱՐԱՃՈՒՆ ՏԵՂԱՏՒՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր նախորդ յօդուածով ներկայացրել էինք Ձեխօսլովաքիոյ համայնավար կուսակցութեան նուազումն ու քայքայումը։ Նշել էինք նաեւ, որ այդ տեղատուութիւնը ոչ թէ արդիւնք է բռնի միջոցների, այլ ընդհակառակն, խաղաղ պայքարի, որի մէջ մեծամասնականները խղճալիօրէն տկար են։ Իրենց հիմքը ընդունելով հալածանք ու բռնութիւն, նրանք ոչնչանում եւ մեռնում են ազատութեան մէջ։ Նրանք լակում են դրամատիրական երկիրների ազատութիւնը, բայց սարսափում են ազատութիւնից, որովհետեւ համոզուած են, որ Խորհրդ. Միութեան մէկ օրուայ եւ նոյն իսկ մէկ ժամուայ ազատութիւնը կարող է ճակատագրական դառնալ։

Ամէն տեսակ բռնութեան տկարութիւնը կայանում է այս կէտի մէջ։

Յայտնի է, որ սկանտինաւեան երկիրները, Հոկտեմբերեան յեղաշրջումից յետոյ, դարձան համայնավարների առաջին կայաններ, ուր նրանք բոյն դրին համարձակօրէն։

Հիւսիսային այդ երկիրները, արեւմտեան միամիտ ժողովուրդների պէս, «նոր խօսք ու նոր կեանք»էին տեսնում համայնավարական շարժման մէջ։ Բայց շատ շուտով համոզուեցին, որ հին Ռուսաստանի պոչն է երեւում կարմիր փետուրների տակից։ Ու խորապէս հիասթափուեցին։

Նախ համայնավար կուսակցութեան մէջ ծայր տուեց «աջ-ձախ» ըէքլամը, յետոյ՝ բաժանուեցին իրար թշնամի եւ եւ աններող խմբակցութիւնների եւ հատուածների, իսկ այժմ թաւալգլոր գնում են դէպի անկում։

Զուր անցան Մոսկուայի սաստերն ու արտաքսումները, «միասնականութիւնը» վերականգնելու համար։

Ու բաժան-բաժան խմբակներն ու հատուածները սկսան գանգատներ եւ «ժուռնալ»ներ տեղալ Կրեմլի պալատը, իրար մեղադրելով ու պարսաւելով։

Երկպառակման եւ տարաձայնութիւններին վերջ տալու նպատակով, 1929ին, Շւետիոյ համայնավար «Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը» սկսաւ խիստ մաքրագործման։ Անխնայ ցրեց կոմբջիջները, նոր դուռ բանալով անվերջ երկպառակութիւններին։ Որքան կուսակցական ներքին պայքարը սուր կերպարանք ըստացաւ բուն Ռուսաստանում, այնքան աւելի լայն անջրպետ բացուեց մայր կուսակցութեան եւ շւէտական հատուածի միջեւ, ու գործը հասաւ անխուսափելի խզման։

Ներկայումս շւէտական կուսակցութիւնը դարձել է մի խղճալի խմբակ, կորցնելով իր ազդեցութիւնը աշխատաւոր զանգուածների վրայ։

Ստոկհոլմի վերջին ընտրութիւնների ժամանակ համայնավարները կորցրել են 3 տեղ քաղաքային խորհրդարանում, եւ այս այն հատուածն է որ այնքան էլ ականջ չի դնում Մոսկուային։ Իսկ Ստալինին հլու, կամակատար խմբակը, ոչ մի տեղ չապահովելով, դուրս է շպրտուած քաղաքական-հանրային կեանքից։

Այս կործանման առաջն առնելու համար Մոսկուան շատ անգամ գործակալներ է ուղարկել սկանտինաւեան երկիրներ, լի դրամներով, որպէսզի գործը քննեն տեղի վրայ եւ մի դարման ճարեն։ Բայց բոլոր փորձերը անյաջող են անցել. այլեւս անում են համայնավարների կեղծ ու պատիր խօսքերն ու խոստումները, անում են նաեւ ռուբլու արիւնի ու բրտինքի ոսկիները։ Համայնավարական Գ. Միջազգայինի գործակալներից մէկը — Բերնատդ կինը, որ միացման ցաւոտ խնդրով մեկնել էր Ստոկհոլմ, վերջին օրերս ձերբակալուած է անխուսափելի վաւերագրերով։ Կինը Շւեդիա է մեկնել որպէս գերման տպարանական ձեռնարկների ներկայացուցիչ, ձեռնարկներ, որոնք ոչ այլ ինչ են, եթէ ոչ մեծամասնական բոյներ։ Ձեռք անցուցած վաւերագրերը շահեկան տեղեկութիւններ են տալիս համայնավար կուսակցութեան քայքայման եւ անկման մասին։

Պարզւում է որ մեծամասնականները երկու պաշտօնաթերթ են ունեցել, որոնք հրատարակուել են բացառապէս Մոսկուայի վարկերով։ Թերթերից մէկը, 1931ի ընթացքում, Ռուսաստանից ստացել է 100,000 քրոն եւ երեք ամիս յետոյ անկարող է եղել վճարել նոյնիսկ պաշտօնեաների ռոճիկը։ Կինը յատկացրել է նորից 25,000 քրոն, որպէսզի թերթը չփակուի։

Երկրորդ թերթը մէկ տարուայ մէջ ունեցել է 70,000 քրոն վնաս։

Երկու պաշտօնաթերթերի տարածումը իջել է 80 առ հարիւր։

Տեղին վրայ քննելով համայնավարների պառակտումը, նրանց խօսքի ու մամուլի անկումը, զեղծարարութիւնն ու շռայլ մսխումներով, Գ. Միջազգայինի արտակարգ լիազօր կինը ստիպուած է եղել «մաքրագործել» սկանտինաւեան համայնավար կուսակցութեան շարքերը։

Երկու պաշտօնաթերթերի խմբագիրները փոխել է. շարքերից վտարել Շւեդիոյ համայնավար կուսակցութեան յայտնի պարագլուխ Հիւգօ Սիլլէն, որ առաջին ուղղափառ առաքեալն է եղել իրենց կուսակցութեան ստեղծման եւ տարածման։

Հետաքրքիրն այն է, որ համայնավարների քայքայումով ուժեղանում են միւս ընկերվարական կուսակցութիւնները — սոցիալ-դեմոկրատները եւ ազգային-ընկերվարականներ։

Եւ արդէն վերջին ընտրութիւնների ժամանակ, մինչ մեծամասնականների մէկ հատուածը կորցրել է 3 տեղ եւ միւսը ոչ մի թեկնածու չի կարողացել անցկացնել, ազգային ընկերվարականների թեկնածուները, միայն մայրաքաղաքում, շահել են 280 ձայն։ Ի վնաս եւ ի հեճուկս մեծամասնականների, աշխատաւոր զանգուածները գնում են խտացնելու ազգային-ընկերվարականների շարքերը։ Այս մի դարձ է դէպի սոցիալիզմը, մի հոգեփոխութիւն, որ նկատելի է բոլոր երկիրներում։

Դեմոկրատիան կամաց-կամաց դուրս է գալիս ապականութիւնից, երես է դարձնում սախական բարբարոսութիւնից, որ այս անգամ պատմութեան բեմ է եկել ընկերվարութեան դիմակով։

Այս դանդաղ բայց յարատեւ կերպով կարմիր յետաշրջութիւնը յետ է մղում դէպի ռուսական տափաստանները, այնտեղ վերջնականապէս փշրուելու համար։

Պատմութիւնը օրէնքներ ունի...

Ռ. ԿԱՐԱՊԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԿԸ ԿՌՈՒԻՆ ԼՈՒՍՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ապրիլի առաջին շաբթուն տեղի ունեցաւ լուսնի խաւարում մը, տեսանելի Կ. Պոլսոյ մէջ։ Պոլսէն կը գրեն թէ լուսնի խաւարման պահուն մոլեռանդ եւ նախապաշարեալ Թուրքերը զինուած փողոց ելան, եւ պաշտպանելու համար իրենց սիրելի մահիկը, սկսան կրակ տեղալ երկինքի դէմ։ Ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ արգիլեց, բայց Թուրքերը կը պնդէին թէ չեն ուզեր որ «հրէշը ուտէ գիշերային աստղը»։

ՃԱՓՈՆՈՒՀԻՆԵՐԸ ՔՈՒԷ ԿՈՒՏԱՆ

Թոքիոյէն կը հեռագրեն թէ ներքին նախարարութիւնը որոշած է քուէի իրաւունք տալ այն կիներուն, որոնք 35 տարեկանէն վեր են։ Այսուհետեւ ճափոնուհիները պիտի կրնան ընտրել, նոյնպէս ընտրուիլ թաղապետական պաշտօններու համար։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Բայց Թուրքերը զո՞հ էին։ Կարելի է այս մասին գաղափար մը կազմել, համաձայն լեզուին, որ անոնցմէ մէկը կը գործածէ, Ֆրանսացիի մը հետ խօսակցութեան ընթացքին, «Մարդը որ սպաննեց» գործին մէջ.— Օսմանեան Դրամատան եւ Հանրային Պարտուց միջեւ, Ոսկեղջիւրը խեղդուած է։ Մտածեցէք այս մասին, երբ լսէք թէ կ՚ըսեն որ Թուրքիան կը մեռնի»։ Մինչդեռ իրենց վերապահելով բանակը եւ հանրային պաշտօնները, անոնք առեւտուրը կը ձգէին քրիստոնեաներուն եւ Հրեաներուն, ինչ որ անոնց թոյլ կուտար որ հարստանան, մինչ իրենք աղքատ կը մնային։ Միամիտ եւ նախնական, զիւրաւ կը խաբուէին, եւ փոքրամասնութիւնները, որքան որ կրնային, կը շահագործէին անոնց տկարութիւնը, անոնց դրամական պէտքի գոհացումը եւ կամ չարաչար կը գործածէին անոնց փառահութիւնը։ Պէտք կա՞յ յիշելու Ռումելիի երկաթուղիին օրինակը։ Անոր ձեռնարկուն գործը ստանձնած ըլլալով քիլոմեթրի հաշուով, ուզածին չափ բազմապատկեց դարձուածքները, եւն.։

Թուրքերուն հետ միշտ շփում ունեցող ցեղերուն մէջ, որոնք միշտ իրարու կը նախանձէին, կային Հայերը, որոնք ամենէն աւելի զանոնք շահագործելու մէջ, եռանդ եւ վարպետութիւն ցոյց կուտային։ Աւանդական դարձած անոնց այս խորամանկութեան գերակշռութիւնը ցոյց տալու համար, յիշենք պատմութիւնը Հայուն, Յոյնին եւ Հրեային, երեք դող ընկերներ, որոնց կը վերագրուի հետեւեալ խօսակցութիւնը։— Որքա՞ն կը ցաւիմ որ այս գեղեցիկ ադամանդը չկրցայ ձեռք ձգել, կը բացագանչէ Հրեան։

— Իմ քովս է, կը խոստովանի Յոյնը։

— Քու քո՞վդ է, կը վերջացնէ Հայը, առարկան հանելով իր գրպանէն։

Ցգէտ, անհեռատես եւ ծոյլ, Թուրքը, Հայուն առջեւն էր հնարամիտ, ճարտար եւ վարպետ բոլոր արհեստներուն մէջ։Պէտքէն մղուած, Թուրքը կը նստէր անոր բազուկներուն մէջ եւ փոխ առնելու ստիպուած էր անօրինակ տոկոսներով՝ մինչ 200 առ հարիւր։ Այն օրը որ փճացած ըլլար, յանկարծ կատաղութիւնը կը բռնէր ու կը ջարդէր։ Այդ էր ինքզինքը պաշտպանելու եղանակը։

Պատերազմի սկիզբն իսկ, Քափիթիւլասիոններէն զայրացած, Իթթիհատը ցոյց կատարեց մեր դէմ։ Կատղած ամբոխ մը նուաճեց եւ կողոպտեց Փըթի-Շանի սրահը որուն ղեկավարն էր Ֆրանսացի մը. արդի ազգայնականութեան առջին բռնկումը, այնքան աւելի սաստիկ, որքան կը յաջորդէր երկար ատենէ ի վեր զսպուած դժգոհութեան մը։ Մեր ժողովրդականութիւնն արդէն կը դեղեւէր, շնորհիւ անմարդ դիւանագիտութեան մը, որ թոյլ տուած էր որ Գերմանիոյ կողմնակի ժողովուրդ մը որուն կը համակրէինք եւ որուն դաշնակիցը մնալու էինք։

Բայց առանց մինչեւ այդ կողմերը ելլելու, դժուար պիտի ըլլար դաշնակիցներուկողմէ Պոլսոյ գրաւման մասին խօսիլներողամտութեամբ։ Զեղծումի եւ անկարգութեան շրջան մը եղաւ այդ, իրաւ է թէ չափով մը անխուսափելի, ցնցումի մը վաղորդայնին, ինչպէս էր պատերազմը։

Անգլիացիները, որոնց ձեռքն էր միջդաշնակցային հակակշիռը, թոյլ կուտային որ ամէն ինչ կատարուի, գողութիւն, սպանութիւն եւ առեւանգում։ Ոստիկանութիւնը կը կաշառուէր։ »Պախշիշ»ը գտած էր իր նախկին հմայքը։ Թուրքերը կրցան հարց տալ իրենք իրենց թէ ի՞նչով է որ յաղթականները կը մեղադրէին զիրենք, երբ իրենց աչքին առջեւ իսկ աւելի գէշը կը կատարէին։ Առանց կիրքի, տեսան Յոյներու ուրախութիւնը,որոնք իրենց փճատուններուն առջեւը կը կախէին Վենիզելոսի պատկերը, ի փառս իրենց ծառայութեան Պոլսին ստանալու յոյսով։

Աւելի վերջերը, 1921ին, տեսան նաեւ անոնց լիակատար խանդավառութիւնը Անատոլուի յաղթանակներուն հետեւանքով, երբ կը սպասէին որ կոստանդին թագաւորը մուտք գործէ ցանկալի քաղաքին մէջ։

Նախապատերազմեան մեծ ախորժակները երեւան ելած էին։ Անհատական շահերը շատ վնասուած էին, եւ ատենը եկած էր հաշիւ ներկայացնելու Թուրքիոյ։ Մասնագիտական յանձնախումբեր կը պտտին երկրին մէջ, վնասներու ցանկը պատրաստելու, եւ առանց հակակշռելու, կ՚արձանագրեն շահագրգռուածներու յայտարարութիւնները։ Այս վերջինները կ՚ուռեցնէին քանակը եւ կը խոշորցնէին գիները՝ որքան որ ուզէին։

Գումարը նշանակութիւն չունէր։ «Թուրքերը պիտի վճարեն», կ՚ըսէին բոլորը։ Ծառերը իրենց կորուստէն շատ աւելի պահանջ կը ներկայացնէին, չափազանցութիւնը կ՚երթար մինչեւ 100ին 400։ Կառավարութիւնը գողնալը գողութիւն չէր։ Պարտուածներու շփոթութիւնը լայնօրէն կը շահագործուէր

Հակառակ նախատեսութեանց, համաձայնականները ստիպուեցան իրենք իսկ կարգադրել պատերազմական վնասներու հատուցումը, այնպէս որ, պահանջողներու բոլոր յիմարական խնդրանքները խստօրէն մաղէ անցուեցան։ Իրօք, 1923ին, Լօզանի մէջ, Ըսմէթ փաշա այս հոգը իր երկրին ձգելու տեղ, նախընտրեց դաշնակիցներուն թողուլ Պերլինի և Վիէննայի մէջ գրաւուած ոսկեկօտները։ Այս ոսկեկօտները որոնք կը ներկայացնէին 5 միլիոն օսմանեան ոսկիի արժէք մը, տրուած էին Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ, երբ երաշխիք 1917ին Թուրքիոյ կնքած փոխառութեան։

Թուրքերը ըստ աւանդութեան կրկին խաբուելու գինով, այս անգամ հեռատեսութեամբ շարժեցան, կանխաւ վճարելով գումար մը, եւ ձգելով որ դաշնակիցները ճարտարութին այս անխիղճ պահանջարկուներուն հետ։ Այս գումարը հեռու էր համապատասխանելէ վնասներուն, որոնք մօտ երկու միլիառ կ՚արժէին միայն Ֆրանսացիներուն համար։ Բայց անցեալի դասերէն վերջ, աւելի խոհեմութիւն պիտի ըլլար ընդունիլ։

1922ին, Յոյներուն տարած յաղթանակներուն եւ քէմալական յեղափոխութեան յաջողութիւններուն վրայ, ոխերը որ երկար ատեն զսպուեր էին, ճակատագրական կը դարձնէին ներկայ ազգայնականութիւնը եւ զիւրաւ կը բացատրեն զայն։ Հին սովորութիւններուն հակազդելու իրենց փութկոտութեամբ, Թուրքերն անմիջապէս ինկան հակառակ ծայրայեղութեան մէջ մէջտեղէն վերցնելով կարգ մը ոչ-իսլամ փոքրամասնութիւններ։

Սեվրի դաշնագրին նուաստացուցիչ յօդուածներուն համաձայն, զորս ընդունեց էր Մեհմէտ Վահտէտտին՝ վերջին սուլթանը, Յոյները ո՛չ միայն կը սպասէին որ իրենց տրուի Պոլիսը, այլ նաեւ Թրակիան եւ Փոքր-Ասիոյ եզերքները։ Ամենէն առաջ անոնք վռնտուեցան, իրենց պարտութեան յաջորդող խուճապին մէջ, աճապարանքով եւ ոչինչ գիներով իրենց արտերը, այգիները, ձիթենիները՝ ծախելով իրենց դրացիներուն, որոնք վարժութիւն չունէին այս տեսակ զբաղումներու։

Թուրքեւյոյն բնակչութեան փոխանակութեան խառն յանձնախումբը որուն գործն էր փախստականներուն ապահովել իրենց լքած ինչքերուն փոխարէնը, երկիրը փրկեց անոնցմէ։ Թուրքիա հաստատուած 1 միլիոն 900,000 Յոյներէն, մնացին միայն ոչ-փոխանակելի 100,000 Յոյներ, Պոլսէն դուրս ելլելու պարտադրութեամբ, ըստ Լօզանի դաշնագրին տրամադրութեանց։

(3)

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ
ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՍԷՆ ԺԷՐՈՄ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Երկու մեծ պուլվարներ վերի կողմէն շրջանակաձեւ իրարու միացած, Գլէր Իգնար եւ Արարատ եւ յետոյ նոր մը Գլէր Իգնարը կտրող պուլվոր Նէօվ։

Այս պողոտաներու երկու կողմերուն վրայ կառուցուած բոլոր տուները հայկական են եւ օրէ օր կը դառնան ձեւաւոր եւ ներկայանալի։ Տուները մեծ մասով մասնաւոր ճարտարապետ չեն ունեցած, այլ տան տէրը ինք եղած է ճարտարապետ եւ նոյնիսկ որմնադիր։ Բայց եւ այնպէս, անոնք զուրկ չեն Ֆրանսացիներու նախանձը շարժելու աստիճան ընտանի եւ գեղեցիկ ըլլալէ։

Գիւղին բնակչութեան մեծամասնութիւնը Սիվրիհիսարցիներ են, մօտ քսան ընտանիք, բոլորն ալ բարեկեցիկ, մեծ մասով սեփականատէր։ Ցեառյ կուգան Իզմիրցիներ, Աֆիոն-Գարահիսարցիներ, Էնկիւրիցիներ, Բէօթահիացիներ։ Կան նաեւ Իզմիրցի, Կեսարիացի եւ Պիլէճիկցի քանի մը տուն սեփականատէրեր։

Սէն-Ժէրոմ վերջին մէկ տարուան ընթացքին ունեցաւ աննախընթաց յառաջդիմութիւն։ Ունի երկու հայ մսավաճառ, հինգ նպարավաճառ եւ երկու հացագործ։

Կիրակի կամ տօն օրերուն կեանքը կը խայտայ պողոտաներուն վրայ։ Ամէն տեղացի իր ծննդավայրին սովորութեան համաձայն գետնախնձորով նապաստակ կամ հաւկիթ կանդակ կը տանի փուռը։ Հ ներ ու աղջիկներ փուռին կը սպասեն։ Նպարավաճառի նութին առջեւ պզտիկ մա հաւկիթամարտ կ՚ընեն, իսկ գինաց ծերունի մը իր պառա հետ սոխ կը տնկէ պարտէզի բարտ հողին վրայ։

Գարնան իրիկնամուտին քիւլ Քօստի աշխատաւոր թեւ թեւի մտած Գլէր Իգն Արարատի շրջանը կ՚ընեն, իսկ մը այրեր ալ խուլի եւ շաքար բային աշխատանքին երթալ մար մեծ ճամբուն անկիւնը կառքի կը սպասեն։

Հայ կին մը սրճարանին իր ամուսինը կը փնտռէ, ուան գործէն վերադարձին տուն երթալու թղթախաղի

Կիրակի է։ Սէն-Ժէրոմի մանկապարտէզի համար նոր շէնքին մէջ Բէօթահիոյ Հայ թեան երկսեռ երգչախումբը

«Ո՛վ մեծասքանչ դու լ
Ո՛վ հնչուն բարբառ մայրեն
Փափկագին հնչիւն բառերու
Նման արդեօ՞ք այլ տեղ կա

Եւ յետոյ իրենց հայրենակ կոմիտաս վարդապետը կը պա երգելով.

«Խումար պառկէ ելես
Հօփ, հօփ հօփ իր տատ
Հէ՛յ հէ՛յ յանն է, յանն է
տրմեր

Երբ կը լսեմ այս հոգեթով գերը տարաբախտ մեր ժողով կը տարուիմ մտածել թէ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՄՈՒԼ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՀՐԱՒԷՐԸ

Տեղի տալով Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան պընդումներուն, անգլիական կառավարութիւնը յետաձգեց գերման նախարարներուն հետ տեսակցութիւնը, որ տեղի պիտի ունենար Լոնտոնի մէջ։

Այնպէս որ, Ժընեւի մէջ է որ նախ տեղի պիտի ունենայ աւստրեւգերման մաքսային համաձայնութեան շուրջ վիճաբանութիւնը, ինչ որ գրգռած է գերման մամուլը եւ քաղաքական շրջանակները։

Իսկ Անգլիոյ դահլիճը իր կարգին, կը հաւաստէ թէ տեսակցութեան հրաւէրը Պերլին ուղղուած էր մաքսային համաձայնութեան յայտնումէն առաջ, այնպէս որ ենթադրել կուտայ թէ, տեսակցութեան եւ համաձայնութեան միջեւ պէտք չէ կապ փնտռել։

Իսկ ֆրանսական մամուլը կը շարունակէ խորհրդածել...

ՆԱԽ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Անընդունելի է որ աւստրեւգերման համաձայնութիւնը նախ քննուի Լոնտոնի մէջ, Ժընեւի մէջ չքննուած, կը գրէ «Թան»։

— Այն որոշման թէ տեսակցութիւնը տեղի պիտի ունենայ Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդի նիստերէն յետոյ, Գերմանները կ՚առարկեն թէ անօգուտ պիտի ըլլայ, քանի որ չորս պետութեանց արտաքին նախարարները նախ քան այդ, առիթը պիտի ունենան խորհրդակցելու Ժընեւի մէջ։ Հասկնալի է Գերմաններու հիասթափումը. բայց մանաւանդ կը բացատրուի այն իրողութեամբ որ Գերմանները գործանալի յոյսեր կը տածէին, անգլիական հրաւէրը շահագործել ուզելով՝ ի նպաստ իրենց քաղաքականութեան մասնաւոր նպատակներուն։

ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը Պ. Պրիան յետաձգել տուաւ Լոնտոնի տեսակցութիւնը կը գրէ Լա Կօշ.

— Ինչ որ ալ ըլլայ, եթէ Ժընեւի որոշումներէն յետոյ, Պ. Հէնտըրսըն յամառի իր ձեռնարկին մէջ, չպիտի կրնայ չերթալ ընդհանուր խորհրդակցութեան մը. որուն պիտի մասնակցին մեծ պետութիւնները, բայց պայմանաւոր խօսակցութեան նիւթը յստակօրէն որոշուի եւ իր հաւանութեան արժանանայ։

Այսպէս ուրեմն հակառակ մեր հայրենասէրներու ակնկալութեանց, Ֆրանսան է որ կը վարէ խաղը։

Պաշտօնապէս, Լոնտոնի խոր ցութիւնը յետաձգուած է մայիս ջին (ԽՄԲ.— Վերջին լուր նիս 5ին)։ Եթէ տեղի ունենայ րիվ է որ Լոնտոնի հետ հա հուրդ, պիտի ճշդէ օրակարգ պիտի նախագահէ բանակցութ պ. Պրիանի «ձախողութիւնը» պատ իր հմայքին՝ յաջողութ մըն է։

ԱՒԵԼԻ

Իսկ «Լիպէռթէ»ի խմբագ պետը կը գրէ.

— Այսօր, մարդ չի գիտեր տեղուանքն ենք. բայց կա գուշակել թէ Փարիզի եւ Լո արտաքին պաշտօնատուններու ջեւ, տեղի ունեցած է տեսա թակցութիւն մը։ Ֆրանսայի ա քին նախարարը ո եւ է փութ թիւն ցոյց չի տար հանդի վարչապետ Պրիւնինկի եւ ա նախարար Քուրցիուսի, մինչ սի կաթսան կրակին վրայ է։ որ Պ. Քուրցիուս կրնար Փարի անցնելներս Համպուրգի յ խումբին։ Հոն պիտի կրնար ցատրութիւն տալ Աւստրիոյ հե համաձայնութեան մասին, փո զայն հաղորդելու իբրեւ կատար իրողութիւն։

ՅՈՒԱՋԽԱՂԱՑՈՒՄ

Դէպի Համաձայնութիւն մէկ յառաջդիմութիւն, կը «Սուառ»ի մէջ Փօլ Լուի.

— Մայիս 18ին, Ժընեւի հուրդին պիտի ներկայացուի տրեւգերման համաձայնութեան բերեալ հարց մը, որ կատարե րարանցումի մասնեց։ Այս հա դրուի հետեւեալ կերպով.— տրիա, ընդունելով մաքսատուր նոյնացման դաշինքը եւ անեկա սահմանի վերացումը, հաւա մնացա՞ծ է իր յանձնառութե Ոչ աւելի։ Այս մասին, Պեր դաշինքը կը մերժէ քաղաքական խորհրդակցութի գերու Դաշնակցութեան մէջ։ միայ գիտնալ թէ կարելի պիտի լա՞յ արգիլել այս խորհրդակցութի նը։ Կը մնայ գիտնալ թէ, եթէ համաձայնութիւնը կը կրէ լոկ սական նկարագիր, ի՞նչ պիտի վճռաբանութեան ելքը։ Տրուած շումը որեւէ արժէք չպիտի եթէ միաձայնութեամբ չառնուի պէս պիտի հանին տար հնարքի պիտի դիմեն վերջին հուն։

երկար պիտի մնանք այս հանմայնա-կով երկրի մէջ, եւ եթէ մնանք, գալիք սերունդներն ալ պիտի երգե՞ն այս երգերը…

Սէն-Ժէրոմի ժողովուրդը այս գործադրութեան տագնապին գնեց 360 քառակուսի մեթր հող ալիւսէ պզտիկ շէնքով մը, քառասուն հազար (40,000) ֆրանքի արժէքով եւ երեք ամսուան ընթացքին 26 հազար ֆրանք հանգանակեց աշխատաւոր համեստ ժողովուրդէն։ Սէն-Ժէրոմցի արհեստաւորներ երեկոյեան իրենց աշխատանքը լրացնելէ վերջ, լամբարի լոյսով նորոգեցին շէնքը եւ խորան պատրաստեցին, իսկ թաղականներու եւ պալիրներու կիներ շուկաները ման գալով շապիկցու կերպասներ գնեցին, ձեւեցին ու կարեցին։ Տաճարին ուրիշ բարեպաշտ տիկիններ իրենց ծրարները քակելով ճեռաքսէ անեղնագործուած գեղեցիկ ծածկոցներ նուիրեցին։ Ահա այսպէսով Սէն Ժէրոմ եւս ունեցաւ իր սեփական հողը, ճառուռ-մանկապարտէզի պզտիկ շէնքով։ Բոլո՛րը համոզուած են որ քանի մը տարի վերջ ժողովուրդին կոչաբերութեամբ ու համերաշխ գործակցութեամբ պիտի ունենան դպրոցի ու ճառուռի քարաշէն երկու հաստատութիւնները։

Սէն-Ժէրոմ կոչուած է ըլլալ հայկական փառարան մը գորգի գործարանին, Լա Րօզի, Մէրլանի, Նօթր Տամի եւ Սէն-Միթրի մէջտեղ, որոնց բնակչութեան միացեալ թիւը կը հասնի մօտ 500 ընտանիքի, սեփականատէր եւ վարձուոր։ Ամէն ընտանիքի մէկ մանուկ հաշուելով կ՚ունենանք 500 մանուկներ, որոնց եթէ 250ը ֆրանսական վարժարանը կ՚երթան, 250ն ալ մնացած էր փողոցներու վրայ։

Բարեգործական կազմակերպութիւններ կամ անհատ բարերարներ յիշատակութեան արժանի դեր կրնան կատարել, օգնելով այս մանուկներուն։

Ս. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

կի տրամադրած է նոյն հաստատութեան։ Պ. Տիրատուրեան, գնահատելով Հրաչեայ Աճառեանի հրատարակած արմատական բառարանին գիտական արժէքը, կ՚ուզէ որ այդ դրամով օրինակ մը գնուի բառարանէն եւ դպրոցին գրադարանը դրուի։

ՀԱՅԵՐԸ ԷԼ ԱԶԻԶԻ ՄԷՋ

Էլ-Ազիզէն (Խարբերդ) տրուած տեղեկութեանց համաձայն, ներկայիս կը գտնուի 100—120 տուն հայութիւն, որու երեք քառորդը մերկ ու թշուառ վիճակի մէջ է։ Գաղթել կը փափաքին, բայց պէտք եղած դրամը չունին։ Ընդհանրապէս երիտասարդութիւնը սակաւ է եւ կիներուն մէկ մասն ալ որբեւայրութեան ընելով հազիւ հազիւ կրնայ իր օրական ապրուստը հոգալ։

Էլ-Ազիզ ունի 11—20 գիւղաքաղաքներ։ Անցեալ տարի կառավարութիւնը գիւղերուն մէջ մնացած ամբողջ հայ գիւղացիները քաղաքին մէջ բերել տուած է։ Այդ գիւղերէն Բերդենլիի, Մղակաղիւղի, Սիւրխուրիկի, Եղեգի գիւղի, եւ Հիւսէյնիկի մէջ ընդհանրապէս բաւական հայութիւն կը գտնուէր։ Հիմա 8—10 տուն իսկ չէ մնացած։ Իսլամացած է մեծ մասը, մինչեւ իսկ հայերէն խօսիլ չեն գիտեր։

Էլ-Ազիզէն 45 վայրկեան հեռու կը գտնուի Խարբերդ քաղաքը։ Այս քաղաքին մէջ ալ կը գտնուի 8—10 տուն հայութիւն, որ մեծ մասամբ բրուտութեամբ կը զբաղի։

Սոյն քաղաքին մէջ Հայ Ասորիները ունին փոքր վանք մը, որ ճիշդ 7000 տարիէ ի վեր հնութիւն ունեցող վանք մըն է, չորս կողմը քարայրներով շրջապատուած։

ԻՐԱՔ

ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՀԱՄԱՐ

Պաղտատէն «Ցուսաբեր»ի կը գրեն որ Իրաքի կառավարութիւնը արդէն մշակած է հայ գաղութի ներքին կանոնագիրը եւ յանձնած խորհրդարանին։ Խորհրդարանը վերջնապէս վերամշակելու համար կանոնագիրը, դայն յանձնած է խորհրդարանական քննիչ յանձնաժողովին։ Կանոնագիրը խորհրդարանին կողմէ ընդունելէ ետքը՝ գործադրութեան պիտի դրուի։ Կանոնագրին մէջ որոշապէս ըսուած է, որ հայ առաջնորդը կամ մնւթեղէնին իրաքահպատակ պիտի ըլլայ։

ՉԵԿԻՍՏ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ ՋՈՀԵՐԸ

Վեզարակիր Չեկիստի եւ իր Առժամեայի դէմ եղած ցոյցի հետեւանքով ամբաստանուած եօթ աղգայիններէն չորսը անպարտ արձակուեցան, մարտ 10ին տեղի ունեցած դատին հետեւանքով։

Միւս երեք ամբաստանեալներու դատավարութիւնը տակաւին աւարտած չէ։ Շուրջ 20 հոգի իբր վկայ հարցաքննութեան կանչուած են, առնցմէ ոմանք լսուած են մարտ 24ին տեղի ունեցած դատավարութեան. միւսները պիտի լսուին մարտ 30ին։ Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է, որ բոլորն ալ անպարտ պիտի արձակուին։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՆՈՐ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Խօսուն շարժանկարին գիւտէն ետք ահա կ՚աւելնայ նաեւ գունաւոր շարժանկարը։ Բայց Միացեալ Նահանգները հիմա կը փորձեն ուրիշ ձեւի շարժանկար մը։ Ան «լայն ֆիլմ» կոչուած է, որ արդի ֆիլմին չափերը կը փոխէ եւ այսպիսով տեսողութեան կուտայ լայնութիւն մը, խորութիւն մը, որ երբեք չէր ստացուած առաջ։ Այս ձեւով կը տրուի նաեւ արտացայտքի (relief) *պատրանքը։ Երեք ձեւ արդէն պատրաստ։* Grandeur-film*ը կը պատկանի* Compagnie Fox*ին,* Magna-film Paramount*ին եւ* Natural-Vision R. C. A.*ին։*

Ժապաւէնին պատկերը որ հիմա ունի միայն 35 միլիմեթր, կ՚ունենայ այս նոր կատարելագործութեամբ 70 միլիմեթր, ատով կը ստացուին անբեւակայելի տեսարաններ բնութեան, ծովու, ժողովրդի զանգուածներու եւայլն։

Իսկ ֆիլմին այն մասը, որ նուիրուած է ձայնի ուղեգծին, եռապատիկ է բաղդատմամբ հիմակուանին։ Այսպէսով կը ջնջուին գործիքի մակաբոյծ աղմուկները, որ կը հանեն արդի բոլոր գործիքները, եւ որով հաւատարմօրէն կը վերարտադրուին ձայներուն մինչեւ ամենացած նօթերը, եւ նոյնիսկ կուտան ձայնին հեռանկարը։ Ան հիմակուան պէս այն տպաւորութիւնը չի թողուր թէ բոլոր դերասանները միեւնոյն տեղէն կը խօսին, այլ մօտէն կամ հեռուէն։ Միակ անպատեհութիւնը ան է, որ կը պահանջէ ամբողջ materiel*ի վերանորոգումը, բայց գիւտին նորութիւնը այնքան մարդ կը հրապուրէ դէպի սինէմաները, որ վերանորոգման ծախսերը կը փակուին շուտով։*

ՏԱՎԻՏ ԿՈԼՏԷՐԻ ՇԱՐԺԱՊԱՏԿԵՐԸ

Շան զ՚Էլիզէի վրայ նոր բացուած սինէմա մը կը ներկայացնէ խօսուն շարժապատկեր մը Ֆրանսերէն լեզուով։ Այս շարժապատկերը վերածուած է օր. Իրէն Նեմիրովսկիի մէկ վէպէն։ Այս շարժանկարը տարուան լաւագոյններէն մէկն է։ Նախ բեմադրողին գործը դիւրացած է այն զօրութեամբ, որ ունի վէպը, եւ բացի այդ կ՚ընթանայ տեսարանէ տեսարան եւ վէպին իւրաքանչիւր էջը կը վերադարձնէ հաւատարմօրէն, իրական ձեւով մը կուտայ անձերու խօսակցութիւնները եւ այն միջավայրն ու մթնոլորտը, ուր կը շարժին ու կը շնչեն անոնք։ Բեմադրողին կը մնար ընտրել պատրաստի տեսարաններ։ Ուրիշներ կը դաւաճանեն վէպին, երբ կ՚ընտրեն տեսարանները։ Լուրջ վէպերը կ՚այլանդակեն յարմարեցնելով մեծամասնութեան ճաշակին ու ընթացիկ բարոյականին լոկ շահագիտական միտումով, որով շատ անգամ հեռաւոր կապ մը իսկ չէք գտներ վէպին եւ իր շարժանկարին միջեւ։

Տավիտ Կոլտէրի դերը կը կատարէ Հարրի Պօր, որ կը յայտնուի իբրեւ մեծ դերասան մը։ Անոր մէջ կը վերագտնենք ձայն, ձայնի երանգաւորում եւ շարժուձեւեր, այնպէս ինչպէս երեւակայած էինք վէպը կարդալու ժամանակ։

Վ. ԽՍԱՀԱԿԵԱՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ

Աշխարհի առեւտրական նաւատորմին մասին պատրաստուած վիճակագրութենէ մը կը քաղենք հետեւեալ թիւերը.—

Այդ նաւատորմը 1 յուլիս 1929ին աւելցած էր 1,533,332 թոնո։ Սպառարկութեան մէջ գտնուող նաւերուն ամբողջական թոնոյին գումարն է 69,607,644։ Շոգեշարժ եւ մեքենաշարժ նաւերուն թիւն է 68,23,809 թոնո։ Կը նշանակէ թէ առագաստանաւերուն թիւը կը պակսի հետզհետէ։ Շոգեշարժ նաւերուն թիւն ալ մեծ ըլլալով հանդերձ չափիր այլեւս։ Մեքենաշարժ նաւերն են, որ կը բազմապատկուին շարունակ։

Ո՞ր երկիրներն են, որ շատ նաւ կը շինեն։

Նորվեկիա 443,796 թոնո շինեց վերջերս։ Անգլիա եւ Իրլանտա՝ 272,113 թոնո։ Ֆրանսա՝ 152,216 թոնո։ Հոլանտա՝ 147,248 թոնո։ Իսկ Միացեալ-Նահանգները քանդեցին բազմաթիւ առեւտրական նաւեր, մէկ տարուան մէջ 436,214 թոնո։

Համեմատական հաշիւով մը, ո՞ր երկիրներն են, որ շատ նաւ ունին։

Աշխարհի առեւտրական նաւատորմին հարիւրին 41,6ը 1914ին կը գտնուէր Անգլիոյ ձեռքը, բայց յետոյ այդ թիւը ինկաւ մինչեւ հարիւրին 29,9։ Այսուհանդերձ ան աշխարհի առաջին երկիրն է, որ ամէնէն շատ նաւ ունի։ Ցետոյ կուգան Միացեալ-Նահանգները, հարիւրին 13,7։ Երրորդն է Ճափոն (հարիւրին 6,3)։ Չորրորդը Գերմանիա՝ (հարիւրին 6,2)։ Գերմանիա 1914ին ունէր 11,3 առ հարիւր։

Տնտեսական տեսակէտով, պէտք է նկատի առնել նաւերուն մեծութիւնը (1914էն ասդին 4,00-6,000 թոնոնոց նաւերուն թիւը շատ աւելցած է), տարիքը (ամէնէն հին նաւերը ունի Ամերիկա)։

ՀԵԼԼԵՆԱԿԱՆ ՔԱՆԴԱԿՆԵՐ

Պիրէոն նաւահանգիստին շինութեանց ընթացքին, ծովուն յատակէն գտնուեցան նմոյշներ հելլենական հին քանդակագործութենէն, գործ Ա. եւ Բ. դարու։

Այդ թանկագին նմոյշները կը գտնուէին այնտեղ, ուր ժամանակին կը բարձրանային Ակորա եւ Էմպորիոն շէնքերը, որոնց գաւիթին մէջ կը պատսպարուէին նաւահանգիստ հասնող ճամբորդները։

Այս քանդակագործական նմոյշները հաւանաբար ծով ինկան հրդեհի մը պահուն, որ պատահեցաւ Գ. դարուն, որովհետեւ կրակի նշաններ կան անոնց վրայ։ Գտնուած առարկաներուն մէջ են կլավդի կայսեր կիսանդրին (մեռած 270 թուականին), հարթաքանդակներ Տրնորհաց զիցուհիներու, Ապողոնի, Աթենեղէոսի, ռազմիկ կիներու։

Հնագէտները շատ կը հիանան սփինքսի մը վրայ, որ թերեւս վերջապատմութիւն մըն է Եռնայի կղզիէն գտնուած հուշակաւոր սփինքսի մը վրայ կատարուած։

Բոլոր այս գործերը կը պատկանին նոր-ատտիկեան դպրոցին, որուն վարպետներն էին Դիոգինէս, Ապողոնի, կղեոմենէս։

ԸՄՊԵԼԻՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Լոնտոնի մէջ լուրջ պայքար մը կը մղուի ոգելից ըմպելիներու գործածութեան դէմ։ Անգլիական օրէնքը կ՚արգիլէ հրապարակաւ գինի, նոյնիսկ գարեջուր կամ խմնօրօղի խմել որոշ ժամերէ դուրս (կէսօրէն յետոյ մինչեւ ժամը 3, եւ երեկոյեան 6-10)։ Անշուշտ ատիկա պատճառ մը չէ, որ գինովութեան դէպքեր տեղի չունենան Անգլիոյ մէջ։ Նոյնիսկ պաշտօնական մարդիկ կը յայտարարեն թէ «Անգլիոյ մէջ չկայ պատուաւոր մարդ մը, որ 40 տարեկան չեղած մէկ կամ երկու անգամ գինովցած, լոլիկ կորսնցուցած չըլլայ»։

Երեսփոխանները թեր ու դէմ կը վիճաբանին թէ պէ՞տք է արգիլել ոգելից ըմպելիներու գործածութիւնը։ Մէկը կ՚ըսէ թէ Աւստրալիոյ ծարզական խումբին յաղթութիւնը, ընդդէմ Անգլիոյ խումբին, կարելի է բացատրել Աւստրալիացիներուն հակալքոհոլականութեամբ։ Անգլիա տարեկան 290միլիոնոտերլին կը սպառէ ըմպելիի համար։ Երբ օրինագիծ մը ներկայացուեցաւ, արգիլելու համար ոչ միայն ոգելից ըմպելիներու գործածութիւնը, այլ նաեւ պատրաստութիւնը եւ ներածութիւնը, 18ի դէմ 137 ձայնով մերժուեցաւ։

ՊԵԼՃԻՔԱ ԸՆԴՀ. ԱՊԱՍՏԱՆ

Պելճիոյ Ապահովութեան ընդհ. տեսուչը վերջերս թերթերուն կը յայտարարէր թէ իր երկիրը կը շարունակէ աւանդական հիւրընկալութիւնը օտարականներուն, առանց դժուարութեան կ՚ընդունի անոնք որ ֆրանսական սահմանագլուխէն ներս կը նետուին իբրեւ անբաղձալիներ, ինքնութեան թուղթերէ զրկեալներ եւայլն։ Պելճ ոստիկանութիւնը անպատեհութիւն մը չի տեսներ, ընդունելով զանոնք իր երկրին մէջ,կըբաւէ որ իր երկիրը ապաստանելու իրաւունքը, պելճիական հիւրընկալութեան ապացոյց մը ըլլալով հանդերձ, փորձութեան չենթարկէ քաղաքականութեամբ զբաղելու։ Բոլոր օտարականները, որ քաղաքականութեամբ կը զբաղին, պիտի փութան առանց այլ մը արտասանելու ժամանակ ձգելու, կ՚ըսէ ապահովութեան ընդհ. տեսուչը։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՍԹԱՆՈՁՅԻՆԵՐՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Սթանոզի Նրիտ. Միութեան ֆութպոլի խումբին 5րդ մրցումը տեղի ունեցաւ, անցեալ կիրակի 5 ապրիլ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Սթատ Փէրշինկի մէջ, ընդդէմ Սթատ Օլէնփիք 18րդի։

Հակառակ աննպաստ հովին, Սթանոզցիները առաջին կիսախաղին, հաւասար մնացին։ Իսկ Բ. կիսախաղին մեր տղաքը կանոնաւոր փասերով եւ լուրջ յարձակումով յաղթական ելան 2—5ով։

Այս կիրակի օրուան համար, հրաւէր ստացած են C. S. Blanc-Mesnil (1er Junior) խումբէն։

Վ.ՊԵՏ ՓԱՐԱՏԵԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

Ապրիլ 15ին, ժամը 20.15ին Պլէյէլի Արքայական Երաժշտանոցին մէջ տեղի պիտի ունենայ Սերկէյ Պետրոսեանի դաշնակի մենանուագը (Récital), մասնակցութեամբ իր ծնգամեայ զաւկին՝ Ռաֆֆիի, որ առանց ծանօթ ըլլալու երաժշտական նշանագրութեան,Թաքուն յայտնատեսութեամբ մը եւ լսելով միայն՝ դաշնակի վրայ պիտի նուագէ Պէթովէնի, Շուպէրի, Շոփէնի եւլն. դժուարին կտորներ։

Ի՞ՆՉ Է ՄՏԱԾՈՒՄԸ

Տակաւին կ՚ապրի տեսակէտ մը, որուն համաձայն ջղային դրութիւնը կը գործէ ելեկտրական հոսանքին նման։

Այսինքն ինչպէս ելեկտրական հոսանքը կը ճամբորդէ թելերու մէջէն, մտածումն ալ կը քալէ ջիղերուն մէջէն։

Նոյն իսկ կ՚ըսեն թէ մտածումը արդիւնք է թրթռացումի մը, որ կը նմանի հերցեան ալիքներուն տարածման։ Այնպէս որ մտածումներն ալ կը քալեն տարածութեան մէջէն, ճիշդ ինչպէս հերցեան ալիքները։ Այս ձեւով կը բացատրեն հեռազգայութեան երեւոյթը։

Եթէ այս վարկածները, որոնք հինցած են, վաղը հաստատուին, չափազանց պիտի դժուարանայ ընկերային կեանքը, որովհետեւ մարդիկ պիտի աշխատին օդին մէջէն բռնել ու գողնալ ճամբորդող մտածումները։

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

«ԺՈՒՌՆԱԼ»ՆԵՐՈՒ ՏԵՂԱՏԱՐԱՓԸ

Ոստիկանութեան հաւաքած այս բոլոր տեղեկութիւնները, ինչպէս եւ Րամիզի ընդհանուր քննիչ Հիւսէյին Հիլմի փաշայի ծածկագիր հեռագիրները կ՚ապացուցանէին հայ յեղափոխականներուն եւ Ժէօն Թիւրքերուն կողմէ Սուլթան Համիտի անձին դէմ լարուած մահափորձի մը մտադրութիւնը։

Որովհետեւ Սուլթան Համիտ մեծ կարեւորութիւն կուտար Ժէօն Թիւրքերու եւ հայ յեղափոխականներու գործակցութեան, խիստ հրաման տուած էր քննութիւնը խորացնել այս ուղղութեամբ եւ ամենախիստ հսկողութեան ենթարկել Ժէօն Թիւրքերու գործակիցները։

Կարգ մը փաշաներ, որոնք բարձր դիրքեր կը գրաւէին, զրպարտուած էին բազմաթիւ անմեղ սպաներ, զանոնք մատնելով իբրեւ մեղսակից։

Քննիչ յանձնախումբը մէկ կողմէն կ՚աշխատէր երեւան հանել մահափորձին բուն հեղինակները եւ միւս կողմէ հարցաքննել անոնք որ մատնութիւններ կ՚ընէին ասոր անոր դէմ։

Օրինակի համար, զինադաղարի շրջանին մինչեւ պատերազմական նախարարութեան աթոռին բարձրացող Սիւլէյման Շէֆիք փաշա, որ 150ի ցանկին մէջ կը գտնուի եւ հանգուցեալ ծովակալ Հիւսնի փաշա, մատնած էին կարգ մը սպաներ, իբրեւ մեղսակից Եըլտըզի մահափորձին։ Անոնք քանի՛ոյս քննիչ յանձնախումբի ներկայութեան բերուեցան խստօրէն հարցաքննուեցան եւ երեւան ելաւ որ զրպարտութիւն կ՚ընեն։

Բայց եւ այնպէս Սուլթան Համիտի կասկածները բոլորովին փարատած չէին։ Համիտ մինչեւ վերջ համոզուած մնաց թէ իրեն դէմ կատարուած մահափորձին մասնակցած են Ժէօն Թիւրքերը եւ գահժառանգ Րէշատ էֆէնտին եւ նոյնիսկ պալատականներէն ոմանք։

ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

ԹԻՒ 1 ՆԱՄԱԿԸ

Թիֆլիզ, 27 յուլիս 1905

Սիրելի Սարհատ,

Կը փութամ շնորհակալութիւնս յայտնել Աթէնքի մէջ գտնուած միջոցիս ձեր ցոյց տուած հիւրասիրութեան համար։ Նամակիս ուշանալուն պատճառը «Ոսկիհանք»ի մէջ պատահած դէպքն է։ Կը տեսնէք որ «Ոսկիհանք» ճամբորդութիւնը օգտակար եղաւ. որովհետեւ յաջողեցաւ պայուսակները վստահելի տեղ մը ձգելով ընկերներուն հետ տեսակցիլ։ Գործերու մասին լուր կը սպասենք։ Անհամբեր ենք իմանալու ինչ ըներիքդ եւ ինչով զբաղիլդ։ Մեր այս անգամուան ձեռնարկին յաջողութեան համար ամէն միջոց պէտք է ձեռք առնենք։ Կոմիտէէն ալ լուրերու կը սպասենք։ Ձեր բէվոլվերը վաղնա ղրկեցինք Տիգրանեանին կողմէ։ Առաջին առիթով անկէ ձեզի պիտի ղրկեմ։ Գիրքերը Պուրկազ ելած ժամանակ նաւուն մէջ մոռցած եմ. ասոր համար շատ կը ցաւիմ, բայց ի՞նչ ընեմ անճապարանքով ցամաք ելլելու ստիպուած էի։

Բարեւներ ընկերներուն *Չարդարեան Տօքթ. Թօմաքօ*

ԹԻՒ 2 ՆԱՄԱԿԸ

29 յուլիս 1905

Սիրելի ընկեր,

«Ոսկիհանք»էն ձեր ղրկած յուլիս 24 թուակիր նամակը առինք։ Կ՚երեւի մարմինէն արտօնութիւն չառած նաւահանգիստ իջնել կ՚ուզէք. կարելի է կը մերժեն, այդ պատճառաւ պէտք է արդարացնէք ձեր նպատակը։ Գործը չուշացնելու համար պիտի գրենք մարմնին որ կանչէ ձեզ։ Եթէ Քրիստոը հոն է, ձեր բացակայութեան կը փոխանորդէ ձեզ։ Լաւ յունարէն գիտէ։

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Կոմիտէ

ԹԻՒ 3 ՆԱՄԱԿԸ

Ժընեւ, 25 յուլիս 1905

Սիրելի ընկեր,

Թէեւ մօտ ատենէն Թիֆլիզ մեկնիլ որոշած էք, սակայն կը յուսանք որ այս նամակը ժամանակին կ՚առնէք։ Եթէ Սարհատը Պաթում մեկնած է, կը խնդրուի հասկնալ Աթէնքի մէջ գնուած զէնքերուն եւ անոնց փոխադրութեան ծախքերը։ Առ այժմ այս պարագան շատ կենսական եւ կարեւոր է։

Բարեւներով

Յ. Գ.— Սաֆօ եւ Ռուբինա հանգիստ հասան։ Հոս են։ Սարհատ եւ Զարեհ մօտ օրէն նամակ կը ղրկեն։

***

Եըլտըզի մահափորձին կազմակերպիչներէն Սիւլվիօ Րիչի, ուրիշ անունով Ժօրժ, երկրորդ անունը Քեօսէ Արիսթիտի, երրորդ անունը Րօպէր Րիչօ, իրականին մէջ Հայ Յեղափոխական կոմիտէին անդամներէն է։ Այս ստանան տեսակ տեսակ ձեւերով երեւցած եւ խնդրին մէջ ամենակարեւոր դերը խաղացած է։ Ան է պայթուցիկ նիւթերը բերել տուողը, գնողը, դրամները նամակատուներէն ստացողը եւ վճռական հրատարակութիւնները ցրուողը։ Հաստատուած ըլլալով որ ան յաճախ աւստրիական նամակատուն կ՚երթար կուգար, մեր արտաքին նախարարութիւնը խնդրեց Աւստրիոյ դեսպանէն տեղեկութիւններ քաղել այս մասին։ Մեծ դժուարութեամբ կարելի եղաւ ստանալ այդ տեղեկութիւնները։

(Շար.)

ԸՆԿԵՐԱ—ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան կողմէ

Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Նիկողոսեանի ճաշարանը
14 Rue François Garcin

Նուագ, երգ, արտասանութիւն *ճոխ պիւֆէ*

Մուտքը ազատ է

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԵԿ

Զ. Ե. Ռ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

ԼԻՈՆ.— 18 Ապրիլ, Շաբաթ իրիկուն
Գ. Թաղապետութեան սրահին մէջ
կը նախագահէ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Մանրամասնութիւնը յաջորդաբար

ՓԱՐԻԶ.— 26 Ապրիլ կիրակի իրիկուն
Salle d'Horticultureի մէջ

Հ. Կ. ԽԱՉԻ 20ԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Նախաձեռնութեամբ Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
եւ ՓԱՐԻԶԻ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ» ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
19 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ 11
Salle Washingtonի մէջ — Էմթրօ Georges V.
Հովանաւորութեամբ եւ նախագահութեամբ
Պ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
Ճոխ գեղարուեստական բաժին
Տոմսերը կը ծախուին «Յառաջ»ի խմբագրատունը

ԵՐԵԿՈՅԹ—ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 16ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի վասպ. Հայրենակց. միութեան
կը նախագահէ՝ Պ. Յ. ՇԱԼՃԵԱՆ *կը խօսի՝ Պ. ԱԶԳԻՆ*
Հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 84 rue Chape (Salon Chape)ի մէջ
Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Մարսէյլի պետական երաժշտանոցի երգչուհիներ՝ Տիկ. Լորիտտա Մարութեան, Mlle Masséglia *եւ պետ. երաժշտանոցի դաշնակահարուհին՝* Mlle Suzan Arnaud, *Թառիստ* Մեսրոպ *պիտի նուագէ ընտիր եղանակներ։ Կովկասեան պարեր եւ նուագ։*
Մարսիլահայ Ստուտեան դեկ. Մ. Մարութեանի կը ներկայացնէ
ՄՈԼՈՐՈՒԱԾ ԴՐԱՑԻՆ ԵՒ ՏՈՄՍԱՎԱՃԱՌՆԵՐԸ (ՔԱՒԵՇՏ)

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.0ին Ste. Byothéraphitique, 131 Rue Cambronne, մէթրօ Vaugirard.

Կը խօսի՝ Ռ. ԿԱՐԱՊԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ «Հրանդի (Մելքոն Կիւրճեանի) գրականութիւնը»։

ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու ծնողքներու կողմէ
Ի ՆՊԱՍՏ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒ
Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9.30ին
ԺԱՆ ԿՈՒԺՈՆԻ սրահներուն մէջ, 8 Rue Jean Goujon
Մէթրօ՝ Rond Point des Champs-Elyssées
ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Պ. Հ. ՄԱՐՄԱՐԵԱՆ
ՍԵԼԵՔԹ ՃԱԶ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
ՔՕԹԻՅԵՕՆ — ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ
ՄՈՒՏՔ 10 ՖՐԱՆՔ

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԶԱՒԱՐԵԱՆ կոմիտէն դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ Վռամեան, Մշօ, Մուրատ եւ Արդութեան խումբերու բոլոր ընկերները այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 186 Ave. Verdun, *Իսի-լէ-Մուլինօ։ Կը խօսի ընկ. Վահան Փափազեան։*

ԳԱՒԱՌ

ՎԻԷՆԻ կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Ապառաժ, Ռոստոմ խումբերու բոլոր ընկերները վաղը կիրակի առաւօտ ժամը 10ին «Խաժակ» ակումբին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Իշխան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Արամ, Աղբիւր Սերոբ, Եփրեմ Խան, Համազասպ եւ Վարդգէս խումբերը վաղը կիրակի ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի ժողովրդային գրադարանը կը վերաբացուի Ապրիլ 15ին։ Գրադարանը բաց է Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ իրիկունները՝ ժամը 7—8.30։ Հասցէ.— 11 Rue Dunoir, Lyon.

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ նորակազմ Երիտասարդ միութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ նախկին Երիտասարդաց միութեան անդամները եւ նոր անդամակցիլ փափաքողները այս իրիկուն ժամը 8ին 29 Rue Etienne Dolet, *Պ. Մինասի սրճարանը։*

ՓԱՐԻԶԻ հարաւային շրջանի Յառաջդիմասիրաց միութեան դասախօսութիւնը այսօր շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Պանեէօի դպրոցի շէնքին մէջ։ Կը խօսի Պ. Ս. Գարակէօզեան «Տրապիզոնցի Անթառամ» գրքի մասին։ Կը հրաւիրուին անդամները եւ համակիրները։

ՇԱՎԻԼԻ Երկ. Երիտ. Միութեան եռամսեայ ընդհ. ժողովը այս իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Նկատի ունենալով օրակարգի կարեւորութիւնը, բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Մարսէյլ, Գործ.— 981.60 ֆր.։
Մարսէյլ, Յ. Մ.— 260։ Կարգադրեցինք։
Լը Քանէ, Գ. Պուլ.— 35։

ԳՈՒՐԳԷՆ Քէշիշեանէ կը խնդրուի հանդիպիլ «Յառաջ»ի վարչութեան։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ Սեբաստիոյ Եարասար գիւղացի Պետրոս Ղարաղըզեան, հօր անուն՝ Նշան, մօր անուն՝ Էլմօն։ 1923ին կը գտնուէր Փարիզ։ Իր մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել իր հօրեղբօրորդւոյն Հայկ Ղարաղըզեանի 43 Rue St. Barbe, Marseille.

— Կը փնտռուի Տիկին Սրբուհի Ֆէնէրճեան։ Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի Պոլիս։ Իմացնել Երուանդ Պէօրքճեանի, 16 Rue Lainerie, Lyon, France.

— Սուրէն Փանոսեան կը փնտռէ իր եղբայրները՝ (Տէքէնտեցի. Սեբաստիա) Սիմօն (Ճանօ), Արիստակէս եւ քոյրերը՝ Զմրուխտ եւ Մարգրիտ Փանոսեան, որոնք ընդհ. պատերազմին անյայտացած են։ Իմացնել Յառաջի վարչութեան։

— Սեւերեկցի, Յակոբ Հազարվարդեան, Սեւօ վանէսի որդին, կը փնտռէ իր եղբայրը կարապետ Հազարվարդեան, որ 23 տարիէ ի վեր կորսուած է։ կը կարծուի ըլլալ Լիվըբուլ, ամուսնացած անգլիուհիի մը հետ եւ ունի երեք զաւակներու կը խնդրուի լուր ունեցողներէն տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին։ Bakkal Agop Hazarvartian, Arabe Pounar, Alep, (Syrie).

— կը փնտռուի Մարաշի Զավուշլու Թաղէն Լուսնթագ Սահակեան, հօր անուն՝ Յարութիւն (կառավարական պաշտօնեայ), մօր անուն՝ Խաթուն (վարժուհի), եղբօր անուն՝ Սամուէլ, Տէրզօրի ջարդին 9—10 տարեկան էր եւ կը գտնուէր Շէտտատիյէ։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել M. Fernezlianի, 36 Rue de la Part Dieu, Lyon, (Rhône). France.

— Կը փնտռեմ Քալուի Սղամ գիւղէն եղբայրս, Արտաշէս Ղ. Մարգարեան որ կը գտնուէր Փրավիտէնս (Ամերիկա)։ Երեք տարի առաջ նամակ կը ստանայի։ Իմացնել՝ Սղամցի Յովհ. Ղ. Մարգարեանի 17, Rue des Dominicaines, Marseille, France.

Ամերիկահայ թերթերէն մասնաւորապէս «Հայրենիք»էն կը խնդրուի արտատպել։

— Մարաշցի Եսայի Գարամանլեանի որդին Սիմօն Գարամանլեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Յակոբ Գարամանլեանը, որ կը գտնուէր Շիքակօ (Ամերիկա)։ Ընդհ. պատերազմէն ի վեր լուր չունիմ իր մասին, իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Simon Karamanlianի, Usine Vigier, Pont St. Esprit (Gard) France.

Ամերիկահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

— Բնիկ Պիթլիսի Ս. Յովհաննիսայ Թաղէն Նաճար Գէորգեանի որդին, Լեւոն Գէորգեան կը փնտռէ իր մօրաքոյրը (անունը չի յիշեր) որ Ամերիկա կը գտնուի։ Իր մասին լուր ունեցող բոլոր հայրենակիցներէ կը խնդրուի իմացնել Լեւոն Գէորգեանի, 16, Bd. des Italiens, St. Louis Marseille.

Կը խնդրուի «Հայրենիք» օրաթերթէն արտատպել։

— Կիւրնցի Նորայր եւ Միքար Աֆարեաններէ (կօշկակար) կը խնդրուի իրենց հասցէն իմացնել ստիպողաբար H. Meguerianի, 138 Rue Lafayette, Vienne (Isère)։ *Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուին Մարսէյլ եւ կը զբաղին կօշկակարութեամբ։*

MONDE

Միջազգային մեծ շաբաթաթերթ՝ գրական, գեղարուեստական, գիտական եւ ընկերային տեղեկութեանց

Կը հրատարակուի ամէն ուրբաթ։ Գին 1.50 ֆրանք, տարեկան բաժնեգին 50 ֆր., վեցամսեայ՝ 25 ֆրանք (Ֆրանսայի համար)։

Հասցէ.— Administration de Monde», 50 Rue Etienne Marcel, Paris (2e).

Կ'ուզուին *մէկսէ սօպ եւ Քրէփ տը շին պլուզ կարող գործաւորուհիներ։ Դիմել՝ ամէն օր ժամը 1—3, Օ. Յակոբեանի, 11* rue Sénégal, *սենեակ թիւ 30, մէթրօ Բուրօն կամ Պէլվիլ։*

ՕԹՕ

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՎԱՐԵԼՈՒ ԴՊՐՈՑ

Ինքնաշարժ (օթօ) վարելու փափաք ունեցողները թող անմիջապէս դիմեն՝ ոսկերիչ-ժամագործ՝

ԺՕԶԷՖ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ
2 Rue Francis-de-Pressensé — 34 rue d'Aix, Marseille.

Ութը դասը 100 ֆրանք, շաբաթը երեք անգամ, դասի ժամեր առաւօտ 7.30—8.30, կէսօրէ վերջ 1—2։

ՎԱՐՁՈՒ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Երկու սենեակ եւ խոհանոց. Ջուր, կազ, ելեկտր. աշխատանոցի յարմար։ Մէթրօի եւ մարշէի մօտիկ։ Պայլ 7 տարի։ տարեկան վարձք 2500։ Դիմել Պ. Անանիկեանի, 48 Rue Compans *Մէթրօ* Place des Fêtes.

EMPIRE Սինեմա-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւդթ. եւ վարիսի։ Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12։*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, *Փարիզ, Մէթ.* Réaumur. *Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդթ. տարրալուծ.։ Կ'ընդունին ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները։*

ՄԱՄԼՈՅ ՏԱԿ Է «ԱԳ — ՏԱՂԻՔԱՌԱՄԵԱՅ ԳՈՅԱՄԱՐՏԸ»

1914—1918 մեծ եղեռնի շրջանին Եոզկատի եւ Սեբաստիոյ միջեւ գտնուող Ագտաղ լերան վրայ մղուած չորս տարուան գոյամարտի պատկերալից պատմութիւնը լոյս կը տեսնէ մօտատենէն։ Գիրքը պիտի բաղկանայ 300է աւելի մեծադիր էջերէ, որուն վեց պրակները լոյս տեսած են ընտիր թուղթի վրայ մաքուր տպագրութեամբ։ Կը խնդրուի սոյն գոյամարտէն վերապրողներուն նահատակներու կենդանի նկարները փութացնել հետեւեալ հասցէին։ A. Arabian, 36 rue des Dominicains, Marseille.

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN
17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) — Tél. Roq. 39-89
Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՕՆ

Ջափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի։ Մասնագիտութիւն *Քռէփ տը Շին*։ Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ։

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՌԱՏԻՕ ՄԱՍՆԱԳԷՏ Պ. Ա. ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ
2 rue des Fossés St. Jacques. Paris (5)

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ՎԱՀԱՆ ՉՕԼԱՔ (SCHOLAK)

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ՝ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ ԸՆԴՈՒՆՈՒԱԾ

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1906ին ՓԱՐԻԶ
6 rue Adolphe Focillon, Paris — Tél. Gobelins 19—60

Ներկայիս՝

1. Brunoyի մէջ՝ վարձու երկու յարկաբաժիններ 2—3 սենեակնոց, լոգարան, նոր շէնք։
2. Brunoyի մէջ՝ ծախու երկու հողեր շահաբեր կալուածներու շինութեան յատուկ, խանութով, քառակ. մէթրը 90 ֆր.։
3. La Bauleի մէջ՝ ծախու ծովեզերեայ արդիական villa մը շինուած 1930ին։
4. Հարիւրին 5 տոկոսով փոխառութիւն՝ այն յաճախորդներուն որոնք կ'ուզեն շահաբեր կալուածներ կամ վիլլաներ շինել։ Շինութիւններու համար վերջին գին։
5. փորթ տ'Օրլէանի մօտ 10 պզտիկ հողամասեր փոքր տուներու շինութեան համար. վճարման դիւրութիւններ, լաւ պատեհութիւն։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

Տիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ.

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS — Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ԾԱԽՈՒ ՀՈՂԱԲԱԺԻՆՆԵՐ 120 ՄԷԹՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

փարիզէն 15 վայրկեան եւ կայարանէն 4 վայրկեան հեռու, հաղորդակցութեան բազմաթիւ եւ արագ միջոցներ։ վճարելի 5 տարիէն, կարելի է պայմանաժամը երկարաձգել։ Ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն եւ կոյուղի պատրաստ։ Մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—6.30, իսկ կիրակի օրեր մինչեւ կէսօր Պ. GUERYի, 1 ROUTE D'ORLEANS, CACHAN.

Հաղորդ. միջոց.— փորթ տ'Օրլէանէն առնել 88 թիւ թրամուէյը եւ իջնել GRANGE ORY կայարանը։ Ջեր տրամադրութեան ներքեւ կը գտնուի հայ թարգման մը պէտք եղած բացատրութիւնները տալու համար։

ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

M. HABIAN

31 rue Cramme 31, Bois Colombes — Tél. Charlebourg 16-29
Թրամ. 40, 45 օթօպ.

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններու թարմ եւ ճոխ մթերք։ Ամանորժուահաճերն իսկ գոհ կը ձգենք։ Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում։ Գիները անմրցելի։ Ապսպրանքները արագ կը յանձնուին բնակարանները

ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՐԱՐԱՏ

39 Rue de Trévise, Paris (9), մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05 91

Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում։

Յաճախորդներու փափաքին գոհացում տալու համար մեծ խնամքով սկսած ենք պատրաստել ամենավերջին սիսթէմի գերմանական մեքենայով անարատ եւ թարմ սուրճ։

Ապրանքներուն ամենալաւը՝ անմրցելի գիներով։

Հայրենակի՛ցներ, օգտուեցէ՛ք առիթէն

ՀԱՐԻՒՐԻՆ 25 ԶԵՂՋ

փարիզէն վկայեալ եւ պոլսոյ հրապարակին հանրածանօթ դերձակ

ԺՕՐԺ ՃԷՊԷՅԵԱՆ. "Օ'ՍԻԶՕ Տ'ՕՐ"

դերձակատան մէջ, 20 Ավընիւ Քամիլ Փէլթան, Մարսէյլ։ Կը գտնուին անգլիական եւ ֆրանսական ամենալաւ կերպասներ։ Արանց եւ կանանց հագուստներ կը ձեւէ եւ կը կարէ վերջին նորաձեւութեանց վրայ։ Առաջին իսկ այցելութիւնով, պիտի տեսնէք եւ համոզուիք մեր յայտարարութեան ճշմարտութեան։

20 Ave. Camille Pelletan, Marseille, *հեռաձայն Քոլպէր*71—10

69 rue d'Angoulême, Paris (11)
Tél. Ménilmontant 76—71

Autobus: AY, BC
Métro: Couronnes ou Parmentier

Տոկուն, ճաշակաւոր եւ ամէն քսակի յարմար կօշիկներ պատրաստուած մեր արհեստանոցին մէջ։ կիր. մինչեւ կէսօր բաց է։

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ.	40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	»	»	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք		
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ.	10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ.	200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)
MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 12 ԱՊՐԻԼ 1931
12 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ Թիւ 1542

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆՏԻՐՈՒԹԻՒՆ

Թերթերը գրեցին թէ Ազգերու Դաշնակցութեան Գաղթականներու Յանձնաժողովը իր վերջին նիստին մէջ զբաղած է Յունաստանի հայ գաղթականներուն փոխադրութեան հարցով։

«Ի պատասխան այն հարցումին թէ ո՞րն է եւրոպայի յարմարագոյն վայրը այդ գաղթականները փոխադրելու, Պ. Բաշալեան մատնանշած է Ֆրանսան, որուն հարաւ-արեւելեան շրջանին մէջ անմշակ ընդարձակ հողեր կան, աշխատող ձեռքերու կարօտ։ Ֆրանսայի ներկայացուցիչ Պ. տը Նավայլ նպաստաւոր արտայայտութիւն մը ունեցած է այս առաջարկի մասին»։

Մեր տեղեկութիւնները կը հաստատեն այս պարագան։ Միեւնոյն ատեն կ՚իմանանք թէ արդէն իսկ ձեռնարկներ կը կատարուին այս ուղղութեամբ։

Կը նշանակէ թէ հազարաւոր մարդ-արարածներու տեղափոխութիւն մը պիտի կատարուի նորէն, նման լքեալ գոյքերու կամ կարասիներու փոխադրութեան։

Ազգերու Դաշնակցութիւնը օր առաջ հաշուեյարդարի ենթարկելու համար գաղթականներու տաղտուկը, վարձու պիտի տայ Յունաստան մնացած բազմութիւնները, իբրեւ աշխատանքի միս։ Իբրեւ բէնչպէր, շէնցնելու համար Ֆրանսայի հարաւ-արեւելեան շրջանի ընդարձակ հողերը (աւելի ճիշդ՝ ճահճային տարածութիւնները)։

Խնդիր մը, — ո՞վ է ստանձնած այս տաժանելի գործին պատասխանատուութիւնը, ի դիմաց Հայոց ազգին...

Պ. Բաշալեան Ժընեւ կ՚երթեւեկէ Գաղթ. Յանձնաժողովին անունով։ Բայց իրականին մէջ այդ Յանձնաժողովը անուանական Մարմին մըն է, եւ նոր է որ կը վերակազմուի։ (Ժընեւի խորհրդակցութիւնը տեղի ունեցած է Մարտ 10 — 11ին)։ Պ. Բաշալեանի ծախքերը կը հոգայ Բարեգործականը, որուն հետ կապուած գործերն ալ ինքն է որ կը հետապնդէ։

Արդ, Գաղթ. Յանձնաժողովին նախկին մնացորդները կամ նոր յաւելուածները եւ Բարեգործականը կ՚ըմբռնե՞ն այս յանձնառութեան ծանրութիւնը։ Կը ստանձնե՞ն անոր պատասխանատուութիւնը։ Ո՛ր եւ է ատեն խորհրդակցա՞ծ, կարծիք հարցուցա՞ծ են այս մասին, եթէ ոչ «ազգովին», գոնէ իրենց հատընտիր շրջանակով։

Այդ երջանիկ պարոնները գաղափար ունի՞ն Ֆրանսայի հարաւ-արեւելեան շրջանի աշխարհագրութեան մասին։ Ծանօ՞թ են տեղական, այլ մանաւանդ գետեղման, տեղաւորման պայմաններուն։

Գիտե՞ն որ թոյլտուութիւն, դիւրութիւն չկայ համախումբ ապրելու։ Իմացա՞ծ են գոնէ, որբերու տեղաւորման պայմանները։ Կամ Պուլկարիայէն փոխադրուած Ռուսերու կացութիւնը։

Ֆրանսան «բէնչպէր»ի պէտք ունի, եւ կրնայ գտնել ո՛ւր որ ուզէ։ Ազգերու Դաշնակցութիւնն ալ միշտ՝ կը ձգտի հոգ մը պակաս ունենալ։ Իսկ մե՞նք, — պիտի գիտնա՞նք վերջապէս թէ ի՛նչ կ՚ընենք...

Նորութիւն մը չէ դրուած խնդիրը։ Յունաստան քանի մը տարիէ ի վեր ամէն ժողովի մէջ կը յիշեցնէ զայն։ Կ՚արծարծէ իրեն յատուկ հաշիւներով։

Բարեացակամութիւն չի պակսիր։ Յունական կառավարութիւնը ինքն ալ գիտէ որ հայ գաղթականները բեռ մը չեն իրեն համար։ Բայց մեր անտիրութիւնը պատճառ կը դառնայ որ գործեր սարքուին մեր գլխուն վերեւ։

Արդ, իրաւունք ունի՞նք հարցնելու թէ սպառա՞ծ են բոլոր միջոցները։

Գաղթ. Յանձնաժողովը կամ Բարեգործականը որեւէ ատեն մտածեցի՞ն լուրջ ձեռնարկ մը կատարել տեղին մէջ, խնդիրը ուսումնասիրել տեղին վրայ, փոխանակ ընդ առաջ երթալու Փարիզի կամ Ժընեւի մէջ մշակուած առաջարկներու։

Ահա Մակեդոնիոյ որբերուն խնդիրը — ճշմարիտ անել մը, որուն լուծումը կրնայ յանգիլ նոյնիսկ տեղափոխութեան։ Անջատ եւ ինքն իր մէջ ամփոփ խնդիր մըն է, ծնած՝ բացառիկ պարագաներէ։

Նոյնիսկ այս մասնակի խնդիրը չէ զբաղեցուցած ոչ Գաղթ. Յանձնաժողովը, ոչ Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը, ոչ ալ Բարեգործականը։ Ապահովաբար՝ Բարեգործականի տեղական (Յունաստանի) ներկայացուցիչները չեն ալ հետաքրքրուած այս տղոց գոյութեամբ։ Այլապէս, կը հաւատանք թէ մինչեւ յուսահատութեան դուռը չէին հասցներ զանոնք։ Չէին ստիպեր Մակեդոնիոյ շրջանը կատարել, գիւղէ գիւղ թափառիլ ի խնդիր պատառ մը հացի։

Երբ անուշադրութեան մատնուած է այս պզտիկ խնդիրը, ինչպէս ծրագիրներ կ՚որոճան, թելադրութիւններ կ՚ընեն հազարաւոր բազմութիւններու մասին։ Այն ալ առանց բոլոր միջոցները սպառած ըլլալու։

Փողովո՞ւրդ ենք թէ հօտ։ Մարդի՞կ են որ պիտի փոխադրուին անծանօթ ուղղութեամբ, թէ աթոռներ եւ սեղաններ, արօրներ կամ գերանդիներ։

Մինչեւ ո՞ւր եւ մինչեւ ե՞րբ — այս անտիրութիւնը։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔԻՒՐՏԵՐԸ ՎԵՐՍԿՍԱՆ ՇԱՐԺԻԼ

Թուրքեւպարսիկ սահմանագլուխի քիւրտ ցեղախումբերը վերսկսան ըմբոստական գործողութիւններու։

Թուրք կառավարութիւնը օգնական ուժեր ղրկելով զօրացուց Պայազիտի շրջանին իր պահակազօրքը ու դիմում կատարեց պարսիկ կառավարութեան որ հսկողութիւն կատարէ եւ ի հարկին արգիլէ քիւրտ ուժերու համախմբումը որ այս պահուս տեղի կ՚ունենայ Սարը-Սուի հիւսիսը եւ Սուլումիրզայի կիրճին մէջ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԲԱՆՈՒՈՐ ԵՒ ԳԻՒՂԱՑԻ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ

Խալք կուսակցութեան ընդհանուր դիւանը քանի մը օր առաջ նիստ ունեցաւ Ըսմէթ փաշայի նախագահութեամբ։ Այս դիւանն է որ պիտի ճշդէ երեսփոխանական թեկնածուները։ Դիւանին ձգտումը հետեւեալն է.—

1. Ներկայ Ազգ. Ժողովին մեծամասնութիւնը նոր ժողովին հիմը պիտի կազմէ։

2. Նոր երեսփոխան չպիտի առնուի այն ասպարէզներուն մէջէն, որոնցմէ բաւականաչափ ներկայացուցիչներ կան ներկայ ժողովին մէջ։

3. Պաշտօնեաներէն եւ բանակէն երեսփոխան չպիտի առնուի։

4. Ոչ ոք երեսփոխան պիտի ըլլայ, պարզապէս իբր վարձատրութիւն անցեալին մէջ իր ըրած ծառայութեանց։

5. Նոր ժողովին մէջ Խալք կուսակցութեան անունով բանուոր եւ երկրագործ երեսփոխաններ պիտի գտնուին։ Այս երեսփոխանները իրական բանուոր եւ երկրագործ պիտի ըլլան։

Համայնավարները Թուրքիոյ մէջ

Թուրք թերթերուն տեղեկութեանց համաձայն, համայնավարները քանի մը օրէ ի վեր նոր գործունէութեան մէջ մտած են։ Համայնավարները, Մայիս 1ի համար, կարգ մը թռուցիկներ պատրաստած եւ սկսած են գաղտնաբար զանազան տեղեր [illegible] յարձակում կը գործուի եւ կարգ մը համայնավարներ երեսփոխան ցոյց կը տրուին։

Հասկցուած է որ յայտարարութիւնները Ճիպալիի ծխախոտի գործարանին բանուորները գրգռելու նպատակ ունին։ Ոստիկանութիւնը ձեռք անցուցած է թռուցիկները եւ քննութիւն կը կատարէ։

Հանրային Պարտքի խնդիրը

Գործավարներու Խորհուրդը Ըսմէթ փաշայի նախագահութեան տակ նիստ գումարեց։ Ժողովին մէջ, արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտիւ տեղեկութիւններ տուաւ Հանր. Պարտքի խնդրին շուրջ ֆրանս. դեսպանին հետ ունեցած շփումներու մասին։

Ֆրանսական դեսպանը այս խնդրին մասին իր տեսակցութիւնները կը շարունակէ։ Դեսպանին անպաշտօն այցելութեան միջոցին ալ այս խնդրին մասին բանակցութիւններ կ՚ըլլան, այնպէս որ հաւանական է որ հարցը նոր բանակցութեանց յանգի։ Դեսպանին միջոցով բաժնետէրերը ընդունած են թէ ներկայ կացութեան բերումով նոր բանակցութեան սկսիլը անհրաժեշտ է։

Տիրող կարծիքը այն է թէ ոչ մէկ պատճառ կայ բանակցութեան չսկսելու, եւ թէ այս շփումներէն վերջ կը սպասուի որ բաժնետէրերը պատուիրակ ղրկեն։

Թուրք-պուլկար յարաբերութիւնները

Պուլկարիոյ Պօրիս թագաւորը, եւ թագուհին Պոլիս պիտի հասնին Մայիս 14ին կամ 15ին եւ անմիջապէս պիտի մեկնին Էնկիւրի։

Թագաւորին կ՚ընկերանան նաեւ իր երկու քոյրերը եւ Սիրիլ իշխանը։

Արքայական ընտանիքը, որուն կ՚ընկերանայ նաեւ Պուլկարիոյ արտաքին նախարարը Պուրոֆ, Էնկիւրիի մէջ, հիւր պիտի ըլլայ Մուսթաֆա Քէմալի։

Իզմիր քաղաքը ողողուած

Իզմիրի վրայ բուռն փոթորիկ մը պայթեցաւ որուն յաջորդեց յորդառատ ու երկարատեւ անձրեւ մը։ Քաղաքին մէջ, բազմաթիւ թաղեր ողողուեցան, հինգ հոգի շանթահար եղան։

Հեղեղը աւլեց քաղաքին փողոցները, քշելով բազմաթիւ անձեր։ Հինգ հոգի խեղդուեցան։

Ռուսեւգերման բանակցութիւններ

Ուրբաթ օր, Պերլինի մէջ սկսան բանակցութիւնները խորհրդային առեւտրական պատուիրակութեան եւ գերման ճարտարարուեստի ներկայացուցիչներուն միջեւ, Ռուսիոյ կողմէ Գերմանիոյ տրուելիք կարգ մը յանձնարարութեանց մասին։ Այս յանձնարարութիւնները նախատեսուած էին գերման ճարտարագործներու վերջերս Ռուսիոյ մէջ կատարած ճամբորդութեանց ընթացքին։

Այս ապրանքները կը գնահատուին 300 միլիոն ոսկի մառք։ Ինպաստ ճարտարագործներու, գերման կառավարութիւնը ստանձնած է խորհրդային ապրանքներու վճարման 100ին 70ի երաշխաւորութիւնը։

Յոյն-ֆրանսական առեւտուր

Կը յիշուի թէ յոյն կառավարութիւնը խզեր էր Ֆրանսայի հետ առեւտրական պայմանագրութեան մը կնքման բանակցութիւնները, այն առարկութեամբ թէ, Ֆրանսա աւելցուցած ըլլալով մաքսատուրքը, անկարելի կը դարձնէ յունական գինիի Ֆրանսա մուտքը։

Այս առթիւ, պատասխանելով օտար թղթակիցներու հարցումներուն, Յունաստանի արտաքին նախարարը յայտարարեց.— Ֆրանսա կ՚ուզէ պաշտպանել իր գինիները, իր իրաւունքն է, կ՚ընդունինք ֆրանսական կառավարութեան դժուարութիւնը այգեպաններու ճնշումին առջեւ, բայց այդ չի նուազեցներ դժուարութիւնները։ Յոյնեւֆրանսական յարաբերութիւնները կը մնան սովորական։ Փոխադարձաբար ներածումներ պիտի կատարուին ընդհանուր մաքսատուրքի հիման վրայ։»

Ռումանիոյ նախարարական տագնապը

Թիթուլէսքօ որուն պաշտօն յանձնուած էր կազմել Ռումանիոյ նոր դահլիճը, վերջացուց իր բանակցութիւնները զանազան հոսանքներու պետերուն հետ, որմէ վերջ, այս վերջինները թագաւորին կողմէ հրաւիրուեցան տեսակցութեան։ Այս տեսակցութեան ընթացքին, թագաւորը կոչ ուղղած է իւրաքանչիւր հոսանքի պետերուն, որ ընդառաջ երթալով Թիթուլէսքոյի ձեռնարկին, նպաստեն միացեալ դահլիճի մը կազմութեան։

Այսօր ուրեմն յայտնի պիտի ըլլայ թէ Թիթուլէսքօ պիտի յաջողի՞։ Այն պարագային որ քաղաքական հոսանքները յօժարին մտնել դահլիճին մէջ, Թիթուլէսքօ անոնց պարզէ ծրագիրը զոր կ՚ուզէ գործադրութեան դնել։

Հնդկաստանի խռովութիւնները

Ամրիցարի մէջ, մաս մը հնդիկներ ժողով գումարելով, քուէարկեցին բանաձեւ մը, որով գովքը կը հիւսեն Լահորի մէջ ոստիկանական պաշտօնեայի մը սպանիչներուն, եւ մարտիրոս կը հռչակեն, երկու օր առաջ Լահորի մէջ կախուած ոճրագործ մը, որ սպաններ էր անգլիացի սպայի մը կինը։

Ոստիկանութիւնը Պերտոլի մէջ ձերբակալեց հարիւրի մօտ ագարակապաններ եւ բազմաթիւ գիւղացիներ, որոնք արգելք կը հանդիսանային սուրիշ ադանդէ մէկու մը երկրագործական աշխատութեան։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

(ՀԱՅԵՐ ԵՒ ՌՈՒՍԵՐ)

Տնտեսական տագնապը ամէնէն աւելի կը հարուածէ բնականաբար այն գաղթական գործաւորները, որոնք ինչպէս Հայերն ու Ռուսերը, ըլլալով հայրենազուրկ, չեն վայելեր իրենց ազգային կառավարութեան պաշտպանութիւնն ու օժանդակութիւնը։ Ահա թէ ի՛նչ կ՚ըսէ Ռուսիոյ նախկին արտաքին նախարարներէն Պ. Միլիուքոֆ, «Էնթրանսիժան»ի աշխատակցին, Ռուս գործաւորներու մասին որոնց իրաւական կացութիւնը կը համապատասխանէ հայ աշխատաւորներու կացութեան։

Պ. Միլիուքոֆ, պարզելէ յետոյ ռուս գաղթականներու դժնդակ կացութիւնը կը պատասխանէ խմբագրին հետեւեալ հարցման.

— Բայց, գաղթականներու յատուկ պաշտօնական կանոնադրութիւն մը չկա՞յ։

— Ճիշդ է, կայ. 1928 յունիսին, Ազգերու Դաշնակցութեան կողքին հաւաքուած միջկառավարական խորհրդաժողովը կառավարութիւններէն խնդրեց որ չկիրարկեն ռուս գաղթականներուն (ինչպէս նաեւ Հայերուն) օտար աշխատանքը սահմանափակող կանոնները, առանց նկատի ունենալու այս գաղթականներուն մասնաւոր կացութիւնը եւ չձեռնարկեն անոնց արտաքսման, մինչեւ որ դրացի պետութենէ մը՝ մուտքի արտօնութիւն չստանան։

«Այս յանձնարարութիւնները որ մտած են 1928 յունիս 30ի կարգադրութեանց մէջ, Ֆրանսայի մէջ ի զօրու են 1930 փետր. 1էն ի վեր, 1930 յունուար 11ին՝ նախագահական հրովարտակի նիւթ կազմած ըլլալով։ Սակայն, մեռեալ տառ մնացած են ցարդ։ Ինչո՞ւ չեմ գիտեր»։

«Տնտեսական տագնապը եւ անգործութիւնը անշուշտ վերջ պիտի գտնեն։ Բայց ռուս աշխատաւոր գաղթականներու (ինչպէս նաեւ Հայերու անշուշտ. «Յ.») հարցը պիտի մնայ, քանի այս արժանաւորները չկարենան վերադառնալ իրենց երկիրը։ Առանց հանդէպ կիրարկուած աշխատանքի ներկայ վարչաձեւը պատճառ կը դառնայ մեծ տառապանքներու։ Վարչական քանի մը պարզ կարգադրութիւններ, մէկ քանի շրջաբերականներ՝ պիտի կրնային վերջ դնել անոնց տառապանքին։»

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ապրիլ 4ին պաշտօնապէս արձանագրուած անգործներու թիւը վերջին վիճակագրութիւնը ցոյց կուտայ 51,500, որոնց 10,518ը կիներ։ Նախորդ շաբթու այդ թիւն էր 50,815, ուրեմն այս շաբթուան համար 685 յաւելում։

Անցեալ տարի նոյն այս շրջանին, անգործներու ընդհանուր թիւը ցոյց կը տրուէր 1524։

Ապրիլ 4ին, Փարիզ քաղաքի անգործներու թիւն էր 21,910 (5551 կիներ) անցեալ շաբթուան 22,172ին դէմ։ Սէնի միւս համայնքներուն մէջ՝ 14,436, ընդամէնը ուրեմն Սէնի ամբողջ նահանգին մէջ 36,346 անգործներ, անցեալ շաբթուան 36568ին դէմ, ուրեմն 222ի նուազում մը մէկ շաբթուան ընթացքին։

Ըսած ենք նախապէս թէ պաշտօնական այս թիւերը բոլորովին չեն համապատասխաներ իրականութեան, իսկ այս վիճակագրութեան մէջ, ցոյց տրուած յաւելումը կուգայ անկէ, որ 5 նոր օգնութեան սընտուկներ հաստատուած են տարբեր վայրերու մէջ, արձանագրելով տեղական անգործները, որոնք ցարդ նպաստ չէին ստանար որեւէ տեղէ։

Մարտի 30էն 4 ապրիլ, Ֆրանսա մտած են 1190 օտարականներ՝ իբր աշխատաւոր, իսկ իրենց երկիրները մեկնած են 2454 օտարականներ։

ԳԱՐՈՒՆ Է ՀԵԼՎԵՏԻՈՅ ՄԷՋ

«Եկո՛ւր, սիրունս, դուրս ելիր։ Տե՛ս, անցած է ձմեռը։ Ձիւնը հալած է անհետ։ Հողին վրայ ծաղիկներ կը փթթին։ Թռչունները երգի կը սկսին։ Ոստերու ծայրէն դուրս կը պոռթկան կանանչ թուզեր։ Ելի՛ր եւ դո՛ւրս եկուր։»

Արեւելեան հին սիրային երգին այս շեշտը գլխաւոր խաղը չէ՞ հնչեցներ գարնան կոչին։ Ուրովհետեւ գարունը երիտասարդութեան եղանակն է, օրերու երկարումին, կեանքի զարթումին, գոյներու զուարթութեան՝ յոյսի, յոյզի, սիրոյ եղանակը։ Ձիւնախաղաղ Ալպեաններու աբեւափառ տեսարանը, դաշտերուն բուրումները, թռչուններուն երգերը, ամէնքը միանըւագ կը հնչակեն բացումը տարուան հարսանեկան առաւօտեան։ Կարմրալանջին կուրծքին վառ կարմիրը, անծեղին նաշխուն թեւերուն պայծառ կապոյտը, կկուին կանչը, առուներուն խոխոջը, ուռիններուն հմայքը, դալարուտքին վրայ արեւուն խայտանքը, եւ դաշտօրայքի փափուկ, քնքուշ կանանչը, բոլորը համօրէն կ'արձագանգեն նոյն աւետիսը կեանքին յաղթանակին, եւ նոյն կոչը — ելի՛ր, դո՛ւրս եկուր, եւ ա՛ռ բաժինդ տարուան նոր կեանքէն։

Տարբեր տեղերու եւ տարբեր մարդոց համար իւրաքանչիւր եղանակ իր յատուկ սիրունութիւնը ունի։ Ամառուան հունձքի երկար օրերը, աշնան այգեկութքը, ձմրան զուարճալի ըղբօսքը — սահնակ՝ չմուշկ՝ սքի — կը թողուն տպաւորութիւններ որոնք եղանակին անցնելէն վերջն ալ երկար կ'ապրին արթնցող երջանիկ մտածումներու մէջ։ Բայց գարնանային կենդանութեան զարկը հաւասար կերպով կը բաբախէ ամէն տեղ եւ ամէն սրտի մէջ։

Անգլիոյ մէջ՝ գարունը ընդ[illegible] ջանալու տպաւորութիւնը կը թողուր վրադ։ Ապրիլի առատ անձրեւներուն մէջէն, կամ մըշուշին խոնաւ շոյանքին հետ, կծու հովը դեռ կը կճէր երեսներդ։ Բայց, հոս՝ Զուիցերիոյ մէջ օդը նուազ խոնաւ է, եւ երկինքը աւելի պայծառ։ Գարունը երբեմն ա՛յնքան արագ կ'արշաւէ կը գրաւէ բլուրները, որ անակնկալի կը բերէ դաշտերուն վրայ անփոյթ փռուած ձիւնը, եւ առուակները նեղ կուգան սարերէն վար խուժող ջուրերը լիճ տանելու։

Արեւը շաբաթներով Ժիւրա լեռներու ձիւնին մէջ զուարճանալու վրայ է։ Թէեւ ձմեռը դեռ կը տիրապետէ արեւելեան Ալպեաններուն վրայ։ Բայց շնորհիւ իր աստիճանաւոր բարձրութիւններուն, Զուիցերիոյ մէջ ամէն տեսակ կլիմայի կարելի է հանդիպիլ միանգամայն։ Հովանաւորուած կեդրոնի լեռներուն ղանգուածային շղթայովը՝ հարաւային կողմը կը տարածուի Թէսէնը, «Զուիցերիոյ Ռիվիէրան»։ Մագիորի եւ Լուկանոյի լիճերուն վերեւը եւ շուրջը՝ անտառաշատ բլուրներուն փէշերուն ստորոտը պահուըտած են անզոյր անքոյթ գիւղեր, եւ Լոքառնօ ու Լուկանօն։

Հո՛ս է շեմը, ուր ամէնէն առաջ ոտք կը դնէ Զուիցերիոյ գարունը։ Այստեղ ան իր բուրումներն ու գեղեցկութիւնները կը քրէ մեծափառ շռայլութիւնով մը։ Միմոսենիներուն ոսկի փետրափունջերը, վետարիաներուն երկայն՝ ճօճանակաւոր ծոպերը կը խառնուին մագլոնիաներուն վարդագոյն ու ծիրանի բուծակներուն հետ, եւ անոնց շուրջը կը բոլորուին ծեփիկները՝ իրենց արեւահար կոկոններովը, մըտավարդենիներու զուարթ թուփերը՝ իրենց մութ կանանչովը, եւ վեհատեսիլ քամելիաներ։ Ճիւղերու ծայրերէն ստեւաւոր բողբոջներ կը ժպտին արեւուն դէմ։ Թռչունները թուփերուն կը պատմեն իրենց սիրոյ գաղտնիքները, եւ միանալով կը համերգեն օրուան ալեւլուիան, մինչ դաշտի շուշանները կը խնկարկեն գարնան կանգնած խորանը բլուրներուն վրայ։

Զատկի օրերուն Թեսսենացիները կը կատարեն իրենց «քամելիա»ներու տօնը»։ Այս տարի Լոքառնոյի մէջ կը տօնուի Ապրիլի 19 20ին։ Գրեթէ Զուիցերիոյ ամէն մասը ունի իր «ծաղիկներու տօնը։ Կառքեր կը զարդարուին ծաղիկներով, ծաղիկներէն հիւսուած հսկայ սականներ, պտուղներ, թռչուններ, կենդանիներ կը զետեղուին սայլերուն վրայ, կամ արդի ժամանակներու համար՝ ինքնաշարժներումէջ. պարման ու պարմանուհիներ ազգային տարազներով՝ ձիւնաթոյր հանդերձանքով՝ ծաղկէ թագերով ու պսակներով այդ կառքերուն մէջ նստած կամ շուրջը բոլորած կը շրջին ճամբաներուն վրայ երգելով, ժողովուրդին խանդաառ խրախճանութեանը մէջ։

Վօ նահանգին մէջ կը տօնուի «Fete de Feuillu»ն։ Խումբ մը, տասը քսան տղաք, թափոր կը կազմեն։ Ամէնէն մեծերը իրենց ձեռքերուն մէջ կը բռնեն թուփեր՝ գոյնզգոյն թուղթերով զարդարուած։ Միւսները կը հետեւին կովու զանգակներ շարժելով։ Կ'անցնին գիւղէ գիւղ։ Ամէն տան առջեւ երգ մը կը պոռան։ Իրենց արձակ ձայներուն կը խառնուի կովու զանգակներուն ժխորը։ Կիներ անոնց ուտելիք կուտան, հաւկիթ, պտուղ կամ դրամ։

Կը սարքուին շքեղ հանդէսներ ի պատիւ Feuillu‑ի, ուր ժողովուրդի բոլոր դասակարգերը, մանուկներ՝ ծերեր՝ պարտիզպաններ՝ «խենդեր» կարգով բեմ կը բարձրանան «Lyre de Carouge»ի տարազներով եւ կ'երգեն Տալքրոզի յօրինած գարնանային սեմֆոնին, ու կը պարեն [illegible] անոնց պարելը եւ լսել խըմբերգը։

«Ճաճանչին տակ երիտասարդ արեւուն
կը սարսըռայ, կը գալարուի երկիրը,
Ոստեր կանաչ կ'ուռին հիւթով կենսալից,
կեղեւներէն ճաթած ծիլերն կը ծընին։

***

Անտառներէն մեղմիկ երգ մը կը սուլէ,
Նախ՝ վարանոտ, յետոյ՝ թնդացնէ այերքը...

***

Օրհնեա՛լ ըլլաս, սիրուն գարուն,
ողջո՛յն քեզ...»

Յետոյ Ժիւրաները կը ծածկուին գոյնզգոյն ծաղիկներով։ Ի՜նչ ցնծութիւն է տղոց սրտին մէջ՝ գտնել գարնան առաջին ժանսիան, որ իր աննման կապոյտովը Զուիցերիոյ ծաղիկներուն թանկագիններէն կրնայ սեպուիլ։ Թաւրնջակները շատոնց եկած են ճաշի սեղաններ ը շէնցնելու։ Եւ ահա կը հասնի ժամանակը երբ մեր աղջիկները խումբ խումբ պիտի երթան «Մեծ ժայռի գետ»ի ձորին երկու կողմի անտառներէն կապոյտ ու մանիշակագոյն կուսածաղիկ հաւաքելու, Ժընեւի եւ Լոզանի ծանօթներուն ղրկելու համար։ Կարերու վրայէն պիտի անցնին գետին այն լճացած մասին առջեւը։ զոր տղաք «Վահանայ լիճ» կոչած են, որովհետեւ Վահանը կուսածաղիկ հաւաքելու համար գետին միւս եզերքը անցնելու ատեն անոր մէջը ինկած է։ Անգամ մըն ալ Լիլիին ոտքը մէջը սահած, եւ ջուրը իր կօշիկը տարած է։ Ասոնք պիտի յիշուին ու խնդուք պիտի պատճառեն։

Աւելի ու՛շ կը հասնին միւսները, ա՛հ անոնց անմահական բոյրը որ անմեղ ճերմակ կոկոնիկներու մէջէն անսպառ դուրս կ'արձակուի։ Պէտք է մասնաւոր արշաւանք մը կազմակերպենք Սէն Ժորժ լեռէն միւքէ հաւաքելու։ Տղաք անոր սիրոյն ժամերով կը քալեն։ Հոգ չէ, անգամ մը արշաւախումբը անտառներէն հովտաց շուշան (միւքէ) հաւաքելու ատեն կորսուած է Արմէն Վարուժանը. եւ ետքէն առանձին իր ճամբան գտած ու գիւղը վերադարձած։ Այս անգամ աւելի լաւ կը կազմակերպուինք։ Երջանիկ պիտի ըլլայ ով որ ափ մը լեցնելու չափ փունջ մը հովտաշուշան կարենայ հաւաքել։

Մեր ճամբուն վրայ՝ չենք կրնար արհամարհել սատափայլափայլ երակներով տանտիլիոնները, որոնք կը պարծենան խոտերու մէջէն։ Պէտք է հաւաքել եւ «Մատմազէլ»ին տանիլ որ յաջորդ օրուան համար անկէ աղցան պատրաստէ։ Պէտք է՝ սակայն՝ կանգ առնել՝ ողջունելու համար «վայրի մեխակները», որոնք իրենց պճլիկ՝ փայլուն աչուկները խոտերու մէջէն կը բացխփեն, չարաճճի տղոց պէս։ Թուփերու մէջէն «Ռուտ վարդ»ը հաւաքելու ատեն, ուշադրութիւն ընելու է փուշերուն։

Իսկ վարը՝ Լեմանի ափերուն վրայ, մանաւանդ Լէզ'Ավանի կողմերը նարկիսները՝ նազելաշուք հասակով՝ կ'օրօրուին, ալիքներու հետ ներդաշնակ։ Մոնթրոյի մէջ «Նարկիսի տօն» կը կատարուի ամէն տարի։

Որորները (միւէթ) վայրի աղաւնիներու նման՝ սեւ ու ճերմակ, երամներով կը վերադառնան Լեմանի վրայ հանգչելու եւ Ժընեւցիները զուարճացնելու իրենց կատարած տասը երկվայրկեաննոց խորասուզումներով, ճճին յատակէն խոտ փրցնելու համար, կամ Ժ. Ժ. Ռուսոյի կղզէէն, կամուրջներու վրայէն ու ծ սրտէն Անկլէին եզերքներէն մարդոց նետած հացի փշրանքները իրարու կտուցէն յափշտակելով։ Փայտփորին չինջ ձայնը պարտէզները կը լեցնէ, բայց ինքը դիւրաւ չի տեսնուիր։ Բարի ճնճղուկները ընտանիքի անդամներու պէս [illegible] ներու մէջ իրենց համար ձգուած կտորուանքը վերցնելու, կամ հանրապարտէզներուն մէջ նըստողներուն շուրջը բարեկամական վստահութեամբ կ'ոստոստեն։ Մինչ գլխուդ վերեւը սկիւռներ ճիւղէ ճիւղ իրար կը հալածեն։

Դաշտերուն մէջ չկայ գառնուկի մայիւնը, ինչպէս պիտի լսէինք Փոքր Ասիոյ մէջ։ Բայց փոխարէնը՝ բլուրներու կողերը կը պատին նախիրները ահիպարանոց ու նազելի կովերու, որոնց վիզերէն կախուած խոշոր զանգակները ձորէ ձոր կ'արձագանգեն երգը արօտներուն։ Եւ երբ իրիկունները գոմ վերադառնան՝ իրենց ռունգերը դեռ կը կրեն բոյրը գարնանային թարմութեան, եւ կճղակները՝ ցօղը դաշտերուն։ Ահեղ ցուլը կանգնած՝ հպարտ՝ ձորի եզերքին՝ անդունդին դէմ կը պոռոչէ լիաթոք, պատասխան տալով բնութեան զարթօնքի կոչին։ Հո՛ն՝ աչքիդ առջեւը կը կենդանանայ Պիւռնանի հոյակապ նկարը — «Ցուլ մը Ալպեաններուն մէջ»։

Բայց Զուիցերիոյ գիւղացիներուն համար գարունը ամէն բանէ աւելի աշխատութեան եղանակն է։ Ձիւնը երկար ատեն նստելով ուշացուցած է մշակական գործերը։ Պէտք է շտապել։ Մարտի առաջին արեւով՝ գիւղացիները կը համբուրեն բրիչին կոթը, կը ծռին հողին եւ կը սկսին փնտռել այնտեղ իրենց գանձը։ Այգիներուն մէջ ակօսները կը մաքրուին. եւ ամէն որթատունկ կը ստանայ իր փայտի նեցուկը։ Ամէն կողմ տարածուած է «Լեռներու ոսկին», պարարտացուցիչ հեղուկը կամ ադբը։

Մեր տղաքը անբաժին չեն այս ընդհանուր արթնութեան մէջ։ Իրենք ալ Զորեակներու նման ամբողջ ձմեռը շէնքերուն մէջ պատսպարուած էին անձայն, մին՝ գրքի մը վրայ հակած, միւսը՝ գծագրութեան մը, ուրիշ մը՝ ջութակին։ Իբրեւ զբօսք՝ ձիւնի վրայ սահնակ խաղցած էին, կամ ձիւնէ հսկայ սփինքս մը շինած, կամ Սէն Սերկ լեռան վրայ սքի ըրած, եւ կամ սառի վրայ չմշկած։ Բայց գարունը մոռցուցած է իրենց ամէն բան։ Այլեւս կ'արհամարհեն սենեակի խաղերը, եւ ամէնքն ալ դուրս կը թափին, կայտռել ու կայթելու։ Կը վազվզեն, կ'երգեն ու պարեն։

Մանչերը մրցախաղերու կը պատրաստուին, իրենց անձնական պարտէզները — երկու մեթր քառակուսի — կը փորեն կամ պարտիզպանին հետ բանջարանոցի աշխատանք կ'ընեն։

Մանչ աղջիկ կը խաղան։ Կը խաղան «լգելուք», կը խաղան «Գուժբանիա», կը խաղան «Հաւատամք», «Փիլ‑փաս», «Գերի»։ Խումբ‑խումբ պտոյտի կ'ելլեն, «երեք սիւներու բլուր»էն վար կը գլտորին կանանչ խոտերու վրայէն, «Լող‑քար»երու պէս։

Աղջիկները շուրջպար կ'ընեն.—

«Օ՛ն, երթանք Լո՛ւ‑բի‑լո՛ւ...»

Եւ կ'երգեն—

գարուն եկաւ, լոյս ցաթեցաւ.
Շող կը կաթի ծաղկանց վըրայ...

Գարուն է Հելվետիոյ մէջ։

Գարուն է պատանեկութեան մէջ։

Բայց ի՞նչ է Հելվետիոյ գարունը Հայուն համար, քանի չէ հասած ի՛ր գարունը։

ԲԻՒԶԱՆԴ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

ՀԵԼԼԷՆ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԵԱՆ ՇՐՋԱՆԷՆ

ԼԵՐԱՆ ԱՐԾԻՒԸ

Հպարտ արծիւ մը, արի արծիւ մը,
Իր հպարտութեան եւ իր քաջութեան պատճառով,
Ջիջաւ ցածերը, որպէս զի ձմեռը անցընէ,
Այլ մնաց լերան բարձրերը, ամէնէն բարձր կատարները,
Եւ ձիւն եկաւ լեռներուն վրայ, եւ սառ կապեցին դաշտերը,
Սառեցան իր մագիլները, եւ ինկան իր փետուրներ,
Եւ ան ելաւ դէմը նստաւ, նստաւ բարձր քարի մը վրայ,
Եւ բարկացաւ արեւին, գանգատեցաւ արեւին. —
«Արե՛ւ, արե՛ւ, դէ՛հ իջիր այս ամայի տեղերը,
Որ հալին այս սառերը, որ հալին այս ձիւները,
Որ գայ աղուոր գարուն մը, որպէս զի ամառ ըլլայ,
Որ տաքնան իմ մագիլներս, որ բուսնին իմ թեւերս,
Որ գան միւս թռչունները եւ իմ միւս եղբայրներս»։

ՀԱՅԴՈՒԿԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

Տղա՛ք, եթէ կ'ուզէք քաջեր եւ հայդուկներ դառնալ,
Եկէք ինծի հարցուցէք, որ ձեզի խոստովանիմ
Հայդուկներու հոգերը, հայդուկներու տարտերը։
Սեւ կեանք է որ կ'անցընենք, մենք սեւ հայդուկներս,
Երբեք հագուստ չենք փոխեր, մաքուր զգեստ չենք հագնիր,
Ամբողջ օրը կռուի մէջ եւ գիշերը՝ «քարաքոլ» (պահակ),
Ցասներկու տարի՝ հայդուկներուն «քափիթան» եղայ,
Տաք հաց չկերայ եւ անկողնի մէջ չպառկեցայ,
Քունէն չկշտացայ, չկշտացայ քաղցր քունէն,
Ձեռքս եղաւ բարձ գլխուս եւ սուրս ալ՝ անկողին,
Եւ հրացանս՝ գրկուած աղջիկ մը։

ՎԻՐԱՒՈՐԸ

Կերէք եւ խմեցէք, ա՛յ տղաք, ուրախացէք, որ ուրախանամ.
Ես ալ բան մը չունիմ, վիրաւորուած եմ միայն։
Դառն է վէրքս, բայց բուժելի՝ հարուածը։
Հա՛, առէք զիս ու տարէք, բարձր, Այ‑Թանասին մօտերը,
Ուր ծառերն են ու անտառները իրենց խիտ տերեւներով։
Ցախեր կտրեցէք եւ պառկեցուցէք զիս եւ ցախերով զիս ծածկ[եցէք],
Աջ կողմիս վրայ սակայն լուսամուտ մը ձգեցէք,
Որ թռչունը գայ ու երթայ եւ ինծի ձեր լուրերը բերէ...։

(Հորիզոն) Թարգմ. Կ. Ս.

ՆԱՐՆՋԵՆԻՆԵՐՈՒ ՏԱԿ

(Հատուած)

Հայրս պտղատուններ ունէր ժամանակին մեր գիւղին մէջ։ Կը սիրէի ամէնէն աւելի նարինջենիները, որոնց ցած ճիւղերէն կը կախուէին նարինջները, կարմիր գնդակներու նման։ Կը հաւաքէի զանոնք եռանդով, յափշտակութեամբ, անպայման, ու մէջտեղէն պատռելով կը լափէի առանց կեղուելու։ Ու ինքզինքս [illegible] ուրախ էի այդ օրերուն։ Երբ փորս կը լեցուէր բոլորովին եւ ա՛լ չէի կրնար հաւաքել, կը պառկէի նարինջենիներու շուքին տակ, ու այս անգամ կը ջանայի միամտաբար ծառի վրայ գտնուող պտուղները համրել։

Քիչ յետոյ մեծ հայրս կուգար քովս ու ժպտելով.

— Ալ չե՞ս ուտեր, փաշա՛ս, կ'ըսէր։

— Չէ՛ պապա, փորս կըռ‑կըռ կ'ընէ, կը պատասխանէի։

Կը խնդար։

Այն ատեն կը շոյէր, կը նստէր ծալապատիկ ճիշդ ոտքերուն քով ու թեւէն քաշելով.

— Պապա՛, կ'ըսէի։

Ան կը հասկնար։ Ան գիտէր թէ ես ինչ կը սպասեմ իրմէ այդ մէկ բառով ու պեխերուն տակէն ժպտելով հեքեաթ կը սկսէր պատմել ինծի։

Իր հեքեաթները հրաշքներով լեցուն էին միշտ, զարմանալի դէպքերով համեմուած, ուր խեղճ մուրացկանը գիշերուան մութին, թագաւորին միակ աղջիկը կը փախցնէր պալատէն, եւ կամ արքային ձիաւորները անհուն ծովերէ կ'անցնէին իրենց երիվարներով։

Մտիկ կ'ընէի այդ հետաքրքրաշարժ հեքեաթները բառ առ բառ ամէն անգամ ընդմիջելով մեծ հայրիկս եւ բացատրութիւն ուզելով իրմէ։ Համբերութեամբ խօսքը կը կտրէր ու կը պատասխանէր հարցումներուս։ Այնքա՛ն բարի էր այդ ծերուկը, իր պարթեւ հասակով։ Տակաւին կը տեսնեմ իր անուշ աչքերը, թաւ յօնքերով կամարուած ու լայն, երկար պեխերը որոնք մինչեւ կզակը կը կախուէին բերնին երկու ծայրերէն։ Ցետոյ իր ձայնը, խռպոտ, թաւ ջութակի թաւշութեամբ որ միշտ հանդարտ եւ սիրալիր եղաւ ինծի հանդէպ։ Կը լսեմ զայն մինչեւ հիմա, հեռաւոր ծիծաղի մը քաղցրութեամբ։

—Թօսուն եավրում...

Այնուամենայնիւ, հայրս շուք մը կար իր կոճոններով բռնուած դէմ[քին] վրայ, զոր միշտ հանդարտ տեսայ ամէնէն սարսափելի վայրկեաններուն անգամ։

Կ'ըսէր ինծի թէ ես իր աչքին լոյսն եմ։ Իր խօսքին ամբողջական իմաստը չէի հասկնար այն ատեն. միայն հպարտ էի մտածելով թէ բան մը կ'արժեմ վերջապէս։ Ու կը սիրէի մեծ հայրս, անբացատրելի սիրով։ [illegible] փափաքներուս իր անվերջանալի հեքեաթներով, եւ կամ արցունքներս սրբելէ վերջ համբուրել ճակտէս վէրքս կապելով ու աղօթքի նման բռնելով սրտին խորէն.

— Կ'աղէկնայ, փաշա՛ս, կ'աղէկնայ։

Մեծ հայրս կը հասկնար զիս։

Այդ օրը զարմեալ պտղատան գացած էինք։ Սովորութեանս համեմատ ուղղակի նարինջենիներուն վրայ վազեցի։ Որքա՛ն աղուոր էին անպիտանները ճիւղերուն վրայ։ Զարնաշուքներով զիս կը կանչէին տերեւներուն կիթնած։ Երկու ափերուս մէջ կը բռնէի իւրաքանչիւրը եւ ուժով մը կը թօթուէի ճիւղը։ Նարինջները կարկուտի պէս վար կը թափէին։

Այնքան խաղացի որ շապիկս պատռեցաւ վերջապէս եւ մշտապէս բոպիկ ոտքերս արիւնեցան փուշերէն։ Յոգնած, յլկացած, քիթ ու բերանս նարինջի հիւթով աղտոտած, պառկեցայ նարինջենիի մը շուքին տակ։ Սովորականէն ուշ եկաւ մեծ հայրս քովս։ Տխուր էր այդ օրը, չեմ գիտեր ինչու։

Բնաւ չժպտեցաւ ինծի։

— Պապա՛, բոլ, թեւէն քաշելով։

Չպատասխանեց։

— Պապա՛, հեքեաթ մը պատմէ, կրկնեցի։

Լուռ մնաց։ Տարօրինակ երեւոյթ էր այս ինծի համար որուն ոչ մէկ բացատրութիւն կրնայի տալ պզտիկ խելքովս։ Երկար լռութենէ մը յետոյ սկսաւ վերջապէս, բառերը հատիկ հատիկ արտասանելով։

— Կ'ըլլայ, չըլլար, հայրուսս պզտիկ մանչուկ մը կ'ըլլայ, աղուոր, շատ աղուոր, որուն չամիչ աչքերուն եւ ոսկեթել մազերուն ամէն մարդ կը նախանձի։

Այդ մանչը չափազանց խաղալ կը սիրէ եւ չարութիւններ կ'ընէ, ամէնէն շատ նարինջ ուտել կը սիրէ։ Կ'ունենայ հայրիկ մը քաջ, որ մանչը կը ծաղրէ եւ թագաւորին զինուոր[ներուն] դէմ կը կռուի։ Մա[նչը] կը մեռցնէ եւ ինք չի մեռ[նիր] [illegible] կայն շատ հարուստ ըլլ[ալով] նախանձին մարդիկ։ Եւ օրին [մէկը] համբերութեան մը ըն[թացքին] մորթեն զայն թշնամիները [illegible] գայլերուն համար անոտանք [illegible] տեն։

— Հապա մանչո՞ւկը, [illegible] կ'ընդմիջեմ։

— Մանչուկը հողը [illegible] ներ։ Չի լար անգամ։ [illegible] կը խաղայ, կը խնդայ, նարի[նջ] տէ ու հեքեաթ կը լսէ։

Մեծ հայրիկս ալ չ[illegible] հեքեաթը։

Ձայնը կոկորդին մէջ կ[illegible] Ես ալ սովորականին պէս [illegible] զուարթ հեքեաթով ու [illegible] գրեթէ պժգոյ, քիչ անգին կը [illegible] կին փորիս վրայ։

Կը խորհիմ բաւական [illegible] ինքնիրենս հարցումներ կ'[illegible] պատասխանեմ, կը վերլու[ծեմ] մուածքը ու հոգեբանական [illegible] մը մէջ քունս կը տանի։ Կը [illegible] նամ։

Սարսափելի երազ մը կը [illegible] նեմ։ Մղձաւանջային տեսիլ[illegible] բերէ։

Հայրիկս սպիտակ ձիու [illegible] նստած էի ու լեռ գացի։ [illegible] փնտռտուքէ վերջ հայրիկ[ս] թուած մարմինը գտայ։ Եր[կու] ծնրադիր կուլայի, հրացան[ով] ուածներ պայթեցան։ Քանի [illegible] դակ գլխուս քովէն անցա[ն] ջապէս գիրք գրուեցի հով[illegible] նիի մը բունին ետեւ եւ [illegible] քաշեցի։ Թշնամիները գիտ[illegible] քիչ մը անդին։ Ժամի մը [illegible] կիլը։ Ձախ ոտքէս վիրա[ւոր] Տաք արիւնը կը վազէր վէր[քէս] կողմս լճակ մը կազմելով [illegible] նստած էի ես հրացանը [illegible] փքքրցած, ակռաներս սեղմ[ած] նեցայ վերջապէս ու գրկե[illegible] պաւ էի։ Թշնամիները կը [illegible] նային միշտ։ Մօտս եկան [illegible] գօտիիս տարի. սարսափ[illegible] թէ փամփուշտ չէր մնաց[եր] եկան, քովս եկան։ Մէկը [illegible] խոււ նշան առաւ։ Աչքեր[ս] արձակեցի։

Արթնցայ։

Մեծ հայրիկս թեւեր[ուն] էի։ Կը դողդղայի ամբողջ[ովին] ու արցունքները կը յորդէ[ին] բէս։ Հայրիկս մեռեր պէ[տք] էր։ Հանդարտ էր ճակատը [illegible] խերը կախ։

ԼԻԲԱՆԱՆՑԻ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ՄԸ ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Մարտ 22ին, Ճիւնիէի մէջ, ի նպաստ Ազգ. Երկսեռ վարժարանի, մեծ պատրաստութեամբ բեմադրուեցաւ «Աւարայրի Արծիւը»։

Հրաւիրուած էին Ճիւնիէյի երեսփոխան Շէյխ Եուսուֆ էլ Խազէնը եւ համբաւաւոր փաստաբան Հաբիպ Թապալը, որոնցմէ զատ ներկայ էին տեղւոյն երեւելի Արաբներն ու կառավարական պաշտօնեաները։

Առաջին միջնարարին Շէյխ Եուսուֆ էլ Խազէն կարդաց ֆրանսերէն բանախօսութիւն մը, ողջմիտ գաղափարներով ու համակրանքով լեցուն հանդէպ հայութեան։

Ստորեւ մէկ քանի հատուածներ այս գեղեցիկ ճառէն։

— «Ձեր ազգայիններուն հանդէպ մեր համակրանքը երէկուընէ չսկսիր բնաւ։ Լիբանանը եղած է ընդունելապէս ասպնջական երկիր մը։ Ան, ամէն ժամանակ ընդունած է գիրկաբաց բոլոր անոնք որոնք կը փախչէին կրօնական հալածանքներէ եւ քաղաքական փոթորիկներէ։ Արդէն երկու դարէ աւելի կ'ընէ որ հայկական խումբեր եկած եւ հաստատուած են մեր մէջ։ Անոնք պատշաճեցան մեր սովորութիւններուն, մեր լեզուին, եւ ամուսնական կապերով անոնք կազմեցին մեր միսին ու արիւնին մէկ մասը։

«Երբ մէկը կը տանջուի, ինչպէս դուք տանջուած էք, երբ մէկը կրած է այնքան սոսկալի փորձութիւններ ինչպէս դուք, պէտք չկայ երբեք արտաքին միջամտութեան մը, որպէսզի Լիբանան լայնօրէն բանայ իր դռները ու իր բազուկները։ Ինչպէս դուք՝ Լիբանանցիներն ալ տանջուած են եւ կրած սոսկալի փորձութիւններ, եւ տանջանքներն ու փորձութիւնները ստեղծած են անոնց եւ մեր միջեւ կապեր, որ երբեք չպիտի կրնային ստեղծել աւելի կամ նուազ չափով երջանիկօրէն սեւցած մազաղթներ, լծի մը եղերքը, կամ գետի մը ափունքներուն վրայ։

«Այս ցաւագին եւ փառաւոր յիշատակները զորս կ'ոգեկոչէք այս գիշեր, կ'ամրապնդեն կապերը եւ կը վերակենդանացնեն այդ յայտարար նշանները։ Անոնք կուտան այն վստահութիւնը թէ պէտք եղած պարագային դուք պիտի գիտնաք յօժարիլ ձեր այս նոր հայրենիքին ընել այն զոհողութիւնները՝ զորս ձեր նախահայրերը այնքան վեհանձնօրէն ըրած են սիրայօժար իրենց սեփական հայրենիքին համար։ Եւ սպասելով, դուք պիտի շարունակէք ի սպաս դնել ձեր նոր հայրենիքին ծառայութեան այն գեղեցիկ յատկութիւնները, որոնք կը զատորոշեն ձեր գեղեցիկ եւ ազնիւ ցեղը եւ անկէ կը կազմեն ազդակ մը յառաջդիմութեան եւ քաղաքակրթութեան, ամէն այնտեղ, ուր ան կրնայ ազատօրէն զարգանալ։

«Պարոննե՛ր, երբեք մ'ի թողուք, այն աւանդութիւններն ու յիշատակները որ դուք կը բերէք ձեզի հետ, պատմական թէ առասպելական, անոնք ունին իրենց գեղեցկութիւնները եւ հրապոյրը։

«Պահեցէ՛ք զանոնք հաւատարմօրէն, մշակեցէ՛ք զանոնք երկիւղածօրէն, եւ խառնեցէ՛ք անոնց հետ որ կը գտնէք մեր քով։

«Պահեցէք Արարատի աւանդութեանց հետ այն յիշատակները որոնք կը պահուին, մեր մայրիներու շուքին տակ, որոնցմէ պիտի բխի կայծ մը որ պիտի տաքցնէ սրտերը եւ պիտի կենդանացնէ մտքերը, եւ այդ բոցը կ'արժէ այնքան որքան հին Հռոմը կ'ընէ վառ պահելու համար իր ամէնէն նշանաւոր ազնուականներուն շնորհիւ»։

— Ի՞նչ ունիս, եավրուս, ըսաւ թաւ ձայնով մը։

— Պապա՛, փամփուշտ պակսեցաւ, փամփուշտ տուր ինծի, ըսի հեծկլտալով։

Չպատասխանեց։

Երկու կաթիլ վճիտ արցունքներ գլորուեցան աչքերէն մարգարիտներու նման որ կախուած մնացին պեխերուն ծայրը։ Աւերակ դէմքին վրայ առաջին արցունքներն էին որ կը տեսնէի։

Հիմա չկայ հայրիկս, չկայ սպարապետ։ Մեծ հայրիկն ալ գացած է անվերադարձ։ Հիմա թոռնիկն է միայն որ կ'ապրի, գիւղէն հեռու, տեսնելով տակաւին եթերին մէջէն անուշ դէմքը մեծ հայրիկին, որ կը պատմէ իրեն հէքեաթները ազուոր նարինջենիներու շուքին տակ։

Յ. ԳՈՒՄՐՈՒԵԱՆ

Ժընեւ

ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Պերլինի Հայ Ուս. Միութեան հանդէսը.— Գաղթ. Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը։

Անգամ մը որ հայը կայուն դիրք ունեցաւ, չի կրնար ժխտել իր աւանդական ուսումնատենչ ոգին։ Պահ մը կը վախցուէր որ հայ ժողովրդի կրած վերջին ցնցումները պատճառ պիտի ըլլան ուսանողական հոսանքին խափանման՝ դէպի եւրոպական մեծ քաղաքները՝ դէթ երկար ատենի համար, բայց ահա Գերմանիոյ մէջ ունինք նորէն ուսանողութիւն մը մօտ 40 հոգիէ բաղկացած, որոնցմէ 20ը Պերլինի մէջ։

Գերմանիոյ մէջ Հայ Ուս. Միութիւններ միշտ եղած են արդէն, փոքրիկ ընդհատումներով, բայց վերջինը կազմուեցաւ մօտ մէկուկէս տարի առաջ մէկ քանի տղոց ժիր ջանքերով։ Իրենց լուռ ու մունջ գործունէութիւնը, հայ մնալու համար իրենց մէջ եւ հայ անունը բարձր պահելու համար օտարներու առջեւ, այլ եւ իրենց գիտական աշխատութեանց շուրջ կազմակերպած շաբաթական եւ երկշաբաթական ասուլիսներով արդէն հրաւիրած են ամբողջ գաղութի ուշադրութիւնը։ Այս անգամ — բացառիկ երեւոյթ — կազմակերպեր էին հանդէս մը ամէնուն համար։ Նպատակն ալ շատ բարի։ Հասոյթը յատկացնել ժողովուրդին մէջ գիտութիւն տարածելու, պրոշիւրի մը հրատարակութիւնով կամ ուրիշ ձեւով։ Ո՞րի սրտին մօտ չէր, այս այնքան անտեսուած գործը եւ ընտրեալ բազմութիւն մը լեցուցած է Թիըրկարթընհօֆի ընդարձակ սրահը,

Հայկական դրօշները կը զարդարէին կամարաւոր սիւները եւ զգալի էր տաք շրջանակ մը։ Յոտնկայս «Մեր Հայրենիք»էն վերջ, զոր երգեցին ուսանողները իրենք, Միութեան նախագահը Պր. Մ. Պէտիկեան բացման եւ ողջոյնի խօսքեր ըրաւ, բեմ հրաւիրելով Պրն. Ժիրայր Փրունճեանը։ Բանախօսը թուելէ յետոյ իրենց միութեան ստեղծման պատճառները եւ իրենց նպատակներն ու ջանքերը վերջացուց Ռ. Պէրպէրեանի գեղեցիկ երկտողով.

«Բարձրին նայէ՛, միշտ դէպի վեր նկրտէ գուն ելնելու։ Զհասնիս ալ, այդ ճիգ զքեզ վար սահելէ կ'արգելու։

Տքթ. Հայկ Եաղճեան, ուսանողութեան «դէպի բարձր»ը նկրտելու առաջադրութիւնները նիւթ առնելով, խօսեցաւ ուսանողութեան գովելով անոնց ջանքերը եւ ոգեւորելով զանոնք ապագային նկատմամբ, հաւատաց որ գաղութը միշտ օժանդակ պիտի կանգնի իրենց, ցորչափ անոնք բարի նպատակներ կը հետապնդեն. այլ մանաւանդ յորդորեց հայ մնալ — ոչինչ կրնայ փոխել ձեր մէջէն հայ արիւնը, հայ տիպը զոր կրէք, բա՛րձր պահեցէք զայն, այլեւ հպարտ եղէք անով...

Գեղարուեստական բաժնին իրեն մասնակցութիւնը բերին Տիկին Ե. Բաղալ, Օր. Գալէմքեարեան, Օր. Յարութիւնեան, Պրն. Վաչէ Աբեղեան եւ Պրն. Վ. Սեւաչունի որ կատակաբանութիւններով ոգեւորութիւն կը ստեղծէր իր շուրջ։ Եւրոպական պարերու մէջընդմէջ, դարձեալ անակնկալ արեւելեան պար եւ հայկ. երգ կը լեցնէր սրահը մինչեւ առտուան երեքը։ Ներկաները բաժնուեցան գոհ եւ յաճախ այս տեսակ առիթներ ունենալու բաղձանքով։ Կ'իմանամ թէ վիճակահանութիւնը եւ նուիրատուութիւնները գոհացուցիչ հասոյթ մը գոյացուցած են. թէեւ առանց ատոր ալ մեր ուսանողները կրնային վստահ ըլլալ իրենց յաջողութեան բարոյական արժէքին։

⁂ Ապրիլ 3ին տեղի ունեցաւ Գաղթ. Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը։ Զեկուցում եւ հաշուետուութենէ վերջ, կատարուեցաւ մտքերու փոխանակութիւն նոր Վարչութեան ընտրութեան եւ անոր ընելիքներուն շուրջ. Ի մէջ այլոց յայտնուեցաւ որ, անցնող ամսուն գաղութիս մէջ յայտնի հայ գործարանատէր Պ. Եր. Իփլիքճեանի վաղամեռիկ կնոջ յիշատակին եկեղեցի մը կառուցանելու փափաք յայտնուած է յիշեալին կողմէ։ Ընդհ. ժողովը ի գիտութիւն առնելով այս, անցաւ նոր ընտրութեան։ Նոր Վարչութեան ընտրուած անդամներն են՝ Պ. Պ. Տոքթ. Արա. Աբեղեան, Դ. Դաւիթեան, Տոքթ. Հայկ Եաղճեան, Եր. Իփլիքճեան, Տոքթ. Կրինֆիլտ, Ն. Մովսէսեան, Յ. Պաքըրճեան։

Թղթակից

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԱՇԻՇԸ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Ժամանակ մը թոյները մեծ դեր խաղացին գրականութեան մէջ։ Ինչպէս մահապարտները կը փորձեն փախչիլ բանտերէն զանազան սատանայութիւններով, արուեստագէտները եւս կը ճգնէին փախչիլ իրականութեան զգայութեանց կապանքներէն շնորհիւ կարգ մը թոյներու։ Ճիշդ է թէ այդ թոյները տարօրինակ երեւոյթներ կը ստեղծեն, հրաշալի ներաշխարհ մը կը պարզեն թունամոլին աչքերուն առջեւ։ Այսօր թոյներու գործածութիւնը յարգի չէ։ Թերեւս անոր համար, որ սուղ են։ Եւ ծանր պատիժներու կ'ենթարկուին գործածողները։

Հաշիշը մինչեւ 1916 արգիլուած չէր Ֆրանսայի մէջ։ Այսօր միայն «փէյոթլ» բոյսն է, խնդացնող այս խոտը, որ չէ արգիլուած։ Մորֆին, քոքային, ափիոն եւ հաշիշ բոլորովին արգիլուած են։

Հաշիշը ծանօթ է ֆրանսական գրականութեան մէջ 1843էն ի վեր։ Առաջին անգամ Թէոֆիլ Կոթիէն էր, որ գործածեց։ Լիթրէ կ'ըսէ թէ ֆրանսերէն մարդասպան բառը (assasin) կը ծագի հաշիշ բառէն, որովհետեւ, զրոյցի մը համաձայն, այս բոյսը կը գինովցնէր եւ սպանութեան կը մղէր։ 1845ին Ալեքսանդր Տիւմա հաշիշը գործածեց «Մոնթէ-Քրիսթոյի կոմսը» վէպին մէջ։ 1846ին Կոթիէ գրեց «Հաշիշամոլներու ակումբը»։ 1851ին Պօտլէրի ուսումնասիրութիւնը հաշիշի մասին, իբրեւ ազդակ անձնաւորութեան կրկնապատկման։ 1860ին Պօտլէր դարձեալ կը գրէ այդ մասին իր «Արուեստական Դրախտներուն մէջ»։ Եթէ նկատի չառնենք Մօրօ տը Թուրի, Շարլ Ռիշէի եւ Պինէ-Սանկլէի գիտական եւ հոգեբանական ուսումնասիրութիւնները, հաշիշի մասին գրականութիւնը շատ աղքատ է, բաղդատմամբ ափիոնի գրականութեան։ Յարաբերութիւնը, որ հաշիշը կը ներկայացնէ գրականութեան եւ արուեստի հետ, շատ ծանօթ չէ տակաւին, եւ Պօտլէրի կը դիմեն, շատեր, երբ հարկ ըլլայ խօսիլ հաշիշին հոգեկան ազդեցութիւններուն մասին։ Նախ ըսենք թէ այս կանաչ թոյնը որ հաշիշ կը կոչուի, իսկական թոյն մը չէ, եւ նուազ վտանգաւոր է քան ալքոլը։ Եւ յետոյ՝ Պօտլէր սխալ կը ճանչնայ հաշիշը։ Արդէն կը հաստատուի, որ հազիւ քանի մը անգամ գործածած է զայն։ Պօտլէր կը սիրէր գործածել լօտանոմը, զոր կը կլլէր հինգ մարդ թունաւորելու չափ առատ։ Հետաքրքրութեան համար, անգամ մըն ալ գործածած է խլանտական մոլեխինդը։ Հաշիշին մասին իր հետաքրքրութիւնը փորձի մը համար էր միայն, եւ չէր ճանչնար կանաչ թոյնին ստեղծած բոլոր հոգեկան երեւոյթները, եւ մանաւանդ «հոգեվարք»ը։

Հաշիշին գինովութիւնը ծանօթ էր Սկիւթացիներուն, ըստ Հերոդոտի։ Ոդիսականին մէջ եւս (Դ. երգ) կը յիշուի հաշիշը։ Դիոդորոս եւս կ'ըսէ թէ Եգիպտացիները հնդկական կանեփէն կը հանէին ըմպելի մը, որ կը փարատէր վիշտն ու բարկութիւնը։ Գաղիանոս ալ կը յիշէ հաշիշը իբրեւ ըմպելի։ Սանսկրիտեան հին գրականութեան մէջ եւս կը յիշուին «զուարթութեան դեղահատեր», զորս կը պատրաստէին կանեփի նիւթով եւ շաքարով։ Փրոսփէր Ալփինի ԺԶ. դարուն կը գրէր թէ ի՛նչպէս Եգիպտացիները հաշիշով կը փորձէին գրգռել իրենց ուղեղը։

Այսօր երեք կամ չորս հարիւր միլիոն մարդիկ հաշիշ կը գործածեն Եգիպտոսէն սկսեալ մինչեւ Հնդկաստան։ Ափրիկեցիները «քիֆ» կ'անուանեն եւ կկլակին կրակին վրայ դնելով կը ծխեն, ու բանաստեղծի մը պէս կը վերանան։

Թէօ Վարլէ հաշիշի մասին գիրք մը հրատարակելով, կը պնդէ թէ ոչ մէկ տեղ հաշիշը աւելի վտանգաւոր է եղած, որքան ալքոլը։ Այդ գիրքով, ան կը պարզէ յարաբերութիւնները հաշիշին եւ երաժշտութեան, հաշիշին եւ սիրոյ կրակին։ Եւ կը բացատրէ թէ ի՛նչ երազներ կը բանայ իր գինովին աչքերուն առջեւ։ Անհուն եւ հրաշալի երազ մը, սքանչելի զգայնութիւններով լուսաւորուած։

ՌՈՒՍՕ ԵՒ ԿԱՏՈՒՆԵՐԸ

Կատուները շատ բարեկամ ունին գրագէտներուն մէջ։ Ռուսօ եւս շատ կը սիրէր կատուները։ Եւ մարդիկ կը դատէր համաձայն իրենց... կատուասիրութեան։

Օր մը Ռուսոյի կ'այցելէ Սկովտիացի գրագէտ մը։ Ռուսօ շատ յոգնած էր այդ օրը։ Այցելուէն կը խնդրէ ժամացոյցը դնել սեղանին վրայ եւ միայն 10 վայրկեան խօսիլ, յետոյ հեռանալ։ Կը խօսին կրօնքի, յաւիտենականութեան եւ քրիստոնէութեան մասին, տա՛սը վայրկեանի մէջ։ Յանկարծ Ռուսօ կը հարցնէ այցելուին.

— Կատու կը սիրե՞ս։

— Ո՛չ։

— Այն ատեն վա՛յ քեզի։ Ես մարդիկը կը դատեմ իրենց կատուասիրութեամբ։ Դուք, շատ մը մարդոց նման, բռնապետական նկարագիր ունիք, որովհետեւ չէք սիրեր կատուն, որ հնազանդութեան, հպատակութեան, երախտագիտութեան եւ ծառայութեան մասին գաղափար չունի։

Պօտլէր եւս կը սիրէր կատուները, բայց անոր սէրը տարբեր ձեւով կը մեկնաբանեն։ Չէ՞ որ զգայասէր էր, եւ կատուն, իր մորթով, կնոջ պատրանք կուտայ։ Արդէն հելլենական հէքեաթ մը կ'ըսէ թէ կին մըն էր, որ կատու դարձաւ հրամանաւ Զեւսի։

ԱՐՈՒԵՍՏԸ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ՄԷՋ

Բժիշկները, մանաւորաբար Ֆրանսացի, շատ կը զբաղին արուեստով եւ գրականութեամբ։ Բազմաթիւ պարբերականներ կը հրատարակուին Փարիզի մէջ Հիպոկրատի աշակերտներուն կողմէ, որոնք կը քրքրեն արուեստի եւ բժշկութեան յարաբերութիւնները։ Անգամ մը խօսեցանք այդ մասին, բայց դեռ առիթ պիտի ունենանք յիշատակելու գեղեցիկ ուսումնասիրութիւնները այդ ուղղութեամբ։ Հիմա ըսենք միայն թէ Ֆրանսայի առաջնակարգ գրագէտներուն մեծ մասը բժիշկներ են։

Անմիջապէս աւելցնենք որ Ֆրանսական բժշկական դպրոցին վարպետները, վերջապէս անոնք որ կը դասախօսեն հիմա, արուեստագէտ են եւ կը զբաղին քանդակագործութեամբ, նկարչութեամբ եւ գրականութեամբ։

Այնպէս որ հիւանդանոցներն ալ պիտի անշուշտ հիւրընկալէին արուեստը։ Հին բժշկութիւնը կը յիշատակէ այն փորձերը, որ կատարուեցան կարգ մը դարմանման եղանակներու մէջ գոյներու շնորհիւ։ Այսպէս կարմիր գոյնը չափազանց օգտակար կը համարէին տենդերու արագ բարելաւման։ Իսկ դեղին գոյնը երբեք սիրելի չէր, որովհետեւ տըխրութիւն կը պատճառէր եւ մելամաղձութիւն։ Սպիտակ գոյնը եւս շատ յարգի չէր իր խիստ ցոլացումներուն պատճառով։ Ընդհակառակն հաճելի գոյն մը կը նկատուէր կապոյտը, որ ոչ միայն կը հանգստացնէ աչքերը, այլ նաեւ կը խաղաղեցնէ հոգեկան վիճակը։

Բայց միայն գոյները չեն որ կը հետաքրքրեն բժշկութիւնը։ Իտալիոյ կարգ մը հիւանդանոցներուն մէջ, սրահները զարդարուած են եկեղեցիի մը պէս նկարչական, քանդակագործական աշխատութիւններով։ Պօնի Ֆրանսական հիւանդանոցն ալ գեղեցիկ սրահներ ունի, ուր արուեստի գործերը վայելք մը կը պատճառեն հիւանդներուն։

Յաջորդ անգամ պիտի ներկայացնենք հիւանդանոցներու ճարտարապետութիւնը եւ այն աղերսը, որ բժշկութիւնը կը պահէ արուեստի զանազան սեռերուն հետ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

«ԺՈՒՌՆԱԼ»ՆԵՐՈՒ ՏԵՂԱՏԱՐԱՓԸ

Դեսպանատունէն արտաքին նախարարութեան եկած հակ. 1905 թուակիր պատասխանով Աւստրիոյ նամակատան Ղալաթիոյ մասնաճիւղը կը յայտնէր թէ յիշեալ Միլլիօ Րիչի անունին բազմաթիւ մանտափօթներ եւ ապահովագրեալ նամակներ եւ ծրարներ եկած են Պուլկարիայէն եւ Յունաստանէն, եւ թէ ան 4499 ֆրանք ստացած է Ֆիլիպէէն, Վառնայէն, Սօֆիայէն եւ Աթէնքէն։

Այստեղ կարելի չէ չշեշտել մեծութիւնը այն առաւելութեան զոր ստացաւ Թուրք ազգը, շնորհիւ իր Ազատարարին։ Շնորհիւ անիծեալ «կապիթիւլասիոն»ներուն, Թուրք ժողովուրդը եւ կառավարութիւնը չէին կրնար տէր ըլլալ իրենց երկրին մէջ։ Օտար նամակատուները, որոնք երկրին մէջ հաստատուած էին առանց որ եւ է օրէնքի վրայ հիմնուելու, իրենց ուզածին պէս կը շարժէին։ Մաքսատունը միլիոններ կը կորսնցնէր թանկագին քարերու պատճառով, որոնք մաքսանենգութեամբ կը փախցուէին իբրեւ «քոլի-փօթալ»։ Յեղափոխականները կրնային անարգել երկրին մէջ մտցնել ամէն տեսակ պայթուցիկ նիւթեր։ Պէտք է խորին երախտագիտութեամբ յիշել որ Լօզանի յաղթական դաշնագիրը մեզ վերջնապէս ազատեց այս չարիքներէն։

Այս միջոցին զգացած հպարտութեանս հետ կը խառնուի յիշատակը այն դիմումներուն զորս իբրեւ Ա. քարտուղար ստիպուած էի կատարել աւստրիական դեսպանին մօտ, տեղեկութիւններ քաղելու համար։ Դիմումներ որոնք — պէտք է խոստովանիմ — ամօթով եւ նուաստացումով համակած էին զիս։

Գում Գափուի եւ այլ տեղերու հայկական դէպքերու հետեւանքով Հայերուն հանդէպ բացարձակապէս վստահութիւն չէր մնացած։ Այս հոգեբանութենէն օգտուելով, նշանաւոր հրեայ վաճառական Հարոնաչի եւ տղան Ժաք Էֆէնտիներ պալատի գլխաւոր ոսկերիչը նշանակուած էին։

Ժաք Էֆէնտի ամէնօր պալատ կ'երթար եւ եթէ շինուելիք շքանշաններ եւ նուէրի համար ոսկեղէններ ըլլային, կ'առնէր։ Այդ պատճառով պալատի զանազան մասերը կ'այցելէր եւ բոլորին հետ շփում կ'ունենար։

Եըլտըզի դէպքէն երկու ամիս առաջ, ծածկագրի քարտուղար Քեամիլ պէյի միջոցաւ տրուած «ժուռնալ»ի մէջ կ'ըսուէր թէ Ժաք Էֆէնտի պալատէն սուտ-իրաւ լուրեր առնելով օտար թերթերու կը հաղորդէ։ Յետ քննութեան հասկցուած էր որ այդ մատնութիւնը պարզապէս մրցակիցներուն կողմէ յերիւրուած էին, Թէհսին փաշայի գրգռումով։

Այդ լուրերէն անմիջապէս վերջ ձերբակալուեցաւ Ժաք եւ սկսաւ խիստ քննութիւն մը։

Երբ մահափորձէն յետոյ սկսան յանցաւորները փնտռել, Աթէնքի Օսմ. դեսպանատունին ներկայացուած տեղեկագիր մը կը հաղորդէր թէ Ժաք Էֆէնտի մաս ունի այս գործին մէջ եւ թէ, համաձայն կոմիտէին որոշման, շուտով Պէշիքթաշի առջեւ պիտի հանի Ժաք Էֆէնտիի կողմէ վարձուած շոգենաւ մը, իբրեւ թէ ածուխի փոխադրութեան համար, բայց իրականին մէջ փոխադրելով դժոխային մեքենաներ պարունակող օդապարիկներ։ Տեղեկագիրը կ'ըսէր թէ այս օդապարիկները պիտի արձակուին Պէշիքթաշի նաւամատոյցին առջեւ։ «Ժուռնալ»ը կ'աւելցնէր թէ Ժաք Էֆէնտի, որ լաւ գիտէր պալատին տեղագրութիւնը, անոր քարտէսը շինած էր, ինչ որ աւելի վտանգաւոր կը դարձնէր մահափորձը։

Սուլթանը հրամայեց ստիպողաբար քննութիւն կատարել այս մասին, եւ քննիչ յանձնաժողովը ձերբակալելով Ժաք Էֆէնտին, ձեռնարկեց իր քննութեան, շարունակելով հանդերձ իր հետազօտումները ուրիշ գետիններու վրայ։

Ոչինչ գտնուեցաւ Ժաք Էֆէնտիի գրասենեակին եւ բնակարանին մէջ կատարուած խուզարկութիւններէն։ Գտնուեցաւ միայն իր ստորագրութիւնը վարձակալութեան պայմանագրի մը վրայ, որուն համաձայն շոգենաւ մը ածուխ պիտի փոխադրէր Էրէյլիէն։

Քննութեան արդիւնքը բնականաբար հաղորդուեցաւ Սուլթանին, եւ Համիտ բոլորովին այլայլած պատմութեան հաւանականութենէն, ամէն միջոց ձեռք առաւ փոփոխելու համար իր բնակութեան պայմանները, իր պառկելու եւ արթննալու ժամերը եւն. ինչ որ տրամաբանական եւ արդարանալի կը գտնեմ, ինքզինքս իր տեղը դնելով։ Որովհետեւ, դեռ շատ ժամանակ չէր անցած Եըլտըզի մահափորձէն յետոյ։ Տակաւին թարմ էր սարսափելի պայթիւնին յիշողութիւնը։ Բարեբախտաբար քննիչ յանձնաժողովին պրպտումները յանգեցան արդիւնքի մը որ ապահովիչ էր Ապտիւլ Համիտի համար։

Աթէնքի դեսպանատունը, պատասխանելով իրեն ղրկուած հեռագրի մը, կը հաղորդէր թէ Լեւոն Աֆարեան կոչուած մարդուն վրայ, որ ձերբակալուած էր Պիրէոսի մէջ, գտնուեր է պատճէնը Ժաք Էֆէնտիի մասին եղած մատնութեան գրին։ Միեւնոյն ատեն կը հաղորդուէր թէ այս մատնութիւնը միջոց մըն էր աչքաթափ ընելու Ապտիւլ Համիտը եւ շփոթեցնելու քննիչները, կորսնցնելով բուն յանցաւորներուն հետքը։ Տեղեկութիւն կը տրուէր, վերջապէս, թէ նաւ մը վարձուած է իրօք Ժաք Էֆէնտիի կողմէ, բայց խնդիրը կը վերաբերի այդ անունով Սպանիացիի մը, որ երկար ատենէ ի վեր կը զբաղէր ածուխի վաճառականութեամբ, ինչ որ կը հաստատէր նաւահանգստի հրամանատարն ալ։

(Շար.)

Հ. Կ. ԽԱՉԻ 20ԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Նախաձեռնութեամբ Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ եւ ՓԱՐԻԶԻ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ» ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

19 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ 11

SALLE WASHINGTONի մէջ — էմթրօ Georges V.

Հովանաւորութեամբ եւ նախագահութեամբ

Պ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Ճոխ գեղարուեստական բաժին

Տոմսերը կը ծախուին «Յառաջ»ի խմբագրատունը

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

18 Ապրիլ շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

Pleyel ցան, Salle Chopinի մէջ, 8 Rue Daru, (Métro: Ternes)

կը մասնակցին՝ Paul Fauchet, ուսուցիչ պետական երաժշտանոցի, Roger Boulmé, (violoncelliste), Արա Պարթեւեան, Julien Brun (flûtiste)։

Տոմսերու գինը՝ 50, 30, 20, 10 եւ 5 ֆրանք

դիմել.— Maison Pleyel, 252 Rue du Fbg. St. Honoré, M. M. Weiler, 111 Bld. Saint Michel, Հրանդ Սամուէլ, 51 Rue Mr. le Prince. եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը։

ԾԱՆՕԹ.— Սրահին դուռները կը փակուին ժամը 9ին։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԵՆՈՒՆ ՀԱՍՑԷՆ

ՀԱՍՑԷՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱԲՆԱԿ ՀԱՅԵՐՈՒ, 176 էջ

գինն է 6 ֆր., փոստի ծախքով 7 ֆր., contre remboursement 7.50 ֆր.

փնտռել բոլոր գրավաճառներու մօտ

կեդրոն.—«Արփի»գրատուն, L. Mozian, 5 rue Champlaine, Paris (20).

Լիոնի շրջանին համար դիմել Պ. Սահաթճեանի, 4—6. Rue de la Part-Dieu, Lyon.

Մարսէյլի շրջանին համար դիմել Ծերիկեանցի։ Կը գտնուի նաեւ Լ. Գեւոնեանի մօտ, «Յառաջ»ի խմբագրատունը։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

38 Rue Rochechouart Մէթրօ Cadet և Anvers Autobus J. JB.
Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ *Աղիքի* հիւանդութիւնները յատուկ յարկաբաժին *Վեներական* եւ *Մորթի հիւանդութեանց*

ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ *Ոսկորի*, Ջղային, Արեան հիւանդութիւններ եւ ցօդացաւ։

ինչպէս նաեւ Assurances Socialesի հիւանդներ։

կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօր։

GRANDE EPICERIE INTERNATIONALE

ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

215 Rue Vendôme (Լիոն), փլաս կիշառի մօտիկը

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր վաճառատան սկզբունքն է ծախել աժան գնով եւ շահիլ արագ շրջանառութենէն։

Այս երկրորդ անգամն է, երկու ամսուան ընթացքին, որ մեր ծախած արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններու վրայ զգալի զեղչ կ'ընենք։

Մեր սկզբունքն է աժանութիւն, մաքրութիւն, ուղղամտութիւն։ Այս պատճառով մեր գիները անմրցելի են, ապրանքը լաւ եւ սպասարկութիւնը անթերի։

Ծանօթացէք մեր նոր զեղչերուն եւ բաղդատեցէք ուրիշներու գիներուն եւ մեր նախորդ գիներուն հետ։

կրնաք համոզուիլ միայն փորձելով եւ գոհ պիտի մնաք։

ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

BRASSERIE HAROLA

3 Rue la Vieuville
Place des Abbesses
Métro: Abbesses, Tél. Marc. 39-88

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀՆԵՐ

Պարահանդէսի, հացկերոյթի, երեկոյթներու եւայլնի համար։

Մասնանոր գին Հայերու

ՎԱՐՁՈՒ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Երկու սենեակ եւ խոհանոց. Ջուր, կազ, ելեկտր. աշխատանոցի յարմար։ Մէթրօի եւ մարշէի մօտիկ։ Պայլ 7 տարի։ տարեկան վարձք 2500։ Դիմել Պ. Անանիկեանի, 48 Rue Compans *Մէթրօ* Place des Fêtes.

գուշակուհի

ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱ ՋԷՆԻ

կը բացատրէ անցեալը, կ'առաջնորդէ ներկային մէջ, կը գուշակէ ապագան, ըստ ձեռքի գիծերուն, աստղերու եւ քարտերու։ Ամէն օր (Կիր.ն ալ մէջը) ժ. 3—7, բացի Եշ.է։ 62 RUE DE LA ROCHEFOUCAULD *բակին խորը, Բ. յարկ, աջ կողմ.* MÉTROPIGALLE.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարիսի։ Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12։*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, *Փարիզ, Մէթ.* Réaumur. *Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդ. տարրալուծ.։ Կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները։*

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ—ԲԺԻՇԿ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

Առանց ցաւի կը քաշէ եւ կը դարմանէ ակռաները։ Ոսկիէ ատամնաշար, ոսկորէ ակռաներ։ Զափաւոր գին։ Խորհրդակցութիւն ամէն օր ժամը 9էն 8։ 3 Bld. Belleville, Métro Ménilmontant.

ՕԹՕ

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՎԱՐԵԼՈՒ ԴՊՐՈՑ

Ինքնաշարժ (օթօ) վարելու փափաք ունեցողները թող անմիջապէս դիմեն՝ ոսկերիչ ժամագործ՝

ԺՕԶԷՖ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

2 Rue Francis-de-Pressensé — 34 rue d'Aix, Marseille.

Ուսման դասը 100 ֆրանք, շաբաթը երեք անգամ, դասի ժամեր առաւօտ 7.30—8.30, կէսօրէ վերջ 1—2։

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

Կ'ուզուին ժէնօէ ռօպ եւ Բրէփ տը շին պլուզ կարող գործաւորուհիներ։ Դիմել՝ ամէն օր ժամը 1—3, Օ. Յակոբեանի, 11 rue Sénégal, *սենեակ թիւ 30, մէթրօ Բուրօն կամ Պէլվիլ։*

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

BOURSE Benéfices intérêts **ՊՈՒՐՍ**

peuvent être réalisés par opérations journal. avec provis. (titres ou espèces) déposés chez banquier membre du syndicat. Notice et Circulaire hebdomad. sur demande. R. Lorilleux, remisier accrédité. 16, rue Drouot. Paris, Téléph.: Provence 49-76.

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'էսդի մէջտեղը)

ԴԵՐՁԱԿ — Հեռաձ. Provence 67—07

ՈՒՆՃԵԱՆ

66 Rue d'Hauteville — PARIS (10e)

ԴԵՐՁԱԿ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽԱՆՁԵՐԵԱՆ

71—73 Route d'Orléans. Cachan, (Seine)

ԾԱՆՕԹ.— Պանեօյի 88 թիւ հանրակառքին կայարանին ճիշդ դիմացի ափարթըմանին երկրորդ յարկը։

ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

M. HABIAN

31 rue Cramme 31, Bois Colombes — Tél. Charlebourg 16-29

Թրամ. 40, 45 օթօպ.

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններու թարմ եւ ճոխ մթերք։ Ամանադժուարահաճներն իսկ գոհ կը ձգենք։ Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում։ Գիները անմրցելի։ Ապսպրանքները արագ կը յանձնուին բնակարանները

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ

ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ

TAILOR

Georges Cherbetian

Métro Poissonnière — *94 RUE LAFAYETTE - PARIS*

ՄՈՒՇՏԱԿԱՎԱՃԱՌ Ն. ՊՈՒՏԱԳԵԱՆ

Պոլսոյ հանրածանօթ ԵՓՐԵՄ տան մէջ տարիներով աշխատելէ վերջ, փարիզի մէջ կատարելագործած է արհեստը եւ այժմ ունի իր սեփական վաճառատունը

ԿԸ ՇԻՆԷ ՉԱՓՈՒ ՎՐԱՅ ԵՒ ԿԸ ՆՈՐՈԳԷ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԹԻՒ ՀԱՍՆԱԾ ԱՂՈՒԷՍՆԵՐԷՆ

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ — ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ

15 Rue Henri Monnier, Paris (9e)

Métro Pigalle — *Հեռաձայն* Trudaine *07—90*

CORDONNERIE « AKAP »

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) — Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի։ Մասնագիտութիւն *Բռէփ տը Շինի։* Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորհրդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ։

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ԻՆՉՊԷՍ ՊԱՀԵԼ ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՇԽԱՏԵԼՈՒ ԸՆԴՈՒՆԱԿՈՒԹ...

Երբ մարդու մը գործարանները կը ստանան կանոնաւոր սնունդ եւ օդ, արեան շրջանառութիւնը կ'ըլլայ կանոնաւոր։ Տկարութեան եւ հիւանդութեան ատեն մարդու եռանդը կը պակսի եւ արեան մէջ յառաջ կուգան թոյներ, որոնք պա... ճառ կը դառնան անժամանակ ծերացման եւ երբեմն մահուան։ Յայտնի գիտնականներ Պրաուն, Սեկար, Քարնօ եւայլն հաստատած են, որ արեան մաքրումէն վերջ, տկար եւ թոյլ գործարանները կը վերստանան իրենց բնականոն վիճակը եւ կը բարձրանայ հիւանդին եռանդը։

Այս պատճառաւ Kalefluide*ը կը ծառայէ հիմնական միջոց արեան մաքրութեան եւ ջիղերու ուժեղացման, Պահանջեցէք գրքոյկները (ձրի)։*

Kalefluide*ը կը ծախուի ամէն տեղ, եթէ չգտնէք, դիմեցէք մեր հասցէին՝ ստանալու համար* contre remboursement Sté. KALEFLUID, 49 rue Balagny, Bureau 21, Paris (17).

ՋՐԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ, ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ցոյց կը տրուին մեր գրասենեակին կողմէ՝

1.— փարիզի շրջակաները ամէն ուղղութեամբ հողաբաժիններ գնելու։

2.— Ամսավճարով տուն շինելու ամբողջութեամբ կամ մասամբ վճարուած հողամասերու վրայ։

3.— վիլլաներ, տուներ եւ բնակարաններ գնելու եւ վարձելու։

4.— ցուներու եւ ամէն տեսակ fonds de commerceներու վրայ գրաւականով փոխառութիւն ստանալու։

5.— Ամէն տեսակ ապահովագրութեանց մասին դիմեցէք

ՏԱՐԱՍՈՎ ՏԷՐ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Գրասենեակը, 18 Rue Chaussé d'Antin, Métro Opéra եւ Chaussée d'Aantin, ամէն օր ժամը *10—12* առաւօտները եւ *4—7* կէսօրէ վերջ, կիրակի եւ տօն օրեր ժամը *10*—1։ Հեռախօս Provence *87—32 եւ 82—48։*

Columbia Phonos & Disques

POLYDOR

Agence exclusive

REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-35

1931ի Հայերէն, յունարէն եւ թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր. Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.։ Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maître*ի* Courant continu*ն, գին՝ 478 ֆր. 75։ Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են։ Ծախուածները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։*

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne. փարիզ (3) — Մէթրօ՝ République

Թէլիֆօն՝ Archive 50—61

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մէտայլ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3.50էն 7.50։ Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։ Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), *գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde), *նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են։*

Թոքախտաւորներու համար pneumothorax*ի գործողութիւն։ Հակաչիածախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։*

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քննչական, բժշկական եւ ֆրէօյտեան մեթոտներ։

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քիթ-ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար։

Assurance Social*eի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։ Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։*

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) — Tél. Marcadet 07—42

Métro: Place de Clichy—La Fourche, Autobus H. R. Rbis. Tramway 39, 40, 42, 5:

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
14
ԱՊՐԻԼ
1931

14 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ Թիւ 1543 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԵՆՔ ԲՈԼՈՐ ՁԵՒԵՐՈՒՆ

Վերջերս Աթէնքի մեր պաշտօնակիցը դիտել կու տար.

— «Կուսակցութիւններու ղեկավար մարմինները եւ թերթերը չկրցան իրականացնել համերաշխութեան ցանկութիւնը: Մեծերը չյաջողեցան կամ չհասկցան իրար։

— «...Քանի որ կուսակցութեանց գործակցութիւնը գաղթային խնդիրներու շուրջ անկարելի եղաւ, պէտք է ուրեմն այս անգամ փորձը ըլլայ վարի խաւերէն, ժողովուրդէն եւ շարքային կուսակցականներէն, որոնք կողք կողքի կ'ապրին։

«...Վերէն վարը ձախողեցաւ: Այժմ փորձենք վարէն վերը, անկեղծ ու լուրջ աշխատանքով»։ (*Նոր Օր*, 4 ապրիլ:)

Եւրոպայի մեր պատասխանատու ընկերներէն երկուքն ալ, անցեալները խօսելով Մարսէյլի մէջ, կը ներկայացնէին նոյն խնդիրը.

— «Մինչեւ հիմա վերէն սկսած են առնուիլ նախաքայլերը. այս անգամ անօգուտ է այլեւս եւ դժուար, վերէն անհնար է: Վարէն պէտք է սկսիլ այս անգամ, ժողովուրդէն:

«Պէտք է կազմակերպել տեղական ազգային մարմիններ, որոնք դիմեն, պահանջեն, մեծերը պարտաւորուած գլուխ պիտի կանգնին, միացնեն այս միութիւնները, կազմելով վերին մարմինը, համազգային միութիւնը» (*Յառաջ*, 3 ապրիլ)։

Փարիզի ռամկավար պաշտօնաթերթը, որ միշտ չկամութեամբ եւ ծաղրանքով կը մօտենայ գաղութներու կազմակերպութեան հարցին, իր ապրիլ 8ի խմբագրականով կը շարէ կարգ մը մանուածապատ նախադասութիւններ: Իբրեւ քիչ շատ որոշ տեսակէտ, գտանք միայն հետեւեալ տողերը.

— «Ասկէ եօթը տարի առաջ էր որ հրապարակ եկաւ առաջին անգամ այդ գաղափարը (*Խմբ.*—կ'ակնարկէ գաղութներու ընդհ. կազմակերպութեան), եօթը տարի անցնելէ յետոյ, այսօր ալ նորէն միեւնոյն տեղը կեցած ենք եւ կ'օրօրուինք միեւնոյն տենչանքներով։ Մինչ եթէ ամէն տարի միայն մէկ գաղութ ինքզինքը կազմակերպած ըլլար, եօթը տարուան ընթացքին կ'ունենայինք եօթը կազմակերպուած գաղութ, որոնց օրինակը վարակիչ պիտի ըլլար նաեւ միւսներուն համար, բայց մինչեւ այժմ ոչ միայն նոյնիսկ մէկ գաղութ չկրցաւ կազմակերպուիլ, այլ նախապէս գէշ աղէկ կազմակերպուած գաղութներն անգամ կազմալուծման մատնուեցան եւ այսօր խօսքի ժխորն է որ կը տիրէ ամէն տեղ»:

Երեք տարբեր պարագաներու մէջ արտայայտուած այս մտքերը՝ կարելի է ամփոփել եւ յանգիլ հետեւեալ եզրակացութեան.—

1.— Վերէն չյաջողեցաւ, վարէն փորձենք: Խոնարհ խաւերէն, շարքերէն եւ ժողովուրդէն (դաշնակցական ընկերներու տեսակէտը)։

2.— Եթէ փոխանակ մեծէն սկսելու, փոքրէն սկսէինք, իւրաքանչիւր գաղութ զատ—զատ կազմակերպէինք, այս վիճակը չէինք ունենար: (Ռամկավար պաշտօնաթերթին տեսակէտը)։

Արդ, ըսենք անմիջապէս որ համաձայն ենք երկու ձեւերուն ալ։

Ռամկավար տրտունջին առթիւ, աւելցնենք թէ, եօթը տարի առաջուան փորձին ձախողումէն յետոյ, մենք համաձայն ենք եղած նախ իւրաքանչիւր գաղութ ինքն իր մէջ կազմակերպելու, յետոյ ընդհանուր կապ հաստատելու: Դժբախտաբար, ռամկավարները իրենք ոչ միայն առին քալեցին եօթը տարի առաջ, այլ եւ, այնուհետեւ բան—գործ ըրին խափանել ո՛ր և է ձեռնարկ որ կրնար յանգիլ տրամաբանական վախճանին։

Այստեղ թիւրիմացութիւն մը եւս, — իրականութեան չի համապատասխաներ «նախապէս գէշ աղէկ կազմակերպուած գաղութներն անգամ» կազմալոյծ տեսնելու պարագան։

Գիտենք, պատկերը այն չէ ինչ որ կ'ուզէինք տեսնել: Ցաւեր եւ պառակտումներ կան քիչ մը ամէն տեղ: Բայց եթէ ընդհանուր ակնարկ մը նետենք, պիտի հաստատենք որ այնքան ալ սեւ չէ իրականութիւնը։

Այսպէս, Ռումանիան ունի իր թեմական կազմակերպութիւնը: Յունաստանը՝ նմանապէս, թէ հին եւ թէ նոր երկրամասին մէջ։ Եգիպտոսի կացութիւնը աւելի ծանօթ է ռամկավարներուն։ Սուրիան զանազան ձեւեր կ'որոճայ եւ եթէ համերաշխութիւն գոյանայ, ապահովաբար ելքի մը կը յանգին։ Ամերիկան եւ Պարսկաստանը միշտ ունեցած են հաստատուն վիճակ։ Ֆրանսան չունեցաւ ո՛րեւէ կազմակերպութիւն, բացի Մարսէյլէն եւ ուրիշ քանի մը շրջաններէ։ Պատճառները գաղտնիք չեն ռամկավարներուն համար։ Պուլկարիոյ մէջ լաւ սկսան բայց գէշ վերջացուցին։ Ասոր ալ պատճառը գաղտնիք չէ ռամկավարներուն համար։ Զանց կ'առնենք ուրիշ քանի մը գաղութներ։

Արդ, հասեր ենք տեղ մը, ուր եթէ չմտածենք ընդհանուր, կեդրոնական կապ մը հաստատելու մասին, եղածն ալ վրայ պիտի տանք։

Այն ատեն է որ քիչ-շատ կազմակերպուած գաղութներն ալ, մնալով երեսի վրայ, անղեկ եւ անճար, պիտի մատնուին իրական, թերեւս վերջնական կազմալուծման։

Մենք պատրանքներ չունինք ընդհանուր կազմակերպութեան մասին։ Կ'ըմբռնենք զայն շատ ամփոփ իմաստով մը։

Կենսականը՝ նախաձեռնութիւնն է։ Կ'ուզեն որ վարէ՞ն կատարուի ձեռնարկը,— շատ լաւ։ Մեր մասին, չկայ ո՛ր եւ է վարիչ մարմին որ ուզէ խափանել այս ճամբան։

Ձեւը երկրորդական է մեզի համար։ Էականը՝ կրկնենք անգամ մըն ալ, — նախաձեռնութիւնն է։ Սկսիլը։

Սկսիլ՝ ժամ առաջ։ Շատ ուշ ենք մնացեր արդէն։ Շ.

ԳԵՐՄԱՆԵՒՌՈՒՍ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԶԱԽՈՂԻ՞Ն

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՊԵՏ ՄԸ ԼՐՏԵՍ

Գերմանեւռուս տնտեսական յարաբերութիւնները կը սպառնան դարձեալ ծգտուն վիճակ մը ստանալ, խորհրդային լրտեսական գործունէութեան հետեւանքով: Քանի մը տարիներ առաջ խորհ. իշխանութիւններն էին որ Ուկրայինայի մէջ կը ձերբակալէին բազմաթիւ գերման ճարտարագէտներ, պետական ճարտարարուեստը խափանելու ամբաստանութեամբ:

Այսօր, գերման իշխանութիւններն են որ ձեռնարկած են հետապնդելու Պերլինի խորհ. առեւտրական պատուիրակութեան անդամները, եթէ ստոյգ են տնտեսական գործունէութեան մը մասին տրուած լուրերը:

Համայնավար պետ մը Քարլ Տինսպախ որ շաբաթ օր ձերբակալուեցաւ, կը պաշտօնավարէր Հէօխսթի քիմիական ճարտարարուեստի թերթին մէջ, մէկ ամիս առաջ, ճամբու դրուած էր, բայց ան կը շարունակէր մնալ քաղաքին մէջ, ուր իր հասոյթի աղբիւրներուն խոստովանելի համեմատ շռայլ կեանք մը կը վարէր, Ան տեւական յարաբերութիւններ ունէր քիմիական աշխատանոցներու գործաւորներուն հետ, որոնցմէ կը ստանար արտադրութեան գաղտնիքներ, մանաւանդ արուեստական մետաքսի վերաբերեալ, իրեն կը գործակցէր Սթէֆէն անուն մէկը որ շատ կը ճամբորդէր եւ Պերլինի խորհրդային Առեւտրական պատուիրակութեան միջեւ կապ կը պահէր, Ոստիկանութիւնը խուզարկութիւններ կատարեց անոր բնակարաններուն մէջ, ուր երեւան հանեց խորհ. պատուիրակութեան մեղսակցութիւնը փաստող ծրար մը թղթակցութիւն, Քննութիւնը երեւան հանեց թէ առեւտր. պատուիրակութեան անդամները, երկար ատենէ ի վեր, ի հաշիւ Մոսկուայի, լրտեսական ցանցի մը մէջ առած էին գերման քիմիական ճարտարարուեստը:

Գերման թերթերը կը գրեն թէ եթէ այս լուրերը հաստատուին, կրնան շատ վատ անդրադարձումներ ունենալ առեւտրական—տնտեսական ներկայ բանակցութեանց վրայ եւ մինչեւ իսկ դիւանագիտական բողոքներու տուն տալ:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ռումէն քաղաքական անձնաւորութեանց հետ, Թիթուլէսքոյի տեսակցութիւնը կը թուի թէ որեւէ արդիւնք չպիտի կըրնայ տալ միացեալ դահլիճ մը կազմելու համար, Զօրավար Ավէրէսքոյի եւ Եօրկայի կուսակցութիւնները մերժած են մասնակցիլ Թիթուլէսքոյի ձեռնարկին: Նոյնիսկ ազգայնական գիւղացիներու եւ ազատական հատուածներու մասնակցութեամբ դահլիճի մը կազմութիւնը դիւրին չի նկատուիր:

Դժուարութիւնները գլխաւորաբար կուգան իւրաքանչիւր կուսակցութեան յանձնուելիք նախարարութեանց թիւէն:

ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ

Համայնավարական յայտարարութիւններ ցրուողներու մասին քննութիւնները կը շարունակուին, Ոստիկանութիւնը կարգ մը անձերու ինքնութիւնը ճշդած եւ ոստիկ. տնօրէնութիւն կանչելով հարցաքննած է զանոնք, մինչեւ հիմա հարցաքննուածները 6 հոգի են:

Հասկցուած է որ այս անձերը բոլորովին նոր դէմքեր են եւ մինչեւ հիմա համայնավարական ամբաստանութեամբ ճանչցուած չեն: Հարցաքննուած 6 անձերէն 4ը ծխախոտի բանուորներ են, քննութիւնները կը շարունակուին,

---

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ

Էնկիւրիէն Թուրք հեռագրական գործակալութիւնը հետեւեալ զեկոյցը կը հաղորդէ.—

Վերջին 24 ժամուան մէջ, մայրաքաղաքի հանրային կարծիքը գրաւուած է Արեւելեան սահմաններէն եկած լուրերով: Այս լուրերը ինքնին պարզորոշ չեն, երկու մասի կը բաժնուին:

«Անցեալ տարի Թրքական հողին վրայ պատահած դէպքերուն առթիւ զինուորական հետապնդութենէն ազատելով Պարսկաստան անցնող քիւրտ հրոսախումբերը, այնտեղ կարգ մը հայկական խառնակիչ կազմակերպութիւններու միանալով սկսած են զինուիլ: Անոնց նպատակն է դարձեալ սահմանը անցնիլ եւ դէպքեր առաջ բերել: Բայց եւ այնպէս, դեռ մինչեւ երէկիրիկուն(7ապրիլ)ուրիշ շարժում չեն ունեցած: Միայն թէ անոնց նպատակը յայտնի ըլլալով, շատ հաւանական կը նկատուիր յարձակումի ալ սկսին: Այս մասին մտահոգութիւն կը տիրէ:

«Խնդրին ամէնէն զարմանալի կէտը այն է որ պարսիկ կառավարութիւնը թոյլատու ընթացք մը ունի այս պատրաստութեանց հանդէպ: Պարսկաստանի կառավարութիւնը մեր բարեկամն է եւ մեզի հետ բանակցութեան մէջ կը գտնուի սահմանի սրբագրութեան եւ ուրիշ կարգ մը մասնաւոր խնդիրներու համար: Հակառակ ասոր, իր դրացիին դէմ իր հողին վրայ պատրաստուող հրոսակներուն հեռուէն կը նայի: Այս պարագան է ահա որ զարմանք կը պատճառէ:

«Պարսկական սահմանէն եկած լուրերու երկրորդ մասն ալ հետեւեալն է.— Քիւրտ եւ հայ հրոսակներուն կողմէ Թրքական սահմանին դէմ եղած պատրաստութիւններուն հետ, վաչկատուն ցեղերու կողմէ պարսկական ուժերուն դէմ ալ շարժում մը ծայր տուած է: Այսպէս, Արարատէն փախչող կարգ մը հրոսախումբեր Մակուի մօտերը Ճէլալիներուն եւ Պէլիքանլիներուն հետ միացած՝ պարսիկ զինուորներուն հետ բախում մը ունեցած են: Ընդհարումը վերջացած է ի նպաստ Պարսիկներուն: Պէլիքանլը աշիրէթը երկուքի բաժնուած է, մէկը Պարսկաստանի մէջ ցրուած, միւսն ալ իրենց ընտանիքներով, զաւակներով եւ 100 հազարնոց հօտերով Թրքական հողը անցնիլ ուզած են: Ասոնք 200 հոգիի չափ են:

Սահմանապահ ուժերը այս փախստականներուն դէմ ելած են եւ զանոնք պարսիկ ուժերուն յանձնած են:

Կառավարութիւնը պարսիկ կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրած է այս դէպքին վրայ:

⁂ *«Սօն Փօսթա» այս լուրին առթիւ ըրած խորհրդածութեան մէջ դիտել կու տայ թէ դէպքերուն գարնան զուգադիպիլը ենթադրել կու տայ որ եղածը հաւանաբար հովիւ ժողովուրդին լեռնադաշտերը բարձրանալու շարժումն է, բան մը որ ամէն տարի կը պատահի եւ այս առթիւ իրարանցումներ ալ կ'ըլլան ցեղերու միջեւ:*

«Ազգամ» կը գրէ.—

Անցեալ տարի Արարատի ըսպողական շարժումին հետեւանքով Պարսկաստան փախած ապստամբներ կարգ մը շարժումներու սկսած են դարձեալ: Ասոնք Ատրպատականի քրտական եւ հայկական կազմակերպութիւններու հետ միասին կ'աշխատին:

Պարսիկ պաշտօնեաները ուղղակի մեզի դէմ եղած այս կազմակերպութեան հանդէպ թոյլատու ընթացք մը ցոյց կուտան եւ մինչեւ իսկ կ'օժանդակեն անոնց:

Ամէն պարագայի, շատ ցաւալի է պարսիկ պաշտօնեաներու այս ընթացքը հակառակ անոր որ Պարսկաստանի կառավարութիւնը ամէն առիթով բարեկամութենէ կը ճառէ: Բնական է որ մեր կառավարութիւնը պէտք եղած միջոցներուն պիտի դիմէ, արեւելեան սահմանի անդորրութիւնը պահպանելու համար:

Սպանիոյ ընտրութիւնները

Կիրակի օր, Սպանիոյ մէջ սկսան թաղապետական ընտրութիւնները, որոնց կարեւորութիւնը կը շեշտուի երկու կէտով: Նախ, 1923ի պետական հարուածէն ի վեր, առաջին անգամն է որ Սպանիա ընտրութիւն կը կատարէ: Եւ երկրորդ, թաղապետական ընտրութիւններուն պէտք է յաջորդեն նահանգային ընտրութիւնները, որոնք իրենց կարգին դուռ պիտի բանան խորհրդարանական ընտրութեանց:

Ընտրութիւններու առթիւ, մէկ քանի վայրերու մէջ, փոքր միջադէպեր տեղի ունեցան: Ամէն տեղ մեծ ընդունելութիւն կը գտնեն հանրապետականները:

Կը կարծուի թէ կառավարութիւնը հրաժարական պիտի տայ այս ընտրութեանց հետեւանքով:

Անգլիացիները կը մտահոգեն Ռուսիան

Ռիկայէն տրուած լուրի մը համաձայն, Մոսկուայի մէջ, պատերազմական և արտաքին գործավարները միասին քննեցին Ռէվալի խորհրդային դեսպանին տուած տեղեկագիրը:

Խորհրդային դեսպանը այս տեղեկագրին մէջ, գանգատներ կ'արձանագրէ Անգլիացիներու Եսթոնիա թափանցումին դէմ, եւ իր կառավարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ այն իրո-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅՈՅՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ՆՈՐ ՕՐԻՆԱԳԾԻՆ ԴԷՄ

Յունաստանի Աշխատ. կուսակցութեան կեդր. վարչութիւնը վաւերացուց շրջաբերական մը, որուն համաձայն, կուսակցութեան մասնաճիւղերը պէտք է միթինկներ գումարեն ամբողջ երկրին մէջ, երեսփ. ժողովին յղուած մամուլի նոր օրինագծին դէմ բողոքելու համար:

Այս միթինկներու կազմակերպումով, առաջին անգամն է որ պայքարի ասպարէզ կ'իջնէ աշխատաւորական նորակազմ կուսակցութիւնը:

Միթինկները պիտի գումարուին Յունաստանի գլխաւոր քաղաքներուն մէջ եւ մասնակցութեան համար կոչ պիտի ուղղուի երկրագործներուն, արհեստաւորներուն եւ պաշտօնեաներուն:

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻ ԴԷՄ ԲՈՅԿՈԹ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ԵՒ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Գրեր էինք թէ Պէյրութի մէջ ժողովուրդը պոյքոթի ենթարկած է հանրակառքի ընկերութիւնը: Շարժումը տարածուած է նաեւ Դամասկոսի մէջ: Վերջին հեռագրերը կը հաղորդեն թէ պոյքոթը կը շարունակուի Պէյրութի մէջ, բազմաթիւ խանութներ փակ մնացած են այս առթիւ, իբր բողոքի ցոյց:

Ոստիկանութիւնը ղադրեցուց երեք թերթեր, որոնք շարժման մասին՝ նպաստաւոր եւ գրգռիչ յօդուածներ հրատարակած էին: Քաղաքին գլխաւոր հրապարակը գրաւուած է ոստիկանական կարեւոր ուժերու կողմէ: Կինեբով լեցուն մեծ ինքնաշարժներ մախեցան կառքի մը: Բազմաթիւ կիներ ձերբակալուած են:

Դամասկոսի մէջ, պոյքոթի շարժումը սկսաւ Թրամվէյի դէմ արձակուած ձեռնարկով մը:

ՆՈՐ ԴԱՅԹԱԿՂՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի քաղաքապետութիւնը որոշած ըլլալով ընդարձակել կեդրոնական հալերը, պէտք տեսեր էր կարգ մը շէնքեր գնելու եւ քանդելու եւ առ այդ կազմեր էր գնահատիչ յանձնախումբ մը, որուն անդամներէն մէկը՝ դիմում կը կատարէր կալուածատէրերուն՝ անոնց կալուածներուն արժէքը աւելի բարձր գնահատել տալու համար, անշուշտ փոխադարձ համաձայնութեամբ...: Բողոքներու վրայ յանձնախումբին այս անդամը՝ Մօտէսթ Ասէ ձերբակալուեցաւ:

Այս կերպով կարգադրուած են 300 գնահատումներ եւ մինչ ամենէն նպաստաւոր պայմաններու մէջ, գրաւուած շէնքերու փոխարէն, քաղաքապետութիւնը առաջարկած էր 31ուկէս միլիոն ֆրանք, յանձնախումբի կողմէ տրուած հատուցումները բարձրացած են 56ուկէս միլիոնի, Ձերբակալուած է նաեւ Ասէի մեղսակիցը, քննութիւններ կը կատարուին,

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՃԱՐՏԱՐԱԳՈՐԾՆԵՐԸ ԱՆՇԼՈՒՍԻՆ ԴԷՄ

Աւստրիոյ ճարտարարուեստի շրջանակներէն ուժեղ խմբակ մը, սկսած է դէմ արտայայտուիլ աւստրեւգերման մաքսային համաձայնութեան: Մանաւանդ մետաղագործները: Մետաղագործներու Սէնտիքան հրապարակային յայտարարութեան մը մէջ կը յայտնէ թէ աւստրեւգերման մաքսատուրքերու նոյնացումը մահացու հարուած մը պիտի տայ աւստրիական մետաղագործութեան, որովհետեւ գերման մետաղագործութիւնը այնպիսի հիմքերու վրայ դրուած եւ կազմակերպուած է որ որ եւ է ատեն, կրնայ շատ աւելի նուազ գիներով ապրանք հայթայթել քան Աւստրիան:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԱՒՍՏՐԷՒԳԵՐՄԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

«Յառաջ» լայն ծանրածանութիւններով ընթերցողները տեղեակ պահեց այս խնդրին, անոր ծագումէն մինչեւ այսօր։ Ինչ որ սակայն ուշադրութեան չառնուեցաւ, այդ համաձայնութեան տնտեսական կողմն է։

Եւրոպայի խաղաղութեան սպառնացող մեծագոյն վտանգը ապահովաբար ելմտական անիշխանութիւնն է, եւ այդ անիշխանութիւնն երթալով «կ'անիշխանանայ»,— եթէ այսպէս ամէն երկիր շարունակէ կցկտուր քաղաքականութիւնը։ Ամէն օր մաքսային նոր պատնէշներ կը բարձրացուին՝ ամէն օր նոր արգելքներ կը դրուին օտար արտադրութեանց ներածման դէմ։ Մէկ խօսքով աշխարհակալութեան պատերազմի վերքերը դեռ չգոցուած, տնտեսական պատերազմ մը յայտարարուած է եւրոպական պետութեանց միջեւ։ Ֆրանսայի եւ Ցունաստանի առեւտրական դաշնագիրը ջնջուելու վրայ է, որովհետեւ Ֆրանսա մաքս կը դնէ յունական գինիներուն վրայ եւ Ցունաստան ալ կը սպառնայ Ֆրանսայի արտածութեանց վրայ արգելիչ տուրքեր հաստատել։

Եւ սակայն, պարզ է բոլորի համար թէ ուր կրնայ առաջնորդել այս վիճակը։ Ամէնքն ալ կը կռահեն թէ ինչ պիտի ըլլան նոր պատերազմի մը հետեւանքները — ընկերային յեղափոխութիւն ամենուրեք. վերադարձ դէպի բարբարոսութիւն եւ ընդհանուր բոլշեւիզմ։

Շատ քիչ երկիրներ կան ուր ընկերական կարգերը խախտուած չըլլան Մեծ Պատերազմին հետեւանքով եւ նոր բախում մը ապահովաբար ամէնէն աղէտալի հետեւանքներ պիտի ունենայ մինչեւ իսկ արեւմտեան պետութեանց համար։ Պատասխանատու շրջանակները աչքէ չեն կրնար հեռացնել այս սոսկալի հեռապատկերը։ Տեւականութեան հայեցակէտով չէ, այլ աւերման ու փլուզումներու. բաւական է որ բոլշեւիզմը քանի մը ամիս տեւէ։ Եւ արեւմտեան ամբողջ քաղաքակրթութիւնը կրնայ հարիւր տարի ետ երթալ։

Ելմտական միութեան հայեցակէտով աւստրէւգերման համաձայնութիւնը պէտք չէր որ գայրոյթի այդչափ աղաղակներ բարձրացնէր ժողովրդական ամէն շրջանակներու մէջ։ Հասկնալի է երեսփոխաններու մտայնութիւնը։ Ընտրական պայքարներու միջոցին անհատական, տեղական եւ կուսակցական շահերը գերակշիռ են ընդհանուր, համեւրոպական եւ համամարդկային շահերէն. բայց պէտք չէ մոռնալ թէ այդ անհատական եւ տեղական շահերը սերտօրէն կապուած են համամարդկային եւ մանաւանդ համեւրոպական շահերուն հետ։ Կարճատեսը միայն իր քթին ծայրը կը տեսնէ, բայց պատասխանատու մարդոց պարտականութիւնը քիչ մը աւելի հեռատես ըլլալն է։

Ի՞նչ էր եղածը, որ այդչափ իրար անցան Ֆրանսայի ազգայնական թերթերը եւ քիչ մնաց պատերազմ յայտարարէին խեղճուկրակ Աւստրիոյ դէմ։

Գերմանիա եւ Աւստրիա տնտեսական համաձայնութիւն մը կ'ուզեն կնքել եւ պատրաստած են ծրագիր մը։

Ինչպէ՞ս կարելի է։ Ամէն կողմէ պատճառները, պատասխանատուները կը փնտռուին եւ ամէն գինով արգիլելու կ'աշխատին։ Դիւանագիտական ծանուցագրեր, գաղտնի տեսակցութիւններ, իրարանցում եւ թերեւս գաղտնի կերպով զինուորական պատրաստութիւններ։ Ելմտական այդ պարզ համաձայնութեան քօղին տակ կը ցցուի համբաւաւոր «Անշլուս»ը. Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ միութիւնը. ... կարծէք թէ այդ միութեան համար անպատճառ դաշնագրեր եւ ստորագրութիւններ պէտք են...։ Իտալիան պատերազմէն առաջ երրեակ զինակցութեան անդամ էր, բայց 1915ին Ֆրանսային միացաւ, իսկ Պուլկարիան որ Թուրքին դէմ էր եւ Ռուսիոյ սրտակից, Թուրքին միացաւ Ռուսիոյ դէմ...

Բաւական է որ Աւստրօ-հունգարական կայսրութեան խլեակ հինգ միլիոն Աւստրիացիները սրտով, հոգիով, զգացումներով եւ մանաւանդ «տնտեսական շահերով» Գերմանիոյ կապուած ըլլան, ոչ մէկ պաշտօնական եւ զօրական միջոց կրնայ արգիլել զանոնք համախորհուրդ գործակցութենէ։

Ընդհակառակն՝ ռամկավարութեան համար փափաքելի պէտք էր ըլլար որ այդ համաձայնութիւնն ընդարձակուէր եւ ընդգրկէր նաեւ շատ մը ուրիշ պետութիւններ, ամբողջ Եւրոպան, եթէ կարելի ըլլար. տնտեսական միութիւնն էր որ հաստատուն հիմը պէտք է կազմէ համեւրոպային եւ ցաւալի է որ Պրիան համեւրոպայի պաշտօնական առաքեալը ամէնէն աւելի մտահոգ կ'երեւի աւստրէւգերման համաձայնութենէն։

Գերմանիա եւ Աւստրիա իրենց համաձայնութեան ծրագրին մէջ նախատեսած են ուրիշներու մասնակցութեան հաւանականութիւնը եւ կը պնդեն թէ ան օրինաւոր համաձայնութիւն մըն է որ չի հակասեր որեւէ միջազգային դաշինքի կամ խոստման։ Պրիան Ազգերու Դաշնակցութեան եւ Լահէի իրաւարարական ատեանի վճռին պիտի յանձնէ խնդրին իրաւական մասը եւ կը յուսայ թէ պիտի արգիլուի այդ համաձայնութեան գործադրութիւնը, քանի որ խնդիրը բառերու վրայ պիտի դառնայ։ Բայց եթէ վճռուի թէ Աւստրիա ազատ է անտեսական համաձայնութիւն կայացնելու, ի՞նչ պիտի ընէ Ֆրանսա, եթէ պատերազմ յայտարարէ, կը կարծէ՞ թէ Անգլիա եւ Իտալիա պիտի միանան իրեն,...։

1922ի սկիզբին Աւստրիա սնանկութեան սեմին վրայ էր։ Մեծն Բրիտանիա փոխ տուաւ երկու միլիոն ոսկի, Իտալիան 70 միլիոն լիրէթ, Ֆրանսան 35 միլիոն ֆրանք եւ Չեխօսլովաքիան 500 միլիոն քուրօն։ Օգուտ չունեցաւ, Աւստրիոյ Լոնտոնի դեսպանը յուզումնալից կոչ մը ըրաւ Լօյտ Ճորճին, յայտարարելով որ նախարարները պիտի ստիպուէին հրաժարիլ եւ Աւստրիոյ բախտը յանձնել մեծ պետութիւններուն։ Ազգերու Դաշնակցութեան ելմտական յանձնաժողովը ձեռք առաւ խնդիրը եւ կայունացուց աւստրիական շիլինը, փրկելով երկիրը սնանկութեան սպառնալիքէն։ Գերապայծառ Զայփէլ որ այն ժամանակ վարչապետն էր Աւստրիոյ, գոհունակութեան եւ շնորհակալութեան դրդրալի ցոյցեր ըրաւ ի նպաստ Ազգերու Դաշնակցութեան եւ ստորագրեց 1922 հոկտ. 2ի փրոթոքոլն որով Աւստրիան յանձնառու կ'ըլլար հրաժարելու ապագային համար օտար պետութեան մը հետ ոչ միայն որեւէ ելմտական համաձայնութենէ այլ նոյնիսկ որեւէ բանակցութենէ, որ կրնար ուղղակի կամ անուղղակի կերպով վտանգել Աւստրիոյ անկախութիւնը։

Գերապայծառ Զայփէլի այս յանձնառութիւնն է որ կը վտանգուի այժմ Շօպէռի եւ Քուրցիուսի համաձայնութեամբ։

Առաջին անգամը չէ որ Ֆրանսա կը ստիպուի նկատի ունենալ դաշնակիցներու տրամադրութիւններն իր քաղաքականութեան ի նպաստ։ Մասնաւորապէս Անգլիոյ վերաբերումը մեծ կարեւորութիւն ունի եւ թէեւ ընկերվարական դահլիճը պէտք եղած ազդարարութիւններն ըրաւ Պերլին եւ Վիեննա, բայց Մանշի այս կողմը շատ վստահութեամբ չեն նայիր Հէնտըրսընի գործերուն եւ խօսքերուն։ Կը զգան թէ վերջ ի վերջոյ ոտքերուն տակի հողը քիչ մը խախտ է, քանի որ մեծ պատերազմի բնաբաններէն մէկն էր «ազգերու ինքնորոշման իրաւունքը, զոր կապտել կ'ուզեն։

Ազգերու զգացումներն եւ մտայնութիւններն ալ բարեշրջման կ'ենթարկուին ժամանակի ընթացքին եւ Վերսայլի դաշնագրին շատ մը յօդուածները այսօրուան հոգեբանութեան մակարդակին չեն համաձայնիր։ Ֆրանսան ալ կը զգայ այդ, բայց շէնքի մը մէկ սիւնը խախտելով, կը վախնան որ ամբողջ շէնքը խարխլի։ Օր մը, սակայն պիտի սրբագրուին գործուած սխալները եւ որչափ շուտ եւ բարեկամական միջոցներով որ տեղի ունենան անոնք, այնչափ աւելի կը շահին մարդկութիւնը, քաղաքակրթութիւնը եւ աշխարհի խաղաղութիւնը։

Մ. Տ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱԹԷՆՔԷՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

Այս անգամ պիտի խօսիմ զուտ ազգային-հանրային կեանքին վրայ, հակիրճ տողերով գծելու համար պատկերը մեր գաղութին։

Սկսինք՝ կեդր. Վարչութենէն, որուն կոչումն է գործունէութիւնը արդէն կը մօտենայ՝ իր լրումին։ Այսինքն իր գործունէութեան համար նախատեսուած ժամանակաշրջանը (վեց ամիս) լրացած կարելի է նկատել:

Ի՞նչ ըրաւ կուսակցական ներկայացուցչական դրութեամբ կազմուած այս Վարչութիւնը։ Անմիջապէս պէտք է ըսել, թէ նիւթապէս՝ բախտաւոր մարմին մը չեղաւ, քանի, որ իր նախորդէն ժառանգեց միայն... պարապ գանձ մը, կամ սնտուկ մը լեցուն՝ խառն ի խուռն հաշիւներով։ Նաեւ՝ տետրակ մը՝ լեցուն՝ ճերմակ էջերով, կամ՝ թնճուկ դարձած հարցերով։ Ներկայ Վարչութիւնը՝ իր օրակարգին վրայ ունեցաւ նաեւ՝ Մազըրեանի հարց (Ալաբեկովի մերկացումներուն առիթով), հպատակութեան եւ ազգ. տուրքի խնդիրներ, կազմական կանոնագրի մշակում եւայլն։

Կեդր. Վարչութիւնը՝ իր կարելին ըրաւ նիւթական կայուն վիճակ մը ստեղծելու համար, շնորհիւ ազգ. տուրքին եւ ամերիկեան հաստատութենէ մը եղած տարեկան կարեւոր գումարի մը (տարեկան 700-1000 տոլար՝ միայն կրթական գործին համար)։ Եւ այսօր՝ բոլոր ազգ. դպրոցներուն կարեւոր ամսական յատկացումներ եղած են կեդրոնին կողմէ։

Գալով քանի մը թնճուկ դարձած հարցերուն (Քանտիայի, Միտիլլի, Վոլոյի եւ զանազան արուարձաններու Թաղական Խորհուրդներու խնդիրները) ձեւով մը կարգադրուած են Ներկայիս։ Թէեւ, այս առթիւ՝ ծանօթ խմբակը ուզեց փոթորիկներ յառաջ բերել, իր մարդիկը, եւ հանրային կեանքին մէջ վարկաբեկուած անձերը ազգային յարկերէն ներս թխելու աշխատելով։

Այս մութ խաղերուն շնորհիւ, Մազըրեան եղբ.ի հարցին շուրջ, Վարչութեան ցոյց տուած թոյլ եւ տեսակ մը վերապահ ընթացքը շատ վնասեց իր վարկին։

Գալով հպատակութեան հարցին եւ կազմական կանոնագրի մը մշակման, ո՛չ մէկը եւ ո՛չ ալ միւսը եղած են տակաւին։

Այս երկու հարցերն ալ ունին՝ ներքին եւ արտաքին քաղաքական երեսներ, եւ կը թուի թէ կարելի չպիտի ըլլայ մեր փափաքածին պէս արդիւնք մը ձեռք բերել։

Վարչութեան ենթակայ խորհուրդներէն Տնտեսականը՝ իր անկարելին կը փորձէ յաջողցնելու եւ արդիւնաւորելու համար ազգ. տուրքի դրութիւնը։ Կարելի է գոհացուցիչ նկատել մինչեւ հիմա ձեռք բերուած արդիւնքը։

Ի՛նչ կը վերաբերի Կրթական Խորհուրդին՝ դրական գործ մը չըրաւ տակաւին։ Արդէն իր կազմն ալ լրիւ չէ. պէտք է սպասել, նոր շրջանին անոր ալ գործունէութիւնը գնահատելու համար։

Փակելէ առաջ կեդր. Վարչութեան գործունէութեան հետ կապուած այս էջը, պէտք է ըսել, որ մեր դպրոցները կ'ընթանան լաւագոյն կերպով։ Կրթական մշակները գերագոյն զոհողութիւններու գնով կ'աշխատին ամենուրեք, եւ նոր սերունդին դաստիարակութեան համար։

Վերջերս Սինկրուի մէջ պղտոր շարժումներ եղան։ Այս թաղին մէջ եւ Քօքինիոյ մէջ հակադաշնակցական կիրքը զարգացնողներ չեն պակսիր, բայց բոլորն ալ դատապարտուած են փշրուելու ժողովուրդի ողջմտութեան ժայռին առջեւ։

*** Հ. Մ. Ը. Մ.ը վերջերս ցոյց կուտայ գովելի շարժում մը։ Մանաւանդ գնդախաղի շուրջ ստեղծուած եռուզեռը, իրաւ որ գեղեցիկ է։ Ամէն կողմ հայկական խումբեր, կայտառ, խանդավառ եւ խոստմնալից տղաներով կազմուած։ Միայն պէտք է ըսել, որ այս գետնի վրայ ալ կրկին իրար կը խաչաձեւենք, իրար կը հրմշտկենք՝ առանց անդրադառնալու։ Օրինակ՝ փոխանակ բոլորը բոլորուելու Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշին շուրջ, բաժնուած են զանազան թեւերու։ Կայ Հ. Մ. Մ.ը, որ զուտ բքիջական է, եւ կ'աշխատի իր խեղճ ու փոխ տոտիկներովը հասնիլ Հ. Մ. Ը. Մ.ին ետեւէն՝ զայն դարնելու վատութեամբ։

Կայ նաեւ Ըլլիֆեան խմբակ մը՝ հայ երիտասարդի մը առաջնորդութեամբ։ Այս խումբին անջատ գործունէութիւնը խիստ անըմբռնելի է։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի նորընտիր կեդր. Վարչութիւնը պէտք է իրականացնէ միացումը։ Անջատողական շարժումները կը քաջալերուին։ Հ. Մ. Մ.ականներուն ձեռքի տակէն ուժ կուտայ Մազըրեան եղբ. եւ իր մէկ արբանեակը, իբրեւ թէ Խորհրդ. Հայաստանի սիրոյն։ Եղբայրներէն մէկը Ծաղկազարդի կիրակին եկեղեցիէն հրաւէր կարդաց ուժ տալ Հօկին, փառաբանելով Երեւանի վարիչները...

*** Հ. Կ. Խաչը հանգանակութիւն մը բացած էր իր դպրոցներուն համար։ Գործը քիչ մը դանդաղ կ'ընթանայ, տիրող անգործութեան հետեւանքով, բայց արդիւնքը, գէշ չէ։ Թէ կեդր. Վարչութիւնը եւ թէ մասնաճիւղերը կ'աշխատին տենդագին։

*** Հայ Միտքի Տուն մը ունինք, որ կը գործէ քիչ մը կամաց, բայց՝ գոհացուցիչ։ Ցունաստանի Անկախութեան տարեդարձին առթիւ, դասախօսութիւն մը սարքած էր Միքսի մէջ, ուր խօսեցաւ յոյն փրոֆէսոր մը, հայեւյոյն յարաբերութեանց մասին, պատմական դրուագներով։ Կը լսեմ թէ Ապրիլ 24ի սգատօնին հանդիսութիւնն ալ պիտի նախաձեռնէ՝ համազգային գետնի վրայ։

*** Անակնկալ ձիւն մը յանկարծ փոխադրեց մեզ բոլորս ալ դէպի մեր գիւղերը։ Ցունաստան բաւական տարիներէ ի վեր այսպիսի ձիւն չէր տեսած։

*** Հելլէն քաղաքական կեանքն ալ կայուն վիճակ մը ունի։ Անգործութիւնը կը շեշտուի, ինչպէս եւ ապրուստի սղութիւնը։

*** Կուսակցական կեանքը օրէ օր կը զարգանայ ու կը խորանայ։ Քօքինիան ալ տօնեց Փետրուար 18ը,, մեծ շուքով։ Խօսեցաւ ընկեր Կատվարենց, նախագահեց ընկ. Բժ. Արշակունի։ Ընկերուհիներու «Աստամարտ» եւ «Շաքէ» խումբերը եռանդով կը գործեն։ «Աստամարտ» կը պատրաստէ նոր հանդէս կամ ներկայացում մը տալու։ Կեդր. Կոմիտէն եւ բոլոր Կոմիտէներն ու Ենթակոմիտէները կ'աշխատին մեծ ներդաշնակութեամբ եւ նոր նուաճումներու։ Հին եւ Նոր Ցունաստանի գործիչ՝ ընկեր Միհրան Փափազեան, որ դեկտեմբերէն ի վեր կը գործէր Մակեդոնիոյ շրջանին մէջ, կը վերադառնայ շուտով, կազդուրիչ տպաւորութեամբ։ Կսկծալի է միայն, որբերուն վիճակը, որոնք նորէն ցիրուցան եղած են Մակեդոնիոյ դաշտերուն մէջ, ի խնդիր գործի եւ ապրուստի։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋը

ՕՏԱՐԱՑՄԱՆ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ
Ի՞ՆՉ Կ'ԸՆԵՆ ՄԵՐ ԲԱԽՏԱԿԻՑ ՌՈՒՍԵՐԸ

Զ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մեր յաջորդական քաղուածքներով, ներկայացուցինք ռուս գաղթականներուն զանազան կազմակերպութիւնները, որոնց գերագոյն նպատակը, ինչ ձեւով ալ արտայայտուած ըլլայ, ինչ գոյն ալ ստացած ըլլայ, կը կապուի հայրենիքի գաղափարին։ Գաղթական Ռուսը այնպէ՛ս սրբացուցած է այդ գաղափարը, որ հայրենիքը իր միտքին մէջ դարձած է տեսակ մը խորհրդանշան դիցաբանական վեհութեամբ։

Ռուսական այդ կազմակերպութիւնները բոլորն ալ կը գտնուին նախկին քաղաքական դէմքերու կամ տարիքը առած մտաւորականներու ձեռքը։ Այսինքն հին սերունդն է, որ կանգնած է այդ կազմակերպութիւններուն գլուխը։ Հետաքրքրական է անշուշտ գիտնալ թէ ի՛նչ կը մտածեն երիտասարդները, համերաշխութիւն մը կա՞յ երիտասարդներուն եւ տարեցներուն միջեւ գաղափարական տեսակէտով։

Ահա մարզական Միութիւնները, որոնք երիտասարդական փեթակներ են։ Երբ կը մտնենք այդ փեթակներուն, կը լսենք մէկ ձայն, — հայրենիքի սիրոյ երգը։ Տարագիր ռուս երիտասարդները եւս լեցուած են նոյն զգացումներով եւ մտահոգութիւններով։

— Ամէն բան հայրենիքի համար։

— Ինքնապաշտպանութիւն ձուլում-հրէշին դէմ։

Ռուս տարագիր երիտասարդները ունին մարզական երկու տեսակ Միութիւններ, — սոքոլ (բազէ) եւ սկաուտ (արի)։ Թէ սոքոլներուն եւ սկաուտներուն նպատակն է ոչ միայն մարմնակրթութիւն, այլ նաեւ ռուս միտքին մշակումը։

Մասնաւորաբար Սոքոլներու Միութիւնը նկարագրելով սկա[...] կազմակերպութիւն մըն է, կարելի է ըսել՝ ցեղային վերազարթնումի մը նշանը։ Շարժումը ինքնապահպանման։ Սոքոլներուն մէջ կրնան մտնել բոլոր երիտասարդները, առանց քաղաքական կամ ընկերային տեսակէտներու տարբերութիւնը խտրելու։ Կը բաւէ, որ ունենան սէր հայրենիքին համար եւ հաւատարիմ կարգապահ զինուորի մը պէս։ Ամէն նորագիր սոքոլ երդում ընելէ առաջ, պարտաւոր է վեց ամսուան սթաժ մը կատարել։

Փարիզի ռուս Սոքոլները [...] մէն կիրակի Մէօտոն կ'երթա[ն]. — Ռուսները շատ կը սիրեն [...] նկարչագեղ արուարձանը,— [...] զանք կատարելու հարիւրապե[տ] Պետրովի հրամանին տակ։ [...] կորովի վարիչը փոխ-նախ[ագահն] է Սոքոլներու Միութեան։ Օգնականն է Երմոլիեւ, [...] մարմնամարզի ուսուցիչ է [...] լոնելի ռուսական լիսէին [...] եւ մարզիչ Ժուանվիլի խումբերուն։

Մէօտոնի քաղաքապետը [...] մակրանքով կապուած է [...] խումբին աշխատանքներուն, [...] սիրով կը տրամադրէ, երբ [...] աննպաստ ըլլայ, սրահ մը [...] ղապետարանին մէջ։ Ցանա[...] կը հաւաքուին Թաղապետարանին բակին մէջ, շագանակ[...]ներու տակ, ուր երբեմն [...] տրուին հանդիսական ներկա[յա]ցումներ. դաշնակ ու երգ, [...] տասանութիւն ու բանախօ[սու]թիւն։

Սոքոլներու մէջ կան փ[ոք]րիկ մանուկներ, մինչեւ 4 [տա]րեկան։ Եւ սոքոլներու մէ[ջ] աղջիկներ, 6-8 տարեկան, [...] րի ֆրանսական վարժար[աննե]րու ռուս աշակերտուհի[ներ]։ Մինչեւ իսկ տիկիններ, [...] Տիկին Բեչէնսկայա, որ [...] է 20 տարիէ ի վեր։ Եւ [...] ւոր բոլոր այս սոքոլները [...]

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ

Գրեր էինք թէ պարսիկ կառավարութիւնը մասնաւոր օրէնքով մենաշնորհի վերածած է երկրին արտաքին առեւտուրը՛ Այս առթիւ ամբողջ պարսիկ մամուլը զբաղած է այս խնդրով։

Բազմաթիւ առաջնորդող եւ այլ յօդուածներով, թերթերը կը պարզաբանեն Խորհրդարանի վաւերացման ենթարկուած կառավարութեան այդ օրինագիծը եւ զանազան տեսակէտներէն ծանրանալով կը շեշտեն անոր առաւելութիւններն ու օգտակարութիւնը։

«Իրան» թերթի մէկ յօդուածագիրը կը գրէ թէ՝

Արտածման եւ ներածման հաւասարակշռութիւնն ամէնէն առաջ, պիտի կայունացնէ պարսկական դրամը, յետոյ մեծ չափերով, զարկ պիտի տայ տեղական արդիւնաբերութեան։ Արտասահմանեան ապրանքներու ներածման դժուարութիւնները, խթան պիտի հանդիսանան երկրի տնտեսական զարգացման եւ պիտի նպաստեն տեղական ապրանքներու լայն տարածման։ Բայց՝

— «Բանի մը տարի է որ Խորհրդարանին կողմէ հաստատուած է տեղական կերպէն հագուստ ունենալու որոշումը. կառավարութիւնն ալ, իր կարգին, շարունակ աշխատած է իրականացնել զայն, սակայն եւ այնպէս, մինչեւ այժմ ալ, այդ օրէնքը անհրաժեշտ չափով չէ իրագործուած։

«Պատճառը ոչ թէ հակառակ տեսակէտ ունենալու կամ շքեղ (լիւքս) ապրանք գործածելու հակամիտութեան մէջ կը կայանայ, այլ միւսներուն, որ տեղական կերպէն հագուստ ունեցողներն են որ կը կրեն»։

Վնասի փոքրիկ հաշիւ մը կայացնելէ վերջ, յօդուածագիր[ը] [...] գոնէ՝

«Որ մենք տեղական [...] զգեստ հագնելով հայրենասի[...] ընելու համար կարողութիւն [...] նենք տարեկան 40 թուման [...] դէմ աչք փակելու։

... Հակառակ եղած պա[...] տեղական արդիւնաբերութեան կամար տարրերը, դեռ այն [...] ժեշտ միջոցներուն չեն [...] պէսպի իրենց գործերը [...] եւ արդիւնաբերութիւնը բար[...]

Նոյն ցաւալի պակաս[ութիւ]ն ունի եւ նոյնքան վնասներ [...] ճառէ նաեւ տեղական [...] գործարանատէրերը, փոխ[...] րենց արդիւնաբերութեան բարձրացնելու, օրէ օր կը [...] բացնեն եւ օտար մրցման [...] ցարձակապէս անզօր են [...] ցած։

Բայց կայ եւ աւելին։

«Այդ՝ եւրոպական [...] րուն գիներու բարձրացման [...] ւանքով, տեղական արդի[...] թեան արժէքներուն բարձր[...]

«Յայտնի չէ թէ այս [...] պատճառները ի՞նչով պէտք [...] ցատրել։ Երբ անոնց [...] թեան համար անհրաժեշտ [...] թերը, անցած տարուան [...] երկրին մէջ գոյութիւն [...] նոյնիսկ անցած տարուան [...] րանքներն են — գուցէ [...] կով աւելի ցած — ի՞նչ[...] տարուան 26ի փոխարէն [...] նով պէտք է ծախել»։

Արժէքներու եւ որակի [...] տարբերութիւն կը տեսնու[ի] [...] կան արդիւնաբերութեան [...] լոր ճիւղերուն մէջ։

...ներ են, շարժում մէջ ...ոց պարտաւոր հոգերով բեռ ...ուած, զանազան աշխա- ...ններով յոգնած։ Բայց ինչ ...ոտ է իրենց համար, ...ն կերակր, վաղել իրարու ...բար կարօտցած եղբայր- ...պէս։ Արդարեւ յուզիչ ...յակցութիւն մը կը տիրէ ...նց մէջ։ Ամէն առթով իր ըն- ...կը նկատէ իր եղբայրը։ Ա- ...ները չնչուած են, իրար կը ...ն «եղբայր» բացագան- ...թեամբ։ Իրենց վարիչներն ...անունով չեն կանչուիր, ...է որ ըսեն,— «Եղբայր ...նախագահ», «եղբայր իմ ...» եւայլն։ Մեծ ու պզտիկ ...արար են իրարու հետ ...էլ եզակի, կարծես սիրտ ..., եւ մի՛շտ ռուսերէն։

«Յառաջ»ի ընթերցողները ...ական գաղափար ունին ...ական սոցոլներուն ու- ...ն մասին։ Բանակ մը կը կազ- ...ն անոնք, հայրենիքին նուիր- ...ած այդ սաները, անոր ազա- ...թեան պաշտպան այդ բա- ...երը, որոնք թեւ կ'առնեն ...ն կերակի եւ կը թռչին մար- ...ուշտերուն վրայ, Թրթռա- ...ով երկինքը հայրենասի- ...թեան սրբազան երգասա- ...թեամբ։ Երկրին կանանչ ...ատարողութիւնն է, որ կար- ...պաշտպանութեան կ'երթայ, ...ց մեծ պետին, ստարոս- ...ին առաջնորդութեամբ, հայ- ...նիքի խորանին, օրուան Աս- ...ածոյն՝ կարօտալի հայրենի- ...ն։ Եւ տարագիր Ռուսերը ...Ֆրանսայի մէջ, կազմա- ...րպելով իրենց սոցոլեան բա- ...նակը, այդ պաշտամունքն է ...որ կը կատարեն՝ օրինակ հան- ...դիսանալով մեզի։

Ֆրանսայի մէջ բոլոր գլխա- ...ւոր քաղաքները, ուր հանգչած ...ան ռուս ափ մը տարագիր, գո- ...յութիւն ունին ռուս սկաուտնե- ...րու խումբեր։

Ըստ էութեան, տարբերու- ...թիւն մը չկայ սկաուտին եւ սո- ...քոլին միջեւ։ Երկու կազմակեր- ...պութիւններն ալ նոյն նկարա- ...գիրն ունին։

Ֆրանսայի Սկաուտներուն Միջազգային Գրասենեա- ...կին քարտուղարը, Կերրօ, զո- ...վեստով կը խօսի ռուս սկաուտ- ...ներու կարգապահութեան եւ ...արժանիքներուն մասին։ Ռուս ...սկաուտներու կազմակերպու- ...թեան մէջ գովելի դեր մը կը ...խաղան Տիկին Բոգլովա եւ զեն. ...դապետ Սուլին։ Երբ սկաուտ- ...ները ամէն տարի արշաւանքի ...կամ արձակուրդի կ'երթան գա- ...ւառը, Տիկին Բոգլովա եւ զնդ. ...Սուլին անոնց կ'ընկերանան ...պահապան հրեշտակի պէս։

Սկաուտներն ունին անշուշտ իրենց հիւանդները, տկարա- կազմ կամ փոքրատի անդամ- ներ, անոնք ալ կ'երթան խա- ղալու Պոլոնեը, Ռուս Կարմիր Խաչին ապաստանին մէջ։

Ահա այսպէս կ'աշխատի այս մեծ ժողովուրդը, ռուս գաղթա- կաններու բազմութիւնը, այն ծանր պայմաններուն մէջ, ուր ինկած ենք մենք եւս։ Եւ ա- նոնց կազմակերպութիւններուն մասին այս ընդհանուր տեսու- թիւնը նպատակ ունի միայն մէկ հրաւէր,— զաս առնել անոնցմէ։

ՔԱՂՀԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՄԱՆԻՖԱԹՈՒՐԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱՄԱՐՏԸ

Ռուսերը, որոնք մինչեւ հիմա հրապարակին վրայ աժան քարիւղ ու շաքար կը ծախէին, սկսած են մա- նիֆաթուրայի վերաբերեալ ապրանք ալ բերել։ Մանիֆաթուրայի վաճա- ռական մը բոլշեւիկներուն 180 հա- զար ոսկիի ապրանք ապսպրած է։

Մանիֆաթուրայի այս աժանու- թիւնը ռուսական սովորական վա- ճառամարտի հանգամանքը չունի, ո- րովհետեւ Ճափոններն ալ սկսած են գին կոտրել ու առատ ներածում ը- նել։ Ճափոնական մանարան— ցուցա- հանդէսը այս մասին լայն գործու- նէութիւն ցոյց տալ սկսած է։ Ապ- րանքներ եղած են Ատանայի, Մեր- սինի եւ Անթալիոյ շրջաններուն համար։ Ճափոնցիները մտադիր են Աղեքսանդրիոյ մէջ «Թրանզիթ»ի մը- թերանոցներ բանալ, Թուրքիոյ եւ Պալքաններու մէջ աժան ապրանք ծախելու համար։

⁂ Իւղի վաճառականներն ալ մտահոգութեան մատնուած են այս օրերուն, որովհետեւ նոր արտադրու- թիւնը շուտով հրապարակ կ'ելլէ եւ մթերանոցները դեռ լեցուն են անցեալ տարուան բերքով։ Իսկ ինչ որ գլխաւորն է, կ'ըսուի թէ Ռու- սիայէն այս տարի մեծ քանակու- թեամբ սիպերիական իւղ պիտի գայ եւ հրապարակը պիտի ողողէ վաճա- ռարտի գինով։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱՄԱՐՏ ԿԱ՞Յ ԹԷ ՈՉ

Եմնուս Նատի պէյ այս վեր- նագրով կը գրէ «Ճիւմհուրի- յէթ»ի մէջ.—

Կ'արժէ մօտէն եւ շատ լրջօրէն քննել ռուսական վաճառամարտը, որով վերջերս կը զբաղի մեր մա- մուլը։ Հրապարակաւ եղած պնդումն- ներուն համաձայն, վաճառամարտը մեր հրապարակին ալ տակնուվրայ կ'ընէ, եւ եթէ միջոցներ ձեռք չառ- նուին, վաղը աղէտալի վտանգ մը պի- տի կազմէ եղեր։

Քննութեան տեսակէտով, Ռու- սիոյ արտադրութիւնը համաշխար- հային արտադրութեան հարիւրին մէկուկէսն է։ Եթէ նոյն իսկ հա- րիւրին հինգ ըլլայ, դարձեալ չի կրնար միջազգային հրապարակը ցնցել։ Բայց եւ այնպէս, վաճառա- մարտը քիչ շատ ազդած է հրապա- րակին վրայ, որովհետեւ միջազգային շուկան արդէն խիղ տագնապ ունի, գերարտադրութեան հետեւանքով։

Օրինակ, Ռուսիոյ արտածած ա- տաղձը, ցորենը եւ քարիւղը կը նը- մանին լեցուն գաւաթ մը յորդեցնող կաթիլներու։ Իսկ այն պարագան, որ Գերմանիոյ մէջ Թրքանիին տեղ գնուած է Սովետի ծխախոտը, ար- դիւնք է Պերլինի մեր պատուական հիւպատոսի եւ ծխախոտի վաճառա- կան Հէր Շնորի դաւաճանութեան։

Ռուսիա աժան ապրանք կը ծա- խէ՞, ինչո՞ւ եւ ի՞նչ ձեւով։

Ստոյգ է թէ Ռուսիա անօթի, մերկ, առանց փայտի եւ ածուխի թողլով իր ժողովուրդը, ռուսական ապրանք կը ծախէ։ Որովհետեւ պէտք ունի օտար դրամի, գնելու համար իր ուզած մեքենաները։ Հըն- գամեայ շինարարութեան ծրագիրը որ սկսաւ 1928ին, մեր դրամով 150 միլիառ ոսկի կը պահանջէ, գլուխ ելլելու համար։

Վիեննայէն գրած մէկ նամա- կիս, ես առաջին լրագրողը եղայ լրագրութեան մէջ որ խօսեցայ վաճառամարտի մասին։

Այդ նամակիս մէջ կ'ըսէի թէ Ռուսերը ստիպուած են շատ աժան ծախել, որպէսզի հայթայթեն ան- հրաժեշտ դրամը։

Ռուսիոյ ծախածը որքան ալ քիչ ըլլայ, անհաւանական չէ որ Եւրոպա միջոցներ ձեռք առնէ վա- ճառամարտին դէմ։ Եթէ հարկ ըլ- լայ, առաջիկային պիտի անդրա- դառնանք այս խնդրին։

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ ԱՆԿԻԷՆԻ ՄԷՋ

Անկիէն.— Տեղւոյս Դպրոցասէր Տիկնանց Օժանդակ Օրիորդաց Միու- թեան կողմէ Pavillon du Lacի մէջ, ապրիլ 4ի շաբաթ օրը սար- քուած երեկոյթը անցաւ յաջող, հա- կառակ տեղացիներու որոշ մէկ մա- սին անտարբերութեան։

Մտերմական մթնոլորտի մը մէջ եւ երիտասարդ բազմութեան մը մասնակցութեամբ, պարերէ առաջ, փոքրիկն օր. Նալպանտեան իր կանխահաս տաղանդին ամբողջ հմայքովը նուագեց քանի մը դասա- կան կտորներ, եւ տեղացի դեռա- փթիթ օրիորդներ կատարեցին հայ- կական պարեր ազգային տարազնե- րով։

Օրիորդաց Միութիւնը կաղանդի առթիւ, սրտագրաւ գուրգուրանքով Դպրոցասէրի սանուհիներուն համար իր պատրաստած տօնածառէն վերջ, կ'ապացուցանէ այս հանդէսով թէ ապագային եւս պիտի կարենայ ե- րեւան գալ իբրեւ գործօն ու երի- տասարդ ուժ մը՝ Անկիէնի նման Շրջանակի մը մէջ, ուր գոնուող հայութեան անհրաժեշտ է շեշտել պարբերաբար իր ազգային ծագումը։

Հ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՇԱՒԿԹԱԽԱՂ

ԼԻՈՆ, 6 ապրիլ.— Արաբկիրի Հայրենակց. Միութեան Լիոնի մաս- նաճիւղը, Զատկի առթիւ կազմա- կերպած էր. հաւկթախաղ մը։ Կը նախագահէր Պ. Սեղրակ Պաղտա- սարեան, որ քանի մը ոգեւորիչ խօս- քերով հանդէսը բացաւ ու բեմ հրաւիրեց Պ. Ղ. Մխալեանը որ եր- գեց «Ես սիրել եմ մի զոյգ աչեր»ը ջութակի մասնակցութեամբ Պ. Ա. Մելքոնեանի։ Նուագախումբին մէկ քանի եւրոպական կտորներէն վերջ, բանախօսեց Պ. Ա. Մելքոնեանը որ անդրադարձաւ նոր Արաբկիրի հա- մար, թափուած ջանքերուն ու պէտ- քը շեշտեց համախմբուելու։

Պ. Ա. Մելքոնեանէ անմիջապէս յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Հ. Թա- գէոսեան, խօսելու համար միութեան կողմէ։

Բանախօսութենէն յետոյ ներ- կաներուն բաշխուեցան, Զատիկի առթիւ միութեան կողմէ պատրաս- տուած կարմիր հաւկիթներ. կէս ժա- մէ աւելի տեւեց հաւկթախաղը, որմէ յետոյ աճուրդի հանուեցաւ պատի գորգ մը։

Մելքոն Թադէոսեան

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԸ

ՌՕԱՆ, 6 ապրիլ.— Հ. Կ. Խա- չի քսանամեակը տօնուեցաւ մեծ շուքով Ռօանի մէջ նախաձեռ- նութեամբ Ռօանի Հ. Կ. Խ. մասնաճիւղին անցեալ շաբաթ իրիկուն։

Հանդէսին կազմակերպու- թեան համար ջանք չէին խնա- յեր Կարմիր Խաչի անդամու- հիները, մասնաւորապէս ատե- նապետուհի Տիկին Աւագեան, քարտուղարուհի Օրիորդ Մարի Տէյիրմէնճեան, գանձապահուհի Տիկին Յակոբեան։

Բացումը կատարեց Ատենա- պետուհի Տիկին Աւագեան, որ հակիրճ կերպով բացատրեց Կ. Խաչի նպատակը, ակնարկ մը նետելով անոր անցեալ գործու- նէութեան վրայ։

Բացման խօսքէն յետոյ եղան արտասանութիւններ, մեներգ- ներ, խմբերգներ։ Օրուան յար- մար տրամախօսութիւն մը ըրած էին Օրիորդներ Մարի Աւագեան եւ Մարի Տէյիրմէնճեան։

Ասոնց յաջորդեց փոքրիկնե- րու պարերը, որոնք չափազանց ուրախացուցին ներկաները։

Վերջին խօսքը տրուեցաւ Պ. Մեսրոպ Թորոսեանի որ մօտա- ւորապէս կէս ժամ բանախօսու- թեամբ պարզեց Կարմիր Խաչի նպատակը, ծանրանալով երկու գլխաւոր կէտերու վրայ.—

Պայքար այլասերման դէմ կարելի ամէն միջոցներով եւ հայ կնոջ մասնակցութիւնը ազ- գային կեանքին իր բարերար արդիւնքներով։

Կէս գիշերին ներկաները մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ։ Հոս պէտք է յիշել որ Գէորգ Քէօշկէրեան սիրայօժար տրա- մադրած էր իր սրահը հանդէսին։

Թղթակից

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Պատասխան «Յառաջ»ի հարցարանին՝ Թիւ 7)

ՋՈՒԻՑԵՐԻԱ.— Նոր սերունդին հայեցի դաստիարակութիւն մը տալու համար, ըստ իս պէտք է որ հայերէնը չմոռցուի ներկայ սերունդին կողմէ։ Առ այս կ'ա- ռաջարկեմ.

1. Յարաբերութեան մէջ մտնել Linguaphone Instituteին հետ՝ որուն ծանուցումը ներփակ ղրկած եմ «Յառաջ»ի։

2. Բարոյական աջակցութիւ- նը դաստիարակ-ուսուցիչներու։

3. Կազմել փոքր դրամագլ- խով ընկերութիւն մը։ Պարզեմ այս 3 առաջարկներուս իմաստը.

Ա.— Linguaphone Instituteը ընկերութիւն մըն է, որ իւրա- քանչիւր լեզու կ'ուսուցանէ «կրամօֆոնի փլաք»ներու միջո- ցաւ։ «Յառաջ»ի գաւառի թըղ- թակցութեանց մէջ յաճախ կը կարդամ թէ «այսինչ գիւղէ մեր հայրենակիցները հիմա տուն տեղ եղած եւ շնորհիւ իրենց աշխատութեան հանգիստ կեանք մը կ'անցնեն եւ շատեր ունին իրենց «կրամօֆոն»ները եւ անցորդը յաճախ կը լսէ հայ- կական երգեր» եւայլն։ Արդ, քանի որ մեր հայրենակիցներէն շատեր ունին «կրամօֆոն», ի- րենց ունեցած երգերու «փլաք»- ներէն զատ, կրնան ունենալ նաեւ Linguaphoneի «փլաք»ներ՝ որոնք նոր սերունդին եւ իրենց պիտի ուսուցանեն հայերէն դա- սաւանդութիւններ։

Բ.— Ուսուցիչ-դաստիարակ- ներու կողմէ։ Այս կէտը կը յանձնեմ աւելի ուսուցիչ-դաս- տիարակներու նկատառման։ Անգամ մը որ ուսուցիչ-դաս- տիարակը ընէ իր դասախօսու- թիւնը Linguaphone փլաքի մը կաղապարին վրայ, այս վեր- ջինը հազարաւոր օրինակներով կարելի է արտադրել կրամաֆօ- նի պարզ փլաքներու վրայ եւ գործածել։

Գ.— Փոքր դրամագլուխով մը կազմուելիք ընկերութեան։ Իր դրամագլուխով գնել այդ ընդ- օրինակուած փլաքները Lingua- phoneէն եւ զանոնք 100ին x շահով մը ծախել այն հայրենա- կիցներուն որ արդէն ունին ի- րենց կրամաֆօնը։ Ու այսպէս 100ին x գոյացուած շահը տը- րամադրել այն փլաքներուն եւ կրամաֆօններուն համար՝ որոնք «ձրիաբար պէտք է փոխ տըր- ուին» այդ գործիքները չունե- ցող ազգակիցներուն։ Ու այս- պէս յաջորդաբար ազգակիցէ մը կողմէ փոխ առնուած կրա- մաֆօն եւ փլաքները պէտք է փոխանցուին բախտակիցներու։ Պայմանաւ որ այս վերջինները հոգ տանին եւ փոխ առնուած առարկաներուն որ եւէ վնաս չհասցնեն։

Եթէ բացառիկ արկածներէ դուրս, փոխ առնող մը, վերո- յիշեալ առարկաներուն, իր ան- հոգութեան պատճառաւ որեւէ վնաս հասցնէ, զրկել զայն հե- տագայ linguaphoneի դասա- ւանդութիւններէն։

Ա. Գ. Հ.

ՎԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՏԵՍԻՆ, 9 ապրիլ.— Անցեալ եր- կուշաբթի կէսօրէ յետոյ սինեմա Նօվէլթիի մէջ տօնուեցաւ Վանի ապրիլեան հերոսամարտի 16րդ տա- րեդարձը նախաձեռնութեամբ տեղ- ւոյս Վասպուրականի Հայրենակցա- կան Միութեան։ Օրուան բանախօս յայտարարուած էր Պրն. Վահան Փափազեան, որ յատկապէս հրա- ւիրուած էր Փարիզէն, հանդէսին իր սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէր տեղւոյս «Կոմիտաս» երկս. երգչախումբը։

Սրահը ժամանակէն առաջ լեց- ուած էր կոկիկ բազմութեամբ մը։ Բեմին երկու կողմերը կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական եռա- գոյնները, նաեւ Վասպուրականի հե- րոսներու նկարները։

Երգչախումբը հանդէսը բացաւ «Մեր Հայրենիք»ով որմէ վերջ օր- ուան նախագահ Պրն. Վ. Հիւսեան համառօտ կերպով բացատրեց հան- դէսին նշանակութիւնը։

Արտասանութիւններ ըրին Պ. Մ. Գրիգորեան, Փոքրիկն Օր, Հիւսեան «Էյ ճան հայրենիք», կ'արժէ նաեւ յիշել Լիոնէն Պրն Սարգիս Սիրա- կանեանի արտասանութիւնը, Մ. Վարդանեանի «Հայ Հերոսներ»ը։ Մեներգեցին Պրն. Ա. Աւետիսեան նաեւ Օր. Մառի Փափազեան։

Ներկայացուեցաւ նաեւ ծիծա- ղաշարժ զաւեշտ մը «Ես մեռայ», որմէ յետոյ աճուրդի դրուեցաւ խմբանկար մը, մէջտեղը Իշխեան Հայրիկ եւ իր բոլորտիքը Համա- զասպ, Իշխան, Արամ, Մոկացի Գրիգոր, Վռամեան, Կուկունեան եւ Եկարեան։ 725 բարձրանալէ յե- տոյ շահեցաւ Լիոնի Զ. Ո. Մ.երը։ Բուռնծափերու մէջէն հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, որ գեղեցիկ եւ կուռ բանախօսութեամբ պարզեց Վանի դիւցազնամարտը։

Ն. Գ.

ԿՈԿՈԼ ԿԸ ԽԱՂԱՆ

Կոկոլը սիրուած հեղինակ մըն է կարմիր Ռուսիոյ մէջ։ Սթանիսլավսկի թատրոնին մէջ վերջերս կը պատ- րաստուին ներկայացնել Կոկոլի մէկ գործը։ Բեմադրողն է Բուլգակով։

Այս դերասանը ժամանակ մը շը- նորհազուրկ եղած էր եւ աքսորուած Կովկաս։ Ստալին արտօնած ըլլալով Մոսկուա վերադարձը, Բուլգակով արդէն սկսած է իր ներկայացում- ներուն, միայն թէ այս անգամ կը զգուշանայ արդիական նիւթեր հը- րամցնելէ, եւ կը նախընտրէ Կոկոլ խաղալ, որպէսզի պատճառ մը չու- նենայ նորէն Կովկաս երթալու։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿՈՒԳԱՅԻՆ ԴՐԱՄՆԵՐԸ

Արտաքին նախարարութեան կողմէ Պոլսոյ օտար դեսպանատուներու ...ստ կատարուած դիմումներէն հասկցուած է որ յեղափոխականները իրենց բոլոր ծախքերը կը ստանային օտար դրամատուններու միջոցաւ։ Ստորեւ կը ներկայացնենք Սիլվիօ Րիչի անունին եկած գումարները, քաղելով օտար դեսպանատուներէ.—

Վիեննա-Էնկլիւլ աւստրիական դրամատան վրայ 3000 ֆրանք, Սօ- ֆիայի Պանք Նասիոնալէն (պուլկարական) 3000 ֆրանք, Աթէնքի Իոնիըն Պէնք Լիմիթըտ դրամատան վրայ 2000 ֆրանք, անծանօթ մարդուն՝ Ֆիլի- պէ Տավիթ Շիրասի ընկերութեան անունով 5000 ֆրանք, Ֆիլիպէի վաճա- ռականներէն Երուանդ Ալաճաճեանի կողմէ ղրկուած անգամ մը 3500 եւ ուրիշ անգամ 2000 ֆրանք։

Աթէնքի Իոնիըն Պէնք Լիմիթըտի վրայ 2500 ֆրանք, ուրիշ անգամ 2500, 4000, 3000 ֆրանք անծանօթի մը վրայ, Տավիտ Շրասի ընկերու- թեան վրայ 6000, 4000, 7400, 2600, 2000, 6000, 4000 ֆրանք։ Այս գումարները 1905 տարուան ապրիլ, մայիս, յունիս, յուլիս, օգոստոս, հոկտեմ- բեր, Նոյեմբեր, յունուար եւ փետրուար ամիսներուն ղրկուած են։

Վերը յիշուած տեղեկութիւնները, Բերայի եւ Սկիւտարի կառավար- չութեանց, ոստիկանական տեսչութեան, քաղաքապետութեան, Ա. զօրաբաժնի հրամանատարին եւ վերջապէս Եըլտըզի մասնաւոր սպասարկութեանց կողմէ հաղորդուած լուրերը կը ծանուցանէին խիստ մօտալուտ մահափորձ մը, եւ բոլոր իշխանութիւնները հրաման ստացած էին աւելի քան արթուն ըլլալ եւ ամէն միջոց ձեռք առնել։

Խիստ քննութեան ենթարկուեցան ծովի կամ ցամաքի ճամբով Պոլիս հասնող ճամբորդները, ինչպէս եւ պանդոկները, խաները եւ «փանսիոն»- ները։ Հրաման տրուած էր արտաքսել անգործ եւ կասկածելի մարդիկը։ Մասնաւորաբար Պէշիքթաշի ոստիկանութիւնը գիշեր ցերեկ կը հսկէր Եըլ- տըզի պալատին շուրջը եւ ուրբաթ օրեր մզկիթի շրջապատը մասնաւոր հսկողութեան տակ կ'առնէր։

Այսքան խիստ միջոցները եւ կանխազգուշութիւնները ձեռք առնուե- լով հանդերձ, Եըլտըզի մահափորձին հեղինակները բազմաթիւ անգամներ Եըլտըզի պալատին մէջ մտած եւ օտար հիւրերու պէս ներկայանալով պաշ- տօնական ընդունելութեանց մասնակցած էին։ Յեղափոխականները կրցած էին գիտականօրէն քննել եւ տեսնելով որ ձեռքի ռումբեր նետելով Հա- միտը սպաննել կարելի չէր, որոշած էին դժոխային մեքենան դնել կառքի մը մէջ և այնպէս կատարել մահափորձը։

Ինչ որ սրտնեղութիւն կը պատճառէր Սուլթանին, այն համոզումն էր թէ մահափորձը չէր կրնար կատարուիլ առանց ներսէն մարդիկ պաշ- տպանած ըլլալու։ Այս կարծիքին ուժ կուտային ստացուած «ժուռնալ»ներն ալ։ Մանաւանդ որ ոճրագործները ձեռք չէին անցուած։

Ինչպէս բնի արդէն, Սիւլէյման Շէֆիք, Հիւսնի եւ Ֆէհիմ փաշանե- րու եւ դեռ շատ ուրիշներու կողմէ տրուած «ժուռնալ»ներ կը մատնանշէին թէ ներքին կազմակերպութիւն մը, գաւաճանութիւն մըն ալ կայ այս գոր- ծին մէջ։ Ուստի հրաման տրուեցաւ քննիչ յանձնաժողովին՝ այս ուղղու- թեամբ տանիլ աշխատանքները, մասնաւորապէս քննութիւն կատարելով Պո- լիս գտնուած կասակցիլներու, գաղծառանց Բէշատ Էֆէնտիի մարդոց եւ խիստ կարեւոր դեսպանատան մը անդամներու մասին։ Սուլթանին նկարա- գրին ու կասկածամտութեան ծանօթ մարդիկ, որոնք շահ ունէին զանոնք

Մահափորձին համար պատրաստուած կառքը՝ դժոխային մեքենայով

...շահագործելուն մէջ, անվերջ «ժուռնալ»ներ կը տեղացնէին, ուռեցնելով ...դէպքերը եւ սաստկացնելով Սուլթանին կասկածները։

Գաղափար մը կազմելու համար այս մասին, կը բաւէ ըսել թէ՝ մա- ...հափորձին գործադրութեան օրէն մինչեւ քննութեան դադարիլը, տրուած «ժուռնալ»ներու թիւը հասաւ հինգ հազար տասներորսի, բոլորն ալ թուա- ...համարով արձանագրուած՝ քննիչ յանձնաժողովի տեռնագրութեան մէջ։ Պէտք է աւելցնել թէ յանձնաժողովը զատ զատ մանրակրկիտ քննութեան ենթարկելով այս «ժուռնալ»ները, ոչնչացուց անոնց մեծագոյն մասը, իբրեւ ...սուտ եւ յերիւրածոյ։

(Շար.)

ղութեան վրայ թէ անգլիական ընկերութիւն մը, 5 միլիոն անգլիական ոսկի տրամադրած է Նարօվայի ջրվէժներու ձեռնարկին, մինչ Պելճիքացիները մերժած էին նոյնն ընել, ռուսական սահմանի մօտիկութեան պատճառով:

Ռուս դեսպանը համոզուած է որ Եսթոնիա Անգլիոյ պիտի խոստանայ ընկերութեան ձեռնարկները պաշտպանել ռուս-եսթոնական բախումներու առթին, եթէ պատահի, եւ Անգլիոյ կը վերապրէ ապագայի մտադրութիւններ, իբր թէ, Անգլիա կը ջանայ նաւային մենաշնորհներ ստանալ եսթոնական ջուրերուն վրայ:

Խորհր. կառավարութիւնը, պաշտօն պիտի յանձնէ Ռէվալի իր դեսպանին որ Եսթոնիոյ կառավարութենէն ապահովութիւն պահանջէ թէ անգլիական դրամագլուխով Եսթոնիոյ ելեկտրականացման մէջ՝ որ եւ է զինուորական նպատակ չի հետապնդուիր:

Թուրքիոյ հանրային պարտքը

Հանրային պարտքի ներկայացուցիչներուն իր տուած պատասխանին մէջ, Թուրք կառավարութիւնը կը պնդէ թէ 1928ի Փարիզի պայմանագրութենէն աւելի, պէտք է նկատի ունենալ Թուրքիոյ տնտեսական եւ ելմտական կացութիւնը. պատասխանը կը յիշեցնէ ասկէ առաջ կատարուած բանակցութիւնները, եւ կ'աւելցնէ թէ, համաձայն Հանրային Պարտքերու ժողովի փափաքին, Թուրքիոյ մէջ կատարուած մասնագիտական քննութեան տեղեկագիրը սեպտեմբերէն ի վեր ժողովին յանձնուած է:

Ասկէ զատ, Էնկիւրիի վերջին խորհրդակցութեանց արդիւնքին համաձայն, բաժնետէրերու պատուիրակները պէտք է Էնկիւրի գային նորէն եւ տեղեկագրին շուրջ բանակցութիւն կատարէին: Մինչդեռ տակաւին չեն եկած:

Պատասխանը կը շեշտէ թէ Թուրքիա, հաւատարիմ մնալով իր խօսքին, պիտի շարունակէ տարեկան վճարին մէկ երրորդը դրամատունը յանձնել, հակառակ անոր որ ասիկա մեծ զոհողութիւն մըն է իրեն համար, նկատի ունենալով տիրող տագնապը:

Ամէնէն վերջը, պատասխանը փաստեր առաջ կը բերէ, հաստատելու համար թէ առաջիկայ բանակցութիւնները Էնկիւրիի մէջ կատարուելու են:

Թուրքիոյ ընտրութիւնները

Էնկիւրիէն կը հաղորդուի թէ թեկնածուներու ցանկին քննութիւնը կը շարունակուի: Դիմողներէն 1300 հոգիի մասին քննութիւն կատարուած է արդէն. գրոյց ելած է թէ 150 հոգիի անունները նախագահական դիւանին յղուած են, բայց այս լուրը չէ հաստատուած:

Նախագահական դիւանը, որ վերջնական որոշումը պիտի տայ, կազմուած է ընդհ. նախագահ Մ. Քէմալէ, վարչապետ Ըսմէթ փաշանէն եւ ընդհ. քարտուղար Րէճէպ պէյէ:

Լուրի մը համաձայն, կարգ մը դեսպաններ թեկնածուներու ցանկին մէջ պիտի անցնին:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԴՊՐՈՑ

Այսօր երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30—9.15 կանոնագրի մեկնաբանում (ընկ. Պ. Հիւսեան):

ժամը 9.30—10.15, Հայաստանի աշխարհագրութիւն (ընկ. Ազգին):

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿ

Զ. Ն. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

Լ Ի Ո Ն.— 18 Ապրիլ, Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

Գ. Թաղապետութեան սրահին մէջ

կը նախագահէ՝ Պ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

կը խօսի՝ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՁՈՒԼՀԵՐԵԱՆ

կը մասնակցին տեղւոյն կուսակցական մարմինները, բոլոր Հայրենակցական միութիւնները, կարմիր խաչը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մասնաւոր նուագախումբ, երգ, արտասանութիւն:

Վ Ա Լ Ա Ն Ս.— 18 Ապրիլ Շաբաթ

Փ Ա Ր Ի Զ.— 26 Ապրիլ կիրակի իրիկուն

Salle d'Horticultureի մէջ

Նախագահութեամբ ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ ԵՊԻՍԿ. ՔԻՊԱՐԵԱՆԻ

Հ. Կ. ԽԱՉԻ 20ԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Նախաձեռնութեամբ Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ եւ ՓԱՐԻԶԻ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ» ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

19 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ 12

SALLE WASHINGTONի մէջ — մէթրօ Georges V.

Հովանաւորութեամբ եւ նախագահութեամբ

Պ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, պար — ճոխ պիւֆէ

Մ ո ւ տ ք 7.50 ֆ ր ա ն ք

Տոմսերը կը ծախուին «Յառաջ»ի խմբագրատունը

Հ. Յ. Դ.

Գ Ա Ւ Ա Ռ

ԼԻՈՆԻ Կայծակ խումբի ժողովը վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 7.30ին Հ. Յ. Դ. Գրադարանին մէջ.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հրապարակաւ շնորհակալութիւններս կը յայտնեմ Տոքթ. Սմբատ Մելիք Փարսադանեանի, որ ականջիս վրայ, կատարած իր յաջող եւ ճարտար գործողութեամբ կրցաւ առաջքն առնել ծանր բարդութիւններու: Պարտք կը զգամ շնորհակալութիւն յայտնելու նաեւ Տոքթ. Թարգմանեանի իմ հիւանդութեան ընթացքին իր ցոյց տուած անվերապահ աջակցութեան համար:

ՕՐ. Ա. Մ. ԱՆԱՆԵԱՆ

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ (ՊԱԼԵՆՑ)

51 Rue Monsieur - le - Prince, PARIS (VIe)

Հեռաձայն՝ Danton 88—65 — մէթրօ՝ Odéon

ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՔԵՐ, ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ եւ ԿԱԶՄԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ: ՏՊԱՐԱՆ

ՆՈՐ ԳՐՔԵՐ.— Մ. Կիւրճեան (Հրանդ)՝ Պանդուխտի Կեանքէն (20 ֆր.), Կ. Զարեան՝ Երեք երգեր (60 եւ 75), Վ. Շուշանեան՝ Ամրան գիշերներ (25), Ամէնուն հասցէն (6), Կ. Սասունի՝ Ապրիլեան եղեռնը (5), Ղ. Մելոյեան՝ Երեք ընկերները (10), Սայեաթ Նովայ (6):

Գրատանս մէջ կան Հայաստանի Պետհրատին բոլոր գործերը: Հայաստանէն հասած են մեծ քանակութեամբ երաժշտական կտորներ: Ունինք Ահարոնեանի, Վարանդեանի, Րաֆֆիի եւայլ ծանօթ հեղինակներու բոլոր երկերը: Կոմիտաս Վրդ.ի, Սպենդիարեանի, Ռ. Մելիքեանի եւն. երաժշտական գործերը:

ՎԱՐՁՈՒ ԿԸ ՏՐՈՒԻՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ՎԻՊԱԿԱՆ ԳՐՔԵՐ

Ընդարձակ Գրացուցակը լոյս կը տեսնէ շուտով

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօյաճեան (Մարսէյլ), Ուշագլեան, Պագրճեան, Մարզուանլեան ընտանիքները, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, նամակով կամ ծաղկեպսակով ցաւ յայտնեցին, իրենց սիրելի քրոջ, հօրաքրոջ եւ մօրաքրոջ՝

ՕՐ. ՆՈՒՆԵԱ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ, կարճատեւ հիւանդութենէ վերջ, 1931 Ապրիլ 5ին: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ 9 Ապրիլ, Չորեքշաբթի, Ժուանվիլ-լը-Փոն՝ եւ մարմինը ամփոփուեցաւ տեղւոյն գերեզմանատունը:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Շավիլ, Մ. Մ.— 20 Ֆր.

Իզօ, Տ. Ս.— 35:

Պասըրա, Ս. Մ.— 4ուկէս անգլ.:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ եղբայրներս Սասունի Ահարոնք գիւղացի Յովհաննէս, Կարապետ եւ Պօղոս Շահինեան, որոնք ընդհ. պատերազմէն առաջ կը գտնուէին Տիգրանակերտի Հուսայնան գիւղը: Կրտսեր եղբայրս Արմենակ 1914ին կ'աշխատէր Քէմ-խի աղահանքներուն մէջ: Մինչեւ այսօր իրենց մասին լուր չկայ: Իրենց հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել Շահինեան Մկրտիչի 96 bis rue de la Tour-Billy, Argenteuil, (S. et O.) France: Ճշգրիտ լուր տուողին 500 ֆրանք նուէր:

— Կը փնտռեմ Սեբաստիոյ Եարասար գիւղացի Պետրոս Ղարաղըզեան, հօր անուն՝ Նշան, մօր անուն՝ Էլմօն: 1923ին կը գտնուէր Փարիզ: Իր մասին լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել իր հօրեղբօրորդւոյն Հայկ Ղարաղըզեանի 43 Rue St. Barbe, Marseille.

— Սուրէն Փանոսեան կը փնտռէ իր եղբայրները՝ (Տէքէնտեցի. Սեբաստիա) Սիմօն (Ճանօ), Արիստակէս եւ քոյրերը՝ Զմրուխտ եւ Մարգրիտ Փանոսեան, որոնք ընդհ. պատերազմին անյայտացած են: Իմացնել Յառաջի վարչութեան:

— Սեւերեկցի, Յակոբ Հազարվարդեան, Սեւօ Վանէսի որդին, կը փնտռէ իր եղբայրը Կարապետ Հազարվարդեան, որ 23 տարիէ ի վեր կորսուած է: Կը կարծուի ըլլալ Լիվրբուլ, ամուսնացած անգլուհիի մը հետ եւ ունի երեք զաւակներու: Կը խնդրուի լուր ունեցողներէն տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին, Bakkal Agop Hazarvartian, Arabe Pounar, Alep, (Syrie).

— Կը փնտռուի Մարաշի Զավուշլու թաղէն Լուսնթագ Սահակեան, հօր անուն՝ Յարութիւն (կառավարական պաշտօնեայ), մօր անուն՝ Խաթուն (Վարժուհի), եղբօր անուն՝ Սամուէլ: Տեղզօրի ջարդին 9—10 տարեկան էր եւ կը գտնուէր Շէտտատիյէ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել M. Fernezlianի, 36 Rue de la Part Dieu, Lyon, (Rhône). France.

— Կը փնտռեմ Բալուի Սղամ գիւղէն եղբայրս, Արտաշէս Ղ. Մարգարեան որ կը գտնուէր Փրավիտէնս (Ամերիկա): Երեք տարի առաջ նամակ կը ստանայի: Իմացնել՝ Սղամցի Յովհ. Ղ. Մարգարեանի 17, Rue des Dominicaines, Marseille, France.

Ամերիկահայ թերթերէն մասնաւորապէս «Հայրենիք»էն կը խնդրուի արտատպել:

— Մարաշցի Եսայի Գարամանլեանի որդին Սիմօն Գարամանլեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Յակոբ Գարամանլեանը, որ կը գտնուէր Շիքակօ (Ամերիկա): Ընդհ. պատերազմէն ի վեր լուր չունիմ իր մասին, իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Simon Karamanlianի, Usine Vigier, Pont St. Esprit (Gard) France.

Ամերիկահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

— Բինկ Պիթլիսի Ս. Յովհաննիսայ թաղէն Նաճար Գէորգեանի որդին, Լեւոն Գէորգեան կը փնտռէ իր մօրաքոյրը (անունը չի յիշեր) որ Ամերիկա կը գտնուի: Իր մասին լուր ունեցող բոլոր հայրենակիցներէ կը խնդրուի իմացնել Լեւոն Գէորգեանի, 16, Bd. des Italiens, St. Louis Marseille.

Կը խնդրուի «Հայրենիք» օրաթերթէն արտատպել:

— Կիւրնցի Նորայր եւ Ժիրայր Աֆարեաններէ (կօշկակար) կը խնդրուի իրենց հասցէն իմացնել ստիպողաբար H. Meguerianի, 138 Rue Lafayette, Vienne (Isère): Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուին Մարսէյլ եւ կը զբաղին կօշկակարութեամբ:

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

Կ'ուզուի

ժէոսէ ոսպ եւ Բրէփ մը շին պլուզ կարող գործաւորուհիներ: Դիմել՝ ամէն օր ժամը 1—3, Օ. Յակոբեանի, 11 rue Sénégal, սենեակ թիւ 30, մէթրօ Բուրօն կամ Պէլվիլ:

Օ Թ Օ

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՎԱՐԵԼՈՒ ԴՊՐՈՑ

Ինքնաշարժ (օթօ) վարելու փափաք ունեցողները թող անմիջապէս դիմեն՝ ուսկերիչ - ժամագործ՝

ԺՕԶԷՖ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

2 Rue Francis-de-Pressensé — 34 rue d'Aix, Marseille.

Ութը դասը 100 ֆրանք, շաբաթը երեք անգամ, դասի ժամեր առաւօտ 7.30—8.30, կէսօրէ վերջ 1—2:

ՎԱՐՁՈՒ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Երկու սենեակ եւ խոհանոց. Ջուր, կազ, ելեկտր. աշխատանոցի յարմար: Մէթրոյի եւ մարշէի մօտիկ: Պայլ 7 տարի: տարեկան վարձք 2500: Դիմել Պ. Անանիկեանի, 48 Rue Compans Մէթրօ Place des Fêtes.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ

AMERICAIN LLOYD — PALESTINE & ORIENT LLOYD

13 Bld. Malesherbes, Paris (8)

Tél. Anjou 07-45 Adr. Télég. Palestloyd

Տոմսակներ ամէն երկիրներու համար:

Եգիպտոս, Սուրիա, Պաղեստին, Արժանթին, Պրազիլիա, Ուրուկուէյ, Չինաստան, եւայլն:

ԾԱՆՕԹ.— Արտասահմանէ եւ գաւառներէ մեկնողներուն կը տրուին պէտք եղած տեղեկութիւնները եւ տոմսերը: Մասնաւոր կարգադրութիւններ եւ զեղչ Հայերու համար.

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

Տիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ տիւ Նոռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

M. HABIAN

31 rue Cramme 31, Bois Colombes — Tél. Charlebourg 16-39

Թրամ. 40, 45 օթօպ.

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ թարմ եւ ճոխ մթերք: Ամանորդժուահանքին իսկ գոհ կը ձգենք: Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում: Գիները անմրցելի: Ապսպրանքները արագ կը յանձնուին բնակարաննե[րը]

ՏԱՆՏԷՐ ԸԼԼԱԼ ԵՒ ՎԱՐՁՔԷ ԱԶԱՏԻԼ

Ամենադիւրին եւ նպաստաւոր պայմաններով, Պէքոնի Սէն Լազարի կայարանէն 8 վայրկեան, ելեքտրական գնացքը ժամը 10 թրէն, երթեւեկ 0.90 սանթիմ օրական, 2, 3 եւ 4 սենեակով ափարթըմաններ, ամենավերջին Confortով, ամառ տաք եւ պաղ ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ, կեդրոնական ջերմութիւն եւ վերելակ (ascenseur): 50 հազարէն 100 հազար ֆրանք — միայն մէկ քառորդը կանխիկ, մէկ քառորդը երկու տարիէն, իսկ մնացեալ կէսը 5, 10 կամ 15 տարիէն վճարելի, ըստ կամս, պետական տոկոսի սակով, հարիւրին 7: Դիմել Archambault et Delacourt, 14 Rue de la Pépinière, կառ Սէն Լազարի մօտ: Ամէն հինգշաբթի ժամը 4էն 6 հայ թարգման պիտի տայ պէտք եղած բոլոր բացատրութիւնները:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մէտայլ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3.50էն 7.50: Կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, ինֆրա-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde) նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ գօրաւոր ազդակներն են:

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն: Հակաշնչախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ):

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, բժշկական եւ ֆիզիօթեան մեթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քիթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:

Դարմանատան առաւօտեան կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն:

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) — Tél. Marcadet 07—43

Métro: Place de Clichy—La Fourche, Autobus H. R. Rbis. Tramway 39, 40, 42, 5:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարիսի: Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Sébastopol, Փարիզ, Մէթ. Réaumur Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդութեանց. Կ'ընդունի ամէն օր 12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ		
	3 ամս. 6 ամս. Տար.	
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ. 70ֆ. 140ֆ.	
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ. 40 շլ.	
ԵԳԻՊՏՈՍ	» »	
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ. 10 տլ.	
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200ֆ.	

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն 235, Faub St.-Martin PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Téléphone : NORD 67-23

R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ԱՊՐԻԼ 1931

15 AVRIL 1931

է. ՏԱՐԻ Թիւ 1544 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԴԱՀԻՃԸ՝ ԶՈՀԻ ԴԻՄԱԿՈՎ

Երէկ Պոլսոյ Թուրք թերթերէն արտատպեր էինք շարք մը լուրեր՝ քրտական խլրտումներու մասին։ Նորէն կարդանք մէկ-երկու հատուածներ.

— «Անցեալ տարի Թրքական հողին վրայ պատահած դէպքերուն առթիւ զինուորական հետապնդումէ ազատելով Պարսկաստան անցնող քիւրտ հերոսախումբերը, այնտեղ կարգ մը հայկական խառնակիչ կազմակերպութիւններու հետ միանալով, սկսած են զինուիլ։ Նպատակը ծանօթ ըլլալով, շատ հաւանական է որ յարձակումի ալ սկսին։ Այս մասին մտահոգութիւն կը տիրէ (*Սօն Փօսթա*, 8 ապրիլ։)

— «Անցեալ տարի Արարատի զսպողական շարժումին հետեւանքով Պարսկաստան փախած ապստամբները դարձեալ կարգ մը շարժումներու ձեռնարկած են։ Ասոնք Ատրպատականի քրտական եւ հայկական կազմակերպութիւններուն հետ միասին կ'աշխատին։ Պարսիկ պաշտօնեաները ուղղակի մեզի դէմ եղած այս կազմակերպութեան հանդէպ Թոյլատու ընթացք ցոյց կուտան, եւ մինչեւ իսկ կ'օժանդակեն անոնց» (*Ագշամ*)։

Քանի մը օր առաջ, Փարիզի թերթերն ալ հրատարակեցին հեռագիրներ, միեւնոյն իմաստով։ Անշուշտ քաղելով նոյն աղբիւրներէն։

Քրտական շարժումը վերսկսա՞ծ է թէ ոչ — այս լուրերով չէ որ պիտի ճշդուի։

Քրտական ապստամբութիւնը պատահական երեւոյթ մը չէ եւ միշտ ալ կրնայ վերսկսիլ։ Այսօր։ Վաղը։ Գալիք տարի։ Այս կրակը բռնկեցաւ 1925ին, եւ անընդհատ կը մխայ։ Մերթ պոռթկալով, մերթ աղօտանալով, բայց միշտ մնալով վառ։

Որքան գիտենք, այս միջոցին չկայ այնպիսի շարժում մը որ արդարացնէ Թուրք թերթերուն իրարանցումը։

«Սօն Փօսթա» Էնկիւրիէն զարնուած հեռագիրը տպելով հանդերձ, կը խորհրդածէ.

— «Եղածը հաւանաբար հովիւ ժողովուրդին լեռները բարձրանալու շարժումն է (*քոչ*), բան մը որ ամէն տարի կը կրկնուի եւ այս առթիւ իրարանցումներ ալ տեղի կ'ունենան ցեղերու միջեւ»։

Բայց, Թուրք մամուլը, որ կը սիրէր խոհեմ լռութիւն պահել բուն ապստամբական շարժումներուն ատեն, կամ առնուազն խեղաթիւրել, աւազակային դէպքերու վերածել զանոնք, ունի յետին միտքեր, եթէ սկսած է աղմկել հրապարակը, դեռ կրակը չբռնկած։

Բոլոր տեղեկութիւններուն մէջ ալ, ակնարկներ կան պարսիկ իշխանութեան դէմ, ինչպէս նաեւ հայկական խառնակիչ կազմակերպութիւններու մասին։

Նախ ըսենք որ, զուր ջանք է Ատրպատականի կամ ամբողջ Պարսկաստանի մէջ փնտռել «հայկական կազմակերպութիւններ», ի խնդիր քրտական շարժումներու։ Թուրք թերթերը անճարակ փորձ մըն է որ կը կատարեն, պղտորելու համար պարսիկ իշխանութեանց միտքը։ Թէ՛ Թեհրանի եւ թէ Թաւրիզի մէջ, կառավարութիւնը եւ ժողովուրդը ծանօթ են Հայերու բռնած դիրքին, եւ լուսաբանուելու պէտք չունին։

Ինչ կը վերաբերի պարսիկ իշխանութեանց դէմ եղած մեղադրանքին, մեր միտքը կ'իյնայ ծանօթ առածը.— «Գող՝ սիրտը դող»։

Որո՞ւ համար գաղտնիք է որ, Էնկիւրի տարիներէ ի վեր, եւ այս անգամ աւելի սուր ախորժակով, կ'ուզէ իւրացնել պարսկական կարգ մը հողեր։

Ան չգոհացաւ Արարատով, եւ այժմ աչքը տնկած է Մակուի վրայ։ Եւ ամէն միջոցի կը դիմէ, զայն ալ յափշտակելու համար, օղակելով Հայաստանը դէպի Նախիջեւան եւ սպառնալով պարսկական Ատրպատականին։ Թեհրան միշտ կը դիմադրէ, բայց Թուրքերը վարպետ են թակարդներ լարելու եւ կատարուած իրողութիւններ ստեղծելու։

Եւ ահաւասիկ նորագոյն պատրուակը. — «Պարսիկ պաշտօնեաները ուղղակի մեզի դէմ եղած այս կազմակերպութեան հանդէպ Թոյլատու ընթացք մը ցոյց կուտան եւ մինչեւ իսկ կ'օժանդակեն անոնց» («Ագշամ»)։

Այսպէս գետինը պատրաստելէ յետոյ, զարմանալի չէ եթէ Թուրքերը առտու մը ներէն պարսկական հողը մտնեն, ինչպէս ըրին Արարատի վերջին կռիւներու ընթացքին։

Էնկիւրի շատ լաւ գիտէ որ Պարսիկները ոչ միայն զինաթափ ըրած եւ ցրուած կամ բանտարկած են Պարսկաստան ապաստանած Քիւրտերը, այլ եւ, անցեալ տարի, Ռուսերուն հետ օգնեցին իրենց, ճակատագրական պահու մը։

Բայց, գիտնալով հանդերձ, կ'ուզէ յանցաւոր հանել Պարսիկները։ Կ'ուզէ զոհ երեւալ արտաքին աշխարհին առջեւ, դահիճ եւ յափշտակիչի քաղաքականութիւնը շարունակած ատեն։

Քրտական շարժումը պալար մըն է քէմալականութեան կողին վրայ։ Էնկիւրի փոխանակ անոր հիմնական պատճառները փնտռելու, իր դրացիները կը մեղադրէ։

Եւ դեռ աւելին,— փոխանակ նկատի առնելու Քիւրտերու պահանջը, ընդհակառակն կը գրգռէ, կը զինէ զանոնք դրացի երկրին դէմ։ Կ'ուզէ Պարսկաստան փոխադրել իր իսկ երկրին մէջ, իր բռնակալութեան դէմ պայթած խռովութիւնները։

Եւ դժբախտաբար, այս ճամբուն վրայ իրեն հետ ունի Խորհրդային իշխանութիւնը, որ ազատութիւն եւ անկախութիւն կը տենչայ մինչեւ հեռաւոր Չինաստանի եւ Հնդկաստանի բազմազան ժողովուրդներուն, բայց ոչ իրեն սահմանակից Հայուն եւ Քիւրտին...

Մեր ուժէն վե՛ր է լուծել այս գաղտնիքը։ Նոյն իսկ Ռուսաստանի շահերուն տեսակէտով։

Շ.

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԼՐՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Գերման թերթ մը կը գրէ թէ, համաձայն Պերլինի քաղաքական շրջանակներու կարծիքին, ոստիկանութեան կողմէ երեւան հանուած լրտեսութիւնը ի հաշիւ Մոսկուայի, վատ անդրադարձումներ պիտի ունենայ ռուսեւգերման յարաբերութեանց վրայ, եթէ քննութիւնը փաստէ թէ Պերլինի խորհրդ. պատուիրակութիւնը ուղղակի կապ ունէր գործին հետ։ Այդ պարագային, կը կարծուի թէ Գերմանիա պիտի կատարէ դիւանագիտական դիմումներ Մոսկուայի կառավարութեան մօտ։

Միւս կողմէ սակայն, կարծողներ ալ կան թէ, առ այժմ գոնէ, գերման ճարտարարուեստի եւ Մոսկուայի ներկայացուցիչներուն միջեւ կատարուող բանակցութիւնները, 300 միլիոն ոսկի մարքի բոլշեւիկեան ապսպրանքներուն մասին, չպիտի ազդուին։

ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԱՐՏԱՔՍՈՒՄ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

Ամերիկայի պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով, Միացեալ Նահանգներէն մեկնող օտարականներուն թիւը աւելի բարձր է քան ներս մտնողներու թիւը։ Վերջին վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան թէ փետրուարի մէջ 3147 օտարականներ միայն արտօնուած են Ամերիկա մտնել, մինչ անցեալ տարի նոյն [illegible] թիւն էր 13.000՝ իսկ 1929ին՝ 17,000։ Միւս կողմէ ապօրէն կերպով Ամերիկա մտած եւ այդ պատճառով երկրէն վտարուող օտարականներու թիւը ամէն ամիս կը հասնի մօտ 1500ի։

Օտարականներու հանդէպ այս քաղաքականութիւնը որդեգրուած է մէկ կողմէ անգործութեան տագնապը թեթեւցնելու, միւս կողմէ երկիրը մաքրելու համար անբաղձալի տարրերէ։

ՀԻԹԼԵՐԵԱՆ ՄԵԾ ՅՈՅՑ ՄԸ

Վայմարի մէջ, հիթլերեաններ կազմակերպեր էին տեսակ մը խորհրդաժողով, որուն կը մասնակցէին շարժման ղեկավարները։ Առաւօտուն մտերմական, գաղտնի հաւաքոյթ մը տեղի ունեցաւ, իսկ կէսօրէն յետոյ, 8 9000 հոգինոց թափօրներ, դրօշներով եւ նուագախումբով՝ անցք կատարեցին Հիթլերի ի պատիւ։

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԴԷՄ

Կիրակի օր, Մոնթպուրկի մէջ, 22 քաղաքապետներ հաւաքոյթ մը ունեցան Մանշի նահանգապետին նախագահութեան տակ։ Նահանգապետը եկեր էր բացատրութիւններ տալու ընկերային ապահովագրութեանց օրէնքին մասին, զոր ցարդ կը մերժէին կիրարկել այս 22 քաղաքապետները։ Երկու ժամ անընդհատ, նահանգապետը պաշտպանեց օրէնքը, անոր առաւելութիւնները եւ կիրարկման եղանակները եւ ի վերջոյ, յայտարարեց թէ, քաղաքապետները չեն կրնար խուսափիլ օրէնքի մը կիրարկումէն եւ թէ անոնց պարտականութիւնը բացայայտ է։

Այս զեկոյցէն վերջ, ներկայ քաղաքապետները միաձայնութեամբ որոշեցին հրաժարիլ իրենց պաշտօնէն։ Կ'ըսուի թէ Մանշի նահանգին մէջ ուրիշ բազմաթիւ քաղաքապետներ եւս կը պատրաստուին հրաժարիլ, եթէ բռնօքի ցոյց ընդդէմ ընկերային ապահովագրութեան օրէնքին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍՊԱՆԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Սպանիա վերջացուց Թաղապետական ընտրութիւնները, որոնց պիտի հետեւին նահանգային եւ խորհրդարանական ընտրութիւնները, ինչպէս գրեր էինք երէկ։ Այս ընտրութիւններուն մէջ, հանրապետական-ընկերվարական գործակցութիւնը տարաւ ջախջախիչ յաղթանակ մը, որ լրջօրէն մտահոգած է արքայականները, ներկայ դահլիճը եւ արքայական ընտանիքը։ Նոյն իսկ գիւղերուն մէջ, հանրապետականներու յաջողութիւնը գլած է ամէն ակնկալութիւն եւ շատ քիչ վայրերու մէջ միայն, արքայականները կրցած են մէկ քանի ձայնի տարբերութեամբ, պահել իրենց դիրքը։ Կղերականներն իսկ բազմաթիւ վայրերու մէջ, միացած են հանրապետականներուն, ինչ որ կը ցուցնէ թէ շարժումը վարակած է ամբողջ երկիրը։

Այս ծանր կացութեան հանդէպ, արդի արքայական դահլիճը շփոթութեան մատնուած է։ Եւ կացութեան մասին ելք մը գտնելու յոյսով, բացառիկ նիստ մը գումարեց։ Կ'ըսուի թէ պիտի հրաժարի, ինչ որ աւելի շփոթութեան պիտի մատնէ Թագաւորը։

Իսկ Լոնտոնէն հեռագիր մը կը յայտնէ թէ, թէեւ ընտրութիւնները յստակօրէն հանրապետական են, սակայն Թագաւորը մտքէն իսկ չանցներ գահէն հրաժարիլ։ Ընդհակառակն, կը մտածէ կորովի կերպով պաշտպանել իր գահը եւ արքայական իրաւունքները, եթէ լրջօրէն վտանգուած տեսնէ։ Որովհետեւ, այսօր է որ վճռապէս պիտի ստուգուի ընտրութիւններու արդիւնքը եւ կարելի պիտի ըլլայ վերջնական եզրակացութիւններ հանել։ Ցարդ տրուած տեղեկութեանց համաձայն, 50ի վրայ 41 նահանգներ, ի նպաստ հանրապետականներուն քուէարկած են. իսկ քուէարկութեանց արդիւնքը կուտայ հետեւեալ թիւերը, 595 արքայականներու դէմ 972 հանրապետականներ։

Եթէ [illegible] ւորը չուզէ տեղի ալ, պիտի ստիպուի դիմել բռնապետութեան։ Արդէն կ'ըսուի թէ նախ քան ընտրութիւնները, Թագաւորը գուշակելով անոնց արդիւնքը, տեսակցած եւ համաձայնած է զօրավարի մը հետ, որուն կը վստահի արքայական մենատիրութիւն հռչակելու եւ կիրարկելու համար։

Հանրապետական եւ ընկերվարական պետերը խորհրդակցութիւններ կ'ունենան, որոշելու համար իրենց ընթացքը. իսկ զանազան անձնաւորութիւններ արդէն կը յայտարարեն թէ հանրապետութիւն պիտի հռչակեն երկրին մէջ։

Անշլուսը Ժընեւի մէջ

Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարութիւնը ստացաւ Անգլիոյ արտաքին նախարարէն մէկ նամակ, որով կը պահանջուի որ աւստրեւգերման մաքսային համաձայնութիւնը դրուի Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին յառաջիկայ նիստի օրակարգին վրայ։

Հէնտըրսընի նամակը խմբագրուած է վերապահ եւ տարտամ ոճով մը եւ կը գոհանայ յիշելով 1922ի փրոթոքոլը որ կ'երաշխաւորէր Աւստրիոյ տնտեսական անկախութիւնը։

Հէնտըրսընի այս նամակը հրատարակութեան պիտի տրուի, երբ պետութիւններուն հաղորդուի անոր պատճէնը։

Ֆրանսա Անշլուսին դէմ

Նախորդ իրիկուն, Փարիզ, Սալ Վակրամի մէջ հրապարակային հաւաքոյթ մը կազմակերպած էր ֆրանս. հանրապետական Դաշնակցութիւնը։

Բանախօսներէն Պ. Լուի Տիւպուա, երեսփոխան, նախկին նախարար, յիշեց այն պայքարներն որոնք տեղի կ'ունենային Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ նախ քան աւստրեւգերման մաքսային համաձայնութիւնը։ Ու շեշտելէ վերջ, «այն անճարակութիւնը որով Գերմանիա ընտրեց երկար ատենէ ի վեր յղացուած ծրագրի մը՝ կոյրերուն յայտնելու պահը», յոյս յայտնեց որ Ֆրանսա իր դաշնակիցներուն հետ պիտի հսկէ վտանգուած խաղաղութեան պահպանման։

Խօսք առաւ նաեւ հանրապետականներու ղեկավարը Լուի Մարէն,—Աւստրեւգերման միութեան յետին միտքն այն է որ Գերմանիա, ամէն միջոցներով, սադրանքներով բրտութիւններով, կը ձեռնարկէ իր նախապատերազմեաննպատակներու իրագործման։ Այս միութիւնը ամենէն անպատկառ եւ առաջին բռնաբարումն է 1922ի դաշինքին, Թրիանոնի, Վերսայլի հիմնական դաշնագրերուն։»

Հնդկաստանի կացութիւնը

Մահմետական պետերու եւ Կանտիի միջեւ տեղի ունեցող բանակցութիւնները կը հանդիպին դժուարութիւններու։ Մահմետական պետերը պայքար կը մղեն անջատ ներկայացուցչութիւն ղրկելու համար կլոր Սեղանի նոր խորհրդակցութեան։ Պոմպէյի մէջ, մահմետականներու նախկին նախագահ խստօրէն քննադատեց Կանտին, ըսելով թէ իրենք չեն կրնար ար-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓՐՈՖ. ՆԻՔՈԼԱ ԵՈՐԿԱՅԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Պուքրէշի մէջ կը պատրաստուին մեծ շուքով տօնելու փրոֆ. Նիքոլա Եորկայի յոբելեանը։ Այս առթիւ կազմուած յանձնախումբը ծափերու մէջ լսեց Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու ընկերութեան մասնակցութիւնը փրոֆ. Եորկայի յոբելեանի հանդէսներուն, եւ գոհունակութեամբ տեղեկացաւ որ ընկերութիւնը ձեռնարկած է լոյս ընծայելու հայերէն հատոր մը նըւիրուած Ռումէն ուսուցչապետին կեանքին եւ գործին, կազմակերպելու Պուքրէշի մէջ ժողովրդական հանդէս մը, ուխտագնացութիւն մը սարքելու դէպի Ռումէն մշակոյթի ոստանը, Վալէնի տէ Մունթէ, եւ թեմական առաջնորդէն խնդրելու, որպէսզի հրահանգէ թեմական վարժարաններուն՝ փրոֆ. Եորկայի յատկացնելու համար օր մը։

Ժողովը երկար խորհրդակցութիւններէ յետոյ որոշեց կարելի շուքը տալ այն հանդէսներուն եւ համակրանքի արտայայտութեանց որոնք տեղի պիտի ունենան Ռումէն ուսուցչապետին յոբելեանին առթիւ՝ զայն դարձնելով տեսակ մը ազգային տօն,

Այսպէս, յոբելինական կեդր. յանձնախումբը մեծարանքի հատոր մը լոյս պիտի ընծայէ աշխատակցութեամբ Ռումանիոյ բոլոր յայտնի մտաւորականներու։

Մեծարանքի հատոր մը լոյս [illegible] ըանը՝ գիտական վերլուծութեան ենթարկելով հոն Եորկայի կատարած գործը վերջին քառասուն տարուան մէջ։

Պիտի կազմակերպուի «Եորկա ցուցահանդէս» մը այս տարուան ընթացքին՝ ցուցադրելով անոր բազմաթիւ երկերը եւ ինչ որ կապ ունի անոր կեանքին ու երկին հետ։

Պիտի ձեռնարկուի, սոյն յոբելեանի առթիւ, հիմը դնելու «կաճառ Եորկա»յի իբրեւ մնայուն կոթող։

ՏԻՒՍԷԼՏՈՐՖԻ ՀՐԷՇԸ

Տիւսէլտորֆի մէջ սկսաւ դատավարութիւնը Փէթէր Քուրթէնի, Տիւսէլտորֆի հրէշը, որ անցեալ տարի ահ ու սարսափի մատներ էր ամբողջ քաղաքը իր վայրագ ոճիրներով։ Այս հրէշը որ կատարեալ պաղարիւնով եւ տեսակ մը հպարտութեամբ խոստովանած է իր ոճիրները, կ'ամբաստանուի 25 սպանութիւններով, ոճրափորձերով կամ հրձիգութեամբ։ 100է աւելի լրագրողներ ներկայ կ'ըլլան դատավարութեան։ Մանրամասնութիւնները վաղուան թիւով։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիոյ աշխատանքի նախարարութեան հրատարակած վիճակագրութեան համաձայն, 1930ի վերջը, Անգլիոյ եւ Իրլանտայի բնակչութեան թիւն է եղած 48 միլիոն, 884,000, 200,000 աւելի քան նախորդ տարի։

ԼԵՀԱՍՏԱՆ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Խորհր. Միութեան արտաքին առեւտուրի գործավարութիւնը, բոլշեւիկեան մամուլին մէջ հրատարակած զեկոյցով մը կը յայտնէ թէ Լեհաստանի ճարտարարուեստը մատնուած է անել կացութեան մը եւ թէ անոր համար ելքի միակ ճամբան կը գտնուի Խորհր. Միութեան հետ տնտեսական յարաբերութեանց զարգացման մէջ։

Այս զեկոյցին վրայ, լեհ ճարտարագործներու պատուիրակութիւնը որ պիտի մեկնէր Մոսկուա, ցնոր տնօրէնութիւն յետաձգեց իր մեկնումը։

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՆԵՐՍ ԵՒ ԴՈՒՐՍ

ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ ԵՒ ԻՐ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«Խ. Հայաստան»ի մէջ, «կուլտուրական շինարարութեան ֆրոնտում» զգալի յաջողութիւններ արձանագրուեցան այս տարուան ընթացքին: Փաստը առանց մանրամասնութիւններու ալ մխիթարական պէտք է նկատել, ընդունելով այն փրկաբար անխուսափելի ազդեցութիւնը, որուն ենթարկուելու է հայ ժողովուրդը, շնորհիւ գրաճանաչութեան եւ պարտադիր ուսման ի խնդիր կատարուած աշխատանքներուն:

Խոստովանելով հանդերձ համայնավար կուսակցութեան ձեռք բերած յաջողութիւնները, միամիտ պէտք է ըլլալ սակայն ենթադրելու թէ Հայաստանի կրթական վիճակը հասած է իր ցանկալի բարձր աստիճանին: Անարդար է նոյնպէս չմատնանշել այն անառարկելի իրողութիւնը թէ՝ կրթութիւնը չափազանց միակողմանի եւ նեղ շրջանակի մը մէջէն է որ իր ծիլերը կ'արձակէ: Հոն ինչպէս բոլոր աշխատանքները, կրթական գործն ալ բոլշեւիկեան է իր բւրայատուկ բովանդակութիւնով:

Ընդհանուր կրթութիւնը, իբրեւ ներկայ դարու բացարձակ անհրաժեշտութիւն, այնպէս ինչպէս ձեւակերպուած է բովանդակ քաղաքակիրթ աշխարհի մէջ, իր տարբեր նշանակութիւնն ու ձեւակերպումն ունի Խորհրդային իշխանութեան համար:

Կրթութիւնը իբրեւ միջոց զարգացնելու մարդկային իմացականութիւնը, կատարելագործելու հոգեկան կարողութիւնները, ի խնդիր աննիւթեղէն այն աշխարհին, որուն կը ձգտի մարդը առանց ազգի դասակարգի եւ դաւանանքի խտրութեան, [illegible] կը նկատուի:

Արշալոյսն եւ վերջալոյսը Մարքս-Լենինի տնտեսական դաւանանքով իմաստաւորուած ընդհանուր զարգացման անհրաժեշտութիւնն ալ հիմնաւորուած է եւ պատշաճեցուած իրենց տնտեսական ընդհանուր քաղաքական ուղղութեան:

Այլ խօսքով մարդիկ այն ատենէն ի վեր երբ համոզուեցան թէ «էշով սոցիալիզմ կառուցել չի լինի», ընդունեցին անհրաժեշտութիւնը ընդհանուր կրթութեան յանուն «սոցիալիզմի անպայման կառուցման»:

Եւ իսկապէս ալ, եթէ նկատի ունենանք իրենց տնտեսական հնգամեայ ծրագիրը, որու իրականացման նախապայմաններէն կարեւորը կը նկատուի գիտական լայն միջոցներ, որմէ այնքան շատ աղքատ է Խորհրդային Ռուսաստանն իր բոլոր մասերովը, աւելի քան ըմբռնելի կը դառնայ կրթական գործի կարեւորութիւնը:

Բազմաթիւ ձեւերով եւ առիթներով կրկնուած այս տեսութիւնը, անցեալ տարուան իրենց 16րդ համագումարի մէջ ներկայացուեցաւ աւելի սուր եւ հրատապ եղանակով: Ու ճիշդ այս պատճառով ալ համայնավար կուսակցութեան այդ գերագոյն ժողովը որոշեց.

— «Պարտադիր ուսման եւ անգրագիտութեան վերացման կիրառումը պէտք է դառնայ կուսակցութեան մարտական խնդիրը մօտակայ ժամանակաշրջանի համար»:

Այնքանը բաւական է արդէն շարժման դնելու երկրի բոլոր տրամադրելի ուժերը, իրենց սիրելի եղանակներով կեանքի մէջ գործնականացնելու «կուսակցական գերագոյն մարմնի մարտական կոչը:»

Եւ ահա մէկ օրէն միւսը, առանց լայն ու բարակ հաշիւներու կը սկսի ընդհանուր յարձակողականը «անգրագիտութեան եւ պարտադիր ուսման ֆրոնտում»: Արդիւնքներու եւ նըկատուած դժուարութիւններու մասին խօսելէ առաջ օգտակար է ծանօթանալ Հայաստանի կրթական գործավարի գլխաւոր մտքերու հետ որով կը շեշտուի սկսած գործի անհրաժեշտութիւնը:

— «Ընկերնե՛ր, սոցիալիստական յարձակողականի ներկայ փուլը, ինչ որ սոց. ինդուստրիայի ստեղծումն առաջաւոր տեխնիկայի հիման վրայ, գիւղատնտեսութեան սոցիալիստական վերակառուցումը, կոլտնտեսական վերակառուցումը, կոլտնտեսական հզօր շարժումը, խորհրդային տնտեսութիւնների եւ մեքենատրակտորային կայանների ծաւալումը, աշխատանքի նոր ձեւերը — սոցիալիստական մրցում, հարուածայնութիւն, հանդիպական արտֆինպլաններ, դասակարգային արդի յարաբերութիւններ, կապիտալիզմի վերջին ելեւմուտքների ոչնչացումը եւ դրա հիման վրայ դասակարգային պայքարի սրուիլը՝ նոր ձեւով եւ աւելի սուր կերպով են դնում կուլտուրական յեղափոխութեան պրոբլեմը»: («Խ. Հ.» փետր. 20):

Չյոգնինք բացատրելու այս երկարապատում, բոլշեւիկներու յատուկ եւ կրթական գործավարի կողմէն կազմուած նախադասութեան իմաստը. ան կը հասնի օգնութեան ըսելու համար որ կարմիր դրախտին մէջ

«Դառնում է նախադրեալ, պայմանաւորող գործօն՝ մեր զարգացման բոլշեւիկեան տեմպերի, ժողովրդական տնտեսութեան սոցիալիստական վերակառուցման արագ թափի համար»:

Խորհրդ. Հայաստանի կրթական գործավարը իր այս ընդհանուր մտքերը հիմնաւորելով անվերապահօրէն կը խոստովանի թէ առանց կրթական գործի զարգացման ո՛չ մէկ յոյս պէտք է կապել տնտեսական ձեռնարկներու յաջողութեան հետ: Երբ այս է իրողութիւնը, ապա ուրեմն կրթական բոլոր ձեռնարկները պէտք է յառաջ տանիլ նոր եղանակներով:

Այս ճանապարհով միայն հնարաւոր է պատրաստել «որակեալ բանւորական ուժեր» ճարտարարուեստի համար, գիտնականներ՝ «օգտագործելու բնութեան բնական ուժերը»:

Նոյն իսկ «գեղարուեստն ու գրականութիւնը» պէտք է օգտագործել եւ զարգացնել ի խնդիր նոր տնտեսական նոր իրաւակարգի կառուցման: Թուելով թատրոնի, շարժանկարի, երաժշտութեան եւ գեղարուեստական գրականութեան դերը տնտեսական խնդիրներու զարգացման տեսակէտին վրայ կ'աւելցնէ.

«Գեղարուեստը պէտք է դառնայ մեր սոցիալիստական ծաւալուն արշաւի հզօր ազդակներից եւ լծակներից մէկը»:

Պաշտօնական յայտարարութենէ առնուած այս երկար քաղուածքները բաւական են ծանօթանալու մեր երկրի մէջ զարգացող կրթական գործի էութեան հետ: Աւելորդ է անշուշտ խօսիլ ու վիճիլ կրթութեան ընդհանուր նպատակի այս իրապէս միակողմանի, նիւթականացած, չըսելու համար այլանդակ եւ բարբարոս բացատրութիւններու վրայ: Մանաւանդ որ մարդկութեան մեծամասնութիւնը հեռու է տակաւին իւրացնելու համայնավար այս տեսակէտը:

Ասկէ անկախ ըսենք թէ մեր երկիրը որոշ չափով կարող է օգտուիլ ու կ'օգտուի անտարակոյս կրթական այս ձեռնարկներէն ալ: Եթէ վերջին հաշուով օրուան իշխանութիւնը յաջողի պարտադիր ուսման եւ անգրագիտութեան վերացման իր սկսուած ձեռնարկներուն մէջ, գոհ պէտք է ըլլալ ատկէ:

Համաձայն հրատարակուած հրամանագրի, Հայաստանի նախակրթարանները մէկ տարուան մէջ պէտք էր ընդունէին 119 հազար 665 հոգի: Իսկ 1933ին ալ 247,000 անգրագէտ եւ կիսագրագէտ պէտք էր լուսաւորուէին համայնավար ժողովրդական լսարաններու մէջ: Կլոր հաշուով այս տարի Հայաստանի ազգաբնակչութեան մէկ չորրորդին կը խոստացուի կրթութեան սպասարկում «Պարտուսի եւ անգրագիտութեան վերացման գծով»:

1930-1931 կրթական տարւոյ սկիզբէն հսկայական բանակ մը շարժման մէջ է դրուած այս ուղղութեամբ: 31,500 հոգի օժանդակուած են կրթական գործի կազմակերպած աշխատանքներուն, չհաշուած անշուշտ մենայն պաշտօնեաներն ու ուսուցչութիւնը:

Ցարդ ձեռք բերուած յաջողութիւնները, որոնց մանրամասնութիւնները կ'արձանագրուին շարունակաբար մեր թերթին մէջ, հեռու է տակաւին յաջողած նկատելու համար պատրաստուած ծրագիրը:

Կան բազմաթիւ դժուարութիւններ որոնց յաղթահարելը կը թուի թէ այնքան հեշտ չկըրնար ըլլալ: Այսպէս օրինակ եթէ դժուար չէ հայ մանուկը պարտադիր եղանակով դպրոց առաջնորդել, չափազանց դժուար է սակայն զայն միայն կերպով կապել դպրոցին հետ.

«Խնդիրը միայն այն չէ, որպէսզի երեխաներին հաւաքենք դպրոց, խնդիրն այն է որպէս զի 8 տարեկան երեխան դպրոց մտնելով՝ մնայ չորս տարի, չթողնի դպրոցը, չմաշուի աշակերտութիւնը»:

Կրթական գործավարը այս ուղղութեամբ եղած դժուարութիւններն իսկ բաւական կը նկատէ յայտարարելու՝

«Որ պարտադիր ուսման վիժման վտանգը Հայաստանում դեռ եւս օրակարգից չի հանուած յառաջիկայում»:

Եւ իսկապէս ալ, վտանգը կը մնայ տակաւին լուրջ եւ սպառնական:

Չկան պահանջուած չափով ուսուցիչներ, մանաւանդ բոլշեւիկեան դպրոց աւարտածներ: Գալիք դպրոցական շրջանի համար «անհրաժեշտ է 1200 նոր ուսուցիչ, մինչդեռ այս տարուան շրջանաւարտների թիւը չի անցնում 300 հոգուց»:

Չկան դպրոցական շէնքեր. եղած աշակերտութիւնը տեղաւորելու համար անհրաժեշտ է հնգապատկել գոյութիւն ունեցող դպրոցական շէնքերը:

Դպրոցական պիտոյքներն ու դասագրքերն իսկ դժուար է հայթայթել, հակառակ պետական տրամադրելի բոլոր միջոցներուն:

Եւ վերջապէս՝ «անբաւարար դրութեան մէջ է նաեւ կահաւորումը. քիչ չեն այնպիսի դպրոցներ, որոնք զուրկ են անհրաժեշտ քանակութեամբ նստարաններից, պահարաններից եւայլն., էլ չեմ խօսում՝ լաբորատորիաների, արհեստանոցների, աշխատանքի մասին»:

Ընդհանուր այս դժուարութիւնները իրենց մանրամասնութիւններուն մէջ, ալ աւելի կը մթագնեցնեն բուն կացութիւնը:

Սակայն այս բոլորը պատճառ ալ չեն գէշ գուշակութիւններ ընելու ապագայի մասին: Մանաւանդ որ ընդհանուր կրթութիւնը, իրենց ըմբռնած եղանակով կենսական անհրաժեշտութիւն է օրուան իշխանութեան համար: Այս ըմբռնումն էր արդէն որ կը ստիպէր Ստալինը յայտարարելու.

«Առանց պարտադիր նախնական ուսում մտցնելու չի կարելի յուրջ կերպով առաջ շարժել»:

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋը

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍԵԼԱՆԻԿԷՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԿՆԱՐԿ

ԱԶԳԱՅԻՆ.— Սելանիկի ազգային կեանքը գրեթէ մնաց է իր բընականոն ընթացքին մէջ: Թեմական Խորհուրդի երեք անդամները վերջերս հրաժարեցան թեթեւօրէն: Ոչ հանրութիւնը հասկցաւ ասոնց հրաժարման բուն պատճառը, ոչ ալ իրենք՝ հրաժարողները:

Թեմական Խորհուրդը կը շարունակէ իրեն վստահուած գործը, խոհրապէս գիտակցելով իր պատասխանատուութեան:

Թեմական Խորհուրդի պակասած մէկ անդամին տեղ նորի մը ընտրութիւնը ցուցադրեց ծիծաղելի տեսարաններ, որոնք առարկայ եղան երիտասարդներու խնդուքին:

Թաղական Խորհուրդը ջանք չի խնայեր ազգ. վարժարաններու եւ եկեղեցիի պիտաճէն հաւասարակշռելու: Սակայն տնտեսական տագնապին պատճառով լուրջ դժուարութեանց կը բախի: Ամէն ամիս մնատանջութիւն պատճառող բաց մը կը գոյանայ որուն հաւասարակշռումը կը կարօտի բացառիկ միջոցներու:

Հոգաբարձութիւնը բոլորուած իրենց կրթանի առենապետին շուրջ, խիստ մօտէն կը հետաքրքրուի ազգային վարժարաններու ներքին կեանքով, ուշադիր հսկելով կազմուած կանոնագրի անթերի կիրարկման: Վերջերս սկսած է հետաքրքրուիլ նաեւ օտար հաստատութեանց հայ աշակերտներու վիճակով, ապագայ կարգադրութեանց վրայ խորհելով: Գնահատելի գործ մը, որ մինչեւ այժմ անտեսուած էր:

ԿՐԹԱԿԱՆ.— Ազգային նախակրթարանը եւ չորս մանկապարտէզները ներկայիս կը պարզեն քիչ շատ մխիթարական վիճակ: Պաշտօնավարողները այժմ աւելի կանոնաւոր կը ստանան իրենց ամսականները: Թաղականութիւնը ամէն բանէ առաջ վարժարանի պահանջները կը գոհացնէ: Հոգաբարձութեան եւ ուսուցչութեան յարաբերութիւնները ճշդուած են: Աշակերտութեան ընդհ. վիճակին մասին աւելի մօտէն հետաքրքրութիւն ցոյց կը տրուի: Տարեվերջին յայտնի պիտի ըլլայ թէ դաստիարակչական տեսակէտով որքան նուաճումներ կատարած են մեր ազգային հաստատութիւնները:

Գաղութը բախտաւոր է կիւլպէնկեան վարժարանով, որուն գոյութեամբ, դպրոցականներու պակասելի թիւ մը ազատած է ապականութիւններէն եւ օտար հաստատութեանց խորթ միջավայրէն:

Վարժարանը բոլորին համար ձրի է: Չքաւոր աշակերտներու գրենական պիտոյքներուն ալ կը հասնի: Անոր տղոց կօշիկներ եւայլն կը բաշխէ, ու անուժներուն՝ բժիշկի պատուէրին համաձայն, ձկան իւղ եւ ուրիշ կազդուրիչ հեղուկներ կուտայ:

Վարժարանի տեսչութենէն կը սպասուի որ բեղմնաւոր տարի մը բոլորէ: Արդարեւ այդ յոյսը կը ներշնչեն երեւոյթները: Փափաքելի է որ, կիւլպէնկեանի ուսուցիչները սմսեղուկ գործերու մէջ չերեւան եւ ծանր նստին իրենց տեղը:

Երբ առիթը կ'ունենամ քաղաքիս կրթական վիճակին մասին խօսելու, անկարելի կ'ըլլայ կանգ չառնել կիւլպէնկեանի անյարմար եւ վտանգաւոր շէնքին վրայ, որուն մէջ վատնուած միլին մեծագոյն մասը կ'աղօտի եւ գեղեցիկ ծրագիրներ կը դատապարտուին ամլութեան:

Սելանիկի գաղութը ինքզինքը շատ աւելի բախտաւոր պիտի համարէ, երբ կրթականին խնամակալները հիմնաւորին անուան արժանի շէնքով մը օժտեն իրենց վարժարանը, զայն հասցնելով տիպար բարձրութեան մը, ուր կարելի ըլլայ իրագործել առկախ մնացած առաջադրութիւններ:

Հոս տպրոցները ամէն օր կը տեսնեն հայ պատանիներ, որոնք հայ վարժարաններու դռները գոց են գտած իրենց առջեւ, տեղի անբաւականութեան պատճառաւ: Յիշենք նաեւ Դանիական հաստատութեանց հայ աշակերտութեան մեծ թիւը, որոնցմէ շատերը, կիւլպէնկեան եւ Ազգ. վարժարաններու մէջ տեղ չգտնելով, հոն կը յաճախեն: Ու նաեւ այն բազմաթիւ տղաքը որ դպրոցական տարիք ունին, բայց գրքերու տեղ ներկայարի սնտուկներ շալկած, փողոցները ման կուգան:

Քաղաքիս վարժարաններէն կիւլպէնկեան եւ Անաթոլիա գոլէճի հայ աշակերտութիւնը Վարդանանցի առթիւ հանդէսներ սարքեցին: Իսկ Յունաստանի Անկախութեան տարեդարձին, մասնաւոր հանդէսներ սարքուեցան կիւլպէնկեան եւ Ազգ. վարժարաններու կողմէ:

ՎԱՀԱԳՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Պատասխան «Յառաջ»ի հարցարանին՝ Թիւ 8)

ՔԱՇԱՆ.— «Յառաջ»ը շնորհաւորութեան արժանի է գաղութներու նոր սերունդի փրկութեան մասին տածած իր գուրգուրանքին համար: Այդ հարցը երբեք մոռացութեան պէտք չէ մատնուի օտար ափերու վրայ սփռուած եւ Հայրենի կարօտէն տառապող Հայերուս համար: Մտքերու այդ փոխանակութիւնը լաւագոյն միջոցն է ցնցելու մեր անտարբերութիւնը եւ շարժման մէջ դնելու մեր թաքուն ուժերը:

Հարցարանի 1 եւ 2 մասերը կը միացնեմ միասին պատասխանելու համար:

5-15 տարեկան մանուկները հայ մեծցնելու եւ տեղական դպրոցներ գացող հայ աշակերտներուն հայկական պատմութիւնը եւ գրականութիւնը սորվեցնելու համար, Փարիզի թաղերու եւ արուարձաններու մէջ ունենալ մասնաւոր սենեակ մը կամ հաւաքատեղի մը: Այդ բանը իրականացնելու համար տեղական բոլոր տարրերէն կազմուած Միութիւն մը հիմնել, ոչ մէկ քաղաքական կամ այլ տեսակէտ պէտք է խանգարէ այդ Միութեան ներդաշնակութիւնը: Անկէ բխած վարչութիւնը իր բոլոր ուժերը պէտք է կեդրոնացնէ հայ մանուկը հայ պահելու հարցին շուրջ: Շաբաթը երկու անգամ հայերէն լեզուի ուսուցումով, մէկ երկու տարուան մէջ մանուկները պիտի կրնան կարդալ եւ գրել եւ նոյնիսկ հայ գրականութեան հետեւիլ: Հակշռող տարրը պիտի ըլլայ տեղին ժողովուրդը: Երբ ան վստահ է վարչութեան, կուտայ իր լուման սիրով: Այս բանը փորձով հաստատեցաւ շրջանիս համար: Քաշանի մէջ կազմեցինք «Յառաջդիմասիրաց Միութիւն»ը՝ որ ունեցաւ իր դպրոցի սենեակը, գրադարանը, վարժուհին, հայերէն լեզուն, Հայոց պատմութիւնը, հայ երգը, հայ լեզուի քերականութիւնը կ'աւանդուին շատ խնամուած եւ կանոնաւոր կերպով: 30 երկսեռ աշակերտներ վստահ եմ որ Հայ են եւ հայ պիտի մնան, պայմանաւ որ չքնուի կամ չխանգարուի սկսուած գործը:

Կ'առաջարկեմ որ հայ թերթերը շաբաթը մէկ անգամ էջ մը յատկացնեն մանուկներու: Հայ աշակերտը կամ պատանին պէտք է կարդայ այդ բաժնին մէջ, հայրենիքի աւանդութիւնները, հայ հէքեաթը, Հայաստանի մասին գեղեցիկ նկարագրական պատմութիւններ: Բոլոր ծնողները այդ թիւը պէտք է գնեն եւ իրենց զաւկին կարդացնել տան, ունկնդիր անոնց ընթերցումին: Արդի սերունդը ընթերցասէր է: Պզտիկներու պայուսակին մէջ ամէն ատեն կը գտնուին ֆրանսերէն մանուկներու յատուկ թերթեր: Կը գնեն սիրով եւ կը կարդան մեծ ախորժակով: Հայ տղան անպայման պիտի կարդայ հայ թերթը, միայն մեր շրջանին մէջ կարելի է այդ թերթի թիւէն սպառել 50 օրինակ:

Որպէսզի մանուկը սիրէ հայութիւնը եւ հայ լեզուն, ծնողները պէտք է չափազանց զգոյշ ըլլան՝ «Հայը պէտք է ոչնչանայ, ապրելու իրաւունք չունի, միշտ անմիաբան ենք»ի նման հինցած եւ բերնի ծամոն խօսքերը պէտք է [illegible] մեր մանուկներուն առջեւ: [illegible] ուրենք անոնց հաւատքը [illegible] մասին, որ միշտ եղած է մեծ բոլոր թերութիւններով, [illegible] մեր ընտանեկան բոլոր [illegible] թիւններուն կը հետեւին [illegible] շով: Սորվեցնենք անոնց [illegible] ճակատամարտին հետ մեր [illegible] եւ վերջին հերոսական պայքարին [illegible] ժօֆրի մօտ ըննենք Անգլիա [illegible] խանդավառենք զանոնք մեր [illegible] ներու մղած պայքարներով [illegible] լեցուն են գեղեցիկ դրուագներով:

3.— Գաղութին մեծամասնութիւնը բանուորներ եւ բանուորուհիներ [illegible] կրնայ պահել հայերէն լեզուն [illegible] սելու վարժութիւնը, պայմանաւ [illegible] շրջանի ընդհանուր Միութիւնը [illegible] քէ վիճաբանական դասախօսութիւններ շաբաթը գոնէ մէկ անգամ: [illegible] ամէն հայ պարտի արտայայտուիլ [illegible] Ծառերը պիտի սովորին հայերէն գիրք կարդալ եւ պատրաստուիլ [illegible] ճառախօսութիւններու, թոյլատրելի [illegible] ամէն անհաս խօսի հայերէն, [illegible] մակերպել հանդէսներ՝ ուր [illegible] սանութիւններ պէտք է ընեն [illegible] ցին աշակերտները: Անով թէ պզտիկները կ'օգտուին եւ թէ մեծերը:

Սարքել ընտանեկան հաւաքոյթներ, ուր պէտք է կատարուին [illegible] գրականութենէն ընտրուած [illegible] ներ, ունենալ գաղափարի [illegible] յայտնութիւններ այդ կողմին [illegible] Հայերը կ'ապրին արուարձաններու մէջ խմբովին, այս դրացնութիւնը օգտուելով, կարելի է հաւաքական ընթերցանութիւններ սարքել: [illegible] պարագան թէ ժամանց է եւ [illegible] զարգացում:

4.— Հայ թերթերը կրնան օգտակար ըլլալ այս գործին, պայմանաւ որ գնահատեն անոր կարեւորութիւնը եւ ըլլան համաձայն այս [illegible] կին իրագործման համար, մանաւանդ յօդուածներով եւ բաժիններով [illegible] ջալերեն Միութիւնները՝ որոնք [illegible] մուած են իւրաքանչիւր շրջանի [illegible] մար, գրադարաններու ծախսերուն համար կոչեր ուղղեն հայութեան [illegible] որպէսզի գիրքերու, հանդէսներու եւ թերթերու նուիրատուութիւններ [illegible] լան: Մշակոյթի Օրը պէտք է դառնայ հայ մանուկներու հանդէսը [illegible] մը: Հայ թերթերը պէտք է [illegible] ծեն ընդհանուր շարժում մը [illegible] օրուան համար: Բոլոր թաղային [illegible] շրջանային միութիւնները իրենց դպրոցական կազմով հոն ներկայ կ'ըլլան: Խումբ խումբ հայ մանուկները հրապարակ կուգան իրենց [illegible] քով, երգով, հայերէն լեզուի մէջ [illegible] նեցած յաջողութիւններով, այդ [illegible] ուան համար կը կազմուի Գործադիր յանձնախումբ մը դեկավարութեամբ հայ մամուլին եւ մասնակցութեամբ բոլոր Միութիւններու: Տարին [illegible] մէկ անգամ կատարուած այս [illegible] կը դառնայ յարգանքի լայն արտայայտութիւն մը, հայ մտքին, [illegible] հոգիին եւ հայերէն այբ ու բենի համար:

5.— Հայկական բազմազան միութիւններէն ո՞րը կրնայ օգտակար ըլլայ այս գործին.— Բոլորն [illegible] պայմանաւ որ կրքոտ խաչաձեւումներ չըլլան:

Հայ սկաուտիզմը ինչ [illegible] ալ ըլլայ օգտակար կրնայ ըլլալ [illegible] լուկներու եւ սկաուտներու [illegible] ներու ընթացքին շատ բան [illegible] է տալ եւ ներշնչել, մանաւանդ [illegible] անոնց առաջնորդը գիտէ [illegible] վարժութիւն, կը սիրէ [illegible] եւ անոնց հետ ապրելու [illegible] կը նախատեսէ ամէն բանէ [illegible] եւ զանոնք հայ մեծցնելու [illegible] սկաուտ դարձնելու նախանձախնդրութիւնը ունի:

Զ. Ե. Որբերու Միութիւնը [illegible] ուղղութեամբ կրնայ կատարել [illegible] գեղեցիկ պարտականութիւն մը: [illegible] իր սինեման ունի եւ կ'այցելէ [illegible] թաղերը եւ արուարձաններ: Բոլոր հայ տղաքը անպայման [illegible] կայ կ'ըլլան: Շատ մեծ ազգային գործ մը կատարած կ'ըլլայ [illegible]

թիւններու կարեւորութիւնը։ Եթէ այս համագործակցութիւնը իրականանայ, կրնանք սեփական հողերու վրայ կանգնել մեր հաւաքատեղիները։ Ամէն թաղ պիտի դառնայ օճախ մը հայ կեանքի եւ մտածումներու։ Թաղեցիները պիտի եղբայրանան իրարու մէջ, ըսի բաւերը պիտի դադրին, իրար չլատող եւ բացասական ուժերը պիտի դառնան օգտակար, պիտի լծուին դրական աշխատանքի, ամէնքս ինչ հասանքի ալ պատկանինք պիտի ձգտինք իրար լրացնել եւ գործի կատարելագործման նպաստել։ Վստահ ըլլանք, նիւթականը շուտով պիտի ապահովուի եւ սերունդի փրկութեան գործը պիտի իրականանայ մեր ամէնուս բաղձանքին համաձայն։

ՍԵԴՐԱԿ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹՐՔԱԽՕՍՆԵՐՈՒՆ ՃԻԳԵՐԸ

Մէկ քանի ամիս առաջ գրեր էի արդէն Քէօթահիոյ Հայրենակցական Երկսեռ Միութեան մը կազմութիւնը եւ վստահօրէն շեշտեր էի թէ՝ ան կոչուած է մեծ դեր կատարել մարմինահայ գաղութին մէջ։

Այս նորակազմ Միութեան առաջին վարչութիւնը, յանդուգն քայլ մըն էր առած Զատիկի երկրորդ օրուան համար վարձելով ընդարձակ Սալոն Շաբը եւ սկսելով կազմակերպել գեղարուեստական ցերեկոյթ մը։ Միութեան երկսեռ երիտասարդութիւնը իրենց անդրանիկ հանդէսին առթիւ, փափաքելով պատուել անձնաւ երաժիշտապետ կոմիտասը, մեծամեծ դոհաբերութիւններով սկսան քառաձայն երգերու փորձեր կատարել ղեկավարութեամբ Պ. Կարապետ Պօղոսեանի որ առանց նիւթական ակնկալութեան, վեհանձնօրէն յանձն առած էր գլուխ հանել այս դժուարին գործը։

Մարսէյլի մէջ գործադրկութիւնը շատ նուազ է բաղդատելով ուրիշ շրջաններուն, խոկ Զատիկի առթիւ աշխատաւոր ձեռքեր գրեթէ գիշեր ցերեկ հանգիստ չունէին։ Այսպէս գործերու ամէնէն խիստ ժամանակամիջոցին, երգչախումբի երկսեռ անդամները ազգային հայրենասիրական մաքուր զգացումով եւ պարտաճանաչութեամբ ներկայ կ'ըլլան գիշերային փորձերուն, մէկը՝ իր կարը ձգելով, ուրիշ մը տնական գործերը անտեսելով աւելի բարձր կը նկատէին Միութեան գործը։

Այսպէս ուրեմն ամսուան մը տքնաջան պատրաստութիւններէ վերջ Թրքախօս Քէօթահիացին հրապարակ իջաւ ուխտելով մոռնալ Թուրքերէնը, եւ սատարել մայրենի լեզուի զարգացման։

Ամսոյս 6ին երկուշաբթի կէսօրէ վերջ, ընտրեալ հասարակութիւն մը լեցուցեր էր Սալոն Շաբը։ Ուրախալին հանդիսականներու շատութիւնը չէր, այլ ներկայութիւնը՝ մեծ մասամբ ազգային հանդէսներէ եւ հաւաքոյթներէ հեռու մնացած հայրենակիցներու, որոնք հայութեան ծանօթ Շաբի սրահին խոկ նոր կը տեսնէին։

Բացումը տեղի ունեցաւ նախ «Բամ-Փորոտան»ով եւ յետոյ «Մարսէյեզ»ով, որ նուագեց Միութեան երկսեռ նուագախումբը եւ որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս։

Բացման երկու խօսքէն վերջ երգչախումբը երգեց «Ո՛վ մեծասքանչ դու լեզու»ն եւ «Կուժն առա»ն, որոնք կրկնուեցան հանդիսականներու բուռն ծափերուն վրայ։

Վերջին ծայր յուզիչ եւ խորհրդաւոր էր «Մայր Հայաստան»ի կենդանի պատկերը որուն մէջ կ'արժէ շնորհաւորել Պ. Հ. Համբարձումեանն ու Օր. Ա. Առաքելեանը։

Մէկ քանի արտասանութիւններէ վերջ, երգչախումբը երգեց «Խոմար պառկէ երես բաց»ը որ խսկապէս պատիւ կը բերէր Հայրենակցականին, երգչախումբին, նա մանաւանդ անոր ղեկավար Պ. Կ. Պօղոսեանի։

Գեղարուեստական այս աննախընթաց ցերեկոյթին առաջին մասը վերջ գտաւ «Տիկին եմ, տիկին» քրքջալից զաւեշտով մը որուն մէջ գերազանցի աւիկին Սիրուշ եղած էր խսկական Եղիսաբէթ մը։

Քառորդ ժամ դադարէ վերջ, սկսաւ երկրորդ մասը նոյնքան հետաքրքրական եւ հմայիչ։

Եղան երկու յաջող արտասանութիւններ Օր. Առբինէի, ինչպէս նաեւ Պ. Ց. Խաչիկեանի կողմէ։ Պ. Կ. Պօղոսեանի մեներգէն վերջ, հանդիսականներու համար հաճելի անակնկալ մը եղան հայկական պարերը իրենց համանման տարազներով։

«Նորից նոր մածուն բերաւ» եւ «Հօյ, հելինէ, հելինէ եարը» երկբարբառուեցաւ բուռն ծափերով։

Հանդէսը վերջացաւ «Կախարդ» անուն երկու արար կատակերգութեամբ որը անվերջ խնդում պատճառեց ներկաներուն։

Ս. Միլտոնեան

ԿԵԱՆՔԸ ՓՕՆ-ՏԸ-ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

ՓՕՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ, 10 Ապրիլ.— Անցեալները տեղեկութիւններ տուած էի տեղւոյս գործադրկութեան մասին որ թոյլ էր եւ պահ մը կարծեցինք որ այլ եւս փարատած է տագնապը։ Բայց ապրիլ 7էն սկսեալ տեղւոյս ելեկտրական թելի գործարանը — ամենամեծը — սկսաւ բանուորներ արձակել եւ երեք օրուան ընթացքին 100ի չափ բանուոր եւ բանուորուհիներ դուրս ձգեց, մեծամասնութեամբ օտարականներ որոնց կարեւոր մէկ մասը կը կազմեն մեր հայրենակիցները։ Խօսք կայ որ մօտերս աւելի մեծ թիւով բանուորներ պիտի արձակէ։ Ժողովուրդը մտահոգութեան մէջ կ'ապրի։

Մինչեւ հիմա Հայերէն 70ի չափ անգործներ կան, քաղաքապետարանը բնաւ չի հետաքրքրուիր անգործներով, ժողովուրդը չի գիտեր թէ որու դիմէ եւ ինչ ընէ։

Հակառակ գործադրկութեան տագնապին, ազգային կեանքը գոհացուցիչ է, ունինք մատուռ մը որ միեւնոյն ժամանակ նաեւ դպրոց է, 20—25 երկսեռ աշակերտներ՝ ֆրանսական դպրոցի արձակուրդէն վերջ, կ'ուսանին մայրենի լեզուն Տէր Յուսիկ քահանայ Աղամեանի մօտ։

Սթանօզի Հայր. Միութիւնը ապրիլ 4ի գիշերը, Զատկի առթիւ սարքած էր ընտանեկան երեկոյթ մը։ Ժամը 8ին կոկիկ բազմութիւն մը լեցուցած էր սրահը, Միութեան թատերախումբը 2 խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ ներկայացուց։ Նուագախումբը մերթ ընդ մերթ կը նուագէր հայկական եւ եւրոպական պարերգներ։ Առաւօտեան ժամը 2ին ժողովուրդը ցրուեցաւ գոհ տպաւորութեամբ։

Թղթակից

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՑԻ ԽՆԴԻՐԸ

«Խորհ. Հայաստան»ի շրջուն Թղթակիցը կը գանգատի.—

Վերջերս Երեւանի բանուորական վաճառատան հացին որակը շատ գէշ է։ Բայց միայն այդ չէ, քանակն ալ քիչ է, այնպէս որ գնելու եկողները ստիպուած են պոչ կապել առտուն կանուխ։

Խոստացուած էր Հայաստան ղրկել երեք տեսակ ալիւր, 75նոց, 85նոց եւ 95նոց։ Վերջին տեսակը կը կոչուի «ռժանոյ», որ կուտայ այժմեան սեւ եւ խմորի պէս հացը։ Թիֆլիսի մէջ այդ ալիւրը, լաւ թխելու պայմանով, կուտայ լաւորակ հաց մը, մինչդեռ Երեւանի մէջ՝ սեւ ցեխի նման, յաճախ քարի պէս կարծր հաց մը։ Երկու պարագային ալ, այս հացը կարելի չէ ուտել։ Բայց երբ ուրիշ հաց չկայ, ժողովուրդը ստիպուած է այդ ալ փնտռել եւ առտուան ժամը 6էն սկսեալ կը վազէ հաց գնելու եւ... պոչ կապելու։ Տրուած բաժինն ալ քիչ է, իրկունը տունը հաց չի մնար։ 75նոց ալիւրով թխուած խմորը 40 ժամէն կ'եփի եւ լաւ հաց կուտայ, 95նոց ալիւրով թխուած խմորը կ'եփի մօտ 2 ժամ ու դարձեալ խմոր է եւ հում։ 85նոց ալիւրը թխելով 24 ժամէն կարելի է տալ 40 հազար քիլօ հաց, ընդհակառակն 95 նոց ալիւրը թխելով 24 ժամուան մէջ կարելի է տալ միայն 22 հազար քիլօ հաց։ Ահա թէ ինչո՛ւ հացը չի բաւեր ժողովուրդին։ Մասնագէտները կ'ըսեն թէ այդ սեւ խմորն ալ կարելի է լաւ թխել լաւ եփել եւ լաւորակ հաց ստանալ։ Միայն թէ պէտք է մասնագէտներ կանչել Թիֆլիսէն։ Կանչուած է մէկ մասնագէտ, բայց այդ բաւական չէ։ Մեքենական փուռին մասնագէտները անտեղեակ են իրենց գործին։ Փուռին կողմէ ալ կը բողոքեն, որ ալիւրի մատակարար մարմինը ալիւրը կը հասցնէ օրը օրին եւ ոչ թէ քանի մը օրուանը մէկ անգամէն, որպէս զի կարելի ըլլայ ձեռք առնել անհրաժեշտ միջոցները։

Ընդհակառակն, ալիւրի մատակարար մարմինը եւս կ'առարկէ թէ Երեւանի փուռերը ալիւրի մթերանոցներ չունին։ Ցետոյ ոմանք կը պահանջեն, որ Երեւանի բնակչութեան աճման պատճառով, պէտք է նոր փուռեր շինել քաղաքին մէջ։ Միւս կողմն ալ կը պատասխանէ, թէ դեռ քաղաքին մէջ կան փուռեր, որոնք չեն խսկ գործածուիր։

Բոլոր այս դիտողութիւններուն վրայ աւելցուցէք հացի գնորդներուն ժամանակի կորուստը, հազարաւոր «մեռած հոգիներ», որ անշարժ կը սպասեն իրենց օրապահիկ հացը գնելու համար։

ՆՈՐ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

Երեւանի Բժշկական վարժարանը մարտ ամսուն շրջանաւարտ հանեց 50 երիտասարդ բժիշկներ։ Բոլոր այս բժիշկները պիտի ղրկուին գաւառները։

Առողջապահական գործավարութեան հրահանգով, մօտ ատենէն Երեւանի մէջ պիտի բացուի համաժողով մը, խորհրդակցելու համար պայքարին մասին ճահճատենդի եւ հասարակածային կոչուած հիւանդութիւններու դէմ։

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի Պետական Հրատարակչականը Երեւան, Րաֆֆի փողոցի իր գրասենեակին մէջ, կարեւոր խորհրդակցութիւն մը կատարեց վերջերս, լուծելու համար հայերէն լեզուով տարրաբանական (chimie) գիրքեր հրատարակելու հարցը։ Խորհրդակցութեան կանչողները կարեւոր կը նկատեն այդ գիտութեան դասաւանդութիւնը կատարել հայերէն լեզուով։ Այդ նպատակով, պիտի առնուին կարծիքները հետեւեալ մասնագէտներուն, Փրոֆ. Ցակոբ Ցովհաննէսեան, Ղամբարեան, Ռոտինեան, Քալանթարեան, Մ. Թումանեան, Ալունեան, Մ. Աղամիրեան, Մեսրիկեան, Անդրէասեան, Հայրապետեան, Գուրգէնեան, Տրապիզոնցեան, եւայլն։

ՕՐՀՆԵԱ ԼԷՆԻՆ

Մնունդէն ի վեր, մանաւանդ Զատկի օրերուն, Երեւանի թերթերը շարունակ լուր կուտային թէ քանի՛ տէրտէր կը հրաժարի քահանայագործելէ։ Որոշ է անշուշտ «անաստուած» միութեան աշխատանքը։ Զատկի առթիւ կատարուած ճրնշումներուն հետեւանքով Զօրագիւղի տէրտէրները Ներսէս Եւրոյեան, Հ. Փամբ գիւղի տիրացու Սմբատ Ցակոբեան, Երեւանի քահանաներէն Խորէն Տէր Մկրտիչեան (Արմաշցի) կը յայտարարեն թէ հրաժարած են իրենց կրօնաւորի կոչումէն։ Այսուհետեւ այս նախկին տէրտէրները, փոխանակ «Օրհնեա տէր» կամ «Աստուած պահպանէ» ըսելու, պիտի ըսեն «Օրհնեա Լէնին» կամ «Լէնինը պահպանէ»։

Ե. ԽՈՃԻԿԻ ՋԱՅՐՈՅԹԸ

Երեւանի երգիծաբաններէն Եղուարդ Խոճիկ շրթները խածնելով իր զայրոյթը կը յայտնէ «Խորհրդ. Հայաստան»ի էջերէն գրասենեակային այն աւանդութիւններուն դէմ, որ կը տիրեն մեր կարմիր երկրին մէջ։ Կը պատմէ թէ Դաւալուի քարահանքին մէջ ուժանակի մը պայթումին հետեւանքով կը վիրաւորուին չորս բանուորներ։ Մէկը կը մեռնի, երկրորդը թեթեւ կ'ազատի, երկուքը ծանր վիրաւոր ըլլալով կը ղրկուին Երեւան, հիւանդանոց։

Երբ վիրաւորները Երեւանի կայարանը կը հասնին, ոչ ոք կը հետաքրքրուի։ Անցորդները զանոնք կը փոխադրեն 2րդ հիւանդանոցը։ Հերթապահ բժիշկը կը մերժէ, ըսելով թէ տեղ չկայ։ Մինչեւ տեղ մը գտնուիլը, կը խնդրուի ներս առնել վիրաւորները, որ կը սառէին ցուրտէն, փողոցին մէջ։ Անցորդները կը հաւաքուին, կը բողոքեն, կը սպառնան, վիրաւորները ցաւէն կը տնքան, ցուրտէն կը սառին։ Հազար նեղութեամբ, բժիշկը կը յօժարի դնէն ներս առնել վիրաւորները։

Եւ Խոճիկ բարկաձայթ... երգիծանք մը կը գրէ կարմիր աւանդութիւններու դէմ։

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՈՒՐԵՐ

Երեւանի Մշակոյթի Տան մէջ երգչուհի Գրիգորչուկ-Ֆանարջեան եւ եւ Ա. Մելիք-Մուշկամբարեան երգահանդէս մը տուին, եւ երգեցին ռուսական երգեր եւ Ռ. Մելիքեանի «Ռուենի»ն։ «Խորհրդ. Հայաստան» գովեստով կը խօսի երգչուհիներուն մասին եւ գեղեցիկ կը գտնէ անոնց պատրաստած յայտագիրը։

*** Դերասան Սուրէն Քոչարեան արտասանական երեկոյթներ կուտայ վերջերս Երեւանի եւ Բագուի մէջ։ Իր նիւթերու ցանկին մէջ կան Ե. Չարենց, Ա. Վշտունի, Ց. Թումանեան, Ս. Զօրեան։

Այս երեկոյթներուն մասին խօսելով, թատերագիր մը, Տ. Հախումեան, կը գրէ թէ Քոչարեան պարզ արտասանութիւն մը չէ որ կը կատարէ, ոչ ալ առոգանութեան դաս մը կուտայ։ Ան կը փորձէ արուեստի մասնաւոր սեռ մը, որուն վարպետներն են եղած Զալուշնեակ եւ Կաչալով։ Արտասանութիւնը (déclamation) նպատակ ունի միայն խօսքին կաղմախօսութիւնը, մինչդեռ ինչ որ կը փորձէ Քոչարեան, կը մօտենայ թատերական արուեստին։ Պարզապէս դերասանութիւն, այսինքն գեղարուեստականօրէն արտասանել հերոսներուն խօսքերը եւ արտայայտել անոնց շարժումները, դուրս ցայտեցնելու համար հոգեբանական նկարագիրները։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ, թիւ 1,2 (յունուար-փետրուար)։ Հայագիտական ուսումնաթերթ Վիեննայի Միաբանութեան։ Այս թիւով Հ. Ն. Ակինեան կը սկսի իր ծանօթ ուսումնասիրութիւնը Եղիշէի մասին։

ԲԱԶՄԱՎԷՊ, թիւ 3 (մարտ) հանդիսարան բանասիրական, գրական Վենետիկի Միաբանութեան։

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԻԶՄԻՐԻ ՄԷՋ

Մեր նախապէս յիշած գումարներէն զատ Լիփա Րիփս եւ Րիչի անունին ղրկուած գումարներէն 2—15911 եւ 4—151913 թիւ չէքերով 9 հազար ֆրանք Փարիզի «Քօնթուար տը Քօնթ» դրամատունէն Պոլսոյ Քրէտի Լիոնի մասնաճիւղին փոխանցուած ըլլալով Լիփա Րիփսի եւ Րիչիի կողմէ գանձուած է, սակայն վերջին գումարը 500 ֆրանք, ստանալու համար դիմում կատարուած չըլլալով, ղրկողին ո՞վ ըլլալը հասկնալու համար ամփոփագրաբար հեռագիր ղրկուեցաւ Փարիզ։ Հաստատուեցաւ որ Րիչի փախչելու հարկադրուած ըլլալով, ժամանակ չէր ունեցած դրամատուն հանդիպելու այդ գումարը գանձելու։

Դեսպանատուններու միջոցաւ դրամատուններու մէջ կատարուած քննութիւններէն հաստատուեցաւ որ Լիբա Րիփսի կողմէ նախապէս Իզմիր բնակող Տիգրան Նալպանտեանին երկու անգամով 744 ոսկի ղրկուած է, Իզմիրի Քրէտի Լիոնի մասնաճիւղին միջոցաւ։ Ասոր վրայ Ա. քարտուղարութեան կողմէ խսկոյն հրաման տրուեցաւ Իզմիրի կուսակալութեան՝ քննութիւն կատարել Նալպանտեանի մասին եւ զայն ձերբակալելով Պոլիս ղրկել։

Իզմիրի կուսակալը Յուլիս 27, 29 եւ 30 թուակիր հեռագիրներով կը յայտնէ թէ Տիգրան Նալպանտեան եւ եղբայրը Անդրէաս մասգործութեամբ կը զբաղին քարափին վրայ։ Անոնց բնակարաններուն մէջ կատարուած խուզարկութիւններու միջոցին մեծ սնտուկ մը ռումբ, ժամացուցաւոր ռումբեր, պայթուցիկ հեղուկներ, պատրոյգներ եւ 57 ծրար տինամիթ, 115 ձեռնառումբ, բազմաթիւ վնասակար թուղթեր եւ գեղեր գտնուած են։

Այս բոլորը յանձնուեցան շրջանի թնդանօթաձիգ գունդի հրամանատարին եւ երկու եղբայրները ձերբակալուելով Պոլիս փոխադրուեցան շոգենաւով։

Կեսարիոյ մօտերը գիւղի մը մէջ չորս փաթթոցաւոր հօճաներ, Արթին անուն փերեզակի մը կը հանդիպին։ Արթին կաշեկազմ գեղեցիկ եւ ոսկետառ կողքով գիրք մը կը յանձնէ հօճաներուն, խնդրելով որ զայն տանին մօտակայ գիւղին մէջ գտնուող Ահմէտ էֆէնտիին, ուր կ'երթային իրենք։ Գիրքին կողքին վրայ գրուած էին «մեկնաբանութիւններ ի պէտս մանկանց»։

Հօճաները ընդունելով այդ խնդրանքը, կ'առնեն գիրքը, կը տեղաւորեն իրենց մախաղներուն մէջ եւ ճամբայ կ'ելլան։ Քանի մը ժամ ճամբորդելէ վերջ, կը յոգնին եւ ծառի մը տակ նստելով կ'ուզեն իրենց հացն ու պանիրը ուտել։ Մախաղները ծառի ճիւղէն կը կախեն։ Իրենք ալ կը սկսին ուտել։

Եւ ահա յանկարծ, պայուսակներէն մէկը վար կ'իյնայ եւ գիրքը, որ ռումբ մըն էր, պայթելով խեղճ հօճաները օդը կը հանէ եւ մահացու վէրքեր կը պատճառէ։ Երեքը տեղն ու տեղը կը մեռնին, խոկ չորրորդը երկու օր կրցաւ ապրիլ եւ այսպէս երեւան ելաւ դաւադրութիւնը։ Եղած քննութիւններէն հաստատուեցան հետեւեալ մանրամասնութիւնները.—

Տիգրան Նալպանտեանի թուղթերուն մէջ գտնուող յուշատետրի մը մէջ գրուած էր թէ Կեսարիոյ շրջանի յեղափոխական գործիչին ղրկուած է կաշեկազմ գիրք մը, որ կը պարունակէր «նիթրօկլիսէրին»ի «փոթաս»ի եւ «մելինիթ»ի բաղադրութեամբ շինուած պայթուցիկ մը։ Ասոր վրայ տեղական ոստիկանութիւնն ու կառավարութիւնը խիստ քննութեան ձեռնարկեցին եւ հրահանգ տրուեցան միջոցներ ձեռք առնել։ Քննութեան պաշտօնը յանձնուեցաւ Բերայի հարցաքննիչ դատաւոր Շեվքեթ պէյին։ Տեղին վրայ պէտք եղած խուզարկութիւններն ու քննութիւնները կատարուեցան Տիգրան Նալպանտեանի այդ շրջաններու մէջ որոնց հետ յարաբերիլն ու տեսակցիլը հասկնալու համար։

Երեւան ելաւ որ փերեզակ Արթին, վստահ ըլլալով թէ կը փնտռուին իր մեղսակիցները, ուզած էր անհետացնել վտանգաւոր առարկան։ Չորս հօճաները ճամբան կը հանդիպին իրեն եւ Արթին պատրուակ մը ստեղծելով անոնց գլխուն կը փաթթէ այդ կրակը։

Սուլթան Համիտ հայ քօմիթէճիներու այս խորհրդաւոր եւ վտանգալից շարժումները տեսնելով, աւելի խիստ հրահանգներ կուտար։ Կը հրամայէր կատարելագործել քաղաքական ոստիկանութիւնը։ Ինչպէս կը տեսնենք, ոճիրները խսկապէս դիւային ձեւ մը ունէին։

Ֆիլիպէէն Երուանդ Ալաճաճեան, «Քրէտի Լիոն» դրամատան միջոցաւ մեծագումար դրամ ղրկած էր Պոլսոյ հայ քօմիթէճիներուն։ Պուլկար «Նասիոնալ Պանք»ի չէքերով «Կարմիր Վաճառատան» տէր Թադէոս Ցակոբեան շատ գումարներ ղրկած եւ մեծ դեր ունեցած է Եըլտըզի դէպքին մէջ։ Այս մարդը բնիկ Պուլկարացի եւ պուլկարական հպատակ էր, իրական անունով Թադէոս։ Ֆիլիպէէն Սօֆիա անցած էր։

(Շար.)

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

ՕՐ. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Հայ երիտասարդ եւ տաղանդաւոր երգչուհի մը, Օր. Հայկանուշ Թորոսեան, այս շաբաթ իրիկուն Փլէյէլի տան մէջ կուտայ իր երգահանդէսը։ Իր յայտագիրը կազմուած է օտար եւ հայերէն երգերու ներդաշնակ փունջով մը։ Կոմիտաս վարդապետի երգերը մաս կը կազմեն անոր։ Օրիորդը միջազգային երգերու նրբերանգները կատարելապէս տալով հանդերձ, կը պահէ հայ աղջկան ձայնին կարօտցուած *tonalité*ն։

դարութիւն սպասել անկից, իսկ Թերթի մը Թղթակցին հետ տեսակցութեան ընթացքին, յայտնեց թէ կանտի վտանգ մըն է հնդկական քաղաքականութեան համար, որովհետեւ կը կարծէ թէ կանտի ո՛չ միայն կը փափաքի որ միշտ կռիւներ տեղի ունենան հնդիկներու եւ մահմետականներու միջեւ, այլ մահմետականները պառակտին իրենք իրենց մէջ։

⁂ կանտի պաշտօն յանձնեց հնդիկ բանաստեղծուհի Տիկին Սարոյինի Հայտուի որ Եւրոպա եւ Ամերիկա մեկնելով, հրապարակային հաւաքոյթներու մէջ բացատրէ Հնդկաստանի քաղաքական կացութիւնը։

կանտի համալսարանական ուսանողներու առջեւ խօսելով, յայտարարեց որ պատրաստ գտնուին կրաւորական ընդդիմութեան պայքարը շարունակելու, որովհետեւ, յառաջիկայ կռիւը աւելի սուր պիտի ըլլայ։

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿ

Զ. Ե. Ռ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

Լ Ի Ո Ն.— 18 Ապրիլ, Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

Գ. Թաղապետութեան սրահին մէջ

կը նախագահէ՝ Պ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

կը խօսի՝ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՋՈՒԼԱԼԵԱՆ

կը մասնակցին տեղւոյն կուսակցական մարմինները, բոլոր Հայրենակցական միութիւնները, կարմիր խաչը։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մասնաւոր նուագախումբ, երգ, արտասանութիւն։

Վ Ա Լ Ա Ն Ս.— 18 Ապրիլ Շաբաթ
կը նախագահէ՝ Պ. ԿԱՐՕ ՈՒՇԱԳԼԵԱՆ

Տ Է Ս Ի Ն.— Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին
Սօսիէթէ Լիոնէզի մէջ

Փ Ա Ր Ի Զ.— 26 Ապրիլ կիրակի իրիկուն
Salle d'Horticultureի մէջ
Նախագահութեամբ ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ ԵՊԻՍԿ. ՔԻՊԱՐԵԱՆԻ

Հ. Կ. ԽԱՉԻ 20ԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Նախաձեռնութեամբ Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
եւ ՓԱՐԻԶԻ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ» ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր
SALLE WASHINGTONի մէջ — մէթրօ Georges V.
Հովանաւորութեամբ եւ նախագահութեամբ

Պ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Բացման խօսք՝ Պ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԷ
Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, պարեր, ընտիր ճաշ, ճոխ պիւֆէ
կը ներկայացուի «ՆԱՄՈՒՍ»էն հարսանիքի տեսարանը
տ ե ղ ա կ ա ն   տ ա ր ա զ ն ե ր ո վ
Մ ո ւ տ ք   7.50   ֆ ր ա ն ք

կը խնդրուի 7 տարեկանէն վար երախաներ չբերել՝ 7 տարեկանէն վեր տղոց համար կը գանձուի ամբողջ տոմսի արժէքը։

Տոմսերը կը ծախուին «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Հրանդ Սամուէլ գրատունը 51 Mr. le Prince *եւ հանդէսին օրը կիշէն։*

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին
Pleyel ցան, Salle Chopinի մէջ, 8 Rue Daru. (Métro: Ternes)

կը մասնակցին՝ Paul Fauchet, ուսուցիչ պետական երաժշտանոցի, Roger Boulmé, (violoncelliste), Արա Պարթեւեան, Julien Brun (flûtiste)։

Տոմսերու գինը՝ 50, 30, 20, 10 եւ 5 ֆրանք

դիմել.— Maison Pleyel, 252 Rue du Fbg. St. Honoré, M. M. Weiler, 111 Bld. Saint Michel, Հրանդ Սամուէլ, 51 Rue Mr. le Prince. եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը։

ԾԱՆՕԹ.— Սրահին դուռները կը փակուին ժամը 9ին։

Հ. Յ. Դ.

Փ Ա Ր Ի Զ

ՌՈՍՏՈՄԻ ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 131 Fbg. du Temple. կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՊԷՔՕՆԻ եւ շրջակայքի անհատ դաշնակցականները կը հրաւիրուին ժողովի վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Bécon les Bruyères կայարանին դիմացի սրճարանը, Buvette de la Gareի սրահին մէջ։

Գ Ա Խ Ա Ռ

ԼԻՈՆԻ Կայծակ խումբի ժողովը այսօր Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 7.30ին Հ. Յ. Դ. Գրադարանին մէջ.

ՍՈՒՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Կ. Խաչի, Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան եւ Փարիզի հայ Բժշկական միութեան կողմէ կազմակերպուած Salle des Sociétés Savantesի մէջ, 28 Rue Serpente, Paris (6).

Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Amphiteâtreի սրահին մէջ, նախագահութեամբ փրոֆ. Պրէնտօի, կը խօսի Տօքթ. Է. Մանուէլեան, նիւթ՝ La Syphilis Héréditaire.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ռ. Միութեան փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ, կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Պուա-Քոլոնպի մասնաճիւղը պարահանդէս մը պիտի տայ Մայիս 2ին շաբաթ իրիկուն տեղւոյն Թաղապետարանի սրահին մէջ, կը խնդրուի նկատի ունենալ։

Զ. Ե. Ռ. Միութեան «Եփրատ» Ֆանֆառի խումբը կ'ընդունի ամէն հրաւէր նուագելու հարսանիքի եւ հանդէսներու մէջ, դիմել Օննոսեանի, 3 Rue du Plateau, Issy les-Moulineaux, (Seine)։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

Լ Ո ՅՍ   Տ Ե Ս Ա Ւ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՀԱՍՑԷՆ

ՀԱՍՑԷՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱՐԷՆԱԿ ՀԱՅԵՐՈՒ, 176 էջ

գինն է 6 ֆր., փոստի ծախքով 7 ֆր., contre remboursement 7.50 ֆր.

փնտռել բոլոր գրավաճառներու մօտ

կեդրոն.—«Արփի»գրատուն, L. Mozian, 5 rueChamplaine, Paris (20).

Լիոնի շրջանին համար դիմել Պ. Սահաթճեանի, 4—6. Rue de la Part-Dieu, Lyon.

Մարսէյլի շրջանին համար դիմել Ծերիկեանցի։ Կը գտնուի նաեւ Լ. Գեւոնեանի մօտ, «Յառաջ»ի խմբագրատունը։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀՈՂԻ ԵՒ ՇԷՆՔԻ ՎՐԱՅ ՓՈԽԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ
ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ
Հողի եւ շէնքի այն բոլոր սեփականատէրերը, որ անմիջական պէտք ունին դրամի, կրնան դիմել Պ. ՄԱԹՈՍԵԱՆԻ, 11bis rue du Chemin de Fer, Clamart, *Բշ. Դշ. եւ Շբ. օրերը իրիկուան ժամը 6.30էն 9, կիրակի՝ առաւօտէն կէսօր։*

ԴԵՐՁԱԿ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽԱՆՉԵՐԵԱՆ
71—73 Route d'Orléans. Cachan, (Seine)
ԾԱՆՕԹ.— Պանթօյի 88 թիւ Հանրակառքին կայարանին ճիշդ դիմացի ափարթըմանին երկրորդ յարկը։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Իսի լէ-Մուլինօ, Ն. Գ.— 140։
Սելանիկ, Գործ.— 150:
Վիէն, Յ. Մ.— 15։
Ժանթիլի, Ազ.— 35։
Տէսին, Զ. Ռ.— 35:
Անվէրս, Եր.— 200։
Մարսէյլ, Յ. Մ.— 35։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ եղբայրներս Սասունի Ահարոնք գիւղացի Յովհաննէս, Կարապետ եւ Պօղոս Շահինեան, որոնք ընդհ. պատերազմէն առաջ կը գտնուէին Տիգրանակերտի Հուսայնան գիւղը։ Կրտսեր եղբայրս Արմենակ 1914ին կ'աշխատէր Քէմախի աղահանքներուն մէջ։ Մինչեւ այսօր իրենց մասին լուր չկայ։ Իրենց հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել Շահինեան Մկրտիչի 96 bis rue de la Tour-Billy, Argenteuil, (S. et O.) France։ *Ճշգրիտ լուր տուողին 500 ֆրանք նուէր։*

— Սուրէն Փանոսեան կը փնտռէ իր եղբայրները՝ (Տէքէնտեցի. Սեբաստիա) Սիմոն (Ճանօ), Արիստակէս եւ քոյրերը՝ Զմրուխտ եւ Մարգրիտ Փանոսեան, որոնք ընդհ. պատերազմին անյայտացած են։ Իմացնել Յառաջի վարչութեան։

— Կը փնտռուի Մարաշի Զաւուշլու Թաղէն Լուսնթագ Սահակեան, հօր անունը՝ Յարութիւն (կառավարական պաշտօնեայ), մօր անունը՝ Խաթուն (վարժուհի), եղբօր անունը՝ Սամուէլ։ Տեղզօրի ջարդին 9—10 տարեկան էր եւ կը գտնուէր Շէտտատիյէ։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել M. Fernezlianի, 36 Rue de la Part Dieu, Lyon, (Rhône). France.

— Մարաշցի Եսայի Գարամանլեանի որդին Սիմոն Գարամանլեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Յակոբ Գարամանլեանը, որ կը գտնուէր Շիքակօ (Ամերիկա)։ Ընդհ. պատերազմէն ի վեր լուր չունիմ իր մասին, իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Simon Karamanlianի, Usine Vigier, Pont St. Esprit (Gard) France.

Ամերիկահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

— Բնիկ Պիթլիսի Ս. Յովհաննիսայ Թաղէն Նաճար Գէորգեանի որդին, Լեւոն Գէորգեան կը փնտռէ իր մօրաքոյրը (անունը չի յիշեր) որ Ամերիկա կը գտնուի։ Իր մասին լուր ունեցող բոլոր հայրենակիցներէ կը խնդրուի իմացնել Լեւոն Գէորգեանի, 16, Bd. des Italiens, St. Louis Marseille.

Կը խնդրուի «Հայրենիք» օրաթերթէն արտատպել։

— Կիւրնցի Նորայր եւ Ժիրայր Աֆարեաններէ (կօշկակար) կը խնդրուի իրենց հասցէն իմացնել անյապաղաբար H. Meguerianի, 138 Rue Lafayette, Vienne (Isère)։ *Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուին Մարսէյլ եւ կը զբաղին կօշկակարութեամբ։*

Գործ կը փնտռէ հայ սպասուհի մը։ դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը. կամ Տիկ. Ասատուրեանի, 20 Rue des Fêtes, փարիզ, մէթրօ Place des Fêtes.

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

ՎԱՐՁՈՒ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Երկու սենեակ եւ խոհանոց. Ջուր, կազ, ելեկտր. աշխատանոցի յարմար։ Մէթրոյի եւ մարշէի մօտիկ։ Պայլ 7 տարի։ տարեկան վարձք 2500։ Դիմել Պ. Անանիկեանի, 48 Rue Compans *Մէթրօ* Place des Fêtes.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարիսի։ Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12։*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, *Փարիզ, Մէթ.* Réaumur. *Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդ. տարրալուծ.։ Կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները։*

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵ...
Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատակ... դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մ... թոտներով:
Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիոլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31...
(կառ. տիւ նուրի եւ կառ. տը լ'էստի մէջտեղը)

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
ԺԻՆԵՐԸ ՇԱՓԱԽՈՐ
TAILOR
Georges Cherbetian
Métro Poissonnière — 94 RUE LAFAYETTE - PARIS

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ALIMENTATION TURENNE
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
112 Rue de Turenne. փարիզ (3) — մէթրօ՝ République
Թէլէֆօն՝ Archive 50—61
Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գինները

ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
M. HABIAN
31 rue Cramme 31, Bois Colombes — Tél. Charlebourg 16-...
Թրամ. 40, 45 օթօպ.
Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ։ Թարմ եւ ճոխ մթերք։ Ամանաղժուահաճերն իսկ գոհ կը ձգենք։ Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում։ Գինները անմրցելի։ Ապսպրանքները արագ կը յանձնուին բնակարան...

ՄՈՒՇՏԱԿԱՎԱՃԱՌ Ն. ՊՈՒՏԱԳԵԱՆ
Պոլսոյ հանրածանօթ ԵՓՐԵՄ տան մէջ տարիներով աշխատելէ վերջ, փարիզի մէջ կատարելագործած է արհեստը եւ այժմ ունի իր սեփական վաճառատունը
ԿԸ ՇԻՆԷ ՉԱՓՈՒ ՎՐԱՅ ԵՒ ԿԸ ՆՈՐՈԳԷ
ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԹԻՒ ՀԱՍՍԱԾ ԱՂՈՒԷՍՆԵՐԷՆ
ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ — ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ
15 Rue Henri Monnier, Paris (9e)
Métro Pigalle — *Հեռաձայն* Trudaine *07—90*

CORDONNERIE «AKAP»
Maison A. KAPIKIAN
17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) — Tél. Roq. 39-...
Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ
Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակար միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի։ Մասնագիտութիւն *Բաժէ տը Շինի։* Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորհրդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ։
Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

GRANDE EPICERIE INTERNATIONALE
ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
215 Rue Vendôme (Լիոն), փլաս կիշառի մօտիկը
ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵ...
Մեր վաճառատան սկզբունքն է ծախել աժան գնով շահիլ արագ շրջանառութենէն:
Այս երկրորդ անգամն է, երկու ամսուան ընթացքին, որ մեր ծախած արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններու վրայ զգալի զեղչ կ'ընենք։
Մեր սկզբունքն է աժանութիւն, մաքրութիւն, ուղղամտութիւն։ Այս պատճառով մեր գինները անմրցելի են, ապրանքն... լաւ եւ սպասարկութիւնը անթերի։
Ծանօթացէք մեր նոր զեղչերուն եւ բաղդատեցէք ուրիշներու գիներուն եւ մեր նախորդ գիներուն հետ:
կրնաք համոզուիլ միայն փորձելով եւ գոհ պիտի մնաք։
ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 276.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
16
ԱՊՐԻԼ
1931

16 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1545

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԳԱՀ ՄԸ ԵՒՍ ՓԼԱՒ

Ապրիլ 14ին, հանրապետութիւն հռչակեց հարեւան Սպանիան, եւ թագաւորը, Ալֆոնսօ ԺԳ. գահէն հրաժարելով, ապաստանեցաւ Անգլիա։

Եւ այս՝ իբրեւ հետեւանք թաղապետական ընտրութեանց, որ ջախջախիչ յաղթանակ տարին հանրապետական եւ ընկերվարական հոսանքները։

Պէտք չեղաւ սպասել խորհրդարանական ընտրութեանց, յանկնալու համար երկրին կամքը։ Ալֆոնսօ ԺԳ. որ 19 տարիէ ի վեր կառչած է գահուն, խելք ըրաւ ժամ առաջ նաւ նստելու եւ օձիքը ազատելու։ Մինչդեռ իր հաւատարիմները կը կարծէին թէ պիտի յամառի եւ նոր իշխանապետութիւն մը պիտի հաստատէ։ Ինչպէս 1923ին, երբ ասպարէզ հրաւիրեց հանգուցեալ Փրիմօ տէ Ռիվէրան, տիրաբար կառավարելու համար երկիրը։

Նոր չէ որ յեղափոխական ալիքը կը յորդի Սպանիոյ մէջ։ Մանուածքով վառվռուն, սպանիացի ժողովուրդը դժուար կը հանդուրժէ ազատութեանց սահմանափակման։

Քսան-երեսուն տարիէ ի վեր յեղափոխական կաթսան կ՚եռայ, կը ֆշշայ Քաթալոնիոյ մէջ, նոյն իսկ անջատման գնով։ Պարչելոնան սկիզբէն ի վեր վառարան մը եղած է յեղափոխական խլրտումներու, եւ այս անգամ ալ առաջին ազդանշանը տուաւ, հանրապետութիւն հռչակելով ընտրութիւններէն անմիջապէս յետոյ։

Ժողովուրդին հետ մէկտեղ, ամբողջ սերունդ մը տոգորուած է նոր գաղափարներով, եւ պարբերաբար տուն կու տար ապստամբական ձեռնարկներու։ Տակաւին երկու տարի առաջ, ֆրանսական հողէն ապստամբութիւն մը սարքուեցաւ առաջնորդութեամբ Գնդ. Մաչիայի, որ օրուան կուռքերէն մէկն է այսօր։

Տարիներէ ի վեր, բազմաթիւ քաղաքական գործիչներ, գրագէտներ եւ բանաստեղծներ, միջազգային հռչակի տիրացած Սպանիացիներ հալածանքի տակ էին կամ փախստական։ Մէկ տարի առաջ, երբ Փրիմօ տէ Ռիվէրա վերջ տուաւ իր դիկտատորութեան, նոյնքան պահպանողական դահլիճի մը յանձնելով գործերը, իրագեկներ կը զգային թէ համրուած են միապետութեան օրերը։ Դեռ անցեալ դեկտեմբերին, գաղտնապէս կազմուած էր հանրապետական իշխանութիւն մը, որ այսօր տէր է կացութեան։ Եթէ Ալֆոնսօ ԺԳ. ընթացք տար իր կամակորութեան կամ շրջապատին թելադրութեանց, ապահովաբար Սպանիան արիւնով պիտի ստանար այն ինչ որ ստացաւ խաղաղօրէն, քուէներով։ Միայն մէկ ցուցարար զոհ տալով։

Այսպէս, ուրեմն, մանաւանդ Մեծ Պատերազմէն յետոյ, իրարու ետեւէ կը սարսին, կը փլին գահերը, թագաւորութիւններն ու կայսրութիւնները, — թէեւ ուրիշ անունի տակ եւ տարբեր ձեւերով կը շարունակուի կայսերական, աշխարհակալ քաղաքականութիւնը։

Տապալեցաւ ցարական իշխանութիւնը, տեղի տալով նախ յաջաւոր, յետոյ աննախընթաց յորձանքի մը, որ արեան մէջ խեղդեց միապետական գերդաստանին վերջին շառաւիղը, անգամ մանուկն անգամ։ Եւ ծնան նոր պետութիւններ — բայց ոչ թագաւորութիւններ։

Տապալեցաւ Աւստրիա-Հունգարիոյ թագաւոր-կայսրութիւնը, եւ 56 միլիոն ժողովուրդէն ծնան նոր երկիրներ եւ նորաձեւ իշխանութիւններ։

Խորտակուեցաւ գերմանական կայսրութիւնը։ Եւ ասպարէզէն քշուեցաւ Հօհէնցոլէրն գերդաստանը, տեղը տալով հանրապետական իշխանութեան։

Տապալեցաւ Սուլթան-խալիֆայութիւնը, և զինուորական մը, «Ազատարար»ը, դարձաւ միահեծան տէր, հանրապետութիւն հռչակելով։

Երկար վեր ի վայրումներէ յետոյ, խաղաղութեամբ — ժողովրդային քուէարկութեամբ ճամբու դրուեցաւ Յունաստանի վերջին թագաւորը, եւ երկիրը դարձաւ հանրապետական։

Աւելի ամուր չեն Եուկօսլավիոյ եւ Պուլկարիոյ գահերը, և միջազգային, ընկերային-տնտեսական խլրտումները կրնան անակնկալներ յառաջ բերել նաեւ այդ երկիրներուն, մանաւանդ առաջինին մէջ։

Անգլիոյ մէջ, թագաւորը զարդ մըն է — տեսակ մը անհրաժեշտութիւն՝ այդ աւանդամոլ ժողովուրդին համար։ Իսկ Իտալիոյ մէջ, թէեւ արքայական է վարչաձեւը, բայց Վիթթորիօ Էմմանուէլէ թագաւորը չէ որ կը կառավարէ երկիրը, այլ Մուսոլինին։ Աւելի միապետական, միահեծան քան բուն միապետութիւնը։

Կը նշանակէ թէ՝ արքայական Տուները այլեւս ուժ չունին դիմադրելու բազմութեանց յորդահասան ալիքին։ Զենքիօսիր «աստուածատուր» իրաւունքի մասին, որ շատոնց պատմութեան անցած է։ Եւ եթէ կան պզտիկ երկիրներ ուր արքաներ կ՚իշխեն տակաւին (Պելժիա, Շուէտ, Նորվեկիա, Հոլանտա) անուանական է այդ իշխանութիւնը։

Արթնցա՛ծ են ժողովուրդները, եւ հանրապետութիւնն ալ չի գոհացներ շատ-շատերը։ Արքայ թէ նախագահ — այնքան հիմնական խնդիր չէ այսօր, որքան ընկերային կարգու սարքի փոփոխութիւնը։

Ի հարկէ այդ ճամբան աւելի կը հարթուի, քանի իրարու ետեւէ կը փլին գահերը։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՍՊԱՆԻԱՆ

ԹԱԳԱՒՈՐԸ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ «ԱՌԺԱՄԱԲԱՐ»...

Երէկ հաղորդեր էինք արդիւնքը Սպանիոյ թաղապետական ընտրութիւններուն որոնք վերջացեր էին հանրապետական-ընկերվարական գործակցութեան ջախջախիչ յաղթանակով։ Այս կացութեան հանդէպ, թագաւորին կը մնար երկու ճամբայ. կամ համակերպիլ կացութեան ու գահէն հրաժարիլ եւ կամ, արժեցնելու համար իր արքայական իրաւունքները՝ յամառիլ գահին վրայ, պայքար յայտարարել ու երկիրը մատնել քաղաքացիական կռիւներու վայրագութեանց։

Արդ, Սպանիոյ թագաւորը որ յաճախ շարժած է ազատական գաղափարներով, որքան անշուշտ որ թոյլ կուտային իր ծագումն ու դիրքը եւ մինչեւ իսկ իր երիտասարդութեան՝ պայքար մղած է կրօնականներու ազդեցութեան դէմ, խոհեմութիւնն ունեցաւ ընտրելու առաջին ճամբան։ Երեքշաբթի երեկոյեան ժամը 5ին, գահէն հրաժարեցաւ հետեւեալ պարագաներու տակ։

Վճռած ըլլալով պաշտպանել իր դիրքն ու թագը, ձեռնարկներ կ՚ընէր ապահովելու արքայական տան իրաւունքներու պաշտպանութիւնը, երբ թագաւորը իմացաւ թէ արդէն Պարչելոնայի, Սարակոսայի եւ ուրիշ կարեւոր քաղաքներու մէջ հանրապետութիւն է հռչակուած ու պաշտօնատուններու վրայ կը ծածանի հանրապետական դրօշը։

Այս լուրերուն վրայ, թագաւորը իշխանութիւնը փոխանցեց վարչապետին ծովակալ Ազնարի որ իր քով կը գտնուէր ու քիչ վերջ, արտաքին նախարարը կը խմբագրէր գահէն հրաժարման պաշտօնագիրը։

Թագաւորին որոշման մէջ մեծ դեր ունեցած է նաեւ հետեւեալ պարագան։ Արքայական բազմաթիւ պետեր գացեր էին հանրապետական ղեկավարին Ալքալա Զամորայի բնակարանը, առաջարկելու որ հանրապետականներու եւ արքայականներու միջեւ, զինադադար մը կնքուի անմիջապէս, արիւնահեղութեանց առաջքն առնելու մտօք։ Զամորա որ շրջապատուած էր իր կուսակիցներով, վճռապէս մերժեց, յայտնելով մէկտեղ թէ հանրապետական ուժերը պատրաստ էին անմիջապէս գործի ձեռնարկելու։

Զամորայի այս պատասխանըն էր որ թագաւորին թելադրեց ժամ առաջ հրաժարիլ գահէն։

Երբ հրաժարագիրը խմբագրուեցաւ, արտաքին նախարարը կոմս Ռոմանոնէս գնաց Ալքալա Զամորայի, որուն յանձնեց իշխանութիւնը, յանուն հանրապետական առժամեայ կառավարութեան։

Առժամեայ կառավարութիւնը ուրեմն կազմուած է Զամորայի գլխաւորութեամբ։ Նոր դահլիճը առաջին խնդրոյակցութեան մը ընթացքին, ձեռք առաւ արդէն երկրին հանրապետութիւնն ապահովող միջոցներ եւ առաջին առթիւ, շրջաբերական հեռագրով մը, հրաւիրեց քաղաքապետները որ հրաժարին իրենց պաշտօններէն։

Երկրին ամէն կողմը խանդավառութիւն կը տիրէ։ Ցարդ ոչ մէկ միջադէպ պատահած է։ Միայն նախկին դահլիճին պատերազմական նախարարը զօր. Պէրէնկուէրն է որ մերժեց իր պաշտօնատեղին յանձնել նոր կառավարութեան, որ կը կարծուի թէ պիտի բանտարկել տայ զայն։

Թագաւորը որուն կինը աղջիկն է Անգլիոյ Վիկտորիա Թագուհիին, մեկնեցաւ Անգլիա իր ընտանիքով։

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ

ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ ԵՒ ՊԱՐՍԻԿ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

«Սօն Փօսթա»յի Մուսուլի թղթակիցը հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ Իրաքի Քիւրտերու շարժումին մասին.—

Իրաքի Քիւրտերուն կառավարութեան դէմ բռնած ապստամբական ճակատը օրէ օր կ՚ընդարձակի։ Ապստամբութիւնը վարող քիւրտ Շէյխ Մահմուտ իր գտնուած շրջանակին մէջ ուղղակի կառավարութիւն կազմած է։ Շէյխ Մահմուտ վերջերս Սիւլէյմանիէի, Հարմալի և Պագիանի շրջանակներուն գիւղերը հարկահաւաքներ ղրկած է և սկսած է տասանորդի եւ արջառի տուրք գանձել։

Կարելի է ըսել թէ այս ընդարձակ շրջանակին մէջ Իրաքի կառավարութեան ոչ մէկ խօսքը կ՚անցնի։

Իրաքի կառավարութիւնը շէյխին դէմ իր պայքարը կը շարունակէ։ Վերջին օրերուն, Պաղտատի և Պասրայի կառավարական ուժերէն կարեւոր մաս մըն ալ Շէյխ Մահմուտի վրայ ղրկուած է։ Այսպէս, Իրաքի բանակին երեք չորրորդը ապստամբական շրջանակին մէջ կը գտնուի։

Միւս կողմէ, յամառ զրոյց կը շրջի այստեղ թէ Քիւրտերու կողմէ Ազգերու Դաշնակցութեան եղած բողոքները նկատի առնուած են։ Կ՚ըսուի նոյն իսկ թէ Ազգերու Դաշնակցութիւնը մարմին մը պիտի ղրկէ այս շրջանակը, բողոքները տեղւոյն վրայ քննելու համար։

∴ Թրք. հեռագրական գործակալութենէն.— Թուրքեւպարսիկ սահմանին վրայ անդորրութիւն կը տիրէ։ Բայց եւ այնպէս, որոշ է որ սահմանին մօտերը, Արարատէն փախչողները կարգ մը կազմակերպութիւններ կ՚ընեն։

«Թուրքիոյ և Պարսկաստանի միջեւ կնքուած ապահովութեան պայմանագրութեան համաձայն, երկու կողմերն ալ պարտաւոր են իւրաքանչիւրին ապահովութեան դէմ շարժող աւազակները յանձնելու։ Այս պայմանագրութիւնը յարգելով, Թրք. կառավարութիւնը պարսիկ պաշտօնեաներուն յանձնած է սահմանը անցնող պարսիկ աւազակները։ Կը յուսացուի որ պարսիկ կառավարութիւնը նոյն ընթացքը պիտի բռնէ Թուրքիոյ հանդէպ։

«Կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած է իր սահմանին վրայ ամենափոքր դէպքն անգամ խեղդելու համար։ Միւս կողմէ, կառավարութիւնը պարսիկ կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրած է կացութեան վրայ։»

Քիւրտերը Թաւրիզի շուրջ ?

Թրքական Անատոլու գործակալութիւնը կը հաղորդէ.—

Պարսկական սահմանին վրայ նոր դէպք չկայ։ Արարատի փախստականներուն գրգռութիւնը Թաւրիզի շրջակայքը տեղի կ՚ունենայ, այնպէս որ ամէն միջոց ձեռք առնուած է սահմանին վրայ կատարուելիք ամենափոքր շարժումն իսկ զսպելու համար։

«Մեր բանակը արթուն կեցած է այս գրգռութիւններուն հանդէպ։ Նկատելով որ պարսիկ կառավարութենէն ուղղամտութիւն սպասելու իրաւունք ունինք, կառավարութիւնը Պարսկաստանի ուշադրութիւնը հրաւիրած է Թաւրիզի եւ շրջականներու Քիւրտերուն մանր մունր շարժումներուն վրայ։»

Հերքում Պարսիկ դեսպանատան

Թուրք թերթերը գրեր էին թէ Արարատէն Պարսկաստան ապաստանած քիւրտ յեղափոխականներ՝ օժանդակութեամբ Ատրպատականի Քիւրտերուն ձեռնարկած են գործողութեանց ընդդէմ Թուրքիոյ։ Փարիզի պարսկական դեսպանատունը, հիմնուելով Թէհրանէն ստացուած հեռագրի մը վրայ, հետեւեալ հերքումը կը հաղորդէ.

— Պարսիկ կառավարութիւնը, սահմանակից շրջաններու խաղաղեցման մէջ, կարելի եղած չափով գործակցելու համար Թուրքիոյ, զինաթափելէ յետոյ խնդրոյ առարկայ ապաստանեալները, զանոնք հեռացուց սահմաններէն եւ ղրկեց պարսկական հողամասի ներսերը։ Դեռ վերջերս, պարսիկ զօրախումբերը կռիւ մղած ըլլալով քիւրտ խռովարարներուն դէմ եւ զանոնք հետապնդած ըլլալով, այս վերջինները, ապաստաներ էին թրքական հող։ Արարատի պարսկական շրջանին մէջ, այլեւս քրտական ապստամբ խումբեր չեն մնացած։

«Սխալ է ուրեմն ըսել թէ «քիւրտ ըմբոստները, ապաստան գտնուած ըլլալով պարսիկ հողի վրայ, վերսկսան իրենց գործունէութիւնը ատրպատականցի Քիւրտերուն մեղսակցութեամբ»։

Էմիր Ալի թագաւոր Սուրիոյ ?

Պաղտատէն տրուած հեռագրի մը վրայ, իտալական մամուլը կը յայտնէ թէ համաձայնութիւն մը կնքուած է Սուրիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ եւ թէ ըստ այդ համաձայնութեան Սուրիոյ թագաւոր պիտի նշանակուի Հիւսէյին թագաւորին տղան, Էմիր Ալի։ Թէեւ այս լուրը չէ հաստատուած, սակայն, իտալական մամուլը երկար մեկնաբանութիւններ կուտայ անոր, ինչ որ անգամ մը եւս երեւան կը բերէ հոգատարութեան հարցին հանդէպ Իտալիոյ ուղղութիւնը։ Մատնանշելէ յետոյ թէ Ֆրանսայի կողմէ Սուրիոյ մէջ հետապնդուած քաղաքականութիւնը իրեն արժեց մարդու եւ դրամի մեծ զոհողութիւններ, «Մէսաճէրօ» թերթը կը գրէ թէ այս կացութեան հանդէպ, ֆրանսական կառավարութիւնը թերեւս որոշած է Սուրիոյ հանդէպ կիրարկել այն քաղաքականութիւնը որուն կը հետեւի Անգլիա Իրաքի մէջ։ Բայց, կը շարունակէ թերթը, եթէ այդ է Ֆրանսայի որոշումը, Էմիր Ալիի հետ պարզ համաձայնութիւն մը չի բաւեր ստեղծելու նոր թագաւորութիւն մը։ Այդ իրաւունքը կը պատկանի միմիայն Ազգերու Դաշնակցութեան, որուն պարտաւոր է ամէնէն առաջ դիմել Ֆրանսա։

Եթէ ուրեմն, Ֆրանսա իրօք համաձայնութիւն մը կնքած է Էմիր Ալիի հետ, Ժընեւի դիւանները պէտք է որ տեղեկութիւն ստացած ըլլան։ Առայժմ, կ՚եզրակացնէ թերթը, կարեւոր է շեշտել թէ Սուրիոյ վերածումը թագաւորութեան, Էմիր Ալիի գահակալութեամբ, պիտի ստեղծէ նուրբ կացութիւն մը, այն պատճառով իսկ որ, հոգատարութեան տակ գտնուող երեք արաբական շրջանները թագաւորութեան վերածուելով, ենթարկուած պիտի ըլլան Հիւսէյինի երեք զաւակներու մականներուն։ Ահա թէ ինչո՞ւ Ֆրանսայի ընթացքը կ՚արժէ որ ուշադրութեան առնուի։

«Ճիօռնալէ տ՚Իթալիա» իր կարգին կը յայտնէ թէ, ինչ որ ալ պատահի Սուրիոյ մէջ, Ազգերու Դաշնակցութեան վերջին յունուարի նիստին մէջ վերահաստատուած և ճշդուած սկզբունքը կը մնայ անփոփոխ եւ ոչինչ կրնայ որոշուիլ, առանց հոգատարութեանց յանձնախումբին եւ Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդին, որ հակակշռի տեսական եւ որոշ իրաւունքներ կը պահէ հոգատարութեանց վարչաձեւերուն վրայ։

Փարիզէն «Թայմզ»ի ուղղուած հեռագիր մը կը հերքէ իտալական թերթերու այս լուրը եւ կը հաւաստէ թէ, Ֆրանսա ո՛չ մէկ մտադրութիւն ունի լքելու Սուրիոյ հոգատարութիւնը։

Ռուսեւգերման համաձայնութիւն

Գերման ճարտարագործներու եւ Խորհրդ. Միութեան տնտեսական խորհուրդին ներկայացուցիչներուն միջեւ տեղի ունեցող բանակցութիւնները վերջացան։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՀՐԱՆԴԻ (ՄԵԼՔՈՆ ԿԻՒՐՃԵԱՆ) ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Երթամ Ստամպօլ
Փարա բերեմ պօլ։

ԽՄԲ.— Շաբաթ օր, ապրիլ 11ին, տեղի ունեցաւ Գրական Ակումբի ֆերթական երեկոն։ Խօսեցաւ մեր աշխատակից Պ. Ռ. Կարապետեանը, նիւթ ունենալով՝ «Հրանդի գրականութիւնը», ողբացեալ գրագէտին «Պանդուխտի Նամակներ»ուն հրատարակութեան առթիւ, ժողովականները յոտնկայս յարգեցին Ապրիլեան զոհերու յիշատակը, որոնց մէկն էր Մելքոն Կիւրճեանը։

Պանդխտութիւնը եղել է մեր իրականութեան հիւանդագին երեւոյթներից մէկը։ Շնորհիւ մեր քաղաքական եւ ընկերային աննպաստ պայմանների, հայ մարդը, ամէն տարիքի ու հասակի, թողել է իր հայրենի տունը, կինն ու երախաները, բարեկամներն ու հարազատները եւ, գարիպի ցուպը ձեռք առած, գնացել է օտար երկիրներ բախտ որոնելու։

19րդ դարու երկրորդ կէսին, այս շարժումը լայն ծաւալ է ստացել մեր բոլոր հատուածների մէջ հաւասարապէս։

Պարսկաստանի Սալմաստ գաւառը այդ կողմից նշանաւոր է եղել. ոչ մի գիւղ, ոչ մի տուն չի մնացել, որի տղամարդիկ բացակայած չլինեն երկար տարիներով։

Այս շարժումը սկսում է ծայր տալ նաեւ մեր վեց նահանգներում, սկզբում հատ-հատ, յետոյ խմբերով եւ ապա՝ զանգուածային։ Նոյն բանը նկատելի է նաեւ Արարատեան Հայաստանում։ Ղարաբաղն ու Զանգեզուրը, Վայոց Ձորն ու Արարատեան Դաշտը մեծ թւով պանդուխտներ են տուել։ Նրանք գնում էին Թիֆլիս եւ գլխաւորապէս Բագու աշխատելու նաւթահորերում։

Սակայն «Ստամպօլ»ը, այս բոլոր կեդրոններից աւելի, դառնում է «լուսաւոր» մի փարոս պանդուխտների մեծամասնութեան։

Ինչ որ էին Թիֆլիսը, Բագուն կամ Ռուսաստանի հեռաւոր նահանգները Ղարաբաղցիների եւ Զանգեզուրցիների համար, նոյնը չէր Ստամպօլը Վանի, Մուշի, Կարնոյ, Տիգրանակերտի, Խարբերդի եւ միւս նահանգների համար։ Ռուսաստանի ճանապարհների եւ հաղորդակցութեան նպաստաւոր պայմանները մեղմացնում էին պանդխտութեան գնացած Հայերի տառապանքը։ Նրանք, կարճ ժամանակում, գործ եւ աշխատանք չգտնելու պարագային, կարող էին շուտով վերադառնալ, առանց մեծ դժուարութիւնների։ Այդ մի տեսակ ներքին պանդխտութիւն էր։ Այդ դիւրութիւնները չունէր Սուլթանների մայրաքաղաքը։ Նա մի ուրոյն, օտար երկիր, օտար աշխարհ էր մեր գարիպների համար։

Հաղորդակցութեան նախնական միջոցները, երկրի անապահով վիճակը, Պոլսի անսահման հեռաւորութիւնը անհաղթելի դժուարութիւններ էին, որոնց պիտի յաղթահարէին գարիպները։ Նրանք դուրս էին գալիս տնից իրենց կեանքի գնով։ Ահագին ճանապարհ ունէին մինչեւ Տրապիզոն գնալու, նոյնքան ճանապարհ էր այնտեղից Պոլիս. Բացի այդ, հարկաւոր էր կրկնակի ճանապարհածախս մայրաքաղաք հասնելու եւ մանաւանդ այնտեղից վերադառնալու, «քիչ մը փարայով»։ Եւ ահա սկսում է մի մարտիրոսութիւն, որին ընդունակ է միայն Հայը։

Վաշխառուների կոկորդը լցնելու, եզ ու գոմէշ գնելու, մի քանի կթան ունենալու համար, մեր գարիպները գնում էին Ստամպօլ, «որպէսզի փարա բերեն պօլ»։

Բայց «փարա բերելը» այնքան էլ հեշտ չէր։ Նրանք ամէն տեսակ զրկանքով եւ թշուառութեամբ հազիւ կարող էին չոր հացի դրամ վաստկել, հազւագիւտ յաջող պարագային բաժին հանել նաեւ իրենց տան-տեղաց, պարտքերին, վաշխառուներին։ Ու մնում էին երկար տարիներով, խաների անկիւնը, երիտասարդները ծերանում, ծերերը մեռնում, բախտաւոր վերադարձողները այլեւս անպէտ էին երկրի կուրծքը պատռելու նոյնտեղից հանելու իրենց հացը։ Ու մեր ժողովուրդը բաժանւում էր հետզհետէ երկու շեշտուած աշխատաւոր բանակի-տուն մնացողները եւ գարիպութեան գնացողները։

Լինում է ժամանակ, երբ գաւառը Ստամպօլ է թափում աւելի քան 100,000 առոյգ ու հուժկու երիտասարդութիւն—որմնադիր «համալ», մշակ, ծառայ, եւայլն։

Մեր կեանքի եւ իրականութեան այս խոշոր երեւոյթներից մէկը չէր կարող անարձագանգ մնալ մեր գրականութեան մէջ։

Մի ժողովրդի գրականութիւնը, որոշ չափով, նրա պատմութիւնն է։ Այդ կողմէ մեր գրականութիւնը շատ հարազատ է մնացել։

Պանդխտութեան առաջին արձագանգները մենք տեսնում ենք մեր բանաստեղծութեան մէջ։

«Կռունկ, ուստի՞ կուգաս» մեր հաւաքական վշտերի, կարօտի, հայրենական սիրոյ դասական երգն է։ Նոյն իմաստով, նոյն սրտաղեղ կարօտով մեր ժողովուրդը ստեղծել է իր պարզ, անպաճոյճ երգը։

— կանչէ՛, կռո՛ւնկ, կանչէ՛։

Դասական երգ է Ղարիպ սրտերի. նաեւ մեր «Ծիծեռնակ»ը որի իւրաքանչիւր՝ տողի մէջ «Հայրենի կտուրի» կարօտ կայ, ընտանիք, ծերացած ծնողներ տեսնելու անհուն փափաքը։

Քաղաքական իմաստով, յանդուգն ցանկութիւններով, Ղարիպի երգը հնչեցրել է նաեւ Ռափայէլ Պատկանեանը. «Ղարիպ Մշեցին» «Վանեցու երգը» եւայլն։ Չերկարենք շարքը այն կարօտակէզ բանաստեղծութիւնների, որոնք պատկերացնում են գարիպն ու գարիպութիւնը, ամբողջ ներքնաշխարհը, իր յոյզերով եւ ապրումներով եւ կարօտներով։

Բայց մեր չափածոյ գրականութիւնը նեղ պիտի գար հսկայ զանգուածի ամբողջ կեանքը պատկերացնելու իր բովանդակ յոյզերով, հիասթափութիւններով, կարօտով եւ սիրով։

Եւ ահա մեր արձակը բաց է անում իր լայն եւ հզօր թեւերը, բոլոր կողմերով պատկերացնելու պանդուխտի տառապանքը։

Այն ժամանակ, երբ մեր բանաստեղծութիւնը քրքրում էր պանդուխտի միայն հոգու ծալքերը, մեր վէպը դաժանօրէն պատկերացնում է նրա կեանքը իր դրական եւ բացասական կողմերով, մերթ հարուածելով պանդուխտին, երբ նա մոռացել է իր տունը, ընտանիքը եւ հայրենիքը, դառնալով պատուհաս եւ պատիժ, ու մերթ շոյելով, գուրգուրալով նրա վրայ որպէս վշտակրի, անիրաւուածի, ենթակայ ամէն տեսակ պատուհասութիւնների։ Րաֆֆին դարձեալ առաջինն է այս դասի կեանքը ներկայացնողներից։

Նրա «Խաչագողի յիշատակարանը» առաջին վաւերագիրն է պանդուխտների։ Նա վարպետօրէն նկարագրում է, թէ ինչպէս Սալմաստի տղամարդիկ, պապ, նորապսակն ու ծերունին թողնում իրենց երկիրը, հայրենական օճախը եւ դիմում դէպի պանդխտութեան։ Ու այդ անջատումները տեւում են տարիներ, տասնեակ տարիներ, երբ վերադարձողները չեն ճանաչում իրենց հարազատներին, ծերերը կքած, երիտասարդները՝ ծերացած, պատանիները՝ հասուն մարդ դարձած, իրար անհարազատ, իրար խորթ ու օտար։ Քաւոր Պետրոսը պանդխտութեան գնացած հայու բացասական, խառնուած, համայնապարփակ տիպն է։

Րաֆֆին հայութեան քաղաքական ծրագիրը դրեց հրապարակ եւ իր հերոսների գործի վայրը դարձրեց հայկական նահանգները։ Նա տեսնում էր, որ բռնակալ Սուլթանների յաւի կարգերի տակ, կոտորւում, ջարդւում է, իսկ մնացած պակասը լրացնում էր մեր գաղթն ու պանդխտութիւնը։ Նա արմատական միջոց էր որոնում, վերջ տալ բռնութեան, սարկութեան, հետեւաբար գաղթականութեան, պանդխտութեան։ Իսկ այդ ծրագիրը իրագործող բազուկները, թարմ ու հուժկու թւով 100,000 հոգի, թողնում էր երկիրը եւ լցւում Պոլիս, այդտեղ մեռնելու եւ ոչնչանալու։

1888ին Րաֆֆին յաւիտեանս փակում է իր արծուային աչքերը Թիֆլիսում. իսկ ճիշտ նոյն թւին, առաջին անգամ լինելով, Մելքոն Կիւրճեանը ինքն իրեն նետում է Պոլսի գարիպութեան ծովի մէջ, պանդուխտի ահազանգը հնչելու։

Քաղաքական-ընկերային տեսակէտից, Մելքոն Կիւրճեանը շարունակում է Րաֆֆին զգալ ու ապրել անոր մտահոգութիւնները։ Նրա իւրաքանչիւր նամակի մէջ մէկ շեշտուած մտավախութիւն կայ— Երկիրը պարպւում է հուժկու բազուկներից։ հայկական վեց նահանգները, կամաց-կամաց, բայց յարաճուն կերպով ամայանում են, ծերերն ու պառաւներն են մնում բուն երկրում, երիտասարդութիւնը թառամում է Պոլսում, աղջիկները փեսացու չունեն, երիտասարդ հարսները պառաւում, անընդունակ դառնում բեղմնաւորելու, պահելու-պահպանելու սերունդների մշտնջենականութիւնը։

Բայց այս բոլորը մի՞թէ կարելի էր բացայայտօրէն ասել ու գրել «հիւանդ մարդու» մայրաքաղաքում։

Սակայն տաղանդաւոր Հրանդը այդ արել է, մէկ կողմէն փակելով գրաքննիչների երախը, միւս կողմից ասելու այն, ինչ որ ցանկացել է, խնդրին միշտ մարդասիրական կերպարանք տալով։

— «Պանդուխտների հիւանդութեան լաւագոյն դեղն է —գրում է նա— իրենց հայրենիքն, եւ թերեւս միակ տեղ, ապահով եմ, որ անոնց մեռելներուն թիւը կէս առ կէս կը նուազէր եթէ հիւանդանոց դրկելու տեղ՝ կարող ըլլայինք իրենց տունը դրկել։ Մենք անտարբեր ենք մեր ազգակիցներու մասին, կինն, այրն ու աղջիկն, ամէնքն ալ անտարբերութեան զգացումի մէջ սպաննած են գթութիւն եւ մարդասիրութիւն. (մարդասիրութեան առաջին սանդղամատին վրայ մարդը մարդու ազգակից է կեցած)։

Յետոյ՝ «Գաւառացի հայուն անհամեմատ մէկ առաւելութիւն է այս, պահել սերնդեան մշտնջենաւորութիւնը (*ընդգծումը մերն է՝ Ռ. Կ.*), եւ այս պատճառաւ ցորչափ կենդանի է, աշխարհի ամէն կողմը կը թռչի անորտունց, եւ մահուանէ ետքն ալ զաւակներ կը թողու»։

Այսպէս մարդասիրութիւնն ու քաղաքական միտումները, իւրաքանչիւր «Պանդուխտի կեանքէն նամակներու» մէջ ակնյայտնի է։

Բռնութեան գրաքննիչները յիմար չէին, նրանք լաւ գիտէին թէ ի՞նչ է ուզում հասկացնել։ Ու ամէն անգամ նրան ձերբակալելով, բանտ ու աքսոր դրկելով, առաջին հերթին ոչնչացնում էին նրա ձեռագիրները, եւ այդ՝ մէկից աւելի անգամներ։ Քաղաքական որոնումները ակնբախ են նաեւ այն պատճառով, որ Մելքոն Կիւրճեանին հրում է այդ կալուածի մէջ «Կարմիր ժամուցի» հեղինակը, Արփիար Արփիարեանը, մեր մամուլն ու գրականութեան ականաւոր առաջնորդներից մէկը։

Եւ այս սրտոտ եւ որոնող մարդը լաւագոյն ներկայացուցիչը դարձել էր պանդուխտ դասի, մի դաս, մի հսկայ զանգուած, որ թւականօրէն աւելի էր, քան մեղկ, եւ ապազգայնացման մատնուած պոլսահայութիւնը։ Ու Հրանտ Կիւրճանը այդ կալուածքը ընտրում է այն ժամանակ, երբ պոլսեցիի ու գաւառացիի միջեւ եղած անջրպետը բացուած էր։

Ըստ պոլսեցիին, պանդուխտը հայ չէր, մարդ չէր, այլ անբան անասուն, որին միայն կարելի էր շահագործել իբրեւ գրաստ։

Այդ մտայնութիւնը մէկ տողով տալիս է Հրանտ Կիւրճեանը աւելի գունագեղ, աւելի պերճախօս, քան եթէ մէկ հատոր գիրք գրուէր Պոլսոյ քաղքենի դասու ախտաւոր եւ տգէտ մտայնութեան մասին։

— «Պանդուխտներ կը պատմեն թէ մէկ օր, չգիտեմ Պոլսոյ որ թաղին մէջ, հայ տունէ մը դագաղ մը դուրս կը հանեն. կին մը.— Հաւանաբար մեռելին մայրը,— պատուհանէն դուրս ծռած կը ճչէ ողորմագին. «Ա՛խ որդիս, խաներուն մէջ պէքեա՞ր կը պակսէր»։

Պարոնեանը ծաղկեց, հեգնեց ու մտրակեց Պոլսոյ «աղայութիւնը»ը, «էֆէնտիութիւնը» եւ «պէյութիւնը», իսկ Մելքոն Կիւրճեանը ցնցեց նրա մեռած հոգին, խոնարհեցրեց նրան մինչեւ պանդուխտի ոտքը, ծնրեց նրան խաների առաջ եւ անարգուած ու անպատուած վանեց։

Բարձր դասու պոլսահայ մի զոյգ, պտտելով կեղտոտ խաները, ուզում են որդեգրութեան տանել երկու աչքով հրեշտականման զաւակներից մէկը մի կոյր, մուրացիկ պանդուխտի, բայց վերջինս նրանց անարգելով ճամբու է դնում։

—«Էսա պտիկին տէր՝ ես եմ, խանում, իմ աչից լուսն է, Աստուած ինձի տուեր՛։ Անոր աղօթք ըրէք, աղաչանք արեցէք, թող հասրը ձեզի տայ։ Չէ՛, քո՛ւրիկ, չէ. ի՞նչ անեմ փարա. Աստուած իմ լաճերու «խըսմէթ» կուտայ, մէ՛կ օր էլ ինանք քաղցած չմնացին։ Ուրիշ դուռ դարկէք, քո՛ւրիկ, ուրիշ դուռ»։

Հարուածը ուժգին է։

ԹՈՒՐՔԻԱ
ԵՒ
ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Վայրագութեան կողմէ նախորդները գերազանցող 1915ի ջարդերէն փրկուած Հայերը գրեթէ ապաստանած էին ամէն տեղ, Սուրիա, Յունաստան եւ մինչեւ Ամերիկա։ Թրակիան եւ Անատոլուն բոլորովին պարպուած էին։ Սակայն 90,000ի չափ Հայեր մնացին Պոլսոյ մէջ։ Վերջապէս, բազմաթիւ Ֆրանսացիներ, որոնք պատերազմէն փճացած, կամ կեանքի յարաճուն դժուարութիւններէն վհատած էին, երկրէն հեռանալու համար չսպասեցին արտաքսումի ներկայ միջոցներուն։ Անոնք որ կը մնային, անհամբեր մեկնումի սպասելով՝ կապուած էին պատերազմական վնասներու հատուցման իրենց առեւտրական տան, կալուածի մը, հողի մը վաճառման, եւլն.։

* *

Թուրքերը կրցա՞ն իրենց պարապները գոցել։ Վստահութեամբ տարաբուն, անոնք անվարան պիտի պատասխանեն թէ կարող են ընելու, ինչ որ փոքրամասնութիւնները կ'ընէին։ Բայց ի՞նչ է կարծիքն այն շրջանակներուն, որոնք անոնց հետ շփումներ ունին։ Ի նպաստ իրենց ձեռք առնուած միջոցները, շատ չանցած խստօրէն քննադատուեցան, Առհասարակ, թերահաւատ են իբր պաշտօնեայ անոնց մատուցած ծառայութեանց մասին։ Առանց ուզելու է որ մենաշնորհի ընկերութեան մը տնօրէնը կ'ենթարկուի անոնց դիմելու պարտաւորութեան, մանաւանդ բարձր պաշտօններու համար։ Եթէ մէկ կողմէ կը ցաւի որ չի կրնար նախընտրութիւնը տալ իր հայրենակիցներուն, նկատի առնելով անոնց աւելի մեծ կարողութիւնը, միւս կողմէ պէտք է հանդուրժէ հսկողութեանը թուրք քննիչի մը, որ միշտ պաշտպանութիւնը կը ստանձնէ տեղացի պաշտօնէութեան, երբ նոյն իսկ ան թերացման մէջ կը գտնուի։

Առիթն ունեցայ հարցուփորձի ենթարկելու մեծ արժէք ներկայացնող ագարակի մը տէրը.— Ինչո՞ւ չէք շահագործեր ձեր ագարակը։

= Գործաւոր չկայ։ Առենոք Յոյներ, Ռուսեր եւ Հայեր կը գործածէի։

— Հապա՞ Թուրքերը։

= Աշխատանքը չեն գիտեր։

Եւ բաւ ինձ թէ մտադրած է հեռանալ Թուրքիայէն, անմիջապէս որ կարենայ հողերը ծախել։

Զօնկուլտաքի մէջ լաւ տեսակի ածուխ կայ։ Ֆրանսացի մը հոն կը շահագործէր հանքեր, զորս վարձեր էր Թուրք սեփականատէրերէ։ Երբ պատերազմը ծագեցաւ, Թուրք սեփականատէրերը որ կը վայելէին կառավարութեան պաշտպանութիւնը, անոր մերժեցին շահագործման իրաւունքը։ Զինադադարին, Ֆրանսացին կրկին վերստացաւ իր իրաւունքը, բայց հանքին բոլոր նրբուղիները քանդուած ու ողողուած էին, թերի շահագործման հետեւանքով։

— Այս մարդիկը բանէ մը լուր չունին, կ'ըսէր»։ Այս հանքերու շահագործման իրաւունքը նորէն գնելէ, զանոնք շահագործման վիճակի մէջ դնելէ յետոյ, կրկին վտարուեցաւ քէմալականներէն։ Իրաւարար Ատեանին առջեւ դատը շահեցաւ, բայց տրուած վճիռը անգործադրելի մնաց, որով, Ֆրանսացին չկրցաւ վերստանալ իր իրաւունքները եւ Թուրքերու տուած վնասները ամէն օր աւելցան։ Իսկ Էրէյլիի ընկերութիւնը, շնորհիւ իր ջանքերուն, յաջողեցաւ պատերազմի պահուն պահել հանքերու վարչութիւնը։ Իրօք, ան կը նախատեսէր աղէտաւոր հետեւանքը որ իրեն համար պիտի ունենար թրքական վարչութիւն մը։

Անշուշտ, Թուրքերուն հանդէպ, գովեստ չէի կրնար սպասել այն շրջանակներէն, որոնք ամէնէն առաջ տառապեցան անոնց տուած վնասներէն, Բայց, կրնա՞յի դժգոհներուն հետ ես ալ մտածել թէ Թուրքիա դէպի սնանկութիւն կ'երթայ։ Իրաւ է թէ երկրին մէջ, անձամբ իսկ քաղուած տպաւորութիւններս լաւատեսութիւն չեն ներշնչեր։ Ամայութիւն, պատերազմի աւերներ, ահա տեսարանը որ կը պարզուի Թուրքիա հասնողին աչքին։ Սէտտիլպահր, Չանաքքալէ, Կելիպօլու, գիւղեր որ այնքան ծաղկուն էին, այսօր, խախուտ ճակատներ կը ներկայացնեն, կը ծածկեն աւերակ շէնքեր, ծովեզրեր որ ձիթենիներով եւ այգիներով ծածկուած էին, անհամար դամբաններ կը ցուցադրեն այսօր, ընկղմած նաւեր, եւայլն.։ Տարտանէլը կը կտրենք սրտի սեղմումով մը։

Նուազ վրդովեցուցիչ տպաւորութիւն մը չէ որ մեր վրայ կը ձգէ Իզմիրը։ Հեռուէն դիտուած՝ գեղեցիկ եւ հմայիչ է։ Բայց որքա՜ն ցաւ կը պատճառէ, երբ կը մօտենանք եւ կը տեսնենք, անոր երկար քարափին երկայնքին, մարմարեայ պալատներուն, 40,000 քանդուած օճախներուն փլուզուն պատերը, հետքերը

1922ի յունական պատերազմի…
հուն, Թուրքերու ձգած կրակին…
գեկաւքով ժամանողն եւս…
խար կ'ըլլայ։ Պալքաններու…
ամբողջ երկաթուղիի երկայնքին…
աչքերուն առջեւ ունեցանք…
տութիւնը. իսկ թուրք սահմանա…
խէն վերջ, միայն անմշակ…
Անմշակ հողե՛ր։ Ահա նաեւ…
անդադար կը նշմարենք Պոլսոյ…
Էնկիւրիի միջեւ, Անատոլուի…
տերուն մէջ՝ 15 ժամ երկաթ…
ճամբորդութեան ընթացքին։…
կիոյ մէջ, Փոքր-Ասիոյ եզերք…
վրայ, գիւղերը չեն վերագտած…
երբեմնի կենդանութիւնը։ Աւեր…
կը մնայ կայուն։

Յունաստանէն վերադարձ…
Թուրքերը չեն լեցուցած Յոյ…
թողած պարապը, սոնք,…
ները 400,000, իսկ միւսները…
միլիոն, առանց հաշուելու…
որ գաղթեր էին փոխանակու…
առաջ։ Առենոք, Պրուսան բամ…
րու շատ բարգաւաճ շուկայ մը…
եւ ասուեղէնի ֆրանսական…
մը։ Փախելէ առաջ, Յոյները…
տուին իրենց թաղը։ Այս թաղը…
կային աւերակ վիճակի մէջ է…
ուեղէնի առեւտուրը կը փճա…
Նախապատերազմեան առեւ…
մէկ քառորդը միայն կը կատար…
ներկայիս։ Ֆրանսացիներն…
ծախեն իրենց հիւսկի գործա…
ները։ Սեւ ծովու նաւահանգիստ…
որոնք այնքան բարգաւաճ էին…
խապէս, կը տառապին նման…
սոյ անգործութենէն։ Էրզրումի…
ուր հայկական հարուստ բնակ…
թիւն մը կար եւ որ, գարշելի…
ջարդերու թատր հանդիսացաւ,…
տոնեաներու թաղերը մնացած են…
ւերակոյտի պէս, եւ դեռ քանի՛…
ղաքներ ու գիւղեր Անատոլուի…
Մեր ապաստարանները շրջաններ…
գրեթէ բոլոր վայրերը վերածու…
են եւ այլեւս պատերազմէն…
հետք ցոյց չեն տար։ Թուրք…
պատերազմի պատկերը մնացած…
կենդանի։

Առհասարակ, մեծ քաղաք…
շուրջը կը տեսնենք ճարտարար…
տի բարգաւաճ արուարձան…
Բայց ինչ չորութիւն Վոսփոր…
գերբերուն վրայ, այս հո…
շրջանակին մէջ. «Ա՛հ, եթէ…
հողերը Թոսքանացի գիւղացի…
ձեռքն ըլլային, ի՜նչպէս…
փոխուէր անոնց երեւոյթը»,…
խօսայի փաշխօս մը,որունհետ…
թայի դէպի Թարապիա։…
բարուեստ ալ այնքան լաւ…
ինչպէս երկրագործութիւնը։…
րի վրայ, կան նաեւ լքուած գ…
րաններ, ժանգէն կրծուած գ…

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՄԱԿՐԱՆՔԻ ՅՈՅՑ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

«Յուսաբեր» (3 ապրիլ) անդրադառնալով ճինիէի ազգ. վարժարանին մէջ, Սուրիոյ երեսփոխաններէն Եուսէֆ Էլ Խազինի ճառին, ուրմէ հատուածներ տուինք «Յառաջ»ի կիրակիօրուան թիւով.

— «Երբ մեր թշնամիները ատելութիւններ կը սերմանեն մեր շուրջ, կը դառնանք խորապէս, մոռնալով, որ այս չարիքին պատասխանատուներէն մէկն ալ մենք ենք մեր մեղկութեամբ ու անտարբերութեամբ։ Լաւերն ու հայասէրները քիչ չեն մեր շուրջ. անոնցմէ շատեր պատրաստ են ամէնէն մեծարժէք ծառայութիւնները բերելու մեր Դատին ու ժողովուրդին, պայմանով սակայն, որ մենք կապուինք իրենց, մտերմութիւն ու բարեկամութիւն հաստատենք, տեղեակ պահենք մեր ցաւերուն ու ձգտումներուն, կարճ՝ ստեղծենք այն ջերմ ու հարազատ մթնոլորտը, որ լաւագոյն առհաւատչեան է ժողովուրդներու անկեղծ ու անխարդախ եղբայրութեան։

Այս աշխատանքը պէտք է կատարել մանաւանդ մերձաւոր արեւելեան երկիրներու մէջ, ուր մեր ժողովուրդը զանգուածաբար կ'ապրի։

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԵ…
ԽՈՉԸՆԴՈՏՆԵՐ

Ութ տարիներէ ի վեր…
նիւթ այնքան մտան…
հայ մամուլին մէջ, որքան…
հայկական համերաշխութեան…
մը ստեղծման եւ անոր…
պնդման հարցը, կը գրէ…
զոն», (8 ապրիլ).

—«Այս նկատումով ալ, մեր…
սակցութիւնը, օրինակելի…
րաստակամութեամբ մը…
տուաւ ներքին ճակատի…
Եւառաջարկեց զինադուլ՝…
իսկ բացարձակ անձնա…
թեամբ։

Դժբախտաբար, այս…
տուութիւնը դիւր չեկաւ…
հակառակորդներուն, որոնք…
նակցութեան քաղաքական…
բունքներուն եւ գործելակեր…
միջամտել ուզելու այլ…
յանդգնութիւնն իսկ ունեց…
Եւ ծիծաղելի պահանջ դրին…
Դաշնակցութիւնը, առանց…
րենց հարցնելու, որեւէ…
ղաքական աշխատանք չ…
հայկական դատի այս կամ…
ձեւի հետապնդման մէջ։

Այս բոլորը տեսանք…
սինք ու կարդացինք…
տարիներ առաջ, Եւ այսօր…
դեռ կը կարդանք։ Եւ, հակ…
այս բոլորին, կը գրենք…
ու կը խօսինք, ակնկալելով…
տատասկէն ցորեն կրնայ…
նիլ։

Արդա՞ր է մեր այս…
լութիւնը եւ արդեօք…
չէ՞ որ կը հետապնդենք…

ՄԵՐ "ՀԱՐԱԶԱՏ,, ՎՏԱՆԳԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ 2 Ապրիլ.— Հայ ժողովուրդի գլխուն եկած բազմաթիւ ու բազմազան չարիքներէն ու հետեւանքով ծնաւ նաեւ չարիք մը եւս, իբրեւ բոլոր այդ չարիք մը եւս, իբրեւ բոլոր մէրախտաւորութեանց թագ և պսակ, — դաւաճանութեան չարիքը ու, որուն միսան է, օտար շրջանակները կասկածամտութիւնը հանդէպ հայ ժողովուրդին:

Արագ ակնարկ մը սա մեր վերջին քաղաքական տասնամեակին վրայ, ու դուք պիտի տեսնէք թէ որքան շատ են անոնք, որ կ'աշխատին կործանարար դեր մը ստանձնել:

Տասնամեակ այս շրջանը, որ եղաւ նախ պայքարի շրջան մը, դարձաւ որ հայժողովուրդը բաժնուի երկու ճամբաներու, Ազգային ու Ապազգային: Աւելի ճիշդ կ'ըլլար ըսել հայկականն ու հակահայը, որովհետեւ աշխատանքները որ կը կատարուին մեր գաղթական իրականութեան մէջ, կու գան փաստելու մեր այս հիմնաւորումները:

Այս երկու հակոտնեայ գաղափարներու շուրջ բոլորուեցաւ հայ ժողովուրդը, մէկ կողմը կեցած հայ գիւղացին ու բանուորը, հայ աշխատաւորն ու հայ մտաւորականը, եւ վերջապէս ազգայ հայ քաղաքական կեանքի կորիզը կազմող հայ մարդը: Իսկ միւս կողմը բոլշեւիկեան եւ թրքական արժաթի հետեւորդները, ու նաեւ բոլոր անոնք, որ զուրկ են ազգային մտահոգութիւններէ ու զգացումէ, եւ կը մտածեն միմիայն իրենց ճղճիմ եսին, փառքին, ու նաեւ իրենց գարշելի մասնակցութեան պահպանման վրայ:

Մարդ երբ կը կանգնի դէմ առ դէմ, չի կրնար ըմբռնել ընթացքը այս կարգի մարդոց, որոնք մէկ նպատակ ունին,— վրդովել այս գաղութի հանգիստը, ի գին ամէն լրբութեան: Ճակատը ըլլալ՝ իրենց գարշելի գոյութիւնը աթոռի մը եւ կամ քանի մը ոսկիի հետ փոխելու համար: Հոգ չէ թէ ախտաւոր եւ խելագար այս ընթացքին զոհը՝ իրենք իսկ են, երբ նկատի ունենանք գաղութի մը արժանապատուութիւնն ու կենսական շահերը:

Կարգ մը տխրօսաւոր եւ անամէջ կազմակերպութիւններու ղեկավարները, հաշուի չեն առներ, թէ ո՞վ են իրենք, թէ ի՞նչ է իրենց որակի եւ քանակի արժէքը: Դեռ երէկ մեր անկախութեան շրջանին սողացող մողէսները, այսօր տաքցած օտար արեւի ուժէն, կ'ուզեն դաւել մեր զոյութեան դէմ, ներեւլի ու աններելի ամէն միջոցներով: Կը խօսին կարգ մը կուսակցութիւններու կողմէ, «հայ ժողովուրդի բարօրութեան» համար, մեծամասնութեան անունով: Կը ճառեն թուրք եւ արաբ մամուլէն, կեղծ դիմակներու տակ թաքնուած, պատմելով «Դաշնակցութեան», «Հայ-քիւրտ-ռուս» «Դաշնակցութեան աւերները», անշուշտ ստանալով իրենց վարձատրութիւնը, ու միեւնոյն ժամանակ հայութեան եւ մանաւանդ Սուրիոյ հայութեան դէմ հանելով արաբ ժողովուրդը:

Սուրիայէն մինչեւ Թուրքիա երկարող ճանապարհին վրայ, փռուած է ցանկ մը հայանուն լրտեսներու, որոնք ունենալով իրենց առջեւ օտար ու նաեւ հայատառ կարգ մը թերթուկներ, կ'ուզեն սեւցնել հայութեան անունը, իրենք իսկ թաքնուած օտար անունի մը տակ, այս թշուառները երբ ջուր տեսնեն ձուկ կը դառնան, իսկ երբ ծակ տեսնեն մուկ կը դառնան: Բոլշեւիկեան եւ թրքական այս գործակալները, ըլլան կղերական թէ աշխարհական, պատուհաս են մեզի համար:

Այս վերջերս մարզպանութենէն տրուած հրաման մը ընդհանուր Ապահովութեան Տեսչութեան՝ կ'արգիլէր Հայերու մուտքը դէպի Սուրիա, ըլլան Թուրքիայէն կամ ուրիշ տեղէ, նկատի ունենալով անոնց կասկածելի հանգամանքը: Քիչ չեն անոնք, որ սիրելիներ ունին Անատոլուի խորերուն մէջ եւ կ'ուզեն օր առաջ փրկել: Եւ ահա այսօր, այդ եւս դարձած է անկարելի:

Այսօր աւելի եւս դառն է մեր վիճակը: Կ'երկարի շարանը, Սուրիայէն մինչեւ Ամերիկա, անօթի ու ծարաւ, եւ այս բոլորը միայն ծածքի մը եւ կտոր մը չոր լաթի համար: Ինչո՞ւ այս բոլորը, որովհետեւ «անհայրենիք» կը թափառինք աշխարհի չորս ծագերուն, երազելով մեր երբեմնի իրականութիւնը, որ այսօր միայն երգ է դարձած՝ «Մեր Հայրենիքը»...

Թշուառական դաւաճաններ կը յայտարարեն թէ Հայկական օճախ կը կազմուի Սուրիոյ մէջ, երբ իրականութեան մէջ կը ջլատեն տեղաւորման աշխատանքները:

Պէտք է մէկ ճակատ կազմել ընդդէմ «մեր հարազատ»ներուն, որոնք ներքին վտանգն են մեր գոյութեան:

Պէտք է մերկացումի ենթարկել բոլոր այն դաւադրական աշխատանքները, որ կը կատարուին այս հիւրընկալ ափերուն վրայ:

Դեռ կը յիշեմ մանկութեան շրջանէն առած մը, որ շատ լաւ կը յարմարի հայ ժողովուրդի ներկայ կեանքին,

«Ծառի որդը ծառէն է,
Չարի թշնամին տունէն է:»

Ու որպէսզի ծառը աճի, պէտք է չէզոքացնել իր մէջ բոյն դրած որդերը:

ՓԱՐ-ՍԱՄԷԼ

ներով ու մեքենաներով, փլած պատերով:

Ինչո՞ւ Թուրքերը չվերականգնեցին եւ չբանեցուցին հիւսկէ, կօմինոյի, ապակեղէնի գործարանները, հանքերը, ագարակները, շտեմարանները, պատերազմի ատեն փորուած, կամ այդ պատճառով լքուած Եւրոպացիներու կողմէ հիմնուած հաստատութիւնները:

(4)

ՔՍԱՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՃԻԳԸ

1931ի առաջին եռամսեակէն ի վեր մեր բոլոր գաղութներու մէջ կը տօնուի Հ. Կ. Խաչի քսանամեակը: Կեդրոնը՝ Ամերիկան տօնեց զայն փետրուարին, եւ յետոյ Յունաստան ու Պուլկարիան յաջորդաբար:

Արեւմտեան Եւրոպայի եւ մասնաւորաբար Փարիզի համար, այդ օրը Ապրիլ 19ի կիրակին է, երբ Salle Washingtonի մէջ պիտի հաւաքուին Կ. Խաչի բոլոր բարեկամները, համակիրներն ու ամէն հայ անհատ որ գիտէ գնահատել քսան տարուան ժրաջան ու արդիւնաւոր գործունէութիւն մը:

Շաբաթ օրուան «Յառաջ»ով, նուիրուած այդ տօնին, պիտի գան իրենց յարգանքի բաժինը բերել մեր գրչի ընկերները, պիտի պատմեն իրենց գնահատանքի խօսքերով Հ. Կ. Խաչի կատարած դերը քսան տարի շարունակ, Հայաստանի թէ գաղութներու մէջ, ուր ան օգնութեան հասած է հայ գաղթականին, որբին, հիւանդին, ուսումնատենչ պատանիին, իր մայրենի լեզուէն զրկուած մանուկին, կամ աղետահար, իր երդիքէն դուրս նետուած թշուառին, սառնամանիքներու մէջ թափառող աքսորականին:

Այդ բոլորը ըրած է Կ. Խաչը, հաւաքելով մեր սրտցաւ ու խոնարհ ժողովուրդին նուէրները, կամ գործաւորին քրտինքով շահուած լումաները:

Այդ լումաներով Կարմիր Խաչը պատնէշներ կանգնած է այլասերումին դէմ՝ դպրոցներ շինելով ու պահելով, թափառական բազմութիւններ հողին կապելով, վաղուան մեր հայրենիքին համար մաքի մշակներ պատրաստելով:

Վստահ ենք որ այս բոլորը խորապէս կը խօսին մեր ժողովուրդի սրտին: Եւ կիրակի օր տարագիր բազմութիւնը պիտի բերէ իր բարոյական եւ նիւթական աջակցութեան բաժինը իր յարգանքը Կարմիր Խաչին որ ծնած է իր իսկ ծոց յաւերէն:

Ա.

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՎԼԱՃԱՌԱՄԱՐՏԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Ռուսական վաճառամարտին առթիւ, Տնտեսական գործավարութիւնը տեղեկագիր մը ուղած էր Պոլսոյ Առեւտրական Սենեակէն: Սենեակը պատրաստած է իր տեղեկագիրը ուր ճշդուած են թէ ռուսական ներածումները որքա՞ն են եւ որքա՞ն կը ծախուին հրապարակին վրայ: Տեղեկագրին համաձայն, ռուսական կրպակին գինը 125 ղրուշ է, մինչդեռ Թրքականը 155 ղրուշ կ'արժէ: Ռուսական հանքածուխն ալ հրապարակին գրեթէ ամէնէն աժանն է, 13-16 ոսկիի ծախուելով: Քարիւղի հրապարակին վրայ ալ ռուսականը ամէնէն աժանը կը ծախուի, քիլօն 19 ղրուշէն:

Հակառակ այս վիճակին, ռուսական արտաքին առեւտուրի ներկայացուցչութիւնը յայտարարած է թէ Թուրքիոյ մէջ վաճառամարտ չկայ եւ թէ ցորենի հատիկ մը անգամ չէ բերուած այստեղ...:

*** Ինչպէս գրած էինք, բոլշեւիկները քանի մը շաբաթ առաջ Համպուրկի հրապարակը աժան կաղին հանած էին: Առաջին անգամն է որ որ Ռուսերը միջազգային հրապարակին վրայ կաղին կը ծախեն:

Առնուած տեղեկութեանց համաձայն, անոնք վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին Պաթումի եւ շրջականներու մէջ սկսած են կաղին արտադրել: Այս տարի հասցուած կաղինները խոշոր եւ առանց խղի են: Այնպէս որ, կ'ըսուի թէ ռուսական կաղինները այս վիճակին մէջ չեն կրնար թրքականներու հետ մրցիլ:

ԱՒՍՏՐԵՒԳԵՐՄԱՆ ՄԻԱՑՈՒՄԸ ԵՒ ԹՐՔ. ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Թրք. կառավարութիւնը սկսած է լրջօրէն քննել աւստրեւգերման մաքսային միացման խնդիրը, ստուգելու համար թէ ո՛ր աստիճան կրնայ ազդել Թուրքիոյ արտաքին առեւտուրին վրայ: Կը կարծուի որ այս միացումը ամէնէն աւելի պիտի ազդէ ծխախոտի արտածման վրայ, որովհետեւ գերմանական մաքսը շատ ծանր է: 1930էն առաջ, Գերմանիա 100 քիլօ ծխախոտէն 80 մարք տուրք կ'առնէր, մինչդեռ այս սակը անցեալ տարիէն ի վեր 180 մարքի բարձրացած է: Մաքսերու միացումը պատճառ պիտի ըլլայ որ Աւստրիա կատարուած ծխախոտի արտածումն ալ ծանր պայմաններու տակ իյնայ:

Ասկէ զատ, Գերմանիա արտածուած կարգ մը հում նիւթեր մաքսատուրքէ զերծ են, իսկ Աւստրիա մաքսատուրք կ'առնէ, բացի միայն «փալամուտ»էն եւ էսկիշէհիրի քարէն: Յայտնի չէ թէ մաքսերու միացումով ինչ փոփոխութիւն պիտի կրեն այս պայմանները:

Արտաքին առեւտուրի պաշտօնատունը այս մասին մանրամասն տեղեկութիւններ ուզած է Պերլինի Թուրք առեւտրական ներկայացուցիչէն:

ՆԱԽԱԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ՕՐԷՆՔԸ

Նախակրթութիւնը Թուրք վարժարաններու մէջ ըլլալու մասին հրատարակուած օրէնքը, այս տարի պիտի սկսի գործադրուիլ, ինչպէս գրած էինք: Օրէնքին գործադրութեան համար կանոնագիր մը կը պատրաստուի, որուն համաձայն, մինչեւ հիմա արձանագրուած Թուրք տղաքը պիտի կարենան իրենց նախակրթութիւնը աւարտել գտնուած դպրոցներուն մէջ, բայց նոր տղաքը չպիտի արձանագրուին: Այս հաշուով չորս տարիէն ոչ մէկ Թուրք աշակերտ պիտի գտնուի օտար նախակրթարաններուն մէջ:

Այս պատճառով օտար նախակրթարաններէն բացը մնացած Թուրք ուսուցիչները պետական նախակրթարանները պաշտօնի պիտի կոչուին:

ՏԻԽԵԼՏՈՐՖԻ ՀՐԷՇԸ

Ոճիր-արկածային յերիւրածոյ վէպ մը չէ, այլ իրական կեանքէ քաղուած կարմիր պատմութիւն մը, վայրագութեան անլուր դրուագներով հիւսուած: Ահա մարդ մը, հուժկու, տգէտ, խորամանկ ու անխիղճ, որ հաճոյքի համար կը սպաննէր թէ իր ախտաւոր ծնունդին վրէժը կը լուծէր, ինչպէս ինքը կը յաւակնի, հակառակ իր տգիտութեան՝ փոխ առնելով մասնագէտներու բառերը:

Փեթեր Քուրթէն որուն դատը կը տեսնուի այս պահուս Տիւսէլտորֆի մէջ, 48 տարու կայտառ լիրբ մը, ալքոլամոլ ծնողքի զաւակ, իր վրայ կը կրէ բարոյական եւ մարմնական փտասեռման բոլոր նշանները, կախ ունէր, խուսափող ճակատ մը որ կը պարկէ յարաշարժ ու անհանդարտ աչքեր, ամբողջ ամիսներ կրցաւ վախի ու սարսափի մթնոլորտի մը մէջ ճնշել 400,000նոց քաղաք մը: Ամբողջ ամիսներ կրցաւ մինակը վրիպեցնել ոստիկանութեան յարատեւ ու այլազան պրպտումները: Իր անյագ ու արիւնռուշտ կրքէն մոլի, այս մարդասպանը կրցաւ հեգնել յաւակնութիւնը անգլիացի եւ ամերիկացի համբաւաւոր գազտնի ոստիկաններու, որոնք կամովին փութացեր էին իրենց նրբամտութիւնն ու ճարտարութիւնը տրամադրելու գերման ոստիկանութեան: 300 դուշակներ (կա՞ն դեռ, ու շա՞տ, գիտութիւն քսաներորդ դարու) եւ 200 գրաֆոլոգներ գործի լծուեցան իրենց կարգին: Ոստիկանութիւնն իր կարգին հետապնդեց ու պեղեց 12000 հետքեր:

Ապարդիւ՜ն, անշուշտ: Մինչ կըսնամոլ այս հրէշը կը շարունակէր սպաննել, վիրաւորել, հրդեհել և ազատ պտըտիլ արեւու լոյսին տակ, իր ոճրագործութիւնները պահելով գիշերուան մութին: 136 փաստաթուղթեր ու տեղեկագրեր կը հաշուէն, երբ ան անծանօթ կը մնար, դիզուեր էին Տիւսէլտորֆի ոստիկանատան մէջ... Հաւանաբար, Փեթեր պիտի կրնար տակաւին գործել անայլայլ — ընդարձակելով իր սարսափի թագաւորութեան սահմանները, եթէ գիպուածը — ոճրագործներու այս յաւիտենական դաւաճանն ու ոստիկաններու մեծագոյն բարեկամը — զայն չմատնէր:

Երիտասարդ աղջիկ մը, Մարիա զոր բռնաբարելէ յետոյ, ազնուութեան անհաւատալի պահու մը մէջ, ազատ էր թողեր, իր դժբախտութիւնը սարեր էր բարեկամուհիի մը, անոր տալով հրէշին կերպարանքին մասին բաւական ճիշդ նկարագրութիւն մը: Նամակը անցեր էր աղջըկան մօր ձեռքը ու այս վերջինը պարտք սեպեր էր զայն յանձնել ոստիկանութեան, որ մէկ քանի օրուան պրպտումներէ յետոյ յաջողեցաւ երեւան հանել հրէշին որջը ու զայն ձերբակալեց մութ գիշեր մը, եկեղեցիի մը պատին տակ, ուր ժամադրուեր էր իր կնոջ հետ, ապուշ մը այս վերջինը, որ ո՛չ մէկ լուր ունէր իր բարեկամին... ամուսինին արկածներէն:

Ու, վայրենի ճարտարութեամբ մը անհետացուցած ըլլալով ոճրին բոլոր հետքերը, սպաննած ըլլալով բոլոր իր զոհերը, բացի Մարիայէն, կրնայ ուրանալ եւ թերեւս անպարտ արձակուիլ..., ո՞վ գիտէ: Քանի՜ ոճրագործներ կան որ ազատ կը շրջին իբր պատուաւոր անձեր ու քանի՜ անմեղներ կան որ կը մաշին զընդաններու խորը:

Բայց Փեթեր չուրացաւ, ընդհակառակն, ո՛չ միայն խոստովանեցաւ իրեն վերագրուած ոճիրները, այլ նաեւ յայտնեց իր կողմէ գործած ոճիրներ, որոնք անծանօթ կը մնային ոստիկանութեան: Ինչո՞ւ: Առեղծուած մըն ալ այս:

Կը խոստովանի մարդը ու տեւական մը հաճոյքով, հետաքրքրական հեքեաթ մը պատմելու յօժարութեամբ: Դատաւորը որեւէ դժուարութիւն չի կրեր զայն խոստովանցնելու: Պարզապէս կը թելադրէ.

— Պատմէ՛, Փեթեր:

Ու Փեթեր կը պատմէ:

Ծնած ախտաւոր միջավայրի մը մէջ, ալքոլամոլ մարդու զաւակ, մեծցեր է 9 եղբայրներու եւ քոյրերու հետ:

— Մանկութիւնս մարտիրոսութիւն մը եղաւ, կը հաւաստէ, հանդարտօրէն:

Ու ոճրագործին խելօք ու սովորական դէմքը, հետզհետէ ունկնդիրներուն կը բացատրէ թէ ինչ կ'ուզէր, ի՞նչ կ'ընէր, ինչպէս կը պառկէր աղտոտ ձեղնայարկի մը տակ: 14 տարեկան էր, երբ առաջին անգամ, առիթ ունեցաւ ոստիկանական կրելու խստութիւնները: Անկից վերջն է որ ոստիկանութեան եւ իր միջեւ կը բացուի թաքուն մենամարտի շրջան մը, որ կը տեւէ մինչեւ վերջին ձերբակալութիւնը: Բայց, այդ առաջին ձերբակալումն է որ ամէնէն աւելի վատ տպաւորութիւն թողած է իր վրայ, որովհետեւ, մեծ յանցանք մը չէր գործած, ձերբակալուած էր իբր թափառական:

— Բաղնիքներուս վրայ շղթայ զգալու ամօթը, կ'ըսէ, գիս վերածեց անբուժելի ըմբոստի մը:

Անկից վերջն էր, որ Քուրթէն սկսաւ վարել այլանդակ կեանք մը, ուր գողութիւն, բռնաբարում, հըրձիգութիւն եւայլն, իրարու կը յաջորդէին ըստ ոճրագործին քմահաճոյքին:

Այս կարմիր ինքնակենսագրութեան այս կէտին, դատարանին նախագահը հարց կու տայ մեղմ ու փղաքուշ շեշտով.

— Ուրեմն Փեթեր Քուրթէն, համաձայն ենք. կը խոստովանիք ձեր բոլոր ոճիրները: Կարծ պահ մը կը վարանի ու մէկու մը պէս որ սակրկութիւն մը կը կնքէ, Փեթեր, կ'եղրակացնէ.

— Այո՛, պարոն նախագահ, կը խոստովանիմ:

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

ՍՕՖԻԱՅԻ ԱՐԿԱԿԱՐԳ ՅՈՅՑԸ

Թագուշ Ցակոբեան Ֆիլիպէէն Սօֆիա անցած, հոն «կարմիր վաճառատուն»ը բացած եւ քիչ ատենէն մեծ շահեր ապահովելով, հայ յեղափոխականներուն օգնել սկսած էր:

Պուլկարիոյ օսմ. դեսպանատունէն 1905 մարտ 26ին Բ. Դուռ կ'իմացնէին, Եըլտըզի դէպքէն 6 ամիս առաջ ձեռնարկուած դաւադրութիւնները եւ 10,000 հոգիի մասնակցութեամբ կատարուած յուղարկաւորութիւն մը:

1905 փետրուարին, Հայ մը, որ ծանօթ էր «Կաղ» յորջորջումով, Պոլսէն Ֆիլիպէ հասած էր իր երկու աղջիկներուն հետ: Տեսակցութիւն մը ունենալէ յետոյ շրջանի կոմիտէին հետ, «Կաղ»ը Սօֆիա անցած եւ հանդիպած էր Ժընեւէն եկած երիտասարդի մը, որուն ընկերակցութեամբ գացած էին Պալի Էֆէնտի կոչուած գիւղը, պայթուցիկներու փորձեր կատարելու: Բայց երկու մարդիկը մեռած էին փորձերու ընթացքին, ռումբի մը պայթիւնէն: Երկու աղջիկները մեկնած էին անծանօթ ուղղութեամբ: Հաստատուեցաւ որ այս երկու անձերէն մէկը «Դրօշակ» կոմիտէի պետերէն էր, իսկ միւսը ճարտարագէտ մը՝ Պելժիոյ մէջ եւ ղրկուած՝ պայթուցիկներու գործարանի մը կողմէ որ դեռ նոր գտնուած նիւթեր կը պատրաստէր: Այս երկու մեռած խառնակիչներուն յուղարկաւորութիւնը կատարուած էր մարտ 9ին եւ եկեղեցիէն մինչեւ գերեզմանատուն կոմիտէին հաւատաւոր անդամները եւ համակիրները հետեւած էին դագաղներուն, որոնց վրայ դրուած էին բազմաթիւ ծաղկեպսակներ:

Սօֆիա քաղաքին մէջ այդ օրը ընդհանուր եւ արտակարգ վիճակ մը կը տիրէր: Քաղաքին բոլոր կառքերը յատկացուած էին յուղարկաւորութեան հանդէսին եւ երթեւեկը դադրած էր ամբողջ քաղաքին մէջ: Չհանդուրժելով Ժընեւի յեղափոխական կեդրոնի եւ «Դրօշակ» կոմիտէի բոլոր անդամներուն այս ցոյցերուն, պուլկար կառավարութիւնը հրամայած էր կոմիտէի պետերուն 24 ժամուան ընթացքին հեռանալ Պուլկարիայէն: Պուլկար կառավարութիւնը Թուրք դեսպանին առաջարկները սիրով ընդունած եւ գոհացում տուած էր:

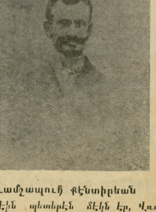

Վռամշապուհ Քէնտիրեան

Կոմիտէի պետերը իրենց պանդոկին մէջ պահուած 7 սնտուկ վտանգաւոր թուղթեր եւ ռումբեր, գիշերանց անհետացուցած ըլլալով, պուլկար կառավարութիւնը չէ կըրցած ձեռք անցընել զանոնք:

Յետոյ հասկցուեցաւ թէ որո՞նց համար կատարուած էին այդ յուղարկաւորութիւնները: Մեռելներէն մէկը Քրիստափոր Միքայէլեանն էր, ուրիշ անունով Սամուէլ Ֆային, յեղափոխականկոմիտէինպետերէնմէկը, որ սպաննուած էր Եըլտըզի մահափորձին համար իր յանձնարարած դժոխային մեքենային փորձերուն ատեն: Միւսը հայկական տեղական կոմիտէին պետերէն մէկն էր, Վռամ Սեպուհ Քէնտիրեան, Անատոլուքեօյցի:

Կոմիտէն դիտմամբ սոսկ ինքնութիւնը ծածկելու համար տարբեր անուններ տուած էր մոլորեցնելով մեր դեսպանը, որ սխալ տեղեկագրած էր մեզ խնդիրը: Այս երկու հանգուցեալ կոմիտէճիները հայ ժողովրդի ազատութեան համար շատ մեծ ծառայութիւններ եւ աշխատանքներ տարած եւ Եըլտըզի դէպքը կազմակերպած ըլլալով, այնքան մեծ ցոյց մը եղած էր անոնց համար:

ՓՐՕ ԱՐՄԵՆԻԱ

Այս թերթը վեց ամիս առաջ հաղորդած էր մահափորձի որոշումը, 1904 փետրուար 15 եւ մարտ 1 թուակիր երկու յօդուածներու մէջ, կը խօսէր Հայերու «ազգային իրաւունքներու» եւ պատմութեան մասին, յետոյ շեշտելով թէ Հայերուն համբերութիւնը սպառած է Ապտիւլ Համիտիգործադրած բռնակալութենէն, կ'ըսէր թէ անոնք որոշած են յանձն առնել ամէն զոհողութիւն իրականացնելու համար հայկական իտէալը և թէ շուտով գործի պիտի սկսին Պոլսոյ և կարգ մը կարեւոր նահանգներու մէջ, նախ Սուլթանը սպաննելով, և յետոյ ապստամբութիւններու միջոցաւ օտար պետութիւններու միջամտութիւնը յառաջ բերելով: Այս թերթը ըլլալով քօմիթէճիներուն և իրենց պաշտպանի մտաւորականութեան օրկանը և խմբագրուած հըռչակաւոր հայասէր Փիէռ Քիյառի կողմէ, Փարիզի Օսմ. դեսպանը մեծ կարեւորութիւն տուած էր եղած հրատարակութեանց և անոնց թարգմանութիւնը ղրկած էր Սուլթանին:

Այս հրատարակութիւններուն վրայ, հրաման տրուեցաւ Բերայի կառավարիչին տեղեկութիւններ հաւաքել Փիէռ Քիյեառի Պոլիս բնակութեան մասին: Կառավարիչը յետ քննութեան կը հաղորդէր թէ Փիէռ Քիյեառ ուսուցիչ եղած էր Բերայի Լուսաւորիչ եւ Գալաթիոյ կեդրոնական վարժարաններուն մէջ եւ թէ շաբաթը երկու անգամ խռովարարական խորհրդակցութիւններ կը կատարէր Հայերու հետ: Այս պատճառով ալ վտարուած էր Պոլսէն:

(Շար.)

Նախնական համաձայնագիրը ստորագրուեցաւ երեքշաբթի օր։ Ապրանքներու յանձնումի թուականները, վճարման պայմանները, գերման հայթայթիչներու տրուելիք կանխավճարները, ինչպէս նաեւ գերման ճարտարագէտներու եւ մեքենագէտներու Ռուսիոյ մէջ բնակութեան պայմանները պիտի ճշդուին բուն համաձայնագրին մէջ։ Քանի մը մանրամասնութեանց մասին միայն բանակցութիւնները կը շարունակուին տակաւին։

Ռուսիա Գերմանիոյ տուաւ 1 միլիառ 800 միլիոն ֆրանք արժէքով ապրանքներ։ Այս գումարին մէջ չեն մտներ այն յանձնարարութիւնները, որոնք յետագային պիտի տրուին, երկրագործական մեքենայի, փոխադրութեանց պիտոյքներու եւ քիմիական արտադրութեանց գործարաններուն։

Գերմանիոյ բոլշեւիկեան լրտեսութիւնը

Գրեր էինք թէ գերման համայնավար գործիչ մը Գերմանիոյ գործարաններէն արտադրութեան գաղտնիքներ կը կորզէր ի հաշիւ Պերլինի խորհրդ. առեւտր. պատուիրակութեան։ Այս գործին քննութեամբ զբաղող հարցաքննիչ դատաւորը իր ներկայութեան ընդունեց մամուլի ներկայացուցիչները, որոնց բացատրեց իրողութիւնը։ Այս առթիւ խմբագրուած պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, երկար ատենէ ի վեր ոստիկանութիւնը գիտէր թէ գերման համայնավար կուսակցութեան կարգ մը անդամները կը փորձէին ձեռք ձգել արտադրութեան վերաբերեալ գաղտնիքներ, ճարտարագէտներու եւ բանուորներու խոստանալով աւելի լաւ վարձատրուած գործ՝ Ռուսիոյ մէջ։

Զեկոյցը կը հաստատէ նաեւ թէ այս լրտեսական կազմակերպութիւնը կը գործէր ամբողջ Գերմանիոյ մէջ եւ անոր պետն էր Էրիխ Սթէֆէն որ ձերբակալուած է։ Այս անձը սերտ յարաբերութիւններ ունէր Պերլինի ռուս պաշտօնատարներուն հետ եւ իր կինը իբր քարտուղարուհի կ'աշխատէր Պերլինի խորհրդ. առեւտր. պատուիրակութեան մէջ։

Աւստրօ-հունգար համաձայնութիւն

Հունգար պատուիրակութիւնը որ Աւստրիոյ հետ առեւտրական դաշնագրի մը կնքման բանակցութիւնները կը վարէր, վերադարձաւ Պուտափէշթ։ Պատուիրակութեան պետը իր տեղեկագիրը ներկայացուց Հունգարիոյ արտաքին Նախարարութեան։

Հունգարական թերթերը կը գրեն թէ աւստրօ-գերման մաքսային համաձայնութեան Հունգարիոյ մասնակցութիւնը ապահովելու համար, բանակցութիւնները կը շարունակուին եւ թէ սկզբունքով՝ համաձայնութիւն մը կնքուած է արդէն։

Զարօ աղան Փարիզ կուգայ

Գերմանական «Պրէմէն» նաւը որ Շէրպուրկ ժամանեց երէկ, եւրոպայի ցամաքը հանեց ծերունի մը, Զարօ աղան որ իր 157 գարունները կը պտտցնէ երկրէ երկիր եւ Ամերիկայի մէջ իր կրած հիասթափումները մոռնալու եկած է եւրոպա:

Զարօ աղա մտադրած է մեկնիլ Լոնտոն, ուրկէ հաւանական է որ անցնի Փարիզ, այցելելու համար Մեծն Նափոլէոնի դամբարանը, քանի որ կը յաւակնի թէ զայն ճանչցած է Աքքիայի մէջ:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՌՈՍՏՈՄԻ ենթակոմիտէի ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 131 Fbg. du Temple. կարեւոր օրակարգ՝ բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՊԷԶՈՆի եւ շրջակայքի անհատ դաշնակցականները կը հրաւիրուին ժողովի այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Bécon les Bruyères կայարանին դիմացի սրճարանը, Buvette de la Gareի սրահին մէջ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին 1 Bld. Carnot, Alfortville. *Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է՝ ժողովը կը փակուի ժամը 11ին։*

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Պատ. Միութեան վիճաբանական ժողովը այս իրիկուն ժամը 8.30ին Գրադարանի սրահը։ Նիւթ՝ «Մենք եւ թուրքերը»։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատանեկան միութեան ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Միութեան Գրադարան Ընթերցասրահին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Իշխան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Արամ, Աղբիւր Սերոբ, Եփրեմխան, Համազասպ եւ Վարդգէս խումբերը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Բացականները պատասխանատուութեան պիտի ենթարկուին։

ՆԻՍԻ կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Վռամեան, Դ. Վարուժան, Իսրայէլ Օրի եւ Անդրանիկ խումբերու ներկայացուցիչները, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8ին, 182 Bld. de la Madeleine.

ՆԻՍԻ Անդրանիկ խումբի ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին ընկ. Պէրպէրեանի բնակարանը։

ՆԻՍԻ Իսրայէլ Օրի խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ընկ. Ա. Աբօեանի բնակարանը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիայի մէջ՝ կարեւոր օրակարգ: ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Զ. Ե. Ո. Միութեան Պուա-Քոլոմպի մասնաճիւղը պարահանդէս մը պիտի տայ Մայիս 2ին շաբաթ իրիկուն տեղւոյն Թատերական սրահին մէջ՝ կը խնդրուի նկատի ունենալ՝

Զ. Ե. Ո. Միութեան «Եփրատ» ֆանֆարի խումբը կ'ընդունի ամէն հրաւէր նուագելու հարսնիքի եւ հանդէսներու մէջ՝ դիմել Օնոսեանի, 3 Rue du Plateau, Issy les-Moulineaux, (Seine)՝

ՓԱՐԻԶԻ Սեբաստիոյ Նահանգի Հայրենակցական Միութեան կեդր. Վարչութիւնը կը խնդրէ իր շրջանի քաղաքներու եւ գիւղերու Հայրենակցական Միութիւններէն մէկ լիազօր ներկայացուցիչ ղրկել խիստ կարեւոր խորհրդակցական ժողովի մը որ տեղի կ'ունենայ այս իրիկուն ժամը 9ին Place St. André-des-Arts*ի մէթրոյին դիմացը* Rue Danton *թիւ 2* au Quartier Neuf *սրճարանի ներքնասրահին մէջ՝*

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱԻՐԷ

Ռընաժի խումբը այս Շաբաթ կէսօրէ յետոյ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԼԻՈՆԻ բոլոր ընկերները այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Գ. Թաղապետարանի ժատենադարանը։

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ խումբը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Ծանօթ.— Այս ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԴՊՐՈՑ

Վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30—9.15 Հ. Յ. Դ. ծրագրի մեկնաբանում (ընկ. Պ. Հիւսեան):

Ժամը 9.30—10.15 Հայկ. շարժման նախապատմութիւն (ընկ. Տ' Թադէոսեան)՝

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԵԿ

Զ. Ե. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

ԼԻՈՆ.— Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

Գ. Թաղապետութեան սրահին մէջ

կը նախագահէ՝ Պ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

կը խօսի՝ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՁՈՒԼԱԼԵԱՆ

կը մասնակցին տեղւոյն կուսակցական մարմինները, բոլոր Հայրենակցական միութիւնները, կարմիր խաչը՝

Գեղարուեստական ճոխ բաժին՝ մասնաւոր նուագախումբ, երգ, արտասանութիւն՝

ՎԱԼԱՆՍ.— Այս Շաբաթ օր
կը նախագահէ՝ Պ. ԿԱՐՕ ՈՒՇԱԳԼԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին, երգ եւ արտասանութիւն

ՏԷՍԻՆ.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին
Սօսիէթէ Լիոնէզի մէջ

Հ. Կ. ԽԱՉԻ 20ԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Նախաձեռնութեամբ Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ եւ ՓԱՐԻԶԻ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ» ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր

SALLE WASHINGTONի մէջ — Մէթրօ Georges V.

Հովանաւորութեամբ եւ նախագահութեամբ

Պ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Բացման խօսք՝ Պ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԷ

Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, պարեր, ընտիր ճաշ, ճոխ պիւֆէ

կը ներկայացուի «ՆԱՄՈՒՍ»էն հարսանիքի տեսարանը

տեղական տարազներով

Մուտք 7.50 ֆրանք

Կը խնդրուի 7 տարեկանէն վար երախաներ չբերել՝ 7 տարեկանէն վեր տղոց համար կը գանձուի ամբողջ տոմսի արժէքը՝

Տոմսերը կը ծախուին «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Հրանդ Սամուէլ գրատունը 51 Mr. le Prince *եւ հանդէսին օրը կիշեր։*

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

Pleyel ցան, Salle Chopinի մէջ, 8 Rue Daru, (Métro: Ternes)

Տոմսերու գինը՝ 50, 30, 20, 10 եւ 5 ֆրանք

Դիմել.— Հրանդ Սամուէլ, 51 Rue Mr. le Prince. եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը՝

ԾԱՆՕԹ.— Սրահին դուռները կը փակուին ժամը 9ին։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Վիէն, Մ. Մ.— 35։

Մարսէյլ, Յ. Ե.— 140։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— *Սէօլէզցի Համազասպ Շահպազեան կը փնտռէ իր եղբայրները Վահան եւ Ստեփան Շահպազեան։ Կը կարծուի թէ Վահան որ 9 տարի ծառայած է ֆրանսական բանակին մէջ, Փարիզէն մեկնած է Հարաւային Ամերիկա։ Ստեփան Իզմիրի աղէտէն յետոյ Շիշլիի (Պոլիս) գերեզմանատան պահապան էր։ Այժմ լուր չունինք իր մասին։*

Իրենց հասցէն գիտցողներէ կը խնդրուի իմացնել Համազասպ Կարապետեանի, 243 Rue Jean Jacques Rousseau, Issy-les-Moulineaux, (Seine) France.

— *Կը փնտռուի Այնթապցի Արմենակ Գըլճեան որ 1926ին եկած է Ֆրանսա. Նախապէս կը գտնուէր Պէյրութ եւ կը զբաղէր հացագործութեամբ։ Իր եղբայրը կը գտնուի Ամերիկա։ Իմացնել իր քեռորդւոյն Սարգիս Թաշճեանի,* chez Mr. Piraux, Saclas (Seine et Oise) France.

— *Կը փնտռուի Եոզկատի Ֆարխալ գիւղացի Եսայի Ղազէրեան, հօր անուն՝ Փիլիպ, մօր անուն (չի յիշեր)։ Կը կարծուի թէ այժմ Փարիզ կը գտնուի իր մօր հետ։ Իմացնել Պ. Տօնիկեանի,* chez Mr. Sicard, au Moulin Daurouze, par Paulhaguet, (Haute Loire).

— *Յակոբ Յովակիմեան կը փնտռէ իր մօրաքրոջ որդին Գրիգոր Գարաօղլանեան (Մալաթիացի) որ 1924ին Յունաստանէն մեկնած է Ֆրանսա։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել* 5 Rue du Quartier Neuf, St. Chamond (Seine) France.

— *Սուրէն Փանոսեան կը փնտռէ իր եղբայրները՝ (Տէրընտեցի. Սեբաստիա) Սիմոն (Ճանօ), Արիստակէս եւ քոյրերը՝ Զմրուխտ եւ Մարգրիտ Փանոսեան, որոնք ընդհ. պատերազմին անյայտացած են։ Իմացնել Յառաջի վարչութեան։*

— Կը փնտռուի Մարաշի Զավուշլու Թաղէն Լուսնթագ Սահակեան, հօր անուն՝ Յարութիւն (կառավարական պաշտօնեայ), մօր անուն՝ Խաթուն (վարժուհի), եղբօր անուն՝ Սամուէլ՝ Տէրզօրի ջարդին 9—10 տարեկան էր եւ կը գտնուէր Շէտտատիյէ։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել M. Fernezlianի, 36 Rue de la Part Dieu, Lyon, (Rhône). France.

— *Մարաշցի Եսայի Գարամանլեանի որդին Սիմոն Գարամանլեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Յակոբ Գարամանլեանը, որ կը գտնուէր Շիքակօ (Ամերիկա)։ Ընդհ. պատերազմէն ի վեր լուր չունիմ իր մասին, իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝* Simon Karamanlian*ի,* Usine Vigier, Pont St. Esprit (Gard) France.

Ամերիկահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

BOURSE Benéfices intérêts peuvent être réalisés par opérations journal. avec provis. (titres ou espèces) déposés chez banquier membre du syndicat. Notice et Circulaire hebdomad. sur demande. R. Lorilleux, remisier accrédité, 16, rue Drouot. Paris, Téléph.: Provence 49-76.

ՊՈՒՐՍ

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31.49

(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Phonos & Disques Columbia

Agence exclusive

REGISTERED TRADE MARK

POLYDOR

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, յունարէն եւ թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.։ Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.։ Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maître*ի* Courant continu*ն, գին՝ 478 ֆր. 75։ Մեր գինները գործարաններէն նշանակուած են։ Ծախուածները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։*

ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

M. HABIAN

31 rue Cramme 31, Bois Colombes Tél. Charlebourg 16-29

Թրամ. 40, 45 օթօպ.

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ. Թարմ եւ ճոխ մթերք։ Ամանադժուահաճերն իսկ գոհ կը ձգենք։ Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում։ Գինները անմրցելի՝ Ապսպրանքները արագ կը յանձնուին բնակարաններ

GRANDE EPICERIE INTERNATIONALE

ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

215 Rue Vendôme (Լիոն), փլաս կիշառի մօտիկը

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մեր վաճառատան սկզբունքն է ծախել աժան գնով եւ շահիլ արագ շրջանառութենէն:

Այս երկրորդ անգամն է, երկու ամսուան ընթացքին, որ մեր ծախած արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններու վրայ զգալի զեղչ կ'ընենք՝

Մեր սկզբունքն է աժանութիւն, մաքրութիւն, ուղղամտութիւն՝ Այս պատճառով մեր գիները անմրցելի են, ապրանքը լաւ եւ սպասարկութիւնը անթերի՝

Ծանօթացէք մեր նոր զեղչերուն եւ բաղդատեցէք ուրիշներու գիներուն եւ մեր նախորդ գիներուն հետ:

Կրնաք համոզուիլ միայն փորձելով եւ գոհ պիտի մնաք:

ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարխի։ Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր. 9-12*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, *Փարիզ, Մէթ.* Réaumur. *Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդութ. տարրալուծ.։ Կ'ընդունի ամէն օր 9-12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները*

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS 208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ
17
ԱՊՐԻԼ
1931

17 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1546

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԴԱՏ ՈՒՆԻ՞ՆՔ ԹԷ ՈՉ

Եգիպտոսի ռամկավար օրկանին մէջ, Պ. Վ. Թէքէեան կը շարունակէ իր տեսութիւնները՝ Թուրքեւհայ յարաբերութեանց մասին:

Աչքի առջեւ ունինք վերջին երկու խմբագրականները — «Ով ինչ կրնայ պահանջել» եւ «Հրաժարում պատրանքէ»։ («Արեւ», 8 եւ 10 ապրիլ)։

Այս անգամ ռամկավար խմբագրապետը կը զբաղի դաշնակցական թերթերու տուած պատասխաններով։ Մասնաւորապէս «Յառաջ»ի երեք խմբագրականներով. — «Մինչեւ այստեղ ի՞նչ...», Ու կը փորձէ աւելի պարզ խօսիլ։ Լուսաբանել մութ մնացած կէտերը։

Առաջին լուսաբանութիւն.

— «Գաղութահայութիւնը *պէտք է հրաժարի* երկրային պահանջներ դնելէ, որովհետեւ կայ հայկական Տէրութիւն մը, որ այդ պահանջները դնելու թէ աւելի *իրաւասութիւնը* եւ թէ աւելի *պատեհութիւնը* ունի. կ'ըսենք պահանջներ *դնելու* եւ ոչ թէ կռիւով *խլելու* ձեռնհասութիւնը նա՛խ, պատեհութիւնը անկէ վերջ գալով եւ գնահատման՝ այսինքն իմաստութեան հարց ըլլալով։

«... Արդ, քանի որ գաղութահայութիւնը երկրային պահանջներ դնելու *պատեհութիւնը* չունի (եւ ատոր *պատրանքը* վնասակար է իրեն եւ *բոլոր Հայոց*), քանի որ ատոր *իրաւասութիւնն* ալ «դէպքերու բերմամբ», տրուած է Երեւանին, մենք ըսինք եւ կ'ըսենք որ այլեւս հրաժարելու ենք այդ պահանջներէն եւ զանոնք յանձնելու ենք հայկական Տէրութեան, *որ այդ պատեհութիւնը երբ գոնէ՝ իրաւասութիւնն ալ կը ժխէ, չի կրնար չժխել»։*

«Եւ մենք, եթէ խելք ունինք, կը սահմանափակենք մեր պահանջը *քիչի* մէջ, զոր ստանալու յոյս մը կրնանք սնուցանել երբ հրաժարած ըլլանք *շատէն* եւ շատին համար *կռիւէն*»։ (8 Ապրիլ)։

Երկրորդը՝ ընդլայնումն է առաջին տեսակէտին։ Պ. Թէքէեան «անկարելիօրէն մեծ զոհողութիւն մը» չի համարեր այդ հրաժարումը։

— «Մարդ կը զոհէ միայն այն զոր պիտի կրնար ունենալ։ Իրաւունքը ուրիշ բան է եւ իրաւունքի առարկան՝ ուրիշ բան։ Իրաւունքը կրնաս միշտ ունենալ եւ իրաւունքի առարկան՝ երբեք։ Եթէ իրաւունքէն զատ, զոր վստահ ես թէ ունիս՝ նաեւ վստահ կամ գոնէ յուսալից ես թէ պիտի կրնաս ունենալ իրաւունքիդ առարկան, այն ատեն *զոհողութիւն* մը ըրած կ'ըլլաս հրաժարելով իրաւունքէդ. հակառակ պարագային զոհողութիւն չկայ։

«Այս պարագային՝ կայ միայն պատրանքի մը զոհողութիւնը։

«... Պատրանքներ կան որոնք վնասակար չեն. այս մէկը վնասակար է մեզի. նախ պէտք է ազատինք անկէ՝ որպէսզի կարենանք այնուհետեւ մեր ճամբան որոշել, ցաւած սրտով բայց յստակ մտքով այդ ճամբուն մէջ մտնել եւ հոն քալել։ Աւելի մեծ տկարութիւն չկայ քան անկարելի յոյսով մը ինքզինք օրօրելն ու եղած տեղը մնալը։ Ազգասիրութիւնը սիրահարութիւն չէ վերջապէս»։ (10 ապրիլ)։

Ու վերջապէս, աղաղակ մը սրտառուչ, որ ունի վճիռի մը ուժգնութիւնը.

— *«Պատրանք ու պատրա՛նք է չտեսնել՝ թէ գաղութահայութիւնը ոչ մէկ միջոց ունի, պիտի ունենայ եւ կրնայ ունենալ իր բարոյական իրաւունքը արժեցնելու»։*

Շարքը շարունակելի է տակաւին։ Սպասելով նոր թղթաբերին, կանգ առնենք դրուած կէտերուն վրայ։

Թէեւ, ըսենք միջանկեալ, տաժանելի բան է վիճաբանութեան բռնուիլ մէկու մը հետ, որ չի հաւատար ո՛ր և է բանի, որ քաղաքական խնդիրներով կը զբաղի իբրեւ գեղապաշտ, գլխիվայր խրելով իր իսկ մանուածապատ նախադասութիւններու բաւիղին մէջ։

Ի՞նչ առողջ տեսակէտ—հրաժարիլ պատրանքէ։ Քար դնել սրտին վրայ, եւ հետապնդել կարելին, ոչ թէ ցանկալին...։

Անշուշտ այս տրամաբանութեամբ ջուրը կ'իյնայ նաեւ ռամկավարներուն հռչակաւոր «Մեծ Տեսիլք»ը, որ անհամեմատ աւելի «շատ» է քան մեր պահանջած, մեր հետապնդած «քիչ»ը։

Եւ պատրանքը փարատելու համար, Պ. Թէքէեան մեր հողային պահանջները լրացնելու հոգը, իրաւասութիւնն ու նախաձեռնութիւնը կը յանձնէ Երեւանի ոստիկանական տեսչութեան, գործածելով խոշոր, գլխագիր բառ մը, «հայկական Տէրութիւն» (Puissance!)։

Ուրիշ խօսքով, կը գտնէ իշխանութիւն մը, որ հրապարակաւ յայտարարեց թէ ինք «Ամենայն Հայոց կառավարութիւն չէ»։

«Կոմիսարիատ» մը, որ տարին տասներկու ամիս կը ծաղրէ Հայկական Դատը, անկախն ու միացեալը, Թրքահայ իրաւունքները եւայլն.։

Որ Անիի աւերակներն անգամ չկրցաւ փրկել։

Որ փոքրամասնութեանց իրաւունքները, երկիրէ երկիր եղած փոխադարձ պարտաւորութիւններն անգամ չի կրնար արժեցնել։

Որ գաղութները կը համարէ իբրեւ խառնակութեան, մարզանքի և շահագործման հնոցներ, եւ կը թքնէ Թէքէեաններու երեսին։

Արդեօք դիւանագիտական նուրբ խաղե՞ր են ասոնք։ Խորախորհուրդ քաղաքականութիւ՞ն մը, որուն մեր խելքը չի հասնիր։

Կամ արդեօք, մենք, իբրեւ ընդդիմադիր, իբրեւ «Հայաստանի թշնամիներ», յստակ չե՞նք տեսներ, եւ անիրաւ մեղադրանքնե՞ր կ'ընենք։ Շ.

ԱԼՖՈՆՍ ԹԱԳԱՒՈՐ

(ՔԻՉ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ)

Կարելի է արդէն մեռած նկատել թագաւոր մը որ գահէն կը հեռանայ եւ հետեւաբար, գրել անոր կենսագրականը, քանի որ գահէն դուրս, պիտի շարունակէ ընել այն ինչ որ կ'ընեն մեծափարթամ ու հասարակ մահկանացուները.— ուտել, խմել եւ երբեմն ալ դաւել ու սադրել...

Վերջին մէկ դարու ընթացքին, չորրորդ անգամն է որ Սպանիոյ գահը կը փլի՝ 1808 Կարոլոս Դ. կ'իյնար Նափոլէոնի հարուածներուն տակ։ Իրմէ վերջ Ֆերտինանտ Է. գրեթէ բանտարկեալն էր խմբակի մը. 1868ին, Իզապէլ Բ. թագուհին կը ստիպուէր բռնելու աքսորի ճամբան։ Իսկ իր թոռը Լէոն-Ֆերնան-Մարի-Իզիտոր Փասքալ-Անթուան Ալֆոնս 13րդ, իր ծննդեան օրէն իսկ թագաւոր Սպանիոյ, Կաստիլլայի, Սարակոնի, Երկու-Սիկիլիաներու, նաև Երուսաղէմի եւ ուրիշ վայրերու..., այս անգամ կ'երեւի, վերջնապէս տեղը կը ձգէ հանրապետական միայուն ու վաւերական նախագահի մը։ Ծնած էր 1886-ին Մատրիտի մէջ, իր հայրը իր ծնունդէն վեց ամիս առաջ մեռած ըլլալով, իրր գահաժառանգ ծնած օրն իսկ թագաւոր յայտարարուեցաւ Սպանիոյ եւ վերեւ յիշուած երկիրներուն... բայց, կառավարութեան ղեկը ձեռք առաւ այն օրն, ուր 16 տարեկանը թեւակոխեց, մինչեւ այդ օր գործած ըլլալով խնամակալի մը ձեռքին տակ։

Պէտք է ըսել թէ՝ իբր թագաւոր, որեւէ գէշութիւն չէ հասցուցած իր երկրին. քաջութիւն ալ ունէր։ 1905ին՝ թագուհիին հետ Փարիզ այցելութեան մը ընթացքին, սպանիացի անիշխանականներ ձեռնառումբեր նետեցին իր կառքին վրայ։ Քանի մը անձեր սպաննուեցան ու վիրաւորուեցան. ինքը մնաց ողջ եւ առողջ, առանց վախնալու, ազդուելու եւ տեղէն շարժելու ճիշդ մէկ տարի յետոյ, 1906ին, Անգլիոյ Վիկտորիա թագուհիին թոռնուհիին հետ իր ամուսնութեան առթիւ, անիշխանականները կրկին ձեռնառումբեր կը նետեն հարսանեկան կառքին վրայ, սպաննելով ու վիրաւորելով բազմաթիւ հրաւիրեալներ։ Ինքը նորէն անվաս ազատած էր, ինչպէս նաեւ թագուհին, որուն ձեռքէն բռնելով՝ կ'օգնէ որ կառքէն իջնայ։ Այս դէպքէն երկու ժամ յետոյ, իր անձնական կառքով, թագուհիին հետ առանձին, երկու ժամ կը պտտէր Մատրիտի փողոցներուն մէջ։ Նոյն պաղարիւնը ցոյց տուաւ նաեւ յետագային, իրեն ուղղուած երկու մահափորձերու պահուն, ինչ որ նպաստեց իր ժողովրդականութեան, մինչեւ սակայն, անիշխանականի մը գլխատումը։ Ատկէց վերջն էր որ իր աստղը սկսաւ խաւարիլ, երբ մանաւանդ ուղղակի ձեռք զարկաւ օրուան քաղաքականութեան եւ միջամտեց կուսակցական պայքարներուն։

Հիմա անշուշտ, ատենն եկած է որ Լոնտոնի իր առանձնարանին մէջ, առաջին յուզումներէն յետոյ, յիշէ եւ ողբայ,— աւա՜ղ, փառացս անցաւորի...

⁂ *Սպանիոյ թագուհին իր հետեւորդներով հասաւ Փարիզ, ուր կայարանը զինքը դիմաւորելու գացեր էին բազմաթիւ ծանօթներ։ Իսկ Մարսէյլէն շոգեկառք մտաւ թագաւորը, նոյնպէս գալու համար Փարիզ, ուր մէկ քանի օր մնալէ վերջ, իր ընտանիքով պիտի մեկնի Անգլիա։*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍՊԱՆԻՈՅ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՎԵՐՋԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մայրաքաղաքէն բաժնուած պահուն Սպանիոյ Թագաւորը հետեւեալ յայտարարութիւնն ուղղեց ժողովուրդին.

— կիրակի օրուան ընտրութիւնները յստակօրէն կը յայտնեն ինծ թէ այսօր, կորսնցուցած եմ ժողովուրդին համարումը։ Խիղճս կ'ըսէ ինծ թէ այս պաղութիւնը վերջնական պիտի ըլլայ, որովհետեւ միշտ ծառայած եմ Սպանիոյ, միակ նպատակս ըլլալով հանրային շահը՝ թագաւոր մը կրնայ սխալիլ եւ անշուշտ, երբեմն ես ալ սխալած եմ, բայց լաւ գիտեմ թէ մեր հայրենիքը միշտ վեհանձն գտնուած է հանդէպ սխալներու, որոնք չարակամութեամբ չեն գործուած։

«Թագաւորն եմ բոլոր Սպանիացիներուն եւ ես իսկ Սպանիացի եմ։ Պիտի կրնայի զանազան միջոցներ գործածել պահպանելու համար արքայական իրաւունքները եւ ուժգնօրէն պայքարելու համար հակառակորդներուն դէմ. բայց վճռապէս կ'ուզեմ հեռու մնալ ամէն բանէ որ պիտի կրնար հայրենակիցներս հանել իրարու դէմ, քաղաքային եղբայրասպան կռիւի մը մէջ։

«Իմ որեւէ մէկ իրաւունքէս չեմ հրաժարիր, որովհետեւ անոնք, իմս ըլլալէ աւելի, պատմութեան աւանդը կը կազմեն եւ օր մը, անոնց խստիւ պահպանման հաշիւը տալու եմ։

«Պիտի սպասեմ որ հանրային կարծիքի իսկական արտայայտութիւնը ճանչնամ եւ սպասելով որ ժողովուրդը խօսի, ազատօրէն կ'առկախեմ արքայական իշխանութեան կիրարկումը եւ Սպանիայէն կը հեռանամ, ընդունելով այսպէս, թէ ան միակ տէրն է իր ճակատագրին։

«Այսօր դեռ, կը հաւատամ թէ կը կատարեմ պարտականութիւնը զոր ինծ կը թելադրէ հայրենիքիս սէրը։

»Կը խնդրեմ Աստուծմէ որ միւս Սպանիացիներն ալ իրենց պարտականութիւնը հասկնան այնքան խորապէս որքան ես»

▪▪▪▪▪▪▪▪▪▪▪

Հանրապետութեան հիմնական սկզբունքները

Սպանիոյ հանրապետական առժամեայ կառավարութիւնը նոր վարչաձեւի հիմնական սկզբունքներուն եւ իր ուղեգծին մասին հրատարակութեան տուաւ յայտարարութիւն մը, որուն կարեւոր հատուածները ստորեւ.

Կառավարութիւնը իր հաւաքական եւ անհատական գործունէութիւնը պիտի ենթարկէ սահմանադիր Քորթէսի (խորհրդարանը) դատարանին, երբ ատենը գայ իր իշխանութիւնը յանձնելու անոր։

Կառավարութիւնը վերաքննութեան պիտի ենթարկէ վարչական եւ կառավարական այն գործունէութիւնը, որ կը քննուէր արդէն երբ 1923ի Խորհրդարանը լուծուեցաւ, այս կերպով երեւան հանելու համար պատասխանատուութիւնները։ Նոյնը պիտի ըլլայ նաեւ յետագայ գործունէութեանց համար։

Կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ լիուլի պիտի յարգէ անհատական խղճի եւ կրօնական պաշտամունքի ազատութիւնը։

Անհատական սեփականութեան իրաւունքը երաշխաւորուած է օրէնքով։

Կառավարութիւնը թոյլ չպիտի տայ որ նորակազմ հանրապետութեան հակառակորդները զայն քանդելու ելլեն։

Այս պատճառով ալ, ընդունելով մէկտեղ անհատական ազատութեան անհրաժեշտութիւնը, պիտի կատարէ դատական ու վարչական հետապնդումներ, եթէ պէտք ըլլայ։

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐ

Առժամեայ կառավարութեան անդամները, լիակատար նիստի մը ընթացքին, որոշեցին անմիջապէս գրաւման ենթարկել արքայական պալատը, որուն գոյքերը, կարասիները, եւայլն. պիտի ցուցակագրուին նոտարի մը միջոցով։ Բոլոր սենեակները պիտի կնքուին եւ պալատը պիտի յանձնուի ոստիկանական հսկողութեան։

Որոշուած է ազգային աղէտներու պատասխանատուները փնտռել եւ առ այս անմիջապէս պիտի ձեռնարկուի երեք դատավարութեանց, ընդդէմ նախորդ կառավարութեանց։

ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Սպանիական «Ֆապրա» գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ ամբողջ երկրին մէջ, հանրապետութեան հռչակումը մեծ խանդավառութեամբ ընդունուեցաւ։ Ամէն տեղ հանդարտութիւն կը տիրէ։

Բանակը եւ ոստիկանութիւնը յարած են նոր վարչաձեւին։ Երկրին միաձայն համակրութիւնը հանդէպ նոր վարչաձեւին նախատեսել կուտայ անոր արագ ամրացումը։

⁂ *Բոլոր նահանգներուն մէջ, ժողովուրդը զանազան եղանակներով ամբողջ օրը յայտնեց իր ուրախութիւնը հանրապետութեան հաստատման առթիւ։ Միայն մէկ քանի փոքր միջադէպեր պատահած են մէկ քանի վայրերու մէջ։*

Քաթալանիոյ անջատ հանրապետութիւնը

Քաթալանիա բաժնուելով Սպանիայէն, կազմեց իր հանրապետական անջատ կառավարութիւնը, գլխաւորութեամբ գնդ. Մաչիայի որ հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ այս առթիւ.

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

"ԱԶՔԵՐՆԻՍ ԲԱՆԱՆՔ"
"ՍԵՒ ԾՈՎԸ ՌՈՒՍԵՐՈՒՆ, ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԸ ՅՈՅՆԵՐՈՒՆ Կ'ԱՆՑՆԻ"

«Ըլլմազ» այս վերնագրերուն տակ գրել կուտայ թէ թրքական նաւատորմը շատ վար է ռուսականէն, յունականէն և նոյնիսկ ռումանականէն։

«Անցեալ տարի, երբ «Եավուզ»ի նորոգութեան առթիւ քանի մը հելլէն երեսփոխաններ խրտչեցան, հելլէն ծովային նախարարը ըսաւ. «Պարոննե՛ր, ինչո՞ւ իրար կ'անցնիք։ Տրէտնոթ մը, որ իր շուրջը չունի 5-6 զօրաւոր և արդիական թորփիլաջախջախ, այնքան աչաւոր չէ»։

Մինչդեռ մենք այս ամառ «Եավուզ»ին ընկերացնելու համար պիտի ունենանք միայն երկու թորփիլաջախջախ, որոնք արդէն ծովը իջեցուած են։ Իսկ Հելլէնները ունին 10 թորփիլաջախջախ և 10 թորփիլանաւ, զոր նորոգեցին ամբողջովին։ Ռումանիա անգամ վերջին գրութեամբ 4 թորփիլաջախջախ ունի։

Այո, ծածկելու բնաւ տեղի չկայ։ Ռուսերը Սեւ ծովի, Հելլէնները Միջերկրականի մէջ տենդագին կ'աշխատին, թէ՛ նորոգելով իրենց նաւերը, և թէ նորեր շինելով։

Այս կացութեան առջեւ, պէտք է շատ գգայուն և արթուն գտնուինք ու առաւելագոյն կարեւորութիւնը տանք մեր նաւատորմին։ Եթէ անհոգ գտնուինք, անխուսափելիօրէն Սեւ ծովը ռուսերուն պիտի անցնի ամբողջովին, Միջերկրականն ալ Հելլէններուն»։

ՆՈՐ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ ՇԻՆԵԼՈՒ ԱՌԱՋԱՐԿ

Բնիկ Տիգրակերտցի Պ. Եղիշէ Չէրչեան «Պայքար» թերթին նամակ մը գրելով կը յայտնէ թէ Ամերիկեան «Փորտ» ընկերութեան քով կը գտնուի 525,000 տոլարի գումար մը, զոր ատենօք անոր յանձնած են երեք Տիգրակերտցիներ, Տօքթ. Թօփրահեան (75,000), Ցովհ. Ճան Տօնեճեան (40,000) եւ Արսլան Սահակեան-Ջօփուրեան (50,000) տոլար։ Նամակագիրը կ'աւելցնէ թէ այս երեք կտակներուն վաւերաթուղթերը կը գտնուին Տիգրակերտի Վերաշինաց Միութեան քով եւ կը թելադրէ որ դիմումներ կատարուին այս գումարը ստանալու ու անով Նոր-Տիգրակերտ անունով աւան մը շինելու Հայաստանի մէջ, ինչպէս շինուած են Նոր-Խարբերդ, Նոր-Արաբկիր, Նոր-Մալաթիա եւ ուրիշներ։

ԱԻՍՏՐԵՒԳԵՐՄԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Գերման կառավարութիւնը դիմում կատարեց Համեւրոպայի ուսումնասիրական յանձնախումբին որ մայիս 15ի իր նիստի օրակարգին վրայ դնէ երկու նոր հարցեր.

1) *1930 մարտ 29ի առեւտրական պայմանագրութեան ձախողութեան հետեւանքով, եւրոպական մաքսային յարաբերութեանց մէջ ստեղծուած վիճակին քննութիւնը։ Այս առթիւ գերման կառավարութեան կողմէ արտաքին նախարարը Քուրցիուս կը յայտնէ թէ յանձնախումբին պիտի տայ զեկոյց մը՝ աւստրեւգերման մաքսային համաձայնութեամբ հետապնդուած նպատակներուն մասին։*

2) *Գերմանիա կ'առաջարկէ յանձնախումբին օրակարգին վրայ դնել նաեւ օդային եւ ցամաքային փոխադրական միջոցներու համար բիզի եւն. մաքսէ զերծ կացուցման հարցը։*

ԹՈՒՐՔԻԱ ՆԵՐՍԷՆ ԵՒ ԴՈՒՐՍԷՆ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԲՆԱՋՆՋԵՑԻՆ ՀԱՅԵՐԸ

Այս օրերս Փարիզի մէջ լոյս տեսաւ նոր գիրք մը՝ Թուրքիոյ մասին (1)։

Հեղինակը՝ Dagobert von Mikusch անծանօթ է մեզի։ Գրած է գերմաներէն եւ թարգմանուած ֆրանսերէնի։

Առաջին ակնարկով — գրքին անունէն իսկ — կարելի է հասկնալ թէ ի՛նչ տրամադրութեամբ գրուած է ան։ Աթաթուրքի վրայ գիրք գրելու մեթոտը նոր չէ. իսկ պատերազմէն ասդին աւելի զարգացած է։ Կը պատմեն թէ վերջերս Թուրք կառավարութիւնը 100,000 ֆր. առաջարկած է ֆրանսացի գրողի մը, որպէս զի Թուրքիա այցելէ եւ իր տպաւորութիւնները — անկասկած նպաստաւոր — գրքով մը արտայայտէ։ Պարկեշտ գրողը մերժած է այս առաջարկը։

Ֆոն Միքուշ իր գիրքը գրելու համար շատ յոգնութիւն չէ կրած։ Յայտնի կ'երեւայ թէ անիկա աչքի առջեւ ունեցած է Մուսթաֆա Քեմալի համբաւաւոր ճառը, որ օրեր տեւեց, եւ որ հրատարակուեցաւ քանի մը տարի առաջ 2-4 լեզուներով։ Լայն մէջբերումներ կ'ընէ այդ ճառէն եւ իր բոլոր փաստերը կ'առնէ անկէ։ Ժամանակին Մուսթաֆա Քեմալի գլխաւոր գործակիցները՝ Ռէուֆ պէյ, Խալիտէ Էտիպ հանըմ, Ատնան պէյ եւ հակառակորդ բանակին անցած ուրիշ յայտնի դէմքեր հերքեցին Թուրք դիկտատորին զանազան պատմութիւնները։ Այնպէս որ, հեղինակը շատ միակողմանի աղբիւրէ քաղած է իր տեղեկութիւնները, ուստի եւ կարելի չէ ըսել թէ իր գիրքը արդիւնք է լուրջ ուսումնասիրութեանց եւ պրպտումներու։

Լայն տեղ տրուած է Մ. Քեմալի կենսագրութեան։ Այդ առթիւ պատմած է ժամանակակից բոլոր քաղաքական դէպքերը, մանրամասնութեամբ ու աշխատելով վերլուծել զանոնք։

Տարակոյս չկայ թէ երբ Թուրքիոյ մասին կը խօսուի, առաւել կամ նուազ չափով կը յիշուին նաեւ Հայերը։ Ֆոն Միքուշ ալ տեղ տեղ կը խօսի մեր մասին։ Հետաքրքրական են իր արտայայտած մտքերը և կ'արժէ նոյնութեամբ արտատպել զանոնք.

— «Օսմ. կայսրութեան համար պետութեան ազգայնացումը կենսական անհրաժեշտութիւն մըն էր. բայց ի՞նչպէս իրականացնել զայն։ Կեդրոնացում մը փորձելը իրեն դէմ հակառակութեան պիտի մղէր քրիստոնեայ բնակչութիւնները, որոնք պիտի պահանջէին պահպանել իրենց իրենց լեզուն եւ սեփական վարչութիւնը. իսկ եթէ այս գիջումներն ընէր անոնց եւ զանոնք իրեն միացնէր միայն իբրեւ դաշնակցային պետութիւններ, այն ատեն պիտի զայրացնէր իսլամները, որոնք պիտի պոռային թէ անիրաւութիւն և զաւածանութիւն կ'ըլլայ իսլամութեան դէմ։ Եթէ խնդիրը զանուար միայն Մակեդոնիոյ քրիստոնեայ Յոյներուն, Սերպերուն և Պուլկարներուն շուրջ, աւելի դիւրաւ կարելի պիտի ըլլար գտնել կարգադրութեան եղանակ մը. սակայն գլխաւոր դժուարութիւնը ուրիշ տեղ էր։

Իսլամութեան կեդրոնին մէջ իսկ, փոքր Ասիոյ մէջ, կը գտնուէր օտար եւ անձուլելի տարր մը, Հայերը՝ բացի մանրանկար հողամասէ մը, պարփակուած խորհրդային պետութեանց դաշնակցութեան մէջ, այս դժբախտ ժողովուրդը, հալածուած չարաչուք բախտէ մը, ու թերեւս ոչ բոլորովին անարժան կերպով, անհետացած է այսօր աշխարհի քարտէսէն։

«Այդ օրերուն, Հայերը միլիոններով կը հաշուէին, ոմանք Փոքր Ասիոյ արեւելեան եւ հարաւ-արեւելեան մասին մէջ ընդարձակ շրջաններ կը գրաւէին, ուրիշներ ցրուած կ'ապրէին կայսրութեան բոլոր մեծ քաղաքներուն մէջ։ Առաջին քրիստոնեաները եւ փառահեղ անցեալի մը ժառանգորդներն ըլլալու իրենց հպարտութեան վրայ, կուգար աւելնալ գիտակցութիւնը իրենց մշակութային մեծ զարգացման, ուրկէ կը կարծէին կարենալ քաղել ազգային մասնայատուկ կեանքի մը իրաւունքը։ Իրենց շարունակական աճումը, միացած իրենց մեծցող բարգաւաճումին, թոյլ կուտային մտածել Հայկական հին կայսրութեան վերականգնումին մասին։ Իրենց դրացին՝ Ռուսիա կը քաջալերէր զիրենք այս յոյսին մէջ։ Բայց իրենց շուրջ, իսլամներուն մօտ ուժգին ատելութեան միայն կը հանդիպէին, զգացում՝ որուն բացատրութիւնը պէտք է փնտռել ուրիշ տեղ քան թէ միայն ակներեւ պատճառներու մէջ, որովհետեւ ատոր արմատները մխրճուած են երկու հակառակորդ ցեղերու արիւնին մէջ իսկ։ Քեմալականները ինչպէս կոչուեցան Երիտասարդ Թուրքերու յաջորդները, շատ խստօրէն դատափետեցին իրենց նախորդներուն գրեթէ բոլոր արարքները. միայն այս հայկական խնդրին մէջ է որ գոնէ լռելեայն, հաւանեցան անոնց բնաջնջումի քաղաքականութեան, զոր ամբողջ աշխարհ այպանեց իբրեւ գարշելի ոճիր մը։ Եթէ մէկ կողմ թողունք մարդասիրական տեսակէտը, Հայերուն իր պետական մարմնէն անջատումը Թուրքիոյ համար ոչ նուազ բացարձակ անհրաժեշտութիւն մըն էր, քան Հնդիկներուն բնաջնջումը՝ Ճերմակներու պետութիւն մը հիմնելու համար Ամերիկայի մէջ (էջ 88-89)։

Դահիճները երբեք ա՛յնքան պերճախօս պաշտպան չէին ունեցած քաղաքակիրթ Եւրոպայի մէջ։ Վարձկան գրիչը՝ դէպքերը առարկայօրէն քննելու պատրուակին տակ՝ ոչ միայն կ'արդարացնէ ոճրագործները, այլեւ «բացարձակ անհրաժեշտութիւն» մը կը նկատէ Հայերու բնաջնջումը, յանուն Թուրքիոյ «ազգայնացման»։

Հեղինակը երկար կանգ կ'առնէ Զինադադարի դէպքերուն վրայ։ Կը նկարագրէ Իզմիրի գրաւումը Հելլէններուն կողմէ, Մ. Քեմալի Անատոլու ղրկուիլը, իբրեւ բանակի ընդհ. քննիչ։ Միլլի շարժման ծագումն ու զարգացումը։ Էրզրումի եւ Սվազի համագումարները, Պոլսոյ եւ Էնկիւրիի հակամարտութիւնը, քաղաքացիական կռիւները, Հելլէն բանակին հետ կռիւները, Հայաստանի պարտութիւնը եւ յարակից դէպքեր։

— Հայերը, միակն էին որ իրապէս պատճառներ ունէին գանգատելու Թուրք կառավարութենէն եւ կը վստահէին խաղաղութեան պաշտպան Ուիլսոնի։ Մ. Նահանգներու բարեպաշտ զայրոյթը Թրքական հալածանքի քաղաքականութեան դէմ, ամէնէն ապահով գրաւականը կը թուէր Հայերուն թէ գոհացում պիտի տրուի փոքր Ասիոյ մէջ մեծ պետութիւն մը հիմնելու իրենց փափաքին, հին Հայաստանի վերածնութեան» (էջ 151)։

Ուրիշ տեղ մը.

— «Հայկ. պետութեան մը հիմնումը, բաղկացած արեւելեան նահանգներէն, գրեթէ ըստոյգ էր, դաշնակիցները, գլխաւորաբար Ամերիկա, չէին կրնար դրժել Արեւելքի քրիստոնեաներուն տուած իրենց խոստումը, Ցամատ ֆէրիտ փաշայի կառավարութիւնը պատրաստ էր տալու իր հաւանութիւնը, Պոլիսն ու դրացի նեղուցները փրկելու յոյսով. բայց Հայաստանի իսլամները չէին ուզեր ոչ մէկ գնով հպատակներն ըլլալ իրենց արհամարհուած հայրենակիցներուն։ Մնաց որ այս վերջինները չպիտի թերանային զանոնք կեղեքելէ, Թուրքին եւ Հայուն միջեւ թշնամութիւնը այնքան արմատացած, այնքան արիւնին անցած էր որ, իրաւախոհութիւն մը բացարձակապէս անկարելի էր. Հոս՝ արեւելքի մէջ է որ պէտք է սկսէր նոր Թրքական շարժումը» (էջ 159)։

Խօսելով Հայաստանի վրայ կատարուած արշաւանքին մասին, Ֆոն Միքուշ կը գրէ.

— «Անգլիոյ թեւարկութեան տակ, կազմուած էր Երեւանի անկախ Հայկական հանրապետութիւնը, սաղմը Հայկական մեծ կայսրութեան, Պաթումի եւ պարսիկ սահմանագլուխին միջեւ, ինչպէս նախատեսուած էր Սեւրի դաշնագրով։ Դժբախտաբար Հայերուն համար, իրենց պահապան հրեշտակը՝ Մեծն Բրիտանիա, ստիպուեր էր լքել իր անձնական ծրագիրները Պարսկաստանի եւ Կովկասի մասին, եւ պարպած ամբողջ այդ շրջանը, մէջն ըլլալով Պաթումը

Հայերը՝ իրենց բախտին ձգուած, նեղը դրուեցան միաժամանակ թէ ազգայնական Թուրքերէն եւ թէ բոլշեւիկ Ռուսերէն։

«Երկար ատենէ ի վեր հակառակութիւններ կային Կարսի՝ Երեւանի մայրաքաղաքին (?) ու Էրզրումի(?) միջեւ, ու իրենց յարաբերութեանց մէջ, երկու հակառակորդները, անկասկած. ազատ թողուած էին Թուրքեւհայ աւանդական ատելութեան։ Էնկիւրի ո՛չ մէկ դժուարութիւն քաշեց պատրուակ մը գտնելու,— Թուրքերու իբրեւ թէ ջարդուիլը, — որպէսզի վերջնագիր ուղղէ եւ յետոյ ալ պատերազմ յայտարարէ Հայաստանի Հանրապետութեան դէմ։ Հայերը՝ աւելի ընդունակ առեւտուրի քան զէնքի արուեստին, պարտուեցան։ Կարսը անձնատուր եղաւ եւ Հանրապետութիւնը պարտաւորուեցաւ ստորագրել հաշտութիւն մը, որ վերջ տուաւ մեծ կայսրութեան մը իր երազին...» (էջ 221—222)։

Ակներեւ է հեղինակին հեգնանքը Հայերուն դէմ, երբ շարունակ կը յեղյեղէ «Հայկական կայսրութիւն» բացատրութիւնը։ Իսկ իր շնականութիւնը չափ ու սահման չունի, երբ կ՚ուզէ բացատրել թէ Թուրքերը ինչո՞ւ բնաջնջեցին ամբողջ ցեղ մը։ Գարշելի է մանաւանդ իր բաղդատութիւնը այս առթիւ։ Կաշառուած հեղինակը ամենայն սառնասրտութեամբ նոյն աստիճանին վրայ կը դնէ Ամերիկայի սեւամորթ վայրենիներն ու Արեւելքի ամէնէն քաղաքակիրթ ժողովուրդը, որուն արժանիքներուն ծանօթ է։

Ուշագրաւ է սակայն իր այն նկատողութիւնը թէ Հայերը բնաջնջելու քաղաքականութեան մէջ է միայն որ քեմալականները հետեւեցան իթթիհատականներուն. մինս բոլոր հարցերուն մէջ հակառակ էին անոնց։ Ջարդելու եւ քանդելու բնազդը առ հաւական է Թուրքերուն մէջ, ու կուգայ ո՛չ թէ իթթիհատականներէն, այլ դարերու խորէն։ Այդ արիւնարբու բնազդը երբեք յագեցում չպիտի գտնէ Թուրքին մէջ, ու պիտի մարի այն օրը միայն, երբ ինք իր գլուխն ուտէ։

«Հայերը աշխարհի քարտէսէն անհետացած են այսօր», կ'աւետեն ֆոն Միքուշները չարախինդ ուրախութեամբ եւ կը փառաբանեն Թուրք ժողովուրդին «յաղթութիւնը»։

Դարերը չեն կրցած սրբել մեզ աշխարհի երեսէն, ու քանի ապրելու եւ ազատ ապրելու կամքը կայ մեր մէջ, աշխարհացոյցին վրայ անպայման պիտի ունենանք մեր տեղը, որքան ալ այդ հաճելի չըլլայ Միքուշներու եւ անոր գրիչը շարժման մէջ դնողներուն։

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

(1).— Ghazi Mustapha Kémal (La Résurrection d'un peuple, par *Dagobert von Mikusch*, trad. de l'allemand. NRF. Paris 1931. Prix 15 fr.

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ գիշեր, ոստիկանութիւնը պրպտումներ կատարեց Փարիզի 5րդ եւ 6րդ թաղամասերուն մէջ եւ ձերբակալեց 20 հոգի, որոնց մէջ օտարականներ որ կանոնաւոր թուղթ չունէին։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍԵԼԱՆԻԿԷՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Մեր կազմակերպութիւնը իր ընդարձակ ու բազմաթիւ ցանցերով և շատ անգամ ապերախտ աշխատանքով, նուիրուած ցեղի տարտղնուած բեկորներու բարիքին, զանոնք համախմբելու ճիգին, անդադար կը գործէ։ Կը քարոզէ արի ըլլալ, դիմանալ ու պատրաստուիլ վաղուան անակնկալներուն, քաշելով իր հետ ժողովուրդին հաւատաւոր ու կենսունակ երիտասարդութիւնը։

Ահա թէ ինչու Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կոչուած է այս ժողովուրդին բաղձերակը։ Եւ իրաւամբ, այս զմայլելի կազմակերպութիւնը առանց դադարի կը շարժի, կը վազէ ու միշտ կը կայծկլտայ՝ հակառակ բոլոր խոչընդոտներու, ճակատը թշնամիներուն և կռնակը բամբասողներուն դարձուցած։

Սելանիկի դաշնակցական կազմը ամբողջէն փարած է իր դաստիարակչական ներքին աշխատանքներուն։ Իւրաքանչիւր կիրակի դասախօսական ժողովներ կը գումարուին իր ակումբի «Քրիստափոր»ի մէջ։ Ակումբը արդէն սկսած է նեղ գալ շաբթէ շաբաթ աճող նոր ընկերներու, որոնք սրտառուչ նուիրումով մը կուգան Դաշնակցութեան ուխտեալ զինուորները դառնալու։

Հաւաքոյթներու ծարաւի երիտասարդութեան անհանդարտ շարժումները հեշտութեամբ կը մատնեն անոնց անհամբերութիւնը։ Դաշնակցական խօսքը կը հաւասարակշռէ անոնց աճող եռանդը և հաւատքով լեցնելով անոնց հոգիները՝ կը պատրաստէ ապագայ աննկուն սերունդը։

Սելանիկի մէջ չկայ գործօն և առողջ կազմակերպութիւն մը, որուն վարիչները կամ ոգեւորիչները դաշնակցականներ չըլլան։ Չէ պատահած նաեւ ոգեւոր հանդիսութիւններ, առանց Դաշնակցութեան ղեկավարութեան, ու ժողովուրդը գոհունակ կուգայ լսելու իր սիրած կուսակցութեան խօսքը, գիտնալով որ այդ խօսքին ետեւ պահուած է գործը, այն գործը, որ միայն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը գիտցած է կատարել ու կը կատարէ զարմանալի հետեւողականութեամբ ու յամառութեամբ։

Ռամկավարները կը շարունակեն քնանալ «շքեղ» մեկուսացումին մէջ, կը թուի թէ սկիզբէն իսկ իրենց բաժին ինկած է միայն քնանալ, ու երբեմն, գլուխ ցցել հակադաշնակցական այն տարրերուն հետ, որոնք ուրիշ գործ չունին ընելիք, և օրը իրիկուն կ'ընեն իրենց ծերացած եւ բեւեռակայութեամբ։

Հնչակեաններու գոյութիւնը բացարձակ անզգալի է քաղաքիս մէջ։ Թերեւս խորունկ գաղտնապահութիւն կը տիրէ իրենց միջեւ, և իրենց գոյութիւնը իրենք ալ կ'անգիտանան...

Համայնավարներու մասին չարժեր խօսիլ։ Առանձին որ եւ է ուժ չեն ներկայացներ։ Խառնուած յոյն համայնավարներու մէջ, «համաշխարհային յեղափոխութիւն» կը կառուցանեն, իրենց խուլոտ ձայները բարձրացնելով օտարներու հետ։

Վախկոտ են ու մթութենէ զատ ուրիշ զրահ չունին։ Եթէ առիթ գտնեն, չեն քաշուիր խառնակչութենէ։ Ճանճեր են որոնք թէեւ անզօր՝ սակայն կրնան...սիրտ խառնել։

Հ. Մ. Ը. Մ.— Մարտ 21ի շաբաթ գիշերը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը տուաւ իր վերջին երեկոյթ-պարահանդէսը ի պատիւ իր տարեկան պարահանդէսին յանձնախումբին անդամներուն, Փոքր Ասիացիներու ակումբի սրահներուն մէջ, ներկայութեամբ քաղաքիս ամենաընտրեալ դասին։ Պարերեկոյթը անցաւ խանդավառ ու տաք՝ տեւելով մինչեւ առաւօտ, ընդմիջուած սպառտական (?) բազմաթիւ բուրգերով, զուարթ մենախօսութիւններով եւ արտասանութիւններով։

Մարտ 25ի Յունաստանի անկախութեան տարեդարձին առթիւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտները պաշտօնապէս հրաւիրուեցան մասնակցելու հանդիսութեանց, ուր տարին իրենց բաժինը արժանաւորութեամբ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը իր մարզական խորհուրդին հետ մշակած են ընդարձակ ծրագիր մը, բոլոր մարզիկները դէպի մարզադաշտ» նշանաբանով։ Արդէն իսկ այդ ուղղութեամբ դիմումներ եղած են հայ վարժարաններու իրաւասու մարմիններուն, միջվարժարանային գնդախաղի մրցումներու հրաւիրելով զանոնք։ Անշուշտ բոլորն ալ ընթացք պիտի տան իրենց լայն մասնակցութիւնը բերելով։

Զատկի երկրորդ օրը, Հ. Մ. Ը. Մ.ի հեծելանուորդները մրցում մը կազմակերպած են յունական ուժեղ B. A. O.ի հետ։ Թէնիսի մրցումի մը համար Հ. Մ. Ը. Մ.ը բանակցութիւններ կը կատարէ օտար խումբերու հետ։ Որոշուած է ամառուան եղանակին լողալու մրցումներ կազմակերպել, որոնք մասնաւոր խանդավառութիւն ստեղծելու կոչուած են։ Հրէական «Տէնիկէլսիօն»ի պարտութենէն վերջ Հ. Մ. Ը. Մ'ի «Արաքս» գնդախաղի Ա. խումբը կը պատրաստուի մրցիլ հրէական «Մաքաբի»ի զօրաւորագոյն խումբին հետ։

Այսպէս, Հ. Մ. Ը. Մ.ը ամբողջ ուժով մարզադաշտ կ'իջնէ, իր հետ քաշելով թէ նորահասները և թէ երիտասարդութիւնը։ Ժողովուրդը տաք է Հ. Մ. Ը. Մ.ի հանդէպ, ու մասնակից անոր բոլոր ձեռնարկներուն։

Հայ մամուլին մէջ կարդացինք Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի սկաուտական մարմնի կոչը։ Մեր բոլոր ուժով իրենց կողքին ըլլալով հանդերձ, չենք բաժներ պայքարի ձեւը։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ինքզինքը բարձր պէտք է նկատէ բոլոր վէճերէն։ Ֆրանսահայ արեւներու խմբակը չի ներկայացներ այն ուժը, որով պայքարի Հ. Մ. Ը. Մ.ի պէս կազմակերպութեան մը դէմ։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը, մանաւանդ սա վերջին երկու տարուան ընթացքին, մեծ նուաճումներ կատարելով ինքզինքը պարտադրած է ամէն կողմ, հետզհետէ տարածուելով կ'ամրանայ ամէն տեղ։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը պէտք է աշխատի իրմէ դուրս մնացած մարզական խումբերը իր մէջ առնելու, երբ կը տեսնէ թէ անօգուտ է այդ ուղղութեամբ բրած ճիգերը, կ'աշխատի միայն իրեն համար։

Հ. Կ. Խաչի վարչութիւնը կը պատրաստուի տօնելու իր կազմակերպութեան քսանամեակը։ Կ. Խաչի վարչութիւնը դեռ իրականացուցած չէ իր վրայ դրուած յոյսերը։ Փափաքելի է որ այս համակրելի կազմակերպութիւնը գործէ։

*** Կոստանեան տրամաթիք խումբը քաղաքս այցելեց և տուաւ երկու ներկայացումներ, «Անյայտ կինը և «Զար ոգին», որոնք անցան յաջողութեամբ, նկատի ունենալով բեմական անյարմարութիւնները և տնտեսական կացութիւնը։ Խումբը մեկնեցաւ Աթէնք, ներկայացումներու շարք մը տալու։

*** Յոյնեւհայ Լիկան վերջապէս տուաւ իր պարահանդէսը։ Հրաւէրին պատասխանած էին յոյն հայ եւ յոյն ընտանիքներ։ Սրահը իր սովորական վիճակէն տարբերութիւն մը չունէր։ Նպատակը, որով շաղկապ մը եւ մտերիմ մթնոլորտ մը պէտք էր ստեղծուէր երկու քոյր ազգերու միջեւ, անտեսուած էր։ Հայ և յոյն ընտանիքները մեկուսացած էին իրենց սեղաններուն վրայ, եւ աւելին՝ Հայերը և Յոյները զատ զատ խմբաւորումներու վերածուած էին։

Յոյն եւ հայ լիկայի կազմակերպիչներու խարական ոգին, որ ցոյց տուին կենսունակ և գործօն տարրեր անտեսելով, մեծապէս պիտի վնասէ իր տարածումին։ Լուրջ խմբումներ կան հելլէնահպատակներու միութիւն մը կազմելու բոլոր տարրերու մասնակցութեամբ, որ պիտի ծառայէ ուղղակի իր նպատակին, առանց յետին հաշիւներու, ու առանց թեթեւութիւններու։

*** Տարիներէ ի վեր շշուկներ շրջան կ'ընէին Սէօլէօզի եկեղեցական թանկագին գոյքերու մասին, որոնք ապօրինի կերպով պահ կը

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

"ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑ Ս. ՓՐԿՉԵԱՆ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ"

Ազգ. Հիւանդանոցի 1931ի տարեգիրքը սովոր հատոր մը է որ ինչպէս անցեալ տարի եւս, խմբագրուած է հաստատութեան բժշկական մարմին հսկողութեան տակ։

Գրքին բովանդակութիւնը, ձեւը եւ խորքը ի վեր կը հանեն որ խմբագրական մարմինը, ջանացած է առարկայօրէն նկատի առնել գործին պահանջները եւ անոր տալ կենդանի ու միանգամայն տոկուն, տեւական արժէք մը։

Ինչպէս յիշած է ինք յառաջաբանին մէջ, այդ հրատարակութեան գնահատութեան համար մարկը յենուր միայն հանրութեան բարեսիրութեան եւ Հիւանդանոցի համակրելի անունին. … տեկա պիտի ըլլար զգացումներու շահագրգռութիւն մը։ Ո՛չ, ան ուզած է — ինչպէս իրմէ առաջ ուրիշներ ալ փորձած են ընել աւելի կամ պակաս յաջողութեամբ — տարեգիրքին տալ արժէքաւոր հանգամանք մը եւ եթէ կարելի է ըսել նիւթապէս փոխարինել հասարակութեան բարեսիրական վերաբերմունքը։ Արդ, խմբագրութիւնը լիովին յաջողած է իր այդ … մէկական, դրական տեսակէտով արժեցնել։ 1931ի տարեգիրքը պիտի անցնի, պիտի մնայ … թէ զբօսարան մը ժամանակաւոր հետաքրքրութիւններու, այլ իբրեւ մէկը այն հմուտ գիրքերէն ուր պատմական դէպքեր, երեւոյթներ, թիւեր ու վաւերագիրներ ի պահ դրուած են։

Տարեգիրքը չորս մասի բաժնուած է. պետական կեանք, … գային կեանք, Ս. Փ. Հիւանդանոց եւ վերջապէս հայ մ… ուր ժամագրուած են հայ գր… ներ, իւրաքանչիւրը իր մա… մէջ։

Առաջին մասը գործին ա… նէն շահեկան գլուխն է թե… Խմբագիրը նպատակ ունեցա… համադրական պատկերի մը … տալ ներկայ Թուրքիոյ ամբ… տնտեսական կեանքը, իր … բիւրներով, կարելիութիւններ… եւ յարակից հարցերով։ … նեակ մը ծանօթ հայ մաս… դէտներ իրենց մասնակցութի… բերած են այդ գլուխի պա… րաստութեան, ուր ուսումնաս… ուած են ի միջի այլոց Թու… քիոյ հարստութեան տասը … բիւրները, հանքային եւ ան… ռային հարստութիւնները, … տարաբնոյթ եւ առեւտուր… Նոյնքան խնամքով պատր… տուած յօդուածներ կը ներկ… յացնեն Թուրքիոյ պետակ… պիւտճէն, տուրքերը, լե… գոյքերու հարցը. Թուրք… Հանրային Պարտքին պատ… բանը։ Յառաջի ծաւալը թոյլ… տար յիշել հեղինակները … մտնել մանրամասնութեան մէջ։ Բայց իմ նախասիր… թեամբս թելադրուած, չեմ կ… նար չյիշել մէկ երկու գր… թիւն։ Յայտնի դպրոցավար … Հինդլեանի մէկ յօդուածը … կ'ամփոփէ Զուիցերացի … կավարժի մը տպաւորութ… ները Թուրք դպրոցակ… կրթական կեանքի մասին (… ուած մը ուր որոշակիք … մտքեր պիտի գտնէք) ու … կու ուսումնասիրութիւն … ուած Թուրք թատրոնի եւ … երաժշտութեան մէջ Հայ…

Յայտնի Պ. Մ. Նակ Սեմերճեան … Վերջերս խնդիրը արծարծուեց … Ա. Փիւակիւլեանի եւ «Հոր… միջոցաւ։ Թեմականը օրակարգի … ըրաւ հարցը, որ տրտայաւ … դալի հանգամանք։ Այս խնդիր … անգամ զանուեցան տարրեր, … մութ գործերով կապուած … անձին հետ, պաշտպանութեան … ւեր առին ու սեւցան հանրային … ծիքիք առջեւ։ Յաջորդով … մանութիւններ։

ՎԱՀ…

արած գիրին: Առաջինը ած է Թուրք հեղինակի մը, իքը Ամէրիկացիէ, որ Թէեւ ոչ կուտայ իբրեւ նորութիւն, արժէքաւոր է իբրեւ օ- վկայութիւն եւ ժամանա- նման: Թուրք պետական զգային վարժարաններու հինէն ի վեր աշխատած հայ ուններու լիակատար մէկ ը կը փակէ այս գլուխը: յ կեանքի նուիրուած գլու- համեմատաբար սեղմ է եւ հայաստանը կը պակ- ուսումնասիրուած ըլլա- նախընթաց տարի: Յան- խմբագրողին չէ ան- եթէ այս գլուխին մէջ ինք չոր ցուցակներ Թա- մարմիններու, եւ հա- նօթեր գաղթահայ ցըր- եւ անկերպարան համա- թիւններու...: Տխո՛ւր պատ- բայց արդէն, տարուէ տարի զարժում, ի՞նչ իմաստ կըր- գտնել հայ ժողովուրդի երուն քով: Նոյն իսկ կա- է խօսիլ հայ կեանքի մը ...

հոգ չէ, հակառակ երե- յոռետեսութեան, ինք հայ կեանքի նշոյլ- փնտռել ամէն տեղ ուր արծարծել առկայծ ճրագ- ...

իւանդանոցի Նուիրուած ը միշտ հաճոյքով պիտի ցուցի ամէնուն, բայց մա- անոնց կողմէ որ ճանչ- են Ազգին Տունը: Տօքթ. եան չէ բաւականացած ցամաք տեղեկագրով մը հաշուեցուցակով մը. հոն գտնէք Թուագրական ութիւնը այդ հաստատու- որ 1932էն, իր հարիւ- ակը պիտի տօնէ, բժշկա- տեղեկագիրներ հիւանդա- միամեայ գործունէութեան ու այս ամէնը կենդա- բազմաթիւ նկարներով, ու նոր դէմքերու եւ հաս- թեան առտնին անցու- երու:

րրորդ մասը — հայ միտքը գրած գործին աւելի քան ընդհանրապէս հայ տա- ցներու մէջ այս գլուխին հաւաքել ուզած են օրուան թէ անծանօթ գրիչները գրչակներ հինէն, նորէն, , յաճախ ստորագրու- ներու տողանցք մը մրոտ- էջերու տակ: Տարեցոյց- այդ գրականութիւնը հա- ու ցորենէ աւելի յարդ ու պարունակած է. հովը քը- տարած է ցանուցրիւ այդ «Նաւասարդ»ի հրա- ւթիւնը օրինակ կարե- նկատել աննախընթաց , որքան անվաղոր- ...

րեցոյցին Հայ միտքի բա- եթէ գրական էջերով սեղմ շատ փայլուն, բայց ական-քննական-գիտական ասիրութիւններով ճոխ է ղացան: Արդէն Ս. Փ. Տա-րեցոյցը երբեք հայ երիտասարդ, նոր գեղագրողներու ժամադրավայրը չէ եղած եւ պէտք չէ ըլլայ: Այս տարի ալ քիչ թէ շատ անուն շինած, գրիչ մաշեցուցած հոգեւոր ու աշխարհական ոսկեգրիչներ իրենց գիրենք կրկնած են. եպիսկոպոսներու կողքին Մալէզեաններ, Հայկանոյշ Մարքեր, Ասպետներ ու Աշոտ Երկաթներ ու ուրիշներ կը փայլին իրենց հնօրեայ արդուզարդով...: Ի՛նչ ընել, վերաբուժապետ մը չէ որ պիտի յաջողի կարել ու կարել մտածումի մաշած պաստառներ. բայց մեզ պիտի ըլլար կեղծ արժէքներու հետ շփոթել ճշմարիտ եւ հնչուն էջեր, զորս ստորագրած են Թէքէեան, Ահարոն, Մայքըլ Արլըն:

Թէքէեանի «Զամլըճա»ն իր յաջողագոյն գործերէն չէ, բայց այնքան պարզ ու ընտանի.

«Իրիկունն է կիրակի... Զամլըճայէն կը դառնանք կառքերու մէջ ընտանեօք...

Ահարոն ինքզինքը գերազանցեր է իր «Սփինքսի Տուայտանք»ին մէջ.

կեանքի շուրթին առեղծուած
մը մըթին,
. . . .
Ես Ըսփինքսն եմ, անապատի՛ սիրահար,
Սէրս ինծ բաւիղ տօթակէզ.
Ես իմ դիմաց նստած լուծել չեմ կրնար
Սի՛րտը, ափերուս մէջ ծաղկաման շանթահար,
—Խարոյկ եւ կամ մութի դէզ,
Կը ճատնիմ լուռ ու անտես...

Գրական էջերէն դուրս, խմբագրութիւնը միացեալ յօդուածներու ընտրութեամբ կը մատնէ վաղանցուկ հարցերէն դուրս գալու, լուրջ խնդիրներ շօշափելու մտահոգութիւն մը: Որոշ յօդուածներ արժանի են յիշատակութեան, յայտնութիւն մըն է մանաւանդ «արդի հայերէնի յատկանիշները» վերնագիրը կրող յօդուածը, ստորագրուած երիտասարդ զուիցերիացի հայագէտի մը,— Ռոպէռ Կոտէլի— կողմէ, որ այս գրութեամբ մուտք կը գործէ հայ բանասիրութեան մէջ: Իր սահուն հայերէնը, իր նիւթի տիրացումը կրնան տիպար հանդիսանալ կարգ մը տոհմիկ հայերէնագէտներու: Յիշենք նաեւ «Ակնարկ մը լեզուներու բարեշրջութեան մասին». (տքթ. Մանուէլեան): «Մեր երաժշտութեան անցեալէն» (Ա. Պատմագրեան) «Գաղիանոսի բժշկարանը՝ հայերէն» (Կ. Բասմաջեան), «Անծանօթ բժշկուհի մը» (տոքթ. Վ. Թորգոմեան), «Տղոց յատուկ ընթերցումի գրքեր» (Յ. Հինդլեան), «Արուեստի եւ խենթութեան սահմանները» (Ռ. Շիշմանեան) եւն.:

Զանց առնուած չէ գեղարուեստական մտասեւեռումը եւս, հայ արուեստի եւ արուեստագէտներու նուիրուած նօթերէ անկախաբար, գիրքի գեղազարդուած է հայ նկարիչներու գործերու բաւական յաջող վիմանկարներով (Շապան, Մախոխեան, Արսլանեան, Ի. Շահին, Այվազովսքի, Ալեանաք եւն.): Նոյնը կարելի չէ ըսել իսկ յօդուածներու մաս կազմող կարգ մը նկարներու, պատկերներու մասին, որոնցմէ ոմանք հաւանաբար Թուղթին պատճառաւ տուժած են իրենց յստակութենէն: Երեւանի յատուկ նկարները մնացեր են շփոթ եւ նախնական: Ուշագրաւ է նաեւ նկարներու շարք մը «Նշխարներ հայ ճարտարապետութենէն»:

Վերջապէս գիրք մը որ երեւան կը բերէ աշխատանք, խնամք եւ լրջութիւն, արժանի լայն գնահատութեան, թէ իր ինքնեկ արժէքին համար, թէ նոյնքան ալ այն սրտի մօտ անունին համար, որ խթանը եղած է այդ գործին բոլոր աշխատակիցներուն:

Հիւանդանոցի տարեցոյցը արժանաւոր ծառայութիւն մըն է ազգային հնօրեայ հաստատութեան ու միանգամայն տուրք մը հայ դպրութեան:

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐ

Զ. Ե. Ռ. Մ.

ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՐՑԸ

Զ. Ե. Ռ. Միութեան Փարիզի Վահագն գրադարանին դասախօսութիւնները, որ տեղի կ'ունենան ամէն հինգշաբթի կանոնաւորաբար, արդէն կը փոխարինեն հանգուցեալ ցաըդգող գրական Միութեան «Հինգշաբթի»ները: Գրական այդ Միութիւնը իր Թերութիւններուն կարգին, ունեցաւ այնպիսի առաւելութիւններ, որոնք չպիտի մոռցուին: Դասախօսական երեկոներու շարքը անէր որ սկսաւ: Եւ այսօր գրեթէ ամէն կողմ տեղի կ'ունենան նոյն ձեւի երեկոներ, վիճաբանութեան եւ դասախօսութեանց համար: Սակայն ինչ որ ցաըդգող սկսաւ եւ կիսատ ձգեց, ժողովրդային Համալսարանի ձեռնարկն էր: Այս գործը, որ ամէն կողմ համակրանք գտաւ, օրուան գերագոյն պահանջն է: Տարագիր ուրիշ ժողովուրդ մը, Ռուսը, ունի իր Ժողովրդային Համալսարանը: Ինչո՞ւ չունենանք մենք ալ մերը: ցաըդգողի փորձը պէտք չէ մոռցուի երբեք, եւ Զ. Ե. Ռ. Միութիւնը, օրուան կորովի եւ երիտասարդ Միութիւնը, ժառանգելով ցաըդգողի կարգ մը աւանդութիւնները, յաջողցնելէ յետոյ այդ գրական Միութեան դասախօսական ժողովներու շարքը, պէտք է շուտով կենդանութիւն տայ այդ ձեռնարկին ալ:

Բայց այժմ անցնինք իր վերջին դասախօսական երեկոյին:

Անցեալ հինգշաբթի, նշանակուած դասախօսը, Պ. Բենօ, արդելիչ պատճառ մը ունենալով, չկրցաւ գալ եւ խօսիլ: Զայն փոխարինեց Պ. Շ. Նարդունի, որ ներկայացուց Սերունդներու հարցը: Ըստ դասախօսին, սերունդը տարիքի հարց մըն է, բայց ոչ սովորական իմաստով, այլ հոգեբանախօսական նշանակութեամբ: Հոգեբանախօսական այդ ազդակն է, որ տարեկցներուն կուտայ երբեմն երիտասարդական կորով, խանդավառութիւն, աշխուժութիւն: Պատմութեան մէջ սերունդները աղեղ մը կը գծեն ու կ'անցնին: Օրուան տիրական սերունդը այն է, որ կուգայ իր կարողութիւններուն ճառագայթը նետելու աղեղին (պատմութեան) վառարանին վրայ, ճիշդ երկրաչափական ձեւով: Բայց ինչպէս տարիքները իրենց յատկանիշն ունին, որ ելեւէջ մը կը կատարէ համաձայն անհատին բնախօսական կեանքին, այնպէս ալ սերունդները իրենց յատկանիշն ունին, որ ելեւէջ մը կը կատարէ համաձայն հաւաքականութեան նկարագրին: Ասկէ՝ պայքարը սերունդներու միջեւ, իբրեւ հակադրութեանց բախում:

Խորհա՞ծ էք, ինչո՞ւ կեսուրները կռիւ կ'ընեն իրենց հարսներուն հետ: Դիտա՞ծ էք, նմանութիւն մը չկա՞յ, կեսուրներու եւ հարսներու կռիւին ու տարէց սերունդներու եւ երիտասարդ սերունդներու կռիւին միջեւ: Կ'արժէ հոգեբանական երկար վերլուծման մը ենթարկել այս հարցը եւ պարզել բոլոր պատճառները:

Պ. Շ. Նարդունի այս տեսակէտներէն առաջնորդուած, փորձեց հասկնալ թէ նախ Հայոց մտաւորական պատմութիւնը սերունդ ունեցա՞ծ է: Յետոյ շըրջաններու մէջ փնտռելով անոնց տարտամ արտայայտութիւնները, 60ական Թուականներէն մինչեւ մեր օրերը, եկաւ հաստատել որ սերունդին անկախ ձեւաւորման անհրաժեշտութեան: Կարեւոր նկատեց ստեղծել սերունդ մը որբերուն մեծամասնութեամբ, մէջը նետելով տարբեր օրուան երիտասարդութենէն: Մեր ազգային կոչուած պատմութեան մէջ անհրաժեշտ է պատրաստել միտքերու յեղափոխութիւն մը: Եւ միտքերու տեղաշարժը կը կատարուի միայն սերունդներու բախումով: Այլապէս պատմութիւնը կը դառնայ աւանդութիւններու շարունակութիւնը: Ըստ Պ. Շ. Նարդունիի, աւանդութիւնը, ազգերու կազմութեան մէջ կարեւոր տարր մը ըլլալով հանդերձ, չի կրնար նպատակ դառնալ: Ուրեմն ազգը աւանդութիւն մը չէ, կամ հին փիլիսոփայական բառարանով արտայայտուելու համար՝ ազգը տարածութիւն (étendue) մը չէ, այլ ժամանակ (temps): Վտանգաւոր ոչինչ կայ այս տեսակէտին մէջ, նոյնիսկ միակ ըմբռնումն է, որուն պէտք է հետեւիլ՝ եթէ կ'ուզենք ազգ դառնալ: Որբերը, իբրեւ զոհաբերութեան ընդունակ, խմոր մըն են, որուն վրայ կարելի է կատարել այդ աշխատանքը: Բայց նախ աշխատիլ, որ որբերը գտնեն իրենց անկախութիւնը: Վերջին տարիներս սկսան պայքարներ, որոնք ցոյց կուտան թէ իրապէս խմորը կ'ուռի եւ իր ձեւը պիտի գտնէ: Դասախօսը յետոյ գծեց որբ սերունդին հոգեբանական պատկերը, ընկերային դիմագիծը, առանց մոռնալու խօսիլ իր հաւատքին մասին, եւ վերջացուց իր դասախօսութիւնը կծու արտայայտութիւններուն խառնելով զուարթ շեշտեր, միշտ կենդանի պահելու համար իր խօսքը:

Հ. ՎՐԷԺ

ՏԻՒՍԷԼՏՈՐՖԻ ՀՐԷՇԸ

Ուրեմն, Փէթէր Քիւրթէն կը խոստովանի իր անօրինակ ու բազմազան ոճիրները, ու մանաւանդ, կարծէք, մասնաւոր հաճոյքով, հին յիշատակներու տուած քաղցրութեամբ է որ կանգ կ'առնէ իր առաջին ոճիրներուն վրայ:

— Այն ատեն, կը պատմէ, կը բնակէի Միւլհայմ, Քոլոնյի մօտ: Շաբաթ իրիկուն մըն էր, 1913ի մայիս ամսուն. պանդոկ մը մտեր էի, մտածելով որ կրնամ գողութիւն մը ընել: Պանդոկին սպասման սրահին մէջ, ձայնագիր գործիք մը կը ծըռծռար: Մինչեւ ձեղնայարկը բարձրացայ և մինչ Թռցնելիք բաներ մը կը փնտռէի, մտայ սենեակ մը, ուր պառկած կը քնանար մանկամարդ սպասուհի մը, Քրիստին Քլայն...

Հոս, ոճրագործը պահ մը կը վարանի, մինչ նախագահը զայն քաջալերելու համար, մեղմ ձայնով կը հարցնէ.

— Եւ յետո՞յ, Փէթէր:

—Յետոյ, չիտակը չեմ գիտեր թէ ինչե՛ր մտածեցի, Քրիստին Քլայն աչքերը բացաւ եւ ինծի նայեցաւ: Վարէն, ձայնագիրը ծանօթ եղանակ մը կը հնչեցնէր,— Եղիր սիրուն եւ լռէ»: Բառ մը անգամ չարտասանեցի, ո՛չ մէկ վէճ ունեցանք: Բայց մօտեցայ անոր եւ քունքին զարկի մկրատով: Յետոյ զարկի կոկորդին: Մեռաւ, երբ ձայնագիրը դադրեցաւ դառնալէ»:

Ո՛չ ոք գիտէ թէ որքա՛ն ստոյգ է այս պատմութիւնը, որ դատելով շեշտէն ու հիւսուածքէն, պատրաստուած, յերիւրածոյ հեքեաթի մը տպաւորութիւնը կը թողու ներկաներուն վրայ: Եւ երբ կը հարցնեն թէ ի՞նչ պէտք ունէր սպաննելու, պարզապէս կը պատասխանէ.

— Մանկութեանս, շատ տանջուած էի անիրաւութեանց երեսէն: Տեսակ մը արիւնռուշտ կատաղութիւն բռնեց զիս: Ուզեցի վրէժ լուծել:

Փէթէր Քիւրթէնի երկրորդ ոճիրը տեղի ունեցած է 1920 փետրուարին: Մինչ այդ սակայն, ի՞նչ կատարած է Քիւրթէն, ի՞նչ բանած է, եւ ի՞նչպէս անցուցած է իր ժամանակը:

Պարզապէս, 1919էն 1920, անընդհատ մէկ բանտէն ելած միւս բանտը մտած է, որովհետեւ հազիւ մէկ ոճիրը քաւած ու բանտէն ելած, կը փութար ուրիշ յանցանքի վրայ բռնուելու: Այսուհանդերձ, չէ մոռցած նաեւ ամուսնանալ: Ու կը հաւաստէ թէ այդ ամուսնութիւնը բարերար ազդեցութիւն մը գործած է իր վրայ, մինչեւ որ գնաց «հանդերձ ընտանեօք» հաստատուելու Տիւսէլտորֆ, ուր նոր կորովով... ձեռնարկեց բանալու վայրագ ոճիրներու շարք մը:

Իսկական շարք մը, ոճրագործական ժամանակներով ու մաշցուց գործիքներով: Տիւսէլտորֆի մէջ, առաջին չորս ոճիրները կը գործէ մկրատով: Վեց ուրիշ ոճիրներու երկրորդ շարք մը կը բանայ դաշոյնով, իսկ մնացեալ չորս ոճիրները կը գործէ մուրճով: Ու կը բացատրէ թէ մկրատի գործածութեան վերջ տուաւ, որովհետեւ, պէտք էր յաճախ սրցնել տալ զանոնք, ինչ որ վտանգաւոր կրնար ըլլալ իրեն համար: Սկսաւ ուրեմն դաշոյն գործածել, բայց անոր ալ բերանը կոտրեցաւ: Այս անգամ ձեռք անցուց մուրճ մը, որուն կոթը կոտրեցաւ, ահա թէ ինչո՞ւ, վերջին անգամ նորէն դիմեց մկրատներու օգնութեան...

Ու, ոճիրներու մանրամասն պատմութեան անցնելէ առաջ, ընդհ. դատախազը կը պահանջէ որ դատավարութիւնը շարունակուի դըռնփակ նիստի մը մէջ: Ոճրագործին պաշտպան փաստաբանը, կ'ընդդիմանայ: Դատարանը կ'որոշէ հրապարակային նիստի մէջ շարունակել ու Քիւրթէն կը վերսկսի, աւելի ճիշդ, նոր կը սկսի կծիկը քակել ոճիրներու շարքին... 16 ոճիրներ պիտի յիշէ, բոլորը գործուած իր ձեռքով, առանց որ եւ է մեղսակցի օգնութեան: Ոչ միայն կը խոստովանի հաճոյակատար տրամադրութեամբ, այլ եւ կը ջանայ ըստ իր ըմբռնումին, մեկնաբանել զանոնք:

— Փետր. 3ի իրիկունը կը պատմէ, չափէն աւելի գրգռուած վիճակ մը ունէի, նոյնիսկ անասունի մը վրայ պիտի նետուէի, եթէ հանդիպէի: Բայց դէմս ելաւ Տիկին Քունը, զոր սպաննեցի քունքին տըրուած մկրատի հարուածներով: Վար ինկաւ, նորէն ոտքի ելաւ ու մտաւ իր տունը: Այնքան ուժեղ զարկեր էի որ մկրատին մէկ բերանը կոտրեր էր:

Իսկ փոքրիկն Ռոզայի պարագան աւելի ապշեցուցիչ է:

(2)

Կարդացէք և Տարածեցէք
ՅԱՌԱՋը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (27)

ԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

ՍՊԱՌՆԱԳԻՐ ՇԷՖԻՔ ՓԱՇԱՅԻ

17 յունիս 1905

«Վսեմ. փաշա,

յ յեղափոխական կոմիտէն օսմ. կառավարութեան գործա- բռնութիւններէն ազատելու համար, շուտով պիտի ձեռնար- րագիրներուն գործադրութեան:

մենք օրը օրին կ'իմանանք ձեր պաշտօնատան կողմէ մեզի առնուած բոլոր միջոցները: Անօգուտ է սին ենթադրու- թիւններով եւ չարամիտ զրպարտութիւններով ձերբակալել եւ րկել բազմաթիւ Հայեր որոնք ոչ մէկ բանէ լուր ունին: Մեր ին մասնաւոր մարմին մը կազմած եւ յատկապէս ղրկած է ուցումներուն գործադրութեան համար: Պատիւ ունինք հա- լու ձեզ թէ չպիտի կրնաք արգիլել անոնց Պոլիս մուտքը եւ պիտի կրնաք ընել: Տ. Խ. Կ.

ՀԱՅԵՐԸ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԿԱԶՄԵԼ Կ'ՈՒԶԷԻՆ

յ կոմիտէները Ժընեւի մէջ, քանի մը անգամներ Ահմէտ Րիզա պէյի ընկերներուն հետ տեսակցելով, համագործակցութիւն առաջարկած եւ վերջն ալ քոնկրէ մը գումարած էին:

Մեր արտաքին նախարարութիւնը այս մասին տեղեկութիւններ ստա- էր արտասահմանի դեսպանատուններէն եւ մասնաւոր աղբիւրներէ: ղ կ'ուզեմ յիշել խօսութիւն մը որ կ'ապացուցանէ Ահմէտ Րիզա հայրենասիրութիւնը եւ անկեղծութիւնը:

Մաշափորձէն երկու ամիս առաջ տեղի ունեցած ժողովի մը ընթացքին, Ահմէտ Րիզա պէյ հասկցած էր թէ հայկական կոմիտէին նպատակն է Օսմ. կայսրութենէն անջատ պետութիւն մը հաստատել, իսկ ատոր հասնելու համար, կ'ուզէր օտար պետութեանց միջամտութիւնը յառաջ բերել, խռովութիւններ սարքելով: Եւ որովհետեւ ատոր հետեւանքը ուրիշ բան չէր կրնար ըլլալ եթէ ոչ կործանել երկիրը, Ահմէտ Րիզա պէյ ժողովը ձգեց հեռացաւ, յայտարարելով թէ չի կրնար իր ձեռքով օտար փառամոլ պետութեանց միջամտութիւնը հրաւիրել երկրին վրայ:

Սուլթան Համիտ լսելով այս բանը, շատ գոհ մնաց եւ անմիջապէս Թուրքիա հրաւիրեց Ահմէտ Րիզա պէյը, բարձր պաշտօններ տալու համար, բայց այս վերջինը չեկաւ:

ԴԷՊՔԻՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այսպէս ուրեմն, հակառակ ամէն կողմէ ձեռք առնուած բոլոր միջոցներուն, կոմիտէն ալ իր կողմէն միջոցներ ձեռք առած էր մեծ ճարտարութեամբ, եւ մեր իսկ միջոցներուն անբաւականութեան պատճառով, դժոխային մեքենան պայթեցաւ 1905 (1321) յուլիս 8ին:

Այս պայթիւնը, որ ահարկու աղմուկ մը հանեց, լեռնային ամենամեծ թնդանօթներու որոտման պէս եւ լսուեցաւ ամբողջ քաղաքին մէջ, սարսափի մատնեց Ապտիւլ Համիտը, ինչպէս նաեւ բոլոր անոնք որ դէպքին վայրը կը գտնուէին: Ամէնքն ալ անասելի ապշութեան մը մատնուեցան:

Ապտիւլ Համիտ այն պահուն մզկիթէն ելլելով, դէպի մարմարեայ սանդուղը կը յառաջանար, իր կառքը նստելու համար: Պահ մը կանգ առաւ եւ կարճ խօսակցութիւն մը ունեցաւ հանգուցեալ Շէյխիւլ Իսլամ Ճէմալէտտին էֆէնտիի հետ: Համաձայն արարողական կարգին, պալատականները, զինուորականները եւ թիկնապահները շարուած էին աջ եւ ձախ: Զինուորները բարեւի կեցած էին, իսկ բազմութիւնը լուռ ու մունջ կը սպասէր Սուլթանին անցքը դիտելու համար:

Մաշափորձին հեղինակները հաշուած էին որ Սուլթանը ճիշդ մէկ վայրկեան և 42 երկվայրկեանէն կ'անցնի մզկիթին բակէն մինչեւ պալատ եղած միջոցը և դժոխային մեքենան պայթեցաւ ճիշդ այն վայրկեանին որուն համար լարուած էր: Սուլթան Համիտ ահարկու որոտումէն և օդին մէջ Թռչկոտող կտորներէն հասկցած էր թէ շատ ծանր բան մը պատահած էր, բայց չայլայլեցաւ և միայն հարցուց ինծի. «Ի՞նչ կայ, ի՞նչ է պատահեր»: Յետոյ կառք նստաւ, սանձերը բռնեց և քշեց:

Ինչպէս յիշած եմ արդէն, Սուլթանը հրամայեց անմիջապէս խիստ քննութեան ձեռնարկել, ոճրագործները երեւան հանելու համար: Առաջին տեղեկագիրը Պէշիքթաշի հրամանատարութեան կողմէ տրուած էր:

Համաձայն այդ տեղեկագրին, պայթման հետեւանքով մեռած էին 26 հոգի, որոնց երեքը զինուոր, իսկ 58 հոգի ալ ծանրապէս կամ թեթեւապէս վիրաւորուած էին, մօտ 20 ձիեր սպաննուած, բազմաթիւ կառքեր կտոր կտոր եղած էին: Վիրաւորները Եըլտըզի Մանկանց եւ կիմիւշսույի հիւանդանոցները փոխադրուած էին, իսկ ընդհանուր դատախազը կը շարունակէր քննութիւնները:

Յիշած եմ նաեւ թէ, այս տեղեկագրին վրայ, Սուլթանը հրամայեց անմիջապէս կազմել մասնաւոր Յանձնաժողով մը, իր կողմէ ընտրուած անդամներով, եւ փայլկենապէս գործի ձեռնարկել: Այդպէս ալ եղաւ:

Պրպտումներ կատարուեցան մեռելներու մասին. լսուեցան վիրաւորներուն վկայութիւնները, փնտռուեցան կտոր կտոր եղած կառքերուն տէրերը, բժիշկները քննեցին վէրքերու տեսակը, եւ արտակարգ յանձնաժողովը գիշեր ցորեկ աշխատելով, յաջողեցաւ հաստատել մաշափորձին բոլոր մասնայատուկ հանգամանքները:

(Շար.)

— Բաթալանիոյ հանրապետութեան հռչակումը չի նշանակեր թէ անհամաձայնութեան մէջ ենք Սպանիացիներուն հետ, որոնք հռչակեցին Սպանիոյ հանրապետութիւնը: Իրարու հետ կատարելապէս համաձայն ենք: կ'ուզենք ամբողջ սպանիական ժողովուրդներուն հետ դաշնակցիլ ամէնէն ազատական եւ ժողովրդական ոգիով: կ'ուզենք հաստատել վեհանձն հանրապետութիւն մը: Բանակը մեզ հետ է եւ ամէն կողմէ քաջալերութիւն կը գտնենք:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՌՈՍՏՈՄԻ ենթակոմիտէի ժողովըայսօրՈւրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 131 Fbg. du Temple. կարեւոր օրակարգ: բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, վաղըՇաբաթ իրիկուն ժամը 8ին 1 Bld. Carnot, Alfortville. Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: ժողովը կը փակուի ժամը 11ին:

ԳԱՒԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատանեկան միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Միութեան Գրադարան Ընթերցասրահին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Իշխան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Աբամ, Աղբիւր Սերոբ, Եփրեմ խան, Համազասպ եւ Վարդգէս խումբերը վաղըՇաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին: Բացականները պատասխանատուութեան պիտի ենթարկուին:

ՊՈՄՈՆ Սէն Ժիւլիէնի (Մարսէյլ) Զաւարեան ենթակոմիտէի ընկերահամակրական դաստիարակչական ժողովը՝ այս կիրակի իրիկուն ժամը 8ին ծանօթ հաւաքատեղին:

ՆԻՍԻ կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Վռամեան, Դ. Վարուժան, Իսրայէլ Օրի եւ Անդրանիկ խումբերու ներկայացուցիչները, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8ին, 182 Bld. de la Madeleine.

ՆԻՍԻ Անդրանիկ խումբի ժողովը այս իրիկուն ժամը 8.30ին ընկ. Պէրպէրեանի բնակարանը:

ՆԻՍԻ Իսրայէլ Օրի խումբի ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ընկ. Ա. Աբօեանի բնակարանը:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ Ենթակոմիտէն, ստիպողաբար ժողովի կը կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը 2ին, «Վարուժան» ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Բացականները նկատի պիտի առնուին: Ներկայանալ անդամատոմսով:

ԼԻՈՆԻ Կուկունեան խումբի ժողովը այս երեկոյ ժամը 8,30ին, Cours Lafayette, 181 թիւ սրճարանին ներքնասրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Երիտասարդաց Միութիւնը դաստիարակչական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամներն ու համակիրները վաղը շաբաթ իրիկուն ժամը 8ուկէսին 6 Bld. Carnot Պ. Ֆիլիպի սրճարանը:

⁂ Ապրիլ 11ը կը տօնուի Ալֆորվիլի մէջ 25 Ապրիլ շաբաթ գիշեր: Մանրամասնութիւններ յաջորդով:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Սէօլէզցի Համազասպ Շահպազեան կը փնտռէ իր եղբայրները Վահան եւ Ստեփան Շահպազեան: Կը կարծուի թէ Վահան որ 9 տարի ծառայած է ֆրանսական բանակին մէջ, Փարիզէն մեկնած է Հարաւային Ամերիկա: Ստեփան Իզմիրի աղէտէն յետոյ Շիշլիի (Պոլիս) գերեզմանատան պահապան էր: Այժմ լուր չունինք իր մասին:

Իրենց հասցէն գիտցողներէ կը խնդրուի իմացնել Համազասպ Կարապետեանի, 243 Rue Jean Jacques Rousseau, Issy-les-Moulineaux, (Seine) France.

— Կը փնտռուի Այնթապցի Արմենակ Գլըճեան որ 1926ին եկած է Ֆրանսա. նախապէս կը գտնուէր Պէյրութ եւ կը զբաղէր հացագործութեամբ: Իր եղբայրը կը գտնո»ի Ամերիկա: Իմացնել իր քեռորդւոյն Սարգիս Թաշճեանի, chez Mr. Piraux, Saclas (Seine et Oise) France.

— Կը փնտռուի Եոզկատի Ֆարխալ գիւղացի Եսայի Ղազէրեան, հօր անուն՝ Փիլիկ, մօր անուն (չի յիշեր): Կը կարծուի թէ այժմ Փարիզ կը գտնուի իր մօր հետ: Իմացնել Պ. Տօնիկեանի, chez Mr. Sicard, au Moulin Daurouze, par Paulhaguet, (Haute Loire).

— Յակոբ Յովակիմեան կը փնտռէ իր մօրաքրոջ որդին Գրիգոր Գարաօղլանեան (Մալաթիացի) որ 1924ին Յունաստանէն մեկնած է Ֆրանսա: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել 5 Rue du Quartier Neuf, St. Chamond (Seine) France.

— կը փնտռուի Մարաշի Զավուշլու Թաղէն Լուսնթագ Սաֆաքեան, հօր անուն՝ Յարութիւն (կառավարական պաշտօնեայ), մօր անուն՝ խաթուն (վարժուհի), եղբօր անուն՝ Սամուէլ: Տէրզօրի ջարդին 9—10 տարեկան էր եւ կը գտնուէր Շէտտատիյէ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել M. Fernezlianի, 36 Rue de la Part Dieu, Lyon, (Rhône). France.

— Մարաշցի Եսայի Գարամանլեանի որդին Սիմոն Գարամանլեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Յակոբ Գարամանլեանը, որ կը գտնուէր Շիքակօ (Ամերիկա): Ընդհ. պատերազմէն ի վեր լուր չունիմ իր մասին, իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Simon Karamanlianի, Usine Vigier, Pont St. Esprit (Gard) France.

Ամերիկահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ԲԺՇԿ. ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

10 Rue Beaugrenelle, Paris (15)

մէթրօ՝ Beaugrenelle

միզանցքի, փրոսթաթի, մորթի, արիւնի, կանանց հիւանդութիւններ եւ ֆրանկալստ: Ամէն օր ժ. 10—12 եւ 3-9: կիր. եւ տօն օրեր 10-12:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարիսի: Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, Փարիզ, Մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդ. տարրալուծ.: Կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները:

EMPIRE Սինեմա-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

BAIL A CÉDER

Վարձու է լաւ դերձակատուն մը (4 մեթր լայնք, 4 մեթր խորութիւն) իր բոլոր կազմածներով: Իրաւունք կայ բացի նպարեղէնէ որեւէ գործի: Պայլ՝ 8 տարի, վարձք տարեկան՝ 2000 ֆր., բըփրիզ 7500: Վճարման դիւրութիւններ: Մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր ժամը 12—14 եւ 17,30 –18,30 Պ. Մարտիրոսեանի, 13 rue Charles Friedel, Փարիզ 20, Թրամուէյ 26, իջնել՝ L'Ermitage.

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ

Ռընամի խումբը վաղը Շաբաթ կէսօրէ յետոյ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆԻ բոլոր ընկերները այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Գ. Թաղապետարանի ժառենադարանը:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ խումբը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին սովորական հաւաքատեղին: Ծանօթ.— Այս ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿ

Զ. Ե. Ռ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

ԼԻՈՆ.— Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Գ. Թաղապետութեան սրահին մէջ

կը նախագահէ՝ Պ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

կը խօսի՝ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՋՈՒԼԼԷՐԵԱՆ

կը մասնակցին տեղւոյն կուսակցական մարմինները, բոլոր Հայրենակցական միութիւնները, կարմիր խաչը:

գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մասնաւոր նուագախումբ, երգ, արտասանութիւն:

ՎԱԼԱՆՍ.— Վաղը Շաբաթ օր կը նախագահէ՝ Պ. ԿԱՐՕ ՈՒՇԱԳԼԵԱՆ

գեղարուեստական բաժին, երգ եւ արտասանութիւն

ՏԷՍԻՆ.— Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Սօսիէթէ Լիոնէզի մէջ

Հ. Կ. ԽԱՉԻ 20ԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Նախաձեռնութեամբ Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ եւ ՓԱՐԻԶԻ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ» ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր

SALLE WASHINGTONի մէջ — մէթրօ Georges V.

Հովանաւորութեամբ եւ նախագահութեամբ

Պ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Բացման խօսք՝ Պ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆէ

Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, պարեր, ընտիր ճաշ, ճոխ պիւֆէ կը ներկայացուի «ՆԱՄՈՒՍ»էն հարսանիքի տեսարանը տեղական տարազներով

Մուտք 7.50 ֆրանք

կը խնդրուի 7 տարեկանէն վար երախաներ չբերել, 7 տարեկանէն վեր տղոց համար կը գանձուի ամբողջ տոմսի արժէքը:

Տոմսերը կը ծախուին «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Հրանդ Սամուէլ գրատունը 51 Mr. le Prince եւ հանդէսին օրը կիչէն:

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ste. Byothérapitique, 131 rue Cambrone: Մէթրօ Vaugirard.

Կը խօսի՝ Պ. ՋԱՒԱՐԵԱՆ, նիւթ ունենալով

«ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ»

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

Pleyel ցան, Salle Chopinի մէջ, 8 Rue Daru, (Métro: Ternes)

Տոմսերու գինը՝ 50, 30, 20, 10 եւ 5 ֆրանք

Դիմել.— Հրանդ Սամուէլ, 51 Rue Mr. le Prince. եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

ԾԱՆՕԹ.— Սրահին դուռները կը փակուին ժամը 9ին:

MATINÉE-PROLONGÉE

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

19 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4—12

Hôtel Mac Mahon, 29 Ave. Mac Mahon, մէթրօ՝ Etoile

ՊԱՐ. ATTRACTION եւ BRIDGE — ճոխ պիւֆէ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի Եկեղեցասէր Տիկնանց Միութեան կողմէ

Ի նպաստ կիսաւարտ հայ մատրան

Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին 150 րիւ Լաֆայէթ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻՆ ԺԸՆԷՎԻԷՎ ԿԱՄ ԷՆՕՎԷՖԱ ԵՒ ՋԱՒԷՇՏ ՄԸ — ՄՈՒՏՔ 4 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՀԱՍՑԷՆ

ՀԱՍՑԷՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱԲՆԱԿ ՀԱՅԵՐՈՒ, 176 էջ

գինն է 6 ֆր., փոստի ծախքով 7 ֆր., contre remboursement 7.50 ֆր.

փնտռել բոլոր գրավաճառներու մօտ

կեդրոն.—«Արփի»գրատուն, L. Mozian, 5 rueChamplaine, Paris (20).

Լիոնի շրջանին համար դիմել Պ. Սահաթճեանի, 4—6. Rue de la Part Dieu, Lyon.

Մարսէյլի շրջանին համար դիմել Ծերիկեանցի: Կը գտնուի նաեւ Լ. Գեւոնեանի մօտ, «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

ՄՈՒՇՏԱԿԱՎԱՃԱՌ Ն. ՊՈՒՏԱԳԵԱՆ

Պոլսոյ հանրածանօթ ԵՓՐԵՄ տան մէջ տարիներով աշ[...] տելէ վերջ, փարիզի մէջ կատարելագործած է արհեստը[...] այժմ ունի իր սեփական վաճառատունը

ԿԸ ՇԻՆԷ ՉԱՓՈՒ ՎՐԱՅ ԵՒ ԿԸ ՆՈՐՈԳ[...]

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԹԻՒ ՀԱՍԱԾ ԱՂՈՒԷՍՆԵ[...]

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ — ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻ[...]

15 Rue Henri Monnier, Paris (9e)

Métro Pigalle — Հեռաձայն Trudaine 07-[...]

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒ[...]

Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատ[...] դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին [...] թոտներով:

Տիադէրմի (diathermie), (ուլթրա-վիօլէ) ultra-violets

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹ[...]

ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ [...] օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord [...]

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵ[ԱՆ]

Նախկին բժշկապետ մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցնե[...] Պատուոյ մէտայլ ֆրանս. առողջապահ. Նախարարութ[...]

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ [...] միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:

Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ [...]թիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, [...] մրադոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie pro[...] նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբու[...] բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթ[...] ւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին [...] րաւոր ազդակներն են:

Թոքախտաւորներու Համարpneumothoraxի գործողութիւն: Հա[...] ծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կա[...] լապէս անվտանգ):

Ջղային եւ Հոգեկան Հիւանդութիւններու դէմ քնէածական[...] Լադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, [...] ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ [...] րային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ [...]

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերու[...]

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութ[...] կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն:

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet [...]

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. [...] Tramway 39, 40, 42, 5:

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne. փարիզ (3) — մէթրօ՝ Républi[que]

Թէլիֆօն՝ Archive 50–61

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գին[...]

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. [...]

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու [...] մար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկ[...] միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն [...] տը Շինի: Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ: Ժամա[...] թեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան[...]

GRANDE EPICERIE INTERNATIONALE

ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

215 Rue Vendôme (Լիոն), փլաս կիշառի մօտիկը

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅԻՑ ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒ[ԹԵԱՆ]

Մեր վաճառատան սկզբունքն է ծախել աժան գ[...] շահիլ արագ շրջանառութենէն:

Այս երկրորդ անգամն է, երկու ամսուան ընթացքի[...] մեր ծախած արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէ[...] վրայ զգալի զեղչ կ'ընենք:

Մեր սկզբունքն է աժանութիւն, մաքրութիւն, ուղղա[...]թիւն: Այս պատճառով մեր գիները անմրցելի են, ապ[...] լաւ եւ սպասարկութիւնը անթերի:

Ծանօթացէք մեր նոր զեղչերուն եւ բաղդատեցէք ու[...] րու գիներուն եւ մեր նախորդ գիներուն հետ:

կրնաք համոզուիլ միայն փորձելով եւ գոհ պիտի մնա[...]

ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ ԵՂ[ԲԱՐՔ]

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)
MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 18 ԱՊՐԻԼ 1931
18 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1547 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Ո՞ՐՆ Է ԲՈՒՆ ՊԱՏՐԱՆՔԸ

Այլ եւս պարզ է Պ. Վահան Թէքէեանի տեսակէտը.

— «Գաղութահայութիւնը պէտք է հրաժարի երկրային պահանջներ դնելէ, որովհետեւ կայ հայկական Տէրութիւն մը, որ այդ պահանջները դնելու թէ աւելի *իրաւասութիւնը* եւ թէ աւելի *պատեհութիւնը* ունի»։

Քիչ մը վարը, աւելի շեշտելով այս տեսակէտը.

— «Արդ, քանի որ գաղութահայութիւնը երկրային պահանջներ դնելու *պատեհութիւնը* չունի, քանի որ այդ իրաւասութիւնն ալ «դէպքերու բերմամբ» տրուած է Երեւանին, մենք ըսինք եւ կ'ըսենք որ այլ եւս հրաժարելու ենք այդ պահանջներէն եւ զանոնք յանձնելու ենք հայկական Տէրութեան, *որ այդ պատեհութիւնը երբ գտնէ, իրաւասութիւնն ալ կը յիշէ, չի կրնար չյիշել»։* (Արեւ, 8 ապրիլ)։

Ի՛նչ անուշ երազ։ Եւ մանաւանդ ի՛նչ դիւրին ճամբայ։

Ասկէ անդին կը մնայ միայն բանաստեղծութիւն գրել եւ սաղմոս երգել։ Հառաչել ու յօրանջել։

×

1919—1920ին, Պ. Վ. Թէքէեանն ալ մէկն էր այն իմաստուններէն, որ կը ծաղրէին մեզ, երբ Երեւանը կը համարէինք խարիսխ, կորիզ, յենարան՝ վաղուան պետութեան։ Հոգ չէ թէ «դէպքերու բերմամբ» հաստատուած։

Ապաւինած միջազգային դաշնագիրներու, Թրքահայ դատին միջազգային հանգամանքին, ան, իբրեւ Փարիզի բանագնաց, պահանջ, sine qua non *պայման կը դնէր Երեւանը կցել Թրքահայ նահանգներուն, և ոչ թէ այս վերջինները՝ առաջինին։*

Այսինքն թողուլ իրականութիւնը և կառչիլ «պատրանք»ին, ինչպէս կը կոչէ այսօր։

Այդ օրէն ի վեր, ի՞նչ պատահեցաւ։ Ի՞նչպէս այնքան մեծցաւ «ափ մը Երեւանը», բարոյապէս եւ ֆիզիքապէս, որ հիմա կը պահանջուի հայրենազուրկ, հալածական բազմութիւններէն՝ արեւմտահայ վերջին զանգուածէն՝ հրաժարիլ «երկրային պահանջներ դնելէ», եւ ապաւինիլ պարզ գաւառապետութեան մը։ Ոստիկանական Տեսչութեան մը. ինչպէս ըսինք երէկ։

Երեւանը այսօր ալ կորիզ է եւ խարիսխ՝ մեզի համար։ Ունինք մէկ միլիոն ժողովուրդ, հայկական այդ աշխարհամասին վրայ։ Համախումբ եւ համատարր։ Աննախընթաց պարագայ՝ մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ։

Եւ ատոր համար է որ կը պահանջենք ներգաղթ, վերաշինութիւն եւ տնտեսական բարգաւաճում։ Նաեւ՝ ընդարձակում ներքին սահմաններու — քանի որ «պատեհութիւններ» կը պակսին արտաքին ճակատի վրայ։

Այստեղ, ներքին սահմաններու ընդարձակման հարցին մէջ, «Հայկական Տէրութիւնը» — միշտ գլխագիր — ե՛ւ իրաւասութիւնն ունի ե՛ւ պատեհութիւնը։ Եւ աւելի քան երբեք, որովհետեւ հայ բոլշեւիկներ անգամ իւրացուցած են այս տեսակէտը։ Գոնէ Ղարաբաղի եւ Նախիջեւանի մասին։

Եւ սակայն... Պ. Թէքէեան թող բարի ըլլայ թղթատելու թերթերը — խորհրդային, ոչ թէ դաշնակցական — հասկնալու համար թէ «բանը ինչո՛ւմն է»։

Այսօրուան Հայաստանը ընդունիլ իբրեւ շօշափելի փաստ — չի նշանակեր ուրիշ ամէն բան համարել պատրանք, եւ հրաժարիլ իրաւունքէ։

Երբ իշխանութիւն մը — պարզ «կոմիսարիատ» մը — հրապարակաւ կը յայտարարէ թէ ինք «Ամենայն Հայոց կառավարութիւն չէ», երբ Թուրքի մը շնականութեամբ տանիքներէն կը պոռայ թէ թաղուած, լուծուած, վերջացած է «Հայկական Դատը». երբ ասպարէզէն կը քշէ իր իսկ հաւատաւորները, քիչ-շատ հասունցած տարրերը. երբ իր ամբողջ քաղաքականութիւնը, դպրոցէն մինչեւ գրասենեակը, յառաջ կը տանի այն ուղղութեամբ որ ոչ հայրենիքի գաղափար մնայ, ոչ ազգային իտէալ, ոչ ալ ո՛ր եւ է դատ եւ պահանջ անցեալէն, — ի՞նչ տրամաբանութեամբ, Պ. Թէքէեան, դուք մէջտեղ կը դնէք սա տմարդի եւ անճոռնի պահանջը.

— «Գաղութահայութիւնը պէտք է հրաժարի երկրային պահանջներ դնելէ»:

Ի՞նչպէս կ'արդարացնէք այս անպատիւ նահանջը։ Այս անձնատուութիւնը եւ՝ Թուրքին եւ՝ Երեւանին հանդէպ։

Եւ այդ՝ գիտնալով հանդերձ որ, Երեւանը ոչ արտաքին քաղաքականութիւն կրնայ վարել, ոչ ալ ունի նախաձեռնութեան ուրիշ ո՛րեւէ իրաւունք։

Ան առաջին օրէն իսկ զրկուած էր այդ բոլոր իրաւասութիւններէն։ Իսկ տարուէ տարի կատարուած կրճատումները Երեւանը արդէն վերածեր են հասարակ մարզպանութենէն ալ ցած օրկանի մը, հանրօգուտ շինութեանց եւ կրթական-առողջապահական վարչութեան մը։ Այդ գործերն անգամ Մոսկուայի հրահանգներուն եւ ծրագիրներուն համաձայն կատարելու պայմանով։

Բոլորովին համաձայն ենք թօթափելու պատրանքները, կանգ առնելու իրական, շօշափելի գետնի վրայ։

Իսկ մեծագոյն պատրանքը չէ՞ այս պարագան — ոտքով ձեռքով ապաւինիլ Երեւանին եւ ճակատ փոխել, Թուրքը սիրաշահելու պարզամտութեամբ..

Շ.

ՀԱՅԵՒՔԻՒՐՏ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՀԵՐՔՈՒԻ

Անատոլուի Գործակալութիւնը Ապրիլ 11 Թուականով կը հաղորդէ Էնկիւրիի պարսիկ դեսպանատան հետեւեալ պաշտօնական հերքումնագիրը.—

«Պոլսոյ Թերթերէն ոմանց մէջ կատարեալ ցաւով կարդացինք թէ Ատրպատականի մէջ Քիւրտերը եւ Հայերը միասին կ'աշխատին Թուրքիոյ դէմ եւ թէ պարսիկ պաշտօնեաները կը քաջալերեն անոնց շարժումները։ Պարսկաստան, Արարատի անցեալ գործողութեանց ընթացքին, խօսքով թէ գործքով ցոյց տուաւ Թուրքիոյ հանդէպ հարեւանի իր բարեկամութիւնը եւ ամէն կերպով նպաստաւոր ընթացքը, եւ այս պարագան ծանօթ է նաեւ Թուրքիոյ պետական վարիչներուն։ Պարսիկ դեսպանատունը ցաւով կ'ընդունի եւ հերքելու պէտք կը տեսնէ այս լուրերը, որոնք կրնան միտքերը շփոթեցնել եւ վիրաւորել պարսիկ հանրային կարծիքը, որ միայն անկեղծ բարեկամութիւն կը սնուցանէ Թուրք ազգին հանդէպ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

Պոլսոյ ճարտարարուեստական միութիւնը (*Սանայի Պիրլիյի*) արտակարգ նիստ մը գումարեց, օրակարգ ունենալով ներածման եւ արտածման հաւասարակշռութեան ազդեցութիւնը տեղական ճարտարարուեստին վրայ։ Այս առթիւ տեղի ունեցան շատ տաք խորհրդակցութիւններ, հարցին կարեւորութեան պատճառաւ։

Ժողովի ընթացքին խորհրդակցութեան առարկայ եղաւ Պարսկաստանի այն որոշումը, թէ արտաքին առուտուրը պետական մենաշնորհ է եւ թէ իրան ապրանք ներածողը պէտք է նոյն արժէքով ալ պարսկական ապրանք գնէ ու արտածէ։ Խօսք առնողները միաձայնութեամբ շեշտեցին թէ այս կարգադրութիւնը ծանր հարուած մը պիտի տայ Թրքական արտածումներուն։

Ի վերջոյ որոշուեցաւ ժողովի հրաւիրել շահագրգռուող վաճառականները, եւ խորհիլ թէ ի՞նչ միջոցներու դիմելու է, տագնապը փարատելու համար։

Ճարտարարուեստական Միութեան վարիչ»երէն մէկը այս առթիւ հետեւեալը յայտարարեց լրագրողներուն.—

«Եթէ Իրան այս տեսակ որոշում մը տուած է, կը նշանակէ թէ ապահոված է իր ներածման եւ արտածման հաւասարակշռութիւնը, եւ կ'ուզէ մէկ կողմէն պահպանել երկրին հարստութիւնը, եւ միւս կողմէն կայունացնել իր դրամը։ Սակայն հետաքրքրական է գիտնալ թէ իր այս որոշումը ի՞նչ անդրադարձներ պիտի ունենայ միւս երկիրներուն վրայ, քանի որ անոնք ալ կրնան փոխադարձութեան դիմել»։

ԹԱԳԱՒՈՐԸ ՍԻՆԷՄԱՅԻ ԴԵՐԱՍԱՆ

Ամերիկեան ֆիլմի ընկերութեան մը տնօրէնը Լոս Անճելոսէն հեռագրով հրաւիրած է Սպանիոյ գահընկէց Ալֆոնս Թագաւորը որ յանձն առնէ առաջին դերը կատարել ֆիլմի մը մէջ։ Այս ֆիլմը պիտի ներկայացնէ Ալֆոնսի թագաւորութիւնը պատմական գլխաւոր դրուագներով։

ՕԳՆԵՑԷՔ Հ. Կ. ԽԱՉԻՆ
որ կենդանի ազդակ մըն է
ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅ ՊԱՀԵԼՈՒ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Սպանիոյ դէպքերը

Սպանիոյ գահընկէց Թագաւորը հասաւ Փարիզ ուր մէկ քանի օր կենալէ վերջ պիտի մեկնի Անգլիա։

Հանրապետական նորակազմ կառավարութիւնը սկսած է միջոցներու դիմել ամրապնդելու համար վարչաձեւը եւ պահպանելու համար երկրին անդորրութիւնը։ Արդէն տասնի չափ հրովարտակներ գործադրութեան դրուած են։ Նոր կառավարութեան առաջին գործերէն մէկն եղաւ ազատութիւն տալ քաղաքական բոլոր բանտարկեալներուն։ Ասկից զատ կ'ըսուի նաեւ թէ ներում շնորհած է 4 տարիէն վար բանտարկութեան դատապարտուած հասարակ դատապարտեալներուն, եւ կէսի իջեցուցած է մնացեալ բանտարկեալներուն պատիժը։ Դատի պիտի ենթարկուին նախկին վարչապետ եւ պատերազմական նախարար զօր. Պէրէնկուէր եւ Փրիմօ տէ Ռիվէրայի աշխատակիցները։

Նոր դահլիճը բազմաթիւ կարգադրութիւններ ըրաւ նաեւ բարձր պաշտօնատարներու նշանակման մասին։

Գալով անկեալ Թագաւորին վերջին յայտարարութեան, որ հազարաւոր օրինակներով արքայականները ցրուեր էին երկրին բոլոր կողմերը, կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ հակառակ բացառիկ կացութեան, պէտք չէ տեսած այդ յայտարարութիւնը արգիլելու, որովհետեւ, վստահ է ժողովուրդին զգացումներուն վրայ։

Երկիրը առհասարակ խաղաղ է։ Միայն համայնավարներն են որ Սէվիլլայի մէջ խռովութիւններ հանեցին, հաւաքոյթի մը ընթացքին զոր կազմակերպեր էին քննադատելու համար քաղքենի հանրապետութիւնը։

Ֆրանսա-յոյն մաքսային վէճը

Աթէնքէն հեռագիր մը կը յայտնէ թէ թէեւ Ֆրանսայի եւ Յունաստանի միջեւ, առեւտրական դաշնագրի կնքման բանակցութիւնները կը շարունակուին եւ յոյս կայ որ յաջողութեամբ աւարտին հակառակ կարգ մը վիճելի կէտերու, սակայն յոյն կառավարութիւնը մերժեց երկարաձգել մաքսային պայմանադրական սակագնի կիրարկումը։ Հետեւաբար, ապրիլ 17էն սկսեալ առաւելագոյն մաքսատուրք կը կիրարկուի ֆրանսական ներածումներու ձրայ։

Թուրք օջախները լուծուեցան

Թուրք Օջախներու վերջին համաժողովը ապրիլ 10ին տեղի ունեցած է Էնկիւրիի մէջ։ Օրակարգի միակ խնդիրն էր Օճախներու Խալքի միացումը որուն մասին առաջարկ ներկայացուցած են Միտհաթ Շիւքրիւ, Շինասի եւ Համտուլլահ Սուպհի պէյերը։ Առաջարկը ծափերով ընդունուած եւ միաձայնութեամբ քուէարկուած է միացումը որուն համաձայն, օջախներու կազմակերպութիւնը կը լուծուի եւ ամբողջութեամբ կը փոխանցուի Խալք կուսակցութեան։

Համեւրոպա Անշլուսին դէմ

Աւստրօ-գերման մաքսային համաձայնութիւնը տնտեսագէտ խլրտում մը պարտադրած է եւրոպական կարգ մը պետութիւններու որոնք քաղաքական լուրջ վտանգ մը կը տեսնեն Անշլուսի իրականացման մէջ ու Եւրոպայի տնտեսական կազմակերպումը իրականացնելու համար լծուած են լուռ աշխատանքի մը։ Անցեալ ամիս փարիզի մէջ գումարուած արմըտիքի խորհրդաժողովէն ի վեր մանաւանդ, կարծիքի յաճախակի փոխանակութիւններ տեղի կ'ունենան Փարիզի, Լոնտոնի, Հռոմի, ինչպէս նաեւ կեդր. եւ արեւելեան Եւրոպայի մայրաքաղաքներուն միջեւ։

Կանխելու համար Անշլուսի իրականացումը, որուն շուրջ վիճաբանութիւններ տեղի պիտի ունենան Ազգերու Դաշնակցութեան յառաջիկայ նիստին մէջ, ջանք կը թափուի ներդաշնակելու իւրաքանչիւր պետութեան տնտեսական քաղաքականութիւնը՝ նախատեսուած միջազգային տնտեսական դրութեան մը հետ։

Այս մտքով ալ, Ֆրանսայի վարչապետը նոր խորհրդակցութեան մը հրաւիրեց արտաքին, առեւտրական, ելմտական եւ երկրագործական նախարարները, ինչպէս նաեւ խորհրդարանական բազմաթիւ յանձնախումբերու նախագահները։

Հնդկաստանի փոխարքային դէմ

Պոմպէյի կառախումբը որուն մէջ կը ճամբորդէր Հնդկաստանի փոխարքան իր կնոջ հետ, յարձակման ենթարկուեցաւ Պոմպէյէն 275 մղոն հեռու Տէրոլի կայարանին մէջ։ Յարձակումը գործուեցաւ քարերով, երբ կառախումբը կանգ էր առեր կայարանը եւ փոխարքան կը ճաշէր իր հետեւորդներուն հետ։

Պոմպէյի մէջ ոստիկանութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած էր։ Հոն, փոխ — արքան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Կանտիի, ինչպէս նաեւ ժահմետական պատուիրակութեան մը հետ։

Ռումէն նախարարական տագնապը

Թիթուլէսքօ որուն յանձնուած էր Ռումանիոյ նոր դահլիճին կազմութիւնը, երկար տեսակցութիւններէ եւ բանակցութիւններէ վերջ քաղաքական զանազան հոսանքներու պետերուն հետ, յաջողեցաւ համաձայնութեան գալ։

ՎԱՂԸ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ 20-ԱՄԵԱԿԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ
ՄԵԾ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
(Մանրամասնութիւնները կարդալ դ. էջ)

ՀԱՄԵՍՏ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

Ո՛Չ ՇԵՓՈՐ, Ո՛Չ ԹՄԲՈՒԿ...

Այլ մրջիւնի մունջ գործունէութիւն՝ յամառ ու բեղուն, ինչպէս կը վայլէ ժողովրդային համեստ ու համատարած կազմակերպութեան մը, որ կը կոչուի Կարմիր Խաչ։

Այո՛, թող փառաբանանքի ու ներբողի ուռուցիկ ու չափազանց ուղերձներով չպղտորեն հրճուանքը, որ ժողովուրդի ամէն զաւակ պիտի զգայ կատարուած ու մանաւանդ կատարելի գործին գնահատումով։

Բարեկամի գնահատութիւն պէտք է միայն, համեստ այլ հոգեբուխ։ Գնահատութիւնը պէտք է սրտցաւ ու հարազատ Հայուն, որ գիտնայ թէ պզտիկ ազգ ենք, բայց ունինք շատ աւելի մեծ ցաւեր, քան ամենամեծ ազգերը, թէ ցաւերու ամօքման մէջ ոճիր է փնտռել ու մտցնել անհատական ու մանաւանդ խմբակցական նկատումներ, շահեր ու սաղրանքներ, գիտնայ մանաւանդ թէ, վէրք մը կապելու, հոգ մը փարատելու, ցաւ մը ամոքելու, դպրոց մը բանալու կամ թշուառութիւն մը սփոփելու համար, ի՛նչ զոհողութիւն պէտք է, ի՛նչ կորով, եռանդ ու յամառութիւն, երբ նոյն քաղաքին մէջ, յաճախ, մէկ ժամ պէտք է քալել լսելու համար Հայու մը ձայնը։

Պէտք է գիտնալ, իսկ եթէ չի գիտեր, զգայ այս բոլորը ու լեցուի հիացումով գործին հանդէպ, որ ահա, քսան տարի կ'արձանագրէ կեանքի դրքին մէջ, քսան տարի կազմակերպական ճիգերու, զոհողութիւններու, յոգնութիւններու՝ քայքայման անտանելի պայմաններու տակ, գոյութեան պայքարի դաշտին վրայ՝ տեղատուութիւններով ու յառաջխաղացումներով։

Պէտք է գիտնալ այս բոլորը եւ կամ ըլլալ կոյր՝ նաեւ մտքով, Կարմիր Խաչը մրցակից ցոյց տալու համար Բարեգործականին։ Կոյր՝, այո՛, չտեսնելու համար Բարեգործականի անմատչելի եւ տղմեր աղաներուն ու միլիոններուն դէմ, Կ. Խաչի ժողովրդական համեստ լումաներն ու ժրաջան կիները, կինե՛ր միայն... հայուհինե՛ր որոնք վարժութիւնը չունին ցուցամոլ պերճանքի, ու գիտեն արդար հպարտութիւն մը քաղել միայն ու միայն, իրենց ձեռակերտէն...։

Ո՛չ շեփոր, ո՛չ թմբուկ ուրեմն։

Գործը արդէն կը խօսի։

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԵԱՆՑ

ԼՕԶԱՆԻ ԴԱՇՆԱԳՐԻՆ ՀԱԿԱՌԱԿ

Անթաքիայէն կը հաղորդեն «Սօն Փօսթա»յի թէ տեղւոյն գոյավիճակի մասին Լօզանի դաշնագրին տրամադրութիւնը չի գործադրուիր։ Դաշնագրին համաձայն, Անթաքիոյ շրջանակը մասնաւոր վարչութեան մը ենթակայ պիտի ըլլայ եւ պաշտօնական լեզուն ալ ըլլայ թուրքերէնը։

Ցիշեալ թերթին թղթակիցը կը հաղորդէ թէ բոլորովին հակառակ վիճակ մը առաջ եկած է։ Արաբերէնը տիրող լեզուն եղած է եւ դատարաններն ալ սկսած են թուրքերէնը լքել։

ՆԱՄԱԿ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ

Սիրելի՛ կարմիր Խաչ,

Կը լրանայ քո կեանքի 20 տարին։ Դա երիտասարդական թռիչքի շրջան է, երբ ույժ կայ բարձրանալու եւ նոր հորիզոններ ընդգրկելու։ Բայց դա մի հասակ նաեւ, երբ յաճախ խորտակւում են ուժերը եւ կորւում թեւերը։

Կ՛ուզեի, որ դու քո ույժը եւ թափը պահես, հասակ նետես եւ մեր հասարակական կեանքում լրիւ կերպով քո տեղը բռնես։

Մեծ համարում ունեմ կարմիր Խաչի վրայ։ Նրա պարտականութիւնը մեծ եւ ծանր կը տեսնեմ։ Կարմիր Խաչ ասելով՝ միշտ կը պատկերանայ ինձի մեր ազգի կէս մասի ուժերի օգտագործման հարցը։

Պարզեմ միտքս։

Ընտանեկան գործերը բաժանւած են երկու խոշոր մասերի. մէկը՝ ներսի գործ, միւսը՝ դրսի գործ։ Ներսի գործը ծանրացած է կնոջ վրայ։ Նա է սնուցանում եւ խնամում մանուկներին, մայրենի լեզու եւ ազգային ոգի տալիս նրանց. նա՛ է սրբում յոգնած ամուսնու քրտինքը, ույժ ու եռանդ ներշնչում. նա է հսկում օջախի բարեկարգութեան եւ հոգ տանում նրա գեղեցկութեան. ընտանեկան շէնքից ներս՝ կնոջ վրայ է ծանրացած հոգերի ու պարտականութիւնների մեծ մասը։

Այդպէս է մանաւանդ հայ օջախի մէջ։ Մեր մանկիները եղած են եւ են տան մէջի իշխանուհիները, իսկ հարսերն ու աղջիկները՝ նրա գործակատարները։

Սրան հակառակ՝ դրսի գործերը կը պատկանին տղամարդուն։ Նա է տէրը եւ պատասխանատուն օջախի շէնքից դուրս եղած աշխատանքների։ Նա՛ է հողը պատռում, սերմը ցանում, գերանդին քաշում, դարբնոցի մուրճը շարժում. նա է զէնք վերցնում եւ օջախը պաշտպանում. նա է կուրծք տալիս բնութեան արհաւիրքներին, մարդկանց մրցակցութիւններին, գոյութեան կռիւին։ Կարճ՝ ընտանեկան շէնքից դուրս՝ տղամարդն է օջախի տէրը, թէեւ այդ շէնքից ներս նա ենթակայ է տանտիրուհուն եւ մի մանուկ իր տանտիկնի համար։

Ընտանեկան իրաւունքներն ու պարտականութիւնները խնամքով բաժանւած են կնոջ եւ տղամարդու միջեւ մանաւանդ հայկական կեանքում։ Դրա համար էլ հայ ընտանիքը առողջ է, կենսունակ. դրանով է նա դիմացել եւ դեռ պիտի դիմանայ անհեդ տեսակի քայքայիչ ազդեցութիւնների դէմ։

Ազգն էլ մի ընտանիք է. թող նա բաղկացած լինի ոչ թէ մի քանի հոգուց, այլ մի քանի միլիոններից։ Եթէ ազգի մէջ էլ ներսի եւ դրսի գործերը բաժանւած լինեն, ինչպէս ընտանիքի մէջ են բաժանւած՝ տարակոյս չունեմ, որ ազգային կառուցւածքն ու գործերը նոյնքան ուժեղ եւ արդիւնաւէտ կը լինին, ինչպէս որ ընտանեկան կառուցւածքն ու գործերը։

Դժբաղդաբար այդպէս չէ իրականութիւնը մեր ազգային կեանքում։ Մեր ներսի գործերը դեռ չեն դառած հայ կնոջ սեփականութիւնը։ Նա դանդաղօրէն դեռ եւս անտարբեր է դէպի հանրային կարիքները։ Եւ երբ մի ազգի կէսը անտարբեր լինի դէպի ազգի համար անհրաժեշտ գործերը, հասկանալի է, որ նրանք պակասաւոր կամ կիսակատար կը լինին, ինչպէս որ պակասաւոր ու կիսակատար կը մնային ընտանեկան գործերը, եթէ կինը ձեռնթափ դառնար նրանցից։

Դու, երիտասարդ Հայ կարմիր Խաչ, այս կարեւոր թերին լրացնելու աշխատանքին մէջն ես։ Դու գովելի անդրնութիւն և փաստհութիւն ես ունեցած ստանձնելու մի մեծ պարտականութիւն — հայ կնոջը լծել մեր հանրային կեանքին և տանել մեր ու պատասխանատու դարձնել մեր ազգային ներսի գործերին։ Ծանր է ձեր բեռը բայց և խիստ հանական. որովհետեւ առանց դրան՝ հայ ազգը կիսալանջ պիտի մնայ։

Կ՛ուզեի, որ դու քո հասունութեան շրջանում քո ուսերին կրէիր մեր ներսի գործերի ամբողջական բեռը։ Կ՛ուզեի որ դու, ի գին քո անդուլ եւ զոհաւատ աշխատանքի, դուրս մղէիր հայ տղամարդուն մեր ներսի գործերից, որպէսզի նա մղւի դէպի մուրճն ու հրացանը, որոնք այնքա՛ն անհրաժեշտ են մեր ազգի ազատութեան ու երջանկութեան կերտելու համար։

Եւ որպէսզի դու կարողանաս այս մեծ պարտականութիւնը կատարել եւ մեր յոյսերը արդարացնել՝ դու պէտք է առաջին հերթին քո շուրջը համախմբես բոլոր գործունակ, մեր ազգային երջանկութեանը նախանձախնդիր եւ անձնազոհ հայ կանանց եւ աղջիկներին։

Այս կենսունակ տարրերով զօրացած՝ դու պէտք է յամառ եւ տեւական աշխատանքով ներշնչես հայ կնոջը *որ նա մեր ազգային* կեանքի տանտիրուհին է եւ, որպէս այդպիսին, պարտականութիւն ունի քաղելու մեր ներսի գործերի ամբողջ ծանրութիւնը, տէր եւ տիրական լինելու այդ գործերին, ինչպէս տանտիկին է անում ընտանիքի ներսում։

Այս գիտակցութեամբ տոգորւած հայ կինը պէտք է իմանայ, որ իր հոգերի առարկան են կազմելու՝ փրկել մեր մանուկներին ազգային այլասերումի վտանգից. խնամել հայ ազատագրական պայքարի կենդանի զոհերին, որբեր հայրենիքի ազատութեան համար բանտարկւած եւ աքսորւած Հայերի արցունքը, աշխատանք հայթայթել գործազուրկներին, օգնել անկարներին եւ աղքատներին, կատարել այն բոլոր աշխատանքները, որոնք անհրաժեշտ են մեր ներքին ցաւերը դարմանելու համար։

Դու, սիրելի Հայ կարմիր Խաչ, քսան տարուց ի վեր այս գործին ծառայած ես բռնել։ Թող լի՛ր այդ պատւաւոր ծառայարգանօք խորացնելով եւ լայնացնելով քո գործունէութիւնը։

Եւ համոզւած եղիր, որ քո այս մեծ պարտականութեան իրականացումը լաւագոյն երաշխիքն է կազմում մեր ազգային-քաղաքական ձիգերի յաջողութեան։

ՌՈՒԲԷՆ

«Հատուած մը Ա. Ե. Հ. կ. Խաչի առաջին կ. վարչութեան տեղեկագրէն.

«Ամբողջ չորս տարի բաւական եղաւ որ Ֆրանսայի մէջ 40,000ի մօտ մեր գաղթականութիւնը, շնորհիւ երկրի կազմակերպուած մեծ ճարտարարուեստին որոշ չափով նիւթական կռուաններ ստեղծէ իրեն, ու զուգընթացաբար անոր աշխատի իր ազգային պարտականութիւնը գլուխ հանել ու այսպէս ձեւ ու մարմին տալ հայ հաւաքականութեան մը։

. . . .

Հայ կինը իր մասնակցութեան բաժինը պէտք է բերէր, երբ Հայու դարաւոր թշնամին կոտորած ու ջարդ ու փշուր բրած էր, հրապարակի Հայ ույժերը, անհրաժեշտ էր որ ան թօթափէր թմրութեան ու անգործութեան լուծը՝ ասպարէզ իջնէր ու ձեռք երկարէր Հայ տղամարդուն։

Ազգ. կազմակերպութեան գործին մէջ Հայ կնոջ գուրգուրոտ սիրտը անհրաժեշտ էր Հայու ճակատագրին անբաժան ընկերը եղող դժբախտութիւնը մեղմելու համար։ Մեր նախկին հայրենիքին մէջ օրը օրին կատարուած քաղաք. հալածանքները, բանտարկեալներու եւ աքսորեալներու թշուառ վիճակը, անոնց ձգած անտէր ու անպաշտպան ընտանիքներու ու զաւակներու վիճակը, երկրէն դուրս փախած քաղաքական հալածեալներու անյոյս կացութիւնը, գաղութահայութեան մէջ մեր երիտասարդութեան սպառնացող վտանգները ու վերջապէս հայ մանուկներու դաստիարակութեան ու փրկութիւնը, լաւագոյն պահանջներն էին, հրաւէր կարդալու համար Հայ կնոջ, որպէսզի ասպարէզ իջնէր»։

ՄԵՐ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԸ

Հայ Կարմիր Խաչը իր գոյութեան քսանամեակն է տօնում։

Հայ Կարմիր Խա՞չ։ Ինչո՞ւ Հայ։ Ինչո՞ւ ոչ Հայաստանի։

Կայ Ֆրանսայի Կարմիր Խաչ։ Կայ Գերմանիայի։ Իսկ Հայաստանի՞։

Չկա՛յ։ Ռուսական սւինների օգնութեամբ Հայաստանի վզին նստած բոլշեւիկները չեն ուզում, որ Հայ Կարմիր Խաչը լինի Հայաստանի Կարմիր Խաչ։

Բայց եւ այնպէս, մենք կը պահենք մեր Կարմիր Խաչը, այսօր Հայ, որպէսզի վաղը դառնայ Հայաստանի։ Մե՛ր Կարմիր Խաչը, որպէս հոգեւոր ժառանգ այն Կարմիր Խաչի, որ կար Հայաստանում, Հանրապետութեան օրով, եւ որ խեղդւեց բանւորների ճանկերում. բայց որ, սակայն, պիտի յարութիւն առնէ մի օր։ Կը պահենք, իբրեւ նւիրական խորհրդանշան մեր ազատութեան, Ժողովրդավար, Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի։ Կը պահենք ջերմ սիրով ու գուրգուրանքով, որպէս ազատ ստեղծագործութեան սքանչելի արգասիք։

Ա՛յս է Հայ Կարմիր Խաչի գլխաւոր խորհուրդը։

Գլխաւոր, բայց ո՛չ միակ։ Նոյնքան մեծ է եւ Հայ Կարմիր Խաչի բարոյական - դաստիարակչական դերը, իբրեւ հայ իգական սեռը հաւաքող, համերաշխութեան ու հասարակական գործունէութեան վարժեցնող, շարժման մէջ դնող մէկ ույժ։ Ատրպատականից մինչեւ Գալիֆորնիա, ամբողջ տարածութեան վրայ հազարաւոր հայ կանայք միացած են միեւնոյն գաղափարի շուրջ, մէկ դրօշակի տակ, մտածում ու գործում են միեւնոյն խորհուրդներով, և ի՛նչ զմայլելի եռանդով ու ոգեւորութեամբ, ինչպիսի անձնազոհութեամբ։ Երբեք հայ կինը այնպիսի լայն ու շօշափելի նախաձեռնութիւն երեւան չի բերել, որքան այսօր, յանձին Հայ Կարմիր Խաչի։ Եւ ո՛չ մի կազմակերպութիւն, զուցէ, այնքան խորունկ դաստիարակչական դեր չի խաղացել հայ կնոջ ինքնագործունէութեան մղելու տեսակէտից, որքան Հայ Կարմիր Խաչը։ Ամերիկայի Հայ Կարմիր Խաչը եւ նրա կատարած յաղթական աշխատանքը՝ օրինակ։

Հարցը միայն այն տոլարների ու ֆրանքների, լէյերի ու լեւաների, տրախմիների ու ղահեկանների մէջ չէ, որ «ճկուն ու ճարպիկ» հաւաքում են Կարմիր Խաչի կազմակերպութիւնները։ Ո՛չ էլ, եթէ կ՛ուզէք, այն դպրոցների ու մանկատների, կամ բժշկական ու սննդատու կայանների մէջ, որ բացւում են հաւաքւած դրամներով։

Դրանք, ի հարկէ, կարեւոր են, շա՛տ-շատ կարեւոր։ Բայց ամենից արժէքաւորը՝ Հայ Կարմիր Խաչի բարոյական - գաղափարական դերն է, նրա դաստիարակիչ ու կազմակերպող ոգին։ Ի սփիւռս աշխարհի ցրւած հայ կանանց անձեւ ու դիմազուրկ զանգւածից նա պատրաստում է հասուն ու գիտակից կին քաղաքացիներ, վարժեցնում է նրանց ձեռներէցութեան եւ հաւաքական պատասխանատու աշխատանքի. մղում է կազմակերպւելու, դարձնում է նրանց տղամարդուն հաւասար, ընկեր եւ գործակից ո՛չ միայն ընտանիքում, այլ եւ հասարակական գործի ասպարէզում։

... Քսան տարի՛։ Մաղթե՛նք, որ դեռ շատ քսան տարիներ տեսնէ մեր Կարմիր Խաչը, բայց ո՛չ իբրեւ Հայ, այլ՝ Հայաստանի Կարմիր Խաչ։ Եւ մաղթենք, որ յաջորդ տարեդարձը տօնի ո՛չ թէ Փարիզում կամ Ամերիկեան երկնքի տակ, այլ՝ Արարատի ու Սիփանի հովանու ներքեւ, Վանի ու Սեւանի ափերին, Հայաստանի Ժողովրդի հետ միասին...։

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋԸ

ՔՍԱՆ ՏԱՐԻ

Քսան տարի առաջ նա գոյութիւն ունէր միայն Հիւսիսային Ամերիկայի մի երկու կեդրոնում։

Այսօր նա պատկառելի ցանցով տարածւած է չորս ցամաքամասերի գրեթէ բոլոր երկիրներում — Հիւս. Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներ, Կանադա, Կուբա, Արժանթին, Ֆրանսա, Յունաստան, Բուլղարիա, Ռումանիա, Սուրիա, Իրաք, Պարսկաստան, Եգիպտոս — ուր ատանդական հայը մի վայր է գտել իր գլուխը հանգչեցնելու համար։

Քսան տարի առաջ նա մի փոքրիկ խմբակցութիւն էր, բաղկացած մի քանի տասնեակ կիներից եւ այրերից։

Այսօր նա ծաւալուն մի կազմակերպութիւն է՝ որ ունի մօտ տասը Շրջ. Վարչութիւն, հարիւր վաթսուն մասնաճիւղ եւ աւելի քան եօթը հազար անդամ։

Որպիսի՛ հսկայական յառաջադիմութիւն ընդամենը երկու տասնեակ տարիների ընթացքին՝ մանաւանդ եթէ աչքի առաջ ունենանք նահապետական բարքերի մէջ ապրած հայ կնոջ քաշուիլը հանրային գործերից...։

Սակայն Հ. Կ. Խաչի յառաջադիմութիւնը չպէտք է միայն այս քանակական տւեալներով չափել, այլեւ այն էսլլիւսիոնով, որ կրել են նրա գործունէութիւնն ու առաջադրութիւնները։ Ինչպէս մի զգայուն եղանակացոյց՝ Հ. Կ. Խաչը իր աշխատանքների ալաքը միշտ դարձրել է դէպի այն կարիքները, որոնք «հայկական հողմերի» փչմամբ մղւել են դէպի մեր հանրային կեանքի առաջին գծերը։

Քսան տարի առաջ Հ. Կ. Խաչը գերազանցօրէն բարեսիրական մի հաստատութիւն էր՝ աւել կամ պակաս չափով նման բոլոր ազգերի մէջ գոյութիւն ունեցող Կ. Խաչերին։

Այսօր նա, իր առաջադրութիւններով ու բազմաճիւղ գործունէութեամբ դարձել է արտասահմանի հայութիւնը հայ պահելու գործի ամենակարեւոր ազդակներից մէկը։ Որովհետեւ եթէ հայութեան ճակատագրի համար ներկայիս երկու երեք կարեւոր գործեր կան, դրանցից մէկը արտասահմանեան հայ զանգւածները և մանաւանդ մատաղ սերունդը ազգային այլասերումից փրկելու գործն է։

Իր հսկայական կազմակերպութեամբ այս հսկայական գործին լծուելով՝ Հ. Կ. Խաչը գործում է անուղղակի եւ ուղղակի միջոցներով։

Անուղղակի միջոցներից առաջինը եւ ամենակարեւորը հայ մայրերին ազգային գիտակցութիւն եւ ազգային ոգի ներշնչելն է։ Որովհետեւ արտասահմանեան պայմաններում, ուր հայրը իր աշխատանքի բերումով կորւած է զաւակների դաստիարակութեան գործից, հայ մօրն է վերապահւած պայքարել ազգային ուծացման չարիքի դէմ։ Ինչ որ կարող է կատարել մի մայր այս մարզի մէջ՝ չեն կարող կատարել մեր բոլոր կազմակերպութիւնները միասին առած՝ որքան էլ մեծ լինեն նրանց միջոցները. բաւական է միայն, որ այդ մայրը ազգային գիտակցութիւն և ազգային պարտաճանաչութիւն ունենայ։

Եւ երբ Հ. Կ. Խաչը իր անդամական ժողովներով, դասախօսութիւններով եւ այլ կրթիչ ձեռնարկներով ջանում է բարձրացնել ներկայ եւ ապագայ մայրերի գիտակցութիւնը, կամ երբ նա հարկադրւում է, որ Ամերիկայի հայուհին մտահոգւի Իրաքի հայերի վիճակով, Ֆրանսաբնակ հայուհին իր սրտին մօտ ընդունէ Սուրիայի հայութեան կարիքները, Եգիպտոսի եւ Բուլղարիոյ հայուհին տառապի Սալմաստի աղէտեալների ցաւերով, իսկ ամէնքը միասին իրենց գուրգուրանքի առարկան դարձնեն Հայաստանի հայութիւնը, որ ի գին ամէն տեսակ զրկանքների կառչած է մնում հայրենի հողերին՝ սա նշանակում է որ Հ. Կ. Խաչը անգնահատելի գործ է կատարում արտասահմանեան հայութիւնը հայ պահելու տեսակէտից։ Որովհետեւ այսօրինակ ձեռնարկներով է որ պէտք է զարգանայ հայ մայրերի միտքը, մշակւի նրանց ազգային գիտակցութիւնը եւ հրահրւի նրանց նախանձախնդրութիւնը հանդէպ մեր ազգային արժէքների— յատկութիւններ, որոնք անհրաժեշտ նախադրեալներն են հանդիսանում այն ազգային-դաստիարակչական գործի, որ մենք սպասում ենք հայ մայրերից։

Սակայն Հ. Կ. Խաչը ուղղակի միջոցների եւս դիմում է հայ մատաղ սերունդը կորուստից փրկելու համար։ Նրա դպրոցները Յունաստանում եւ այլուրեք, նրա օժանդակութիւնը Բէյրութի ճեմարանին, ուր պատրաստւում են մեր ապագայ ուսուցիչները, նրա բազմաթիւ մանկապարտէզներն ու տօնօրեայ վարժարանները, որոնք օտար դպրոցներ յաճախող հայ մանուկներին ծանօթացնում են մեր լեզուին եւ պատմութեանը, նրա նպաստները կարիքաւոր հայ ուսանողներին եւն. եւն. շատ են ծանօթ մեր հասարակութեանը, որպէսզի հարկ լինի խօսք երկարացնելու այս մասին։

Աւելորդ ենք համարում կանգ առնել նաեւ Հ. Կ. Խաչի բարեսիրական ձեռնարկների վրայ։ Պէտք է ասենք, սակայն, որ անգամ այս ձեռնարկների ընտրութեան մէջ երեւան է գալիս Հ. Կ. Խաչի հիմնական միտումը՝ ազգային տրամադրութիւններ հրահրել արտասահմանի հայութեան մէջ եւ, այդպիսով թումբ կանգնել նրան սպառնացող այլասերման վտանգների դէմ։

Երբ Հ. Կ. Խաչը բազմաթիւ եւ բազմատեսակ բարեսիրական գործերի մէջ իր առանձին հոգացողութեան խնդիրն է դարձնում հայ ազատագրական շարժման զոհերին -- վիրաւորներ, որբեր, այրիներ, — օգնելը, կամ երբ նա մեր ազգային իտէալների համար հալածւողներին — բանտարկեալներ, աքսորականներ եւլն. — իր յատուկ ուշադրութեան առարկան է դարձնում, նա սրանով ցոյց է տալիս, որ ինքը սովորական խնամատու աղքատախնամ կամ բարեգործական հաստատութիւն չէ, այլ աւելի բարձր ձգտումներ ունեցող մի կազմակերպութիւն։

Այս առաջադրութիւններով Հ. Կ. Խաչը թեւակոխում է հիմա իր 21րդ տարին։ Թեւակոխում է զօրացած այն անվերապահ համակրանքով որ նրա հանդէպ երեւան են բերում մեր ազգային իդէալներին նւիրւած ժողովրդական զանգւածները։

Եւ որքան մեծ են այդ իդէալները, նոյնքան էլ խորն է մեր երախտագիտութիւնը հանդէպ Հ. Կ. Խաչի, որ կարողացաւ ոտքի հանել արեւելեան քնէածութեան մէջ ընկղմած հազարաւոր հայ կիներ եւ նրանց կուրծքը պատնէշ դարձնել օտարացման այն սոսկալի վտանգների դէմ, որոնք սպառնում են ոչ միայն մեր ազգային իդէալներին, այլ եւ մեր ցեղային գոյութեանը։

Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ

ԵՒ ՀԻՄԱ ԳՈՐԾԻ

Ճանչցաք Կարմիր Խաչը իր համեստ ու օգտաշատ գործունէութիւնով, գնահատեցիք անոր նպատակները որոնք կը բխին հայ կեանքի ներկայ պայմաններու անհրաժեշտութենէն, կը մնայ ուրեմն հա՛յ մայրեր, որ բոլորուիք անոր շուրջ, սփոփելու համար թշուառութիւնն՛ե՛ր, եւ դուք քոյրե՛ր, որ դաստիարակութեամբ ու տխրութեամբ զգացիք ապերախտ ճակատագրի մը հարուածները, մի գոհանաք հեռաւոր համակրանքով, այլ մտէք Կարմիր Խաչի դրօշին տակ, եւ ձեր եռանդն ու կորովը բերէք հայ կնոջ վերադարձման, հայ թշուառութեան ամոքումին ու հայ գոյութեան պահպանման մեծ գործին։

Գործի՛, որովհետեւ Կարմիր Խաչը ամէնէն առաջ ձերն իսկ է։

Ու նպատակները զորս կը հետապնդէ, ամէնէն առաջ կը պահանջեն հայուհիին կորովը, յամառութիւնն ու գուրգուրանքը....

ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆ.— Ապրիլ 11ին տեղի ունեցաւ Մխիթարեան վարժարանին մէջ Մ. Ռ. նախկին Սաներու Միութեան, գրական-երաժշտական առաւօտեան հանդէսը նուիրուած բարերարներ Մուրատ եւ Ռափայէլի, ինչպէս նաեւ Մխիթարեան Միաբանութեան հիմնադիր մեծն Մխիթարի յիշատակին։

Միլանի գաղութը որոշուած ժամուն լեցուցած էր սրահը։ Գեղեցիկ երեկոյթ մը, որուն վարժուած չենք, եւ որ գոհունակութիւն պէտք է պատճառէ հանդէսի կազմակերպիչ մարմինին։

Հանդէսի կազմակերպիչ մարմինը, բանախօսելու հրաւիրած էր Հ. Ե. Դաղիկեանը։

Հանդէսը բացուեցաւ Մ. Ռ. քայլերգով, զոր երգեցին ներկայ սանուհիները, յետոյ բեմ բարձրացաւ Միութեան նախագահը, որ բացատրեց օրուան հանդէսին իմաստն ու նպատակը, եւ շնորհակալութիւն յայտնեց, հայ լեզուի մեծագոյն վարպետներէն Հ. Դաղիկեանին, որ ընդունելով Միութեան հրաւէրը, յանձն առած էր խօսիլ հայ լեզուի մասին։ Նոյնպէս շնորհակալութիւն յայտնեց Օր. Մ. Պօտուրեանին, նուրբ դաշնակահարուհի մը, գնահատուած օտար արուեստագէտներէ, որ համակրանքով յանձն առած էր դաշնակի վրայ եւրոպական կտորներ նուագել։

Հ. Դաղիկեան երկար, գեղեցիկ ու սրամիտ ոճով, խօսեցաւ մեր լեզուին վրայ, մէջբերումներ ըրաւ հայկական հին գրականութենէն, ներկայացուց զանազան փուլերը, որոնց մէջէն անցած է ան, յիշեց օտար հայագէտներու հիացումը դէպի հայ լեզուն։ Փոքր թղթակցութեան մը մէջ չէ կարելի, նոյնիսկ ամփոփ կերպով ներկայացնել բանախօսին շօշափած նիւթերը։ Հ. Դաղիկեան վերջացուց իր խօսքը, հրաւիրելով ներկաները որ սիրեն ու սիրցնեն հայ լեզուն, ոչ միայն որովհետեւ այսօր մեր միակ զանձն է, այլ որովհետեւ խսկապէս արժանի է այս սէրին, ու բոլոր մեր գրողին, սովիլ ու դպրոցներու մէջ ալ աւելի լաւ սորվեցնել մեր բարբառը։

Ներկաները երկար ու խանդավառ ծափերով յայտնեցին իրենց երախտագիտութիւնը Հ. Դաղիկեանին, որ իբր պահակ մը լեզուին, դեռ կը շարունակէ աշխատիլ ու պայքարիլ։

Հանդէսին մեծ փայլ տուաւ իր նուրբ արուեստով Օր. Պօտուրեան, որ նուագեց զգացումով ու մեծ վարպետութեամբ, Շօփէնէն, Թօլլօփիէթրօէն և Ռավէլէն ընտրեալ կտորներ։ Օր. Պօտուրեան մեծ ընդունակութիւն ու մեծ ապագայ ունի, արժանի՝ ամէն քաջալերութեան ու գնահատանքի։ Անոր, ինչպէս նաեւ ռուս տիկնոջ մը, որ քանի մը իտալական ու ռուսական կտորներ երգեց, Միութեան կողմէ երկու գեղեցիկ ծաղկեփունջեր տրուեցան։

Հանդէսը վերջացաւ Պ. Վ. Սերաբեանի Մուրատ-Ռափայէլի ու Մխիթարի յիշատակին նուիրուած ուղերձի մը ընթերցումով։

. Ինչպէս սովորութիւն դարձած է, հանդէսին երկրորդ օրը տեղի պիտի ունենար Միութեան բացառիկ և տարեկան Ընդհ. Ժողովը բայց օրակարգի վրայ եղած նիւթերու կարեւորութեան պատճառով, նիստը տեւեց շատ երկար, ուստի կարելի չեղաւ բոլոր հարցերու մասին վճռել։ Իբր եզրակացութիւն բացառիկ ժողովին, առաջարկուեցան քանի մը բանաձեւեր, որոնք կը վերաբերին Միլանի ու Փարիզի քոյր Միութիւններուն միացման խնդրին։ Բանաձեւերու քուէարկութիւնը, ինչպէս նաեւ տարեկան ընդհ. ժողովին վերաբերեալ հարցերը յետաձգուեցան ուրիշ օրուան։

Ա. Ս.

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Այս իրիկուն ժամը 12ին բոլոր ժամացոյցները մէկ ժամ առաջ պէտք է տարուին, Ամառնային ժամացոյցը այսպէս պիտի շարունակուի մինչեւ 3-4 Հոկտ.:

ԹՈՒՐՔԻԱ

…ՇԵԻԿՆԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ …ԳԵՑԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՏԱՆ

…ռավարուի գործակալութիւնը …հաղորդէ թէ Պոլսոյ խորհրդային …անքը 100,000 ոսկիով մաս… …ած է Պետական դրամատան …ւթեան արձանագրութեան: …առեւտրական սենեակը 90 …ով մասնակցած է, Պոլսոյ ե…ական ընկերութիւնը՝ 30 հա… …Իզմիրի Էսնաֆ Պանքասին՝ 25 … Առափաղարի դրամատունը՝ …հազար, Տիրքէթը Խայրիէն՝ 10 …, Այտընի երկաթուղիի ընկե…իւնը՝ 10 հազար, Պոլսոյ Էսնաֆ …սին՝ 10 հազար, Էնկիւրիի …ական ընկերութիւնը՝ 5 հա… Այտընի, Գոնիայի եւ Աքսարայի …ատունները՝ 5 հազարական, …ի նաւահանգիստի ընկերու… …՝ 4 հազար ոսկի:

…ԿԱՆ ԾԽԱԽՈՏԸ ԹՐՔԱԿԱՆԻՆ ԴԷՄ

…Նաւէ «Ճիւմհուրի…ի մէջ կը շեշտէ ծխախոտի …ութիւնը պաշտպանելու …հրաժեշտութիւնը, քանի որ, …խոտը, իր տարեկան 40 - միլիոն քիլօ արտադրու…մբ, արտածման ամէնէն …ւոր նիւթերէն մէկն է: …խօսելով ծխախոտի վաճառ… մասին, երեսփոխան խըմ…պետը դիտել կուտայ.— Գերմանիա, որ մինչեւ հի… թրքական ծխախոտ կը գը… այս տարի Սօխումի (ռուս…ան) ծխախոտը առաւ, շնոր… …տ գանձիկ շուտիկութեա… մարդուկի մը որ յաջողած է …ները դարձնել ծխախոտի …: Բնականաբար Սօխումի …խոտը չի կրնար փոխարի… Սամսոնի մեր ծխախոտը: …ց մեր հիւսիսային հարեւա… (Ռուսիոյ) աժան գինը, միա… գերման ծխախոտը մենա…ի ենթարկող մարդուկին …հաճոյքին, այդ տեսակ …ը մը առաջ բերին: …կէ քաջալերուած, Ռուսե… …շրջանակին մօջ ալ …ափով ծխախոտ մշակե…ած են: Եթէ ճիշդ է լու…իւնը պէտք է եզրակացը… թէ մեր ծխախոտի գործը …վերջին է որ աւելի լուրջ …կցութեան մը մղձաւանջին …ենթարկուի: Արդէն, ատ… առաջ քանի մը ուրիշ հարե… երկիրներու մրցակցութիւ… …մեզի դէմ: Հիմա ալ կը …նք բոլորովին նոր մըր…ցութեան մը առջեւ որ կը …ոյ ո՛չ միայն մեզի, այլ …մեր հարեւաններուն: …յս կացութեան առջեւ. Յու…, Թուրքիա եւ Պուլկա… պէտք է խորհրդակցին եւ …քական միջոցներ ձեռք … …իւս կողմէ, մեր կառավարութիւնը պէտք է հոգ տանի լաւ ծխախոտի տեսակի ազնուացման: Այսպէս, պէտք է արգիլել գէշ տեսակ ծխախոտի մշակութիւնը:

*** Սղերդի երեսփոխան Մահմուտ պէյ ալ «Միլլիէթ»ի մէջ խմբագրական մը նուիրած է այս հարցին:

«Ծխախոտը մեր հարստութեան ամէնէն կարեւոր աղբիւրներէն մէկն է, եւ բոլորս զողալու ենք անոր վրայ: Իրողութիւն է որ երկրին մէջ ծխախոտի տագնապ կայ: Մեր ծըխախոտները ժամանակին եւ լաւ պայմաններով չկրցան ծախուիլ, ինչ որ շատ մեծ դժուարութեանց մատնեց շահագըրգռուողները:

Ծխախոտի տագնապին պատճառներէն մէկն ալ այն է որ, Ռուսիա շատ աժան գինով, միլիոն քիլօ ծխախոտ ծախեց Գերմանիոյ, որ մեր լաւ յաճախորդներէն մէկն էր: Մէկ պատճառ ալ այն է որ, դէպի Եգիպտոս ըրած մեր արտածումը պակսեցաւ»:

ՎԱՃԱՌԱՄԱՐՏԸ ԻԶՄԻՐԻ ՄԷՋ

Թրքական թերթ մը կը գրէ.— Կը հաստատուին այն զրոյցները թէ բոլշեւիկները մեր հըրապարակին վրայ վաճառամարտ ընելու կը պատրաստուին: Առեւտրական Սենեակը թէեւ շատ զգուշապահ է այս մասին, բայց իմացուած է որ մինոյն ատեն կարեւոր քննութիւններ կը կատարէ այս խնդրին շուրջ: Առեւտրական Սենեակը իր այս քննութեանց արդիւնքը պիտի ծանուցանէ Տընտեսական գործավարութեան:

Ներկայիս վաճառամարտի վտանգին տակ գտնուող ապրանքներն են ծխախոտը, հաւկիթը, ածուխն ու բամպակը: Կը յուսացուի որ ծխախոտի մենաշնորհի վարչութիւնը այս վտանգը մասամբ պիտի մեղմացնէ, վաճառականներուն ձեռքը մնացած մթերքը գնելով:

Միւս կողմէ, հակառակ բոլոր հերքումներուն, կը հաստատուի որ Ռուսերը մեր արտածում կատարած երկիրները աժան ապրանք կը ղրկեն եւ այս շուկաները կը փակեն մեր առջեւ: Այսպէս, հասկցուած է որ Գերմանիա այս տարի ծխախոտ չպիտի գնէ մեզմէ:

Կարգ մը վաճառականներ ներածուած ապրանքներուն վըրայ ռուսական վաճառամարտը անվնաս կը նկատեն: Ուրիշներ, սակայն, կը պնդեն թէ վաճառամարտին բոլոր կերպերն ալ վնասակար են եւ դրամս գլուխները կը խախտեն: Առ այժմ հըրապարակին վրայ թէեւ շուարման մը հետեւանքը կը տեսնուի:

Ասկէ զատ, զրոյց ելած է նաեւ թէ կառավարութիւնը մենաշնորհի տակ պիտի առնէ կարգ մը ապրանքներ, ինչպէս խաղողը, տերեւ ծխախոտը, բամպակն ու հաւկիթը: Սակայն ասոնք զըրոյց են դեռ, եւ ստոյգ բան մը յայտնի չէ:

*** Արտածումները ընդարձակելու նպատակով, կը խորհուի արտաքին առեւտուրը մասնաւոր կազմակերպութեան մը միջոցաւ կատարել: Այս խնդիրը Խալքի համաժողովին մէջ պիտի քննուի:

Այս մասին նախատեսուած միջոցներու կարգին կը յիշուի արտածուելիք ապրանքները սթանտարտիզէ ընել, արտաքին առեւտուրի պաշտօնատուններ հաստատել եւ արտածումը կառավարական ընկերութեան կողմէ կատարել:

Պոլիս հասած տեղեկութեանց համաձայն, արտաքին առեւտուրի պաշտօնատունը յունիսէն սկսեալ նոր կազմակերպութիւն մը պիտի ունենայ: Տընտեսական գործավարութիւնը արտակարգ կարեւորութիւն կու տայ մասնաւորաբար Պոլսոյ պաշտօնատունին:

Նոր կազմակերպութեան համար հիմնական պատրաստութիւններ կը տեսնուին: Եւրոպայի կարեւոր կեդրոններուն եւ երկրին գործօն վայրերուն մէջ մասնաճիւղեր պիտի բացուին: Երկրին մասնաճիւղերը պիտի ըլլան առայժմ, Մերսին, Իզմիր, Սամսոն եւ Պրուսա:

*** Պոլիս գտնուող օտար առեւտրական ներկայացուցիչները սկսած են քննութիւն կատարել ռուսական վաճառամարտի շուրջ: Այս առթիւ, կարգ մը պետական պաշտօնատուններէ ալ տեղեկութիւններ ուզած են:

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայ Բժշկ. Միութիւնը անցեալ ուրբաթ երեկոյ սկսաւ դասախօսական երեկոներուն շարքը: Առաջին իսկ երեկոյին հարկ տեսնուած էր ներկայացնել Փարիզի Հայ Բժշկ. Միութեան տասնամեայ գործունէութիւնը:

Տոքթ. Վահրամ Թորգոմեան, որ կը նախագահէր, բանալով երեկոյթը, ներկայացուց մեր մէջ Բժշկական Միութիւն մը կազմելու փորձերը: Յետոյ բացատրեց թէ ինչպէս առաջին անգամ Պոլսոյ բժշկական ուսանողները Միութիւն մը կազմեցին, թէ ի՞նչպէս յետոյ Պոլսոյ բժիշկները ունեցան իրենց Միութիւնը, զոր հնձեց Թուրք բարբարոս ձեռքը 1915ին: Զինադադարին դարձեալ հայ բժիշկները Պոլսոյ մէջ վերակազմեցին իրենց սիրելի Միութիւնը, երբ նոյն ատեն Պոլսէն եղած թելադրանքի մը վրայ կազմուեցաւ Փարիզի Հայ Բժշկ. Միութիւնը, նախաձեռնութեամբ Տոքթ. Պ. Քօլօլեանի:

Յետոյ խօսեցաւ Տոքթ. Քօլօլեան, որ երկար ատեն ատենապետը եղած է եւ կը մնայ Փարիզի Հայ Բժշկ. Միութեան:

Ան պատմեց թէ ի՛նչպէս ֆրանսական բանակէն վերադառնալով հիմը դրաւ Բժշկական Միութեան, պատմեց կատարուած զոհողութիւնները, ֆրանսական պաշտօնական շրջանակներու հետ Միութեան յարաբերութիւնները, եւայլն: Իր խօսածը տեսակ մը զեկոյց էր Միութեան գործունէութիւններուն մասին: Այդ զեկոյցէն կը տեսնուէր, որ Միութիւնը կատարած է աշխատանքներ ոչ միայն Ֆրանսայի մէջ, ծանօթցնելու համար հայ բժիշկին գործն ու արժէքը, այլ նաեւ Հայաստանի եւ Փարիզի հայ գաղութին մէջ:

Փարիզի հայ գաղութին համար, անցեալ տարուան դասախօսութիւնները պիտի շարունակուին այս տարի եւս:

Ամէնէն վերջը խօսեցաւ Տոքթ. Ե. Մինասեանց, որ իր կարգին ներկայացուց Հայաստանի բժշկական տասնամեայ գործունէութիւնը: Ցոյց տուաւ թէ որքա՛ն բժիշկի պէտք ունի հայրենիքը, թէ անբաւական են առողջապահական միջոցները եւ գնահատելով հանդերձ կատարուած աշխատանքն ու ճիգերը, սխալ գըտաւ «դասակարգային» բժշկութիւնը: Բժշկութիւնը կարելի չէ փորձել միայն մէկ դասակարգի համար, եթէ նպատակը երկրին առողջապահութիւնն է, ըսաւ:

Ա.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՄԸ

ԼԻՈՆ, 11 Ապրիլ.— Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8·30ին Պրն. Յ. Նիկողոսեանի ճաշարանին մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. Պատանեկան Միութեան կողմէ կազմակերպուած ընկերահամակրական խնջոյք - երեկոյթը, ուր ներկայ էին Լիոնի Հ. Յ. Դ. կոմիտէն, ընկերներ եւլն: Ընկ· Թ. Հերոյեանը, երկու խօսքով բացումը կատարեց ու պարզեց մեզ Պատանեկան Միութեան նպատակը ու գաղափարը եւ շեշտեց նաեւ որ քլլանք հաւատարիմ Հ. Յ· Դ. գաղափարին ու սկզբունքներուն: Խընջոյքին նախագահելու հրաւիրուեցաւ ընկ. Զ. Պօյաճեան որ խօսք տուաւ շատերու, իրենց տպաւորութիւններն ու թելադրութիւնները յայտնելու համար: Ամենէն վերջ աճուրդ մը տեղի ունեցաւ, որմէ Միութիւնը բաւական գոհացուցիչ հասոյթ մը ապահովեց: Խնջոյքը տեւեց գրեթէ մինչեւ ժամը 12, որմէ վերջ ներկայ ընկերները մեկնեցան ուրախ ու գուարթ տրամադրութիւններով:

Մ· Պատանի

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ե. Ե. Մ. ՇԱՎԻԼ

Անցեալ կիրակի գեղեցիկ օդէն օգտուելով Շավիլի Հայութիւնը փութացած էր քաջալերելու հայ մարզիկները, որոնք իրենց յաղթանակով անգամ մը եւս ապացուցին թէ արժանի են ամէն գնահատանքի:

Ձորս հարիւրի մօտ հանդիսատեսներու ներկայութեան մրցումը տեղի ունեցաւ Վիռօֆլէյի դաշտին վրայ: Իրենց հակառակորդն էր Kuder Versailles 1er խումբը:

Առաջին կիսախաղէն հինգ վայրկեան անցած Հայերը նշանակեցին առաջին նշանակէտը, եւ հետզհետէ աւելցուցին հինգ նշանակէտ եւս, ապշութեան մատնելով հակառակորդ խումբը, որ մեծ ճիգով կարողացաւ նշանակել մէկ նշանակէտ:

Երկրորդ կիսախաղին Ֆրանսացիք աւելի լաւ պաշտպանողական մը ունեցան. այսուհանդերձ Հայերը նշանակեցին իրենց եօթներորդ նշանակէտը, իսկ Ֆըրանսացիք երկրորդը:

Այս կիրակի խումբը կը մըրցի A. S. Transport (1HC)ի դէմ, հակառակորդին դաշտին վրայ:

Կ. Թ.

ՏԻՒՍԷԼՏՈՐՖԻ ՀՐԷՇԸ

ՈՒԹ ՏԱՐՈՒ ԱՂՋՆԱԿԸ

Այսպէս ուրեմն Փէթէր Քիւրթէնի կեանքէն ոճիր-արկածային զարհուրելի վէպ մը կերտելու համար, երեւակայութեան պէտք չի մնար: Կը բաւէ առանձին գլուխներու վերածել անոր ամէն մէկ ոճիրը, պարզ ու յստակ ոճով, առանց գրական զարդարանքներու, պատմել ամէն մէկ դրուագը, հեղինակելու համար սարսափի ու զարշանքի իրական պատմութիւն մը: Ոճրագործ մը որ կեանքերու հետ կը խաղայ առանց երկար բարակ մտածելու, ինչպէս որեւէ մահկանացու, որ որսի կ'ելլէ անտառը:

Տիւսէլտորֆի արուարձանին մէջ, կը հանդիպի աղջնակի մը, ութ տարու անմեղ էակ մը որուն կը մօտենայ առանց վարանելու: Մէկ քանի անուշ խօսքերէ վերջ, կը մտերմանայ անոր, որուն ձեռքէն բռնած պտոյտի կը տանի: Ու զայն սպանելու փափաքը մէջը կ'արթննայ յանկարծ, երբ կը պտտէին առանց որեւէ բառի ու բացատրութեան, զայն կը սպաննէ քունքէն, ինչպէս միշտ: Ու կը հեռանայ: Բայց երկու անգամ ոճրին վայրը կը վերադառնայ, արիւնի հետքերը անհետացնելու քարիւղով եւ դիակը ծածկելու տերեւներու դէզին տակ:

Ճի՞շդ են այս պատմութիւնները: Ո՛չ ոք գիտէ: Թերեւս. երկար պըրպտումներու ընթացքին, քննիչները երբ իրեն կը վերագրեն գործուած ու անյայտ մնացած ոճիրներ, ինքը զանոնք կ'ընդունէր եւ հիմա, դատաւորներուն առջեւ զանոնք կը պատմէ իբր իր իսկ հեղինակութիւնը...: Բայց այնքան անկեղծութեամբ... կը պատմէ որ կարելի չէ կասկածիլ ճշդութիւնը:

— Գիտէք թէ, կ'ըսէ, իբր նախաբան նոր ոճիրի մը պատմութեան, գիւղին մէջ գիս խենթի տեղ կը դնէին եւ ընկերներս կ'ըսէին թէ «փախուկ» եմ: Բարեկենդանի իրիկունը, փողոցը հանդիպեցայ գինովի մը: Պաչ մը միասին քալեցինք քովէ քով· պողոտային վրայ, քով քովի գետին գլորեցանք: Այն ատեն էր որ հանդիպեցայ կնոջ մը, զոր կոտր կոտր ըրի:

Օդերու տաքութեան հետ, կը վերագրգռուի նաեւ հրէշին զանկը ու օգոստոս 21ի իրիկունը երեք յարձակում կը գործէ: Բայց իր զոհերը կը յաջողին անվտանգ, անվնաս փախուստ տալ:

Նոյն ամսուն 24ին, երեք օր վերջ ուրեմն, երկու սպանութիւն կը գործէ սակայն: Կը հանդիպի երկու աղջնակներու, կը մօտենայ անոնց եւ անմիջապէս անոնցմէ մեծը կը ղրկէ իրեն ծխախոտ գնելու, մինչ իր հետ կը քաշէ կը տանի փոքրը, 6 տարու եւ լուբիայի ձողերու շուքին տակ զայն կը խեղդէ ու կը զարնէ քունքէն մկրատով:

— Երբ զարկի մեծ աղջիկը, առաջինին քոյրը եկաւ, անոր ալ զարկի· բայց միայն վիրաւորուած ըլլալով, յաջողեցաւ փախուստ տալ. հետապնդեցի եւ մահցու կերպով կռնակէն զարկի... հոն ալ ձգեցի: Գրգռութիւնս անցեր էր...

ՈՒԹ ՏԱՐՈՒ ՈՃՐԱԳՈՐԾԸ

Պատմութեան այս կէտին, հրէշին արդէն յոգնած ըլլալ կը թուի: Առաջին դատավարութիւնն արդէն վերջացած է ու յաջորդով Քիւրթէն պիտի պատմէ իր տպաւորութիւնները, ամէն անգամ որ ոճիր կը գործէր ու իւրաքանչիւր ոճիր պիտի քննուի առանձին:

Բայց երկրորդ նիստին, թէեւ Քիւրթէն քիչ մը տժգունած է ու կորաքամակ, սակայն միտքը դրած է նոր ապշութեան ենթարկել դատական մարմինն ու հանրութիւնը: Գիշերը, խցիկին առանձնութեան մէջ, պրպտած է իր յիշատակները ու նշմարած որ խղճին խորը թաղուած կը մնան երկու ոճիրներ, երկուքն ալ գործուած երբ դեռ մանուկ էր, հազիւ ութ տարու:

Երկու ընկերներու հետ կըպտտէր Հռենոսի գետափը, երբ յանկարծ փափաք զգաց զանոնք սպաննելու:

Մէկն անոնցմէ հրեց ջուրին մէջ. տղան խեղդուեցաւ ու անոր դիակն անգամ չգտնուեցաւ: Իսկ երկրորդը ինկաւ ծառի կտրուած կոճղի մը վրայ, որ գետափին կառչած կը մընար: Որպէսզի տղան ջուրն իյնայ, կոճղը դարձուց ու տղուն մազերէն բռնած, ջուրին մէջ մխրճեց, մինչեւ որ խեղդուեցաւ:

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՊԷՆԼԵԱՆ
ԸՆԿ. ԵՐՈՒԱՆԴ ՃԸՆՏԸԳԼԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ
Քոնսթանցա — Փլօեշթ
12 Ապրիլ 1931

ԱՅՍ ԻՐԻԿՈՒՆ Փլէյէլի տան մէջ Օր. Հայկանուշ Թորոսեանի երգահանդէսը: Յայտագրին մէջ օտար երաժիշտներու եւ Կոմիտաս վարդապետին երգերը: Իրական վայելք մըն է լսելու երգել այս իրիկուն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

…ԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

…ՏԸՋԻ ԴԷՊՔԻՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

…պէս, Եըլտըզի եւ կլումպ Սուի հիւանդանոցներուն կողմէ տրուած …րերը կը հաստատէին թէ երկաթի կտորներ գտնուած են զո…րծիններուն մէջ կամ պողպատի փշրանքներ՝ գանկերուն մէջ, թէ …մեռած էին առանց որեւէ վէրք ստանալու, միայն արիւն փսխե…ին մեռելներ որ յանկարծամահ եղած էին պայթիւնին ձայնէն: Այս …հետեւանք էին օդի ալիքներու խտացման, որ յառաջ կուգար պայ…ուժգնութենէն:

…կազմուեցաւ մասնագէտներու յանձնախումբ մը, անդամակցութեամբ …փաշայի, ծովային նախարարութեան եւ թնդանօթարանի սպանե…անց, Ալտի, Էտհէմ պէյեր եւն., որոնք մանրակրկիտ քննութեան …ելով պայթիւնէն գետնին մէջ խրած կառքերու կտորները, հետեւեալ …ութեան յանգեցան.—

1.— Ռումբի պայթիւնը 70 սանթիմեդր խորութեամբ փոս մը բա…

2.— Պայթիւնը գետնի մակերդակէն բաւական հեռու տեղի մը մէջ …ած է:

3.— Գետնին մէջ խրած երկաթի կտորները կ'ապացուցանեն թէ …ը զոյց տեղի մը, կառքի մը մէջ տեղի ունեցած է:

4.— Այս պարագան կ'ապացուցանէ նաեւ կառքին սռնակին կրած փոփոխութիւնը:

5.— Այս երեւոյթները կը հաստատեն միեւնոյն ատեն որ ռումբը հողին տակ դրուած չէր:

Երկրորդ տեղեկագիր կ'ըսէ —

1.— Պայթող ռումբը ամէն կողմ հաւասար ցնցում պատճառած է.

2.— Ռումբերը պէտք է քառակուսի եղած ըլլան, համաձայն բացուած փոսի երկրաչափական քննութեան.

3.— Պարոյկով կամ քափսիւլով մը պէտք չէ եղած ըլլայ պայթողը:

Քննիչ յանձնախումբը ի վերջոյ հետեւեալ եզրակացութեան յանգած էր .—

Տեղեկագիրը կ'աւելցնէր թէ մահափորձին գործադրութիւնն ստանձնող մարդը այնպէս մը տեղաւորած էր որ կարենար տեսնել Սելամլըքի արարողութիւնը, աչքի առջեւ ունենալ մզկիթին մուտքը, թէ ռումբին ժամացոյցը լարած էր այն հաշուով որ պայթէր նախատեսուած 30—40 երկվայրկեանին մէջ, յետոյ փախած էր, կամ, սպաննուածըլլալով, կորսուած: կարճ խօսքով, այն համոզումը գոյացած էր թէ ռումբը պայթած էր կառքի մէջ, ինչպէս կ'ապացուցանէր սռնակին դէպի գետին ծռիլը եւ հողին տակ խրիլը:

Ապտիւլ Համիտ սաստիկ բարկացաւ տեսնելով որ դէպքէն երկու օր յետոյ, հեղինակներէն ոչ մէկը ձերբակալուած էր:

Իրիկուան աղօթքէն յետոյ քովը կանչեց զիս: Դառնօրէն եւ խստօրէն գանգատեցաւ թէ ոչ ոստիկանական նախարարութիւնը ոչ ալ քննիչ յանձնաժողովը բան մը չէին ըրած, թէ անոնք սխալ հետքերու կը հետեւին, թէ իր շուրջը անտարբերութիւն կը տիրէ իր անձին դէմ սարքուած մահափորձին հանդէպ: Եւ հրամայեց որ կանչեմ բոլորը եւ անոնց հաղորդեմ այս խօսքերը:

Անմիջապէս կանչեցի ոստիկանութեան նախարարը եւ քննիչ յանձնաժողովին նախագահը եւ խօսեցայ պէտք եղածը:

Երեւութապէս, Ապտիւլ Համիտ իրաւունք ունէր: Մահափորձ մը կատարուած էր ուղղակի իր անձին դէմ օրը ցերեկին, եւ անոնց հեղինակները չէին գտնուած երկու օրուան քննութիւններէն յետոյ: Մինչդեռ մահափորձը կատարուած էր հազարաւոր զինուորներու, ոստիկան-զինուորներու եւ ոստիկաններու առջեւ, որոնք կը շրջապատէին Եըլտըզը, ոչ մէկը կրցած էր արժանաւոր գործ մը կատարել եւ՛ դէպքէն առաջ, եւ՛ դէպքէն յետոյ:

Վերադարձայ դրասենեակս, ուր մարդ չկար: Քանի մը վայրկեան յետոյ, սենեակիս դուռը բացուեցաւ եւ ածապարանքով ներս մտաւ առաջին ընդհ. դատախազը, Ճէմալ պէյ, որ յայտնեց թէ բանալի մը գտած է գաղտնիքը պարզելու համար: Այդ բանալին Վիեննայի «Նէսէլտորֆէր» գործարանին վաճառանիշն էր եւ 11,123 թիւը կը կրէր: Ճէմալ պէյ միեւնոյն ատեն բերած էր սեւագրութիւնը հեռագրի մը որ անմիջապէս պիտի ղըրկուէր Վիեննայի մեր դեսպանին:

Անմիջապէս թագաւորին քով գացի եւ հաղորդեցի լուրը, յետոյ պալատին ծածկագրով ղրկել տուի Վիեննայի դեսպանին յատուկ ծածկագիրը:

***

Քննիչ յանձնաժողովը մանրակրկիտ քննութեան ենթարկեց պայթիւնէն վնասուած 17 կառքերը, որոնք պահուած էին Պէշիքթաշի թաղապետական մթերանոցին մէջ: Թաղապետութիւնը ճշդեց կառքերէն 16ին սեփականատէրերը, որոնք անմիջապէս կանչուեցան եւ հարցաքննուեցան հարցաքննիչ դատաւորին եւ ընդհ. դատախազի փոխանորդին կողմէ: Անոնք յայտներ էին թէ ո՛ւր շինել տուած են իրենց կառքերը: 17րդ կառքը որ ջարդ ու փշուր եղած էր, ո՛ր եւ է արձանագրութիւն չունէր, եւ տէրը չգտնուեցաւ:

(Շար.)

ԵՐԿՐՈՐԴ ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ Ի CINÉMA TAPIS VERTի ՄԷՋ ՎԱՂԸ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌԱՒՕՏ ԺԱՄԸ 9.30ԻՆ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ Ն. ԿՈՐԳԱՆԵԱՆԻ

"ԵՐԳԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ" ՖԻԼՄԸ

ՏՈՄՍ՝ 7 ՖՐԱՆՔ

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ԺՈՂՈՎԻ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ

Ռընածի խումբըայսօր Շաբաթ կէսօրէ յետոյ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԼԻՈՆԻ բոլոր ընկերները վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին Գ. Թաղապետարանի ժառենագարանը։

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻԻ խումբը վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Ծանօթ.— Այս ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը։

Հ. Կ. ԽԱՉԻ 20ԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Նախաձեռնութեամբ Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

եւ ՓԱՐԻԶԻ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ» ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր

SALLE WASHINGTONի մէջ մէթրօ Georges V.

Հովանաւորութեամբ եւ նախագահութեամբ

Պ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Բացման խօսք՝ Պ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԷ

Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, պար, ընտիր ճաշ տըլիէ, ճոխ պիւֆէ

կը ներկայացուի «ՆԱՄՈՒՍ»էն հարսանիքի տեսարանը

տեղական տարազներով

Մասնակցութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՍՈՒՐԱԲԵԱՆԻ

Մուտք 7.50 ֆրանք

կը խնդրուի 7 տարեկանէն վար երախաներ չբերել։ 7 տարեկանէն վեր տղոց համար կը գանձուի ամբողջ տոմսի արժէքը։

Տոմսերը կը ծախուին «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Հրանդ Սամուէլ գրատունը 51 Mr. le Prince եւ հանդէսին օրը կիչէն։

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿ

Զ. Ե. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

Լ Ի Ո Ն.— Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Գ. Թաղապետութեան սրահին մէջ

կը նախագահէ՝ Պ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

կը խօսի՝ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ԶՈՒԼԼԷՐԵԱՆ

Վ Ա Լ Ա Ն Ս.— Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին նախաձեռնութեամբ Զ. Ե. Ո. Միութեան մասնաճիւղին

կը նախագահէ՝ Պ. ԿԱՐՕ ՈՒՇԱԿԼԵԱՆ

Ռ Ո Մ Ա Ն.— Վաղը Կիրակի ժամը 2ին նախաձեռնութեամբ Զ. Ե. Ո. Միութեան մասնաճիւղին

կը խօսի՝ Պ. ԿԱՐՕ ՈՒՇԱԿԼԵԱՆ

գեղարուեստական ճոխ բաժին

Տ Է Ս Ի Ն.— Վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Սօսիէթէ Լիոնէզի մէջ

մասնակցութեամբ Հայր. միութեանց Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Կարմիր խաչի, եւայլն:

կը խօսի՝ Պ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

գեղարուեստական բաժին, երգ եւ արտասանութիւն

Մուտքը ազատ է

Վ Ի Է Ն.— Վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին

Մ Ա Ր Ս Է Յ Լ.— 25 Ապրիլ, Կիրակի օր նախաձեռնութեամբ Զ. Ե. Ո. Միութեան մասնաճիւղին

կը նախագահէ՝ Գր. ԵՊԻՍԿ. ՊԱԼԱՔԵԱՆ

կը խօսի՝ Պ. Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ste. Biothérapeutique, 131 rue Cambronne։ Մէթրօ Vaugirard.

Կը խօսի՝ Պ. ՋԱՒՐԵԱՆ, նիւթ ունենալով

«ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ»

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

Այսօր շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

Pleyel ցան, Salle Chopinի մէջ, 8 Rue Daru, (Métro: Ternes)

Տոմսերու գինը՝ 50, 30, 20, 10 եւ 5 ֆրանք

դիմել.— Հրանդ Սամուէլ, 51 Rue Mr. le Prince. եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը։

ԾԱՆՕԹ.— Սրահին դուռները կը փակուին ժամը 9ին։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻԻ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԸ ՔՆՆԱԿԱՆ ԱԿՆՈՑՈՎ

Փոստի ծախքով 6 ֆր. Գին 5 ֆրանք

դիմել Լ. գեւոնեանի «Յառաջ»ի խմբագրատունը

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ւ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՀԱՍՑԷՆ

ՀԱՍՑԷՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱԲՆԱԿ ՀԱՅԵՐՈՒ, 176 էջ

գինն է 6 ֆր., փոստի ծախքով 7 ֆր., contre remboursement 7.50 ֆր.

փնտռել բոլոր գրավաճառներու մօտ

կեդրոն.—«Արփի»գրատուն, L. Mozian, 5 rueChamplaine, Paris (20).

Լիոնի շրջանին համար դիմել Պ. Սահաթճեանի, 4—6, Rue de la Part-Dieu, Lyon.

Մարսէյլի շրջանին համար դիմել Տէրիկեանցի։ Կը գտնուի նաեւ Լ. Գեւոնեանի մօտ, «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այսօրՇաբաթիրիկունժամը 8ին 1 Bld. Carnot, Alfortville. Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Ժողովը կը փակուի ժամը 11ին։

Գ Ա Ւ Ա Ռ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պատանեկան միութեան ընդհ. ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Միութեան Գրադարան Ընթերցասրահին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Իշխան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Արամ, Աղբիւր Սերոբ, Եփրեմ խան, Համազասպ եւ Վարդգէս խումբերըայսօրՇաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։ Բացակաները պատասխանատուութեան պիտի ենթարկուին։

ՊՕՄՈՆ Սէն Ժիւլիէնի (Մարսէյլ) Զաւարեան ենթակոմիտէի ընկերահամակրական դասախօսական ժողովը՝ վաղը կիրակի իրիկուն ժամը 8ին ծանօթ հաւաքատեղին։

ՆԻՍԻ կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Վռամեան, Դ. Վարուժան, Իսրայէլ Օրի եւ Անդրանիկ խումբերու ներկայացուցիչները, վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 8ին, 182 Bld. de la Madeleine.

ՆԻՍԻ Իսրայէլ Օրի խումբի ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ընկ. Ա. Աբօեանի բնակարանը։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ Ենթակոմիտէն, ստիպողաբար ժողովի կը կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները վաղը կիրակի ժամը 2ին, «Վարուժան» ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ՍԱԼԷՆ ՏԻԺԻՐՈՅԻ Բաբկէն Սիւնի խումբի ժողովը վաղը կիրակի ժամը 2ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Երիտասարդաց Միութիւնը դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամներն ու համակիրներըայսօր շաբաթ իրիկուն ժամը Յուկէսին 6 Bld. Carnot Պ. Ֆիլիպի սրճարանը։

ՓԱՐԻԶԻ Սեբաստիոյ Նահանգի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը կը խնդրէ իր շրջանի քաղաքներու եւ գիւղերու Հայրենակցական Միութիւններէն մէկ լիազօր ներկայացուցիչ ղրկել խիստ կարեւոր խորհրդակցական ժողովի մը որ տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 21ին երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Place St. André des Arts մէթրօյին դիմացը Rue Danton թիւ 2 au Qaartier Neuf սրճարանի ներքնասրահին մէջ։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Տէսին, Եկ. Միութ.— 10։
Վիէն, Եոզ. Հ. Մ.— 20։
Վիէն, Գ. Ա.— 10։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Մանուկ Գալուստեան, շնորհակալութիւն կը յայտնեն ազգականներու, հայրենակիցներու, Բալուի Հայրենակցական Միութեան եւ ամէն անոնց որոնք անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց սիրելի աղջկան Մարիի (5 տարեկան) դառնաղէտ մահուան առթիւ։

Մարսէյլ 15 Ապրիլ 1931

Ցաւով կը տեղեկացնենք հայրենակիցներու Մշոյ Օղունք գիւղացի

ԳՐԻԳՈՐ ՏԷՐ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆԻ

Մահը՝ որ տեղի ունեցաւ 12 Ապրիլ առաւօտեան ժամը 6ին Վիէնի (Իզէր) Սէն Մօրիս հիւանդանոցին մէջ։ Թաղումը կատարուեցաւ Ապրիլ 14ին։

Անոնք որ կը փափաքին որ եւ է տեղեկութիւն ունենալ հանգուցեալի մասին կրնան դիմել Գրիգոր Ալոյեանի, 124 Rue Lafayette, Vienne, (Ysère) France:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Այնթապցի Արմենակ Գլըճեան որ 1926ին եկած է Ֆրանսա. նախապէս կը գտնուէր Պէյրութ եւ կը զբաղէր հացագործութեամբ։ Իր եղբայրը կը գտնուի Ամերիկա։ Իմացնել իր քեռորդւոյն Սարգիս Թաշճեանի, chez Mr. Piraux, Saclas (Seine et Oise) France.

— Կը փնտռուի Եոզկատի Ֆարխալ գիւղացի Եսայի Ղազէրեան, հօր անունը՝ Փիլիկ, մօր անունը (չի յիշեր)։ Կը կարծուի թէ այժմ Փարիզ կը գտնուի իր մօր հետ։ Իմացնել Պ. Տօնիկեանի, chez Mr. Sicard, au Moulin Daurouze, par Paulhaguet, (Haute Loire).

— կը փնտռուի Մարաշի Զավուշլու Թաղէն Լուսնթագ Սահակեան, հօր անունը՝ Յարութիւն (կառավարական պաշտօնեայ), մօր անունը՝ Խաթուն (վարժուհի), եղբօր անունը՝ Սամուէլ, Տէրզօրի ջարդին 9—10 տարեկան էր եւ կը գտնուէր Շէտտատիյէ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել M. Fernezlianի, 36 Rue de la Part Dieu, Lyon, (Rhône). France.

— Մարաշցի Եսայի Գարամանլեանի որդին Սիմոն Գարամանլեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Յակոբ Գարամանլեանը, որ կը գտնուէր Շիքակօ (Ամերիկա)։ Ընդհ. պատերազմէն ի վեր լուր չունիմ իր մասին, իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Simon Karamanlianի, Usine Vigier, Pont St. Esprit (Gard) France.

Ամերիկահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւդթ. եւ վարխի։ Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, Փարիզ, Մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդթ. տարրալուծ.: Կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները:

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

Ժեռսէի կարուճիններու ուշադրութեան

Կ'ՈՒՋՈՒԻ ժէրսէի վարժ կարուհիներ, մշտական ձեւուած գործ եւ լաւ վճարում։

Դիմել՝ Maison Perfecty, 40 rue d'Enghien, Paris (10) Mét. St. Denis
Mme Tchorbadjian, 3 rue Thouin Paris (5) Métro: Place Monge
Mme Nigoghossian, 31 rue Mme Curie, Bagneux.

Ծ Ա Խ Ո Ւ Է Վէրտիտօն Սէն Թ'Անթուանի (Մարսէյլ) մէջ վիլա մը՝ 4 փիէս, պատշգամ (terrasse ctmentée), հաւնոց, մեծ տէպարա, աւազան, լուացարան, ըմպելու ջուր. 700 մեթր շրջափակով պարտէզ, պտղատու ծառեր, հասութաբեր այգի։

ԳԻՆ 36,000 ՖՐԱՆՔ

Շէնքը տեսնելու համար դիմել ամէն օր կէսօրէ վերջ Պ. ԱՐԹԻՒՐ ՃԱՄՃԵԱՆի, հայոց եկեղեցիին կից, Campagne Frèze Chemin au Prudel, St. Antoine, Մարսէյլ։

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

ցիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31.49

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՌԱՏԻՕ ՄԱՍՆԱԳԷՏ Պ. Ա. ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ

2 rue des Fossés St. Jacques. Paris (5)

69 rue d'Angoulême, Paris (11)
Tél. Ménilmontant 76—71

Autobus: AY, BC
Métro: Couronnes ou Parmentier

Ցոկուն, ճաշակաւոր եւ ամէն քսակի յարմար կօշիկներ պատրաստուած մեր արհեստանոցին մէջ: կիր. մինչեւ կէսօր բաց է

Մ Ե Ծ Ն Պ Ա Ր Ա Վ Ա Ճ Ա Ռ Ա Տ Ո Ւ Ն

M. HABIAN

31 rue Cramme 31, Bois Colombes Tél. Charlebourg 16-39

Թրամ. 40, 45 օթօպ.

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններ թարմ եւ ճոխ մթերք։ Ամանադժուահաճերն իսկ գոհ կը ձգենք։ Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում։ Գիները անմրցելի։ Ապսպրանքները արագ կը յանձնուին բնակարաններ

8, RUE CHATEAUDUNի

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 19 ԱՊՐԻԼ 1931
19 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1548

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՔՍԱՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՃԻԳԸ

Հայ Կարմիր Խաչի քսանամեակը հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ կեդրոնին՝ Ամերիկայի եւ ուրիշ գաղութներու մէջ։

Այսօր ալ, Փարիզն է որ իր յարգանքի պարտքը պիտի հատուցանէ։ Անշուշտ նոյնքան խանդավառութեամբ։

Եթէ չենք սխալիր, առաջին անգամ Պոլսոյ մէջ էր որ, Օսմ. Սահմանադրութենէն անմիջապէս յետոյ, հիմը դրուեցաւ Հայ Կարմիր Խաչին։ 1909ին, արդէն պատուիրակութիւն մը կը ղրկուէր Ատանա, Կիլիկիոյ առաջին ջարդին առթիւ։

Այնուհետեւ ցանցը տարածուեցաւ ամէն ուղղութեամբ։ Թուրքիոյ ծանօթ փոթորիկները թաղեցին այս հաստատութիւնն ալ —ինչպէս ուրիշ կազմակերպութիւններ— մինչեւ զինադադարի օրերը։

Այս շրջանն ալ կարճ տեւեց, ինչպէս հանրապետական Հայաստանի, նոյնպէս Թուրքիոյ մէջ, եւ Կարմիր Խաչեր ունեցանք —ունինք այսօր— միայն Երեւանի եւ արտասահմանի մէջ։ Դժբախտաբար՝ երկուքի բաժնուած։ Մէկը՝ այսպէս կոչուած «պետական» —կապուած Երեւանի հետ։ Միւսը՝ աւելի ժողովրդական։

Այս անկայուն վիճակին մէջ, ամէնէն աւելի Ամերիկայի Կարմիր Խաչն էր որ ունեցաւ տեւականութիւն եւ կենդանի, արդիւնաշատ գործունէութիւն։ Քսան տարի անընդհատ։

Այդ քսանամեակն է որ կը տօնուի այսօր, ժողովրդային ցոյցերով, այն բոլոր գաղութներուն մէջ ուր մասնաճիւղեր կան։ (Յարմարելու համար միջազգային օրէնքներու, Կարմիր Խաչը զանազան անուններով կը գործէ տարբեր երկիրներու մէջ,— Պուլկարիա եւ Ռումանիա՝ Գթութեան Խաչ, Յունաստան՝ Կապոյտ Խաչ եւն.)։

Անշուշտ ցանկալի էր որ գոնէ այս ճակատին վրայ չունենայինք երկու թեւ,— «պետական» եւ ժողովրդական։ Բայց այս բաղձանքն ալ զարնուած է անհասկացողութեան ժայռերուն, եւ իւրաքանչիւրը կ'երթայ իր ճամբով։

Յաջողութիւն՝ երկուքին ալ, որոնց միացեալ ճիգերն անգամ անզօր են դիմաւորելու օրուան պահանջները, Հայաստանի թէ գաղութներու մէջ։

Ի՜նչ շօշափելի արդիւնքներ տուած է Հայ Կարմիր Խաչը, որպէսզի արժանի ըլլայ մեր լուրջ եւ ջերմ աջակցութեան, մանաւանդ այս հանդիսաւոր առիթով։

Քանի մը իրողութիւններ եւ թուանշաններ՝ պատահաբար քաղուած։

Կարմիր Խաչը, ամէնէն առաջ դարձաւ մղիչ ուժ մը՝ շարժման մէջ դնելու հայ կինը, որ ունէր շատ նեղ շրջանակ։ Թէեւ աւելի քան յիսուն տարի առաջ արթնցած էր ան եւ իր մասնակցութիւնը բերած՝ կրթական - մարդասիրական աշխատանքներու։

Կարմիր Խաչը դարձաւ արթուն պահակ մը, աղէտներու ինչպէս խանդավառութեան օրերուն։

Կամաւորական շարժման առեն, Ամերիկայի Կարմիր Խաչը վիրակապ եւ դեղ հայթայթեց։ Իզմիրի խուճապի օրերուն՝ սնունդ եւ հագուստ հասցուց փախստական բազմութիւններուն։ Իր աչքէն չվրիպեցան 1922էն յետոյ բացուած գաղթակայանները։ 1924ին, 9000 տոլար հաւաքեց գաղթականները Հայաստան փոխադրելու համար։ Խոշոր գումարներով մասնակցեցաւ բոլոր հանգանակութիւններուն։ Միշտ եղաւ եւ է բուժիչը՝ հալածականներու, աքսորականներու, բանտարկեալներու եւ հիւանդներու հանդէպ։ Իր կարելին տրամադրեց եւ կը տրամադրէ միշտ՝ 1915էն ի վեր առեւանգուած, անապատներու կամ հարէմներու մէջ կորսուած հարազատներու փրկութեան, ինչպէս եւ տեղաւորման աշխատանքներու համար (Սուրիա եւ Միջագետք)։

Իսկ իր ամէնէն տեւական եւ հիմնաւոր ճիգը՝ վառարաններ պահել կամ ստեղծել նոր սերունդին կրթութեան— փրկութեան— համար, կը ներկայացնէ իսկապէս գնահատելի, կազդուրիչ պատկեր մը։

Նախընթաց տարիներուն, 10—13,000 տոլարի միջեւ կը տարուբերէր իր նախահաշիւը։ Անցեալ տարի Պատգմ. Ժողովը քուէարկեց 17,000, որ կը պահանջէ լարուած աշխատանք, նկատի առնելով աննախընթաց գործազրկութիւնը։ Այս գումարին մէջ լայն տեղ մը կը բռնէ կրթական վարկը— Յունաստանի, Սուրիոյ, Միջագետքի, Պարսկաստանի եւն. գաղութներուն համար։

Իրարու եւեւէ կազմուած մասնաճիւղերն ալ կը ներկայացնեն սփոփարար գործունէութիւն, համաձայն տեղական պայմաններուն։ Մասնաւորապէս Պուլկարիոյ, Յունաստանի, Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի մէջ։ Այս վերջինը դեռ քանի մը շաբաթ առաջ խոշոր բեռ մը հագուստ եւ դրամ ղրկեց Մուսուլի Նորահաստատ գիւղերուն։ Պուլկարիոյ Գթութեան Խաչը, դեռ 1929ին վերակազմուած, արդէն կը պահէ 50—60 աշակերտներ եւ կը հոգայ ուրիշ կարօտութիւններ։ Յունաստանի Կապոյտ Խաչը ստանձնած է հոգը 10—12 դպրոցներու, աջակցութեամբ Ամերիկայի կեդրոնին։

Ֆրանսայի մէջ ալ, ուր պայմանները բոլորովին տարբեր են, գործունէութիւնը աչքի կը զարնէ տարուէ տարի։

Նոյն հոգերը կը ծանրանան այստեղ ալ։ Եւ անշուշտ այսօրուան հանդէսը առիթ մը պիտի ըլլայ նոր եռանդ եւ յարատեւութիւն ներշնչելու աշխատողներուն, իսկ աւելի ջերմ եւ գործնական աջակցութիւն՝ ժողովուրդին։

Ողջո՜յն քսանամեակի եւ մեր քոյրերուն, քան անգամ աւելի գործ ստանալու հաւատքով։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՍԿՍԱՆ ՄԷԿ ՄԷԿ ՍՊԱՆՆԵԼ ՔՐՏԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏԵՐԸ

ԱՀԱՐԵԿՈՒՄ ԵՒ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒՄ

«La République Enchaînée», Թուրք ընդդիմադիրներու փարիզի օրկանը, կը գրէ իր վերջին թիւին մէջ.—

Տիարպէքիրի մեր թղթակիցէն.—

Էմին աղա, եղբայրը եւ ութ տարեկան տղան, որոնք Թուրքիայէն հեռացած էին 1925ի քրտական յեղափոխութեան առեն, վերադարձան երկիր, օգտուելով 1928ի ընդհ. ներումէն։

Մէկ ամիս առաջ, Տիարպէքիրի կուսակալը իր մօտ հրաւիրեց Էմին աղան, որ գնաց եղբօրը եւ տղուն հետ։ Կուսակալը զինքը ընդունեց մեծ յարգանքով եւ հաղորդեց թէ կառավարութիւնը «մերիմիրան»ի աստիճան տուած է իրեն (փաշա)։

Բայց խեղճ մարդը կուսակալէն հրաժեշտը առած եւ իր բնակավայրը դարձած առեն, չկրցաւ անցնիլ Տիարպէքիրի պարիսպը։ Ինքը, եղբայրը եւ ութ տարեկան տղան ձերբակալուելով, քիչ յետոյ գնդակահարուեցան։

ԱԼԻ ԵՕՆՈՒՍ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒԱԾ

Նոյն աղբիւրէն.— Դժբախտ շէյխ Ալի Եօնուս, որ 1925էն ի վեր քիւրտ յեղափոխական ուժերը կը վարէր Սասունի շրջանին մէջ, թունաւորուած է ճաշի մը միջոցին։ Մ. Քէմալի բանակին հրամանատարը իր մօտ հրաւիրած էր Ալի Եօնուսը, կարգ մը խնդիրներու մասին խորհրդակցելու համար։ Համաձայն երկրին օրէնքներուն, Ալի Եօնուս գացած էր, պատուոյ խօսք առնելով։ Մինչդեռ հրաւէրը պարզ թակարդ մըն էր։ Նորէն լեռը բարձրացած առեն, Ալի Եօնուս սաստիկ ցաւերու տակ մեռաւ, թունաւորման բոլոր ախտանշաններով։

ԽՄԲ.— Մեր տեղեկութիւններն ալ կը հաստատեն այս դէպքերը։

*** «Դրօշակ»ի ապրիլի թիւին մէջ, որ լոյս տեսաւ երէկ, թղթակից մը կը նկարագրէ ահաբեկումը երկու քիւրտ ցեղապետներու։ Երկու եղբայրներ են ասոնք, Թուրքեւպարսիկ սահմանագլուխին վրայ, նշանաւոր՝ իրենց քաջագործութիւններով։ Թուրքերը երկու Քիւրտեր կը վարձեն, 2000 ոսկի խոստանալով եւ կը ղրկեն անոնց կեդրոնը։ Երկու դաւաճանները իբրեւ ծառայ կը մտնեն երկու եղբայրներուն մօտ (Ատըլ եւ Ֆաթուլլահ)։ Քանի մը օր վերջը, այցելութեան առթիւ, իբրեւ թիկնապահ հետեւելով, կռնակէն կը զարնեն երկուքը մէկ, եւ կը փախչին Թրքական հողը, Կոտուրի ճամբով։

Լուրը կը տարածուի կայծակի արագութեամբ, ամբողջ ցեղը ոտքի կ'ելլէ, շէյխը վրէժ կ'աղաղակէ,— բայց արդէն ուշ էր։

Երկու եղբայրներուն հայրը ժամանակին բարեկամ է եղած շրջանի Հայերուն։

Ուրեմն, քէմալական իշխանութիւնը բաւական չհամարելով ջարդի եւ տեղահանութեան սարսափները, սկսած է դիմել նաեւ ահաբեկչական միջոցներու։

Վաճառամարտը Թուրքիոյ մէջ

Իզմիրի հրապարակին վրայ խորհրդային վաճառամարտի լուրերը կը հաստատուին։ Առեւտրական սենեակին դրկած տեղեկագրին վրայ, Տնտեսական գործավարութեան ներքին առեւտուրի տնօրէնը Իզմիր գնաց քննութիւն կատարելու եւ այս առթիւ հետեւեալը յայտարարեց.

— Ռուսերու վաճառամարտին մասին դրական ապացոյցներ չունինք։ Ըստ իս, Ռուսիոյ արտաքին հրապարակին վրայ ըրած վաճառամարտը մեր արտածումները կը հարուածէն։

Տնտեսական գործավարութեան կատարած քննութիւնները պատճառ եղած են որ վաճառամարտի շուրջ ծագած մտահոգութիւնը աւելնայ։

Թրքական «Ելյմազ» Թերթը անդրադառնալէ յետոյ երկրին առեւտրական եւ երկրագործական վատ վիճակին կը գրէ.—

«Այս կացութեան մէջ, յանկարծ մէջտեղ ելաւ ռուսական վաճառամարտին փորձանքը։ Երբ մեզի 100 դրուշի ապրանք եղած նիւթ մը Ռուսերը գան եւ 60 դրուշի ծախեն, ժողովուրդը բնականաբար չառներ մեր ապրանքները, այլ ռուսականը կը գնէ։

Ռուսերը բամպակը եւ ուրիշ նիւթերը գրեթէ ձրի կ'առնեն իրենց գիւղացիներէն, իրենց գործարաններուն մէջ կը հիւսեն եւ իրենց ուզած գինով կը ծախեն արտասահմանի։

Ահա թէ ի՛նչու ամբողջ աշխարհի տնտեսութիւնը ազդուած է ռուսական վաճառամարտէն։

Ռուսերուն նպատակն է սարսափելի հարուած տալ գործարաններուն եւ վերջիվերջոյ սնանկութեանց պատճառ դառնալ։ Եւ երբ յաջողին, բանուորը անօթի պիտի մնայ եւ ժողովուրդը համայնավարութեան պիտի դիմէ։

Կը տեսնենք թէ Ռուսերուն նպատակն է արմատէն ցնցել աշխարհի տնտեսութիւնը։ Իմ կարծիքով, այս ճամբան անել է, եւ Ռուսերը անտարակոյս օր մը իրենց դիմաց պիտի գտնեն ժայռ մը ու պիտի պարտուին։

Մեզի համար եւ աշխարհի տնտեսութեան համար միակ միջոցը այն է որ կառավարութիւնները միացեալ ճակատ մը կազմեն ռուսական վաճառամարտին դէմ։ Արդէն Ամերիկա եւ Եւրոպա գնահատած են այս անհրաժեշտութիւնը։ Պիտի տեսնէք թէ մօտ ատենէն պիտի կազմուի այս միութիւնը»։

«Իշ Պանքասի»ն կը սնանկանա՞յ

Թուրք ընդդիմադիրներու օրկանը կը գրէ.— Ինչպէս գրած էինք քանի մը անգամ, Թուրքիոյ «Իշ Պանքասի»ին վիճակը փայլուն չէ եւ այդ ընկերութեան սնանկութիւնը ժամանակի խնդիր է միայն։ Փորձ եղած է խուսափիլ սնանկութենէն, փոխելով պաշտօնէութիւնը։ Ֆէթհի պէյ, դրամատան կեդրոնին տնօրէնը, հրաժարած է, եւ իրեն յաջորդած է Սամի պէյ։

Չենք հաւատար որ այս փոփոխութիւնները ամրապնդեն կացութիւնը։

Սպանիոյ դէպքերը

Սպանիոյ գահընկէց թագաւորը որ մտադիր է մէկ քանի օր Փարիզ անցընել Անգլիա մեկնելէ առաջ, փարիզեան մամուլի ներկայացուցիչներուն ուղղուած յայտարարութեամբ մը, կը յայտնէ թէ վերջնական դիրքը ճշդելու համար հանդէպ հանրապետութեան, պիտի սպասէ խորհրդարանական ընտրութեանց ելքին։

Հանրապետական նոր կառավարութեան իրաւապէս ճանաչումը զանազան պետութեանց կողմէ՝ կարգ մը վարանումներու տեղի կուտայ։ Անգլիոյ արտաքին նախարարը պաշտօնական խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ զանազան պետութեանց հետ այս մասին։ Այն իրողութիւնը թէ Ալֆոնս թագաւորը վերջնապէս չէ հրաժարած գահէն, կրնայ յետաձգել տալ հանրապետութեան իրաւապէս ճանաչումը զանազան պետութեանց կողմէ, մինչեւ որ Սպանիոյ խորհրդարանական ընտրութիւնները վերջնապէս հաստատեն նոր վարչաձեւը։

Երկիրը խաղաղ է։ Սպանիոյ կառավարութեան եւ գնդապետ Մաչիայի միջեւ համաձայնութիւն գոյացաւ Քաթալանններու երկրին վարչութեան մասին։

Սպանիոյ նոր կառավարութեան որոշումով բանակի արքայական հին դրօշները պիտի դրուին թանգարանները եւ բանակը անոնց տեղ պիտի ստանայ հանրապետական դրօշներ պաշտօնական արարողութեամբ։

Համեւրոպա Միջնուսին դէմ

Ինչպէս գրեր էինք Ֆրանսայի վարչապետը Պ. Լավալ խորհրդակցութեան հրաւիրեր էր արտաքին, ելեւմտական, երկրագործական, առեւտրական նախարարները եւ խորհրդարանական յանձնախումբերու նախագահները։

Խորհրդակցութեան նիւթ կը կազմէր աւստրեւգերման մաքսային համաձայնութենէն բխած հարցերը եւ Եւրոպայի Միութեան ամրապնդումը։

Ներկաները համաձայն գտնուեցան ցարդ ձեռք առնուած միջոցներուն եւ թելադրութիւններ ըրին Ժընեւի մէջ այս նպատակով կատարուելիք աշխատանքներուն մասին։

Ներկաներուն տպաւորութիւնն այն է որ այս թելադրուած միջոցներու գործադրումով, մեծապէս պիտի հարթուին կեդրոնական եւ արեւելեան Եւրոպայի կարգ մը դժուարութիւնները, մնալով մէկտեղ Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ հետապնդուած քաղաքականութեան սահմաններուն մէջ։

*** Ինչպէս կը յիշուի Անգլիոյ արտաքին Նախարարը Հէնտըրսըն դիմում կատարեր էր Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարութեան, որպէս զի Ազգերու Դաշնակցութեան յառաջիկայ նիստին, իրաւական տեսակէտով քննուի աւստրեւգերման մաքսային համաձայնութիւնը։

Կը հաւաստուի թէ Աւստրիա, Գերմանիոյ հետ համախորհուրդ, պիտի սպասէ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդի եզրակացութեան, գործնական քայլեր առնելէ առաջ։

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՎԵՐՋԻՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին վիճակագրութեան համաձայն, Ապրիլ 11ին, Ֆրանսայի մէջ, պաշտօնապէս արձանագրուած անգործներու ընդհանուր թիւն էր 51,804, (10-639ը կիներ)։ Նախանցեալ շաբթու այդ թիւն էր 51,500, ուրեմն այս վերջին շաբթուան համար 304 հոգիի յաւելում մը։

Նոյն թուականին, Փարիզ քաղաքը կը համրէ 21,270 անգործներ, անցեալ շաբթուան 21,910ին դէմ։ Սէնի մնացեալ վայրերը՝ 13,917 ընդդէմ նախանցեալ շաբթուան 14,436։ Ամբողջ Սէն նահանգին համար ուրեմն, 35,487 անգործներ, ընդդէմ նախորդ շաբթուան 36,346ին։ 859ի նուազում մէկ շաբթուան մէջ։

1926-27ին, նոյն օրերուն, անգործներու ընդհ. թիւն էր ամբողջ Ֆրանսայի մէջ՝ 68,417։

Ապրիլ 6էն 11, Ֆրանսա մըտած են 679 օտար աշխատաւորներ, իրենց երկիրները մեկնած են 1394 օտարականներ։

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԻՋԱԶԳ. ԴԻՒԱՆԸ

Աշխատանքի միջազգային դիւանի վարչութեան խորհուրդը երէկ նիստ գումարեց Ժընեւի մէջ զբաղելու համար համեւրոպայի ուսումնասիրական յանձնախումբին առաջարկներով, Եւրոպայի մէջ անգործութեան դէմ ազդու գործունէութեան մը մասին։

ՉԵԽՕՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ԱՆԳՈՐԾՆԵՐԸ

Չեխօսլովաքիոյ աշխատանքի նախարարութեան վիճակագրութեան համաձայն, Չեխօսլովաքիոյ մէջ անգործներու թիւը նուազած է 6051 հոգի եւ ներկայիս չեխօսլովաք անգործներու թիւն է 337,921։ Այս կերպով կը թուի թէ անգործութեան թափը կոտրած է։

ԱՆԳԼԻՈՅ ՆԵՂՈՒԹԻՒՆԸ

Անգլիոյ աշխատանքի նախարարուհին Տիկին Մարկարէթ յայտնեց խորհրդարանին թէ անգործութեան դէմ ապահովագրական սնտուկին պարտքը ապրիլ 10ին, բարձրացած է 70 միլիոն 900,000 ոսկիի։ Այս նպատակին յատկացուած փոխառութիւնը որ 90 միլիոն անգլ. էր պիտի սպառի 13 շաբաթէն։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԸ՝

ԱՅՍՕՐ, ԺԱՄԸ 4ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

(Մանրամասնութիւնները տեսնել Դ. էջ)

ԱՍՏՈՒԾՈՑ ԱՐՑՈՒՆՔԸ

Շատ հին դարերուն՝ երբ թանգարաններու մէջ երկա՜ր-երկա՜ր քնացող այս գծուսուած փարաւոնները չկային տակաւին, Աստուած փոխանակ մարգարէները ղրկելու, անձամբ կ'իջնէր վար՝ գանգրահեր սեւ մօրուքով, ծանր մաճակը ձեռքին, Ուրարտական վեհապետի մը արտաքինով: Կը մօտենար մարդոց եւ կը խօսէր անոնց մտերմօրէն:

Մարդիկ չէին աղօթեր այն ատենները, խունկ չէին ծխեր, մոմ չէին վառեր ու ժամերով չէին երկրպագեր անոր առջեւ իրենց խնդրանքը ընելու համար:

— «Բարե՛ւ բարեկամ Աստուած: Ի՞նչ լաւ կ'ըլլար եթէ՝ վաղը ձեր լոգարանին ցնցուղը բանայիք եգիպտացորենի ածուներուս վրայ: Ի՞նչ լաւ կ'ըլլար եթէ՝ ուռկանս առաջին նետելուս ընտիր ձուկերով լեցուէր եւ կովերս հինգի տեղ տասը աման կաթ տային»: Գիւղին աղջիկը սափորը ուսին կը մոլորէր աղբիւրի ճամբէն, կը դեգերէր գետակին ափը, դիտելով փայլուն խեցիները՝ որոնցմէ արեւին եօթը գոյները կը ցոլանար: Կարմիր խեչափառը երբ կ'արտորար խուռջը մտնել՝ աղջիկը աչքերը կը բարձրացնէր երկինք: Աստուած կը կանխէր անոր դեռ անձեւ, անկերպարան փափաքը, բարի ժպիտ մը կը սահեցնէր պեխերուն տակէն ու կ'ըսէր գրեթէ մեծ հօր մը գորովով՝ «Թող ըլլայ»: Աղջիկը կը վերցնէր ոսկեխոտի փոխուած կենդանին, կ'անցնէր կուրծքին եւ ուրախ-ուրախ կը վերադառնար տուն: Ցօղաբեկ մշակը՝ գիշերը երազին մէջ կը խօսէր Աստուծոյ հետ եւ առտուն բարձին տակէն ոսկի կը գտնէր: Դեռ ձեռք չդպած՝ քսակներով կարմի՜ր ոսկիներ:

Շատ սքանչելի, հոյակապ մէկն էր Աստուած: Բայց ափսոս որ գժտուեցաւ մարդոց հետ: Ինչո՞ւ:

Մեր գիւղի ալեւորը՝ որ լայնանիստ ընկուզենիներու տարիքը ունէր, այսպէս կը պատմէր պատմութիւնը.

— Հովիւը՝ որ Աստուծոյ շնորհներով լեցուած հարուստ գիւղին կովերը կ'արածէր, ամէն իրիկուն տուն դառնալուն կնոջ առօրեայ նախատինքները կը ճաշակէր: Աւելցուք, թթուած կերակուրներու պէս նախատինքներ՝ որոնց համը աղքատները գիտեն միայն:

— Եթէ դուն երկոտանիի արժէք ունենայիր՝ Աստուած քեզի ալ կ'երեւէր: Եթէ դո՛ւն մարդ ըլլայիր՝ կինդ ուրիշներուն աղախինը չէր ըլլար: Եթէ դո՛ւն... եթէ...եթէ...

— Ի՞նչ ընեմ կնիկ որ չերեւիր, մեզ օգնել, այս վիճակէն բարձրացնել չուզեր՝ կ'երեւի բան մը գիտէ: Թերեւս կ'ուզէ մեր համբերութիւնը փորձել: Թերեւս ինծ թագաւոր կարգելու համար պատրաստութիւններ կը տեսնէ: Թերեւս, ո՞վ գիտէ, թերեւս...կը թոթովէր մարդը քունէ արթնցողի մը վարանումով: Գետի մը պէս որ կը կորսուի աւազներուն մէջ, յետոյ գլուխը դուրս կը հանէ յանկարծ անակնկալ տեղէ մը:

— Այո՛, թագաւոր պիտի ըլլաս կովերուն վրայ: Կովարա՜ծ թագաւոր: Թերեւս...թերեւս...խելքիդ պտուկը...

Ալ չդիմացաւ նախատինքներուն: Կաւէ ապուրամանը շպրտեց օր մը կնոջ երեսին ու դուրս ինկաւ: Հեռացաւ գիւղէն լուսնկայ գիշերով, ելաւ կեցաւ ճամբուն եզերքը՝ «Համր մուրացիկ» ժայռին վրայ եւ բարձրաձայն բողոքեց Աստուծոյ:

— «Հէ՜յ Աստուած, դուն որ բարիքներդ ջուրի նման կը հոսեցնես ուրիշներու երդիքներէն, ինչո՞ւ չես երեւիր ինծի: Ըսէ՛, արդարութի՞ւն է որ ես մնամ միշտ գիւղին ճիտը ծուռ կովարածը: Ինչո՞ւ ես ալ այգիներ, պարտէզներ, կովեր ու գոմէշներ չունենամ: Ինչո՞ւ ուրիշներու կիները հարստութեան, բախտաւորութեան մէջ լողան եւ իմինս դառնայ անոնց հացթուխը, կովկիթը եւ իրիկունները գլուխս տանի իր անվերջ գանգատներով: Կամ ինծի ալ մարդու տեղ դիր եւ երեւա՛ օր մը՝ կամ սա փորձանք կինը ձեռքէս առ որ ազատիմ, ինչ կ'ըլլայ բարեկամ Աստուա՜ծ:

Երբ աւարտեց, իր վերջին բառը կ'արձագանգէր տակաւին. յօրանջող ամայութեան ճերմակ լեռներով ատամնաշարուած բաց երախին մէջ: Աստուա՜ծ... Աստուա՜ծ...

II

Ամիսներ եւ տարիներ ի զուր սպասեց խեղճ կովարածը բերանաբաց կոկորդիլոսի նման: Ո՛չ կ'երեւար Աստուած, ո՛չ ալ կնոջ հոգին կ'առնէր, կը վերցնէր մէջտեղէն: Այն ատեն որոշեց բռնի առնել իր բախտը: Բարձրացաւ Արարատի բուրգաձեւ գագաթը՝ ուրկէ ամէն օր վար կ'իջնէր Աստուած եւ թակարդ մը լարեց: Երկաթէ շատ ամուր ձողերով աղուէսի թակարդ մը՝ որուն մէջ կրնար իյնալ նաեւ մարդ մը, գայլ մը եւ հին դարերու միամիտ, բարի Աստուածը:

Յաջորդ օրը՝ երբ Աստուած վար կ'իջնէր՝ կեցաւ թակարդին առջեւ, մէջքը կռթնցուց մաճակին, մատները մխրճեց մօրուքին մէջ եւ խնդալով՝

— Ա՜հ մա՛րդ, մա՛րդ, ինչեր ալ կը խորհիս: Բայց թո՛ղ ըլլայ. գիտակցաբար պիտի մտնեմ այս թակարդին մէջ: Մարդը՝ որ պատկերիս վրայ կաղապարեցի եւ շունչս կեանք տուի անոր՝ այնքան ալ վատ պիտի չըլլայ՝ իր բաղձանքին գոհացում տալէս վերջն ալ՝ զիս մինչեւ վերջը բանտարկած թողելու աստիճան:

Փորձե՛մ, ըսաւ Աստուած եւ ինկաւ թակարդը:

Հովիւը՝ որ հեռուն՝ ձիներուն մէջ դարանի կեցած կը սպասէր, զսպանակին ձայնը առնելուն՝ վազեց, մօտեցաւ թակարդին եւ քմծիծաղով մը ձեռքերը շփելով՝

— Ա՜, ա՜, ա՜, դուք թակարդը ինկա՞ծ, այս երբեք մտքէս չէր անցներ: Կը յուսայի առնուազն գոնէ աղուէս մը...

— Ինչո՞ւ կը ստես: Դուն լաւ գիտես որ աղուէսը այս ձիւնապատ գագաթը չբարձրանար: Կ'ուզէիր Աստուածը որսալ եւ յաջողեցար: Հիմա ուզէ ինչ որ կը փափաքիս: Պայմանով մը միայն՝ որ մարդոց չպատմես այս դէպքը: Ի՜նչ, Աստուած թակարդը ինկած... գիտես որ արժանապատուութեան խնդիր է վերջապէս... Շուտ ըրէ՛, կ'ուզեմ ժամ առաջ դուրս գալ թակարդէն: Ա՜յ, շատ գէշ կը ցաւցնեն այս անիծուած ճաղերը:

— Դուրս գա՞լ թակարդէն, ո՛չ, բարեկամ, ո՛չ, այդ միայն երազիդ մէջ կը տեսնես: Հիմա որ օձիքդ ձեռքս է, պէտք է օգտուիլ առիթէն: Սպասէ՛ դեռ՝ մինչեւ որ իջնեմ գիւղ հարցնեմ կնոջս թէ ի՞նչ պէտք է ունենալ երջանիկ ըլլալու համար:

Կը մրափէր Աստուած՝ երբ վերադարձաւ հովիւը եւ սուր շամփուր մը խոթեց անոր մարմինին: «Անտանելի է կեանքը մարդուն լարած թակարդին մէջ եւ յիմարութիւն անոր խղճին վստահիլ», կը մտմտար Աստուած, արթննալէ յետոյ ձեռքը նոր բացուած վէրքին տանելով:

— Կինս կը փափաքի, դարձաւ հովիւը Աստուծոյ, եւ ես կը պահանջե՛մ որ ոսկի տաս մեզի: Ոսկի՜ բեռներով, գետերով եւ ծովերով: Ոսկի՜, ոսկի՜, ոսկի՜:

— Երկու հոգիի երջանկութեան համար հարկաւոր չէ՛ այդքան ոսկի ունենալ:

— Բայց ես կ'ուզեմ թագաւոր ըլլալ եւ թագաւոր ընել աշխարհի բոլոր կովարածները եւ բոլոր աղախինները թագուհի ազամանդակուռ թագերով:

— Օհօ՜, դուն կ'ուզես գործը մեծցնել... բայց ես այդքան ոսկի չունիմ, բարեկամս: Ա՛ռ եթէ կ'ուզես, ըսաւ Աստուած գօտիի ծալքերէն պղինձէ դրամ մը հանելով:

— Ըսել է ոսկի պիտի չտա՞ս: Լա՛ւ շնորհակալ եմ: Հիմայ դուն կը մնա՛ս թակարդին մէջ՝ մինչեւ որ խելքդ գլուխդ գայ:

Աստուած մինակ մնացած կը խօսէր ինքնիրեն՝ «վտանգաւո՜ր, շա՜տ վտանգաւոր կենդանի...»

Սատանաները կը պարէին թակարդին շուրջը եւ նմանցնելով Աստուծոյ ձայնը՝ կը քրքջային, «վտանգաւո՜ր կենդանի, հի՛, հի՛, հի՛: Իմ սիրելի գլուխ գործոց, այնպէս չէ՞ միամիտ ծերունի, հի՛, հի՛, հի՛»:

Ե. ԿՈՐԻՆ

(Վերջը յաջորդով)

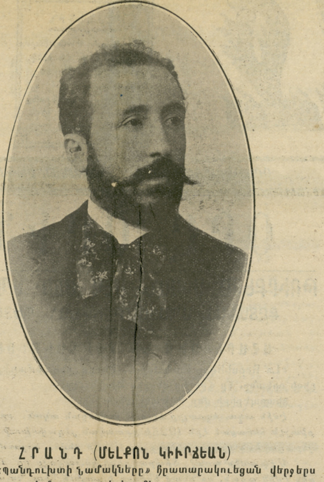

ՀՐԱՆԴ (ՄԵԼՔՈՆ ԿԻՒՐՃԵԱՆ)

Որուն «Պանդուխտի Նամակները» հրատարակուեցան վերջերս գեղեցիկ հատորով մը Ն. Գ. Բ.-ի կողմէ

ԱՐՁԱԿ ԷՋԵՐ

ՀԱՅ ՈՐԲԸ

Կը տեսնե՞ք, սա տղան՝ արեւէն այրուած կուրծքով եւ պղնձուն աչքերով:

Կը տեսնե՞ք, կ'ըսեմ, սա որբ ու վայրի տղան, հասակով դեռ այնքան փոքրիկ, բայց իմաստութեամբ այնքան մեծ ու գովելի:

Ես կը ճանչնամ զայն:

Անապատէն կուգայ ան եւ անոր հեքեաթը անապատներու համայնաբաւ խորհուրդէն շատ աւելի բարդ է եւ շահեկան:

Ես զայն ու նմանները անոր շա՛տ եմ ճանչցած:

Անոնց ամէն մէկը, տիեզերական մեծ խորհուրդէն աւելի լայն թեւեր ունի, եւ անպարփակ իմաստութիւն:

Անոնց իւրաքանչիւրը, անդունդին վրայ կախուած լոյսերու կը նման այնքա՛ն հերոսական եւ այնքան գեղեցիկ:

* *

Աշխատէ՛ տղաս:

Դուն՝ շատերէն ու բոլորէն աւելի ըմբռնած ըլլալ կը թուիս իմաստը կեանքին եւ աղքատ ու ապուշ խորհուրդը անոր:

Ու դուն՝ գիտես, որ մարդիկ թշնամի են իրարու, վայրի ու կարմիր գայլերէն աւելի:

Եւ ատոր համար աչա, դուն՝ ուզեցիր ճանչնալ ինքզինքդ եւ չափանիշը բազուկիդ:

Ու յաջողեցա՛ր:

* *

Ու քալէ՛, մի՛ կենար բնա՛ւ:

Կրնաս վստահ ըլլալ, որ երկվայրկեանի մ'իսկ դադարը պիտի վտանգէ քու գոյութեանդ ազնիւ ճակատագիրը՝ անապատներու աւազով գրուած:

Մարդիկ՝ — ունայնութեան գահակալներ — այնքա՛ն անգութ են եւ անզգայ, որ պիտի փութան հարուածել քեզ, սեւ խաչ մը քաշելով վրայէդ:

Եղի՛ր ըմբոստ ու ազնիւ, իմ որբ բարեկամս, իմ որբ ընկերս:

Մոռցա՞ր, որ երէկ էր, երբ մարդիկ ուզեցին շահագործել քեզ ու տառապանքդ՝ անհաշւան եւ սրբազան:

Մոռցա՞ր, կ'ըսեմ, որ փողոցներու սալաքարերուն վրայ, այնքա՛ն գիշերներով, քու հասակիդ մերկութիւնը ցուցադրեցիր, եւ ո՛չ ոք, ո՛չ մօտեցաւ ու գրկեց քեզ:

Արհամարհէ ու քալէ՛ կոխկրտելով, անհականօրէն եւ հպարտօրէն, իմ անապատի՛ տղաս:

* *

Եւ դուք՝ մարդեր պալատներու եւ դղեակներու, գիտցէ՛ք որ ցաւէն ծնած, ցաւով սնած ու ցաւով մեծցած այս վայրի տղան եւ իր նմանները բոլո՛ր — Հայու ազնուակա՛ն, Հայու հրաշունի եւ Հայու ըմբոստ որբ տղաներ — ահաւոր դատաւորներ պիտի ըլլան օր մը, կեանքի դատարանին մէջ:

Անոնց հոգիներուն մէջ մարդկութեան մեծ խորհուրդն է, որ հասակ կը նետէ եւ իր երկունքին հրաշափառ օրերը կ'ապրի:

Ու անոնց ապագան, որ սեփականութիւնն է ժողովուրդի մը՝ հայ ժողովուրդին, պիտի ըլլայ արեւէն շատ աւելի պայծառ ու տիեզերքէն շատ աւելի գեղեցիկ:

* *

Աշխատէ՛ տղաս:

Քու համեստ բայց խոստմնալից ուժերուդ եւ ճիգերուդ պէտք ունի ժողովուրդն այս տառապող:

Ժողովուրդ՝ որուն մեռելները՝ բիւրաւոր եւ անմահ եւ սրբազան, քեզի՛ կը նային, այնքա՛ն պահանջկոտ եւ այնքա՛ն տիրականօրէն:

Աշխատէ՛ եւ մեծցիր տղաս:

Մ. Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԱԹԷՆՔ

ՔՈՒՆԻ ՊԱՀԵՐՈՒՆ

Քունը՝ վանդակէն փախա՛ծ
Թռչուն.
Ես այդ վանդակի դրան առ-
ջին՝
Թռչունն որոնող՝ անյողդո՛ղդ
շուն.
—Լա՞մ թէ հաւհաւեմ.— ո՞րն է
ուժգին:
Քունն իմ աչքերուն՝ Թալի՛շ
մուշտակ.
Ես այդ աչքերու՝ հըլու գերի,
Կը հալի՛մ մոմի մը լուսին տակ.
— Մո՞ւթն արդեօք, թէ օ՛րն է իմ
Թերի...,
Քունն ազա՛տ երկիր, յա՛րկ
հայրենիք,
Ես այդ կուշտ յարկի՝ քաղցա՛ծ
որդի...
Աչքով սարագիր, հոգիս մենիկ,
— Բո՞ց մ'արդեք չէկ՝ իմ մէջ
կը յորդի:
Տուն եմ՝ տարեր՝ հատէ՛կ հա-
տիկ
Երա՛զ, ցնորք՝ սի՛ն անուրջներ.
Սէ՛րն ալ մէկտեղ.— անզօ՛ւսպ
զամբիկ...
Խաղաղութի՛ւնն ո՞ւր եմ մոռ-
ցեր,
Երիտասարդ՝ ուլունքի տեղ՝
Երկինք մաղեր՝ աստղ եմ համ-
բեր.
Ծերացա՛յ.— Տե՛ս, գլխուս պըղ-
պեղ՝
Բայց սա հըսկումն ո՞ւսկից ո՛ւր
դեռ,
Լո՛ւռ.— գիշե՛րն է լեզու ելեր.
Գիշերը մե՛ծ, գիշերը սէ՛գ,
Երկունքի յամր, անմա՛հ երկիր.
—Բռնկեցա՞ւ արդեօք կ'ըսէք՝
Հսկող աչքի հո՛ւր կայծերէն:
. . . .

ՍԷՃԻՋ

ՀՐԱՆԴԻ (ՄԵԼՔՈՆ ԿԻՒՐՃԵԱՆ) ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այսպիսով, Մելքոն Կիւրճեանը «համալ»ը, բանւորն ու մշակը մարդկայնացնում է նրանց դասաւորելով այն տեղ ուր իսկական մարդիկ կարող են նստել, եւ այնտեղից վար է գլորում այն դասը, ուր անիրաւօրէն բազմել էր, բարձրից նայելով սեւ ձեռքերով, արեւավառ ճակատով շինականի եւ ղարիպի վրայ:

Քաղաքացու եւ գաւառացու հակամարտութիւնը ոչ այլ ինչ էր եթէ ոչ, ներկայ իմաստով, դասակարգերի պայքար: Ու հեղինակի համակրութիւնը միշտ եղել է գաղթականի եւ ղարիպի կողմը:

Սա գրականութեան ռամկավարացում է, եւ արդէն մեր գրականութեան մեծագոյն արժէքներից մէկը հէնց այդ է:

Զուտ գրական-գեղարուեստական տեսակէտից Մելքոն Կիւրճեանի «Պանդուխտի կեանքէն նամակները» մեծ արժէք են ներկայացնում:

Սրանից քառասուն եւ աւելի տարիներ առաջ՝ գաղթականն ու «համալ»ը դժուարութեամբ էին բարձրանում գրականութեան մէջ. ծամծմուած ու անհաճոյ նիւթեր, բազմաթիւ անգամ գրուած ու խօսուած այդ մասին. շատ գրողներին նեղ էր գալիս այդ կալուածքը, բայց Մելքոն Կիւրճեանը ապացուցեց, որ հազար անգամ ծամծմուած նիւթը կարելի է վերցնել եւ տալ նոր ձեւով, նոր շունչով ու նոր դիտողութիւններով:

Ճիշդ է, նա համայնապարփակ եւ կարկառուն տիպարներ չի ստեղծել, բայց նրա իւրաքանչիւր տիպը մէկ ցաւի, մէկ հոգի ներկայացուցիչ է: Եւ գուցէ անբնական լինէր ղարիպի համայնապարփակ տիպարներ տալ, որովհետեւ մեր ղարիպները, թափուած Պոլսում եւ խաների անկիւններում, մէկ միջավայրի ծնունդ չեն, տարբեր գաւառներից ու գիւղերից, տարբեր սովորութիւններով, նիստ ու կացով, ըմբռնումներով եւ աւելի տարբեր բարբառով, խառնուածքով, մէկ խօսքով «Միացեալ Հայաստան», դեռ անկազմակերպ, անկապ վիճակում:

Ամէն տեսակէտից մեծ տարբերութիւններ կան Վանի, Մշոյ, Կարնոյ, Տիգրանակերտի, Խարբերդի, Բալուի եւ ուրիշ գաւառներից եկած ղարիպների միջեւ:

Առանձին-առանձին վերցրած՝ նա մեծ յաջողութեամբ է գծել Վանեցու, Մշեցու եւ այլ գաւառացիների տիպարները: Նրանք տեղական յատուկ գծեր ունեն եւ այնքան հարազատ ու ճշգրիտ, որ նրանց արտասանած մէկ բառից, դատողութեան մէկ ձեւից, ըմբռնողութեան բնայատկութեամբ կարելի է անսխալ ասել, որ ենթական Վանեցի, Մշեցի կամ Բալուցի է: Այս արդէն իրապաշտ գրողների մեծագոյն յատկութիւններից մէկն է:

Դէմքերից աւելի Մելքոն Կիւրճեանը կարեւորութիւն է տալիս դէպքերին եւ դրանով, անխուսափելիօրէն, տալիս է իր օգտապաշտական վճիռը, թեւակոխելով հրապարակախօսութեան սահմանները: Եւ այդ անում է այն հասարակ պատճառով, որ չի կամենում թշուառութեան վրայ գեղարուեստի շէնքը կառուցանել, այլ գեղարուեստով մեղմացնել թշուառութիւնը: Այս արդէն արդիւնք է հեղինակի խառնուածքին, ուր մէջ գերակշռող տարրը մարդասիրութիւնն է եւ ազգասիրութիւնը:

Պանդուխտների բացասական գծերը անտես է առնում, որովհետեւ սիրում է նրանց եւ աշխատում է բարձրացնել նրանց, ինչ որ նրան յաջողւում է գերազանցապէս:

Կին տիպարները գծագրուած են հայ ընտանեկան աւանդական համեստութեամբ ու հաւատարմութեամբ:

Մի պանդուխտ կին կորցնում է իր ամուսինը, բայց, հակառակ ծանօթների սպասածին, մնում է Պոլսում երկար ժամանակ եւ ամէն օր այցելում է իր ամուսնու գերեզմանը, իր տարերը թափելով նրա … շուք հողաթումբի վրայ: Եւ … կը ստիպեն որ իր խոստովանութիւնն ընէ քահանային առջեւ, կինը փղձկած կը հառաչէ.

— Ա՜հ, որու թողում գերեզմանը:

Աչա՛ մի ուրիշ կին, Մշեցի … շան, որ Պոլիս կուգայ եւ … մշակ կ'աշխատի մի շէնքի … իբրեւ «Ակոբ աղբար»:

Միականի է, ոչ ոք գիտէ թէ … կին է: Աշխատում է լուռ, … գանդ եւ այնքան բարեխիղճ, … կեսարացի «Սըվաճի պաշին» … մունքով դիտելով «անոր քալուածք… ու աշխատութիւնն,ու նոր բան մը … բեւցած էր միշտ, «Յակոբ աղբար» ըսելով կը կանչէ քովը:

Խոստովանութեան ժամանակ պարզւում է, որ նա տղամարդ չէ. կ… դարկեն Ս. Թագաւորի տէրտէր… րից մէկին խոստովանելու:

Պարզւում է որ «Ակոբ աղբար» «Մշեցի Շուշան մըն է, բնութեան ու բաղդէն ընկեցիկ աղջիկ մը»:

— «Ի՞նչ անեմ, տէ՛ր հայր, — պատասխանում է Շուշանը, — … տանը մէջ էլ կարիքութեան … չմնաց. «քուլֆաթ» ունեմ, … պստիկ աղբրտանք դրմէն էլ … կարօտ: Ո՞վ պիտի կերակրէ … նոնց...»:

Աչա հայ գաւառացի կնոջ … շալի տիպար, ինքը անբախտ, … կեցիկ, միականի, տգեղ ու … աւելի տղամարդ, քան կին, … րաւոր վերստեր կտրելով, … անցնելով, գալիս է ղարիպութեան … ուրիշի երջանկութեան ու … ւորութեան համար:

Մելքոն Կիւրճեանի թէ՛ … թէ՛ կին տիպարները իրար … ջում անձնազոհութիւն, աշխատասիրութիւնը, ընտանեկան սրբութիւնը, հայրենի տան կարօտը, … նական ու ընտանեկան սէրը:

Մի ուրիշ պանդուխտ, … յիշուած օրինակի պէս, զրկւում է … կնոջից եւ նրան թաղում է Պոլսի հռչակաւոր գերեզմանատունը, … հազարաւոր պանդուխտներ … պառկած բէմուրազ կին, այր, … երիտասարդ եւ նորածին:

Երկիր մեկնելուց առաջ … գերեզմանի հողը լեցնում է պայուսակը եւ իր հետ վերցրած, որ… թանկագին աւանդ, շոգենաւ … նստում:

Այլազան ու բազմաթիւ են … տիպարներ եւ այս բոլորը կեր… են ընդամէնը մի քանի էջով, կարճ… կտրուկ եւ տպաւորիչ:

«Պանդուխտի կեանքէն նամակները» մէկ-մէկ վաւերագրեր … անցած ու անհետացած մի … մի ժամանակաշրջանի: Ճիշդ կը լի… նէր ասել՝ դրանք գեղարուեստական վիճակագրութիւններ են մեր ժողովրդի լաւագոյն յատկութիւնների: Հեղինակի լեզուն պարզ է եւ … հուն:

Որպէս ձեւ պատշաճում է նիւթին եւ բովանդակութեան: Լինելով հայերէնի եւ Հայոց գրականութեան ու պատմութեան ուսուցիչ, հմուտ գրաբարին, նա իրար զօդել է մեր հին ու նոր լեզուները, դարձնելով … բաղձալի, պատկերաւոր եւ … ծելի:

Որպէս գրաբարեան, յաճախ գործածում է «նա» բառի փոխարէն «… նիկա», դունուրեք «հենց» բառ… ենք հանդիպում, իսկ «լինել» … «ըլլալ» բառերի գործածութիւնը նոյն չափով նկատելի է:

Ամփոփելով մեր խօսքը Մելքոն Կիւրճեանի մասին, կրկնում ենք, որ մեր հեղինակը կա՛յ եւ մնում է մեր գրականութեան վարպետներից մէկը:

Նա նոր նիւթ, մի անտես… կալուածք, մտցրել է մեր գրականութեան մէջ:

Համեմատական չափով, նրա գր… բականութիւնը, իր նիւթով եւ …

...վ նախարժէք է ռուս ծնծանուն ...ով Տուրգենեւի «Որսորդի տոմսակ... ...երին, որ իր ժամանակին ցնցեց ...ուս բարձր դասը՝ ազնուականու... ...իւնը. նման դեր կատարեց եւ ...Զանդուխոի Նամակներ»ը Պոլսահայ ...մեջքում։

Թէեւ զարկուն ու զարկոլութիւնը ...սեղ են, այն իմաստով, ինչ որ ...մբռնած էր առաջ, Հրանդի գրա... ...կանութիւնը այժմէական է, համա... ...ախան մեր ներկայ վիճակին, ...ն ազգային ճառավխութիւննե... ...ւ նոյն ապրումներով ու յոյզերով։

Ռ. ԿԱՐԱՊԵԱՆ

«ԲԱՐՈՎ ԵԿԱՐ, ԶԱՄԲԱԽԱՒՈՐ ՌՈՒԲԷՆ»

...երկու տարիէ ի վեր, «քէմանչ... ...իստ» Ռուբէն կը շրջի արեւել... ...եան երկիրներու մէջ։ Երիտա... ...սարդ արուեստագէտը մեծ յա... ...ջողութիւններ գտաւ Եգիպտո... ...ի, Սուրիոյ եւ Պաղեստինի մէջ, ...անդավառելով արաբական ...ջանները իսկ։ Յաջողութիւն... ...եր գտաւ նաեւ Երուսաղէմի ...մէջ։ Իսկ վերջերս կը գտնուէր ...Ամման։ Այդ քաղաքէն Թղթակ... ...ութենէ մը կը քաղենք հետեւ... ...եալ տեղեկութիւնները.—

Քէմանչիստ Ռուբէն այստեղ ...հասաւ մարտ 18ին։ Նոյն օրը հա... ...մ ժամ մը անցած, Ներկայացաւ ...Անդրյորդանանի Նախկին վարչապետ ...Հասան Խալիտ փաշային, որուն հետ ...երծ տեսակցութենէ մը վերջ, ար... ...ն մտերիմներ դարձած էին։ Հե... ...ռախօսով փաշան ինքը անձամբ ...անմիջապէս տեղեկացուցած է հայ ...արուեստագէտին ժամանումը Անդր... ...յորդանանի Թագաւոր Էմիր Ապտուլ... ...լային, որ իր կարգին անմիջապէս ...իր մօտ հրաւիրած է Ռուբէնը։ Հա... ...սան Խալիտ փաշա իր անձնական ...ինքնաշարժով հետն առած Ռուբէնը, ...կը տանի Մազար (Թագաւորական ...պալատը)։ Էմիրը ինքը գիմաւորելով ...հայ արուեստագէտը եւ ձախատէն ...համբուրելով կ՚ըսէ.

— «Դուն բարո՛վ եկար ու հա... ...զար բարո՛վ մեր հայ զաւակը, ...զամբաւոր Ռուբէն։ Ձեր ժա... ...ին Թերթերէն լսած էի՝ երբ ...դեռ Եգիպտոս էիք. շատ ուրախ ...ու հպարտ եմ Ձեր սիրելիու... ...թիւնը ներկայութեանս ընդու... ...նելով։ Ինծի մեծ պատիւ է Ձեր ...այցելութիւնը իմ երկիրս։ Ձեր ...Պաղեստին գտնուիլը եւ դէպի ...իմ երկիրը ճամբորդելու Ձեր ...տաղրութիւնը գիտէի Երուսա... ...ղէմէն, ուրկէ հեռախօսով յայտ... ...նած էին իմ բարեկամները։ Ես ...անհամբեր ձեզի կը սպասէի ...հօս»։

Էմիրը նոյն օրը Ռուբէնը իր ...հետ ճաշի վար կը դնէ եւ գիշերը ...մինչեւ ուշ ատեն ճոխ եւ թագաւո... ...րական սեղանէն վերջ, ուրախ եւ ...զուարթ մթնոլորտի մէջ, Էմիրն ու ...համաւոր պալատական հրաւիրեալ... ...ները կը վայելեն Ռուբէնի «Արա... ...բական Ռապսոդէ»ի շնորհները, ան... ...ձին եւ անսահման հիացումով։

Ուրբաթ, մարտ 20ի երեկոյեան, գարձեալ թագաւորական պալատին մէջ, Էմիրին կարգադրութեամբ Ռուբէնը կուտայ իր անդրանիկ համերգը մասնաւոր հրաւիրեալներու ներկայութեան, որոնց մէջ էին Անդրյորդանանի նոր վարչապետը. գահաժառանգ իշխանները, նախկին վարչապետ Հասան Խալիտ փաշան, Ճէմիլ փաշան, երկու իւլէմաներ, անգլիացի հիւրեր եւ կառավարական բարձրաստիճան պաշտօնեաներ։

Կիրակի, մարտ 22ին, քաղաքին մէջ, միջազգային համերգի օր նշանակուած էր։ Համերգը տեղի ունեցաւ Ազգ. մանկապարտէզի սրահին մէջ, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան։ Երկուքուկէս ժամ տեւող այս հանդէսը Ամմանի եւ շրջակայ գիւղերու հայութեան համար վայելքի գեղեցիկ ժամանց մը եղաւ։

Հայ արուեստագէտը նոյն օրուան նուագահանդէսէն գոյացած հասոյթէն լիառատ բաժին հանեց նաեւ Ազգ. մանկապարտէզի աղքատիկ սնտուկին։

Վերջին օրը, հինգշաբթի, մարտ 26ի առաւօտուն, Ռուբէն, իր մեկնելէն առաջ, Հիճազի նախկին թագաւոր Հիւսէյինի այցելեց եւ նուագեց մասնաւորաբար արաբական եղանակներ, զոր արտասուաթոր աչքերով ունկնդրեց Հիւսէյին թագաւորը, օրհնելով Ռուբէնը եւ քանիցս թէ՛ ճակատէն եւ թէ այտերէն համբուրեց զայն։

Ռուբէն երեք օր երեք գիշեր հիւր պիտի ըլլայ Էմիր Ապտուլլահի։

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԽԱՓՇԻԿԵԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Պարծենկոտ Եւրոպան վերջերս շատ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտայ Ափրիկէի մասին, մասնաւորապէս խափշիկներուն մասին, որոնք թարմ աւիշ մը կը բերեն եւրոպական արուեստին։ Ինչո՞ւ չանուանել, ուրեմն, խափշիկները՝ նոր ստնտուներ։

Տըլաֆոս, իր մէկ նոր գիրքով կը խոստովանի որ դեռ նոր կը ճանչնան այս սեւամորթերը, եւ շատ գէշ կը ճանչնան։ Գրեթէ այս նոյն խոստովանութիւնը կայ այն բոլոր գիրքերուն մէջ, որոնք լոյս տեսան այս վերջին տարիներուս։ Ու կը զարմանան Եւրոպացի հեղինակները, որ ի՞նչպէս մինչեւ հիմա չէին տեսեր այսքան հարստութիւն։ Բայց խափշիկեան արուեստը հետզհետէ կը թափանցէր եւրոպականին մէջ, երբ Եւրոպա իր թեւն երկարեց Ափրիկէի վիզին։ Այնուհետեւ բազմացան հրատարակութիւնները խափշիկեան գրականութեան, երաժշտութեան, նկարչութեան եւ խորհրդաւոր կեանքին մասին։ Պլէզ Սանտրար ադուոր ծաղկաքաղ մը պատրաստեց խափշիկ գրականութենէն, (տակէ քաղուածքներ եղան Յառաջի մէջ), անցեալ տարի Պրոնիսլաւ Մալինովսկի ստուար հատոր մը տուաւ Մելանիզիոյ սեւամորթերու կեանքին, մասնաւորապէս սեռային աւանդութիւններու մասին։ Ցիշենք Տըլաֆոսի գիրքը, որ կուտայ նաեւ գեղեցիկ հաւաքածոյ մը խափշիկեան արուեստի նմոյշներէն։ Այս վերջին հեղինակը հաստատելէ յետոյ գոյութիւնը, նոյնիսկ գեղեցկութիւնը սեւամորթերուն նկարչական, քանդակագործական, ձեռակերտական եւ երաժշտական արուեստին, կը պատասխանէ կարգ մը մարդոց զարմանքին թէ ի՛նչպէս խափշիկները գրականութիւն կ՚ունենան, երբ գիր չունին։ Տըլաֆոս կը հաստատէ թէ սեւամորթերը ունին ոչ միայն բանահիւսութիւն, այլ նաեւ գրականութիւն փոխ առնուած տառերով։ Խափշիկներու հոգին մասին թերեւս կրնան գաղափար մը տալ հետեւեալ խօսքերը, քաղուած իրենց առածներէն.

— *«Փայտին կտորը ի զուր կը ծփայ ջուրին մէջ, երբեք չի կրնար կոկորդիլոս դառնալ»։*

— *«Ուլիկն ալ պիտի ճարակի այն խոտով, որով սնաւ եւ աճեցաւ իր մայրը»։*

Բայց հետեւեալ խօսքը որքա՛ն յուզիչ խորութիւն մը ունի, տեսէք.

— *«Հողագործը երբ մէջքը կը շտկէ եւ հեռուն կը նայի, իր գիւղն է որ կը դիտէ։ Տուն երթալու եւ հաց ուտելու փափաքը չէ, որ այսպէս նայիլ կուտայ, այլ իր ամբողջ անցեալն է, որ զինք կը քաշէ դէպի այն կողմը, իր գիւղի՛ն կողմը»։*

Հայրենիքի զգացումը որքա՛ն յուզիչ խորութիւն մը ունի Ափրիկէի սեւամորթին մէջ։ Իցի՛ւ թէ մեր հայ կարմրամորթերը այդքան մը սէր ունենային հանդէպ իրենց անցեալին, իրենց հայրենիքին պատմութեան։

ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

Mercure de France*ի մէջ (Ապրիլ) Ժորժ Պօնօ կը հրատարակէ փոքրիկ ժողովածու մը ճափոնական մանկական երգերու։ Ճափոնցի մանուկներն են, որ կը դիտեն նորաբոյս աստղերը.—*

Առաջին աստղը, ես տեսայ
Հունա՛, հունա՛, մայրիին վրայ
Անտառին։
Երկրորդ աստղը, ես տեսայ
Հունա՛, հունա՛, ուռիին վրայ
Թումբին։
Երրորդ աստղը, ես տեսայ
Հունա՛, հունա՛ շոճիին վրայ
Լերան։

Ու երբ աստղներ կ՚իյնան երկինքէն, մանուկները կը հարցնեն երգելով.

Աստղը, որ կը սահի մութ երկինքն ի վար,
Ո՞ւր կ՚իջնէ, ինչո՞ւ։
Անտառին եզերքը, դաշտին քովիկը,
Լիճին մէջ, որուն տեղը ոչ ոք գիտէ։
Աստղը ճարաւ էր,
Իջաւ ջուր խմելու։

Մանուկները ի՞նչ կը մտածեն աստղերուն մասին.

Երէկ իրիկուն ծնաւ աստղիկը,
Եւ այս իրիկուն, դեռ շատ փոքր,
Կը պլպլայ մօրը թեւերուն մէջ։
Կը պլպլա՛յ, կը պլպլա՛յ,
Երբ մայրը բացակայ է, աստղիկը,
Որքան ալ տխրի թէ մինակ է,
Առանց լալու կը պլպլա՛յ,
Կը պլպլա՛յ, կը պլպլա՛յ։

Այնքա՛ն անուշ են այս երգերը, որ իսկապէս արցունք կը բերեն պառաւներուն աչքերուն։ Ո՞րը, ո՞րը քաղենք ու ներկայացնենք։ Բոլորն ալ անո՛ւշ են ու աղուոր,— ձեր մանկութեան պէս։ Հատ մըն ալ սակայն.

Երբ աչքերս կը բարձրացնեմ
մօրս աչքերուն,
Միտքովս լիճ մը կը տեսնեմ։
Բոլորտիքը, ծառեր կը բարձրանան,
Եւ ճիշդ մէջտեղը յստակ ջուրին
Կայ փոքրիկ մութ կղզի մը։
Ջե՞մ կրնար օր մը թիավարել
լիճին վրայ,
Ջե՞մ կրնար օր մը թիավարել
մինչեւ կղզի,
Խաղաղ լճակին խորը
Ո՞ր հազուագիւտ ծուկը կը լողայ,
Սիրելի այս լճակին ծառերուն
մէջ
Ո՞ր հազուագիւտ թռչունը
կ՚երգէ։
Ամէն անգամ որ մօրս աչքերուն
կը նայիմ,
Կ՚երեւակայեմ, կ՚երեւակայեմ
լճակ մը։

ԳԵՂԱՄ ՍԱՐԵԱՆ

Մէնք, Փարիզի հայ երիտասարդ գրողներու այս հանդէսին մէջ, որ լոյս կը տեսնէ գալ կիրակի, համայնապատկերի մը ձեւով առանձին առանձին վերլուծման ենթարկուած են արտասահմանի գիրքերն ու պարբերականները, ինչպէս նաեւ Հայաստանի արդի գրականութիւնը։ Պ. Շ. Նարդունի, խօսելով Գեղամ Սարեանի բանաստեղծութեանց մէկ *գիրքին մասին* (Երկիր խորհրդային), *կը գրէ.*—

Նորահաս բանաստեղծ մը, որ անակնկալի մը պէս դուրս կ՚ելլէ Սթալինի ծրիթներուն ժխորին մէջէն։ Ալեքսանդրապոլցի աշխատաւոր մը, համեստ բայց տաք արուեստագէտ։ Իր բանաստեղծութեանց տետրակը կը բաժնուի երկու մասի,— *առաջինով կ՚երգէ* Երկիր խորհրդայինը, *երկրորդով կուտայ* Արեւելեան պոէմներ։

Սարեանի համար «երկիր»ը այն է, ինչ որ էր «սէր»ը Դուրեանի, «ցեղ»ը Վարուժանի համար։ Ի վերջոյ, կը տեսնենք որ երկիրը կը փոխարինէ ազգը։ Այս երգերով, Սարեան *կը ստեղծէ երկրային* (territorial) *ազգութիւն մը։ Ու* կը հրճուի «իր» հողին կամ երկրին վրայ, ի՞նչ փոյթ թէ ի՛նչ ցեղեր կը բնակին անոր վրայ, իր կողքին։

Երկրի այս սէրը անշուշտ կերպարանափոխուած արտայայտութիւններն է այն ցանկութիւններուն, զորս Լենինիզմը refoulé *ըրաւ վերջերս։* Բայց Սարեանի երկրասիրութիւնը օտար չէ Լենինիզմին։ Վերջապէս ամէն մարքսիստ պէտք է լաւ ըմբռնէ թէ հոգեկան ամէն արտայայտութիւն չի կրնար կատարելապէս պաշտամիլ տնտեսական պահանջներու կաղապարին։ Մարդկային հոգին այնքա՛ն ճկուն է, որ, ինչպէս երէկ քրիստոնեայ երկիրներուն, նոյնպէս այսօր Լենինի հանրապետութիւններուն մէջ, հոգեբանական տարօրինակ այլափոխութիւններ կրելով, կը ստանայ *տարավարժ* (acclimaté) *ձեւ մը,* որ երբեք օտար չի թուիր refouleur *պատճառներուն։*

Սարեան իր արուեստով կը ներկայանայ Հայաստանի պրոլետ գրողներուն մէջ առաջինը, որ օտար չէ ո՛չ Լենինիզմին, ոչ ալ հայ հոգիին։ Եւ կը միայ արուեստագէտ՝ իր զգայութեանց գեղեցիկ արտայայտութեամբը (tempérament) *եւ ստեղծագործելու գիտութեամբը* (téchnique)։

Իր «արեւելեան պոէմ»ներուն մէջ արդէն կը տեսնենք թէ ծանօթ է բանահիւսելու ազգային ձեւերուն, ըլլայ պարսկական, ըլլայ կասպեան արուեստներուն մէջ։ Վերջապէս Սարեան Հայաստանի առաջին գրողն է, որ հաճելի ըլլալու համար չի գրեր, այլ կը զգայ, անկեղծութեամբ կը թրթռայ եւ յետոյ միայն գրի կ՚առնէ։ Իր բանաստեղծութիւնը կարելի է համարել տիպար արտայայտութիւնը *ռուսական* constructiviste *դպրոցին։ Արդարեւ* Երկիր խորհրդային *կարծես* երգ մըն է, թրթռացումը Հայաստանի շինարար աշխատանքներուն։ Կողքն իսկ զարդանկարուած է շինութեանց գծագրութիւններով։

ԼՈՆՏՈՆԻ ԱՐՄՏԻՔԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Լոնտոնի մէջ, Մայիս 15ին պիտի գումարուի արմտիքի միջազգային համաժողով մը։ Այս առթիւ, Հունգարիոյ երկրագործական նախարարը խորհրդարանին յայտնեց թէ խորհրդաժողովին նպատակը պիտի ըլլայ արտադրողներու համար, գիներու երաշխաւորման իրականացումը, եւ թէ խորհրդաժողովին յաջողութիւնը կախում ունի մասնակից երկիրներու համաձայնութենէն։

Նախարարը կը կարծէ թէ եւրոպական ամէնէն կարեւոր երկիրը որ պիտի մասնակցի խորհրդաժողովին, Ռուսիան է. բայց բոլշեւիկ ղեկավարներու մտադրութիւնը տակաւին կը մնայ անյայտ։

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋը

Հ. Կ. ԽԱՉԻ 20ԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆՆ Է ԱՅՍՕՐ

ԱՆԴԱՄԱԳՐՈՒԵՑԷՔ ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐՈՒՆ ՈՐՊԷՍԶԻ ԱՐԴԻՒՆԱՒՈՐ ԳՈՐԾԵՐ ԿԱՏԱՐԵՆ

ՆՈՒԷՐ ՄԸ "Ն.Գ. Բ.",Ի

Կը լսենք թէ Մարսիլիոյ ծանօթ ազգայիններէն Պ. Գ. Ճաֆլամեան կարեւոր գումար մը տրամադրած է «Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ»ուն, Թուրք բարբարոսութեան ողբաց եալզոհերէնՏիգրան Չէօկիւրեանի գործերու հրատարակման համար։

Տիգրան Չէօկիւրեան քեռորդին է Պ. Գ. Ճաֆլամեանի։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ ԵՒ ԿԱԹՈԼԻԿՆԵՐԸ

Հետեւեալ պարագան կը ներկայացնեմ հանրութեան, Բարեգործական Ընդհ. Միութեան վարիչ մարմնին ուշադրութեանը մատնանիշ ընելու համար։

Փարիզի մօտերը հաստատուած հայ կաթոլիկ մայրապետներ իրենց հայ որբերուն համար Բարեգործականէն նպաստ կը խնդրեն անցեալները, եւ Պ. Վ. Մալէզեանի եւ իրեն համախոհ ուրիշ ազդեցիկ հարուստ անդամի մը հակառակելուն վրայ՝ կը մերժուին, առարկելով թէ անոնք «կաթոլիկ» են։

Ասոր վրայ Բարեգործականի կաթոլիկ անդամներէն ոմանք կը հրաժարին եւ իրենց յետնեալ անդամավճարները կը մերժեն տալ, երբ հաւաքիչը կը ներկայանայ իրենց։

Ցաւալի է հաստատել թէ Պ. Գ. Սինապեան, որ վարչական ժողովի կաթոլիկ մէկ անդամն է, չէ միջամտած վիճաբանութեան եւ չէ պաշտպանած իրեններուն իրաւունքը։

Ընթերցողները թող դատեն հիմա։

Մ. Սահակ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

«ԱՐԱՐԱՏ»

Զ. Ե. Ո. Մ. Արարատ ֆութպոլի խումբը անցեալ կիրակի մրցում մը կատարեց A. S. Montmorency*ի* պահեստի խումբին հետ։ Հակառակորդ խումբը զօրաւոր ձեւով կազմակերպուած էր, երբ դաշտ եկաւ։

Մեր տղաքը ա. կիսախաղին յաղթական ելան, բայց երկրորդ կիսախաղին հակառակորդը հաւասարեցուց արդիւնքը։ Այս ձեւով երկու կողմերը հաւասար յայտարարուեցան։

Վերադարձին, մեր ընկերները զուարթ եւ ուրախ կ՚երգէին «Մեր Հայրենիք»ը, Փարիզ սուրացող շոգեկառքին մէջ։

Հ. Ա.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

ԵԸԼՏԸԶԻ ԴԷՊՔԻՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս կառքին անիւները ծածկուած էին քաուչուէ, քաւանկիւն։ Այդ օրերուն քաուչու չէր գործածուեր կառքերու անիւներուն համար։ Կառքին մէկ կողմին վրայ գտնուեցաւ «Նէսէլտորֆէր» փաճառանիշը եւ 11,123 թիւը։ Բոլոր կառապանները եւ կառքի նորոգիչները հարցաքննուելով, յայտարարեցին թէ այդպիսի կառք չկայ Պոլսոյ մէջ եւ թէ վերջերս պէտք է բերուած ըլլայ Եւրոպայէն։

Վիեննայի դեսպանատան ուղղուած հեռագրին հետ, հրահանգուեցաւ ոստիկանական վերատեսչութեան որ իր արձանագրութեանց մէջ փնտռէ այս կառքին ներածման հետքը։ Մաքսային վերատեսչութիւնը պատասխանեց թէ այդ կառքը եկած է Թրիեսթէէն, աւստրիական Լօյտի «Տալմացիա» շոգենաւով, եւ ցամաք հանուած է օրինական ձեւակերպութիւններով։ Կառքը (փայթօն) ծածկուած էր կերպասով եւ 1905 մայիս 9ին եկած էր Սիլվիօ Րիչի անունին։ Յետոյ, այս անունը աւրուած եւ տեղը գրուած էր յանձնառու Լաֆրանքոյի անունը, իսկ մաքսատունէն հանած էր այդ յանձնառուին մարդը, Մարքօ։

Իսկ Վիեննայի դեսպանատունը կը պատասխանէր թէ իսկապէս 11,123 թուակիր կառքը շինուած էր Նէսէլտորֆէր-Վակէնպաու-Կէ-Ֆէլշաֆթ գործարանին կողմէ, եւ յանձնարարուած երկու ամիս առաջ, Մասիա Զայց անուն կնոջ մը կողմէ, որուն կ՚ընկերանար բաւական բարձրահասակ մարդ մը։

Դեսպանին տեղեկագիրը կ՚աւելցնէր թէ ապսպրողները հաւնած էին այդ «վիքթորիա» կառքին, բայց պահանջած են որ կառապանին նստելիք տեղը քիչ մը աւելի խոր ըլլայ, եւ ունենայ 40 — 45 սանթիմեթր լայնք։ Գործարանին տնօրէնը առարկած է թէ կառքը տգեղ ձեւ մը պիտի առնէ, եթէ այդպէս ընեն. բայց երիտասարդին ընկերացող կինը պնդած եւ գոհացում ստացած է։

Կառքը ծախուած է 1905 Ապրիլ 26ին։ Այդ օրը, գնողները ո՛րեւէ հասցէ չեն տուած կառքը ղրկելու համար, բայց յետոյ խնդրած են որ փոխադրուի *Պոլիս, Սիլվիօ Րիչի անունին*, «B. Rauter*ի միջոցաւ*», իսկ բեռնագիրը՝ նոյն անունին, Պոլսոյ ֆրանսական նամակատունը։

Այսպէս, կառքը ղրկուեցաւ Թրիեսթէի ճամբով, Եոզէֆ Լայնքաուֆ անուն յանձնակատարի մը միջոցաւ։

Բայց բեռնագիրը, փոխանակ ֆրանսական նամակատուն ղրկուելու, սխալմամբ կը ղրկուի աւստրիական նամակատուն։ Այս պատճառով քիչ մը կ՚ուշանայ։ 1905 Մայիս 21ին, «Զայց» ստորագրութեամբ հեռագիր մը կը զարնուի Ֆիլիպէէն, հարցնելով թէ ինչո՛ւ չէ ղրկուած կառքը։ Հեռագիրը կը խնդրէր պատասխանել «Զայց, Ֆիլիպէ, Պուլկարիա» հասցէով։

Իսկ Բերայէն 19 բառէ բաղկացեալ հեռագիր մը, որ զարնուած էր 1905 Մայիս 29ի գիշերուան ժամը 12.30ին եւ կը կրէր «Րիչի» ստորագրութիւնը և 4598 թիւը, կ՚ըսէր.

— «Իմացուցէք Թրիէսթէի գործակալութեան որ ստիպողաբար ռոթէրի ղրկէ կառքին բեռնագիրը»։

Վիեննայիգործարանը կը պատասխանէր թէ ամէն բան կարգադրած են։

Այս փաստերով հաստատուեցաւ թէ «Նէսէլտորֆէր» գործարանին ղրկած կառքը դաւադիրներուն կը պատկանի եւ թէ Սիլվիօ Րիչին է ստացողը։

Եւ մինչ մէկ կողմէ Սիլվիօ Րիչին կը փնտռուէր, միւս կողմէ անմիջապէս ձերբակալուեցաւ Մարքօ, որ կառքը հանած էր մաքսատունէն եւ կը բնակէր Բերա, Եազըճը փողոց։

Մարքօ հարցաքննութեան ատեն յայտարարեց թէ ինք յաճախ մաքսատունէն կը հանէր Լաֆրանքոյի պատկանող ապրանքները եւ թէ Սիլվիօ Րիչի անունին եկած կառքն ալ հանած է իր ընկերոջ Միխալի հետ, բայց չի գիտեր թէ ո՛ւր տարին։ Յետոյ տեղեկութիւններ տուաւ Սիլվիօ Րիչի մասին, զոր ներկայացուց իբրեւ բարձրահասակ, լերկ մարդ մը, կանացի ձայնով, աչքին մէկը մեծ, միւսը պզտիկ, իբր 35 տարեկան։ Աւելցուց թէ անոր հանդիպած էր երեք-չորս անգամ Պալըք փազար, Մանոլի գարեջրատունը, թէ չի գիտեր ի՛նչ գործով կը զբաղի, բայց լսած է որ շատ հարուստ հայր մը ունի Ռուսիոյ մէջ եւ մեծ գումարներ կը ստանայ անկէ եւ թէ վերջապէս Մանոլի գարեջրատունը կուգար ընկերակցութեամբ ծխավաճառ Մաթէօի, եւ տպագրիչ Թէմիստոքլի։

Ծխավաճառ Մաթէօ իր կարգին հարցաքննուելով, յայտարարեց թէ կը ճանչնայ Սիլվիօ Րիչին, հինգ ամիսէ ի վեր տեսած ըլլալով Մանոլի գարեջրատան մէջ, թէ սիկարէթ կը գնէր իր խանութէն, թէ իմացած է որ անունը Արխիթիտի է, թէ միշտ յունարէն կը խօսէր, բայց չի գիտեր ո՛չ արհեստը, ոչ ազգութիւնը։ Իր իմացածին համաձայն, Արխիթիտի լուսանկարչական գործիքներ, պատկերազարդ քարդեր եւն. կը ծախէր եւ հրաւէրներ կուտար շատ մը մարդոց։

Երկրորդ անգամ հարցաքննուելով, Մաթէօ պատմեց թէ Ս. Յովհաննու տօնին օրը Սիլվիօ Րիչի, ուրիշ անունով՝ Քէօսէ Արխիթիտի առաջարկին վրայ գացին Թարապիա, յետոյ տօնավաճառը (փանայիր), ընկերակցութեամբ երկու հանրակիններու, Քաթինայի եւ Էլէնիի, թէ Սիլվիօ Րիչի Անաստասիա անուն բարեկամուհի մը ունէր, թէ Սոֆիայի եւ դերձակ Գրիգորի հետ իրար գտան Աննիցա անուն կնոջ մը հանրատունը։

(Շար.)

Հ. Կ. ԽԱՉԻ 20ԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Նախաձեռնութեամբ Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ եւ ՓԱՐԻԶԻ «ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ» ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Այսօր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր SALLE WASHINGTONի մէջ մէթրօ Georges V.

Հովանաւորութեամբ եւ նախագահութեամբ

Պ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

Բացման խօսք՝ Պ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԷ

Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, պար, ընտիր ճաշ տըլէ, ճոխպիւֆէ կը ներկայացուի «ՆԱՄՈՒՍ»էն հարսանիքի տեսարանը տեղական տարազներով

Մասնակցութեամբ՝ ՏԻԿԻՆ ՍՈՒՐԱԲԵԱՆԻ

Մուտք 7.50 ֆրանք

կը խնդրուի 7 տարեկանէն վար երախաներ չբերել, 7 տարեկանէն վեր տղոց համար կը գանձուի ամբողջ տոմսի արժէքը,

ՌԱՖԱԷԼ ՋԱՐԴԱՐԵԱՆ

ՊԱՐԻ ԴԱՍԵՐ

գրել՝ 2 rue d'Alsace. ASNIÈRES, (Seine)

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ (ՊԱԼԵՆՑ)

51 Rue Monsieur - le - Prince, PARIS (VIe)

Հեռաձայն՝ Danton 88—65 մէթրօ՝ Odéon

ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՔԵՐ, ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ եւ ԿԱԶՄԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ: ՏՊԱՐԱՆ

ՆՈՐ ԳՐՔԵՐ.— Մ. Կիւրճեան (*Հրանդ*)՝ *Պանդուխտի Կեանքէն* (*20 ֆր.*), Կ. Զարեան՝ *Երեք երգեր* (*60 եւ 75*), Վ. Շուշանեան՝ *Ամրան գիշերներ* (25), *Ամէնուն հասցէն* (*6*), Կ. Սասունի՝ *Ապրիլեան եղեռնը* (5), Ղ. Մելոյեան՝ *Երեք ընկերները* (*10*), *Սայեաթ Նովայ* (*6*):

Գրատանս մէջ կան Հայաստանի Պետհրատի բոլոր գործերը: Հայաստանէն հասած են մեծ քանակութեամբ երաժշտական կտորներ: Ունինք Ահարոնեանի, Վարանդեանի, Րաֆֆիի *եւայլ ծանօթ հեղինակներու բոլոր երկերը:* Կոմիտաս Վրդ.ի, Սպենդիարեանի, Ռ. Մելիքեանի *եւն. երաժշտական գործերը:*

ՎԱՐՁՈՒ ԿԸ ՏՐՈՒԻՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ՎԻՊԱԿԱՆ ԳՐՔԵՐ

ընդարձակ Գրացուցակը լոյս կը տեսնէ շուտով

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՀԱՍՑԷՆ

ՀԱՍՑԷՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱԲՆԱԿ ՀԱՅԵՐՈՒ, 176 էջ

գինն է 6 ֆր., փոստի ծախքով 7 ֆր., contre remboursement 7.50 ֆր.

փնտռել բոլոր գրավաճառներու մօտ

կեդրոն.—«Արփի»գրատուն, L. Mozian, 5 rueChamplaine, Paris (20).

Լիոնի շրջանին համար դիմել Պ. Սահաթճեանի, 4—6. Rue de la Part-Dieu, Lyon.

Մարսէյլի շրջանին համար դիմել Ծերիկեանցի: Կը գտնուի նաեւ Լ. Գեւոնեանի մօտ, «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

ԴԵՐՁԱԿ Հեռաձ. Provence 67—07

ՈՒՆՃԵԱՆ

66 Rue d'Hauteville PARIS (10e)

ՀՈՂԻ ԵՒ ՇԷՆՔԻ ՎՐԱՅ ՓՈԽԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

Հողի եւ շէնքի այն բոլոր սեփականատէրերը, որ անմիջական պէտք ունին դրամի, կրնան դիմել Պ. ՄԱԹՈՍԵԱՆԻ, 11bis rue du Chemin de Fer, Clamart, *Բշ. Դշ. եւ Շբ. օրերը իրիկուան ժամը 6.30էն 9, Կիրակի՝ առտուընէ կէսօր:*

Ժեռսէի կարուհիներու ուշադրութեան

Կ'ՈՒԶՈՒԻ ժէրսէի վարժ կարուհիներ, մշտական ձեւուած գործ եւ լաւ վճարում:

Դիմել՝ Maison Perfecty, 40 rue d'Enghien, Paris (10) Mét-St-Denis

Mme Tchorbadjian, 3 rue Thouin Paris (5) Métro: Place Monge

Mme Nigoghossian, 31 rue Mme Curie, Bagneux.

գուշակուհի

ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱ ԶԷՆԻ

կը բացատրէ անցեալը, կ'առաջնորդէ ներկային մէջ, կը գուշակէ ապագան, ըստ ձեռքի գիծերուն, աստղերու եւ քարտերու: Ամէն օր (Կիր.ն ալ մէջը) Ժ. 3—7, բացի Եշ.է: 62 RUE DE LA ROCHEFOUCAULD *բակին խորը, Բ. յարկ, աջ կողմ.* MÉTROPIGALLE.

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ—ԲԺԻՇԿ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

Առանց ցաւի կը քաշէ եւ կը դարմանէ ակռաները: Ոսկիէ առանձնաշար, ոսկորէ ակռաներ: Չափաւոր գին: Խորհրդակցութիւն ամէն օր ժամը 9էն 8: 3 Bld. Belleville, Métro Ménilmontant.

Վարձու է *սենեակ մը խոհանոցով, կազ, ջուր, ելեկտրականութիւն: Դիմել՝ Պ. Վարդերեսեանի,* 1bis rue Hautefeuille, *Փարիզ, մէթրօ Սէն Միշէլ:*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւդթ. եւ վարիսի: Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12:*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, *Փարիզ, Մէթ.* Réaumur. *Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդթ. տաբրալուծ.: Կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները:*

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

Electrophone Thomson-Houston Brillant repertoire de disques

BRASSERIE HAROLA

3 Rue la Vieuville

Place des Abbesses

Métro: Abbesses, Tél. Marc. 39-88

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀՆԵՐ

պարահանդէսի, հացկերոյթի, երեկոյթներու եւայլնի համար, մասնաւոր գին Հայերու

IMPRIMERIE - **MASSIS** - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

8, RUE CHATEAUDUN

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

BOURSE Benéfices intérêts **ՊՈՒՐՍ**

peuvent être réalisés par opérations journal. avec provis. (titres ou espèces) déposés chez banquier membre du syndicat. Notice et Circulaire hebdomad. sur demande. R. Lorilleux, remisier accrédité. 16, rue Drouot. Paris, Téléph.: Provence 49-76.

BAIL A CÉDER

Վարձու է լաւ դերձակատուն մը (4 մեթր լայնք, 4 մեթր խորութիւն) իր բոլոր կազմածներով: Իրաւունք կայ բացի նպարեղէնէ որեւէ գործի: Պայլ՝ 8 տարի, վարձք տարեկան՝ 2000 ֆր., ըլփրիզ 7500: Վճարման դիւրութիւններ: Մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր ժամը 12—14 եւ 17,30 —18,30 Պ. Մարտիրոսեանի, 13 rue Charles Friedel, *Փարիզ* 20, *Թրամուէյ 26, իջնել՝* L'Ermitage.

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

38 Rue Rochechouart մէթրօ Cadet *և* Anvers Autobus J. JB.

Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ *Աղիքի* հիւանդութիւններ ցատուկ յարկաբաժին *Վեներական* եւ *Մորթի հիւանդութեանց* ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ *Ոսկորի*, Ջղային, Արեան հիւանդութիւններ եւ ցօդացաւ: ինչպէս նաեւ Assurances Socialesի հիւանդներ, կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօր:

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne. փարիզ (3) մէթրօ՝ République

Թէլիֆօն՝ Archive 50—61

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

ՄՈՒՇՏԱԿԱՎԱՃԱՌ Ն. ՊՈՒՏԱԳԵԱՆ

Պոլսոյ հանրածանօթ ԵՓՐԵՄ տան մէջ տարիներով աշխատելէ վերջ, փարիզի մէջ կատարելագործած է արհեստը եւ այժմ ունի իր սեփական վաճառատունը

ԿԸ ՇԻՆԷ ՉԱՓՈՒ ՎՐԱՅ ԵՒ ԿԸ ՆՈՐՈԳԷ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԹԻՒ ՀԱՍԱԾ ԱՂՈՒԷՍՆԵՐԷՆ

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ

15 Rue Henri Monnier, Paris (9e)

Métro Pigalle *Հեռաձայն* Trudaine *07—90*

CORDONNERIE « AKAP »

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն *Բռէփ տը Շինի:* Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորհրդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

M. HABIAN

31 rue Cramme 31, Bois Colombes Tél. Charlebourg 16-29

Թրամ. 40, 45 օթօպ.

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններու թարմ եւ ճոխ մթերք: Ամանորդժուաւհաճերն իսկ գոհ կը ձգենք: Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում: Գիները անմրցելի: Ապսպրանքները արագ կը յանձնուին բնակարանները

Columbia

Agence exclusive

REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, յունարէն եւ Թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ: Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.: Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆոնոները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.: Կրնանք հայթայթել նաեւ «La Voix de son Maître*ի* Courant continu*ն, գին՝ 478 ֆր. 75: Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են: Ծախուածները ետ չենք առներ: Բաց է ամէն օր Ժ. 8էն իրիկուան 9:*

ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ

AMERICAIN LLOYD PALESTINE & ORIENT LLOYD

13 Bld. Malesherbes, Paris (8)

Tél. Anjou 07-45 Adr. Télég. Palestloyd

Տոմսակներ ամէն երկիրներու համար,

Եգիպտոս, Սուրիա, Պաղեստին, Արժանթին, Պրազիլիա, ... Րուկուէյ, Չինաստան, եւայլն:

ԾԱՆՕԹ.— Արտասահմանէ եւ գաւառներէ մտնողներու... կը տրուին պէտք եղած տեղեկութիւնները եւ տոմսերը:

Մասնաւոր կարգադրութիւններ եւ զեղչ Հայերու համար.

ՁՐԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ, ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ցոյց կը տրուին մեր գրասենեակին կողմէ՝

1.— փարիզի շրջակաները ամէն ուղղութեամբ հողաբաժիններ գնելու,

2.— Ամսավճարով տուս շինելու ամբողջութեամբ կամ մասամբ վճարուած հողամասերու վրայ:

3.— վիլլաներ, տուներ եւ բնակարաններ գնելու եւ վարձելու,

4.— Տուներու եւ ամէն տեսակ fonds de commerceներու վրայ գրաւականով փոխառութիւն ստանալու:

5.— Ամէն տեսակ ապահովագրութեանց մասին դիմեցէք

ՏԱՐԱՍՈՎ ՏԷՐ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Գրասենեակը, 18 Rue Chaussé d'Antin, Métro Opéra եւ Chaussée d'Aantin, ամէն օր ժամը *10—12* առաւօտները եւ *4—7* կէսօրէ վերջ, կիրակի եւ տօն օրեր ժամը *10*—1: Հեռախօս Provence *87—32 եւ 82—48:*

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մէթոտներով:

Տիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-...

(կայ տիւ նօռի եւ կայ տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

մէթրօ Օտէոն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38-...

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ

TAILOR

Georges Cherbetian

Métro Poissonnière 94 RUE LAFAYETTE - PARIS

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու, Պատուոյ մէտայլ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէ

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:

Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), *գեր-մանիշակագոյն, ...մրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde) *նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ ... ւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին ... բաւոր ազդակներն են:*

Թոքախտաւորներու համար pneumothorax*ի գործողութիւն: Հակ... ծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (... լապէս անվտանգ):*

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քննէածական, ... լադրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, ... ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ ... րային հիւանդութիւններու համար:

Assurance Sociale*ի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:*

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն:

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (*17*) Tél. Marcadet 07-...

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. ...

Tramway 39, 40, 42, 5:

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

Métro : Louis-Blanc ou Jaurès
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 21 ԱՊՐԻԼ 1931
21 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ Թիւ 1549

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ Է

Պ. Թէքէեան պիտի կրնար առարկել.

— Մենք «Հայկական Տէրութիւն» ըսելով, կը հասկնանք պետութիւնը, եւ ոչ թէ այսօրուան կառավարութիւնը: Ինչպէս դաշնագիրները կրնան ժխտուիլ, կառավարութիւնները, վարչաձեւերն ալ կրնան փոխուիլ, եւ ստեղծել «պատեհութիւններ», օգտագործելու համար «իրաւասութիւնները»:

Համաձայն ենք: Բայց, ճիշդ այստեղ ալ, ինքնին կը փլի բանաստեղծ-խմբագրին կառուցած շէնքը, որ, կրկնենք անգամ մը եւս, հիմնուած է հետեւեալ բանաձեւին վրայ.

—«Գաղութահայութիւնը պէտք է հրաժարի երկրային պահանջներ ունելէ»:

Նախ որ — պիտի խոստովանի՞ն վերջապէս — այսպէս կոչուած «Գաղութահայութիւնը» ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ իր հողէն, արմատէն, մարդկային եւ ազգային իրաւունքներէն զրկուած, բռնօրէն ցամաքէ ցամաք նետուած զանգուած մը:

Աններելի է այսօրուան գաղութները —«Գաղութահայութիւնը»— ըմբռնել հին իմաստով: Առաջ մարդիկ երկիրէ երկիր կը գաղթէին առեւտուրի, վայելքի համար: Դրամ վաստկելու, զարգանալու, կամ աւելի հանգիստ ապրելու համար:

Այսօր բոլորովին տարբեր է պարագան:

Մեր թափառական բազմութիւններուն մէջ, հարիւրին 20-30ը միայն կրնայ կապերը կտրած ըլլալ հայրենիքին հետ, եւ դառնալ գաղթական՝ հին իմաստով: Աւելի ճիշդ՝ աշխարհաքաղաքացի: Մնացեալ ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կը կազմեն անոնք որ, ազատութեան եւ հայրենիքի կարօտովը կը տոչորուին: Տարուէ տարի դառնալով աւելի՛ անհամբեր:

Անոնք շատ կը նմանին ճամբորդութեան մը ընթացքին, «դէպքերու բերմամբ» կայարան մը իջած, սահմանագլուխ մը նետուած ուղեւորներու, որոնք յաջորդ գնացքին կը սպասեն: Կամ կը սպասեն յարմար պատեհութեան, իրենց հայրենիքը դառնալու համար:

Արդ, ո՞ր խիղճը, որ իմաստութիւնը, ո՞ր գերագոյն շահը կը թելադրէ ... այդ բազմութիւններու երեսին.

— Հրաժարէ՛ երկրային պահանջներէդ. քու պահանջդ կը վերաբերի միայն «անհատական իրաւունքներու եւ շահերու զորս լսելի ընելու համար պէտք է նախ լռեցնել ժխորը:» («Արեւ», 11 մարտ):

Այդ «ժխորը», Պ. Թէքէեան, գնչուի ճրճռոց չէ, աւարէն բաժին ստանալու համար:

Մանրամասնութիւնները մէկդի դնելով, մենք այդ ժխորը կ՚առնենք իր լաւագոյն իմաստով: Իբրեւ արծարծում (agitation): Իբրեւ հրահրում եւ յիշեցում Դատի մը որ անվրճելի է եւ անտեղիտալի: Քաղաքական պայքար մը, որու ընթացքին ո՛ր եւ է տատանում, ընկրկում կամ շեղում՝ պիտի նշանակէր անձնասպանութիւն:

Պ. Թէքէեանի բանաձեւը ուղղակի կ՚առաջնորդէ անձնասպանութեան:

Մենք ալ պատրանքներ չունինք:

Բայց ուրիշ բան է իրատես, գործնական դառնալ, քննական աչքով շօշափել հարցերը, եւ բոլորովին ուրիշ բան՝ անձնատուր ըլլալ որոշապէս յարդարուած ճակատի մը վրայ: Ան ալ՝ բոլորովին կասկածելի ձեռքերու, եւ հարիւր անգամ աւելի կասկածելի երեւոյթներու յանձնելով մեր ճակատագիրը:

Թուրքը թիզ մը հող չի տար մեզի, առանց պայքարի:

«Թօփրաք վէրիլմէզ, ալընըր»,— յայտարարեց Ըսմէթ փաշա, եթէ չենք սխալիր. նոյնինքն «էֆէնտի»ին, Պ. Գաբրիէլ Նորատունկեանի, որ Հայոց ազգին եղած-չեղած «դիւանագէտ»ն է:

Թուրքը մէկ աթոռ իսկ չի վերադարձներ իբրեւ «լքեալ» գոյք յափշտակուած ստացուածքներէն:

Ահա տարիներէ ի վեր էֆէնտին, Պ. Բաշալեանը, Գաղթ. Յանձնաժողովը, Բարեգործականը առանց քաղաքական խնդիր յարուցանելու, «լքեալ» գոյքերու կամ ապահովագրութեանց հարցերը կը տանին Ազգերու Դաշնակցութեան ժողովներուն: Կը խնդրեն, կը փաստաբանեն, առանց երկտող պատասխան մը իսկ ստանալու: Կամ ստանալով կոպիտ մերժում:

Արդ, երբ այս «խոհեմ» քաղաքականութիւնը, անհատական շահերու եւ իրաւունքներու հետապնդումն իսկ ամլութեան դատապարտուած է, Թէքէեանները ի՞նչ տրամաբանութեամբ օգուտ կը սպասեն «երկրային պահանջներու հրաժարումէն»:

Արդեօք աւելի՞ արդիւնաւոր կ՚ըլլար, եթէ ռամկավար գործիչը եւ իր համախոհները այս խնդիրները հետապնդէին բուն իսկ տեղին վրայ, Էնկիւրիի մէջ:

Ո՞վ է բռնած իրենց օձիքէն: Եթէ կը հաւատան, թող փորձեն: Բայց, թող երբեք, երբե՛ք չփորձեն անկարելին պահանջել այս ժողովուրդէն: Պահանջել բաներ որոնք ոչ միայն զառանցանք են եւ անարգ, անմիտ ուրացում, այլեւ իրական վնաս:

Մեր քաղաքական Դատի հետապնդման տեսակէտէն, որքան վնասակար է խուժանավարութիւնը, նոյնքան անտեղի եւ վտանգաւոր կրնայ դառնալ այս անպատեհ նահանջը: Անձնասպանութեան այս հրապարակային հրաւէրը՝ կուսակցական օրկանի մը բեմէն:

Շ.

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՏՆՏԵՍ. ՏԱԳՆԱՊԸ

«Սօն Փօսթա» կը գրէ թէ Պալիք-Գարաայտըն հանքի ընկերութիւնը նեղ կացութեան մատնուած է, կապարի գիները միջազգային հրապարակին վրայ վերջերս մինչեւ 11 սթերլինի իջած ըլլալով: Հակառակ կառավարութեան 12 հազար ոսկիի օժանդակութեան, ընկերութիւնը 680 հազար ոսկիի չափ վնաս ըրած է: Այս կացութեան հանդէպ, ընկերութիւնը որոշած է հանքերու շահագործումը դադրեցնել: Այս գործին համար Պալիք գացած է ընկերութեան պատուիրակը Պ. Ռուբէն:

Ցիշեալ թերթին տեղեկութեանց համաձայն, հանքերու գործունէութիւնը այս ամսու վերջ պիտի դադրի եւ պաշտօնեաներն ու բանուորները պիտի արձակուին: Այս դադարումին հետեւանքով, Դըզըլճա-Փալամութլու տէքովիլի գործն ալ կը դադրի: Հանքերու բանուորները 600 հոգի են, մինչեւ կապարի գիները դեռ չիջած 2500 հոգի էին: Ընկերութիւնը այս որոշումը կառավարութեան հաղորդած է:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒ ՑԱՆԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏ

Խալքի նախագահական դիւանը գումարուած է Մ. Քէմալի նախագահութեան տակ եւ կուսակցութեան երեսփ. թեկնածուներուն ցանկը ճշդած է: Ժողովին ներկայ եղած են նախագահական դիւանի անդամները՝ Իսմէթ փաշա եւ Րէճէպ պէյ:

Ցանկը յայտարարուեցաւ կիրակի: Ընտրութիւնները ապրիլ 25ին պիտի կատարուին ամէն կողմ, մէկ օրուան մէջ: Առնուած տեղեկութեանց համաձայն, թեկնածուներու ցանկին մէջ 35 նոր անուններ կան: Այս թիւին մէջ կը գտնուին հինգ բանուոր, հինգ ալ երկրագործական թեկնածուներ: Ասոնցմէ զատ, նոր թեկնածուներուն մէջ են Թանզարանի նախորդ տնօրէն Խալիլ, Տերակոյտի նախկին նախագահ Րիֆաթ, նախկին դատական գործավար Րէֆիք Շէվքէթ, Թէհրանի նախորդ դեսպան Մէմտուհ Շէվքէթ եւ Սալահ Ճիմճօզ պէյերը:

Ամէնէն կարեւոր խնդիրներէն մէկը կը նկատուի այն որ Խալքը կարգ մը կուսակալութիւններէն պակաս թեկնածու ցոյց պիտի տայ, որպէսզի այսպէսով պատեհութիւն տրուի անկախ թեկնածուներուն, ի հարկին քուէ շահելու եւ ընտրուելու:

ՖԱՔԻՐ ԹԱՀՐԱՅԻ ԴԱՏԸ

Հայազգի ֆաքիրը Թահրա պէյ, որ պահ մը իր ետեւէն քաշեց ամբողջ փարիզը, դատ բացած է ֆրանսացի օրագրողի մը փօլ Հէօզէի դէմ եւ անկից կը պահանջէ կէս միլիոն ֆրանքի հատուցում: փօլ Հէօզէ իր մէկ գրքին մէջ եւ հրապարակային արտայայտութիւններով, կը պնդէր թէ ֆաքիրութիւնը աճպարարութիւն է եւ մասնաւորաբար կը յարձակէր Թահրայի վրայ:

Առաջին դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ շաբաթ օր փարիզի Դատական Առաջին Ատեանին առջեւ. ուր ֆաքիրին փաստաբանը ներկայացուց անոր պահանջները:

Ֆաքիրին դէմ խօսեցաւ փօլ Հէօզէի փաստաբանը Մօրիս Կարսօն, որ իրեն համար դժբախտաբար սակայն, ժամանակին, ուրիշներու հետ ստորագրած է յայտարարութիւն մը, ուր կ՚ըսուի թէ Թահրա պէյի փորձերուն մէջ ոչ մէկ կեղծիք կը նկատուի:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Մահ՝ Օկիւսթ Կօվէնի

Տառապող փոքր ժողովուրդներն ընդհանրապէս, իսկ հայութիւնը մասնաւորաբար, մեծ բարեկամ մը կորսնցուցին Օկիւսթ Կօվէնի մահով: 70 տարու էր եւ կը վարէր «Տէպա»յի արտաքին քաղաքականութիւնը:

Ուսումնասիրելով մէկտեղ եւրոպական քաղաքականութեան ընդհ. երեւոյթները, մեծ հետաքրքրութեամբ ու մարդասիրական համակրանքով կը հետեւէր փոքր ժողովուրդներու ազատագրական ոգորումներուն եւ իր յաճախակի միջամտութիւններն ի նպաստ Հայերուն, ինչպէս նաեւ Յոյներու եւ Պալքանեան ժողովուրդներու, իրեն ապահոված էին մեծ ժողովրդականութիւն եւ փոխադարձ համակրանք:

Հրատարակած է բազմաթիւ գործեր, որոնք մեծ մասամբ, ամփոփումն են իր օրական յօդուածներուն:

Անդամ էր քաղաք. եւ բարոյական գիտութեանց կաճառին:

Սպանիոյ դէպքերը

Սպանիոյ կառավարութիւնը իր վերջին նիստին մէջ կարգ մը կարեւոր որոշումներ տուաւ: Բանակի եւ դատական վարչութեան վերակազմութեան մասին, մշակուեցաւ ծրագիր մը եւ ազգ. տօնի օր որոշուեցաւ Մայիս 1ը: Գալով կրօնական պաշտամունքի հարցին, կառավարութեան եւ Վատիկանի միջեւ բանակցութիւններ կը կատարուին:

Գրեր էինք թէ Գ. Միջազգայինը որոշած է շահագործել սպանիական հանրապետութիւնը եւ երկրին յուզումնավար վիճակը, գրգռելու համար բոլշեւիկեան խռովութիւններ: Լոնտոնէն հեռագիր մը կը յայտնէ թէ բոլշեւիկեան բազմաթիւ գործակալներ Լեհաստանէն անցած են, Սպանիա երթալու համար: Սպանիացի համայնավար ղեկավար մը, որ կ՚ընկերանար բոլշեւիկ գործակալներուն, յայտարարած է թէ Սպանիա կը գտնուի համայնավարական յեղափոխութեան մընախօրեակին:

Եօրկա՝ վարչապետ Ռումանիոյ

Երկար բանակցութիւններէ եւ աշխատանքներէ վերջ, հեռագրական գործակալութիւնները հազիւ հաղորդեր էին լուրը թէ Թիթուլէսքօ յաջողեցաւ կազմել դահլիճ մը զանազան հոսանքներու մասնակցութեամբ, յանկարծ լուրը հերքուեցաւ կատարուած իրողութեամբ մը: Իրօք, նոյն հեռագրական գործակալութիւնները առաջին լուրէն մէկ քանի ժամ վերջ կը հաղորդէին հետեւեալ լուրը.—

Պ. Թիթուլէսքօ չկրնալով ընտրել իր աշխատակիցները եւ հանդիպած ըլլալով կարգ մը դժուարութիւններու, հրաժարեցաւ դահլիճը կազմելու յանձնառութենէն: Դահլիճի կազմութիւնը յանձնուեցաւ փրոֆ. Եօրկայի որ երկու ժամուան խորհրդակցութենէ վերջ, թագաւորին ներկայացուց դահլիճին անդամները:

Պ. Եօրկա, համբաւաւոր պատմագէտը եւ Հայութեան մեծ բարեկամը որուն յոբելեանը կը պատրաստուին տօնել Ռումանիոյ մէջ, հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն.— Տեսաբանութիւններու եւ մեծ ծրագրերու հակառակ եմ: Երկիրը անշարժութեան մատնուած է: Վերակենդանալու եւ իր ուժերուն վստահելու պէտք ունի: Կը յուսամ թէ պիտի կրնամ Ռումանիան ոտքի հանել: Նախորդ օրէնսդրութենէն պիտի պահենք ինչ որ ազգը կրցաւ իւրացնել: Դէմ եմ ամէն դիկտատորութեան, որովհետեւ, ազգը պէտք չունի նման վարչաձեւի մը: Մեր ժողովուրդը կրնայ ինքզինքը կառավարել առանց խռովութեան: Արտաքին քաղաքականութեան մէջ ոչ մէկ փոփոխութիւն: Ներքին քաղաքականութեան մէջ, չեմ մերժեր որեւէ գործակցութիւն»:

Ձեկան կը շարունակէ գործել

Վերջացաւ դատավարութիւնը ուկրանացի պաշտօնատարներու, որոնք ամբաստանուած էին թէ երկարատենէ ի վեր, գործաւորներու յատկացուած ցորենը կը ծախէին մասնաւորներու: Դատավարութիւնը տեւեց 10 օր: 6 հոգի դատապարտուեցան մահուան: 22 հոգի երկարատեւ բանտարկութեան:

Դէպի Համերաշխ

Աշխատանքի Միջազգային Դիւանի վարչական խորհուրդը նիստ գումարեց Ժընեւի մէջ եւ որոշեց անմիջապէս նիստի հրաւիրել յանձնախումբը որ պաշտօն ունէր Ազգերու Դաշնակցութեան յառաջիկայ նիստին ներկայացնել երկրագործական վարկի միջազգային ընկերութեան մը կազմութեան ծրագիրը, իրաւական եւ ելեւմտական կէտերով: Յանձնախումբին քննութեան ենթարկուած է ելեւմտական կոմիտէին մէկ յատակագիծը որ կը բովանդակէ հետեւեալ կէտերը.— Երկրագործական միջազգային վարկի ընկերութիւնը երկար ու միջին պայմանաժամով փոխ դրամ պիտի տայ գիւղական վարկի ազգ. հաստատութիւններուն, որոնք կալուածներու վրայ՝ առաջին գրաւով փոխատուութիւններ կը կնքեն: Այս ընկերութեան արտօնեալ դրամագլուխը պիտի ըլլայ 50 միլիոն տոլար:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԻՐԱՔԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԸ

Պաղտատէն «Յուսաբեր»ի թղթակիցը կը գրէ Ապրիլ 3 թուականով.

Ան օրինագիծը, որով Իրաքի հայութեան ներքին իրաւավիճակը կը ճշդուի, արդէն պատրաստ է եւ վաղը պիտի յանձնուի խորհրդարան: Ըստ իմ ունեցած հաւաստի տեղեկութեանց, օրինագիծը վերջնապէս իւրացուցած է հաւասարութեան սկզբունքը ընտրական հարցին մէջ, այնպէս որ ասկէ ետքը այլեւս «եկուոր»ի ու «տեղացի»ի խնդիր պիտի չունենանք, վերջնական է նաեւ այն, որ առաջնորդը կա՛մ իրաքցի եւ կամ տաճկահպատակ ծնողքէ մը սերած ըլլալու է:

ՊԱՂՏԱՏԻ ԴԱՏԱՐԱՆԻՆ ՎՃԻՌԸ

Պաղտատէն կը գրեն մեզի.—

Ինչպէս գրած եմ, ցոյցի հետեւանքով եօթը ամբաստանեալներէն չորսը դատական վճռով ազատ արձակուած էին, միւս երեքին դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ Մարտ 30ին:

Դատարանը ազատ արձակեց ամբաստանեալները, միաժամանակ 5 տարուան համար 2000ական ռուփի երաշխաւորագնի դատապարտելով անոնցմէ իւրաքանչիւրը:

Ամբաստանեալները, որոշած են դիմել վերաքննութեան:

ՔՐՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐ

«Էլ Աճրար» ապրիլ 9ի թիւին մէջ կը գրէ.—

Իրաքի Շէրիֆաթ քիւրտ աշիրէթին պետը, Օսման պէյ իր մարդոցմով յարձակեցաւ Հօրմէն գիւղխոստիկանատան վրայ: Կարճ բախում մը տեղի ունեցաւ, որու ընթացքին ոստիկան մը սպաննուեցաւ: Յետոյ Հասան Շէյխ Մահմուտի մարտիկները եւ յառաջացան մինչեւ Փիլուլէի զինուորական կայանը: Ճամբան անոնք կողոպտեցին բազմաթիւ զինուորական մթերանոցները: Իրաքի կառավարութիւնը անոնց վրայ ղրկեց զպիչ ուժեր եւ անգլիական օդանաւեր զանոնք ռմբակոծեցին: Օդանաւերը ցրուեցին նաեւ գիւղացիներուն թռուցիկներ, անոնցմէ պահանջելով որ պարպեն իրենց գիւղերը, ուր տեղի պիտի ունենան ռազմափորձեր: Այսպէսով գիւղացիները ըմբոստներուն միացան եւ սկսան կռուիլ կառավարութեան դէմ: Սպանեալներու թիւը 8 է:

ՀԷՐԻՕ ՎԵՐԸՆՏՐՈՒԱԾ

Պ. Հէրիօ որ Լիոնի քաղաքապետն էր երկար ատենէ ի վեր, իր այս պաշտօնէն հրաժարած էր ընկերվարականներու հետ իր յաճախակի բախումներուն հետեւանքով եւ այս վերջիններուն դաս մը տալու համար, հրաժարելով նաեւ թաղապետական խորհրդականի դիրքէն, նոյն պաշտօնին համար թեկնածութիւն դրած էր ընդդէմ ընկերվարական թեկնածուին: Պ. Հէրիօ ընտրութեանց մէջ շահեցաւ ջախջախիչ մեծամասնութեամբ:

ՎՐԻՊԱԿ

Շաբաթ օրուան «Յառաջ»ի մէջ, «Մեր Կարմիր Խաչը» յօդուածին 21րդ տողը, «խեղդուեց բանւորների ճանկերում»— պիտի ըլլայ ԲՌՆԱՒՈՐՆԵՐԻ», ինչպէս իմաստէն ալ կը հասկցուի:

*** Յունաստանի գաղթականներուն տեղափոխման համար սահմանուած հողը Ֆրանսայի «հարաւ. արեւելեան» մասը չէ— ինչպէս գրած էր ռամկավար պաշտօնաթերթը— այլ հարաւ-արեւմտեան (Թուլուզի շրջան):

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԱՐՑՈՒՆՔԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Կինը խմոր կը շաղուէր սպասելով ամուսնին եւ երեւակայութեան մէջ Թագուհի դարձած, ընելիքները կ'որոշէր'— «Դրացի երիտասարդը որ երկար՝ ուռիի հասակ ունի, իմ թիկնապահը պիտի ըլլայ։ Արտերու պահապանը որ հալող եւ հոգիիս մէջ ծորող մեղրագոյն աչքեր ունի, պիտի կորսնցնէ իր ջատուկ կինը եւ պալատիս պահապանը պիտի դառնայ։ Այն երիտասարդը որ աղուային չէկ պեխեր ունի եւ միւսը որ մարդուս պզտըլիկ քըթին փոխարէն խոշոր քիթ...»

Այս բախտորոշ վայրկեանին ներս մտաւ կովարածը դժգոհ և պղինձէ դրամը դաշտին մէջ նետելով՝

— Ա՛ռ, գլուխդ ուտէ։ Եթէ քիչ մը քիչ ուզէինք՝ թերեւս չմերժէր։ Բայց չէ՞ որ մեր տիկինը Թագուհի ըլլալ կ'ուզէ, գետերո՛վ եւ ծովերո՛վ ոսկի է հարկաւոր»։

Եւ գնաց երկնցաւ յարդէ բազմոցին վրայ։ Հազիւ վայրկեան մը անցած, կինը պոռալ սկսաւ՝

— Մա՛րդ, մա՛րդ խմորը ոսկիի փոխուեցաւ։

— Շո՛ւտ, վերցուր պղինձէ դրամը եւ դիր ձաւարի պարկին մէջ։

— Ա՛յս ալ ոսկիի փոխուեցաւ։ Ահա գարի՛ն, հաճա՛րը, կորե՛կը, բոլորը՛, բոլորը՛ ոսկիի փոխուեցան։ Բայց մոխիրնե՛ր գլխուդ՝ եթէ ազատ արձակեցիր Աստուածը։

— Ո՛չ, դեռ թակարդին մէջն է, մինչեւ որ խելքը գլուխը գայ։

— Այո՛, այո՛, մինչեւ որ ոսկիէ պալատներ ունենանք արծաթէ սանդուխներով, մինչեւ որ գահը բարձրանանք, մինչեւ որ...

Մէկ անգամէն հարստացաւ ուրեմն հովիւը։ Եւ անգամ մը որ ոտքերը դրաւ պալատներու ոսկեհիւս գորգերուն վրայ, սարսափելի՛, անգութ մէկը դարձաւ։ Կեղեքեց, կողոպտեց բոլոր բարեկեցիկները։ Սպաննեց իր կինը եւ յափշտակեց ուրիշներունը։ Զարկեց, կոտրեց եւ վերջապէս դարձաւ Թագաւոր։

Դրացի երկրին Թագաւորը՝ նուէրներ ղրկեց, շնորհաւորեց իր յաջողութիւնը պատշաճ ձեւով եւ արեւշատութիւն մաղթեց նամակով մը՝ որուն մէջ փոխանակ «Թագաւորներու Թագաւոր»ի, «Թագաւոր» տիտղոսը կը տրուէր միայն։

Սաստիկ բարկացաւ, կատղեցաւ կովարածը։ Կանչեց իր հպատակները, զէնք-զրահ եւ ոսկի տուաւ անոնց։ Ճառեց հաւասարութենէ եւ եղբայրութենէ։ Գովեց ազատութիւնը։ Անարգեց, պարսաւեց բոլոր բռնակալները, կեղեքիչները եւ հրաւիրեց վրէ՛ժ լուծել։ Զէնքերը դարձնել դրացի երկրի Թագաւորին վրայ, փրկելու համար տառապող եղբայրները։ Յուզուեցան մարդիկ։ Կուրծքերը հեւալ, բռունցները սեղմուիլ եւ ակռաները կրճտալ սկսան։ Գիշերանց գաղտագողի յարձակեցան թշնամի երկրին վրայ, յանկարծակի բերին, ջարդեցին բանակը։ Հրդեհեցին չէն քաղաքներն ու գիւղերը։ Խուճապի եւ թշուառութեան մատնեցին բնակիչները։ Սպաննեցին Թագաւորը, գերեցին Թագուհին, կողոպտեցին գանձերն ու բերին լեցուցին արդարասէր Թագաւորին պալատները։

Յետոյ՛ «եղբայրութիւն եւ հաւասարութիւն»՝ պալատներէն ներս եւ «կովարածութիւն ամենեցուն՝» պալատներէն դուրս։

IV

Այս պատերազմէն ետքը կովարած Թագաւորը քուն չունէր աչքերուն։ Դեռ կոպերը չգոցած, ահաւոր՝ խուլ ձայն մը կուգար սրահներու խորերէն, սիւներու ետեւէն երկար մօրուքով Ուրարտուցի վեհապետի մը ստուերը կ'առաջանար, կը մօտենար իրեն, խոժոռ մը կը նայէր աչքերուն. Հեգնական ժպիտ մը կ'ուրուագծէր դէմքին եւ ծանր-ծանր՝ վեհաշուք քայլերով կը հեռանար, կը կորսուէր խաւարին մէջ։ «Ո՞վ է այս որ կը յանդգնի հեգնել իմ գերերկրային հեղինակութիւնը», բառաչեց Թագաւորը դուրսէ տնկած ահեղ կոտոշամարտի մը հրաւէր կարդացող ցուլի նման եւ քովը կանչեց բոլոր հպատակները։

«Ըսէ՛ք, հարցուց անոնց, ո՞վ կայ հիմա ինձմէ աւելի հզօր եւ բարձր։»

— Աստուա՛ծ, պատասխանեցին ամէնէն երիտասարդներն ու ըմբոստները։

— Մա՛հ այս անբարտաւաններուն, հրամայեց՝ եւ դառնալով միւսներուն՝

— Իմացէ՛ք, տարիներ առաջ ես բանտարկեցի ձեր Աստուածը աղուէսի թակարդի մը մէջ, սա դիմացի լերան վրայ՝ երբ դեռ տխմար կովարած մըն էի ձեզի պէս։ Հիմա ե՛ս եմ ձեր Աստուածը, վաղուընէ սկսած պիտի գաք ամէն օր երկրպագել իմ առջեւ։

— Ի՞նչ ըսել է երկրպագել, կը հարցնէին հպատակները։

— Երկրպագել կը նշանակէ Թագաւոր-Աստուծոյ ոտքերը համբուրել, լզել։

Յաջորդ օրը երբ հպատակները կարգով Թագաւորին ոտքերը կը համբուրէին՝ Թախիծը իջաւ Արարատ լերան վրայ, չինական մելանի ջրախառն թեթեւ գոյնով ծարիր մը քաշեց Աստուծոյ կոպերուն շուրջ եւ մօրուքին գոյնը ձիւնի ճերմակին հետ նոյնացուց գրեթէ։ Յետոյ որոտում մը լսուեցաւ, ցնցուեցաւ երկիրը, պայթեցաւ լեռը եւ ծուխերուն մէջէն բոցեղէն լեզուով մազիլները սրած վիշապ մը դուրս ելաւ, գահավիժեց պալատին վրայ եւ կուլ տուաւ Թագաւորը իր գահովը, իր բոլոր ոսկիներովն ու գոհարներովը։ Մարդիկ կը փախչէին խելակորոյս եւ մերթ ետեւ դառնալով սարսափով սառած աչքերը լայն լայն բացած կ'աղաղակէին՝ «Աստուա՛ծ... Աստուա՛ծ...»

— Պիտի այրե՛մ, պիտի ոչնչացնե՛մ քեզի, ապերախտ արարած», կ'ըսէր Աստուած լերան գագաթէն գլուխը շարժելով, երբ ոտնաձայներ լսեց, դարձաւ ետին ու ձայն տուաւ՝

— Հէ՛յ, ո՞վ էք դուք եւ ի՛նչ գործ ունիք այս կողմերը։

— Մենք, պատասխանեցին անծանօթները, մահուան դատապարտուածներ ենք։ Եկած ենք ազատելու մեր Աստուածը՝ որ տարիներ առաջ բանտարկուեր է այս կողմերը, կովարածի մը ձեռքով։

— Ի զո՛ւր կը փնտռէք։ Ձեր Աստուածը վաղուց մեռած եւ ոսկորները մոխիրի վերածուած ըլլալու են այս կրակներուն մէջ։

— Բայց մահ չունի մեր Աստուածը։ Անիկա ո՛չ կը հալի, ո՛չ կը ցնդի։ Ան կը կենայ գերագոյն բարձրութեան մը վրայ՝ ուրկէ կը ժպտի մեզ անսահման սէրով մը՝ որ երանութիւնով կը լեցնէ մեր հոգին եւ տարբերութեան անհուն խորխորատ մը կը ստեղծէ մեր եւ անասուններու միջեւ։

Այն ատեն հրամայեց Աստուած որ դադրի կրակը։ Յետոյ մօտեցաւ անծանօթներուն, գրկեց, համբուրեց մէկիկ-մէկիկ եւ

— Ո՛չ, ո՛չ, պիտի չքանդեմ գլուխ գործոցս եւ դառնալով անծանօթներուն՝ «Ասկէ վերջ դուք ալ պիտի չմեռնիք ինծի պէս եւ նաեւ բոլոր ձեր նմանները՝ որոնք արիւններու, կրակներու մէջ, մահուան կուրծքը պատռելով կը խիզախեն մինչեւ այս բարձունքները հասնիլ։

V

Կովարած Թագաւորի ժամանակներէն մինչեւ այսօր, կը կարծեն մարդիկ որ Աստուած չերեւիր այլեւս մարդոց։ Եւ երբ սարսռայ երկիրը եւ լեռներու կատարներէն ծուխը երեւի, ինչպէս յանցանքի վրայ բռնուած գողերը՛ կը դողան մարդիկ, կը հնչեցնեն ոսկիէ կոչնակները եւ անոնց մետաղէ թրթռացող հնչիւններուն կը յանձնեն իրենց գետնաքարշ աղաչատանքը։ Աստուա՛ծ... Աստուա՛ծ...

Մինչդեռ Աստուած թէեւ չի յայտնուիր, չի խօսիր մարդոց, բայց ծպտուած աղքատի ցնցոտիներով, կուգայ տաճարներու, եկեղեցիներու եւ ամէն տեսակ աղօթատուններու առջեւ, անհամարձակ՝ կը մօտենայ, կը դիտէ ներս, բարկացած մահակը կը զարնէ քարերուն եւ Թատրոնի յաճախորդի մը պէս՝ որ դժգոհ է շատ դէշ բեմադրուած անարուեստ խաղարկութենէ մը, կ'ըսէ ինքնիրեն։

— Անպիտան արարածներ։ Իրենք զիրենք թագաւորիմը առջեւ կը կարծեն եւ ինծի ստորին բնակալի մը հետ կը շփոթեն։ Ես կովարածը վերցուցի մէջտեղէն որ չերկրպագեն այլեւս եւ ձեռքերը վեր բարձրացուցած աններեւ մուրացկաններու նման ոսկի եւ անմահութիւն չմուրան զուր տեղը։ Կրակի տա՞մ, ոչնչացնե՞մ այս սողունները։

...Բայց այն միւսները՝ որոնց խոցոտած մարմիններէն արիւնը կը յորդահոսի խղճմտանքիս վրայ։ Այն կատարեալները որոնց համար այնքան դարեր տքնեցայ, ինչպէ՛ս ...ինչպէ՛ս...

Կը յուզուի Աստուած, չես գիտեր վշտէն թէ հրճուանքէն, կը յորդին աչքերը, կը նստի լայնօրէն հովերու քամակը եւ գլուխը առած խենթի մը պէս կը սլանայ, կ'աներեւութանայ դէպի լեռները։ Եւ հոն՝ ուր կ'իյնան իր արցունքները, կ'ըսեն թէ կը փշրուին ապառաժները, ծառեր, ծաղիկներ, անտառներ եւ պուրակներ կը գոյանան, աղբիւրներ, առուակներ կը կարկաչեն եւ առատութիւնը, կեանքն ու գեղեցկութիւնը, հեթանոս աղջիկներու ստինքներուն նման՝ գիրկ-գիրկ վայելք եւ երջանկութիւն կը բաշխեն այդ կողմերը իջեւանող բոլոր ճամբորդներուն։

Ե. ԿՈՐԻՒՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀՆՉԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Կարեւոր հարցեր կը յարուցանէ բաղդատական եւ պատմական հնչաբանութիւնը։ Ի՞նչպէս կը հնչէին մեր նախահայրերը մեր այբուբենին այս կամ այն տառը։ Մարդկային հագագին կազմախօսութիւնը ապահովաբար փոփոխութիւններ կրեց դարերու ընթացքին։ Եւ ձայնը եւս անպայման իր բարեշրջման մէջ կը ճանէ զանազան ազդեցութիւններ։ Այսպէս, կարելի չէ պնդել թէ նախնիք նոյն ձեւով կը հնչէին որեւէ տառ։

Անգամ մը արձագանգի մը պէս կրկնեցինք թէ լատիներէնի արդի ուսուցիչները ի՛նչ կը խորհին տառերու հնչաբանական շրջափոխութիւններուն մասին։

Վերջերս «Լատիներէնի փրանսերէն առոգանութեան բարեկամներ»ը ընկերութեան անդամներէն ոմանք այս հարցը յուզելով, կ'ըսէին թէ հին Հռոմի լատինները երբեք կեսարը «չէչէր» կամ «չար» չէին հնչեր, այլ «կէզէր» կամ «ցար»։ Մեր տառադարձութիւնը ի՛նչ օրէնքներու վրայ հիմնուած է, դեռ կան մարդիկ որ հնչաբանական հին աւանդութիւններով կը սնանին։ Պատմական հնչաբանութիւնը անծանօթ առարկայ մըն է իրենց համար։

ՌՈՒՍԻԱՅԷՆ ՍՊԱՆԻԱ

Սպանիոյ մէջ Հանրապետութեան հռչակման լուրին վրայ, Կարմիր Միջազգայինը արտակարգ ժողով մը գումարած եւ սպանիացի համայնավար պատգամաւորին ներկայութեան, որոշած է կարեւոր հրահանգներ տալ Սպանիոյ համայնավարներուն, բոլշեւիկեան յեղափոխութիւն հանելու համար երկրին մէջ։

Որոշուած է նաեւ Սպանիա ղրկել բազմաթիւ սպանիացի համայնավարներ, որոնք երկարատեւ մարզանքներ... կատարած են Մոսկուայի մէջ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ՄՈՆԹԵՎԻՏԷՈՅԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

ՄՈՆԹԷՎԻՏԷՕ, 2 ապրիլ.— Մեր գաղութը կը բաղկանայ մեծ մասով կիլիկեցիներէ եւ կը հաշուէ մօտ 3000 անձ։ Ստուար թիւ մը կը զբաղի նպարավաճառութեամբ, մաս մը հագուստի եւ արդուզարդի վաճառումով։ Փոքրաթիւ են արհեստաւորները — դերձակ, կօշկակար։ Ստուար թիւ մըն ալ հնակարկատի սնտուկը յաւիտենական խաչի մը պէս կռնակին առած, կը թափառի փողոցէ փողոց պատառ մը հաց ճարելու։

Ամերիկայի հեռաւոր խայծը, շուտով հարստանալու հեռանկարը, տնտեսական կեանքի բարւոքման յոյսը շատոնց ցնդած են այցելուներու համար։ Եթէ իրենց ճամբու ծախքը հոգացողներ ըլլան, վերադառնալու պատրաստ են։ Ամերիկան չէ՛, ան Ամերիկան ուր կը կարծեն թէ դրամը կը հոսի։ Ահագին զոհողութեանց եւ զրկանքներու արդիւնքն են քանի մը տոլարները որ խայծ կ'ըլլան ուրիշներու գալուն։ Կարելի չէ այսուհետեւ ծովեր անցնելով գալ այսպիսի երկիրներ առանց դրամի, առանց մէկն ունենալու։ Թշուառութիւնը այցելուներու համար է։

Մաս մը Հայեր որ յաջողած են ինքնաբաւ դառնալ կամ բարեկեցիկ, այդ կը պարտին հայկական ձեռներէցութեան եւ աշխատասիրութեան։

Ինչպէս Հարաւ. Ամերիկայի շատ մը պետութիւնները այնպէս ալ Ուրուկուէյի հանրապետութիւնը կը տառապի անգործութենէ։ Ըստ տեղական թերթերու, ա,ս պզտիկ հանրապետութեան մէջ կան 25,000 անգործներ որոնց 1000ը մայրաքաղաքին՝ Մոնթէվիտէոյի մէջ։ Անգործութեան առաջքն առնելու համար տեղական թերթեր կ'առաջարկեն գոցել երկրի դուները գաղթականներու առջեւ։ Այս պահանջը կը դնեն մանաւանդ պահպանողականները, որոնք հոս ճերմակներ (Պլանքօ) կ'որակուին։

Ուրուկուէյը կարելի է հարաւային Ամերիկայի ամենէն ազատական սկզբունքներով օժտուած երկիրը նկատել։ Ունի երկու մեծ քաղաքական կուսակցութիւններ,—կարմիրներ, (քօլօրատօ) իր ճիւղաւորումներով եւ ճերմակներ (պլանքօ)։

Առաջինը ծանօթ է իր ընկերվարական սկզբունքներով, իսկ երկրորդը պահպանողականութեամբ։ Առաջին կուսակցութիւնը կողմնակից է օտարներու երկրի մէջ զարգացումին, անոնց տնտեսական լաւութեան. իսկ երկրորդը բոլորովին հակառակ։ Անցեալ նոյեմբերին նախագահական ընտրութեանց առթիւ քաղաքական մեծ պայքար տեղի ունեցաւ երկու կուսակցութեանց մէջ եւ վերջացաւ կարմիրներու յաղթութեամբ, Գաբրիէլ Թէրրայի ընտրութեամբ։

Ուրուկուէյի այս պզտիկ հանրապետութիւնը ունի 18,000 քառ. քիլոմեդր տարածութիւն եւ մօտ 2 միլիոն բնակչութիւն։

Ահա այսպիսի հանրապետութեան մը հովանիին տակ կ'ապրին այն քանի մը հազար Հայերը, որոնք կեդրոնացած են մայրաքաղաքին՝ Մոնթէվիտէոյի մէջ։ Հոս Հայերը ունեցած են ազգային կազմակերպութիւններ։ Իբր ազգային վերին մարմին կայ Գաղթահայ Միութիւնը, որ վերջերս վաւերացուած է կառավարութենէն։ «Հայերու Ընդհ. Միութիւն» անունով։

Միութիւնը ունեցած է իր որոշ օգտակարութիւնը եւ գործունէութիւնը։ Տարին անգամ մը կը փոխուին անդամները։ Միութիւնը չէ կրցած որոշ ուղեգիծ ունենալ։ Այո՛, ունի իր ծրագիրը, բայց ծրագրով կացութիւնը չի փրկուիր։ Կցկտուր միջոցներ, քմահաճ գործեր իրարու յաջորդած են։

Ջանք թափուած է գոնէ քանի մը նմանցնելու ազգային կեանքը, սակայն չէ եղած այն ինչ որ կը սպասուէր։ Երեք հազարեակ մը հայութեան մը մէջէն միայն 180ի մօտ անհատներու տրուած է իրենց պարտքը կատարել ազգային տեսակէտով՝ վճարելով տուրք մը։ Իսկ միւսները ի՞նչու չեն կատարեր իրենց պարտականութիւնը։ Ո՞ւր պէտք է փնտռել պատճառը այս անտարբերութեան...։ Ասոնք չէ՞ն ան հայորդիները որ մէկ ձեռքով լիաբուռն կը նուիրեն։ Պէտք է հրահրել զգացումները, խանդավառութեամբ գործի փարելով։

Միութիւնը վերջերս ունեցաւ իր օժանդակ մարմինը։ Կը յուսացուի որ երկու տարիէ ի վեր յայտարարուած մանկապարտէզ —դպրոցը վերջապէս պիտի կարենան բանալ։ Անհամբեր կը սպասենք անոր բացումին։ Գաղութիս մէջ գտնուող պզտիկներու ուղեղը Բաբելոնի աշտարակին լեզուներու խառնուրդը կը ցուցադրէ։ Քիչ մը հայերէն բառեր, շատ մը թուրքերէն, արաբերէն, յունարէն, փրանսերէն, սպաներէն։

Հայկական անուշ ու քնքուշիկ «Ա. Բ. Գ.էդ դաս մը տուր ինծի» ո՛վ մեծ վարդապետ, աղաղակը որքան պիտի յուզէ անտարբեր սրտերը։

Գաղթահայ Միութեան մէկ գովելի ձեռնարկն էր եկեղեցւոյ շէնք մը գնումը, որուն մէջ իր որոշ բ… ժինը ունեցաւ հոգեւոր հովիւ Ներ… վրդ. Տօլապճեան։

Քաղաքիս մէջ ներկայացումն… եւ ազգային հաւաքոյթներ շատ հ… ուագիւտ են։ Ներկայ տարւոյն ս… Թայքին տեղի ունեցան երկու ն… կայացում, մէկը՝ «Վարդանանց…, իսկ միւսը՝ «Թալէաթի սպանն… կամ Ցեղին Վրէժը»։ Վերջինս… լալով նոր թատերգութիւն մը… հեղինակի մը կողմէ գրուած եւ… նաղան երկիրներու մէջ ներկայա… ուած, կ'ուզէի Մոնթէվիտէոյի… ներկայացման ծանրածանօթութ… մէջ մտնել։ Թատերգութեան հեղի… նակը Պ. Լեւոն Ցարութ մօտ երկ… ամիսէ ի վեր մեր մէջ կը գտնուի…

Իր հեղինակած թատերգութեան ներկայացումը տուաւ մեզի մա… 22ին, Սինէ Միրամարի մէջ։ Ներ… կայացման նիւթը շատ ծանօթ… մը ըլլալով, խուռն բազմութիւն… ներկայ էր, սակայն իր սպաս… չգտաւ ժողովուրդը։

Նախ սրահի կարգադրութիւնը լաւ չէր, ահագին տօմս ծախուա… էր եւ նստելիք տեղ չկար։ Երկր… միջնարարները երկար էին եւ շ… տեր կը քնանային։ Ներկայացում… ալ՝ յաջող չէր, թէեւ կային իրե… դերերը լաւ ըմբռնող դերակատա… ներ, հեղինակը ինք եւ ուրիշներ…

ՆՊԱ…

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ԱՏԱՑՈՒԹԵԱՆ ԿԻՐՔԸ

«Յուսաբեր»ի Ապրիլ 4ի խմբագրականէն, որ կը կրէ «Հայրենիք» խորագիրը.

— «Արարատի վերջին օրհասին, երբ թրքական ջարդարար բանակները շղթայ առ շղթայ կ'օղակէին հին ու աւանդական լեռը՝ անոր լերկ ժայռերուն ապաւինած բուռ մը ազատատենչ քիւրտերը արեան ճապաղիքներու մէջ խեղդելու համար, տեղի ունեցաւ [illegible] ցնցող տեսարան մը փոանդուած օճախի ու զաւուած ազատութեան խարոյկներուն վրայ։ Թշնամիին անձնատուր չըլլալու եւ ազատագրական պայքարը յաջողութեամբ գլուխ հանելու համար՝ Արարատի ապստամբութեան վարիչներէն Հըսէն Թէյլի կ'առաջարկէ սուրէ անցնել լերան բնակչութեան բոլոր երեխաները, կիներն ու ծերերը, պահել միայն ռազմունակ ուժերը եւ ապաւինած ուխտեալներու այս արի գումարտակին՝ օրհասական պայքարը մղել մինչեւ վերջին փամփուշտն ու վերջին կաթիլ արիւնը։ Եւ ուրիշներուն օրինակ հանդիսանալու համար, այս կատաղի առիւծը սրածումը կը սկսի ի՛ր իսկ հարազատներէն՝ հայրենասիրութեան ու անձնազոհողութեան ցնցող ու առասպելական պատկեր պարզելով։ Ու տասնեակ զոհեր Արարատի նուիրական ժայռերուն վրայ փռելէ ետք միայն, Շէյխերուն ու ղեկավարներուն հազիւ կը յաջողի մեղմել Թափը գազազած վագրին ու կասեցնել անդէն ժողովուրդի զանգուածային սրածումը իր իսկ հարազատներու ձեռքով։

Այսքան հզօր է ահա հողին ձայնը ու այսքան բուռն, կատաղի ու մրկած ազատութեան կիրքը։

«ՔԱՅՔԱՅՈՒՄԸ»

«Հայրենիք», կը պարզէ Դաշնակցութեան աճումը Պուլկարիոյ մէջ (26 մարտ).

—Այս ուշագրաւ երեւոյթները կը վկայեն որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ոչ միայն տկարացման ոեւէ նշան ցոյց չի տար, այլ ընդհակառակը արտակարգ կենդանութիւն, ժողովրդականութիւն երեւան կը բերէ եւ կ'աճի, կը տարածուի ու կը զօրանայ անդադար։

Ու սակայն դիտելի է ոչ միայն Պուլկարիոյ եւ Եգիպտոսի, այլ եւ բոլոր շրջաններուն մէջ, ինչպէս որ պարզուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 40ամեակին նուիրուած հանդէսներու ատեն։

Ամէն անգամ, երբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերէն կը հեռանան կամ կ'աքսորուին քանի մը ան… մեր հակառակորդները խակոյն… լայնօրէն ծափ կը զարնեն ու ա… գին աղմուկ կը հանեն՝ ջան… հաւատացնել իրենց հետեւորդն… թէ Դաշնակցութիւնը կը զառա… տուի, կը քայքայուի, կը մահ… Սակայն, ամէն անգամ ալ դէպք… կուգան ցոյց տալու, որ Դաշ… ցութիւնը ոչ միայն պառա… կամ քայքայումի ճամբու վր… այլ, ընդհակառակը, որեւէ ժա… նակէ աւելի կուռ, կենսունակ… ներքնապէս զօրաւոր կազմակերպ… թիւն մըն է, որ տարուէ տարի ա… լի ձգողական ուժ ձեռք կը բերէ… զանգուածներու աչքին եւ տար… տարի աւելի ընդարձակ պատա… դանի մը վրայ կը տարածուի… ազգօշէն մեծ գործը աւելի… եռանդով շարունակելու համար։

ԱՅՍՔԱՆԸ ԿԸ ՓՐԿԷ

«Կոչնակ Հայաստանի» (… ապրիլ), «Թուրքիա դէպի… շիսմ», խորագրին տակ.—

—Եւ ինչպէս որ Իտալիա… ֆաշիստական Նորընծայ… այնպէս ալ Թուրքիա պիտի… բասէ երիտասարդ ուժեր որ… պիտի յարին երկրին միակ կու… ցութեան — Խալքին։

Ասկէ ետքը՝ այդ Նպաստ… պիտի ծառայեն «Թիւրք Օճ… կոչուած վառարանները, Թուրք… որոնց կ'անդամակցին հազար… ուսանողներ։ Օճաղներու մէջ… ջերս նշմարուած էր համայն… րական եւ հակաքէմալական… տում։ Պէտք էր արգիլել անոր… ւալումը։

«Թուրքիոյ տնտեսական եւ… մըտական վիճակը նախանձելի… Այդ իրողութեան հակառակ՝… Թաֆա Քէմալ կ'ընդդիմանայ… փոխառութեան, որմէ անբաժ… նկատուի օտար ազդեցութեանց… տանգը։ Անոր փոխարէն՝ կը… ներսէն զօրացնել ազգը, — միա… համերաշխութեան եւ հայր… րութեան ոգին արծարծելով։ Եւ… րահաս երիտասարդներ պիտի… գլխաւոր ազդակները այդ նպա… կին իրագործութեան։ Անոնք… րեւմտեան նորութիւնները ընդ… ատակ են, եւ միեւնոյն ատեն… տահելի ույժեր։ Անոնց վրայ է… րապետութեան յոյսը։

Այդչափը լաւ։ Բայց թէ եր… սարդները, ազգայնական, ժող… յին եւ կամ ֆաշիստ, իրենց… եռանդովն ու յօժարութեամբը… կարենա՞ն երկիրը փրկել,… օտար խեղքի եւ դրամի, —… րուն հարցը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿՈՒԶԵՍ ԿԵՐ, ՉԵՍ ՈՒԶՈՒՄ ՄԻ..

«Խորհրդ. Հայաստան»ն է նորէն (3 ապրիլ), որ կը շարունակէ իր քննական գանգատը Երեւանի ճաշարաններուն մասին.—

Երեւանի բանուորական ճաշարանը բանուորներուն շատ քիչ անգամ ճաշ կուտայ, եթէ չըսենք որ [illegible] ճաշ չի տար։ Ճաշարանը կը բացուի ժամը 2,30ին. մինչ բանուորները [illegible] գործէն կ'ազատին 2 ժամ [illegible], երբ ճաշ չիմնար այլեւս։ Այսպիսի պարագաներուն, ճաշարանին [illegible] կուգայ եւ կ'ըսէ.— «Սա է [illegible], կ'ուզէք կերէք, կ'ուզէք մի [illegible]»։ Եւ սակայն ճաշարանը [illegible] ճաշ կ'ուտայ անոնց, որ ճաշարանին հետ կապ չունին։

Զափազանց անհանդուրժելի է ճաշարանին առողջապահական վիճակը։

Ուտելիք բան չեն ճաշերն ալ։ Բայց ճաշարանին վարիչը խօսքը [illegible] մարդ է, կ'ըսէ.— «Մեր [illegible] էս է, կ'ուզես կեր, չես ուզեր՝ [illegible] եղիծ գնա, քեզ խնդրող [illegible]»։

ԻՆՉՊԷՍ ՏՕՆԵՑԻՆ ԶԱՏԻԿԸ

Զատկական տօներուն առթիւ այս տարի Հայաստանի մէջ կազմակերպուեցան ուժգին պայքարներ։ Զանազան ծրագիրներ մշակուեցան խափանելու համար Զատկի տօնակատարութիւնը։

Ծրագրալոյսի բրիկոնը կոմունիստ բջիջները միացեալ ժողովներ գումարեցին, նիւթ ունենալով «Հընգամեակի 3րդ տարին եւ հակակրօնական պայքարի հերթական խնդիրները»։ Այս մասին բացուած վիճաբանութիւններէն յետոյ, բժշկական, [illegible] վարժարաններու ուսանողները հակակրօնական բեմական փորձեր կատարեցին։ Ի վերջոյ հակակրօնական գեղարուեստական ներկայացումներ եղան։

Եւ նոյն բրիկոնը Երեւանի բոլոր ակումբները, բջիջներու, ակումբներու զօրանոցներու բանուորական տուներու մէջ եղան բանախօսութիւններ, որոնց կը մասնակցէին լուսաւորութեան գործավար Արթօ Եղիազարեան, Եղիա Զուփար, Արշամ Գուլոյեան, Դանիէլ Գզնունի, Պետիկ Թորոսեան, Գէորգ Աբով, եւայլն։

Այս առթիւ Թուրք բանուորներուն եւ կիներուն մօտ ալ կատարուեցան հակակրօնական ցոյցեր։

ԱՐԻՒՆՈՏ ՏՈՄԸ

Այս վերնագրով, Անանեան մը կը պատմէ իր յուշերը «Խորհ. Հայաստան»ի մէջ (3 Ապրիլ).—

«Հերու, հաւաքական գիւղատնտեսութեան փորձը վիժելէն ետքը, կազմած խառնակիչներուն «հախ»էն ելանք։ Ունեւոր գիւղացիները սայլերուն վրայ դրինք եւ բռինք.

— Հայդա՛, կորէ՛ք մուրտառ շան որդիք, կորէ՛ք մեր սամթերից։ Միացան Գնիշիկի, Գնդեվազի ունեւոր գիւղացիներուն եւ յարձակումներ կատարեցին մեր վրայ։ Հոգիներնիս որ հասաւ, հաւաքուեցանք եւ զանոնք քշեցինք մինչեւ Հեր-Հերի սարերը։ Բուք ու բորան գիշերները, անքուն անցուցինք, չկրցանք սարէն վար իջեցնել։

Առաքելը ղրկեցինք Քեշիշքեպենդ, լուր տալու իշխանութեան։

Դայլախլու թրքական գիւղին մօտ, աղբիւրէն ջուր խմելու ժամանակ յանկարծ կը յարձակին փախըստականները Առաքելի վրայ։ Առաքել կը նետուի քարի մը կռնակը եւ կը սկսի կրակել։ Ցանկարծ կռնակէն ալ կը սկսի հրացանաձգութիւնը։ Կը վիրաւորուի, արիւնը աղբիւրի պէս կը պոռթկայ...»։

Բայց ինչո՞ւ շարունակել, եղբայրասպան կռիւին նկարագրութիւնն է այս, զոր չենք կրնար կարդալ բոլշեւիկ թերթերուն մէջ։ Բոլշեւիկ մըն է, որ իր յուշատետրին մէջ կը պատմէ։ Թէ եղբայրասպան կռիւները ո՞րքա՛ն զոհեր խլեցին, պատմութիւնը պիտի գրէ անշուշտ։ Եւ գիտէք ինչո՞ւ եղան այս կռիւները։ Որովհետեւ ուզեցին գրաւել եւ համայնացնել հայ գիւղացիներուն անասուններն ու հողերը։ Հայ գիւղացին ապստամբեցաւ, բոլշեւիկները զինուոր ղրկեցին, եւ ահաւոր պատերազմ մը, որ եղբայր եղբօր արիւնը թափեց։

ՏԻՒՍԷԼՏՈՐՖԻ ՀՐԷՇԸ

ՀՐԷՇԸ ԿԸ ՑԱՒԻ...

Դատաւորը որ դատական երկար գործունէութեան մը ընթացքին, կորսնցուցած է զարմանալու ընդունակութիւնը, հետաքրքիր մարդ է եւ կ'ուզէ հասկնալ ու գիտնալ, ինչ որ ներկաներէն ո՛չ ոք մտքէն կ'անցընէ.

— Քուրթէ'ն, կը ձայնէ, անհաւատալի բաներ պատմեցիր պաղարիւնով ու հանդարտութեամբ որ մեզ զարմացուց։ Ըսէ՛ք հիմայ թէ որ եւ է զղջում չէ՞ք զգար։

Հրէշը կ'երեւի, ինքն ալ չէր սպասեր այս հարցումին. չէ՞ որ իր ամբողջ գործունէութեան ընթացքին, մտքէն իսկ չէ անցուցած նման բանի մը գոյութիւնը։ Բայց երբեւ մէկը որ սորված է զղջում բառին իմաստը, կարճ վարանումէ մը յետոյ կը պատասխանէ.

— Խորապէս կը ցաւիմ։ Ամէնէն աւելի խղճիս բեռ եղած են այն ոճիրները, որոնց զոհ գացին մանուկներ։ Ինքզինքիս երբեք չպիտի ներեմ մանաւանդ մանկութեանս երկու ընկերներուն սպանութիւնը։

Սակայն գիտէ ինքզինքը չքմեղացնել, պարապ տեղը չէ որ դպրոց գացած ու կարդալ է սորված։ Ու պարապ տեղը չէ որ թերթերու մէջ հետեւած է ոճրային դատերու առթիւ, պաշտպան փաստաբաններու ճառերուն. եւ ինքն ալ իր կարգին՝ սորված է ոճիրներն արդարացնելու կամ մեղմացնելու ձեւեր ու բառեր.

— Անգիտակցութեան պահերու մէջ գործեցի, կը հաւաստէ, ենթարկուեցայ ներքին մղումներու, զորս չկրցայ զըսպել։ Մարդ չպիտի կրնայ հասկնալ ինչ որ կ'ուզեմ. այդ ներքին մղումներն էին որ զիս անկումէ անկում նետեցին։ Ես իսկ չեմ հասկնար զանոնք։

Սպասելով որ իր յիշողութեան զարհուրելի պահարանը անակնկալ յայտնութիւններ պոռթկայ, Քուրթէն կը լռէ։ Առայժմ վերջացուցած է իր պատմութիւնը եւ իր կարգին կը պատրաստուի լսելու վկաներու յայտարարութիւնները, իր կենսագրութիւնը ուրիշներու բերնով...

Ու վկաները կը յաջորդեն իրարու։ Մէկն անոնցմէ որ հազիւ խուսափեր էր ստոյգ մահէն. կին մը կը պատմէ, դատարանին ծանր մթնոլորտին մէջ մըտցնելով վախկոտ քրքիջներու շշուկը։

— Փողոցն էի. Քուրթէն անցաւ քովէս եւ հաճելի ձեւով մը բարեւեց. յետոյ ետ դարձաւ, ինծի նայեցաւ եւ քովս մօտենալով, ճակտէս զարկաւ։ Այն ատեն, սարսափահար ու վիրաւոր, պոռացի.— Ժի՛ւլ, Ժի՛ւլ. որովհետեւ էրիկս Ժիւլ կը կոչուի։

Ու հրէշը փախեր էր վախնալով... կնոջ պոռչտուքէն։

ՀՐԷՇԸ ԿԸ ԶՈՒԱՐՃԱՆԱՅ

Ամէնէն աւելի Մարիա Հանի վրայ կատարած ոճիրն է որ կը գրաւէ դատաւորներուն եւ ոճրագէտներուն ուշադրութիւնը։ Այս ոճիրը կը նկատեն Քուրթէնի գլուխ գործոցը, որով հրէշը տուած է իր հոգիին ամբողջ տարողութիւնը։ Ոճրագէտները Քուրթէնի այս ոճիրը կը գնահատեն իբր տեսակին մէկ հրաշալիքը...։ Թող ընթերցողները չզայթակղին, բայց այսպէս է...

Գեղանի աղախին մըն էր Մարիա զոր Քուրթէն անտառ տարաւ հրապուրելու եւ սպաննելու։ Հոն ալ սպաննեց աղջիկը անդամատեց, ու թաղեց։ Ու հողաթումբին վրայ էր, որ յաճախ, Քուրթէն կ'երթար երազելու հաճոյքի կարճ յուզումները, զորս վայելեր էր Մարիայի հետ։

Քուրթէն կը խոստովանի այս ոճիրն ալ ու կուտայ ցարդ անծանօթ մնացած մանրամասնութիւններ։ Ո՛չ ոք լրջօրէն հետաքրքրուեցաւ Մարիայի անհետացումով, որովհետեւ ոստիկանութիւնը կարծեր էր թէ աղախինը փախած է մէկու մը հետ։ Հակառակ ասոր սակայն, Քուրթէն, թերթի մը ղրկուած անստորագիր գրութեամբ մը յայտնեց թէ աղախինը սպաննուած է եւ անոր հողաթումբին տեղն ալ կը յայտնէր։

Նախ, կարծուեցաւ թէ անծանօթ մը կը զուարճանար. ոչ ոք շարժեցաւ։ Քուրթէն սակայն չյուսահատեցաւ. կրկին գրեց թերթերու միշտ անստորագիր, գրութեանց կցելով յատակագծեր, ուր նշանակուած էր զոհին հողաթումբին վայրը։

Լրագրողներ միայն խելք ըրին պրպտումներ կատարելու։ Ամբողջ տարածութիւն մը քրքրեցին ու փորեցին, հողը տակն ու վրայ ըրին, սակայն ոչինչ կրցան երեւան հանել։ Որովհետեւ, զոհին դիակը թաղուած էր մօտ երկու մեդր խորութեան տակ։

— Մէկ գիշերուան մէջ կատարեցի այս բոլորը, կը հաւաստէ Քուրթէն, առանց պարծանքի, սպաննել. հողը փորել ու թաղել։

(4)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԻՆՉԵՒ ԵՐԲ ԱՅՍՊԷՍ...

ՊԵԼՖՈՐ, 16 ապրիլ.— Հոս եւս գեղեցիկ գաղափարը ունեցանք կազմելու Ազգ. Միութիւն մը, ու գաղութը ընդհ. ժողովը գումարեց 6 ապրիլին։ Ընտրուեցաւ առժամեայ վարչութիւն մը տասը հոգիէ բաղկացած, որ ժողով գումարեց ապրիլ 12ին, 8 հոգիի ներկայութեամբ։ Գտնուեցաւ սակայն մէկը որ ամէն կերպ կը ջանար ձախողեցնել սոյն գործը, մէջտեղ բերելով սին եւ պարապ վէճեր։ Ի վերջոյ այնքան առաջ գնաց որ, ըսաւ թէ անկարելի է Ազգ. Միութեան կազմութիւնը եթէ անոր մէջ գտնուին Դաշնակցականներ։ Եւ ահա, վէճ ու կռիւ, որու ընթացքին այս անձը իր մէկ հայրենակցին հետ յարձակում գործեր ընդդիմախօսներու վրայ։ Թէեւ կռիւը շուտ վերջացաւ. սակայն նման մէկ երկու խառնակիչներու երեսէն, տուժեց ամբողջ գաղութը, գէթ առժամաբար զրկուելով Ազգ. Միութենէն։ Պելֆորի մէջ կայ 50-60 տուն հայութիւն, որ անպայման պէտք ունի մանկապարտէզի մը։ Մինչ ցարդ չէ եղած կազմակերպութիւն մը որ հոգայ մեր փոքրիկները։

Ու քանի որ այս փորձն ալ ձախողեցաւ, այս անգամ պարտք կ'իյնայ նորակազմ «Վազգէն» խումբի ընկերներուն վրայ որ ամէն կերպ աշխատին միջոց մը գտնելու, եթէ ոչ մանկապարտէզ բանալու, գէթ օրական քանի մը ժամ զբաղելու, Մեսրոպեան Ա. Բ. Գ.ը սորվեցնելու պզտիկներուն, որոնք օրն ի բուն թութակի պէս ֆրանսերէն կը խօսին, եւ այս ոչ միայն Պելֆորի համար, այլ ուրտեղ որ կայ քանի մը տուն հայութիւն՝ մեր ընկերները ամէն միջոց պիտի ստեղծեն գիշերները դասեր տալու համար, եւ այս ձեւով ալ շառաչուն ապտակ մը իջեցնելու բոլոր խառնակիչներու երեսին։

ՑԱՐՕ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Պատասխան «Յառաջ»ի հարցարանին՝ Թիւ 9)

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ի՞նչ պիտի ըլլար եւ ո՞վ պիտի հոգար, եթէ չըլլար այս թերթը։ Ո՞վ պիտի խօսեցնէր այս երկիր անիրաւուած, դժբախտ ժողովուրդը, որուն սիրտը կը մնայ, ցաւ ու հառաչանք ունի, հոգեր պատմելու, սիրտը զովացնելու։ Եթէ չըլլար այս թերթը, որո՞ւն պիտի պատմէր։

Լրագիր է, դպրոց, մտերիմ բարեկամ, բարեգործական հաստատութիւն, հնախոյզ, ջահակիր, աւանդապահ եւ ամէն բան։

Այս օտար հորիզոններու տակ, կա՞յ աւելի վրդովիչ, ողբալի կացութիւն քան նոր սերունդին ապազգայնացումը, ձուլումը։

Քանի մենք կը յօրանջենք, քանի դեռ կը մտածենք, օրէ օր կը հալի, կը ծփի այս ժողովուրդը ու նոր սերունդը։

Ո՛չ նիւթականի պակասն է եւ ո՛չ ալ տեղի ու ժամանակի, բայց ո՞վ, ո՞վ պիտի աշխատի, քանի կան բանավէճեր, աթոռամարտ, քաղաքականութիւն։

Հոն ուր հնարաւոր չէ դպրոց բանալ առանձին, պէտք է աշխատիլ եւ փորձել գոնէ տեղական վարժարաններու մէջ ազատ ժամերուն այցելու ուսուցիչի միջոցաւ ազգային ոգի ներմուծել։

Կազմակերպել երեկոյեան դասեր ամէնուրեք եւ դասաւանդութիւնը ընել այնքան հաճելի, դիւրըմբռնելի, հրապուրիչ, որ աշակերտները սիրով գան, հետաքրքրուին։

Ճարտար վաճառորդի նման, պիտի ջանանք հրապուրել, մեզի քաշել մեր սերունդը։

Ի՞նչպէս։

Դրամը մեծ դեր կը խաղայ այս գործին մէջ։

1.— Ցաճախակի պարգեւներ բաշխել։ Ցաջողակները վարձատրել մանկական գրքոյկներ, գրական պիտոյքներով, որոնք մեծապէս պիտի օժանդակեն մայրենի լեզուով ընթերցանութեան։

2.— Ցարատեւ փոփոխական ծընողներու մէջ, իրենց զաւակներուն տալու հայեցի ուսում, գիշերային դասընթացքներու ղրկելու իրենց երախաները։ Որովհետեւ, յաճախ ծընողներն են որ արգելք կ'ըլլան եւ չեն թողուր։

3.— Նոր սերունդի փրկութեան (նաեւ միջակ նախակրթարանի աշակերտներուն) մեծապէս պիտի օժանդակէ եւ մեծ պակաս մը պիտի գոցէ աժան հրատարակութիւնը։ Աժան գրքեր, եւ անչափահասին եւ չափահասին համար։ Ինչո՞ւ չտարածել, չժողովրդականացնել հայ գրականութիւնը։ Ահա այն ատեն է որ «կարելի է սպասել տաք հետաքրքրութիւն ժողովուրդէն»։ Այլապէս, այս մեր գիրքերը «պիտի զարդարեն ունեւոր գեղապաշտներու գրադարանները, էջերն իսկ չպատռուած։

Ո՞վ ըսաւ որ չափահասին վտանգ չի սպառնար։ Այս սերունդը հազիւ նախակրթարանը լրացուց, կամ կիսաւարտ է, որով ստացած ուսումը անբաւական է, խակ է, ենթակայ կորսուելու, եթէ անմիջապէս չգտնէ անհրաժեշտ ընթերցագրքեր։

Այս մասին շատ ծանրացայ, որովհետեւ մեծ պահանջ մըն է այս եւ կարեւոր ազդակներէն մէկը արգիլելու ապազգայնացումը։

Եւ սակայն ամէն բանէ առաջ եւ վերջը դրամն է գործողը։

4.— Բոլոր այն Միութիւնները, որոնց ծրագիրը հիմնուած է «պայքարիլ ապազգայնացման դէմ», ուրոնք «որոշած են սատարել կրթական ամէն ձեռնարկի» (ըսէք, ո՞ր Միութիւնը չունի սոյն յօդուածը իր ծրագրին մէջ) պարտին տրամադրել իրենց դրամագլխին, կարեւոր մէկ մասը փոխանակ ցնորական գաղափարը ունենալու «Հայաստանի մէջ հիմնել, այսինչ քաղաքը կամ գիւղը։

5.— Կարելի է նաեւ հաստատել «Դպրոցական ազգային տուրք», անշահախնդիր անձերու ձեռքով։

Եւ սակայն կրթական այս մեծ գործը պէտք է կառավարուի մէկ ծրագրով եւ մէկ անունով։

Բարեգործականը յարմարագոյնն է, սոյն գործը վարելու եւ կամ կազմել «Համազգային Կրթասիրաց Միութիւն»։ Ընել ամէն բան որ տեղն ու միջոցները կը թոյլատրեն։

6.— Մանկական պատկերազարդ հրատարակութիւններ, մատչելի գիներով, շաբաթաթերթ, կիսամսեայ կամ ամսաթերթ։

7.— Թերթերու դերը շատ մեծ է եւ օգտակար, երկու կերպով.—

Ա.— Ամէն օր մէկ սիւնակ տրամադրել մանկական վիպակներու, ինչպէս ըրած է «Հայրենիք» օրաթերթը։

Բ.— Պարբերաբար մրցումներ կազմակերպել, հարցարաններ բանալով։

Գ.— Իսկ ամիսը անգամ մըն ալ յաւելուած ամսաթերթ հրատարակելով, մեծապէս ծառայած կ'ըլլայ նոր սերունդի փրկութեան։

Կ. ՊՕԼԻԿԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՍԹԱՆՈՁՑԻՆԵՐՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Սթանոզի Երիտ. Միութեան գնդակախաղի խումբին 6րդ մըրցումը տեղի ունեցաւ անցեալ կիրակի 12 ապրիլին, կէսօրէ յետոյ ժամը 2.30ին, (Stade Municipale) *խաղավայրը* C. S. Blanc-Mesnil*ի,* 1er Junior *խումբին դէմ։*

Սթանոզցիները յաղթեցին 3ի դէմ 6ով։

Վ. ՓԱՐԱՏԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

ԵԸԼՏԸԶԻ ԴԷՊՔԻՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս յայտարարութեան վրայ, հարցաքննուեցան Թէմիստոքլ Սոմօ, սպասարկիչ Ղալաթիա, Շէհսուվար փողոց թիւ 37, եւ գարեջրատան տէր Մանոլ, Սամոսցի։

Ասոնք յայտարարեցին թէ պատահաբար հանդիպած են Սիլվիօ Րիչիի, թէ իմացած էին որ ան կը կոչուի Արիսթիտի, որ յաճախ ֆրանսական տարազով կը ծախսէր, թէ յունարէն խօսելով հանդերձ կ'ըսէր թէ իտալացի է, թէ կասկածելի բարոյականի տէր մէկը կ'երեւար, թէ հայրը ձգած է Թեսալիոյ մէջ, որովհետեւ ան կրկին ամուսնացած էր, թէ մէկ շաբաթէ ի վեր չեն տեսած եւ չեն գիտեր ո՛ւր կը բնակի։

Անիքայի հանրատան աղջիկներէն Էլէնի եւ Անաստասիա եւս կանչուեցան քննիչ յանձնաժողովին առջեւ եւ հարցաքննութեան ենթարկուեցան։ Էլէնի 19 տարեկան մանկամարդուհի մըն էր, խարտեաշ եւ հրապուրիչ։ Իսկ Անաստասիա իբր երեսուն տարեկան ցնծուհի մըն էր, գիրուկ, աչքը բաց։

Էլէնի յայտարարեց թէ Սիլվիօ Րիչին կը ճանչնայ իտալացի Ալֆոնս անունով, թէ յաճախ կուգար զիրենք տեսնել ընկերակցութեամբ Սոմոյի եւ Անդրէի, թէ Սիլվիօ Րիչի կանացի ձայն եւ մարմին ունէր, թէ շատ լաւ կ'երգէր, թէ գիշեր մը Էլէնիի մէկ հագուստը հագնելով, պարահանդէս գացած էր։ Աւելցուց թէ չի գիտեր Սիլվիօ Րիչիի արհեստը, չի գիտեր հարո՞ւստ է թէ աղքատ, բայց ամէն անգամուն երկու նափոլէոն կուտար, թէ ըսած էր որ ինքն ալ իտալացի արուեստագէտ մըն է եւ կ'ուզէ մտնել կայսերական թատրոնին մէջ, շատ դրամ շահելու համար։

Էլէնիի այն յայտարարութիւնը թէ Սիլվիօ Րիչի կ'ուզէր սողոսկիլ Եըլտըզի թատրոնին իտալացի արուեստագէտներուն մէջ, անմիջապէս հաղորդուեցաւ Սուլթանին, որ շատ մեծ կարեւորութիւն տուաւ այս փաստին, եւ հրամայեց խիստ հսկողութեան մը ենթարկել պալատին արուեստագէտները եւ գաղտնի պահել Էլէնիի յայտարարութիւնը։ Եըլտըզի թատրոնը ուրոշ դեր մը կը կատարէր այն օրերուն։ Սուլթանը թէ կը զուարճանար եւ թէ քաղաքական գործերու մասին կը խօսակցէր իր հիւրերուն հետ։

Մանոլի գարեջրատան խոհարարն ալ նոյն վկայութիւնը տուաւ Սիլվիօ Րիչիի մասին, զոր ճանչցած էր դերձակ Լիգորի խանութին մէջ։ Այս մարդը խանութին մէկ մասը վարձու տուած էր Քոչօ անուն ուրիշ դերձակի մը որ Աթէնք մեկնած եւ հոն մեռած էր։ Սիլվիօ Րիչի հագուստներ ապսպրած էր իրեն, Ալֆոնս անունով, ըսելով թէ Ալֆոնս եւ Արիսթիտի միեւնոյն անուններն են։ Հագուստները փոխադրած էր Եորկի անուն բեռնակիր մը։ Այս մարդը հարցաքննուելով, յայտարարեց թէ Արիսթիտի կը բնակի Թարլապաշի, Փէշկիրճի փողոց թիւ 12 տունը, ուր տարած էր հագուստները։

«Լէվընդ Հէրըլտ»ի մէկ աշխատակիցը, Սուրիացի Շիւքրի Պաշուտ պէյ, որ միեւնոյն տունը կը բնակէր, յայտարարեց թէ Արիսթիտի երեք ամիս առաջ եկած սենեակ մը վարձած էր Ալֆոնս անունով, բայց թէ ինքը առիթ չէր ունեցած հետը խօսելու, լսած ըլլալով որ միայն յունարէն կը խօսի։ Աւելցուց թէ համաձայն տանտիրուհի Ժաք Մէրսինէի պատմութեան, միջահասակ, թուխ, սեւ պեխերով մարդ մը յաճախ կուգար տեսնելու Ալֆոնսը, եւ թէ երկու մարդիկը գաղտնի կը խօսակցէին, դուռը կղպելէ յետոյ։ Տիկին Մէրսինէ իրեն ըսած էր թէ Ալֆոնս սենեակ մը վարձած է իր տան մէջ, թէ Արիսթիտի անունը տուած էր, թէ ռումանացի է բայց իտալական հպատակ դարձած եւ թէ Քալեօնճու Քուլլուքի ոստիկանութիւնը կը ճանչնայ զինքը։ Տիկինը գացած հարցուցած է ոստիկանութեան, որ յայտնած է թէ շատ լաւ մարդ է, բայց յետոյ նորէն տեղեկութիւն առնելու գացած է, տեսնելով որ իր վարձակալը յաճախ դուրսը կը գիշերէ։ Այն ատեն ոստիկանները յայտարարած էին թէ թերեւս գիշերները իր սիրուհիներուն քով կ'անցնէ, ինչ որ հանդստացուցած է տանտիրուհին։ Վերջապէս, Տիկին Մէրսինէ աւելցուցած է թէ Եըլտըզի մահափորձին նախօրդ օրը, Արիսթիտի եկաւ եւ յայտնեց թէ Աթէնք պիտի երթայ, անկէ ալ՝ Փարիզ-Վիեննա։ Արդարեւ մեկնած էր, ձգելով միայն քանի մը հատորներ, զորս ոստիկանութիւնը գրաւած էր։

Տիկին Մէրսինէ, որ կինն էր Թօքաթլեան պանդոկին վարիչ Իտալացիի մը, անմիջապէս կանչուեցաւ եւ հարցաքննուեցաւ։ Տիկինը յայտարարեց թէ մէկ տարի առաջ, Մանոլաքի անուն երիտասարդ մը, ուսանող բժշկական համալսարանին, իր տան մէջ վարձած էր սենեակ մը ուր կ'ընդունէր այցելութիւնը Ալֆոնս անուն մարդու մը։ Այս վերջինն ալ իր կարգին սենեակ մը վարձած էր։ Ալֆոնս երբեմն այցելութիւնը կ'ընդունէր միջահասակ, սեւ աչքերով մարդու մը։ Որովհետեւ Ալֆոնս կը բացակայէր երբեմն, օր մը հարցուց պատճառը։ Վարձակալը պատասխանեց թէ Թարապիա կ'երթայ։ Իսկ մահափորձէն մէկ շաբաթ առաջ եկաւ յայտարարեց թէ Աթէնք պիտի երթայ, յետոյ Մարսէյլ եւ Վիեննա, եւ իսկապէս ալ մեկնած էր։ Այնուհետեւ ա՛լ չտեսաւ։

Հելլէնահպատակ Մառի Փասքալ, որ կը բնակէր Թարլապաշի, Լալէ փողոց, հարցաքննուելով յայտարարութիւններ ըրաւ, որոնք հաստատեցին վկայութիւնները։ Գալով Արիսթիտիի ձգած երկու հատորներուն, անիշխանականութեան վերաբերեալ գիրքեր էին։

(Շար.)

Մուսոլինի Անշլուսի մասին

Աւստրիական թերթ մը կը հրատարակէ Մուսոլինիի յայտարարութիւնները աւստրօ-գերման համաձայնութեան մասին: Մուսոլինի յայտնելէ վերջ թէ Իտալիա արդէն ջնջած է Ներքին մաքսերը, բայց նման քայլ մը միջազգային մարզի վրայ՝ շատ աւելի դժուար է, կը յիշեցնէ կրկին թէ Եւրոպայի տնտեսական միութեան մէջ պէտք է մտնեն Ռուսիա եւ Թուրքիա ու կ'եզրակացնէ.—

1.— Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ միջեւ ծրագրուած համաձայնութեան ֆրանսական հիմերը պիտի քննուին: 2.— Եւրոպական հարցերը որեւէ առթիւ չեն կրնար լուծուիլ առանց Իտալիոյ մասնակցութեան եւ հաւանութեան: 3.— Իտալիա մինչեւ վերջ պիտի պահէ իր հանդարտութիւնն ու անաչառութիւնը:

Անգլօ-ֆրանսական բանակցութիւններ

Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ ներկայացուցիչներ մեկնեցան Լոնտոն, յարաբերութեան մտնելու համար անգլ. կառավարութեան հետ եւ միասին քննելու համար բանակցութիւնները որոնք ներկայիս կը կատարուին առեւտր. դաշնագրի մը կնքման համար:

Ներկայիս, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ առեւտրական յարաբերութիւնները տեղի կ'ունենան համաձայն 1882ին կնքուած դաշնագրի: Նոր բանակցութեանց պատճառ ցոյց կը տրուի այն որ 1882ի դաշնագիրը չի համապատասխաներ ներկայ տնտեսական պահանջներուն: Ատկից զատ, Ֆրանսա չի կրնար անտարբեր մնալ օտար ներածումներու հանդէպ՝ Անգլիոյ մէջ ցոյց տրուած արգելքի ձգտումներուն, որոնք եթէ յաղթանակեն, մեծապէս պիտի վնասեն Ֆրանսայի առեւտուրին:

Ֆրանքօ-գերման միջադէպ մը

Բէօնիկսպէրկի մէջ միջադէպ մը տեղի ունեցաւ հետեւեալ պարագաներուն տակ: Միջադէպին տեղի տուին ֆրանսացի երեք սպաներ եւ ֆրանսական հիւպատոսը:

Ֆրանսացի երեք սպաները, որոնք գերման կառավարութենէն արտօնութիւն ստացեր էին այցելելու Թանէնպէրկի եւ Կումպինէնի ռազմադաշտերը, կը պտտէին Բէօնիկսպէրկի փողոցները՝ ընկերակցութեամբ ֆրանսական հիւպատոսին, երբ փափաք ունեցան թնդանօթաձիգներու զօրանոցի մը բակին մէջ, մարզանք կատարող զօրախումբ մը լուսանկարելու:

Պահնորդ զինուորը այս տեսնելով, լուր տուաւ իր պետերուն, որոնք չորսը մէկ ձերբակալեցին եւ տարին քաղաքին զինուորական վարչութեան պաշտօնատունը, ուր անոնց ինքնութիւնը յայտնուելով, ազատ ձգեցին, սակայն գրաւելով լուսանկարի գործիքը:

Գերման կառավարութիւնը Պերլինի ֆրանսական դեսպանին միջոցով ղիտել տուաւ ֆրանսական կառավարութեան թէ երեք սպաներն ու հիւպատոսը թերացած են հանդէպ ուղղամտութեան օրէնքները:

Միջադէպը այսքանով փակուած կը նկատուի:

Պոնտի ողողումը

Շաբաթ օր կէսօրէն վերջ, Ուրքի Չրանցքին ամբարտակը յանկարծ քանդուեցաւ 10 մեդր երկարութեան վրայ, եւ ջուրը որուն մակերեսը աւելի բարձր է քան հողը, սկսաւ ողողել շրջակայքը, անցնելով Պոնտիի դաշտէն դէպի Տրանսի եւ Պլան-Մէնիլ: Յորդող հեղեղը միացաւ Մոլէթի առուակին որ իր կարգին յորդելով՝ ողողեց շրջակայ տուները, մինչեւ մէկ մեդր բարձրութեամբ: Անմիջապէս օգնութիւններ կազմակերպուեցան եւ 20ի չափ տուներ պարպուեցան փութով: 150ի չափ ալ տուներ պարպուեցան Պլան-Մէնիլի մէջ:

Կառավարական ճարտարագէտները գործի ձեռնարկելով, պատնէշ մը կանգնել տուին հեղեղին դէմ: Ջուրը արդէն սկսած քաշուիլ:

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿ

Զ. Ե. Ռ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

ՓԱՐԻԶ.— 26 Ապրիլ կիրակի իրիկուն
Salle d'Horticultureի մէջ
Նախագահութեամբ ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ ԵՊԻՍԿ. ՔԻՊԱՐԵԱՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— 25 Ապրիլ, Շաբաթ օր
Նախաձեռնութեամբ Զ. Ե. Ռ. Միութեան մասնաճիւղին
կը նախագահէ՝ ԳՐ. ԵՊԻՍԿ. ՊԱԼԱՔԵԱՆ
կը խօսի՝ Պ. Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.— Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին
Օթէլ տը Ֆրանսի սրահին մէջ
Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան
եւ մասնակցութեամբ ազգ. կազմակերպութեանց

Ն. Գ. Բ. — ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՊԱՆԴՈՒԽՏԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՀՐԱՆԴԻ (ՄԵԼՔՈՆ ԿԻՒՐՃԵԱՆ)

(Բ. հրատարակութիւն «ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ»ՈՒ)

Հեղինակին նկարով, գեղատիպ կողքով՝ Մ. Քէպապճեանի կենսագրական ամփոփ յառաջաբանով եւ գեղեցիկ տպագրութեամբ:

Գինն է Ֆրանսայի, Ֆրանս. գաղութներու եւ Պալքաններու համար 20 ֆր. միւս երկիրները 25 ֆր. կամ 1 տոլար:

Ստանալու համար դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան՝ Լ. Գեւոնեանի 235 Fbg. St. Martin, Paris (10).

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻԻ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԸ ՔՆՆԱԿԱՆ ԱԿՆՈՑՈՎ

Փոստի ծախքով 6 ֆր. — Գին 5 ֆրանք

Դիմել Լ. Գեւոնեանի «Յառաջ»ի խմբագրատունը

8, RUE CHATEAUDUN
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

Հ. Յ. Դ.

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Համագաղ խումբի ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 8ուկէսին 181 Cours Lafayette. Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ռոստոմ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՎԱԼԱՆՍԻ կոմիտէն ընկերական հերթական ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Բաբկէն Սիւնի եւ Կայծակ ենթակոմիտէներու բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Սեբաստիոյ նահանգի Հայր. Միութեան կեդր. Վարչութիւնը կը խնդրէ իր շրջանի քաղաքներու եւ գիւղերու հայրենակցական Միութիւններէն մէկ լիազօր ներկայացուցիչ ղրկել խիստ կարեւոր խորհրդակցական ժողովի մը որ տեղի կ'ունենայ այսօր երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին Place St. André des Arts մէթրոյին դիմացը Rue Danton թիւ 2 au Qaartier Neuf սրճարանի ներքնասրահին մէջ:

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Կ. Խաչի, Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան եւ Փարիզի Հայ Բժշկական Միութեան կողմէ կազմակերպուած Salle des Sociétés Savantesի մէջ, 28 Rue Serpente, Paris (6).

Աս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Salle F.ի մէջ:

Նախագահութեամբ Պ. Գ. Նորատունկեանի, Նիւթ՝ Հայ մեծ բժիշկ մը, Ստեփան Փաշա Արսլանեան, կը խօսի՝ Տօքթ. Վ. Թորգոմեան:

Այրի Տիկին Գ. Էքսէրճեան եւ իր զաւակները՝ Նուպար, Նատին, Օտէթ եւ Ռոննի, Այրի Տիկին Մ. Էքսէրճեան, Տէր եւ Տիկին Զարեհ Էքսէրճեան դառնակսկիծ ցաւով կ'իմացնեն անդարմանելի կորուստը՝ իրենց ամուսնոյն, հօր, զաւկին ու եղբօր՝

Պ. ԳԷՈՐԳ Մ. ԷՔՍԷՐՃԵԱՆԻ

որ յանկարծակի մեռաւ Շաբաթ առաւօտ, 18 Ապրիլ, իր բնակարանին մէջ, 8 Rue des Marronniers, Paris.

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15, rue Jean Goujon, այսօր, երեքշաբթի առաւօտ, 21 Ապրիլ, ժամը ճիշդ 10.30ին, եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Père Lachaiseի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՆՈՒԷՐ Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԻՆ

Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է Բուրպըվուայէն պտղավաճառ Պ. Սահակ Սահակեանէ 100 քիլօ չոր սալոր եւ 120 հատ նարինջ:

ԳՏՆՈՒԱԾ

Բուրդէ ժաքէթ մը գտնուած է Հ. Կ. Խաչի պարահանդէսին մէջ: Ստանալու համար դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Գարթալցի Վահրամ Մ. Մութաֆեան որ 1910էն ի վեր կը գտնուի Նիւ-Եորք (Ամերիկա): Իմացնել իր քրոջ Verkiné Alekianի, Les Frilleuses, Yssou (S. et O.) France.

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

— Մարաշցի Եսայի Գարամանլեանի որդին Սիմոն Գարամանլեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը Յակոբ Գարամանլեանը, որ կը գտնուէր Շիքակօ (Ամերիկա): Ընդհ. պատերազմէն ի վեր լուր չունիմ իր մասին, իր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Simon Karamanlianի, Usine Vigier, Pont St. Esprit (Gard) France.

Ամերիկահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

— Կը փնտռեմ եղբայրներս Սասունի Ահարոնք գիւղացի Յովհաննէս, Կարապետ եւ Պօղոս Շահինեան, որոնք ընդհ. պատերազմէն առաջ կը գտնուէին Տիգրանակերտի Հուսայնան գիւղը: Կրտսեր եղբայրս Արմենակ 1914ին կ'աշխատէր Բէմախի աղահանքներուն մէջ: Մինչեւ այսօր իրենց մասին լուր չկայ: Իրենց հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել Շահինեան Մկրտիչի 96 bis rue de la Tour-Billy, Argenteuil, (S. et O.) France: Ճշգրիտ լուր տուողին 500 ֆրանք նուէր:

Գործ կը փնտռէ հայ սպասուհի մը: Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը կամ Տիկ. Ասատուրեանի, 20 Rue des Fêtes, Փարիզ, մէթրօ Place des Fêtes.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարեխի: Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12:

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, Փարիզ, Մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդ. տարրալուծ.: Կ'ընդունին ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները:

EMPIRE Մփւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

Վարձու է սենեակ մը խոհանոցով, կազ, ջուր, ելեկտրականութիւն: Դիմել՝ Պ. Վարդերեսեանի, 1bis rue Hautefeuille, Փարիզ, մէթրօ Սէն Միշէլ:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ
AMERICAIN LLOYD — PALESTINE & ORIENT LLOYD
13 Bld. Malesherbes, Paris (8)
Tél. Anjou 07-45 Adr. Télég. Palestloyd
Տոմսակներ ամէն երկիրներու համար:
Եգիպտոս, Սուրիա, Պաղեստին, Արժանթին, Պրազիլիա, Ուրուկուէյ, Չինաստան, եւայլն:
ԾԱՆՕԹ.— Արտասահմանէ եւ գաւառներէ մեկնողներուն կը տրուին պէտք եղած տեղեկութիւնները եւ տոմսերը:
Մասնաւոր կարգադրութիւններ եւ զեղչ Հայերու համար.

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԵՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:
Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31.4[illegible]
(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑՆԵՐԸ
1 Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.) Tél. Raincy 17[illegible]
Կը գոհացնեն ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները, դիւրամատչելի պայմաններով:
Հագուստեղէններ եւ ճերմակեղէններ, նուրբ ձեռագործի աշխատանքներ, օժիտի պատրաստութիւն: Վարիչ խնամակալուհին այցելութիւններ կ'ընդունի երեքշաբթի օրերը:
Օգտուեցէք առիթէն:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Նախկին բժշկապետ Մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մէտայլ ֆրանս. առողջապահ. Նախարարութենէն
Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50. (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:
Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde) նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ գործօն ազդակներն են:
Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն: Հակահիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ):
Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, ֆիզիքական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ:
Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քիթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներական հիւանդութիւններու համար:
Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:
Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն:
Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն:
Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07-4[illegible]
Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

Columbia
Agence exclusive
POLYDOR
REGISTERED TRADE MARK
H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85
1931ի Հայերէն, յունարէն եւ թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ: Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր: Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.: Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maîtreի Courant continuն, գին՝ 478 ֆր. 75: Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են: Ծախուածները ետ չենք առներ: Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

BAIL A CÉDER
Վարձու է լաւ դերձակատուն մը (4 մեթր լայնք, 4 մեթր խորութիւն) իր բոլոր կազմածներով: Իրաւունք կայ բացի նպարեղէնէ որեւէ գործի: Պայլ՝ 8 տարի, վարձք տարեկան՝ 2000 ֆր., ըռփրիզ 7500: Վճարման դիւրութիւններ: Մանրամասնութեանց համար դիմել ամէն օր ժամը 12—14 եւ 17,30 —18,30 Պ. Մարտիրոսեանի, 13 rue Charles Friedel, Փարիզ 20, Թրամուէյ 26, իջնել՝ L'Ermitage.

ՏԱՆՏԷՐ ԸԼԼԱԼ ԵՒ ՎԱՐՁՔԷ ԱԶԱՏԻԼ
Ամենադիւրին եւ նպաստաւոր պայմաններով, Պէքոնի [illegible] Սէն Լազարի կայարանէն 8 վայրկեան, ելեքտրական գնացքով ժամը 10 թրէն, երթեւեկ 0.90 սանթիմ օրական, 2, 3 եւ 4 սենեակով ափարթըմաններ, ամենավերջին Confortով, տաք եւ պաղ ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ, կեդրոնական ջերմութիւն եւ վերելակ (ascenseur): 50 հազարէն 100 հազար ֆրանք —միայն մէկ քառորդը կանխիկ, մէկ քառորդը երկու տարիէն, իսկ մնացեալ կէսը 5, 10 կամ 15 տարիէն վճարելի, ըստ կամս, պետական տոկոսի սակով, հարիւրին 7: Դիմել Archambault et Delacourt, 14 Rue de la Pépinière, Սէն Լազարի մօտ: Ամէն հինգշաբթի ժամը 4էն 6 հայ թարգման պիտի տայ պէտք եղած բոլոր բացատրութիւնները:

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
22
ԱՊՐԻԼ
1931

22 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1550

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՊԷՏՔ Է ԱՄՈՒՐ ԿԱՌՉԻԼ

«Գաղութահայութիւնը» կը շահի՞ թէ կը կորսնցնէ, ամուր կառչելով իր երկրային պահանջներուն, ինչպէս միւս բոլոր իրաւունքներուն։

Անշուշտ կը շահի։

Մենք միամիտ չենք, հաւատալու համար թէ գիշերը խանդավառ եւ մարտագոռ ճառ մը խօսելով կամ հրաշունչ խմբագրական մը գրելով, առտուն Հայաստան կ'ունենանք։ Ոչ ալ կը հաւատանք «հայասիրական» հէքեաթներու, մարդասիրական կամ քրիստոնէական փոթորիկներու։

Բայց կը հաւատանք մէկ բանի,— պայքար, պայքար եւ պայքար՝ բոլոր ճակատներուն վրայ, որքան կը ներեն մեր ուժերը։ Պայքար՝ բարձր պահելու համար ժողովուրդի ոգին։ Վառ պահելու համար մորենին։ Պայքար՝ ահազանգի մը ուժգնութեամբ հնչեցնելու համար մեր պահանջները։ Եւ պայքար քաղաքական ու յեղափոխական, յիշեցնելու, արծարծելու, արժեցնելու համար այդ պահանջները։

«Տէրութիւն» չենք եւ իրաւական հիմք չունինք։ Բայց ունինք «Տէրութիւն» մը — միշտ Վ. Թէքէեանի բառով — որ նոյնքան անտարբեր, նոյնիսկ թշնամական դիրք բռնած է Հայկական Դատին հանդէպ։

Ի՞նչ դիրք բռնենք մենք այս իշխանութեան հանդէպ, այս պահանջներուն առթիւ։

Մունջ հա՞րս ձեւանանք, ամէն յոյս կապելով անոր կարմիր կտուցին։

Զգուշանա՞նք խօսքէ, բողոքէ, արծարծումէ, յիշեցումէ։ «Հիմի՞ էլ լռենք»...

Երեւանի երեսին չտա՞նք իր ուրացումները, սայթաքումները, բթամտութեան զարմանազան արտայայտութիւնները, որոնք այսօրուան Հայաստանի դիրքն անգամ կը վտանգեն, իբրեւ կորիզ կամ խարիսխ։

Ինկեր ենք միջազգային պողոտաներու վրայ։ Փտուած լայնքին ու երկայնքին։ Այժմ աւելի լաւ կը ճանչնանք հռչակաւոր Եւրոպան, թէեւ տակաւին չենք թօթափած պատրանքները։

Չխօսի՞նք, չբացատրե՞նք, չվերլուծե՞նք։

Պատրաստե՞նք ժողովուրդը քաղաքական ասպարէզի մէջ, ներկայացնելով սուտն ու իրաւը, դրականն ու բացասականը, կարելին ու ցանկալին։

Զարթեցնե՞նք արժատախիլ «գաղութահայութեան», թէ ո՛ւր է իր փրկութիւնը։ Թէ ի՛նչ բաներ կը պահանջենք։ Թէ ո՛ւր ենք եւ ո՛ւր ենք հասած։ Թէ ո՛ր ճամբով պիտի քալենք, որպէսզի նորէն—եւ այս անգամ վերջնապէս—զոհ չըրթանք դառն պատրանքներու։

Իսկ Թուրքիոյ հանդէպ— ինչո՞ւ Էնկիւրին (կամ վաղուան Պոլիսը) չպիտի գիտնան թէ ի՛նչ կ'ուզենք։ Զե՞ն գիտեր արդէն։

Թուրքը մէկ պատասխան ունի մեզի — Լօզանը։ Կ'ըսէ— ուժ ունիք, պատռեցէք, չունիք՝ սատկեցէք։

Ունի՞նք։ Ուժ ունի՞նք թէ ոչ։

Պատրանքներ չենք սնուցաներ այս մասին ալ։ Գիտենք մեր ուժերուն տարողութիւնը։ Եւ հրաշքներ չենք խոստանար։ Չենք խոստացած։

Ունինք արձանագրութիւններ միջազգային տոմարներու մէջ։ Ունինք Սէվրը, որ թաղուած է, այո՛, բայց կրնայ քրքրուիլ օր մը։ Ունինք որոշումներ Ազգերու Դաշնակցութեան սեղանին վրայ։ Բոլորն ալ անարժէք՝ այսօրուան համար։ Չենք մոռնար Կարսն ալ, բոլորովին հակառակ իմաստով։

Բայց այստեղ թող Պ. Թէքէեանը ինք խօսի.

— «Ֆրանսա Ֆրանքֆորթի եւ Գերմանիա Վերսայլի դաշնագրերով հրաժարած էին շատ մը պահանջներէ. չպահանջեցի՞ն, չե՞ն պահանջեր նորէն, տէրութեանց համար կա՞յ վերջնական հրաժարում»։ (Արեւ, 10 ապրիլ)։

Եւ քանի որ մենք չունինք Տէրութիւն, բառին քաղաքական եւ ազգային իմաստով, իսկ մեր ժողովուրդին կէսը կը գտնուի հայրենիքէն դուրս, ո՞վ պիտի հանդիսանայ ընդհ. դատախազ։ Մղիչ ուժ։ Ազդակ։ Նոյնիսկ բարոյական հասկացութեամբ։

Բայց մենք չենք բաւականանար բարոյական պայքարով, եւ, ամուր կառչած մեր նուաճումներուն, անդադար պրպտումներ, որոնումներ, հետապնդումներ կը կատարենք։

Ապահովեր ենք, արդէն, որոշ գետին, զանազան հետքեր, եւ կ'աշխատինք արժեցնել զանոնք։

Նկատի առնելով մեր ուժերուն տարողութիւնը, կը փնտռենք զինակիցներ կամ գործակիցներ։

Կը հսկենք արթուն, օգտուելու համար բոլոր պատեհութիւններէն։

Կը հետաքրքրուինք զանազան ազդակներով, հին կամ նոր։ Պ. Թէքէեան չարաչար կը սխալի, յայտարարելով թէ «Թուրքիոյ ներքին խնդիրները մեզ չեն կրնար ոգեւորել»)։

Եւ այս բոլորէն վեր, կը տրամադրենք մեր բազուկը։ Ան է բուն իրաւարարը, վճռական ժամուն։ Իսկ այս կ'ըսենք, առանց մեր ոտքը գետնէն կտրելու։ Չափելով, ձեւելով, բայց հաւատալով։ «Ազգերու կեանքին մէջ անկարելի բան չկայ»։

Թուրքի մը խօսքն է այս, և եթէ կը խօսի յեղափոխականի մտքին, պէտք է աւելի շատ խօսի բանաստեղծի մը սիրտին։

Անշուշտ գործելու իմաստով, եւ ոչ թէ սնամէջ խանդավառութեան համար։

Շ.

ՕԿԻՒՍՏ ԿՈՎԷՆ

Իսկապէս մեծ բարեկամ մըն էր որ կորսնցուցին Արեւելքի հալածական ժողովուրդները։ Քաղաքագէտ, իրաւագէտ եւ հրապարակագիր, Պ. Օկիւստ Կովէն առանց վերապահութեան իր տաղանդը ի սպաս դրաւ նաեւ մեր Դատին, օգտուելով ամէն առիթէ, կամ ստեղծելով առիթներ։

Քաղքենի - բաժնետիրական թերթ մըն է նաեւ *Ժուռնալ տէ Տէպա*ն, որուն արտաքին քաղաքականութեան գլխաւոր վարիչն էր հանգուցեալը։ Բայց Կովէն իր առանձին տեղն ունէր, ուր կը բազմէր տիրաբար, հնչեցնելու համար արդարութեան խօսքը, ի նպաստ Պալքաններու եւ Մօտաւոր Արեւելքի ժողովուրդներուն։ Կիսապաշտօնական *Թան*ն անգամ կը խոստովանի թէ արդար ժողովրդականութիւն մը կը վայելէր հարաւ - արեւելեան Եւրոպայի մէջ, շնորհիւ իր միջամտութիւններուն՝ «ի նպաստ Հայերու եւ փոքր Ասիոյ Յոյներուն»։

Այս չոր ու ցամաք նախադասութիւնը չի բացատրեր այն գործօն աշխատանքը զոր կատարեց Կովէն, մանաւորապէս մեր Դատին յաջողութեան համար։ Հեղինակ՝ միջազգային քաղաքականութեան վերաբերեալ գիրքերու, խորապէս ծանօթ՝ հին եւ նոր Թուրքիոյ պատմութեան եւ մանաւանդ բարբարոսութեան, հանգուցեալը կ'ըմբռնէր մեր ողբերգութեան ամբողջ ծանրութիւնը, եւ, խմբագրականներով կամ առանձին յօդուածներով, կ'արծարծէր, կը պաշտպանէր մեր պահանջները։ Մասնակից՝ բոլոր հայանպաստ շարժումներուն, սիրով կը տրամադրէր իր անունը, ինչպէս գրիչը։ Լօզանի ողբերգութենէն վերջն ալ, երբ ծանրագոյն հարուածը տրուեցաւ մեր դատին, Օ. Կովէն հաւատարիմ մնաց իր համոզումներուն, նոյն ուժգնութեամբ ծաղկելով քէմալապետութեան հալածանքի եւ կողոպուտի քաղաքականութիւնը։ Եւ այս՝ հակառակ իր տարիքին եւ հիւանդագին վիճակին։

Փարիզի մէջ, ի պատիւ իրեն սեղան մը սարքուեցաւ քանի մը տարի առաջ։

*** Օկիւստ Կովէնի մահով ֆրանսական մամուլը կը կորսնցնէ տաղանդաւոր եւ անկախ մտքի տէր հրապարակագիր մը, ինչպէս կը խոստովանին բոլորը։ Աւելի քան քսան տարի բնակած ըլլալով Արեւելքի մէջ, ամբարած էր խոր հմտութիւն, եւ ունէր զարմանալի յստակատեսութիւն մը՝ քաղաքական դէպքերու մասին։ Որոշապէս նախատեսած էր Մեծ Պատերազմին տարողութիւնը եւ անոնց հետ կապուած դէպքերու ընթացքը։ Ինչպէս որ, իր խօսքը միշտ կշիռ ունէր միջազգային շրջանակներու մէջ։ Ջերմապէս համակիր Ռումանիոյ, Եուկոսլավիոյ եւ Յունաստանի, մինչեւ վերջը տեսակ մը հակակրանք պահեց Պուլկարիոյ հանդէպ, զոր կը նկատէր Գերմանիոյ գործիքը։ Եւ զարմանալի չէ որ ցաւակցական առաջին հեռագիրները հասան Պուքրէշէն (փրոֆ. Եորկա), Պելկրատէն եւ Աթէնքէն։

Մեծ էր իր հեղինակութիւնը նաեւ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ։ Տարիներէ ի վեր յարատեւօրէն կը մասնակցէր բոլոր նիստերուն եւ կ'ուսումնասիրէր բոլոր խնդիրները։ Ամէնէն կարեւոր ժողովներէն յետոյ, շատեր իր կարծիքը կը հարցնէին եւ յաճախ իր հաւասարակշիռ խորհուրդներուն շնորհիւ էր որ շրջակուեցան յախուռն վճիռներ։ Ամէն օր *Տէպա*ի գրելով մէկտեղ, իր սիրայօժար խորհուրդները կուտար երիտասարդներուն եւ համրանք չունին անոնք որ կ'օգտուէին իր փորձառութենէն։

** Հ. Հ. Պատուիրակութեան կողմէ Ա. Ահարոնեան ցաւակցական հեռագիր մը ուղղեց Պ. Կովէնի մահուան առթիւ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍՊԱՆԻՈՅ ԴԷՊՔԵՐԸ

Տեղական թերթերը գրեցին թէ Սպանիոյ գահազուրկ թագաւորը պիտի մեկնի Լոնտոն, սակայն կ'ըսուի նաեւ թէ որոշած է առայժմ հաստատուիլ Ֆրանսա, սպասելով դէպքերու ելքին, այսինքն՝ խորհրդարանական ընտրութեանց եւ խորհրդարանի որոշման, մինչ միւս կողմէ, հանրապետական կառավարութիւնը որ խանդավառ ընդունելութիւն գտաւ Սպանիոյ ժողովուրդէն, կ'ամրացնէ իր դիրքերը։

Արմատական - ընկերվարականները հետեւեալ որոշումները տուած են.— Պաշտպանել Նորածին հանրապետութիւնը, պահանջել կառավարութենէն որ զինաթափէ նախորդ կառավարութեան մնացորդ ուժերը եւ զինէ նոր կառավարութեան հաւատարիմ ժողովրդական տարրերը,— հին կառավարութեան օրով գործած սխալներու պատասխանատուները հետապնդել և Ալֆոնս թագաւորին պատմական դատավարութիւնը կատարել, երբեւան հանելով անոր քաղաքական եւ հասարակ յանցանքները, որոնցմով կ'ամբաստանուի։

Վալանսի արքեպիսկոպոսը իր ստորադասներուն ուղղուած շրջաբերականով մը կը յորդորէ հպատակիլ օրուան իշխանութեան։

Կառավարութիւնը մտադրած է կարգ մը փոփոխութիւններ մտցնել ընտրական օրէնքին մէջ, նախ քան ընտրութիւնները։

Սպանիոյ արտաքին Նախարարութիւնը այցելութիւնը ընդունեց Անգլիոյ, Արժանթինի, Քուպայի, Լեհաստանի եւ Պրազիլիոյ ներկայացուցիչներուն, որոնք պաշտօնապէս հաղորդեցին իրենց կառավարութեանց կողմէ հանրապետութեան ճանաչումը։

Թուրքիոյ ընտրութիւնները

ՆՈՐԷՆ ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐ

Ճիւմհուրիէթ խալք կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հաղորդած է Թուրք մամուլին.—

Ապրիլ 20էն յետոյ, Ճիւմհուրիէթ խալք կուսակցութեան երեսփոխանական թեկնածուները պիտի հրատարակուին, եւ այս առթիւ կուսակցութեան ընդհ. Նախագահը յայտարարութեամբ մը պիտի բացատրէ մեր ծրագրին սկզբունքները։ Ասկէ առաջ, յարմար դատուած է հանրային կարծիքին եւ ընտրողներուն ներկայացնել տեսակէտ մը որ որոշուած է կուսակցութեան նախագահութեան դիւանին կողմէ։

«Այս ընտրութեան մէջ, ընդհ. Նախագահութիւնը կուսակցութեան անունով 22 ընտրական շրջանակներու մէջ 30 երեսփոխանական թեկնածու չպիտի ներկայացնէ։ Նպատակն է հնարաւորութիւն տալ այն հայրենակիցներուն որոնք կ'ուզեն Խալքի ծրագրէն տարբեր ծրագրով մը աշխատիլ Ազգ. Մեծ Ժողովին մէջ։

«Այս ձեւով, Խալք կուսակցութիւնը կը յարատեւէ իր այն որոշման մէջ թէ կ'ընդունի քննադատութիւնը եւ կարծիքը անոնց որոնք թէեւ համաձայն չեն Խալքի սկզբունքներուն, բայց անկեղծ են իրենց տեսակէտին մէջ։ Եւ Խալքը օգտակար կը նկատէ որ ազգին առջեւ բաղդատութեան դրուին այդ կարծիքները եւ իր բացատրութիւնները։

«Յոյս ունինք թէ Խալքի պատկանեալ Բ. կարգի ընտրողները գոհունակութեամբ պիտի ընդունին եւ պիտի գործադրեն այս որոշումը, զոր տուած է Ընդհ. Նախագահութեան Դիւանը, երկիրը վարժեցնելու համար հանրապետական, ազգային եւ անկեղծ կարծիքներու փոխանակութեան»։

Հրաժարում պուլկար դահլիճին

Պուլկարիոյ վարչապետը թագաւորին ներկայացուց դահլիճին հրաժարականը որ ընդունուեցաւ։

Այս հրաժարման պատճառ ցոյց կը տրուի այն որ թագաւորը վերջերս, երկրին մէջ կատարած իր ճամբորդութեան ընթացքին, առիթ ունեցաւ ծանօթանալու ժողովուրդին տրամադրութիւններուն ու Սոֆիա վերադարձաւ համոզուած որ կառավարութեան մէջ փոփոխութիւն մը անհրաժեշտ է։

Թագաւորը կը յուսայ որ պիտի կարենայ յաջողցնել զանազան հոսանքներէ բաղկացած դահլիճի մը կազմութիւնը։

Նաւային համաձայնութեան շուրջ

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ ծրագրուած նաւային համաձայնութիւնը տակաւին ելք չէ ունեցած կարգ մը դժուարութեանց հետեւանքով։

Այս մասին, խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ ֆրանսական դահլիճը, հանրապետական նախագահին, Պ. Տումէրկի նախագահութեամբ։ Արտաքին նախարարը Պ. Պրիան զեկոյց մը տուաւ կատարուող բանակցութիւններու մասին։

Համաձայնութեան կնքումը արգիլող գլխաւոր դժուարութիւնը առաջ կուգայ 1934էն 1936 շինուելիք թեթեւ յածաւներուն վերաբերեալ հարցերէն։

Համաձայնութեան նախագիծը իրաւունք կուտայ Ֆրանսայի շինելու 136428 թոնօ տարողութեամբ նոր նաւեր փոխարինելու համար հինները, որոնք ծառայութենէ դուրս պիտի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՏԸ

ԴԱՏԱՐԱՆԸ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆԸ

Սանասարեան խանի դատը շարունակուեցաւ Պոլսոյ Քաղաքային Բ. ատեանին առջեւ, ապրիլ 15ին։

Այս դատավարութիւնը կը ներկայացնէր մասնաւոր կարեւորութիւն մը, որովհետեւ դատարանը պիտի որոշէր թէ հպատակելո՞ւ է Վճռաբեկ ատեանի որոշման, եւ անցնիլ դատին քննութեան, թէ ո՛չ Էնկիւրի պէտք է հարցնել թէ գոյութիւն ունի՞ Հայոց Պատրիարքութիւն եւ եթէ այո, Նարոյեան արքեպիսկոպո՞սն է Պատրիարքը, ինչպէս կը պահանջէին քաղաքապետութեան փոխանորդները։

Դատարանը հետեւեալ որոշումը տուաւ.—

«Նկատելով որ վագֆնամէի մէջ միւթէվէլլիութեան մասին տրուած պայմանը կը տրամադրէ թէ Պոլսոյ մէջ Հայոց կրօնական գործերը վարող եւ ամենէն մեծ կրօնական աթոռը գրաւող անձը միւթէվէլլի կ'ըլլայ։ Եւ նկատելով որ ցոյց տրուած փաստաթուղթերը կը բաւեն հաստատելու այս աթոռին (մագամ) գոյութիւնը։ Նկատելով որ, ի զօրու եղող սկզբունքներու համաձայն, եթէ վագֆնամէին մէջ բացորոշ կերպով ցոյց տրուած է միւթէվէլլի ըլլալիք անձը, այդ անձը, առանց դատական որոշման եւ անուանումի պէտք ունենալու, ինքնին միւթէվէլլի կը դառնայ։ Նկատելով որ դատախազը կը գրաւէ այս աթոռը, իրաւունք ունի դատ բանալու։»

«Դատարանս, ըստ օրի պարտաւոր ըլլալով հպատակիլ Վճռաբեկ Ատեանի ընդհ. ժողովին որոշման, դատարանս կ'որոշէ հպատակիլ յիշեալ որոշման եւ դատական թուղթերը վերադարձնել նախադատ դատաւորին, որպէս զի դատին էութեան մասին քննութիւն կատարուի։

Համաձայն հմուտ իրաւագէտներու կարծիքին, Պոլսոյ Քաղաքային Բ. ատեանին այս որոշումը մեծ յաջողութիւն մըն է, եւ հարիւրին 80 շահուած կը նկատուի դատը։

Արդարեւ, այս ձեւով դատարանը կ'ընդունի.— Ա. Պատրիարքութիւնը գոյութիւն ունի։ Բ. Նարոյեան արքեպիսկոպոսն է Պատրիարքը։ Գ. Պատրիարքը իր հանգամանքով իրաւունք ունի դատախազ ներկայանալու, այսինքն տէր կանգնելու Սանասարեան խանին եւ դատ բանալու։

Ասկէ վերջ, դատին էութեան քննութեան պիտի ձեռնարկուի։ Այսինքն Պատրիարքին փոխանորդները պիտի հրաւիրուին ներկայացնելու իրենց թուղթերը եւ հաստատելու թէ Սանասարեան խանը իրապէս Հայոց ազգինն է։ Իսկ ասիկա շատ դիւրին է, քանի որ փաստաթուղթերը շատ զօրաւոր են։

Միեւնոյն ատեն, այս որոշումը կրնայ ազդել նաեւ Քաղաքային Դ. ատեանին վրայ, ուր կը տեսնուի գերեզմանատան դատը։ Աւելի պարզ խօսելով, պէտք չպիտի մնայ Քաղաքապետութեան փաստաբաններու այն առարկութեան թէ Հայոց Պատրիարքը իրաւունք չունի դատ բանալու։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անբուժելի տագնապի մը մէջ կը գալարուի աշխարհի ամէնէն վիթխարի պետութիւնը՝ Մեծն Բրիտանիան։ Այս հպարտ ու սառնարիւն ժողովուրդը որ յուսահատօրէն անընդունակ է ըմբռնելու նուաղ բախտաւոր ժողովուրդներու տառապանքն ու ցաւը, հետզհետէ իր մորթին վրայ կը զգայ աճուոր վէրքի մը վրդովիչ ազդանշանները։ Եւ եթէ չէյնար մէկ օրէն միւսը, պատճառը այն է որ անսպառ ու անվախճան ուժ կայ դեռ իր երակներուն մէջ։

Եռապատիկ տագնապ, մէկը միւսէն սպառնական, մէկը միւսէն վտանգաւոր։

* * *

Աճուածիկ Հնդկաստանը, կայսրութեան մայր երակը, առանց որուն անզառնալի կերպով կրնայ կործանիլ այս վիթխարի կայսրութիւնը։ Տասնըվեց ամիսէ ի վեր նոր գոյն ու ձեւ ստացաւ կանոնի «ապստամբական» շարժումը ու Անգլիոյ վարպետ դիւանագէտներն իսկ չկրցան լուծում մը գտնել։ Կարկտուքի կը նմանին մինչեւ հիմա եղած կարգադրութիւնները, որոնց ընթացքին Անգլիա շատ բան կորսնցուց իր հեղինակութենէն։ Վկայ կանոնի եւ փոխարքային միջեւ գոյացած «զինադուլը» քանի մը շաբաթ առաջ։

Հնդիկ հայրենասէրները լուրջ եւ ոխողեմատիկ պայքարի մը ձեռնարկած են, յաջողցնելու համար իրենց ծրագիրը—Անկախ Հնդկաստան։ Կըրնա՞յ իրագործուիլ կանոնի երազը։ Անհաւանական կը թուի, գոնէ մեր օրերուն, եթէ ուշի ուշով հետեւինք Անգլիոյ գաղթային քաղաքականութեան պատմութեան եւ եթէ, մանաւանդ մոռնանք «փողոցէն անցնող» անգլիացիին պէս։ Ետ գացէք մինչեւ 150 տարի, պրպտեցէք Եւրոպայի դիւանագիտական պատմութիւնը, տեսնելու համար թէ Անգլիա ի՛նչ ուղղութեամբ եւ ի՛նչ զարմանալի խոհեմութեամբ վարած է իր քաղաքականութիւնը իր տիրապետութեան կամ ազդեցութեան տակ ինկած ժողովուրդներուն հանդէպ։ Բացարձակօրէն հաւատարիմ մնացած է դասական ուղղութեան մը, որուն գլխաւոր յատկանիշներէն մէկն է եղած գժտութիւն յառաջ բերել հաբեւաններու միջեւ։

Նոյն բանն է որ տեղի կ'ունենայ այսօր Հնդկաստանի մէջ, երբ հնդիկ ու մահմետական տարրեր ակնոցներով կը դիտեն կացութիւնը, շնորհիւ, խոստովանինք, Լոնտոնէն արձակուած անուղղակի ազդանշաններուն։ Ու պէտք է հաստատել միանգամընդմիշտ որ Անգլիոյ հաւանական յաղթութիւնը Հնդկաստանի հարցին մէջ, պիտի ապահովուի գլխաւորաբար շնորհիւ այդ հանգամանքին։ Ցեղերու, կրօններու եւ լեզուներու այլազանութիւնն ալ առանձնաբար։

Հնդիկ ու մահմէտական թերեւս համաձայնութեան մը յանգին որոշ կէտերու մէջ գլուխ-գլխի տալով։ Բայց ո՞ր կեսուրն է որ հանգիստ ու անվրդով պիտի ուզէր դիտել որ հարս ու փեսայ սիրաբանին ու դաւեն իրեն դէմ։ Այս գլխաւոր պատճառ յիշելով, ըսել չենք ուզեր որ կացութիւնը վարդագոյն է եւ Լոնտոնի վարիչները ամէն ինչ ձգած են իր բնական ընթացքին։ Ընդհակառակն, հազարումէկ ձեւերու մասին կը խորհին, անմիջապէս կարգադրութիւններ ընելու եւ անմիջական վտանգը հեռացնելու նպատակով։ Յառաջիկայ յունիսին Լոնտոնի մէջ գումարուելիք հնդկական խորհրդաժողովը նորութիւններ պիտի ունենայ այդ իմաստով։ Հակառակ իր դէմ ուղղուած բուռն քննադատութիւններուն, օրուան ընկերվարական իշխանութիւնը այս փշոտ հարցին մէջ կը վարուի ճիշդ այնպէս ինչպէս պիտի վարուէր պահպանողական փորձութիւն մը։ Եւ այդ է պատճառը որ Պոլտուին ու Մէքտոնըլտ այսօր ունին գրեթէ միեւնոյն տեսակէտները Հնդկաստանի մասին։ Միամտութիւն էր արդէն տարբեր ուղղութիւն սպասել, քանի որ իշխանութեան գլուխ եկող ամէն Անգլիացի, պահպանողական թէ ընկերվարական՝ մէկ անխորտակելի սրբութիւն կը կը ճանչնայ միայն— պահել, ամուր պահել կայսրութեան հիմերը։

Բաւական որ առանց Հնդկաստանի կը կործանի Բրիտանական կայսրութիւնը։

Անկասկած կը պատահի այդ աղէտը, եթէ հնդիկ հայրենասէրները բացարձակ գոհացում ստանան իրենց պահանջներուն։ Գաղթավայրերը բարոյական կապով մը միացած են Լոնտոնի եւ անցեալ նոյեմբերին գումարուած կայսերական ժողովի ընթացքին։ յայտնապէս երեւան եկաւ թէ գաղթավայրերը ի՛նչ տրամադրութիւններ ունին հանդէպ «Մայր հայրենիքին»։ Քանատայի եւ Աւստրալիոյ նման երկիրներ վճռապէս մերժեցին «Համակայսերական «Ազատ-Առեւտուր»ի առաջարկը, այն իմաստով որով պայքար կը մղէր Լորտ Պիվըրպրուքի մամուլը։ «Դուք մեզի ուտելիք տուէք, մենք ձեզի մեքենայ տանք. փոխանակութիւն առանց մաքսի», առաջարկեցին այդ երկիրներուն։ Իսկ անոնք պատասխանեցին.

— Մենք մեզի համար ուտելիք ունինք եւ ի վիճակի ենք մեր մեքենաները մեր ձեռքով շինելու. մենք ձեր արդիւնաբերական արտադրութիւնները մաքսի կ'ենթարկենք, իսկ դուք ալ մաքսի ենթարկեցէք, եթէ կ'ուզէք, մեր ուղարկած հում նիւթերը»։

Կարճ խօսքով, գաղթավայրերը ըսել ուզեցին որ «այլեւս պէտք չունինք ձեր օգնութեան»։

Յիշեցինք միայն տնտեսական քաղաքականութեան առթիւ ստեղծուած կացութիւնը։ Հապա՞ սահմանադրական կարգ մը նոր առանձնաշնորհները զորս ստացան գաղթավայրերը։

Եթէ Հնդկաստան բաժնուի Բրիտանական կայսրութենէն, Անգլիա կորսնցուցած պիտի ըլլայ հողամաս մը որ վիթխարի շահաստան մըն է այսօր, գրեթէ միակը որմէ նիւթապէս կ'օգտուի։ Յետոյ, Անգլիա չպիտի կրնայ այլեւս իր թաթը երկարել մինչեւ Աւստրալիա ու Նոր Զելանտա այնպէս համարձակ ինչպէս հիմա։ Եւ նոյնիսկ, անհաւանական չէ որ այդ գաղթավայրերէն մանաւանդ առաջինը փորձուի նոր ու վտանգաւոր պահանջներ դնելու Լոնտոնի խորհրդարանին առջեւ։ Նոյն փորձութեան կրնան ենթարկուիլ նաեւ Քանատան՝ որ Ամերիկայի ազդեցութեան տակ է որոշ չափով ու հարաւային Ափրիկէն, ուր հանրապետական կարգուսարքի մասին կը փսփսան կարգ մը շրջանակներու մէջ։

Իսկ այն օրը երբ այս երեք գլխաւոր գաղթավայրերուն հաւատարմութիւնը «Նորին վեհափառութեան» դառնայ խախուտ ու կասկածներ ներշնչէ, այլեւս չկայ Բրիտանական կայսրութիւնը, իր այսօրուան իմաստով։

Տարակոյս չկայ որ չափազանց մութ է այս հեռանկարը եւ լուրջ մտահոգութեան աղբիւր մը՝ Անգլիոյ վարիչներուն համար։ Այս աճուոր պատասխանատուութիւնները միանգամընդմիշտ արգիլելու համար է որ, Անգլիա անկարելի միջոցներուն պիտի դիմէ, որպէսզի Հնդկաստան ըստանայ միայն այնքան ազատութիւն որքանին քիչ-շատ արժանի է ներկայ պայմաններուն մէջ։ Աւելին ո՛չ։

Եւ պէտք է հաւատալ որ, հակառակ այլազան տագնապներու եւ դժուարութեանց, Ալպիոնի հպարտ հայրենիքը ի վիճակի է տակաւին իր փրկութիւնը ինքն իր ձեռքով ճարելու։ Եզական է իրենց ճկունութիւնը եւ հազարումէկ ձեւ գիտեն «գործը անուշի կապելու» համար։ Իրաւ է որ Անգլիոյ հեղինակութիւնը զգալի չափով նուազած է աշխարհի չորս ծագերուն վրայ, բայց իր նիւթական ուժն ու հարըստութիւնը դեռ շա՜տ մեծ են, հակազդելու համար բարոյական հեղինակութեան անկումին։

ԺԻՐԱՅՐ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒՄԸ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ԳԱՂԹԱԿԱՆԱՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

Ե.

Ազգերու Դաշնակցութիւնը հիւսիսային Սուրիոյ եւ Ալէվիներու երկրին մէջ հաստատած գիւղերէն զատ, Սուրիոյ եւ Լիբանանի զանազան քաղաքներուն մէջ հիմնած է թաղեր, արհեստաւոր հայ ընտանիքներու համար։ Ուրեմն, Տեղաւորման Յանձնախումբը ոչ միայն մտահոգուած է հողագործ հայ գաղթականները հողին ու արօրին կապելու անհրաժեշտութեամբ, այլ միեւնոյն ժամանակ աշխատած է դիւրութիւններ տալով քաջալերելու հայ արհեստաւորները։

Այդ նպատակաւ ալ ան կարեւոր քաղաքներու կից թաղերէն ընդարձակ տարածութիւններ գնած եւ յատկացուցած է գաղթական Հայերու, յաճախ նիւթական օժանդակութիւններ ալ տրամադրելով անոնց։

ՀԱԼԷՊԻ ԹԱՂԵՐԸ

Հալէպի հիւսիսային կողմը, Մէյտանի մէջ, Յանձնախումբը ընդարձակ հողամաս մը գնած է եւ յատկացուցած արհեստաւոր ընտանիքներու։ Մէյտան Քէպիր կոչուած այս թաղին մէջ կը բնակին մօտաւորապէս 450 ընտանիքներ։ Միեւնոյն թաղին մէջ եւ առաջուան հողին մօտ գնուած է նաեւ ուրիշ ընդարձակ տարածութիւն մը եւ արդէն նոր ընտանիքներ սկսած են հաստատուիլ հոն։

Այս երկու թաղերու մէջ մօտաւորապէս 900 հայ ընտանիքներ տեղաւորուած կ'ըլլան, որոնց գետինները տրամադրած է Ազգերու Դաշնակցութեան Տեղաւորման Յանձնախումբը։ Այս զուտ հայկական թաղերու մէջ բնակարանները շինուած են կանոնաւոր եւ հոգ կը տարուի մաքրութեան։

Ուրիշ առթիւ կը խօսինք այս նորահաստատ թաղերու կրթական եւ ազգային կեանքին շուրջ. այժմ կ'ուզենք ցոյց տալ միայն Տեղաւորման Յանձնախումբի կատարած աշխատանքները։

ԳԸՐԸՔԽԱՆԻ ԹԱՂԵՐԸ

Գըրըքխանի մէջ եւս գնուած են երեք առանձին հողամասեր, որոնց վրայ հիմնուած են երեք թաղեր։ Բնակիչները իրենք շինած են բնակարանները, որոշ ծրագրի վրայ։

Առաջին թաղին մէջ հաստատուած են 40 ընտանիքներ, 176 հոգի, երկրորդ թաղին մէջ 12 ընտանիք, 55 հոգի եւ երրորդ թաղին մէջ 28 ընտանիքներ։ Այս վերջինները առժամապէս հիւղակներ շինած են, սակայն կը պատրաստուին այս գարնան շինելու իրենց կանոնաւոր տուները։ Ասոնց մեծ մասը արհեստաւորներ են. շատեր ունին նաեւ բանջարանոցներ։ Բոլորն ալ ինքնապահ են եւ գոհ իրենց վիճակէն։

ԱԼԷՔՍԱՆՏՐԷԹԻ ԹԱՂԸ

Ալէքսանտրէթի հարաւային արեւմտեան կողմը, Պէյլանի ճամբուն վրայ Յանձնախումբը գնած է հող մը եւ յատկացուցած 47 ընտանիքներու։ Մեծ մասը արդէն աւարտած են իրենց տուներու շինութիւնները, իսկ 16 ընտանիք ալ շինելու վրայ են։ Շինուած է նաեւ դպրոցի շէնք մը։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ԹԱՂԸ

Քանի մը տարի առաջ Դամասկոսի մէջ, Պապ Շարգիէէն վեր, Հայոց եկեղեցիին մօտ, Տեղաւորման Յանձնախումբը գնած էր ընդարձակ տարածութիւն մը, հոն առանձին հայկական թաղ մը հաստատելու մտօք։ Այժմ արդէն 125 ընտանիքներ հաստատուած են հոն եւ իւրաքանչիւրը շինած իր տունը։

Ընդհանրապէս Մարաշցիներէ բնակուած այս թաղը մեծ յարմարութիւններ ունի կրթական եւ հոգեւոր մխիթարութեան մատակարարումին կեդրոնին եւ եկեղեցիին ունեցած մօտիկութեամբ։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԹԱՂԵՐԸ

Մենք բոլորս գիտենք այն դժնդակ կացութիւնը, որուն մատնուած էին Պէյրութի քէմբերուն մէջ բնակելու դատապարտուող հայ գաղթականները։ Շատ նեղ տարածութեան մը մէջ իրարու վրայ բնակելու դատապարտուած հազարաւոր ընտանիքներ կը հիւծէին մէկ կողմէ անգործութեան, իսկ միւս կողմէ անողոք հիւանդութեան երեսէն, ընդհանրապէս արգիլինք՝ ազատութեան եւ խոնաւութեան։

Այդ տխուր պայմաններուն տակ ապրող մեր դժբախտ հայրենակիցները սակայն ենթակայ էին բոլորովին դուրս նետուելու վտանգին, տեղական կառավարութեան այդ ուղղութեամբ տուած մէկ որոշման համաձայն։ Նոյնիսկ քանի մը անգամներ, ոստիկաններու ներկայութեան, իրենց հիւղակներէն դուրս նետուեցան հայ ընտանիքներ, նոր բնակարաններ եւ ուրիշ թաղեր փոխադրուելու ստիպման տակ։

Իր օրապահիկը հայթայթելու անկարող դժբախտ գաղթականը դատապարտուած պիտի ըլլար ցեխին եւ անձրեւին մէջ մնալու, եթէ փրկարար ձեռք մը չզգացնէր զինք այդ վիճակէն։ Ի պատիւ մեր ժողովուրդի լաւագոյն բարեկամ Պ. Պըրնիէի եւ Մարդպանութեան, պէտք է յայտարարել որ հայ գաղթականներու կայաններուն անմիջական քանդումին համար տրուած որոշումը երկարաձգուեցաւ շնորհիւ այն միջամտութեանց եւ կարգադրութեանց որոնք ձեռք առնուեցան գաղթականաց Տեղաւորման Յանձնախումբին կողմէ։

Այդ օրէն վերջ Յանձնախումբը սկսաւ մասնաւոր թաղեր հիմնելու համար գետիններ փնտռել Պէյրութի շրջակաները։ Առաջին անգամ Էշրէֆիէյի բլուրին վրայ օդասուն տարածութիւն մը գնելով, որոշ ճարտարապետական յատակագծով 160 ընտանիքի համար երկյարկանի շէնքեր շինել տուաւ, ուր այժմ հաստատուած են 160 ընտանիքներ, որոնք ամսէ ամիս կը վճարեն չնչին վարձք մը։

Անկէ վերջ, այս առաջին թաղէն քիչ մը անդին, Հայկաշէն կոչուած թաղին գետինը գնած է Յանձնախումբը եւ զայն 390 բաժին ըրած, հոս եւս մասնաւոր երկրաչափի մը կողմէ պատրաստուած յատակագծի մը համաձայն, ցարդ շինուած են 230 տուներ, ժողովուրդի ծախքով։

Գնուած է նաեւ տասը հազար կանգուննոց ուրիշ հող մը, որուն վրայ շինուած են 60 տուներ։

Այս տուներն ու հողերը ժողովուրդին սեփականութիւնը պիտի ըլլան, երբ անոնք մաս առ մաս վճարելով լմնցնեն նշանակուած նըւազագոյն գինները։

Բացի այս թաղերէն, Տեղաւորման Յանձնախումբը 400,000 ֆրանքով նպաստած է Մարաշցիներու կողմէ Նէհրէն անդին հիմնուած «Մարաշ» գիւղի բնակիչներուն, որոնք 150,000 կանգուն հող մը գնելով արդէն մաքուր եւ կանոնաւոր թաղ մը հիմնած են։

(Ազդակ)

ՎԵՐՋ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԵՒ

ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչո՞ւ Պոլիսը կը տկարանայ օրէ օր։ Թէեւ այլեւս մայրաքաղաք չէ, սակայն իր աշխարհագրական դիրքով, միշտ պիտի մնայ ամենէն մեծ նաւահանգիստը եւ գործերու կեդրոնը։ Ինչո՞ւ իր անցեալի գործունէութիւնը ուրիշ տեղ փոխադրուեցաւ, բաժնուելով Սելանիկի, Պիրէօսի եւ Պէյրութի միջեւ։ Որովհետեւ, նոր Թուրքիան, այն պահուն որ կը կանգնէր Օսմ. Կայսրութեան բեկորներուն վըրայ, պատրաստ չէր կատարելու այն մեծ գործը զոր ստանձնեց, անկից սաղին։ Ահա ինչ որ Մուսթաֆա Քէմալ ըմբռնեց հըրաշալի կերպով, ինչ որ ինքը առաջնորդեց բարեկարգումէ բարեկարգում։ Այս հրաշագործ մարդը մարգարէի մը յստակատեսութեամբ ըմբռնեց իր ժողովուրդին բոլոր պէտքերը։ Ամէնէն առաջ, պէտք էր Թուրք ուղեղը դուրս հանել այն թմբիրէն, ուր ամբողջ դարեր ծուլացեր էր եւ զայն զարգացնել։ Յետագայ դրուագը կը յայտնէ ինչ որ էր։ Իր յիշատակներուն մէջ, պարոն Թոթ կը պատմէ թէ Թուրք կառավարութիւնը խնդրած էր իրմէ որ երիտասարդ սպաներուն տայ քանի մը երկրաչափական ծանօթութիւններ։ Օր մը անոնց բացատրեց թէ եռանկիւնի մը երեք անկիւններու գումարը հաւասար է երկու ուղիղ անկիւններու։ Սպաները յաջողեցան ըմբռնել երբ օրինակ ցոյց տրուած մասնաւոր պարագայ մը։ Բայց, չկրնալով հասկնալ թէ վարկածը կը յարմարի նաեւ բոլոր պարագաներուն, խնդրեցին որ թոյլ տրուի իրենց խորհրդակցիլ միասին։

* *

Իբր սկզբնաւորութիւն ուրեմն, դաստիարակչական գործ մըն էր որ կը պարտադրուէր։ Ժողովրդական տկար փոքրամասնութիւն մըն էր որ գիտէր թրքերէն գրել։ Անգրագէտներու թիւը նշանակելի էր։ Մէտրէսէներու մէջ, տղաքը կը ստանային բերանացի ուսում եւ զուտ կրօնական։ Ֆրանսան էր որ այս պակասը լրացուց, Թուրքիոյ մէջ հիմնելով հանրային դաստիարակութիւն՝ իր կրօնական վարժարաններով, ինչպէս նաեւ աշխարհական կրթութիւն, ինչպէս Կալաթա Սէրայը որ հիմնուած է ֆրանսական վարժարաններու օրինակին վրայ, Պէյրութի Բժշկական եւ Պոլսոյ Իրաւագիտական վարժարանները, եւայլն։

Ու ֆրանսերէնը՝ տարածուելով կատարեց քաղաքակրթական առաքելութիւն մը՝ երկրի մը մէջ, որ կատարեալ բարբարոսական վիճակի մը մէջ էր մնացեր։ Ֆէսի հետ խզումը՝ որ ինքն իր մէջ խորհրդանշական է, նշանակեց խզում իսլամութեան հետ, ինչ որ մեծ բովանդակութիւն ունեցաւ։ Անխուսափելի էր նոր վարչաձեւի համար։ Մուհամմէտի օրէնքը գլելով կրօնական մարզի սահմանները, եւ մինչեւ իսկ անձէ անձ եւ անհատական կեանքի արարքներն ու գործերը կանոնի ենթարկելով, կը կազմալուծուէր այս ժողովուրդին կեանքը, հինցած ու անարժէք պատուէրներու խառնակոյտով մը։ Քանի որ ան կ'անհետանար, պէտք կ'ըլլար ոչ միայն մշակել քաղաքային օրինագիրք մը, այլ նաեւ աշխարհականացնել դըպրոցը եւ զայն դարձնել պարտաւորիչ։ Մէտրէսէներուն տեղը բռնեցին պետութեան նախակրթարանները։ Անշուշտ, մահմետականութեան հետ խզումը, աւանդական կեանքին դրժումը, իր վտանգներն ունէր։ Այս կերպով, չէ՞ր տկարանար բարոյական ըմբռնումը, անհատը չէ՞ր յանձնուեր իր բնազդներուն, իր կրքերուն, վերջապէս անկից խլել ամէն խտէալ։ Թուրքիան սակայն, այդտեղ կը շահէր լայնօրէն, նեցուկ գտնելով իր անկախութեան զգացումին մէջ ուրիշ իտէալ մը՝ հայրենիքի պաշտամունքին մէջ։

Բայց, որպէսզի Թրքերէնը դառնար ազգային լեզու եւ ... զար այն դերը զոր ֆրանսերէնը ստանձներ էր նախապէս, ... հրամեշտ էր զայն պարզել, ... տինական տառերու որդեգրումով, որպէսզի ան մատչելի ըլլար բոլորին։ Այս կերպով՝ ... ղոց դաստիարակութիւնը աւելի արագ կը կատարուէր եւ երկու տարի կը շահէր։ Իսկ ասոր հակառակ, արաբական տառերու վերացումը, կը յեղաշրջէր ... փահաններու սովորութիւնները, անոնք քեթէ վարժուէին ... րուն, չպիտի կրնային այլեւս կարդալ Թերթերը, իրենց ... ցած նամակները, անոնց պատասխանել, եւ նոյն իսկ հաշիւ գրել։ Բայց, բարեկարգում ... սահմանուած էր մանաւանդ ... սերունդներուն, որոնք դպրոցական սեղանները կը գրաւէին։

Այս վերջիններուն վրայ է որ բարեկարգիչը դրած է իր յոյսը Թուրքիան զարգացնելու համար։ Անոր պարտադրած նորութիւնները, վերջինը եւ նախորդները, ինչպէս մեղրական ... թեան եւ Գրիգորեան տարեցոյցի որդեգրումը, օրուան 24 ժամի բաժանումը, ուրբաթի ... կիրակիի նշանակումը իբր ... գըստեան օր կը ձգտէին երկիրը եւրոպականացնել, ո՛չ թէ ... ժանողութեան ոգիով, այլ ... յառաջդիմութեան ճամբուն վրայ դնելու եւ այսպէս Եւրոպայի դէմ պայքարիլ կարենալու ուժով։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի օր, ժամը 4էն ... ու ընտիր բազմութիւն մը ... Թօնի Շքեղ ու լուսազարդ ... մէջ, խանդավառօրէն տօնեց ... Կարմիր Խաչի հիմնադրութեան ... ամեակը։

Նախագահ Ա. Ահարոնեան գեղեցիկ բացման խօսքով ... օրուան տօնը,—Կարմիր Խաչի ... ամեակի շուրջ չէ որ համախմբ... ենք, համախմբուած ենք աւելի ... շոր գաղափարի մը շուրջ՝ ... նութեան, վերածնութեան, ... տոկալու գաղափարին շուրջ ... րեւան կը բերեն մեր գաղութ... տարութեան մէջ։ Այսօրուան ... դէսին գլխ անուաներ են հովա... Նախագահ։ Ես ոչինչ եմ, այս ... դէսին հովանաւորը մեր հի... գլխուհին Անահիտն է։ Ամէն ... ամէն ժողովուրդ կնոջ հանդէպ ... զուրգուրանքը, համակրանքը, ... շնորհը ունի, պատկերացումը ... Բայց, ոչ մէկ ժողովուրդ այն ... կերպացումը տուած չէ կնոջ ... տուած է մեր ցեղը։ Անահիտը ... ամենայն զգաստութեանց ... ոսկեծին տիկինն է Հայոց։ ... պան հրեշտակը հայրենական ... հայրենական բարքերու, ... թեանց։ Մեր հնօրեայ դիցուհի... գին է որ ներկայ է հոս։ Կ. ... Քսանամեայ գոյութիւնը ... խորհրդանշած աշխատանքին, ... նուիրութեան ու գորովին, հա... սիրութեան ու ազգապահպա... պտուղն է։

«Տարբեր է հայ կնոջ պ... մեր բովանդակ պատմութեան ... Անոր անձնուէր պատկերը ... տեսնենք Եղիշէի դժայլելի ... նութեան մէջէն դեռ 5րդ ... «Ձիւները հալեցան, գարունքը ... ուեցաւ, ծիծեռնակները ... ձան» բայց, 5րդ դարու ... ներու դէմքերը ժպիտը չ... նոնք հայրենիքի համար ... գրուած իրենց ամուսիններ... եղբայրներու ցաւով ... կոչ կ'ընեմ հայուհիներու ... Կ. Խաչերու շուրջ։ Մեր ... նութեան մէջ յարալէզներ ... որոնք կուռի դաշտին վրայ ... ւորուած հերոսներու վէրքերը ...

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋը

թեանց սեղաններէն ու հայատիպ շունչ մը ապահոված։ Մեր կովկասցի հայրենակիցները որ միայն 100 տարի ռուսական լուծ տեսած են, ռուսական երգերուն հոգի կուտան, չեն հաշուեր որ այդ երգերը ներկաներէն միայն 100ին 5ին հաճոյք կը պատճառեն։ Իրաւ է գեղարուեստը հայրենիք չունի։ Բայց լաւ է որ քիչ մը սանձահարենք մեր շռայլ ռուսասիրութիւնը։ Մ. Գ.

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ

ՕՐ. Հ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեք ամիսէ ի վեր է որ Փարիզ կը գտնուիմ։ Այդ միջոցին յաճախած հայ երգահանդէսներս ա՛յնքան յուսախաբ ըրած էին զիս, ուր, Օր. Թորոսեանի սարքածին ալ կ'երեւակայէի անոնց պէս, ուր սովորութիւն եղած է երթալ ծափահարել հայ երգչուհի մը, միայն հայ ըլլալու առաւելութիւնը։

Շատ սիրով կը խոստովանիմ սակայն սխալս։ Օր. Թորոսեան ո՛չ միայն պատիւ կը բերէ մեզ Հայերուս, այլ իր ընդունակութիւններով կրնայ երաժշտական տեսակէտէն աւելի պահանջկոտ ազգերու մէջ ալ ժամանցուիլ։

Շաբաթ գիշեր, Սալ Շոփէնի մէջ, Օր. Թորոսեան ներկայացաւ շատ ճոխ յայտագրով մը եւ երգեց հայերէն, ֆրանսերէն եւ իտալերէն, հաւասար ճարտարութեամբ եւ վստահութեամբ։ Բայց Rossini*ի եւ* Mozart*ի կտորներուն մէջ միայն կրցաւ իր հիանալի ձայնին փափկութեան եւ ճկունութեան փաստը տալ, որովհետեւ հո՛ն Օր. Թորոսեան իբրեւ* Soprane leggiero*, իր ձայնին բնական սահմաններուն եւ դերին մէջ կը գտնուէր։ Բնական բայց դժուարին դեր՝ զոր սակայն Օր. Թորոսեան ճարտարօրէն կատարեց, խլելով ներկաներուն անվերջ ծափերը իւրաքանչիւր կտորէ վերջ։ Այս կարգին մասնաւորաբար կ'արձանագրենք* La Flûte enchantée*ի* Air de la Reine*ը (*Mozart*) եւ* Cavatine du Barbier de Séville*ը (*Rossini*).*

Ներկաները չխնայեցին իրենց ծափերը նաեւ Պ. Paul Fauchet*ի, Պ. Պարթեւեանի, Պ. Սրուանձեանցի եԿոմիտաս վրդ.ի կտորներէն վերջ։*

Օր. Թորոսեան, որ ճաշակի ա՛յնքան նրբութիւն ցոյց տուած էր իր յայտագրի կտորներուն ընտրութեան մէջ, եւ ամէն գնահատանքէ վեր էր Կոմիտասի «Հով Արէք»ի, «Բէլէ Բէլէ»ի եւ մանաւանդ «Առաւօտուն բարի լուս»ին մէջ զորս անզուգականօրէն իւրացուցած էր, մեզ վերապահած էր սակայն փոքրիկ անակնկալ մը։ Սրինգի անտեղի ընկերակցութիւնը, որ բոլորովին մարտիրոսացուց վարդապետին գլուխ գործոցը՝ «Գութաներգը»։

Կոմիտաս վարդապետի երաժշտութիւնը գեղեցիկ է իր պարզութեան մէջ եւ հետաքրքիր՝ միայն իր ինքնատիպ եւ ուժեղ հայկական գոյնին համար. բան մը որուն մեր ազգային երաժիշտներէն ոչ ոք կրցած է տակաւին մօտենալ։ Արդ, այս վերջին առաւելութիւնն է որ մեծապէս տուժեց սրինգի յաւելուածական եւ խեղճ մասով։ Խորհուրդ կուտանք մեր երաժիշտներուն եւ մասնաւորաբար սոյն կտորը այդքան անշնորհ կերպով կարկտողներուն որ խուսափին այսուհետեւ այդպիսի վերածումներէ, ծիծաղելի չդառնալու համար օտարներուն եւ մեր առջեւ։

Օր. Թորոսեանի փայլուն եւ յիշատակելի հանդէսին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին նաեւ Պ. Boulmé *(թաւջութակահար) եւ Պ.* J. Brun *(սրնգահար)։ Պ. Պ.* P. Fauchet *եւ Ա. Պարթեւեան անձամբ ընկերացան դաշնակով իրենց կտորներուն։ Յայտագրին միւս մասերուն դաշնակի ընկերակցութիւնը յանձնուած էր Տիկ.* A. Clément*ի, որ այնքան յաջողութիւն ցոյց չտուաւ սակայն* Bréval*ի «*Sonate*»ին մէջ։*

Գ. Մ. ՃԱՀԻՆԵԱՆ

ԿԱՆԽԱՀԱՍ ՏԱՂԱՆԴ ՄԸ

ՊՐԻՒՍԷԼ.—Ապրիլ 15ին, Պրիւսէլի Արքայական երաժշտանոցի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Պ. Սերկէյ Պետրոսեանի մենանուագը (récital), *մասնակցութեամբ իր* զաւկին Ռաֆֆիի, որ 5 տարեկան է, եւ առանց ծանօթութիւն ունենալու երաժշտական նօթագրութեան, զարմանալի յայտնատեսութեամբ մը՝ դաշնակի վրայ անթերի կը նուագէ Պէթովէնի, Շոփէնի, Շուպէռի, Լիցի, եւայլն դժուարին կտորներ։

Արդարեւ, փոքրիկն Պետրոսեան կանխահաս ու բացառիկ տաղանդ մըն է, օժտուած ամենասուր յիշողութեամբ, որ բնազդաբար եւ լսելով միայն կ'իւրացնէ եղանակները ու զանոնք դաշնակի վրայ կ'արտաբերէ հիանալի ճշգրտութեամբ եւ երաժշտական ամենանուրբ երանգներով ու չափերով։ Պելժ գեղարուեստասէր հասարակութիւնը, որ հոծ բազմութեամբ ներկայ էր, ջերմապէս գնահատեց նուագահանդէսը եւ խանդավառ ընդունելութիւն մը ըրաւ հօր ու զաւկին։ Այս վերջինը քանիցս բեմ հրաւիրուեցաւ բուռն ծափերու մէջ։

Այս առթիւ տեղական մամուլը գնահատական տողեր նուիրեց, վեր հանելով երգահանդէսին յաջողութիւնը եւ հրատարակելով Պ. Պետրոսեանին ու իր զաւկին լուսանկարները։

Ցաւալի է գիտել տալ թէ մեր հայրենակիցները խիստ աննշան թիւ մը կը կազմէին ներկաներուն մէջ։ Օտարները մեզմէ աւելի լաւ գիտեն գնահատել մեր արուեստագէտները։

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ՏԻԻՍԷԼՏՈՐՖԻ ՀՐԷՇԸ

ԱՄԲՈՂՋ ԸՆՏԱՆԻՔ ՄԸ Կ'ՈՒԶԷՐ ԽՈՂԽՈՂԵԼ

Դատավարութիւն մը որ այսքան երկար կը տեւէ, կը սպառնայ ի վերջոյ ձանձրոյթ պատճառել նոյնիսկ ամէնէն հետաքրքիր ունկնդրին։ Բայց Քուրթէն կը նմանի անակնկալներու տուփի մը։ Ամէն մէկ դատավարութեան, նորութիւն մըն է որ կը յայտնէ, կամ թոյլ կուտայ որ ուրիշները յայտնեն իր հաշւոյն եւ այս կերպով, գիտէ հանրութեան հետաքրքրութիւնը կեդրոնացնել իր վրայ։

Այսպէս է պարագան Քեօլսցիմճեա ընտանիքին, զոր կ'ուզէր «հանդերձ ընտանեօք» պատուել..., իր հասկցած եղանակով անշուշտ։

— Քուրթէն, կը հարցնէ դատաւորը, շիտա՞կ է թէ կ'ուզէիր ամբողջ այս ընտանիքը սպաննել։

Քուրթէն թէեւ կը սպաննէ հաճոյքով, առանց խղճահարութեան չետին վարանումի, սակայն պատիւ կը սեպէ չստել։ Ու կը ճշդէ վերապահումը.

— Ինծի այնպէս կուգայ թէ մինակ տղաքը պիտի սպաննէի։

— Ինչո՞ւ ուրեմն, չիրագործեցիր կը հարցնէ դատաւորը։

— Որովհետեւ, առիթը չներկայացաւ։ Բայց ձգենք պահ մը մանրամասնութիւնները որոնք որեւէ հասարակ ոճրագործի մը մահապատիժ պիտի արժէին, իսկ Քուրթէնի պէս վայրագ «հրաշալիք»ի մը համար, երկրորդական-երրորդական կէտեր կը կազմեն, ինչպէս երկու աղջիկներու սպանութիւնը, պարզ այն պատճառով որ արուեստական հրախաղութիւնով կը զուարճանային փոքր հրթիռներ պայթեցնելով, ինչ որ ջղագրգռեր էր հրէշը...

Ու տեսնենք թէ ինչպէս կը սիրէր..., քանի որ անասնական աշխարհէն սկսեալ մինչեւ մարդկային աշխարհի ամենաբարձր ստիճանները, ամէն արարած բնական իրաւունքն ունի սիրելու եւ անշուշտ, իւրաքանչիւրը իր հասկցած եղանակով։ Այս իրաւունքը չէ որ մարդկութիւնը պիտի զլանար Քուրթէնի, անոր համար որ ոճրագործ է... Ուրեմն...

ՍԻՐՈՅ ԴԱՄ ՄԸ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

Եւ ահա ան որ պիտի պատմէ հրէշին հոգեկան գաղտնիքը։ Կերթրուտ կը կոչուի, բարձրահասակ նիհար աղջիկ մը, որ մէկ ժամուան ընթացքին, շնորհիւ Քուրթէնի, ճանչցաւ սիրոյ եւ մահուան յուզումները... յաջորդաբար եւ փոխն ի փոխ։

Ու դէմքը ծածկելով եւ լալով է որ կը ներկայանայ դատարան, մասնաւոր հետաքրքրութիւն մը արթնցնելով որովհետեւ, Օր. Կերթրուտի պարագան կը սատուկանայ անով որ, դեռ նախորդ օրն իսկ, հրէշը երկու հոգի եւս սպաննած էր եւ ոստիկանութիւնն անգամ անհաւատալի կը գտնէր այսքան բեղուն... գործունէութիւն։

Կերթրուտ նոր հասեր էր Տիւսէլտորֆ գործ գտնելու յոյսով ու փողոցէ փողոց կը թափառէր, երբ հանդիպեցաւ Քուրթէնի։

— Շատ գեղեցիկ էք բսաւ անոր, եւ զարմանալի կերպով կը նմանիք կնոջ մը, զոր ատենին շատ սիրեր էի։

Կերթրուտ հպարտութեամբ ուրախացաւ։ Նոր չէր որ կը լսէր իր գեղեցկութեան գովքը։ Բայց նոր մարդ էր որ աւելի տաք շեշտով հնարաւոր խօսքեր կը կրկնէր։ Քուրթէն, վայելուչ արտաքինով, համոզեցուցեր էր թէ նամակատան պաշտօնեայ է եւ իր նոր բարեկամուհին առաջնորդեր էր քաղաքին տօնավաճառը, անկից ալ թեւ թեւի անցեր էին Հռենոսի եզերեայ պարտէզները։

Կերթրուտ որ շատ նեղ կօշիկներ էր հագեր, հանեց զանոնք ու մարգին վրայ սկսաւ քալել գուլպայով, մինչեւ որ փորձուեցաւ անկիւն մը բազմիլ քով քովի։

Հո՛դ էր որ Քուրթէն թափ տուաւ իր սիրային արտայայտութիւններուն, գովեց, փաղաքշեց, ուզեց համոզել, որ քով քովի նստելէ վերջ, քայլ մըն ալ առաջ երթան, չզգահան պղատոնական արտայայտութիւններով եւ երբ նշմարեց թէ աղջիկը յամառօրէն կը մերժէ, կատղած, ռռնաց,

—Մեռի՛ր, ուրեմն։

Ու դաշոյնը հանելով, զարկաւ անոր քունքին, միշտ քունքին, երկրորդ մը եւս, մինչեւ որ աղջիկը սարսափահար, նուաղած ինկաւ իր արեան մէջ։ Ու հրէշը փախուստ տուաւ։

Երբ աղջիկը գտան վիրաւոր վիճակի մէջ, յոյս չէր ներշնչեր ապրելու, սակայն ապրեցաւ։ Եւ հիմա ողջ առողջ, երբ արկածը կը պատմէ, Քուրթէն անձայն մտիկ կ'ընէ այս աղջիկը, որ նախապէս յայտարարեր էր թէ չի ճանչնար ոճրագործը եւ իրողութիւնը խոստովաներ էր անոր ձերբակալումէն շատ յետոյ միայն. ինչո՞ւ։ Այս ալ կնոջական գաղտնիք։

Եւ ահա, միջադէպ մը դատարանին մէջ իսկ։

Քուրթէն կը հաւաստէ թէ միշտ ալ վերադարձած է իր գործած ոճիրներուն վայրը, եւ մանաւանդ, ոստիկաններուն հետ էր այն պահուն, երբ անոնք քննութիւն կը կատարէին իր զոհերուն մէկուն՝ Իտա Ռէօյթերի մասին։

Ոստիկանապետը կ'ուզէ հերքել այս կէտը։

— Կը յիշէ՞ք, պարոն ոստիկանապետ, կը հաւաստէ Քուրթէն, դուք չէ՞իք որ երբ անզգուշաբար լուսանկարիչ մը կը չախէիք։

Ըսելիք չկայ։ Ոստիկանութեան կը մնայ լռել։»

(6)

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԾԽԱԽՈՏԻ ՏԱԳՆԱՊԻՆ ՊԱՏՃԱՌԸ

Ծխախոտի տագնապը փարատելու համար, կառավարութիւնը որոշած էր որ մենաշնորհի վարչութիւնը գնէ մնացած ապրանքներու մթերքը։

Ծխախոտի վաճառականները, սակայն, անբաւարար կը համարեն այս միջոցը, ժամանակաւոր նկատելով զայն։ Վաճառականները գիտել կուտան որ ծխախոտին ներկայ տագնապին ամէնէն կարեւոր պատճառներն են գերմանական եւ եգիպտական մաքսերուն բարձրացումը, որոնց դարմանումին համար պէտք է ձեռնարկներ ընել։

Մասնաւորաբար դիտել կը տրուի որ եգիպտական մաքսատուրքը պատճառ եղած է որ Տրապիզոնի եւ Արդուինի ծխախոտները չծախուին։

Եգիպտական կառավարութիւնը այս ծանր մաքսատուրքը դրած է փոխադարձելու համար Թրքական սակացոյցին, որ ծանր մաքս կը դնէ եգիպտական բանջարեղէններուն վրայ։ Մինչդեռ մենք տարեկան հազիւ 200,000 ոսկիի բանջարեղէն կը ներածենք, Եգիպտոս ղրկուած միլիոնաւոր քիլօ ծխախոտին դէմ։ Ասկէ որոշապէս կ'երեւի թէ ո՞վ վնասուած է եղած կարգադրութենէն։

ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑԱԿԱՆ

Պոլսոյ ցորենի վաճառականները ձեռնարկներ կը կատարեն Համագործակցական Միութիւն մը կազմելու համար։

Այս համագործակցականը ցորենը ուղղակի պիտի գնէ գիւղացիներէն ու աղօրեպաններու պիտի ծախէ։ Այս կերպով, ցորենի վաճառականները նպատակ ունին եղեր միջնորդները մէջտեղէն վերցնելու։

Մինչդեռ, կը գրէ Ագշամ, վաճառականները իրենք միջնորդներէ կը նկատուին, եւ զիրենք մէջտեղէն վերցնելու համար էոր երկրագործներուն միջեւ համագործակցականներ պիտի կազմուին։ Ասիկա ցոյց կուտայ որ, կ'աւելցնէ յիշեալ թերթը, համագործակցականին իմաստն ու նպատակը չենք հասկցած տակաւին մենք։

ԿՐԱՂԻՍԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Կրաղիսի գործարանատէրերը որոշած են երկրորդ դիմում մըն ալ կատարել Տնտեսական գործավարութեան, օտար կրաղիսներու մրցակցութեան մասին։

Այս առթիւ նոր տեղեկագիր մը պիտի տրուի, ուր կ'ըսուի թէ ռուսականէն աւելի իտալական եւ չեխօսլովաք կրաղիսները կը մրցին Թուրքիոյ հրապարակին վրայ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

(պատասխան «Յառաջ»ի հարցարանին՝ Թիւ 10)

Այս գործին լաւագոյն լուծման համար, անհրաժեշտ է որ նախ կուսակցութիւնները համերաշխօրէն գործակցին Ազգ. կեդրոնական մարմնի մը կազմութեան շուրջ եւ նիւթական միջոցները հայթայթելու եւ բոլոր թելադրանքներն ալ իրականացնելու պատասխանատուութիւնը յանձն առնեն։ Որովհետեւ կուսակցականներն են որ իրենց նպատակները յաջողցնելու համար, նոյն ազգին անունով կը խօսին եւ կը գործեն, որով՝ ապագային ամէն մեղադրանք իրենց ուղղուած պիտի ըլլայ։

Նոյնպէս իրենց թերթերն ալ պարտին նպաստաւոր փոխականու ընելու, օգտակար դառնալով ձեռնարկուած գործին յաջողութեան։

Նոյն պարտքը կ'իյնայ նաեւ Ազգ. Միութիւններուն վրայ։

Գալով ծնողքներուն, պէտք է որ իրենց առօրեայ յոգնութիւններէն յետոյ, իրենց զաւակներուն ա, բ, գը սորվեցնելու համար մէկ ժամ զոհողութիւն յանձնառնեն, մանաւանդ որ տեղական դպրոց յաճախող բարձրագոյն դասարանի տղաքը շատ շուտ կ'ընբռնեն։ Գրելու եւ պարզ ընթերցանութիւնը սորվեցնելու առաջին դժուարութեններէն յետոյ, մնացեալը կը դիւրանայ։ Թերեւս այս տողերս հափազանցութիւն նկատուին։

Սակայն երբ փորձառուութեամբ կը հաւաստեմ որ, 9 տարեկան զաւակի(8րդ դասարան) միայն երեկոյները եւ երբեմն ալ կիրակի օրերը մէկմէկժամ զոհողութիւն ընելով 22 օրուան մէջ (25 ժամ) ծմռլաթի կտորի մը վրայ. ա. բ. գ.ը դիւրութեամբ վարժեցուցի եւ հայերէն ալ մինչեւ 100 համրելը վարժեցաւ. նաեւ իր կարողութեան համաձայն, թուաբանական չորս գործողութիւնները առանց սխալի հայերէն ընել։

Եւ ներկայիս ալ հպարտ կը զգամ ըսելու թէ նամակ ալ կը գրէ եւ Պոլսէն 70 տարեկան մեծ հօրմէն ալ օրհնութիւններով նուէր կը ստանայ հայերէն գիրք կարդալու փափաքին համար...։

Ըսել կ'ուզեմ. կամքն է որ ամէն ինչ կը յաջողցնէ։ Բայց որքան շուտ՝ այնքան լաւ. առանց գործի խօսքը մեռեալ է,

Գրիգոր Հանըմեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԿԱՐՆԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

Հայրենակիցներ,

Համաշխարհային պատերազմը կոտորակելով մեր ազգը՝ ջըլատեց նաեւ մեր մշակութային կարողութիւնը, եւ այսօր՝ երբ աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած գիտակից հայութիւնը վերապրելու գերագոյն ճիգերով է տոգորուած՝ մենք Կարնեցիներս ամէնէն աւելի յետամնացն ենք այս մարզին մէջ։

Ինչ խօսք որ Նոր սերունդին վզին ծանր պարտականութիւն մը դրուած է. մեր նոր մշակոյթը ստեղծելու պարտականութիւնը՝ որ մեր ազգային գոյութեան միակ գրաւականն է։

Եւ որպէս զի կարելի ըլլայ ստեղծել նոր մշակոյթ, պէտք է նախ գիտնալ հինը։ Ահա թէ ինչու վերապրող Կարնեցիներուս համար նուիրական պարտականութիւն դարձած է Կարինը իր ամբողջական արժէքով երկւան բերելու գործը՝ որ մեր մատաղ սերունդը խանդավառող ու ներշնչող միակ ազդակն է դաղթահայ իրականութեան մէջ։

Բարձր Հայքի Մարսէյլի Հայրենակցական Միութիւնը՝ տարուած նոյն ոգիով, որոշած է հրատարակել պատմական հատոր մը, որուն մէջ պատկերացած պիտի ըլլան Կարինը եւ իր շրջակայքը բնորոշող բոլոր տուեալները, որպէսզի երբեմնի այդ «Աստուածաշէն Մայրաքաղաք»ին այնքան արժէքաւոր մշակոյթը մոռացութեան չդատապարտուի մեզմէ ետք։

Առ այդ կը խնդրենք մեր բոլոր Հայրենակցական Միութիւններէն եւ կարնեցի անհատ մտաւորականներէն որպէս զի մեզ ուղարկեն իրենց գիտցածն ու ունեցած նիւթերը հետեւեալ հարցերու շուրջ.

1.— Կարնոյ բնական եւ աշխարհագրական յատկութիւնները։

2.— Բնական հարստութիւնները, արհեստ, երկրագործութիւն եւ վաճառականութիւն։

3.— Բնակչութեան բաղկացուցիչ տարրերը եւ անոնց փոխ-յարաբերութիւնները։

4.— Կարնոյ եւ շրջակայից մշակոյթը (լեզու գրականութիւն, արուեստ եւ ճարտարարուեստ։

5.— Քաղաքական եւ մշակութային ասպարէզին մէջ երեւան եկած դէմքերու, դէպքերու եւ յեղափոխական շարժումներու նկարագրութիւնը եւ անոնց նկարները (եթէ կան)։

Անշուշտ այսպիսի ձեռնարկ մը վեր է համեստ ուժերէն։ Այսուհանդերձ վստահ ենք որ Հայրենակցական Միութեանց եւ անհատ մտաւորականներու միահամուռ ջանքերով, կարելի պիտի ըլլայ իրականացնել այս ձեռնարկը։

Վստահ ըլլալով որ մեր Միութիւնները սիրայօժար պիտի ստանձնեն այս ծանր բայց նուիրական պարտականութիւնը, կոչ կ'ընենք բոլոր Կարնեցիներուն, որ չզլանան իրենց նիւթական կամ բարոյական աջակցութիւնը ուղարկել հետեւեալ հասցէին.—

Edouard Destenian, 2 Rue St. Théodore. Marseille (B. de R.) France.

Ատենապետ՝ Ի. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, *Ատենադպիր՝* Օ. ՃԳՆԱՒՈՐԵԱՆ։

ձգուին 1931էն մինչեւ 1936։ Իսկ համաձայն Նախագծին, Նոր նաւերու շինութիւնը պիտի սկսի 1934ին սկիզբը։ Իսկ Իտալիա կը յամառի Ֆրանսայի մերժել այս իրաւունքը ապահովելու համար Ֆրանսայի հետ իր Նաւային հաւասարութիւնը։

Ֆրանսական միջադէպին վերջ

Գերմանիոյ ազգայնական մամուլը կը փորձէ չափազանցել միջադէպը որ յարուցուած էր Քէօնիկսպէրկի մէջ, երեք ֆրանսացի սպաներու քաշած լուսանկարին հետեւանքով։ Քէօնիկսպէրկէն տրուած հեռագրեր կը յայտնեն թէ ժողովուրդը չափազանց գրգռուեցաւ, երբ լսեց ֆրանսական հիւպատոսին եւ երեք սպաներու ձերբակալումը, այն պահուն, երբ անոնք կը փորձէին մարզանք կատարող զինուորները լուսանկարել։ Այս միջադէպն է որ կը շահագործէ ազգայնական մամուլը։

Ֆրանսական դեսպանը Պերլին կանչեր էր Քէօնիկսպէրկի հիւպատոսը բացատրութիւններ ուզելու։ Միջադէպին տեղի տուող պատճառները բացատրելէ վերջ, իր պաշտօնավայրը վերադարձաւ, ֆրանսացի երեք սպաներուն մասին, կարգ մը հրահանգներ ստանալով։ Այս վերջինները հրաւիրուեցան շարունակել իրենց ուսումնասիրական ճամբորդութիւնը, այսինքն մեկնիլ դէպի Վարշաւիա։

Գերման մամուլը կը հաստատէ թէ ֆրանսացի սպաները կրցած են լուսանկարել թնդանօթի յատուկ նոր գործիքներ, որոնք կը ծառայէին նշանառութիւնը ճշդելու։

Ֆրանսացի երեք սպաները Ֆրանսա վերադարձան։

«Համայնավարները» Հնդկաչինի մէջ

Այս վերջերս, համայնավարները նոր գործունէութիւն սկսած են ցոյց տալ Աննամի մէջ, որ իր աշխարհագրական դիրքով՝ միշտ ապաստան ծառայած է անոնց հակակառավարական գրգռութիւններուն։ Վինհի Նահանգին մէջ, ապրիլ 12ին, անոնք յարձակում գործեցին զինուորական պահականոցներուն վրայ։ Զինուորները յաջողեցան գերի բռնել 50ի չափ համայնավարներ։ Գրաւեցին բազմաթիւ կարմիր դրօշներ եւ թռուցիկներ, որոնցմով ժողովուրդը պիտի փորձէին ըմբոստութեան հրաւիրել։

Ապրիլ 14ին, ուրիշ վայրի մը մէջ, համախմբումներ մատնանշուած ըլլալով, զինուորական ջոկատներ փութացին եւ կռուի բռնուեցան ուժեղ խումբերու հետ, որոնք նահանջեցին երկար դիմադրութենէ եւ մեծ վնասներ տալէ վերջ։

Ռուսիա Քանատայի դէմ

Խորհրդային Միութեան արտաքին առեւտուրի գործավարը հրամանագրով մը արգիլեց ներածման բոլոր կազմակերպութիւններուն եւ խորհրդ. առեւտուրի ներկայացուցիչներուն որեւէ գնում կատարել Քանատայէ, կամ գնել քանատական որեւէ արտադրութեան, ինչպէս նաեւ քանատական որեւէ նաւ գործածել ապրանքներու փոխադրութեան համար։ Այս հրամանագիրը պատասխան է Քանատայի կառավարութեան որ արգելք իտակ առած է խորհրդային արտադրութիւնները։

Քանատայի կառավարութիւնը այդ որոշումը տուած էր այն պատրուակով թէ Ռուսիա չի գտնուիր Վէրսայլի դաշնագիրը ստորագրող պետութեանց մէջ։

Եգիպտոսի ընտրական պայքարը

Մայիս 17ին պիտի կատարուին Եգիպտոսի ընտրութիւնները, որոնց արդիւնքին մասին՝ վարչապետը Սըտքը փաշա վստահութիւն յայտնելէ յետոյ, միջոցներ ձեռք առած է որպէսզի Վաֆտը եւ Ազատական կուսակցութեանց ներկայացուցիչները չկարենան խմբովին Թանթա երթալ Մայիս 1ին։ Վարչապետը յայտարարած է թէ կառավարութիւնը դէմ չէ որ անոնք առանձին ճամբորդեն։

Թանթա ղրկուած են զինուորական կարեւոր ուժեր, ապահովելու համար թագաւորին ճամբորդութիւնը, որ պիտի կատարուի վարչապետին ընկերակցութեամբ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Գարթալցի Վահրամ Մ. Մութաֆեան որ 1910էն ի վեր կը գտնուի Նիւ-Եորք (Ամերիկա)։ Իմացնել իր քրոջ Verkiné Alekianի, Les Frilleuses, Yssou (S. et O.) France.

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռեմ եղբայրներս Սասունի Ահարոնք գիւղացի Յովհաննէս, Կարապետ եւ Պօղոս Շահինեան, որոնք ընդհ. պատերազմէն առաջ կը գտնուէին Տիգրանակերտի Հաւսայնան գիւղը։ Կրտսեր եղբայրս Արմենակ 1914ին կ՚աշխատէր Քէմախի աղահանքներուն մէջ։ Մինչեւ այսօր իրենց մասին լուր չկայ։ Իրենց հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել Շահինեան Մկրտիչի 96 bis rue de la Tour-Billy, Argenteuil, (S. et O.) France։ Ճշգրիտ լուր տուողին 500 ֆրանք նուէր։

— Կը փնտռուի Մարաշի Զավուշլու Թաղէն Լուսնթագ Սաֆաքեան, հօր անունը՝ Յարութիւն (կառավարական պաշտօնեայ), մօր անունը՝ Խաթուն (վարժուհի), եղբօր անունը՝ Սամուէլ։ Տեղզօրի ջարդին 9—10 տարեկան էր եւ կը գտնուէր Շէտտատիյէ։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել M. Fernezlianի, 36 Rue de la Part Dieu, Lyon, (Rhône). France.

ԳՏՆՈՒԱԾ

Բուրդէ ժաքէթ մը գտնուած է Հ. Կ. Խաչի պարահանդէսին մէջ։ Ստանալու համար դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

Գործ կը փնտռէ հայ սպասուհի մը։ Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը կամ Տիկ. Ասատուրեանի, 20 Rue des Fêtes, Փարիզ, մեթրօ Place des Fêtes.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ.. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարիսի։ Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, Փարիզ, Մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդ. տարրալուծ.։ Կ՚ընդունին ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները։

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

Վարձու է սենեակ մը խոհանոցով, կազ, ջուր, ելեկտրականութիւն։ Դիմել՝ Պ. Վարդերեսեանի, 1bis rue Hautefeuille, Փարիզ, մէթրօ Սէն Միշէլ։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿ

Զ. Խ. Ռ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

ՓԱՐԻԶ.— 26 Ապրիլ կիրակի իրիկուն Salle d'Horticultureի մէջ

Նախագահութեամբ ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ ԵՊԻՍԿ. ՔԻՊԱՐԵԱՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— 25 Ապրիլ, Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Brébant Marseillaisի մեծ սրահին մէջ

Նախաձեռնութեամբ Զ. Խ. Ռ. Միութեան մասնաճիւղին

Կը նախագահէ՝ Գր. ԵՊԻՍԿ. ՊԱԼԱՔԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ, Վ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ, Տիկ. ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ եւ Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, արտասանութիւն եւ երգ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.— Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Օթէլ տը Ֆրանսի սրահին մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ ազգ. կազմակերպութեանց

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՌՈՍՏՈՄ ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 131 Fg. du Temple. կարեւոր օրակարգ։

ԳԱՒԱՌ

ԼԻՈՆԻ Համազասպ խումբի ժողովը այս իրիկուն ժամը Յուկէսին 181 Cours Lafayette. Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ռոստոմ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ՎԱԼԱՆՍԻ կոմիտէն ընկերական հերթական ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Բաքկէն Սիւնի եւ կայծակ ենթակոմիտէներու բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. միութեան ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 10 Place Saint Michel, Պիւրօ Թապայի մէջ։

Զ. Խ. Ռ. Միութեան փարիզի վաճագն գրադարանին դասախօսութիւնը վաղը հինգշաբթի իրիկուն Ֆլորիայի վերնայարկը։ Կը դասախօսէ Պ. Կ. Բասմաջեան Անիի մասին։ Մոգական լապտերով ցոյց պիտի տրուին Անիի աւերակները։ Մէկ ժամ սինէմա

MONDE

Միջազգային մեծ շաբաթաթերթ՝ գրական, գեղարուեստական, գիտական եւ ընկերային տեղեկութեանց

Կը հրատարակուի ամէն ուրբաթ։ Գին 1.50 ֆրանք, տարեկան բաժնեգին 50 ֆր., վեցամսեայ՝ 25 ֆրանք (Ֆրանսայի համար)։

Հասցէ.— Administration de Monde», 50 Rue Etienne Marcel, Paris (2e).

CORDONNERIE «AKAP»
Maison A. KAPIKIAN
17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89
Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ
Ջափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի։ Մասնագիտութիւն Քուէփ տը Շինի։ Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ։
Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵ...
Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։
Տիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-...
(կառ տիւ Նօռի եւ կառ տը լ՚էսդի մէջտեղը)

ՀՈՂԻ ԵՒ ՇԵՆՔԻ ՎՐԱՅ ՓՈԽԱՏՈՒԹԻ...
ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ
Հողի եւ շէնքի այն բոլոր սեփականատէրերը, որ անմիջական պէտք ունին դրամի, կրնան դիմել Պ. ՄԱԹՈՍԵԱՆի, 11... rue du Chemin de Fer, Clamart, Բշ. Դշ. եւ Շբ. օրերը իրիկուան ժամը 6.30էն 9, կիրակի՝ առտուընէ կէսօր։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՈՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մեթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38-43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ALIMENTATION TURENNE
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
112 Rue de Turenne. Փարիզ (3) Մէթրօ՝ République
Թէլէֆօն՝ Archive 50-61
Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

ՄՈՒՇՏԱԿԱՎԱՃԱՌ Ն. ՊՈՒՏԱԳԵԱՆ
Պոլսոյ հանրածանօթ ԵՓՐԵՄ տան մէջ տարիներով աշխատելէ վերջ, փարիզի մէջ կատարելագործած է արհեստը եւ այժմ ունի իր սեփական վաճառատունը
ԿԸ ՇԻՆԷ ՉԱՓՈՒ ՎՐԱՅ ԵՒ ԿԸ ՆՈՐՈԳԷ
ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԹԻՒ ՀԱՍԱԾ ԱՂՈՒԷՍՆԵՐԷ...
ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ
15 Rue Henri Monnier, Paris (9e)
Métro Pigalle Հեռաձայն Trudaine 07-90

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ
TAILOR
Georges Cherbetian
Métro Poissonnière 94 RUE LAFAYETTE - PARIS

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

«THE SEVA VOICE» MONOPOLE
ԱՄԷՆԷՆ ՇՔԵՂ ՖՈՆՈՆ ՈՐ ՄԻԱԺԱՄԱՆԱԿ ՍԻՐՈՒՆ ԿԱՐԱՍԻ Է ԵՒ ՓՈԽԱԴՐԵԼԻ
ՄԻԱԿ ՖՈՆՈԿՐԱՖԸ ՈՐ ԶԱՐՄԱՑՈՒՑ ԱՇԽԱՐՀԸ
AJOUTEZ A L'ELÉGANCE DE VOTRE FOYER L'APPAREIL MODERNE

SEVA
REGISTERED TRADE MARK
APPAREIL DÉPOSÉ
ՓՆՏՌԵԼ ԲՈԼՈՐ ԼԱՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԿԱՄ
MANUFACTURE GÉNÉRALE DE MACHINE PARLANTE
ETABLISSEMENTS SEVA
206, RUE LAFAYETTE, 206, PARIS, Մէթրօ՝ LOUIS-BLANC
Հաստատութիւնը բաց է ամէն օր ժամը 9էն մինչեւ 19, փակ է կիրակի օրերը
AGENT PARTOUT LA MARQUE MONDIALE
DÉPOSITAIRE GÉNÉRAL.— PARIS - SUISSE - LONDRES - AMSTERDAM ET SUD - AMÉRIQUE

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 23 ԱՊՐԻԼ 1931
23 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1551 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

...ԵՒ ՎԵՐՋԱՊԷՍ

Ճի՞շդ է որ, առանց ազգի խորութեան, գաղութները ո՛ր եւ է դեր չունին երկրի մը —իրենց երկրին— քաղաքական ճակատագրին մէջ։

Իրլանտայի ժողովուրդին մէկ երրորդը գաղթական է։ Մօտ միլիոն Իրլանտացիներ ապաստանած են Ամերիկա, քաղաքական կամ տնտեսական պատճառներով։

Արդ, այս գաղթականութիւնը վճռական դեր ունեցաւ իր երկրի եւ ժողովուրդի ճակատագրին տնօրինման մէջ։

Տարիներով, ան իր բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնն ընծայեց մայր հայրենիքին եւ ազատագրական շարժումներու։ Անոր խօսքը կշիռ ունեցաւ հանրային կարծիքին մէջ։

Ամբարտաւան Ալպիոնը նկատի ունէր նաեւ ա՛յս պարագան, երբ հետզհետէ կը բարեփոխէր իր քաղաքականութիւնը, կը կատարէր զիջումներ, յանգելով Իրլանտայի Ազատ Պետութեան։

Գերմանիան 25 միլիոն գերմանածին Ամերիկացիներ կը հաշուէ Մ. Նահանգներուն մէջ։ Հաւատարիմ քաղաքացիներ, որոնք սակայն իրենց կապերը կտրած չեն մայր-հայրենիքին հետ։

Այս քսանըհինգ միլիոնին գործունէութիւնն ալ — գոյութիւնն իսկ— կշիռ ունեցած է Գերմանիոյ ճակատագրին վրայ։ Մ. Նահանգներու արտաքին քաղաքականութեան վարիչները չէին կրնար արհամարհել այդ զանգուածին տրամադրութիւնները։ Մասնաւորապէս Մեծ Պատերազմի շրջանին, Պերլին ուժ կ'առնէր կամ կը կորսնցնէր, համաձայն այդ միլիոնաւոր գաղթականութեան բռնած դիրքին։ Նոյն կապակցութեամբ ալ Ամերիկան։

Յիշե՞նք տակաւին Յունաստանը, որուն ցիրուցան գաղութները այնքան վճռական դեր կատարեցին իրենց հայրենիքին ազատագրութեան մէջ, ոչ միայն օգնելով բարոյապէս եւ նիւթապէս, այլեւ բռնելով որոշ դիրք։ Ունենալով տեսակէտ։

Յունարէն առաջին թերթը հրատարակուած է Վիէննայի մէջ, 18րդ դարուն, հայրենիքը օսմ. լուծէն փրկելու առաջադրութեամբ։

Եւ անհաւասիկ Հրեաները, որոնք իրենց գործօն աջակցութեամբ եւ համաձայն յատուկ ծրագրի մը, դեր կը կատարեն ոչ միայն իրենց ժողովուրդի ճակատագրին տնօրինման, այլ եւ միջազգային քաղաքականութեան մէջ։ Պաղեստինը պիտի դառնար ցնորք մը, առանց այս գործունէութեան։ Առանց Սիոնական կազմակերպութեան եւ անոր գործօն աշխատանքին։

Այս օրինակները յիշած ատեն, չենք անտեսեր տարբերութիւնները։ Եւ կը պահենք համեմատութիւնները։

Բայց, տարբերութիւնը մեծ չէ սկզբունքի տեսակէտով։ Աւելի ճիշդ՝ մանրամասնութիւնը չէ որ կը զբաղեցնէ մեզ, այլ ոգին։

Այդ ոգին կ'ըսէ — երբ աւելի զօրաւոր, աւելի բախտաւոր ազգեր հաւաքաբար կը գործեն միեւնոյն նպատակին համար, կեդրոնաձիգ ուղղութեամբ, իրար լրացնելով, ապա ուրեմն ո՛րքան աւելի կարօտ է մեր չարաբախտ ժողովուրդը՝ այդպիսի ուղղութեան մը։ Կանգնելով որոշ, յատուկ ուղեգծի մը վրայ։

Երբ Իրլանտան եւ Մեծն Բրիտանիան, Պերլինը եւ Ուաշինկթընը, Լոնտոնը եւ Սիոնականութիւնը փոխադարձաբար նկատի կ'առնեն իրլանտական, գերմանական եւ հրէական գաղութներուն տրամադրութիւնները, անոնց պահանջներն ու գործերը, մեր «գաղութահայութիւնը» պարտաւոր չէ՞ խորհիլ, խօսիլ, գործել այնպէս, որ եւ՛ Էնկիւրին եւ՛ Երեւանը գիտնան, ըմբռնեն թէ ի՛նչ կ'ուզենք եւ ի՛նչպէս կ'ուզենք։ Իբրեւ մէկ միտք եւ մէկ մարմին։

Քաղաքական կեանքի մէջ, բարեկամութիւնը շահու խնդիր է։ Հրաժարելով «երկրային պահանջներ դնելէ», մենք ոչինչ կը շահեցնենք Թուրքիոյ, որպէսզի ապահովենք անոր բարեհաճութիւնը —ինչպէս կը հաւատայ «Արեւ»ի խմբագիրը։ Տակաւին ուրիշ խնդիր թէ հազար Թէքէեան եթէ տասը հազար կտոր ըլլան, չեն կրնար մեղմացնել Թուրքին ատելութիւնը եւ թշնամութիւնը։

Թուրքը գիտէ որ ջարդեց մեր մէկ միլիոնը, գրաւեց մեր նահանգները, եւ ուրիշ ինչ հարստութիւն որ ունէինք, շարժուն կամ անշարժ։ Եւ մինչեւ այսօր ալ կը շարունակէ այդ բարբարոս քաղաքականութիւնը։

Այս պայմաններուն մէջ է որ, Պ. Թէքէեան կը թելադրէ տասանորդուած, հալածական, իր «Տէրութենէն» իսկ լքուած ժողովուրդին՝ աւելի քան 700,000ի զանգուածին՝ բարեւի կենալ Թուրքին առջեւ եւ յայտարարել.

— Ես քաղաքական դատ չունիմ քեզի հետ։ Ոչ ալ «երկրային պահանջներ» կը դնեմ։ Ունիմ միայն «անհատական իրաւունքներ եւ շահեր», որոնց կարգադրութեան համար կ'ապաւինիմ քու բարեհաճութեանդ...

Կ'ըմբռնէք անշուշտ։ Խօսքը Թուրքիա մնացած Հայերու մասին չէ։

Ահա թէ ո՛ւր կ'առաջնորդէ չափազանց «ողջմտութիւնը» կամ «բանականութիւնը» որուն անունով, հրապարակ իջեր է Պ. Թէքէեան, Թուրքեւհայ յարաբերութիւնները շտկելու միամտութեամբ։

Ցանկութիւն, եւ բարի ճանապարհ, հա՛յր պուէտ...

Շ.

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿՐՕՆԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ

Ինչպէս կը յիշուի, անցեալները հարց ծագած էր ֆրանսացի կրօնաւորներու հաստատութեանց կալուածական խնդիրներուն շուրջ։ Կ'ըսուէր թէ բազմաթիւ կալուածներ այս հաստատութեանց անունին արձանագրուած են ժառանգական կեղծ մուրհակներով։ Տէֆթէրտարութիւնը 900,000 ոսկիի հատուցման դատ բացած է այս հաստատութեանց դէմ։

Դատը բացուած էր Քաղաքային Առաջին Ատեանին առջեւ որ խնդրին քննութիւնը յանձնած էր իր Քնիչ Դիւանին։ Այս քննութիւնը աւարտած ըլլալով, մօտերս զեկուցում պիտի ըլլայ ամբաստանեալներու փոխանորդներուն եւ Տէֆթէրտարութեան, ու դատը պիտի սկսի։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Իզմիրի Առեւտրական Սենեակին պատրաստած տեղեկագրին համաձայն, Ռուսերը Իզմիրի մէջ կրաղիւսի վաճառամարտ կ'ընեն։

Սէօքէի Առեւտրական սենեակէն կը հաղորդեն թէ արտածման մենաշնորհի զրոյցներուն վրայ, ծխախոտի մշակները գործերնին դադրեցուցած են եւ գործաւորներուն դրամ չեն տար։

⁂ «Սօն Փօսթա» այս խնդրին առթիւ կը գրէ թէ արտածման գործը պետական մենաշնորհ դարձնելու կամ ուղղակի հսկողութեան տակ առնելու լուրերը Իզմիրի եւ Պոլսոյ մէջ մեծ ազդեցութիւն ըրած են։ Արտածող վաճառականները մտահոգութեան մէջ ինկած եւ գործառնութիւնները դադրեցուցած են։ Մինչեւ իսկ օտար դրամատուններէն ոմանք արտածելի ապրանքներու վրայ բացուած վարկը կտրած են։

«Թէեւ լուրերը չեն հաստատուած, եւ յայտնի է որ ծրագիրը պարզապէս տնտեսական կեանքը կազմակերպելու բնոյթ ունի, բայց մտահոգութիւնը չէ փարատած եւ ասկէ մեծապէս կը վնասուին արտածումի գործերը։ Այնպէս որ, կառավարութիւնը պէտք է պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակէ այս մասին, շփոթութիւնները բառնալու եւ կացութիւնը փրկելու համար»։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՄԱՐՏ?

Ամերիկեան ցորենի սէնտիքան տուաւ որոշում մը որ մեծ անդրադարձումներ կրնայ ունենալ եւրոպայի շուկաներուն վրայ սէնտիքան որոշում տուած է սպառել ցորենի հսկայ մթերքները, որոնք դիզուած կը մնան մէկ քանի տարիներէ ի վեր, եւ յաջողելու համար, որոշեր է 50 առ. հարիւր կորուստով ծախել պատրաստ ցորենը։

Այս սէնտիքան պաշտօնական կազմակերպութիւն մըն է որ սովորական գիներէն վեր գինեով կը գնէր ամերիկացի ագարակապաններու եւ երկրագործներու ցորենը։

ՏՐՈՑԿԻ ԱՆԳԼԻԱՅԷՆ ԴՈՒՐՍ

Խորհրդարանին մէջ, հարցման մը պատասխանելով, Ներքին նախարարը յայտնեց թէ ո՛չ մէկ փոփոխութեան ենթարկուած է երկու տարի առաջ, Տրոցկիի մասին տրուած որոշումը թէ չի կրնար արտօնուիլ անոր Անգլիա մուտքը՝ քաղաքական ապաստանեալի հանգամանքով։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

Նոր կռիւներ Սիւլէյմանիէի կողմը

Թրքական թերթերը կը գրեն թէ Պաղտատէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, Շէյխ Մահմուտ բուռն յարձակումներու դիմած է։ Մարտի վերջերը, Խանիքէնի շրջանին մէջ քշած տարած են Ֆէյսալ Թագաւորին 2000 ոչխարները։

Բուռն կռիւներ տեղի կ'ունենան նաեւ Սիւլէյմանիէի շըրջանին մէջ։ Զրոյց կը շրջի թէ Քիւրտերը աջակցութիւն կը ստանան օտար ուժէ մը։

⁂ Գահիրէի «Ահրամ» թերթը ապրիլ 4ի թիւով կը գրէ.— Օդանաւային նամակով մը կը տեղեկանանք թէ Պաղտատի մէջ քրտական շարժումները սաստկօրէն վերսկսած են։ Հիւսիսի կողմէն արդէն անցած ըլլալով Քիւրտերը իրենց ճամբուն վրայ գտնուող պետական ոստիկանութիւններու մթերանոցը աւարի տուած են, ինչպէս նաեւ վար առած են քանի մը սաւառնակներ եւ տարած թագաւորին պատկանող հօտերը։

Կացութիւնը խիստ մտահոգիչ է։ Եթէ կառավարութիւնը կտրուկ կարգադրութիւններ չընէ, կարելի չպիտի ըլլայ այս շարժման առաջքն առնել։

Վար առնուած սաւառնակներէն մէկուն ղեկավարը, ինչպէս եւ անգլիացի սպայ մը սպաննուած են Սիւլէյմանիէի Քիւրտերուն կողմէ։ Անոնց յուղարկաւորութիւնը մեծ շուքով տեղի ունեցած է այս շաբթուան սկիզբը։ «Պաղտատ Թայմզ» թերթը գրելով այս առթիւ, կ'ըսէ.—

«Սաւառնակային վարչութիւնը արգիլեց պաշտօնապէս որ եւ է տեղեկութիւն հաղորդել այս դէպքերուն մասին։ Բերանացի տարածայնուած յայտարարութեան մը համաձայն, միայն մէկ սաւառնորդ զոհած ենք եւ ոչ աւելի»։

«Վերջին անգամ Երեսփ. Ժողովին մէջ այս առթիւ բուռն վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ, անցեալ Կիրակի։ Պարզուեցաւ թէ Շէյխ Մահմուտի ըմբոստութիւնները այլեւս տեւական բնոյթ ստացան, հանրային ապահովութիւնը մեծապէս վտանգուած է եւ թէ պէտք է կտրուկ միջոցներ ձեռք առնել, շարժման առաջքն առնելու համար։ Երեսփոխաններէն մէկ քանին այս մասին կարծիք յայտնելով ըսին թէ Շէյխ Մահմուտ եւ իր հետեւորդները իբրեւ աւազակներ ճանչցած էին եւ իբր այդ ալ վերաբերուած անոնց հանդէպ։

«Ապահովութեան տնօրէնը այս ձեւով ներկայացուցած էր զանոնք։ Սակայն իրականին մէջ Շէյխ Մահմուտ մինակը չէ, ան իր ետին գաղտնի ուժ մը ունի եւ իր շարժումները քաղաքական բնոյթ կը կրեն։ Հետեւաբար, եթէ կ'ուզուի փակել անոր հարցը, կամ պէտք է ամէն գնով հաշուեյարդարի ենթարկել այս շարժումը եւ կամ պէտք է գոհացում տալ իրենց պահանջներուն եւ ինքնավար հռչակել զիրենք։ Ահաւասիկ միակ ելքը. մէկը կամ միւսը. որը որ կ'ուզուի, ուրիշ ելք չկայ. հակառակ պարագային մենք միշտ մտահոգութիւններ պիտի ունենանք եւ հանրային ապահովութիւնն ալ վտանգի տակ պիտի ըլլայ»։

Պարսկական սահմանի դէպքերը

Թէհրանէն կը հաղորդեն թէ Թուրք դեսպան Խուսրէվ պէյ տեսակցութիւն մը ունեցած է պարսիկ արտաքին Նախարար Ֆիրուզի Խանի հետ, եւ սահմանագլխուն մօտերը եղած քրտական շարժումի զսպումի մասին կառավարութեան տեսակէտը պարզած է։

Տրուած տեղեկութեանց համաձայն, այս տեսակցութենէն վերջ, պարսիկ կառավարութիւնը խոստացած է զօրաւոր ջոկատներ ղրկել, աւազակախումբերէն մաքրելու համար սահմանը։ Թրքական սահմանը անցնող աւազակները պարսիկ կառավարութեան պիտի յանձնուին։

Մուստաֆա Քեմալի յայտարարութիւնը

Թուրքիոյ յառաջիկայ ընտրութեանց առթիւ, Մուսթաֆա Քէմալի կողմէ՝ Խալքի թեկնածուներուն ուղղուած յայտարարութիւնը կը կազմէ իսկական ծրագիր մը։ Կը յայտարարէ թէ հանրապետական, ազգայնական, ժողովրդական, պետական եւ յեղափոխական յատկութիւնը, կը կազմէ Խալքի կուսակցութեան յատկանիշը եւ ցոյց կուտայ իր կուսակցութեան էական սկզբունքները.—

1) Հաւատարիմ մնալ ազգային իտէալին։

2) Ազգային վեհապետութիւնը կիրարկել պետութեան եւ քաղաքացիի իրաւունքներու կատարման։

3) Կռթնելով մէկտեղ անհատական գործունէութեան եւ աշխատանքի վրայ, պետութիւնը դարձնել գործունեայ՝ ազգին շահերէն բխած անհրաժեշտ աշխատանքներու մէջ, մանաւանդ տնտեսական գետնի վրայ։

4) Թուրք հանրապետութեան ժողովուրդը նկատել ո՛չ թէ բաղկացած զանազան դասակարգներէ, այլ իբրեւ միութիւն մը, որ բաժնուած է աշխատանքի զանազան խմբակցութեանց։

5) Երկրագործները օժտել արտադրական հաւագործակցականներով, ապարէզ ստեղծել ազատ արհեստ կիրարկողներուն, պաշտպանել կանոնաւոր կերպով աշխատող դրամատէրները։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Օ. ԿՕՎԷՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Օկիւսթ Կօվէնի մահուան առթիւ, Հ. Հ. Պատուիրակութեան նախագահ Ա. Ահարոնեան Տէպաի ուղղած է հետեւեալ ցաւակցական գիրը.—

«Յանուն հայ ժողովուրդին, ձեզ կ'ուղղեմ վշտահար համակրանքի զգացումներուս հաւաստիքը, անդարմանելի կորուստին առթիւ, զոր ձեր թերթը եւ ամբողջ տառապող մարդկութիւնը կրեցին, Օկիւսթ Կօվէնի մահովը, սրտի տէր մեծ մարդուն եւ հզօր գրողին, եռանդուն պաշտպանը բոլոր արդար դատերուն եւ բարեփործ բարեկամը լքեալ Հայաստանին։ Խնդրեմ, խորին վշտակցութիւններս յայտնէք Պ. Կօվէնի բարեկամներուն»։

Օկիւսթ Կօվէնի մահուան առթիւ Տէպաի խմբագրութիւնը ցաւակցական հեռագիրներ կը ստանայ բազմաթիւ ականաւոր անձնաւորութիւններէ. ինչպէս Ռումանիոյ վարչապետը Ն. Եօրկա, Եուկօսլաւիոյ Թագաւորը, Վէնիզելոս, Չեխօսլովաքիոյ կառավարութեան կողմէ Պէնէշ, եւ այլ քաղաքական դէմքեր եւն.։

ՆՈՐԷՆ ՍՈՒՐԻՈՅ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐԸ

Պէյրութի Ոստիկանութիւնը իմանալով որ հայ մը համայնավարական Թռուցիկներ ցրուելէ յետոյ, ապաստանած է Սէն Մարուն փողոցին մէջ գտնուող տուն մը, խուզարկութիւն մը կատարել տուաւ ցոյց տրուած վայրերուն մէջ։

Համբերատար փնտռտուքէ մը յետոյ ուրիշ համայնավարական Թռուցիկներ եւս գտնուեցան։ Խնդրոյ առարկայ տան բնակիչները՝ Տօնիկ Թէրզեան, Յովհաննէս Յովհաննէսեան եւ Անդրանիկ Արտաշէսեան ձերբակալուեցան։

ՄՐՑՈՒՄ ԹՐՔ. ՉԱՄԻՉԻՆ ԴԷՄ

Պոլսոյ Առեւտրական Սենեակին տրուած տեղեկութեանց համաձայն, Հելլէնները լայն կազմակերպութիւն ըրած են, Թրքական չամիչներուն հետ մրցելու համար։ Հելլէնները Եւրոպայի զանազան տեղերը ներկայացուցչութիւններ բացած են եւ իրենց չամիչները քշելու համար տարեկան 300,000 ոսկի կը ծախսեն։

Վերջերս Քալիֆօրնիոյ չամիչներն ալ շատ աժան գնով միջազգային հրապարակը հանուած են եւ մեծ ընդունելութիւն գտած։ Տնտեսական գործավարութիւնը այս երկու մրցակիցներուն դէմ Թրքական բերքը պաշտպանելու համար հիմնական քննութիւններ կը կատարէ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԴՐՕՇԱԿ"ի

Թիւ 4 (Ապրիլ 1931) հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Գաղութահայ կազմակերպութեան խնդիրը՝ (Խմբ). — *Տընտեսական տագնապը* (Ս. Վրացեան).— *Մենշեւիկների դատավարութիւնը* (Աշոտ Արծրունի). — *Քրտական հարցը Ինտերնասիոնալում.— Թուրքիոյ շուրջ. — Հայաստանում.— Սեւքարեցի Սաքօի ինքնակենսագրութիւնը. — Մեր զոհերը.— Թղթակցութիւններ* (Թուրքերը կը սպաննեն երկու քիւրտ պետեր).— *Կազմակերպական կեանք* (Հարաւ. Ամերիկա).— *Գրախօսական.— Հերման Միւլլեր։*

Տարեկան բաժնեգին՝ 25 ֆր.։ Հատով՝ 2 ֆր. 50։ Հասցէ՝ Mlle S. Agopian, 5, Rue des Gobelins, Paris.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ

ՈՒՍՈՒՑՉԱՊԵՏ ՆԻՔՈԼԱ ԵՈՐԿԱ
(ԻՐ ԾՆՆԴԵԱՆ ՎԱԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

ԻՐ ԿԱՊԸ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՀԵՏ

Հայ ժողովուրդը շատ բարեկամներ է ունեցած։

Բայց քիչերն են որ հայ ժողովուրդը սիրած են իր արժէքներուն համար։ Որ ճանչցած են այն երախտիքը զոր այս փոքր բայց արի ժողովուրդը բերաւ աշխարհի քաղաքակրթութեան, փոթորիկներուն կուրծք տալով, հեղնելով դարերուն ու ցեղերուն ցանած խութերը, ինքզինքը քամելով։ Այո՛, քիչերն են որ պրպտած են մեր հոգին, գտած հոն դմայլելի ծարաւը լոյսին ու տոկալու կամքը, ճանչցած են սերմերը մեր քրտինքին ու ճիգին, ու մեզ արժանի գտած ապրելու։

Ռումէն ուսուցչապետը (այժմ վարչապետ) որուն ծննդեան վաթսունամեակը կը տօնէ այս պահուս ռումէն ժողովուրդը՝ այդ քիչերէն մէկն է։ Ան մեր ցեղը պրպտեց, ու մեր մէջ գտաւ ժողովուրդ մը որ Արեւելքի մէջ Արեւմուտքի միտքն էր կանչեր, ու արեւմուտք էր տարեր արեւելքի խորհուրդը, որ ձգտեր էր ճշմարտութեան, գեղեցկութիւնը գտեր ու զայն քանդակեր անկորնչելի երգերու եւ քերթուածներու մէջ. մագաղաթներու ու գմբէթներու վրայ, ան մեր մէջ գտաւ այդ ժողովուրդը, ու զայն սրտանց սիրեց, սիրեց հաճոյքով, ինքնաբերաբար։

Հայերը ռումէն պատմութեան մէջ.— *Փրոֆ. Եորկա իր ժողովուրդին* պատմութիւնը ուսումնասիրելու ատեն, հարկաւ, իր ամէն քայլափոխին, պիտի հանդիպէր Հային։ Ան Հայը ճանչցաւ նախ ռումէն երկրին ու ժողովուրդին հետ անոր ունեցած կապին մէջ։ Արդարեւ ժողովուրդ մը որ եօթը հարիւր տարի առաջ տասնեակ հազար եկեր է այս երկիրը, հոն ասպնջականութիւն գտեր, իր քրտինքը խառներ անոր հողին, բաժներ է անոր ցաւն ու հրճուանքը, չէր կրնար զինքը անտարբեր թողուլ։

Եորկայի առաջին ուսումնասիրութիւնները հայ տարրին մասին՝ նուիրուած են, արդարեւ, ռումէն պատմութեան մէջ անոր կատարած դերին, ուսումնասիրութիւններ՝ ցանցնուած բազմաթիւ հատորներու եւ հանդէսներու մէջ։

Հայոց դերը ռումէն առեւտուրին մէջ.— *Այս նիւթը փրոֆ.* Եորկա յաճախ շօշափած է իր դասախօսութեանց եւ իր պատմական երկերուն մէջ։ Որովհետեւ առաւելապէս հայ առեւտուրն էր որ հայ տարրին գոյութիւնը զգալի ըրաւ այս ասպնջական հողին վրայ։ Ու Եորկա հաստատեց որ արդարեւ Հայերը մեծ դեր են կատարած ռումէն առեւտուրին մէջ՝ շէնցնելով մանաւանդ Մոլտովայի եօթը քաղաքները։

Հայերը եւ խաչակրութիւնները.— *Փրոֆ. Եորկա, պատմաբանը*՝ որ յաճախ առիթը ունեցած է պրպտելու հին տարրերը, եւ որ սիրած է մանաւանդ զննել խաչակրութեանց մէջ։ Մանաւանդ այն կապը զոր Հայերը ունեցան այդ առթիւ արեւմուտքի հետ, նիւթ՝ զոր պիտի ընդլայնէր ու շեշտէր յետոյ Կիլիկեան Հայաստանի Պատմութիւնը գրելու ատեն։

Հայերը եւ Ռումէնները պատմական զուգակշիռ մը (Armenii si Romanii. O paralela istorica).— Խտացած ուսումնասիրութիւն մըն է այս երկը, զոր փրոֆ. Նիքոլա Եորկա լոյս ընծայեց 1913ին Պուքրէշի մէջ եւ որ համադրութիւնն է այն պրպտումներուն զորս Եորկա կատարած էր հայ ժողովուրդին մասին։

Փրոֆ. Եորկա կարճ յառաջաբանի մը մէջ նմանութեան գիծեր կը գտնէ հայ եւ ռումէն երկու ժողովուրդներու միջեւ, ինչ կը վերաբերի անոնց ազգային կազմութեան, անոնց հողամասերուն դիրքէն բխող ճակատագրականութեան, անոնց քաղաքական դրացնութեանց հարկադրած երեւոյթներուն եւ զարգացման, շեշտելով մանաւորապէս որ երկուքն ալ կը գտնուին հանդիպման կէտերուն վրայ արիական եւ Թուրանական ժողովուրդներու, երկուքն ալ թատր են եղած թալանիչ եւ նուաճող պատերազմներու, եղած են նահանգները՝ Մակեդոնիոյ ու Հռոմի եւ հուսկ ուրեմն Բիւզանդիոնի, երկուքն ալ կորսնցուցած իրենց անկախութիւնը, զանազան պետութեանց միջեւ, բայց երկուքն ալ պահպանած իրենց ցեղային ինքնապահպանութեան կորովը, պահպանած իրենց ազգային աւանդութիւններն ու մշակոյթը, պահպանած եւ իրենց յոյսը։

Յետոյ զանազան գլուխներու մէջ կը խօսի պատմական Հայաստանի զանազան շրջաններուն, զանազան գաղթերու, հայ գաղութներու կազմութեան, Ռումանիոյ հայ գաղութի ծագման, զարգացման ու դերին մասին, մանաւորապէս ծանրանալով հայ տարրին առեւտրական դերին վրայ այս երկրին մէջ, ի վերջոյ յիշելով որ Հայերը Ռումանիոյ տուին բանաստեղծներ (Փրունքուլ, Աստքի), իրաւագէտներ, ուսուցչապետներ եւ քաղաքական մարդիկ, (Պույուգլիու, Միխիր, կոյլաւ ընտանիքներէն)։

Այս գործը լոյս տեսաւ նաեւ *ֆրանսերէն*,— «Arméniens et Roumains. une parallèle historique», *նախ ռումէն Ակադեմիոյ պատմական ճիւղին հանդէսին մէջ* (Bulletin de la section hietorique de l'Académie Roumaine. 1913. No 4) *եւ յետոյ առանձին հատորով։*

Համառօտ պատմութիւն փոքր-Հայաստանի.— (Brève Histoire de la Petite Arménie).— Ընդհ. խորագիրն էր աս այն երեք դասախօսութիւններուն, զոր Փրոֆ. Նիքոլա Եորկա ըրաւ 1929 յունուարին Սորպոնի բեմէն, նիւթ ունենալով Կիլիկեան Հայաստանը։

Այս հատորին մէջ, որու մասին արդէն խօսեցաւ «Յառաջ», Եորկա շեշտելէ յետոյ թէ Բիւզանդիոն դեր չէ ունեցած Կիլիկիոյ ստեղծման մէջ, հրապարակ կը դնէ պատմական նոր տեսակէտ մը, Գերման կայսրութեան կապը Կիլիկիոյ հայ վեհապետներուն հետ՝ Կիլիկեան Հայաստանի ստեղծման պահուն, եւ հայ թագաւորներուն դերը խաչակրութեանց մէջ, մերթ իբրեւ ամենէն զօրաւոր ազդակը, մերթ ալ իբրեւ ուղղակի դրդիչ, որովհետեւ, կ'ըսէ, «որոշ թուականէ մը յետոյ, Հայաստան կը դառնայ խաչակրութեան երկիր մը,-Հայաստան ինքն է որ կը ստեղծէ խաչակրութիւնը, կը դրդէ, զայն կը վարէ. զայն կը խորացնէ։»

Ռումանիոյ Հայերը (Les Arméniens de Roumanie).— *Սորպոնի* դասախօսութիւններէն անմիջապէս վերջ՝ Հայկ. Բարեգ. Ընդհ. Միութեան ընդհ. տնօրէնութիւնը, 1929 Յունուարին, ընդունելութիւն մը սարքեց ի պատիւ հայասէր ռումէն գիտնականին, Նուպարեան Մատենադարանի սրահին մէջ։ Այդ առթիւ էր որ փրոֆ. Եորկա խօսեցաւ այն ճառը՝ յետոյ տպուած Պուքրէշի չորս բանախօսութեանց հետ մէկտեղ։ Այդ ճառին մէջ Եորկա ակնարկ մը կը նետէ ռումանահայ գաղութի կազմութեան, անոր անցեալին ու ներկային վրայ, ու կ'եզրակացնէ.

— «Պէտք է աւելցնել, լրացնելու համար, թէ Ռումանիոյ Հայերը կը ճանչնան դժուարին եւ նրբին արուեստը միացնելու երկու պարտականութիւններ,— Պարտականութիւն մը հանդէպ իրենց կրօնքին եւ իրենց ցեղին՝ զոր երբեք մոռցած չեն, եւ պարտականութիւնը հանդէպ այն երկրին ուր իրենք եւ իրենց նախորդները շատ հին ատեններէ ի վեր հաստատուած են։ Եղբայրներ, ենք անոնք մեզ համար աւելի եղբայրներ միեւնոյն ատեն ըլլալով ընտիր զաւակներ իրենց հին հայրենիքին։ Արդ, լաւագոյն գովեստ մը չկայ զոր կարելի ըլլայ ընել դժբախտ մեծ ազգի մը մասին, որ պահպանած իր բովանդակ բարոյական գանձը, անկարող է վերստեղծելու եւ բարձրացնելու իր հայրենիքը այնպիսի բարձրութեան մը՝ որուն կարող էր ցեղը»։

Չորս բանախօսութիւն Հայաստանի մասին (Patru Conferinti despre Armenia).— *Փարիզէն* Պուքրէշ դարձին՝ Աթէնէ— Եորկայի դասախօսութեանց շարքին իբր մաս՝ փրոֆ. Եորկա չորս դասախօսութիւն ըրաւ Պուքրէշի Ազգ. Թատրոնի բեմէն, առաջինը, 1929 փետրուար 18ին, նիւթ ունենալով Հայաստանի հողամասը, երկրորդը 20ին՝ Հայ ցեղին մասին, երրորդը՝ Փետր. 22ին՝ հայ պատմութեան մասին, եւ չորրորդը՝ փետր. 25ին՝ հայ գրականութեան եւ արուեստներուն վրայ։

Հայ ժողովուրդի պատմութիւնը ներկայացնելէ յետոյ՝ փրոֆ. Եորկա եզրակացուց.

— «Երբ անհետացաւ հայկական վերջին պետութիւնը՝ Հայերը պիտի մնային մարդկային աւազ մը միայն որեւէ մէկուն ձեռքը, եթէ չըլլար սա դմայլելի համերաշխութիւնը իրենց ամբողջական կազմակերպութեան մէջ, եթէ չունենային այն միւս բանը որ կրնայ պետութեան ալ փոխարինել,— «կրօնը», եւ «գրականութիւնը» զոր այդ կրօնը կը ներշնչէ։ Արդ, որքան ատեն որ ժողովուրդ մը կը պահպանէ բարոյական տարր մը որուն շուրջը կրնայ միանալ՝ այդ ազգը կրնայ ապրիլ աւելի երկար քան անոնք որ աւելի տարածուն երկիրներ ունին եւ որոնց կը պակսի սակայն հոգեկան այն տարրը՝ որ կրնայ ի հարկին երկրի մը տեղը բռնել եւ որ պատեհ ժամուն, կրնայ եւ վերստեղծել զայն։»

*
* *

Բազմաթիւ են իր յօդուածները՝ որոնք կը շօշափեն հայ ժողովուրդին կեանքն ու մշակոյթը, ցրուած զանազան թերթերու եւ պարբերականներու մէջ։ Անոնց բոլորին մէջ ալ փրոֆ. Եորկա կը ներկայանայ ջերմ համակիր մը մեր ժողովուրդի հոգեկան արժէքներուն եւ ցաւակից մեր տառապանքին։ Ու չափազանցութիւն չէ ըսել թէ հայ անունը այդ յօդուածներուն շատ բան կը պարտի այն համակրութենէն զոր կը վայելէ այսօր ռումէն երկրին մէջ։ Եթէ Հայը սիրուած է դարերու ընթացքին իր այստեղ թափած քրտինքին համար, փրոֆ. Եորկային կը պարտի ծանօթացումը մեր ցեղին հոգեկան արժէքներուն։

*
* *

Եւ վերջապէս Եորկայի անունը կապուած է շատ մը ձեռնարկներու, որ ռումէն երկրին մէջ եղած են մեր անունը սիրցնելու համար, բոլորին ալ վրայ եղած է իր հովանաւորութիւնը, ու անոնցմէ շատերը մարմին առած են իր դրդումովն ու քաջալերութեամբը։ Այնպէս որ փրոֆ. Եորկա հայ գաղութին համար եղած է սրտցաւ բարեկամ մը, ու հովանաւորը՝ անոր մաքի շատ մը ճիգերուն։

ԹՂԹԱԿԻՑ

100,000 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ ԱՐՏԱՔՍՈՒԱԾ

Տնտեսական տագնապը հետզհետէ կը սաստկանայ Միացեալ Նահանգներուն մէջ։ Եւ կառավարութիւնը կը թուի թէ գործազրկութեան տագնապը կ'աշխատի մեղմացնել վտարելով օտար բանուորները։ «Իւմանիթէ» կը տեղեկանայ թէ վերջին երեք ամսուան ընթացքին Միացեալ-Նահանգներէն արտաքսուած են 100,000 օտար բանուորներ՝ իրենց ընտանիքներով։ Կառավարութիւնը թշնամի է մասնաւորաբար այն օտար բանուորներուն, որոնք կապ ունին համայնավար կազմակերպութիւններու հետ։

ԹՈՒՐՔԻԱ
ԵՒ
ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուրեմն Թուրքերն օժտուեցան զօրաւոր զէնքերով։ Ի՞նչ օգուտ քաղեցին անոնցմէ։ Իրենց տրուած դիւրութիւններէն քաջալերուած, կը կարծէին թէ երիտասարդութիւնը պիտի մրցակցէր եռանդով ու գործունէութեամբ եւ հիմա, կը զարմանան հանդիպելով այնքան անզբաղ երիտասարդներու դիւրակեաց դասուն մէջ։ Անոնցմէ շատերը որեւէ զբաղում չունին, կը զբաղին մարզանքով, թէնիսով, լողալով, եւն.։ Այս անաշխատութիւնը, որ շատ անգամ ակամայ է, յաճախ, երիտասարդները կ'ենթարկէ սուր ջղասպառութեան եւ թերեւս, մասամբ ատով կը բացատրուի թէ ինչո՞ւ այս վերջին տարիներս անձնասպաններու թիւը շատցած է։ Կրթութիւնը որ ատենօք կը ստանային, զանոնք կը պատրաստէր զինուորականութեան կամ պաշտօնատարութեան։ Բայց, Թուրքիա, կորսնցուցած ըլլալով Պաղեստինը, Սուրիան, Մակեդոնիան, այսինքն ամենամեծ մասը օսմանեան հողերուն, պետական ծառայութեան մէջ անոնց գտած աշխատանքի վայրերը շատ նուազեցան, մինչ անոնք, կարող չեն տակաւին, յաջողութեամբ ուրիշ ասպարէզներու մէջ նետուելու։

Բարձրագոյն վարժարանները աւարտելէ վերջ, նիւթական աղբիւրներ ունին իրենց ուսումը շարունակելու Եւրոպայի համալսարաններուն մէջ։ Շատեր Ֆրանսայի մէջ կը հետեւին իրաւաբանութեան եւ քաղաքական գիտութեանց։ Էնկիւրիի եւ Պոլսոյ իրաւաբանական վարժարանէն զատ, Թուրքիոյ մէջ չկան ֆրանսականին նման մեծ վարժարաններ։ Թուրք կառավարութիւնը կը մտածէ հաստատել բազմարուեստեան վարժարան մը։ Բայց մինչեւ ծրագրերու ամբողջական ուսումնասիրութիւնը, ինչպէս նաեւ անոնց գործադրութիւնը երիտասարդութիւնը կը մնայ անօգտագործելի, ու կ'անցընէ տատանումի եւ անհաւասարակշռութեան շրջան մը, որուն դժուար էր առաջքն առնել։

Գրեթէ միշտ, Թուրքիա շատ քիչ ունեցած է ազգային ճարտարարուեստ, գրեթէ ոչինչ, բացի օտար ձեռնարկներէն։ Պոլսոյ կազի ընկերութիւնը ցոյց կու տայ թէ ի՛նչ կրնար ըլլալ թրքական ձեռնարկ մը։ Նախապէս վերապահուած էր Սուլթաններուն եւ անհաւատալի բան, կազի գործարանը, կազաչափ գործիքները շինուեցան ընդդէմ Տոլմա Պաղչէի գեղեցիկ պալատին, Սուլթաններու ամարանոցը, շինուած Վոսփորի վրայ, ամենէն հիանալի դիրքով մը։ Յետոյ, կազը գործածուեցաւ քաղաքին լուսաւորութեան, ինչ որ պարտադրեց 80 քոլոմեդր խողովակի շինութիւն։ Բայց — ահա անօրինակ գաղափար մը — թնդանօթաձիգներու գունդին յանձնուեցաւ այդ աշխատանքը։ Անշուշտ, թնդանօթաձիգները ըմբռնեցին թէ չունին անհրաժեշտ վարժութիւնն ու կարողութիւնը, որովհետեւ, գործը փոխանցուեցաւ Քաղաքապետութեան եւ աւելի լաւ չկատարուեցաւ սակայն։ Վերջապէս, պատերազմի նախօրեակին, ֆրանսական ընկերութիւն մը ստացաւ անոր մենաշնորհը։ Մինչեւ թշնամութեանց վախճանը, ածուխի պակասին երեսէն, քաղաքը զրկուեցաւ կազէն։ Յետագային, ընկերութիւնն ստիպուեցաւ վերաշինել ամբողջ խողովակները, որովհետեւ, նախորդ վարչութեան վատ գործունէութեան հետեւանքով, գէշ վիճակի ենթարկուած էին։

Պէտք է որ Թուրքիա պատրաստէ ճարտարագէտներ, վարպետներ, առեւտրականներ, ամէն տեսակի մասնագէտներ, պէտք է որ շինէ գործարաններ, երկաթուղիներ, ճամբաներ, կամուրջներ, ջրանցքներ եւ վերջապէս, օգտագործէ աւելի մեծ չափով մշակելի հողեր։

Իրօք, երկրագործութիւնը նոյնքան նուազ զարգացած է որքան ճարտարարուեստը, հակառակ հողին բարեբերութեան։ Սամսոնի շրջանը մասնաւորաբար նպաստաւոր է ծխախոտի մշակման, Ատանա՝ մանաւանդ կ'արտադրէ բամպակ, Փոքր Ասիոյ եզերքները՝ մեկոն (խաշխաշ)։ Իզմիր եւ Պրուսա համբաւաւոր են իրենց խաղողով, Տրապիզոն իր կաղինով, որ կարեւոր արտածում մը կ'ապահովէր։ Եւ վերջապէս Փոքր Ասիոյ կաղնիները մեծ քանակութեամբ կը հայթայթէին վալոնիա, որ կը գործածուէր կաշեգործութեան մէջ։

Ամբողջ աշխարհի արտադրութեան հարիւրին 80ը կուգար Թուրքիայէն։ Այսուհանդերձ, մինչեւ պատերազմ, մշակելի հարիւրին 40 հողերուն վրայ, 13ը միայն մշակուած էին, համեմատութեան որ անկից ասդին աւելի եւս նուազեցաւ։ Որովհետեւ, երկրագործութիւնը կը նեղուէր ամէն տեսակէտով։ Բազուկի պակասը, բնակչութեան թիւը կը հասնէր 14 միլիոնի 1927ին, ըսել է 18 բնակիչ ամէն մէկ քառակուսի քիլոմեդրի վրայ։ Կազմակերպութեան պակաս, փորձառութեան պակաս, կիրարկուած ամէնէն յետամնաց միջոցներու. հողը կը մշակուէր կայծքարէ խոփով օժտուած արօրներով, ցորենը կը ծեծէին կամնակով, հատիկները կ'աղային երկու քարերու միջեւ։ Պատերազմի նախօրէին էր որ երկրագործական մեքենաներն սկսեր էին տարածուիլ Իզմիրի եւ Ատանայի վիլայէթներուն մէջ։

Հաղորդակցութեան միջոցներու պակաս։ Փոխադրութիւնները կը կատարուէին ձիով։ Ստիպողական էր ուրեմն, Անատոլուի մէջ հաստատել երկաթուղիի ցանց մը, որ մայրաքաղաքը կապէր ամենէն կարեւոր վայրերուն եւ Սեւ ծովու նաւահանգիստներուն։

Այս ցանցը ներկայիս շինուելու վրայ է։ Վստահութեան պակաս, վարկի պակաս։ Ներկայ դարու սկիզբէն ի վեր, Թուրքիա յաջորդաբար խառնակեցաւ Տրիպոլսոյ, Պալքանեան, ընդհանուր պատերազմներով եւ վերջապէս, յոյնեւթուրք պատերազմով։ Թրակիոյ կամ Անատոլուի խեղճ գիւղացին, որ աշխարհի միացեալ մասէն մեկուսացած, ոչ գրել գիտէր, ոչ ալ կարդալ, կը փտէր իր տգիտութեան եւ սնապաշտութեան մէջ, վաղուան մտահոգութեամբ կլանուած, երկիրը աւերող ամէն մէկ պատերազմէն յուսաբեկ, կը մշակէր ճիշդ որքան որ կը բաւէր իր անհրաժեշտ պէտքերուն։

(6)

ԼԱՏԻՆԱՑՈՒՄ ԿԱ՞Յ ԹԷ ՈՉ

ԽՄԲ.— Սուրիոյ մէջ կատարուած լատինացման աշխատանքներուն առթիւ, վերջերս կարգ մը յօդուածներ հրատարակուեցան մեր թերթին, (ինչպէս եւ Աթէնքի *Նոր Օրին* մէջ, *«Հայ Կաթոլիկ մը»* ստորագրութեամբ։

Առաջին հրատարակութեանց առթիւ, ստացած ենք պատասխան մը, որ արդէն տպուած ըլլալով *Նոր Օրի* մէջ, կուտանք էական մասերը միայն, միեւնոյն ատեն յապաւելով կարգ մը նախատական բացատրութիւններ, որոնք ոչինչ կ'ապացուցանեն։

ԶՄՄԱՌ.— Շատ հաւանական է որ Նոր Օրի եւ յետոյ Յառաջի մէջ (3 եւ 4 Յունուար) երեւցած այդ երկու գրութիւնները, միեւնոյն անձին կողմէ դրկուած ըլլան։ Բայց ինծ համար խնդրական է թէ այդ գրութիւնները իսկապէս կաթոլիկ Հայու մը կողմէ գրուած ըլլան։ Եւ այդ կասկածը կը մնայ միշտ, ցորքան գրողը ինքզինքը ծածուկ պահել կ'ուզէ եւ իր իսկական հանգամանքով հրապարակ չելլեր։

«Հայ Կաթոլիկ» անուան տակ ծածկուած յօդուածագիրը իրարու հետ կապ չունեցող շատ մը խնդիրներ կը շօշափէ, խառն ի խուռն, հակասական եւ շատ անձեռնհասօրէն։ Լատինացումի ահազանգին մղձաւանջէն բռնուած, ամէն բանի մէջ տեղի կամ անտեղի, լատինացում կը տեսնէ, կամ աւելի ցուցնել կ'ու[...], այդ պատրուակին տա[...] հանրութեան զգացումները գրգ[...]ռելու համար։ Վիրաւորի մը կամ աւելի կորսուած դատ մը պաշտպանողի տպաւորութիւնը [...] կու տայ։

Իր մէջ բերած հարցումներէն մէկը միայն որ ինծ հետ ուղղ[ակի] կապ ունի, կը ստիպէ զիս [...] ըսել ճշմարտութիւնը։

«Յառաջ» ի մէջ (4 Յունուար) կը գրէ.—

— «Պէյրութի մէջ օգտուի[լ] մեր աչքին տակ հայ կղերանոցի անկերպարան վիճակէն եւ անոր Յիսուսեաններու վարժարանը յաճախելու ստիպողականութենէն, որպէս զի մեր կղերականները չկարենան իրենց ծէսի հանդիսութեանց մասնակցիլ գոնէ կիրակի եւ տօնի օրերը, չկարենան ուս[ա]նիլ մեր կղերի աւանդութեան համաձայն լեզուն, պատմութիւնը եւ ծէսը, անով ապրիլ ու վարժուիլ, ընել այս բոլոր մե[...]քենայութիւնը ուրիշ ձեւ մը չէ լատինացումի»։

Ուսկի՞ց քաղած է իր այդ տեղեկութիւնը, եւ ո՞րչափ թեթեւօրէն եւ անխղճօրէն կը յանդգնի ընել այսպիսի ծանր ամբաստանութիւն մը։

Պէյրութի մէջ այդ հայ կղերանոցը, որուն ակնարկել կ'ուզէ յօդուածագիրը, Զմմառեան Միաբանութեան կղերանոցն է, իր լեզուն առաջ չերթա՞ր ըսելու այդ դարաւոր Միաբանութեան անունը որ սակայն ծանօթ է ամբողջ հայ ազգին։

Արդ թո՛ղ գիտնան ամէն անոնք որ կը հետաքրքրուին այս խնդրով, թէ բացարձակապէս սուտ է որ Յիսուսեան Հայրերը ո՛ եւ է արգելք, կամ գի[...]տողութիւն եւ նոյն իսկ ո՛ եւ[է] ակնարկութիւն ըրած ըլլա[ն] յօդուածագրին ակնարկած կէտերուն շուրջ։

Երբ յօդուածագիր «Հայ Կ[ա]թոլիկը» ինքզինքը յայտնէ, այն ատեն կը հրաւիրեմ զինքը գալ եւ տեսնել ու համոզուիլ որ մեր կղերիկոսները շատ [...] կը սորվին հայ լեզուն եւ պատմութիւնը, հայ ծէսն ու արարողութիւնը քան որչափ կ'ենթ[ադ]րէ ինքը։

«Անկերպարան» բառը՝ կղ[ե]րանոցին համար, կարծեմ [...] տմարդի է։ Կ'երեւի իմաստ[ը] չի հասկնար։

Խիստ է, այո՛, այս արտ[ա]յայտութիւնս, բայց այդ[...] պէտք էր այդ յօդուածագր[ին] որպէսզի ցնցուի իր մոլար [...] լուցքին մէջ։ Թող քաջ գիտ[նայ] որ Հայ եմ եւ կը սիրեմ [...] եւ անոր պարտական եղած [...] ռայութիւնս կը մատուցան[եմ], բայց միանգամայն կաթո[լիկ] կղերական եմ եւ անտարբ[եր] չեմ կրնար ըլլալ, իրեն [...]քն խեղաթիւրումներով [...] թողիկէութիւնը հրապարա[կ] վարկաբեկելուն։

Պիտի թելադրէի «Հայ [...] Թոլիկ» յօդուածագրին՝ [...] պատկառոտ վերաբերում [...] նալ Ս. Աթոռին, անոր ներ[...] յացուցիչներուն եւ յարգոյ [...] սուեան Հայրերու հանդ[էպ] չարատաւորելու համար [...] պարակաւ ո՛չ միայն կաթո[լիկ] այլ նոյն իսկ հայ անունը, տեղերէն մասնակի թէ ազգ[...] վայելած բարիքներուն հանդ[էպ] գոնէ երախտագիտութեան պ[...] պարտքը հատուցանելու [...] մար։

Նոյնպէս քիչ մը յարգ[անք] արտայայտութիւն ունենալ [...] նուիրապետութեան պետեր[ուն] Ամենապ. Կաթողիկոս պատր[ի]քին, Արհ. Եպիսկոպոսներու[ն] պատուական կղերին հանդ[էպ], որոնք միշտ անձնուիրաբ[ար] կ'աշխատին եկեղեցւոյ եւ ժողովրդեան իրաւունքներուն բարիքներուն պաշտպանութ[եան] համար։

Ահա այսչափ, պարզապէ[ս] լուսաբանութիւն անոնց՝ որ[ոնց] միտքը խառնակել կ'ուզէր [յօդ]ուածագիր «Հայ կաթոլի[կ]» իրեն հետ վիճաբանութեան [մտ]նել չեմ ուզեր, ցորքան քա[ջու]թիւնը չունենար իր անուն[ով] հրապարակ գալու։ Իսկ երբ

[illegible]թիւնը եւ անկեղծութիւնը [illegible]ին, այն ատեն իր գրած[illegible] ամբողջութեամբ կը [illegible] զաւախանեմ, զինքը դրական [illegible]երով կը համոզեմ եւ կը [illegible]ենեմ թէ իր այդ գրութիւնը [illegible] հայրենասիրութիւն է, ո՛չ [illegible]ազասիրութիւն, ո՛չ ճշմարտա[illegible]թիւն, եւ ո՛չ ալ կրօնասիրու[illegible]թիւն, այլ՝ պարզապէս ամբոխա[illegible]թիւն։

ԿԱՐԱՊԵՏ Վ. ՊԱՏՈՒՀԱՄԵԱՆ
տեղծաւոր վանայ Ջմմառու

ՏԻՍԷԼՏՈՐՖԻ ՀՐԷՇԸ

ԱՂԻՏԱԲԵՐ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՄԸ

[illegible]ուագիրը կը հաղորդէ թէ [illegible]րթէն ճանուան պիտի դատա[illegible]ուի, բայց ներման պիտի ար[illegible]անայ։ Անշուշտ, մարդկային ար[illegible]արութիւնը պէտք ունի գործու[illegible]ով պաշտելու կեանքը այս մար[illegible], որ անօրինակ անտարբերու[illegible] մը, իր նմանները, մանաւանդ [illegible]ցիկ սեռի ներկայացուցիչները [illegible] զրկեր ապրելու բարիքներէն եւ [illegible]րեւու լոյսէն։ Վերջապէս, մարդ[illegible]յին արդարութիւնը իր կարգին [illegible]ճշութիւն մըն է, որուն գաղտնի[illegible] թափանցել չէ տրուած տակա[illegible] ոչ մէկ մարդկային հանճարի։

Շարունակենք սակայն վկաներու [illegible]կնդրութիւնը, մանաւանդ որ վեր[illegible] մօտ է... եթէ անակնկալ յայտ[illegible]թիւններ չերկարեն շարքը։ Ու [illegible]տենք Հիւպերթին Մէօրերի [illegible]տաբեր հանդիպումը։

Իրիկունը ուշ ատեն Հուպերթին [illegible]ւն կը վերադառնար, հանդիպեցաւ [illegible]րթէնի։ կը գտնուէին այն վայրը [illegible] երկու ամիս առաջ սպաննուած [illegible] ուրիշ մը՝ Ռոտոլֆ Շէր։ Սպա[illegible] էր Քուրթէն, որ յետ-ոճրային [illegible]ցելութեան մը գացեր էր ոճրին [illegible]յրը։ Քուրթէն մօտեցաւ աղջկան [illegible] հարցուց.

— Ինչպէս... չէ՞ք վախնար. [illegible]ք թէ այստեղ իսկ ոճիր մը [illegible]ծուեցաւ։

— Ո՛չ, պատասխանեց աղջիկը, [illegible] հինցաւ այդ պատմութիւնը եւ [illegible]տիկանութիւնն ամէն ատեն պը[illegible]տներ կը կատարէ այստեղ։

— Ոստիկանութի՛ւնը, հեգնեց [illegible]րթէն, երբեք չէ եղած որ, ուզ[illegible]ած ատենին պէտք եղած տեղը [illegible]նուի։

Խօսելով մէկտեղ կը քալէին, [illegible] Քուրթէն կանակէն կը քալէր, [illegible] մը ետ, ինչ որ սկսաւ վախ [illegible]ատճառել աղջկան։ Քայլերը արա[illegible]ցուց. բայց արդէն ուշ էր։ Ցան[illegible]կարծ, գլխուն կողմէն, զարհուրելի [illegible] մը զգաց ու գետին փռուեցաւ։ [illegible] ուժ ու ժամանակ իսկ չէր [illegible]եցեր։ Երբ զինքը գտան, նուա[illegible]ած, քունքը ծակած եւ մէկ ական[illegible] կորուած էր։ Դեռ վէրքը բոլո[illegible]ին չէ գոցուած։

ՈՒՐ ՅԱՅՏՆԻ Կ'ԸԼԼԱՅ ԹԷ ՔՈՒՐԹԷՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԷՐ

Խորամանկ կին է Տիկին Քլա[illegible] Վանտէրս, կլորիկ, կարճլիկ, բայց խելացի միեւնոյն ատեն, որ քիչ մնացեր էր զոհ երթար Քուրթէնի մուրճի հարուածին։ Անմիջապէս հասկցեր էր թէ հրէշին հետ է գործը եւ սկսեր էր պոռալ. ոստիկանութեան ալ զիներ էր։ Այս վերջին կէտը երբ կը լսէ, հրէշին պաշտպան փաստաբանը յանկարծ ձայնը կը բարձրացնէ.

— Այն ատեն ի՞նչ յայտարարութիւն ըրիք ոստիկանութեան։ կինը պահ մը կը շփոթի, բայց բերանը բանալու ժամանակ չունեցած, օգնութեան կը հասնի դատարանին նախագահը,

— կը յայտնեմ թէ, համաձայն օրէնքի տրամադրութեան, տիկին Քլարա պարտաւոր չէ պատասխանելու այս հարցման։

Այս միջադէպին կը յաջորդէ պաղ լռութիւն մը դատարանին մէջ։ Քլարա բան չէ հասկցած անցուդարձէն, շփոթ է, մինչ փաստաբանը կը կրկնէ իր հարցումը, որ կը մնայ առանց պատասխանի։ Այն ատեն դառնալով ժողովուրդին, փաստաբանը կ'ըսէ.

— Երբ Տիկին Քլարա վիրաւոր վիճակի մէջ զինեց ոստիկանութեան, յայտնեց թէ իր ամուսինը ուզեր էր զինքը սպաննել։

Աւելի յետոյ սակայն, խոստովանեցաւ թէ այդ առաջին յայտարարութիւնը կեղծ էր եւ ուզած էր առիթը օգտագործել յաջողցնելու համար իր ամուսնին դէմ բացած ամուսնալուծման դատը։

«Ո՞վ կին, քու անունդ խաբէութիւն» է ըսեր է դարեր առաջ Շէյքսբիր։

Հակառակ ասոր սակայն, ամէնէն աւելի զիւրութեամբ խաբուիլն ալ տրուած է կին արարածին, երբ մանաւանդ գործին մէջ կը մտնէ այրը՝ որոշ խոստումներով։ Վկայ Օր. Լօրպէրը, որ Քուրթէնի փաղքշանքէն ու կարճ հետապնդումէն զինովցած, կը փորձուի հետը մէկտեղ մտնել անտառ, ուր քիչ մնաց, որ հրէշը խեղդէր զինք։ Քաջ էր սակայն. կը պոռայ, կը կանչէ, կը կռուի եւ ողջ առողջ կը յաջողի վերադառնալ տուն։ Քուրթէն նամակ կը գրէ իրեն, ներողութիւն կը խնդրէ եւ նոր ժամադրութիւն կ'ուզէ, անխոհեմութիւնը կը գործէ չմերժելու մեր կարճամիտ օրիորդը։ կ'երեւի բերանը համ էր մնացած առաջին հանդիպումէն։ կ'երթայ ժամադրութեան եւ այս անգամ նորէն, հազիւ կեանքը կը փրկէ...

Վկաները վերջացած են ու դատարանը այս անգամ կը սկսի խաղալ փաստաթուղթերու հետ։ Քուրթէնի ձեռագրերը կան, զորս պէտք է պրպտել, ու յանկարծ երեւան կ'ելլէ թէ հրէշը բանաստեղծի հոգի ունէր, եթէ ո՛չ արուեստ։ Հարազատ անարուեստ, բնական բանաստեղծ ուրեմն, այնքա՜ն որ, թերթերուն ուղղուած տաղաչափուած գրութիւններով էր որ կը յայտնէր թէ ո՞ւր թաղուած են իր զոհերուն դիակները։

Ահա քառեակ մը, որ յանգի վերածուելով հոս չի մնար մեր շատ մը բանաստեղծներու երգերէն։

Անտառին մէջ փէփէնտէլի,
Խորութեամբը երկու մեդրի,
Նշանին տակ սուրբ խաչի
Աղջընակ մը կը ճանգչի։

(6)

ՍՈՒՐԻՈՅ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 7 Ապրիլ.— Վեցերորդ տարին է, որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սուրիոյ եւ Լիբանանի շրջանը, զատկական տօներու առթիւ,կը կազմակերպէ միջ-մասնաճիւղային փութպոլի մրցումներ, ամէն տարի նախորդները գերազանցելով թէ՛ կարգապահութեամբ եւ թէ համազգային համգամանքով։

Այս տարուան ախոյեանական մրցումները որ տեղի ունեցան Պէյրութի մէջ, Զատկի Ա. եւ Բ. օրերը, հրացուն պատճառեցին ո՛չ միայն մեզի՝ Հայերուս, այլ տեղացիներուն եւ օտարներուն։

Ամէն տարի այս մրցումներուն կը մասնակցէին երեք խումբեր, Պէյրութ, Դամասկոս եւ Հալէպ։ Այս տարի Սուրիոյ եւ Լիբանանի Շրջ. Վարչութեան կարգադրութեամբ, մասնակցեցան եօթը մասնաճիւղեր. Պէյրութ, Դամասկոս, Հալէպ, Լաթաքիէ, Զահլէ, Պաալպէք եւ Տրիպոլիս։ Այս մասնաճիւղերու 70-75 փութպոլիստներուն կ'ընկերանային հարիւրէ աւելի երիտասարդ մարզասէրներ։

Դժուար էր ասոնց պատսպարան ճարել եւ միեւնոյն ատեն մարզիկներն ալ պարենաւորել, բայց Շրջ. Վարչութիւնը ըրաւ այդ ի գին ամէն զոհողութեան, եւ յաջողեցաւ։

Շնորհիւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկներուն յամառ եւ յարատեւ աշխատանքին, յիշեալ մասնաճիւղերը բացի ախոյեանական մրցումներէ, միշտ կ'ունենան բարեկամական հանդիպումներ տեղացի եւ օտար խումբերու հետ։ Այս պատճառաւ ալ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունը ծանօթ է նոյնիսկ «գալուն»ով Արաբին։

Միութեան հանդէպ ամէնուն համարումը բարձր է եղած միշտ։

Զատկի երկրորդ օրուան վերջին (ֆինալ) մրցումներուն համար, խնդրուեցաւ Ամերիկեան Համալսարանի Տեսչութենէն որ վարժարանին մարզադաշտը Հ. Մ. Ը. Մ.ի տրամադրութեան տակ դնէ։ Տնօրէնը երբ կ'իմանայ թէ Միութեան եօթը մասնաճիւղերու խումբերը եկած են Սուրիոյ եւ Լիբանանի հեռաւոր անկիւններէն, կը զարմանայ եւ կը բացագանչէ.

— Ինչպէս կը հիանամ այս տարագիր ժողովուրդի կենսունակութեան վրայ, միայն Սուրիոյ մէջ եօթը մասնաճիւղ,եւ ամէնքն ալ Պէյրութի մէջ հաւաքուած։ Սքանչելի է, սքանչելի...։

Եւ արդար է այս գնահատութիւնը։ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ չկայ որ եւ է մարզական կազմակերպութիւն որ ունենայ մէկէ աւելի մասնաճիւղեր երկու երեք խումբերով, մարզիկներու բազմութիւն մըն ալ իր ետեւ։

Մրցումները բաժնուած էին երկու կարգի.

Ա. կարգ.— Պէյրութ, Դամասկոս, Հալէպ։ Բ. կարգ.—Լաթաքիէ, Զահլէ, Պաալպէք եւ Թրիփոլի։

Մրցումները տուին հետեւեալ արդիւնքը.

Բ. կարգի մրցողներէն Զահլէ— Պաալպէք յաղթեց Տրիպոլիսին 0ի դէմ 3ով։

Լաթաքիէ յաղթեց Զահլէ Պաալպէքին 0—5ով։ Ուրեմն Լաթաքիէն ստացաւ երկրորդ կարգի մրցող խումբերու 1931ի ախոյեանական բաժակը։

Ա. կարգի մրցողներէն, Հալէպ յաղթեց Դամասկոսի 0—1ով։ Իսկ Պէյրութ յաղթեց Հալէպին 1—2ով։ Պէյրութ ստացաւ Ա. կարգի խաղցող խումբերու 1931 տարուան ախոյեանական բաժակը։

Ամերիկեան համալսարանի դաշտին վրայ տեղի ունեցած վերջին մրցումներու Ա. խաղէն վերջ, վեց մասնաճիւղերու մարզիկները իրենց համազգեստներով եւ խմբային դրօշներով անցք մը կատարեցին առաջնորդութեամբ Որբերու Լիկին նուագախումբին որ կը թնդացնէր «Յառաջ Նահատակ»ը եւ այլ ազգային քայերգներ։

Հանդիսատեսները բուռն ծափերով ողջունեցին մարզիկները, եւ խանդավառութիւնը այնքան ծաւալեցաւ որ, խաղէն յետոյ ժողովուրդը դաշտ թափեցաւ, ողջագուրելու հայ մարզիկները։

Իրիկունը ընկերային հանդիպում մը տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբին մէջ, ուր խօսեցան քանի մը ընկերներ։ Եղան նուագ եւ դաւեշտ-բանախօսութիւն մը։ «Մեր Հայրենիք»ով փակուեցաւ հաւաքոյթը։ Ներկաները բաժնուեցան նոր եռանդով տոգորուած։

Յաջորդ առաւօտ մարզիկներու մէկ մասը արդէն ճամբայ ելաւ, իսկ մնացեալները մէկ օր վերջ մեկնեցան Պէյրութէն։

Թ. Գ.

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՏԷՍԻՆ, 20 Ապրիլ.— Ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ համազգային մեծ շուքով տօնուեցաւ Ապրիլ 11-24ի տարեդարձը։

Նախաձեռնութեամբ տեղւոյս Վասպուրականի Հայր. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան, Տարօն-Տուրուբերանի, Զմիւռնիոյ, Սեբաստիոյ, Բարձր Հայքի Հայրենակցական Միութեանց, Կարմիր Խաչի եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, տեղի ունեցաւ 19 ապրիլ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Սօսիէթէ Լիոնեզի սրահին մէջ։ (Նոյն օրը կէսօրէն առաջ, նահատակաց համար հոգեհանգստեան արարողութիւն կատարուեցաւ տեղւոյս մատրան մէջ)։ Ժամանակէն առաջ, սրահը ծայրէ ի ծայր լեցուած էր հոծ բազմութեամբ մը, եւ շատերը ստիպուած ոտքի վրայ մնացին։ Բեմին աջ եւ ձախ կողմերը կը զարդարէին հայկական եւ ֆրանսական դրօշները։ Սգապսակներ բերած էին յիշեալ բոլոր կազմակերպութիւններն ու Միութիւնները։

Օրուան նախագահ, Պ. Վ. Հիւսեան, Շոփէնի մահերգէն յետոյ զոր նուագեց Պ. Ա. Մելգոնեան, բացաւ սգահանդէսը։ Յետոյ խօսքը տուաւ Հ. Ա. Պօտուրեանի, որ ջերմ եւ հայրենասիրական ճառով մը բացատրեց օրուան տօնին նշանակութիւնը եւ ի միջի այլոց յորդորեց ներկաները կառչիլ հայրենի աւանդութիւններուն։

«Հայրենիքի դռները միշտ փակ չեն մնար, օր մը, որ շատ հեռու չէ, մենք պիտի վերադառնանք մեր հայրենիքին գիրկը։ Մինչ այդ՝ սպասենք պատմութեան անակնկալներուն, որոնք պիտի պսակեն մեր դարաւոր երազները»։ Տիգրանակերտի Լծէի Հայր. Միութեան կողմէ գրաւոր ուղերձ մը կարդաց Պ. Բագրատունի։ Օր. Ս. Պալիկեան երգեց «Մ՛այր Արաքսին» ընկերակցութեամբ ջութակահար Պ. Ա. Մելգոնեանի։

Արտասանեց Պ. Ա. Ներսէսեան «Ազատութեան հերոսին»։ Նոյնպէս Օր. Զ. Տումանեան «1915»ը։ Մեներգեց Օր. Մ. Փափազեան «Լռեց ամպեր»ը։ Յետոյ Տարօնի Միութեան կողմէ գրաւոր ուղերձ մը կարդաց Պ. Մ. Գրիգորեան։ Հայ կ. Խաչի կողմէ Օր. Ծ. Ճիհանեան արտասանեց Ա. Իսահակեանի «Հայաստանին»ը, Օր. Ա. Քէօլէեան մեներգեց «կռունկ»ը։ Արտասանութիւններ ըրին փոքրիկն Ս. Հիւսեան պատանի Անդրանիկ Խոլյեան, Պ. Շիշմանեան։ Հ. Յ. Դ. Պատ. Միութեան կողմէ Լ.Գայաճանեան արտասանեց Ա.Ահարոնեանի «կախարդական տաճարին»ը։

Գեղարուեստական բաժինը լրացած ըլլալով, նախագահը խօսքը տուաւ օրուան բանախօս Շ. Նորզունիի, որ յատկապէս հրաւիրուած էր խօսելու։ Բանախօսը պարզաբանելէ առաջ օրուան տօնին նշանակութիւնը, բաղդատեց հայկական Փարիզը գաւառներու հետ, իր խանդավառութիւնը յայտնեց գաւառներու հայկական նկարագրին մասին։ Յետոյ անդրադառնալով Ապրիլ 11-24ի եղեռնին, ըսաւ. Թէ Ապրիլի այս սգատօնը մեզ պէտք չէ տխրեցնէ կամ յուսալքէ, այլ աւելի քան երբեք խանդավառէ անսասան հաւատքով։ Հրաւիրեց պայքարիլ եւ պայքարի տրամադրութեամբ բուժել հոգեկան այն հիւանդութիւնը, նահանջականութիւնը (տէֆէթիզմ), որով վարակուածները կը պոռան թէ «Այլեւս դատ չունինք»։ Եւ յետոյ, թելադրեց, որ Ապրիլեան եղեռնին պատմութիւնը պէտք է, որ ներկայացնեն երիտասարդները, որոնք նահանջի տրամադրութիւն չունին, հոգեպէս կազմալուծուած չեն, դատ ունին եւ անելիք ունին, եւ իրենց յաղթանակին վրայ վստահ են։ Երբ միայն ու միայն օրուան առողջ եւ եռանդուն սերունդը կը խօսի Ապրիլեան սգատօնին մասին, ինք կը նախաձեռնէ այդ սգահանդէսը, ժողովուրդը եւս իր հետ կը խանդավառէ եւ յուսաբեկութեան ախտանշանները կը փարատին, դատէ հրաժարման պատմութիւնները անլսելի կը մնան։ Ապրիլեան սգատօնին միակ իմաստը այն է թէ մենք անմոռանալի դատ մը ունինք, — հայրենիքի դատը։ Այս տօնը կը թելադրէ պահանջել հայրենիքը, զոր խլած են մեր ձեռքէն։ Մենք տարագրութեան ճամբաներուն վրայ մեծցած երիտասարդներս հայրենիք կ'ուզենք եւ ազատութիւն, ուրիշ ոչինչ, ոչինչ եւ ոչինչ։ Եւ ատոր համար՝ պայքար թշնամիին դէմ, պայքար հայրենիքի համար։ Անոնք որ կ'ըսեն թէ «այլեւս ժամանակը անցած է, բան մը չենք կրնար ընել», այդպիսիները հոգեպէս կազմալուծուած մարդիկ են։ Բանախօսը իր խօսքը վերջացուց Նափոլէոնի զինուորական մէկ խօսքով։ Ընկ. Շ. Նորզունիի բանախօսութիւնը իր կրակոտ եւ խանդավառ խօսքերով Տէսինի հայ գաղութին մէջ մեծ խանդավառութիւն, յոյս, լաւատեսութիւն եւ ոգեւորութիւն արթնցուց։ Բանախօսութենէն վերջ, սկաուտ Անդրանիկ Խոլյեան կարդաց երդումի խօսքը։ Եւ խօսքը տրուեցաւ գաղութիս հոգեւոր հովիւ Ե. քահ. Ալթունեանի, որ թելադրեց ամէն տեղ եւ ամէնքանի մէջ համերաշխութեամբ գործակցիլ, ըսաւ թէ միայն համագործակցութեամբ պիտի կարենանք հասնիլ մեր նահատակներու երազին եւ փրկել նոր սերունդը այլասերման վտանգէն։ Նախագահ Հիւսեան ըսաւ.— «Եկանք սգաւոր, եկանք արցունքոտ աչքերով, բայց կ'երթանք խանդավառ, ուխտաւոր, մէկ սիրտ եւ մէկ հոգի»։ Սգահանդէսը փակուեցաւ ջութակահար Պ. Ա. Մելգոնեանի «Թշուառ հայրենիք» երգով։

Լ. Գայաճանեան

ՊՈԼԻՍ ՓԱՐԻԶ 17 ԺԱՄԷՆ

Երկար ատենէ ի վեր Ֆրանսայի օդանաւային ընկերութիւնները կը մտածէին կանոնաւոր սպասարկութիւն մը հաստատել Պոլսոյ եւ Փարիզի միջեւ։ Անոնց այս մտադրութիւնը իրականացաւ շնորհիւ օդային նաւարկութեան միջազգային ընկերութեան, որուն մէկ օդանաւը Փարիզ հասաւ իր հետ բերելով ճամբորդ մը, Ռումանիոյ արտաքին նախարարին կինը եւ նամակի բազմաթիւ ծրարներ։ Օդանաւը Պոլսէն մեկներ էր առտուան ժամը 5,27ին եւ ճիշդ 17 ժամ ճամբորդութենէ վերջ հասեր էր Փարիզ։ Այս կերպով Թղթատարը կը շահի երեք օր սովորական ճամբուն վրայ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

ԵԼԼՏԸԶԻ ԴԷՊՔԻՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այդ օրերուն Պոլսոյ մէջ շատ հազուագիւտ էին քառաձի անիւներով կառքերը։ կարելի էր մատի վրայ համրել զանոնք, որովհետեւ կը պատկանէին ծանօթ անձերու, մեծահարուստ կամ դեսպան։ Այս պարագան դիւրացուց քննութիւնները, երեւան հանելու համար դժոխային կառքին սեփականատիրոջ ինքնութիւնը։

Հելլէնահպատակ Միխալ եւ իր ընկերը՝ Վափիատիս, որոնք Բերայի թիւ 42 եւ 43 կառատուները վարձած էին, հարցաքննութեան կանչուելով, յայտարարեցին թէ մէկ տարի առաջ «Մոսկոֆ Րիբս» անուն մարդ մը, որ Եէնիշէհիրի փողոց թիւ 33 տունը կը բնակէր, եկած եւ 18 ոսկիի կառք մը եւ երկու ձի վարձած էր 15 օրուան համար։ Մարդը ըսած էր թէ ինք անձամբ պիտի վարէ եւ կառապանի պէտք չունի։ Յետոյ խնդրած էր որ կառապան մը տրամադրուի, կառապանութիւն սորվեցնելու համար։ Միխալ եւ իր ընկերը Մէհմէտ անուն կառապան մը արամադրած էին, օրական տասը դրուշով։

Մէհմէտ աղա, որ այդ միջոցին երկրաչափ Պէռթիէ փաշայի քով կ'աշխատէր, իր կարգին հարցաքննուեցաւ եւ հաստատեց Միխալի եւ Վաֆիատիսի յայտարարութիւնները։ Աւելցուց թէ այդ 15 օրուան ընթացքին կառապանութիւն սորվեցուցած էր Մկրտիչ անուն Հայու մը, զոր յետոյ տեսած էր Եէնի Ջարշը, քառաձի անիւներով եւ թուխ ձիերու լծուած կառքի մը վրայ։ Մէհմէտ ուզած էր հասկնալ թէ նորէն Րիբսի քո՞վ կ'աշխատի։ Մկրտիչ պատասխանած էր թէ հիմա ուրիշ մարդու մը քով կ'աշխատի։

Մէհմէտ ուրիշ հարցաքննութեան մը ատեն յայտարարած էր թէ քառաձի կառքին մէջ կար երկայնահասակ, խարտեաշ,եւ սեւ պեխերով մարդ մը որ գիտէր թուրքերէն, ռուսերէն եւ ֆրանսերէն, թէ այդ կառքը գործածած էր ֆրանսական նամակատուն, Քռէտի Լիոնէ եւ Շիշլի երթալու համար, թէ անգամ մը Պելճիքացի Ժօռիս անուն մարդ մը եւ իր կինը, ինչպէս թէ Րիբսի կինը միեւնոյն կառքով գացած էին Թօփ Գափու եւ թէ յաջորդ օրը Րիբսի կինը միեւնոյն կառքով գացած էր Ժօռիսի տունը, եւ զայն առած էր Եէնիշէհիրի փողոց տանելու համար։ Երբ յանձնաժողովը իրեն ցուցուց կառքին բեկորները, Մէհմէտ աղա բացորոշապէս յայտարարեց թէ ճիշդ այն կառքն է զոր Մկրտիչ կը վարէր 15 օրէ ի վեր։

Ասոր վրայ, քննութիւն բացուեցաւ այդ Հայուն ինքնութեան մասին եւ հաստատուեցաւ որ խնդիրը կը վերաբերի կառապան Մկրտիչ Ղարիպեանի, Սեբաստացի։ Այս մարդը ութ օր առաջ յայտարարած էր թէ Մեծ Կղզի կ'երթայ եւ անկէ ի վեր մէջտեղ չէր ելած։ Մկրտիչ, Շիշլիի մէջ ունէր Յովհաննէս անուն եղբայր մը որ Ասորիացիի մը քով կ'աշխատէր։ Յովհաննէս անմիջապէս կանչուեցաւ եւ հարցաքննուեցաւ։

Շիշլիի մէջ գտնուեցաւ Ասորիացին զոր մատնանշած էր Մէհմէտ աղա, եւ հաստատուեցաւ թէ կառապան Մկրտիչ կը գտնուի Ղազարոսի կառատունը, Թաթավլա, ուր ժամանակին պահուած էր համբաւաւոր կառքը։

Մինչ այս մինչ այն, քննութիւններէն երեւան եկաւ թէ անհրաժեշտ է կանչել նշանաւոր խեղկատակ Հասան էֆէնտին, որ արտակարգ հռչակ հանած էր իր ժամանակին։ Հասկցուած էր թէ Մկրտիչի կառքին երկու թուխ ձիերը ծախուած էին Հասան էֆէնտիի կողմէ, ուստի այս վերջինը կանչուեցաւ եւ հարցաքննուեցաւ։

Հասան էֆէնտի, խորապէս յուզուած էր, որ առանց գիտնալու դեր մը ունեցած է Սուլթանին դէմ սարքուած մահափորձին մէջ, թէեւ ոչինչ էր այդ դերը, սկսաւ լալ։ Ամբողջ քսան վայրկեան լացաւ ու մարեցաւ։ Հարցաքննիչ դատաւոր Իհսան պէյ օշարակ եւ սուրճ հրամցուց եւ հանդարտացուց։ Հասան էֆէնտի մօտ մէկ ժամ հիւր եղաւ հարցաքննութեան սենեակին մէջ, մինչեւ որ գտաւ իր պաղարիւնը եւ կրցաւ խօսիլ։ Այն ատեն սկսաւ հարցաքննութիւնը։

— Որո՞ւ ծախեցիր երկու թուխ ձիերը։

— Անցած մայիսին սկիզբները երկայնահասակ Հայ մը եւ դեր ու խարտեաշ պեխերով մարդ մը Գատըգիւղ, իմ տունս եկան եւ երկու ձիերս յաճախորդ ներկայացան։ Սակարկութիւնը չյաջողեցաւ այդ օրը եւ մեկնեցան։ Հետեւեալ օր նորէն եկան եւ այս անգամ իրենց կ'ընկերանար յաղէ գլխարկով մարդ մը, երեքը մէկ վեր վար սակարկութիւններէ վերջ 46 օսմ. ոսկի փոխարժէքով գնեցին։ Վերջը իրենցմէ խնդրեցի որ զոյգ կառքս ալ գնեն, սակայն անոնք յայտնեցին որ կառքի պէտք չունին, որովհետեւ նոր սիստէմով կառք մը շինել կուտան իրենք։

— Ո՞վ միջնորդութիւն ըրաւ քու ձիերդ անոնց ծախելու համար։

— Թաթավլացի Սփիրօ, որդի Միխալի։

Այս վկայութիւնը հաստատեց Հասան էֆէնտիի կառապանը, Մէհմէտ աղա։

Անմիջապէս հարցաքննութեան կանչուեցաւ Սփիրօ, որ յայտարարեց.

— Մկրտիչ անուն Հայ մը ինծի գիմելով, խնդրեց զոյգ մը ձի գտնել, 50 ոսկիէն աւելի գին չունենալու պայմանով։ Ձիավաճառ Քօննոֆանը յանձնարարած էր այս ձիերը, զորս ծախեցի 46 ոսկիի։ Երբ հարցուցի թէ ո՞ւր է կառքը, Մկրտիչ պատասխանեց թէ Փարիզէն բերել պիտի տայ։

(Շար.)

Լրտեսական գործ մը

Սթրազպուրկի ոստիկանութիւնը երեւան հանեց լրտեսական գործ մը։ Թէեւ մանրամասնութիւնները կը պակսին, բայց կը թուի թէ այս գործը կոչուած է ծանր համեմատութիւններ առնել։ Հաստատուած է որ բազմաթիւ Սթրազպուրկցիներ ի հաշիւ օտար պետութեան մը, յաջողած են ձեռք անցընել մաս մը փաստաթուղթեր՝ նոր շինուող ամրութեանց շրջանակի մը վերաբերեալ։ Այս ամրութիւնները կը շինուէին Ֆրանսայի Արեւելեան սահմանէն ներս, Հռէնոս եւ Մոզել գետերուն միջեւ եւ որոնք իբր գլխաւոր պատնէշ պիտի ծառայէին ընդդէմ յարձակումներու։

Լրտեսական գործը երեւան ելաւ հետեւեալ պարագաներուն տակ։ Վերջին փետրուարին, Ընդհ. ապահովութեան յուր տրուեցաւ թէ Վիսէմպուրկի եւ Ֆորպախի մէջ կը շրջագային կասկածելի անձեր, որոնք մասնաւորաբար, գիշերը կը թափառէին շինութիւններու շուրջը եւ զանազան պատրուակներով, կը փորձէին յարաբերութեան մտնել անոնց հետ, որոնցմէ կը յուսային տեղեկութիւններ քաղել։ Ալզաս-Լորէնի ոստիկանութեան պետը, անցեալ յունիսին արդէն հսկողութեան տակ առած էր Սթրազպուրկէն Փօլ Ուհրիկ անուն մէկը, որ հաստատուեցաւ թէ յաճախ Գերմանիա կ'երթեւեկէր եւ վերադարձին, կը բնակէր այն շրջանը ուր ամրութիւնները կը շինուէին։ Հետապնդումներու ընթացքին, հասկցուեցաւ թէ շինութեանց շուրջ թափառող կասկածելի անձերը կը գործէին Ուհրիկի հաշւոյն. Ապրիլ 15ին ձերբակալուեցաւ Ուհրիկ, երբ ուրիշ երկու անձերու ընկերակցութեամբ, եւ ինքնաշարժով՝ կը վերադառնար իր խորհրդաւոր պտոյտներէն։ Ձերբակալուածներուն վրայէն ոչինչ գտնուեցաւ որ հաստատէր անոնց յանցապարտութիւնը սակայն, հարցաքննութեան ընթացքին երեւան ելան կարգ մը հակասութիւններ, որոնք կատարեալ խոստովանութիւն պարտադրեցին Ուհրիկի։ Այս վերջինը խոստովանեցաւ թէ յաճախ կ'երթար Շթութկարտ, հոն հանդիպելու համար օտար պետութեան մը գործակալին, որուն կը յանձնէր ամրութեանց վերաբերեալ փաստաթուղթեր։ Չորրորդ մը եւս ձերբակալուեցաւ։ Կը կարծուի թէ գործին հետ կապ ունին նաեւ ուրիշ 4.5 անձեր, որոնք նոյնպէս պիտի ձերբակալուին։

Ռումանիոյ դահլիճին շուրջ

Ռումանիոյ նոր վարչապետը Նիքոլա Եորկա բոլոր կուսակցութեանց պետերուն ուղղուած նամակով մը, կը խնդրէ դիւրացնել կառավարութեան գործը եւ կ'աւելցնէ թէ նկատի պիտի առնէ գործակցութեան ամէն առաջարկ։

Առայժմ սակայն, քաղաքական հոսանքները վերապահ ընթացք մը ցոյց կուտան։ Ազատական կուսակցութիւնը զեկոյցով մը կը յայտնէ թէ, սպասելով որ վերջնական ելք մը գտնուի եւ կառավարութիւնը գործէ ներկայ անհրաժեշտութեանց շրջանակին մէջ եւ սահմանադրական հիմերու վրայ, որեւէ դժուարութեան առջեւ չպիտի դնէ նոր դահլիճը։

Ազգ. Գիւղացիականները տակաւին չեն ճշդած իրենց դիրքը հանդէպ Եորկայի կառավարութեան։ Իսկ Պրաթիանոյի ազատական խմբակը կը յայտնէ թէ կառավարութեան բոլոր ձեռնարկները երկրին նիւթական եւ բարոյական զարգացման համար, պիտի վայելեն իր անվերապահ մասնակցութիւնը։

Պուքրէշի մէջ, վախ կայ որ կառավարութիւնը դիկտատորութիւն յայտարարէ եւ դրամը անկում կրէ։

Հեռագիր մը կը հաղորդէ թէ Եորկա վստահութիւն պիտի պահանջէ խորհրդարանէն։ Եթէ մերժուի, խորհրդարանը պիտի լուծուի։

Պուլկարիոյ նախարարական տագնապը

Լիափչէֆի դահլիճին հրաժարումէն անմիջապէս յետոյ, Պուլկարիոյ թագաւորը խորհրդակցութեան սկսաւ քաղաքական հոսանքներու պետերուն հետ, նոր դահլիճին կազմութեան մասին։ Ժողովրդական կուսակցութեան պետերը յայտնեցին թէ պիտի մերժեն ամէն աջակցութիւն որեւէ դահլիճի որ չէ կազմուած Լիափչէֆի կողմէ։ Իսկ անկախ ժողովրդականները կը պահանջեն որ նոր կառավարութեան գլուխը անցնի Մալինոֆ։

Եգիպտոսի ընտրութիւնները

Եգիպտոսի վարչապետին Սըտքը փաշայի վերջին յայտարարութեան համաձայն, ընտրութիւնները պիտի սկսին յունիս 3ին։ Ընտրողներու ուղղուած հրաւէրի հրովարտակը պիտի յայտարարուի որոշուած թուականէն մէկ շաբաթ առաջ։

Թագաւորը եւ Սըտքը փաշա Գահիրէէն մեկնեցան Թանթա որ քաղաքական շատ կարեւոր կեդրոն մըն է։ Այս ճամբորդութեան կը տրուի քաղաքական շեշտուած կարեւորութիւն մը։

Կը նախատեսուի թէ ընտրութիւններէն անմիջապէս յետոյ, նիստի պիտի հրաւիրուի խորհրդարանը, առանց նկատի առնելու արձակուրդի շրջանը։ Կառավարութիւնը վճռապէս մտադրած է զսպել հակասահմանադրական ամէն ձեռնարկ որ պիտի կատարուի Վաֆտ եւ Ազատական կուսակցութեանց կողմէ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. ՎԻԷՆԻ ԱՊԱՌԱԺ ԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին Փասկալի քէմփի սրահին մէջ

կը խօսի՝ ԸՆԿ. Ա. ԱԲՕԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Գարթալցի Վահրամ Մ. Մութաֆեան որ 1910էն ի վեր կը գտնուի Նիւ-Եորք (Ամերիկա)։ Իմացնել իր քրոջ Verkiné Alekianի, Les Frilleuses, Yssou (S. et O.) France.

Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Մարաշի Զավուշլու Թաղէն Լուսնթագ Սահակեան, հօր անունը՝ Յարութիւն (կառավարական պաշտօնեայ), մօր անունը՝ Խաթուն (վարժուհի), եղբօր անունը՝ Սամուել, Տէրզօրի ջարդին 9—10 տարեկան էր եւ կը գտնուէր Շէտտատիյէ։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել M. Fernezlianի, 36 Rue de la Part Dieu, Lyon, (Rhône). France.

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԵԿ

Զ. Ւ. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

ՓԱՐԻԶ.— 26 Ապրիլ Կիրակի իրիկուն

Salle d'Horticultureի մէջ, 80 Rue de Grenelle, մէթրօ rue du Bac

Նախաձեռնութեամբ Զ. Ւ. Ո. Միութեան, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայրենակցական միութիւններէն՝ Ատափազարի, Հաճնոյ, Տրապիզոնի, Տարօն Տուրուբերանի՝ Ազգասիրացի։

Նախագահութեամբ ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ ԵՊԻՍԿ. ՔԻՊԱՐԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար։

Կ'երգէ Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— 25 Ապրիլ, Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

Brébant Marseillaisի մեծ սրահին մէջ

Նախաձեռնութեամբ Զ. Ւ. Ո. Միութեան մասնաճիւղին

Կը նախագահէ՝ Գ.Ր. ԵՊԻՍԿ. ՊԱԼԱՔԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ, Վ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ, ՏԻԿ. ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ եւ Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, արտասանութիւն եւ երգ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Օթէլ տը Ֆրանսի սրահին մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան

եւ մասնակցութեամբ ազգ. կազմակերպութեանց

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՌՈՍՏՈՄ ենթակոմիտէի ժողովը այսՈւրբաթ իրիկուն ժամը 8ին 131 Fg. du Temple. կարեւոր օրակարգ։

ԻԹԱԼԻԻ Աղբիւր Սերոբ խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 32 Ave. des Gobelins. Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ԳԱՒԱՌ

ՎԱԼԱՆՍԻ կոմիտէն ընկերական հերթական ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Բաքէն Սիւնի եւ կայծակ ենթակոմիտէներու բոլոր ընկերները, վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Աղբիւր Սերոբ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Կիրակի ժամը 2.30ին Րիւ տը լա Րէփիւպլիքի հաւաքատեղին, կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Լա Ռօշէլ, Ա. Հ.— 140 ֆր.։
Պուէնոս Այրէս, Հ. Թ.— 100։
Վէրտօն, Հ. Գ.— 280։
Ալժէր, Լ. Խ.— 35։
Փարիզ, Պատ.— 50։
Լա Սիօթա, Աղ.— 100։
Վիէն, Ն. Խ.— 35։
Ֆրանքֆուրթ, Խ. Վ.— 50։
Պիսէթր, Խ. Մ.— 35։
Պօլէ Ն., Զ.— 35։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 10 Place Saint Michel, Պիւրօ Թապայի մէջ։

Զ. Ւ. Ո. Միութեան Փարիզի վաճագն գրադարանին դասախօսութիւնը այսօր հինգշաբթի իրիկուն Ֆլորիայի վերնայարկը։ Կը դասախօսէ Պ. Կ. Բասմաջեան Անիի մասին։ Մոգական լապտերով ցոյց պիտի տրուին Անիի աւերակները, մէկ ժամ սինէմա

ԳՏՆՈՒԱԾ

Բուրդէ ժաքէթ մը գտնուած է Հ. Կ. Խաչի պարահանդէսին մէջ։ Ստանալու համար դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

EMPIRE Մէտրօ-Հօշ՝ 37 Av. Wagram

Վարձու է սենեակ մը խոհանոցով, կազ, ջուր, ելեկտրականութիւն։ Դիմել՝ Պ. Վարդերեսեանի, 1bis rue Hautefeuille, Փարիզ, մէթրօ Սէն Միշէլ։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարիսի։ Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, Փարիզ, Մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդ. տարրալուծ.։ Կ'ընդունին ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԵԼ (ՊԱԼԵՆՑ)

51 Rue Monsieur - le - Prince, PARIS (VIe)

Հեռաձայն՝ Danton 88—65 Մէթրօ՝ Odéon

ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՔԵՐ, ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ եւ ԿԱԶՄԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ։ ՏՊԱՐԱՆ

ՆՈՐ ԳՐՔԵՐ.— Մ. Կիւրճեան (Հրանդ)՝ Պանդուխտի կեանքէն (20 ֆր.), Կ. Զարեան՝ Երեք երգեր (60 եւ 75), Վ. Շուշանեան՝ Ամրան գիշերներ (25), Ամէնուն հասցէն (6), Կ. Սասունի՝ Ապրիլեան եղեռնը (5), Ղ. Մելոյեան՝ Երեք ընկերները (10), Սայեաթ Նօվայ (6)։

Գրատանս մէջ կան Հայաստանի Պետհրատին բոլոր գործերը՝ Հայաստանէն հասած են մեծ քանակութեամբ երաժշտական կտորներ։ Ունինք Աճառեանի, Վարանդեանի, Րաֆֆիի եւայլ ծանօթ հեղինակներու բոլոր երկերը՝ Կոմիտաս Վրդ.ի, Սպենդիարեանի, Ռ. Մելիքեանի եւն. երաժշտական գործերը։

ՎԱՐՁՈՒ ԿԸ ՏՐՈՒԻՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ՎԻՊԱԿԱՆ ԳՐՔԵՐ

Ընդարձակ Գրացուցակը լոյս կը տեսնէ շուտով

BOURSE Benéfices intérêts peuvent être réalisés par opérations journal. avec provis. (titres ou espèces) déposés chez banquier membre du syndicat. Notice et Circulaire hebdomad. sur demande. R. Lorilleux, remisier accrédité, 16, rue Drouot. Paris, Téléph.: Provence 49-76.

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԵՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։

Տիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49

(կառ. տիւ Նորի եւ կառ. տը լ'էսդի մէջտեղը)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՀԱՍՑԷՆ

ՀԱՍՑԷՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱԲՆԱԿ ՀԱՅԵՐՈՒ, 176 էջ

Գինն է 6 ֆր., փոստի ծախքով 7 ֆր., contre remboursement 7.50 ֆր.

Փնտռել բոլոր գրավաճառներու մօտ

Կեդրոն.— «Արփի» գրատուն, L. Mozian, 5 rue Champlaine, Paris (20).

Լիոնի շրջանին համար դիմել Պ. Սահաթճեանի, 4—6, Rue de la Part-Dieu, Lyon.

Մարսէյլի շրջանին համար դիմել Ծերիկեանցի, կը գտնուի նաեւ Լ. Գեւոնեանի մօտ, «Յառաջ»ի խմբագրատունը։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու պատուոյ մէտայլ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50. (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12։

Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ Ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են։

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն։ Հակաշիւծախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ)։

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քնէածական, ելեկտրական եւ ֆրէօյտեան մէթոտներ։

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներական հիւանդութիւններու համար։

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք։

Դարմանատան տատմնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն։

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն։

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07-42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Columbia Phonos & Disques

Agence exclusive

POLYDOR

REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, յունարէն եւ թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.։ Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.։ Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maîtreի Courant continuն, գին՝ 478 ֆր. 75։ Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են։ Ծախուածները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։

ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

M. HABIAN

31 rue Cramme 31, Bois Colombes Tél. Charlebourg 16-29

Թրամ. 40, 45 օթօպ.

Արեւելեան եւ եւրոպական ամէն տեսակ նպարեղէններու թարմ եւ ճոխ մթերք։ Ամանորդժուահաճներն իսկ գոհ կը ձգենք։ Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառում. Գիները անմրցելի։ Ապսպրանքները արագ կը յանձնուին բնակարանները

8, RUE CHATEAUDUN

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ
24
ԱՊՐԻԼ
1931

24 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1552

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Հետզհետէ կը հրատարակենք պատասխանները մեր հարցարանին՝ Նոր սերունդի փրկութեան մասին։

Մինչեւ հիմա եղած հրատարակութիւնները, որքան ալ այլազան, համաձայն են գլխաւոր կէտին վրայ։ Բոլորն ալ կ'ընդունին որ խսկապէս վտանգուած է մեր նոր սերունդը— 15 տարեկան— եթէ միջոցներ ձեռք չառնենք ձեռք ձեռքի ու գլուխ գլխի։

Այսքանը, ինքնին, մեծ բան է, գտնելու համար փրկութեան ճամբան։

Ինչ կը վերաբերի միջոցներուն, տակաւին կանուխ է, վերջնական եզրակացութեան մը յանգելու համար։

Բազմաթիւ պատասխաններ կան որ կարգի կը սպասեն։ Ուրիշներ ալ կը հասնին հետզհետէ։ Շատ մը ընթերցողներ նոր կ'անդրադառնան։ Կը ճանչնանք ուրիշներ ալ որ կը վարանին գրի առնել իրենց մտածումները։ «Ես ո՞վ եմ որ գիր գրեմ լրագրին»…

Աւելորդ համեստութիւն։ «Յառաջ»ի հարցարանը ո՛չ գրական վիճաբանութիւն է, ոչ մասնագիտական կամ գեղարուեստական հմտութիւն կը պահանջէ, ոչ ալ «վսեմ ոճ»։ Աչք ունիս, միտք եւ սիրտ ունիս,— գրի առ ինչ որ կը մտածես։

Առաւելապէս ժողովուրդին, խոնարհ խաւերուն, մեր աշխատաւոր բազմութիւններուն ուղղուած հրաւէր մըն է հարցարանը։

Եւ այս՝ գիտակցաբար։ Որովհետեւ, ամէնէն աւելի ա՛յդ խաւերուն զաւակներն են որ կը տուժեն։

Անո՛նք են որ կը կրեն մեր անկերպարան վիճակին հետեւանքները։ Ունեւորը, բախտաւորը ամէն միջոց ունի այս կամ այն ուղղութեամբ կրթելու իր զաւակները։ Ան շատ ալ չի հետաքրքրուիր ազգային մտահոգութիւններով։ Եւ ընդհակառակն, տեսակ մը հաճոյքով կը դիտէ իր զաւակներուն ապազգայնացումը։ «Ի՛նչ հայ, ի՛նչ ազգ, ի՛նչ հայրենիք։ Թող փարաւ ստկիլ սորվի, ի՛նչ կ'ուզէ ըլլայ»։

Ուրեմն, կը սպասենք որ այս առթիւ ալ նոյնքան սրտաբաց արտայայտուին մեր աշխատաւոր բազմութիւնները, ինչպէս ըրին ուրիշ առիթներով, մեր զանազան հարցարաններուն առթիւ։

×

Երկրորդ երեւոյթը, որ աչքի կը զարնէ մինչեւ հիմա եղած հրատարակութեանց մէջ, պահանջն է ընդհանուր կազմակերպութեան մը։ Խնդիր մը, որ կ'արծարծուի մօտաւորապէս տասը տարիէ ի վեր, առանց ելքի մը յանգելու։ Խնդիր մը, որ այնքան պարզ է եւ ստիպողական, բայց գիտակցաբար կը խեղաթիւրուի, կը խճճուի մասնաւորապէս «ողջամիտ» մամուլին կողմէ։

Գոնէ բարի ըլլային լսելու ժողովուրդին ձայնը։ Գոնէ անկանջ դնէին իրենց շրջապատի մտահոգութիւններուն, փոխանակ բարձր քաղաքականութեան նժոյգին վրայ ցատկելու, տեղի-անտեղի։

×

Երրորդ երեւոյթ մը— գոնէ մինչեւ հիմա հասած պատասխաններէն դատելով— այն է որ, այստեղ չենք տեսներ Ամերիկայի մէջ տիրող յոռետեսութիւնը, նահանջական ոգին։

«Հայրենիք»ի հասած պատասխաններուն մէջ, յաճախ կը հանդիպինք յուսահատական արտայայտութեանց,— Անօգուտ է, անելիք չունինք եւ այլն։

Անշուշտ այս տարբերութեան մէկ պատճառը այն է որ Ամերիկան շատ աւելի ընդարձակ, ծաւալուն երկիր է, եւ մեր գաղութը՝ աւելի հին։ Քառասուն-յիսուն տարի է անցեր, արդէն, Միացեալ Նահանգներու մեր գաղութին վրայ։ Հայրը գացեր, զաւակ է ունեցեր, տղան ամերիկացած՝ իր կարգին Ամերիկացի կը հասցնէ…։

Մենք այստեղ, Ֆրանսայի մէջ, թարմ ենք տակաւին։ Թարմ՝ թէ բնակութեամբ եւ թէ զգացումներով։ Վառ են, տակաւին, աւանդութիւնները։

Թարմ ենք, նաեւ, ուրիշ տեսակէտով մը։

Ամերիկան նոր հոսանք, նոր արիւն չտեսաւ 1922էն յետոյ։ Զուլնեցաւ գաղթ՝ այնպէս ինչպէս առաջ, երբ դուռները բաց էին։ Երբ չկար տարեչափ։

Պուլկարիոյ մէջ, որ աւելի փոքր երկիր է, տեսակ մը ուծացումի մատնուած էր 1896ի գաղութը։ 1922ին քսան հազար նոր գաղթականներ հասնելով, թարմացուցին հինը։

Իսկ Ֆրանսայի մէջ, ոչ միայն նոր է գաղութը, այլ եւ իր ծոցին մէջ ունի թանկագին տարր մը, 18 — 35 տարեկաններու բազմութիւնը, որ վառ կը պահէ կրակը։

Այս տարբերութիւնները նկատի ունենալով հանդերձ, չենք արդարացներ Ամերիկայի մէջ տիրող յուսահատութիւնը։

Իսկ մեզի համար, այդ պատկերը պէտք է ըլլայ ազդարար զանգ մը, աւելի լրջութեամբ եւ հաւատքով կապուելու օրակարգի հարցին — Նոր սերունդին փրկութեան գործին։

Ամերիկան չկրցաւ ժամանակին խորհիլ այն միջոցները որ հիմա մէջտեղ կը դրուին։ Չկրցաւ, որովհետեւ պայմանները բոլորովին տարբեր էին։ Եւ պարբերաբար կը հնչէր «Դէպի Երկիրը»։

Այսօր՝ շատ հեռու ենք այդ պատեհութենէն։ Հետեւաբար եւ աւելի արթուն պիտի ըլլանք։

Շ.

ՏԻՒՍԷԼՏՈՐՖԻ ՀՐԷՇԸ

ՔՈՒՐԹԷՆ ԻՆՆ ԱՆԳԱՄ ՄԱՀՈՒԱՆ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԻ

Տիւսէլտորֆի համբաւաւոր ճիւաղը, որուն դատավարութեան մանրամասնութիւնները կուտանք ցառաջի Դ. էջին մէջ յաջորդաբար, դատապարտուեցաւ ինն անգամ մահուան եւ 14 տարի տաժանակիր աշխատութեան։

Եւ այս երիցս զարմանալի արարածը մահավճիռը լսեց նոյնքան անտարբերութեամբ ու հանդարտութեամբ, որքան գործեր էր իր բազմաթիւ ոճիրները։

Ո՛չ միայն լսեց հանդարտութեամբ, այլ յայտարարեց նաեւ թէ կը մերժէ վերաքննութեան դիմել ընդդէմ վճռին՝ որուն արժանի կը նկատէ ինքզինքը…

Ընդհ. դատախազը ծանրացաւ ամբաստանութեան գլխաւոր կէտերուն վրայ, հրձիգութիւն, բռնաբարում, յարձակում եւ մարդասպանութիւն։ Իսկ անոր օգնականը ցոյց տուաւ այս արարքներուն իրաւական կողմը։

Իսկ Քուրթէնի պաշտպան փաստաբանը որ ի զուր յուսաց փրկել իր յաճախորդին թանկագին գլուխը… կանգ առաւ այն կէտերուն վրայ, թէ Քուրթէնի սպանութիւնները կանխամտածուած չէին, այլ կապուած էին տռփի կիրքին եւ թէ հակառակ հոգեբաններու հաւաստիքներուն, այս ճիւաղը պէտք է նկատել ո՛չ թէ բանիմաց, իր իմացականութեան եւ կամքին տէր մէկը, այլ այլասերած մը։

— Եթէ կը գոչէ փաստաբանը, Քուրթէնը մահուան կը ղրկէք, գիտցէք թէ անպատասխանատու էակ մը, խենթ մըն է որ դահիճին կը յանձնէք։

Եւ ահա դատավարութեան վերջին արարուածը։

Քուրթէն կը խօսի…

Ճառերը վերջացած են։ Նախագահը կը կատարէ վերջին ձեւակերպութիւնը.

— Ամբաստանեալ, բան մը ունի՞ք ըսելիք ձեր ինքնապաշտպանութեան համար։

Այո՛, ունիմ, բայց ո՛չ ինքզինքը պաշտպանելու, այլ աւելի եւս մեղադրելու համար։

— Ոճիրները զորս գործեցի, այսօր ինծի այնքան զարհուրելի կը թուին որ, չեմ փորձեր ինքզինքս արդարացնել որեւէ կերպով։ Սրտիս խորը կը մնայ անբացատրելի ղառնութիւն մը եւ կ'ուզէի ձեզ բացատրել վրաս խուժող շփոթութեան տպաւորութիւնները։ Հոգեբանները կը սխալին կարծելով թէ մանկութիւնս որեւէ վատազդեցութիւն չէ գործած վրաս։

Ճիւաղը փիլիսոփայ ալ է։— Երիտասարդութիւնն է որ կ'ըսէ, կը վճռէ մարդու մը ճակատագիրը ու դառնօրէն կ'որոճայ.

— Այս առթիւ պէտք է ցաւիլ որ ընտանեկան ոգին աւելի չէ զարգացած եւ աւելի խստութիւն ցոյց չի տրուիր հանդէպ անաստուածներուն»։

Յետոյ, կը խրատէ նաեւ ծնողները որ իրենց մանուկներուն ձեռքը չտան ոճիր-արկածային պատմութիւններ, որոնք կը խախտեն եղեր մանուկներու երեւակայութիւնը։

Վերջացած է Քուրթէնի վերջին ճառը ու դատաւորները կը քաշուին խորհրդակցութեան։ Կարճ կը տեւէ։ Նախագահը խոր լռութեան մէջ կը յայտնէ.

— Քուրթէ՛ն, դատարանը ձեզ կը դատապարտէ ինն անգամ մահուան 9 ոճիրներու համար եւ 14 տարի բանտի զանազան ոճիրներու համար։

Վերջացած է։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Հակաֆրանսական լրտեսութիւնը

Երէկ, կարգ մը մանրամասնութիւններ հաղորդեր էինք Ալզաս-Լօռէնի շրջանին մէջ կատարուած լրտեսութեան եւ ձերբակալուած լրտեսներուն մասին։ Ձերբակալուածները ներկայիս 5 հոգի են։ Լրտեսական այս կազմակերպութիւնը կը թուի թէ շատ աւելի վտանգաւոր է, քան ինչ որ կը կարծուէր նախապէս։ Կասկած կայ թէ բազմաթիւ ճիւղեր ունէր Ալզաս-Լօռէնի զանազան վայրերուն մէջ եւ նպատակն էր Գերմանիոյ յանձնել Ֆրանսայի արեւելեան սահմանի ամրացման աշխատանքներուն բոլոր գաղտնիքները։ Վիսէմպուրկի եւ Ֆորպախի շրջաններուն վերաբերեալ յատակագծերու լուսանկարներ արդէն յանձնուած են եւ կասկած կայ թէ վերջերս, դէպի Ալզաս ճամբորդող զօրավարներու գոյքերու անհետացումն ալ անոնց գործն է։

Հարցաքննութեանց ընթացքին յայտնուեցաւ թէ լրտեսները մտադիր էին մտնել զօրանոց մը ուր կը յուսային գտնել գնդացիր-հրազէնի մը նմոյշին վերաբերեալ կարեւոր փաստաթուղթեր։

Օտար պետութեան մը յանձնուած լուսանկարներուն եւ յատակագծերուն կարեւորութիւնը կը հասկցուի անով որ Ֆրանսայի արեւելեան սահմաններու ամրացման գործին մէջ կ'աշխատէին 8597 գործաւորներ. մինչ կը մտածուէր այդ թիւը բարձրացնել 15,000ի։

Լրտեսներու գլխաւորը Ուհրիկ խոստովանեցաւ թէ իր յանձնած գաղտնիքներուն փոխարէն ստացած է 50,000 ֆր.։ Այս անձը, վստահութիւնը գրաւելու համար Ֆրանսական իշխանութեանց, առաջարկեր էր նման ծառայութիւններ ընել ընդդէմ օտար պետութեան մը։ Խոստովանեցաւ նաեւ թէ յաճախակի հանդիպումներ ունեցած է գերման լրտեսական կազմակերպութեան գլխաւոր վարիչներուն հետ։

Քննութիւնները կը շարունակուին։

Նիքոլա Եորկայի յայտարարութիւնները

Թիթուլէսքոյի ձախողութենէն վերջ, Նիքոլա Եորկայի յաջողութիւնը եւ անոր դահլիճին արագ կազմութիւնը, օտար, մանաւանդ անգլիական թերթերու տուն տուին վերապահ կամ կասկածոտ արտայայտութիւններ։ Այս վերապահութեանց եւ կասկածներու առաջքն առնելու համար, Ռումանիոյ վարչապետը, մամուլին հաղորդուած յայտարարութեամբ մը կը յայտնէ թէ երբեք մտադրութիւնը չէ ունեցած հաստատելու որեւէ տիկտատորութիւն, «ինչ որ անհեթեթ բան մը պիտի ըլլար Ռումանիոյ համար։ Ներկայ կառավարութիւնը ժամանակաւոր կառավարութիւն մը չէ, միայն կազմուած ընտրութիւնները կատարելու համար եւ մտքէն չանցներ հետապնդելու արկածալից քաղաքականութիւն մը»։

Եորկա կը յայտնէ նաեւ թէ, եթէ խորհրդարանը վստահութիւն չյայտնէ, կառավարութիւնը ստիպուած պիտի ըլլայ կատարելու ազատ ընտրութիւններ, ինչպէս կը տրամադրէ սահմանադրութիւնը։

Գալով արտաքին քաղաքականութեան, կառավարութիւնը պիտի յարգէ Ռումանիոյ յանձնառութիւնները։

Լոնտոնի նաւային բանակցութիւնները

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ նաւային համաձայնութեան մը կնքման շուրջ բանակցութիւնները կը շարունակուին Լոնտոնի մէջ։ Ֆրանսական կառավարութեան ներկայացուցիչը նոր առաջարկներ յանձնեց Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան, զանոնք փոխանցելու համար Հռոմ։

Այս նախապատրաստական բանակցութիւններէն յետոյ, կրկին մասնագէտները պիտի սկսին բանակցութեանց, երբ իրենց կառավարութիւններէն ստանան անհրաժեշտ հրահանգները։

Ֆրանսական նոր առաջարկները գաղտնի կը պահուին, սակայն, կը կարծուի թէ Ֆրանսա բացատրելով այն պատճառները, որոնք իրեն կը պարտադրեն մերժել իտալական եւ անգլիական առաջարկները, կը պնդէ 1934էն 1936ին, իր կողմէ շինուելիք նոր յածանաւերու պէտքին վրայ, փոխարինելու համար հին մարտանաւերը։

Ազգերու Դաշնակցութեան օրակարգը

Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին յառաջիկայ շրջանը որ պիտի բացուի Մայիս 15ին Ժընեւի մէջ, Գերմանիոյ արտաքին նախարարին Քուրցիուսի նախագահութեամբ, չափազանց ծանրաբեռնուած պիտի ըլլայ լուծման կարօտ հարցերով։

Իբր օրակարգի նիւթ, Ազգերու Դաշնակցութեան քարտուղարութիւնը պատրաստած է 32 հարցեր, որոնց մէջ են Անգլիոյ կողմէ, աւստրօ-գերման մաքսային համաձայնութիւնը քննելու առաջարկը, Համեւրոպայի ուսումնասիրական յանձնախումբին տեղեկագիրը, ինչպէս նաեւ երկրագործական միջազգային վարկի հաստատութեան մը ծրագիրը։

Այս նստաշրջանին ժողովը պիտի զբաղի նաեւ պատերազմը արգիլելու յատուկ ընդհանուր պայմանադրութեան մը նախագիծով։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՆԿԱԼԹԻԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ ԴԱՏԸ

Պոլսոյ Քաղաքային Գ. ատեանին առջեւ ապրիլ 18ին շարունակուեցաւ Բանկալթիի գերեզմանատան դատը։

Ինչպէս յայտնի է, դատարանը պիտի որոշէր թէ հայ համայնք գոյութիւն ունի՞ Թուրքիոյ մէջ, Հայոց Պատրիարքութիւն կա՞յ, եւ թէ Նարոյեան պատրիարք իրաւունք ունի՞ դատ բանալու։ Ծանօթ է նոյնպէս, որ Պատրիարքարանի փաստաբանները շատ փաստացի յուշագրեր ներկայացուցած էին դատարանին, ի նպաստ հայ համայնքին գոյութեան։

Նիստը բացուելուն, նախագահը երկու կողմերուն հարցուց թէ ուէ նոր ըսելիք ունի՞ն։ Պատրիարքարանի փաստաբանները «ո՛չ» ըսին, իսկ քաղաքապետութեան փաստաբանը դատարանին ներկայացուց պաշտօնագիր մը, զոր երկու տարի առաջ ներքին գործավարութիւնը ղրկած է Պատրիարքութեան հարցի մասին, Սանասարեանի դատին առթիւ։ Այս պաշտօնագրին վաւերացեալ պատճէնը առնուած էր Քաղաքային Բ. ատեանէն։

Նախագահը յայտնեց թէ իրենք ալ չեն աւարտած իրենց քննութիւնը եւ թէ ի մէջ այլոց պիտի քննեն Լօզանի դաշնագիրը, որոշում տալու համար։ Հետեւաբար դատավարութիւնը յետաձգեց ապրիլ 25ին։

⁂ Քաղաքապետութեան փաստաբանին մէջբերած պաշտօնագիրը կը գտնուի Սանասարեանի թղթածրարին մէջ, եւ զայն աչքի առջեւ ունենալով է որ վճռաբեկը տուաւ իր ծանօթ որոշումը, այսինքն ճանչցաւ Պատրիարքութեան գոյութիւնը եւ Նարոյեան արքեպսկ.ին պատրաք ըլլալը։

ՎԱՃԱՌԱՄԱՐՏԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Թուրքիոյ տնտեսական գործավարութենէն տրուած հրահանգին վրայ, Առեւտրական Սենեակը սկսած է քննութիւն կատարել վաճառամարտի մասին։ Սենեակը նախ պէտք եղած տեղեկութիւնները պիտի առնէ մաքսատունէն։ Այս քննութեամբ պիտի ճշդուի վաճառամարտին հետեւանքները։

Միւս կողմէ, դիտել կը տրուի թէ Ռուսիա. որ նախապէս 4 միլիոն ոսկիի բամպակ կը գնէր Թուրքիայէն, 1930ին մէկ միլիոն ոսկիի իսկ գնում չէ կատարած։ Այս պարագան ալ կը քննուի Սենեակին կողմէ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԸՆԴՀ. ՔՆՆՉՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ընդհ. քննչութիւններու մասին հրատարակուած լուրերէն մէկ մասը ենթադրութիւնն է։ Ընդհ. քննչութեան օրինագիծը ներքին գործավարութեան մօտ կը գտնուի դեռ։ Այս օրինագծին համաձայն 6 ընդհ. քննչութիւններ պիտի հաստատուին։ Ասոնցմէ մէկը ներկայիս գոյութիւն ունեցող առաջին քննչութիւնն է, միւսներու կեդրոնները պիտի ըլլան Էնկիւրի, Պոլիս, Իզմիր, Տրապիզոն եւ Ատանա։

Զրոյց կայ նաեւ թէ առաջին ընդհ. քննիչ Իպրահիմ Թալի պէյ դեսպանութեան պիտի կոչուի։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԴԱՀԼԻՃԸ

Ընդդիմադիր կուսակցութեանց պետերուն հետ տեսակցութենէ մը վերջ, Պուլկարիոյ թագաւորը, ժողովրդական կուսակցութեան պետին՝ Մուշանոֆի յանձնեց նոր դահլիճին կազմութիւնը։

ԹՈՒՐՔԻԱ ՆԵՐՍԷՆ ԵՒ ԴՈՒՐՍԷՆ

ԹՈՒՐԱՆԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Ապրիլ 10ին Էնկիւրիի մէջ գումարուեցաւ «Թիւրք Օճաղը»ներու արտակարգ եւ վերջին ընդհ. ժողովը, որ ինչպէս նախօրօք ծրագրուած էր, քուէարկեց այդ Թուրանական կազմակերպութեան միացումը «հանրապետական» Խալք կուսակցութեան։

Այս կարգադրութեամբ, այլեւս «Թիւրք Օճաղը»ները կը դադրին ինքնուրոյն եւ առանձին մարմին մը ըլլալէ, ու անոնց երիտասարդ անդամները ինքնաբերաբար կը մտնեն Թուրքիան կառավարող միակ կուսակցութեան մէջ, զայն աւելի զօրաւոր ու կենդանի դարձնելու համար։

Նախորդ յօդուածով մը (Յառաջ, 2 ապրիլ) բացատրեցինք թէ ի՛նչու տրուեցաւ այս որոշումը։

Հիմա տեսնենք թէ այսօրուան Թուրքիոյ մէջ իրապէս կա՞յ համաթուրանական շարժում մը, ցարդ ըմբռնուած իմաստով։

Այս շարժումը ծնունդ առաւ ԺԹ. դարուն Ռուսիոյ թաթարական ժողովուրդներուն մէջ։ Ղազանի եւ Ուֆայի մէջ է որ հիմնուեցան «Թիւրք Օճաղը»ները, իրենց պաշտօնաթերթով՝ «Թիւրք Եուրտու»։ Այնքան ատեն որ օսմանեան կայսրութեան ղեկը կը գտնուէր Սուլթան Համիտի ձեռքը, համաթրքական կամ թուրանական շարժումը ոչ մէկ լուրջ արտայայտութիւն ունեցաւ Թուրքիոյ մէջ։ Համիտ ուրիշ ծրագիր ունէր, — համիսլամութիւն։ Նպատակն էր իսլամական մեծ կայսրութիւն մը հիմնել, իբրեւ Խալիֆա իր մականին տակ միացնելով Արեւելքի բոլոր իսլամ երկիրները, մինչեւ Հնդկաստան։ Վիլհէլմ Բ. ուժ կուտար այս ցնորական քաղաքականութեան եւ ինքզինքը կը յայտարարէր իսլամներու մեծագոյն բարեկամը, իր թաքուն ծրագիրները իրագործելու յետին մտքերով։

Օսմանեան Սահմանադրութեան հռչակումով (1908) եւ Համիտի աստղին խաւարումով, հետզհետէ ջուրն ինկաւ այդ ծրագիրը։ Իթթիհատը սկիզբի քանի մը տարիներուն շարունակելով հանդերձ համիսլամական քարոզիչներ ղրկել Հնդկաստան, ի վերջոյ հրաժարեցաւ այդ ծրագրէն։

Սահմանադրութեան այդ խանդավառ օրերուն էր, որ Կովկասէն Պոլիս հասան թուրանականութեան ջերմ հաւատացողները, գլխաւորութեամբ Եուսուֆ Աքչուրայի եւ Ահմէտ Աղայէֆի։ Ասոնք իրենց գաղափարին շուրջ յաջողեցան համախմբել Իթթիհատի կարգ մը վարիչները եւ քանի մը մտաւորականներ։ Համաթրքութեան գաղափարը շուտով ծաւալեցաւ ուսանողական եւ երիտասարդական շրջանակներու մէջ, առաջնորդութեամբ Զիա Կէօք Ալփի եւ Համտուլլահ Սուպհիի։ Ի վերջոյ Իթթիհատը իր հովանաւորութեան տակ առաւ այս շարժումը, եւ 1911էն սկսեալ իր համագումարներուն մէջ աստիճան մը աւելի շեշտուեցաւ այդ քաղաքականութիւնը։

Պալքանեան պատերազմէն վերջ, մանաւանդ Մեծ Պատերազմի ընթացքին, ի պատուի էին «Թիւրքճի»ները։ Համաթրքական գաղափարը լաւ խայծ մը եղած էր Իթթիհատականներուն՝ թուրք երիտասարդութիւնը իրենց կողմը շահելու համար։

Երբ, Պալքանեան պատերազմէն վերջ, օսմանեան կայսրութիւնը կորսնցուց իր եւրոպական ընդարձակ հողամասերը, Թուրքերը իրենց աչքերը անցուցին դէպի Ասիա։ «Էյ Թուրան»ը հնչեց աւելի ուժեղ կերպով։ Հայկական բարենորոգումներու հարցը սուր կերպով դրուած էր օրակարգի վրայ։ Արեւելեան ճակատին վրայ հայկական կէս-ինքնավար շրջաններու կազմակերպումը արգելք էր Թուրանական ծրագրին։ Այդ վայրկեանէն վճռուած էր արդէն Թուրքիոյ հայութեան բնաջնջումը։

Ընդհանուր պատերազմի վերջին օրերուն կովկասեան ճակատին վրայ պատահած դէպքերը կը ձգտէին պարզապէս միացնել կովկասեան Ազրբէջանն ու Թուրքիան։ Հայաստանի վրայ կատարուած բոլոր յարձակումներուն նպատակն այդ էր։

Զինադադարին, մեծ պետութեանց եւ Յունաստանի աշխարհակալական գրաւումներուն վրայ, Թուրքերը երբ մէկ կողմէ կը մտածէին ինքնապաշտպանութեան մասին, միւս կողմէ չէին մոռնար դէպի Թուրան երկննալու իրենց ծրագիրը։ Իրենց համար այդ սեւ ու չարաշուք օրերուն, Պոլսոյ համալսարանին մէջ, Ազրբէջանի քոյր հանրապետութեան տարեդարձը տօնելու առթիւ, մեծ հանդէս մը սարքած էին։ Կը նախագահէր Խալիտէ Էտիպ հանըմ, աւանդական «չարշաֆ»ով։ Բացման խօսքին մէջ, ջերմ ողջոյններ ուղղեց «առաջին Թուրք հանրապետութեան», որ կը ծագէր արեւելեան հորիզոնին վրայ, եւ որուն շատ չանցած պիտի միանային միւս Թուրք հանրապետութիւնները։ Ազրբէջանի անկախ պետութիւնը, նախաքայլ մըն էր դէպի համաթուրանական հանրապետութեանց մեծ դաշնակցութիւն մը։ Նոյն այդ ժողովին մէջ էր որ Եուսուֆ Աքչուրա արտասանեց իր հանրածանօթ ճառը՝ «Զըլըզ» Հայաստանը մէջտեղէն վերցնելու մասին, որպէսզի ճամբան բաց ըլլայ դէպի Թուրան...

Ա՛յս էր ահա կացութիւնը մօտիկ անցեալին մէջ։

Բայց արդեօ՞ք այս իմաստով համաթուրանական շարժում կայ այսօր Թուրքիոյ մէջ։

Դժուար է այս հարցումին վճռական պատասխան տալ։

Երեւոյթներէն դատելով, կարելի է պաշտպանել երկու տեսակէտներն ալ։

Այսպէս, կրնանք պնդել թէ Թուրանական շարժումը կը շարունակուի երբ նկատի առնենք որ՝

1.— Միլլի շարժման ղեկավարները թէ Էրզրումի եւ թէ Սվազի համագումարներուն մէջ «Ազգային Ուխտ»ին իբրեւ հիմնական սկզբունք ընդունեցին արեւելեան հողամասերու անձեռնմխելիութիւնը, մինչ կը հրաժարէին արաբախօս երկիրներէն։

2.— Թուրքիոյ արեւելեան սահմանին վրայ զօրաւոր Հայաստանի մը կազմութիւնը ամէն գնով արգիլելու համար առաջին առթիւ յարձակեցան մանաւանդ Հանրապետութեան դէմ, մինչ Հելլէնները աւելի մեծ սպառնալիք էին Թուրքիոյ պորտին վրայ։

3.— Այժմ ալ նոյն նպատակով կը յարձակին Արարատի շուրջ համախմբուած Քիւրտերուն վրայ, արգիլելու համար նոր խոչընդոտի մը կազմութիւնը Թուրանի ճամբուն վրայ։

4.— Մեծ ուժ կուտան դէպի Արեւելեան Նահանգները երկաթուղիի գիծեր շինելու քաղաքականութեան։

5.— Բուռն ուժգնութեամբ կը շարունակեն թրքացման եւ ձուլման քաղաքականութիւնը։

Ընդհակառակն, կարելի է պնդել նաեւ թէ Թուրանական ծրագիրը կէս մը պատմութեան անցած է, երբ նկատի առնենք որ՝

1.— Մուսթաֆա Քէմալ վճռական հարուածներ կուտայ թրքական հին աւանդութեանց իր յեղափոխական բարենորոգումներով, լատինական այբուբեն, եւրոպական տարազ, կրօնական հալածանք եւայլն.։ Իր այս քաղաքականութեամբ կ'ուզէ մօտենալ աւելի Եւրոպայի, հետզհետէ հեռանալով Ասիայէն, ու պատրաստել նոր ժողովուրդ մը, նոր մտայնութեամբ։

2.— Իբրեւ գործնական եւ իրատես մարդ, Մ. Քէմալ հասկցած է թէ խիստ դժուար է, եթէ ոչ անկարելի, իրականացնել համաթրքական ծրագիրը, երբ ատոր մեծագոյն թշնամին է իր մեծագոյն եւ հզօր բարեկամը — Ռուսիա։ Քանի՛ իր գլխուն վերեւ կանգնած է զօրաւոր Ռուսիա մը, Թուրքիա չի կրնար մէկ քայլ իսկ առնել դէպի Թուրան։ Այս ճշմարտութիւնը խորապէս ըմբռնած՝ Քէմալ երկու տարի առաջ սեղմեց «Թիւրք Օճաղը»ները, Թուրքիոյ արդի սահմաններուն մէջ միայն ամփոփելով անոնց գործունէութեան շրջանակը։ Իսկ հիմա կը ջնջէ զանոնք, խափանելով Թուրանական յենարան մը։

Այս փաստերը թերեւս համոզիչ չերեւին՝ վճռական գաղափար մը կազմելու համար բուն իրականութեան մասին։

Անցեալին մէջ շատ սխալներ գործեցինք ու շատ թեթեւ վճիռներ տուինք։ Հակառակ անոր, որ շատ մօտ էինք Թուրքերուն, նոյնիսկ համաձայնած անոնց հետ որոշ հարցերու շուրջ՝ երբեք չճանչցանք անոնց բուն հոգին եւ իրական նպատակները։

Այսօր որ հեռու ենք Թուրքէն, կրկնակի պարտականութիւն կը ծանրանայ մեր վրայ մօտէն ուսումնասիրելու զայն, ու խորապէս թափանցելու անոր իրական ծրագիրներուն ու մտածումներուն։ Կը բաւէ՛ որքան խաբուեցանք արտաքին երեւոյթներէն։

Թուրանական ծրագիրը կենսական կարեւորութիւն ունի մեր ժողովուրդին համար։ Անկախ հայրենիք ունենալու մեր ձգտումը շատ սերտիւ կապուած է ատոր հետ։ Ժամանակ է որ մենք այս մասին ունենանք ճշգրիտ, իրական եւ վճռական գաղափար։ Անհրաժեշտ է որ ճանչնանք մեր հարեւանին թաքուն միտքը եւ ըստ այնմ գծենք մեր ուղին, յստակ ու պայծառ։

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ԼԱՒ Է ՈՒՇ, ՔԱՆ ԵՐԲԵՔ

Ապրիլ 5 թուակիր խմբագրական գրութիւն մը ստացել եմ Մարսէյլի Բարձր-Հայքի Հայրենակցական Միութեան Վարչութենէն։

Կոչ մըն է (ԽՄԲ.— Տես ապրիլ 22ի Յառաջը) ուղղուած բոլոր հայրենակիցներին, Բարձր Հայքի կամ Կարնոյ բոլոր Միութիւններին, Կարնեցի անհատ մտաւորականներին եւ առհասարակ Կարնոյ մէջ ուսում, կրթութիւն ստացած բոլոր անձնաւորութեանց։ Վարչութեան նպատակը բնորոշւում է իր հետեւեալ տողերու մէջ։

— «Բարձր-Հայքի Մարսէյլի Հայրենակցական Միութիւնը, տարուած նոյն ոգիով (մշակոյթը փրկելու), որոշած է հրատարակել պատմական հատոր մը, որուն մէջ պատկերացած պիտի ըլլայ Կարինը եւ իր շրջակայքը բնորոշ հետեւեալ տուեալներով.—

1.— կարնոյ բնական եւ աշխարհագրական յատկութիւնները։

2.— բնական հարստութիւնները, արհեստ, երկրագործութիւն եւ վաճառականութիւն։

3.— բնակչութեան բաղկացուցիչ տարրերը եւ անոնց փոխյարաբերութիւնները։

4.— կարնոյ մշակոյթը (լեզու, գրականութիւն, արուեստ եւ ճարտարարուեստ)։

5.— քաղաքական եւ մշակութային մարզին մէջ ի յայտ եկող դէմքեր, դէպքեր եւ անոնց նկարները։

Այս գեղեցիկ նպատակի համար, մեր երիտասարդ հայրենակիցները իրենց կոչով ցանկանում են համախմբել վերապրող Կարնեցիների նիւթական եւ բարոյական ուժերը։

Լաւ է ուշ, քան երբեք։ Առանց արձագանգի չպիտի թողնել այս սրտայոյզ կոչը։ Ասպարէզ պիտի գայ ամէն մի Կարնեցի իր համեստ ուժերով իրականութիւն դարձնելու համար Մարսէյլի Բարձր Հայքի Հայրենակցական Միութեան այս գեղեցիկ միտքը, ծրագիրը։ Զանազան երկիրներում, այլեւ այլ քաղաքներում գտնուող մեր Հայրենակցական Միութիւնները պիտի արդարացնեն իրենց գոյութեան իրաւունքը այս նըպատակի յաջողութեանը նըպաստող իրենց մասնակցութեան չափանիշով։

Բաց աչքով նայինք մեր այսօրուան սեւ ճակատագրին, մեզ շրջապատող մռայլ իրականութեան։ Արմատախիլ հայրենիքը բաժան բաժան իրարմէ, ենթակայ այլազան ազդեցութիւնների, օրէ օր, ժամէ ժամ կորսնցնում ենք մեր ազգային գոյնէն որոշ երանգներ, ազգային ինքնութենէն որոշ գծեր։ Հին արժէքները մոխրացած, նորը ունենալու հնարաւորութենէն ու կարողութենէն զրկուած։ Մոռացւում են աւանդութիւններն ու սովորութիւնները, մեր կենցաղը ամբողջ։ Լեզուն աղճատւում է, մըշակոյթը անհետանում։

Պէտք է, պէտք է փրկենք այն, ինչ ունէինք երէկ՝ հարազատօրէն, ունենք եւ այսօր։ Վաղը՝ ուշ կը լինի, զղջումը՝ անարժէք։ Օրինակ վերցնենք միւս Հայրենակցական Միութիւններէն, հակառակ անոր, որ մեր շրջանին հասած աղէտը ամէնէն ահաւորն էր եւ մեր կորուստը չափազանց մեծ։ Ապրող, իր կորսնցրած անուշ հայրենիքի օդի, ջրի, ծաղկի, բարձրաբերձ լերանց խնկաւէտ բուրմունքի կարօտովը տանջւող Բարձր-Հայքեցու նուիրական պարտականութիւնն է, իր այդ բարձր հմայքի, երկրի հանրային, կրթական, կուսակցական եւ մշակութային կեանքի պատմութիւնը ժառանգ թողնել գալիք սերունդին՝ իբրեւ օծուն հիմնաքար ապագայ վերազարթումի։ Սա պիտի լինի Յուշարձանը մեր հայրենիքի, անթառամ ծաղկեպսակը մեր թանկագին կորուստների եւ անշէջ կըրակը մեր անթիւ ու անհամար անյայտ Գերեզմաններին։

Խոր համոզումը ունիմ, որ ամէն կողմէ քաջալերանքի պիտի արժանանայ այս ձեռնարկը։ Իւրաքանչիւր Բարձր-Հայքցի, իր գործօն մասնակցութեամբ պիտի ապացուցանէ, որ ինք յարգել գիտէ իր անցեալը, իր նահատակները եւ պաշտամունք ունի դէպի իր հայրենիքը։ Ամէն մէկիս հոգու խորքում անթեղուած յիշատակներն ու յուշերը, հանգիստ չպիտի թողուն մեզ՝ երբ զանոնք յաւերժացնելու առաջին հրաւէրը հասած է մեզ։

Դէպի գործ, դէպի լուրջ ճիգի աշխատանք, իմ սիրելի հայրենակիցներ։ Դէպի մեղուաջան թափառումներ՝ չթառամած ծաղիկներէ մեղուաբեր փոշին հաւաքելու համար։

ԱԲՕ ԱԲՈՅԵԱՆ

Նիս

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՔԱՆԱՏԱ

Ռուսիոյ արտաքին առեւտուրի գործավարը, Ռոզէնկոլց, հրամանագրով մը կ'արգիլէ որ եւ է ապրանք ներածել Քանատայէն։ Այս հրամանագիրը պատասխան մըն է այն որոշման, զոր տուաւ Քանատայի կառավարութիւնը՝ արգիլելով ռուսական ապրանք գնել կամ ներածել։ Քանատական կառավարութիւնը իր որոշման պատճառ ցոյց կուտայ այն պարագան թէ Ռուսիա ստորագրած չէ Վերսայլի դաշնագիրը, սակայն նկատի ունենալով որ Վերսայլի դաշնագիրը չստորագրող ուրիշ երկիրներու հետ առեւտրական յարաբերութիւն մը կը մշակէ ինք, կը կարծուի որ իր դրած արգելքին պատճառը ուրիշ է։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍՈՒՐԻԱ

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԷԹԻ ՀԱՅԵՐԸ

Ալեքսանտրէթի մէջ (Իսքէնտէրուն) ներկայիս կ'ապրի 5000ի մօտ հայութիւն մը, մեծ մասամբ Տէօրթ Եօլցիներէ բաղկացած, որոնք կը բնակին չորցուած գետի մը վրայ, տախտակէ խրճիթներու մէջ։ Այս հողամասը ծախու հանուած է Թաղապետութեան կողմէ, ցանքեցման ծախքերը փակելու համար։

Ազգային վարժարան մը կայ 250 սամ. ոսկիի ելեւմուտքով։ 250ի չափ աշակերտութիւն մը կիսատ ուսում մը կը ստանայ, շէնքը դպրոցի յարմարութենէ զուրկ է եւ զբօսավայր ալ չունի։

Բարեգործականի «Նուպարեան» վարժարանն ալ ունի 200 ոսկի ելեւմուտք մը, որուն 100-120ը տարիներէ ի վեր կը վճարէ Միութիւնը, 400ի մօտ երկսեռ աշակերտութիւն ունի։

Ալեքսանտրէթի անգլիական հիւպատոսը ազգին նուիրած է 8000 քառ. մեթր ճահճուտ գետին մը, որուն չորացման ծախք կը նախատեսուի 400-450 սամ. ոսկի։ Թաղապետութիւնը այս գարնան իսկ ցանքեցման պիտի սկսի եւ հարց տուած է թէ ազգը կ'ուզէ՞ ստանձնել ծախքը։ 60 օր պայմանաժամ տրուած պատասխանի համար։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԹԵՄԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Անկից առաջ գրեր էինք թէ Սիսի Սահակ կաթողիկոսը կոնդակով մը հրաւէր ուղղած էր Սուրիոյ թեմերուն, թեմական ժողովի մը գումարման համար, Հալէպի մէջ մասնակցութեամբ աշխարհական եւ կրօնական պատգամաւորներու, եւ այս առթիւ, յայտնած էր թէ ապրիլ 19ին պիտի կատարէ իր աթոռակից Բաբգէն Արքեպս.ի կաթողիկոսական ձեռնադրութիւնը։

Կաթողիկոսը թեմերէն ուզած է տեղեկագիրներ եւ վիճակացոյցներ։

Այդ հարցարանը կը բաղկանայ 26 հարցումէ եւ բաժնուած է հինգ մասի։ Առաջին մասով տեղեկութիւններ կ'ուզուին առաջնորդարաններու վարչական կազմակերպութեան, կալուածներու եւ ելեւմուտքի մասին։ Երկրորդ մասով կ'ուզուի գիտնալ ժողովուրդին թիւը, զբաղումը, ապրելու պայմանները, ամուսնական կեանքը քայքայող պատճառները եւ ժողովուրդին տրամադրութիւնը պսակադրութեան համար արգիլեալ օրերու մասին։

Երրորդ մասը վիճակագրական տեղեկութիւններ կ'ուզէ դպրոցներու մասին։ Չորրորդ մասը նոյն տեղեկութիւնները կ'ուզէ դպրոցական եւ եկեղեցական շէնքերու մասին։ Իսկ վերջին մասը կը վերաբերի եկեղեցական բարեկարգական խնդիրներու։ Մասնաւորաբար կը հարցուի թէ «օտար եւ հայ յարանուանութիւններու կողմէ յայտնի կամ գաղտնի մարդորսութիւններ կա՞ն թեմերու մէջ։ Եւ եթէ կան, ի՞նչ հարկերու տակ եւ պայմաններու մէջ տեղի կ'ունենան ատոնք»։

ՍՈՒՐԻՈՅ ՀԱՅ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԽԱՉԻ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

Ապրիլ 6ին տեղի ունեցած է Սուրիոյ Հայ Օգնութեան Խաչի անդրանիկ Պատգամաւորական ժողովը, Հալէպի մէջ։ Քսանէ աւելի մեծ ու փոքր շրջաններ իրենց պատգամաւորները ղրկած էին։ Հազիւ տարի մըն է որ սկսած է կազմակերպուիլ Օգնութեան Խաչը։ Ամէն շրջան իր բարոյական եւ նիւթական գործառնութիւնը տարած էր գովելի բծախնդրութեամբ եւ ներկայացուց զայն համապատասխան տեղեկագիրներով։ Պատգամաւորական ժողովը լսելով բոլոր շրջաններու ցանկութիւններն ու պահանջները, գծեց յառաջիկայ տարուան գործունէութեան ուղին եւ նախահաշիւը, ինչ որ ամէնէն աւելի նշմարելի է այս ժողովին մէջ, այդ այն անշահախնդիր ոգին եւ դրական միտքն էր որ կ'առաջնորդէր ժողովականները դրական առաջարկներու եւ եզրակացութեանց։

ԵԳԻՊՏՈՍ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ԱԶԳ. ԽԱՂՔՈՒԹԻՒՆԸ

Աղեքսանդրիոյ դատարան
ջին անգամ քննած է տեղւոյն
ժողովի անդամներէն Գ. Ն. Կ
եանի դէմ բացուած դատը
դատը բացած էր երեսփոխան
Գր. Սէրթլեան՝ ծեծկուքի
խնդրին առթիւ, եւ Գ. Ն. Կեսա
50 ոսկի տուգանքի դատապարտ
էր ու գոյքերը «հաճզ»ի տակ
նուած էին։ Նոր քննութիւնը
հետեւանքը ունեցած է որ տուգանք
50էն 60 ոսկիի բարձրացած է,
նուած ըլլալով որ Գ. Ն. Կեսա
դատարանը խաբած է։

ՌՈՒՄԱՆԻԱ

ՀԱՄԱՅՆԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔ

Պուքրէշի Ազգ. վարժարա
տարեկան պիւտճէին մէջ կարե
բաց մը ներկայացած է այս
Դպրոցը կեդրոնական ջեռուցիչ
եւ ամէն տարի մօտ 30,000
փայտի դրամ կը ծախսուի։
եկեղեցւոյ կտուրը նորոգ
պէտք ունի։ Եկեղեցիին շրջափ
սալայատակուած չէ ու հաւաք
ջուրը եկեղեցիին հիմերը կը
հետզհետէ։ Միւս կողմէն ալ
ղականութեան սովորական տուրք
մուտքերը կը պակսին, վարժ
ընդհանուր գետեղման պատճառ
Նկատի ունենալով վերոյիշ
պարագան, Պուքրէշի Թաղական
թիւնը մտածեր է մօտիկ ապագայ
մէջ խորհրդակցութիւն մը կազմ
կերպել դպրոցի հոգաբարձութ
ուրիշ ազգային մարմիններու ներ
կայացուցիչներու եւ աչքառու
գայիններու մասնակցութեամբ
մայնական տուրքի դրութիւն
հաստատելու համար Պուքրէշի հ
կական շրջանակի մէջ։

ԱՄԵՐԻԿԱ

ՀԱՅՈՒՆ ԲԱՐԻՔԸ ՕՏԱՐԻՆ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԿՏԱԿ ՄԸ,
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԴՊՐՈՑ

«Պոստըն Իվնինկ Թրէնսքր
(30 մարտ) եւ «Նիւ Եորք Թ
(31 մարտ) կը հրատարակեն
նաւոր տեղեկութիւններ վերջերս
ուած Ամերիկահայ հարուստ
բերդցի Յակոբ Պօղիկեանի կտակ
մասին։

Այս կտակը բացուած է
Եորք քաղաքի պատկան դատ
եանին մէջ առ ի գործադրու

Կտակին տրամադրութեան
մաձայն, Պօղիկեանի հարստութ
մեծագոյն մասը կ'երթայ Փենսիլ
նիա նահանգին Չէյմպըրպըրկ
ղաքի Ուիլըսն գոլէճի աղջ
վարժարանին։ Հարստութեան
մասն ալ պիտի յանձնուի այդ
լէճին, երբ մեռնի հանգուցեալ
այրին, Տիկին Հելէն Ծօղեֆի
րինկթըն Պօղիկեան։

Ուիլըսն Գոլէճը, որուն ձ
գլխաւոր դրամական հարստութ
կը գնահատուի աւելի քան 100,0
տոլար, պիտի հաստատէ հիմն
մը կտակակատարին անունով եւ
դրամի եկամուտին 5 առ
պիտի փոխ տայ «կարօտ եւ ա
նաւոր ուսանողներու»։

Պ. Պօղիկեան իր կտակն
1927 յունուար 29ին եւ
մէջ կ'ըսէ թէ իր փափաքն է
դրամական փոխատուութեանց
նախապատուութիւն տրուի հայ
գում ունեցող աղջիկ ուսանող

ՏԻԹՐՈՅԻԹԷՆ ՀԱՅ ՄԸ 85 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ ԿԸ ԺԱՌ

Կարգ մը ամերիկեան թերթեր
հաղորդեն թէ Տիթրոյիթ բնակող
տարեկան կօշկակար Հայ մը
Ճէվահիրճեան, վերջերս հեռագիր
ստացած է Կալկաթայէն (Հնդկ
տան) իրեն աւետող թէ իր հօր
բօր հարստութիւնը, մօտ 85 մի
տոլար, իրեն կը սպասէ եւ թէ
կրնայ Հնդկաստան երթալ տէրն
լալու այդ հսկայական գումարին։

Ամերիկեան թերթերը կը հր
րակեն նաեւ Պ. Ճէվահիրճ
նկարը՝ Տիթրոյիթի իր կօշկակար
մէջ գործելու ատեն։

Անոր հօրեղբայրը 1860 բ

կանին մեռած է կոլկաթայի մէջ, մեծ հարստութիւն ձգելով:

Եղբայրը, Տիթրոյթի Պ. Ճէմա-լեանի հայրը, որ նոյնպէս կօշ-կակար եղած է, այնուհետեւ աշխա-տած էր ձեռք անցընել այդ հարս-տութիւնը, բայց մեռած էր, առանց անոր տիրանալու: Այժմ ապրող 75 տարեկան Պ. Ճէմաճիրեան, նոյնպէս աշխատած էր տիրանալու անոր եւ հետազօր կը ստանայ յաջողութեան, ըստ լրագրական տեղեկութեանց:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՌՈՄԱՆ.— 20 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 2.30ին տեղի ունեցաւ Ապրիլեան սգատօնը նախա-ձեռնութեամբ Զ. Ե. Ո. Միութեան, ծանակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակ-ցութեան եւ Ա. Ե.Հ.Կ. Խաչի մասնա-ճիւղին:

Ժամանակէն առաջ հոծ բազմու-թիւն մը եկած էր իր յարգանքի բաժինը բերելու մէկ միլիոնէ աւելի հայ նահատակներուն: Բեմին ճա-կատը կը ծածանէին ֆրանսական եւ հայկական եռագոյնները, բեմին մէջտեղը ծածկուած էր գերեզմանը ծաղկեպսակներով: Սգահանդէսին նախագահ ընկեր Յ. Տէրտէրեանի հրաւէրով ներկաները յոտնկայս յարգեցին նահատակներու յիշատակը, սգահանդէսը բացուեցաւ «Յառաջ նահատակ» խմբերգով:

Յետոյ խօսքը տրուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչին, ընկ. Մ. Թաշճեանի, որ խօսեցաւ սգատօնին նշանակութեան մասին թելադրելով մեր պարտականութիւնը մեր սիրելիներուն ու հարազատնե-րուն հանդէպ, որոնք կոտորուեցան անապատներուն մէջ: «Անթաղ են անոնց ոսկորները, մեր նուիրական պարտականութիւնն է հաւաքել այդ ոսկորները ու փոխադրել մեզի հետ ազատ ու անկախ Հայաստանի մէջ»:

Հայ Կարմիր Խաչի կողմէ խօ-սեցաւ Պ. Ա. Պօղիկեան, վերջին խօսողն էր Զ. Ե. Ո. Միութեան կողմէ Պ. Կ. Ուշագլեան: Ցարդելի բանախօսը զիտել տալով թէ ներ-կայիս ամէն կողմ սգահանդէսներ կազմակերպուած են Զ. Ե. Ո. Մի-ութեան կողմէ, այսինքն այն ըն-կերներուն կողմէ, որոնք զաւակներն են Ապրիլեան եղեռնին նահատակ-ներուն, թելադրեց ներկաներուն, պահելու համար անոնց յիշատակը եւ կտակը, չմոռնալ մեր հին աւան-դութիւնները, փրկել նորահաս սե-րունդը: «Եթէ չկարենանք փրկել այս նորահաս սերունդը, այն ժամա-նակ պատճառած կ'ըլլանք մեր նա-հատակներու կտակին եւ այն ատեն եղեռնին սուգը կրկին անգամ կը մեծնայ հայ ազգին սիրտին մէջ»:

Յետոյ եղան արտասանութիւններ ու ճառեր, Վալանսէն Պ. Հրանդ նուագից ջութակի վրայ տխուր եր-գեր:

Հանդէսը փակուեցաւ «Մեր Հայրենիք» խմբերգով:

Խ. Ջաթրեան

ԵՂԷԳԻՅԻՆԵՐՈՒ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 20 Ապրիլ.— Շաբաթ իրիկուն նախաձեռնութեամբ Խար-բերդ Եղէգի գիւղի Վերաշինաց Միութեան, տեղի ունեցաւ ընտանե-կան երեկոյթ մը, իր հիմնարկու-թեան վեցերորդ տարելիցին առթիւ, Սալոն Էսփանեօլի գեղեցիկ սրահին մէջ: Վարչութեան կողմէ նախագահը հակիրճ տեղեկութիւններ տուաւ Միութեան գործունէութեան մասին եւ անդրադարձաւ նորահաս սերուն-դի պահպանման գործին եւ կոչ ուղղեց ներկայ երիտասարդներու եւ համայն Խարբերդի ու յարակից գիւ-ղերու վերապրողներուն, որպէս զի կազմեն մեծ եւ զօրեղ կազմակերպու-թիւն մը փրկելու համար հազա-րէ աւելի Խարբերդցիները որոնք տակաւին կը գտնուին թրքական բռնութիւններու տակ:Հոն թրքական սուրը միշտ կախուած կը մնայ հայ ժողովուրդին վերջին մնացորդներուն վրայ:

Գեղարուեստական բաժնին մէջ յիշատակենք այն կատակերգութիւն-ները, զորս խաղացին նորահաս տղաքը, օտար երկրի մէջ հազիւ գրբոց տեսած, կրցած են սորվիլ մեր լեզուն եւ այսպիսի ընդունակու-թիւն ցոյց կուտան:

Կարօ

ԱՓ ՄԸ ՀԱՅԵՐ

ՓԻԺԷ-ՍԻԻՌ-ԱՌԺԱՆ.— 1923ին Հայերս 25-30 տըն-ւոր կազմեցինք փոքրիկ գա-ղութ մը եւ մինչեւ հիմա կ'աշ-խատէինք հոս աղիւսի գործա-րանին մէջ: Հիմա 96 հոգի կը կազմենք, բայց ապրիլ 13ին 20ի չափ հայ գործաւորներ ճամբեցին: Շատեր 3-4 հոգի-նոց ընտանիք մը կը կազմեն եւ ցրուած մնացած են: Շատ կը խորհին թէ ինչ պիտի ըլլայ մեր այս դժբախտ վիճակը, ո-րովհետեւ հոս մէկ գործարան կայ: Իսկ 12 ընտանիք հող ա-ռած են եւ տուներ շինած են, անկարելի է ուրիշ տեղ փոխա-դրուիլ: Վերջերս, կազմած էինք 20 անդամով Հայ Ուսումնասի-րաց Միութիւն մը:

Լ. Պետրոսեան

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ԵՒ ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 17 ապրիլ.-Մար-սէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնա-ճիւղը ունի իր ֆութպօլը, շատ յառաջացած է սկաուտական կազմը քաղաքին մէջ, ունինք 50է աւելի գայլուկներ ու սկա-ուտներ, որոնք օրըստօրէ կը յառաջանան ու կը բազմապատ-կուին: Առաջնորդական կազմը ղեկավար ունենալով սկաուտա-կան յանձնախումբը, ամէն աշ-խատանք կը թափէ գործը ղնե-լու ամուր հիմերու վրայ: Գար-նանային արշաւանքներն ու պտոյտներն սկսած են մեծ խան-դավառութեամբ: Մարսէյլը ա-ռիթը չի փախցներ վայելելու բնութեան բարիքները:Սէն Լուն որ վերջերս միացաւ մայր կազ-մակերպութեան, ունի 40ի չափ գայլուկներ, սկաուտներ,մեծ մա-սամբ նորընծաներ, ունի ա-ռաջնորդ պարտաճանաչ կազմ, ղեկավար ունենալով ի-րենց խմբապետները: Սէն Լուն սկսած է իր սահմանէն դուրս ալ վարակել սկաուտիզմը:

Սէն Մարկրիթի մէջ շար-ժումը սկսելու վրայ է, շնորհիւ քանի մըսկաուտհինաստիճանա-ւորներու որոնք ամէն ջանք կը թափեն սկաուտիզմի զարգաց-ման:

Սէնթ Անթուանի մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ սկաուտիզմի սերմը ցանուած է, բայց գայն խնա-մել պէտք է. եւ վստահ ենք որ մեր ցանած սերմերը շուտով պիտի ծլին ու ծաղկին: Հոս ար-դէն գոյութիւն ունի սկաուտ երկու խմբակներ, ղեկավարու-թեամբ Յունաստանի շրջանի սկաուտ առաջնորդներէն Պ. Վա-ղարշակ Ազարեանի:

Պուլվար Օտտօ, նոյնպէս ու-նի գայլուկներու խումբ մը, ղե-կավարութեամբ Պ. Ազգին Մար-տիրոսեանի: Այս խումբը մաս չի կազմեր ոեւէ շարժման, լոկ այն պատճառաւ, որ սկաուտիզ-մը բաժանուած է, եւ գոյութիւն ունին երկու միութիւններ:

Սէն Ժէրոմ, Կարտան եւ Մար-սէյլի բոլոր արուարձաններու մէջ կարող ենք ունենալ խումբեր սկաուտական այն ատեն երբ Փարիզի Հ. Մ. Ը. Մ. Պատ-գամաւորական ժողովը գծէ աշ-խատանքի միօրինակ եղանակ մը:

Ն. Արծրունի

ԼԵՆԻՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՆԱՄԱԿԸ

Բեսեդովսկիի թերթը, «Բորբա» (պայքար) պարբերականին մէջ (թիւ 15) կը կարդանք.—

Լենին, մեռնելէ առաջ իր վեր-ջին նամակը ուղղած էր Ստալինի: Ահա թէ ի՛նչ է այդ նամակին ա-ռարկան: Ստալին իր սովորական կոշտութեամբ կը վարուէր Կրուպս-կայայի հետ, կը հետեւէր հեռա-ձայնի խօսակցութիւններուն, եւ կը նեղէր բոլոր անոնք որ խնամք մը կ'ուզէին տալ հիւանդին: Օր մը, երբ Ստալին կոշտութեամբ դարձեալ միջամտեց, տիկին Կրուպսկայա ստիպուեցաւ կարգի հրաւիրել զինք հեռաձայնին մէջէն եւ պահանջեց այլեւս չզբաղիլ Լենինի տրուելիք խնամքներով:

Ստալին պատասխանեց հայհոյ-անքով մը: Տիկին Կրուպսկայա, չա-փազանց վիրաւորուած, միջա-դէպը պատմեց իր ամուսնին, Լենի-նի, որ, յուզուած, խիստ նամակ մը ուղղեց Ստալինի, այնքան խիստ շեշտով մը, որ երբեք գործածած չէր: Այս նամակով Լենին յոյս կը յայտնէր թէ շուտով պիտի առող-ջանայ, եւ իր ընելիք առաջին գոր-ծը պիտի ըլլայ կուսակցութենէն պահանջել որ վտարուին այն ան-ձերը, «ինչպէս էք դուք», անարժան կրելու կոմունիստ տիտղոսը:

Լենին կ'աւելցնէր թէ ամբողջո-վին համոզուած է Ստալինի ասիա-կան տղէտ եւ կոշտ նկարագրին մասին, պատճառ մը որ զինք ան-հանդուրժելի կը դարձնէ քաղաքա-կան կեանքի մէջ: «Կոշտութիւն մը, որ ձեզ (Ստալինը) կը դարձնէ սատ-րապ մը Սուլթան Համիտի ձեւով:» Լենին կը մեղադրէր Ստալինը, որ իր քաղաքական ասպարէզին մէջ նպատակ ընտրած չէ ծառայել պրո-լետարիատին, այլ գրաւել իշխա-նութեան աթոռը:

Երբ Ստալին ստացաւ այս նա-մակը, վազեց Կորքիի մօտ: Յետոյ վազեց Կրուպսկայայի մօտ, ամբաս-տանելով զայն որ իր հիւանդ պատ-մութիւններով ջղայնացուցած է հի-ւանդը: Կրուպսկայա սպառնաց հրա-տարակել Լենինի նամակը: Ստալին վախցաւ եւ ըսաւ թէ միջադէպը փակուած է, եւ ինք պիտի նկատէ թէ երբեք նամակ չէ ստացած:

50 ՆՈՅՆԵՐԸ

Պանք տը Ֆրանսի կողմէ 1928ին տպուած 50 ֆրանքնոց թղթադրամ-ներուն վրայ փոքրիկ փոփոխութիւն-ներ կատարուեցան եւ շրջաբերու-թեան հանուեցան:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՉ ՖՐԱՆՍԱԲՆԱԿ ԲՈԼՈՐ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒՆ

Ֆրանսաբնակ հայ նկարիչ, ար-ձանագործ, փորագրիչ, ճարտարա-պետ եւ առհասարակ զարդար-ուեստի զանազան ճիւղերուն մէջ գործող մեր բոլոր արուեստագէտնե-րուն մասնակցութեամբ մեծ ցուցա-հանդէս մը պիտի սարքուի Սեվրի Սամուէլ-Մուրատ վարժարանի սը-րահներուն մէջ, յառաջիկայ յունիս ամսուան ընթացքին:

Ցուցահանդէսին բացումը տեղի պիտի ունենայ մայիսի վերջերը:

Ցուցահանդէսի կազմակերպիչ Մարմինը ներկայիս կը խնդրէ այն արուեստագէտներէն որոնք հասցէի չգոյութեան պատճառաւ մասնաւոր հրաւիրագիր չեն ստացած, որ փու-թան իրենց մասնակցելու համա-թիւնը գրաւոր կերպով յայտնել մին-չեւ ապրիլ 26 եւ ցուցահանդէսի կազմակերպչական ծախքերուն իրենց մասնակցութիւնը բերել 30 ֆրանքի վերջնական գումար մը, ուղղելով գանձապահի հասցէին՝

M. K. Mélik Minassiantz, 11 rue Lafayette, Paris (9e),

Ցուցահանդէսի ղրկուելիք գոր-ծերու թիւին եւ քանակին մասին յատկապէս պիտի գրուի, երբ մաս-նակցողներու ընդհանուր թիւը ծա-նօթ ըլլայ: Այսինքն վերոյիշեալ ապրիլ 26ի թուականէն անմիջապէս յետոյ:

ԿՈՉ ԲՈԼՈՐ ԵԽԴՈԿԻԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

ԱԹԷՆՔ.— Եւդոկիոյ Հայ-րենակցական Միութեան ար-տակարգ ժողովին մէջ որոշուե-ցաւ անխտիր բոլոր Թոգատցի, Նիքսարցի, Հէրէքցի (Էրպաա), եւ Արթովացի հայրենակիցնե-րուն լիակատար ցանկը պատ-րաստել:

Կը խնդրուի վերոյիշեալ շրջանի հայրենակիցներէն լրա-ցնել հետեւեալ հարցումները եւ ղրկել միութեանս ընդհ. պատ-ուիրակին:

Անուն, մականուն, հօր ու մօր անուն, տարիք, արհեստ, ներ-կայ հասցէն, հայրենիքի ո՞ր թաղ բնակիլը, ամուրի թէ ա-մուսնացած է՝ կնոջ եւ զաւակ-ներուն անուններն ու տարիքը, ո՞ր տեղ ողջ ազգական ունի արտասահմանի մէջ, անոնց ա-նուններն ու հասցէն (եթէ գի-տեն):

Հասցէ.— Մ. Չէյթունեան, c/o *Ա. Քովալաքիտիս, 10 Օտոս Արիստիտու,* Athènes, Grèce.

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Պատասխան «Յառաջ»ի հարցարանին՝ Թիւ 11)

ԿՈՒՆՈՊԼ.— Նոր սերունդին փրկութեան հարցը, զոր «Յառաջ» գովելի նախաձեռնութեամբ յանձնած է իր ընթերցողներուն ուշադրու-թեան, ինչպէս կենսական հարց մըն է մեր ցիրուցան գաղութներուն համար:

Որպէսզի մեր նորահաս սերուն-դը, որ հասակ կը նետէ օտար եր-կինքի տակ, ապրի մեր սրտին մօ-տիկ, որպէսզի ան ըլլայ մերինը, և ոչ թէ անհարազատ մեզի, ներկայիս շատ ու շատ են պարտականու-թիւնները,որկը ծանրանանկազմակեր-պութեանց եւ միութիւններու վրայ: Ես չպիտի խօսիմ այս կամ այն կազ-մակերպութեան բաժին ինկած պար-տականութեանց կամ նոր միու-թիւն մը ստեղծելու մասին, քա-նի որ արդէն շատեր այս էջերուն մէջ գրեցին ատոնց շուրջ:

Իմ խօսքս կ'ուղղեմ անխտիր մեր մայրերուն, որոնց թեւերուն տակ կ'աճի կ'ուռճանայ, եւ հասակ կը նետէ մեր նոր սերունդը, եւ որուն վրայ հայ ժողովուրդը այնքան յոյ-սեր է դրած վաղուան համար:

Թռչնիկի մը առաջին թռիչքը մայր թռչունն է որ կը սորվեցնէ, դեռ ձագը բոյնը չթողած:

Ճիշդ թռչնիկին նման՝ մեր նո-րահաս սերունդը իր թռիչքը պիտի առնէ իր մօր թեւերուն տակ: Այդ տաքուկ բոյնին մէջ հայ երախան պիտի սկսի թոթովել իր մայրենի լեզուն, այնքա՜ն անուշ: Պիտի սկսի սիրել իր ոսկեղենիկ լեզուն, պիտի լսէ իր պապերուն փառայեղ պատ-մութիւնը իր մօրկանը հարազատ շրթներէն իսկ, անով պիտի հպար-տանայ փոքրիկ հերոսը, իր չամիչ աչուկներով պիշ-պիշ նայելով իր մօրը շրթներուն, ուրկէ հատիկ-հա-տիկ պիտի լսէ մեր դարաւոր եւ փառաւոր պատմութեան էջերը զար-դարող անմահ դէմքերու կեանքը: Ահա այսպէս, դեռ իրենց թռիչքը չկատարած, դէպի կեանքի հոսան-քին մէջ չնետուած, արդէն ճանչ-ցած պիտի ըլլան մեր փոքրերը ի-րենց ծագումն ու ազգութիւնը, մէկ բառով իրենց ինքնութիւնը: Եւ վս-տահ եղէք թէ հայ սերունդի փր-կութեան գործին մէջ առաջին պար-տականութիւնը կը ծանրանայ մօր մը վրայ:

Հարց տուր, դուն քեզի, ով ըն-թերցող, թէ մանկութեան օրերուդ մեծ մայրիկիդ կամ մեծ հայրիկիդ քեզի պատմած հէքեաթներէն ո՞րն ես մոռցեր: Հաւանական է եւ ոչ մէկը: Մանուկ մաքին վրայ շատ դիւրին է դրոշմել այն ինչ որ կը փափաքինք տեսնել: Ուրեմն տոհմային դաստիարակութիւնը կը սկսի տունէն:

Նորահաս սերունդի փրկութեան համար առաջին քայլը մայրն է որ պիտի առնէ, կը խորհի՞ն արդեօք հայ մայրերը այս մասին: Տունէն կը սկսի ամէն ինչ: Լրջօրէն խոր-հինք, հայ մայրեր, մեր վէրքին վրայ: Եթէ չդարմանենք զայն, պի-տի փտեցնէ մեզ մեր արմատէն:

Պատմական ազգի մը շառաւիղ-ներն ենքոր երկիրէ երկիր ինկեր ենք այսօր, օտար երկինքի տակ, օտար դռներու առջեւ, ի խնդիր ապրուս-տի մը: Արթուն կենանք, չոր հացի մը փոխարէն մեր զաւակները ձեռքէ չհանենք:

Խօսինք մեր նորահաս սերունդին հետ հայերէն միայն:

Պատմենք անոնց մեծ դէմքերն ու դէպքերը մեր փառայեղ պատ-մութեան:

Ունենանք ամէն մէկ տան մէջ հայերէն թերթ մը, միասին կար-դանք զայն մեր հասակ նետող տղոց հետ: Մեղք որ մանկական թերթ մը չունինք ֆրանսահայ գա-ղութին մէջ, մինչդեռ պէտքը զգալի կը դառնայ օրէ օր:

Հայ տիկիններ, ի սէր ճշմար-տութեան, եւ ի սէր ձեր երախա-ներու փրկութեան, ըսէք, պատմե-ցէք մեր նորահաս սերունդին թէ Հայը ապրած է իբրեւ ազգ՝ ազգե-րու պատմութեան մէջ, եւ անոնց կողքին, թէ Հայը ունեցած է փա-ռաւոր անցեալ մը հին ազգերու պատմութեան մէջ եւ ան չի նմա-նիր երկինքէն ինկած խնձորներու, ինչպէս կը պատմէ հէքեաթը:

Սիրցնենք իրենց ծագումը, լեզուն ու պատմութիւնը մեր նորահաս սե-րունդին, որպէս զի ան ալ փոխադար-ձաբար մեզ սիրէ:

Մայրերուն վրայ կը ծանրանայ այս քաղցր լուծը, ի սէր փրկութեան մեր նորահաս սերունդին:

Հ. Մ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (32)

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

ԵԸԼՏԸԶԻ ԴԷՊՔԻՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մկրտիչ ձիերը տարած էր Թաթավլայի մէկ ախոռը եւ օր մը տե-սայ որ պանոք լծեր է քառաչուէ անիւներով կառքի մը: Յետոյ Մկրտիչը տեսայ արճարանի մը մէջ եւ իմացայ որ վարպետը ծախած է զինքը, ար-տասահմանէն կառապան մը վարձած ըլլալով:

Միխալ եւս տեսնելով կառքին բեկորները, հաստատեց թէ իսկապէս Մկրտիչի վարած կառքին կտորներն են: Զիւվաճառ Քսենոֆան ալ նոյն յայտարարութիւնն ըրաւ:

Ղազարոս, կառատան տէրը, իր կարգին հարցաքննուելով, յայտարա-րեց թէ մայիս 1ին Մկրտիչ Ղարիպեան անուն մարդ մը վարձեց իր կա-ռատունը, 150 ղուրուշ վարձքով, երեք ամսականը կանխիկ վճարելով: Ինք Պէօյիւքտէրէ երթալու հարկադրուած ըլլալով, խնդրած էր որ յաջորդ վճա-րումը յանձնուի իր ազգականուհիներէն Աղաւնիի, թէ յուլիսի սկիզբները վերադառնալով, հանդիպած է միջահասակ, թուխ, քառասուննոց մարդու մը, որ յայտնած էր իրեն թէ փախած է Մկրտիչը, որ կը ծառայէ իր վարպետին՝ Աստրիացիի մը քով:

Մարգար անուն մէկը, որ արճարան մը կը բանեցնէր կառատան մօտ, հարցաքննուելով յայտարարեց թէ Մկրտիչ Երուանդ անուն ընկեր մը ունէր եւ թէ միասին պտըտած էին Քեաղըտհանէ եւ Պէօյիւքտէրէ, քառաչուէ բաց կառքի մը մէջ, մահափորձի օրուան առտուն, Երուանդ եկած եւ գա-ւաթ մը սուրճ խմելով, յայտարարած էր թէ գիւղ պիտի երթայ եւ այնու-հետեւ ա՛լ մէջտեղ չէր եկած:

Անմիջապէս խուզարկուեցաւ Երուանդի տունը եւ հարցաքննութեան ենթարկուեցաւ մայրը: Տան մէջ գտնուեցան կարգ մը վնասակար թուղթեր եւ յեղափոխական կուսակցութեան նպատակները բացատրող հրատարակու-թիւններ եւ երգեր:

Պէշիկթաշի ոստիկանութեան յուլիս 17 թուակիր տեղեկագիրը կ'ըսէր թէ երկաթագործ Ստեփան որ Ուն Գափան կը բնակէր, երեք ոսկինոց չէք մը եւ նամակ մը ստացած էր Վառնայէն, Երուանդի մօրը յանձնելու հա-մար:

Երկաթագործը հարցաքննուելով յայտարարեց թէ իրեն բերած էին այդ նամակը, բայց ինքը չէր ուզած ընդունիլ, իմացած ըլլալով որ Երուանդը կը փնտռուի եւ թէ ցրուիչը պահանջած էր գրել ստացագրին վրայ, թէ կը մերժէ ընդունիլ նամակը: Արդէն Պէշիկթաշի ոստիկանութեան ալ տեղե-կութիւն տուած էր: Վէլի Պէհճէ, որ ծանօթ է գործին, հաստատեց Ստե-փանի յայտարարութիւնը: Երուանդի տուած հասցէն էր, Մկրտիչ Տէր Խա-չատուրեան, Վառնա: («Յառաջ».— պատահաբար այն ծերուկ ընկերն է որ վերջերս մեռաւ Սելանիկի մէջ):

Քննիչ յանձնաժողովին աշխատանքները օրը օրին կը տեղեկագրուէին Սուլթանին: Ուշադրութիւն գրաւած ըլլալով որ Սիլվիօ Րիչի եւ Րիփսի պէս կասկածելի մարդիկ անդադար անուն կը փոխեն, շարունակ բնակարան կը փոխեն Բերայի վարձու սենեակներուն եւ «փանսիօն»ներուն մէջ, ու-զած ատեն անհետացնելով իրենց հետքերը, Սուլթանը հրամայեց մեծ պան-դոկներէն եւ խաներէն զատ, խիստ քննութեան ենթարկել նաեւ բոլոր վարձու սենեակները, յարկաբաժինները եւ «փանսիօն»ները, ճշդել անոնց բնակիչներուն ինքնութիւնը եւ արձանագրել տոմարներու մէջ, նշանակելով ժամանման եւ մեկնումի թուականները: Այս առթիւ մասնաւոր կանոնագիր մըն ալ պատրաստուեցաւ:

«Դժոխային» կառքը՝ ճամբայ ելած ատեն

Այսպէս, կատարուած հարցաքննութիւններէն հաստատուեցաւ որ քառա-չուէ անիւներով բաց կառք մը, որուն նմանը մինչեւ հիմա անծանօթ էր Պոլսոյ մէջ, տեսնուած է Բերայի, Ղալաթիոյ, Շիշլիի եւ Քեաղըտհանէի մէջ, այդ կառապաններէն Սըվազցի Մկրտիչ Ղարիպեան եւ Խասգիւղցի Երուանդ Ֆրանկիւլեան, թէ մահափորձէն քանի օր առաջ, այդ կառքը տեսնուած էր Սէլամլըքի արարողութեան ատեն, թէ կառատունը կը գտնուէր Թաթավլա, թէ յայտարարուած չէր թաղապետութեան եւ թուահամար չունէր:

(Շար.)

Սպանիոյ դէպքերը

Սպանիոյ հանրապետական կառավարութիւնը կոչ մը հրատարակելով կը հրաւիրէ Սպանիացիները որ եթէ իրենց դրամագլուխները փախցուցած են արտասահման, վերջին դէպքերուն հետեւանքով, փութան ժամ առաջ վերադարձնել երկիր։ Մերժումի պարագային, ելեւմտական Նախարարը քննութիւն պիտի բանայ կասկածելի դրամատէրներու մասին։ Այդպիսիներուն դէմ շատ խիստ միջոցներ պիտի գործադրուին։

Հանրապետութեան ընդհ. դատախազը, շրջաբերականով մը պիտի արգիլէ թերթերուն, իշխան, Թագաւոր, Նորին վեհափառութիւն, եւայլն, բառերուն գործածութիւնը, երբ խօսին Սպանիոյ արքայական ընտանիքին մասին։

Կառավարութիւնը մտադրած է կարգ մը բարեփոխումներ մտցնել ընտրական օրէնքին մէջ, եւ ընտրութեանց իրաւունքը տալ 21 տարեկաններուն եւ ո՛չ թէ 25էն սկսեալ ինչպէս կը տրամադրէ ներկայ օրէնքը։ Կառավարութիւնը արդէն հրահանգեց ընտրական մարդահամար կատարել։ Այս մարդահամարի լրացումէն վերջն է որ ընտրութիւնները պիտի կատարուին։

Պատերազմական Նախարարը որոշած է հրաւիրել զօրավարներն ու ամէն դասու սպաները որ պատուոյ խօսք տան առանց վերապահութեան փարելու հանրապետական վարչաձեւին։

Քուրթէնի վերջին ոճիրը

Տիւսէլտորֆի հրէշին վերջին դատավարութեան մանրամասնութիւնները կուտանք առաջին էջին վրայ։

Դատավարութեան վերջաւորութիւնը նշանակալի կը դառնայ եղերական միջադէպով մը։ Եղեռնադատ ատեանի Նախագահը Ռոզէ, որ մինչեւ վերջ վարեր էր Քուրթէնի դատը, յանկարծամահ եղաւ նախորդ առտու, Քուրթէնի մահուան վճիռը արձակելէ վերջ։

Մահուան պարագաներու մասին մանրամասնութիւն չի հաղորդուիր։

Կը կարծուի թէ Քուրթէնի դատավարութեան ընթացքին, Նախագահը որ չափազանց յոգնած էր եւ քանիցս չափազանց ազդուած էր հրէշին հանդարտ ու վայրագ յայտնութիւններէն զոհ գնաց սրտի հիւանդութեան տագնապի մը։

Այս ալ կ'ըլլայ Քուրթէնի վերջին ոճիրը։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Երկրաշարժ.— Նոր Զելանտայի մէջ երկրաշարժի նոր ցնցումներ ահուսարսափի մատնեցին ժողովուրդը, որ սկսաւ փողոցները թափիլ։ Նախորդ ցնցումներէն վնասուած շէնքերը փլան։ Մարդու վնաս չկայ։

Անգլեւֆրանսական առեւտուրը.— Անգլեւֆրանսական առեւտրական դաշինքի կնքման բանակցութիւնները որ տեղի կ'ունենային Լոնտոնի մէջ, կ'երջացան։ Ֆրանսական կառավարութեան պատուիրակները վերադարձան փարիզ։

Ֆրանսայի տուրքերը.— 1930 - 1931 ելեւմտական տարիի ընթացքին, գանձուած ուղղակի եւ անուղղակի տուրքերու գումարը հասած է 45 միլիառ ֆրանքի։ Նախորդ տարուան գանձումներուն բաղդատմամբ 988 միլիոնի յաւելում մը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԴՐՕՇԱԿ"ի

Թիւ 4 (Ապրիլ 1931) ճետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Գաղութահայ կազմակերպութեան խնդիրը (խմբ). — *Տընտեսական տագնապը* (Ս. Վրացեան).— *Մենշեւիկների դատավարութիւնը* (Աշոտ Արծրունի). — *Քրտական հարցը Ինտերնասիոնալում.*— *Թուրքիոյ շուրջ.* — *Հայաստանում.*— *Սեւքարեցի Սաքոյի ինքնակենսագրութիւնը.* — *Մեր զոհերը.*— *Թղթակցութիւններ* (Թուրքերը կը սպաննեն երկու քիւրտ պետեր).— *Կազմակերպական կեանք* (Հարաւ. Ամերիկա).— *Գրախօսական.*— *Հերման Միւլլեր։*

Տարեկան բաժնեգին՝ 25 ֆր.։ Հատով՝ 2 ֆր. 50։ Հասցէ՝ Mlle S. Agopian, 5, Rue des Gobelins, Paris.

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՌՈՍՏՈՄ ենթակոմիտէի ժողովը այս իրիկուն ժամը 8ին 131 Fg. du Temple. կարեւոր օրակարգ։

ԻԹԱԼԻԻ Աղբիւր Սերոբ խումբի ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 32 Ave. des Gobelins. *Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայանալ անդամատետրով։*

ՇԱՎԻԼԻ Արղութեան խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 5ին բժիշկ Տէր Դաւթեանի բնակարանը, 27 Ave. de Bellevue, Chaville.

ԳԱՒԱՌ

ՎԱԼԱՆՍԻ կոմիտէն ընկերական ճերթական ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր, Բաքկէն Սիւնի եւ կայծակ ենթակոմիտէներու բոլոր ընկերները, այսօր Ուրբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Աղբիւր Սերոբ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Կիրակի ժամը 2.30ին Րիւ տը լա Րէփիւպլիքի հաւաքատեղին, Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 10 Place Saint Michel, Պիւրօ Թապայի մէջ։

Այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի յատուկ պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն ընդհ. Հայ նահատակաց յիշատակին համար։

**** Այս Կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին մէջ կը կատարուի պատարագ եւ հոգեհանգիստ ընդհանուր Հայ նահատակներու յիշատակին համար։ Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը։*

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՏԷՍԻՆԻ մասնաճիւղի ժողովը այս իրիկուն ժամը 7ին Կարօ Օհանեանի սրճարանը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ, կը հրաւիրուին անդամ եւ ոչ անդամ մարզասէր երիտասարդները։ Սկաուտներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Պ. ՀԱՅՐԱՊԵՏ Փափազեանէ (2 Rue Hippodrôme Lyon) *կը խնդրուի Պ. Խաչիկ Գուժճեանի հասցէն ստիպողաբար յայտնել «Յառաջ»ի վարչութեան։*

EMPIRE միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

ԲԺՇԿ. ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
10 Rue Beaugrenelle, Paris (15)
Մէթրօ՝ Beaugrenelle
Միզանցքի, փրոսթաթի, մորթի, արիւնի, կանանց հիւանդութիւններ եւ ֆրանկախտ։ Ամէն օր ժ. 10—12 եւ 3-9։ կիր. եւ տօն օրեր 10-12։

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿ

Զ. Ե. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

ՓԱՐԻԶ.— 26 Ապրիլ կիրակի իրիկուն

Salle d'Horticulture*ի մէջ*, 80 Rue de Grenelle, մէթրօ rue du Bac

Նախաձեռնութեամբ Զ. Ե. Ո. Միութեան, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հ. Հ. Պատուիրակութեան, Արեւմտեան Եւրոպայի կարմիր խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայրենակցական միութիւններէն՝ Ատափազարի, Հաճնոյ Ազգասիրացի, Տրապիզոնի, Տարօնտուրուբերանի։

Նախագահութեամբ ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ ԵՊԻՍԿ. ՔԻՊԱՐԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար։

Կ'երգէ Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Օր. Գոհարիկ Ղազարեան *(դաշնակ)*, M. Worms *(թաւջութակ)*, M. Y. Brun *(սրինգ)*։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

Պ. Մանուկ Բաշաեանի սրճարանը, 138 rue Etienne Dolet

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ե. Ե. Միութեան

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին

Brébant Marseillaisի մեծ սրահին մէջ

Նախաձեռնութեամբ Զ. Ե. Ո. Միութեան մասնաճիւղին

կը նախագահէ՝ Գ.Ր. ԵՊԻՍԿ. ՊԱԼԱՔԵԱՆ

կը խօսին՝ Պ. Պ. Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ, Վ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ, ՏԻԿ. ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ եւ Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, արտասանութիւն եւ երգ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.— Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին

Օթէլ տը Ֆրանսի սրահին մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան

եւ մասնակցութեամբ ազգ. կազմակերպութեանց

ԷՔՍ - ԱՆ - ՓՐՈՎԱՆՍ.— կազմակերպուած «Յառաջդիմասէր» միութեան կողմէ եւ մասնակցութեամբ ազգ. կազմակերպութեանց

Այս կիրակի ժամը 3ին 11 Rue des Ecoles

կը նախագահէ՝ Արհ. ԱՆՏՈՆ եպսկ. ՊԱՀԱՊԱՆԵԱՆ

կը խօսի՝ Պ. Թ. ԵՂԻՇԷ

Երգ, արտասանութիւն, նուագ եւ կենդանի պատկեր

Պ. Դուրեանի «ՍԵՒ ՀՈՂԵՐԸ»

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. ՎԻԷՆԻ ԱՊԱՌԱԺ ԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին Փասկալի քէմփի սրահին մէջ

կը խօսի՝ ԸՆԿ. Ա. ԱԲՕԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Salle Biothérapeutique, 131 Rue Cambronne. մէթրօ Vaugirard։ կը խօսի Պ. Վահան Համբարձումեան, նիւթ ունենալով՝ «*Հայ կնոջ ընկերային իրաւունքները*»։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Մարաշի Զաւուշլու Թաղէն Լուսնթագ Սահակեան, հօր անուն՝ Յարութիւն (կառավարական պաշտօնեայ), մօր անուն՝ Խաթուն (վարժուհի), եղբօր անուն՝ Սամուէլ։ Տէրզօրի ջարդին 9—10 տարեկան էր եւ կը գտնուէր Շէտտատիյէ։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել M. Fernezlianի, 36 Rue de la Part Dieu, Lyon, (Rhône). France.

— *Կը փնտռուի Վանի Ոսկեբակ գիւղացի Հայկ Աբրահամեան որ նախապէս կը գտնուէր Հալէպ-Նիստան։ Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի Փարիզ։ Իմացնել՝ իր քեռորդւոյն Պ. Գրիգոր Վարդանեանի, 17* Bld. Puyette, Ghemin Santé Margueritte, Marseille, France.

ԳՏՆՈՒԱԾ

Բուրդէ ժաքէթ մը գտնուած է Հ. Կ. Խաչի պարահանդէսին մէջ։ Ստանալու համար դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, *Փարիզ, Մէթ.* Réaumur. *Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդ. տարրալուծ.։ Կ'ընդունին ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները։*

Վարձու է *սենեակ մը խոհանոցով, կազ, ջուր, ելեկտրականութիւն։ Դիմել՝ Պ. Վարդերեսեանի*, 1bis rue Hautefeuille, *Փարիզ, մէթրօ Սէն Միշէլ։*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւդթ. եւ վարախ։ Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12։*

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

ԾԱԽՈՒ ՎԻԼԼԱՆԵՐ ԱՆԿԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ծախու են Անկիէնի մէջ երկու վիլլաներ, մէկը՝ մեծ պարտէզով (102 rue des Chesneaux), արժէքը՝ 100.000 ֆր., իսկ միւսը՝ փոքր պարտէզով (202 Rue de St. Leu), 60,000 ֆր.։
Վաճառումը կը կատարուի վաղը Շաբաթ ապրիլ 25ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, chez Maître Dupont (146 rue de St. Leu). որուն պէտք է դիմել ամէն մանրամասնութեանց համար։

ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ
AMERICAIN LLOYD PALESTINE & ORIENT LLOYD
13 Bld. Malesherbes, Paris (8)
Tél. Anjou 07-45 Adr. Télég. Palestloyd
Տոմսակներ ամէն երկիրներու համար,
Եգիպտոս, Սուրիա, Պաղեստին, Արժանթին, Պրազիլիա, Ուրուկուէյ, Զինաստան, եւայլն։
ԾԱՆՕԹ.— Արտասահմանէ եւ գաւառներէ մեկնողներուն կը տրուին պէտք եղած տեղեկութիւնները եւ տոմսերը։
Մասնաւոր կարգադրութիւններ եւ զեղչ Հայերու համար.

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԵՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։
Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12։ 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49
(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՀՈՂԻ ԵՒ ՇԷՆՔԻ ՎՐԱՅ ՓՈԽԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ
ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ
Հողի եւ շէնքի այն բոլոր սեփականատէրերը, որ անմիջական պէտք ունին դրամի, կրնան դիմել Պ. ՄԱԹՈՍԵԱՆԻ, 11bis rue du Chemin de Fer, Clamart, *Բշ. Դշ. եւ Շբ. օրերը իրիկուան ժամը 6.30էն 9, Կիրակի՝ առտուընէ կէսօր։*

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ALIMENTATION TURENNE
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
112 Rue de Turenne. Փարիզ (3) Մէթրօ՝ République
Թէլիֆօն՝ Archive 50—61
Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑՆԵՐԸ
1 Bld. du Nord, Le Raincy (S. et O.) Tél. Raincy 172
Կը գոհացնեն ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները, դիւրամատչելի պայմաններով։
Հագուստեղէններ եւ ճերմակեղէններ, նուրբ ձեռագործ աշխատանքներ, օժիտի պատրաստութիւն։ Վարիչ խնամակալուհին այցելութիւններ կ'ընդունի երեքշաբթի օրերը։
Օգտուեցէք առիթէն։

CORDONNERIE «AKAP»
Maison A. KAPIKIAN
17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89
Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ
Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի։ Մասնագիտութիւն *Բաէֆ տը Շինի։* Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորհրդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ։
Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՏԱՆՏԷՐ ԸԼԼԱԼ ԵՒ ՎԱՐՁՔԷ ԱԶԱՏԻԼ
*Ամենադիւրին եւ նպաստաւոր պայմաններով, Պէքոնի մէջ Սէն Լազարի կայարանէն 8 վայրկեան, ելեքտրական գնացքով ժամը 10 թրէն, երթեւեկ 0.90 սանթիմ օրական, 2, 3 եւ 4 սենեակով ափարթըմաններ, ամենավերջին Confort*ով, *ամառ տաք եւ պաղ ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ, կեդրոնական ջերմութիւն եւ վերելակ* (ascenseur)։ *50 հազարէն 100 հազար ֆրանք —միայն մէկ քառորդը կանխիկ, մէկ քառորդը մէկ կամ երկու տարիէն, իսկ մնացեալ կէսը 5, 10 կամ 15 տարիէն վճարելի, ըստ կամս, պետական տոկոսի սակով, հարիւրին 7։ Դիմել* Archambault et Delacourt, 14 Rue de la Pépinière, *կառ. Սէն Լազարի մօտ։ Ամէն հինգշաբթի ժամը 4էն 6 հայ թարգման պիտի տայ պէտք եղած բոլոր բացատրութիւնները։*

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵԻՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 25 ԱՊՐԻԼ 1931
25 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1553 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆՕԹՈՒԹԵԱՆ ՄՂՁԱՒԱՆՋԸ

Աղաղակ մը՝ դարձեալ Մակեդոնիայէն։ Երրորդ անգամ ըլլալով.

— «1930 սեպտեմբեր 15էն ասդին աշխատող չէ եղած։ Դրամ ունեցողները կերան իրենց պատրաստի դրամները, չունեցողներն ունեցողներէն փոխ առին, այն յոյսով որ ծխախոտները ծախուած ատեն դրամ կը ստանան, գործ կը գտնեն եւ կը վճարեն։

«Ծխախոտները ծախուեցան, գիւղացին (հողատէրը) իր պարտքը կրցաւ վճարել յունական Ազգային Դրամատան եւ մեր տղաքներէն շատերը, որ 5—80,000 տրախմի առնելիք ունէին, ստիպուեցան ջուր խմել անոնց վրայ։ Դատարանները չեն ուզեր նեղել տեղացի պարտատէրները, երբ պահանջատէրը օտար է կամ տեղացի անուոր։ ԱՅՍ ՊԱՏՃԱՌԱՒ ՕՐԵՐՈՎ ԾՈՄ ՊԱՀՈՂՆԵՐ ՈՒՆԵՑԱՆՔ, իսկ պատառ մը հացի համար ո՛ր եւ է գործի յանձնառու եղանք։ Այս վերջինները բախտաւոր են աստիճան մը...

«Եթէ շուտափոյթ միջոց մը չգտնէք, այս տղաքը պիտի կորսուին քանի մը ամիսէն, կա՛մ բանտ իյնալով, կամ յոյն այրիներու հետ ամուսնանալով, եւ վերջապէս ամէն յուսահատական միջոցի դիմելով...»։

Այս մէկ պարագան ալ՝ իբրեւ յատկանշական օրինակ.

— «Քիչ շատ բախտաւոր համարուած որբերէն մէկը գիւղէ գիւղ թափառելէ յետոյ, կանգ առաւ քաղաքի մը մէջ, եւ զանազան միջնորդութիւններով կրցաւ հասարակ աւելածուի գործ մը գտնել սրճարանի մը մէջ։ Պատառ մը հաց ունենալու եւ իր ընկերներուն օգնելու համար, տղան յոյն հանդերձավաճառի մը քով աւանդեց իր զգեստը, որ 2000 տրախմի արժած էր, եւ փոխ առաւ 600 տրախմի (200 ֆրանք), քսան օրէն 900 տրախմի (300 ֆրանք) վճարելու պայմանով...»։

Ի՞նչ աւելցնենք այս տողերուն վրայ, որպէսզի աւելի ցցուն ըլլայ պատկերը։ Որպէսզի խռովէ, յուզէ՝ սիրտերը, եւ մղէ ո՛րեւէ շարժում կատարելու, ձեռնարկ մը փորձելու։

Չորրորդ խմբագրականն է որ կը գրենք այս մասին — Մակեդոնիոյ գիւղերուն մէջ ցրուած 600 որբերու թշուառութեան մասին։

Պարզեցինք ամբողջ ողբերգութիւնը։ Դրինք զանազան առաջարկներ։ Մասնաւորապէս հրաւիրեցինք Բարեգործականի եւ Հայրենակցական Միութեանց ուշադրութիւնը։

Գիտենք որ կարկտան միջոցներով չի դարմանուիր այս թշուառութիւնը։

Մեր միտքը լրջօրէն կը զբաղեցնէ հիմնական ձեռնարկ մը, — այս մարտիրոսացած տղոց վերջնական տեղաւորումը՝ յարմարագոյն գաղութի մը մէջ։

Մանաւանդ որ, բեռ չեն։ Չարքաշ բանուորներ են։ Ծխախոտի մշակութեան գործը ո՛ր եւ է գաղտնիք չունի իրենց համար։ Ո՛ւր որ ալ երթան, ո՛ր արեւուն տակ ալ իյնան, ամէնէն առաջ զուռները բացող երկիրն է որ պիտի օգտուի։

Եւ անշուշտ ամէնէն առաջ մեր երկիրը, եթէ անոր վարիչները կամ կեղծ ու անկեղծ բարեկամները խելք ընեն անցաւորելու եւ ճամբայ հանելու, փոխանակ սնամէջ և զուռնազուռ-քարոզներու։

Արդ, ուսումնասիրելով վերջնական տեղաւորման ձեռնարկը, որուն իրականացման համար պատրաստ ենք ընծայելու ամէն աջակցութիւն, կրկին եւ կրկին կը հարցնենք.

— Որո՞ւ հասցէն տանք այս տղոց, առժամեայ օգնութեան համար, որպէսզի չկորսուին։ Որպէսզի չմոլորին անօթութեան, յուսահատութեան մղձաւանջին տակ։

Աւելի բացորոշապէս դնելով հարցը, Փարիզի Կարմիր Խաչերը եւ ամբողջ Ֆրանսայի Հայր. Միութիւնները ի՞նչ բանի կը սպասեն, գոնէ քանի մը հազար ֆրանք հացագին հասցնելու համար։ Հասցէն, — Թեմական Խորհուրդ Նոր Յունաստանի, Առաջնորդարան, Սելանիկ։ Եթէ կ՚ուզեն ուղղակի ղրկել։

Այս առաջարկը դրած ատեն, գիտենք որ խորապէս կը վիրաւորենք այդ արի տղոց սիրտը։

Անոնք ողորմութիւն չեն ուզեր, այլ գործ։

Անոնք վարժուած են օրուան 24 ժամուան 18—22ը աշխատելու, չարաչար տքնելու, հազիւ 2—3 ժամ քնանալով։

Ահա տարիներէ ի վեր, անոնք ժան կուգան Մակեդոնիոյ դաշտերուն մէջ։ Գիւղէ գիւղ, — աւելի քան յիսուն գիւղերու մէջ։ Ամէն դուռ կը զարնեն ի խնդիր գործի։ Եւ գոց կը գտնեն բոլոր դուռները։ Ամբողջ երկիրը մատնուած է տնտեսական սուր տագնապի մը։ Հազարաւոր տեղացի բանուորներ կը թափառին փողոցէ փողոց։ Եւ երբ դուռ մը բացուի, ամէնէն առաջ տեղացին, հպատակն է որ կրնայ ներս մտնել։

Հպատակները շատ քիչ են այս որբերուն մէջ։ Հպատակ են անոնք որ չորս ամիս զինուորութիւն են ըրած, համաձայն Լոզանի հրահանգի մը։ Իսկ նորերու հպատակութեան մասին կառավարութիւնը բացարձակ եւ բացարձակ չուզեր լսել։ Մանաւանդ այս օրերս։

Կարճ, — ելքը՝ տեղափոխութիւնն է։ Իսկ մինչեւ այդ՝ հացագին մը, հայրենակիցնե՛ր։ Ի՛նչ ձեւով որ կ՚ուզէք։

Միայն թէ, քիչ մը շո՛ւտ։

Մեր խօսքը կ՚ուղղենք մասնաւորապէս Հայր. Միութիւններուն։

Միայն Մարսէյլի մէջ անոնց թիւը կը հաշուեն 65։ Առնուազն տասը միութիւններ կրնային տրամադրել 500ական ֆրանք։ (Մէկ ֆրանքը երեք տրախմի է)։ Շ.

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ ԴԵՌ ԱՆԿԱԽՆԵՐ ԿԱՆ

«ՊԷՏՔ Է ՂԵԿԸ ՌՈՒՍԻԱՅԷՆ ՀԵՌԱՑՆԵԼ ԵՒ ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄՕՏԵՑՆԵԼ»

Իզմիրի «Հիքմէթ» թերթի խմբագրապետ Զէյնէլ Պէսիմ պէյ, խօսելով Խալքի այն որոշման մասին թէ պիտի թոյլ տրուի որ դուրսէն ալ 30 անկախ անձեր ընտրուին, չի հաւատար որ այդ ընտրութիւնը ազատօրէն պիտի կատարուի։

Բայց եւ այնպէս, Զէյնէլ Պէսիմ պէյ ծրագիր մը հրատարակած է, եւ կ՚ըսէ թէ պիտի պաշտպանէ թեկնածութիւնը այն անկախ անձերուն, որոնք յանձն կ՚առնեն պաշտպանել այդ ծրագիրը, որ հետեւեալն է.

Յօդ. 1.— Ազատ, այսինքն անհատական աշխատանքի կողմնակից եմ եւ հետեւաբար դէմ մենաշնորհներուն։ Երկրին տնտեսական ելմտական եւ քաղաքական ասպարէզներու մէջ ոեւէ մենաշնորհ չեմ ճանչնար՝

Յօդ. 2.— Յարմար կը դատեմ որ մեր արտաքին քաղաքականութեան սլաքը Ռուսիայէն շեղենք եւ Ազգերու Դաշնակցութեան կողմը դարձնենք։ Աշխատելով մէկտեղ որ Ռուսիոյ բարեկամութիւնը չկորսուի, Թուրքիա պէտք է աւելի սերտօրէն գործակցի արեւմտեան պետութիւններուն հետ։ Եւ մեր երկրին զարգացումը միայն այս պայմանով հնարաւոր է։

Յօդ. 3.— Կողմնակից եմ երկար պայմանաժամերով փոխառութեան կնքումի։ Իսկ ասիկա կարելի է միայն այն ատեն, երբ աւելի կը մօտենանք Ազգերու Դաշնակցութեան։ Հանրօգուտ մեծ ձեռնարկները օտար դրամագլուխներու կատարել տալու է։

Յօդ. 4.— Խստիւ դէմ եմ խառն ուսուցումի դրութեան, նկատի ունենալով անոր անպատեհութիւնները այն երկիրներու մէջ, որոնք մօտ են հասարակածին։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երկրորդ կարգի ընտրողներու ընտրութիւնը ամէն տեղ աւարտեցաւ ապրիլ 18ին։ Բոլորը իրենց քուէն Խալքի տուած են։ Երեսփ. ընտրութիւնը այսօր պիտի կատարուի։ Կուսակցութեան թեկնածուներու ցանկը հրատարակուեցաւ ապրիլ 20ին։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՎԱՃԱՌԱՄԱՐՏԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Ռուսերը Կովկասի մէջ ծխախոտի մշակութիւնը սկսած են աւելցնել։ Պոլսոյ Առեւտրական Սենեակին եկած տեղեկութեանց համաձայն, բոլշեւիկները Սուխումի, Քութայիսի եւ Նալթայի մէջ նոր շրջաններ ծխախոտի մշակութեան յատկացուցած են։ Այս տարուան ծխախոտի արտադրութիւնը 125 միլիոն քիլօ կը նախատեսուի։

*** Իզմիրի առեւտրական տընօրէնը, Տնտեսական գործավարութեան հարցումին ի պատասխան ըսած է թէ այնտեղ վաճառամարտ չկայ։*

Բայց եւ այնպէս, Իզմիրէն կը հաղորդեն նաեւ թէ շոգենաւ մը մեծ քանակութեամբ ռուսական ածուխ ցամաք հանած է Իզմիր։

Պուլկարները սկսած են թըրքական ծխախոտներուն դէմ քարոզութիւններ ընել, յայտնելով թէ պուլկարական ծխախոտները աւելի քիչ նիքոթին կը պարունակեն։ Առեւտրական Սենեակը իրողութիւնը հաղորդած է շահագրգռուող պաշտօնատուններուն։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԷՄ ԼՐՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՈՐԾԷԻՆ ԼՐՏԵՍՆԵՐԸ

Հարցաքննիչ դատաւորը որուն պաշտօն յանձնուած էր կատարել Ստրազպուրկի լրտեսներուն նախնական հարցաքննութիւնը, վերջացուց իր աշխատանքը։ Գլխաւոր լրտեսը Ռըհրիկ զգալով որ խուսափումի որեւէ ճամբայ չէ մնացած, կատարեալ խոստովանութիւններ ըրաւ։ Անցեալ տարի դեռ, փայտի եւ ածուխի առեւտուրով կը զբաղէր եւ ածխանոց մը ունէր Շթութկարտի մէջ։ Հոն էր որ յարաբերութեան մտաւ Գերմանացիի մը հետ, որ իրեն ցոյց տուաւ արագօրէն հարստանալու ճամբան։ Գերմանացին որ կ՚երեւի թէ մօտէն տեղեակ էր Ռըհրիկի նիւթական նեղութեան, առաջին առթիւ, գոհացաւ անկից ուզելով անկարեւոր տեղեկութիւններ Ալզասի ֆրանսական զօրքի թիւին, զինուորագրութեան վրայ եւն.։ Յաջորդաբար, Գերմանացին չորս հանդիպումներ ունեցաւ Ռըհրիկի հետ՝ զանազան կեդծանուններով։ Այս Գերմանացին որ ֆրանսական ընդհ. ապահովութեան ծանօթ է իր գործունէութեամբ երբեք ոտք չդրաւ Ալզաս։ Երբ Ռըհրիկ չկարենար անոր հանդիպիլ անձամբ, կ՚երթար Զուիցերիա, ուր ապահովագրեալ ծրարով, վաւերաթուղթերը կը ղրկէր գերման լրտեսին հասցէին։ Այս երթեւեկի ընթացքին, Ռըհրիկ երբեք չմտահոգուեցաւ, որովհետեւ, մտքէն չէր անցուցեր թէ արդէն հսկողութեան տակ է։

Այս կերպով, Գերմաններու յանձնուած փաստաթուղթերու կարեւորութեան մասին լռութիւն կը պահուի։ Սակայն յայտնի եղած է, որ անոնք մասնաւոր կարեւորութեամբ կը հետեւէին Արեւելեան սահմանի ամրութեանց աշխատանքներուն։

Պահ մը առանձին գործելէ վերջ, Ռըհրիկ ստիպուած էր աշխատակիցներ ճարել, գոհացում տալու համար ուզուած տեղեկութեանց։ Այս կերպով, գործակցութիւնը ապահոված զինուորական շինութեանց մէջ աշխատող երկու գծագրիչներու, յետոյ ուրիշներու։ Ասոնցմէ մէկը ստացեր էր 25000, միւսը 20000 ֆրանք իրենց յանձնած յատակագծերու օրինակներուն համար։

Ֆրանսիւռուս առեւտուրը

Ֆրանսայի առեւտրական շրջանակները մտահոգութեամբ կը հետաքրքրուին ֆրանքեւռուս առեւտրական փոխանակութեանց հարցով։ 1930ի ընթացքին, բոլշեւիկները Ֆրանսայի մէջ սպառած են 886 միլիոն արժէքով խորհրդային արտադրութիւն, իսկ Ֆրանսայէ գնած են ընդամէնը 169 միլիոնի ապրանք։

Ֆրանսայի առեւտրական Նախարարը Լիլի մէջ իր արտասանած ճառով անդրադարձաւ այս հարցին.— «Ի՞նչ ընել հանդէպ այն երկիրներուն, որոնց տնտեսական կառուցուածքը հիմնովին կը տարբերի մերինէն։ Չենք կրնար խզել առեւտրական յարաբերութիւնները։ Ու Ռուսիան տնտեսապէս մեկուսացնելու ձգտում չունինք, ինչպէս վերագրուեցաւ մեզ։ Սակայն անհրաժեշտ է առեւտական փոխանակութիւնները հաստատել հաւասարակշռութեան եւ փոխադարձութեան հիմներու վրայ»։

Նախարարին այս խօսքերը ենթադրել տուած են թէ մշակելու վրայ է ռուսական արտածումներու եւ ներածումներու մասին օրինագիծ մը։

Անշլուսը եւ Չեխօսլովաքիա

Չեխօսլովաքիոյ արտաքին նախարարը Պէնէշ, խորհրդարանին առջեւ պարզեց աւստրօգերման մաքսային համաձայնութեան մասին Չեխօսլովաքիոյ տեսակէտը։ Վերլուծեց այդ ծրագիրը եւ փաստացի քննադատութեամբ մը, ցոյց տուաւ Չեխօսլովաքիոյ քաղաքականութեան ուղղութիւնը՝ գործակցութեան իմաստով եւ պարզեց այդ քաղաքականութեան տուն տուող ըմբռնումները։ — Նախատեսուած մաքսային միութիւնը ըսաւ, կը ձգտի հակադիր երկու խմբակցութեանց կազմութեանը պատճառ դառնալ եւ առաջին քայլը պիտի ըլլայ դէ-պի եւրոպական աւելի ծանր վէճեր։

Սպանիոյ դէպքերը

Սպանիոյ հանրապետական դահլիճը որոշեց խորհրդարանական ընտրութիւններու հրահանգը տալ յունիսի համար, 21ին կամ 28ին։ Ընտրութեանց վերջնական թուականը կախում պիտի ունենայ ընտրական ցանկերու պատրաստութենէն եւ լրացումէն։

Մատրիտի ընդհ. դատախազը հրահանգեց դատավարութիւն բանալ ընդդէմ Մատրիտի եւ Պարչելոնայի նախկին կառավարիչին զօր. Անետոյի։

Պարչելոնայի սպանիական մամուլը մէկ քանի օրէ ի վեր խիստ քննադատութիւններ կ՚ուղղէ ընդդէմ ֆրանսական մամուլի մէկ մասին, որ սպանիական հանրապետութեան վերաբերեալ լուրերը կուտայ տեսակ մը դժգոհութեամբ։

Խումբ մը Քաթալաններ ցոյցեր կատարեցին Պարչելոնայի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

300,00 ՀԱՅԵՐ ԳԵՐԻ ՔԷՄԱԼԻԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

1921էն ի վեր Հալէպի մէջ, Տանիմարքացի մարդասէր Օր. Եէփփէի ղեկավարութեան տակ գործող Ազգերու Դաշնակցութեան Որբահաւաք Առաքելութիւնը, Փոքր Ասիոյ հարէմներէն ազատագրած է գերի մնացած բազմաթիւ հայուհիներ եւ մանուկներ։

Այսպէս՝ մինչեւ այսօր տասը տարուան ընթացքին ազատագրուած են Էնկիւրի 53, Պոլիս 91, Պրուսա 86, Տիգրանակերտ 285, Էրզրում 111, Դոնիա եւ շրջակայքը 19, Խարբերդի նահանգ 316, Հալէպի նահանգի մէկ մասէն (Սուրիոյ տիրապետութեան տակ գտնուող) 27,18, Սեբաստիա 109, Վան 12, Պոլիս (քաղաք) 1, Ռոտոսթօ 10, ծննդավայրերը չյիշողներ 49, անհատական միջոցներով ազատուածներ 216։ Համագումար՝ 1791 հոգի։

Այս թիւէն ազգականները գտած են 1134 հոգի, 342 հոգի արհեստ սորված են, ինքնաբաւ դարձած եւլն.։ Առաքելութեան կանոնին համաձայն, գերութեան մէջ ամուսնացածները եւ զաւակ ունեցողները մինակ պիտի դառնան, որովհետեւ մինակ գերուած են։

Այս միեւնոյն առաքելութիւնը, անցեալները պաշտօնապէս յայտարարած է թէ, իր կատարած ստուգումներուն համաձայն, Տաւրոսեան շղթային հարաւային կողմը, դեռ երեսուն հազար Հայեր կան գերութեան մէջ։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԵՑԱՒ ԲԱԲԳԷՆ ԵՊՍԿ.Ի ՕԾՈՒՄԸ

Ինչպէս գրեր էինք, Սուրիոյ Թեմական Խորհուրդին զումարման առթիւ, Սսոյ Սահակ կաթողիկոսը ուզեր էր կատարել նաեւ Բաբգէն եպիսկոպոս Կիւլէսէրեանի կաթողիկոսական օծումը։

Հալէպէն, «Ազդակ»ի թղթակիցը կը գրէ թէ կաթողիկոսական օծումը յետաձգուած է անակնկալ կերպով եւ զանազան պատճառներով, ինչ որ այլազան ենթադրութեանց տուն տուած է շրջանին մէջ եւ արդէն, ուրիշ թեկնածուներու ալ անուններ հրապարակ նետուած են։

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՎԱՐԿԸ

Համեւրոպայի ուսումնասիրական յանձնախումբին կողմէ կազմուած երկրագործական վարկի կոմիտէն լրացուց իր աշխատանքները, վաւերացնելով տեղեկագիրը որ պիտի յանձնուի Համեւրոպայի յանձնախումբին։

Տեղեկագիրը կ՚ընդունի երկրագործական միջազգային վարկի ընկերութեան ծրագիրը, որ պիտի նպաստէ Եւրոպայի կարգ մը երկիրներուն մէջ, երկրագործական ծախքերու նուազման։

Տասներկու պետութիւններ արդէն համաձայնութիւն յայտնած են ծրագրին։

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅՈՒՆ ԱՐԿԱԾԸ

Վազգէն Շիրինեան, 21 տարու, պարսկահպատակ, նախօրդ օր Մատլէնի հրապարակին վրայ կը վիճէր թեթեւաբարոյ կնոջ մը հետ, երբ գրգռուած, յանկարծ ապտակեց կինը։

Այս տեսարանին ներկայ ոստիկան մը միջամտեց։ Վազգէն աւելի եւս գայրացաւ եւ անոր վրայ ձեռք բարձրացնելու չափ առաջ գնաց։ Բայց, քաշքշուելով տարուեցաւ ոստիկանատուն եւ անկից ալ բանտ։

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ՆԵՐՍ ԵՒ ԴՈՒՐՍ

ՀԱՒԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

Գարնան հետ, նոր եւ վճռական շարժում մը,նորէն ալեկոծել սկսեր է Խորհրդային Հանրապետութիւնները, գիւղը հարիւրին 50 տոկոսով հաւաքական տնտեսութիւններու մէջ առնելու առաջադրութեամբ:

Խ. Ս. Հ. Մ. 6րդ համագումարը տուած է իր պատգամը այս առթիւ: Նաեւ կուսակցական մարմիններու կողմէն Համկոմկուսի կենտրոնէն սկսած մինչեւ Հայաստանի կեդրոնական կոմիտէն:

Հրահանգը վերէն է, շեշտովի վճռական ու մանաւանդ անառարկելի եւ անյետաձգելի:

Ձեռնարկը նոր չէ,եւոչ ալ անակնկալ:Դեռ տարի մը առաջ գիտէինք արդէն թէ ինչ խելագար շարժումով մը, Խորհրդային իշխանութիւնները ձեռնարկեցին համատարած հաւաքական տնտեսութիւններու նոր ցանցերով, քանդելու ամբողջապէս հին գիւղը: Գիւղացիութեան բուռն դիմադրութիւնները, որոշ շրջաններու մէջ ապստամբութեան աստիճան ծաւալող ընդվզումները, պահ մը շշմեցուցին համայնավար ղեկավարութիւնը:

Ժամանակին, ստեղծուած այս կացութեան հանդէպ պարզօրէն կը նկատուէր ամէնէն առաջ այն իրողութիւնը թէ երկիրը պատրաստ չէր իւրացնելու օրուան քաղաքականութիւնը: Ու սակայ այն շատ բնական եւ ըմբռնելի պատճառով, որ հաւաքական տնտեսութիւններու ստեղծման եւ պահպանման գլխաւոր ազդակը կրնայ ըլլայ ամենէն առաջ երկրի եւ ժողովրդի կրթական բարձր մակարդակը: Այլ խօսքով, առանց ժողովրդական լայն խօսքերու հիմնական դաստիարակութեան, առանց երկրի ընդհանուր զարգացման, անհնար է տեւականացնել հաւաքական տնտեսութիւնները, մանաւանդ համայնավար ծրագրով:

Այս հիմնական եւ գլխաւոր արգելքէն զատ, ոչ նուազ արգելք էր նաեւ իրենց համայնավար կուսակցութեան անձեռնհասութիւնը, ներքին տարակարծութիւնները, որքան գործադրութեան եղանակներու, նոյնքան եւ գաղափարի շուրջ:

Իսկ երկրի տնտեսական ընդհանուր քայքայումը, ճարտարարուեստի թերեւս թոյլ եւ անկայուն վիճակը, ինչպէս նաեւ համատարած աղքատութիւնը եւ այս բոլորին հետ պետական վիթխարի պիւտճէն, կ՚ամբողջացնէին դժուարութիւններու շարքը:

Զըմբռնեցի՞ն այս ամէնը, համայնավար «մեծամուն» տեսաբաններն ու տնտեսագէտները: Ըմբռնեցին անտարակոյս, բայց չըրին այն, ինչ բնական եւ տրամաբանական թելադրանքը կրնար ըլլալ դէպքերու առարկայական լուծման:

Ստալինը՝ անխալական կարմիր պապը, իր գահը պահպանելու մտահոգութեամբ, դիմեց ամէնէն անթոյլատրելի միջոցներու, կասեցնելու համար քայքայման գործողութիւնը, յառաջ եկած հաւաքական տնտեսութիւններու «քեալլակեօզութիւններէն»:

Հանդարտեցնելու համար յուսահատական պայքարի բեմը նետուող գիւղացիութիւնը, ան իր արբանեակներու միջոցով ստեղծուած կացութեան պատասխանատուն հռչակեց համայնավար «աջ եւ ձախ քէլակեօզները»: Ու բանէն դուրս եկաւ որ հաւաքական տնտեսութիւններու գործադրութեան սխալ եւ ծայրայեղ միջոցները» եղած են անհատ համայնավարներու գործ, հակառակ կուսակցութեան հրահանգներուն: Եւ որպէսզի խօսքի ազդեցութիւն ըլլար միայն այս մեղադրանքը, սկսաւ անխնայ հալածանք, մանաւանդ ազգային հանրապետութիւններու մէջ, շարք մը գործիչներու դէմ: Խորհր. Հայաստանէն քշուեցան եւ այս կուսակցական հրահանգներու գործադրութեան վրայ թոյլ հսկողութիւն ցոյց տալու մեղադրանքով՝ կեդրոնական կոմիտէի առաջին քարտուղար կոստանեանը եւ ուրիշ բազմաթիւ մեծ եւ փոքր գործիչները:

Այս կարգի միջոցներով անշուշտ ոչինչ փոխուեցաւ բուն կացութենէն:

Ստալինփորձեց պահ մը այս գնով զինադադար ստեղծել, մէկ կողմէն ամփոփելու համար իր ուժերը, միւս կողմէն ալ նոր միջոցներով շարունակելու սկսած պայքարը:

Աւելորդ է կանգ առնել մանրամասնութիւններու վրայ, որոնք ամէնէն վայրագ պատկերը կը ցուցադրեն Մոսկուայի կարմիր բռնապետին: Յիշեցնենք սակայն, որ այս կեղծ ռազմախաղէն տուժեց ոչ միայն երկրի գիւղացիութիւնը փիզիքապէս եւ տնտեսապէս, այլեւ տուժեցին շատ մը համայնավարներ ալ, որոնք համարձակեր էին կեղծիքը հրապարակել:

Հաւաքական տնտեսութիւններու նշանախօսքին տակ մղուած նախորդ տարուան այս ընդհանուր դիտողութիւնները ներկայացնելէ ետք, պէտք է մատնանշել առանձնապէս քանի մը իրողութիւններ ալ, որոնք անհրաժեշտ են այսօրուան կացութիւնը աւելի պարզօրէն տեսնելու:

Անկեղծ թէ ոչ, համայնավար կուսակցութիւնը դատապարտեց պաշտօնապէս «բռնի» միջոցներու գործադրութիւնը, հաւաքական տնտեսութիւններու կազմակերպման աշխատանքներու մէջ: Աւելի պարզ, հրահանգուեցաւ կուսակցական եւ պետական կազմակերպութիւններուն, գիւղացիութիւնը համոզելով, բացատրելով մօտեցնել հաւաքական տնտեսութիւններուն:

Այս ուղղութեամբ տարի մը շարունակ գրաւոր եւ բանաւոր քարոզչութիւնը հանդիսացաւ ապացոյց համայնավար կուսակցութեան ընդունած սխալին:

Այսքանը եթէ կը նպաստէ կամաւորութեան սկզբունքի գոյութիւնը համայնավար կարգերուն մէջ, կան սակայն այլ երեւոյթներ ալ, որոնք կը նսեմացնեն փաստը իր բարոյական չափանիշովը:

Որովհետեւ եթէ մէկ կողմէն կը դատապարտուէր բռնի միջոցներու գործադրութիւնը, միւս կողմէն ալ կը ստեղծուէին այնպիսի անհանդուրժելի պայմաններ, որոնց մէջ անհատ գիւղացին չէր կրնար ընտրել տարբեր միջոց մը իր կացութիւնը պահպանելու համար, քան հաւաքական տնտեսութիւններու մէջ մտնելու դիմումը:

Այս սիւնակներէն տարբեր առիթներով մատնանշած ենք այն բացառիկ արտօնութիւններու մասին, որ շնորհուած է եղեր հաւաքական տնտեսութիւններու, եւ ընդհակառակն անհատական արտօնութիւններու սահմանափակումը:

Պետական օրէնքներով նուիրականացած այս խտրականութիւնը կը չեզոքացնէ ուրեմն կամաւորութեան սկզբունքը:

Ուրիշ տեսակէտով ալ վերեւի ուղղութիւնը չնպաստեց համայնավար տեսաբաններուն: Վերջինները կը յուսային թէ իրենց այդ քայլով կը բարձրացնեն անպայմանօրէն հաւաքական տնտեսութիւններու արտադրական կարողութիւնը: Անոնք կը կարծէին այնպէս, որ այդ միջոցով աւելի հեշտ պիտի ըլլար գիւղական արտադրութիւններու ամբարումը պետութեան հաշւոյն, մեղի արդէն ծանօթ միջոցներով: Իրականութիւնը այս երկու ուղղութեամբ ալ յուսախաբեց զիրենք, գոնէ անցեալ տարուան ընթացքին:

Գիւղացին մնաց հին գիւղացին, հաւաքական տնտեսութեան մէջ, իր նախկին սովորութիւններով եւ հոգեբանութեամբ:

Ան կը մնայ վերապահ, կասկածոտ եւ միաժամանակ վատ տրամադրուած իր նոր շրջանակին մէջ միշտ նախկին կեանքի «բարիքներ»ը երազելով:

Այս էր պատճառը, որ հաւաքական տնտեսութիւններու ներքին գործերը ընդհանրապէս միշտ ալ գէշ կերպով կազմակերպուեցան:

— «Այդ պատճառով մի շարք վայրերում փճացաւ կոլտնտեսութիւնների բերքի որոշ մասը եւ պակասեց պետութեանը յանձնուելիք (վաճառուելիք) բամպակի, վուշի եւ այլ մշակոյթների քանակը»: («Խ. Հ.» 2 ապրիլ)

Նոյնպէս, շնորհիւ կազմակերպութեան թերութիւններուն, ծուլութիւնն ու ձրիակերութիւնը դարձան իրական փորձանք բոլոր հաւաքական տնտեսութիւններու մէջ: Եւ իբրեւ դարման, համայնավարները կամացուկ մը մէկ կողմ նետելով իրենց սկզբունքային տեսակէտները, վերջերս հրահանգեցին.

— «Բոլոր կոլտնտեսականների համար պէտք է կանոն դառնայ կոլտնտեսութեան եկամուտների բաշխման հետեւեալ սկզբունքը,— ով աւելի շատ եւ աւելի լաւ է աշխատում, նա աւելի շատ է ստանում, ով չի աշխատում, նա ոչինչ չի ստանում:»

Այս բոլորը, ինչպէս նաեւ համայնավար կուսակցութեան ցուցադրած վճռական կորովը պիտի նպաստե՞ն արդեօ՞ք երկիրը համատարած հաւաքական տնտեսութիւններու ենթարկել:

Հարց մըն է սակայն, նոր սկսուած գործի ընթացքին, որուն դժուար է պատասխանել վճռական եղանակով: Բայց դատելով երեւոյթներէն եւ դէպքերէն, կը թուի թէ ի վերջոյ հին գիւղը տեղի պիտի տայ հաւաքական տնտեսութեան առաջ: Մանաւանդ, երբ նկատի ունենանք որ, համայնավար իշխանութեան համար այլ եւս միակ աղբիւրը կը մնայ հաւաքական տնտեսութիւնը: Կենսական այս անհրաժեշտութիւնն է գուցէ պատճառը, որ այսօր մէջտեղ կը նետուի նոր մարտական կարգախօսը՝ «կոլանտեսութեան հե՞տ, թէ նրա դէմ»

Կոլտնտեսութիւնը պիտի փրկէ՞ կացութիւնը, բուն խնդիրը ահա՛, որ ապագայի հարց է արդէն:

Ս. ԹԱԹՈՒԼ

"ՂԱՋԻԻ ԵՐԿՐՈՒՄ"

Այս խորագրի տակ յօդուած մը տպագրուած է ռուսական «Պոսլէտնիա Նովոստի» թերթի մէջ:

Կարեւոր եմ համարում թարգմանաբար յանձնել «Յառաջ»ի ընթերցողների ուշադրութեան, իր շահեկան բովանդակութեան համար.—

Ի՞նչ է ներկայացնում արդի Թուրքիան: Եւրոպացի ընթերցողը լսել է համարձակ եւ մեծ բարենորոգումների, Մ. Քէմալի նշանաւոր անձնաւորութեան, երբեմնի հռչակաւոր ժողովրդի ազգային վերածնունդի, խալիֆի կործանման, սովէտական Ռուսաստանի հետ տարօրինակ եւ առեղծուածային բարեկամութեան, կիներու ազատութեան եւ լատինական տառերի կիրարկման մասին:

Բայց եւ այնպէս, ո՛չ ոք չգիտէ լիովին, թէ ինչ է կատարւում այդ երկրի մէջ:

Ահա թէ ինչո՞ւ համար այնքան հետաքրքրութեամբ կարդացւում է լրագրող Նէլիա Պավլովայի նոր լոյս տեսած գիրքը՝ «Ղազիի Երկրում»:

Նէլիա Պավլովան Փարիզի թերթերի յանձնարարութեամբ այցելել է նոր Թուրքիան, անցեալ տարուայ աշնան: Նրա կենդանի եւ պատկերալից տողերը տպագրւեցին Փարիզի «Էօվր» եւ «Պըթի Ժուռնալ» թերթերում: Հիմայ էլ այդ բոլորը լոյս է տեսել առանձին գրքոյկով:

Մանօթանալով խելացի եւ գիտող օրագրողու գրքի հետ, ուր կարողացել է 220 էջերի մէջ տալ լրիւ պատկերը վերածնւող Թուրքիայի, ըմբռնում ես չափը Մուսթաֆա Քէմալի հանճարի եւ արժէքն ու խորութիւնը կատարած բարենորոգումների:

Թուրքիայի Պետրոս Մեծը ոչ միայն «հրաժարեց ամփոփել մօրուքները», այլ եւ վեց տարուան ընթացքին փոփոխութեան ենթարկեց թուրքական կենցաղը, ոչ միայն կարողացաւ փոխել ժողովրդի հոգեբանութեան մէջ տիրող «խալամ» գաղափարը «Թուրք պետութիւն» հասկացողութեամբ, ոչ միայն ամբողջովին վերանորոգեց ներքին կառավարական սիստեմը, այլ եւ Փոքր Ասիայի սրտում ստեղծեց իսկական օջախ մը եւրոպական քաղաքակրթութեան:

Զգտելով կեանքի մէջ ձեռք բերել եւ իւրացնել եւրոպական լաւագոյն քաղաքակրթութիւնը, քաղաքացիական օրէնքների իբրեւ հիմք, վերցրել է զուիցերիական օրէնքները, քրէականի համար՝ նոր իտալականը եւ քրէական դատավարութեան համար գերմանական, ծովային առեւտուրի համար՝ գերմանական օրէնքները եւայլն:

Թրքական իրաւագիտութիւնը ստեղծելով եւրոպական լաւագոյն իրաւագիտութեան հիմունքներով, դառնում է կատարեալ եւրոպական իրաւագիտութիւն:

Երկիրը ապրում է վերաշինութեան տենդային դարաշրջանը:

Քսան դարու գոյութիւն ունեցող Անգորան (հին Խոտիտների մայրաքաղաքը) որ 5 տարի առաջ 40,000 բնակչութիւն կը հաշուէր իր մէջ, այժմ ձեւափոխուած է եւ ունի 200,000 բնակչութիւն: Ամբողջ երկրի տարածութեան վրայ խոփը ակօսում է հողը, հնչում են բահը եւ մուրճը աճում են նոր գործարաններ, նոր տուներ, շինւած են նոր երկաթուղիներ, ոսկեգոյն հասկերով փայլում են դարեր անմշակ մնացած դաշտերը:

Նսեմանում են սովէտական հնգամեակները նրանց համերաշխ եւ ազատ ջանքերի առաջ: Աղքատիկ երկիրը կորսնցնելով հողային տարածութեան եւ ազգաբնակութեան կէսէն աւելին, (Օսմանեան կայսրութիւնը ունէր 34 միլիոն բնակչութիւն, իսկ Թրքական հանրապետութիւնը 14 միլիոն), ծանրաբեռնւած պարտքերով եւ այն հոգերով որ կարենայ պահպանել իր արտաքին անկախութիւնը, 6 տարւայ ընթացքին կառուցել է 8000 նոր գործարաններ, 3 անգամ ընդարձակել է երկաթուղիների ցանցը, անց է կացրել 25000 քիլօմեթր նոր խճուղիներ, շինել է 5000 կամուրջներ, ստեղծել է նոր առեւտրական նաւատորմ 250,000 թոնոյից բաղկացած եւ չորս անգամ բարձրացուցել է ժողովրդի հարստութիւնը: Անգօրայի եւրոպական նոր թաղի ծաղկապատ հրապարակում կանգնած է հսկայ պրօնզեայ ձիու վրայ Ղազիի արձանը նման Պետրոգրադի Պետրոս Մեծի պղնձեայ արձանին:

Ն. Պ. Վ.

Թարգմ. Հերմոնէ Աբոյեան

ԽՄԲ.— Մենք Միլիւքոֆի օրկանին այս տեսութիւնը կ՚առնենք իբրեւ երգիծանք: Այլապէս անիմաստ պիտի դառնար:

Տիկին Նէլիա Փավլովա այն գրիչն է որուն համար Թուրքերէն «Սօն փոստա» թերթը կը գրէր 1930 Նոյեմբերին.

— «Տիկին Փավլովայի «Կազիի երկրին մէջ» անուն գիրքը չծախուեցաւ Ֆրանսայի մէջ եւ այժմ տիկինը կ՚աշխատի Թուրքիոյ մէջ սպառել զայն: Իմացայ որ այս ծառայութեան փոխարէն 5 10,000 ոսկի առած է: Նոյն ձեւով էնկիւրի կը գտնուի նաեւ Տիկին Մառշան»:

Այս առթիւ կարդալ նաեւ «Դրօշակ»ի մարտի թիւը,«Թուրքիոյ շուրջ»:

Ձեխօսլովաք փոխառութիւն. — Ֆրանսայի ելեւմտական կարեւոր խմբակներէն մէկը, փոխատուութեան առաջարկ մը ըրած է Չեխօսլովաքիոյ: փոխատուութեան գումարը պիտի ըլլայ 45էն 50 միլիոն տոլար, վճարելի 25 տարիէն, 5.50 տոկոսով:

Գերմանիոյ անգործութիւնը. — Գերմանիոյ անգործներու թիւը ապրիլ 15ին 4 միլիոն 628.000 էր, 120,000 նուազ քան անցեալ կիսամսեակին:

ՀԵՌԱՒՈՐ

ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ԺԻԳԵՐԸ

ԱՊԱՏԱՆ (Սեփ. թղթ.).— Մեր գաղութը երկար կեանք չունի:Թէեւ 1922էն սկսեալ Հայերը մուտք գործած են հոս, սակայն շատ նուազ թիւով: Ցետոյ Նահր-էլ-Օմարէն, Հնդկաստանէն եւ Վերին Պարսկաստանէն աշխատաւոր ձեռքերը այստեղ կը դիմեն գործի, եւ կ՚ընդունուին A. P. O. C. ընկերութեան կողմէ: Այսպէսով, մինչեւ 1925ի սկիզբները Հայերու թիւը հասաւ 350էն 400ի: Մինչեւ այս թուականը Հայերը բոլորովին անտարբեր եւ առանձնացած էին, բայց կամաց կամաց իրար գալով, իրար ճանչնալով շեշտուեցաւ ազգային հիմնարկութեան մը անհրաժեշտութիւնը, եւ առաջին պատեհութեամբ հիմնուեցաւ Ապատանի հայկական «Սպորդ» Ակումբը: Ընկերութիւնն ալ իր օժանդակութիւնը բերաւ,տրամադրելով շէնք մը իր բոլոր յարմարութիւններով:

Այս առիթ եղաւ գաղութիս Հայերը թմրութենէ զատելու: Ակումբը վաւերացուերացուելէ յետոյ անմիջապէս սկսան ներկայացումներ տալ, երեկոյթներ կազմակերպել, խաղերուն մասնակցիլ եւն.:

Ակումբը իր ընթացքով օգնեց գաղութիս թէ մտաւորապէս եւ թէ փիզիքապէս: Այս առթիւ մէջտեղ եկաւ նաեւ նոր սերունդի դաստիարակութեան հարցը որ մտահոգութիւն կը պատճառէ բոլորիս: 1927ի սկիզբները կազմուեցաւ Ա- պատանի «Կրթասիրաց» Միութ[...] որ ամէն միջոց ի գործ [...] տալու մատաղ սերունդի [...] րակութեան, սորվեցնելու [...] մայրենի լեզուն եւ կապել [...] հայրենիքին: Այս Միութիւնը [...] միջոցի մը մէջ իր նպատակին [...] սաւ, բանալով նախակրթարան [...] Վարձեց երկու ուսուցիչներ, [...] յանձնելով 25-30 սաներ եւ սան[...] հիներ: Ձեռնարկը մօտ էր [...] արդիւն: Ակումբը եւս բերաւ իր [...] ժանդակութիւնը ամսը 100 դրամ [...] Բայց Կրթասիրացը այսքանով [...] չաւ. տեղծեց եկամ[...] նոր աղբիւրներ, ապահովեց իր [...] րեկան ծախքը:

Այսպէս, հեռաւոր անկիւն ինկած հայկական այս փոքրիկ [...] ղութը ունեցաւ իր երկու Մ[...] թիւնները, մէկը միւսէն աւելի [...] րեւոր:

Այս համերաշխ վիճակը շար[...] նակուեցաւ մինչեւ 1930: Ընկ[...] տեւ սկսաւ պառակտումը:

Մեր գաղութին մէջ ալ կ[...] հայանուն բախտախնդիրներ, որ[...] ամէն ջանք ի գործ դրին քայքա[...] լու այս երկու բարենպատակ Մի[...] թիւնները, մասնաւորապէս Կրթա[...] րացը, որ իր յաջողութիւններով [...] փայլուն ապագայով շշմեցուցած [...] զիրենք: Բարեբախտաբար [...] թիւը շատ քիչ ըլլալով Միութ[...] մէջ, չկրցան որոշ վնաս մը հասց[...] Յաջողեցան միայն կարել Ակումբ[...] դպրոցին շնորհուած 100 դրամը [...] դադրեցնել իրենց անդամակցութիւնը:

Կրթասիրացի Վարչութիւնը [...]

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Սելանիկէ «Հորիզոն»ը, դաւնօրէն կը նկարագրէ Մակեդոնիոյ 5.600 որբերուն ողբերգական վիճակը (17 ապրիլ).

— «Եղերական ողբերգութիւն մը կը թաւալի մեր քթին տակ, հարեւան շրջաններու մէջ: Իրենց սեւ ճակատագրին լքուած դժբախտ սերունդի մը բեկորները, որոնք, իրենց, ծնած օրէն իսկ օր ու արեւ չտեսան եւ կրեցին չարչարանքներուն ամէնէն դառնն ու տաժանելին, ամիսներէ ի վեր կը տուայտին գործազրկութեան եւ անօթութեան ճանկերուն մէջ:

Չկա՛ն երէկուան կայտառ ու շէնշող երիտասարդները, որոնց վարժուած էինք հանդիպիլ, մեր գիւղական այցելութեանց առիթներով: Հինգ վեց ամսուան տառապանքը նիհար դալկութիւնով մը պատած է անոնց մարմինները: Հիւանդութիւնները դարան լարել սկսած են անոնց մարմիններուն մէջ եւ դէմքերը փորուած են տաժանքի պրկումներով: Մելամաղձոտ թախիծ մը կը մթագնէ անոնց բիբերը եւ դառնութիւնն ու վիշտը կը կուտակուին ամէն օր անոնց սրտերուն մէջ: Ո՛չ ուտելիք հաց ունին, ո՛չ ալ հանգիստ կայք: Թափառական՝ բունավեր թռչուններու պէս, կ՚իյնան գիւղէ գիւղ. կայանէ կայան, վատուժ ու յոգնած, յուսահատ ու ընկճուած:

Գործ կը փնտռեն, պարկեշտ աշխատանքով պատառ մը հաց ճարելու հնարաւորութիւն: Բայց չեն գտներ: Բոլոր դռները փակ են իրենց առջեւ:

Բանաստեղծութիւն չէ որ կ՚ընենք: Դաժան ու տաժանելի իրականութիւնն է որ կը պատկերացնենք քանի մը խիտ տողերու մէջ: Անգործութեան տագնապը հասած է իր ծայրագոյն աստիճանին մեր չափահաս որբերուն համար:

Քիչեր են այն բախտաւորները, որոնք կրցած են տեղաւորուիլ գործի մը մէջ եւ ապահովել իրենց համեստ օրապահիկը: Անոնցմէ ոմանք — փոքրաթիւ մէկ մասը — ունին հելլենահպատակ եղած ըլլալու առաւելութիւնը, շնորհիւ իրենց կատարած քառամսեայ զինուորական ծառայութեան»:

ԻՍԿ ՀԻՆ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ...

Իր կարգին Աթէնքի «Նոր Օր[...] հարցարան մը բացած է, եր[...] ւան հանելու համար անգործ[...] թեան համեմատութիւնը [...] Յունաստանի հայ գաղութին մէջ: Այս առթիւ գրուած խմբագրականի մը մէջ, մեր պաշտօնակից[...] ցը կը նկատէ (16 ապրիլ)—

— «Կառավարական աղբիւր[...] հիմ ունենալով, կարելի է ըսել [...] Յունաստանի մէջ անգործութ[...] տագնապ չկայ: Հազիւ 10,000 [...] բողջ երկրին մէջ եւ այդ թիւին [...] մասը կը կազմէ պաշտօնէութիւն[...]

Տնտեսական տագնապ կայ, [...] ոչ անգործութեան տագնապ, ոչ [...] կաւին:

Ընդհանուր առմամբ, կարելի [...] ըսել թէ յունահայութիւնը [...] տանելի կեանք ունի, քան իրեն [...] տակից յոյն դասակարգը: Ու [...] հասկնալի է:

Հայ աշխատաւորը աւելի [...] ճամբա կ՚աշխատի եւ կը գո[...] համեստ օրավարձերով: Ցետոյ [...] տիքաններու մէջ չգտնուելով [...] գիւրութեամբ կը մօտենայ գործ[...] րոջ: Խնայասէր է: Կայ ուրիշ [...] մըն ալ:

Հայ աշխատաւորին հետ կ՚ա[...] խատին նաեւ իր կինը եւ զաւա[...] ըը, որոնց բոլորին շահածը [...] կը բաւէ ընտանիք մը հանգիստ [...] րեցնելու համար: Այս է պատճ[...] որ թշուառութիւն չենք տեսներ [...] թակայաններու մէջ:

Անոնցմէ դուրս, ինչպէս [...] տեղ, հոս ալ կան անօգնական [...] ապրուստի միջոցներէ զուրկ [...] նիքներ, որոնք կը կարօտին ար[...] քին օժանդակութեան: Այս շ[...] կը պատկանին հիւանդները, ան[...] ները եւ տարիքոտները: Այսպիսի[...] րուն թիւը ամբողջ յունահայու[...] մէջ 1500ը չանցնիր:

Մեր գաղութը բաղդատելով [...] րանսահայութեան եւ արժանթ[...] հայութեան հետ, անհամեմատ [...] լաւ վիճակ կը պատկերացնէ:

Այս բոլորը, անշուշտ չեն [...] նակեր թէ գաղութը իր ամբող[...] թեան մէջ ինքնապահ դարձած [...] պէտք չունի արտաքին օժանդ[...] թեան: Որբութեան պէտք չ[...] Ասիկա կրնանք վճռապէս յ[...] պարել: Բայց օժանդակութեան պ[...] ունինք դպրոցները պահելու եւ [...] դպրոցներ բանալու համար: Ու [...] ւանդներուն ցալը՝ գոնէ բարոյ[...] ամոքելու համար:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՇՐՋԱՆԻ 8ՐԴ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

ՖԻԼԻՊԷ, 16 ապրիլ (Սեփ. Թղթ.)— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պուլկարիոյ Շրջանի 8րդ Պատգ. Ժողովը գումարուեցաւ Ֆիլիպէի մէջ, 12-13 ապրիլ, կիրակի եւ երկուշաբթի, մասնակցութեամբ պատգամաւորներու։

Բացման, նիստերուն մէջ, Ընդհանուր Վարչութեան կողմէ, Ա. Գ. Փոքրոսեան եւ նախագահութեամբ Տր. Ե. Պոզոմեանի, գործը սկսաւ։ ...

Ընտրուեցան Պատգ. Ժողովի դիւանը. — Ընդհ. Վարչութեան ներկայացուցիչներ՝ Գ. Գ. Մ. Բաբոեան, Ա. Ա. Հ. Սարգիսեան, Թ. Արզումեան, Փ. ...

Երկ. Վարչութիւն.— Գ. Գ. Խ. Վարդազարեան, Հ. Հարութիւնեան, Ա. Մ. Սոփիկեան ...

Պատգ. Ժողովը որոշեց ողջոյնի գիր մը ուղղել Փարիզի մէջ գտնուող Ընդհ. Պատգ. Ժողովին, ...

Ա. Տ.

ՏԻՍԱՆՆԵՐԻ ԳԻՐԸ

ՏԱԼԻԱՆ ԿՐԵՑ ՍԱՄՍՈՆԻՆ ՄԱԶԵՐԸ ԿԱՄ ՔՈՒՐՈՒԹԵԱՆ ԿԻՆԸ ՄԱՏՆԵՑ ԻՐ ԱՄՈՒՍԻՆԸ

Եթէ քննաժին ներսէն չէսկար, հասանաբար բոլորը չպիտի գտնուէր ու Քուրքեն, մինչեւ այսօր պիտի շարունակէր ...

Վ Ե Ր Ջ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵԳՍՏՈՆԸ

Լիոն, 21 ապրիլ.— Շաբաթ եւ կիրակի օրերուն Փ. ... հանդիսութիւնը տեղի ունեցաւ Սալլ ...

Կարդացէք եւ Տարածեցէք ՑԱՌԱՋԸ

Լ.

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

ԵԼԼՏՐՋԻ ԴԻՊՔԻՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այն օրը, Գոհար Պէյն Սաղն Արմասին Սոլթան ... 1866ին։ ...

(Շար.)

ֆրանսական հիւպատոսարանին առջեւ։ Խումբէն մէկ քանի անձեր ուզեցին մտնել հիւպատոսարան, պահանջելու որ Թա-Թալոնիոյ եւ հանրապետութեան դրօշները պարզուին, ինչ որ չկատարուեցաւ։ Հիւպատոսարանը ոստիկանական պաշտպանութեան տակ է։

Այս միջադէպին որեւէ կարեւորութիւն չի տրուիր։ Քաղաքին կառավարիչը այս միջադէպին առթիւ, ցաւ յայտնեց ֆրանսական հիւպատոսին յանուն կառավարութեան։

Բոլոր մեծ պետութիւնները պաշտօնապէս ճանչցած են նոր կառավարութիւնը։

Ֆրանքօ-յոյն առեւտուր

Յունական կառավարութիւնը ֆրանսական պատուիրակութեան հաղորդեց պայմանները զորս կ'առաջարկէ առեւտրական պայմանագրի կնքման համար։

ա) Տարեկան 325 հազար հեկտոլիտր յունական գինի պէտք է մտնէ Ֆրանսա։ բ) Ծխախոտի ֆրանսական մենաշնորհի ընկերութիւնը պէտք է յանձնառու ըլլայ Յունաստանէն գնելու տարեկան 42-45 միլիոն դրախմիի յունական ծխախոտ։ գ) Ֆրանսա մտած յունական գինիներու ամբողջ քանակը, ինչ որ ըլլայ գինիին տեսակը պիտի ենթարկուի 55 ֆրանք մաքսատուրքի, ամէն մէկ հեկտոլիտր։ դ) Յունաստան ազատ պիտի ըլլայ Ֆրանսա մտցնելու անմիջապէս սպառելի գինիներ, սրուակի մէջ դրուած կամ ոչ, վճարելով հեկտ. գլուխ 84 ֆրանք։ ե) Որոշուած տարեկան քանակը 325,000 հեկտ. կարելի պիտի ըլլայ աւելցնել այն պարագային որ ֆրանսական գինիի արտադրութիւնը նուազի, եւ պիտի նուազի՝ երբ ֆրանսական գինիի արտադրութիւնը առատ ըլլայ, այսինքն՝ 60 միլիոն հեկտ.էն աւելի։ Ամէն պարագայի մէջ սակայն, Յունաստանէն Ֆրանսա մտած գինիի քանակը վար չպիտի ըլլայ 280,000 հեկտոլիտրէն։

Նաւային համաձայնութեան շուրջ

Հռոմի ֆրանսական դեսպանը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Իտալիոյ արտաքին նախարարին Կրանտիի հետ, որուն յանձնեց նաւային հարցին վերաբերեալ ֆրանսական կառավարութեան նոր յուշագիրը։ Տեսակցութեան արդիւնքը գաղտնի կը պահուի։ Հռոմի թերթերը կը գոհանան դէպքերը արձանագրելով առանց որեւէ մեկնաբանութիւն տալու։ Միայն ֆաշիստ կարեւոր թերթ մը մէկ քանի տող կը յատկացնէ հարցին։ — Իտալիա, կ'ըսէ, առաւելագոյն զիջումն ըրաւ, եւ չենք գիտեր թէ ի՛նչ պիտի կրնար ընել իտալական կառավարութիւնը, եթէ պայմանադիրկողմերէն մէկը ուզէր ետ կենալ»։

Ամերիկա եւ զինաթափումը

Նիւ-Եորքէն հեռագիր մը կը յայտնէ թէ կը կարծուի որ Միացեալ-Նահանգները պիտի մասնակցին ցամաքային զինաթափութեան խորհրդակցական ժողովին, որ պիտի գումարուի յառաջիկայ տարի։ Նախագահ Հուվըրի վարչութիւնը կարգախօս ընտրած ըլլալ կը թուի սպառազինման նուազումը մինչեւ ազգային ապահովութեան սահմանները։

Ռուսաճափոնական խզում

Ճափոնի եւ Խորհ. Միութեան միջեւ յարաբերութիւնները օրէ օր կը ձգտին եւ խզում մը հաւանական կը նկատուի։

Ճափոնական կառավարութիւնը Մոսկուայի իր ներկայացուցիչէն ստացաւ երկու տեղեկագրեր, որոնք կը հաստատեն թէ խորհ. կառավարութիւնը որեւէ տրամադրութիւն ցոյց չի տար բարեկամաբար հարթելու այն դժուարութիւնները, որոնք երեւան եկած են ռուսական ջուրերու վրայ Ճափոններու ձըկնորսութեան իրաւունքին հետեւանքով։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

փրոֆ. եօրկա կը գործէ.— Ռումանիոյ վարչապետը Փրոֆ. Եօրկա, Թագաւորին ներկայացուց նոր նահանգապետներու ցանկ մը, որուն մէջ նշանակուած անձերը պիտի փոխարինեն նախորդ վարչապետին կողմէ նշանակուած նահանգապետները։ Այս ցանկին մէջ կան գործօն բանակի սպաներէն 15 հոգի։ Ռումանական թերթ մը կը գրէ թէ խորհրդարանը նիստի պիտի հրաւիրուի մայիս 2ին։ Եթէ մերժէ վստահութեան քուէ տալ կառավարութեան, նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին մայիս 15ին։

պուլկարիոյ դահլիճը.— Պուլկար ժողովրդական կուսակցութեան պետը Մալինոֆ որ պաշտօն ստանձներ էր կազմելու դահլիճը, բանակցութեանց մտած է զանազան հոսանքներու պետերուն հետ, համերաշխութեան դահլիճ մը կազմելու համար։ Նախկին վարչապետը Լիափչէֆ յայտնեց թէ չպիտի մերժէ իր գործակցութիւնը։

փոքր համաձայնութիւնը.— Փոքր-Համաձայնական կառավարութեանց արտաքին նախարարներու տարեկան հանդիպումը տեղի պիտի ունենայ Պուքրէշի մէջ, մայիս 4ին։

ՕՐ. ԺԱՆԷԹ ՄԷՇՏՈՒՏԵԱՆԻ
ԵՒ
ՏԻԳՐԱՆ ՋՕՐԵԱՆԻ
նշանախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր շաբաթ իրիկուն, 67 Bld. de la Madeleine, Nice

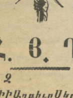

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԻԹԱԼԻԻ Ազբիւր Սերոբ խումբի ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 32 Ave. des Gobelins. Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ՇԱՎԻԼԻ Արդութեան խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին վաղը կիրակի ժամը 5ին բժիշկ Տէր Դաւթեանի բնակարանը, 27 Ave. de Bellevue, Chaville.

ԳԱՒԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Աղբիւր Սերոբ ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները վաղը Կիրակի ժամը 2.30ին Րիւ տը լա Րէփիւպլիքի հաւաքատեղին, Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ Գրադարանը վարձքով կուտայ գիտական, վիպական, գրական ամէն տեսակ գիրքեր։ Ամիսը՝ 2 ֆրանք, շաբաթը՝ 1 ֆր.։

Գրադարանը բաց է Բշ. Դշ. Եշ. եւ Ուրբաթ երեկոները ժամը 7—8.30, դիմել՝ 11 Rue Dunoir, Lyon.

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿ

Զ. Ե. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

ՓԱՐԻԶ.— Վաղը կիրակի իրիկուն Salle d'Horticultureի մէջ, 80 Rue de Grenelle, մէթրօ rue du Bac

Նախաձեռնութեամբ Զ. Ե. Ո. Միութեան, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Հ. Հ. Պատուիրակութեան, Արեւմտեան Եւրոպայի կարմիր խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հայրենակցական միութիւններէն՝ Ատափազարի, Հաճնոյ Ազգասիրացի, Տրապիզոնի, Տարօն-Տուրուբերանի, Շապին-Գարահիսարի։

Նախագահութեամբ Պ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

կը խօսին՝ ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ, ԱՇՈՏ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Ե. ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ եւ Հ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. Գոհարիկ Ղազարեան (դաշնակ), M. Worms (թաւջութակ), M. Y. Brun (երգ), արտասանութիւններ պիտի ընեն Զ. Գարիպեան եւ Ե. Գրիգորեան։

Կ'երգէ Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Մուտքը ազատ է

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Պ. Մանուկ Բաշաեանի սրճարանը, 138rueEtienne Dolet

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ե. Ե. Միութեան

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Brébant Marseillaisի մեծ սրահին մէջ

նախաձեռնութեամբ Զ. Ե. Ո. Միութեան մասնաճիւղին

կը նախագահէ՝ ԳՐ. ԵՊԻՍԿ. ՊԱԼԱՔԵԱՆ

կը խօսին՝ Պ. Պ. Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ, Վ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ, ՏԻԿ. ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ եւ Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, արտասանութիւն եւ երգ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.— Վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Օթէլ տը Ֆրանսի սրահին մէջ

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան

եւ մասնակցութեամբ ազգ. կազմակերպութեանց

ԷՔՍ-ԱՆ-ՓՐՈՎԱՆՍ.— կազմակերպուած «Յառաջդիմասէր» միութեան կողմէ և մասնակցութեամբ ազգ. կազմակերպութեանց

Այս կիրակի ժամը 3ին 11 Rue des Ecoles

կը նախագահէ՝ Արհ. ԱՆՏՈՆ եպսկ. ՊԱՀԱՊԱՆԵԱՆ

կը խօսի՝ Պ. Թ. ԵՂԻՇԷ

Երգ, արտասանութիւն, նուագ եւ կենդանի պատկեր

Պ. Դուրեանի «ՍԵՒ ՀՈՂԵՐԸ»

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. ՎԻԷՆԻ ԱՊԱՌԱԺ ԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին Փասկալի քէմփի սրահին մէջ

կը խօսի՝ ԸՆԿ. Ա. ԱԲՕԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ Այսօր շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Salle Biothérapeutique, 131 Rue Cambronne. մէթրօ Vaugirard։ կը խօսի Պ. Վաճան Համբարձումեան, նիւթ ունենալով՝ «Հայ կնոջ ընկերային իրաւունքները»։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Դիւրայ գիւղի հայրենակցական միութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզ եւ շրջականները բնակող արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած բոլոր Դիւրացիները վաղը Կիրակի ժամը 2.30ին 186 Ave. de Verdun, Իսի լէ Մուլինօ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊԱՏԱՐԱԳ

Վաղը կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի յատուկ պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն ընդհ. Հայ նահատակաց յիշատակին համար։

*** Վաղը Կիրակի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին մէջ կը կատարուի պատարագ եւ հոգեհանգիստ ընդհանուր Հայ նահատակներու յիշատակին համար։ Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Վանի Ոսկեբակ գիւղացի Հայկ Աբրահամեան որ նախապէս կը գտնուէր Հալէպիստան։ Կը կարծուի թէ այժմ կը գտնուի Փարիզ։ Իմացնել՝ իր քեռորդւոյն Պ. Գրիգոր Վարդանեանի, 17 Bld. Puyette, Ghemin Santé Margueritte, Marseille, France.

ԳՏՆՈՒԱԾ

Բուրդէ ժաքէթ մը գտնուած է Հ. Կ. Խաչի պարահանդէսին մէջ։ Ստանալու համար դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, Փարիզ, Մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդ. տարրալուծ.։ Կ'ընդունին ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարիսի։ Ամէն օր9-12,2-8,Կիր,9-12։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։
Տիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49
(կառ. տիւ նօռի եւ կառ. տը լ'էսդի մէջտեղը)

COUVERTURE - PLOMBERIE
INSTALLATION ÉGOUT
TRAVAILLE SUR PLANE
Պատեհութիւնտուն շինողներուն կը ստանձնեմ ամէն տեսակ գործեր։ Դիւրամատչելի գինով հարիւրին 25 ապառիկ
Դիմել Նամակաւ
Ա. ԹԱԹՈՒԼԵԱՆ
5 Ave. de la Port d'Italie, Paris (13)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ԾԱԽՈՒ ՎԻԼԼԱՆԵՐ ԱՆԿԻԷՆԻ ՄԷՋ

Ծախու են Ա՛նկիէնի մէջ երկու վիլլաներ, մէկը՝ մեծ պարտէզով (102 rue des Chesneaux), արժէքը՝ 100,000 ֆր., իսկ միւսը՝ փոքր պարտէզով (202 Rue de St. Leu), 60,000 ֆր.։

Վաճառումը կը կատարուի վաղը շաբաթ ապրիլ 25ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, chez Maître Dupont (146 rue de St. Leu), որուն պէտք է դիմել ամէն մանրամասնութեանց համար։

ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԱՐԱՐԱՏ
39 Rue de Trévise, Paris (9), մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05 91
Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում։
Յաճախորդներու փափաքին գոհացում տալու համար մեծ խնամքով սկսած ենք պատրաստել ամենավերջին սիսթէմի գերմանական մեքենայով անարատ եւ թարմ սուրճ։
Ապրանքներուն ամենալաւը՝ անմրցելի գիներով։

69 rue d'Angoulème, Paris (11)
Tél. Ménilmontant 76—71

Autobus: AY, BC
Métro: Couronnes ou Parmentier
Տօկուն, ճաշակաւոր եւ ամէն քսակի յարմար կօշիկներ պատրաստուած մեր արհեստանոցին մէջ։ կիր. մինչեւ կէսօր բաց է։

ՌԱՏԻՕ ՄԱՍՆԱԳԷՏ Պ. Ա. ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ
2 rue des Fossés St. Jacques. Paris (5)

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
MÉTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ
26
ԱՊՐԻԼ
1931

26 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1554

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

...Ի՞նչ է մեր հոգեկան վիճակը՝ Հայաշխինչ Սարսափներէն տասնըհինգ տարի յետոյ: 1915էն ի վեր:

Ապրիլ 11 մըն ալ այս հարցումը՝ հոգեբանական տեսակէտով...

Առաջին տարիներուն, երբ տակաւին գաղթական չէինք, եւ հայկական պետութեան մը կորիզը կը լուսաւորէր արիւնազանգ խաւարն ու համատարած աւերակները, խորապէս կազդուրիչ էր պատկերը:

Ունէինք արժանաւոր կեցուած մը: Համակուած՝ խոր վիշտով, եւ սակայն հաւատալից՝ վաղուան համար:

Ընթացիկ վէճերը կը նահանջէին, կը նսեմանային ընդհանուր սուգին, շքեղ հեռանկարներու առջեւ:

Իսկապէս համազգային հանգամանք ունէին սգահանդէսները: Կը մասնակցէին բոլոր հոսանքները: Իսկ չորս կուսակցութիւնները մրցումի ելած էին իրարու հետ, բանախօս ճարելու համար:

Փառաւոր սգահանդէս մը կատարուեցաւ նոյնիսկ Երեւանի մէջ, երբ տակաւին շատ հեռու էին կարմիր-կատար «լուսաւորիչները»:

Գաղթէն յետոյ, քանի մը տարի հազիւ տեւեց «համազգային»ը եւ Փարիզը անդանշանը տուաւ նոր, չափազանց գեղհիկ երեւոյթի մը,— սգահանդէս՝ առանձին-առանձին: «Մենք մեզի, դուք ձեզի»: Եւ կամ՝ ոչ մենք, ոչ դուք: Իսկ այս տարուան բանաձեւը —դատելով երեւոյթներէն— եթէ դուք պիտի շարունակէք, մենք այլեւս չենք հետաքրքրուիր:

Ի պատիւ խոնարհ զաղութներու —նոյն իսկ Ֆրանսայի մէջ— պէտք է խոստովանիլ որ աւելի բարեխիղճ են եւ կը շարունակեն յիշատակի տարեդարձը տօնել համախումբ:

Ինչ որ կը նշանակէ թէ՝ խոնարհ խաւերը աւելի լաւ կը հասկնան իրար, քան սա «ուսումնականները»: Երեւելի թէ աներեւոյթ:

×

Սխեղուկ նահանջի, մեկուսացումի կամ պառակտումի ճամբուն վրայ, «երեւելի»ները իրենց հետ ունին Եկեղեցին: Աւելի ճիշդ՝ անոր «իշխանները»: Աննշան բացառութեամբ:

Պզտիկ բան է, բայց արձանագրենք: Փարիզը ունի հոգեւոր հովիւ մը, պատկառելի ծերունի մը, որ հազիւ բերանը բացած, արցունքէ առուակներն ալ միասին կը բանայ: Եպիսկոպոս մըն է, եւ տեղի-անտեղի կը պարծենայ որ ժամանակին ուսուցիչն է եղած Անդրանիկի:

Արդ, Ապրիլեան Սաները —1915ի այս արի աւանդապահները— կը դիմեն նաեւ այս իշխանաւորին եւ կը խնդրեն հովանաւորութիւնը: Եպիսկոպոսը կը հաւանի: Ամբողջ մէկ շաբաթ ալ յայտարարութիւնը կ'երեւայ թերթին մէջ:

Եւ ահա, վերջին պահուն, եպիսկոպոսը կը յայտնէ թէ չպիտի կրնայ նախագահել, թէ կը կարծէր որ իր նախագահութիւնը տեղի պիտի ունենայ եկեղեցիին մէջ եւն.:

Ի՞նչ կասկած որ, Փարիզի հոգեւոր հովիւը վախցած է իր շրջապատէն: Ողջամիտներէն եւ ժամուն դրան աղաներէն, որոնք անշուշտ սաստ մըն ալ քաշած են հայրենասէ՛ր ծերուկին:

Ակամայ մեր միտքը կ'իյնայ «Կարմիր ժամուց»ին Տէր Յուսիկը: Գաւառէն Պոլիս աքսորուած քաջ տէրտէրը:

Սուլթանախնամ ոստանին մէջ, օրուան ամենազօր աղան չէր կրցած կարգի բերել աքսորականը, եւ տէրտէրը ձայնը ձգած կ'աղաղակէր, «Տէր ողորմեա»ի կարգին, դղրդացնելով ժամուն գմբէթը.

— «Ազատութի՛ւն եղբարց մերոց գերելոց»...

Վռամշապուհ եպիսկոպոս— ինչպէս իր դասակիցները— խորապէս գիտակից՝ իր դասակարգային շահերուն, չի կրնար խզել իր կապերը այն միւսներուն, աշխարհական երեւելիներուն հետ, որոնք շատոնց մոռցած են Ապրիլ 11ը: Հէքեաթի մը պէս լսած ու մոռցած:

Անոնց շուքը կ'երեւայ ուրիշ ամէն տեղ, բացի Հայաշխինչ Սարսափներու սգահանդէսէն: Ամէն տեղ, բացի Զարհուրանքի սերունդին կատարած տօներէն:

Եւ այս՝ Լոյս-Քաղաքին մէջ, ուր ոչ Թուրք լրտեսին վախը կայ, ոչ ալ ստուերը Չեկային:

×

Ուրիշ երեւոյթ մը՝ Ապրիլեան տարեդարձին առթիւ, մեր մոռացկոտ ունակութիւնն է:

Կարճատես ենք՝ յիշողութեամբ: Շուտ կը մոռնանք դէպքերը, մինչեւ պայթումը նոր աղէտի մը:

Երեւութապէս լաւ է այս խառնուածքը, բարոյական կորովը պահելու տեսակէտէն: Բայց եթէ քիչ մը աւելի խորը պրպտենք, պիտի տեսնենք մեր վրիպումը:

Կը մոռնանք «ինչո՛ւ»ն: Կը մոռնանք «ինչպէ՛ս»ը: Եւ կը շարունակենք խօսիլ ու գործել այնպէս ինչպէս երէկ, երբ Թուրքը սուտ-քուն մտած էր:

Թուրքը սուտ-քուն մտած է այսօր ալ: Բայց մէկ ազդանշանի վրայ կ'արթննայ իբրեւ մէկ մարդ, լախտը պատրաստ՝ ձեռքին մէջ:

Իսկ մե՞նք: Իսկ մե՞նք:— Թղթատեցէք թերթերը եւ կ'իմանաք ի՛նչ կը բանինք, ի՛նչով ենք զբաղած, երբ թշնամին կը հսկէ, մէկ աչքը գոց, մինչ մենք չորս աչքով պատրաստ՝ իրար գզելու...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Միայն 13 անկախներ կ'ընտրուին

ԷՆԿԻՒՐԻ, 24 ապրիլ.— Ժամը 18ին, խորհրդարանական ընտրութիւնները վերջացան 62ի վրայ՝ 51 վայրերու մէջ: Խալք կուսակցութեան կողմէ անկախներուն ձգուած 30 երեսփոխանական աթոռներուն համար, ընտրուած են միայն 13 անկախներ:

Իբր անկախ ընտրուածներուն մէջ կայ Խալիլ պէյ իթթիհատական նախկին արտաքին նախարար եւ նախագահ երեսփոխանական ժողովի:

Պոլսոյ, Սամսոնի եւ Ռոտոսթոյի մէջ ընտրողները ո՛չ մէկ ձայն տուին անկախ թեկնածուներուն:

Մաղնիսայի մէջ, Ըսմէթ փաշան ընտրուեցաւ միաձայնութեամբ, մինչ նոյն աթոռը Խալքի կողմէ ձգուած էր անկախներուն: Այս կերպով, Ըսմէթ փաշա ընտրուած կ'ըլլայ 2 շրջանակներէ:

Նոր խորհրդարանը նիստի պիտի հրաւիրուի Մայիսի առաջին շաբաթն իսկ եւ պիտի գումարուի մինչեւ յուլիս 15: Այս շրջանը պիտի նկատուի բացառիկ նստաշրջան:

Տարեկան սովորական նստաշրջանի բացումը նշանակուած է նոյեմբերի վերջը:

Արձակուրդի շրջանին, նոր երեսփոխանները պիտի մեկնին իրենց ընտրական շրջանակները, ուր պիտի ուսումնասիրեն տնտեսական եւ քաղաքական կացութիւնը: Իրօք, յայտնի է թէ երեսփոխանները ընտրուած ըլլալով համաձայն Մուսթաֆա Քէմալի կողմէ նշանակուած ցանկին, անոնցմէ շատերը անծանօթ են շրջանակին որ զիրենք ընտրած է:

Որոշուած է որ անկախ կոչուած երեսփոխանները (անկախ բառը այստեղ պարզապէս կը նշանակէ որ պաշտօնապէս չեն մտած Խալքի մէջ,) նոր խորհրդարանին մէջ պիտի կազմեն անջատ խմբակ մը: Ասոնք փորձուած հանրապետականներ են եւ պիտի կազմեն պաշտօնական ընդդիմութիւն: Այս խմբակն է որ յանձն պիտի առնէ նոր խորհրդարանի մէջ քննադատի դերը:

Ի պաշտօնէ ուրեմն, հանրապետական զաւեշտը կը շարունակուի թուրքիաներու լաւագոյնին մէջ...

Թուրքիոյ արտաքին առեւտուրը

Թուրքիոյ տնտեսական գործավարութիւնը կը հերքէ այն լուրերը թէ կառավարութիւնը կը խորհի արտաքին առեւտուրը մենաշնորհի վերածել, եւ արտածումները համագործակցականներու միջոցով միայն կատարել:

«Կառավարութիւնը ոչ մէկ ատեն խնդրոյ առարկայ ըրած եւ նոյնիսկ խորհած է արտաքին առեւտուրը ուղղակի կամ անուղղակի պետութեան մենաշնորհ դարձնել», կ'ըսէ պաշտօնական զեկոյցը եւ դիտել կուտայ թէ համագործակցականներու կազմութեան միակ նպատակն է միջնորդներու բազմութիւնը վերցնել, ի նպաստ արտադրողներուն: Ուրիշ երկիրներու, ինչպէս Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Գերմանիոյ եւ Պելճիքայի մէջ մեծ ուժ տրուած է համագործակցականներուն, բայց ասիկա պատճառ չէ եղած որ արտաքին առեւտուրը ազատ ձեռքերու մէջ չյառաջդիմէ:

*** Ցորենի վաճառականները, որ ներկայիս դժուար կացութեան մէջ կը գտնուին, մօտաւոր ապագային համար ալ մտահոգութեան մատնուած են: Ցորենին գինը 5-7 ղրուշին միջեւ կը գտնուի, եւ 4-5 ամիս բաւելու չափ ալ մթերք մը կայ: Այս պայմաններուն տակ, առաջիկայ բերքը երբ հասնի, դրութիւնը աւելի ծանր վիճակ մը պիտի ստանայ:

Պուլկարիոյ նախարարական տագնապը

Պուլկար ժողովրդականներու պետը Մալինոֆ որուն յանձնուած էր նոր դահլիճի կազմութիւնը, յայտնեց թագաւորին թէ կը հրաժարի իրեն յանձնուած պաշտօնէն: Մալինոֆ յայտարարեց թէ այդ որոշումը տալու ստիպուած էր կառավարական կուսակցութեան պետերուն յարուցած բազմաթիւ դըժուարութիւններուն հետեւանքով:

Քաղաքական շրջանակները կը կարծեն թէ թագաւորը վճռած ըլլալով յաջողցնել համերաշխական դահլիճի մը կազմութիւնը, կառավարական կուսակցութեան պետերէն մէկուն պիտի յանձնէ դահլիճին կազմութիւնը:

Նախորդ վարչապետը Լիափչէֆ որ կառավարականներու կողմէ պաշտօն ստացեր էր վերջին բանակցութեանց ընթացքին ներկայացնելու կուսակցութիւնը, հաւանական կը նկատուի որ կրկին հրաւիրուի կազմելու դահլիճը: Այն պարագային որ Լիափչէֆ մերժէ իր առողջական վիճակին բերումով, կը կարծուի թէ պիտի նշանակուի Մոլոֆ, որ Լիափչէֆի կառավարութեան ելեւմտական նախարարն էր:

Լաւատեղեակ շրջանակներ կը հաւաստեն նաեւ թէ թագաւորը կոչ պիտի ընէ Զանքոֆի, մէկը ազգ. միութեան կուսակցութեան պետերէն:

Եռկյայի կառավարութեան շուրջ

Փարիզի ռումէն դեսպանը մամուլին հաղորդուած զեկոյցով մը բացարձակապէս կը հերքէ «օտար աղբիւրներէ բխած քմահաճ եւ չարակամ զրոյցները» Եռկյայի դահլիճին կազմութեան եւ անոր ներքին քաղաքական ձգտումներուն մասին: Կը հաստատուի թէ խորհրդարանը նիստի պիտի հրաւիրուի մայիս 2ին. իսկ նոր ընտրութիւններ պիտի հրահանգուին այն պարագային որ կառավարութիւնը վստահութեան քուէ չստանայ:

Կարմիր Միջազգայնի Գործադիրը

Ապրիլի սկիզբները Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած է Գ. Միջազգայնի գործադիրին լիակատար նիստը: Կարդացուած է Մանուիլսկիի մէկ տեղեկագիրը այն պարտականութեանց մասին, որոնք կ'իյնան Գ. Միջազգայնի զանազան մասնաճիւղերուն վրայ՝ հանդէպ տնտեսական յարաճունտագնապին, եւ կարգ մը երկիրներու մէջ՝ յեղափոխութեան նպաստաւոր պայմանները զարգացնելու մասին: Կարդացուած է նաեւ Ֆրանսայի համայնավարներու պետ Մարսէլ Քաշէնի տեղեկագիրը որ կը յայտնէ թէ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան կցուած է Հնդկաչինի համայնավար կազմը: Պատգամաւորները վաւերացուցած են գործադիրին ելեւմուտքը 1929—30 տարիներուն համար եւ ընտրած են նախագահութիւն մը 30 անդամներէ եւ 12 փոխ-անդամներէ:

Հնգամեակը կը սպառնայ Անգլիան

Բոլշեւիկեան հնգամեայ ծրագիրը վիճաբանութեան նիւթ դարձաւ Անգլիոյ առեւտրական սենեակներու ընկերակցութեան հաւաքոյթին մէջ, որ քուէարկուած բանաձեւով մը յանձնարարեց իր վարչութեան՝ ուսումնասիրել թէ խորհրդային արտածումները ի՞նչ հետեւանքներ կ'ունենան Անգլիոյ ճարտարարուեստին վրայ եւ ի՞նչ միջոցներու պէտք է դիմել պատասխանելու համար տնտեսական այս յարձակման:

Օկիւսթ Կօվէնի թաղումը

Ուրբաթ առտու կատարուեցաւ թաղման արարողութիւնը մեծանուն հայասէրին Օկիւսթ Կօվէնի: Պսակներ ղրկած էին Եուկօսլաւիոյ թագաւորը, բազմաթիւ երկիրներու արտաքին նախարարներն ու դեսպանները, քաղաք. եւ բարոյական գիտութեանց կաճառին կողմէ ներկայացուցած պատգամաւորութիւն մը ներկայ էր՝ գլխաւորութեամբ Ֆրանսայի հանրապետութեան նախկին նախագահ Միլրանի: Իրենց ներկայացուցիչները ղրկած էին նաեւ Ֆրանսայի վարչապետը, արտաքին եւ այլ նախարարութիւնները:

Ներկայ էին նաեւ Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը եւ «Յառաջ»ի կողմէ Օր. Ա. Թորոսեան:

Դամբանականներ խօսեցան «Տէպա»յի տնօրէնը Պ. Նալէշ, ծերակուտական Հայեօ եւ Պ. Միլրան:

Հանգուցեալին մարմինը թաղուեցաւ Մոնփարնասի գերեզմանատունը:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՏԱԳՆԱՊԸ ԿԸ ՄԵՂՄԱՆԱ՞Յ

Այո՛, կ'ըսեն, գործատիրական շրջանակները: Ո՛չ կը պնդէ Լէօն Ժուհօ, Աշխատաւորներու Ընդհ. Դաշնակցութեան (G. G. T.) ընդհ. քարտուղարը՝ Աշխատանքի Միջազգային Դիւանի վարչութեան ժողովին մէջ: Ժուհօ կը դիտէ որ, ամենէն աւելի անգործութեան ենթարկուած երկիրներուն մէջ իսկ, աշխատանքի բազմաթիւ խնդրանքներ գոհացուած չեն գտներ: Ֆրանսայի մէջ օրինակ, ճարտարարուեստը մարդ չուզեր: Բայց երկրագործութիւնը աշխատող ձեռքեր կը փնտռէ: Նարագան պէտք է նոյնը ըլլայ բազմաթիւ ուրիշ երկիրներու մէջ: Աշխատանքի Դիւանին վերջին նիստէն սադին, տագնապը սաստկացած է եւ կարելի չէ հաւատել թէ ան հասած է իր գագաթնակէտին, ուրկէ անդին՝ պիտի սկսի վար իջնալ...

Տագնապին ծանրացումը մէկ կողմէն յառաջ կուգայ օրավարձքերու նուազումէն, որ ամէն տեղ զրեթէ, պակսեցուցած է ժողովուրդին սպառման կարողութիւնը, եւ միւս կողմէ, տնտեսական մարզի վրայ, ազգ. ինքնապաշտպանութեան միջոցներու խստացումէն:

Յաջորդիւ կը տեսնենք թէ գործատիրական ներկայացուցիչները ի՞նչպէս կը փաստեն իրենց տեսակէտը:

ՎԵՐՋԻՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կրկնենք հարցը.— Տագնապը կը մեղմանա՞յ: Պէտք պիտի ըլլայ հաւատալ, եթէ ակնարկ մը նետենք վերջին վիճակագրութեան վրայ, որ հոկտեմբերէն ի վեր նահանջ ցոյց կուտայ: 1267 հոգիի նուազում մը մէկ շաբթուան ընթացքին:

Ապրիլ 18ին, պաշտօնապէս արձանագրուած նպաստընկալ անգործներու թիւն էր 50537, անցեալ շաբթուան 51804ին դէմ:

Այս առթիւ յիշենք որ անգործներու պաշտօնական թիւն էր 50815 մարտի վերջը.— 40766 փետր.ի վերջը,- 28536 յունուարի վերջը,— 11952 դեկտեմբեր 1930ին,— 4893 նոյ. 20ին եւ 1663 հոկտեմբերին:

1926-27ի մեծ տագնապին, 1927 ապրիլ ամսուն վիճակագրութիւնը ցոյց կուտար 64,485 անգործ:

Ապրիլ 18ին, Փարիզի անգործներու թիւն էր 21376, անցեալ շաբթուան 21,570ին դէմ: Սէնի միացեալ վայրերուն մէջ, 13595, անցեալ շաբթուան 13917ին դէմ: Ընդամէնը ուրեմն 34,971 անգործ ամբողջ Սէնի նահանգին մէջ՝ անցեալ շաբթուան 35487ին դէմ:

Իսկ ապրիլ 13էն 18 Ֆրանսա մտած են 619 օտար աշխատաւորներ: Իրենց երկիրները մեկնած են 1542 օտարականներ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Ըմբոստ Հնդիկները.— Պիրմանիոյ մէկ շրջանը բռնկած է նորէն եւ ըմբոստ հնդիկները կռիւի բռնուած են կառավարական ուժերու հետ: Նախորդ օր տեղի ունեցած բախումներու ընթացքին, 40 ըմբոստներ սպաննուեցան: Նոր ուժեր ղրկուած են կառավարութեան կողմէ ըմբոստներուն վրայ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Դարերով պէտք է ետ երթալ, գտնելու համար մանրանկարը ոճրին, որ ցեղի մը ստուարագոյն մէկ հատուածին վրայ գործուեցաւ, անօրինակ վայրագութեամբ ու ծաւալով։

Այո՛, բոլորը համամիտ են։ Ամէն գրիչ՝ բառերու ամէնէն շեշտն ու հարազատը փնտռելու իր ճիգերուն մէջ՝ կ'անճրկի, ու Ջարդուրանքին նկարագրութիւնը՝ ի վերջոյ կը դառնայ զայրոյթի եւ անզօր մոլուցքի ողբերգ մը, սրտաբուխ, քննախնդիր ու թունաւոր։

Ու ամէն լեզու, սարսափի, գարշանքի, անդրերկրային անխղճութեան պատմութիւն մը ունի. բայց բառերը կը պակսին եւ անէծքը՝ վանկ մը, շեշտ մը, կանչ մը — կը պոռթկայ ահարկու դրուագներու ծանրութեամբը։

Ու նորէն, բոլորը համամիտ են։ Մեծ Եղեռնէն տարիներ յետոյ, Ջարդն ու աքսորը կը շարունակուին, գոյն ու կերպարանք փոխած, բայց իբր անոնց հետեւանք, նոյնքան աղիտաւոր, անողոք ու տմարդի։

Մտքէ միտք ու սրտէ սիրտ, Եղեռնին գնահատութիւնը գոնէ վէճ չի գտներ...

Սակայն, ահա։ Ըսուած է որ Հայը՝ իր դժբախտութեան մէջ իսկ դժբախտ պիտի ըլլայ եւ այս ժողովուրդը որ տառապանքի, հալածանքի ու ճակատագրական ձախորդութեան բոլոր դասերը քաղեց դարերով ու դարերով, բայց երբեք չսորվեցաւ միասին խնդալ, չպիտի ըլլա՞յ որ գոնէ գիտնայ միասին լալ։

«Ճշմարիտ է որ ցաւալի է եւ ցաւալի է որ ճշմարիտ է», պիտի կրկնէր Շէյքսփիր, այսօր իսկ, մեզ համար։

Այո՛. ճշմարիտ է որ եղերական Սուգին քառորդհինգամեակը կը մօտենայ եւ դեռ չկրցանք բոլորս մէկ նոյն օրը, նոյն ժամուն ու նոյն տեղը ներշնչուիլ արիւնոտ անցեալին ոգեկոչումովը։

Աքսորի դառնութիւններն ու Ջարդերու զարհուրանքները կ'երեւի փրցուցին մեր սրտերէն երկիւղածութեան ու մարդավայել վեհութեան ամէն զգացում։ Թափառական կեանքի տանջանքները օտար ու պաղ այս հողերուն վրայ, կ'երեւի հիմերը խախտեցին «ողջերու եւ մեռելներու կենակցութեան», զգացումին որ կեանքի առօրեայ ու միջոցային ուրախութիւններէն ու տխրութիւններէն, յոյսերէն ու վհատութիւններէն մինչեւ մահուան անծանօթը կը ձգէ միութեան կամուրջը՝ յիշատակի քաղցրութեամբ ու դառնութեամբ։

Խզուա՞ծ է այս կապը, Օտար հողերուն սնունդը արդէ՞ն վատասերեց հայ հոգին։ Արդեօ՞ք...

Նայեցէք սակայն բազմութեան որ տարին օր մը, կը վազէ վերարծարծելու իր սուգը. սրահի մը մէջ որ իրը չէ, լսելու ճառ մը, որ ո՛չ իսկ հեռաւոր, աղօտ արձագանգը կը բերէ իր ցաւերուն։ Կը վազէ սակայն, Եղեռնէն տարիներ յետոյ, սուգի ճակատագրական տուրք մը տալու փութկոտութեամբ։

Նայեցէ՛ք բազմութեան, որ յիշելու համար պէտք չունի ո՛չ մէկ թելադրութեան։ Ապրած է կեանքը, դժոխքը։ Իր արիւնով իսկ եւ իր մորթին վրայ արձանագրած է արհաւիրքի դրուագները, զորս մահն իսկ չպիտի կրնայ աւրել։ Ինչպէս ցեղին հոգին՝ անոնք եւս դատապարտուած են անցնելու սերունդէ սերունդ։

Որովհետեւ, ինչպէս հոգին որ ժողովուրդինն է ամէն հողի վրայ ու ամէն երկնքի տակ, ցաւերն ալ ժողովուրդինն են ամէն տեղ։ Եւ գերազանցապէս ժողովուրդինն եղան, երբ քալեց քաւելու ցեղին անունը՝ Ջարդի կիրճերուն ու աքսորի անապատներուն վրայ։

Այդ ժողովուրդը չի մոռնար եւ եթէ արգիլուեցաւ ուրախութեան հաւաքավայր օրերը տօնելէ քով քովի, գիտէ գոնէ միասին լալ, միասին սգալ ու միասին անիծել, ինք որ միասին չարչարուեցաւ ու չարչարանքի գողգոթաները կտրեց նոյն յուսով՝ աչքերը յառած փրկութեան աստղին՝ զոր հոգիի աչքերով կը տեսնէր։

Ու այսօր, կը փորձուի այս ժողովուրդը, իր ցաւին, դառնութիւններուն եւ իր անմար յոյսերուն հաւատարիմ այս ժողովուրդը՝ պառակտել նաեւ իր սուգին մէջ։

Ինչո՞ւ։ Պէտք կա՞յ հարցնելու։ Չգիտնանք, գիտնալ չուզենք ու երբեւիցէ չհետաքրքրուինք գիտնալու։

Կը բաւէ որ գիտնանք թէ եղան մարդեր հայանուն ու հայածին, որ հանդարտութեան ու ապահովութեան պողպատներու վրայ, ազատութեան գեղեցկութիւնը ճառեցին, ու պայքարներու վեհութիւնը շեփորեցին։ Բայց, տեսա՞ն երբեւիցէ վայրագ ձեռքերէ իրենց կուրծքին ու կոնակին ուղղուած եաթաղաններու անյագ շեղբը. կամ որեւէ ատեն, եւ որեւէ տեղ, լսեցի՞ն արիւնոտուշտ բոմբիւն մը ու նշմարեցին դաւաճան ու անողոք հրազէնի մը բերանը՝ շեշտուած իրենց սրտին։

Կը բաւէ որ գիտնանք թէ եղան մարդեր — այսօր մեծանուն, տիտղոսաւորու երախտաւորեալ, — որ թերթէ թերթ ու բեմէ բեմ, Ջարդերու անլուր ու գազանային վայրագութիւնը անիծեցին, զոհերու անմեղութիւնը աւաղեցին ու երկնքի եւ մարդկութեան բոլոր կրակները ուզեցին թափել դահիճներու գլխուն։

Փա՛ռք իրենց քաջութեան՝ անվտանգ սրահներու բեմերուն վրայ։

Պատիւ իրենց լեզուին եւ խօսքի յանդգնութեան, ազատ ունկնդիրներու համակրանքին առջեւ։

Եւ ովսաննա՛ իրենց սրտերուն ըմբոստական, անվեհեր պոռթկումներուն՝ ազատ երկինքներու տակ եւ ազատ հողերու վրայ։

Այս մարդիկը ոչինչ տեսան Ջարդէն. այս մարդիկը ոչինչ զգացին աքսորէն։ Ցեղին տառապանքը ճանչցան երեւակայութեան մը հեռաւոր ապրումներով ու դիւային պատմութիւններու սարսափին առջեւ, սորվեցան ողբերգակի արուեստը։

Դերասաննե՞ր։

Ո՛չ։

Պարզապէս, դիւանագէտներ՝ ճարտար ու խորամանկ, Գիտցեր էին ճողոպրիլ Թուրքին հարուածէն ու այս մարդիկը, որոնց ազգը պէտք չունի, որոնց ո՛չ մէկ ազգ կրնայ պէտք ունենալ, սուգ չունեցան։

Եւ այսօր, կը փորձեն ցեղը պառակտել իր սուգին մէջ։ Այո՛, ճիշտ այսպէս։ Կրնա՞ք տալ ուրիշ բացատրութիւն, երբ Փարիզէն մինչեւ Մարսէյլ ու Միջանկեալ քաղաքները՝ սուգը բաժներ են հատուածներու։

Փորձեցէք։ Եւ երբ ուրիշ մեկնաբանութիւն ու պատճառ չգտնէք, զսպեցէք ձեր զայրոյթը, կաշկանդեցէք ձեր լեզուն եւ եթէ կրնաք, մի՛ ցաւիք որ անմեղներու դահիճը խնայեր է ի ծնէ եւ ի բնէ այս մեղաւորներուն։

* * *

Ողբերգութիւն մը այս ալ, այլապէս զզուելի, որովհետեւ ուզուած, դիտումնաւոր ու շահախնդիր. հատընտիրներու կողմէ, որոնք անզօր՝ ներդաշնակելու իրենց հոգին ու միտքը, յաւակնութիւնն ունին բոլոր դժբախտութիւններէն յետոյ, տակաւին վարելու ժողովուրդի մը զգացումները։

Եւ թերեւս, ճակատագիրն ալ։ Ո՞վ գիտէ։ Այնքա՛ն անքննելի է անպատկառութիւնը եւ այնքա՜ն խոր ու անչափելի՝ վատութիւնը։

Սորված էին պղտոր Ջուրի մէջ փնտռել իրենց բազմապահանջ ու անպէտ մարմիններուն սնունդը ու հիմայ որ քար մը եւս նետեցին լճակին խորը, թող չպիտի տան որ Գերեզմանէ ու Մեռելոցէ զուրկ այս ժողովուրդը միանայ գոնէ յիշատակի հաղորդութեամբ։

Կրկնեցէք հազար անգամ։ Անցեալէն ո՛չ իսկ գերեզման մնաց։

Ըսէ՛ք թէ փլատակներէն ու աճիւններէն աւանդ մը միայն կը մնայ մեր հոգիներուն խորը։

Հասկցուցէք թէ զոհերու գերեզմանները մեր սրտերուն մէջ պէտք է կրենք։

Անօգուտ։ Սրբութիւններու ըմբռնումը յատկութիւնը չէ դիւանագէտին։ Պիտի շարունակեն հեռու մնալ այսօրուան ցաւէն, ինչպէս հեռու էին անցեալի տառապանքէն։ Կամ պիտի մօտենան, արդէն մօտեցած են, իրենց պղտոր հոգիներուն գարշանքովը վարակելու։

Այո՛, զսպեցէք ձեր լեզուները։ Եւ եթէ կրնաք, մի՛ ցաւիք որ անմեղներու դահիճը խնայեց ի բնէ եւ ի ծնէ այս մեղաւորներուն։

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ

ԹԱԳԱՒՈՐԸ ՄԵՌԱ՜Ւ — ԿԵՑՑԷ՛ ԹԱԳԱՒՈՐԸ

Նշենինե՜րը...

Տիժոնէն վար, Սոն գետին հովտին մէջ վարդագոյն թիթեռնիկներու կը նմանին նշենիները, իրենց բոլորակ տարածքով։ Կանո՛ւխ, բացեր են իրենց աչքերը եւ գոյն կը թափեն կանանչ դաշտերու վրայ։ Եբրայեցիները շակետ կը կոչէին նշենիները, — թարգմանի արթնցած, — որովհետեւ ձմրան սահող պատմուճանին տակէն առաջին անգամ աչուկ կը բանան նշենիները։ Խնձորի, տանձի եւ կեռասի ծառերը հարսնեւորի պէս հագուեր պճնուեր են։

Շոգեկառքը գիշերուան մէջէն կը սուրայ դէպի առաւօտը, որ կը լողնայ գետին ջուրերուն մէջ։ Հորիզոնը գունաւոր ապակի մըն է դէմս։ Պարտէզները հետզհետէ կ'աղուորնան, կը ծիծաղին եւ իրենց կիրքէն կը փրփրին։

Ինծի այնպէս կը թուի, որ կեռասենին ու խնձորենին իրենց սպիտակ թեւերով կը կանչեն ինծի, կը լսեմ իրենց ճիչն ու քրքիջը՝

— Ո՞ւր բարով, այսպէս կանուխ, գիւղացի տղայ։

Դուրս կը կախեմ գլուխս, եւ աչքերս պղպջելով ու ձայնս հովին տալով, կը պատասխանեմ՝

— Խնձոր քուրիկ, կեռաս քուրիկ, նշենիդ եմ հարս, արեւը ձեր գլխին, — ես սուգի՛ կ'երթամ։

— Ի՞նչը մեռաւ, ա՛յ աղբարիկ, հարցուց նշենին դողալով։

— Մեռա՛ւ, մեռա՛ւ, իմ ամբողջ գի՛ւղս մեռաւ։ Իմ գիւղս ալ ձեզի պէս, ամէն տարի ապրիլ ամսուն, առաւօտեան երկինքին պէս կը փրփրէր ու կը ծաղկէր։ Գետերու պէս՝ լերան կանանչութիւնը կը թափէր մեր տուներուն վրայ, ճամբաները Աստուածածնօր ոսկեզօտիին պէս կը փայլէին գիւղին մէջքին։ Բայց ապրիլեան այսպէս աղուոր առաւօտ մը բարբարոսը եկաւ քանդեց գիւղ ու տուն, սպաննեց հարսն ու մանուկը, երիտասարդն ու ծերունին։ Քուրո՛ւկ, քուրո՛ւկ, մեծ է իմ սուգս, գի մեռան բոլո՛րը։ Ու հիմա կ'երթամ Լիոն քաղաք, սգահանդէս մըտնելու։

— Գնա՛, գնա՛, տխուր տղայ, պտղունց մը խունկ ծխելու։ Բայց հաւատա՛ որ կուգայ գարունը եւ վերստին կը ծաղկի գիւղդ։ Դուն, գիւղացի տղայ, որ մեծցար ու աճեցար ծառերուն մէջ եւ ծառերուն հետ, չգիտեցի՞ր միթէ, ի՞նչպէս կը մեռնէին մեր ճիւղերը, եւ երբ գարունը կուգար, նոր ծիլեր կը բուսնէին զօսացած ճիւղերուն տեղը եւ դարձեալ կը բացուէին ծաղիկները։ Գնա՛, գնա՛, քաջալանջ երիտասարդ, գնա հաւատք եւ յոյս ներշնչելու քու սգակիր ընկերներուդ, գնա՛ յարութեան երգը սորվեցնելու, գնա՛ գարնան գովքն հիւսելու, գնա՛ ձիւնհալքի օրերու փրփրուն գետի մը պէս պոռալու, գնա՛ ջրվիժելու ժողովուրդիդ ցանկութիւններն վրժժալու։ Եւ ուխտդ կատար։

* * *

Մենք, գիւղացի տղաք, պզտիկուց սորված ենք ծաղիկներու լեզուն։ Կը պառկէինք ծաղիկներուն մէջ, կը հասուննայինք պտուղներուն հետ եւ հասակ կ'առնէինք ծառերուն պէս, ու երբ գարունը կուգար՝ արբունքի դողերը կը սկսէին չափազանց անուշ եւ անմեղ։ Մենք, գիւղացիներս, ծագումով ազգական ենք ծաղիկներուն հետ։ Մեր իմացականութիւնը ծեղուներու իմացականութեան պէս է, եւ մեր զգայականութիւնը՝ ծաղիկներու զգայականութեան պէս։ Ահա թէ ի՛նչու տարբեր ենք քաղքեցիներէն եւ կը հպարտանանք գիւղացի ծնած ըլլալու մեր առաւելութեանը համար։ Է՜հ, քաղքցիին խելքը, կ'ըսեն թէ, կը հասուննայ այնպէս՝ ինչպէս վարունգը ջերմանոցին մէջ, կամ արուեստական արեւներով։ Քանի կայ այդ արեւը, կը հաստատ կեանքին։ Սակայն մենք, գիւղացիներս, ապրելու եւ տեւելու մեր ուժը կը ստանանք բնութենէն, որ իր ծաղիկներով կ'ուսուցանէ մեզի։ Ահա թէ ի՛նչու խոր է մեր հաւատքը, շատերու յուսաբեկութեան մէջ, մեր ազգային գարնան նօտաւորութեան մասին։

Լիոնի եւ Տեսինի մէջ, ես իմ «տարրիս» մէջ էի։ Ծաղկազարդ բնութիւնը կը շրջապատէր մեզ, մեր հանդէսի պատրաստութիւններուն պաշտօն։ Նշենիի մը պէս արեւը կը կախուէր երկինքէն։ Հայաստանի գիւղացիները եռուգեռի մէջ էին։ Որքա՜ն ուրախ էի իրենց հետ։ Գործակցութեան տագնապը զարկեր էր Լիոնի մեր երիտասարդներուն սիրտը։ Մթագնած էր շատերուն հոգին։ Բայց ի՛նչքան քաջ էին անոնք։ Մանաւանդ Տեսինցիները, եռանդուն, անձնուէր եւ կորովի։ Դեռ աչքիս առջեւն է իրենց սրահը, Լիոն թէ Տեսին, որ լեցուն էր երիտասարդ աչքերով, հերոսական գլուխներով։ Խանդավառութիւնը հետզհետէ կը տաքցնէ մսերս, երբ կը մտածեմ այն հարստութեան մասին, որ այս մեր երիտասարդները կը կազմեն։ Հէ՜յ, ծլեր ու ծաղկեր են անոնք, Լիոնէն մինչեւ Տեսին, Վալանսէն մինչեւ Ռոման, Վիէննէն մինչեւ Մարսէյլ։ Հայ երիտասարդներու ծառաստա՜ն մը, հայկական սօսիներու անտառ մը պէս աղուոր եւ տպաւորիչ։ Ես տեսայ անոնց ձեռքին ու գրպանին մէջ բոյերը մեր «Յառաջ»ին գիրերուն, ես տեսայ անոնց հոգիին ու սիրտին մէջ կրակը մեր թերթին գաղափարներուն։ Առո՜ղջ է այս երիտասարդութիւնը, ոչ մէկ տրտունջ եւ ոչ մէկ ճիչ որ արտայայտէ յուսաբեկութիւն, հոգեկան քայքայում։

Եռանդով ու խանդավառութեամբ փրփրուն, անոնք փարսախներով հեռու են ծերացած կամ պարտուած սերունդէն։ Կը խայտայի հրճուանքէս, երբ կը նայէի անոնց քաջ շարժումներուն։ Մխիթարիս կ'ըսէի, — երանի՜ այն կուսակցութեան, որ այսպիսի ծաղիկներ ունի։ Մարդ կը ծոլի պատերազմ յայտարարելու որուն ես գիտե՞մ, գլուխն անցած այս երիտասարդներուն, պարզապէս ցոյց տալու համար անոնց զօրութիւնը։ Այնպէս որ, երբ, գիշեր ատեն, Փարիզ կը վերադառնայի, շոգեկառքը Սոն գետին հովիտին մէջէն անցած պահուն, գլուխս դուրս կախեցի պատուհանէն եւ կանչեցի նշենիներուն.

— Նշենի՛, գիտե՞ս, ի՞նչ տեսայ։ Մեր երիտասարդներն ալ աճեր ու ծաղկեր են, ճիշդ ձեզի՛ պէս։

— Բնակա՛ն է, — երգելով պատասխանեց նշենին, որ պահապանի մը պէս արթուն էր, — բոլոր մեռելներուն հողակոյտէն կը բարձրանան նոր նոր ծաղիկներ։

— Ու ծաղիկ կը պոռան. — «Թագաւորը մեռա՜ւ. — Կեցցէ՛ թագաւորը»։

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԹԱՒ ՋՈՒԹԱԿԻ ՎՐԱՅ

ԵՐԳ ԾԱՂԿԱԲՈՅՐ ԵՒ ՏՐՏՈՒՄ

Գարնանամուտ է, տղա՛ս, ու ծիլերն ի՛նչ ծաղիկներուն անանուն
կը խլրտա՜ն խորը սրտիս...
Քիչ մը արե՛ւ, քիչ մը անծրե՛ւ ո՞ր աստուծոյն աղօթենք,
Եւ թո՛ղ, տղա՛ս, այս ծաղիկները ծնի՛ն...
Ադամանդեայ կրնամ ցօղեր տեղալ ես,
Գանձարանէն լուսնակին՝ ես վարկ ունիմ անհատնում,
Բայց, արեւին խռովիչ համբոյրներուն ի խնդիր՝
Ո՞ր աստուծոյն երկուքս մէկ աղօթենք...
Գարնանամուտ է, տղա՛ս, ինչքա՛ն կ'ուզեմ՝
որ հոգիիս հողերուն մէջ խլրտուն՝ ողջ ծաղիկները ծլի՛ն...

Ու ծաղիկով բեռնաւոր, եկուր կենանք՝
Սա անկիւնին վրայ ճամբուն տքացող,
Դուն, կ'ըմբռնե՞ս, ծաղիկներուն կարօտէն ծաղիկի պէս թառշամող
Այս անցորդները տրտում...
Տո՛ւր, տղա՛ս, ցօղաթաթաւ շուշան մը տո՛ւր՝
Շուշանաթոյր այս ձեռքին,
Ու այս զոյգին, կարմիրներէն բուռ մը մեխակ ե՛րկարէ,
Դուն կըմբռնե՞ս, սիրողներուն սիրտը կարմիր մեխակ է,
Եւ շուշանէ ձեռքերուն պրկումը, որ երգ չունի...
Բազմութեան մէջ հա՛րս մը կ'անցնի սգաւոր,
Փունջն այդ ճերմակ վարդերուն խոնարհութեամբ տո՛ւր անոր,
Եթէ գիտնա՛ս՝ սպիտակին իմաստութիւնը տրտում՝
Դագաղներո՛ւն, շիրիմներո՛ւն վրայ խոնաւ արցունքէ,
Գի՛տեմ, տղաս, դուն քայլերով հալըշտապ
Նիրվանայի՛ն կ'երթայիր...
Բայց, տո՛ւր հիմա, գեղածիծաղ ու յոգնաբեկ՝
Այս, խումբերուն ծաղի՛կ տուր,
Տո՛ւր յասմիկներ, անմեռուկներ ու սատափներ սպիտակ,
Ափ-ափ բա՛ժնէ բոլորին՝ իմ ծաղիկներս նախշուն,
Տո՛ւր՝ հարուստին, տո՛ւր՝ աղքատին, ե՛ւ ատողին ե՛ւ սիրողին,
Նորածինին նունուֆարով դիմաւորէ օրրանը դո՛ւն,
Հերոսներուն պսա՛կէ՝ վէրքին մոլմոլը լրո՛ւն,
Եւ մեկնողին ճամբուն վրայ, դիակառքին լացակամած՝
Ծաղի՛կ, ծաղի՛կ, ծաղի՛կ թափէ,
Ե՛ղիր գարնան պէս բարեհաճ...
Դուն կ'ըմբռնե՞ս, դաշնակութիւնը խորին՝
Երբ ծաղիկ կայ՝ կուրծքին վրայ՝ պարմանիին, ե՛ւ աղջկան ե՛ւ հոգին...
Գարնանամուտ է, տղա՛ս, ծաղկամարտիդ մէջ յաղթական՝
Շի՛ւղ մը միայն խնայէ՝ իմ լեյակիս ճերմակէն,
Որովհետեւ, այդ պատին տակ մէկը կ'անցնի,
Կ'անցնի՝ արա՛գ, կ'անցնի տրտում ու հպա՛րտ,
— կարծես թէ ես ըլլայի —
Շիւղն այդ ճերմակ լեյակին, տո՛ւր այդ տղուն որ տանի՝
Իր թախիծն օրօրող՝ մայրահամբոյր մենակութեան՝
Կուրծքը փարթամ պճնելու...
Դուն կ'ըմբռնե՞ս, լեյակին քնքուշ երգը փխրուն...:

Մարսէյլ

ՌՈՒԽՏԱՒՈՐ

ԱՆՈՆՑ ՀԵՏ

(ԱՊՐԻԼ 24)

Ձեզի կուգամ նորէն. հոգիիս մէջ կրակ, եւ աչքերուս մէջ հաւատքի նորանոր արշալոյսներ վառած, ո՛վ քուրմերն ու առաքեալները յեղափոխական ու հոյակապ իմ ցեղիս։

Կ'ուզեմ որ խօսիք ինծի, կ'ուզեմ, որ խօսիմ ձեզի։

Կ'ուզեմ որ պատմէք ինծի, հերոսական եւ անմար ողբերգութիւնը ձեր նահատակութեան։

Կ'ուզեմ, որ ըսէ՛ք ինծի թէ՝ Թուրքին դաւաճան եւ արիւնոտ եաթաղանը, ձեզ ինչպէ՞ս եւ ձեր ո՛ր տեղերէն հարուածեց՝ ամէնէն առաջ։

Կ'ուզեմ, որ ցոյց տաք ինծի, ձեր վէրքերը բոլոր, որոնք ակօսներ են հիւսած ձեր մարմիններուն վրայ, խորախոր եւ ահաւոր, եւ որոնց վրայ սարդերը դիւային պար մը կը դառնան, ահա՝ տասնը վեց տարիէ ի վեր։

Կ'ուզեմ, որ պատմէ՛ք ինծի, ձեր հերոսական զգացումներէն եւ հայրենասիրական ապրումներէն, ի տե՛ս եաթաղաններուն եւ արիւնարբու դահիճներուն, շնական եւ սադայելական։

Կ'ուզեմ, որ ցոյց տաք ինծի ձեր ճակատները՝ մարմարեայ եւ պայծառ, որպէս զի իմ եւ բոլորիս, բոլորիս եւ բոլորին կողմէ, անապատներուն մէջ, հազար անգամներ այրած ու մորթափոխուած ձեռքերուս մէջ առնեմ զանոնք, եւ համբուրեմ, համբուրեմ՝ երկիւղածութեամբ եւ յարգանքով։

Կ'ուզեմ, որ խօսիք ինծի, վասն զի կարօտ եմ ձեր կրակէ պատգամներուն, որպէս զի հոգիս լեցուի ձեր շունչովն ու շնորհներովը, որպէս զի քակուին կապերը շրթունքներուս եւ բերնիս, որպէս զի՛ բարձրաղաղակ կարենամ ըսել՝ նաեւ իմ խօսքս, նոր՝ բայց խորապէս հաւատաւորի՝ եւ եօթն անգամ եօթը նահատակներու արիւնովը եփած ու զարգացած, իմ երկու խօսքս։

* * *

Իմ խօսքս պաճուճանքներ չունի, եւ իմ լեզուս շղարշ[...] չճանչցաւ բնաւ։

Ես ծնայ գիւղի մը մէջ եւ [...] մեծցայ անապատներու [...]ները համրելով։

Ես տեսայ անապատներու պորտերն ուռճացած ցեղիս [...]րիւնով եւ պարարտացած ցեղիս ոսկորներով։

Ես անցայ ձեր ոսկորներուն վրայէն, ու դահիճները [...] տուին ինծի գլուխներ՝ կմ[...]խացած, բայց՝ մեծ ու խո[...] աչքի խոռոչներով, զանկեր [...] ոսկոր, սակայն՝ լայն ու [...]հուն ճակատներով։

Ես կարծեցի ճանչնալ [...] բոլորդ, ու այս պատրանքը [...]բաւոր քաջալեր մը եղաւ [...] բոլոր տառապանքներուս մէջ։

Քալեցի տարիներ ամբողջ ձեր հետքերուն վրայէն, [...] ուրուականները մտապատկեր[...] ըրած, եւ դահիճները չկրցա[...] ողջակիզել զիս։

Ձեր նահատակութիւնը [...] մը եղաւ ինծի, եւ ես աշխա[...]ցայ ապրիլ, ամէն գնով, խո[...] վայրի բոյսեր կրծելով։

Դահիճներու եաթաղաններ[...] չսոսկացի բնաւ, որովհետեւ [...]նուական յեղափոխականութիւ[...]նը ձեզմէ օրինակած էի, որ[...] հետեւ՝ ըսած է առաջնորդ[...] մանող հայրս — Դահիճներու [...] եաթաղաններէն վախնալը [...] գոյնն է վատութեան։

Անօթութիւնը չկրցա[...]շել զիս, վասն զի համբեր[...] մեծ առաքինութիւնը ձեզմէ [...]սած էի։

Յոգնութիւնը չընկճեց զի[...] իմ ուժերս բոլոր, որովհետ[...] գիտէի թէ դուք յոգնութիւ[...] ո՛չ մէկ նշան ցոյց տուած [...] ձեր նահատակութեան ճամբ[...] վրայ։

Թուրքին արձակած գնդա[...] չսարսափեցայ բնաւ, վասն [...] մահը արհամարհել գիտ[...] հերոսականութիւնը ցոյց տուա[...] էիք դուք, ձեր անվեհեր նա[...]տակութեամբ. վասն զի [...] ու վախը անգոսնելու անհ[...]բանը իմ հօրմէս ուսած էի։ [...] Այր ու Բէնի նման.

* * *

Այսպէս ահա քալեցի [...] կրտելով մարմիններն ու [...]

կերը՝ հարազատներուս եւ արեւնակիցներուս։

Մօրս եւ փոքրիկ ու սիրուն քրոջս, իմ աննման խարտեաշ Մարիիս, մարմինները հողախորշի մը մէջ ամփոփելու համար իսկ չկեցայ, վասն զի պատուհասս պիտի յաջորդէր ապարութիւնս հոգեկան, ու ես պիտի մնայի հոն, գերեզմաններու վրայ վայո՜ղ, սգաւոր բուի մը նման թեւակոտուր եւ յուսահատ։

Չկեցայ։ Ապրիլ ուզելու գիտակցութիւնս ու հպարտութիւնս ոյժ տուին ինծի, ու չորս կողմերէս՝ գազանային հըրհուանքով մը, դանակներ սրո՛ղ դահիճներս բոլոր՝ յուսախաբ եղան։

Քար մը եւ բազմաթիւ քարեր դրի, սրտիս եւ զգացումներուս ակերուն վրայ եւ քալեցի անխռով ու հաւատաւոր։

* * *

Եւ ահա՝ ազա՛տ եմ արդէն։

Միտքս՝ կը գործէ, հոգիս՝ կը խորանայ եւ սիրտս՝ կ'ազնուանայ, օրէ օր, մարզուելով լաւագոյն եւ վարդագոյն արշալոյսին փառաբանութեանը համար։

Ու նորէն ձեզմէ՛ է որ կը ստանամ ներշնչումներս բոլոր, ձեզմո՛վ է որ կը մեծնա՛յ հոգիս եւ ձեզմո՛վ է, որ կը հըպարտանամ արդարօրէն, իբրեւ՝ հայ մօր զաւակ, իբրեւ՝ հայ նոր սերունդի յեղափոխական ներկայացուցիչ։

Ու ես կը հաւատամ ծագումին այն վարդամատն արշալոյսին, երբ անգամ մը եւս պիտի անցնիմ անապատներէն, հաւաքելով տանելու համար ձեր աճիւնը սրբացած, հոն հայկական պանթէոնին մէջ, որուն ճակատը կ'ուզէի որ գրուէր.

— «Մեր ցեղը ապրեցաւ՝ որովհետեւ յեղափոխական ծնաւ, եւ ազատագրուեցաւ՝ որովհետեւ, միաց միշտ յեղափոխական ու պիտի ուռճանայ ու մեծնայ, մի՛շտ ու մի՛շտ յեղափոխութեան շնորհիւ միայն»։

Մ. Ա. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Աթէնք

ՉԱՐՉՈՒՐԱՆՔԻ ՏԱՐԻՆ

1915 Ապրիլ 24։ Եղեռնի օր։

Չարչուրանք՝ Հայոց աշխարհին համար։

Հանգրուանն է սա յետ պատերազմեան այն սերունդին, որ կոչուեցաւ Ապրիլեան սերունդ։

Եղերաբախտ սերունդը Տէր-Զօրի կիզիչ անապատներէն մինչեւ Փարիզի լուսաւոր մայթերուն վրայ՝ այսօր հասակ առած, իր Չարչուրանքի Օրն է որ կը սգայ...։

Ճակատագրի թաթին տակ, Տանթէական բոլոր խաչակրութիւնները կրեցին, մեր աննման Զօհրապներն ու Վարդգէսները, Խաժակներն ու Վարուժանները, Ապրիլեան աշեղ ողբերգութեան օրերուն, որուն առջեւ կոտտացող մեր սրտերը անհուն գայրոյթի ու յորդ ցաւի պահն է որ կ'ապրին...։

Քալեցին անոնք, բոլորը՝, մեծ ու պզտիկ, մեր գաղափարի աննման զաւակներն ու ռահվիրաները, քալեցին այն ճամբէն որ սահմանուած էր իրենց։

Անոնք գացին, ու իրենց ճանապարհը բաց է ձգուած յետագայ սերունդին համար։

Ու վերապրողները, որոնք մահուան խնջոյքէն ազատուած բեկորներն են, կը քալեն հաւատաւոր ու հաստատաքայլ, կ'աղաղակեն մեռելներու կոծը, «Մենք կը մեռնինք ցեղին ապագան երազելէն»։

Կը քալէ վերապրող սերունդը։ Մինակ չէ ան։ Ունի իր ճանապարհին ազատութեան գաղափարը, որ շատ արիւն քամեց ցեղին երակներէն։

* * *

կատարուեցաւ մեռնողներու ուխտը։ Վիրաւոր ու արնաքամ հայ ժողովուրդը ստեղծեց իր անկախութեան Մայրը...։

Թշնամին իր գարհուրանքներով չկրցաւ կեցնել հայ ժողովուրդին դարաւոր վազքը, ու արշալոյսի մը, մենք տեսանք փողփողիլը եռագոյնին, հայ պետական շէնքին կտուրին։

* * *

Ցաղթանա՜կը։

Ան կը սպասէ մեզի։

Հայ երկնակամարը մթագնեցաւ։ Թշնամին կրկին խլեց մեզմէ մեր հայրենիքը։ Մենք դեռ եւս պարտուած ենք, բայց երբեք յուսահատ։ Ապացոյց։ Արիւնի այն սերունդը, որ այսօր պայքարի ճամբուն վրայ է, զգաստ եւ վճռական։ Ան կը սպասէ գերագոյն վայրկեանին։

Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի գաղափարը հրահրուած, այսօր դարձած է պատգամ՝ կենդանի բոլոր սիրտերու մէջ, ու կը մնայ այն գերագոյն նպատակը, որուն ճանապարհին վրայ, նոր ծիգերու եւ նոր զոհաբերութիւններու արդիւնքով պիտի ետ խլուի թշնամիէն մեր դարաւոր իրաւունքը։

Այսօր, Ապրիլեան այս եղեռնին, ժապաւէնի մը հանգոյն, երբ մեր տեսողութեան առջեւ կը պատկերանան ստուերները Սիամանթօին, Տօրեանին եւ Գեղամին, Զարդարեանին ու Հրաչին, Մուրատին եւ Վռամեանին, զայրոյթի ոգին է որ կը բռնէ մեզ։

Ապրիլ Քսանչորս։

Ոչ մէկ թարգման, որ կարենայ արտայայտել ինչ որ կը զգան մեր երիտասարդ հոգիները...։

ՊԱՐ. ՍԱՄԷԼ

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋԸ

ԳԵՂԻ ԵՐԳԵՐ

ՀՈՎՈՒՆ ՀԵՏ...

Գարնան առաջին դուռը բացուելուն
Դաշտ իջնող քաղցրանաւորներուն.
Որոնք անդարձ մեկնեցան...
Ցուրտ են հիմա... ա՜լ չկան....

Ամէն առաւօտ արշալոյսին հետ
Հովիկը գեղիս՝ մեղմի՛կ, ամչկոտ,
Կտրած լեռ ու սար, տունի արահետ,
Կը մտնէ սենեակս ու շա՜տ գորովոտ
Մօրկանըս նման, գլուխս գանգրահեր
Կը շոյէ, կ'ըսէ.— Ե՛լ, լոյսն է բացուեր։

Նստած ծառի մ'տակ, խոտերու մէջտեղ,
Մանկան մը նման՝ իմ գիրգ մատներով
Կը փետեմ հատ հատ թփիկը բաղեղ,
Ու կը հրճըւիմ քաղցրիկ երգերով,
Որոնք կ'երգըւին ինծի մեղմօրէն,
Հասարակաց մայր անուշիկ հովէն։

Առուին վրայ՝ շուքը ուռիին...
— Տան յարկի նման, վերեւս հովանի.
Նստած՝ կը ջրեմ, ափերովս չորս դին,
Խածնող մարմինին, ծաղկունքն գեղանի...
Ջրբանդի այս ձեւ խաղին առընթեր
Հովն է, կը փչէ ջուրն երեսս ի վեր։

Հա՛ հա՛ հա՛ հա՛, խաղի ժամանակ
Ինծի տարեկից դասընկերներով՝
Կը կազմենք շարքով Գերի դրօշակ,
Ու միջոցն ահա զիլ-զիլ կանչերով
Լեցուած կը թնդայ...հովը օրօրուն
Մասնակից կ'ըլլայ խաղացողներուն։

Իրարու տուած մեր թաթիկները
Պըռ ու Միջինդուրս եւ կամ Հարսբանուկ
—Գեղիս շատ սովոր սիրուն խաղերը
Կը խաղանք կարգաւ, չափահաս, մանուկ
Բայց միշտ միացած խօսուն ու ժպտուն
Ճակատնիս շոյող՝ խաղընկեր հովուն։

Տերեւներուն տակ, թուփի ծառերուն
Նստած կը դիտենք հեռո՛ւն անքթիթ,
Երկինքէն անցնող զունդերն ամպերուն,
— Տեսարանները մանկանց բերկրառիթ.
Մենք գեղի զաւակ, ջուրի, դաշտի մէջ
Կը լսենք օրօրն զով հովուն՝ անշէջ։

Հէ՜յ, ճանճան, լաճօներ,
Դուք գեղացի տղաներ,
Շո՛ւտ, իրարու ձեռք տուէք,
Երգեցէք ու պարեցէք...։

Հովիկն եմ ես, փոթեցիր,
Հեռու տեղէ եմ բերեր,
Ծառ ու ծաղիկ, կանչունակ,
Կալի-կուտի նմանակ...

Հա՛, հովիկը փոթեցաւ,
Ծառզարդարը (ծաղկազարդ) մօտեցաւ,
Եկէք մէկտեղ պար խաղանք.
Ծաղիկները հոտուըտանք։

Ես ալ ձեզի խաս ընկեր,
Ձեռք ձեռքի տանք ու երթանք,
Փունջ-փունջ գոյն գոյն ծաղիկներ՝
Սիրուն աղջկանց նուէր տանք։

Երթանք, երթանք.— ո՞ւր երթանք՝
Զառզարդարն է մօտեցեր.
Աղուոր գարունը բացուեր.
Ծառեր, դաշտեր կանչըցեր։

Երթա՛նք, երթա՛նք, հեռանանք,
Վերը՝ արեւն է տաքցեր,
Վարը՝ սարեր կանչըցեր.
Սիրուն գարունն է եկեր.
Լեռներն ելլենք, տուն չգանք,
Ծաղիկներու հետ խաղանք...։

Հէ՜յ, լաճօներ, լաճօներ,
Պար բռնեցէք խաղացէք.
Հովիկն եւս փոթեցած
Ծառզարդարը ձեզ բերած...։

ՏԻՊԱՐ ՍՂԱՄԻ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԿՆՈՒՏ ՀԱՄՍՈՒՆ

Հատուած մը Կնուտ Համսունի «Վերջին Ուրախութիւնը» գիրքէն, ուր Նորվեկիացի այս կախարդական վիպագիրը փառաբանութիւն մը կուտայ երիտասարդութեան, կամ բաղդատութիւնը կ'ընէ նորահաս գրողներուն եւ փառքի հասած տարեցներուն։

— Թող ներեն ինծի, որովհետեւ ահա կը ծերանամ։ Դուն, որ կարկինը ձեռքդ ես բռներ, պիտի ըսես թէ ես փառքի հասած եմ անոր համար միայն, որ երկա՜ր տարիներ գրոց-բրոցի գործեր եմ կատարեր։ Բայց ինչո՞ւ փառքը չվայելեցի այն ատեն՝ երբ երիտասարդ էի եւ աւելի արժէք կը ներկայացնէի։ Ինչո՞ւ կը փառաւորեն զիս հիմա, երբ նուազ արժէք կը ներկայացնեմ։ Զո՞ւր է սպասել, որ, յիսունը անցընելէ յետոյ, գրագէտ մը գրէ իր ամէնէն գեղեցիկ գործը, կամ — կարելի՞ է միթէ — աւելի արտադրէ ծերանալէ յետոյ։ Միայն պարզամիտներն են եւ անձնական շահու հետամուտները, որ կը հաւատան թէ իրենց տարիքը առնելէ յետոյ կրնան դեռ լաւ գործեր տալ։

Կ'ըսեն թէ տարիքը ուրիշ անծանօթ երջանկութիւններ ալ կուտայ։ Սո՛ւտ, այո՛, ճիշդ է կարդացածդ, սո՛ւտ է կ'ըսեմ քեզի։

Այսպէս կը յաւակնին միայն անոնք, որ առած են իրենց տարիքը՝ Անոնք մոռցած են այլեւս ժամանակը երբ բարձունքին վրայ կանգուն, կարմիր եւ ճերմակ alteregoով կը հնչեցնէին իրենց ոսկեզօծ փողը՝ Իսկ այժմ չեն իսկ կրնար կանգնիլ, ոտքի վրայ մնալ, եւ կը նստին, որովհետեւ նստիլ կը վայլէ իրենց։ Եւ ահա այդ պահուն, դէպի իրենց կ'առաջանայ, դանդաղ քայլերով, ծերութեան թանձր ու տխմար փառքը։ Նստած մարդը ի՞նչ ընէ փառքը՝ կը հարցնեմ քեզի։ Փառքը կը վայլէ անոր որ կանգնած է ոտքի վրայ։

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԳՐԷՆ

Կնուտ Համսուն կը պատմէ նաեւ թէ ի՞նչպէս կը գրէր իր վէպերը։ Սովորութիւն ըրած էր իր վէպերը գրել գիշերը։ Քանի մը ժամ քնանալէ յետոյ, յանկարծ կ'արթննար, կը զգար որ միտքը լեցուն է, կ'առնէր մատիտ ու թուղթը, եւ կը գրէր արագ արագ։ Առտուն կարգի կը դնէր գրածը։ Այս սովորութիւնը Համսուն ժառանգած է իր անօթութեան օրերէն։ «Ոչ լոյս ունէի, ոչ ալ յարմարութիւն, կ'ըսէ, անօթի կը քնանայի գիշերները։ Յանկարծ, կ'արթննայի, ի՞նչ ընէի, — կը նստէի եւ կը գրէի։ Հիմա այս նոյնն սովորութիւնն է, որ կը շարունակեմ։ Միշտ մատիտ մը եւ էջ մը թուղթ կը դնեմ անկողնիս վերեւ։ Գիշերը, երբ կ'արթննամ, զգայարանքներս աւելի լաւ կը գործեն։ Վէպերուս մեծ մասը այսպէս գրած եմ։»

ՇՆՈՐՀՔՈՎ ԽՕՍՔԵՐ

— Երիտասարդներուն խոստովանութիւնները շատ քիչ անգամ ճիշդ կ'ըլլան կամ անկեղծ։

— Խենթերը միշտ խելացի են։

— Բնութիւնը երբեք ոստում չի կատարեր, կեանքն է որ կը ցատկէ։

— Ինչո՞ւ թատրոնին մէջ մարդիկ կ'ամչնան լալէ, բայց երբեք խնդալէ։

— Կիրքերն են որ երեւակայութիւն կը շինեն, այնպէս որ երբ մէկը կիրք չունի, կը զրկուի նաեւ երեւակայութենէ։

— Գրագէտ մը այնքան հեռու է իրական փառքէն, որքան մօտ է ծափահարութիւններուն։

— Ցիշատակներուն մէջ սիրայիններն են, որ միշտ կը փնտռուին։

— Երբ մարդոց սեռային ախորժակը մարի, անոնք կը թաղուին ճակատագրական խորո՜ւնկ անգործութեան մը մէջ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԸ

ԼԻՈՆ.— Տնտեսական տագնապը որ ծայր տուած էր անցեալ նոյեմբերէն ի վեր, դեռ կը շարունակուի նոյն թափով։ Ամէնէն շատ արուեստական մետաքսի ճիւղերն են որ ազդուած են։ Լիոնի աշխատաւորութիւնը իր յոյսը դրած էր Լիոնի միջազգային տօնավաճառին վրայ, որ դժբախտաբար չիրականացուց զայն։ Տօնավաճառը տեղի ունեցաւ մարտ 2էն 15։ Այդ թուականէն ամիսուկէս անցաւ, բայց ոչ մէկ փոփոխութիւն տնտեսական կեանքի մէջ։

Ինչպէս քանիցս գրած եմ, ունինք հայ աշխատաւորներու եւ աշխատաւորուհիներու բազմութիւն մը, որ առաւօտէն մինչեւ երեկոյ մէկ գործարանէն միւս գործարանին դուները կը թափառին։ Երբ այս բախտակիցները կը հանդիպին փողոցներուն մէջ, կը հարցնեն իրարու.

— «Մինչեւ ե՞րբ պիտի մնանք այսպէս անտէր, անտիրական, օտար պողոտաներու վրայ, ե՞րբ պիտի բացուին դուռերն յուսոյ»։

Լիոնի քաղաքապետութեան կողմէ հաստատուած են օգնութեան սնտուկներ, անգործներու համար։ Մինչեւ մարտի վերջերը ոչ մէկ օգնութիւն եղած է մեր անգործ հայրենակիցներուն։ Բայց ապրիլի սկիզբէն ի վեր Թաղապետական սնտուկներէն կ'օգտուին այն բոլոր հայրենակիցները որոնք Ֆրանսա ծնած պզտիկներ ունին։ Այսպէս մէկ զաւակ ունեցող հայր մը որ անգործ է, կը ստանայ օրական 7 ֆրանք, 3 ֆրանք ալ պզտիկին համար։ Ուրեմն մէկ զաւակ ունեցող հայր մը օրական 10 ֆրանք կը ստանայ, երկու զաւակ ունեցող մը 13 ֆրանք եւայլն։ Պայման է որ հայրը վեց ամիս շարունակ բնակած ըլլայ Լիոնի մէջ։ Իսկ կան հայրեր որ 2-3 զաւակներու տէր են, բայց Ֆրանսա ծնած զաւակներ չունին։ Ի՞նչ պիտի ըլլայ այդպիսիներուն վիճակը, որո՞ւ պէտք է դիմեն։

Պատասխանեցէք Լիոնի գոյնզգոյն Հայրենակցական Միութիւններ եւ զանազան կազմակերպութիւններ։ Վեց ամիսէ ի վեր գործազրկութիւնը իր ճանկերը տարածեր է մեր անտուն հայրենակիցներուն վրայ։ Արդեօք խորհեցա՞ք իրարու քով գալ եւ ելք մը փնտռել։ Ո՞ր օրուան կը սպասէ Բարեգործականի մասնաճիւղը։ Ինչո՞ւ խորհրդակցական ժողովի մը չի հրաւիրեր զանազան միութիւնները, այսքան կենսական խնդրի առթիւ։

Կ. Գօճապաշեան

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷՆ

Նիսէն Տիկին X մէկ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ հետեւեալ հաստատութեանց.—

1. Դպրոցասէր Տիկնանց Միութեան (Փարիզ)։

2. Պէյրութի Կրթասիրաց Միութեան։

3. Հալէպի ազգ. վարժարանին։

4. Հոմսի ազգ. վարժարանին։

5. Քըրըք Խանի ազգ. վարժարանին։

— Բոլշեւիկեան լրտես մը.— *Էքս-լա-Շափէլի մէջ ձերբակալուեցաւ երիտասարդ ճարտարագէտ մը, որուն բնակարանէն գտնուած թղթածրար մը փաստեց թէ ի հաշիւ Ռուսիոյ կը կատարէր տնտեսական լըրտեսութիւն։ Այս անձը Ռուսիոյ յանձնած է սովորական փամփուշտներու դէմ տոկացող ապակիի մը շինութեան գաղտնիքները։*

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ԲԵՆՌՈՒԲԻ ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐԸ

Գլուխ մը, իտալական արդի գրականութեան մեծագոյն վարպետներէն Ճովաննի Պափինիի (Giovanni Pappini) այս տարի հրատարակած (Gog) «Կոկ» անուն գրքէն՝

Շատ մը օրաթերթերու յայտարարել տուի հետեւեալ ծանուցումը՝

—«Կը փնտռեմ անուրի, փիլիսոփայ, համբերատար, եւ լեզուագէտ քարտուղար մը։ Ներկայանալ մինչեւ Յուլիս 20, երեկոյեան ժամը 10ին, Մօն-Ռըբոյի պանդոկը»։

Եւ որովհետեւ ժամանակէ մը ի վեր անքնութենէ կը տառապիմ, ներկայացող թեկնածուներու քննութիւնը պիտի օգնէր ինծի գիշերները անցնելու։

Ընդհամէնը 63 հոգի ներկայացան, որոնց 47ը հրեայ էին։ Ընտրեցի հրեայ մը. ան՝ որ աւելի խելացի թուեցաւ ինծի։

Տօքթ. Բէնռուբէն ո՛չ միայն օժտուած էր այն բոլոր արժանիքներով՝ զորս կը պահանջէի, այլեւ ունէր ուրիշ առաւելութիւններ՝ որոնց մասին երբեք խորհած չէի։ Կարճահասակ երիտասարդ մը, քիչ մը կորաքամակ, փոսացած այտերով, աչքերը խորասուզուած, արդէն իսկ քիչ մը ճերմկած մազերով, մորթի գոյնը ճահճային դալուկի զարնող։ Ծնած է Լեհաստան, իր նախնական կրթութիւնը Ռիկայի մէջ ստացած. Եանայէն վկայուած փիլիսոփայութեան տօքթոր տիտղոսով, ինչպէս նաեւ Փարիզէն՝ իբրեւ արդիական լեզուագէտ։ Ուսուցչութիւն ըրած է Ցուրիխի եւ Պաուչելոնայի մէջ։ Արտաքին տեսքը շատ խեղճ, իսկ արտայայտութիւնը կը յիշեցնէ շնիկ մը՝ որ կը վախնայ պատժուելէ եւ որ գիտակից է իր օգտակարութեան։

Խօսակցութեան ընթացքին, շատախօսելով հարցուցի իրեն թէ ի՛նչպէս կ'ըլլայ որ Հրեաները ընդհանրապէս ա՛յնքան խելացի են եւ միաժամանակ այնքան վախկոտ։

— «Վախկո՞տ, կ'ուզեք ակնարկել հաւանաբար ֆիզիքական քաջութեան, նիւթական կամ բիրտ ուժին։ Հոգեկան տեսակէտով, Հրեաները ոչ միայն քաջ են, այլեւ յանդուգն։ Անոնք երբեք բարբարոսական իմաստով հերոսներ չեղան եւ ո՛չ իսկ, կարծեմ, Դաւիթի շրջանին։ Ընդհակառակն, բոլոր ժողովուրդներու մէջ եղան առաջիններէն՝ որ ճանչցան մարդուն իսկական արժանիքը՝ որ կը կայանայ մտքի մըշակութեան մէջ եւ ո՛չ թէ իր նըմանները ջարդելուն։

Եւ յետոյ, հրէական Սփիւռքէն վերջ, Հրեաները միշտ առանց պետութեան, առանց կառավարութեան եւ առանց բանակի մնացին, ամբոխային խումբեր՝ բազմաթիւ ժողովուրդներու միջեւ, որ կ'ատէին զիրենք։ Ի՛նչպէս կ'ուզեք որ անոնց մէջ զարգանար Խաչակիրներու եւ Առաջնորդներու հերոսական ոգին։

Բոլորովին չբնաջնջուելու համար պարտաւորուեցան անոնք ալ իրենց պաշտպանութեան միջոցներ հնարել։ Երկու միջոցներ ունեցան,— դրամը եւ խելքը։

Հրեաները չեն սիրեր դրամը։ Իրենց գրականութեան երեք չորրորդը, մարգարէներէն սկսեալ, նուիրուած է աղքատներու փառաբանութեան։ Բայց, մարդը, երկաթով միայն կարելի է ոչնչացնել եւ կամ, ոսկիով միայն կարելի է գնել։ Չկարենալով երկաթ գործածել, Հրեաները իրենք զիրենք պաշտպանեցին, դէշ-աղէկ, ոսկիով— մետա՜ղ՝ ազնուական ու գեղագիտական։ Ֆիօրինները եղան իրենց նիզակները, տուգանները՝ իրենց սուրը, ստերլինները՝ իրենց պատրուգաւոր հրացանները եւ տոլարները՝ իրենց շրափնելը։ Զէնքեր՝ թէեւ ո՛չ միշտ ազդեցիկ, բայց շնորհիւ քաղաքակրթութեան ներկայացուցած հանգամանքներուն, երթալով աւելի զօրաւոր դարձան։

«Հրեան՝ իր օրինաւոր պաշտպանումին համար դրամատէր դարձած՝ եղաւ մէկը աշխարհի տէրերէն, շնորհիւ Եւրոպայի բարոյական ու խորհրդաւոր անկումին, եւ հակառակ իր տաղանդին ու յանկութեան։ Նախապէս սոփեցին որ հարուստ դառնայ, եւ յետոյ յայտարարեցին թէ հարստութիւնը ամէն բանէն աւելի կ'արժէ, անպէս որ շնորհիւ իրենց Թշնամիներու կամքին, Բիբլիայի խեղճուկը եւ կէտտոյի բանտարգելը, աղքատներու եւ հարուստներու տէր ու տիրական դարձան։

Այն ամէնը, որ ծառայած էին իբրեւ ինքնապաշտպանութեան միջոց, ժամանակի ընթացքին դարձան վրէժխնդրութեան գործիք։ Խելքը, ըստ իս, ոսկիէն աւելի զօրաւոր է։ Ծեծուած ու թքնուած հրեան ի՛նչ ձեւով կրնար վրէժ լուծել իր թշնամիներէն։ Կոյմներու իտէալները անարգելո՛վ, քանդելո՛վ ու տապալելո՛վ։ Հիմնայատակ կործանելո՛վ բո՛լոր այն արժէքները՝ որոնց վրայ, կ'ըսեն, քրիստոնէութիւնը կը շնչէ։ Եւ իսկապէս, եթէ լաւ ուշադրութիւն ընէք, հրէական միտքը, դարէ մը ի վեր, ուրիշ բան չըրաւ, եթէ ոչ հիմէն փորել եւ ապականել ձեր ամենասիրելի հաւատալիքները, սիւները՝ որոնք հաստատուն կը պահէին ձեր մտածումի շէնքը։ Հրեաները երբ հաղիւ կրցան ազատօրէն գրել, ձեր հոգեկան բոլո՛ր հիմնարկութիւնները սկսան կործանել։

Գերմանական փիլիսոփայութիւնը ստեղծած էր արդէն գաղափարականութիւնը եւ վերակենդանացուցած՝ կաթոլիկութիւնը.— կը հանէ փոքրիկ հրեայ մը Դուսելտօրֆէն, Հայնէն, ու իր զուարթ ու խորամանկ հանճարով կը ծաղրէ վիպագէտները, իտէալիստներն ու կաթոլիկները։

Մարդիկ միշտ կարծեցին որ քաղաքականութիւնը, բարոյականը, կրօնքն ու արուեստը հոգիի բարձրագոյն արտայայտութիւններն են, եւ անոնց հետ բախտն ու փողը ո՛չ մէկ առնչութիւն չունին. — Հրապարակ կուգայ Տրեվիրցի հրեայ մը, Մարքս, եւ կ'ապացուցանէ որ այդ բոլոր իտէալական բաները յառաջ կուգան հողէն եւ վաթթար տնտեսութեան աղբակոյտէն։

Բոլորն ալ այնպէս կը կարծէին որ հանճարեղ մարդը աստուածային էակ մըն է եւ ոճրագործը՝ պարզապէս ճիւաղ մը.— վրայ կը հասնի Վերոնայէն հրեայ մը՝ Լօմպրօզօ եւ շօշափելի փաստերով ցոյց կուտայ որ հանճարը կիսախենթ լուսնոտութիւն է և ոճրագործներն ուրիշ բան չեն եթէ ոչ մեր վերապրող նախնիքները, այսինքն մեր մարմնաւոր զարմիկները։

Թարգմ. Բժ. Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿ

Զ. Ե. Ո. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

ՓԱՐԻԶ.— Այսօր կիրակի իրիկուն

Salle d'Horticultureի մէջ, 80 Rue de Grenelle, մէթրօ rue du Bac

Նախագահութեամբ Պ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

կը խօսին՝ ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ, ԱՇՈՏ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Ե. ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ եւ Հ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. Գոհարիկ Ղազարեան *(դաշնակ)*, M. Worms *(թաւջութակ)*, M. Y. Brun *(երգ)*, *արտասանութիւններ պիտի ընեն* Զ. Գարիպեան եւ Ե. Գրիգորեան :

Կ'երգէ Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Մուտքը ազատ է

Հ. Հ. ՍՊԱՐԱՊԵՏ

ԶՕՐ. ՆԱԶԱՐԲԷԿԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նախկին Պատերազմիկ Հայ Սպաներու Միութիւնը պատիւ ունի յայտնելու որ, յառաջիկայ կիրակի, 3 Մայիս կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, տեղի կ'ունենայ մեծ սգահանդէս Petit Journalի սրահին մէջ *(մէթրօ' Cadet)*.

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ Հ. Հ. ՍՊԱՐԱՊԵՏ ԶՕՐ. ՆԱԶԱՐԲԷԿԵԱՆԻ

մեռած 19 փետր. 1931ին, Թիֆլիզ

կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՄԵՆՈՒՆ ՀԱՍՑԵՆ

ՀԱՍՑԷՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱԲՆԱԿ ՀԱՅԵՐՈՒ, 176 էջ

գինն է 6 ֆր., փոստի ծախքով 7 ֆր., contre remboursement 7.50 ֆր.

փնտռել բոլոր գրավաճառներու մօտ

կեդրոն.—«Արփի»գրատուն, L. Mozian, 5 rueChamplaine, Paris (20).

Լիոնի շրջանին համար դիմել Պ. Սահաթճեանի, 4—6, Rue de la Part-Dieu, Lyon.

Մարսէյլի շրջանին համար դիմել Ծերիկեանցի: Կը գտնուի նաեւ Լ. Գեւոնեանի մօտ, «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ (ՊԱԼԵՆՑ)

51 Rue Monsieur - le - Prince, PARIS *(VIe)*

Հեռաձայն' Danton 88—65 մէթրօ' Odéon

ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՔԵՐ, ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ եւ ԿԱԶՄԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ: ՏՊԱՐԱՆ

ՆՈՐ ԳՐՔԵՐ.— Մ. Կիւրճեան *(Հրանդ)*' *Պանդուխտի Կեանքէն* (20 ֆր.), Կ. Զարեան՝ *Երեք երգեր* (60 եւ 75), Վ. Շուշանեան' *Ամրան գիշերներ* (25), *Ամէնուն հասցէն* (6), Կ. Սասունի' *Ապրիլեան եղեռնը* (5), Ղ. Մելոյեան՝ *Երեք ընկերները* (10), *Սայեաթ Նովայ* (6):

Գրատանս մէջ կան Հայաստանի Պետհրատին բոլոր գործերը: Հայաստանէն հասած են մեծ քանակութեամբ երաժշտական կտորներ: Ունինք Աճարոնեանի, Վարանդեանի, Րաֆֆիի *եւայլ ծանօթ հեղինակներու բոլոր երկերը:* Կոմիտաս Վրդ.ի, Սպենդիարեանի, Ռ. Մելիքեանի *եւն. երաժշտական գործերը:*

ՎԱՐԶՈՒԻ ԿԸ ՏՐՈՒԻՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ՎԻՊԱԿԱՆ ԳՐՔԵՐ

ընդարձակ Գրացուցակը լոյս կը տեսնէ շուտով

ՏՕՔԹ. ԱՍԼԱՆ

38 Rue Rochechouart մէթրօ Cadet և Anvers Autobus J. JB.

Tél. TRUDAINE 56 - 58

Թոքերու, Ստամոքսի, Լեարդի եւ *Աղիքի* հիւանդութիւններ ցատուկ յարկաբաժին *Վեներական* եւ *Մորթի հիւանդութեանց* ULTRA - VIOLET ճառագայթներով կը դարմանէ *Ոսկորի*, Ջղային, Արեան հիւանդութիւններ եւ ցողացաւ: ինչպէս նաեւ Assurances Socialesի հիւանդներ, կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9—12 եւ 3—7, կիր. մինչեւ կէսօր:

Ծախու խանութ

Մօրիս Սէն Պէնօի մէջ *(Լիոնէն 14 քիլոմեթր հեռու)* ծախու է նպարավաճառի խանութ մը 4 սենեակներով եւ cave, մուտքը' Րիւ Նասիօնալ մեծ փողոցէն: Մանրամասնութեանց համար դիմել Յովհաննէս Գասպարեանի, rue de la Liberté, Pont de Cheruy, Isère.

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, *Փարիզ, Մէթ.* Réaumur. *Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդթ. տարրալուծ.: Կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները:*

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, *մէթ. Շաթլէ: Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւդթ. եւ վարիսի: Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12:*

EMPIRE Միւզիք-Հոլ' 37 Av. Wagram

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ—ԲԺԻՇԿ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ

Առանց ցաւի կը քաշէ եւ կը դարմանէ ակռաները: Ոսկիէ ատամնաշար, ոսկորէ ակռաներ: Չափաւոր գին: Խորհրդակցութիւն ամէն օր ժամը 9էն 8: 3 Bld. Belleville, Métro Ménilmontant.

Գուշակուհի

ՏԻԿ. ՄԱՐԻԱ ԶԷՆԻ

կը բացատրէ անցեալը, կ'առաջնորդէ ներկային մէջ, կը գուշակէ ապագան, ըստ ձեռքի գիծերուն, աստղերու եւ քարտերու: Ամէն օր (Կիր.ն ալ մէջը) ժ. 3—7, բացի Եշ.է: 62 RUE DE LA ROCHEFOUCAULD *բակին խորը, Բ. յարկ, աջ կողմ.* MÉTROPIGALLE.

Electrophone Thomson-Houston Brillant repertoire de disques

BRASSERIE HAROLA

3 Rue la Vieuville

Place des Abbesses

Métro: Abbesses, Tél. Marc. 39-88

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀՆԵՐ

պարահանդէսի, հացկերոյթի, երեկոյթներու եւայլնի համար, մասնաւոր գին Հայերու

8, RUE CHATEAUDUN

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

BOURSE Benéfices intérêts **ՊՈՒՐՍ**

peuvent être réalisés par opérations journal. avec provis. (titres ou espèces) déposés chez banquier membre du syndicat. Notice et Circulaire hebdomad. sur demande. R. Lorilleux, remisier accrédité. 16, rue Drouot. Paris, Téléph.: Provence 49-76.

ՋՐԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ, ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ցոյց կը տրուին մեր գրասենեակին կողմէ'

1.— Փարիզի շրջակաները ամէն ուղղութեամբ հողաբաժիններ գնելու:

2.— Ամսավճարով տուն շինելու ամբողջութեամբ կամ մասամբ վճարուած հողամասերու վրայ:

3.— Վիլլաներ, տուներ եւ բնակարաններ գնելու եւ վարձելու:

4.— Ցուներու եւ ամէն տեսակ fonds de commerceներու վրայ գրաւականով փոխառութիւն ստանալու:

5.— Ամէն տեսակ ապահովագրութեանց մասին դիմեցէք

ՏԱՐԱՍՈՎ ՏԷՐ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Գրասենեակը, 18 Rue Chaussé d'Antin, Métro Opéra եւ Chaussée d'Aantin, ամէն օր ժամը *10—12* առաւօտները եւ *4—7* կէսօրէ վերջ, կիրակի եւ տօն օրեր ժամը *10*—1: Հեռախօս Provence *87—32 եւ 82—48:*

ԴԵՐՁԱԿ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽԱՆՋԵՐԵԱՆ

71—73 Route d'Orléans. Cachan, *(Seine)*

ԾԱՆՕԹ.— Պանեօյի 88 թիւ Հանրակառքին կայարանին ճիշդ դիմացի ափարթըմանին երկրորդ յարկը:

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ALIMENTATION TURENNE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

112 Rue de Turenne. Փարիզ *(3)* մէթրօ' République

Թէլիֆօն' Archive 50—61

Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

CORDONNERIE « AKAP »

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Ջափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն *Բռէփ տը Շինի:* Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորհրդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՄՈՒՇՏԱԿԱՎԱՃԱՌ Ն. ՊՈՒՏԱԳԵԱՆ

Պոլսոյ հանրածանօթ ԵՓՐԵՄ տան մէջ տարիներով աշխատելէ վերջ, փարիզի մէջ կատարելագործած է արհեստը եւ այժմ ունի իր սեփական վաճառատունը

ԿԸ ՇԻՆԷ ՉԱՓՈՎ ՎՐԱՅ ԵՒ ԿԸ ՆՈՐՈԳԷ

ՕԳՏՈՒԵՑԷՔ ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԹԻՒ ՀԱՍԱԾ ԱՂՈՒԷՍՆԵՐԷՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆ

15 Rue Henri Monnier, Paris (9e)

Métro Pigalle *Հեռաձայն* Trudaine *07—90*

Columbia

Agence exclusive

REGISTERED TRADE MARK

H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85

1931ի Հայերէն, յունարէն եւ Թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. Նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ: Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.: Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու փօնօները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.: Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maîtreի Courant continuն, *գին' 478 ֆր. 75: Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են: Ծախուածները ետ չենք առներ: Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9:*

ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ

AMERICAIN LLOYD PALESTINE & ORIENT LLOYD

13 Bld. Malesherbes, Paris *(8)*

Tél. Anjou 07-45 Adr. Télég. Palestloyd

Տոմսակներ ամէն երկիրներու համար,

Եգիպտոս, Սուրիա, Պաղեստին, Արժանթին, Պրազիլիա, Ուրուկուէյ, Չինաստան, եւայլն:

ԾԱՆՕԹ.— Արտասահմանէ եւ գաւառներէ մեկնողներուն կը տրուին պէտք եղած տեղեկութիւնները եւ տոմսերը:

Մասնաւոր կարգադրութիւններ եւ զեղչ Հայերու համար.

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի *(վառիս)* եւ hémorroidesի(էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

Տիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ընդունելութեան ժամեր ամէն օր *4*—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31.49

(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'Էսդի մէջտեղը)

ԴԵՐՁԱԿ Հեռաձ. Provence 67—07

ՈՒՆՃԵԱՆ

66 Rue d'Hauteville PARIS *(10e)*

ՀՈՂԻ ԵՒ ՇԷՆՔԻ ՎՐԱՅ ՓՈԽԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

Հողի եւ շէնքի այն բոլոր սեփականատէրերը, որ անմիջական պէտք ունին դրամի, կրնան դիմել Պ. ՄԱԹՈՍԵԱՆԻ, 11bis rue du Chemin de Fer, Clamart, *Բշ. Դշ. եւ Շբ. օրերը իրիկուան ժամը 6.30էն 9, կիրակի' առաւօտէն կէսօր:*

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԳԼՕՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ

ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ

TAILOR

Georges Cherbetian

Métro Poissonnière *94 RUE LAFAYETTE - PARIS*

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ մերսինի ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մետայլ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:

Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), *գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում* (radiothérapie profonde) *նաեւ* **ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ** *բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ զօրաւոր ազդակներն են:*

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի *գործողութիւն: Հակաշնչառութենական կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շիճուկ (կատարելապէս անվտանգ):*

Ջղային եւ Հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քննական, ելեկտրական եւ ֆրէօյտեան մեթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քիթ-ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդամիզային եւ վեներական հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի *պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:*

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն:

Հասցէ' 126 Rue Legendre *(17)* Tél. Marcadet 07—42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis. Tramway 39, 40, 42, 5:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris *(10)*

Le Gérant H. STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO: LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone: NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ԱՊՐԻԼ 1931
28 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1555 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԱՊՐԻԼ 11Ը ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ՇՈՒՔՈՎ

ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ԲԱԶՄՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՄԲ

5 ՎԱՅՐԿԵԱՆԷՆ ՄՕՏ 3000 ՖՐ. ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՈՐԲԵՐՈՒՆ

Կիրակի երեկոյ, Փարիզ, Horticulture-ի ընդարձակ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Ապրիլ Տասնըմէկը համազգային մեծ շուքով, ներկայ էին մօտ 1500 հոգի, շատեր ոտքի վրայ:

Զ. Ե. Ո. Միութեան հրաւէրին վրայ, բարոյապէս եւ նիւթապէս ազգահանդէսին մասնակցելու փութացած էին Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Ա. Ե. Կարմիր Խաչը, Հ.Մ.Ը.Մը իր կեդր. վարչութիւնով, հայրենակցական միութիւններէն Ատափազարը, Տարօն-Տուրուբերանը, Տրապիզոնը, Գարահիսարը, Հաճնոյ Ազգասիրացը, Փարիզի Աղքատախնամը, Հայ Օպայից Միութիւնը, Հայ կամաւորներու Միութիւնը եւ ուրիշներ:

Հրաւէրին չէր պատասխանած բարեգործականը՝ բարեկրթութեան դասը դեռ սորված չըլլալուն, կամ ազգալու համար մեռել չունենալուն:

Փարիզի եկեղեցիի վարչութիւնը գիրով մը կ'իմացնէր թէ իրենք միայն եկեղեցիին մէջ կը գործեն,

Վերջին պահուն այդպիսի առարկութիւնով հանդէսին նախագահութենէն հրաժարելու ստիպուեր էր եկեղեցիին եպիսկոպոսը, Բժշկական Միութիւնը կը գրէր թէ իբրեւ գիտական մարմին միայն հիւանդներով կը զբաղի, (մեռելները չե՞ն հետաքրքրեր զինք): Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի կողմէ գրութիւն մը կը յայտնէր թէ իրենք որոշած են դպրոցին մէջ տօնել Ապրիլ Տասնըմէկը, թէեւ Նոյեմբեր 29 մը տօնեցին դուրսը, բայց շատ բան կը փրկեն եթէ Ապրիլ Տասնըմէկը ներսն ալ տօնել տրուի որբուհիներուն, սպասենք,

Այս մարմիններն էին միայն, որ չկային։ Բայց ազգը հոն էր ամբողջ, ժողովրդային բոլոր կազմակերպութիւններով,

Որբերը բեմը զարդարած էին իրենց մեծադիր խորհրդանշան նկարով — *Վերադարձ դէպի Հայրենիք*, եւ ներկաներուն կուրծքը զարդարած էին իրենց Միութեան խորհրդանիշով:

Կարգապահութեան կը հսկէին Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտները,

Նոփէնի մահերգով, զոր նուագեց համակրելի արուեստագիտուհի մը, Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան, բացուած յայտարարուեցաւ ազգահանդէսը:

Օրուան նախագահը Շ. Միսաքեան խօսեցաւ իր բացման ճառը (*Խմբ.*— Բոլոր ճառերը պիտի տանք ներսի էջերուն մէջ)։ Հ. Յ. Դ. կեդր. կոմիտէին կողմէ խօսեցաւ Մեսրոպ Գույումճեան, Փարիզի կոմիտէին կողմէ Աշոտ Արծրունի, երեք մտաւորականներու կողմէ Պ. Ե. Տէր Անդրէասեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի կողմէ Գառնիկ Յովհաննէսեան, ամէնէն վերջը՝ Վենետիկի Մխիթարեան Ուխտէն Հ. Սահակ Տէր Մովսէսեան: Որբերէն Ե. Գրիգորեան եւ Զ. Գարիպեանգեղեցիկ արտասանութիւններին, առաջինը Թումանեանէն, երկրորդը Ահարոնեանէն, Հայ սկաուտ մը, Ճիզմէճեան, ուղերձ մը կարդաց: M. Julien Brun սըրինգի վրայ նուագեց կտորներ Չէնտելէն, Կլուքէն եւ Ռէվէլէն, M. Worms թաւջութակի վրայ նուագեց կտորներ Փիէռնէէն, Պլոքէն եւ Պարթեւեանէն:

Հայ շնորհալի երգչուհին, Օր. Հայկանուշ Թորոսեան երգեց «Հայրի՛կ, հայրիկ»ը (Սպենդիարեան), «Ես սարէն կուգայի» (*Կոմիտաս վարդ.*) եւ ժողովուրդին բուռն ծափահարութիւններուն վրայ՝ «Քէլէ քէլէ»:

Հանդէսին ընթացքին քանի մը վայրկեանի համար հանգանակութիւն մը կատարուեցաւ Յունաստանի որբերուն հացագին մը ճարելու նպատակով: Հազիւ յայտարարուած, Զ. Ե. Ո. Միութեան անդամներն ու հայ սկաուտները մեղուներու նման տարածուեցան ժողովուրդին մէջ եւ 5 վայրկեանի ընթացքին հաւաքեցին 2430 ֆր.: Երբ արդիւնքը կը յայտարարուէր, Ա. Ե. Կարմիր Խաչին կողմէ, Տիկին Շ. Միսաքեան, ըսաւ թէ իրենց կեդր. վարչութիւնը կը նուիրէ 500 ֆր.: Այսպէսով հանգանակութիւնը հասաւ 2930 ֆրանքի, մօտ 10,000 տրախմի ուրեմն:

Այս երկրորդ հանդէսն է որ որբերը կը կազմակերպեն՝ ժողովուրդին մէջ ձգելով գեղեցիկ տպաւորութիւն մը եւ յիշատակ մը: Արդարեւ այս տարուան ազգահանդէսը այնքան կոկիկ կազմակերպուած էր որ պատկառանք եւ վեհութիւն կը ներշնչէր եւ ժողովուրդը մեկնեցաւ խորապէս տպաւորուած:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Հնդկուհիները կը քուէարկեն.— *Նոր-Տէլհիի քաղաքապետութիւնը քուէարկութեան իրաւունք տուաւ քաղաքին մէջ բնակող 21 տարեկանէն վեր հնդկուհիներուն: Թաղապետութեան մահմետական խորհրդականները դէմ էին այս որոշման, այն առարկութեամբ թէ բազմաթիւ խլամ կիներ փակուած մնալով իրենց տուներուն մէջ, յետադէմ մնացած էին եւ չպիտի կրնային օգտուիլ տրուած իրաւունքէն:*

Անգլիա-Աւստրալիա Թղթատարը.— *Բացումը կատարուեցաւ Անգլիա-Աւստրալիա օդային Թղթատարին: Օդանաւորդ Քինկըսֆորթ Սմիթ առտուն ժամը 7.15ին մեկնեցաւ Լոնտոնէն իր օդանաւով: Աւստրալիա պիտի հասնի, անցնելով Հնդկաստանէն:*

Տիւսէլտորֆի ճիւաղը.— *Պերլինեան թերթ մը կը կարծէ թէ Տիւսէլտորֆի համբաւաւոր ճիւաղը Քիւրթէն՝ որ մահուան դատապարտուեցաւ, չպիտի արժանանայ շնորհի: Քաղաքական կուսակցութիւնները կը կարծեն թէ Քիւրթէն կը ներկայացնէ բացառիկ պարագայ մը եւ սպանութեանց եւ այլ ոճիրներու շարքի մը համար, կարելի չէ շնորհի արժանացնել որ եւ է մէկը,*

Կը սպասուի որ այսօր-վաղը Քիւրթէն ենթարկուի մահապատժի:

Թուրքիոյ ընտրութիւնները.— Խալքի կողմէ 30 աթոռ անկախներու ձգուիլը բաւական շփոթի մատնած էր ընտրողները: Ամէնէն աւելի Իզմիրի մէջ էր որ անկախները իրար անցեր էին: Պոլսոյ մէջ թեկնածութիւն դրեր էին նաեւ համբաւաւոր Քեազիմ Գարապէքիրը, Ալի Իհսան եւ Րէֆէթ փաշաները,

Յայտնի չէ սակայն թէ ընտրուա՞ծ են,

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրքիոյ ընտրութիւնները վերջացան

Էնկիւրիէն Ապրիլ 25ին կը հեռագրուի.— Խորհրդարանական ընտրութիւնները վերջացան ամբողջ երկրին մէջ: Ահա պաշտօնապէս հաղորդուած արդիւնքը:

317 աթոռներու վրայ, 287ը շահած է Ժողովրդական կուսակցութիւնը (Խալք): Խալքի կողմէ ազատ ձգուած 30 աթոռներէն միայն 23ը շահեցան անկախները: 7 աթոռներ պարապ կը մնան:

Երեք շրջաններու մէջ, Պոլիս, Սամսոն եւ Ռոտոսթօ, ընտրողները չուզելով քուէ տալ անկախ թեկնածուներուն, Խալքի կեդրոնը ստիպուած պիտի ըլլայ նշանակելու նոր թեկնածուներ: Հաւանական է որ այս վայրերու ընտրութիւնը կատարուի ուրբաթ օր:

Ընտրութիւններ որոնց նմանը բիչ կը տեսնուի

Թուրքիոյ ընտրութիւններուն մասին, «Ժուռնալ» կը գրէ.—

Քուէտուփերուն հետ խաղալու շատ եղանակներ կան: Նուազ ինքնատիպ չէ անշուշտ այն, որ թոյլ կուտայ մեզ մէկ քանի ժամուան մէջ գիտնալու Ապրիլ 24ին, Փոքր-Ասիոյ խորը տեղի ունեցած քուէարկութեան արդիւնքները: Թուրք ընտրական մեքենան, իրօք, տարրական պարզութիւն մը ունի: Խալք կուսակցութիւնը,— միակը որ գոյութեան իրաւունք ունի — պատրաստեց 287 թեկնածուներու ցանկ մը, որուն դէմ ո՛չ ոք կրնայ պայքարիլ: Ընդհանրապէս (!) 30 աթոռ կը ձգէ քննադատներուն, այն միակ պայմանով որ կազմակերպուած չըլլան:

«Թերեւս, մարդ հարց տայ ինքնիրեն թէ ինչպէս այս մեքենան կը գործէ այսխստաշունչ վստահութեամբ: Հարցը՝ խրդճահարութիւններով չշփոթելուն մէջ է: Մէնէմէնի կախաղանները ցոյց տրուեցան իբր ազդարարութիւն դժգոհներուն: Քուէտուփերը պաշտօնատարներուն ձեռքին մէջ են: 20,000 ընտրողներու ամէն մէկ հատուած, կը նշանակէ 200 պատգամաւոր, որոնք կը հաւաքուին հաստատելու համար կառավարութեան թեկնածուի ընտրութիւնը: Այս տեսակ հակակշռով մը, մարդ կրնայ վստահ ըլլալ թէ զերծ է ամէն անակընկալէ:

«Անակնկալ մը տեղի ունեցաւ սակայն: Ընդդիմադիրները գործադուլ ըրին: Արհամարհեցին իրենց ձգուած 30 թեկնածութիւնները: Հազիւ թէ մէկ քանի թեկնածուներ ներկայացան:

«Պէ՞տք է ուրեմն ընդունիլ թէ այլեւս դժգոհներ չկան Թուրքիոյ մէջ: Աւելի ճիշդ է ենթադրել թէ ներկայ վարչաձեւին հակառակորդները աւելորդ դատեցին այս զաւեշտը խաղալ: Որովհետեւ զաւեշտ մըն էր որ կատարուեցաւ: Դեռ հազիւ քանի մը շաբաթներ առաջ, հսկայ ամբոխներ կը ծափահարէին Ֆէթհի պէյը որ ծանր տագնապէ մը վնասուած եւ պետութեան վարկը վտանգող վատ վարչութեան մը դէմ գրգռուած ժողովուրդի մը ցաւերը երեւան կը հանէր: Մ. Քեմալ այնքան լաւ զգաց հարուածը, որ դուրս ելաւ իր փղոսկրէ աշտարակէն եւ կշիռքին մէջ նետեց իր ժողովրդականութեան հմայքը: Ընտրութիւնները աւելի կանուխ կատարուեցան, կանխելու համար ընտրողներու բարկութիւնը եւ թոյլ տալու համար կառավարութեան որ բարեփոխումներ խոստանայ: Հիմա կը մնայ կատարել այդ խոստումները: Բռնատիրութեան մը իրական փորձարկումն է, զոր ընտրական բոլոր աչք-կապուքները չպիտի կրնային փրկել ժողովուրդին յանկարծական պոռթկումներէն:

«Տեղի ունեցող ընտրութիւնները ճիշդ առիթը կուտան Թըրքական կառավարութեան ցոյց տալու թէ 60 նոր երեսփոխաններով կրնայ նոր գործ կատարել:»

"ԿԱՆԱՉ ԳԻՐՔ,, ՄԸ

ՔԻՒՐՏԵՒՀԱՅ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՄԱՍԻՆ

ՄԱՐԱՋԱԽՏ ՖՐԱՆՇԷ Տ'ԷՓՐԷ ԿԸ ԳՈՐԾԷ

Էնկիւրիի մէջ «Կանաչ Գիրք» մը հրատարակուած է Դաշնակ-Հոյպուն անուն քիւրտեւհայ միութեան մասին նախանոնց բոլոր շարժումներուն շուրջ մանրամասն տեղեկութիւններ կուտայ: Գիրքը պաշտօնական հանգամանք ունի:

Գիրքը անդրադառնալէ վերջ Արաբներուն, կը խօսի Հայերուն մասին, թէ «ինչպէ՞ս կարգ մը պետութիւններ ուզեցին զանոնք Մեծ Հայաստանի երազով թունաւորել, բայց խելացի Հայերը այս գրգռութիւններէն չեն տարուած ու միայն Դաշնակները մտած են անոր մէջ: Բայց որովհետեւ Դաշնակները առանձին գործ տեսնելու ի վիճակի չէին, օտար հարստութիւն մը կարենալ որսալու համար, կարգ մը քիւրտ «դատարկապորտներու» եւ ի մէջ այլոց Հոյպուն Միութեան հետ միանալով «Դաշնակ-Հոյպուն» անունը առած են»:

Գրքին վերջը կը յայտնուի թէ Արարատի շարժումէն վերջ Իհսան Նուրիի կազմակերպութիւնը ամբողջութեամբ ջնջուած է, բայց Ֆրանշէ տ'Էփրէի նախաձեռնութեամբ Սուրիոյ մէջ նոր կազմակերպութիւն մը առաջ բերել ուզուած է:

Մանրամասնութիւնները տեսնել Յառաջի վաղուան թիւին մէջ:

Պալքանեան շաբաթը

Ուրբաթ օր, Սելանիկի մէջ տեղի ունեցաւ հաւաքոյթը պալքանեան երկիրներու դրամատէրներուն, գործատէրերուն եւ առեւտրականներուն: Ասոնք, երկուշաբթի օր մեկնեցան Աթէնք, ուր ընդունելութիւն մը սարքուեցաւ ի պատիւ իրենց: Այս ծրագրին հեղինակը Պ. Փափանաստասիու լրագրողներուն յայտնեց թէ Պալքանեան Միութեան գաղափարը հետզհետէ հող կը շահի: Տնտեսական շրջանակները կը ջանան իրենց կարելին ընել հասնելու համար հետապնդուած նպատակին: Այս մերձեցումը կը դժուարանայ լուրջ արգելքներով: Բայց այս արգելքները պիտի վերնան, որովհետեւ աւելի գերագոյն պէտքեր կը պարտադրեն պալքանեան միութիւնը:

Պալքանեան այս շաբաթը կազմակերպուած է դիւրացնելու համար պալքանեան խորհրդաժողովը որ պիտի գումարուի հոկտեմբերին Պոլսոյ մէջ, Սելանիկի մէջ գումարուած պալքանեան խորհրդաժողովին որոշումով:

Առեւտրական եւ ճարտարուեստական պատգամաւորներ ղրկած են Պուլկարիա, Եուկոսլաւիա, Թուրքիա, Ալպանիա, Ռումանիա, եւայլն:

Պուլկարիոյ նախարարական տագնապը

Ձանքօֆ որուն պաշտօն յանձնուած էր բանակցիլ պուլկար զանազան հոսանքներու հետ, համերաշխական դահլիճի մը կազմութեան համար, 2 օր աշխատելէ վերջ, հաստատեց թէ իր ջանքերը որեւէ արդիւնքի չեն յանգած, որովհետեւ ժողովրդականները, արմատականները եւ ընկերվարականները կը մերժեն իրենց օժանդակութիւնը իր կողմէ կազմուելիք դահլիճին:

Ձանքօֆ իր հրաժարականը ներկայացուց Թագաւորին: Թագաւորը միշտ կը յամառի լայն գործակցութեան հիմերու վրայ կազմուած դահլիճ մը տեսնելու իր մտադրութեան մէջ: Բայց այս պայմաններով, յայտնի չէ թէ որո՞ւ պիտի դիմէ, յաջողցնելու համար իր ծրագիրը:

Անգլօպաղեստինեան յարաբերութիւնները

Անգլիոյ կողմէ կատարուած բանակցութիւնները Պաղեստինի համար փոխառութիւն մը հրապարակ հանելու մտադրութեամբ, կը սպառնան վերարծարծել Հրեաներու եւ Արաբներու փոխադարձ ատելութիւնը:

Արաբական Գործադիր Կոմիտէն հրատարակեց զեկոյց մը, որով կը յայտնէ թէ Արաբները բանակցութեան չպիտի մտնեն Պաղեստի անգլիական մարզպանութեան հետ, այս փոխառութենէն իրենց իյնալիք բաժնին մասին:

Իսկ այս առթիւ բանակցութեան մտնելու համար պայման կը դնեն որ անգլիական կառավարութիւնը ընդունի թէ այս բանակցութիւնները չեն նկատուիր Արաբներու կողմէ հաւանութիւն այն քաղաքականութեան, զոր կը վարէ հոգատար պետութիւնը, քաջալերելով սիոնական շարժումը:

.. Հաւաստի աղբիւրէ կը ծանուցուի թէ Արաբ Գործադիր Կոմիտէն որոշած է նոր պատուիրակութիւն մը ղրկել Լոնտոն: Կը կարծուի թէ պատուիրակութիւնը պաշտօն պիտի ունենայ պայքարելու Պ. Մաքտոնալտի կողմէ Տոքթ. Վայզմանի ուղղուած նամակին մեկնաբանութեան դէմ: Պիտի զբաղի նըմանապէս Պաղեստինի զարգացման նախագծով, որ նախատեսուած է Լորտ Փասֆիլտի Սպիտակ Գիրքով:*

Փոքր-Համաձայնական համագումար

Այսօր, Պուքրէշի մէջ բացուեցաւ փոքր համաձայնական պետութեանց ժամուլի համագումարը, Չեխօսլովաք եւ Եուկոսլաւ պատուիրակներու մասնակցութեամբ:

Օրակարգի վրայ դրուած է երեք երկիրներու ժամուլի գործակցութեան հարցը:

Իսկ Փոքր—Համաձայնական արտաքին նախարարներու խորհրդակցութիւնը պիտի կատարուի Մայիս 3ին:

Հնդկաստանի մէջ նոր խռովութիւններ

Պէնկալի հնդիկներուն եւ մահմետականներուն միջեւ, թշնամութիւնը երթալով կը սաստկանայ: Այս օրերս մահմետականները պիտի կատարեն կրօնական մեծ տօն մը: Այս առթիւ վախ կայ որ խռովութիւններ ծագին: Խաղաղութեան կուսակից ազդեցիկ անձնաւորութիւններ կոչ ուղղեցին մահմետականներուն որ իրենց կրօնական տօնին առթիւ զգուշանան իբր մատաղցու մորթելէ անասուններ: Իսկ հրաւէր ուղղուեցաւ հնդիկներուն որ մզկիթներու մօտերը չնուագեն ուրախ երգեր: Իշխանութիւնները խիստ միջոցներ ձեռք առած են: արգիլելու համար խռովութիւնները:

Հնդկաստանի նոր փոխարքան

Հնդկաստանի նոր փոխարքան Լորտ Վէլլինկթըն ուրբաթ օր կը հասնի Սիմլա, ստանձնելու համար իր պաշտօնը:

Սիմլայի մէջ, առ այժմ հանդարտութիւն կը տիրէ: 6 շաբաթ առաջ, Կանտիի եւ նախկին փոխարքային Լորտ Իրվինի միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը կը յարգուի բոլորին կողմէ: Հնդիկ ազգ. խորհուրդը ներկայիս կը ճանչնայ Լոնտոնի խոր-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԼՈՆՏՈՆԷՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ ՎԷՃԵՐԸ

Աւելի հիւանդագին է Անգլիոյ տնտեսական վիճակը: Տագնապը հետեւանք է օտար մրցակցութեան եւ միջազգային քաղաքական պայմաններու:

Վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան որ Մեծն Բրիտանիա ճարտարարուեստական եւ առեւտրական ամէնէն բարգաւաճ երկիրն էր պատերազմէն առաջ: Շատ բան փոխուած է այժմ: Ամէն երկիր քիչ շատ ինքնաբաւ է այսօր իր սահմաններէն ներս, գրեթէ ամէն տեսակ նիւթերու համար: Չկայ այլեւս մասնաւոր ճարտարարուեստ մը որ միակ սեփականութիւնը ըլլայ այս երկրին: Հիւսուածեղէնի, մետաղագործութեան, նաւաշինութեան եւ հանքածուխի արդիւնաբերութիւնները շոգեկինք կը յառաջդիմեն օտար երկիրներու մէջ: Այս մրցակցութիւնը բնականաբար վնասակար է արտածումներուն եւ յառաջ կը բերէ առեւտրական թուլութիւն ու հասոյթներու նուազում թէ ժողովուրդին եւ թէ պետութեան համար: Այս երեւոյթը ինքնին կը ցուցադրէ թէ ինչու համար այսքան խոշոր թիւով (մօտ երեք միլիոն) անգործներ կը թափառին այս երկրին մէջ: Յատկանշական է նաեւ այն պարագան որ հնարաւորութիւն չկայ աժանցնելու երկրին ճարտարարուեստական արտադրութիւններու գինը: Ասիկա պիտի ըլլայ լաւագոյն միջոցը դիմագրելու համար օտար մրցակցութեան: Նախ, օրավարձերը սուղ են եւ արհեստակցական Միութիւնները չափազանց ուժով, որպէսզի գործատէրները համարձակէին զիջումներ պահանջելու: Յետոյ, ճարտարարուեստը այնքան հին է իր կեանքով որ, անկարելի է հիմնովին բարեփոխել դարերէ ի վեր ստեղծուած դրութիւնը: Գործարաններու մեքենաները առնուազն հարիւր տարուան հնութիւն ունին եւ ընդհանուր կազմակերպութիւնը չի համապատասխաներ օրուան պահանջներուն: Երկար ժամանակ, համբերութիւն եւ միլիոնաւոր դրամագլուխ պէտք է յեղաշրջելու համար այս բոլորը: Իսկ այդ բանը ընելու համար երկիրը պէտք է ունենայ բաւականաչափ յաճախորդ արտաքին աշխարհէն:

Իբրեւ արմատական դարման, պահպանողական հոսանք մը մտածեց համակայսերական առեւտրական Միութիւն մը ստեղծել: Ուզեցին մաքսային տուրքի ենթարկել օտար երկիրներու ներածումները Անգլիոյ մէջ եւ որոշ առանձնաշնորհներ ընել բրիտանական գաղթավայրերուն: Կայսրութիւնը պիտի վերածուէր մէկ ամբողջութեան՝ տնտեսական իմաստով: Սակայն, ինչպէս ըսինք անցեալ օր, գաղթավայրերը հազիւ թէ հետաքրքրուեցան այդ առաջարկով որ գրեթէ ոչ մէկ առաւելութիւն կուտար իրենց: Մրցակցութիւն նաեւ այս մերժումին մէջ: Գաղթավայրերէն Քանատա, Աւստրալիա եւ Հարաւային Ափրիկէ, աներեւակայելի յառաջդիմութիւններ ըրած են ճարտարարուեստի մէջ վերջին քսան տարուան ընթացքին: Միւս կողմէ ունին նաեւ անսահման քանակութեամբ հում նիւթ եւ ուտելիք: Պատճառ չկայ, հետեւաբար, որ կաշկանդեն իրենց տնտեսական ազատութիւնը: Եւ պէտք չէ մոռնանք որ հայրենասիրութիւնը երախտագիտութիւն չի ճանչնար: Գաղթավայրերը շնորհիւ Անգլիոյ, հասած են այս նախանձելի վիճակին: Այո՛, բայց կարելի՞ է զոհաբերել հայրենիքին ապագան յանուն այդ գիտակցութեան կամ երախտագիտական զգացումին:

Պէտք է այստեղ յիշենք անմիջապէս որ Անգլիա ինքն իր մէջ ալ համաձայն չէ մաքսային դրութիւն հաստատելու համար եղած առաջարկներուն մասին:

Այս երկրին տնտեսական քաղաքականութիւնը հիմնուած է ազատ փոխանակութեան սկզբունքին վրայ, որ մեծապէս նպաստած է իր տնտեսական ուժեղացման, այն օրերուն երբ ուրիշ ժողովուրդներ ակաւին կը մրափէին կամ հարեւանցի կ'աշխատէին իրենց սեփական ճարտարարուեստին զարգացման: Սակայն վերիվայր շրջուած են պայմանները եւ ինչ որ տրամաբանական էր հարիւր տարի առաջ, անօգուտ է եւ նոյնիսկ վտանգաւոր՝ ներկայ շրջանին: Ներածուած ուտելիքները մաքսի ենթարկելով, կը մտածէին զարկ տալ երկրագործութեան որ շատ ու շատ ետ մնացած է՝ ճարտարարուեստին խոշոր յառաջդիմութեան պատճառաւ:

Հետզհետէ, կը զգան որ միակողմանի եղած են այս ուղղութեամբ, համոզուած ըլլալով անշուշտ որ գաղթավայրերը լիովին կ'ապահովեն այս ափ մը կղզիներուն ուտեստեղէնը, առանց որեւէ դժուարութեան: Այնպէս որ, ճարտարարուեստի եւ երկրագործութեան աններդաշնակ վիճակը կորսնցնել տուած է տնտեսական հաւասարակշռութիւնը: Առաջ ճարտարարուեստական նիւթեր կ'արտածէին, ու կը ներածէին հում նիւթ եւ ուտելիք, այսօր այս վերջինները կը ներածեն առանց արտածելու, գոնէ բաւականաչափ քանակութեամբ, բանուած նիւթ — մեքենայ, հիւսուածեղէն եւայլն: Տարիներէ ի վեր արտածումները նուազած են զգալի չափով, շնորհիւ ինչպէս ըսինք, օտար երկիրներու արդիւնաբերական զարգացման: Կարելի է ըսել որ արտածումներու ելեւէջը չափանիշը չէ միշտ երկրի մը յառաջդիմութեան եւ հարստութեան: Բայց Անգլիոյ համար այդ պարագան շատ մեծ նշանակութիւն ունի, որովհետեւ երկիրը ինքնաբաւ չէ, սահմանները նեղ են եւ հնարաւորութիւն չունի նուազեցնելու իր ներածումները:

Մաքսային դրութիւնը, եթէ հաստատուի, պիտի բարեփոխէ՞ կացութիւնը: Հարց մըն է որուն շուրջ մեծ տարակարծութիւններ կան ներկայիս երեք գլխաւոր կուսակցութեանց միջեւ: Ազատ-առեւտուրի կուսակիցները դեռ յուսահատած չեն եւ կը կարծեն որ տարբեր միջոցներով պիտի կարենան դարմանել տագնապը:

Եւ սակայն, երկիրը կը գալարուի լուրջ դժուարութեանց մէջ եւ շօշափելի հեռանկարներ չկան դեռ մօտաւոր ապագայի մը համար: Համաշխարհային տնտեսական տագնապն ալ թերեւս աւելի կը սաստկացնէ Անգլիոյ ներկայ վիճակը: Անգործներու բանակը օրէ օր կ'աճի ի վնաս պետական գանձին, իսկ 1931ի ելմտացոյցը որ խորհրդարանին պիտի ներկայացուի յաջորդ երկուշաբթի, կը նախատեսէ 800 միլիոնի ելք մը, նոր տարեշրջանին համար:

* * *

Տնտեսականին ու Հնդկաստանի տագնապին հետ սերտօրէն կապուած է ներքին՝ կուսակցական պայքարը: Քաղաքական երեք կազմակերպութիւնները բաժնուած են զանազան հոսանքներու, մէկը միւսին դէմ, մէկ միւսէն անկախ:

Ահաւասիկ ընկերվարականները որոնք իշխանութեան գլուխ ըլլալով հանդերձ դժգոհ են եւ «իրար կ'ուտեն»: Բուն կուսակցութենէն տարիներէ ի վեր բաժնուած Անկախ աշխատաւորականներու կողքին կազմուեցաւ երկրորդ խմբակ մը՝ ղեկավարութեամբ Լորտ Քըրզընի փեսային: Իրեն հետ են նախորդ վարչապետ Պոլտուինի որդին՝ Օլիվըր եւ ուրիշ երիտասարդներ: Խանդավառ ու եռանդուն երիտասարդներ բոլորն ալ, որոնք աւելի ուժեղ կեցուածք եւ աւելի որոշ քաղաքականութիւն կը պահանջեն օրուան կառավարութենէն որուն անդամները Աշխատաւորականներու վեթերան ընկերներն են մեծ մասամբ: Կը քննադատեն Մէքտօնըլտ ու Սնոտընը իրենց «պուրժուա» ուղղութեան եւ անկարողութեան համար որ երեւան եկաւ գործադրութեան հարցին լուծման մէջ: Կուսակցութենէն բաժնուած այս տղաքը դեռ կը սպասեն որ կառավարութիւնը գործադրէ այն խոստումները զորս շռայլեց ընտրական պայքարի ընթացքին, երկու տարի առաջ: «Մեծամասնութիւն չունինք», կը պատասխանէ վարչապետը: Թերեւս ըսել կ'ուզէ որ «այս երկիրը չի կրնար մարսել աւելի լայն ընկերվարութիւն»: Իսկապէս կարգ մը ձեռնարկներ ըրաւ կառավարութիւնը, ծրագիրներ գործադրելու համար: Յաջողեցաւ կամ պարտուեցաւ փոխն ի փոխ: Նայելով թէ ինչ տրամադրութիւն ցոյց տուին ընդդիմադիրները: Շատ զգոյշ եւ խոհեմ կը վարուի օրուան դահլիճը, որովհետեւ իր գոյութիւնը կախուած է այս վերջիններուն քմահաճոյքէն, մանաւանդ որ իր 283 երեսփոխանները խորհրդարանին մէջ ամբողջու ճակատ մը չէ որ կը ներկայացնեն:

Աւելի բախտաւոր չեն պահպանողականները: Սուր հակառակութիւն կայ Պոլտուինի անձին դէմ: Լորտ Պիվըրպրուք եւ Լորտ Ռոտըրմիր իրենց մամուլով երկուքի բաժնած են կուսակցութիւնը: Տնտեսական նոր քաղաքականութեան հանդէպ կուսակցութեան պաշտօնական գիծը այնքան անորոշ եւ երկդիմի գտան այդ երկու մեծահարուստ ազնուականները որ, ամէն միջոցի դիմեցին լարելու համար կիրքերը: Խորհրդարանի 261 պահպանողականները քանի մը հատուածներու բաժնուած են հիմա:

Այն աստիճան «տաքցած են գլուխները» որ, քանի մը շաբաթ առաջ, մասնակի ընտրութեան մը առթիւ, լորտերու ժողովին նախկին նախագահը «կապուած շունի» մը նմանցուց «Տէյլի Էքսփրէս»ի տէրը, իսկ ուրիշ մը «ոջիլ»ին հետ բաղդատեց «Տէյլի Մէյլ»ի մեծահարուստ լորտը:

Պահպանողականները համաձայն են միայն աշխատաւորականները տապալելու անհրաժեշտութեան մասին: Բայց այդ հարցը տակաւին վեր է իրենց ուժերէն նկատի ունենալով իրենց դիրքը խորհրդարանին եւ երկրին մէջ:

Ազատականներու քայքայումը սկսաւ 1922ին. դանդաղ բայց տեւական կերպով կորսնցուցին իրենց քաղաքական արժէքը: Լոյտ Ճորճի անհատական հմայքն ու հեղինակութիւնն է որ դեռ կ'երկարէ իրենց անփառունակ գոյութիւնը: Խորհրդարանի 58 ազատական երեսփոխանները պաշտօն ունին, կ'ենթադրուի, իշխանութեան գլուխ պահելու օրուան ընկերվարական վարչութիւնը եւ վերջին երկու տարուան անցքերը փաստ են որ Լոյտ Ճորճի քմահաճոյքէն կախուած է Մէքտօնըլտի դահլիճին կեանքը: Որոշ թիւով ազատականներ հակառակ են նախկին վարչապետին քաղաքականութեան եւ ուժ կուտան Սըր Ճօն Սայմընի անջատողական ձեռնարկներուն:

Մէկ խօսքով, այնքան անկայուն է ընդդիմադիրներուն վիճակը որ չեն համարձակիր տապալել կառավարութիւնը: Կասկած չկայ ուրեմն, որ աշխատաւորականներն են օգտուողը իրերու այս կացութենէն: Ու եթէ հաւատանք օրուան մամուլին, ընտրութիւնները դեռ կրնան ուշանալ տարի մը եւս:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՓՐՈՖ. Ն. ԵՕՐԿԱ ԿԸ ՊԱՐԶԷ ԻՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՊՈՒՔՐԷՇ, 19 Ապրիլ.— Ռումանիա դահլիճի ահաւոր տագնապ մը անցուց: Միրոնէսքուի ազգային-գիւղացիական դահլիճը հրաժարած ըլլալով ապրիլ սկիզբը, Կարոլ Բ. Թագաւորը Լոնտոնի ռումէն դեսպան Պ. Թիթուլէսքուն Պուքրէշ կանչեց եւ պաշտօն յանձնեց կազմել ազգային միութեան դահլիճ մը, որուն մէջ մտնէին բոլոր կուսակցութիւնները: Թիթուլէսքու պահ մը յաջողեցաւ համոզել ազգային-գիւղացիական եւ ազգային-ազատական կուսակցութիւնները, ինչպէս նաեւ ազգային կուսակցութեան պետ ուսուցչապետ Նիքոլա Եօրկան, բայց երեք փոքր կուսակցութիւնները,— Մարաջախտ Ավերէսքուի (ժողովրդական), Տոքթ. Լուփուի (գիւղացիական) եւ Կէօրկէ Պրըթիանուի (ազատական),— անդրդուելի մնացին: Պատեհ չտուին նաեւ Թիթուլէսքուի ջանքերը կազմելու անձնաւորութեանց դահլիճ մը կուսակցութեանց ընդդիմութեան երեսէն: Երկու շաբթուան ամուլ ճիգերէ յետոյ Թիթուլէսքու ստիպուեցաւ քաշուիլ, եւ Թագաւորը դահլիճը կազմելու հոգը երէկ ժամը 6ին յանձնեց Փրոֆ. Ն. Եօրկայի: Երկու ժամ ետք վարչապետ Նիքոլա Եօրկա, իր նախարարներուն հետ, օրինական երդումը կ'ընէր վեհապետին առջեւ:

Այսօր, երեկոյեան ժամը 7ին, նոր վարչապետը ընդունեց օտար մամուլի ներկայացուցիչները՝ վարչապետական պալատին մէջ:

Բազմադէպ օր մը անցուցած է ուսուցչապետը: Նախարարական Խորհուրդի նիստ, բանակցութիւններ կուսակցական պետերու հետ, խորհրդակցութիւններ վեհապետին մօտ, այցելուներ, հեռագիրներ, հեռաձայնի անդադրում հարուածներ, առաւօտէ մինչեւ հիմա,— բայց մեզ կը դիմաւորէ ժպիտը դէմքին:

Նախ կը պարզէ մեզի իր քաղաքականութեան գլխաւոր գիծերը:

— Կարծեմ ձեզ հետ աւելի դիւրաւ պիտի հասկցուինք: Որովհետեւ ես ալ լրագրող մըն եմ ձեզ պէս: Այո՛, մինչեւ երէկ իրիկուն ես ալ լրագրող էի: Նախ թոյլ տուէք ըսել թէ ես կ'ատեմ տեսութիւնները: Մեր կառավարութիւնը չպիտի ըլլայ տեսութեանց, այլ իրականութեան կառավարութիւն մը: Մեր նպատակը պիտի ըլլայ ոգեւորել երկիրը, զայն աշխատակցութեան հրաւիրել, լսել անոր սրտին զարկը, մտածումը, ցաւը: Զգուշանալ անոր դասեր տալէ: Մենք պիտի աշխատինք ոտքի կեցնել Ռումանիան: Այդ բանին համար պէտք են մեզ աշխատանքն ու խաղաղութիւնը: Այդ երկուքին պիտի ձգտինք մենք: Օրէնքներով չէ որ անոնք կ'իրականանան, այլ բարի կամքով: Հետեւաբար չպիտի ջնջենք նաեւ մեր նախորդներուն դրած օրէնքները: Մենք դէմ չենք խորհրդարանական կեանքին, հետեւաբար դիկտատուրա պիտի չհաստատենք երկիրը արդէն անոր պէտք չունի: Երբ ազգ մը կրնայ ինքզինքը վարել՝ դիկտատուրան իմաստ չունի: Նոյն իսկ անկարելի է:

Թղթակից մը կը հարցնէ.

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ ձեր ծրագիրը:

— Աշխատա՛նքը: Կեանքն է որ մեզ պիտի հարկադրէ իր ծրագիրները: Կարելի չէ ծրագիրներ շինել, զանոնք քարացնել ու անոնց տառին կառչիլ: Կը ծրագրէք ինքնաշարժով Փլօեշթ երթալ. ճամբան ինքնաշարժը կ'աւրուի. չէք կրնար ըսել թէ անպատճառ ինքնաշարժով ծրագրած էք Փլօեշթ հասնիլ: Կը ստիպուիք յաճախ ոտքով շարունակել ձեր ճամբան:

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ ձեր դիրքը փոքրամասնութեանց հանդէպ, կը հարցնէ հունգար թերթի մը թղթակիցը:

— Իրերահասկացողութիւն. երբ մարդիկ իրար կը հասկնան վէճերը յաճախ կը վերնան ինքնին:

— Ի՞նչ դիրք պիտի բռնէք կուսակցութեանց հանդէպ՝ կը հարցնէ մէկ ուրիշը:

— Բարեացակամ չէզոքութիւն: Կուսակցութեանց դէմ կռուելու համար չէր որ այս ծանր լուծը առի: Երբ Թագաւորը ըսաւ որ այդ լուծը կրեմ՝ հայրենիքի շահերուն համար՝ նոյնիսկ վրայ տալու գնով ժողովրդականութիւնս, ես չվարանեցայ: Ուստ տուլի դաշնուն: Կը տեսնեք որ բաւական ամուր են ուսերս, կ'աւելցնէ Եօրկա ժպտելով:

— Ձեր կուսակցութի՞ւնն է որ պիտի վարէ երկիրը:

— Մեր դահլիճը կուսակցական դահլիճ չէ: Ամէն հոսանքէ պարկեշտ մարդիկ կան՝ որոնք ինծի պէս յանձն առած են իրենց ժողովրդականութիւնը զոհել: Արդէն իմ ունեցածս փոքրիկ կուսակցութիւն մըն է՝ ուր քիչեր մտած են: Ոչ թէ չեն դիմած, այլ մերժուած են: Որովհետեւ ան տեղը չէ շահեր հետապնդելու համար դիմողներուն:

Վարչապետը պալատ պիտի ներկայանայ: Թղթակիցները կ'աւարտեն իրենց հարցումները:

Երբոր ամէնքը կը քաշուին՝ կը մօտենամ ու կը շնորհաւորեմ վարչապետը: Յետոյ կը հարցնեմ.

— Իսկ հա՞յ մամուլին համար:

— Ըսէք որ շնորհակալ եմ իր ցոյց տուած ուշադրութեանը համար:

* * *

Ռումանիոյ շատ մը դահլիճները բարեկամ ու բարեացակամ եղած են Հայերու հանդէպ: Բայց ներկայ դահլիճը կը հաշուէ իր մէջ շատ մը հայասէրներ: Բացի Ն. Եօրկայէն՝ որ հայ ժողովուրդին անծանօթ մը չէ, կան իր նախարարներուն մէջ շատեր որոնք անդամ են «Հայ-ռումէն Բարեկամութեան եւ Ուսմանց Շրջանակին» որ վերջերս կազմուեցաւ Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու Ընկերակցութեան նախաձեռնութեամբ, — այսպէս՝ Ելեւմտական նախարար Պ. Արճէթօեանու, Աշխատանքի նախարար Փրոֆ. Տոքթ. Քանթաքուզինօ, Դատական նախարար Պ. Համանճու, եւ Ներքին փոխ-նախարար Փրոֆ. Մունթեանու Բոմնիք:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ

ՇԵՂՈՒՄՆԵՐ

Աչքէ անցընելով մեր երգահաններու կարգ մը հրատարակութիւնները, մարդ շուարած կը մնայ, երբ միեւնոյն երգը հրատարակուած կը տեսնէ այլ ձեւով, հոգ չէ թէ երաժշտութիւնը աղաւաղուած կամ այլանդակուած ըլլայ:

Մարդիկ կը յանդգնին երգի մը բներգը (որպէս թէ) երգել տալ այս կամ այն երգչուհիին առանց նկատի ունենալու հեղինակին բնագիր հրատարակութիւնը, եւ աղաւաղել ձեւով գրի առնել յետոյ կը հրատարակեն: Կամ սեփականութիւնը կը դարձնեն այս ու այն հրատարակչական ընկերութեան:

Աւելի ցաւալին, օտար երաժիշտներէ բներգներ կը վերցնեն, եւ հայկական որեւէ քերթուածի բառերը վրան յարմարցնելով, իբրեւ ինքնուրոյն երաժշտութիւն հրատարակութեան կուտան: Որպէսզի խօսքս հիմնաւորեմ, կուտամ հետեւեալ օրինակները:

Տրամադրութեանս տակ է «Երան» հրատարակչականին «Հայ ժողովրդային երգարան»ը: Վերջին բաժնին մէջ կայ ձայնագրուած ցանկ մը երգերու զորս երգած է երգչուհի Տիկ. Զ. Փանոսեան, եւ գրի առած երաժշտապետ Պր. Ն. Ամիրխանեան: Այս երգերու կարգին է նաեւ մեր այնքան ժողովրդականացած «Կռունկ»ը: Ով չի գիտեր որ «Կռունկ»ը գրի առնուած է եւ դաշնակուած Կ. Վարդապետի կողմէ: Բաղդատութեան դրէք երկու երաժշտութիւնները ո՞ւր են պատուական ելեւէջները, ո՞ւր է վերջին son filetէն, ո՞ւր է հարազատ ընկերակցութիւնը (accompagnement) որ «Կռունկ»ի երգը կը լուսէ եթերային բարձունքին: Ո՞ւր է համակ նրբութիւնը այդ պանդուխտ երգին:

Անմիջապէս պէտք է ըսել որ չափազանց աղճատուած է երաժշտական արուեստէ զուրկ շատ քիչ նմանութիւն ունի իսկական «Կռունկ»էն՝ մանաւանդ չափաբերութեան (rythme) տեսակէտով:

Որպէսզի ընթերցողը աւելի լուսաբանուի, ստորեւ կուտամ երկու «Կռունկ»ներու երաժշտութիւնները, դիտողութիւններով միասին: (Խմբ.— Զանց կ'առնենք խազերը (note) եւ յարակից մասնագիտական մանրամասնութիւնները):

Ուրիշ երգ մը, «Իմ սիրելի գաւակունք»ը, որուն երաժշտութիւնը կը պատկանի Ա. Մսր... լեանի, նմանապէս աղաւաղուած է:

Անշուշտ նման պարագաներու մէջ, որքան ճականը երաժշտութիւնը աղաւաղելն է, նոյնքան եւ աւելի իրաւական խնդիր կայ: Չեմ ուզեր հետաքրքրուիլ իրաւական հարցով: Մտահոգութիւնս այն է որ հայ երաժշտութիւնը այս ձեւով դէպի կորուստ կրնայ ընթանալ (թերեւս առարկուի թէ բարեփոխած է: Այն ատեն պէտք էր յիշել հեղինակներու անունները ինչպէս կանոն է ամէն տեղ): Որովհետեւ ոչ «Կռունկ»ը եւ ոչ ալ «Իմ սիրելի գաւակունք»ը երաժշտական որեւէ առաւելութիւն կը ներկայացնեն, ընդհակառակն պակասութիւն, համեմատած բնագիրներու հետ: Երաժշտական աշխարհի մէջ նման քայլ թոյլատրելի չէ որեւէ ձեւով, այլ միայն բնագրի հեղինակին անունը յիշելու պայմանով:

Այս անհաճոյ պայմաններու բերումով է, որ մէկ երգը կը լսենք քանի մը տեսակ բներգներով, մինչդեռ մէկ դար առաջ յօրինուած դասական բոլոր կտորները, այժմ կ'երգուին այնպէս ինչպէս կ'երգուէին իրենց ժամանակաշրջանին:

Օրինակ՝ Օր. Հ. Թորոսեան եւ Պ. Ա. Շահմուրատեան կ'երգեն Կ. Վարդապետի «Կռունկ»ը, Տիկ. Զ. Փանոսեան կ'երգէ իր (բացի Ակնայ երգուածքէն) Պ. Թ. Պէզազեան կ'երգէ ուրիշ մը եւ այսպէս «Կռունկ»ներու շարան մը:

Աւելին: Պ. Վ. Սրուանձտեանց հրատարակութեան տուած իր գործերը, (5 տետրակ), ops. տետրին մէջ, Թիւ 6 «Առ Հայաստան» (խօսք՝ Մ. Պէշիկթաշլեան) երգի երաժշտութիւնը գրեթէ ամբողջութեամբ առնուած է Frederic Beratի Ma Normandie երգի բներգէն, չնչին տաղաչափական փոփոխութիւններով:

Ա՞յս կերպով է որ պիտի հարստանայ հայ երաժշտական մշակոյթը: Երբ միշտ ... երգահանին գործը օտար երաժշտութենէ եղանակներ առնել չէ, այլ օտար երաժշտական ոճի հարստութենէն օգտուելով, մեր երաժշտութիւնը պատուաստել եւ ծաղկեցնել ինչպէս ըրած է հանգուցեալ Ալեքսանդր Սպենդիարեան: Այլապէս արուեստի մշակը ծագործողի հանգամանքէն կը զադրի:

Իսկ եթէ մտածենք ընդհանուր երաժշտական տեսակէտ նկատի ունենալով երաժշտական արուեստի միջազգային հանգամանքը, դարձեալ վի... կը դառնան այսպիսի գործեր քանի որ երգահանին պարտքն միշտ նորութիւններ բերել երաժշտական ծաղկաստան մէջ, ոչ թէ հրապարակի վրա եղածը կրկնել:

Ա. Գ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թուրք ժողովուրդը շատ փ... խութի՞ւն կրեց յարդ: Անշ... դարմանալի պիտի ըլլար, եթէ ... տարելապէս ազատագրուած ... դարաւոր աւանդութիւններէն: Նէմէնի դէպքը եկաւ փաստը ... Յեղափոխութիւնը կատարուեցաւ ... ռանց փոխանցման, առանց ... ունենալու: Բարեկարգումները ... յաջորդեցին իբր զինուորական ... մաններ եւ քաղաքակրթութեան ... ձեւերէն դէպի նորերուն ... քը շատ արագ կատարու... Ցեղային կարգ մը յատկանի... որոնք կը յայտնուին ... շարժումով մը, ցոյց ... թէ բարեփոխումը շատ անկա... Ինչպէս Լօթիի օրով ալ, միշտ ... րելի է Պոլսոյ սրճարաններուն ... ջեւ, սեդաններուն կռթնած, «ալաթուրքա» ծալապատիկ ... տեսնել «նարկիլէճի»ները, ... ները կորսուած լուռ երազ... մէջ — միշտ նոյն մարդիկը ... բացի փէսի փոփոխութենէն: ... հետք մը անցնելէն, շատ ... նշական,— բացարձակ հպ...

...ժողովուրդի մը որ տակաւին չէ հասունցած ազատութեան համար եւ ...երէկ, համակերպած բռնապետութեան փարչութեան մը, պարզապէս տէր է փոխեր: Մինչեւ ո՞ր աստիճան ժողովրդապետութեան տիպարը կը յարմարի փորձառութեան մը, որ իրականութեան մէջ, աւելի տրակոնեան ղեկավարութիւն մըն է քան խորհրդական խմբագրութիւն խոր: կայքին՝ իշխանութեան վրայ մնացած է այն, ինչ որ էր Անատոլուի ռազմագաւառներուն վրայ,— գինուորական պետ մը: Իր քաղաքական գործերը՝ հրամաններ են որոնք կը գործադրուին մեքենապէս՝ կը թէ բանակի մը կողմէ: Անցեալը հետք՝ նաեւ խօսելու, լրտեսուելու այնքան տարածուած վախը, խօսելու կշռելու ճշմարտութիւնը, մեքենայի գնասելու վախով, լռութիւնը որ կը պահեն քաղաքական հարցերու մասին, այն մարզը ուր փոանգաւոր է առաջ երթալ, մանաւանդ գործել: Զապումի միջոցները գործուելի են:

1927 հոկտ. 28ին — անմոռանալի թուական Թուրքիոյ պատմութեանց մէջ — կատարուեցաւ ժողովրդական առաջին մարդահամարը: Հարցարանները լեցնելու անկարող տգէտներու թիւը այնքան մեծ էր, որ գործողութիւնը ձախողելու վախով՝ ստիպուեցան դուրս ելլը արգիլել՝ ծանր տուգանքի սպառնալիքով: Նոյն տարին, կառավարութեան պետին «քէֆ»ը այնպէս ուզեց որ արգիլէ մօրուք երկարել՝ հանրային պաշտօնեաներուն: Ասանց սպասելու հրամանագրին հրատարակման, Թերթերը հազիւ հասցեր էին լուրը, պաշտօնեաները փողոցին սափրիչին քով եւ Թրքական բոլոր գեղեցիկ մօրուքները որոնք երբեք չէին կտրուած՝ ինկան մկրատին տակ: Այսուհանդերձ այս ստորակական ոգին՝ բոլորովին կը տարբերի երեսմի ոգիէն անով որ կամաւոր եւ ինքնիկ է, այնքան խոր են փոխանակութիւն տուող մարդուն հանգէպ այս ժողովուրդին երախտագիտութիւնն ու յարգանքը:

Վերջապէս, կարելի՞ է լռութեան տալ սովորութիւն մը որ չէ անհետացած, — «պախշիշ»ը: Պաշտօնեաները, կատարելապէս ուղղամիտ եւ անձնուէր ըլլալով հանդերձ, շատ քիչ կը վճարուէին — եթէ սակայն վճարուէին — ու չէին կրնար իրենց թոշակներով ապրիլ: Բոլորը, ամենափոքր պաշտօնեաներէն սկսեալ մինչեւ նախարարները, կը շահագործէին իրենց պաշտօնները: «Պախշիշ»ն ուրեմն ընդունուած, նուիրագործուած էր եւ բացէ ի բաց կը տրուէր եւ այս չէ փոխուած, Էապէս արեւելեան աւանդութիւն, զոր դժուար թէ կարելի ըլլայ վերցնել:

Ինչպէ՞ս ուրեմն գնահատել ապագան ժողովուրդի մը, երբ դեռ այնքան մօտ է անցեալին զոր ուրացաւ: Կարելի չէ գնահատումներ ընել, այլ երեւոյթներէն գատելով՝ գուշակութիւններ որոնք, շիտակ է թէ նպաստաւոր եւ քաջալերական են: Ընդհանրապէս, կ'ըսուի թէ Թուրքերը ծոյլ են: Սակայն, ո՞ւր կարելի է գտնել մարդեր, որոնք ընդունակ ըլլան այնքան երկար եւ նշանակելի ճիգերու:

Բեռնակիրը, փողոցի ամենէն հետաքրքրական բաներէն է որ աչքի կը զարնէ Պոլսոյ մէջ: Բեռնակիրը կը վերցնէ ծղմող բեռներ, տան տեղափոխութիւն կը կատարէ մինակը, կը փոխադրէ դաշնակ, եւլն.: Զինուորին տոկունութիւնը առասպելական է: Թուրքը չունի Սլաւին, Հրեայի եւ Անանցինի Թուլութիւնը եւ այս կողմէն յստակօրէն կը սարբերի ասիական ցեղերէն:

Ծուկաներու մէջ, յաճախ կը տեսնէք թիթեղագործներ, կաթսայագործներ, որոնք եռանդով կ'աշխատին մինչեւ ուշ ատեն: Նոյնպէս, վաճառատուները շատ աւելի ուշ կը փակուին քան մեր երկրին մէջ:

Խորքին մէջ, Թուրքը չի սիրեր աճապարել, եւ չունի ժամանակի նուազագոյն գիտակցութիւնը: Մինչեւ օրուան 24 ժամու բաժանման եղանակի որդեգրումը, ժամացոյցի գործածութիւն չէին գիտեր. հակառակ էր Քուրանի ոգիին, գործերը կը կատարուէին համաձայն արեւու: «Աճապարանքը սատանայինն է, համբերութիւնը Աստուծոյ», կ'ըսէ տեղական առած մը: Եւ ահա թէ ինչո՞ւ Թուրքը կ'աշխատի այնքան դանդաղ: Բայց իւրացնելով ժամու ըմբռնումը, ստիպուած հետզհետէ պիտի ստանայ արագաշարժ ըլլալու սովորութիւնը: Անոնց դանդաղութիւնը կը բացատրուի նաեւ իր անգործութեամբ եւ արհեստի անփարժութեամբ: Բացի արուեստի արտադրութիւններէն, անոր արտադրութիւնները կոշտ են: Ամէն ինչ ձեռքով կ'ըլլէ եւ Չինաստանէն զատ չկայ երկիր մը, ուր ձեռական աշխատանքը այնքան քիչ վարձատրուի որովհետեւ, մեքենան հոն անծանօթ է — նոր սկսած է տարածուիլ եւ սովորութիւնները շատ նախնական մնացած են:

Ինչ որ Թուրքերուն կը պակսի, ընդունակութիւնը չէ, այլ փորձառութիւնը: Խելացի են, բայց եռմնացած են, որովհետեւ տգէտ էին, եւ այս տգիտութեան հետ կրնայ նաեւ անհետանալ, ինչ որ ծուլութիւն նկատուած է: Անոնք առաջնակարգ պետական մարդեր եւ մանաւանդ դիւանագէտներ ունեցած են: Ըմէթ փաշա Լօզան գացեր էր պաշտպանելու պարտուած ազգ մը՝ հոն իր ունեցած յաջողութիւններով ցոյց տուաւ դաշնակիցներուն իր դիւանագիտական ճարպիկութեան չափը: Ինչո՞ւ հիմա չպիտի սորվէին վարել դրամատուն մը: առեւտրական տուն մը, շահագործել հանք մը, գործարան մը, ագարակ մը եւ ինչո՞ւ չպիտի յաջողէին այն մարզերուն մէջ, ուր դեռ բան չեն փորձած:

(7)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՎԱԼԱՆՍ, 22 Ապրիլ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Ե. Ո. Միութեան, եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս ազգային ու կուսակցական մարմիններուն, Վալանսի մէջ եւս տօնուեցաւ Ապրիլեան եղեռնի սգահանդէսը: Ծաբաթ իրիկուն եկեղեցին լեցուած էր խուռն բազմութեամբ:

Կը նախագահէր, Ազգ. Միութեան կողմէ, գաղութիս քահանան: Մեր ընկերներէն Խաչէրեան, երբ հանդէսը բացուած յայտարարեց, ժողովուրդը յոտնկայս երգեց «Մեր Հայրենիք»ը:

Յետոյ նախագահը քանի մը վայրկեան խօսեցաւ, եղան արտասանութիւններ ու երգեր: Ազգ. Վարչութեան կողմէ խօսեցաւ Պ. Գ. Սարոյեան, որ պատմականն ըրաւ 1915ի եղեռնին: Ամէնէն վերջը բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, կարօ Ուշաքլեան, զոր Որբերու Միութեան մասնաճիւղը հրաւիրած էր Փարիզէն: Բանախօսը բացատրեց թէ ի՛նչ կը նշանակէ Ապրիլ Տասնըմէկ: Թուրքը ուզեց իր ջարդարարի արհեստով արմատախիլ սպաննել հայ ժողովուրդը: Այդ եղեռնի գործն է, որ կը խորհրդանշէ այս տօնը: Բայց հայ ժողովուրդը կը վերապրի եւ երբեք կտրած չէ իր հաւատքը հայրենիքէն: Ուրեմն Ապրիլ Տասնըմէկը խորհրդանշանն է նաեւ հայ ժողովուրդին ապրելու տենչին, եւ իր հայրենիքին կապուած մնալու ցանկութեան: Սակայն որպէսզի հայ ժողովուրդը այսուհետեւ եւս մնայ այդ հաւատքով, անհրաժեշտ է որ համերաշխութիւնը տիրէ մեր մէջ: Հակառակ պարագային Թուրքը կը հասնի իր նպատակին, երբ մենք անմիաբանութեան, ներքին վէճերու պատճառով քայքայուինք ու կորսուինք: Այսօր ամէն տեղ Որբերն են, որ տէր կանգնած են այս սգատօնին, իբրեւ աւանդը իրենց սպաննուած ծնողքներուն, եւ մենք պարտաւոր ենք շրջապատել այս թանկագին բեկորները, թէ կ'ուզենք յարգել մեռնողներուն յիշատակը»:

Ժողովուրդը խոր տպաւորութեան մէջ հեռացաւ սրահէն, երբ հանդէսը փակուած յայտարարուեցաւ:

Զմոռնամ ըսել, որ տեղւոյն քահանան երկու բերան գոց սորված աղօթքով ինքզինք շատ մեծ մտաւորական մը կը կարծէ եւ չի հանդուրժեր ուրիշներու: Այնպէս որ աշխատեցաւ, իր «մեծութիւնը» պանծացնելու համար ինք մինակը տօնել սգահանդէսը, եւ իր ետեւէն քաշել Ազգային Միութիւնը: Հ. Ե. Ո. Միութեան կեդրոնին հեռագրին վրայ Մասնաճիւղս ուզեց, ինչպէս ամէն տարի, դարձեալ տօնել սգահանդէսը: Կոչ ըրաւ ժողովուրդին, որ միշտ հեռու է իր որբերուն: Եւ ժողովուրդին համակրանքէն թելադրուած, քահանան ստիպուեցաւ միանալ մեզի:

Արի

ԿԵԱՆՔԸ ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Լուի դպրոցը այս տարի բեղմնաւոր տարեշրջան մը կը բոլորէ, իր շուրջ համախմբելով թաղի բոլոր գիտակից ազգայինները ուսուցչական կազմը նոյնպէս բաղկացած է զոհաբերուող անձերէ, որոնք ջանք չեն խնայեր արժանաւոր կերպով ի գլուխ հանելու իրենց վստահուած գործը:

Այս օրերս դպրոցին նիւթական բացը գոցելու համար նախաձեռնութեամբ Թաղական Խորհուրդի ու ղեկավարութեամբ Պ. Մարութեանի պատրաստուած էր հանդէս մը որ տեղի ունեցաւ ապրիլ 19ին տեղւոյս եկեղեցիին մէջ:

Հանդէսի ներքին կարգապահութեան կը հսկէին Հ. Մ. Ը. Մ.ի տեղւոյս սկաուտները: Հանդէսը բացուեցաւ «Մեր Հայրենիք» ու յետոյ «Մարսէյեզ»ով, որոնք յաջող կերպով երգեց դպրոցի երգչախումբը: Խօսեցաւ Պ. Մարութեան հանդէսի նպատակին մասին:

Ամէնէն հետաքրքիրն էր իր նորութեամբ 38 փոքրիկներ երեք տեսակ գոյներով կարմիր կապոյտ նարնջագոյն հագուստներով մէկիկ մէկիկ բեմ գալը Ա. Բ. Գ.ի կարգով մինչեւ Ֆ: Արտասանեցին քառեակներ, 38 հայերէն տառերու սկզբնաւորութեամբ կազմեցին խորհրդաւոր տեսարան մը, մեր «եռագոյն»ը, որմէ վերջ դպրոցի բարձրագոյն դասարանի աշակերտ ու աշակերտուհիներու մասնակցութեամբ բեմադրեցին «Կոյր Աշուղ»ը մեծ յաջողութեամբ: Գնահատելի էին պարոններ Վրէժ Եղզովանեան, Պօղոս Չիլինկիրեան, օրիորդներ Աղաւնի Կոմիկեան ու Սրբուհի Սուլեան իրենց յաջողութեամբ: Երգուեցան ազգ. ու ժողովրդական զանազան երգեր փոքրիկներու կողմէ, Բ. դասարանի երկսեռ աշակերտները մանկական քըրքջալիր զաւեշտ մը: Անուրդ մը տեղի ունեցաւ որմէ գոյացաւ 500 ֆրանք: Հանդէսին զուտ հասոյթն է մօտ 1500 ֆրանք:

Հ. Արծրունի

ԼՔԵԱԼ ԵՐԱԽԱՆԵՐԸ

Բոլշեւիկները շարունակ կը գրեն թէ լուծած են բեսպրիզոր- նիի հարցը: *Բոլոր լքեալ երախաները (բեսպրիզորնի) լծուած են աշխատանքի: Այսպէս կը կըրկնեն նաեւ Մոսկուա կանչուած օտար գրողները, որոնք վերադառնալով իրենց երկիրը նոյն ձեւով կը պնդեն թէ այլ եւս ոչ մէկ լքեալ երախայ կը տեսնուի Ռուսիոյ մէջ:*

Իրականութիւնը այն է, որ լքեալ երախաներու բազմութիւնը կը շարունակէ իր սովորական կեանքը Փեթրոկրատէն մինչեւ Մոսկուա, Օտեսայէն մինչեւ Թիֆլիս եւ Երեւան: Մեր ընթերցողները գիտեն անշուշտ ի՞նչպիսի դաժակարգ մը ստեղծած են այս որբերը, որոնց կեանքէն առած էինք ռուս յեղափոխութեան ծաղիկները *Թերթօնը, հրատարակուած «Յառաջ»ի մէջ անցեալ աշնան: Ահա այդ տղաքն են նորէն որ կը զբաղեցնեն խորհրդային մամուլը:*

«Իզվեստիա» կը գրէր վերջերս (25 փետր.).—

«Նկատի ունենալով որ տակաւին լքեալ երախաներ կան որ կը թափառին փողոցներուն մէջ, կրթական գործավարը՝ Բուբնով հրամայեց կարճ շրջանի մը ընթացքին հաւաքել զանոնք, մաքրելով փողոցները»:

«Վիչէրնիայա Մոսկվա» կը (10 մարտ).—

«Մոսկուայի մէջ հրաման տրուած է ամբողջովին մաքրել փողոցները այս լքեալ երախաներէն: Կը յուսացուի, որ տասը օրուան մէջ փողոցը տղայ մը չմնայ»:

Գողոկ կը գրէ (22 Մարտ).—

«Գարնան սկիզբը Մոսկուայի եւ հիւսիսային քաղաքներու լքեալ երախաները հարաւ կ'իջնեն, կ'երթան մինչեւ Խրիմ եւ կամ Կովկաս, միշտ հեծնելով վակոններու վրայ: Կը խնդրենք կրթական գործավարէն հաւաքել այս տղաքը»:

Վեչերնիայա կրասնայա Գազետա *(25 մարտ կը գրէ.—*

«Այս տարի պէտք է վերջնականապէս փակել լքեալ երախաներու հարցը: Գործավարներու խորհուրդը խիստ միջոցներ ձեռք առած է այս մասին»:

Եւ սակայն լեցուն են փողոցները լքեալ երախաներով, որոնք մեծ աւերներ կը գործեն: Անոնց այդ պատմութիւններուն կ'անդրադառնանք յաջորդով:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՄՐՑԱՆԱԿ ՅԱՌԱՋԱԴԷՄ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութիւնը անցեալ տարուան պէս այս տարի ալ մրցանակներ պիտի բաշխէ Փարիզի եւ արուարձաններու հայ եւ ֆրանսական վարժարաններուն մէջ առաջին, երկրորդ, երրորդ, չորրորդ եւ հինգերորդ հանդիսացող մանչ եւ աղջիկ աշակերտներու:

Արձանագրութեան համար ներկայացող ծնողներ կամ նոյն ինքն աշակերտներ պէտք է անպայման տան մեզի՝ 1.— Աշակերտին ծննդավայրը, 2.— Տարիքը, 3.— Հասցէն եւ 4.— Դպրոցին Տեսչութեան կողմէ ստորագրուած մասնաւոր վկայագիր մը, որուն մէջ նշանակուած ըլլան դպրոցին անունը ստիճանը (մանկապարտէ՞զ թէ թաղային վարժարան), աշակերտին դասարանը, քանի՞երորդ ըլլալը եւ մասնաւորապէս անոր վարքին, նկարագրին եւ աշխատասիրութեան մասին տեղեկութիւններ: Այս Թուղթը անհրաժեշտ է արձանագրուելու համար, առանց անոր արձանագրութիւն չի կատարուիր:

Արձանագրուելու համար դիմել ամէն օր (կիրակիէն զատ) ժամը 9—12 եկեղեցւոյ ընդհանուր քարտուղարութեան:

Արձանագրութիւնները կը բացուին վարի թուականէն սկսեալ եւ կը փակուին յառաջիկայ 1931 սեպտեմբեր 30:

Մրցանակներու բաշխումի թուականը պիտի ծանուցուի թերթերով եւ ծնողքներու կամ պաշտպաններու ուղղեալ մասնաւոր նամակով:

(կնիք)

ՍԹՐՈՆՊՈԼԻՆ ԿԱՐԹՆՆԱՅ

Սթրոնպոլի հրաբուխը սկսաւ նորէն բորբոքիլ: Երկու պայթիւններ լսուեցան, որմէ վերջ հրաբուխն սկսաւ մոխիր ու քար ժայթքել:

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ

Մոսկովա գետը յորդեցաւ Մոսկուայի բազմաթիւ արուարձաններուն մէջ, փողոցները ողողուեցան եւ բնակիչները փոխադրուեցան ապահով վայրեր:

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

ԲԵՆՈՒՈՒԲԻ ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ութհարիւրական թուականներու վերջերը, Տոլստոյի, Իբսէնի, Նիչչէի կոչէնի Եւրոպան կը կարծէր թէ մարդկային ամէնէն մեծ զարաշըրջաններէն մէկուն մէջ կը գտնուի.— Մէջտեղ կ'ելլէ Պուատիէշտայի Հրեայ մը՝ Մաքս Նորդաու եւ զուարճանալով կը բացատրէ թէ ի՛նչպէս մեր անուանի բանաստեղծները այլասերածներ են եւ թէ ի՛նչպէս մեր քաղաքակրթութիւնը հիմնուած է ստի վրայ:

«Մեզմէ իւրաքանչիւրը համոզուած է որ ինք ամբողջութեան մէջ բնականոն եւ բարոյական էակ մըն է.— Հրեայ մը կը ներկայանայ Մոնպելիէի Թուայրեանէն, Սիկմոնդ Ֆրէօտ եւ կը գտնէ որ ամէնէն առաքինի եւ ազնուական մարդուն մէջ իսկ պահուած կայ յեղաշրջուած մը, այլասերած մը, ոճրագործ մը:

Սիրային պարպաններու եւ քաղաքային ոճի շրջաններէն ի վեր վարժուած ենք նկատել կինը՝ իբրեւ պաշտամունքի առարկայ մը, իբրեւ կատարելութեանց անօթ մը.— Հրեայ մը կը հասնի Վիեննայէն, Վայնինկեր, ու կ'ապացուցանէ գիտականօրէն եւ տրամախօսաբար որ կինը անորդ ու պժգալի արարած մըն է, ատելութեան եւ ստորնութեան անդունդ մը:

Մտաւորականներ, փիլիսոփաներ եւ ուրիշներ միշտ կարծեցին որ մտաւոր կարողութի՛ւնը, մի՛տքը, միակ միջոցն է ճշմարտութեան հասնելու համար եւ ասիկա մարդուն մեծագոյն յաղթանակն է.— Հրեայ մը դուրս կուգայ Փարիզէն, Բերկսոն եւ իր հանճարեղ ներբին վերլուծումով կը տապալէ մտքի առաջնութիւնը, կը քանդէ պղատոնականութեան զարաւոր շէնքը եւ կ'եզրակացնէ որ յղացող միտքը, անկարող է իրականութիւնը ըմբռնել:

«Դրեթէ բոլորի կողմէ ընդունուած էր որ կրօնքները, Աստուծոյ եւ մարդկային ամենաբարձր կարողութիւններու միջեւ տեղի ունեցած հրաշալի գործակցութեան մը արդիւնքն է.— Եւ ահաւասիկ Սէն Ժէրմէնցի հրեայ մը՝ Սալոմոն Ռայնախ կը ջանայ ապացուցանել որ այդ բոլորը պարզապէս մնացորդն է վայրի հին ցեղերու, արգելումի դրութիւնը յարափոփոխ գաղափարագիտական յօրինուածքներով:

«Կը կարծուէր ապրիլ հաստատուն տիեզերքի մը մէջ, անջատ եւ բացարձակ ժամանակի մը եւ տարածութեան մը հիմերուն վրայ չինուած.— Մէջտեղ կ'ելնէ հրեայ մը Ուլմէն, Այնշտայն եւ կը հաստատէ որ ժամանակ եւ տարածութիւն մէկ բան են, որ բացարձակ տարածութիւն գոյութիւն չունի, ինչպէս բացարձակ ժամանակ, որ բոլորը հիմնուած են յաւերժական յարաբերականութեան մը վրայ եւ որ հին բնագիտութեան շէնքը՝ արդիական գիտութեան փառքն ու պարծանքը, հիմնայատակ կը կործանի:

Գիտական բանապաշտութիւնը վստահ էր որ յաղթած է ու տիրած մտքին, եւ տուած՝ իրականութեան բանալին. — կը ցցուի Հրեայ մը Լուբլինոյէն՝ եւ կը լուծէ այս պատրանքն ալ. բանաւոր օրէնքները երբեք ամբողջութեամբ չեն համեմատուիր իրականութեան հետ, միշտ կայ անվերածելի եւ ապստամբ մնացորդ մը՝ որ կ'արհամարհէ տրամաբանող իմացականութեան կարծեցեալ յաղթանակը:

Ու կարելի է այսպէս շարունակել: Չեմ խօսիր քաղաքականութենէն՝ ուր Պիզմարք գլխաւորը իբրեւ հակառակորդ ունէր հրեայ Լասալը, ուր կլադստոնը զրադանցուեցաւ հրեայ Դիզրայէլիով, ուր Գաւուրի աջ բազուկն էր հրեայ Արտոմը, Գլէմանսոյինը՝ հրեայ Մանդելը, Լէնինը՝ հրեայ Տրոցկին:

Նկատի առէք որ ես մեր առջեւ շղթի անհնչան ու երկրորդական անուններ: Այսօրուան մտաւորական Եւրոպան, մեծ մասամբ, մեծ Հըրեաներու ազդեցութեան, կամ եթէ կ'ուզէք, կախարդանքին տակ է, այն Հրեաներուն՝ որոնց անունը յիշեցի: Ծնած՝ այլազան ժողովուրդներու մէջ, նուիրուած զանազան հետազօտումներու, բոլորն ալ գերման եւ ֆրանսացի, իտալացի եւ լեհ, բանաստեղծ եւ մաթեմատիկոս, ճարտարան ու փիլիսոփայ, ունին միատեսակ նկարագիր մը եւ միատեսակ նպատակ մը, այսինքն կասկածի տակ դնել Ճանչցուած ճշմարտութիւնները, վար առնել՝ ինչ որ բարձր է, կեղտոտել ինչ որ մաքուր կը թուի, խախտել ինչ որ հաստատուն կը կարծուի, քարկոծել ինչ որ յարգուած է:

Այս թունաւոր հիւթերու դարաւոր ներծծումը, յունական լատինական եւ քրիստոնէական աշխարհին դէմ, հրէական մեծ վրէժխնդրութիւնն է: Յոյները մեզ արհամարհեցին, Հռոմայեցիք մեզ տասանորդեցին ու ցրուեցին, քրիստոնեաները մեզ տանջեցին ու կողոպտեցին եւ մենք՝ բիրտ ուժով վրէժխնդիր ըլլալու համար չափազանց տկար, բուռն յարձակողական մը ըրինք ընդդէմ քառակուսի սիւներուն՝ որոնց վրայ կը հանգչի այն քաղաքակրթութիւնը՝ որ ծնած է Պղատոնի Աթէնքէն եւ կայսրերու ու Պապերու Հռոմէն: Եւ մեր վրէժխնդրութիւնը լաւ ճամբու վրայ է: Իբրեւ դրամատէրներ տիրացած ենք տնտեսական հրապարակին, եւ ասիկա այնպիսի շրջանի մը՝ ուր տնտեսութիւնն է ամէն ինչ, կամ գրեթէ: Իբրեւ մտքի մշակներ կը տիրապետենք մտաւորական հրապարակին, փշրելով հին, սուրբ ու անուրբ հաւատքները, յայտնուած կամ աշխարհական կրօնքները: Հրեան իր մէջ կը միացնէ երկու ամենէն աչառու եղերը, բանակալ՝ նիւթին թագաւորութեան մէջ, անիշխանական՝ մտքին թագաւորութեան մէջ:

Դո՛ւք մեր ծառաներն էք տնտեսական կարգ ու սարքին մէջ. դո՛ւք մեր ջահերն էք մտաւորական հողի վրայ: Ժողովուրդը, ամբաստանուած Աստուած մը սպաննած ըլլալով, ուզած է սպաննել մտքին ու զգացումին կուռքերը եւ ձեզ կը ստիպէ ծնրադրել մեծագոյն կուռքին, միակ մնացածին՝ Դրամին: Մեր նուաստացումը՝ որ Բաբելական գերութենէն մինչեւ Բար-Գոշէբայի պարտութիւնը կ'երկարի եւ տեւականօրէն կը շարունակուի Հրէանոցներու մէջէն մինչեւ ֆրանսական յեղափոխութիւնը, դատած է վերջապէս իր հատուցումը: Ժողովուրդներու պարիսն կրնայ վերջապէս երգել կրկնակ յաղթանակի մը քալերգը:

Փոքրիկ Բեննուբին, այսպէս խօսելով, հետզհետէ գերագրգռուած էր. աչքերը կը փայլատակէին իրենց խորշերէն. իր նիհար ձեռքերը շարունակ շարժման մէջ էին. մարմրուն ձայնը հետզհետէ սուր ու ճչող կը դառնար: Անդրադարձաւ յանկարծ որ շատ խօսեցաւ. խկոյն լռեց: Սենեակին մէջ խոր ու երկար լռութիւն մը տիրեց: Ու վերջապէս Տօքթ. Բեննուբին, ցած ու վարանոտ ձայնով խնդրեց ինձմէ.

— Կարող չէի՞ք հազար ֆրանքի կանխավճար մը ընել իմ թոշակիս հաշւոյն: Ձեզ մը զգեստ պիտի շինեմ, պիտի ուզէի քանի մը փոքրիկ պարտքեր վճարել...

Ու երբ փոխգիրը ստացաւ, ինծի նայեցաւ ժպիտով մը որով կ'ուզէր այնքան նրբամիտ երեւալ.

— Դուք այնքան ալ տառական իմաստով մի վերցնէք իմ այն բոլոր նորօրինակ կարծիքները՝ զոր այս երեկոյ յայտնեցի: Հրեաները այնպէս մը շինուած են որ շատ կը սիրեն խօսիլ. կը խօսի՛ն, կը խօսի՛ն... մինչեւ որ մէկու մը կը զարնուին: Եթէ քանի մը մէջ զգեղ վիրաւորեցի, ձեր ներողամտութիւնը կը խնդրեմ:

Թարգմ. Բժ. Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

Կարդացէք և Տարածեցէք ՅԱՌԱՋը

հրդաժողովին մեծ նշանակութիւնը: Սակայն Լանքաշիրի հիւսկեղէններուն դէմ պոյքոթը կը շարունակուի Պոմպէյի մէջ, իսկ կամաւորները կը շարունակեն արմատախիլ ընել արմաւենիները եւ կողոպուտի տալ ըմպելիի վաճառատուները:

Իսկ սահմանագլուխի կողմը, կացութիւնը աւելի խռով է: Համայնավարները համաձայնած են երիտասարդներուն հետ, շրջանին մէջ խռովութիւններ յարուցանելու համար: Անգլիական օդային ուժերը պրպտումներ կը կատարեն և զօրախումբեր կը ջանան ցրուել Քապուլի ըմբոստ ցեղախումբերը: Հնդիկներու եւ ժահմետականներու միջեւ համերաշխութիւնը հեռու է իրականանալէ: Կանտի հրաժարած ըլլալ կը թուի իր միջնորդութեան յոյսերէն եւ այս պայմաններուն մէջ է որ նոր փոխարքան կը ձեռնարկէ պաշտօնի:

Զօրակոչ խորհրդային նաւազներու

Ռուսիոյ աշխատանքի գործավարութիւնը հրամանագրով մը ծառայութեան կը կանչէ բոլոր անոնք որ վերջին 6 տարիներու ընթացքին պաշտօն վարած են ծովային սպասարկութեանց մէջ, ինչպէս նաեւ բոլոր անոնք որ ծովու վրայ գործած չըլլալով մէկտեղ, ծառայած են նաւային սպասարկութեանց ժթերանոցներուն մէջ, 1926էն ասդին: Մեքենագէտ սպաները մինչեւ 10 օր պէտք է միանան իրենց նաւային միութիւններուն, իսկ նորակոչները որոնք պիտի ծառայեն ծովու վրայ, պարտաւոր են մինչեւ մայիս 1 ներկայանալ իրենց պատկանեալ զօրակոչի դիւանին:

Խիստ պատասխանատուութեան պիտի ենթարկուին գործատան այն տնօրէնները, որոնք կ'արգիլեն իրենց աշխատաւորները պատասխանելէ կոչին, ինչպէս նաեւ անոնք որ նկատի չպիտի առնեն զայն:

Նաւային համաձայնութիւնը վտանգուած

Գրեր էինք թէ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ կնքելի համաձայնութեան մասին, ֆրանսական կառավարութիւնը նոր առաջարկներ է ներկայացուցած Անգլիոյ եւ Իտալիոյ:

Անգլիա իր կողմէն հակառաջարկներ ներկայացուց Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ:

Ֆրանսացի մասնագէտները, որոնք կիրակի օր իսկ սկսան քննել Անգլիոյ առաջարկները, կը շարունակեն իրենց ուսումնասիրութիւնները:

Այս ուսումնասիրութեանց եզրակացութիւնը պիտի ներկայացուի նախարարաց խորհուրդին: Այսուհանդերձ, կառավարութիւնը վերջնապէս չպիտի բանաձեւէ իր պատասխանը մինչեւ որ չստանայ Իտալիոյ պատասխանը՝ իր առաջարկներուն: Կը կարծուի սակայն թէ իտալական պատասխանը նման պիտի ըլլայ Անգլիոյ պատասխանին: Իտալական թերթերը կը գրեն արդէն թէ ֆրանսական առաջարկները անընդունելի են եւ թէ Իտալիոյ պատասխանը հազիւ մէկ քանի օրէն կարելի պիտի ըլլայ յանձնել Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի:

Լաւատեղեակ շրջանակներ կը կարծեն թէ այս բանակցութիւնները որոնք ցարդ որեւէ ելքի չյանգեցան, ի վերջոյ պիտի ձախողեցնեն նաւային համաձայնութիւնը:

Ֆրանսօռուս յարաբերութիւնները

Բոլշեւիկեան «Իզվէստիա» թերթը պատասխանելով ֆրանսական թերթի մը յօդուածին, որով կ'առաջարկուէր Ռուսիոյ հետ առեւտուրը վերածել մենաշնորհի, կը գրէ.— Խորհրդային Միութիւնը երբեք չպիտի յօժարի որ խորհրդային ապրանքները ենթարկուին վարչական մասնաւոր եղանակի մը, երբ նոյնը չի կիրարկուիր ուրիշ երկիրներու հանդէպ»:

Իսկ եթէ Ֆրանսա արտաքին ամբողջ առեւտուրը վերածէ մենաշնորհի, բոլոր երկիրներուն համար, Խորհրդ. Միութիւնը ընելիք առարկութիւն չպիտի ունենայ:

«Իզվեստիա» կ'աւելցնէ թէ այս ծրագրին գործադրութիւնը նոր փաստը պիտի բերէ Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան ղեկավարներու չկամութեան, հանդէպ Խորհրդային Ռուսիոյ:

Ռուսիոյ մայրաքաղաքը ողողուած

Այս օրերս, Մոսկուա ողողուած է եւ կարելի չէ ողողման հետեւանքները նախատեսել: Ապրիլ 24ին, Մոսկուա գետը յորդեցաւ ծիւնհալին հետեւանքով՝ եւ ողողեց Մոսկուայի կեդրոնն իսկ. Ջուրին մակերեսը սովորականէն 8 մեթր վեր է: Այդ օր, կէս գիշերին, Մոսկուայի ժողովուրդին վտանգը հաղորդուեցաւ թնդանօթի հարուածներով:

Բոլշեւիկեան իշխանութիւնները հրաման տուին զօրաւոր լուսարձակներ զետեղել ամբողջ գետի երկայնքին: Թէեւ ողողումը կը նախատեսուէր արդէն, սակայն ոեւէ կանխազգուշական միջոց ձեռք չէր առնուած: Ջուրը ողողեց նաեւ Քոշիրի ելեկտրական գործարանը եւ մեքենաները ու կը վախցուի որ գործարանը դադրի գործելէ:

Ցարդ 115 գործարաններ եւ 145 փողոցներ ողողուած են Մոսկուայի մէջ: Եթէ գետը շարունակէ բարձրանալ, անցեալ տարի Մոսկուայի վրայ կառուցուած նոր կամուրջը վախ կայ որ փլի եւ քշուի ջուրերէն:

Կը հաղորդուի նաեւ թէ Սպիտակ Ռուսիոյ մայրաքաղաքը Մինսկ ողողուած է ամբողջովին: Մինսկի կարգ մը փողոցներուն մէջ, ջուրը բարձրացած է մինչեւ տուներու տանիքը:

Սպանիոյ դէպքերը

Սպանիոյ հանրապետական կառավարութեան պետը Ալքալա Զամորա, մեկնեցաւ Պարչելոնա, ուր տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Քաթալաններու հանրապետութեան նախագահին գնդ. Մաչիայի հետ:

Ելեւմտական նախարարը յայտնեց թէ արտասահման փախցուած դրամագլուխները կանոնաւոր կերպով կը վերադարձուին երկիր: Նախորդ օր միայն, 140 դրամական աւանդներ յանձնուած են սպանիական դրամատան:

Անդրադառնալով համայնավարներու կատարած գրգռութեանց, ներքին նախարարը յայտնեց թէ հանրապետութիւնը թոյլ տալով մէկտեղ որ ամէն հոսանք ազատօրէն կատարէ իր քարոզչութիւնը, չպիտի հանդուրժէ՝ որ համայնավարները հակակառավարական քայլեր առնեն եւ պիտի արգիլէ կարմիր բջիջներու կազմակերպումը:

8, RUE CHATEAUDUN

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ՝

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակոմիտէն այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական վայրը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԻՇԽԱՆ ենթակոմիտէն այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական վայրը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՍԷՆ ԼՈՒ Ակնունի ենթակոմիտէն այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ակումբին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Այս ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ կոմիտէն:

ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ՌՈՒՍ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ BALMONTԻ

Այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին

Hôtel Majestic, 19 Ave. Kléber, Փարիզ

Հովանաւորութեամբ՝ Փրօֆէսէօր EMILE HAUMARTի

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻԻ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԸ ՔՆՆԱԿԱՆ ԱԿՆՈՑՈՎ

Փոստի ծախքով 6 ֆր. — Գին 5 ֆրանք

Դիմել Լ. Գեւոնեանի «Յառաջ»ի խմբագրատունը

Ն. Գ. Բ. — **ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ**

ՊԱՆԴՈՒԽՏԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՀՐԱՆԴԻ (ՄԵԼՔՈՆ ԿԻՒՐՃԵԱՆ)

(Բ. Հրատարակութիւն «ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ»ՈՒ)

Հեղինակին նկարով, գեղատիպ կողքով՝ Մ. Քէպապճեանի կենսագրական ամփոփ յառաջաբանով եւ գեղեցիկ տպագրութեամբ:

Գինն է Ֆրանսայի, Ֆրանս. գաղութներու եւ Պալքաններու համար 20 ֆր. միւս երկիրները 25 ֆր. կամ 1 տոլար:

Ստանալու համար դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան՝ Լ. Գեւոնեանի 235 Fbg. St. Martin, Paris (10).

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ (ՊԱԼԵՆՑ)

51 Rue Monsieur - le - Prince, PARIS (VIe)

Հեռաձայն՝ Danton 88—65 — Մէթրօ՝ Odéon

ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՔԵՐ, ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ եւ ԿԱԶՄԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ: ՏՊԱՐԱՆ

ՆՈՐ ԳՐՔԵՐ.— Մ. Կիւրճեան (Հրանդ)՝ Պանդուխտի կեանքէն (20 ֆր.), Կ. Զարեան՝ Երեք երգեր (60 եւ 75), Վ. Շուշանեան՝ Ամրան գիշերներ (25), Ամէնուն հասցէն (6), Կ. Սասունի՝ Ապրիլեան եղեռնը (5), Ղ. Մելոյեան՝ Երեք ընկերները (10), Սայեաթ Նովայ (6):

Գրատանս մէջ կան Հայաստանի Պետհրատին բոլոր գործերը: Հայաստանէն հասած են մեծ քանակութեամբ երաժշտական կտորներ: Ունինք Աճառեանի, Վարանդեանի, Րաֆֆիի եւայլ ծանօթ հեղինակներու բոլոր երկերը: Կոմիտաս Վրդ.ի, Սպենդիարեանի, Ռ. Մելիքեանի եւն. երաժշտական գործերը:

ՎԱՐՁՈՒ ԿԸ ՏՐՈՒԻՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ՎԻՊԱԿԱՆ ԳՐՔԵՐ

Ընդարձակ գրացուցակը լոյս կը տեսնէ շուտով

Հ. Յ. Դ.

ԳԱՒԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱԿՆՈՒՆԻ՝ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին, կանոնաւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆԻ Կայծակ խումբի ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 7.30ին Հ. Յ. Դ. Գրադարանին մէջ, Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ Գրադարանը վարձքով կուտայ գիտական, վիպական, գրական ամէն տեսակ գիրքեր: Ամիսը՝ 2 ֆրանք, շաբաթը՝ 1 ֆր.:

Գրադարանը բաց է Բշ. Դշ. Եշ. եւ Ուրբաթ երեկոները ժամը 7—8.30, դիմել՝ 11 Rue Dunoir, Lyon.

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկ. Պօղոս Համբարձումեան, Տէր եւ Տիկին Փարաւոն Համբարձումեան (Ամերիկա), Պ. Փիլոս Համբարձումեան (Ամերիկա), Պ. Մկրտիչ Համբարձումեան (Ամերիկա), Պ. Միհրան Համբարձումեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Թօփոյեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մինասեան, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Ալօեան եւ Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Յակոբեան, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ եւ նամակաւ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի որդւոյն, եղբօր թոռան, եղբօր որդւոյն, սանին

ՀԱՅՐՕՊԵՏ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահուան առթիւ որ տեղի ունեցաւ Երեքշաբթի 1931 ապրիլ 21ին Մարսէյլի մէջ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ եղբայրներս Սասունի Ահարոնք գիւղացի Յովհաննէս, Կարապետ եւ Պօղոս Շահինեան, որոնք ընդհ. պատերազմէն առաջ կը գտնուէին Տիգրանակերտի Հուսայնան գիւղը: Կրտսեր եղբայրս Արմենակ 1914ին կ'աշխատէր Բէյմախի ագահանքներուն մէջ:

ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵՑԷՔ

AMERICAIN LLOYD - PALESTINE & ORIENT LLOYD

13 Bld. Malesherbes, Paris (8)

Tél. Anjou 07-45 Adr. Télég. Palestloyd

Տոմսակներ ամէն երկիրներու համար,

Եգիպտոս, Սուրիա, Պաղեստին, Արժանթին, Պրազիլիա, Ուրուկուէյ, Չինաստան, եւայլն:

ԾԱՆՕԹ.— Արտասահմանէ եւ գաւառներէ մեկնողներուն կը տրուին պէտք եղած տեղեկութիւնները եւ տոմսերը:

Մասնաւոր կարգադրութիւններ եւ զեղչ Հայերու համար.

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԵՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով:

Տիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.

ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31.49

(կառ. տիւ նոռի եւ կառ. տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՆՕՐԷՆ՝ ՏՕՔԹ. ՄԻՀՐԱՆ Կ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

Նախկին բժշկապետ մերսէնի ֆրանս. հիւանդանոցներու Պատուոյ մետայլ ֆրանս. առողջապահ. նախարարութենէն

Բաց է ամէն օր կէս օրէ վերջ ժամը 2.50էն 7.50, (կէսօրէ առաջ միմիայն ժամադրութեամբ) Կիրակի եւ տօն օրերը 10—12:

Հոն կը կատարուին Ք. ճառագայթներով ամէն կերպ քննութիւն, շողանկարում (radiographie), գեր-մանիշակագոյն, յետ-կարմրագոյն եւ ռէօնթկէնեան դարմանում (radiothérapie profonde), նաեւ ՏԻԱԹԷՐՄԻԻ բոլոր կիրարկումները եւ ելեկտրաբուժական բոլոր ձեւերը, որ ներքին, արտաքին եւ մորթային բազմաթիւ հիւանդութիւններու դէմ գործածուած գիտական ամենավերջին եւ լաւ միջոցներն են:

Թոքախտաւորներու համար pneumothoraxի գործողութիւն: Հակաշնչախտային կանխարգելիչ եւ բուժիչ պատուաստ եւ շճանուկ (կատարելապէս անվտանգ):

Ջղային եւ հոգեկան հիւանդութիւններու դէմ քննական, բժշկական եւ ֆրէօյտեան մեթոտներ:

Դարմանատունը ունի իր մասնագէտ բժիշկները աչքի, քթի, ականջի, ինչպէս նաեւ արանց եւ կանանց ծննդաբերական եւ վեներական հիւանդութիւններու համար:

Assurance Socialeի պատկանող հիւանդներու կը տրուի լուրջ խնամք:

Դարմանատան ատամնաբոյժը կ'ընդունի վերոյիշեալ ժամերուն:

Տօքթ. Մ. Քէշիշեան, որպէս մասնագէտ ներքին հիւանդութեանց, կ'այցելէ նաեւ դրսի հիւանդներուն:

Հասցէ՝ 126 Rue Legendre (17) Tél. Marcadet 07—42

Métro: La Fourche եւ Brochant, Autobus H. R. Rbis, Tramway 39, 40, 42, 5:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ

ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՈՐԻԱ

61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)

Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43

Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

CORDONNERIE «AKAP»

Maison A. KAPIKIAN

17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89

Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ

Չափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի: Մասնագիտութիւն Բաէֆ տը Շէնի: Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորհրդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ:

Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

Մինչեւ այսօր իրենց մասին լուր չկայ: Իրենց հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել Շահինեան Մկրտիչի 96 bis rue de la Tour-Billy, Argenteuil, (S. et O.) France: Ծծգրիտ լուր տուողին 500 ֆրանք նուէր:

— Կը փնտռուի Սեբաստիոյ Զէփնի գիւղէն Յարութիւն Կէօվշէնեան որ քանի մը օր առաջ կը գտնուէր հետեւեալ հասցէին՝ chez M. Davian, Les Peronneries, au Boulay, Indre et Loire. Մեկնած է առանց տալու իր հասցէն: Իմացնել՝ Յովհաննէս Դ.·զարեանի, 113 Bld. Rodin, Issy les Moulineaux. Seine

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, Փարիզ, Մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդ... տարրալուծ.: Կ'ընդունի ամէն օր 9-12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

96 R. Rivoli, Մէթ. Շաթլէ: Արմատ... եւ նոր մեթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ... եւ վարակի: Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր. 9-12

Ծախու խանութ

Մօրիս Սէն Պէնօի մէջ (Լիոնէն 14 քիլոմեթր հեռու) ծախու է նպարավաճառի խանութ մը 4 սենեակներով եւ cave մը: Մուտքը՝ րիւ Նասիօնալ փողոցէն: Մանրամասնութեանց համար դիմել Յովհաննէս Գապարեանի, rue de la Liberté Pont de Cheruy, Isère.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ԱՊՐԻԼ 1931

29 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1556 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԱՀԱ ԹԷ Ի՛ՆՉ Կ՚ՈՒԶԵՆՔ

Քանի մը անգամ է որ, կողմնակի աղբիւրներէ, կը լսենք Պ. Գ. Կիւլպէնկեանի տրտունջը՝ «Յառաջ»ի դէմ։

— Ի՞նչ կ՚ուզէ Յառաջը ինծմէ։ Աջ-ձախ կուտամ կոր, 60,000 ֆրանք այսինչ հաստատութեան, 700 սթերլին այնինչ գործին։ Այս կ՚ընեմ, այն կ՚ընեմ... ի՞նչ կ՚ուզէ...

Ուրախ ենք որ, հակառակ իր լպրծուն շրջապատին, Պ. Գ. Կիւլպէնկեան թէ՛ հայերէն թերթ կը կարդայ եւ թէ՛ դառնութիւն կը զգայ իբրեւ թէ անիրաւ յարձակումներէ։

Ուրախ ենք, մանաւանդ, որ վեց ամիս երթեւեկելով Բարեգործականի քառակուսի և սառուցեալ շրջապատին մէջ, կրցած է գտնել հանրային կարծիքէն ազդուելու առաքինութիւնը։

Արդարեւ, դժուար է դիմանալ փորձութեան, երբ մարդ առնենակին գլուխն ունի տասը հազարնոց նպաստընկալ մը, ...ւղի դարձած բանաստեղծ մը, որ ճառեր եւ զեկոյցներ կը ...մրագրէ Երեւան... աղբարի մը մեծվայելչութեամբ։

Պ. Կիւլպէնկեան անշուշտ առաջին օրէն ճանչցաւ իր շրջապատը, երբ կը կարդար հեռեւեալ զեկոյցը, իր ապարանքին մէջ սարքուած ընդունելութեան առթիւ.

— «Յետոյ, Տիկին Նուարդ Կիւլպէնկեան, որուն զգայուն սիրտը բարութեան գանձարան մըն է, վայելչօրէն պատուասիրեց օրուան ...իւրերը, որ էապէս այդ ծոխ եւ հրաշագեղ Թանգարանէն մեկնեցան գոհ սիրտով, համոզուած որ Բարեգործականի համար իսկապէս բարգաւաճումի նոր եւ փայլուն Թուական մըն է որ կը բացուի Պ. Գ. Կիւլպէնկեանի նման մեծ ելմտագէտի մը, միտքի եւ սրտի հարստութիւններով օժտուած ազնիւ եւ ազգասէր Հայու մը նախագահութեամբը, որ ազգին բոլոր խաւերուն մէջ անլուր խանդավառութիւն յառաջ բերած է մի քանի օրուան միջոցին, ինչ որ կ՚արտայայտուի ոչ միայն հայ մամուլի համակրական ընդարձակ ...ուածներով, այլ եւ աշխարհիս ամէն կողմերէն Նորընտիր Նախագահին ուղղուած շնորհաւորական հեռագիրներով»։ (Յառաջ, Նոյեմբեր 1930)։

Անարգ, ասիական շողոքորթութեան այս գոհարները Նոյնութեամբ հրատարակուեցան «Յառաջ»ի մէջ ալ։ Եւ եղան միամիտներ, որ հաւատացին թէ Պ. Կիւլպէնկեան իսկապէս պիտի դառնայ Բարեգործականի «հրաշագործ աստղը», ինչպէս կ՚աւելցնէր միեւնոյն զեկոյցը, նոյն գետնասող շողոմարարութեամբ։

Մենք ծիծաղեցանք ու անցանք։ Միեւնոյն ատեն խորապէս ողբալով, որ յամի շնորհաց հազար ինն հարիւր երեսուն Թուականին, քսաներորդ դարուն, Եւրոպայի պորտին վրայ, լուսացնցուղ Փարիզ քաղաքին մէջ, կը գտնուի՞ն մարդիկ որ այսքան կը ստորնանան։ Վարիչ-տնօրէններ, որ ստրուկի պէս ...նայար կը ծռեն, կը շնթեն եւ գարշապար կը լզեն,— առանց հաւատալու ո՛ր եւ է բանի։ Առանց ո՛ր եւ է լուրջ մտահոգութեան։ Եւ ամէն բանէ առաջ՝ ամսական տասը հազարը անփոփոխ պահելու համար։

×

Արդ, վեց ամիս յետոյ, բոլոր «խանդավառութիւններէն» և շողոքորթութիւններէն յետոյ, ահա՛ իրականութիւնը.—

Պ. Կիւլպէնկեան ըրաւ եւ կ՚ընէ այն ինչ որ կ՚ընէր Բարեգործականի Նախագահութիւնը ստանձնելէ առաջ։ Հաւասարիչներ կուտայ, ժամադրութիւններ կը սարքէ, ծրագիրներ կը պահանջէ,— ու կը գոհանայ հասարակ ողորմութիւններ բաշխելով։ Վաթսուն հազար մէկուն, տասը հազար միւսին։ Հինգ հարիւր ասդին, հինգ հազար անդին։

Եւ որովհետեւ գաղտնի չեն Պ. Կիւլպէնկեանի հարստութիւնը, միջազգային դիրքը, հռչակը, արժանիքը, խելքը, հնարաւորութիւնները, ամէնէն բարեմիտներն ալ կը հարցնեն.

— Ջաղացքէ՞ն կուգայ այս մարդը։ Մինչեւ ե՞րբ այս ոսկեզօծ փոշին։ Այս հանճարեղ մարդը, ճարտարարուեստի իշխանը, բազմամիլիոնատէրը, աստուածավախ եւ հայ-լուսաւորչական «բարի Գալուստը» Պօղոս Նուպարին չա՞փ ալ ծանօթ չէ հայ ժողովուրդի կացութեան, անոր պահանջներուն եւ բաղձանքներուն։ Ինքզի՞նքն ալ չի յարգեր Գալուստ Կիւլպէնկեանը, երբ կը գոհանայ այնքան սովորական, հասարակ հաճի աղայի մը վայել «առատաձեռնութիւններով»։ Լրագիր չի՞ կարդար։ Չի՞ մանար։ Չի՞ գիտեր։ Չը՞մբռնե՞ր։ Այս բազմամիլիոնատէրը, որ խե՛լք ունի խլրտումներ սարքելու մինչեւ Հեռաւոր Վենեցուէլլայի մէջ, ի խնդիր քարիւղի, որո՞ւ քթին կը խնդայ, փշրանքներ նետելով պարբերաբար։ Արդեօք մահուա՞ն կը սպասէ, կտակով մը փայլելու համար իբրեւ «հրաշագործ աստղ»։ Բայց չէ՞ որ «բարի Գալուստը» գործնական մարդ է եւ ամէն բան իր խելքովը, իր ձեռքովը կատարելու վարժուած...

Կարելի էր երկարել հարցումներու շարքը։ Բայց կը բաւէ։ Եւ քանի որ Պ. Կիւլպէնկեան այնքան ազդուած է «Յառաջ»ի խմբագրականներէն, և կը հարցնէ, կը տրտնջայ թէ ի՛նչ կ՚ուզենք իրմէ,— փորձենք մանրամասնել։ Դէմ դիմաց։

Խօսինք դէմ դիմաց, մանաւանդ որ հայերէն կը հասկնայ եւ ի՛նք անձամբ կը կարդայ թերթը։ Պէտք չունի թարգմանի։ Մինչդեռ հանգուցեալ փաշան հայերէն չգիտնալով, իր «ծառայականները» հաւատարմօրէն կը թարգմանէին ինչ որ հաճելի էր իրենց, բայց կը ծածկէին կամ կը խեղաթիւրէին ինչ որ իրենց գործին չէր գար։

Խօսինք հրապարակաւ, որպէսզի տեղ չմնայ երկրորդ բերանի մը։

Շ.

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԳՐՈՂ ՄԸ ՈՐ ԿԸ ԳՈՎԷ ՀԱՅԵՐԸ

Ֆրանսացի յայտնի գրող մը Մօրիս Պէտէլ որ վերջերս Թուրքիա այցելած էր, կը գրէ Էնթրանսիժանի մէջ, Փերայի (Պոլիս) Հայերուն մասին.— Փերայի Յոյները, Հրեաները, Հայերը կը կազմեն մոքի կատարեալ խմորման մէջ գտնուող մարդկային զարմանալի խառնուրդ մը։ Կօշիկ ծախեն, հովանոց թէ նարինջ, դրամատէր ըլլան թէ լումայափոխ, փաստաբան, բժիշկ թէ օրագրող, այնքան կարեւորութիւն չունի։ Անոնք Պոլսոյ իմացականութիւնն են»։

Այս նախաբանէն յետոյ Մօրիս Պէտէլ կը շարունակէ.— Այս մարդկութիւնը բացատրութիւնը կուտայ աշխարհագրական դիրքի մը։ Անոր հաժագրական պատկերը երեւան հանեցի շնորհիւ երկու փոքրիկ Հայուհիներու, որոնք առտու մը պանդոկիս մէջ այցելութեան եկան ինծի։ Շատ յուզուած կ՚երեւէին հակառակ որ իրենց իսկ խոստովանութեամբ, քաջութիւն ստանալու համար, մօտակայ սրճարանի մէջ մեծկակ գաւաթ մը քոնեակ խմեր էին։

«Եկեր էին, ըսին, պաշտպանելու Ֆերացիները, որոնց հանդէպ այնքան չարակամ գրտնուած են Լոթի, Ֆարէր եւ ընդհանրապէս, բոլոր գրողները որ թրքաբանութիւն կ՚ընեն։»

Քանի մը ժամ յետոյ, ֆրանսացի գրագէտը հայու մը բնակարանը հրաւիրուած է։ Հոն են փաստաբաններ, բժիշկներ, գործի վաճառականներ եւ յանձնակատարներ եւլն.։

«Օրիորդները սպասարկեցին, նշմարեցի թէ կարկանդակներէն շատերուն վրայ զօրս կը պատրաստուէին կտրել, սերի կամ անուշեղէնի խաւի մը վրայ շաքարի գծանիշերով, վէպերէս մէկուն անունը գծած էին։ Այս ուշադրութիւնը անմիջապէս գիս մղեց բարձրօրէն գնահատելու հայ ժողովուրդը։ Բայց ինչ որ գիս լեցուց խանդավառութեամբ ընդհանուր խօսակցութիւնն էր որ յաջորդեց առաջին իսկ շփումին։

«Մէկ վայրկեանի մէջ, ղեղնորակ գոյնով, տանջահար ակնարկով այս մարդիկը սկսան խօսիլ գործի վրայ։ Նիւ-Եորքի, Լոնտոնի, Պերլինի սակարաններուն բառարանը սկսաւ թռիլ սրահին, ճաշասրահին մէջ, տեսակ մը վստահութեան թափիշէ թեւերուն վրայ»։

ՊԱՐՊԻՒՍ ՈՒ ՔԱՇԷՆ ՄԱՐԴ ԿԸ ՃԶՄԵՆ

Համայնավար համբաւաւոր գրագէտը Անրի Պարպիւս եւ համայնավար պետ Մարսէլ Քաշէն Նիսի մէջ մէկը ճզմեցին, երբ կը ճամբորդէին ինքնաշարժով, զոր կը վարէր Պարպիւս։

Պարպիւսկը բնակի Թէուլի իր վիլլային մէջ։ Այս օրերս իրեն հիւր էին Քաշէն եւ իր կինը։

Ճզմելէ յետոյ մարդը, Պարպիւս բարութիւնն ունեցաւ զայն փոխադրելու հիւանդանոց, ուր բժիշկները հաստատեցին աջ թեւին վրայ ոսկրային փշրուած մը։

Ոստիկանապետը քննութիւն բացաւ արկածին պատճառներուն մասին։

ՆՈՒՆԿԷՍԷՐ ԵՒ ՔՈԼԻԻ ՀԵՏՔԵՐԸ

Ամերիկացի համբաւաւոր խուզարկու մը հրամանատար Մաք Միլլէն մտադրած է փնտռելու ելլել հետքերը ֆրանսացի օդաչուներուն Նունկէսէրի եւ Քոլիի, որոնք Ատլանտեանը կտրելու իրենց փորձին մէջ անհետացան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Քիւրտերու կռիւը Պարսկաստանի մէջ

Թրքական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Արարատի փախստականներէն Բրօ եւ իր արբանեակները, պարսկական Ծարըմքայա պահականոցին վրայ յարձակած են։ Զօրս ժամ ընդհարում տեղի ունեցած է ու ի վերջոյ Քիւրտերը պահականոցի զինուորները գերի բռնած ու պահականոցն ալ այրած են։

Պէզիրկեան գիւղի պարսիկ պահականոցէն հեծեալ եւ հետեւակ 20 զինուորներ ալ Սարըսու կամուրջին մօտերը ծուղակի մէջ ինկած եւ փախչելու ստիպուած են։

Թուրքիա համեւրոպայի մէջ

Թուրք կառավարութիւնը Համեւրոպայի ուսումնասիրական յանձնախումբի յառաջիկայ նստաշրջանին առթիւ որ պիտի գումարուի Մայիս 15ին, Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարութեան ուղղած նամակով մը կը գրէ թէ կ՚ընդունի մասնակցութեան հրաւէրը։

Թուրք կառավարութիւնը՝ իր նամակին մէջ անդրադառնալով այն որոշման, որ կը սահմանափակէ Թուրքիոյ մասնակցութիւնը, դիտել կուտայ Ազգ. Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարութեան.— Թուրքիոյ կառավարութիւնը կը կարծէ թէ նախապատրաստական յանձնախումբին աշխատանքները այն ատեն միայն արդիւնաւոր կ՚ըլլան երբ ծրագրուած Միութիւնը սկիզբէն իսկ, հիմնուած կ՚ըլլայ մասնակից բոլոր պետութիւններու հաւասար իրաւունքներու հիման վրայ, եւ որոշած ըլլալով ցոյց տալ միջազգային գործակցութեան ոգի, որմէ ցարդ չէ շեղած, իր պատգամաւորութիւնը պատրաստ պիտի ըլլայ մինչեւ մեկնելու 15էն 25 մայիս։»

Այս վերջին պարբերութեան իմաստն այն է որ Թուրքիա, Ռուսիա եւ Իսլանտա, հրաւիրուած են մասնակցելու յանձնախումբի աշխատանքի մէկ մասին միայն եւ այդ պատճառով ալ յիշեալ պետութեանց պատուիրակները չեն կրնար առաջին օրէն իսկ ներկայ ըլլալ յանձնախումբին բացման եւ յետագայ բոլոր վիճաբանութիւններուն։

Թուրքիոյ նոր Ազգ. Ժողովը

Էնկիւրիէէն առնուած տեղեկութեանց համաձայն, Նոր ժողովը 10 օրէն արտակարգ նիստի պիտի հրաւիրուի։ Այս ժողովները մինչեւ Յուլիսի սկիզբները պիտի տեւեն եւ մասնաւորաբար պիտի յատկացուին ելմտական եւ տնտեսական խնդիրներու։

Մ. Քէմալի վերջին քննական ճամբորդութեամբ ձեռք բերուած արդիւնքները թէ Խալքին եւ ժողովին գործունէութեան նոր ուղին կը ճշդեն։ Այս մասին պէտք եղած օրինագիծներն ալ պատրաստ են արդէն։

Կառավարութիւնը պատրաստութիւններ կը տեսնէ Խալքի համաժողովին եւ Ազգ. Ժողովին ներկայացնելիք գործունէութեան ծրագրի մասին։ Այսպէս, ելմտական գործավարութիւնը զբաղած է տուրքերու քննութեամբ, տնտեսականը՝ երկրագործներուն օժանդակելու, ճարտարարուեստի զարգացման եւ արտածումները ընդարձակելու միջոցներու քննութեամբ, ներքինգործավարութիւնը վարչական բարեփոխումներու ծրագրին եւ միւս գործավարութիւններն ալ զիրենք շահագրգռող գործերու մասին նախապատրաստութիւններով կը զբաղին։

Նորընտիր Ազգ. Ժողովին առաջին գործը պիտի ըլլայ 1930-1931 տարեշրջանի պիւտճէն քուէարկել։ Ինչպէս յայտնի է, երկու տարի առաջ պիւտճէն 220 միլիոն Թրքական ոսկի էր։ Անցեալ տարի տնտեսական տագնապին եւ քրտական ապստամբութեան պատճառաւ, հասոյթներու բաժինը նախատեսուած արդիւնքը չտուաւ։ Ժողովուրդին մեծամասնութիւնը չէ կրցած տուրք վճարել։

Նոր տարեշրջանի պիւտճէն հազիւ 180 միլիոն պիտի ըլլայ ու տակաւին յայտնի չէ թէ բացը ինչ միջոցներով պիտի գոցուի։ Նոր պիւտճէին 100էն 36ը յատկացուած է ազգային պաշտպանութեան նպատակներուն։

Ռուսիոյ պատասխանը

Խորհրդ. Միութեան արտաքին գործավարը Լիտվինոֆ եւս իր կառավարութեան պատասխանը ուղղեց Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարութեան այն հրաւէրին, որ Խորհրդ. Միութեան ինչպէս եւ Թուրքիոյ եւ Իսլանտայի կառավարութեանց կը հաղորդէ Համեւրոպայի ուսումնասիրական յանձնախումբին յառաջիկայ նիստին առժամեայ օրակարգը եւ կը ճշդէ թէ այս երեք պետութեանց պատուիրակները օրակարգի երրորդ նիւթին (տնտեսական) վիճաբանութեան միայն պիտի մասնակցին։

Լիտվինոֆ իր պատասխանին մէջ կը կարծէ թէ այս հրաւէրը կը հակասէ Համեւրոպայի ուսումնասիրական յանձնախումբին 19 յունուարի որոշման.— Նման հրաւէրներ կը գրէ, կը մեկնաբանուին իբր հրաւիրեալ կողմերուն մերժում թելադրելու ձգտումով։

Պուլկարիոյ նախարարական տագնապը

Նախորդ վարչապետ Լիափչէֆ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Թագաւորին հետ, որուն խորհուրդ տուաւ նոր դահլիճին

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՖՐԱՆՍԱ Կ՚ԸՆՏՐԷ ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Այս տարի յունիս 13ին կ՚աւարտի Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահին Պ. Կաստոն Տումէրկի շրջանը։ Համաձայն Ֆրանսայի սահմանադրական օրէնքին, մէկ ամիս առաջ պէտք է կատարել նոր նախագահի ընտրութիւնը։ Այս առթիւ, ընտրութեան համար Վէրսայլի պալատը հաւաքուող Ծերակոյտի եւ Երեսփ. Ժողովի հրաւէրը կ՚ուղղէ հանրապետութեան նախագահը՝ մասնաւոր հրովարտակով մը։

Երէկ առտու, նախարարական խորհուրդը գումարուեցաւ Էլիզէի պալատին մէջ՝ ի ներկայութեան հանրապետութեան նախագահին։

Այս նիստին մէջ, վարչապետը Փիէր Լավալ հանրապետութեան նախագահին պիտի ներկայացնէ Ազգ. Ժողովի հրովարտակը, գումարուելու համար Մայիս 13ին։ Այս հրովարտակը, ըստ օրէնքի, ֆրանսական պաշտօնաթերթին մէջ լոյս պիտի տեսնէ Ազգ. Ժողովի գումարման Թուականէն տասն օր առաջ։

ՇԱԹԼԱՌԻ ՑԵԽԻ ՀԵՂԵՂԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ՔԱԼԵԼ

Ընթերցողները կը յիշեն թէ անցեալներս բլուր մը փլած եւ հողը ցեխի հեղեղի վերածուելով, մէկ քանի գիւղակներ թաղելէ յետոյ, սկսեր էր քալել դէպի Շաթլառ։ Շաթլառդարձեալ կը գտնուի նոյն վտանգին տակ։ Վերջերս տեղացող առատ անձրեւները հաւաքուած են տաբածուն փոսի մը մէջ, ուր ցեխի հեղեղը կանգ էր առեր եւ վախ կայ որ նորէն շարժի։ Շաթլառի շրջակայ վայրերուն մէջ հողը տեղ տեղ ճեղքուած է. ճեղքերէն ջուր կը ժայթքէ, կազմելով նոր ու վտանգաւոր հեղեղներ։

ԿԱՌԱԽՈՒՄԲԵՐ ԿԸ ԲԱԽԻՆ

ՈՒԹՍՈՒՆ ՎԻՐԱՒՈՐ

Նախորդ իրիկուն ծանր արկած մը պատահեցաւ փարիզի փապուղիներուն մէջ, այն պահուն իսկ, երբ գործը ձգողը մէթրօ կը վազէ, ստեղծելով մեծ խուժում մը։

Մէթրոյի կառախումբ մը կանգ էր առեր Պասթիյլի կայարանը, վէնսէնի ուղղութեամբ, երբ յանկարծ ուժգնօրէն ցնցուեցաւ Սէն փօլէն եկող եւ վէնսէն ուղղուող կառախումբի մը բախումէն։

Բախումին սաստկութենէն կառքեր փշրուեցան ու պահ մը կայարանը լեցուեցաւ վիրաւորներու աղաղակներով։ Անմիջապէս տեղին վրայ, օգնութիւններ կազմակերպուեցան եւ ծանրօրէն վիրաւոր 7 անձեր փոխադրուեցան հիւանդանոց, մինչ մնացեալները 73 հոգի նախնական դարմաններէ վերջ, դարձան իրենց բնակարանները։

Արկածին պատճառներուն մասին, քննութիւն կը կատարուի։

ԱՒՍՏՐԻԱ՝ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Ազգերու Դաշնակցութեան քարտուղարութիւնը հրաւիրուած է Աւստրիոյ որ յառաջիկայ նստաշրջանին՝ աւստրեւգերման մաքսային համաձայնութեան վիճաբանութեան առթիւ՝ իր ներկայացուցիչը ղրկէ։

Աւստրիոյ կողմէ ներկայ պիտի ըլլայ արտաքին նախարարը Շօպէռ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ՇԻՆԻ՞Չ ԹԷ ՔԱՆԴԻՉ ՎԷՃ

Մեզի նման քաղաքական ճակատագիր եւ ընկերային վիճակ ունեցող ժողովուրդի մը մէջ անխուսափելի են վէճերը, այլեւ անհրաժեշտ, որպէզի վերջ գտնեն խարխափումները: Եթէ բնականոն պայմաններու մէջ ապրող մարդիկ անգամ չեն կրնար բոլորովին հրաժարիլ վէճերէ, քանի որ կարծիքներու տարբերութիւնը միշտ ալ կայ ու կը մնայ, քիչ մը աւելի՛ մեծ չափով վէճերու արծարծումը մեր մէջ բնաւ պէտք չէ զարմացնէ որեւէ մէկը:

Իւրաքանչիւր վիճաբանութեան առթիւ մեր կարծիքը յայտնելու համար անհրաժեշտ է որոշել թէ ան շինի՞չ է: Այս կարգի վէճերն են միայն ցանկալի, որովհետեւ այդ պարագային միայն կարծիքներու բախումէն լոյս եւ ճշմարտութիւն կը բխի:

Այս տեսակէտէն մեկնելով է որ, կ'ուզենք շօշափել այս խնդիրը, օգտուելով վիճաբանութեան մը առթիւ ստեղծուած գրականութենէ մը, որ իր բնակիզբը առած է Փարիզ եւ շարունակութիւնը կը զարգացնէ Ամերիկայի մէջ: Թերեւս վաղը ծանօթանանք որ նոյն գրականութիւնը իր թեւերը տարածեր է նաեւ ուրիշ գաղութներու հորիզոններուն վրայ:

Խօսքը կը վերաբերի Մ. Պէշիկթաշլեանի գրականութեան առթիւ ծագած Ա. Զօպանեանի եւ փրոֆ. Ն. Աղոնց վէճին:

***

Ինչպէ՞ս է ծագեր վէճը:

Քանի մը տարի է ի վեր Փարիզի մէջ գոյութիւն ունի Գրական Միութիւն մը՝ իր Ակումբով, որուն նպատակն է դասախօսութիւններու եւ զրոյցներու միջոցով ստեղծել գաղափարական ներդաշնակութիւն: Շեշտուած է որ Միութիւնը «աղանդաւոր» չէ:

Մ. Պէշիկթաշլեանի մասին խօսեր է Օհան Կարօ: Փակման խօսքը վիճակեր է փրոֆ. Ն. Աղոնցի, որ փորձեր է լրացնել կարեւոր պակաս մը, «Թէ Պէշիկթաշլեան ի՞նչ տեղ է բռնում հայ նորագոյն գրականութեան պատմութեան մէջ» (էջ 79 «Հայրենիք» ամսագիր ապրիլ):

Իր խօսքերը առաջ են բերեր քննադատական որոշ վերաբերում: Փրոֆ. Ն. Աղոնց «մոլորութեան» արդիւնք է համարեր «Յառաջ»ի տեղեկատուութիւնը եւ փափաքեր է լուսաբանել գայթակղեալ մտքերը: Ահա այդ լուսաբանութեան էութիւնը իր իսկ խօսքերով.—

«Ի՞նչ ենք համեմատել Պէշիկթաշլեանի եւ Աբովեանի մէջ եւ ի՞նչ ենք գտել՝ Ուրիշ ոչինչ քան այն որ Պէշիկթաշլեանի գրականութիւնը յետ է Աբովեանից: Այս ժամանակագրական յարաբերութիւն է եւ անվիճելի» (էջ 80):

Ո՛չ: Ժամանակագրական յարաբերութիւն չկայ այդտեղ, ո՛չ ալ գոյութիւն ունի շփոթում ժամանակի եւ որակի, ինչպէս փրոֆ. Ն. Աղոնց կը վերագրէ «Յառաջ»ի տեղեկատուին եւ Ա. Զօպանեանի: Այս կ'ապացուցուի ամէնէն առաջ փրոֆ. Ն. Աղոնցի կողմէ բանաձեւուած սկզբնական հարցադրութեամբ՝ Պէշիկթաշլեան ի՞նչ տեղ է բռնում հայ նորագոյն գրականութեան պատմութեան մէջ: Այս հարցումին պատասխանուած չըլլար, եթէ ըսենք «Պէշիկթաշլեան ժամանակով յետոյ կուգայ Աբովեանէն»: Այս բացատրութիւնը երկրորդաբար կամ տասներորդաբար կրնայ լրացնել գլխաւոր միտքը, որ անշուշտ որակին պիտի վերաբերի:

Ճիշտ է որ փրոֆ. Ն. Աղոնցի լեզուն ունի երբեմն արտառոց ասութիւններ եւ բառերու տարօրինակ գործածութիւն. բայց վերոյիշեալ նախադասութիւնը՝ իր բառերու դասաւորութեամբ եւ մտքերու շարայարութեամբ ո՛չ մէկ կասկած կրնայ յարուցանել ընթերցողի մտքին մէջ, թէ խօսքը որակին չի վերաբերիր: Նոյնիսկ փրոֆ. Ն. Աղոնցի լուսաբանութենէն յետոյ՝ մարդ չի կրնար այդ նախադասութիւնը հասկնալ իր բացատրած պէս:

Եւ բնականօրէն մարդ կուգայ այն եզրակացութեան թէ՝ փրոֆ. Ն. Աղոնց ոչ թէ կը բացատրէ կամ կը հերքէ, այլ կը նահանջէ կամ կը հաստատէ:

Այս համոզումը կը զօրանայ նաեւ յօդուածին այն մասով, որ կը վերաբերի Մ. Պէշիկթաշլեանի գրականութեան վերլուծումին: Մեր նպատակը չէ ի հարկէ այս մասին ըստ էութեան խօսիլ:

***

Մինչեւ այստեղ վէճը կը դառնայ այսպէս թէ այնպէս Մ. Պէշիկթաշլեանի գրականութեան շուրջը: Դժբախտութիւնն այն է որ վէճը այդտեղ չի վերջանար:

«Պէշիկթաշեանը միայն բանաստեղծ չէր, այլեւ հասարակական գործիչ, այլեւ առաքինի անհատ: Մեր դասախօսը Պ. Օհան Կարօն ուշադրութեան առեր թէ մէկը եւ թէ միւսը» (էջ 89):

Ամէն մարդ որոշ չափով «հասարակական» գործիչ է, իբր ընկերութեան մը անդամ, հոգաբարձու, թաղական, թղթակից, դասախօս եւ այլն: Բայց ասոնք արժէք ունին միայն իրենց ժամանակին եւ միջավայրին համար: Պէշիկթաշլեանն ալ ունեցեր է նման հանրային գործունէութիւն, որ պայմաններու բերումով տեղական ու սահմանափակ արժէքէն դուրս չէ ելեր: Պէշիկթաշլեանի գրականութեան մասին խօսողը՝ ամբողջական դիմագծութիւն մը տալու համար, բնականօրէն պիտի յիշատակէ անոր այդ կարգի գործունէութիւնն ալ համառօտակի: Մինչեւ այստեղ ոչինչ կայ անսովոր:

Տարօրինակութիւնը կը սկսի այնտեղ ուր պատահաբար սկսած գրական վէճի մը կը վերածուի նաեւ քաղաքականի, այն ալ ենթադրեալ հիմերու վրայ:

Այս վէճն ալ սկսեր է անկէ որ Փրոֆ. Ն. Աղոնց Պէշիկթաշլեանը համեմատեր է Նալբանդեանցի հետ՝ ըստ երեւոյթին իբր հանրային (հասարակական) գործիչ:

Ահա ձեզի համեմատութիւն մը որուն համար բաւարար եզրեր չկան, քանի որ Մ. Պէշիկթաշլեան իբր հանրային գործիչ նկատառութեան արժանի դէմք մը չէ:

Հակառակ ասոր, Ա. Զօպանեան ծանրացեր է այս նիւթին վրայ, Պէշիկթաշլեանի մօտ գտնելով քաղաքական առաւելութիւններ՝ իբր Կիլիկեան Հայաստանի կողմնակից, եւ վէճը դնելով անձնական-հատուածական գետնի վրայ:

Աւելցուցէք ասոր վրայ նաեւ այն որ Ա. Զօպանեան այս վէճը փոխադրեր է Ամերիկա՝ այս մասին յօդուածներ ղրկելով Պոստոնի «Պայքար» օրաթերթին, որուն խմբագրութիւնը հրատարակեր է այդ յօդուածաշարքը, առանց անդրադառնալու թէ որքան տեղին է այդ՝ ըստ բովանդակութեան ու ձեւի:

Նոյն ճամբան բռներ է փրոֆ. Ն. Աղոնց՝ իր յօդուածը ղրկելով «Հայրենիք» ամսագրին եւ գրականին հետ խառնելով նաեւ քաղաքական վէճ: Դեռ աւելին, իր յօդուածին կէսէն աւելին նուիրեր է վիճաբանութեան, երկրորդական գծի վրայ ձգելով բուն նիւթը,— Մ. Պէշիկթաշլեանի գրականութիւնը:

Եւ մարդ ակամայ կը հարցնէ Գրական Միութիւնը այսպէ՞ս պիտի ստեղծէ գաղափարական ներդաշնակութիւն:

Պատասխանը պիտի ըլլայ մէկ մեծ Ո՛Չ:

Եւ այդ ո՛չ միայն անոր համար որ Մ. Պէշիկթաշլեանի նման զուտ գրական արժէք ներկայացնող մէկու մը անունը խառնուեր է նաեւ քաղաքական խնդիրներու, առանց բաւարար տուեալի, այլ եւ այն պատճառով որ այսպիսով հակում է ցոյց տրուեր տարբեր խնդիրներ իրար խառնելու եւ ցանկալի ներդաշնակութիւնը դժուարացնելու:

Չէ՞ որ այս ընթացքով «Գրական Միութիւնը» կ'երթայ դէպի աղանդաւորութիւն, մինչ ան «աղանդաւոր չէ»: Ա. Զօպանեան կրնայ առաջին օրէն «աղանդաւոր» նկատած ըլլալ այդ «Միութիւնը» եւ հիմա ալ կրնայ ճգնիլ ապացուցանել այդ, իր զուտ ենթակայական տեսութիւնները գտնել կարծելով նաեւ Պէշիկթաշլեանի մօտ, բայց մի՞թէ փրոֆ. Ն. Աղոնց անզգալաբար պիտի տարուէր այդ ուղիէն եւ պիտի մտնէր «աղանդաւորական»ին հետ նաեւ հատուածական վէճի:

Ո՛չ: Այդ պէտք չէ ըլլայ: Պէտք չէ ըլլայ ոչ միայն Մ. Պէշիկթաշլեանի գրավէճին առթիւ, այլ մինչեւ իսկ Ա. Ահարոնեանի մասին խօսուած ու գրուած ատեն, թէեւ ո՛չ ոք կ'ուրանայ որ Ա. Ահարոնեան գրականին հետ նաեւ քաղաքական դէմք է:

Ըսել կ'ուզենք որ առիթը ներկայացած պարագային գրական եւ քաղաքական մարզերը պէտք է զատուին, որովհետեւ 1. մէկու մը գրական եւ քաղաքական գործունէութիւնները տարբեր ծաւալ ու արժէք կրնան ունենալ, եւ 2. գրական արժէքին շուրջ համաձայնողները կրնան տարակարծիք ըլլալ, երբ կարգը քաղաքական գործունէութեան գնահատումին կուգայ:

Ներդաշնակութիւն ստեղծելու ձգտումը եւ գրական դէմքի մը շուրջը ծագած վէճին երկուստեք տրուած ընթացքը՝ դժբախտաբար խոտոր կը համեմատին այս պարագային:

***

Եւ վերջապէս վիճելու ձեւը:

Ա. Զօպանեան փրոֆ. Ն. Աղոնցին կը վերագրէ խտրական ոգի՝ հատուածական հիմերու վրայ: Իր կարծիքով Կովկասահայերը ընդունակ են միայն «գաղջ ու սխալ բաներու»:

Փրոֆ. Ն. Աղոնց «Յառաջ»ի տեղեկատուին կը կոչէ «հողմավար գլուխ», «ծանծաղամիտ», իսկ Ա. Զօպանեանի հասցէին կը նետէ «արեւմտահայ եւ լուսաւորչական հայրենասէր, զարտուղի զբօսանք կատարող, քմահաճ, մակերեսային, լեւանտացի, խորհրդային ենթադրեալ բարեկամներին ընծայաբերութիւն ընող՝ որպէս վկայական հաւատարմութեան» եւն:

Ըսգունինք որ փաստերու վրայ հիմնուած եւ առաջնորդողի դերին լրջութիւնը ունեցող մարդիկ՝ այս ձեւով ու այսպիսի լեզուով չեն վիճիր:

***

Դառնալու համար նորէն մեր հարցումին՝ շինի՞չ թէ քանդիչ վէճ, կուգանք հետեւեալ եզրակացութեան.—

Մ. Պէշիկթաշլեանի գրականութեան շուրջը ծագած վէճը շատ հեռու է շինիչ ըլլալէ, որովհետեւ՝

1. Վիճող կողմերը նիւթի սահմաններէն դուրս ելած են:
2. Գրական վէճին խառնուած են քաղաքական խնդիրներ՝ առանց շօշափելի հիմքի:
3. Անձնականութեան եւ հատուածականութեան մեծ տեղ տուած են:
4. Վիճած են անթոյլատրելի ձեւով ու լեզուով:
5. Անտեղիօրէն սրած են քաղաքական գետնի վրայ տիրող հակառակութիւնները, հետեւաբար՝ փոխանակ ներդաշնակութիւն մտցնելու փոխյարաբերութեանց մէջ, աւելի խոտորցուցած են խրամատը:

Հեռո՛ւ նման վէճերէ,

ՏՈՔԹ. Ա. ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՊԱՏՄԵՆ ԹՈՒՐՔ ՃԱՄԲՈՐԴՆԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՆԲԱՐՈՅՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԼԷՊ.— Վերջերս, Թուրքիոյ մօտիկ թէ հեռաւոր վայրերէն եկող Թուրքեր կը պատմեն, թէ կուսակալանիստ քաղաքին մէջ արեւմուտէն վերջ դուրս ելլել բացարձակ յանդգնութիւն է: Անասատողը, կը կողոպտուի, ընդդիմանալու փորձ ըրած պարագային իր մեղքը կը քաւէ եաթաղանի եւ հրացանի հարուածներուն տակ:

Թուրքիա ներկայիս կը գալարուի տնտեսական շատ վատթար պայմաններու տակ: Ո՛չ գործ կայ, ո՛չ հաց եւ ո՛չ ալ հագուստ-կապուստ: Վայրենացած վիճակ մը կը պարզէ Թուրք ժողովուրդը: Տնտեսական այս աննպաստ պայմաններուն հետեւանքով է, որ «թայֆայականութիւն»ը թեւեր առած կը քալէ. իրարու դէմ նիզակ ճօճել, ամէն գիշեր 4 5 ոճիրներ կը գործուին: Զօրաւորը կը ճնշէ միշտ տկարը. ոսկի մը ունեցողը ապահով չէ իր կեանքին վրայ:

Արդէն իսկ անբարոյացած Թուրքիոյ մէջ ասկէ աւելի «անբարոյական կենցաղ մը երբեք ստեղծուած չէ», կ'ըսեն Թուրք ճամբորդները: Այդ Թուրքերը երբ կը տեսնեն Սուրիոյ մէջ տիրող ազատութիւնը, տնդորրութիւնը, առեւտուրը, երանի կուտան այս ժողովուրդին: Ընկիւրիէն ղրկուած լիազօր պաշտօնատարները մինչեւ ուղն ու ծուծը կը քամեն Թուրք ժողովուրդին արիւնը, ճնշելով զայն տուրքերու ծանրութեան տակ: Թուրք կինը երբեք տարբերութիւն չունի եւրոպացի կնոջմէ մը իր հագուստ-կապուստով եւ գլխարկովը: Թուրք վաւաշոտ կիներու եւ այրերու մէջ այնքան զարգացեր է ազատ պոռնկութիւնը, որ ամբողջ շրջաններ պոռնկանոցի վերածուած են: Ասոր իբր արդիւնք բազմացած են Ֆրանկախտը եւ այլ վեներական հիւանդութիւններ:

Հսկայ քաղաք մը (Մարաշ) աւերակներու կոյտի մը վերածուած է. 12 տարուան ընթացքին քար քարի վրայ չէ դրուած: Կը բնակին կանգուն մնացած բնակարաններու մէջ. եթէ անոնք փլելու վտանգը ներկայացնեն, կը փոխադրուին աւելի տոկուն շէնքի մը մէջ, մինչեւ որ ատ ալ հասնի նախորդին ատիճանին:

Թուրքիոյ մէջ ամէն ինչ ալա Թուրքա կ'ընթանայ: Զուիցերիական օրէնքն ալ յարմարցուած է «ալա թուրքա» առաձգական օրէնքներու,

Անատոլուի մէջ հայ կամ յոյն մնացած չըլլալով, այսօր վիճակ կը դնեն իրենք իրենց վրայ թէ՛ կողոպտելու եւ թէ՛ անխնայ սպաննելու համար իրար:

Վանէն եկած Թուրք առեւտրական մը կը պատմէր.

— «Եահո՛ւ, զուք հոս հրեշտակներու գիրկին մէջն էք, իսկ մեր՝ Թուրք հայրենիքին մէջ մարդ բաւական յանդուգն՝ ըլլալու է գիշեր ատեն դրացիի մը տունը այցելութեան երթալու: Գիշերը մեր տուներուն մէջ հանգիստ քնանալու իրաւունքէն իսկ զրկուած ենք: Աւազակները կամ ժանտարմները կէս գիշերին կուգան, տանդ դուռը կը զարնեն, կը կողոպտեն ունեցած հարստութիւնդ եւ... կինդ ու աղջիկդ: Երբե՛ք մի երազէք Թուրքիան»:

Վանեցի Թուրքին այս խօսքերը կը հրամցնենք «Արեւ»ի խմբագիր Պ. Վ. Թէքէեանի, ըստ այնմ ուժ տալու համար իր երեւակայութեան եւ որոճալու Թուրքեւհայ մերձեցման նախագծերու պատրաստութեան մասին... ինչպէս երբեմն, Հայը եւ Յոյնն էին Թուրք միւթէկալիպէիի փորը կշտացնողը եւ գանձը պարարտացնողը. մէկ խօսքով քրիստոնեան սորուկ բայան էր Թուրքին, նոյնը հիմա կը շարունակուի հարազատէ հարազատ: Թուրք աղքատը եղած է վաշխառու Թուրքին բայան եւ ոտրուկը: Տեսած եմ այս երկու դասակարգն ալ: Առաջինը եւրոպական մաքուր հագուստ կապուստով, ձեռքը գաւազանով, Թուրքի ամբարտաւան կեցուածքով, իսկ բայա Թուրքը անոր կողքին հագած է կեղտոտ շալվար, մէջքին գօտի մը. կոնակը կապայ մը, գլուխն ալ «քասքէթ» մը նոյնքան աղտոտ: Ասոնք կուգան սահմանագլուխ, անշուշտ մեծամասնութիւնը ստրուկ դասակարգէն, իսկ փոքրամասնութիւնը՝ վաշխառու դասակարգը, Քէմալի փողը հնչեցնող ամենակարող քծնողներ:

Քէմալի կառավարութիւնը շատ ալ կարեւորութիւն չի տար հին մտայնութեամբ թրծուած Թուրքերուն, որոնք սահմանագլուխը հազիւ՝ թէ մէկ երկու քայլ ներս մտած, անմիջապէս կը նետեն գլխարկը եւ ֆէսն ու ճերմակ փաթթոցը մէջտեղ կը հանեն «էլհամտուլլահ» մը ըսելով: Ան ձեռք առած է նոր սերունդը, կերտելու համար ապագայ Թրքութիւնը, ամէն տեղ, գիւղ թէ քաղաք: Ուժ կուտայ դպրոցներու, մարմնակրթական միութեանց, քաղաքան դասախօսութեանց, որոնք ծանօթ են «Թուրք օճաղը» անունով, (այժմ լուծուած՝ Խալքի մէջ): Ցառաջ երկու տարի առաջ հարցարաններ բացած էր, հասկնալու համար իր ընթերցողներուն կարծիքը՝ Թուրքիոյ ներքին փոփոխութեանց մասին: Ներկայացնելով Թուրքիոյ ներքին փտախտը, չենք կրնար անտես առնել նոր Թուրք սերունդին մէջ կատարուած լուրջ աշխատանքները: Ինչպէս կը պատմէր ճամբորդը, նոր հասակ նետած Թուրք պատանի եւ երիտասարդութիւնը աւելի՛ խիզախ եւ աւելի՛ անգութ է դէպի Թուրք-ազգային սովորութիւնները եւ դէպի Թուրք ժողովուրդը:

ՔԻՉ ՄԸՆ ԱԼ ՄԵՐ ՄԱՍԻՆ

Մեր հանելի՜ք հետեւութիւնը կը կայանայ ուրեմն մէկ բանէ. — Ուշադրութիւն ընել դպրոցներուն վրայ, ձեռքէ չհանել նոր սերունդը, օժտելով զայն ազգային առողջ դաստիարակութեան բարիքներով: Այս սիւնակներուն մէջ շատ գրուած եւ յաճախ ալ կը գրուի այդ մասին, եւ սակայն բոլոր լաւագոյն բաղձանքները մնացած են մեռեալ ծրագիր: Գործնական ոչ մէկ քայլ. հսկայ թիւով աշակերտութիւն ունինք ամբողջ Սուրիոյ մէջ, անշնորհ շէնքերու մէջ եւ անպատրաստ ուսուցիչներու ձեռքին տակ: Հալէպի մէջ աչքի զարնող միայն մէկ հատիկ վարժարան ունինք, Հայկազեան անունով: Սակայն ներկայ շէնքը, պիւտճէն եւ աշակերտութեան թիւը խոտոր կը համեմատին: Դասարաններ կան, որոնք կը պարունակեն 45 55 աշակերտներ: Վճարումները չափազանց ողորմելի են: Անտեսուած է մարմնակրթանքը: Զգենք միւս վարժարանները, որոնք փոշիներու մէջ թաղուած են: Այս անմխիթար կացութիւնը անտեսելով, 2-3000 ոսկիով եկեղեցի մը շինած են նոր գիւղի մը մէջ:

Նոյն վիճակը կը շարունակուի ամէն տեղ: Սերունդ մը կը փճանայ փոշիներու մէջ, գրասեղանի չգոյութեան երեսէն աշակերտները գետին կծկուած եւ կամծռածկը կատարեն իրենց գրաւոր պարտականութիւնը, վրայ տալով առողջութիւնը:

Քիչ մը ամէն տեղ մեր երիտասարդութիւնը արթնցած կ'երեւի: Զգելով հիները իրենց բանկալին մէջ, ծրագիրներ կը մշակէ հրապարակ իջնելու իր եւ իր փոքրիկ նոյեայր[illegible] բուն ճակատագիրը [illegible] առնելու համար:

Մաղթելի էր որ այդ [illegible] ժամը ծաւալէր խոր [illegible] Թաղուած Սուրիոյ հայ երիտասարդութեան մէջ ալ: [illegible] հինգ հազար աշակերտներ [illegible] մը ամիսը 1,50 ֆրանքով [illegible] տարակելու յաւակնութիւն [illegible] ունեցող Բարեգործականը [illegible] պիտի փրկէ քեզ կործանում[illegible] հայ երիտասարդութիւն, [illegible] Թողինկոնդր[illegible] դասակարգային [illegible] պանն են, քեզ միշտ իրենց [illegible] փին մէջ ունենալու իրենց [illegible] կով: Տգէտ քահանայ [illegible] չաքարց վարդապետ մը [illegible] Նուեթեան կը ձգտի [illegible] աստուածավախ, [illegible] տոննայ, [illegible] լու ծառաներ:

Հսկայական ազգային [illegible] բաւութիւններ երկա՛ր [illegible] իրենց ձեռքերուն մէջ կը[illegible] նացուցին: Մինչեւ այսօր նոյնը [illegible] տակաւին կը շարունակուի, [illegible] սերունդներ կը կորսուին իրենց [illegible] աչքին առջեւ:

ՄՇԱԿ

ԱՊՐԻԼ 11Ի ԱՌԹԻ

Երէկ նկարագրած էինք Ապրիլ 11)24ի սգահանդէսը, կազմակերպուած՝ Հ. Ռ. Միութեան կողմէ:

Զանանք տալ այս առթիւ խօսուած ճառերուն ամփոփումը:

Հ. Յ. Դ. փարիզի կոմիտէի ներկայացուցիչ ընկ. Աշոտ Արծրունիի խօսքը.—

Այսօր մեր ազգային սուգի օրն է: Եւ այսօրուան օրը, իւրաքանչիւր հայ մարդ պարտաւոր է [illegible] կուսակցական կիրքն ու անձնական [illegible] հաշիւները ու երկպառակութիւնները [illegible] ծունկի գալ մեր բազմահազար ան[illegible] թաղ սուրբ շիրիմների առաջ:

Ոչ լալ ու ոչ էլ ողբալ:

Չէ՞ որ վաղուց են ցամաքել մեր [illegible] քոյրերի ու մայրերի արցունքները...

Եւ ո՞ր հայ հեղինակի գրիչն է, որ [illegible] դարերի ու տարիների ընթացքին չի ողբացել հայկական վիշտը...

Մենք լաւագոյն կերպով յարգած կը լինենք մեր սուրբ նահատակների յիշատակը, եթէ ամուր կառչենք [illegible] նրանց [illegible] ձգած [illegible] փարներին:

Նախ եւ առաջ, մենք, [illegible] ցածները, պէտք է խորապէս [illegible] ծակենք այն գիտակցութեամբ, որ մեր նահատակ հայերը, մայրերը, քոյրերն ու եղբայրները [illegible] ընկան յանուն մէկ վեհ գաղափարի՝ այն է՝ ազատագրել մեր հայրենիքը թշնամու անարգ լուծից: Հետեւաբար, մեր գերագոյն պարտականութիւնն է շարունակել ընդհատուած պայքարը, [illegible] ու փայփայել նրանց գաղափարները եւ ջանք չխնայել իրականացնելու այդ գաղափարները:

Երկրորդ, մենք պէտք է [illegible] յիշենք, որ 16 տարի առաջ, [illegible] մեր թշնամին սկսեց իրականացնել իր դիւային ծրագիրը եւ ձեռնարկեց Հայերի բնաջնջումը, [illegible]

Երրորդ, մենք չպէտք է մոռանանք, որ նրանք, [illegible] պայքարի [illegible] որպէս Հայրը Մնացին [illegible] Աւարայրի դաշտում ընկած 1036 [illegible] ժողովուրդը [illegible] մինչեւ վերջին [illegible] հայ կոչումին: Եւ [illegible] լինենք մեր [illegible] մեր պարտականութեան [illegible]

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿԸ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ, 26 Ապրիլ.— Գաղութս, որ գրեթէ ֆրանսահայ գաղութներուն մէջ առաջին տեղերէն մէկը կը գրաւէ իր 4000է աւելի բնակչութեամբ, իր մէջ կը բովանդակէ նաեւ երիտասարդ տարր մը, որ սակայն մօտ 4 տարիէ ի վեր անգործութեան դատապարտուած էր։ Վերջերս յանկարծ, իր բոլոր ուժերը հաւաքելով իջաւ ասպարէզ, եւ կազմեց Երիտասարդաց Երկսեռ Միութիւն մը։

Միութիւնը սկիզբէն ունէր 12 անդամ, այսօր ունի արդէն մօտ 40 անդամ։ Այս Միութեան նպատակն է բարձր պահել հայ մշակոյթը գաղութիս մէջ։ Միութիւնը իր պաշտօնական բացումը պիտի կատարէ 9 մայիս շաբաթ իրիկուն ներկայացումով մը, տեղւոյս Թաղապետարանի սրահին մէջ։

*** Նորակազմ Ե. Մ. Միութիւնը, հակառակ իր պաշտօնական բացումը կատարած չըլլալուն, նախաձեռնարկ եղաւ Ապրիլ 11-24ի սգատօնը տօնելու շաբաթ իրիկուն մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան Ենթակոմիտէին, Ա. Ե. Հ. կարմիր Խաչին եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տեղւոյս մասնաճիւղերուն։

Հանդէսին բացումէն տասը վայրկեան առաջ սկաուտական խումբ մը տողանցքով մուտք գործեց սրահէն ներս։ Կոկիկ բազմութիւն մը ներկայ էր սկիզբէն։

Ժամը 9ին օրուան նախագահ Պ. Յ. Արըճեան համառօտ կերպով սգահանդէսին նշանակութիւնը բացատրելէ յետոյ, ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց։ Միութեան երգչախումբը երգեց «Ո՛վ Մեծասքանչ դու լեզու»ն։

Երիտասարդաց Միութեան կողմէ խօսեցաւ Պ. Ս. Ուզունեան, որ երիտասարդներու կողմէ կատարուած աշխատանքները գնահատելէ յետոյ աւելցուց.— «Թուրք բարբարոսներէն ամենավայրագը Թալէաթ, 1914ին հետեւեալը յայտարարեց. «Այս ազգին գլխուն այնպիսի փորձանք մը պիտի բերեմ, որ յիսուն տարի խելքը գլուխը չգայ»։ Հետեւաբար, բսաւ, մենք պէտք է ուժ տանք այսպիսի երիտասարդական ձեռնարկներու, որոնք մեր ազգին կորիզը կը կազմեն, որպէս զի շանսատակ Թալէաթներու ուխտը չիրականանայ եւ մեր ժողովուրդը երեւայ միշտ կենսունակ...»։

Երկրորդ բանախօսն էր ընկ. Շաւարշ Նարդունի, որ բսաւ թէ «ազգերու մէջ տօները այն դերն ունին, ինչ դեր որ ունին բառերը մարդոց մէջ։ Ազգերը կ'արտայայտուին իրենց տօներով եւ մեր Ապրիլ Տասնըմէկի տօնն ալ այնպիսի բառ մըն է, որ խոշոր նշանակութիւն ունի։ Չի նշանակեր միայն սուգի մը յիշատակը, որովհետեւ Ապրիլի եղերական ամսուն սկսան նաեւ մեր ապստամբութիւնները, անկախութեան կռիւները։ Ուրեմն Ապրիլ Տասնըմէկը կը նշանակէ նաեւ անկախութեան կռւի մը յիշատակը։ Հայ քաղաքական միտքը մինչեւ 1915 որոշակի չէր բանաձեւած իր մեծ ցանկութիւնը, շատ քիչ գաղափար ունէինք հայրենիքի մասին։ Արդարեւ մինչեւ այդ շրջանը, մենք չէինք գիտեր թէ ի՛նչ կ'ուզէինք, — բարենորոգո՞ւմ թէ անկախութիւն։ Ապրիլ Տասնըմէկը եկաւ հասունցնելու մեր քաղաքական միտքը, որ այնուհետեւ բանաձեւեց ցանկութիւնը.— Ազատ եւ անկախ Հայաստան։ Ապրիլ Տասնըմէկը օրրանն է հայրենիքի գաղափարին»։

Պ. Նախագահը իր փակման խօսքին մէջ բսաւ. «Ես, Պուլկարիա եղած ատենս, կը կարծէի որ, ֆրանսահայ գաղութները ամէն մարզի մէջ մեզմէ շատ աւելի բարձր են, սակայն գոնէ Ալֆորվիլի համար կրնամ ըսել որ յուսախաբ եմ, որովհետեւ Պուլկարիոյ մէջ, ուր ստուար թիւով հայութիւն մը ունինք, կայ հայկական դպրոց հոգ չէ թէ փարձու, մինչդեռ հոս որ չորս հազարէ աւելի հայութիւն կայ, ոչ միայն դպրոց չունի, այլեւս գրադարան մը։

Այսօր արդէն կազմուած է այս միութիւնը, անդամակցինք առանց կուսակցական եւ սեռի խտրութեան»։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին Ա.Ե.Հ. կ. Խաչին կողմէ Տիկին Մամաս եւ Օրիորդ Նորաշխարհեան, Տիկին Էլիզ Խաչիկեան, իսկ Ե. Ե. Միութեան երգիչ խումբը մէջ ընդ մէջ երգեց եւ Պ. Պ. Տաշըքեան եւ Գընարեան արտասանութիւններ ըրին եւ Պ. Պ. Տայեան, Սիմոն մեներգեցին։

Ալֆորվիլի հոգեւոր հովիւը փակումէն առաջ խօսեցաւ խրատական մը եւ կարդաց «պահպանիչ» մը։

ՑԱՍՄԻԿ

ՊՈՎԱՐԻԶՄ

Ֆլօպէրի «Մատամ Պօվարի»ին մասին շատ բան է գրուած։ Հեղինակ մը մասնաւոր ուսումնասիրութեամբ մը այդ վէպէն կը հանէր տեսակ մը վարդապետութիւն, «պովարիզմ»։ Ի՞նչ կ'ուսուցանէ այս վարդապետութիւնը։ Ցածախ մանկամարդ աղջիկները այնպիսի դաստիարակութիւն մը կը ստանան, որ երեւակայական ամուսիններ կ'երազեն։ Ու երբ ամուսնութիւնը զիրենք կը դնէ բոլորովին տարբեր բայց իրական գետնի վրայ, կը սկսի հոգեկան տագնապ մը։ Վէպերու մէջ անցան պատմութիւնները այն աղջիկներուն, որոնք հարսանեկան առագաստին տակ պժգանք մը կը զգան յանկարծ եւ ընդվզում մը ցոյց կուտան։

Այնքան նուիրական եւ սուրբ կը նկատեն իրենց մարմինը, որ ատելութիւն մը կը ծնի արուին դէմ։ Եւ այս տագնապը ի վերջոյ կը յանգի յաճախ աչաւոր եղերերգութեան։ Ուրեմն, պովարիզմ կը նշանակէ հոգեկան այն վիճակը, որ կը ստեղծուի երբ ամուսնացող դեռատի զոյգերը իրենց խանդավառ կրթութեամբ եւ գերիրական ճաշակով կը բախին սովորական երեւոյթներուն։ Ուստի, պովարիզմի քննադատները կը յանձնարարեն աղջիկները դաստիարակել ոչ թէ բանաստեղծութեամբ, հէքեաթներով, երազներով, այլ իրական կեանքի արտայայտութիւններով եւ սեռային հարցի ճշգրիտ տեղեկութիւններով։ Որպէսզի, երբ ամուսնանան, չգայթակղին եւ իրենց «մերմակ միսը չխնայելու» չմղուին։

ԹՐՔԱԿԱՆ «ԿԱՆԱՆՉ ԳԻՐՔԸ»

ՀԱՅԵՒՔԻՒՐՏ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Երէկ գրերէինքթէ Թուրք կառավարութիւնը հրատարակած է «կանանչ Գիրք» մը, հայեւքիւրտ գործակցութեան վերաբերեալ.

Գրքին առաջին մասին մէջ փաստացի տեղեկութիւններ կան թէ ինչպէս կարգ մը պետութիւններ միամիտ ազգեր քաղաքական գործիք դարձուցած են եւ թէ ինչպէս այս քաղաքականութիւնը սնանկացած է այլեւս, ճշմարտութիւնը հասկցուած ըլլալով։

Կը խօսուի արաբական ընբոստութեան մասին, մինչդեռ հիմա «անոնց հեծեծանքները կը լսուին իրենց անդունդին մէջէն»։ Ուրիշներու կարգին մէջ կը բերուի «Էլքապիս» թերթին մէկ գրութիւնը ուր կ'ըսուի թէ «շահագործողները մեզ Թուրքիայէն բոլորովին անջատելու համար հիմա ալ Թուրքեւսուրիական սահմանին վրայ հայ տարրեր կը զետեղեն։ Բայց ուշ կամ կանուխ այս երկու ազգերը պիտի միանան»։

Գրքին համաձայն, այս Միութեան կազմութենէն յետոյ եւ Շէյխ Սայիտի ապստամբութենէն վերջ Թուրքիայէն փախած կարգ մը դաւաճաններ Բէյրութցի գայմագամ Սէյիտ Թահայի միջոցաւ Միջագետքի արտակարգ քոմիսէրի օգնականին ներկայացած եւ առաջին ժողովը գումարած են։ Երկրորդ ժողովը դարձեալ Սէյիտ Թահայի տունը եղած է, անգլիական առաջարկները քննելու համար։ Այս ժողովին մասնակցած են Շէյխ Սայիտի տղան Ալի Րիզա, Իհսան Նուրի, Րասիմ, Խունուսցի Մէհմէտ Էմին, Սէյիտ Թահայի եղբայրը՝ Սէյիտ Մուսլիհիտտին, Շէմտինան շրջանակի Հէրիքի ցեղապետին տղան, Պալիք ցեղին պետ Մէհմէտ աղա եւ Մոնքորի ցեղին ներկայացուցիչը։

Այս ժողովին մէջ որոշուած է՝ 1. Իրաքէն Շէմտինան շրջանակը 2. Պարսկաստանէն Ճէլալի շրջանակը։ 3. Սուրիայէն Ուրֆա շրջանակը, երեք տեղերէ յարձակում գործել Թուրքիոյ վրայ։

Փարիզի մէջ գումարուած ժողովի մը մէջ ալ Սուրիոյ Քիւրտերէն Պիգարի աշիրէթին պետերէն Հիւսնիւ, Իրաքի Քիւրտերէն նշանաւոր Շէրիֆ փաշա, տոքթ. Շիւքրիւ Մէհմէտ Քիւրտերը ներկայացուցած են, իսկ Ռուբէն փաշա, Փափազեան, Պօղոս Նուպար, Ա. Խատիսեան, Ահարոնեան ալ Հայերը ներկայացուցած են։

Այս ժողովին որոշման համաձայն, Կիլիկիոյ եւ Երեւանի շրջանակներուն մէջ երկու Հայաստան եւ անոնց միջեւ ալ Քիւրտիստան մը պիտի կազմուէր։ Հայերը, այս որոշման շուրջ խորհրդակցելու համար առաջարկեր են երկրորդ համաժողով մը գումարել Պէյրութի մէջ։ Այս համաժողովին մէջ Հայերն ու Քիւրտերը չեն համաձայնած եւ ընդդիմադիր հատուած մը առաջ եկած է։

Գիրքը յետոյ կը պատմէ թէ Արարատի շարժումը ի՞նչպէս պատրաստուեցաւ, ու շարժումը զսպուելէն վերջ պատահած դէպքերը կը բացատրէ։ Գիրքը մէջ կը բերէ նաեւ թէ «Քիւրտերը բոլորն արիական են. այսինքն ցեղով մեզմէ ըլլալէ զատ լեզուով ու բարքերով ալ Թուրք են»։

ԴԱՐՁԵԱԼ ԼՔԵԱԼ ԵՐԱԽԱՆԵՐԸ

Տարունակենք տալ տեղեկութիւններ Ռուսիոյ լքեալ երախաներուն մասին, որոնք տէրն են Փեթրսպուրկի եւ Մոսկուայի փողոցներուն։

«Պրավդա» կը գրէ (7 ապրիլ).

Սարովի գործարան-դպրոցին մէջ, ուր զետեղուած են բազմաթիւ լքեալ երախաներ, անպակաս են կռիւներն ու զինովութեան դէպքերը։ Նախ ամբողջ կարասիները կողոպտուի կ'ենթարկուին ամէն օր։

Վերջերս ոստիկանութիւնը գիւղացիներէն գրաւեց առարկաներ, որոնք 35,000 րուբլի արժէքով (455,000 ֆրանք), կը պատկանէին դպրոցին։ Շրջակայքի գիւղացիները բոլորն ալ հագուած են զինուորական համազգեստներ, որոնք կը տրուին միայն դպրոցին աշակերտներուն։ Աչա այդ աշակերտներն են, որ մեղսակից են այս գործին մէջ։ Զանգուածային փախուստներ կը կազմակերպեն անոնք յաճախ։ Անցեալ տարի փախան 3000 հոգի։

Այս ամէնը կը նշանակեն թէ լքեալ երախաներու հարցին լուծման մասին ամէն կարգադրութիւն ձախող է։

Գերման թղթակից մը կը գրէ «Ֆոսիշէ Զայթունկ»ի մէջ (8 մարտ).—

«Անցեալ տարի գարնան երբ կը ճամբորդէի Ռուսիոյ մէջ, քանի մը անգամ հանդիպեցայ լքեալ երախաներու խումբերու։ Գիշեր մը, մեր շոգեկառքը կանգ առաւ Սթալինկրատի մէջ, Չէի կրնար քնանալ, որովհետեւ սարսափելի տաք կ'ընէր եւ ձուկին հոտը անհանդուրժելի էր։ Յանկարծ ճիչ մը լսեցի, եւ քիչ յետոյ տեսայ խումբ մը պատանիներ, 30—40 հոգի, ցնցոտիներ հագած, որոնք կը փորձէին մագլցիլ վակոնին վրայ։

Ճամբորդները վայրագ կերպով վար կը ձգէին զանոնք։ Թիֆլիսէն մինչեւ Երեւան, մեր վակոններուն վրայ կը պտըտէին այս լքեալ երախաները։ Երկար ժամերով կը դիտէի զանոնք։ Շատ խոր տպաւորութիւն մը ձգեցին վրաս։ Օր մը Պաթումի մէջ պտոյտի մը ընթացքին հանդիպեցայ այս տղոց։ Վրաս յարձակեցան, բայց կրցայ նահանջել։ Գիշեր մըն ալ չուանով եւ կարթով շոգեկառքի վակոններէն թռցուցին ընկերոջս զգեստները։»

Լքեալ երախաներու աչաւոր կացութեան մասին յօդուածներ ու գիրքեր գրած են Մաքս Հոտան, Ստոսինկէր, Զէնզլինով։ Բոլորն ալ կ'ողբան «յեղափոխութեան ծաղիկներուն» վրայ։ Անոնք, այդ տղաքը, պատառոտուն լաթեր հագած, գլուխը ոջիլով ծեփուած, մորթը աղտի մէջ կորսուած, պայթած կոյուղիի մը պէս գարշահոտ, կ'ապրին գողութեամբ։

Մաքս Հոտան կը հաստատէ թէ բոլշեւիկները, չկարենալով գլուխ ելլել, երբեմն կ'առաջարկեն գնդակահարել բոլոր լքեալ երախաները, որպէսզի արմատապէս լուծուի այս հարցը։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Գերմանական վիճակագրութեան մը համաձայն, Գերմանիոյ մէջ անձնասպանութիւն կատարած են 16,036 հոգի, ուրեմն օրական 44 անձնասպանութիւն (12,239ը այր եւ 3,797ը կին)։

Հարիւր հազար բնակչութեան մէջ 39 հոգի անձնասպան, Ֆրանսայի մէջ հարիւր հազար բնակչութենէն 16 հոգի, եւ Անգլիոյ մէջ հարիւր հազար բնակչութենէն 12 հոգի անձնասպան կ'ըլլան։

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ՄԵՆՔ», *պարբերական գրականութեան եւ արուեստի, զոր կը վարեն խումբ մը երիտասարդ հայ գրողներ։ Առաջին այս թիւով, որ կը բովանդակէ 64 էջէ, հրատարակիչ գրողները կը ներկայացնեն իրենց գրական տեսակէտները։ Պարբերականը ունի նաեւ ընդարձակ բաժին մը տեղեկատուութեան հայ եւ օտար գրական հորիզոններէն։*

Տարեկան բաժնեգինը Ֆրանսա 40 ֆրանք, արտասահման 2 տոլար։ Դիմել H. Sarkissian, 261 Fbg. St. Martin, Paris.

...ԵՐԻՈՅ ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

...Զուիցերիոյ մէջ։ Նուազումը ...եւ ...բոլորձիւղերուն ...բացի ժամագործութենէն։ Անցեալ ամսու անգործներու թիւը ցոյց ...կուտէր 26886, այս ամիս իջած է 19919ի։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (34)

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

ԵԸԼՏԸԶԻ ԴԷՊՔԻՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հիւսէյին Հիլմի փաշայի հեռագիրը.—

— «Համաձայն կայս. հրամանին, քննութիւնները յառաջ կը տարուին ...ի երեք նահանգներուն մէջ, եպերելի մահափորձին առթիւ։ Ոստիկանութեան տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ երկու անձեր, Աշոտ Զիլիճեան եւ ...Արամեան, ինչպէս եւ Հաւփսիմէ անուն կինը, որոնք սպանեալ Քրիստափորի ընկերներն են, Պոլսէն Ռումանիա մեկնած են յուլիս 8էն առաջ։ ...3—4 օր Սելանիկ մնալով, նորէն Պոլիս դարձած են տարբեր անուններով եւ կեղծ անցագիրներով։ Կը կարծուի թէ ասոնք բուն կոմիտէճիներն ...մահափորձին հեղինակները։

«...ոստիկանութեան տեղեկութեան համաձայն, Աշոտ Զիլիճեան ...տարեկան մարդ մըն է, միջահասակ եւ սեւ աչքերով. իսկ Արամ ...երր 25 տարեկան, անպեխ, վայելչակազմ եւ սլացիկ հասակով։ ...փսիմէ կոչուած կինը հազիւ երեսուն տարու կայ, նիհար է, բայց դէմ... շատ գեղեցիկ, նման անգլիացի աղջկան մը։ Կը խօսի ռուսերէն, ...րէն եւ քիչ մըն ալ ֆրանսերէն։ Ոստիկանութիւնը իմացած է թէ ասոնք ...երթալով, իջած են (կամ պիտի իջնեն) Մեծ կղզի, պանդոկի մը ...Ենգլիայի մօտ։

«Հաղորդելով այս տեղեկութիւնները, կը սպասեմ ձեր հրահանգներուն։ ...քննիչ Հիւսէյին Հիլմի»։

Այս հեռագրին վրայ, Սուլթան Համիտ հրամայեց անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել յիշեալ երեք անձերու մասին։ Անմիջապէս հրահանգներ տրուեցան։ Ոստիկանութեան նախարարը, երկաթուղիներու քննիչը եւ նաւային ճամբորդներու վերատեսչութեան պաշտօնեաները, խիստ խուզարկութիւններ կատարեցին բոլոր կայարաններուն եւ նաւամատոյցներուն մէջ։ Մասնաւոր հրահանգներ տրուեցան նաեւ կղզիներու գայմագամին։

Այս քննութիւններով եւ հետապնդումներով կարելի չեղաւ գտնել յիշեալ երեք անձերուն հետքը։ Միայն հասկցուեցաւ որ երկու այրեր եւ կին մը, որոնք Սելանիկէն կուգային, իջած են Չէքմէճէի կայարանը եւ յետոյ անհետացած։ Ոստիկանութիւնը հաստատած էր թէ այս անձերը տոմսակ ունէին մինչեւ Սիրքէճի (Պոլիս)։

Երբ այս պարագան հաղորդուեցաւ Սուլթանին, Ն. Վեհափառութիւնը վճռապէս համոզուեցաւ թէ ո՛րքան անկատար է երկրին ոստիկանութիւնը եւ հրամայեց ամբողջովին վերակազմել զայն։ Ասոր վրայ էր որ պատրաստուեցաւ ծանօթ կանոնագիրը։ Պոլսոյ ֆրանսական դեսպանին միջոցաւ, խնդրուեցաւ Փարիզի ոստիկանական փոխ. վերատեսուչ Պ. Պօնէնէ՝ տեղեկագիր մը պատրաստել ծրագրուած վերակազմութեան մասին։ Յետոյ ալ Պ. Պօնէն Պոլիս հրաւիրուեցաւ։ Երբ հասաւ, յանձնաժողով մը կազմուեցաւ անդամակցութեամբ ոստիկանական նախարար Շէֆիք փաշայի, Բերայի կառավարիչ Համտի պէյի, Եանքօ Վիթինոսի եւ Նազիֆ Սիւրուրի պէյի։ Այս յանձնաժողովն էր որ կազմեց 1323 օգոստոս 4ի ոստիկանական կանոնագիրը, որ կը բաղկանայ 167 յօդուածներէ։

Պ. Պօնէն խորհուրդ տուած էր ստեղծել թաղային մասնաւոր ոստիկանութիւն մը, բայց այս ծրագիրը մէկդի դրուեցաւ, նկատի ունենալով ծախքերը։ Պ. Պօնէնի կարծիքով, այս մասնաւոր ոստիկանութիւնը իւրաքանչիւր թաղի մէջ պիտի կցուէր Ռերոց ժողովին, երբեք թաղ չպիտի փոխէր, պիտի ճանչնար թաղին բոլոր հաստատուն կամ անցորդ բնակիչները, եւ կեդրոնական ոստիկանութեան պիտի մատնանշէր բոլոր կասկածելի մարդիկը։

Թէեւ, համաձայն կանոնագրին, 35 գաղտնի ոստիկան յատկացուեցաւ ոստիկանական նախարարութեան, 20 գաղտնի եւ չորս քաղաքային՝ Բերայի կառավարչութեան, 15 քաղաքային ոստիկան եւ երկու գաղտնի ոստիկան Պոլսոյ, բայց անբաւական էր այս թիւը, նկատի առնելով Պոլսոյ նահանգին տարածութիւնը եւ ներս մտնելու յարմարութիւնները։

Բայց մեր ոստիկանութիւնը աւելի վերջը կատարելապէս վերակազմուելով, դարձաւ այն պատուական ոստիկանութիւնը որով կը հպարտանանք իրաւամբ։

*
**

Էտուար Ժորիս յայտարարեց թէ ակնարկուած ռուս աղջիկը կը բնակէր Տէր եւ Տիկին Րիփսի տունը, Տիկին Տըվոյի դպրոցին մօտերը տուն մը, Նէմէնիճի փողոց, թէ օդափոխութեան եկած էր քանի մը ամսուան համար։ Օրիորդը նախապէս իջած է Քրոքեր պանդոկը, բայց չհաւնելով կերակուրներուն, յարկաբաժին մը վարձած էր Մուրատեան ափարթըմանին մէջ, յետոյ անհանգիստ ըլլալով, Տիկին Ժորիս սկսած է խնամել զայն։ Այդ միջոցին ճանչցած է Սամուէլ Ֆային անուն ռուսահպատակ մարդ մը, որուն անցագրին վրայ օրիորդը նշանակուած էր իբրեւ իր կինը։ Բազմաթիւ այցելուներ կուգային Սամուէլ Ֆայինի մօտ։

Ամիս մը վերջ, Սամուէլ Ֆային իր վարձքի հաշիւը փակելով, յայտարարած է որ իրենք սափլուած պիտի մեկնին, քանի որ իր աղջիկը չկրցաւ օգտուիլ Պոլսէն։ Րիփս եւ տիկին Րիփս ալ այդ օրերուն Եւրոպա մեկնելու պատրուակով կը մեկնին Պոլսէն, միայն թէ տիկին Րիփս Վիեննայէն տիկին Ժորիսին բարեւ կը ղրկէ քարդով մը։

(Շար.)

կազմութիւնը յանձնել Մալինոֆի եւ վստահեցուց Թագաւորը թէ ժողովրդավարները իրենց աջակցութիւնը պիտի տան անոր։

Թագաւորը կրկին Մալինոֆի յանձնեց դահլիճին կազմութիւնը։

Մալինոֆ յայտնեց մամուլի ներկայացուցիչներուն թէ ստանձնած է դահլիճը կազմելու հոգը՝ համաձայն Թագաւորին կողմէ եղած թելադրութիւններու եւ թէ պիտի ջանայ գործը գլուխ հանել ըստ այդ թելադրութիւններուն։

Նաւային համաձայնութեան շուրջ

Գրեր էինք թէ ֆրանսական կառավարութիւնը այն ատեն միայն պիտի կրնայ որոշում մը տալ Նաւային բանակցութեանց մասին, երբ ի ձեռին ունենայ Իտալիոյ պատասխանը։ Այսու հանդերձ, Անգլիոյ պատասխանն արդէն իր կարեւորութեամբ, կը բաւէ նոր բարդութիւն մը ստեղծելու։

Երեք պետութեանց միջեւ անհամաձայնութիւնը բացորոշ է։ Ֆրանսա կը պնդէ թէ վերապահած է նոր մարտանաւեր շինելու իրաւունքը. այդ նաւերը տեղը պիտի բռնեն հին նաւերու եւ պիտի գործեն 1936ի վերջաւորութեան։ Իսկ այդ պարագային ալ, իր իրաւունքը պիտի օգտագործէ 1935ի սկիզբը տեղի ունենալիք նոր վիճաբանութիւններէ եւ փոխադարձ համաձայնութենէ յետոյ։

Անգլիա կը պնդէ թէ Ֆրանսա հրաժարած էր նոր նաւերու շինութենէն 1936էն վերջ, բայց կրնայ իր իրաւունքին վերստացումը պահանջել, նոր վիճաբանութեան մը ընթացքին։ Անգլիական թերթ մը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ Անգլիոյ պատասխանին մասին։ Անգլիա դիտել կուտայ թէ՛ ա) Ֆրանսայի առաջարկները ո՛չ մէկ կերպով փոփոխութեան կ'ենթարկեն կացութիւնը, քանի որ Ֆրանսա կը պնդէ թէ իրաւունք ունի 1935ին եւ 1936ին ձեռնարկելու նոր մարտանաւերու շինութեան, փոխարինելու համար հինները, մինչդեռ Անգլիա չի կրնար նոյնը ընել, համաձայն 1930ի Լոնտոնի համաձայնութեան։ բ) Անգլիոյ արտաքին նախարարին Հէնտըրսընի Հռոմ այցելութեան պահուն, Իտալիա ընդունեց ֆրանսական նաւային ուժերու գերակշռութիւն մը, գոյութիւն ունեցող մարտանաւերէն բաղկացած, բայց համաձայն ֆրանսական ծրագրին, այս գերակշռութիւնը պիտի կազմուէր նոր շինուելիք մարտանաւերով։

Իտալեւռուս նոր համաձայնութիւն

Ատենէ մը ի վեր, Հռոմի մէջ բանակցութիւններ կը կատարուէին Իտալիոյ ելեւմտական նախարարութեան եւ խորհրդային առեւտրական պատուիրակութեան միջեւ, առեւտրական նոր համաձայնութեան մը կնքման համար։ Այս բանակցութեանց նպատակն էր լրացնել եւ ընդլայնել առեւտրական նախորդ համաձայնութիւնը՝ կնքուած վերջին օգոստոս 2ին։ Բանակցութիւնները յաջողութեամբ վերջացած ըլլալով, համաձայնութիւնը կնքուեցաւ երկուշաբթի օր 27 ապրիլին, երկու կողմերու ներկայացուցիչներու միջեւ։

Այս նոր համաձայնութեամբ, Մոսկուայի կառավարութիւնը յանձն կ'առնէ Իտալիայէն գնումներ կատարել 350 միլիոն լիրի արժէքով ապրանք։ Գնումներու 100ին 75ը երաշխաւորուած է իտալական կառավարութեան կողմէ։ Ռուսիա գլխաւորաբար պիտի գնէ ելեկտրական եւ երկրագործական մեքենաներ, սաւառնակներ, նաւեր եւլն.։

Հ. Հ. ՍՊԱՐԱՊԵՏ
ԶՕՐ. ՆԱԶԱՐԲԷԿԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նախկին Պատերազմիկ Հայ Սպաներու Միութիւնը պատիւ ունի յայտնելու որ, յառաջիկայ կիրակի, 3 Մայիս կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, տեղի կ'ունենայ մեծ սգահանդէս Petit Journalի սրահին մէջ (մէթրօ՝ Cadet).

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ Հ. Հ. ՍՊԱՐԱՊԵՏ ԶՕՐ. ՆԱԶԱՐԲԷԿԵԱՆԻ

մեռած 19 փետր. 1931ին, Թիֆլիզ

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռեմ եղբայրներս Սասունի Ահարոնք գիւղացի Յովհաննէս, Կարապետ եւ Պօղոս Շահինեան, որոնք ընդհ. պատերազմէն առաջ կը գտնուէին Տիգրանակերտի Հուսայեան գիւղը։ Կրտսեր եղբայրս Արմենակ 1914ին կ'աշխատէր Չէմախի աղահանքներուն մէջ։ Մինչեւ այսօր իրենց մասին լուր չկայ։ Իրենց հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել Շահինեան Մկրտիչի 96 bis rue de la Tour-Billy, Argenteuil, (S. et O.) France։ Ճշգրիտ լուր տուողին 500 ֆրանք նուէր։

— Կը փնտռուի Սեբաստիոյ Չէփնի գիւղէն Յարութիւն Կէօվճնեան որ քանի մը օր առաջ կը գտնուէր հետեւեալ հասցէին՝ chez M. Davian, Les Peronneries, au Boulay, Indre et Loire. Մեկնած է առանց տալու իր հասցէն։ Իմացնել՝ Յովհաննէս Ղազարեանի, 113 Bld. Rodin, Issy les Moulineaux, Seine

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H STEPHAN

Ծախու խանութ

Մօրիս Սէն Պէնօի մէջ (Լիոնէն 14 քիլոմեթր հեռու) ծախու է նպարավաճառի խանութ մը 4 սենեակներով եւ cave։ Մուտքը՝ րիւ Նասիօնալ մեծ փողոցէն։ Մանրամասնութեանց համար դիմել Յովհաննէս Գասպարեանի, rue de la Liberté, Pont de Cheruy, Isère.

MONDE

Միջազգային մեծ շաբաթաթերթ՝ գրական, գեղարուեստական, գիտական եւ ընկերային տեղեկութեանց

Կը հրատարակուի ամէն ուրբաթ։ Գին 1.50 ֆրանք, տարեկան բաժնեգին 50 ֆր., վեցամսեայ՝ 25 ֆրանք (Ֆրանսայի համար)։

Հասցէ.— Administration de Monde», 50 Rue Etienne Marcel, Paris (2e).

EMPIRE Միւզիք-Հօլ՝ 37 Av. Wagram

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, Փարիզ, Մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդութ. տարրալուծ.։ Կ'ընդունին ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները։

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ՝

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակոմիտէն վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական վայրը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԻՇԽԱՆ ենթակոմիտէն այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական վայրը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՍԷՆ ԼՈՒ Ակնունի ենթակոմիտէն այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ակումբին մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Այս ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ կոմիտէն։

ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ՌՈՒՍ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ BALMONTԻ

Վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին

Hôtel Majestic, 19 Ave. Kléber, Փարիզ

Հովանաւորութեամբ՝ Փրօֆէսէօր EMILE HAUMARTի

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Salle Biothérapeutique
131 Rue Cambronne, métro Vaugirard

Կը խօսի՝ կ. Սասունի, նիւթ ունենալով «Յ. Պարոնեանի կեանքն ու գործը»։

ՕՐ. ՊԱՅԾԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ
ԵՒ
ԸՆԿ. Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱԾ
Սէն Լու (Մարսէյլ)

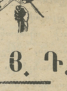

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ Քրիստափոր խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Ֆլօրիա ճաշարանը։ Կը խօսի ընկեր Օհան Կարօ։

ԳԱՒԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆԻ Կայծակ խումբի ժողովը այս իրիկուն ժամը 7.30ին Հ. Յ. Դ. Գրադարանին մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԼԻՈՆԻ Պատ. Միութեան դասախօսական ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները,

— Պ. Խաչիկ Ճերմակեան կը փնտռէ իր եղբայրը Ասօ Ճերմակեան։ Իմացնել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան։

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ Գրադարանը վարձքով կուտայ գիտական, վիպական, գրական ամէն տեսակ գիրքեր։ Ամիսը՝ 2 ֆրանք, շաբաթը՝ 1 ֆր.։

Գրադարանը բաց է Բշ. Դշ. Եշ. եւ Ուրբաթ երեկոները ժամը 7—8.30, դիմել՝ 11 Rue Dunoir, Lyon.

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Ա. Թ. ՊԷԼՑՈՐ.— «Յուսաբեր»ի հասցէն.—Journal «Houssaper», B. P. 868, Le Caire (Egypte).

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի Վահագն գրադարանին մէջ, Ֆլօրիա ճաշարան, վաղը Հինգշաբթի իրիկուն տեղի կ'ունենայ խորհրդակցութիւն մը Սուրիոյ եւ Յունաստանի որբերուն մասին։ Ներկայ պէտք է ըլլան միայն Փարիզի եւ շրջակայից մեր մասնաճիւղերուն վարչութիւնները։ Ներկայ պիտի ըլլայ Պ. Վահան Փափազեան։

Փարիզի ամէնէն գեղեցիկ գլխարկները F. Sorbier մօտ, 11 rue Lafayette եւ 11 Place de la Madeleine. Գիները անմրցելի։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մէթոտ. դարմ. արանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարխախ։ Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր, 9-12։

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Varicesի (վարիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։
Ցիադէրմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49
(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՀՈՂԻ ԵՒ ՇԷՆՔԻ ՎՐԱՅ ՓՈԽԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ
ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ
Հողի եւ շէնքի այն բոլոր սեփականատէրերը, որ անմիջական պէտք ունին դրամի, կրնան դիմել Պ. ՄԱԹՈՍԵԱՆԻ, 11bis rue du Chemin de Fer, Clamart, Բշ. Դշ. եւ Շբ. օրերը իրիկուան ժամը 6.30էն 9, Կիրակի՝ առտուընէ կէսօր։

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԴԵՐՁԱԿԱՏՈՒՆ
ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ
TAILOR
Georges Cherbetian
Métro Poissonnière — 94 RUE LAFAYETTE - PARIS

Columbia Phonos & Disques
Agence exclusive
POLYDOR
REGISTERED TRADE MARK
H. ARTINIAN, 26 rue Lessage, Paris XX. Tél. Ménil. 61-85
1931ի Հայերէն, յունարէն եւ թուրքերէն ամէնավերջին փլաքները հասած են. նուագուած եւ երգուած նշանաւոր արուեստագէտներու կողմէ։ Գին 18, 20, 24, 27, 36, 39 ֆր.։ Ունինք նաեւ ամենամեծ գործարաններու ֆոնոները (երաշխաւորուած) 300—2000 ֆր.։ Կրնանք հայթայթել նաեւ La Voix de son Maîtreի Courant continuն, գին՝ 478 ֆր. 75։ Մեր գիները գործարաններէն նշանակուած են։ Ծախուածները ետ չենք առներ։ Բաց է ամէն օր ժ. 8էն իրիկուան 9։

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ALIMENTATION TURENNE
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
112 Rue de Turenne. Փարիզ (3) — Մէթրօ՝ République
Թէլիֆօն՝ Archive 50—61
Այցելեցէք մեր խանութը եւ բաղդատեցէք մեր գիները

8, RUE CHATEAUDUNի
MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

«THE SEVA VOICE» MONOPOLE
ԱՄԷՆԷՆ ՇՔԵՂ ՖՈՆՈՆ ՈՐ ՄԻԱԺԱՄԱՆԱԿ ՍԻՐՈՒՆ ԿԱՐԱՍԻ Է ԵՒ ՓՈԽԱԴՐԵԼԻ
ՄԻԱԿ ՖՈՆՈԿՐԱՖԸ ՈՐ ԶԱՐՄԱՑՈՒՑ ԱՇԽԱՐՀԸ
AJOUTEZ A L'ELÉGANCE DE VOTRE FOYER L'APPAREIL MODERNE

REGISTERED TRADE MARK
APPAREIL DÉPOSÉ
ՓՆՏՌԵԼ ԲՈԼՈՐ ԼԱՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԿԱՄ
MANUFACTURE GÉNÉRALE DE MACHINE PARLANTE
ETABLISSEMENTS SEVA
206, RUE LAFAYETTE, 206, PARIS, Մէթրօ՝ LOUIS-BLANC
Հաստատութիւնը բաց է ամէն օր ժամը 9էն մինչեւ 19, փակ է կիրակի օրերը
AGENT PARTOUT — LA MARQUE MONDIALE
DÉPOSITAIRE GENÉRAL.— PARIS - SUISSE - LONDRES - AMSTERDAM ET SUD - AMÉRIQUE

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Directeur-Propriétaire
SCH. MISSAKIAN
Խմբագիր՝
Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Rédaction et Administration
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն
235, Faub St.-Martin
PARIS (10e)

MÉTRO : LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Téléphone : NORD 67-23
R. C. SEINE 376.286

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 3 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
30
ԱՊՐԻԼ
1931

30 AVRIL 1931

Է. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1557

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԵՐԱԶ ՄԸ

Քաղաքական օրկան է «Յառաջ»ը, բայց քաղաքական խնդիրներ չպիտի յուզենք Պ. Գ. Կիւլպէնկեանի պարագային.

Ապահովաբար չկայ ժողովուրդ մը որ այնքան առատ եւ այնքան աժան արտադրէ քաղաքագէտ կոչուած ապրանքէն՝ կատարեալ «Տըմփինկ»։

Պ. Կիւլպէնկեան ալ ունի քաղաքական համոզումներ որոնց ամփոփումը կարելի է բանաձեւել այսպէս.—«Հանգիստ ձգեցէք այս ժողովուրդը»։

Արդ, որպէսզի հանգիստ մնայ ժողովուրդը, պէտք է որ անհանգիստ ըլլայ «Բարի Գալուստ»ը։

Անհանգիստ՝ այն պատկերին առջեւ որ փռուած է ամէնուն աչքին տակ։ Որուն ամէնէն ցցուն երեւոյթները հագիւ կ'երեւան մեր մամուլին մէջ։

×

Երեք տարի առաջ, Պ. Կիւլպէնկեանի մտերիմները կամ խորհրդականները տեսակ մը խորհրդաւորութեամբ աւետեցին թէ՝ «Բարի Գալուստ»ը մէկ միլիոն տոլար (25,000,000 ֆրանք) տրամադրած է, ազգային-մշակութային ձեռնարկներու համար։

Աւետիսը այնքան տարիքոտ էր եւ լուրջ, որքան գայն տարածող անձերը։ (Ի հարկին անուններն ալ կուտանք, եթէ կը հաւանին)։

Դեռ աւելի մանրամասնելով, գիտենք որ Պ. Կիւլպէնկեան պայման դրած էր նկատի չունենալ ո՛ր եւ է գումար, վարկի որեւէ սահման, եւ անմիջապէս պատրաստել ամփոփ ծրագիր մը։

Պատրաստուեցաւ ծրագիրը եւ յանձնուեցաւ առանց յապաղման։ Տեղի ունեցան խորհրդակցութիւններ։ Լուրը արձանագրուեցաւ թերթերու մէջ ալ։

Եթէ չենք սխալիր, այս բոլորը տեղի կ'ունենային ամառ օր մը։

«Բարի Գալուստ»ը առաջարկած էր լաւ մը ուսումնասիրել բոլոր մանրամասնութիւնները, գտնել ձեւ մը՝ սեփականատիրութեան, բարոյական անձնաւորութեան համար։ Իսկ ինքը օդափոխութեան երթալով, աշնան պիտի վերադառնար եւ ընթացք պիտի տար գործին։

Չորրորդ աշունն է որ կուգայ։ Իսկ Պ. Կիւլպէնկեանի յանձնառութիւնը դարձած է միջ-ամառնային երազ մը...

Բարեմիտներ պիտի ըսեն.— Պ. Կիւլպէնկեան խրած ըլլալով միջազգային բարդ գործառնութեանց լաբիւրինթոսին մէջ, ժամանակ չի գտներ, չի կրնար զբաղիլ այսպիսի «մանրամասնութիւններով»։

Իսկապէ՞ս։ Բայց ե՞րբ, ո՞ր թուականին, օրուան ո՞ր ժամուն պիտի գտնէ այդ ժամանակը։

Ջուր է այս մեղադրանքը։

Միլիոնատէրը ԵԹԷ ՈՒԶԷ, ժամանակն ալ կը գտնէ, միջոցն ալ։

Ի՞նչպէս եղաւ որ, տարիներով քէն պահելէ յետոյ, միջոցաւ Բարեգործականի գործերով հետաքրքրուելու, շաբաթը քանի մը անգամ գրասենեակ երթեւեկելու, երբ իր ծերունի հօրեղբօր՝ հանգուցեալ Պատրիկ Կիւլպէնկեանի հետ անգամ ժամադրութեամբ կը խօսէր։ Միշտ անհամբեր։ Ձեռքը բռնած լուշատետրը եւ ժամացոյցը։

Այդ երանելի ժամանակը ա՛յնքան աժան է Քանի եւ Պարիզի մէջ։ Եւ գիտենք որ Պ. Կիւլպէնկեան վարժուած է առատօրէն կանուխ գործի ձեռնարկելու, անգլիական կարգապահութեամբ։

×

Այդ մէկ միլիոն տոլարը— քսանըհինգ միլիոն ֆրանք— ինչե՞ր ստիպողական պահանջին չպիտի բաւէր, ներկայ պայմաններուն մէջ։— Տեղաւորում գաղթականներու։ Ցանց մը 50-100 դպրոցներու, շէնքերով միասին։ Դարմանատուն։ Արհեստանոց։ Հրատարակութիւններ եւն.։ Բաժնեցէք ինչպէս որ կ'ուզէք։

Ամէնէն անմիջական և տարրական պահանջները նկատի առնելով, կարելի էր Կիւլպէնկեանի վայել գործեր մէջտեղ հանել։

«Բարի Գալուստ»ը վարժուած է «քոլոսալ» գործերու — ինչպէս պիտի ըսէին Գերմանացիները։ Այդ յանձնառութեան օրերուն, երբ Պոլսոյ «Իքթիսատ Մէճմուասի»ն գրեց թէ Թուրքիոյ Ազգ. Դրամատան հաստատութեան պիտի մասնակցի նաեւ Պ. Գ. Կիւլպէնկեան, հինգ միլիոն ստերլինով, հայ միլիոնատէրը իր գործակատարին միջոցաւ ըսել տուաւ թէ չի կրնար մտնել այդքան փոքր գործերու մէջ, թէ Լեհաստանը քսան միլիոնի ծրագիր առաջարկած է եւն.։

Ինչո՞ւ այս հակասութիւնը։ «Քոլոսալ»՝ օտար, միջազգային հրապարակի վրայ։ Գաճաճ, մանրավաճառ՝ երբ հարցը կապ ունի հայ ժողովուրդի բարիքին հետ։

Կ'ըսեն թէ Պ. Կիւլպէնկեանը երկարաբանութիւն չի սիրեր, եւ կը հաւատայ միայն ամփոփ, գործնական ծրագիրներու։

Բարի՛։ Աչքի առջեւ ունի արդէն ծրագիր մը, մէկ միլիոն տոլարի սահմանին մէջ։

Փոխա՞ծ միտքը։ Ծրագիրէ՞ն ետ կեցած է, թէ դրամական յանձնառութենէն։

Եթէ առաջինն է, եւ մէկ միլիոնը կը մնայ տրամադրելի որեւէ ժամանակ, ներկայացնենք անհրաժեշտ, գործնական, ամփոփ ծրագիրներ, ինչքան որ կ'ուզէ։ Իր իսկ ձեռքով գործածուելու պայմանով։

Շ.

ՔՐՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ ՎԵՐՍԿՍԱՆ

ՏԱՍԸ ԱՊՍՏԱՄԲՆԵՐՈՒ ԳԼՈՒԽՆԵՐԸ ԿՏՐԵԼՈՎ ԷՆԿԻՒՐԻ ԿԸ ՂՐԿԵՆ ԹՂԹԱՏԱՐՈՎ

35,000 ԶԻՆՈՒՈՐ ՇԱՐԺՄԱՆ ՄԷՋ

«Ազդակ»ի Թղթակիցը կը գրէ Ապրիլ 8 Թուականով.—

Քրտ. խլրտումները սկսած են տարածուիլ ամբողջ սահմանակից շրջաններու մէջ, անցած Մարտի սկիզբէն ի վեր։ Եթէ օդերը քիչ մը թոյլատու ըլլային, մինչեւ հիմա նոր եւ մեծ բախումներու լուրերը պիտի ստանայինք։

Այսու ամենայնիւ, լուրջ շարժումներ սկսած են տեղի ունենալ ամէն կողմ։ Թուրք կառավարութիւնը արդէն գործի ձեռնարկած է։ Քանի մը շաբաթ առաջ Սէվէրէկի շրջանին մէջ Պուճուգ գիւղը ղրկուած է 25 հոգինոց զինուորներու ջոկատ մը, կարգ մը ձերբակալութիւններ ընելու համար։

Հազիւ զինուորները մտնեցած, երբ պաշարման գործողութիւններու սկսած էին, կ'ապըստամբի ժողովուրդը եւ կը յարձակի զինուորներուն վրայ։ Զօրաւոր ընդհարում մը տեղի կ'ունենայ, որու միջոցին զինուորներէն 10 հոգի կը սպաննուին եւ մնացածներն ալ հազիւ կըրնան փախչիլ։

Այս պարտութենէն յետոյ Թուրք հրամանատարութիւնը ամբողջ Սէվէրէկի գունդը ղըրկած է Պուճուգի վրայ եւ վայրագօրէն ծեծելէ եւ սպաննելէ վերջ գիւղացիներէն շատերը, բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարած է։

Ցեղապետ քիւրտ Հասան աղան կը գտնուի ձերբակալուածներուն մէջ։ Սակայն ամբողջ այդ շրջանի քրտութիւնը սպառնացած է ապստամբիլ, եթէ Հասան աղան ազատ չարձակուի։ Մեր առած ստոյգ տեղեկութեանց համաձայն, կառավարութիւնը խոստացած է ազատ արձակել զայն։

Ուրիշ ձերբակալութիւններ կատարուած են նաեւ Տիարպէքիրի շրջաններուն մէջ։ Ծանօթ ցեղապետներ Ռամանցի Էմին, Պըշէրիքցի Հըզնօ, Սիլիվանցի Ալի, Հասան պէյ, Զարղընցի Հիւսէյին. Հազրօցի Խաթի պէյ եւ ուրիշներ ձերբակալուած եւ Տիարպէքիր տարուած են, ուր այժմ կը գտնուին հսկողութեան տակ։ Ասոնց մէջ կան նաեւ Սէրտին փաշայի երեք տղաքները։

Նախորդ ապստամբութեան շրջանին կախաղան հանուած Շէյխ Շէմսէտտինի երկու տղաքը, իրենց 300 մարդիկներով լեռները ապաստանած են Տիարպէքիրի մօտերը։ Եօթներորդ զօրաբանակը ամբողջութեամբ արշաւած է անոնց վրայ եւ կռիւի բռնուած անոնց հետ։

Բազմաթիւ կորուստներ տալէ յետոյ, զինուորները կրցած են ապստամբներուն մէկ մասը սպաննել եւ մնացածներէն ալ շատերը գերի առնել։ Սպաննուածներէն 10 հոգիին գլուխները կտրած եւ զմռսուած վիճակի մէջ թղթատարով Էնկիւրի ղրկած են։ Այս 10 գլուխները անցած են Միւսլիմիէի կայարանէն։

Ճէզիրէի Շըրնագ կոչուած մասին մէջ քիւրտ յայտնի պետերէն Մըգնիս պէյ Շէմտինանի կողմերը անցնելով, զօրաւոր կազմակերպութիւն մը յառաջ բերած եւ ապստամբութիւն յայտարարած է։

Տիգրանակերտէն մեծ ուժեր ղրկուած են անոնց դէմ եւ պաշարման տակ առած զանոնք։ Սուրիական սահման անոնց փախուստը արգիլելու համար, սահմանի վրայ կեդրոնացուած են մեծ թիւով զինուորներ։ Սակայն կը կարծուի որ Մըգնիս պէյ աւելի ներսերը թափանցելով, ամառէն առաջ ընդարձակ ապստամբութիւն մը պիտի յառաջացնէ։

Թուրքերը անվերջ զէնք եւ զինամթերք կը փոխադրեն այս սահմանային շրջանները եւ ժողովուրդը շարունակ կը զինեն։ Իրենց վստահելի կարծած բոլոր Քիւրտերը մէկ կողմէ կը զինեն եւ միւս կողմէ ալ դրամով կը կաշառեն անոնց պետերը։ Իբրեւ ապահովութիւն այդ աշիրէթներու հաւատարմութեան, Թուրք կառավարութիւնը բանակէն տասնապետներ եւ սպաներ կը ղրկէ անոնց մէջ, իբր թէ կազմակերպելու համար զանոնք արտաքին յարձակումներու դէմ։

Մարտինի մէջ արդէն շարժումները սկսած են չէթէական ձեւով։ Օրէ օր կը շատնայ թիւը, ապստամբներու միջեւ արդէն սկսած է զօրաւոր բախում մը։

Սասունի ապստամբները վերջերս սկսած են ընդլայնել իրենց սահմանները։ Ինչպէս յայտնի է, Սասուն շատոնց ապստամբ է եւ քաղաքի մէջ ոչ ոք կը գտնուի, բացի զինուորներէ եւ քանի մը պաշտօնեաներէ, որոնց ընտանիքները աւելի ներսերը կը գտնուին։ Հոն եւս սկսած են զինուորական կեդրոնացումները։ Էնկիւրիէն եւ միւս նահանգներէն մօտ 5000 զինուորներ ղըրկուած են Սասունի վրայ։ Տէրսիմի վրայ եւս նոր ուժեր ղըրկել սկսած են։ Կ'ըսուի թէ հոն եւս ծայր տուած են ապստամբական շարժումներ։

Թուրքերը ոչ մէկ տեղ փոքրաթիւ զինուորներ չեն պահեր։ Գլխաւոր քաղաքներու մէջ կը կեդրոնացնեն իրենց ուժերը եւ կը պահեն համախումբ։ Միջին հաշուով, այժմ, Թուրք կառավարութիւնը քրտական նահանգներու մէջ 35,000է աւելի պատրաստ ուժ մը ունի։ Զինուորները առհասարակ դժգոհ են եւ չեն ուզեր կռուիլ, մանաւանդ այդ ցուրտին ու ձիւնին, շատ ողորմելի եւ թշուառ վիճակ մը ունին։ Տնտեսապէս արդէն այդ շրջանները միշտ գրաւման տակ են եւ տխուր վիճակ մը կը ներկայացնեն։

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐ ԿԸ ՀԱՍՆԻՆ ՍՈՒՐԻԱ

Անատոլուի խորերէն նոր գաղթականներ սկսան ապաստանիլ սուրիական սահման, առանց բացառութեան բոլորն ալ մերկ եւ անօթի։ Ճամբան կողոպտուած են եւ ծիւնէն ու ցուրտէն ընկճուած։ Առհասարակ Գամըշլըի կուգան անոնք եւ օգնութիւն կը խնդրեն։ 50-60 ընտանիքներ արդէն հասած են եւ դեռ կը սպասուին ուրիշներ։

Դժբախտաբար Գամըշլըի մէջ ազգային զօրեղ կազմակերպութիւն մը կամ նպաստի մարմին մը չկայ, զանոնք խնամելու եւ տեղաւորելու համար։ Ազգային Խնամատարութիւնն է որ քիչ մը օժանդակութիւն ցոյց կուտայ անոնց հանդէպ, սակայն շնորհիւ իր գործակատարին անխոնջութեան, այդ օգնութիւնն ալ գլացուիլ սկսած է այժմ, պէտք է անմիջական նպաստ հասցնել։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Քիւրտերը կը յարձակին Քիլիսի վրայ ?

Քիլիս հրատարակուող «Քիլիս» թերթը կը գրէ որ 25 հոգինոց աւազակախումբ մը, որոնք քիւրտ կը կարծուին եւ կը բնակին սուրիական սահմաններուն վրայ, յարձակեցան Քիլիսի գիւղերուն վրայ եւ յառաջացան վեց քիլոմեթր դէպի Թրքական հող։ Քիլիսէն կարեւոր ուժեր ղրկուեցան եւ երկար ընդհարումէ մը վերջ աւազակները ստիպուեցան փախչիլ։ Հինգ հոգի սպաննուած են երկու կողմէ։

Ռուսիա եւ Թուրքիա Եւրոպայի մէջ

Համեւրոպայի ուսումնասիրական յանձնախումբի յառաջիկայ նիստին (մայիս 15) մասնակցութեան առթիւ Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ տուած պատասխանները կը զբաղեցնեն Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարութիւնը։ Յանձնախումբին կարեւոր անդամներէն մէկը մեկնեցաւ Փարիզ, կարգ մը դժուարութիւններ հարթելու մտադրութեամբ եւ կարգ մը տեղեկութիւններ տալու համար Ֆրանսայի արտաքին Նախարարին Պ. Պրիանի՝ որ միեւնոյն ատեն նախագահն է Համեւրոպայի ուսումնասիրական յանձնախումբին։

Ժընեւի մէջ, Ազգ. Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարութիւնը կը սպասէ այս խօսակցութեան ելքին, պատրաստելու համար Խորհրդ. Ռուսիոյ տրուելիք պատասխանը։

Բոլշեւիկեան «Իզվեստիա» անդրադառնալով Ռուսիոյ ուղղուած մասնակցութեան հրաւէրին, կը գրէ.— Եթէ անկարելի է Եւրոպայի կազմակերպութեան վերաբերեալ հարցերը լուծել առանց Խորհրդ. Միութեան եւ Թուրքիոյ, պէտք է, ուրեմն այս երկիրներուն տալ բոլոր հարցերու վճաբանութեան մասնակցելու հնարաւորութիւն եւ այն ատեն, պէտք է նաեւ մասնակցին բնականաբար աշխատանքի եղանակներու վճաբանութեան։ Եթէ կարելի է Եւրոպան կազմակերպել առանց Խորհրդ. Միութեան, որեւէ պատճառ չկայ ուրեմն, «ինքնիրեն եւ ուրիշներուն հետ խաղ խաղալու, պայմանաւոր հրաւէրով մը որուն թուականը չէ ճշդուած, վիճելու համար օրակարգի մը շուրջ որ նոյնպէս չէ ճշդուած»։

Նաւային համաձայնութեան շուրջ

Ֆրանսայի Նախարարաց Խորհուրդը իր վերջին նիստին մէջ լսեց արտաքին Նախարարին զեկոյցը նաւային համաձայնութեան շուրջ կատարուած բանակցութեանց մասին։ Ինչպէս գրեր էինք, իտալական կառավարութիւնը տակաւին տուած չէ իր պատասխանը ֆրանսական վերջին առաջարկներուն։

Իտալական մամուլը թէեւ չափաւոր լեզու մը կը գործածէ, սակայն հաւանական չի թուիր որ Իտալիա ընդունի մարտ 1ի համաձայնութեան Ֆրանսայի տուած մեկնաբանումը։

Պուլկարիոյ նախարարական տագնապը

Պուլկարիոյ Նախարարական տագնապը տակաւին չգտաւ իր ելքը՝ կուսակցական հիմնարկութեանց հետեւանքով։ Ինչպէս գրեր էինք, Թագաւորին հետ տեսակցութեան մը ընթացքին, Նախորդ վարչապետը Լիափչէֆ, Զանքոֆի հրաժարումէն յետոյ, խորհուրդ տուեր էր դահլիճին կազմութիւնը յանձնել Մալինոֆի, որ ընդուներ էր, Թագաւորին թելադրութիւնները իրականացնելու մտադրութեամբ։

Մալինոֆ անմիջապէս տեսակցութիւն մը ունեցաւ Լիափչէֆի հետ, որմէ խնդրեց իր կուսակցութեան մասնակցութիւնը։ Լիափչէֆ տակաւին չէ պատասխանած։

Դժուարութիւնները ամէնէն աւելի կը ծագին ներքին Նախարարութեան շուրջ։ Թէեւ Զանքոֆի ձախողութենէն յետոյ կրքերը քիչ մը մեղմացած ըլլալ կը թուին եւ երկու գլխաւոր կուսակցութիւնները որոնք կրնան իշխանութեան ղեկը ձեռք առնել, հասկցած են թէ երկրին շահը կը պահանջէ որ իրենց տեսակէտներուն միջեւ միացման եզր մը գտնեն։ Այս տրամադրութիւններուն մէջ, կը կարծուի թէ Մալինոֆ պիտի յաջողի դահլիճը կազմել։

Եգիպտոսի ընտրական պայքարը

Կառավարութիւնը որոշեց երեք մասի բաժնել առաջին կարգի ընտրութիւնները, չխճողելու համար ընտրական գործողութիւններով զբաղող պաշտօնեաներու աշխատանքը։ Որոշեց նաեւ ընտրութեանց առթիւ կարգը պահպանելու համար, ամէն միջոցի դիմել։ Սակայն մեծ խռովութեան վտանգ մը կայ մայիս 1ի համար։ Այդ օր Վաֆտի եւ Ազատական կուսակցութեան պետերը մտադրած են խմբովին երթալ Թանթա եւ անկից յետոյ կատարել ընտրական պայքարի պտոյտներ ամբողջ նահանգին մէջ։

Իսկ վարչապետը՝ Սըտքը փաշա, ծանօթ ըլլալով ընդդիմադիրներու այս որոշման, Վաֆտի ղեկավար եւ Նախորդ վարչապետ Նահաս փաշայի ուղղուած նամակով մը ազդարարեց թէ՝ որովհետեւ այդ պտոյտները կրնան խռովարարական ցոյցերու տեղի տալ եւ ընտրութիւնները խափանելու յանգիլ, պէտք չէ որ խմբովին երթան Թանթա կամ ուրիշ որ եւ է տեղ։

Վարչապետին այս նամակին կը պատասխանէ Նահաս

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՓԱՍՏԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ընթերցողներու մաքին մէջ թարմ է անշուշտ Ուսթրիքի սնանկութեան առթիւ շատ մը նախկին նախարարներու եւ ներկայ ծերակուտականներու եւ երեսփոխաններու մեղսակցութեան ամբաստանութիւնները։ Այդ առթիւ, կազմուեցաւ խորհրդարանային հարցաքննիչ ատեան մըը բաւական ժամանակ աղմըկալի նիստեր գումարեցին, եւ վերջը-վերջը որոշեց դատի տալ ամբաստանեալներէն գլխաւորները։

Ահագին տարբերութիւն կայ ատ֊վճռական դատարանի մը եւ խորհր․ հարցաքննական ատեանի մը մէջ։ Դատարանն իրաւունք կուտայ ամբաստանեալին փաստաբանի մը ներկայութեան խօսիլ եւ դատաւորներն որ քաղաքական կեանքին հետ գործ չունին, համեմատաբար անաչառ են եւ զերծ որեւէ կուսակցական կամ այլ նկատումներէ․ մինչդեռ Խորհրդարանի կազմած ատեանը կը բաղկանայ կուսակցական երեսփոխաններէ, որոնց յանձնուած է ուրիշ երեսփոխանի մը մէկ գործունէութիւնը դատել, աւելի ճիշդ դատափետել։

Ուսթրիքի դատին առթիւ շատ մը տխուր դէպքեր մէջտեղ ելան, որովհետեւ ատեանը հարցաքննութեան ենթարկեց նաեւ շատ մը պետական պաշտօնեաներ եւ բարձր դասակարգին պատկանող անհատներ եւ հրատարակութեան տուաւ հարցաքննութիւնները։ Վերջիններս ընտելուած էին ծանրամասնութեամբ պատմել իրենց անձնական հարստութեանց յանձանձման եղանակը, ըրած վնասները կամ շահերը եւ նըշաւակ ըլլալ հանրային դատաստանին։

Մինչեւ իսկ Պանք տը Ֆրանսի կառավարիչը հարցաքննութեան կանչուեցաւ եւ դրամատան այժմեան տնօրէնն ալ տեղեկութիւններ հարցուեցան զեղչի բաժնին գործառնութեանց մասին․ Ինչ որ աւելի տարօրինակ էր, քանի մը ձախակողմեան երեսփոխաններ այդ առթիւ տնտեսագիտական դասեր տալու ելան Պանք տը Ֆրանսի վարիչներուն…։

Խորհրդարանայինքննութիւնն առեղծուած օրէն խուլ բայց ուժգին պայքար մը կայ պարզ քաղաքացիին եւ երեսփոխանական ժողովի փաստաբան-անդամներունմիջեւ, որոնցմէջ, մշտապէս գոնէ հարիւր հոգի կը գտնուին։

Քաղաքացին կը խորհի թէ երեսփոխանն իրաւունք պէտք չէ ունենայ փաստաբանութիւն ընելու, քանի որ կրնայ չարաչար գործածել իր դիրքին ազդեցութիւնը եւ վնասել արդարութեան անաչառ կիրառման, իսկ երեսփոխանն ալ կը պատասխանէ թէ իր իրաւունքն է գործ մը, արհեստ մը, ապրելու միջոց մը ունենալ քանի որ երեսփոխանութիւնը կենսատեւ պաշտօն մը չէ…

Ի՞նչ պատահած էր Ուսթրիքի խնդրին ժամանակ։ Այդ սեղանաւորը կը փափաքէր իտալական արժեթուղթ մը ներմուծել ֆրանսական սակարանին մէջ. այդպիսով բնականաբար ֆրանսական դրամագլխի մաս մը պիտի յատկացուէր այդ արժեթղթերուն, որոնք կը ներկայացնէին իտալական ճարտարարուեստ մը։ Հարիւրաւոր նման թուղթեր կան սակարանին մէջ, բայց որոնց իւրաքանչիւրն արտօնուած է նախարարական որոշումով մը, օտար անարժէք թուղթերու ֆրանսական դրամագլուխը չվտանգելու կանխահոգութեամբ։

Ուսթրիք կրցած էր զանազան միջոցներով— խոստովանելի կամ ոչ սիրաշահիլ այլեւայլ պաշտօնեաներ, նախարարի քարտուղար եւ մինչեւ իսկ նախարար մը եւ արտօնութիւն ստանալ այդ արժեթուղթը սակարան ներմուծելու։ Եթէ ընկերութեան գործը յաջող ըլլար եւ արժեթուղթի գինը անկում չունենար, ոչ ոք բան մը պիտի ունենար, բայց տնտեսական տագնապին պատճառաւ ընկերութիւնը(Snia Viscosa) ահագին վնասներու ենթարկուեցաւ եւ արժեթուղթերը թաւալոր կործանեցան. հետեւանքը յայտնի է.—

Վնասուողներն իրաւունք ունէին անշուշտ իրենց դժբախտութեանց պատճառները փնտռելու եւ քաւութեան նոխազներնեղան արտօնող նախարարը եւ ընդունելութեան թեր արտայայտուող պաշտօնեաները։Մէկ տարիէ հետէ շատ ու շատ արժեթուղթեր կորսնցուցին իրենց արժէքին կէսն եւ աւելին, բայց երբ խնդրին մէջ քաղաքական եւ կուսակցական ոխեր եւ ատելութիւններ չկան, հանրային վնասն որեւէ արժէք չունի։ Բաւական է կարդալ խորհրդարանական յանձնաժողովի նիստերու տեղեկագրութիւնները, համոզուելու համար թէ կուսակցական վայրագ ատելութիւնները մինչեւ ուր կրնան հասնիլ…։

Խնդիրն իր ընդհանուր կողմէն քննելով, տեսնենք թէ արդա՞ր է որ փաստաբան մը երեսփոխան ընտրուածին պէս, դադրի իր գործը շարունակելէ, երբ միւս կողմէն գործարանատէրը, վաճառականը, բժիշկը, սեղանաւորը եւայլն, միեւնոյն պայմաններուն մէջ կը շարունակեն իրենց գործը։

Տարակոյս չկայ թէ հաղուադէպ է որ երեսփոխան մը կամ ծերակուտական մը իր ընտրութենէն յետոյ նոր գործարան մը հաստատէ, կամ դարմանատուն մը բանայ կամ դրամատուն մը հիմնէ, մինչդեռ փաստաբան մը երեսփոխան ընտրուելուն պէս յաճախորդները կը բազմապատկուին, խորհրդակցութիւն ուզողներու թիւը կ'աւելնայ մանաւանդ մեծ հաստատութեանց կողմէ։ Հարկաւ մէկ օրէն միւսը փաստաբանը երեսփոխան ընտրուելով իր գիտութեան եւ ծանօթութեանց պաշարը չաւելցուց այլ ուրիշ գործօն մը եկաւ բարելաւելու փաստաբանին դիրքը։

Երեսփոխանին հմայքը օգտագործելու միջոց մը կայ այժմ իր ծանօթներուն եւ յաճախորդներուն տրամադրութեան տակ…

Ուրիշ տարբերութիւն մըն ալ կայ վաճառականին, բժշկին, սեղանաւորին եւ փաստաբանին միջեւ։ Առաջիններն իրենց գործը հրապարակաւ կը տեսնեն. գաղտնի խորհրդակցութիւն, բանակցութիւն, ազդեցութիւն եւայլն, չկայ. մինչդեռ փաստաբանն իր յաճախորդը կ'ընդունի իր գրասենեակին եւ կամ մասնաւոր ընդունարանին մէջ…

Երբ ընտրող մը իր քուէն կուտայ սեղանաւորի մը կամ վաճառականի մը, գիտէ թէ այդ սեղանաւորը կամ վաճառականը ինչ շահեր պիտի պաշտպանէ կամ ինչ գոյնի մարդիկ են եւ արդար է որ Խորհրդարանին մէջ ամէն դասակարգի շահերը պաշտպանող ներկայացուցիչներ գտնուին, բայց պէտք է որ այս ամէնը հրապարակային եւ պատ ըլլայ։ Պէտք է ընտրողը գիտնայ թէ իր ընտրած մարդը ի՛նչ կը խորհի, ի՛նչ կը գործէ եւ ի՛նչ տեսակ շահեր կը պաշտպանէ։

Միեւնոյնը չէ դժբախտաբար փաստաբան երեսփոխանի պարագան։ Ընտրողը չի գիտեր թէ իր ընտրած փաստաբանը ինչ յաճախորդ ընդունած է, ինչ խորհուրդներ տուած եւ ինչ գիմումներ կատարած է։ Միջոց չունի դատելու իր ձեռնասունը։ Չի կրնար գիտնալ թէ իր ընտրածի ո և է մէկ դիմումը, գիտողութիւնը, կամ քուէն անկեղծ են թէ ոչ։

Ստիպուած է վստահիլ։ Եւ սակայն ընդհանուր քուէարկութեան դրութիւնը չի կրնար հաշտուիլ այդ անորոշութեան հետ։ Չի բաւեր միայն ընտրական պայքարի ժամանակ խօսուած ճառը։

Եւ ահա փաստաբան-երեսփոխանի այդ խորհրդաւոր դիրքէն է որ կը ծագին խորհրդարանական վարչաձեւի դէմ ուղղուած քննադատութիւնները, որոնց մէջ արդարներն ալ կան, անարդարներն ալ, իրաւացիներն ալ, անիրաւներն ալ։

Ընդունելի պիտի ըլլար որ երեսփոխան-փաստաբան մը պաշտպանէր Ուսթրիքի դատը, ինչպէս Վալտէք-Ռուսօ պաշտպանեց էյֆէլը։ Դատավարութիւնը հրապարակային է եւ փաստաբանը դատաւորներուն եւ հանրութեան կը խօսի բացէն եւ ոչ գաղտնի։ Կրնայ մինչեւ իսկ պաշտպանել աւազակ մը, մարդասպան մը, բաւական է որ ամէն մարդ գիտնայ թէ ինչ կ'ընէ եւ ինչ կը շահի։ Փաստաբանը իր յաճախորդի ծառան, պաշտօնեան, վճարեալ ստորադասը չէ, թէեւ կը դանձէ իր վարձքը, իր իրաւունքը։

Բայց խորհուրդ հարցնելը գաղտնի կ'ըլլայ։ Չի գիտցուիր թէ խորհրդատուն որո՞ւն կողմն է եւ ի՞նչ խորհուրդներ կուտայ.— Ուսթրիքի դատին առթիւ տեսնուեցաւ թէ վճարման ինչ ձեւեր կան, որոնք կը կորսնցնեն դրամի ստացողի հետքը. անուններու սկզբնատառերը կը գրուին միայն եւ կամ պտըղապէս ծախքի հաշուոյն կ'անցնին համեմատաբար փոքր գումարները։ Եւ պարզ է թէ ամենախոշոր գումարներն ալ կարելի է մասերու բաժնելով պըղտիկցնել…։ Տեսնուեցան փաստաբաններ որ վարձքի ձեւին տակ սասանելի հազարաւոր ֆրանքներ ստացած են իբր թոշակ, ինչ որ անոնց ազատութիւնը կապտելու բնոյթն ունի եւ զիրենք կը դասէ վճարող հաստատութեան պաշտօնեաներու խումբին մէջ։ Փաստաբան երեսփոխանը մաս կը կազմէ վարչական մարմնի եւ բնականաբար պատասխանատուութեան իր բաժինը կ'ունենայ, եթէ գործը կաղայ կամ հաստատութիւնը խարխլի։

Ի՞նչ միջոց կայ այս կացութիւնը բարելաւելու։ Անկարելի է արգիլել փաստաբաններու ընտրութիւնն իբր երեսփոխան. անկարելի է արգիլել որ երեսփոխան փաստաբանն իր գործը շարունակէ։ Բայց կարելի է որոշ օրէնքներով սահմանափակել անոնց իրաւունքը. արգիլել անոնց խորհըրդակցութիւնները ընկերութեանց հետ եւն. հրապարակային պատավարութիւն, որչափ որ կ'ուզէն, բայց գաղտնի խորհրդակցութիւն, ո՛չ։ Կասկած արթնցնողը խաւարն է, մութը. լոյսի մէջ ամէն բան ներելի է, թէեւ վերջիվերջոյ ոչ մէկ վարչաձեւ կրնայ, բոլոր թերութիւնները մէկ օրէն միւսը ջնջել, որչափ ատեն որ Մ'ամոնան կը տիրապետէ իր ահարկու թաթով…,

Մ. Ց.

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱԶԳԵՍՏԸ

«Մորնինկ Փոսթ»ի կը հեռագրեն Ռիկայէն թէ ամբողջ Ռուսիոյ մէջ պայքար մը կը մղուի ընդունիլ տալու համար նոր համազգեստ մը։

Ռուսական թերթ մը կը գրէ թէ մայիս մէկին ցուցադրութեան պիտի դրուին այդ զգեստները, որոնց ձեւը հետեւեալն է․— Տաբատները լայն են իրենց վերի մասին մէջ, սեղմուած ծունկերուն վրայ, մէջքին վրայ գօտիով մը բռնուած, եւ գըրպանի տեղ երկու քովերէն երկու տոպրակ կախուած։

Վերարկուն կարճ է, ուսերը լայն։ Շապիկը կուրծքը բաց, ա լա Տանթոն։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ԴԱՀԼԻՃԸ

Ներկայի կառավարութիւնը որոշած է 70 միլիոն լէյի խնայողութիւն մը ընել՝ կրճատելով նախարարութեան ծախքերը։ Ելեւմտացոյցը հաւասարակշռելու համար, խնայողութեան նոր միջոցներ կ'ուսումնասիրէ կառավարութիւնը։

ՄԱՄՈՒԹԻՆ ԱԿՌԱՆԵՐԸ

Տիւսէլտորֆի մօտ գերեզմանատան մը մէջ խումբ մը գործաւորներ, երբ պեղումներ կը կատարէին գտան մամութի ակռայ մը, մօտ մէկ մեթր երկար։ Այս մամութը կ'ապրէր 50,000 տարի առաջ։

ԱՊՐԻԼ 11Ի ԱՌԹԻՒ

կիրակի օրուան սգահանդէսին, ընկ. Մ. Գուլումեան ճետեւեալ ճառը խօսեցաւ ի դիմաց Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի կեդր. կոմիտէին.—

Եթէ չհաշուենք Վասպուրականը, Ծ. Դարահիսարը, Զէյթունը, Ուրֆան, Ֆընտըճագը, կարիճ Սուէտիան, Մշոյ դաշտի ժողովուրդին հերոսական ըմբոստութիւնը, Սասնոյ եւ լեռնային Կիլիկիոյ կայծկլտումները, միացեալ բովանդակ հայութիւնը մեռաւ առանց դիմադրութեան։

Ապրիլ 24ին Թրքութիւնը ինքզինքը եւ իր պատմութիւնը գերազանցեց ոճիրի յղացման զօրութեամբ եւ գործադրական սառնութեամբ։

Սխալ կամ ճիշդ, ծուռ կամ շիտակ, կանուխ շարժած թէ ուշ մնացած, միեւնոյն է եւ տեղը չէ, այսօր չէ որ պիտի ճշդուի մեր պատմական դարթօնքի ուղղութիւնը։ Հայութիւնը 100 տարիէ ի վեր իբրեւ կրաւորական գործիք թէ ներգործական ազդակ, իր դիրքը ճշդած էր նախանձոտ օսմանեան կայսրութեան հանդէպ։ Արդէն յաջողած էր Սան Սթեֆանոյէն Պերլին դատ առեղծել։

1878էն 1915 այդ դատը արիւնոտ դիմայեղումներ կրեց. երբեմն յուսադրիչ, յաճախ վհատեցուցիչ, սակայն միշտ հերոսական յեղաշրջումներով։

Հարիւրամեայ մեր վերածնութեան, օսմ. կայսրութենէն մեր հոգեկան բաժանման առաջին փուլը դարձաւ Պերլին (1878)։ Պերլինը ոչ թէ վախճանակէտ էր, այլ պարզապէս անկիւնադարձ։ Այդ անկիւնադարձին անմիջապէս հետեւեցաւ փոթորկալանջ հայ յեղափոխութիւնը։ Յեղափոխութիւն ներքին կեանքի, տեսակէտի, հոգեբանութեան, որոնք ստեղծեցին զէնքի դիմելու անհրաժեշտութեան գաղափարը։ Պատմութիւնը գիտէք։ Սկսաւ ցեղին դուպարը։ Արիւնաշատ եւ դոհառատ պայքարը քաղաքականօրէն ձեւ ու մարմին առնելու, ցեղային հին ու պատմականացած դիւցազնատիպերը վերակերտելով։

Ու թուեցաւ, աւա՜ղ անապատային կրկներեւոյթի դաժան ու անողոք խաստութեամբ թուեցաւ որ հայ յեղափոխութիւնը հասած է իր վախճանակէտին, բերելով 1908ի Օսմ. ազատաբեր սահմանադրութիւնը։

Իրականին մէջ 1908ը վախճանակէտ մը չէր այլ մեկնակէտ մը, սկիզբ մը դէպի ազգային - քաղաքական ինքնավարութիւն անցնելու։

1908էն, 1909ի կիլիկեան եղեռնէն յետոյ հայ յեղափոխութիւնը աւելի շատ ուժ տուաւ քաղաքական եւ մշակութային ճակատին։ Նորէն հրապարակ կուգայ հայկական դատը, որուն մէջ գործօն դեր կը ստանձնեն կրկին հայ կղերն ու հայ պուրժուազին, ճիշդ ինչպէս 1878ին Պերլինի նախօրեակին։

Գէորգ Ե. կաթողիկոսը բեմ կը հրաւիրէ Պօղոս Նուպարը։ Վերջինը կ'ընդունի եւ կ'աշխատի 61րդ յօդուածը փոշիներու տակէն երեւան հանել։ Հօֆը կարին կը հասնի ու պատերազմը կը պայթի։ Հօֆը կը փախչի եւ Ալեքսանդրէթէն նաւ կը զրուի. Իթթիհատի այս մեծագոյն «եղյթ»ը՝ դեռ մեղանը թաց՝ միջազգային յանձնառութիւն դրժելու՝ արդէն ազդանշանն էր գալիքին։

Մեր ցեղին միահամուռ ճիգը.— Ներսէս Վարժապետեան, Պէշիկթաշլեան, Խրիմեան, Նարպէյ, Զեյթուն, Ռաֆֆի, Նալբանդեան, Ժիրայր, Մուրատ, Փորթուգալեան, Քրիստափոր, Ռոստոմ, Զաւարեան, Գէորգ Ե. կաթողիկոս, Պօղոս Նուպար փաշա, Աղաթօն պէյ, նոյնիսկ Արշակ Չօպանեան, Վահան Թէքէեան, Լեւոն Մկրտիչեան — բովանդակ ցեղը իր բոլոր դասակարգերով եւ զանազան ուղղութիւններով կը ձգտէր ինքնորոշուելու։ Թուրքը պատասխանեց կոտորելով, Ապրիլեան եղեռնով. մեր ու թրքութեան ներքին զուգաբաղդ թշնամանքը, ցեղային կռիւի փոխուեցաւ։ Ապրիլը ոչ թէ սպաննեց խռէալը, այլ մղեց ինքնագործունէութեան։ Ապրիլէն յետոյ կռուող կողմերը անակնկալներ ունեցան Յաջողութիւններ եւ ձախողութիւններ։ Ապրիլով ոչ ոք ընկճուեցաւ ու տեղի տուաւ։ Ապրիլը ջրդեղեց մեր հաւատքը եւ հզօրագոյն ուխտ մը մը դրաւ բոլորին վրայ։ Հայ յեղափոխութիւնը զէնքը կրկին վերցուց։ Հայ «պուրժուազի»ն անտարբեր չի մնաց, Պօղոս Նուպար փաշան, իր ամբողջ ուժը նուիրեց հայկական լեգէոնին որ Կիլիկիան պիտի փրկէր։

Ապրելու վճռական կամքին ու զանգուածային գոյամարտին արձագանգը առինք Սեւրէն։ Սեւրը սակայն պատրանքի ուժն անգամ չունեցաւ ու ծնաւ նոր Ապրիլը՝ Լօզանը՝ աւելի աղէտալի, աւելի մահաշունչ։ Հոն էր որ թրքութիւնը յաղթեց եւ մեր համակ արիւն, համակ ոսկոր, նշխար դատին վրայ դրաւ ծանր տապանաքար մը։

Առաջին Ապրիլը ամբողջ ցեղը ընդունեց հաւատքով ու քաջութեամբ, երկրորդ Ապրիլը՝ ընդունեցինք սարսափահար եւ պառակտուելով։

Լօզանէն յետոյ, նոր Ապրիլեան եղեռնով ահա այսօրուան մեր վիճակը։ Յեղափոխական տարրերը մնան երկունքի մէջ։

Պօղոս Նուպար փաշան (հայ պուրժուազին) յուսահատեցաւ, ընկճուեցաւ եւ քաշուելով քաղաքական կեանքէն՝ ինքզինք նուիրեց բարեգործութեան։ Անցեալ տարի վախճանեալ Գէորգ կաթողիկոսը ինքզինք նուիրեց աղօթքի եւ զոհացաւ իր ստորագրութեան կցելով նշանակալից ամսական մը՝ «Գէորգ վշտալի»։ Ամէն ժողովուրդի մէջ եղածին պէս մեր ժողովուրդին մէջ ալ գոյութիւն ունեցող լքրծուն ու գորշ զանգուած մը որ ընդունակ է միայն միայն ծափերու, ձախողանքէն շլմոըած, սկսաւ պատասխանատուներ փնտռել, ու մարդկային տխեղրական հոգին ինքզինք կրկնելով մեր գորշ զանգուածին մէջ, ծուցաւ դաշինքը եւ ինկաւ զոհին վրայ։

Ահա երկրորդ Ապրիլէն յետոյ (Լօզան) դատարկ, ակադեմական վիճաբանութիւններով դահավէժօրէն կը շարունակուի մեր ներքին բարոյական կեանքի քայքայման գործողութիւնը։

Այսօրուան հաւաքոյթը եւ այս առիթով բովանդակ գաղթաշխարհի մէջ տեղի ունեցող հաւաքոյթները վկայ որ Լօզանով ալ փակուած չէ Հայոց հարցը, մէկ միլիոն նահատակներու կտակը։

Ողջերը աւելի արիւն ունին այսօր. եթէ հայերը արիւնաքամ յոգնած են մէկ միլիոնին զաւակները կուզան ապարէզ։ Անոնք հաւատարիմ ու հարազատ են մեր ցաւին, հաւատարիմ ու հաւատաւոր մեր ցեղային ուխտին։ Ո՞րն է սակայն այն ընդհանուր ուխտը որուն մասին շատ կը խօսինք եւ սակայն չենք տեսներ։ Այդ ուխտը — հայկական դատին հետապնդումը —կար մինչեւ երկրորդ ապրիլը, Լօզանը։ Այն ատեն մտաւորականը, պուրժուան, կղերը, բանւորն ու գիւղացին սրտառուչ կերպով համերաշխ եղան, նոյն ուղղութիւններով միեւնոյն թերախին զարնելով։ Այսօր այդ զարկոյցը չկայ։ Երկրորդ ապրիլը նահանջողական ու պարտուողական թուլութեամբ համակեց մեզ։

Ցեղին ուխտը պիտի նորուի, երկրորդ եղեռնէն յետոյ լքուած քաղաքական ու յեղափոխական զոյգ ճակատները վերամշելով գործի։

Ապրիլեան եղեռնէն ու եղեռներէն յետոյ արմատապէս յեղաշըրջուած է ամբողջ տիեզերքը, արտաքնապէս եւ թէ ներքնապէս։ Պիտի փոխուի եւ արմատապէս պիտի փոխուին նաեւ մեր կեանքը, մեր ըմբռնումները, մեր զէնքերն ու մեթոտները։

Ներկայ պառակտումի ու կեղրոնախոյս կացութեան դէմ, կռիւը պիտի սկսի անողոք, անողոք դաժանութեամբ։ Նահատակներուն որդիները հասած, հասակ նետած են։ Հայրերուն ժառանգն է։ պէս պիտի միջամտեն մեր կեան… Պիտի հաւաքեն ու համա… վերապրող ցեղին բոլոր կար… թիւնները։ Ոչ մէկ ուժ պիտի… մարհեն։ Ամենէն յետին մասն… տեղն ունի։

Մունտրոսի եւ Սեւրի բոլ… թափեց թրքութիւնը «Միսաք… լի»ով։ Մենք պարտուեցանք… սաքը Միլլի»ին հակադրելու… Լօզանէն յետոյ չունեցանք… բաղան «Ազգային Ուխտը»… միլիոն մեռնողները սասանել… ծեն մեր տնաքանդ անմիաբան… թիւնը։ Թող այս օրը միաբան… կեդրոնացման, համագործակցութեան… Ուխտի, նուիրումի օրը դառնայ… իբրեւ մեծ զանգակ հնչեցնէ… կարգապահութեան հրաւէր… վիճակին մէջ ուր մենք կը գտնուինք… Հայը իրաւունք չունի վիճելու… ծաբանելու։

Բոլոր դաշնագիրներուն… սարսիլ սկսան եթէ մօտ մէկ… Տաճկահայ վերապրողները,… նային իրենց նիւթական ու բարոյ… կան բոլոր ուժերը համադրել… միացնել,էն առաջ կը սարսին… Լօզանին։

Թող այսօրուան նշանակ… դառնայ Ազգային հզօր Մի… մը, Ազգային Ահաւոր Ուխտ… Ափ մը հող մէկ միլիոն ան… թաղման նահատակներուն… վերջապէս ափ մը հող մէկ միլ… անհայրենիք գաղթականութիւն… տեղ հաւաքելու համար։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵ… ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻ…

Երկու շաբաթէն մայիս 1… Ֆրանսա պիտի ընտրէ իր հան… տութեան նոր նախագահը։ Ըս… թիւ տանք հետեւեալ տեղեկութ… ները,

1875ի Ֆրանսայի սահմանադ… կան օրէնքի 2րդ յօդուածը կը… մայրէ։—

Հանրապետութեան նա… գահը կ'ընտրուի քուէներու… ցարձակ մեծամասնութիւնը… բակոյտի եւ երեսփ. ժողով… րոնք կը հաւաքուին իբր… ժողով՝ նախագահը կ'ընտր… տարուան համար եւ վերը… լի է։

Արդի նախագահը ընտր… 1924 յունիս 13ին. շրջանը կը… նայ 1931 յունիս 13ին։

Ֆրանսական սահմանադ… օրէնքին 3րդ յօդուածը կը… մայրէ․—

Հանրապետութեան նա… գահին իշխանութեան օրին… վերջաւորութենէն առնո… մէկ ամիս առաջ, Ծերակոյտ… երեսփ. ժողովը կը հաւա… իբր Ազգ. Ժողով, ծեռնար… համար նոր նախագահի… րութիւն։

Եթէ հրաւէր չուղղուի… տարեալ իրաւամբ այս… քոյթը տեղի կ'ունենայ… նութեան լրացումին 15 օր… ցած։

Այս յօդուածներու մեկնա… մը խնդրոյ առարկայ եղաւ 19… երբ կը վերջանար նախագահ… պէի շրջանը։ Այս առթիւ… մը հետեւեալ ծանօթութի… կուտայ.—

Էմիլ Լուպէ հանրապետ… նախագահ ընտրուած էր… փետր. 18ին։ Այն ատեն հա… ծագեր թէ յարգած ըլլալու… սահմանադրութեան տրամադր… կը բաւէ՞ր Ազգ. Ժողովը հր… 1906 յունուար 18ին։ Ընդունե… թէ օրէնքին տրամադր… «մէկ ամիս առաջ»,որ ուժ կը… նար «առնուազն» բացատր… թոյլ չէր տար ժամանակ… կարճեցնել «օրի» հաշուով… պէտք էր լայնօրէն մէկ… հաշուել նոր ընտրութեան… կանէն մինչեւ նախորդ նախ… իշխանութեան լրացման թու… Օրինական ամիսը 30 օր է…

հաշուի մէջ չէր կրնար մտնել այն պարագան թէ յունուարը կը բաղկանայ 31 օրերէ։ Գործող նախագահին իշխանութիւնը կը սկսէր 1906 յունուար 18էն, այն սկզբունքով թէ ժամանակամիջոցները կը հաշուուին քանիերորդով։ Որով, նախագահական հրովարտակը Ազգ. ժողովը կը հրաւիրէր յունուար 17ի համար։

Այս կարգադրութեան համար ալ նախապէս կարծիքը առնուած էր Խորհրդարանի նախագահներուն։

Այս մեկնաբանութեան եւ նախընթացներուն հետեւելու համար ուրեմն, Ազգ. ժողովը այս տարի պիտի հրաւիրուի մայիս 13ին, ինչպէս կը գրէին թերթերը։

Ազգ. Ժողովը հրաւիրող նախագահական հրովարտակը հաւանաբար պաշտօնաթերթին մէջ լոյս կը տեսնէ ժողովի թուականէն տասն օր առաջ, թոյլ տալու համար որ անհրաժեշտ բոլոր միջոցները ձեռք առնուին։

1879էն ի վեր հինգերորդ անգամն է որ նախագահ մը ամբողջովին կը լրացնէ իր շրջանը։

Առաջինն եղաւ Ժիւլ Կրեվի, որ իր նախագահական եօթ տարին լրացնելէ վերջ, կրկին ընտրուեցաւ։ Հանրապետութեան հաստատումէն յետոյ, ուրիշ ո՛չ մէկ նախագահ կրկին ըրած է իր թեկնածութիւնը, թէեւ պարագան յստակօրէն նախատեսուած է սահմանադրութեան մէջ։

Նախագահութեան իրենց շրջանը ամբողջ լրացուցած են նաեւ Էմիլ Լուպէ, Արման Ֆալիէռ եւ Ռ. Փուանքարէ։

Փօլ Տէշանել որ յաջորդած էր Փուանքարէի, 1920 յունուար 17ին, նոյն տարին իսկ հրաժարական տուաւ առողջական պատճառներով։ Ազգ. ժողովը բացառիկ նիստի մը մէջ ընտրեց Ալեքսանտր Միլրան, որ տիրող կառավարութեան հետ ղանազան վէճերուն հետեւանքով՝ ստիպուեցաւ իր հրաժարականը տալ 1924 յունիս 11ին։ Այս առթիւ էր որ կ'ընտրուէր Գ. Կաստոն Տումէրկ։

Ո՞վ պիտի ընտրուի այս տարի։

Շատ են այն հոսանքները որոնք ջերմօրէն կը փափաքին որ հանրապետութեան արդի նախագահը կրկին դնէ իր թեկնածութիւնը։ Եւ անշուշտ, բացայայտ է թէ առաջին քուէարկութեամբ իսկ, կրնայ ապահովել իր վերընտրութիւնը։

Բայց, Պ. Կաստոն Տումէրկ, քանիցս եւ հրապարակաւ յայտնեց թէ բացարձակապէս կը մերժէ իր թեկնածութիւնը։ Որով հրապարակը ազատ է եւ դատելով թերթերու արտայայտութիւններէն, թեկնածուներու թաքուն կամ բացայայտ արշաւ մըն է որ սկսած է արդէն։

Շատ կը խօսուի արտաքին նախարարին Պ. Պրիանի մասին, որ կրնայ հաւանաբար ապահովել ձախակողմեան քուէները։ Բայց աջակողմը որ ոգի ի բռին դէմ է անոր թեկնածութեան եւ բաւական զօրաւոր է, բուռն պայքար կը մղէ արդէն անոր դէմ։ Մասնաւորաբար երկու թերթեր, մէկը «Լ'Ամի տիւ Փէօփլը» Քօթիի թերթը, օր չանցնիր որ զայն վարկաբեկելու ձգտող գրութիւն մը չթլէ։

Միւսը քաղաքական շաբաթաթերթ մը Je suis partout, ամէն թիւի մէջ պարտք սեպած է երեք սիւնակ յատկացնել Պրիանի։ Եւ այս շաբաթներէ ի վեր, հակառակ որ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը թեկնածութիւն դնելու խօսք չէ ըրած։ կ'երեւի իր բարեկամներն են որ կ'աշխատին զայն բարձրացնել նախագահական աթոռը։ Իսկ չարաճճի ակնարկութեամբ մը, կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ աջակողմեան մաս մը երեսփոխաններ ու ծերակուտականներ՝ իրենց քուէն սիրով պիտի տան Պրիանի, արտաքին նախարարութիւնը փրկելու... համար անոր տիրական ներկայութենէն...։

Նախագահական թեկնածուներու մէջ կը գտնուին նաեւ Փօլ Փէնլըվէ, ծերակոյտի նախագահը՝ Տումէր, Մէօրթ-է-Մօզէլի ծերակուտականը որ կը վայելէ Փուանքարէի պաշտպանութիւնը, Լէոն Պէռնար դատական նախարարը։

Փէնլըվէ իր թեկնածութիւնը դրեր էր արդէն 1924ին եւ համեմատական մեծամասնութիւն շահեր էր առաջին քուէարկութեամբ։ Երկրորդ քուէարկութեան սակայն, բացարձակ մեծամասնութիւնը ապահովեր էր արդի նախագահը։

ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԵԱՆ ՁԱՅՆԵՐ

ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ԼԵՌՆԵՐԷՆ

ՈՐԲԵՐԸ ԽՈՏ ՈՒՏԵԼ ՍԿՍԱՆ...

ԽՄԲ.— Մեր ընթերցողներուն համար նորութիւն չէ Մակեդոնիոյ գիւղերուն մէջ ցրուած որբերու պարագան՝ Անոնք չկրցան գանձել իրենց տարիներու արիւն-քրտինքին արդիւնքը՝ Միւս կողմէ, համատարած անգործութիւնը թոյլ չի տար գործ գտնել՝ եւ աթա շատերը դատապարտուած են անօթութեան, բառին տառական իմաստով՝ Զանոնք վերջնապէս փրկելու միջոցները ուսումնասիրած ատեն, անհրաժեշտ է ձեռք ձեռքի տալ եւ հացագին մը ճարել: կիրակի օրուան սգահանդէսին, Զ. Ո. Մ.ը կրցաւ շօշափելի գումար մը հաւաքել, հինգ վայրկեանի մէջ՝ ժողովուրդը կուտայ միշտ: իսկ ի՞նչ կը բանին բարեգործականը, Հայր. Միութիւնները եւ միւս կազմակերպուած օրկանները...

Մինչեւ հիմա հրատարակեցինք մէկր միւսէն աւելի սրտաճմլիկ մանրամասնութիւններ: Սելանիկի «Հորիզոն»ը Ապրիլ 23ի թիւին մէջ կը հրատարակէ հետեւեալ նամակները, Նիկրիթայի եւ Տէմիրհիսարի շրջաններէն (Սէրէզի գաւառ).—

Զրփիխթա գիւղ

Նիկրիթան, իր շրջակայ գիւղերով կը համրէ 300ի մօտ հայ բեկորներ, որոնց 100ը չափահաս որբեր են։ Ասոնց բոլորը, քանի մը տարի, գէշ աղէկ ապրուեցան, աշխատելով եւ ճարելով իրենց ապրուստը։

Այսօր սակայն, ամիսներէ ի վեր, այս բեկորները կեցած են անելի մը առջեւ, տիրող ընդհանուր գործազրկութեան եւ տընտեսական տագնապին պատճառով, որ մասնաւորապէս կը ծանրացնէ անոնց վիճակը։

Եւ, անել այս վիճակին առջեւ շուարած, անոնցմէ շատեր թափառականի ցուպն ի ձեռին, ճամբայ կ'ելլեն նոր բայց չգտնուելիք բախտը որոնելու համար։ Ոմանք Տրամա կը մեկնին, ուրիշներ՝ Անկիսթա, Սէրէզ, Սելանիկ եւ այլ տեղեր։

Շատերը ծխախոտի մշակներ ու գործաւորներ են. անցեալ տարի աշխատեցան, բայց իրենց այդ աշխատանքին փոխարէն, չկրցան մինչեւ անգամ իրենց փորը կուշտ պահել։ Եւ հիմա, ամիսներու յուսահատեցուցիչ անգործութենէն յետոյ, պարտատէր մնալով իրենց գործատէրերուն, կը հեռանան անծանօթ ուղղութիւններով։

Թշուառութիւնը համատարած է։ Անօթութիւնը, բառին ամբողջական առումով, մտած է բազմաթիւ տուներէ ներս։ Շատեր կան, որոնք նկանակ մը հաց գնելու կարողութիւնն իսկ չունին։ Մեզմէ շատերը, ցերեկները դաշտերը կ'երթան, խոտ ու բանջար հաւաքելու եւ առանց իւղի զանոնք խաշելով ուտելու համար: Աղն իսկ, երբեմն դժուար կը գտնեն...

Զատկի օրն էր։ Կ'անցնէի բարեկամի մը տան առջեւէն։ Խեղճը տեսայ դրանը քով նըստած եւ թաղուած խորունկ մտածումի եւ մտատանջութեան մէջ։ «Ի՞նչ կ'ընէք, ի՞նչ կ'ուտէք»ը այլ եւս սովորական հարցումի կարգ անցած է։ Բարեկամս սկսաւ իր բախտէն գանգատիլ եւ դառնութիւնը դուրս տալ։ «Ա՛յ, ասանկ Զատիկը եկած չըլլար, ըսաւ ան, քանի որ տանս մէջ, կինս ու զաւակներս, պատառ մը չոր հացի անգամ կարօտ կը մնան։ Որքա՛ն դժուար է խօսք հասկցնել փոքրիկներուն, որոնք առտուընէ մինչեւ իրիկուն, իրենց մօրը փէշէն փակած հաց կ'ուզեն... Եղբա՛յր, քիչ մը կանաչ ու խաշած խոտով եւ քիչ մըն ալ «մըսըր»ի ալիւրէ «մալէզ»ով օ՞ր կ'անցուի...»։

Ինչպէ՛ս սիրտ տայի բարեկամիս, որուն բախտակից են մեզմէ շատերը...

Ի՞նչպէս պիտի ընենք այսպէս եւ ո՞ւր պիտի երթայ ատոր ծայրը, ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը...

Պատասխանող մը կա՞յ այս հարցումներուն, որոնք հոգի կը սպառեն...։

Խոսրով Բէխեան

* * *

Մանտրաքի գիւղ

...Ներկայիս, յուսալքումը համակած է մեզ։ Որովհետեւ ամենօրեայ անձկութեան մը մէջ կը չարչըրուինք։ Ապագան անստոյգ է։ Գործազուրկ չափահաս որբերու թիւը շատ է։ Իսկ հոս-հոն գործ ունեցողներն ալ վաղը անգործ մնալու դատապարտուած են։ Այստեղ աշխատող քանի մը Հայերուս ալ երկաթուղային տնօրէնութեան կողմէ ազդարարուեցաւ «մինչեւ մայիսի 14ը քաղաքացիութեան թուղթ ներկայացնել», այլապէս գործէ պիտի հանուինք։

Անցեալ տարիներուն, աշխատանքի բազմաթիւ դռներ բաց էին չափահաս որբերուն առջեւ, որոնք մասնաւորաբար կը գնահատուէին իրենց աշխատասիրութեամբ։ Այժմ սակայն այդպէս չէ, որովհետեւ, անցեալին մէջ, մեզի գործ տուող գիւղացիներն ալ անգործ են այսօր։

Երբ գործ փնտռելու համար դիմում կ'ընես օրինակի համար Մօնքս-Ուլէն ընկերութեան, պաշտօնէական առաջին հարցումը կ'ըլլայ.— «Ի՞նչ ազգէ ես։» Հայ բառը լսելուն՝ արդէն կը պահանջէ քաղաքացիութեան վկայագիր։ Եթէ ունիս՝ կուտաս եւ գործ կը ստանաս. իսկ եթէ չունիս՝ պարտաւոր ես եկած ճամբովդ ետ դառնալ։

Մեր անչափահաս որբութեան շրջանին իսկ այսպիսի նեղութեանց չէինք մատնուած. որովհետեւ բնաւ այսքան ահաւոր չէր եղած մեր թշուառութիւնն ու անտիրութիւնը։

Չկա՞ր արդեօք ձեւ մը, որպէս զի մեղմացուէր չափահաս որբերուն ենթարկուած այս տագնապը։ Ազգային վերին մարմինները չպիտի՞ խորհին մեր վիճակին մասին, որ այնքան ծանր է եւ սպառնական։

Երուանդ Յովհաննէսեան

ԶՕՐ. ՆԱԶԱՐԲԵԿԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ինչպէս յայտարարուած է դ. էջին մէջ, յառաջիկայ կիրակի օր տեղի կ'ունենայ սգահանդէս մը՝ Հ. Հ. Սպարապետ՝ Զօր. Նազարբեկեանի յիշատակին, նախաձեռնութեամբ Հայ Սպաներու Միութեան:

Կը մասնակցին Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը, Ա. Ե. Կարմիր Խաչը, Հ. Մ. Ը. Մ.ը, Զ. Ո. Մ.ը եւ ուրիշ Միութիւններ եւ Մարմիններ:

Անշուշտ հասարակութիւնը պիտի փութայ իր յարգանքի պարտականութիւնը կատարել հանդէպ հանգուցեալ Սպարապետին, որ իր հաստակաբեկ տարիքին մէջ իսկ տրամադրեց իր տաղանդը յանուն հայրենիքի փրկութեան:

ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Բժշկական Միութեան առողջապահական դասերու շարքը կանոնաւորապէս տեղի կ'ունենայ ամէն ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Սօսիէթէ Սավանթի սրահներուն մէջ (28 Րիւ Սէրփանթ)։

Առաջին դասախօսութեան վրայ «Յառաջ»ի թղթակիցը տուաւ արդէն պէտք եղած տեղեկութիւնները։ Ատիկա Միութեան Տասնամեակին տօնն էր։ Երկրորդը կատարուեցաւ 17 ապրիլի ուրբաթ երեկոյ մեծ ամփիթատրոնին մէջ։ Սրահը պզտիկ կուգար բազմութեան։ Ֆրանսացի հանրածանօթ փրոֆէսէօրներ Աշառ ու Պրէնտոյ նախագահեցին երեկոյթին։ Ֆրանսացի շատ մը բժիշկներ, ընտանիքներ, հայ մտաւորականներ ու բժիշկներ, թերթերու ներկայացուցիչներ ներկայ էին։ Բժշկական Միութեան նախագահը Տոքթ. Քօլոլեան շնորհակալութեան յուզուած խօսքեր ըրաւ եւ հայ բժիշկներուն երախտագիտութիւնը յայտնեց ֆրանսական բժշկական համալսարանին ու ֆրանսական բժշկութեան ու գիտութեան։

Տոքթ. Մանուէլեան խօսեցաւ յետոյ ժառանգական սիֆիլիզի մասին եւ իր ըրած գիւտերուն վրայ Էնսթիթիւ Փասթէօրի մէջ։ Այս տեղեկութիւնները գիտական նորութիւններ էին։ Ներկայ բժիշկները շատ հետաքրքրուեցան ու խնդրեցին որ այդ դասախօսութիւնը կրկնուի։

Բանախօսութենէն յետոյ, Բժշկական Միութեան նախագահը պատուեց հրաւիրեալները եւ խմեց առաջին բաժակը Ֆրանսայի կենաց, իրեն պատասխանեցին ներկայ ֆրանսացի գիտունները եւ բարեկամները «կեցցէ Հայաստան» պոռալով։

Երրորդ դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ 24 ապրիլին, դարձեալ ուրբաթ երեկոյ Պ. Գ. Նորատունկեանի նախագահութեամբ։

Տոքթ. Թորգոմեան խօսեցաւ Ստեփան փաշա Ասլանեանի մասին։ 1845էն մինչեւ 1890 Պոլսոյ ազգային կեանքին վրայ տուաւ լայն տեղեկութիւններ։ Ցիշեց Ազգային Սահմանադրութեան ծնունդը, Տոքթ. Սէրվիչէնի կատարած դերը, անոր գործունէութիւնը։ Կարդաց ու ցոյց տուաւ Խրիմեան Հայրիկի մէկ նամակը, որ գրկուած էր Ստեփան փաշայի։

Տոքթ. Քօլոլեան եւ Պ. Բասմաջեան խօսեցան յետոյ իրենց կարգին եւ իրենց անձնական յիշատակները տուին Ստեփան փաշայի մասին։

Պ. Նորատունկեան փակեց դասախօսութիւնը սիրուն բանախօսութեամբ մը։

Բժշկական Միութեան դասերը պիտի շարունակուին ամէն ուրբաթ։ Յառաջիկային եւս դասախօսները պիտի գան խօսիլ իրենց պատրաստած նիւթերուն մասին։ Փարիզի հայ գաղութը պէտք է ներկայ ըլլայ այս դասերուն, եթէ կ'ուզէ օգտուիլ եւ առողջ ապրիլ։

Պ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԿՈՉ ԱՐԱԲԿԻՐՑԻՆԵՐՈՒՆ

Կեդր. Վարչութեան Նոր Արաբկիրի լիազօր ներկայացուցիչ ընկեր Վարդանեանի Փարիզ ներկայութիւնը առիթ եղաւ վերաթափումի եւ նոր խանդավառութեան։ Ընկերոջ նախագահութեամբ տեղի ունեցաւ ընդհ. ժողով մը՝ ուր մեր Թուլութեան չարժաւորութիւններու մասին երկարօրէն վիճաբանելէ վերջ, ընտրուեցաւ նոր Վարչութիւն մը՝ նոր թափով գործին զարկ տալու համար։

Նոյն առթիւ ընկերը իր ընդարձակ տեղեկատուութեամբ տուաւ մանրամասն բաջաբեր լուրեր Նոր Արաբկիրի կառուցման եւ շինարար գործունէութեանց մասին, գոհունակութեամբ շեշտելով մինչ ցարդ ձեռք բերուած արդիւնքներու մասին, որոնց համար ամէն Արաբկիրցի կարող է հրճուիլ։

Ի՛նչ եղած է Փարիզի Արաբկիրցիներու մասնակցութեան բաժինը մեծ գործին։

Մեզմէ իւրաքանչիւրը լա՛ւ գիտէ թէ եղած է դժբախտաբար շատ նիհար։

Մեր ունեցած բաւարարար թիւը, բարոյական թէ նիւթական արժէքները եւ ձեռնահաս ուժերը կրնան լաւագոյն երաշխիքը ըլլալ բեղմնաւոր աշխատութեան։

Ինչո՛ւ այս քար անտարբերութիւնը։

Ինչո՛ւ այս դատապարտելի վիճակը։

Նոր Արաբկիրը ստեղծուած է մասնաւորապէս հիւրընկալելու համար հին Արաբկիրը ապրողները, շատեր արդէն փրկութեան հանգրուանին հասած են, բայց տակաւին կը մնան եօթը հարիւր թշուառներ անոնք պէտք է դուրս հանել դժոխքէն, փոխադրել Նոր Արաբկիր եւ հայթայթել բնակարան ու աշխատութիւն։

Գործը կը պահանջէ, հերոսական ճիգ, որուն պէտք է լծուի ամէն խղճի տէր հերոսական Արաբկիրցի զոհաբերութեան պատրաստակամ ոգիով։

Ա. Փարիզի Մասնաճիւղի Վարչ.

Յ. Գ.— Կը խնդրուի ձեզմէ մասնաւորապէս որ ջանաք Վարչութեանս անծանօթ Արաբկիրցիներու հասցէներ գտնել եւ ուղարկել հետեւեալ հասցէով A. Der-Mikaélian, 1 rue Brodelet Gagny (S. et O.)։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՁՈՄԻԼՈՒ (կեսարիա)։ Գրեց Արիս Կ. Գալֆաեան։ Հրատ. Զոմիլուի Նպաստամատոյց Ընկերութեան Ազգագրական եւ պատմական տեղեկութիւններ։ Գին՝ 1,50 տոլար։ Տպ. Կոչնակ, Նիւ Եորք։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք ՅԱՌԱՋը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (35)

ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏԻ Ա. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԹԱՀՍԻՆ ՓԱՇԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

ԵԸԼՏԸԶԻ ԴԷՊՔԻՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ամիս մը վերջ Րիֆա եւ իր կինը կը վերադառնան Պոլիս եւ կը բնակին Բոյեալի պանդոկին մէջ։ Ժոռնի տուած տեղեկութեանց համաձայն, Րիֆա իր մօտ եկող կարգ մը բարեկամներուն հետ երկար ատեն գաղտնի կը տեսակցէր։

Անոնց մէջ ամէնէն յայտնին էր երկայնահասակ, կարճ եւ ցանցառ պեխերով եւ անմօրուս, չոր երեսով, թուխաթափ երիտասարդ մը որ իբր թէ Րիֆայի քարտուղարն էր։ Նոյնիսկ Րիֆայի բացակայութեան միջոցին այդ երիտասարդը Րիֆայի սենեակը կը յաճախէր ուրիշ մեծ պեխերով մարդու մը հետ։

Վերջէն, մահափորձի գործուած օրը առտուն, Րիֆա եւ իր տիկինը, իրենց իրենց մօտ գտնուող ռուս աղջկան հիւանդութիւնը առարկելով, կը յայտնեն թէ հարկադրուած են գիւղ մը երթալ եւ յանկարծ կ'անհետանան։

Տիկին Րիֆա այդքան աճապարանքով երթալու ատեն մատիտով փոքր թուղթի մը վրայ երկտող մը գրած եւ յայտնած էր թէ երեք օրէն պիտի վերադառնան, որով հաւերը տանտիրոջ յանձնուին։ Այս թուղթը սեղանի վրայ ձգած էր։

Ոստիկանութիւնը այս թուղթը ձեռք ձգելէ վերջ, շատ նեղեց Ժոռնը եւ ուզեց հասկնալ այդ գրութեան նշանակութիւնը, սակայն Ժոռն ըսաւ որ ինք ալ չի գիտեր։ Ցարդ Րիֆայի տան մէջ երբեք հաւ տեսած չէ։

Հարցաքննիչ դատաւորը հարցուց.

— Ձեր այնքան մտերիմ բարեկամին՝ Րիֆայի մասին ձեր գիտցածները կ'ըսէ՞ք.

— Րիֆա ծայրայեղ մտածումներու տէր մարդ մըն էր եւ անոր կենցաղը, այնքան առատաձեռն ապրուստը զարմանք կը պատճառէր։ Ոճրափորձի գիշերը ժամը մէկի ատենները Րիֆային քով գացի եւ ժամու մը չափ միասին գտնուելէ վերջ, ան գործ ունիմ ըսելով ներողութիւն խնդրեց եւ վեր ելաւ։ Ես տիկին Րիֆայի եւ օրիորդ Ռուբինայի հետ վարը սենեակին մէջ մնացի եւ հազիւ ժամը 4ին տուն վերադարձայ։ Այդ գիշեր Րիֆա շատ զբաղած էր եւ վարը գտնուած միջոցին խելքը ամբողջութեամբ վերի սենեակին հետ կապուած էր։ Վերէն եկող ձայներէն այնպէս կը կուահեմ որ հոն երեք հոգի կը գտնուէին որոնք ռուսերէն կը խօսէին։ Հետեւեալ օրը կէսօրին երբ Րիֆային հանդիպեցայ, զայն շատ յոգնած եւ տխուր գտայ։ 15 վայրկեանի չափ քովը մնալէ վերջ պաշտօնատեղիս գացի եւ իրիկուան ժամանակ իմացայ Եըլտըզի դէպքը։ Լուր առնելու համար երբ դուրս ելայ, նորէն հանդիպեցայ Րիֆային տունը, սակայն զայն չգտայ. դռնապանը ըսաւ որ կէսօրէն վերջ մեկնած են եւ դեռ չեն վերադարձած։ Իսկ տանտէրը ըսաւ որ օրիորդ Ռուբինայի անհանգստութեան պատճառաւ գիւղ գացին, երեք օրէն պիտի վերադառնան։

Շարունակելով իր խոստովանութիւնները, Ժոռն ըսաւ.

— Րիֆային քով գաղտնի եկող եւ տեսնուող մարդուն անունը «Քարլօ» կը կարծէի եւ ինծի ըսած էին որ Րիֆային քարտուղարն է։ Օր մը երբ ան Րիֆային նամակ մը կուտար, պահարանին վրայ տեսայ «Սիլվիօ Րիչի» անունը։ Օր մըն ալ Րիֆա գրպանէն տետրակ մը կը հանէր։ Սիլվիօ Րիչի գրուած թուղթ մը տեսնելով, ենթադրեցի որ Քարլօն՝ բուն Սիլվիօ Րիչի կոչուած մարդն է։

«Քարլօ կոչուած այս մարդուն մօրուքն ու պեխերը բնականէն չկային ձայնը տկար էր եւ աչքերը սեւ էին։ Ջղային տկարութեան հետեւանքով արագ արագ կը բանար կը գոցէր աչքերը։

«Րիֆա առաջին անգամ Պոլիս գալուն, պտոյտի համար վարձուած կառք մը ունէր։ Վերջին գալէն յետոյ ինչ տեսակ կառք նստիլը չտեսայ։ Իր տան մէջ տիկին եւ օրիորդ Րիֆաէն զատ մարդ չկար։ Թէեւ սպասուհի մը պէտք ունէին, սակայն չվստահելով հրաժարեցան։ Րիֆա միշտ ֆրանսական ոսկի կը ծախսէր։

Օր մը Րիֆա, Սամուէլ եւ Ռուբինա Ֆայն յայտարարեցին թէ դժգոհ են իրենց բնակած տունէն եւ պիտի փոխեն։ Գացին տեսնելու տուն մը որ կը գտնուէր Պէշիքթաշ-Օրթաքէօյ պողոտային վրայ եւ ունէր հինգ սենեակ։ Որովհետեւ ամիսը հինգ ոսկի կը պահանջուէր, Ժոռն յայտարարեց թէ չի կրնար այդքան դրամ վճարել։ Անոնք պնդեցին, ըսելով թէ իր կինը շատ յաճախորդներ պիտի ունենայ, բայց տիկինը մերժեց, ըսելով թէ մահմետականներու թաղ է։

Երբ հարցուցին Ժոռնի թէ իր կինը ինչո՛ւ այդքան համակրանք ցոյց կուտայ իրեն համար ալ կասկածելի երեւցած այդ մարդոց, յայտարարեց թէ կինը դրամը շատ կը սիրէր եւ կը հաւատար անոնց փայլուն խոստումներուն։

Տիկին Ժոռն արդէն մեկնած էր Պոլսէն, տիկին Րիֆայի հետ, իր հետ ունենալով 40 ոսկի եւ պայուսակ մը։ Ժոռն մինչեւ Չէքմէճէի կայարանը ընկերացած էր անոր։

Երբ հարցուցին Ժոռնի թէ ո՛ւր է կինը, պատասխանեց թէ չի գիտեր եւ անհամբեր լուրի կը սպասէր։ Աւելցուց թէ շատ կը սիրէր կինը եւ մտահոգ է լուր չառնելուն համար։

(Շար.)

փաշա եւ կը յայտնէ թէ ընտրական պայքար մղելու իրաւունքէն չպիտի հրաժարին ինք եւ իր հետեւորդները։

Կառավարութիւնը շատ խիստ միջոցներու դիմած է արդէն։ Գահիրէի կայարանը պիտի գրաւուի զինուորական ուժերու կողմէ։ Գլխաւոր ճամբաները պիտի պահպանուին ոստիկանութեան կողմէ ինչպէս նաեւ կամուրջները, արգիլելու համար Վաֆտի եւ ազատական կուսակցութեան անդամներուն անցքը։ Այս վերջինները որոշած են անպայման մեկնիլ Թանթա։ Մեկնողներու թիւը կը հաշուուի մօտ 500 հոգի։

Սպանիոյ Հանրապետութեան շուրջ

Սպանիոյ հանրապետական կառավարութիւնը ձեռնարկեց դատարաններու եւ բանակի վերակազմութեան։ Մասնաւոր հրովարտակով մը ջնջուած կը յայտարարուին ազնուապետական տիտղոսները։

Ամէնէն աւելի անգործութեան հարցն է որ կը մտահոգէ կառավարութիւնը, մանաւանդ որ Հանրապետութեան հռչակումէն վերջ, հարուստ միապետականները որոնք կարգ մը մեծ շինութիւններու ձեռնարկած էին, դադրեցնել տուին ամէն աշխատանք, աւելցնելով անգործներու թիւը։

Սեվիլի մէջ, անգործները մտահոգութիւն պատճառեցին ժողովուրդին։ Բազմաթիւ խումբեր ներկայացան քաղաքապետարան, գործ կամ հաց պահանջելու։ Յետոյ քաղաքին գլխաւոր շուկային մէջ, խանութէ խանութ պտտելով ուտելիք պահանջեցին։ Խանութպաններէն շատերը վախնալով կողոպուտէ կամ խռովութիւններէ, փակեցին խանութները։ Գտնուեցան վաճառականներ ալ որ ուտելիք եւ դրամ բաշխեցին։

Ռումանիոյ պոլշեւիկեան լրտեսութիւնը

ՊՈՒՔՐԷՇ, 27 ապրիլ.— Այս առտու պատերազմական ատեանին առջեւ սկսաւ դատավարութիւնը, պոլշեւիկեան լրտեսական կազմակերպութեան գործակալներուն դէմ։ Ասոնք ձերբակալուած էին անցեալ հոկտեմբեր 17ին, երկար պրպտումներէ եւ քննութիւններէ յետոյ։

35 ամբաստանեալներ, որոնց 3ը կին եւ 2ը սպայ, կը դատուին պատերազմական ատեանին կողմէ։ Այս դատին վերաբերեալ թուղթերը այնքան շատ են, որ պէտք եղաւ զանոնք զետեղել բազմաթիւ սեղաններու վրայ։

Դատավարութիւնը պիտի տեւէ մէկ շաբթու չափ։

Բոլշեւիկ լրտես մը ձերբակալուած

Սթրազպուրկի լրտեսական գործը տակաւին չվերջացած, Փարիզի ընդհ. ապահովութեան գործակալները յաջողեցան ձերբակալել վտանգաւոր լրտես մը, որ կը գործէր ի հաշիւ Ռուսիոյ եւ որ երկար ատենէ ի վեր կը փնտռուէր։

Թերթերը կը գրեն թէ հասարակ լրտես մը չէ այս ձերբակալուածը որ իբր թէ կը կոչուի Ալպարէ, այլ շատ կարեւոր եւ Ֆրանսայի համար շատ վտանգաւոր լրտեսական ձեռնարկներ կատարած մէկը, որ կը ջանար, զանազան շրջանակներու հետ յարաբերութիւն մշակելով, ձեռք անցընել ֆրանսական զինարաններու եւ պաշտպանութեան վերաբերեալ գաղտնիքներ, եւ միւս կողմէ կը կազմակերպէր լրտեսական ցանց մը, որ կը դիւրացնէր իր գործը, քաղելով երկրորդական տեղեկութիւններ։

Ոստիկանութիւնը մէկ տարիէն աւելի էր որ, կը փնտռէր այս անձը որ գիտէր հրաշալի կերպով ծպտուիլ եւ բազմաթիւ կեղծ անցագրերով բեռնաւոր, կը յաջողէր փախուստ տալ այն պահուն որ կը յուսային զինքը բռնել։ Այս ձերբակալման հետեւանքով, կարգ մը խուզարկութիւններ կատարուեցան Լիոնի, Նանթի եւ Մարսէյլի մէջ։ Խուզարկութեանց ընթացքին, գտնուեցան այս անձին վերաբերեալ կարգ մը թուղթեր, որոնք քննութեան համար ղրկուեցան Փարիզ։

Պէյրութի եւ Դամասկոսի պոյքոթը

Պէյրութի եւ Դամասկոսի մէջ, հանրակառքի եւ ելեկտրականութեան ընկերութեան դէմ պոյքոթը կը շարունակուի հետզհետէ սաստկանալով։ Մինչեւ իսկ հարցը փոխադրուած է Երեսփ. Ժողով, ուր կառավարութիւնը խիստ քննադատութեան ենթարկուած է, ընկերութեան հետ իր կնքած համաձայնութեան հետեւանքով։

Դամասկոսի մէջ իբր բողոք, ժողովուրդը դադրեցաւ գործածելէ ելեկտրական լոյս եւ յարձակում գործեց հանրակառքերուն վրայ, ինչպէս նաեւ գծերուն վրայ զետեղեց զանազան առարկաներ, խափանելու համար երթեւեկը։

Ելեկտրականութեան եւ հանրակառքի ընկերութիւնը սկսած է բանակցութիւններ վարել կառավարութեան հետ, գիներու շուրջ յարմար համաձայնութեան մը գալու համար։

Այսուհանդերձ պոյքոթը կը տարածուի եւ վախ կայ որ Հոմս քաղաքն ալ պոյքոթ յայտարարէ։

Այս պոյքոթին առթիւ, կառավարութիւնը դադրեցուցեր է երեք թերթեր, գրգռիչ յօդուածներ հրատարակած ըլլալու մեղադրանքով։

Կառավարութեան այս խստութեան դէմ բողոքելու համար, Պէյրութի գրաշարները գործադուլ յայտարարեցին։

Հայ համայնավարներ

Չորս հայեր, որոնք Պէյրութի պոյքոթի ցոյցերուն առթիւ ձերբակալուածներուն մէջ կը գտնուէին, դատավարութեան միջոցին զատուած են միւս բանտարկեալներէն։ Անոնք իբրեւ համայնավարներ պիտի դատուին եւ պիտի ստանան իրենց պատիժները։

Իտալացիները կը ջարդե՞ն

Ափրիկեան Տրիպոլսոյ մէջ Իտալացիներու կողմէ մահմետականներու վրայ կատարուած ջարդերուն դէմ բողոքելու համար Դամասկոսի բոլոր խանութները փակ մնացած են օր մը։ Հերքելու համար ջարդելու այն լուրերը, որոնք գրգռած են Դամասկոսի բնիկ տարրերը, իտալական հիւպատոսը երեւելիներուն առաջարկեց պատուիրակութիւն մը ղրկել եւ տեղին վրայ քննել թէ որքա՞ն ճիշդ են այդ զրոյցները։

Անցեալ ուրբաթ, Պէյրութի բոլոր մզկիթներուն մէջ, աղօթքներ արտասանուեցան ափրիկեան Տրիպոլսոյ մէջ Իտալացիներու կողմէ ջարդուած իսլամներու համար։

Պատերուն վրայ փակցուած յայտարարութիւններ կը պարզէին Իտալացիներու կողմէ կատարուած խժդժութիւնները։ Իսլամ բնակչութեան կողմէ բողոքի հեռագիրներ ուղղուեցան Ազգերու Դաշնակցութեան։

8, RUE CHATEAUDUN

MÉRIDIONAL ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

MÈTRO CADET, LE PELETIER ET N. D. DE LORETTE

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ՝

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակոմիտէն այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական վայրը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԻՇԽԱՆ ենթակոմիտէն վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական վայրը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՍԷՆ ԼՈՒ Ակնունի ենթակոմիտէն այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ակումբին մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Այս ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ կոմիտէն։

Հ. Հ. ՍՊԱՐԱՊԵՏ
ԶՕՐ. ՆԱԶԱՐԲԷԿԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Նախկին պատերազմիկ Հայ Սպաներու Միութիւնը պատիւ ունի յայտնելու որ, յառաջիկայ կիրակի, 3 Մայիս կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, տեղի կ'ունենայ մեծ սգահանդէս Petit Journalի սրահին մէջ (մէթրօ' Cadet).

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ Հ. Հ. ՍՊԱՐԱՊԵՏ ԶՕՐ. ՆԱԶԱՐԲԷԿԵԱՆԻ
մեռած 19 փետր. 1931ին, Թիֆլիզ
կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը

ԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Զ. Ե. Ո. Միութեան Անիէռ Պուա-Քոլոնպի մասնաճիւղին կողմէ
Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30էն մինչեւ առաւօտ
Պուա Քոլոնպի Թաղապետական սրահներուն մէջ (Rue des Halles)
ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ՝ ԳՈՅՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ
Ղեկավարութեամբ՝ Ա. ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ

Կէս գիշերէ վերջ հայկական եւ եւրոպական պարեր, ընտիր ճազ պանտ, (Jaz Taverne). ճոխ պիւֆէ խիստ աժան։

ՄՈՒՏՔ՝ 7.50 եւ 5 ՖՐԱՆՔ

Հաղորդակց. միջոցներ.— Gare St. Lazareէն շոգեկառք իջնել՝ Պուա Քոլոնպ, Port Clichyէն հանրակառք թիւ 40, իջնել՝ Bourguignons.

Տոմսերը նախօրօք հայթայթելու համար դիմել՝ Սահակ Մեսրոպ Գրադարան, 71 Rue Charles-Chefson եւ Պ. Գ. Յովհաննէսեանի, 2 Rue Victor Hugo, Պուա Քոլոնպ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻԻ
ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԸ ՔՆՆԱԿԱՆ ԱԿՆՈՑՈՎ

Փոստի ծախքով 6 ֆր. — Գին 5 ֆրանք

Դիմել Լ. Գեւոնեանի «Յառաջ»ի խմբագրատունը

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲԻ ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, 32 Ave. des Gobelins. Կարեւոր օրակարգ։

ՍԷՆ ՄԻՇԷԼԻ Քրիստափոր խումբի ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Ֆլորիա ճաշարանը։ Կը խօսի ընկեր Օհան Կարօ։

ԳԱՒԱՌ

ՊԷԼՖՈՐԻ Վազգէն խումբի ընկերները եւ արձանագրուիլ փափաքողները ժողովի կը հրաւիրուին այս Կիրակի ժամը 2.30ին սովորական հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին։ Կարեւոր օրակարգ։

Դասախօսական ժողովը տեղի կունենայ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

ԼԻՈՆԻ Պատ. Միութեան դասախօսական ժողովը՝ այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները,

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Զ. Ե. Ո. Միութեան Փարիզի Վահագն գրադարանին մէջ, Ֆլորիա ճաշարան, վաղը Հինգշաբթի իրիկուն տեղի կ'ունենայ խորհրդակցութիւն մը Սուրիոյ եւ Յունաստանի որբերուն մասին։ Ներկայ պէտք է ըլլան միայն Փարիզի եւ շրջակայից մեր մասնաճիւղերուն վարչութիւնները։ Ներկայ պիտի ըլլայ Պ. Վահան Փափազեան։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Կ. Խաչի, Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան եւ Փարիզի Հայ Բժշկական Միութեան կողմէ կազմակերպուած Salle des Sociétés Savantesի մէջ, 28 Rue Serpente, Paris (6).

Վաղը Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Salle G.ի մէջ։

Նիւթ Ա.— Առողջապահութեան պէտքը, ընդհ. տեսութիւն կը խօսի Տօքթ. Պ. Բօլօլեան։

Բ. Ցղի կնոջ առողջապահութիւնը՝ կը խօսի Տօքթ. Կ. Խանճեան։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մ. Կիւրճեան եւ իր աղջիկը Օր. Հ. Կիւրճեան եւ իրենց պարագաները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն Կրընոպլի Հայ Ազգ. Միութեան, Ա. Ե. Հ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին եւ ամէն անոնց որոնք անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին դառնաղէտ մահուան առթիւ։

Կրընոպլը 25 Ապրիլ 1931

Ա. Ե. Հ. Կ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է, Յ. Կիւրճեանի մահուան առթիւ, հետեւեալ նուէրները՝ Տիկին Ա. Օհանեան (Beaurepaire, Isére). Օր. Հ. Կիւրճեան 50 ֆրանք։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ 123 Bd. Sébastopol, Փարիզ, Մէթ. Réaumur. Միզանցք., արեան, մորթի հիւանդ. տարրալուծ.։ Կ'ընդունի ամէն օր 9—12 եւ 2—8 եւ Կիրակի առաւօտները։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant H. STEPHAN

BOURSE — Benéfices intérêts peuvent être réalisés par opérations journal. avec provis. (titres ou espèces) déposés chez banquier membre du syndicat. Notice et Circulaire hebdomad. sur demande. R. Lorilleux, remisier accrédité. 16, rue Drouot. Paris, Téléph.: Provence 49-76. ՊՈՒՐՍ

ՏՕՔԹ. ԽՈՒՊԷՍԷՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ, ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
Varicesի (վառիս) եւ hémorroidesի (էմոռոյիտ) արմատական դարմանում առանց գործողութեան, գիտական վերջին մեթոտներով։
Ցիադէռմի (diathermie), (իւլթրա-վիօլէ) ultra-violets.
ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 4—7.30, կիրակի եւ տօն օրեր 10—12: 142 Fbg. St. DÉNIS Tél. Nord 31-49
(կառ. տիւ Նօռի եւ կառ. տը լ'էսդի մէջտեղը)

ՀԱՅԵՐՈՒ ԺԱՄԱԴՐԱՎԱՅՐԸ
ՃԱՇԱՐԱՆ ՖԼՕՐԻԱ
61 Rue Monsieur le Prince, PARIS (6e)
Մէթրօ Օտէօն եւ Սէն Միշէլ — Հեռաձայն Littré 38—43
Արեւելեան եւ եւրոպական խնամուած կերակուրներ

ՏԱՆՏԷՐ ԸԼԼԱԼ ԵՒ ՎԱՐՁՔԷ ԱԶԱՏԻԼ
Ամենադիւրին եւ նպաստաւոր պայմաններով, Պէքոնի մէջ Սէն Լազարի կայարանէն 8 վայրկեան, ելեքտրական գնացքով, ժամը 10 թրէն, երթեւեկ 0.90 սանթիմ օրական, 2, 3 եւ 4 սենեակով ափարթըմաններ, ամենավերջին Confortով, ամառ ձմեռ տաք եւ պաղ ջուր խոհանոցին եւ բաղնիքին մէջ, կեդրոնական ջերմութիւն եւ վերելակ (ascenseur). 50 հազարէն 100 հազար ֆրանք —միայն մէկ քառորդը կանխիկ, մէկ քառորդը մէկուկէս երկու տարիէն, իսկ մնացեալ կէսը 5, 10 կամ 15 տարիէն վճարելի, ըստ կամս, պետական տոկոսի սակով, հարիւրին 7։ Դիմել Archambault et Delacourt, 14 Rue de la Pépinière, Կառ Սէն Լազարի մօտ։ Ամէն հինգշաբթի ժամը 4էն 6 հայ թարգման մը պիտի տայ պէտք եղած բոլոր բացատրութիւնները։

CORDONNERIE «AKAP»
Maison A. KAPIKIAN
17 Ave. Philippe Auguste, PARIS (11) Tél. Roq. 39-89
Մէթրօ՝ ԱՎՐՈՆ կամ ՆԱՍԻՈՆ
Ջափու վրայ տոկուն եւ ճաշակաւոր կօշիկ ունենալու համար ոտքի կազմախօսական ձեւը ուսումնասիրած կօշկակարը միայն գոհացում կրնայ տալ ձեզի։ Մասնագիտութիւն Բոէֆ տը Շէնի։ Հեռաձայնով իսկ կրնաք խորհրդակցիլ, ժամադրութեամբ չափ առնելու կուգայ։
Մասնաւոր արհեստանոց կօշիկներու նորոգութեան

ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ
ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՄԵԾ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ԱՐԱՐԱՏ
39 Rue de Trévise, Paris (9), մէթրօ՝ Cadet, Tél. Prov. 05 91
Ամէն տեսակ արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ փոքրաքանակ եւ մեծաքանակ վաճառում։
Յաճախորդներու փափաքին գոհացում տալու համար մեծ խնամքով սկսած ենք պատրաստել ամենավերջին սիսթէմի գերմանական մեքենայով անարատ եւ թարմ սուրճ։
Ապրանքներուն ամենալաւը՝ անմրցելի գիներով։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Սէն Փրիէռ Օպընա, Կ. Յ.—55։
Թուլուզ, Մ. Մ.— 50։
Տէսին, Յ. Պ.— 35։
Կրընոպլը, Յ. Գ. 20։
Անիէռ, Ա. Շ.— 140։
Փաթրաս, Տ. Գ.— 100։
Մարթիկ, Խ. Ա.— 140։
Տէսին, Պօտ.— 600։
Պէլֆօռ, Յ. Ո.— 35։
Լա Ռօշէլ, Ա. Ս.— 35։
Փանէրի, Ն. Յ.— 113։
Ռոման, Խ. Կ.— 96։
Գահիրէ, Գ. Մ.— 1 անգլ.։
Մարսէյլ, Գ. Վ.— 10։
Փոն Սէն Թ'էսփրի, Յ. Գ.— 15։
Պուէնոս Այրէս, Ս. Թ.—550 ֆր. եւ 3 տոլար։
Պելկրատ, Յ. Զ.— 200։
Ցուրք, Ե. Պ.— 38։

EMPIRE Միւզիք-Հոլ՝ 37 Av. Wagram

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Սեբաստիոյ Զէփնի գիւղէն Յարութիւն Կէօվշէնեան որ քանի մը օր առաջ կը գտնուէր հետեւեալ հասցէին՝ chez M. Davian, Les Peronneries, au Boulay, Indre et Loire. Մեկնած է առանց տալու իր հասցէն։ Իմացնել՝ Յովհաննէս Ղազարեանի, 113 Bld. Rodin, Issy les Moulineaux, Seine.

— Պ. Խաչիկ Ճերմակեան կը փնտռէ իր եղբայրը Ասօ Ճերմակեան։ Իմացնել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
96 R. Rivoli, մէթ. Շաթլէ։ Արմատ. եւ նոր մեթոտ. դարմ. առանց եւ կանանց մորթի, արեան, վեներ. հիւանդ. եւ վարիսի։ Ամէն օր 9-12, 2-8, Կիր. 9-12։